فوائد المجالسه

(فى الادبيات)

A
3961

5448
A3961

فواكه الجلساء

مستطرف وروض الاخيار كتابلارندان انتخابا تأليف قيلنوب
قرق روضه اوزرينه

مرتب

مرده دللرننك قلبلرين احيا قيلور

بر كتابدر

وعبد القيوم ملا عبد النصير اوغلى ننك قلم فقيرانه سندن جريان
ايتمش بر اثردر

اوشبو كتابننك باصمه سنه رخصت بيرلدى پيطربورغده
٢٤ نچی مارطده ١٨٨٤ نچی یلده

اوشبو كتاب قزان اونيويرستيتى ننك طبع خانه سنده
باصمه اولنمشدر ١٨٨٤ نچی یلده

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

فواكه الجلساء

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك اللهم على ما علمتنا من البيان * والهمتنا من التبيان * ونشكرك على ما اسبغت علينا من الاحسان * ونسالك المغفرة والرضوان * ونصلى على نبيك المبعوث الى كافة الخلق باعدل الاديان * محمد وعلى آله الكرام * واصحابه العظام * ما دار دور الزمان * وحدث حوادث الاكوان * اما بعد فيقول عبيده الفقير عبد القيوم ابن ملا عبد النصير الشردانى الرزاقى * معلوم اولاكه علم ومعرفت اهللرى قاشنده حكمت عمليه فنى ننك فوايدينى مشتمل - تدبير نفس واصلاح اخلاق مسئلهلرينه مأخذ ودقايق اهلى قاشنده مقبول بولغوچى (المستطرف فى كل فن مستظرف) تسميه قيلنمش مصر قريهلرندن ابشيه ديكان قريهكا منسوب سكز يوزننك آخرنده راق كيلكان علمادان شيخ محمد بن احمد الخطيب حضرتلرى ننك كتاب فاخرهسندن - ودخى خوارزم قريهلرندن زمخشر قريهسنه منسوب بشيوز اوتوزنچى يل لار اثناسنده ظهور ايتمش بين العلماء مشهور شيخ علامه محمد بن قاسم بن يعقوب حضرتلرى ننك اوشبو فنده (رياض الابرار) اسملى كتابندان منتخب روض الاخيار كتابلارندان انتخابا ديار مزداغى اهل اسلام ننك تلنه شايسته ترجمه وتأليف قيلدم * ترجمه واملاسنده خطاسنه مطلع بولغان ذوات كرامدان مرجودركه تصحيحنه قلم كش ايتوب فاقر مترجمنى تعييب وسب قيلماغايلار - اهل عقول فكرينه كيتروب قاراسه ايتوركه (هذا الامر ليس بسهل) اوشبو علم محاضره علوم عربيه وفنون ادبيه جملهسندن بر فندركه مجلسلرده وصحبتلرده مكالمه آراسنده سوزننك جاينه كوره حكايت طريقنچه غير كشى ننك سوزين نقل قيلمقدان عبارتدر پس بوعلمنى علم محاضره ديرلر * ودخى بوفندن مسامره تسميه قيلنغانى باردركه

يسيغ دان

يسيع دان صونك مصاحبت قيلغانلك سويلنه‌چك برعلمدر * موندان مقدم (فرق باغچه)
تسميه قيلنمش رساله‌م موننك مقدمه‌سی منزلنك بولمق اوزره غرض بوفننی بلدرمك
ايدی بوفن لسانمزده يوقلق سببلی اوّل دفعه‌ده قارئين‌لر اوچون غير معروف
بولمقدان ناشی وتسميه‌سنك ساده لفظ بلان تسميه‌سنه بناء ياط وغريب نرسه كورنسه‌ده
صونكندان مفهومنه توشونمشلردر – بوتأليفم دخی روضه تسميه قيلنوب ساده عبارتچه
كاكری بلان بوكری منزلنك بولدی چونكه بوفن كتابن روضه‌ديب آطامق اوجه‌در
فافهم * وبوفنك عرب تلنك وفارسی تلنده كوب اولوغ عالملرنيچه كتابلار تصنيف
قيلمشلاردر اكر اسملرين يازساق ايكی بيت كاعزمزنی آلسه كيراك لكن آنچه فايداسی
بولماس * ودخی تربيه‌ء نفس وتهذيب اخلاق اوچون حيوانات تلندن يازلمش
بيك مشهور كليله ودمنه كتابی اوّل هند تلی اوزرينه بولوب مالا شاه نامه كتابی
آندان ترجمه‌در ومقبول كتابدر * ايمدی بودفعه روضه حسابی كوب آرتماسه‌ده
لكن هربر روضه‌ده نيچه نيچه نفيس اشجار مثمره غرس قيلدم طعمن بلكان كمسنه
آشاربلماسه توكروب تاشلار لكن علما وحكيملردن ميراث قالغان يمشاردرواحاديث
رسولدن صدور ايتكان فاكهه‌لردركه مستطرفننك سكسان دورت طرفندن وروض
الاخيارننك ايللی روضه‌سندان التقاط قيلندی *(سنة الف وثلاث مائة) *

(فواكه الجلساء)

يعنی مجلسداشلرمزكا تقديم قيلناچق فاكهه‌لر اوشبولاردر * امثال من القرآن *
امثال من الحديث * امثال من كلام العرب * امثال من كلام الحكماء * عبادت * نماز *
روزه * حج * زكات * صدقه * دعا * قرآن * اعجاز قرآن * ذكر تسبيح * صلوات *
استغفار * ظن * عقل * فراست * ذكاء * حمق * تدبير * تجربه * مشورت * علم *
حكمت * ادب * كتابة * خطا * تحريف * نادانلق * معلملر * هنر * صنعت *
كسب * تجارت * بايلق * فقيرلك * مال بلان تفاخر * مال محبتی * زوال دنيا *
تلفدن صاقلانمق * كوك * بولوط * يغمور * جيل * صالقونلق * اسی‌لك * اوط *
چراغ * صو * دريا * باغچه * گل * نباتات * جلغه * جزيره * معادن * شهرلر * ديارلر *
بنالر * عمارتلر * عجايب * وغرايب * قرنداشلك * دوستلق * مجالسه * صحبت *
كورشی * حيله * حسن تدبير * تيقظ * تبصر * مروت * فتوت * جوماردلق *
صارانلق * لئيملك * آچويوتمق * اخلاق حسنه * اخلاق سيئه * حلم ويومشاقلق *
مكافات * دنيا * آخرت * زمانه‌دان شكايت * جزع فزع * تأسی * تسلی * آورلقدان
صونك جينكل‌لك * صبر * پرهيزلك * حلال * حرام * ضيافت * طعام * آشاو *
ايچو * قوناق ايتمك * صارانلق * حكم * قاضيلق * بوروچ * دعوا * كواهلق *

متصوفلر * خلفه‌لر * موءذنلر *متأله‌لر * مبتنی‌لر * متشیخلر * ریالی شیخلر *جوابات
مسکته * ورشقات اللسان * حیا * سکوت *یالغوزلق *کشی‌کا قانشو *سلامتلك *
آوروسرخاو * دوا * طب * طبیبلق * مدح * ماقتاو * شکر * ثنا * هجو * سوکو *
غیبت * مکافات * ذکر بالخیر * عزت * اولوغلق * خورلق *خسیسلك * زبونلك *
همتسزلك * بلند همتلیلك * عدللك * احسان * انصاف * وفا * وفاسزلق *
اوغریلق *کونچیلك * دوشمانلق * توغریلق * یالغانچیلق * ریا * خیانت *
شفاعت * یاردم * توزوکلك * بوزوقلق *کونچیلك * غیرت *صحت *عافیت *
سلامتلك *نعمت * شکر *کفران نعمت *توکل * قناعت * تحیة *هدیه * رشوت *
سوءال * عطا * صدقه‌چی * نکاح * اویلانو *ایذکو خاتون * یاوزخاتون *باکره *
ثیبه * طلاق * جماع * ذکر * فرج * ایکی خاتون آلو * خاتونلارننك مکری *
خاتونلارننك خیانتی * خاتونلارننك وفاسزلغی * اویون *کولکو * مزاح * شطرنج *
خربطه * ایسرکلك *ایسرتکج * ضرطه * هر بابدان نوادر * یغلامق * قایغو *
حسرت *بلا *قورقو * قورقاقلق * یوراکسزلك *اصطناع معروف *اخلاق حسنه *
اخلاق سیئه * حسن معاشره * دوستلق * محبت * قرنداشلك * زیارت *کبر *
عجب * تجبر * حیله * طمع *حرصلك *وعد * وفا *طول امل * امید *امیدسزلك *
خلقت * حسن * قبح * جمال * طول * قصر *سیمزلك * توس بیت * قیافت *
کیوم * یوزوك * سماع * اصوات *الحان * عشق *محبت * سویوشمك * عفت *
عشقدان وفات بولغانلار * عاجزلك * یالقاولق * ایرنچکلك * اونوتچاقلق *
ظلملق *آزغونلق * رنجو * خیانت * جبر * تعدی * یاوزلار * فاجرلر * اسم *
لقب *کنیه *غربت چیکمك * مال کسب قیلمق اوچون وعلم حاصل ایتمك اوچون
سفر قیلمق * سفرننك فایداسی * خذمتچیلر * قللار * مالایلار * یاشلك *
قارتلق * عمر * معمر کمسنه‌لر * نوم * روءیا * فال * عرافت * عیافت اثر *
قیافت بشر *کهانت * طیرة * عادات *خطبه * وعظ * ونصیحت * حق الوالدین *
عقوق الوالدین * بالا محبتی * صله * نسب * یاقنلق *شفقت * اجل *اولوم *
قبر * قبر حاللری * تعزیت * تسلیة * وصیة * معما * لغز * شعر * مقال *
ابیات * تل ولغت ❁

(روضه)

امثال قرآن * امثال حدیث * امثال عرب * امثال حکما * یعنی مثل اورنونده
ایتوله تورغان بعض آیتلر وحدیثلر وحکمتلی سوزلردر * معلوم اولاکه سوز
آراسنده سوزننك مناسبتنه کوره مثل ومقال کیتورمك اهل کمال واهل فضیلت قاشنده

بیك

بیك اولوغ وعزیز نرسه‌درکه عاقل‌لر وعالم‌لر شول امثال ومقال‌لر بلان سوزلرین تزیین ایتوب اولوغ وکچی آدملرکا اثر بیرورد ای بیان قیلورلار ـ نتاکه واعظلر وعظ آراسنده مناسبتلی حکایتلر کیتروب مستمعین‌لرننك کونکلین حوش قیلورلار لکن بو اورونده آیت‌ننك وحدیث‌ننك تفسیرندن باشقه باری نیندایین سیاق کلامده ضرب مثل قیلنور آنی بیان قیلندی * (لیس لها من دون الله کاشفة) قیامت حقنده سوءال وجواب مقامنده ایتولور * (لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون) صاران ولئیم آدملرنی خیرکا مال صرف قیلماغا ترغیب مقامنده ایتولور * (الآن حصحص الحق) بر اش‌ننك یاکه بر واقعه‌ننك حقلغی ظاهر بولوب شبهه کوتارلکاچ ایمدی حاضرده حقلق ظاهر بولدی دیاسی اورونده کیترورلر * (قضی الامر الذی فیه تستفتیان) بر حکم یاکه بر اش واقع بولوب آندان دونماکا ممکن بولماغان یرده مثل کیترولور * (الیس الصبح بقریب) الله تعالی ننك بیورغانی والله تعالی ننك تقدیر قیلغانی البته واقع بولور دیاسی اورونده ایتولور * (ثم بدلنا مکان السیئة الحسنة) قاطیلقلارغه صبر ایتوب الله تعالی کا التجا قیلغانلار سلامتلك کا نائل بولورلار دیاسی اورونده کیترولور * (اتأمرون الناس بالبر وتنسون انفسکم) اوزی قیلماغان ایذکو عمل‌لرنی وایذکو اشلرنی کشی کا وعظ قیلغانلار حقنده * (وحیل بینهم وبین ما یشتهون) امید ایتوب مأیوس بولغان حالده ایتولور * (قل کل یعمل علی شاکلته) میل جبلی بیاننده * (لکل نبأ مستقر) وقوعی یقین بولغان اشلر وخبرلر حقنده ایتولور * (وعسی ان تکرهوا شیئا ویجعل الله فیه خیرا کثیرا) نفس کا کوچ کیلکان نرسه کا اقدام مقامنده ومعصیت کا کرفتار بولغان کمسنه کا تسلیه مقامنده ایتولور * (ان تمسسکم حسنة تسوءهم وان تصبکم سیئة یفرحوابها) دوشمانلار وحاسدلر محسودننك کدرینه ممنون وسرورینه محزون بولور یعنی قایغوسنه سویونورلر شادلغنه قایغورورلار دیاسی اورونده ایتولور * (کل نفس بما کسبت رهینة) هرکم اوزی ننك عملی اوچون جزاسین تابار دیاسی اورونده کیترورلر * (ما علی الرسول الا البلاغ) ایلچیکا یاکه غیر اش کا مامور کشی توغریلق بلان ادا قیلمق لازم وایلچیکا زوال یوق ـ ایلچیکا اولوم یوق دیکان مقامده کیترورلر * (کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله) بر ضعیف کشی ننك قوتلی دوشمانغه وقوتلی کشی کا غلبه تابمق امیدی بار دیکان مقامده ایراد قیلنور (تحسبهم جمیعا وقلوبهم شتی) منافق صفتلی ادملر حقنده ایتولور * (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) افعالی تحسین قیلنوب مقابله‌سنده احسانغه مستحق ادم حقنده ایتولور * (کل حزب بما لدیهم فرحون) هرکم ننك اوزینه حسن ظنی بار دیاسی اورونده کیترولور * (الیس الله باعلم بالشاکرین) الله تعالی کا شکر قیلغوچیلار البته الله تعالی ننك کرمنه واصل بولورلار دیمکدر * (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) مشقتلی

وقولدان كيلماسلك اشدن استعفا مقامنده ايتولور *(قل لايستوى الخبيث والطيب) عمل صالح بلان حلال مالغه ترغيب مقامنده ايتولور * (يا ايها الذين آمنوا لم تقولون ما لاتفعلون) ايتكان اشنى عملسندن چقمق لازم دياسى اورونده ـ خود فروش بولغان ريا كارلارغه‌ده تعريض * (ان الله غفور رحيم) بين الخوف والرجا بولماغه تنبيه * (انا وجدنا على امة وانا على آثارهم مقتدون) باطل بولغوچى ايسكى عادتدن دونماكان نادان حقنده ايراد قيلنور * (ياليت بينى وبينك بعد المشرقين فبئس القرين) منافقلاردان قاچمق لازم دياسى مقامده ايتولور * (فلا تزكوا انفسكم هو اعلم بمن اتقى) خود بين وعجب اياسى ريايلارغه تعريض مقامنده ايتولور * (كل يوم هو فى شان) جمله تصرف الله تعالى‌نينك قدرت قولنده‌در ديه‌سى اورونده وامور غريبه حدوثنده ايتولور * (وما ربك بغافل عما تعملون) بر ظالم وعاصى‌نينك ظلمنه وتعديسنه تعريضا ايتولور * (واهجرهم هجرا جميلا) سفها واحمقلارنينك ومعاندلرنينك استهزا ومسخره ايتوب اذا قيلماقلارينه تحمل قيلماغان آدمكا نصيحت اوچون كيترورلر * (من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها) توغرولقغه ترغيب وخيانتدن تخويف مقامنده ايتولور * (لمثل هذا فليعمل العاملون) ايذكو عمل اشلاكاننى مدح وغيرنى دخى ايذكو عملكا ترغيب مقامنده ـ مونا شولاى اشلاسون كشى ديكان كبك * (كل من عليها فان وكل نفس ذائقة الموت) تعزيه مقامنده ايتوله‌جك سوزلاردر (فباى حديث بعده يؤمنون) برهان ودليل كيتوركان صونكنده‌ده ملزم بولماغان معاندلر حقنده ايتولور * (ومن يضلل الله فماله من هاد) آزوب يتكان كشينى سننك وعظنك ونصيحتنك هدايتكا صالماس ديكان اورونده كيترولور *

امثال حديث ـ (انما الاعمال بالنيات) هر كشى اوچون نيتى‌نينك ثمره‌سى حاصلدر ديه‌چك اورونده ايتولور * (لكل امرىء مانوى) مضمونى هم بيله‌در ـ بو حديثلر ظاهرا ريا صورتنده بولغان كمسنه‌كا آننك حالنه وقوف بولماينچه طعنه تيوش توكلدر ديمك * (من حسن اسلام المرء ترك ما لايعنيه) امور ضروريه‌سندن بولماغان سوزلر وعمللر بلان فضيلتلى عمللرنى قيلا تورغان وقتنى تضييع قيلغوچى كمسنه‌لركا تعريض ونصيحت مقامنده ايتولور * (نية المؤمن خير من عمله) مؤمن‌نينك نيتى اعمالندن خيرليدر (اذا اتاكم كريم قوم فاكرموه) بعض اورونده (اكرموا اكرم القوم) اكرام‌غه طعنه ايتكان متعصبلرنى تشنيع مقامنده ايتولور * (انزلوا الناس منازلهم) كامل ودانا وفضيلتلى آدمنينك قدرين بلماينچه جاهللرنى واحمقلارنى تقديم ايتكوچيلرنى تنبيه اوچون ايتولور (كلم الناس على قدر عقولهم) هر كمنينك عقلى‌نينك معيارين بلوب سويلاش ـ هر كمنينك عقلى يتكان قدر سويلاش ديمكدر * (اليد العليا خير من اليد السفلى) ايذكولك قيلماغه وتصدق قيلماغه سعى ايتمك وضرورتسز

سؤال

سوء الدن احترازغه تنبیه مقامنده ایتولور * (من مات غریبا مات شهیدا) غریب لرکا
و مسافر لرکا ترکلک لرنی و اولمک لرنی مقتضی بولغان رعایه کا تحریض مقامنده کیترولور *
(مطل الغنی ظلم) بوروچینی ادا قیلماغه قادر ایکان تسویف حرام بلکه کناه کبیره در
دیمک * (ید الله مع الجماعة) سواد اعظم اهل اسلام حفظ باری ده مقیملردر - تفرد
داعیه سنده بولغانلارغه نصیحت یوزندن ایتولور * (الجار قبل الدار - الرفیق قبل الطریق -
الزاد قبل الرحیل) معنالری معلومدر * (سید القوم خادمهم) بر قومننك خدمت
ایتوچی سی خواجه سی در * (الحیاء شعبة من الایمان) یعنی حیا ایمان ننك اثریدر *
(الحیاء یمنع الرزق) بعض وقتده حیا قیلمق واویالمق رزقنی مانعدر * (اطلبوا
الخیر عند حسان الوجوه) آچق یوزلی کشیدن خیر استه - زیرا حسن صورت
حسن سیرت کا دلیلدر - یعنی حاجت استاکان وقتده یوزین چتوب ایامسز ایتکانلردن
خیر امید ایتولماس * (الوحدة خیر من جلیس السوء) یالغوزلق یامان یولداش دان
خیرلیراکدر * (استعینوا علی الحوائج بالکتمان) الله تعالی دن غیرکا حاجتنگزنی
فاش ایتمه نکز - غیردن استغنا قیلوب الله تعالی دن صورانکز دیمك * (الندم توبة)
کناه قیلوب کناه صونکنده اوکونمك اوزی توبه در * (رب اکلة تمنع اکلات) لغتمزده
کوب آشاسانك آز آشارسن - دخی - کوب نی کوتوب آزدان قورو قالغان *
(رب طمع ادی الی عطب) طمع نی ذم مقامنده - لغتمزده تاماق تموق قه (تموغه)
توشرور مو ننك مفادی در * (انتظار الفرح بالصبر عبادة) الله تعالی دن فتح باب
ظهورینه کوزتوتوب صبر ایتمك و آدم کا شکایت قیلمامق عبادت در * (کاد الفقران
یکون کفرا) دخی (الفقر فخری) بو حدیث لرننك تفصیلی اوزاقدر * (انما
الاعمال بخواتیمها) قایغو و حسرت کا مبتلا بولغانلارغه تسلیه مقامنده ایتولور ودخی
بر فاسق ننك ظاهر حالنه قاراب ذم قیلنماس دیه چك اورونده ایراد قیلنور *
امثال العرب (ان من البیان لسحرا) اوشبو مثل حدیث ده هم وارد بولمش کورنه درکه
حضرت رسول صلی الله علیه وسلم زماننده بنی قحطاندان حضرت رسول کا ایکی
ایلچی کیلوب فصیح و بلیغ لفظلر بلان دعا و ثنا قیلغاندان صونك آنی ایشتکان
صحابه لر بو ایلچیلر ننك فصاحت و بلاغتنه تعجب و تحسین ایتکانلرنده رسول علیه السلام
(ان من البیان لسحرا) دیب حدیث بیورمشدر یعنی بیان و آچق سویلاشمك
کویاکه بر سحر کبیکدر دیه چك مقامده ایتولور * (وان من الشعر لحکمة) مونده حکمتدن
مراد واقع کا مطابق و حقلق قه موافق بولغان قول صادقدر بس مونکار بناء دنیاغه
مغرور بولمق نی و دنیاغه میل قیلمقده ذمنی مشعر وعظ و نصیحتنی مشتمل بولغان
شعرلرننك ممدوح بولمقی درکاردر حتی ان کلمه سی تشدید بلان ایتولمکی شعرنی
کریه کورکانلرکا رد اوچوندر کذا فی المستطرف * (ان الجواد قد یعثر) یخشی

آطه هم بعض وقتده سورتونور یعنی اهل کمال‌ننک خطاسی ظهور ایتکانده ایتولور * (ان البلاء موکل بالمنطق) ابتدا بوسوز ابوبکر رضی الله عنه‌دن صادر بولمشدر سوزلری سببلی بلا وقضاغه کرفتار آدملر حقنده ایتولور * لغتمزده یخشی سوز جان آزوغی یامان سوز باش قازوغی مونتک مفادی‌در * (انف فی السماء واست فی الماء) اسباب کبردن هیچ نرسه‌سی یوق ایکان ومع ذلك تکبرلك قیلغانلار حقنده ایتولور * (ان الذلیل الذی لیس له عضد) معین ویاردمچیلری بولماغان عاجزلر حقنده تأسفا ذکر قیلنور * (ای رجل المهذب) عیب سز کم بار دنیاده دیه‌چك اورونده‌در دوستلارندان شکایت قیلغانلارغه تسلیه اوچون ذکر قیلنور * (ان اخا الهیجاء یسعی معك ومن یضر لنفسه ینفعك) ایذکو وحقیقی دوستنك یامان کوننکده معلوم بولور دیمکدر * (ایاك اعنی واسمعی یا جاره) خطابم سنکا در کورشم سن ایشت لغتمزده‌قزم سنکا ایتام کیلونم سن طنکلا تعبیر قیلنورکه ایتکان سوزنك بلان مخاطبنکدان غیرنی اراده قیلورسن * (ان لم یکن وفاق ففراق) خلاف مشرب حرکت ایتکان کسنه‌دن افتراق لازم‌در یعنی دوستلار ومصاحبلر آراسنده بر بر ینه خلاف توشکانده ضرب مثلدر * (انك لا تجنی من الشوك العنب) لغتمزده تاشدان جوکا صویا آلماس‌سن دیه‌چك اورونده ایتولورکه‌صاران کشیدن فایده امید ایتکانده امیدسزلك حاصلدر دیمکدر * (اذا حان القضا ضاق الفضا) قضادان قاچار حال یوقدر قضا ایرشسه کینك صحرالار طار بولور دیمکدر قضاغه وبلاغه مبتلا بولغانلارنی تسلیه اوچون ایتولور * (ان المناکح خیرها الابکار) اویلانورکا تلاکان کسنه‌کا توصیة ایتولور یعنی باکره قز آل دیمکدر * (اذا کنت مناطحا فناطح بذات القرون) سوزوشسنك موکوزلی بلان سوزوش لغتمزده آصلونسانك آغاچننك بیوکنه آصلون * (ایاك ان تضرب لسانك علی عنقك) یعنی تلنکنی موینونکا آص کوب سویلاشه تورغان مکثرلرکا طعنا ایراد قیلنور * (الناس اخوان وشتی فی الشیم) آدم بارده آدم اما طبیعت واخلاق باشقه نرسه‌در نتاکه بومعناده آنادان آلاده توا قولاده توا صو ایچنده کوب قامشننك اصلی بردر نسلی بر * بعضسندن قند آلورلار بعضسندن بوریا آدم اوغلی هم اوشانداق اصلی بردر نسلی بر * بعضسی باش آغرقیدر بعضی کوزکا طوطیا (بلغ السیل الزبی) یعنی طاشو صوی طاوتوبه‌سنه چوقورغه جیولدی یامان ویاوز اش نهایتنه ایرشسه ایتولور * (ترك الذنب ایسر من التوبة) اعتذاری قبول بولماغان نرسه‌دن ترهیبا ذکر قیلنور * (اشتدی ازمة تنفرجی) هر بر کمال‌ننك بر زوالی باردیکان شیکللی هر بر قاطیلاق‌ننك عاقبتی شادلقدر بر محنت‌ننك بر راحتی بار ان مع العسر یسرا * (اتق شر من احسنت الیه) کم کا ایذکولك ایتسنك آننك شرندن دخی صاقلان بو خصوصده کوب وجه‌لر باردر که بعض عالملر اول احسان

قیلنمش

قیلنمش کمسنه یاوز آدم بولسه دیب قید قیلمشلاردر چونکه (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) ودخی (ان احسنتم احسنتم لانفسکم) منطوقنچه ذات احساندان هیچ یاوزلق کیلماس بوتقدیرده مثلده کی مذکور مندن مراد نفسدر بس مثل ننك مفادی نفس ننك شرندن ویاوزلغندان صاقلانماغه تنبیهدر * (اجع کلبك یتبعك) اتنکنی آچ یورتسنك سنکا ایارور نفس ننك مرادین مقدارندان زیاده بیرلمامك لازم دیمکدر * (الخیل اعرف بفرسانها) اشنی اربابنه طابشرمقده مثل قیلنور * (رمتنی بدائها وانسلت) اوزنده کی عیب نی ایکنچی کشی کا اسناد قیلغانلار حقنده ایتولور قارات بلاسی اق اتکا قبیلندن * (استراح من لا عقل له) عقلی بولماغان کشی راحت تورور یعنی مدار تکلیف بولغوچی عقل ننك ایاسی البته معیشت اشلرنده وآخرت اشلرنده جانی تنی بلان شغلده در واشده در اش دیکانمز عین زحمتدر وبو زحمت دخی عقل اشیدر (فکر قیل) * (رب رمیة من غیر رام) کوب آتمقلق باردرکه آننك آتوچی سی یوقدر یعنی بومثل امید ایتماکان کشیدن قصدا یاکه اتفاقا بر یخشی تدبیر یاکه بر یخشی اش صادر بولسه ضرب مثل قیلنور * (رب اخ لم تلده امك) بومثل ننك مفادی بر مصراع باردرکه محب صادق یکدرکشی ننك اقرباسندان دیمشلردر * (رب طمع ادی الی عطب) بومثل حدیث بیاننده ذکر قیلندی * (ربما کان السکوت جوابا) کوب وقتده سکوت جواب اورننه یارار دیمکدر براو بر مناسبتسز سوز سویلاکانده یاکه مناسبتسز سؤال قیلغانده مناسبتسز بولمقنه تنبیها سکوت قیلنور دیمکدر موندان غیر احتمال هم باردر * (رب ملوم لا ذنب له) لغتمزده قورو بورچاق بورانه‌کا یابوشمی قبیلندن بر کناه سز کشی کا افترا وملامت قیلنغانده ایتولور * مستطرفده مذکوردرکه بر کشی عرب ننك اولوغلارندان احنف بن قیس مجلسنده قایماقنی وحرمانی حورلادی آندان صونك احنف آنکا تعریضا بومثل نی کیتوردی * (رب عین اتم من لسان) کوب کوزلر باردرکه تلدن کامل راکدر یعنی سوزهرنی قدر کونکلده بولغان مقصودنی افاده قیلمقده واسطه بولسه‌ده کوزننك افاده‌سی قدر یوقدر (سؤال) براوبراو بلان سویلاشکانده کشی نیك آرقان توروب سویلاشمی اما کوزکا کوزسویلاشه‌در * (زوج من عود خیر من قعود) خاتون یوغی یاماندر قارت متکه‌نی قوچدر قبیلندن یالغوز ایوده اوتورمقدان آغاچدان یاصاغان بولسه‌ده خاتون بلان اوتورمق آرتوقدر * (سب من بلغك) فلان کشی سنکا فلان دیب ایته دیب سوز کیتورکان کشی کویاکه سنی اوزی سوکدی‌له * (الشبابة سحابة الصیف عن قلیل تقشع) یکتلك جای کونکی بولوطدر حاضر تارقالوب کیته تیز زمان اوتوب کیته دیمکدر * (الرباح مع السماح) جومردلق برکت کیترور * (طاعة النساء ندامة) خاتون رأیی بلان وخاتون سوزی بلان عمل قیلمق مناسب

اش توكل لكنه تنبيها ذكر قيلنور * (ظاهر العقاب خير من باطن الحقد) ايچك كينه توتودان اوبكا سوزنى ايتوب بتوركان يخشى * (عند النطاح يغلب الكبش الاجم) سوزوشكانك موكوزسز تكه جينكلور كوچلى كشى بلان عاجز وضعيف كشى دعوالاشكانك مثل كيترولور * (اعلقها وتوكل) توەنكنى بيلەدە اللهغه توكل قيل (قيد وتوكل) هم بارد‌ر * (العتاب قبل العقاب) شلته قيلمق جزا قيلمقدن مقدمدر (عند الامتحان يكرم المرء او يهان) كشى‌نى كم ايكانن تانيغاج اكرامغه ياكه اهانت مستحق بولور * (عند النازلة تعرف اخاك) بلا وقايغو وقتك توغانكنى تانورسن براونى اقبالى بار وقتك دوست وقرنداش ايتوب ادبار وابتلا وقتنك حقارت قيلغانلارنى ذم قيلمق مقامنك ايتولور بارسويوشدرر يوق تويوشدرر قبيلندن (فى القمر ضياء والشمس أضوء منه) بر نرسەنى مثلنه ترجيحك ايتولور ودخى (اين القرى واشجارها) ير بلان كوك آراسى * (القول ما قالت الحزام) توغريلق وعلم بلان متصف آدمننك خبرى ورأيى انكار قيلنماس ديەچك اورونك ايتولور بو مثل بر بيت‌ننك مصراع ثانيسى دركه

اذا قالت حزام فصدقوها * القول ما قالت حزام

(لقد اسمعت لو ناديت حيا) نصيحت قيلوب‌ده فهم وقبول ايتماكان كمسنه حقنك كيترلور بو هم بر بيت‌ننك اولكى مصراعيدركه

لقد اسمعت لو ناديت حيا * ولكن لا حياة لمن تنادى

يعنى اكر تريك بولوب سوز آنكلامق آننك شأنندن بولغان كمسنەكا ايتسنك ايدى طنكلانور ايدنك لكن ندا ايتكان كشينك حيات معنويه بلان متصف توكلدر يعنى احمقدر ديمكدر * (كل فتات بابيها معجبة) نسلى بلان تفاخر قيلغان كمسنه حقندە * (كاد العروس ان يكون اميرا) كشى قز قاتنه كركان كيچ كويا پادشاهدر غايت شادلق وقتى در (لكن فرح شهر ترح دهر) اونوتولماغاى * (كل كلب ببابه نباح) ات اوياسنك كوچلى ديمك كبك * (كثرة العتاب توجب البغضاء) كوب قچقرا تورغان كوب آچولانا تورغان كشيلر حقنك تنبيها ذكر قيلنور * (الكلام ذكر والجواب انثى) يعنى سوز اير جواب خاتون منزلنكدر سوزكا اياره سوز چغا سوزدن سوز چغا (الكلام يجر الكلام) موننك مثالى * (كل اناء يترشح بما فيه) يخشى‌دان يخشيليق ياماندان يامانلق چغار ديەچك اورونك ايتولور وبراو بلا اختيار كونكلنداكى‌نى ايتوب يبارسەدە ضرب مثل قيلنور * (كما تزرع تحصد) هرنى قيلسانك اوزنك كوروسن هرنى قيلسانك اوزنكا قايتور نى ساچسنك آنى اوررسن * (ليس الخبر كالمعاينة) ايشتكان بلان كوركان بر توكلدر چونكه ايشتكان‌ننك چن ياكه يالغان بولمق احتمالى بار فقط ايشتكان سوز بلان عمل قيلماينچه تفتيش ايتماكا تنبيه مقامنك ايتولور بو مثل ابتدا حضرت رسولدن صادر بولمشدر ديب روايت قيلنور

بو مثل ننك فارسيچه سى شنيدن كى بود مانند ديدن * (لكل ساقطة لاقطة) اياسنه
كوره بيه سى چيلاكنه كوره قابقاچى ديه چك اورونك (لكل مقام مقال) هر بر مجلس
وهر بر اورون اوچون مناسبتلى سوزلر باردر ديمكدر كه بر اشنى ياكه بر سوزنى
اورونسز قيلغانلارغه واورونسز سويلاشكانلركا تنبيها ذكر قيلنور * (لسان من رطب
ويد من حشب) سوزى فعلنه مخالف آدملر حقنك كيتر ولور * (ملاذ ومطرمذ) من آلاى
ايتارمن بولاى ايتارمن ديب لاف اورغان وهيچ نرسه قولوندان كيلماكان كمسنه لر
حقنك ايتولور * (لكل غد طعام) الله تعالى كا توكل قيلمقك ضرب مثل قيلنور *
(لكل دهر رجال) زمان زمانغه قياس قيلنماس ديه چك اورونك (لاعطر بعد عروس)
بو مثل ننك ابتداسى بودر كه عروس اسملى بر عرب ننك وفاتندان صونك خاتونين
ايكنچى كشى نكاحلانوب زفاف وقتنك اول كشى خاتونغه عطرننك قايك ديكاچ
خاتون (لاعطر بعد عروس) ديدى يعنى عروس ننك وفاتندان صونك عطر
بتدى ديمكدر * (لايلدغ المؤمن من جحر مرتين) بو مثل ننك حديث بولقى مر وبدر
متيقظ بر يردن ايكى مرتبه آلدانماس يعنى كشى عقللى وفهملى مؤمن بولسون كه
بر خطركا ايكى مرتبه توشماسون ديمكدر * بو حديث ننك ورودى شويله منقولدركه
قريش كافرلارى ننك اولوغ شاعرلرندن ابوغره بدر صوغشنك مسلمانلارغه اسير
بولوب من بعد كافرلر آراسنه قاتوشماسمن ديب يمين ايتكاچ حضرت رسول آزاد
ايتمش ايدى آندان صونك احد صوغشنك بو ابوغره يمينن بوزوب دخى كافرلركا
قاتوشدى بو مرتبه ينه آنى اسير ايتوب رسول الله حضورينه بيلاب كيتوردىلر
بو ينه خلاصى اوچون يمين ايتدى آندان صونك حضرت رسول بو دفعه ينه
مكه كا باروب حيله بلان قوتولدم ديب ماقتانور ايدنكمى (لايلدغ المؤمن من جحر
مرتين) ديدى بس عاصم بن ثابت رضى الله عنه ابو غره ننك باشين قلچدان
اوتكاردى * (لا يضر السحاب نباح الكلاب) ات اورور كاروان يورور ديه چك
اورونك كيتر ولور * (لسانك اسدك ولو ارسلته يقتلك) تلنك آرسلاننكدر ايركون
يبارسنك سنى اوترور ودخى (مقتل الرجل بين فكيه) كشى ننك هلاك بولاتورغان
يرى اوزى ننك ايكى ايرنى آراسنكدر تلنى صاقلاماغه تنبيها ذكر قيلنور *
(يكسو الناس واسته عارية) كشى كا كيوم كيدر رحال بوكه اوزى يالانغاچدر مصرفن
ايرادينه قاراب صرف قيلماغان احمقلار حقنك كيتر ولور *
(حكمتلر) جالينوس حكيم ايتدى زبون وپس درجه ده بولغان بر آدم ننك اوغلى
اديب وعالم بولسه اتاسى ننك بارچه عيبلرى مستور بولوب خلق آراسنك قدرى
ارتور واكر بر نسللى ونسبلى فاضل آدم ننك اوغلى نادان وبى ادب بولسه آتاسى ننك
شرفنه وفضلنه نقصان ايرشور ديدى ايمدى بو فصلك اهل اسلام ننك حكيملرى

شریعتکا وعقلغه موافق کوب حکمت کلمه‌لری سویلاشدیلرکه حکمت علمیه وحکمت عملیه‌در* (اذا اراد الله لعبد خیرا الهمه الطاعة والزمه القناعة وفقهه فی الدین وعضده بالیقین فاکتفی بالکفاف واکتسی بالعفاف واذا اراد شرا حبب الیه المال وبسط منه الامال وشغله بدنیاه ووکله الی هواه فرکب الفساد وظلم العباد) یعنی اکر الله تعالی اوزی‌نینک برقولنه ایذکولکنی تلاسه طاعت وعبادتنی آننک کونکلنه صالور ومعشیتنده کفاف وقناعتنی آنکا ملازم قیلور ودیننده علم واعتقادنده یقین احسان قیلور بس اول بنده قناعت بلان کفایه‌لنوب عفت بلان ترکلک قیلور واکر برقولنه یاوزلقنی تلاسه آننک کونکلنه مال محبتن صالور وطول املنی کونکلنه بسط قیلور دنیا عملی بلان شغل‌لندرر ونفس آرزوسنه اسیر قیلور بس اول بنده فسق وفساد آطنه آطلانور وعباد اللهغه ظلملق قیلور دیمکدر* (الثقة بالله ازکی امل والتوکل علی الله اوفی عمل) یعنی امید ومطلوب‌نینک کورکامراکی الله تعالیکا اعتماددر وعمل‌نینک کامل‌راکی الله تعالیکا توکل واستنادر* (من لم یکن له واعظ من دینه لم تنفعه المواعظ من سره) یعنی براوکا دینندن وعظ بولماسه سرندن وعظ فایدا بیرماس یعنی امور شرعیه‌کا رعایه‌سی بولماغان کشی‌نینک تصفیهٔ باطننه اعتبار یوقدر دیمکدر* (لا یغرنک صحة نفسک وسلامة امسک فمدة العمر قلیلة وصحة النفس مستحیلة) یعنی اوزنکنینک صحتنکا اوتکان کون‌نینک سلامتلکنه مغرور بولما زیراکه عمرنکنینک مدتی آز دایما صحتده بولوب تورماقنک محالدر* (الفساد ساهی المعاد) یعنی دنیاده فسق وفساد قیلمق آخرت اشلرین اونوتدرغوچیدر* (کل یحصد ما زرع ویجزی بما صنع) یعنی هرکم ساچکانن اورور قیلغانن کورور وعملنه کوره جزاسین تابار* (من اطاع هواه باع دینه بدنیاه) یعنی برکشی هوا ونفسنه اطاعت ایتسه دینن دنیاسنه صاتوب ضلالتده قالور* (من رضی بقضاء الله لم یسخط احدا ومن قنع بعطائه لم یدخل حسدا) یعنی الله تعالی‌نینک قضاسنه راضی بولغان کشی هیچ کمکا آچیغلانماس وبیرکاننه قناعت قیلغان کشی براوکاده کونچیلک قیلماس (نصرة الحق شرف ونصرة الباطل سرف) یعنی حقلقده نصرت ویاردم بیرمک شرفدر وباطل‌لقده نصرت ویاردم بیرمک تلف وسرفدر* (البخیل حارس نعمته وخازن لورثته) یعنی صاران کشی اوز مالی‌نینک قاراولچیسی‌در ووارث‌لری‌نینک خزینه‌چی‌در* (من لزم الطمع عدم الورع) یعنی حرص وطمعکا ملازم بولغان کشی پرهیزلکدن وتقوالکدان محرومدر* (اذا ذهب الحیاء حل البلاء) یعنی براودن حیا واویات کیتسه حیا اورننه بلا اینار* (علم لاینفع کدواء لاینجع) یعنی علمی بلان عمل قیلماغان کشی‌نینک علمی شفابرمز دوا کبیکدر* (عظ المسیء بحسن افعالک) یعنی اخلاق سیئه ایاسنه ویاوز خلقلی کمسنه‌کا افعال حسنه‌نکنی

واینکو خلقلارنکنی کورساتمك بلان نصیحت قیل یعنی تلنک بلان نصیحت قیلغانچه فعلنك بلان نصیحت قیل دیمکدر * (لا تجد العجول فرحا ولا الغضوب سرورا ولا الملول صدیقا) یعنی آشوقغان کشی سرور تابماس آچوچان کشی راحت تابماس ملول کشی دوست تابماس * (من اکثر مقاله سئم ومن اکثر سؤاله حرم) یعنی کوب سویلاشکان یالوغور وملول بولور کوب سؤال قیلغان کشی محروم بولور * (حسن النیة من العبادة وحسن الجلوس من السیاسة) یعنی کورکام ویخشی نیت عبادتدندر وکورکام مجالسه قیلمق سیاستدندر * (کلام المرء بیان فضله وترجمان عقله) یعنی کشی نینك فضلی وهنری سوزندن بلنور وعقلنك بولغان اسرارین ترجمه قیلور * (کل امریء یعرف بقوله ویوصف بفعله فقل سدیدا وافعل حمیدا) یعنی هر کشی سوزی بلان معروف بولور وفعلی بلان موصوف بولور بس آلای بولسه توغری سویلاش یخشی اش اشله * (اذا اصطنعت المعروف فاستره واذا اصطنع الیك فانشره) یعنی بر کشی کا اینکولك قیلسانک یاشر وبراودان اینکولك کورسانك فاش قیل * (من جاور الکرام امن من الاعدام) یعنی براو جوماردلارغه کورشی ویاقن بولسه یوقلقدان ایمین بولور * (من انکر حسن الصنیعة استوجب سوء القطعیة) یعنی براو براونك اینکولکن انکار قیلسه حسران نی مستوجب بولور * (من رضی من نفسه بالاساءة شهد علی اصله بالرداءة) یعنی براو اوزیننك مضرت واسائتنه راضی بولسه بلکل که اول اوزیننك اصلی ناچارلق قه کواهلق بیردی * (من رقی فی درجات الهمم عظم فی عیون الامم) یعنی براو همت درجه‌لرنك ترقی قیلسه ویوقاری آشسه خلق نظرنك اوزیننك اولوغلغین آرتدردی * (من هان علیه المال توجهت علیه الآمال) یعنی براو اینکو اورونغه مال صرف قیلسه بارچه امیدلری آنکا قارشو کیلور * (لاتبت علی غیر وصیة وان کنت من جسمك فی صحة) یعنی هر نی قدر جسمنك صحت وذاتنك یاشلك ویکتلك بولسه‌ده وصیه‌سز یاتما * (ایاك وفضول الکلام فانه یظهر من عیوبك ما بطن ویحرك من عدوك ما سکن) یعنی کوب سویلاشودن صاقلان زیرا که کوب سوز سرنك کی عیبلرنی آچار ودوشماننکداغی کیزلو ویاشرون دوشمانلقین تحریك ایتار (ماعز من اذل جیرانه ولاسعة من حرم اخوانه) یعنی کورشیلرین خور وذلیل توتقان کشی عزیز وحرمتلی بولا آلماس وقرنداشلرین محروم قویغان کشی مالی نینك راحتن تابا آلماس * (من حسن صفاوه وجب اصطفاوه) یعنی صاف کونکللی وکورکام فعللی بولغان کشینی رعایة واحترام قیلمق واجبدر * (من عارضك بقبح الشتم منه فعظه بحسن الحلم عنه) یعنی بر کشی سنی یاوز خلقی بلان اچولاندرسه سن حلمنك بلان آنکا وعظ قیل * (افضل المعروف اعانة الملهوف) یعنی اینکولك نینك آرتوغراقی مظلومغه یاردم

واعانت قیلمقدر * (من تمام المروة ان تنسی الحق لك وتذكر الحق علیك وتستكثر الأساة منك وتستصغر الاساءة الیك) * یعنی مروت وانسانیت ننك تماملندركه هرنی جهتدن بولسه‌ده غیرده بولغان حقنكنی اونوتقایسن غیرلرننك سنكه بولغان حقن خاطرنكه توتقایسن آدمیلك بلان قیلغان اساءت ویاوزلقنك نی قدر آز بولسه‌ده كوبكا صایغایسن وغیرننك سنكا قیلغان اساءت ویاوزلغین نی قدر اولوغ بولسه‌ده كیچكنه‌كا صایغایسن مونی تمام مروت دیرلر مونا مروت مونا انسانیت * (من احسن المكارم عفو المقتدر) یعنی انتقام ومجازات‌قه قادر بولا توروب عفور بلان معامله قیلمق جمیع ایذكو خلقلارننك كوركامراكیدر * (جود الرجل یحببه الی اصدقائه وبخله یبعضه الی اولاده) یعنی جوماردلق كشینی دوستلارینه واقراننه محبتلو كورساتور وصارانلغی بالالارینه‌ده دوشمان كورساتور * (من حفر حفرا لاخیه كان حتفه فیه) یعنی براو موءمن قرنداشین هلاك ایتمك اوچون قیو وچوقور قازیسه اوزیننك هلاكلكی شول قیوده بولور یعنی نیند این فعل بلان تعدی قیلسه (الجزاء من جنس العمل) منطوقنچه اول فعل بلان جزاسین تابار دیمكدر * (من قرع قرع) قاقماكشی قابقاسین قاغارلار اوز قابقانكنی (من سل سیف العدوان اغمد فی رأسه) یعنی براو بغیر حق براوكا دوشمانلق قلچین چقارسه اول قلچ ننك قنی اوزیننك باشی بولوركه اول قلچ اوزیننك باشین كیساركا یارار * (من لم یرحم العبرة سلب الرحمة ومن لم یقل العثرة سلب القدرة) یعنی كوزی یاشلولركا مرحمت ایتماكان كشی الله تعالی ننك رحمتندن محرومدر وكشی ننك خطاسینی معذور توتماغان كشیدن قدرت سلب قیلنور * (عی تسلم به خیر من نطق تندم علیه) یعنی عاجزلكدن سكوت قیلوب سلامت بولغاننك عاقبته ندامت كیتوركوچی نطقدان خیرلودر * (من استخف باخوانه خذل ومن اجتراء علی السلطان قتل) یعنی براو اوزی ننك قرنداشین حقارت واستخفاف قیلسه اوزی خورلق‌قه توشار وسلطاننه طغیان قیلسه عاقبت مقتول بولور * (خیر النوال ما وصل قبل السوال) * یعنی عطا واحسان ننك قدرلیسی واولوغسی سوءالسز بیرلكانیدر * (اولی الناس بالنوال ازهدهم فی السوءال) یعنی آمیلرننك انعام واحسانغه مستحقراكی وبیروركا تیوشلیراكی سوءالكه برهیزراكیدر (من طاب اصله زكا فرعه) یعنی براوننك اصلی پاك بولسه فرعلری دخی پاك بولور (من من بمعروفه سقط شكره) یعنی براو براوكا ایتكان احسانن وایذكولكن منت قیلسه آننك شكری ساقط بولور یاكه ثوابی ساقط بولور * (ومن اعجب بعمله حبط اجره) یعنی براو عملی بلان وطاعتی بلان ریالانسه ثوابن ضایع قیلدی * (من كبرت همته كثرت قیمته) یعنی كمننك همتی بلند بولسه قدری وقیمتی دخی بلند وعزیز بولور * (من ساء خلقه ضاق رزقه) یعنی یاوز خلقلی كشی ننك رزقی طار بولور (من صدق

في

فی مقله زاد فی جماله) یعنی کمننك در سوزی توغری بولسه اول کشیننك جمالی
وقدری آرتوق بولور * (خیر المال ما اخذ من الحلال وصرف فی النوال) یعنی
مال ننك خیرلیسی حلالدن کیلوب ایذکولك کا صرف قیلنغانیدر * (شر المال ما اخذ
من الحرام وصرف فی الاثام) یعنی خیر سز مال شولدر که حرامدان کیلوب فسق وفساد
یولنه صرف قیلور * (لا تسیء الی من احسن الیك ولا تهن علی من انعم علیك)
یعنی سنکا ایذکولك قیلغان کشی کا یامانلق قیلما و سنکا انعام واحسان قیلغان کشینی
اهانت قیلما * (من کثر ظلمه قرب هلاکه) یعنی کمننك ظلمی و تعدیسی کوب
بولسه هلاکی وزوالی بیك قریبدر * (من طال تعدیه کثرت اعادیه) یعنی ظلمی
وتعدیسی کوب بولغان کشی ننك دوشمانی کوب بولور * (شر الناس من ینصر الظلوم)
یعنی ظالملرکا نصرت ویاردم بیرکان کشی آدمیلر ننك یاوزراغیدر * (من قال ما لا
ینبغی سمع ما لا یشتهی) یعنی لایق بولماغان سوزنی سویلاکان کشی ایشتاسی
کیلماکان سوزلرین ایشتور * (الطیر بالطیر یصاد) یعنی قوشنی قوش بلان توتالار
آقچه نی آقچه تابا (العادة طبیعة خامسة) آدمك عادت بشنچی طبیعتدر یعنی طبایع
انساندان آیرولماغان شیکللی عادت هم آیرولماس کشی ننك اویرانکان عادتی
قالماس دیمکدر * (الغایب حجته معه) غایب کا حکم ایتولماس دیه چك اورونك ایتولور
(النکاح یفسد الحب) نکاح محبت نی فاسد قیلور نکاح مونك جماع معناسنك زوجهء
منکوحه بلان جماعدان غیر جماعلار خصوصنك * (النصح بین الملاء تقریع) یعنی
ملاءناسك وخلق آلدنك براونی نصیحت قیلمق آننك باشنه صوقمق کبکدر * (العمل
للزنبح والاسم للنوره) بر مصلحت نی براو اشلاب ایکنچی کشی کا اسناد قیلنغانك
ایتولور دخی ممکن ایرماقتانور قورال اشلار قبیلندن بولمق * (تعاشروا کالاخوان
وتعاملوا کالاجانب) قرنداشلرچه معاشره قیل یاطلارچه معامله یعنی آلوشك بیروشك
آلدانما * (رب ساع لقاعد) یعنی کوب سعی قیلغوچیلار قاعدلر اوچوندر براو
آقچه جیا براو قاپچوق تکا دیه چك اورونك ایتولور * (خذ القلیل من اللئیم) لئیم دن
آزده بولسه آل دونکغوزدن برقل دیمك * (زکاة البدن العلل) سرخاوتن زکاتیدر
آورولارغه تسلیه مقامك ایتولور * (زلة الرجل عظم تجبر وزلة اللسان لا تبقی ولا تذر)
یعنی آیاق سورتونسه توزالور تل سورتونسه هلاك ایتار حفظ اللسان خصوصنك تنبیه *
(سواء قوله وبوله) سوزینه اعتبار یوق دیکان مقامك * (سفیر السوء یفسد ذات
البین) یعنی احمق ایلچی طرفین نی بوزار * (صدیق الوالد عم الولد) آتاسیننك
دوستن دوست کورمك لازم دیه چك اورونك ایتولور * (طاعة الولات بقاء العز)
یعنی اولو الامرکا اطاعت عز وشرف ننك بقاسنه سبب در * (دلت علی اهلها البراقیش)
اوره بلماکان ات ایوینه قوناق کیترور قبیلندن * (فم یسبح وقلب یذبح) یعنی

تلی تسبیح ایته کونکلی ذبح ایته صورتی توزوك کونکلی بوزوق منافقلار حقنده *
(کلامه ریح فی قفس) یعنی سوزی چیتلکده کی جیل کبك سوزینه اعتبار یوق
(الابرة تکسو الناس وهی عریانة) اینه دیکان نرسه حلقنی کیوندره اما اوزی همان
یالانغاچ اوزی ننك نصیحتی بلان متنصح بولماغان ناصحلر حقنده واوزنده یوق صفتنی
کشی کا نصیحت ایتکانلر حقنده * (کل قلیلا تعش کثیرا) آز آشا اوزاق یاشه معیار
بلان آشاماغه تنبیه (المؤمن کالکلب المأبور) مؤمن کشی دنیاده اینه یوتقان ات
کبکدر * (جرح الکلام اصعب من جرح الحسام) یعنی تلدن ظهور ایتکان قباحت
سوزننك اثری اونکون قلچننك تأثیرندن هم قاطی راقدر حضرت علی ننك

جراحات السنان لها التیام   ولا یلتام ما جرح اللسان

دیکان سوزندن مفاددر * (اذا سکتت عن جاهل فقد اوسعته جوابا) یعنی نادانغه
سکوت قیلسانك آنکا قاطی جواب شولدر نادانغه سکوت جواب (الرفق مفتاح الرزق)
یعنی ایذکو خلق بلان ویومشاقلق بلان معامله قیلمق رزق ننك آچقچیدر *
(من نظر فی العواقب امن من النوائب) یعنی هر اش ننك آخرین فکر قیلوب
واویلاب اش قیلغان کشی بلا وقایغودان ایمین وسلامت بولور * (من اسرع
فی الجواب ابطاء فی الصواب) یعنی آشوغوب جواب بیرکان کشی توغری جواب
بیره آلماس * (من رکب العجل ادرکه الذلل) یعنی اکر براو هر اشده آشوقمقنی عادت
ایتسه ذلیل بولور * (من ضعفت آرائه قویت اعدائه) یعنی رأیی وتدبیری ضعیف
بولغان کشی ننك دوشمانی قوتلی بولور * (من قلت فضائله ضعفت وسائله) یعنی
کمال وفضیلتی از بولغان کشیننك مراد ومقصودینه ایرشدرر سببلری ضعیف بولور *
(من فعل ما شاء لقی ما شاء) یعنی اوزی ننك هر بر تلاکانن قیلغان کشی همان
مکروه ویامان اش کا یولوقور * (ظن العاقل اصح من یقین الجاهل) یعنی عالم
وعاقل ننك کمانی ده نادان ننك یقینندن آرتوغراق ودرستراکدر (اذا استشرت
الجاهل اختار لك الباطل) یعنی نادان بلان مشورت وکینکاش قیلسانك سنکا
باطلنی اختیار قیلور یعنی سنکا ضررغه وباطلغه کینکاش بیرور * (لاتشتك ضعفك
الی عدوك) یعنی دوشمانکا اوزنکننك ضعیفلکندن وعدم قدرتنکدن شکایت قیلما
زیرا که دوشماننکنی کولدررسن واوزنکا غلبه ایتماککا طمع قیلدررسن * (من افشی
سره افسد امره) یعنی براو اوزی ننك سرین کشی کا فاش قیلسه تحقیق اوزیننك
مصلحتن واشلرین فساد قیلدی * (لا تفتح بابا یعییك سده ولا ترم سهما یعجزك
رده) یعنی آچقاندان صونك ینه یابمق وبیکلامك مشکل بولغان ایشکنی آچما قایتاروب
آلمق مشکل بولغان اوقنی آطما یعنی عهده سندن کیلمك وباشقارمق ممکن بولماغان
اش کا توتونما * (کل شیء یفر من ضده ویمیل الی جنسه) وهر بر نرسه اوزی ننك

ضدندن قاچار وجنسنه میل‌قیلور* (اذا نزل القدر بطل الحذر) تقدیر یتسه صاقلانوده فایده یوق* (لایخلو المرء من ودود یمدح وعدو یقدح) یعنی هیچ کم ماقتاوچی دوستدان ویامانلاوچی دوشماندان خالی بولماس* (الجیوع خیر من الخضوع) یعنی آچلق خلق‌قه تذللو یالنودان خیرلیراکدر* (الکذوب متهم وان صدقت لهجته ووضحت حجته) یعنی یالغانچیلق بلان معروف کشی هرنی قدر توغری سوز ایتسه‌ده ودلیللری واضح وتوغریلق‌قه موافق بولسه‌ده متهم‌در * (من لم تسر حیاته لم تغم وفاته) یعنی ترکلکی بلان قواندرماغان کشی‌ننك وفاتنه‌ده بیك قایغورماسلار* (من اعظم الذنوب تحسین العیوب) یعنی عیب اشلرنی کورکام‌کا صایمق کناه‌لارننك اولوغسی‌در* (اذا ملك الاراذل هلك الافاضل) یعنی اکر زبونلر اولوغلار درجه‌سنه ایرشسه اولوغلار وفضیلتلی آدملر هلاك بولور* (من ضاقت اخلاقه طابت فراقه) یعنی یامان وطار خلقلی کشیدن قاچمق وآیرولمق یخشیراقدر * (من حسنت خصاله طاب وصاله) یعنی اوصافی واخلاقی کورکام بولغان کشی‌کا یاقنلق یخشی اشدر* (بعد یورث الصفاء خیر من قرب یورث الجفاء) یعنی راحتلك کیتورکوچی یراقلق ملالت وجفا پیدا قیلغوچی یاقنلقدان خیرلودر یراقداغی، قویاش جلی بولا موننك مضمونیدر (اللسان سیف قاطع لایؤمن حده) یعنی تل اوتکون قلیچدرکه کیسماکندن ایمین بولونماس* (والکلام سهم نافذ لا یمکن رده) یعنی ایتکان سوز آتولغان اوقدرکه کیری قایتماقی امید ایتولماس * (من امات شهوته احیی مروته) یعنی کم اوزی‌ننك شهوتن اولتردی مروتن ترکزدی یعنی کم‌در هوا وهوسنه تابع بولماینچه شهوتنه قهر قیلسه مروت وانسانیت‌نی احیاقیلدی دیمکدر*(من کثرت عوارفه کثرت معارفه) یعنی کوب انعام واحسان قیلغان کشیننك معارفی کوب بولور* (من لم یقبل التوبة عظمت خطیئة) یعنی کناهلی بولا توروب‌ده توبه جانبنه آشوقماغان کشی‌ننك کناهسی صغیره بولسه‌ده توبه‌نی کیچوکترو سببلی کبیره‌کا اورولور * (من لزم الرقاد عدم المراد) یعنی دایم یوقونی عادت ایتکان کشی مرادندان ومقصودندان محروم قالور * (من دام کسله خاب امله) یعنی دایم ایرنچك‌لك ویالقاولق‌قه صالونغان کشی امیدندن بوش قالور* (من امارات الخذلان معادات الاخوان) یعنی دوستلار وقرنداشلر بلان دوشمان بولوشمق زیان‌کارلك وحسران علامتی‌در (استفساد الصدیق من عدم التوفیق) یعنی دوستننك فاسق بولماقن استامك یعنی فسق وفسادقه مؤدی بولغان نرسه‌کا دلالت قیلمق توفیق‌سزلقدر* (من کثر اعتباره قلت عثاره) یعنی کوب فکرلاکوچیننك وکوب عبرت آلغوچیننك کناهسی وخطاسی آزبولور* (القلیل مع التدبیر ابقی من الکثیر مع التبذیر)

يعنی آز نرسه‌نی تدبیر بلان توتمق وتدبیر بلان صرف قیلمق تدبیرسز واسراف بلان‌توتولمش کوب‌نرسه‌دن بقالیراکدر * (من خاف سوطك تمنی موتك) یعنی قاچنکدان قورقغان کشی همان سننك اولومنکنی آرزو قیلور * (من اعجبته آراؤه غلبته اعداؤه) یعنی تدبیرده اوزیننك عقلنه ورأینه عجب توتقان کشی ننك دوشمانلاری غلبه تابار * (من لم یصبر علی کره صبر علی الافلاس) یعنی محنت ومشقتکا چداماغان کشی فقیرلکنی یوکلار * (الحازم من حفظ ما فی یده ولم یؤخر شغل یومه لغده) یعنی عقللی کشی شولدرکه قولنداغین صاقلار بوکونکی اشین طانکده‌غه قالدرماس * (من طلب ما لایکون طال تعبه) یعنی براووجودکا کیتورمکی مشکل بولغان نرسه‌نی استاسه اوزاق مشقت چیکار * (سوء التدبیر سبب التدمیر) یعنی یامان‌تدبیر هلاکلك کا سبب‌در * (الشرف بالهمم العالیه لا بالرمم البالیة) یعنی عزتایلك واولوغلق بلند همت بلان‌در چروکوچی توفراق بلان ایماسدر همتدن ومکارم اخلاقدان یالانغاچ بولوب‌ده بوی بلان وجمال بلان وقیافت بلان تمدح وتفاخر قیلغانلار حقنده تنبیه‌در * (اظهر الناس نفاقا من امر الطاعة ولم یعمل بها ونهی عن المعصیة ولم ینه عنها) یعنی آدمیلرننك بیکراك منافقراکی شول کشیدرکه اوزی قیلماغان ایذکو اشلرنی غیرلرکا بیورور واوزی طیولماغان معصیتلردن غیرلرنی طیار * (من زادت شهوته نقصت مروته) یعنی شهوتی زیاده بولغان کشیننك مروتی ناقص بولور یعنی هوا ونفس آرزوسنه کوب ایارکان کشی مروتسز بولور * (من عرف بشیء نسب الیه ومن اعتاد شیئا حرص علیه) یعنی براوبرنرسه بلان معروف بولسه‌اول کشی اول نرسه‌کا نسبت بیرولور وبراو برنرسه‌نی عادت‌ایتسه‌اول نرسه‌کا حریص بولور (الفضیلة بکثرة الاداب لا بغراحة الدواب) یعنی فضیلت وکمالت علم وادب بلان‌در ومکارم اخلاق بلان‌در یوقسه یخشی آطلار جورغالانو بلان توکلدر (من اخر الاکل لذ طعامه ومن اخر النوم لذ منامه) یعنی طعامنی ویوقونی کیچوکدرمك بلان لذتلی بولورکه مقصود از آشامق آز یوقلامق‌دان کنایه‌در * (موت فی دولة وعز خیر من حیات فی ذل وعجز) یعنی دولت وعزت ایچنده وفات بولمق خور وحقیر بولوب ترکلك ایتودن خیرلیراکدر * (مقاسات الفقر هی الموت الاحمر ومسئلة الناس هی العذاب الاکبر) یعنی فقیرلك ومحتاجلك بلان مبتلا بولمق قزل اولومدر یعنی قانغه بویالوب اولمك کبکدر آمدن صورامق ونرسه تلانمك اولوغ عذاب‌در * (حق یضر خیر من باطل یسر) یعنی ضرر کیتوره تورغان حقلق شادلق کیتوره تورغان باطلدن خیرلودر * (کم من مرغوب فیه یسوء ولا یسر ومرهوب منه ینفع ولا یضر) یعنی آزمودنیاده آدم کا محبوب ومرغوب

بولغان نرسه بار اما فی نفسه ضرردن خالی توکلدر ودخی آزمودنیاده آدم نفرتلنه تورغان وآدم قاچا تورغان نرسه بار اما فی نفسه عین فائدهدر * (عثرة الرجل تزل القدم وعثرة اللسان تزیل النعم) یعنی آیاغنك سورتونسه تایارسن تلنك سورتونسه نعمتنك زایل بولور * (من حلم ساد ومن تفهم ازداد) یعنی برقوم آراسنده حلیم ومهربان بولغان کشی اول قومننك خواجهسیدر وتفهم قیلغاننك علمی زیاده بولور * (معاشرة ذوی الالباب عمارة القلوب) یعنی عقل ایالری بلان وعلم اهلی بلان معاشره ومصاحبه قیلمق کونکللرنی ترکزور * (شر ما صحب المرء الحسد) یعنی آدمده بولغان صفات ذمیمهننك اینك اشدیسی واینك یاوزراغی کونچیلکدر (الیاٴس خیر من التضرع الی الناس) یعنی کشی اوزیننك مرادندان ماٴیوس بولمق آدمکا تضرع قیلودان ویالنودان خیرلیراکدر * (لاتکن ضاحکا من غیر عجب ولا ماشیا من غیر ادب) یعنی کولارلك عجب اش یوق ایکان کولمه ویوروشنکده ادبسز یورمه * (الضحك من غیر عجب حمق) یعنی هیچ بر وجهسز کولمك احمقلقدر * (من سعی بالنمیمة حذره القریب ومقته الغریب) یعنی نمامچیلق آرتندان یورکان کشیدن دوستلاری وقرنداشلاری قاچار ویاط کشیلر دخی آنکا دوشمان بولورلار * (الاستشارة عین الهدایة) یعنی هر اشده مشورت قیلوشمق مقصودقه ایرشمکننك عینیدر * (من ضاق خلقه مل اهله* یعنی طار خلقلی کشیدن اوزیننك جماعتیده بیزار یاط کشیکا نی قالدی * (الحسد للصدیق من سقم المودة) یعنی دوستننك نعمتنه حسد قیلمق دوستلق ومحبتننك آوروندان نشأت ایتار یعنی چن دوست توکل لکندندر * (دنیاك وقتك الذی انت فیه) یعنی حاضر وقتنك سننك دنیانکدر یعنی اوتکان اوتدی کیلاچکده قایغونك یوق * (استر سوأة اخیك لما تعلم فیك) یعنی موٴمن قرنداشنکده بولغان عیبنی ممکن قدر یاشررکا طرش خصوصا که اول عیب اوزنکدهده بولسه* (الخمول اسنی من الذکر الذمیم) یعنی شهرتسز قالمق مذموم اشنك بلان ذکر قیلنماقدان اولادر *(العجلة اخت الندامة) یعنی آشوقمق اوکونوچننك همشیرهسیدر عجله ندامتدان آیرولماس یعنی عجله بولغان یرده ندامت لازم بولوب کیلور* (من کرم اصله لان قلبه) یعنی اصلی ونسبی پاك بولغان کشیننك کونکلی ملایم ویومشاق بولور* (من قل لبه زاد عجبه) یعنی عقلی آز بولغان کشیننك عجبی واوزینه اوزیننك حسن ظنی کوب بولور احمق عجبلی بولور دیمك * (ربما ادرك الظن الصواب) یعنی کوب وقتده کمان هم توغری کیلور یعنی نفس الامرکا مطابق بولور * (خذ الجار قبل الدار) یعنی یورطدان ایلکاری کورشی صاتوب آل یعنی حسن معاشره ایالری بولورلق یرده یورط آل دیمکدر * (لاتعادین

احدا فانك لاتخلو من عدو عاقل او جاهل فاحذر حيلة العاقل وجهل الجاهل) يعنى اصلا بر كشى كا دوشمانلق اظهار قيلماز يرا كه ايكيدن خالى توكلدر دوشماننك عاقل يا كه جاهل بولور اكر عاقل بولسه حيله سندن جاهل بولسه جهلندن صاقلان* (من قل سروره كان الموت راحته) يعنى دنياده آز شاد بولوب آز كولكان كشى حالت نزعده راحت تابار* (لاتردن على ذى خطاء خطائه فيستفيد منك علما ويتخذك عدوا) يعنى كشى ننك اشنى ياكه سوزنى خطا كورسنك هاى خطا قيلدنك بولاى كيراك ديب خطاسين توزاتمه زيرا كه سندن علم هم آلور سنى هم دوشمان توتار* (المنفعة توجب المحبة والمضرة توجب البغضاء) آدم ننك طبيعتى شويله دركه منفعت كوركان كا محبت ضررين كوركانكا عداوت ايتار* (والمخالفة توجب العداوة) يعنى مخالفت دوشمانلقنى موجبدر* (والمتابعة توجب الالفة) يعنى متابعت وموافقت الفتنى موجبدر* (وحسن الخلق يوجب المودة وسوء الخلق يوجب المباعدة) يعنى ايذكو خلق دوستلق پيدا قيلور ويامان خلق يراقلقنى پيدا قيلور* (الانبساط يوجب الموانسة والانقباض يوجب الوحشة) يعنى آچق يوزلولك مونسلكنى پيدا قيلور وچتق يوزلولك وحشى لكنى پيدا قيلور* (والكبر يوجب المقت والتواضع يوجب الرفقة) (من تكبر وضعه الله ومن تواضع رفعه الله) ديكان حديث ننك مفاديدر* (ليس لمعجب رأى ولا لمتكبر صديق) يعنى عجب اياسى ننك رأيى بولماس وتكبر كشى ننك دوستى بولماس* (سل عن الرفيق قبل الطريق) يعنى يولغه چقماسدان اوّل يولداش ازله يعنى يولداش سز يولغه چقمه ديمكدر* (الجود يوجب الحمد والبخل يوجب الذم) جوماردلق مدحنى موجب صارانلق ذمنى موجب در* (والتوانى يوجب التضييع) يعنى يالقاولق اميدسز قالدرر* (والحزم يوجب السرور) يعنى هر اشده احتياط بلان بولمق سرور وشادلقنى موجب در* (والحذر يوجب السلامة) صاقلانمق سلامتكنى موجبدر (اصابة التدبير توجب بقاء النعمة) يعنى معيشتده شريعتكا مطابق تدبير بلان اش قيلمق بقاء نعمتنى بلكه زيادهنى موجبدر* (وبالتأنى تسهل المطالب) يعنى آشوقماسانك مرادنك آسانلق بلان حاصل بولور* (وبحسن المعاشرة تدوم المودة) يعنى كوركام وايذكو خلق بلان معاشره قيلمق دوستلق ومحبت ننك دوامنه سببدر* (وبكثرة الصمت تكون الهيبة) يعنى كوب سكوت بلان كشى مهابتلى بولادر* (وبالافضال يعظم القدر) يعنى كوب انعام واحسان قيلغان كشى ننك قدرى اولوغ بولور* (وبالحلم عن السفيه تكثر انصارك عليه) يعنى احمق كشى ننك يامان وياوز معامله سنه آنى اول اشدن طيمق طرفنه ميل ايتماينچه صبر وحلم ايتمك اول احمق قه غلبه قيلماقنكده يارد مچيلرنكنى كوب قيلور* (ومن صغر الهمة الحسد للصديق على النعمة) يعنى دوست ننك نعمتنه كونچيلك قيلمق همتسزلكدندر* (والنظر فى العواقب

نجاة)

نجاة) يعنى اش ننك آخرين فكر قيلمق وا خر ينه نظر قيلمق نجات قه سبب و وسيله در* (ومن لم يحلم ندم) يعنى حليم ومهربان بولماغان ندامت تارتور* (ومن صبر غنم) صبر قيلغان كشى غنيمت تابار*(ومن سكت سلم) سكوت قيلغان سلامت بولور (ومن اعتبر ابصر) هر واقعه ده عبرت آلغوچى بصيرت اهلندندر*(ومن ابصر فهم) فهم ايتكان عالمدر*(ومن اطاع هواه ضل) هوا وهوس كا ايارگان كشى ضلالتده در وطريق مستقيمدن چقار*(ومع العجلة الندامة) اشوقمقده وهر اشده عجله قيلمقده اوكنوچ باردر*(ومع التانى السلامة) وقار وسكينه وتفكر بلان سلامتلك تابولور* (وزارع البر يحصد السرور) ايذكولك ايككان كشى شادلق اورور (وصاحب العقل مغبوط) عقل وفطانت اياسى غبطه قيلنور* (صداقة الجاهل تعب) ناداننك دوستلغندان مشقتدن غير نرسه حاصل بولماس* (اذا جهلت فاسئل) بلماسنك صورا* (واذا ذللت فارجع) اكر آبونسانك وسورتونسنك قايت يعنى بر اشده اوزنكننك خطا قيلغاننكنى آنكلاسانك اول اشدن دون* (واذا اساءت فاندم) اكر سوء ادب قيلغان بولسانك اوكون* معلوم اولا كه حكيملر الله تعالى طرفندان انزال قيلنمش دورت كتابدان دورت سوز صايلاديلار توراتدان كه (من قنع شبع) يعنى اكر بر كشى الله تعالى ننك بيركاننه قناعت قيلوب آرتوق تمتع وتنعم كسبى اوچون مشقتنى قويسه ده طويار يعنى ضرورتدن قوتلوب راحتده بولور ديمكدر*وانجيلدن (من اعتزل نجا) يعنى آدميلرننك مصلحتسز معاشره سندن عزلت ايتوب اشتغال دنيويه نى ترك قيلسه دنيا وآخرت نجاتده وسلامتده بولور ديمكدر* ودخى زبوردن (من سكت سلم) يعنى بر كشى سكوت كا ملازمت ايتوب ما لا يعنى دن صاقلانسه ايكى دنياده سلامت بولور* ودخى قرآندان (ومن يعتصم بالله فقد هدى الى صراط مستقيم) قاضى بيضاوى تفسيرينه بناء معناسى اكر براو الله تعالى ننك دينينه تمسك ايتوب اوزيننك امور ضروريه سنده الله تعالى كا كنه التجا قيلسه ويا البارسه البته اول كشى هدايت قيلنوب جنت كا ايرشور ديمكدر* ودخى عرب وعجم حكيملر يننك كرات مرات تجربه قيلنمش دورت سوزلرى باردر كه (لا تحمل نفسك ما لا تطيق) يعنى نفسنك ننك قوّتى وطاقتى يتماكان اشنى نفسنكا يوكلاتوب زياده مشقت چيكدرمه* ايكنچى (لا تعمل عملا لا ينفعك) يعنى دنياده وآخرتده فايداسى ومنفعتى بولماغان عملنى اشلاب عمرنكنى ضايع ايتمه* اوچونچى (لا تغتر بامرأة ولو بذلت لك ودها) يعنى خاتونلار طائفه سنه مغرور بولوب آلارننك فتنه سى بلان مفتون بولما هر نى قدر سنكا محبت اظهار قيلسه لارده وفاسزلقلارين خاطرده توتمق دركاردر* دورتنچى (ولا تثق بمال وان كثر) يعنى هر نى قدر كوب وفراوان بولسه ده مالغه اعتماد قيلما موندان لازم بولوب كيله در اعتماد واشانمق الله تعالى ننك رحمتينه كنه*

(من كلام امير المؤمنين على رضى الله عنه)

ايمان المرء يعرف من ايمانه * اخوك من واساك فى الشدة * اخوك من واساك بالسبب لا من ساواك بالنسب * اظهار النعمة من الشكر * ادب عيالك تنفعهم * ادب المرء خير من ذهب * اخوان هذا الزمان جواسيس العيوب * احسن الى المسيىء تسده * استراحة النفس فى اليأس * اخفاء الشدايد من المروة * بركة المال فى اداء الزكوة * بع الدنيا بالاخرة تربح * بكرة السبت والخميس بركة * بكاء المرء من خشية الله قرة عين * باكر تسعد * بطن المرء عدوه * بركة العمر فى حسن العمل * برك لاتبطل بالمنة * بلاء الانسان من اللسان * بشاشة الوجه عطية ثانية * توكل على الله تكفيك * تاخير الاساءة من الاقبال * تدارك فى آخر العمر ما فاتك فى اوله * تكاسل المرء فى الصلوة من ضعف الايمان * تفاءل بالخير تنله * تاكيد المودة فى الحرمنه * تغافل عن المكروه توقر * تزاحم الايدى على الطعام بركة * تطرف الانسان تبرء للذنوب * تواضع الحرف كرمه * ثلاث مهلكات بخل وهوى وعجب * ثلث الايمان حياء وثلثه وفاء وثلثه سخاء * ثلمة الدين من موت العلماء * ثلمة الحريص لا يسدها الا التراب * ثوب السلامة لا يبلى * ثواب الاخرة خير من نعم الدنيا * ثبات الملك بالعدل * ثبات النفس بالغذاء * ثبات الروح بالغناء * جد بما تجد * جهد المقل كثر * جمال المرء فى الحلم * جليس السوء شيطان * جودة الكلام فى الاقتصار * جولة الباطل ساعة وجولة الحق الى الساعة * جليس الخير غنيمة * جالس الفقراء تزداد شكرا * جل الذى لا يموت * حلم المرء عونه * حلى الرجال الادب * حياء المرء ستره * حموضات الطعام خير من حموضات الكلام * حد المرء تهلكه * حرم الوفاء على من لا اصل له * حرفة المرء كنز الله * خف الله تأمن غيره * خير الاصحاب من يهديك * خالف نفسك تستريح * خليل المرء دليل عقله * خوف الله يجلى القلب * خاب صفقة من باع الدين بالدنيا * خلو القلب خير من ملاء الكبر * خلوص الود من حسن العهد * خير النساء الودود الولود * خير المال ما انفق فى سبيل الله * دواء القلب الرضاء بالقضاء * داء النفس الحرص * دواء النفس وضع الحرص * دليل المرء قوله ودليل اصل المرء فضله * دوام السرور برؤية الاخوان * دينار الشح حجر * دولة الملوك فى العدل * دين الرجل حديثه * دم على كظم تحمد عواقبك * ذر الطاغى فى طغيانه * ذنب واحد كثير الف طاعة قليل * ذل المرء فى الطمع * ذل الفقر عز عند الله * ذكر الشباب حسرة * ذكر الموت جلاء القلوب * رؤية الحبيب جلاء العين * راع اباك يراعيك ابنك * رزقك يطلبك فاسترح * رسول الموت الولادة * راع الحق عند غلبات

النفس * رفيق المرء دليل عقله * زين الرجال موازنتهم * زلة العاقل كثير * زوال العالم اهون من موت العالم * زيارة الحبيب اطراء المحبة * زيارة الضعفاء تواضع * زينة الباطن خير من زينة الظاهر * سرورك فى الدنيا غرور * سوء الظن من الحزم * سيرة المرء تنبىء عن سره * سلامة الانسان فى حفظ اللسان * سادات الامة الفقهاء * سلاح الضعفاء الشكاية * شمروا فى طلب الجنة * شح الغنى عقوبة * شمة من المعرفة خير من العمل * شفاء الجبان فى قراءة القرآن * شحيح غنى افقر من فقير سخى * شرط الالفة ترك الكلفة * صدق المرء نجاته * صحة البدن فى الصوم * صبرك يورث الظفر * صلاح البدن فى السكوت * صاحب الاخيار يأمن من الاشرار (او) صاحب الاخيار تأمن من الاشرار * صمت الجاهل ستره * صل الارحام يكثر حشمك * صلاح الدين فى الورع وفساده فى الطمع * ضل من سعى رجاء غير الله * ضمن الله رزق كل واحد * ضرب الحبيب اوجع * ضياء القلب من اكل الحلال * ضيق القلب اشد من ضيق اليد * ضاق جنان من ضاق يده * ضاقت الدنيا على المباغضين * طعن اللسان اشد من ضرب السنان * طاب وقت من وثق بالله * طوبى لمن رزق بالعافية * طال عمر من قصر تعبه * طلب الادب اولى من طلب الذهب * طال عمر من قصر رجاؤه * طاعة العدو هلاك * طوبى لمن زهد * طاعة الله غنيمة * ظلم المرء يصرعه * ظلم الملوك من زلة الرعية * ظماء المال اشد من ظماء الماء * ظل السلطان كظل الله * ظل الظالم قصير * ظل الكريم فسيح * عش قنعا تكن ملكا * علو الهمة من الايمان * عيب الكلام طويلة عاقبة الظالم وخيمة * عدو عاقل خير من صديق جاهل * عسر المرء مقدم اليسر * عليك بالحفظ دون الجمع من الكتب * عقوبة الظالم سرعة الموت * غنم من سلم * غاب حظ من غاب نفسه * غدرك من دلك على الاساءة * غنيمة المؤمن وجدان المعرفة * غضبك عن الحق مقبحة * فاز من ظفر بالدين * فخر المرء بفضله اولى من فخره باصله * فرقة الاولاد محرقة الاكباد * قبول الحق من الدين * قول المرء يخبر عما فى نفسه * قوة القلب من صحة الايمان * قيمة المرء همته * قدر فى العمل تنجى من الذلل * قرين المرء دليل دينه * قرب الاشرار مضرة * قسوة القلب من الشبع * قدر المرء ما يهمه * كلام الله دواء القلب * كافر سخى ارجى الجنة من مسلم شحيح * كفى بالشيب داء * كمال العلم فى الحلم * كفاك سما علمك بالموت * هلك الحريص وهو لايعلم * لادين لمن لامروة له * لامروة للكاذب * لافقر للعاقل * لا راحة للحسود * لاغم للقانع * لا وفاء للفاسق * لاقذف للفاحش * لا ايمان لمن لا امانة له * لا غنى لمن لا فضل له * يأتيك ما قدرلك * يعمل النمام فى ساعة فتنة شهر * يزيد الصدقة فى العمر * يطلبك الرزق كما تطلبه * يأمن الخائف اذا وصل ما خافه *

يصير الصبور الى مراده * يبلغ المرء بالصدق منازل الكبار * يود المرء قومه بالاحسان اليهم * يائس القلب راحة النفس * يسعد المرء بمصاحبة السعيد *

(روضه)

عبادت * نماز * روزه * حج * زكات * صدقه * دعا * قرآن * اعجاز * ذكر * تسبيح * صلوات * استغفار * كرامات * ابن عباس رضى الله عنه‌دن روايت قيلنمشدركه ابتدا الله تعالى پيغمبر عليه السلام‌نى پيغمبر ايتوب مبعوث قيلدى لا اله الا الله شهادتى بلان مأمور بولدى پيغمبر عليه السلام‌مونى تصديق قيلدى آندان صونك نمازنى فرض قيلدى پيغمبر عليه السلام آنى تصديق قيلدى آندان صونك زكاتنى فرض قيلدى پيغمبر عليه السلام آنى هم تصديق قيلدى اندان صونك روزه‌نى فرض قيلدى پيغمبر عليه السلام آنى تصديق قيلدى آندان صونك حجنى فرض قيلدى پيغمبر عليه السلام آنى تصديق قيلدى آندان صونك جهادنى فرض قيلدى پيغمبر عليه السلام آنى تصديق قيلدى الله تعالى شول كيفتچه امت اوچون دينني تمام كامل قيلدى * مقاتل رضى الله عنه ديمشدركه پيغمبر عليه السلام مكه‌ده وقتنك ايرته بلان ايكى ركعت نماز كيچ بلان ايكى ركعت نماز قيلور ايدى قاچان كه معراجغه آشدى بش وقت نماز فرض بولدى * على رضى الله عنه‌دن روايت قيلنمشدركه هر قاچان بر بنده وفات بولسه ير يوزننك مصلى‌سى يعنى نمازلغى يغلار وكوكك عملى‌ننك مصعدى يغلار ديمشدر * پيغمبر عليه السلام‌غه ايتديلر يارسول الله فلان كشى كيچ نماز اوقى كوندز اوغر يلق‌قه يوريدر ديديلر پيغمبر عليه السلام ايتدى شايد اننك نمازى بو اشندن آنى منع قيلور ديدى * تميم قبيله‌سندن بر شيخ روايت قيلمشدركه سفيان رضى الله عنه بزننك بلان اخشام نمازين اوقودى امام بولدى الحمد سوره‌سنى اوقغانك نستعين‌كا يتكاچ اوزين اوزى طيا آلمادى يغلادى نمازين بوزدى يانكادان باشدان آلوب نمازين تمام قيلدى ايتدى منم كبك كشيكا امام بولمق تيوش توكل ايمش ديب اولكونچه امام بولوب نماز اوقومادى * دخى بر كمسنه ديمشدركه ذوالنون المصرى‌ننك ارتنك نماز اوقودم تكبير تحريمه‌كا قولون كوتاروب الله ديدى ده‌تل‌سز آوزسز بولدى كوياكه جانسز تن قالدى آندان صونك ينه اكبر ديب بر مهابتلى تكبير قيلدى كه هيبتندن يوراكم صوورلوب چقدى ديب كمان قيلدم ديمشدر * روايت قيلمشلاردركه سعيد ابن المسيب رضى الله عنه ايللى يل تكبير تحريمه‌نى فوت قيلمادى يعنى دايما امام‌ننك تكبير تحريمه‌سنه حاضر بولدى وايللى يل يستو طهارتى بلان ايرته نمازين اوقودى * خاتم الاصم ايتدى بر

مرتبه جماعت نمازم قالدی باری ابو اسحاق البخاری تعزیتکا کیلدی اکر اوغلوم
اولکان بولسه اون منك کشی تعزیتکا کیلور ایدی خلق قاشنك دنیا قایغوسندان
دین قایغوسی جینکلراك ایمش دیدیکه براونك بر وقت نمازی قالسه آنکا
تعزیت قیلمق وقایغوروشمق بر عادت ایمش* اوتکان عالملر بر مرتبه امامنك
تکبیر تحریمه سنه اولکورماسه لر اوچ کون تعزیت قیلورلار ایدی بر مرتبه جماعت
نمازی قالسه یدی کون تعزیت قیلورلار ایدی * بر صوفیدان صورادیلار
نمازده قولنی کوتارمك آرتوقمی یا که قولنی یبارمك آرتوقمی دیدیلر صوفی ایتدی
الله تعالی کا قلبنی کوتارمك ایکسندن ده فایده الیراقدر دیدی* حسن رضی الله عنه
ایتدی اکر الله تعالی دن قورقوب یغلاسانك کوزنکدن یاشنکنی سورتمه اکر
طهارت آلسانك بیتنکنی سورتمه چونکه الله تعالی حضورنك تورغانك یعنی نماز
اوقوغانك وقیامت کوننك یوزنك نورلیراق بولور دیدی* فرضنی کامل ادا قیلمای
توروب نفل بلان شغللنکان کشی البته فرضنی تخفیفکا صایادر* سفیان الثوری
ایتدی اکر براو امام تورورغه حریص بولسه آنی آرتقه چغارنکز یعنی امام
قیلمانکز دیدی* عالملر دیمشلردرکه (افضل الاعمال ادومه) ودخی (قلیل یدوم
علیه خیر من کثیر مملول) یعنی نی قدر آز بولسه ده عملنك وعبادتنك قیلنغانی
افضلدر وبنده نك قالدرماینچه دایم قیلغان آز عبادتی یالقدرغوچی کوب عبادتدن
خیرلیدر اما بو سوزلر آز عبادتکا ترغیب قیلوب کوب عبادتدن تنفیر توکلدر
لکن مراد عبادتك خلوص قلب وشوقکا اشارتدرکه بو شوقکا دوام لازم کیلور
اما شوق عبادتنك کوبلکندن کیلماس زیرا حق تعالی بنده لرنی یاراتمقده
حکمت عبادت وعرفاندر بو کونکی عبادت کیچه کی عبادتدن آرتوق بولماسه اول-
کمسنه نك آلدانمش بولمقنه کوب حدیثلر باردر *(ان الصلوة تنهی عن الفحشاء
والمنکر) یعنی تحقیق فرض نماز بنده نی فاحش ومنکر اشلردن نهی قیلور بر
کشی نمازنی لایق وجه اوزره کامل ادا قیلسه اول کشیدن فاحش ومنکر اشلر
ویاراماس فعللر صادر بولماس کرچه صادرده بولسون تیز توبه قیلوب انصافقه
کیلور قاضی بیضاوی حضرتلری مونکار موافق بر حکایت کیتورمشدرکه
رسول الله زماننك مدینه اهلندن بریاش آدم هر زمان رسول الله صلی الله علیه
وسلمکا اقتدا قیلوب نمازین ادا قیلور ایدی لکن اقتضاء بشریتدن ناشی
جمیع فواحش ومنکر اشلرکا مرتکب ایدی آخر مونك حالی پیغمبر علیه السلامغه
ایشتولکاندن صونك پیغمبر علیه السلام ایتدی شاید آننك اوقغان نمازی تیز
زمان آنی معاصیدن ومنکراتدن منع قیلور دیدی در واقع اول یکت نیچه
زماندن صونك اهل تقوادن بولدی * روایت قیلنمشدرکه بر وقتنی عمر

رضی الله عنه منبرده ایکان نمازده خضوع وخشوع لازم دیب بیان قیلغانده جماعتدن براو ایتدی یاامیر المؤمنین برکشی نمازنی قیلوب‌ده نی کیفیتده نمازی ناقص بولور دیدی عمر رضی الله عنه ایتدی برکمسنه اسلام‌ده صقال آغارتوب نمازده خضوع خشوع بلان رکوع وسجودنی قومه وجلسه‌نی تمام کامل اوقوماسه ونمازده توجهی فقط الله تعالی جانبنه کنه بولماسه اول کمسه‌ننك نمازی ناقصدر وکامل نماز توکلدر دیدی * حضرت عایشه رضی الله عنها ایتدی قاچان که بز پیغمبر علیه الصلوة والسلام بلان مکالمه‌ده اوتورغانده نماز وقتی کرسه معبود بالحق بولغوچی الله تعالی حضرتنه کمال استغراق وغایة توجه واقبالدن غیر نرسه‌لر کونکلمزدن تمام مضمحل بولوب نمازدان بوشاغانغه قدر تمام بر برمزنی اونوتامز دیدی بس خضوع خشوع دیکانمز شولدرکه قلبنکده الله تعالی‌دن غیر نرسه بولماس* بعض علما دیمشلردرکه بر کشی بر وقت نمازنی اونکارسه جمیع فرشته‌لر صیحه وفریاد قیلوشورلار دیمشلر * الله تعالی داود علیه السلامغه شویله وحی قیلدیکه برکمسنه منکا محبت دعواسین ایتوب کیچه‌لرده ذکروفکر ونمازبلان مشغول بولماسه غفلتده یوقلاب یاتسه اول کمسنه محبت دعواسنده یالغانچیدر زیراکه براو برکمسنه‌نی سوسه ومحبت ایتسه دایم اول سویولش کشی‌سی بلان یالغوزلقده وخلوتده بولمقنی استار دیدی * الله تعالی‌کا بنده‌لك‌ننك معناسی دایم الله تعالی‌ننك ذکرنده طاعت وعبادتده بولمقدر * عبدالله بن مبارك حضرتلری یوقو قویوب طاعت وعبادت بلان مشغول بولغان کمسنه‌لر حقنده والله تعالی‌کا محبت وشوق حقنده دیمشدرکه قارانغی کیچه‌لرده غیر آدملر یوقو بلان وامور معاشدن فراغت بلان استراحت قیلغان وقتده الله تعالی‌ننك ایرلری بولغوچی محبت اهل‌لری کوب مجاهده بلان نفسلرینه زحمت چیکدررلر طانك آتقونچه رکوعده وسجده‌ده بولوب طاعت وعبادت قیلورلار اما الله تعالی‌ننك عقاب وعذابندان قورقماغانلار یوقلارلار دیمشدر *

نمازغه یالقاولق * نمازنی یانکلشمق * خطا اوقومق * مساهله قیلمق یعنی نمازنی جینکل‌کا صایمق * بر عرب نماز اوقوب نمازنی تمام قیلغاچ دعا قیلدی (اللهم زوجنی حور العین) دیدی عمر رضی الله عنه مونی ایشتوب ای احمق سوء ادب قیلدنك توبه قیل دیدی* اصمعی حکایت قیلمشدرکه بر اعرابی بار ایدی اوّل یوزینی آندان صونك قوللارین بلاکلرین یووب آندان صونك استنجا قیلور ایدی نیك آلای ایته‌سن دیدیلر یوق یوزمدن مقدم خبیث اعضامنی یوماغه روا کورمایمن دیب جواب بیردی ❁(حکایت)❁ عوام ناسدان ایکی متدین آدم طاعت وعبادت بابنده مکالمه قیلوشوب اوتورغانده سوزلری استنجا خصوصنده واقع بولوب

برسی ایتدی یا فلان آغا سن استنجا قیلغانده استنجا یرنك پاکلانکانن قایدان
بلاسن دیدی اول کشی ایتدی من قومغانیمه صو طوطروب چغامن بتکونچه قویامن
آندان صونك پاکلاندی دیب بلامن دیدی ایبداشی ایتدی یا فلان آغا
سننك اشنك خطا بولماسه یارار ایدی دیدی اول کشی ایتدی آلایسه سن قایدان
بلاسن پاکلانکانن دیدی اول ایبداشی ایتدی من شقرداغونچه اشقوب اشقوب
یوامن اندان صونك ایمدی پاکلاندی دیب شبهه م قالماید ر دیدی آخر بولارننك
سوزی نزاعکا کیتوب بو کچکنه مسئله توکلدر بر عالمدن صورایق دیب اوزلرینك
قریه سنده بر عالم یاننه باردیلار مسئله لرین عرض قیلدیلار اول عالم ایتدی
بلی شولای کیراك شول معقولدر دیدی یعنی شقرداغونچه اشقوب یوغاچ پاك
بولور شبهه قالماس دیمکنی اراده قیلدی * شویله روایت قیلنمشدر که پیغمبر
علیه السلام بر عربنی طهارت آلماغه اوکراتکانده استنجا قیلغاچ بر ایشاك
اوستنه آق جیمه جایوب عربنی آطلاندردی عرب ایشاککا آطلاندی
توش دیدی توشدی پیغمبر علیه السلام کوردی جیمه ده صاری اثری
قالمش یوق سن هنوز طهارت آلمادنك دیدی ینه استنجا قیلدردی آق جیمه
اوستنه آطلاندردی توش دیدی توشدی پیغمبر علیه السلام کوردی ینه صاری
اثری قالمش یوق هنوز سن طهارت المادنك دیدی اوچونچی مرتبه قیلدی
اثری کورنمادی پیغمبر علیه السلام ایتدی کوردنك مو طهارت آلغانده اعضانی
بیله پاکلامك لازمدر دیدی ایمدی ای بالاچق مونده مقصود استنجا حکایتن
سویلامك توکلدر شاید که قصه دان حصه الابلورسن * ودخی اصمعی حکایت
قیلمشدر که بر وقتنی بصره غه بارماغه چقدق بنی اسعد جلغه سی یاننده توقتادق
کوردك که بر عرب خاتونی یوقلاب یاتور نماز وقتی یتدی تور دیب اویغاندق
تورزدی صو یاننه کیلدی مکر صو بیك صالقون ایدی طهارت آلمادی قبله غه
قارشی توردی نمازغه کرشدی تکبیر تحریمه قیلدی آندان صونك (اللهم انی
قمت وانا عجلی وصلیت وانا کسلی فاغفرلی عدد الثری) دیدی بز ایتدك
یا خاتون بو نیندا این نمازسن اوقودنك دیدك خاتون ایتدی منم بو نمازم البته
قرق کونکی نمازدر دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشینی کوردی حزیران آینده
یغوص دیکان جلغه یاننه کیلوب صوغه کردی صوغه چوماده قالقا چوماده قالقا چومغان
صایون بر تویون بیلی ایتدیلر بونی اشنکدر دیدیلر اول کشی ایتدی قش
کونده بر نیچه مرتبه جنب بولوب غسل لازم بولغان ایدی شول غسل ننك قضاسین
بو جای کونده ادا قیلامن دیدی ❁(حکایت)❁ بر عرب بر قومکا امام بولوب
سوره ء فاتحه نی بیك فصاحت وخوش آواز بلان اوقودی آندان صونك سوره قوشاسی

اورونغه (ویوسف اذ دلاه اولاد علمه فاصبح فی قعر البویره ثاویا) دیب اوقودی * بر وقتنی معروف حجاج ابن المسیب یاننده نماز اوقودی ابن المسیب کوردی حجاج امامدان مقدم باشین کوتارور وامامدان مقدم رکوعکا و سجده کا بارور نماز اوقوب دعا قیلوب تمام بولغاچ ابن المسیب باشاغین قولنه آلدی حجاج یاننه باردی ده یا سارق یا خائن باشماق بلان باشنکنی یارورمن سن نیندا ین نماز اوقیسن دیدی ایکنچی بر وقتنی حجاج ابن المسیبکا زیارة کیلدی کورشدی لطیفه طریقنچه ایتدی یا ابن المسیب سن ایدنک می منکا یا سارق دیب باشمنی باشماق بلان یارماقچی بولغان ایدنک دیدی ابن المسیب ایتدی بلی من ایدم دیدی حجاج ایتدی (جزاك الله خیر الجزاء) معلم ومؤدبم بولدنک شول وقتدان بیرلی هر بر نماز اوقغانده سننک سوزنک خاطرمه کیله در دیدی * روایت قیلنمشدر که ابن زبیر حضرتلری نماز اوقغانده باشنه کوکارچنلر قونار ایدی * وابراهیم بن یزید التمیمی سجده ده بیك اوزاق تورغانغه کوره آرقاسنه چبچقلار کیلوب اوطرور ایدیلر نمازده بیك اوزاق تورغانغه کوره جامد نرسه کا حسابلار ایدیلر * بر کشی پیغمبر علیه السلامغه ایتدی یارسول الله منم اوچون الله تعالی دن دعا قیلسنه اوجماحده سننک بلان کورشی بولسام ایدی دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی سجده نی کوب قیل منم بلان کورشی بولورسن دیدی ❊(حکایت)❊ بر عرب بر قومکا امام بولوب سورهٔ فاتحه کا القارعة سوره سین قوشدی (فامه هاویه) دیاسی اورونده (فامه زانیه) دیدی همه خلق نمازلارین بوزوب مونی قیناب باشلادیلار اول ایتدی تیمه نکز منکا یهودیلر سببلی منی نی اوچون قینایسز دیدی ❊(حکایت)❊ بر کشی ایرته نمازنده بر قومکا امام بولدی فاتحه دن صونك اذا الشمس کورت سوره سین فاین تذهبون کا چاقلی اوقودی توقتالدی فاین تذهبون دیب کوب تکرار قیلدی حتی قویاش چغارغه یاقن بولدی براوده فتح قیلغوچی بولمادی جماعت ایچندن برسی توردی قاپچوغین کوتاردی (انا ذاهب الی مکانی ولا اعرف این یذهب هؤلاء القرطبانون) دیب چغوب کیتدی یعنی من ایومه بارامن اما بو قلتبانلار قایده بارا تورغانلاردر من بلمیمن دیمکدر ❊(حکایت)❊ براو بر نمازده بر قومکا امام بولوب سورهٔ فاتحه کا انا ارسلنا نوحا سوره سین قوشدی مکر انا ارسلنا نوحا دیکاچده توقتالدی بیك اوزاق توردی امام آرتنده بر عرب بار ایدی توردی ده ایتدی (ان لم یذهب نوح ارسل احد امکانه وخلصنا من هذا) دیدی یعنی نوح بارماسه باشقه کشینی یبار بزنی موندان قوتقار دیمکدر * براو نماز اوقی نمازده اوزی بیك یوتکره های یوتا‍ـل شو‍ـل دیدی ❊(حکایت)❊ هادی بالله خلیفه بر ایرته نمازنده امام بولوب جماعت بلان نماز قیلدی سورهٔ فاتحه کا عم یتسألون

سوره سین

سورەسين قوشدى (الم نجعل الأرض مهادا) ديكان سوزكا يتكاچ توقتالدى خاطرندن چقدى مهادا مهادا ديب نيچەمرتبەقايتاردى فتح قيلماغه براوده جرأت ايتمادى چونكه هادى بالله خليفه غايت مهابتلى آدم ايدى اوزى هم مونى يعنى خلق ننك جرأت ايتماكانن بلوب ايتدى (اليس منكم رجل رشيد) ديدى آندان صونك براو فتح قيلدى بو آننك مناقبندندر ❁(حكايت)❁ بر متكبر كمسنەكا ايتديلر يا فلان سن نيك برده جماعت نمازينه بارمايسن ديديلر اول كشى ايتدى بقال لر واق تو ياك خلقلار منكا مزاحمه قيلورلار ديب قورقامن ديدى ❁(حكايت)❁ بر عرب نمازنى بيك جينكل آندان موندان اوقوب تمام قيلدى حضرت عمر كوروب تورورايدى نمازنى تخفيف قيلدنك ديب دره صوقدردى عرب نمازنى قايتاردى ايتدى يا امير المؤمنين اولكى سى يخشى بولديمو صونكغى سى مو ديدى عمر رضى الله عنه ايتدى بلكه اولكى سى يخشيراق ايدى چونكه اولكى سين الله اوچون اوقودنك صونكغى سين دره دن قورقوب اوقودنك موندان صونكغى لارى يخشى بولور ديدى ❁(حكايت)❁ براو بر امامدان صورادى يه حضرت فلان آدم ركوع تسبيحلرين نى آراده ايتوب اولكوره بيك تيز سجدەكا كيته ديدى امام ايتدى اول ركوعده تسبيح نى بركنه مرتبه ايته تورغاندر ديدى يانلارنده اوچونچى كشى بار ايدى يوق تقصير اول كشى ركوعده بارى چب چب ديب كنه تورا ديدى ❁(حكايت)❁ براو بر عالمدن صورادى يه تقصير سب زيم ديكان سوزننك نى معناسى بار ديدى اول عالم كولدى ده سب زيم ننك معناسين من بلميمن لكن سب سوكو زيم پراكنده ومتفرق معناسنده ديب بر لغت كتابنده كوركان ايدم ديدى اول كشى ايتدى من براونى ايشتدم ركوعده سب زيم سب زيم ديب ايتدى آلايسه اننك نمازى درست بولورمو ديدى اول عالم ايتدى اكر دەشولاى ديسه درست بولماس شول ديدى * ينه براو بر عالمدن صورادى نماز اوقوغانده بر آدمنى كوردم امام ركوعدان قالقوب يتكونچه اول سجدەكا باروب يته آننك نمازى درست بولورمو ديدى اول عالم ايتدى امامغه اقتدانى نيت ايتكان بولسه درست بولماس شول ديدى ❁(حكايت)❁ براو بر امامغه ايتدى بر وقت نى من نماز اوقوغانده آلدمده بر كشى بار ايدى ركوعدان قالقوب قصقه غنه قومه قيلدى ده بوتون گاودەسى بلان بر يولى توشوب سجدەكا باردى طون ايتاكى بلان باشمداغى چالمامنى توشوردى ديدى امام ايتدى آلاى بولسه اول مختصر وقايەدن صفة الصلوة فصلين اوقوغانده درسده يوقلاب قالغاندر ديدى نمازنى وقار وسكينه بلان برده آشوقماينچه اوقورغه تيوش ديدى اول كشى ايتدى آرتنداغى كشى انكار رنجيدرله باصا

اول‌نمازننك ثوابی بولورمودیدی امام‌ایتدی‌آنی الله تعالی بلور لکن نمازده
توکل باشقه وقتلرده کشی‌کا اذا بیرمك منهی اشدر دیدی ❁(حکایت)❁ براو
بر عالم‌کا ایتدی من بر وقت‌نی نماز اوقوغانم یانمده بر کشی بار ایدی هرنی
اوقوسه بیك پشلداب اوقودی دیدی عالم ایتدی اول کشی آلای بولسه اوقوغانمنی
کشی ایشتسون دیب ریالانوب اوقوغاندر دیدی اول کشی ایتدی اول تلاسه نی
نیت بلان اوقسون امامن نمازمنی یانکلشوب بتدم دیدی ❁(حکایت)❁ براو
بر کشی‌دن صورادی من نمازغه تورلو مسجدکا یوروب قارادم هرقاچان خلق
اونکغه‌صونکغه سلام‌بیرکاچده بیك تیز مسجددن یوکروشوب چغالار الله مسجدده
بیلاب قویالار دیب قورقالار میکان دیدی اول کشی ایتدی سن ایشتکاننك
یوق‌مو (المسجد سجن المنافق) دیب زندانده کم‌ننك توراسی کیلسون‌دیدی*
ایمدی ای اوغل اوشبو محاضره وحکایتلردن بر معنی فهم ایتکان بولسانك بلکل‌که
حضرت علی رضی الله‌عنه ایتدی (تکاسل المرء فی الصلوة من ضعف الایمان) یعنی
نمازنی یالقاولانوب اوقومق وآندان‌موندان اوقوشدرغالامق ایماننك ضعیفلکندندر
دیدی هر بر مسلمان آدمننك ذمه‌سنه نمازفرض‌درمونی هر کم‌بله‌در ذمه‌نکا لازم
بولغان نرسه‌نی وقتنده کامل ادا قیل کوب وقتنی کشی نمازغه اوزندن اوزی
یالقاو بولادر بر مرتبه‌اوقمی ایکی مرتبه‌اوقمی نمازدان بیزوب کیته‌در همه اشلرنکدن
مقدم کونکلنکده نماز بولسه البته نمازنی هیچ بر قالدرماس‌سن نمازنی سهل‌حسابلارغه
یاراماس پیغمبر علیه‌السلام آوزندان جانی چققان وقتده الصلوة الصلوة دیب
یاتدی * نمازهیچ بر اشنی‌قالدرمای حتی نمازنی اوستمده فرض‌دیب الله‌تعالی
قوشقان اش دیب بلوب وقتنده ریاسز ادا قیلسانك دنیا اشلرنك الغه بارمق
مقرردر (اذا کان العبد فی عمل الله یکون الله فی عمله) دنیا معامله‌سی اوچون
نمازقالدرمق فقط حرصلکدندر (الحریص محروم)* براوکوردی ایکی‌کشی‌مسجد
ایشکی توبنده‌تورالار ایکندیکا اذان ایتکان ایدی‌برسی‌ایتدی ایده‌نمازغه‌کرایك
ایکنچی‌سی ایتدی یوق‌الی منم باروب کیلاسی یرم بار دیب کیتدی نمازغه
کرمادی * ایمدی ای اوغل بوسوزدن نی‌فهم ایتدنك موندان فهم ایتوله‌درکه
اوزنك‌ننك دنیا اشنکدن آرتوب قالغان وقتنکنی‌غنه الله‌تعالی اشنه استعمال
قیلمق بنده‌لك توکلدر اوّل الله‌تعالی اشین اشلاب آندان آرتوب‌قالغان وقتنکده
دنیا معامله‌سین قیلسانکده الله تعالی سنی تویدرور * عمر بن عبدالعزیزدن
منقولدرکه (الصلوة تبلغك نصف الطریق والصوم یبلغك دار الملك والصدقة
تدخلك علیه) یعنی نماز سنی‌یارطی یولغه‌ایرشدرر روزه سنی پادشاه‌یورطنه
ایرشدرر صدقه سنی پادشاه یاننه کرتور دیمکدرکه‌اوجماحقه کرمکدن عبارتدر*

حج * حدیثده کیلمشدر قاچان که آدم علیه السلام مناسك حجنی تمام قیلدی فرشته‌لر یولوقدیلار ایتدیلر یا آدم حجنکنی کورکام قیل سندن مقدم بز بو یورطنی حج قیلدق دیدیلر * ودخی حدیثده کیلمشدر که الله تعالی هر کونده یر اهلنه قارار اوّل حرم اهلنه قارار حرم اهلندن اوّل مسجد اهلنه قارار کمنی طواف قیلغوچی کورسه یارلقار کمنی نماز اوقغوچی کورسه یارلقار کمنی قبله‌غه قارشی تورغوچی کورسه یارلقار * مجاهد رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر قاچان که بر حاج مکه‌کا کیلسه فرشته‌لر آنکا قارشو یولوقورلار توه‌کا منکانلرکا سلام بیرورلر ایشاککا منکانکا مصافحه قیلورلار جیاولیلر بلان قوچاقلاشوب کورشرلر دیمشدر * سلفلرننك عادتی بو ایدیکه غازیلرنی اوزاتا باروب وداعلاشورلار ایدی و حجدن قایتوب کیلکوچیلرکا قارشو چغارلار ایدی ومانکلایلارندن اوبارلر ایدی ودعالرین طلب قیلورلار ایدی خصوصا حجدن قایتقاچ دنیا معامله‌سنه قاتوشوب کناه بلان ملوث بولماس بورون دعالرین غنیمت بلورلر ایدی * پیغمبر علیه السلام ایتدیکه الله تعالی کعبه‌کا وعده قیلدی هر یلده اوشبو بیت الحرامنی آلتی یوز منك خلق کیلوب زیارت قیلورلار اکر آدمی زاددان آلتی یوز منككا تولماسه الله تعالی فرشته‌لرنی یباروب طوطرور دیدی * ودخی روایت قیلمشلار درکه کناهلاردان بر کناه باردر تاکه عرفه‌ده وقوف قیلمای توروب یارلقانماس براو عرفه‌ده وقوف قیلوب الله تعالی منی یارلقاماس دیب کونکلنه کیتورسه موندان اولوغ کناه یوقدر دیمشلردر * بعض سلفلردن روایت قیلنمشدر که اکر عرفه کونی جمعه کوننه توغری کیلسه اهل عرفه همه‌سی بلاواسطه یارلقانور زیرا که اول عرفه کونی دنیا کونلرینك افضلیدر * پیغمبر علیه السلام حجة الوداعنی اوشبو کون ادا قیلدی پیغمبر علیه السلام عرفه‌ده ایدی (الیوم اکملت لکم) آیتی نازل بولدی اهل کتاب ایتدیلر اکر بو آیت بزکا نازل بولغان بولسه ایدی تحقیق بو کوننی اولوغ عید یاصار ایدك دیدیلر * حضرت عمردن هم اوشبو روایت باردر که (فقال عمر رضی الله عنه اشهد انها انزلت فی یوم عیدین یوم عرفة ویوم الجمعة علی رسول علیه السلام وهو واقف بعرفة) * منقولدر که آدم علیه السلام کعبة الله‌نی بناقیلوب بتورکاچ ایتدی یارب هر بر عمل قیلغوچیننك اجری باردر منم عملمننك اجری نی بولور دیدی الله تعالی ایتدی کعبه‌نی طواف قیلسانك کناهنکنی یارلقادم دیدی یارب ینه نی بولور دیدی الله تعالی ایتدی بالالارنکا کعبه‌نی قبله قیلدم دیدی ینه دخی نی بولور دیدی الله تعالی ایتدی سننك بالالارنکدان هر کم توحید اهلی بولوب کعبه‌کا طواف قیلغانده مغفرت طلب قیلسه آنی یارلقارمن دیدی آدم علیه السلام ایتدی یارب حسبی دیدی * حسن رضی الله عنه‌دن

سوال قیلدیلار حج مبرور نی نرسه‌در دیدیلر حسن ایندی حجدن قایتورسن دنیاده زاهد بولوب دنیادان کیتارسن آخرت‌کا راغب بولوب‌دیدی * روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه‌السلام ایتدی بر کمسنه فرض حجنی یاکه عمره‌حجنی قصد ایتوب ایوندن چقسه‌حج وزیارت ایتماسدن ایلکاری وفات بولسه‌الله‌تعالی اول کمسنه‌کا قیامت‌کاچه حج ثوابن یباروب تورور دیدی* اوتکان ایذکولرننك عادتی بو ایدیکه حاجیلر حجدن قایتوب دنیا شغلنه کرشماس بورون آلاربلان کورشوب کوزلرین اوبوب خیر دعالرین تلارلر ایدی ❁(حکایت)❁ بدوی عرب‌لردن برعرب حاجیلر حجدن‌قایتقانده برحاجی بلان بیلانوب نزاعلاشوب تورغان زمانده بعض‌کمسنه‌لر اول‌عرب‌کا عتاب قیلوب واوروشوب‌ایتدیلر ای عرب حاجیلرنی حرمتلامك‌واکرام قیلمق تیوش‌ایدی ودعالرین آلمق تیوش ایدی اما سن آلارنی رنجوتاسن وتچقرشاسن دیدیلر بو بدوی عرب آلارغه جوابا خطاب‌قیلوب برشاعرننك شعرین اوقودی‌که اول شعر اوشبودر

یحج لکی یغفر الله ذنبه ویرجع قد حطت علیه ذنب

دیدی یعنی الله تعالی کناه‌لارنی مغفرت قیلسون امیدی بلان حج شریف‌کا بارولور ایکان بو آدم مغفرت توکل کناه یاصاب‌قایتدی معناسنده‌در * اماحج‌ننك مقبولیتنه حلال مال بلان بولمق شرطدر ابوشمقمق دیکان شاعر بو خصوصده بر یخشی شعر دیمشدرکه اوشبودر

اذا حججت بمال اصله دنس فما حججت ولکن حجت المعیر

ما یقبل الله الا کل طیبة ما کل من حج بیت‌الله مبرور

یعنی اکرسن اصلی ومایه‌سی‌حرام‌بولغان مال بلان حج قیلغان بولسانك بلکل‌که اول حجنی سن قیلمادنك بلکه توه‌لر قیلدی الله تعالی بنده‌ننك عبادت بدنیه بولغان وعبادت مالیه بولغان عبادتلرین فقط حوش بولغانن‌غنه قبول ایتارهر بر حج‌قیلغان کشی‌ننك‌حجی‌مبرور ومقبول ایمسدر دیمکدر* ودخی دیمشلردرکه فرض حجنی ادا قیلغاندان صونك قادر بولغان کشی‌کا مدینهٔ منوره‌کا باروب رسول‌الله‌غه زیارت قیلمق‌مستحب‌بلکه واجب‌منزلنه‌درکه پیغمبر علیه‌السلام‌ننك قبرینه زیارت قیلغانلارغه شفاعت وعده قیلنمشدر پیغمبرعلیه‌السلام (من زار قبری وجبت له شفاعتی) بیورمشدر

ذی سعادت ذی بشارت ذی صفا کم نصیب اوله زیارت مصطفی

ودخی برحدیث‌ده (من حج وزار قبری بعد موتی کان کمن‌زارنی فی حیاتی) بیورمشدر * اما بو وعده‌لر مدینهٔ منوره‌کا بالقصد زیارت اوچون بارغانلارغه‌در بر یوموش بلان مدینه‌کا باروب یاکه یولی مدینه آرقلی توغری کیلوب

زیارت قیلغانلارغه ثواب باردر اما قصدا کیلوب زیارت قیلغان قدر ایمسدر دیب مناسك حجلاه تصریح ایتمشدر بونقدیرده ایووندن چققانلاه مدینه‌كا زیارت قیلورمن دیب نیت ایتوب چقسه جایز در دیمشلر * مکهء مکرمه‌كا حج قیلوب‌ده مدینه منوره‌كا باروب زیارت قیلماغان کشی‌نك حجی یارطی حجدرکه پیغمبر علیه‌السلام رنجور ایمش (من حج ولم یزر قبری فقد جفانی) بیورمشدر* اما حج سفرنلاه کورکان مشقت‌لرنی سویلامك شکایت قیلمق کبکدر سویلامك اولی در* ❁(حکایت)❁ حج سفرنده کوب مشقت کورکان بر آدمدن احوالن صوراشقانلاه بوحاجی افندی هر بر کورکان مشقتن سویلاب خصوصا اول طرف‌نك تیمور یول خذمتچیلری‌واوط کیمه‌سی‌نك خذمتچیلری حقنلاه آلارنك یوزی بر روس چاقلی یوق دیمش ❁(حکایت) بر کشی حج قیلوب قایتدی وقرنداشلری کورشماكا کیلدیلر برسی ایتدی یا فلان حج قیلدنك حجر اسودنی اوبدنك‌می دیدی اول حاجی افندی ایتدی اوبووین اوبمادم اما کوردم بیك قارتایغان ایمش مدینه‌ده حرما صاتوب اوتورور ایدی دیدی *
قرآن * حضرت علی رضی الله عنه‌دن قرآن نی‌نرسه‌در دیب سوءال قیلدیلار علی رضی الله‌عنه ایتدی‌سزدن مقدم کیلکان امت‌لردن وسزدن صونك کیلاچك امت‌لردن خبردر وسزنك آراده حکمدر دیب جواب بیردی* پیغمبر علیه‌السلام عبدالله بن عمرکا یدی کیچه‌ده بر قرآن ختم قیلماغه امر ایتدی * روایت قیلنمشدرکه عثمان رضی الله‌عنه جمعه کیچه‌سنلاه بقره سوره‌سندن قرآن فتح قیلوب مائده سوره‌سنه چاقلی شنبه کیچه‌سنلاه انعام‌سوره‌سندن هود سوره‌سنه‌چه یکشنبه کیچه‌سنده یوسف سوره‌سندن مریم سوره‌سنه‌چه دوشنبه کیچ طه سوره‌سندن طسم سوره‌سنه‌چه سه‌شنبه‌کیچه‌سنلاه‌عنکبوت‌سوره‌سندن ص سوره‌سنه‌چه چهارشنبه کیچه‌سنلاه تنزیل سوره‌سندن رحمن سوره‌سنه‌چه اوقوب پنجشنبه‌کیچه‌سنده ختم قیلور ایدی* روایت قیلنمشدرکه قرآن یدی حزب‌اوزرینه‌در اولکی‌حزب اوچ‌سوره‌در ایکنچی حزب‌بش‌سوره‌در اوچونچی حزب یدی سوره‌در دورتنچی حزب یدی سوره‌در بشنچی حزب اون بر سوره‌در آلتنچی حزب اون آلتی سوره‌در یدنچی حزب مفصل‌در یعنی ق سوره‌سندن آخرینه‌چه درکه هفتیك یدنچی حزب‌در* پیغمبر علیه‌السلام ایتدی اکر سزنك براونکز تونله توروب قرآن اوقوسه‌قرآننی‌جهرا اوقسون چونکه فرشته‌لر وعمار الدار سزنك اوقوغاننکزنی ایشتورلر وبرکا دعا قیلوشورلار دیدی ودخی ایتدی قرآن‌نی قاراب اوقومق عمل‌لرنك افضلی‌در (افضل اعمال امتی قرآءة القران نظرا) مصحف یوزینه قاراب اوقومق عمل‌لرنك افضلراغیدر دیمکدر * حضرت عثمان رضی الله عنه

عمرنده ایکی قرآن توزدرمشدر * صحابه‌لر هر کوننی قرآن‌غه قاراماسه‌لار مکروه کورورلر ایدی * امام شافع حضرتلری برسحر وقتنده قرآنن آلدینه قویوب قرآن اوقوب اوتورغان وقتده برفقیه کیلدی ایتدی یا امام سز فقه‌نی قرآندان اخذ قیلاسز من دخی کیچکی نمازنی اوقوغانده آلدیمه قرآننی آچوب قویامن طانك آتقونچه قرآننی یابمای من تونله یوقلامای من دیدی * سفیان الثوری رضی الله عنه رمضان مبارك یتسه جمیع عبادتنی قویوب فقط قرآن بلان مشغول بولور ایدی قرآندان قاراب اوقور ایدی * امام اعظم وامام شافع رضی الله عنهما رمضان آینده آلتمش ارختم قیلورلار ایدی * حضرت علی دن روایت قیلنمشدرکه براو نمازده آیاق اوزه تورغان حالده قرآن اوقسه ایللی حسنه یازلور ونمازننك طشنده طهارت بلان اوقسه یکرمی بش حسنه یازلور دیدی * تلاوت‌ننك یعنی قران اوقمقننك اصلی وشرطی طهارت بلان قبله‌غه قارشو التحیات‌قه‌اوتورغان کبك اوتوروب وهیچ نرسه‌کا تایانمایینچه تواضع‌لق بلان خضوع خشوع بلان اوقمق تیوشدر * ابن عباس رضی الله عنه‌دن صورادیلار قرآننی التون کموش بلان زینتلامك جایز بولورمی دیدیلر ابن عباس حضرتلری قرآن‌ننك زینتی ایچنده‌در دیب جواب بیردی * بر رکعت نمازده بربوتون قرآن ختم قیلمق باری دورت امام‌غه غنه یعنی عثمان بن عفان تمیم الداری سعید بن جبیر وابوحنیفه رضوان الله علیهم اجمعین حضرتلرینه‌کنه میسر بولمشدر * ای عابد مسواك بلان آوزنکنی پاکلادنك غیبت بلان نجسلاماسنك یار ار ایدی *

معلوم اولا که قرآن‌ننك فضیلتن وقرآن‌ننك خاصیتن تل بلان ایتوب قلم بلان یازوب بیان قیلوب بترمك ممکن توکلدر لکن حدیث‌لرده کیلمشدرکه (ان اصفر البیوت من الخیر البیت الصفر من کتاب الله تعالی) یعنی یورطلارننك خیر وبرکتدن خالی بولغانی شول یورطدرکه آنده قرآن شریف بولماس دیمکدر * امام شعبی ایتدی قرآن اوقغان کشی کویا الله تعالی بلان سویلاشکان کشی منزلنده‌درکه انس‌دان روایت قیلنمشدر * قرآن اوقومق اولکان کونکل‌لرنی ترکزور ومنکردن منع ایتار وطوطققان قلب‌لرنی یاقتور تقوچیدر * پیغمبر علیه السلام (ان القلوب تصدی کما یصدی الحدید قیل یارسول الله وما جلائها قال قراة القرآن وذکر الموت) بیورمشدر یعنی تحقیق آدم‌ننك کونکلی تیمور طوطققان کبك طوطغور دیدی ایتدی‌لر یا رسول الله کونکل‌لرمز طوطقسه نی بلان یالترا تورمز دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی قرآن اوقومق بلان اولوم‌نی ایسنکزکا توشرمك بلان دیدی دیمکدر * قرآن‌نی طهارتسز کونکلدن اوقومق جایزدر اما طهارتسز توتمق جایز توکلدرکه الله تعالی (لایمسه الا المطهرون) بیورمشدر * عکرمه رضی الله عنه

ابو

ابوجهل‌ننك (يخرج الحي من الميت) سرندن ظهور ایتکان اوغلی ایدی آننك عادتی بو ایدی که قولنه قرآننی آلغاچ آچوب اوقی باشلاغانده کونکلنه رقت کیلوب بو ربم‌ننك کلامیدر دیب تاوشینی بلند قیلور ایدی * علی رضی الله عنه ایتدی براو بر عبادت‌ننك صحتنه وفسادینه متعلق علمنی بلماسه اول قیلغان عبادتنده خیر وثواب یوقدر * وبراو قرآن اوقوب ممکن قدر قرآن‌ننك معناسین فکرلب اوقماسه اول قرائنده دخی خیر وثواب یوقدر * قرآن‌نی فصیح وصحیح اوقغان کشیدن الله تعالی ورسول الله راضی بولورلار * عایشه رضی الله عنها بر کیچه‌ده رسول الله یاننه تشریف بیوردی لکن بر آز تاخیر قیلدی پیغمبر علیه السلام کیچوکمکی‌ننك سببن صوراغانده عایشه رضی الله عنها ایتدی بر کسنه‌ننك قرآن اوقغانن طنکلاب توردم شول سببلی کیچوکدم دیدی پیغمبر علیه السلام توردی باروب طنکلادی ایتدی بو کشی سالم بن حذیفه‌در (الحمد لله الذی جعل فی امتی) دیدی * دیمشلردر که قرآن ختم قیلغان وقتده جمعیت مستحبدر یعنی کوب خلق بولمق کورکام اشدر وقرآن ختم قیلغان وقتده دعالار قبول بولور کوب خیر وبرکت حاصل بولور والله تعالی‌ننك رحمتی اینار * ودخی قرآن اوقغانلارغه مستحبدر که کوزلرندن یاش چقاروب یغلاغایلار اگرده حقیقی یغلاماسه‌ده کوچلانوب یغلامق تیوشدر زیرا که الله تعالی (یخرون للاذقان یبکون ویزیدهم خشوعا) بیورمشدر * قرآن اوقغانده یغلامق عارفلر اشیدر (من تشبه قوما فهو منهم) مصداقنه کرمك اوچون یغلامقنی مستحب کوردیلر * ابراهیم الخواص رضی الله عنه دیمشدر که قلب‌ننك دواسی یعنی طوطقمش کونکلنی آچار نرسه بش نرسه باردر معناسین فکرلب قرآن اوقمق قورصاقننك حرامدان خالی بولمقی کیچ اویاغ تورمق سحر وقتنده الله تعالی‌کا تضرع قیلمق عالملر وایذکولر بلان اوتورشمق * قرآن‌نی تچقروب اوقمق یاکه یاشرون اوقمق آرتوق‌می دیکان سوزننك جوابنده عالملر ایتدیلر ریادان قورقغان کشی‌کا یاشرون اوقمق واگر ریادان خوفی بولماسه ویوقلاغان کشی‌کا ونماز اوقی تورغان کشی‌کا اذا بیرورلك بولماسه تچقروب اوقمق آرتوقدر دیدیلر *

❁(حکایت)❁ فی اعجاز القرآن ابوحیان رساله‌سنده تحریر ایتوب دیمشدر که کونلرده بر کون من بغداد شهرنده بلغادن ابوعبید نصرانی بلان ملاقات بولوب آننك بلاغتندن وفصاحتندن صوراشقان وقتمده آننك تحقیقاتن ایشتوب مسرورا ارشاد نیتی بلان مذکور بوعبید‌کا کتابمز قرآن عظیم حقنده نی ایته‌سن دیدم ابوعبید ایتدی اول سزننك کتابنکز حسن انسجام یعنی بقدرة الله آغوب کیلکان بر کلامدر که آننده اصلا اثر تصنع وعلامت بولمایوب بر انسباك وجری بلان جاریدر که

آننك طبيعت كا انشراحى تصنيع وتزيين بلان انشا قيلنمش كلامننك انشراحندان
زياده انشراح بيرور يعنى بلغاننك اجتهاد بلان بار علمن صرف قيلوب تاليف ايتكان
كلاملرى ننك فوقنده در آزى كوب كوبى عزيز معناسى لفظندن اقوم ولفظى
وزنندن ارشق ووزنى نظمندن اعدل ونظمى نثرندن احلى ومجموعى مفروقندان
ابهى ومفروقى مجموعندان اظرف وبعضى كلندن اغرب وكلى بعضندن اعجب در
وقرآن برنرسه دركه آنده تعجب وتحيرده عالم وجاهل يكساندر ذهننى استعلا قيلور
وفهمنى اغراب ايتار يعنى حيرت درياسنه طالدرور وفكرنى وعقلنى ادراكدن
مستور ايتوب حق ايكاننه تسليم بولمقده علمنى بداهت كا قايتارور علتدن سلامت
بولغان حواس سليمه وعقل ثاقب وطبع سليم ايالرى قاشنده وجواهر قرآننكزنى
ادراكده بصيرت اهلى بولغانلار قاشنده وصورتنى صورتدن وحالى حالدن
فرق وتمييز ايتماكا معرفتى بولغان عالملر قاشنده اوشبو ذكر ايتكانم صحيحدركه
فى الحال بيله ايكانن تسليم ايتارلر بيان قيلنغان قرآن عين رفقدركه خلقه
مالا يطاقنى حمل ايتماس حاصل كلام ممتنعات بلان آنده امر يوقدر وآنده عبث
نرسه بلان مأموريت مندرج بولمايوب امرلرى ونهى لرى سراپا حكمت كا ومصلحت كا
موافقدر وبولارننك بارچه سنده طبيب حاذق وناصح مشفق كبكدر ديدى* آندان
صونك من ايتدم اوشبو ايتكانلرنك ننك همه سين قرآن شاملدر البته اما بو
بلاغتننك وبو حكمتننك بلان قرآن ننك حقيقتنه واقف بولماقننك ايمان وقرآن ننك
اياسين تصديقه دعوت قيلغوچى بولماسمى ديدم جواب تابا آلمينچه توفيق
حقنى رجا ايتدى يعنى الله تعالى توفيق وهدايت بيرسه عجب توكلدر ديدى
اوشبو مذكور ابو عبيد وابن هلال دخى صابئى لردر بلغادن بولوب قوللرى
دليل وسند توتولور انتهى كلام ابى حيان *ايمدى قرآن ديكانمز حضرت رسول
صلى الله عليه وسلم ننك الى يوم القيام باقى بولغوچى معجزه ٔ باهره سى درشويله كه
موسى عليه السلام زماننده خلق سحركا داود عليه السلام زماننده موسيقى كا وحسن
صوتقه وعيسى عليه السلام زماننده طبقه اعتنا قيلغان كبك نبى آخر الزمان
عليه الصلوة والسلام ننك زماننده دخى خلق ننك اعتناسى بلاغت وفصاحت كا بولمق
جهتندن حق تعالى حضرتى هر پيغمبرننك معجزاسين مقتضاى زمانى اوزره
قيلوب پيغمبرمزكا دخى قرآن كريمنى معجزه قيلمق بلان پيغمبر عليه السلام
اوز زماننده فصاحت وبلاغتلرى مسلم بولغان مشركلرنى بلاغتنكز بلان شول
قرآن ننك اوچ آيت دن عبارت بولغان قصقه غنه سوره سى كبك بو سوره كيتورنكز
ديب تحدى قيلدى نى قدر بليغلرى اجتهاد صرف ايتوب قرآن ننك بركنه
آيتى ننك مثلين كيتورماكا قادر بولماديلار ودخى هر اقليمده عالم وجاهل وكبير

وصغير

وصغیر بولغان کمسنه‌لرننك قاشنده ظاهر ومعلومدرکه قرآن‌ننك ابتدای
نزولندن تا بوزمان‌غه قدر منك‌ده اوچ یوز یلدرکه هیچ براحد معارضه ایته
آلمادی وقصقه‌غنه سوره‌سی‌ننك‌ده مثلن کیتوره آلمادی* اگر کیتورکان بولسه‌لار
ایدی قرآن کبك اول دخی اهل انکار آراسنده حفظ قیلنوب بزگا واصل بولغان
بولور ایدی یعنی بر بر کورور ایدك اگر اهل انکار طرفندان هر بر احدننك
عاجز بولمقی مسلم توگلدر جایزدرکه بلکه براو بر قصقه‌غنه سوره کبك سوره‌نی
کیتورکانی باردر نیك جایز توگل دیسه (قل لئن اجتمعت الانس والجن علی ان
یاتوا بمثل هذا القرآن لایاتون بمثله ولوکان بعضهم لبعض ظهیرا) نص قاطعی
آدمیلردن وجن‌لردن هیچ بر احد قرآن‌ننك مثلین کیتورماگا قادر توگلدرلر
دیب تمام قطع قیلونغاندر بوتون عالم خلقی کیلوب اعتراض قیلسه‌لارده بز آنگا
اشانماس بز جواب‌ده بیرماس بز* اوشبو مذکورلر قرآن‌ننك الفاظنده بولغان
اعجاز در امامعناسنده بولغان اعجاز شویله‌درکه دنیاننك جمیع علماسی قرآن‌ننك
تفسیرینه وتأویلنه توسل اوچون عمرلرین صرف قیلوب صرف لغت نحو
اصول علم کلام علم فقه منطق علم بیان علم معان وعلم انساب وعلم تاریخ
وعلم درایت وعلم حدیث تحصیلنه جمعیت خاطرلری بلان وکمال فطرتلری
بلان متصف بولغان حالده نظر دقیقگا وتدبیر عمیقگا اجتهادلارین صرف
ایتمشلر ایسه‌ده حقایقینی فهمدن ودقایقنه وصولدن عاجزلکلرینه (لایعلم تأویله
الا الله) دیگان سوزلری بلان مقر ومعترف بولدیلار* ایمدی بو بیان قیلنغان
کیفیتلر حضرت قرآن حق بولوب (لا یأتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه
تنزیل من حکیم حمید) وصف لطیفنه شایان بولمقنه اوّل دلایلدر* وقرآن‌ننك
الله تعالی طرفندان بنده‌لرگا هدایت اوچون منزل بولمقنه بر دلیل دخی فاتحه
سوره‌سندان قل اعوذ برب الناس سوره‌سنه قدر بنده‌لرنی اعتقاد وعمل ودین
ودنیا جهتندن سراپا اصلح بولغان نرسه‌لرگا ارشاددن عبارتدر* اهل انشادن
بولغان بلغا کلامی جنسندن توگلدرکه آلار حد وهزل وهوا وهوس ویالغان
بلان قاتوشدر❁(حکایت) اقتباس طریقنچه قرآندان سویلاشکان بر خاتون‌ننك
حکایه‌سیدر* عبد الله بن مبارك حضرتلری روایت قیلمشدرکه کونلرده بر کون
کعبة الله‌غه زیارت قیلمق نیتی بلان یولغه چغوب سفر قیلغان زمانمده بر یول
اوزرنده فصحاء عربدن اوستنه یوندن بر درغه کیمش وبورکانچك بلان یوزین
اورتمش بر خاتون‌غه اوچراشوب (السلام علیك ورحمة الله وبرکاته) دیب سلام
بیردم بوخاتون قرآندن اقتباس قیلغانی حالده (سلام قولا من رب رحیم) دیدی
بلدم که منم سلامنی قایتارمق مراد ایتدی آندن صونك مونده نی اشلارسن

دیدم (ومن یضلل الله فماله من هاد) دیدی بلدم که یول آداشمشدر آندان
صونك ینه ایتدم یاخاتون قایدا بارماغه چقمش ایدنکز دیدم (سبحان الذی اسری
بعبده لیلا من المسجد الحرام) دیب جواب بیردی بلدم که مکه‌دن چغوب قدس‌کا
بارا ایمش کوبدانمی مونده آداشوب قالدنکز دیدم (ثلث لیال سویا) دیدی
فهم ایتدم که بو یرده اوچ کوندن بیرلی تورور ایمش یا خاتون اوزنك بلان
طعامنك بر نرسه‌نکه یوق نی بلان رزقلندنك دیدم (والذی هو یطعمنی ویسقینی)
دیدی بلدم که توکل اوزره ایمش طهارت آلورغه صو قایدان آلاسن صونك دیدم
(وان لم تجدوا ماء فتیمموا صعیدا طیبا) دیدی بلدم که تیمم بلان نماز قیلور
ایمش طعام بیرایم مو آشارموسن دیدم (واتموا الصیام الی اللیل) دیب جواب بیردی
بلدم که روزه توتار ایمش حاضرده رمضان آیی توکلدر دیدم (ومن تطوع خیرا
فهو خیر له) دیدی نافله روزه توتار ایمش دیب بلدم ده سفرده روزه توتماسلق
مباحدر دیدم (وان تصوموا خیر لکم) دیب جواب بیردی بلدم که مباح بولسه‌ده
توتمق اولیدر دیمکنی تلادی آندان صونك نی اوچون منم کبك آدم سوزی
بلان سویلاشمای‌سن قرآندان اقتباس قیلاسن دیدم (مایلفظ من قول الالدیه
رقیب عتید) دیدی مالایعنی نی سویلامای‌من دیمکنی اراده قیلدی یاخاتون
سن قایسی شهردن سن دیدم (ولا تقف ما لیس لك به علم ان السمع والبصر
والفواد کل اولئك کان عنه مسئولا) دیدی یعنی بلدم که شهرمنی صوراما دیب
تعریض قیلدی من دخی عفو استاب عیب ایتمه خطامنی عفو قیل دیدم (لاتثریب
علیکم الیوم یغفر الله لکم) دیدی عفو قیلدم دیمکنی بلدردی ینه ایتدم یاخاتون
سنی، اوزمننك تووه‌مه اوتورتوب قافله‌کا ایراشدرایم‌می دیدم (وما تفعلوا من
خیر یعلمه الله) دیدی یعنی رضالق اظهار قیلدی آندان صونك تووه‌منی چوکدردم
بیورنکز اوتورنکز دیدم (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم) دیدی منکا قاراما
یوزمنی کورمه دیمکنی تنبیه قیلدی آندان صونك کوزمنی یومدم تووه‌کا اوتورغانده
تووه قوزغالوب بر آز کیومی یرتلدی علی الفور (وما اصابکم من مصیبة فیما کسبت
ایدیکم) دیدی یعنی کناه شوملغم بولدی دیمکنی اظهار قیلدی تووه‌ننك تزکنن
بیر دیب اشارت قیلدی بر آز صبر ایت تزکنن بیلایم دیدم (ففهمناها سلیمان)
دیدی یعنی مرادینی فهم ایتکان ایچون تحسین معناسین بلدردی ایندی
تووه‌کا تمام یخشیلاب اوتوردیدم (سبحان الذی سخر لنا هذا وما کنا له مقرنین
وانا الی ربنا لمنقلبون) دیدی یعنی الحمد لله شکر دیدی من دخی تووه‌ننك
تزکنندن توتوب نودیب قچقروب یوکورتوب راك بارا باشلاغان ایدم (واقصد
فی مشیك واغضض من صوتك) دیدی یعنی قچقرمه آقرونراق بار دیمکنی

بلدردی آندان صونك من دخی آقرونلاب شعر ایتماکا باشلادم (فاقرؤا ما تیسر من القرآن) دیدی یعنی مالا یعنی بولغان شعرنی کویلامه دیب نهی ایتکانندن صونك من دخی بالاقتباس (لقد اوتیت خیرا کثیرا) دیدم یعنی وعظنکنی قبول ایتدم دیمکنی بلدردم (وما یذکر الا اولوا الالباب) دیدی یعنی وعظینی توتقانمه تحسین قیلدی آقرونلاب بارغانده ینه صورادم زوجنکز بارمی دیدم (یا ایها الذین امنوا لا تسئلوا عن اشیاء ان تبد لکم تسؤکم) دیدی یعنی صوراغانمنی یاراتمادی آندان صونك من هم قافلهکا یتکونچه هیچ سوز سویلامای باردم قافلهکا یتکاچ یا خاتون کاروانده ذات واسبابلارنکز بارمیدر دیدم (المال والبنون زینة الحیوة الدنیا) دیدی بلدمکه قافله ایچنده بالالاری بار ایمش بالالارنکز بو کاروانده نی خدمتده در آلارنی من نی علامت بلان تابایم وبالالارنك نی اسملیلر در دیدم (وعلامات وبالنجم هم یهتدون) و (فاتخذ الله ابراهیم خلیلا) و (کلم الله موسی تکلیما) و (یا یحیی خذ الکتاب بقوة) دیدی بلدمکه بالالاری قافله قولاغوزلاری ایمش ودخی بر اوغلی ابراهیم بر اوغلی موسی بر اوغلی یحیی اسملیلر ایمش بس ازلب چادرلارین تابدم وخاتوننك اشارتی اوزه یا ابراهیم یا موسی یا یحیی دیب ندا قیلدم لبیك دیب کاروان ایچندان اوچ یکت چقدی آنالارین اوز چادرلارینه کیتوردیلر خاتون آلارغه ایتدی (فابعثوا احدکم بورقکم هذه الی المدینة فلینظر ایها ازکی طعاما فلیاتکم برزق منه) آیتن اوقوب بالالارینه درهم بیروب طعام آلماغه یباردی بر اوغلی باروب طعام کیتوردی آلدمه قویدی خاتون ایتدی (کلوا واشربوا هنیئا بما کنتم تعملون) دیب تناول قیلماغه تکلیف واکرام قیلدی من دخی اوغلانلارینه خطاب قیلوب ایتدم یایکتلر والدهنکزننك حالن بیان قیلمای توروب طعامنکزنی قابماس من دیب واقعهنی صوراشدم ایتدیلر بو والدهمزننك حالی قرق یلدان بیرلی بلکه سوزمده خطاسی واقع بولوب الله تعالی غضبنه کرفتار بولورمن دیب قورقوب قرآن سوزندن غیر سوز سویلاماس دیب جواب بیردیلر (فسبحان الذی خلق الانسان وعلمه البیان) بس قرآندان بیله اقتباس قیلوب آدمننك مرادین افاده قیلمقده مکالمه ومجاوبهکا شایان بولمقی بو هم قرآنننك معجز بولمقنه کافیدر فافهم *

زکات * صدقه * صدقهچیلر * زکات لغتده عربلرننك (زکا الزرع) دیکان سوزلرندن مأخوذدر زکا الزرع ایکون اوسوب اولکوردی اوراق وقتی بولدی معناسنده در یاکه پاکلامك معناسنده بولغان زکادن مأخوذدر مونکار بناء زکات مجموع مالدان معلوم حصهنی آیروب فقیرلرکا اولاشنکاچ مالغه نما حاصل بولغان اوچون یعنی مالغه زیادهلك وآرتوچیلق وبرکت حاصل بولوب زکات بیرکوچیکا

ثواب آرتقانلغی اوچون زکات آتالمشدر یاکه پاکلامك معناسنده بولغان زکادان بولسه حرام وشبهه‌قاتوشقان‌بولسه حرام‌وشبهه‌دن‌پاکلاب وزکات بیرکوچینی دخی هارانلقدان چغارغانلغی اوچون زکات آتالمشدر * اما زکات شریعت‌ده فقیر مسلمانلارغه برضاء لله مالدان‌شریعت تعیین قیلغان قدر حصه‌نی ملك‌لندروب بیرمکدن‌عبارتدر * وجوب زکات‌ننك شرطی زکات بیرکوچی کمسنه عقللی وبالغ مسلمان بولمق وآزاد بولمق‌در بوتقدیرده دیوانه‌غه صبی‌غه کافرغه قل‌غه زکات واجب بولماس مال‌لاری بولسه‌ده* وجوب زکات‌ننك سببی بوروچدان واصلیه حاجتدن آرتوق شریعت قوشقان قدر نصاب‌قه مالك بولمقدر ملك تام بلان* زکات‌نی ادا قیلوننك واجب‌لکنه سبب الله تعالی‌ننك قرآنده (وآتوا الزکوة) دیب ایتکان امری‌در* زکات‌نی ادا قیلمق واجب بولوننك شرطی مال‌ننك آرتماقلغی‌درصانو ایتمك‌بلان‌یاکه‌غیر وجه‌بلان* نقد بر یل‌مالك بولوب‌تورمق* ودخی ادا قیلنمش بولمق‌ننك شرطی مالندان زکوة حصه‌سین آیروب‌چغارغانده نیت‌کا مقارن بولمقدر یعنی بوحصه‌نی زکات بیرور اوچون چغارامن‌دیب نیت ایتمکدر* شریعت‌ننك نصاب دیکانی کموشدن ایکیوز درهم‌در * آلتوندان یکرمی مثقالدر* شریعت طرفندان تعیین قیلنمش زکات ربع عشردر یعنی قرقدان بر اولوشدر مثلا ایکیوز درهمی بولغان کشی بش درهم‌زکات بیرور* یکرمی مثقال آلتونی بولغان کشی یارطی مثقال زکات‌بیرور* شریعت تعیین قیلماقی اوزره حیوانات جنسندن دخی زکات بولسه‌ده یرمزده حیوانات بلان معامله یوقلق سببلی آندان سکوت‌قیلدق * لکن چیتوك‌ننك نصابی چای‌ننك نصابی قزل مال‌ننك نصابی کوب‌می‌در بزکورکان فقه کتابلارنده یوقلق سببلی سکوت قیلدق اما چرکان چای‌بیرمك چرکان‌چیتوك‌کاوش بیرمك چرکان قماش بیرمك کم‌ننك فتواسی‌در اول هم معلومم بولمادی *

زکات‌ننك فضیلتی وثوابی باشقه وعظ کتابلارنده مذکوردر اما بو زکات دخی الله تعالی قاشنده اولوغ نرسه‌در * زکات‌ننك فضیلتندان واولوغلغنداندرکه قرآنده هریرده الله تعالی زکات‌نی نماز بلان برکا ذکر قیلدی‌که زکات‌قرآنده سکسان ایکی یرده نماز بلان برکا ذکر قیلنو ردیب درالمختارده مذکوردر * (مثلا اقیموا الصلوة وآتوا الزکوة) یعنی ای عبادتده وطاعتده دایم بولغوچی موءمنلر نمازنکزنی اقامت قیلماغه وفقیرلرکا زکاتنکزنی ادا قیلماغه دایمچیلق قیلنکز بیورلمشدر طاعت‌ننك فضیلتلی‌راغی نمازدر زکات‌ننك دخی نمازغه‌مقارن ذکر قیلنماقنده فضیلتنه دلالت باردر* ودخی ایکنچی یرده (رجال لاتلهیهم تجارة ولا بیع عن ذکر الله واقام الصلوة وایتاءالوکوة یخافون یوما تتقلب فیه القلوب

والابصار

والابصار) یعنی ایرته وکیچه ایولرنك و مسجدلرده الله تعالی کا اخلاص بلان عبادت قیلغوچی شوندا ین یکت ایرلر باردرکه آلارنی آلوصاتو معامله سی الله تعالی نی ذکر قیلمقدن ونماز اوقومقدان وزکات بیرمکدن اشغال واغفال قیلماس اوشبو مخلص وممدوح ایرلر ذکر وعبادات بلان اوقات کیچورورلر ایکان ومع ذلك کونکللر وبصیرتلر متغیر بولا تورغان بوم جزادان خوف ایتارلر * ودخی (ویقیموا الصلوة ویؤتوا الزکوة وذلك دین القیمة) بیورمشدر یعنی آدم علیه السلام دان بوزمانغه قدر آدملر اوزلرینه ایندرلمش کتابلارده فقط دینك مقید بولغانلاری حالك وباطل اعتقادلاردان اعراض قیلغانلاری حالك الله تعالی کا عبادت بلان ونمازلارین ادا قیلمق بلان وزکاتلارین ادا قیلمق بلان مأمور بولدیلار اقتضاء مأموریت دن برکنه توك قدر میل قیلمامق دین قیمه وملت مستقیمه در لکن آدملر هر عصرده متشتت بولوب بعضلری حقدان اعراض ایتارلر وموندان غیر دخی زکاتننك فضیلتی خصوصنك برنیچه حدیث کیتورایك بریده رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (ما حبس قوم الزکوة الاحبس عنهم القطر) یعنی بر قوم فرض بولغان زکاتنی ادا قیلماسه وفقیرلرکا بیرودن صارانلق قیلسه البته اول قومدن الله تعالی توقلق وفراوانچیلق قه سبب بولغان یغمورنی حبس قیلور یعنی برقوم حق فقرا بولغان زکاتنی وقتی بلان کما هو ادا قیلماسه الله تعالی اول قومننك ایکونلکنه یغمور یاغدرماس دیمکدر * ودخی حضرت عائشه رضی الله عنها روایتی اوزره پیغمبر علیه السلام (ما خالطت الزکوة مالا قط الااهلکته) بیورمشدر * یعنی بیرمکی فرض بولغان زکات براوننك مالنه قاتوشسه وفقیر فقراغه اولاشماسه البته اول مالنه قاتوشقان زکات مالی آننك بارسرمایه سین هلاك ایتار موننك معناسی بودرکه براوننك زکات چغا تورغان مالی بولوب یل ایلانوب تولغاچ زکات حصه سی کویا که فقیر حقی بولدی بس آنی چغاروب بیرمای نچه مالی اراسنه قاتوشدروب یورتسه موننك سببلی بارمالی هلاك بولور * ودخی ابن عباس رضی الله عنه دن روایت اوزره پیغمبر علیه السلام (من کان عندك ما یزکی فلم یزك ومن کان عنده ما یحج فلم یحج ساءل الرجعة) بیورمشدر یعنی بر کمسنه زکات چغا تورغان مالی بولوب تیوشلی یرینه ادا قیلماسه وبر کمسنه دخی حج واجب بولوب حج قیلماسه بوایکی فرقه اولکان وقتك حسرت وندامت قیلغانلاری حالك (رب ارجعونی) دیب ایتورلر یعنی دنیاغه قایتماقنی طلب قیلورلار دیمکدر اوشبو حدیث برآیت کا اشارت درکه (حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب ارجعونی لعلی اعمل صالحا فیما ترکت) مفسرلر بو آیتننك تفسیرنك نقل وحکایت قیلمشلاردرکه اولکان وقتك مؤمنلر فرشته لرنی کوروب نعمت ولذات

آخرتنی بلکاندن صونك فرشته‌لر ایتور دنیاغه قایتماغه استارسزمی دیرلر
موٴمنلر ایتور یوق ایمدی بوشادلق وراحت یورطندن آیرولوب محنت یورطنه
قایتاسمز کیلمای دیرلر اما العیاذ بالله فاجرلر کمال خوف وقورقولارندن
یا رب بزنی دنیاغه یانکادان قایتار تاکه ایمان وطاعت بلان کیلور ایدك
دیرلر دیمکدر دیمشلر *
مستطرف ایاسی نافله صدقه‌ننك فضیلتی حقنده کیلکان آیتلرنی وحدیثلرنی
والله تعالی‌ننك نافله صدقه بیرکوچیلر اوچون حاضرلنمش ثوابینی زکات فصلنه
الحاق قیلمشدر بزهم بیله ذکرقبلایق * الله تعالی صدقه بیرکوچیلرنی انعام
واحسان قیلغوچیلارنی مدح قیلوب وآلارغه بیرلاچك نعمتلرنی بیانده (ان الله
یجزی المتصدقین) بیورمشدر یعنی الله تعالی صدقه بیرکوچیلرنی انواع مجازات
بلان جزالندرر دیمکدر* ودخی (ان المسلمین والمسلمات والموٴمنین والموٴمنات
والقانتین والقانتات والصادقین والصادقات والصابرین والصابرات والخاشعین
والخاشعات والمتصدقین والمتصدقات والصائمین والصائمات والحافظین فروجهم
والحافظات والذاکرین الله کثیرا والذاکرات اعدالله لهم مغفرة واجرا عظیما)
بیورمشدر یعنی کیراك ایر کیراك خاتون کشی بولسون موٴمن ومسلمان بولوب
الله تعالیکا طاعت وعبادتده صدق واخلاص بلان بولغانلارغه وطاعتکا دایمچیلق
قیلوب وکناهدان صاقلانوب صبر قیلغانلارغه اعضا وقلبلری بلان حضوع وخشوع
قیلوب مال‌لارندان واجب صدقه‌نی ونفل صدقه‌نی بیرکانلرکا فرض ونفل روزه‌نی
توتقانلارغه فرجلارین حرامدان وزنادان صاقلاغان ایرلرکا وخاتونلارغه ایرته‌ده
وکیچه‌ده الله تعالی‌نی تل‌لری وکونکل‌لری بلان کوب ذکر قیلغوچیلارغه الله تعالی
حضرتی مغفرتنی واولوغ اجرلرنی حاضرلادی دیمکدر* ودخی نفل صدقه‌ننك
فضیلتی بیانده کیلکان حدیثلردن بر نیچه راوی‌لرننك روایتی اوزره پیغمبر
علیه السلام (خیر الاصحاب عند الله تعالی خیرهم لصاحبه وخیر الجیران عند الله تعالی
خیرهم لجاره) بیورمشدر یعنی الفت ایاسی ومصاحب بولغان کمسنه‌لرننك الله تعالی
قاشنده خیرلی بولغانلاری دوستلارین ومحب‌لرین ایکی دنیاده خیرلی بولغوچی
عمل‌لرکا بیوروب ایکی دنیاده سلامتلککا تحریض قیلغانلاری‌در ودخی
کورشیلرننك الله تعالی قاشنده خیرلی وفایدالی بولغانلاری شول کورشیلر درکه
اوزلری‌ننك کورشیلرینه قدرتی وطاقتی قدرنچه اعانت ویاردم ایتکانلری‌در
دیمکدر* ودخی ابو هریره رضی الله عنه روایتی اوزه پیغمبر علیه السلام
(ما نقص مال من صدقة) بیورمشدر یعنی صدقه مالنی کیموتماس بلکه مال‌غه
برکت بیرور وایکی دنیاده فایداسی کوب وثوابی فراواندر ❁(حکایت)❁ روایت

قیلمشلار

قیلمشلاردرکه بر کون عایشه رضی الله عنها حضرتلرینه ایکی قولی‌ده قورومش بر خاتون کیلدی وایتدی‌که یا عایشه منم آتام غایت جوماردلق بلان متصف بولغاننه کوره دایم فقیر فقراغه صدقه بیرمکنی سورایدی وآنام صارانلق بلان متصفه بولغانلقدان اصلا صدقه بیرمکنی سوماس ایدی بوتون عمری ایچنده فقیرکا بیرکانی باری بر کیساك مای وبر ایسکی کیوم ایدی بر کیچنی توشمده کوردم کویاکه قیامت قوبمش بارچه محشر اهلی عرصات میداننده یالانغاچ وقویاش اسی‌لکندن صوصاغانلاری حالده حیران وسرکرداندن تورورلار شول وقت آنامنی کوردم که اوزی‌ننك صدقه بیرکان ایسکی کیومن عورت یرینه اورتوب وصدقه بیرکان ماین یالاب حرارتنی دفع قیلماغه عذاب چیکار آندان صونك جوماردبولغوچی آتامنی کوردم که بر اولوغ چیشمه یاننده توروب آدملرکا صو اولاشر آنام‌ننك حالنه زیاده شفقتمدن ناشی آتامدان برکاسه صو آلوب آنامه ایچرکان زمانمده تحقیق آنکا کم ایچرور ایسه الله تعالی آننك ایکی قولون قورتسون دیب برندا ایشتدم قورقومدان اویغانوب کیتسام ایکی قولوم قورومش کوردم دیدی ❁(حکایت)❁ بر خاتون کیچ بلان طعام آشاب اوتورغانده ایشکنه بر سائل کیلوب توقتادی اول رحیملی خاتون اول صدقه‌چیغه برلقمه طعام بیردی صدقه‌چی اول طعامنی آشاب آزراق تاماغن تویدروب کیتدی وبوخاتون ایرته‌توروب ایری بلان ایکونلك لرینه باروب بالالارین بریرکاقویوب ایکونلرین اورماغه باشلادیلار اول آراده بر آچ بوری کیلوب بر بالاسین کوتاروب کیتدی خاتون بوواقعه‌نی کورکاچ الله تعالی‌دان غیر یاردمچی یوقلغین یقینا بلوب یارب بالام حراب بولدی دیب فریاد قیلوب یغلادی ناکاه بر مجهول آدم ظهور ایتوب بالانی هیچ ضررسز بوری آوزندان آلوب کیچه سائل آوزینه قابدرغان لقمه‌نك ننك مقابلی بولقمه‌در آل دیب خاتون قولنه تابشردی * بو قصه‌دان حصه بودرکه اول خاتون‌ننك فقیر صدقه‌چیغه بیرکان صدقه‌سی بالاسی‌ننك خلاصنه سبب بولدی دیمکدرکه (الصدقة تزید العمر وترد البلا) ننك مصداقی ظهور ایتمشدر * امام نخفی‌دن روایت قیلنمشدرکه بر ظالم کشی صدقه بیرسه ظلمی وتعدیسی اقتضاسنچه اینه‌چك بلانی الله تعالی دفع قیلور * اخلاص بلان صدقه بیرمك‌ننك شرطندانداندرکه صدقه بیرکانده فقیرننك وصدقه‌چی‌ننك آلدنده تواضعلق بلان آیاق اوزه توروب سائل صورتنده بولوب‌راق صدقه‌منی قبول ایتسنه دیب سائلدن التماس قیلغان منزلنده بولمق کیراکدر اما بر صدقه‌چی صدقه صورارغه کیلسه‌تیزراك کوز آلدمده تورماسون بیروب یبارشونکار کیتسون تیزراك دیکان شیکللی بر بالا آرقلی کوندرمك صدقه‌دن کیتماسه کیراك یعنی ثواب بولماسه کیراك

(ضمیمه للمترجم) حدیثلرده وحکایتلرده ذکر قیلنغان فقیر وسائلدن مراد فقیر شرعی دیمکدر فقیر شرعی شول کمسنه‌درکه آننك بر کون آشارینه یتارلك آزوغی بولماس اکر بر کونلك آزوغی بولوب سائلچیلك قیلسه حرامدر واهل کبایردن بولور* اما مستطرف ایاسی دیمشدرکه اولوغ شهرلرده مثلا خلقننك کوبلکی بلان کمنی کم ایکانن بلکان یوق کم محتاج کم فقیر معلوم توکل بلکه ایو صایون کروب صدقه صوراب یورکانلرننك کوبوسی اول قدر محتاج توکللردر اما فقیرلر وضعیفلر کمال حیالرندن تعفف کورساتوب ضیق معیشتلرینه صبر ایته‌لر بو فقیرنیچه محتاجلارننك حالارینه واقف بولوب کمال شفقتمدن قوت یومیه‌م اوچون حاضرلاکان نرسه‌منی اوزم آشامیچه فقیرلرکا بیرکانم برنیچه مرتبه واقع بولدی موندان مقصودم اوزمنی مدح توکلدر بلکه مرادم سائلنی وفقیر حقیقینی ممکن قدر تفتیش قیلمق کیراکدر زیراکه صدقه وهبه اهلنه توغری کیلسه دنیا وآخرت منفعتی بولوب اکر اهلنه توغری کیلماسه فایداسی یوقدر انتهی * عیسی علیه السلام بیورمشدرکه بر ایوکا برسائل وصدقه‌چی کیلوب خانه ایاسی آنی بوش یبارسه یدی کونکا چاقلی اول خانه‌کا فرشته کرماس دیمشدر* پیغمبر علیه الصلوة والسلام اوزقولی بلان فقیرلرکا صدقه بیرور ایدی* ودخی پیغمبر علیه السلامدن روایت قیلنمشدرکه بر مسلمان بر مسلمان‌ننك اوستنه کیوم کیدرسه اول کیدرکان کشی کیکان کشی‌ننك اوستنده اول کیوم توزوب بتکونچه الله تعالی‌ننك حمایتنده بولور * عبدالله بن عمیره ایتور ایمش‌که نماز بنده‌نی الله تعالی‌کا اولاشدرا تورغان یول‌ننك یارطسنه قدر ایرشدرر وروزه روزه توتقوچی‌نی الله تعالی صاری ایرشدرر وصدقه صدقه‌بیرکوچینی الله تعالی‌ننك حضور معنویسنه کرتور دیمشدر ۞(حکایت)۞ ربیع ابن خیثمه‌دن روایت قیلنمشدرکه بر کون مذکور خیثمه بیك صووق ویغمورلی کیچه‌ده باشنه کرباسدان باشلق کیوب یورطندان چغوب یولده بارغان وقتده برسائلکا اوچراب باشلغین اول فقیرکا بیردی (لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون) آیتن اوقوب راق مغتنم بولدی آیت‌ننك معناسی ای بنده‌لرم سزلر الله تعالی‌ننك رضالغنه ورحمتنه واصل بولماس‌سز مکر قاشنکزده محبوب وسویوکلی نرسه‌نکزنی الله تعالی یولنه نفقه‌لندرمایچه دیمکدر مفسرلر بو آیت‌ننك تفسیرنده بیان ایتمشلردرکه بنده‌ننك محبت ایتوب سوکانی اوچ نرسه‌دربرسی اعلادرکه بنده‌ننك تنی وجانی‌در آنی غزا وجهادده خدا یولنه بذل وصرف ایتمکدر برسی اوسطدرکه بنده‌ننك مرتبه‌سی ومنصبی‌در آنی حق تعالی‌ننك طاعتنه وخلق‌ننك معاونتنه صرف ایتمکدر وبرسی دخی ادنی‌درکه آدم‌ننك مالی ملکتی ویورطی یری‌در زیاده رابطه‌وعلاقه‌سی‌دروزیاده

محبت

محبت ایتکان نرسەلاری در اول مالدن دخی فقیرلارکا برضاء لله صدقه بیرمکدر
❁(حکایت)❁ قاضی بیضاوی بو آیت‌ننك تفسیرنده کیتورمشدرکه بو آیت نازل
بولغاچ صحابەلاردن ابو طلحه رضی الله عنه پیغمبر علیه السلام‌ننك حضورینه کیلوب
یارسول الله زیاده محبتلو بولغان مال‌لارم توەلارمدر دیدی پیغمبر علیه السلام
ابوطلحەنی مدح وتحسین ایتوب بارك یاقن‌لارنكا ودوستلارنكا وفقیرلارکا صرف
ایت دیب امر قیلدی ❁(حکایت)❁ زید بن حارثه حضرت رسول حضورینه
بر آط کیتوروب یا رسول الله زیاده محبتلو بولغان مالم اوشبودر محتاجلارغه صرف
قیلسانکز له دیدی پیغمبر علیه السلام آطنی توتدی‌ده زیدننك اوغلی اسامەکا
بیردی زید ایتدی یا رسول الله منم مرادم صدقه ایتماککز ایدی اوغلومغه
بیردنکز دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی اوغلنك اسامه آطنی صدقه ایتوب قبول
ایتدی مرادنك حاصل بولدی دیدی بو روایت دلیلدرکه سویوکلیراك مالنی
ونرسەنی اوزی‌ننك یاقنلارندان بولغان محتاجلارغه بیرمك افضلدر * عمر رضی الله
عنه بیورمشدرکه بندەننك جمیع طاعت وعبادتی جیولوب من آرتوق دیب
ماقتانوشورلار ومناظره قیلوشورلار آخر مناظره قیلوشه تورغاچ صدقه غالب کیلور
دیمشدر لکن فقیر صدقەغه محتاج بولغاندان اوزی ثوابقه محتاجراق بولمق
کیراکدرنتاکه امام شعبی ایتدی هرکم صدقەسی‌ننك ثوابنه احتیاجینی فقیرننك
صدقەغه احتیاجندان زیاده بلماسه بیرکان صدقەسین باطل ایتمش بولور صدقەسی
اول کمسەننك یوزینه اورولور (مراد) صدقەکا هیچ برغرض قاتوشماینچه فقط
الله تعالی اوچون بولمق کیراکدر دیمکدر ❁(حکایت)❁ برکمسنه اوغلین سودا
اوچون بر یراق شهرکا کوندروب اوزاق زمانلار اوغلی‌ننك ایسان‌می اولکان‌می
هیچ برخبرین بلمادی برکون اوغلوم‌ننك سلامتلکی اوچون دیب برفقیرکا ایکی
ایکماك صدقه بیروب اوغانه دعا استادی تمام بریلدان صونك اوغلی کوب
فایده حاصل ایتوب سلامت قایتوب کیلدی آتاسی ایتدی ای اوغلوم سلامت
یوردنك‌می بلا وقضا کورمادنك‌می دیب حال احوال صوراشقاندان صونك اوغلی
ایتدی الحمد لله ای آتا دینکز سفرنده ایدك برکون غایت قاطی جیل بولوب
کیمەمز وهمه خلقی صوغه غرق بولدی من دخی ایمدی غرق بولامن دیب
جانمدان امید کیسوب تورغانده ایکی یکت پیدا بولوب منی قوروغه چغاروب
تاشلادیلار وایتدیلرکه آتانکا سویله موننك خلاص بولماقنك‌ننك سببی آتانك‌ننك
فقیرکا بیرکان ایکی ایکماکیدر دیب خبر بیردیلر دیدی ❁(حکایت)❁ برزاهد
برمغارەده اصلا معصیت وکناه اشلاماینچه یتمش یل الله تعالی‌کا طاعت وعبادت
قیلوب یاتورایکان برکیچەده برکوزال خاتون مغارەکا کیلوب منی مغارەنکا کرت

دیب عابددن رجا ایتدی لکن عابد التفات ایتمادی همان عبادتی بلان مشغول
بولدی آخر اول خاتون کیتوب بارغانده زاهد خاتون ننك آرتندان قاراب کوردی
درحال بیچاره زاهدننك کونکلی خاتونغه میل قیلوب عشقنه مبتلا بولدی آخر
عبادتن تاشلاب قایده کیته‌سن دیب خاتون ننك آرتندان کیتدی خاتون دخی
استغنا قیلوب تلاسام قایده کیتارمن دیدی زاهد دخی مراد ایدی مرید بولدی
آزاد ایدی قل بولدی بس زاهد مرادین حاصل ایتمکنی قصد قیلوب اول
خاتوننی منك عذر نیاز بلان مغاره‌سنه آلوب کردی یدی کون مقداری خلوت
قیلوب شهوتن سیمرتدی آندان صونك توفیق وانصافقه قایتوب یتمش یللق
عبادتن یدی کونلك معصیتکا آلوشدرغاننه اوکنوب الله تعالیکا توبه قیلدی
هوشی کیتوب یقلغونچه کوزلرندان یاش آغوزوب یغلادی هوشنه کیلکاندن
صونك خاتون اول زاهدکا خطاب ایتوب بو عمل فاحشه‌نی ومعصیتنی سندن
غیر کشی بلان قیلوبده بو قدر عقابکا مستحق بولماغان ایدم سن دخی بو زنانی
مندن غیری بلان قیلماغانلغنك یوزنك ننك صافلغنده ظاهر در ایلکارگیچه
الله تعالیکا عبادتنکنی توزاتسنك منیده ذکر قیل منم اوچون الله تعالیدن
مغفرت استه دیب ایسانلاشوب کیتدی اول بیچاره زاهد صحرالرده حیران
وسرکردان بولوب آچ وصوصاب عجبا قای یرده کیچ اوتکارسام ایکان دیب
یورکانده اون نفر کوزسز فقیرلر مقامنه توغری کیلوب آلار یاننه کردی اول
کوزسزلرننك آشارغه نرسه‌لری یوق ایمش یاقنلارنده بر راهب بار ایدی آلارغه
هرکون اون دانه کیچراك ایکماك کوندرر ایدی بر کون عادتی اوزه اول راهب
خذمتچیسی آرقلی بولارغه اون ایکماك یباردی بو عاصی زاهد بیچاره غایت
آچلغندان بر ایکماکلرین آلدی اول کوزسزلر ایکماکنی اولاشدیلر بری
ایکماکسز قالدی اول ایکماك کیتورکان خذمتچیدن قایده من اولوشسز قالدم
نی آشارمن دیب یغلاماغه باشلادی اول زاهد موننك یغلانن ایشتوب باقچی
کشی حقن آلدم دیب یغلاب اول ایکماکنی کوزسزکا تابشردی اول کیچ آچ
یاتدی وآچلغندان هلاك درجه‌سنه ایرشکانده الله تعالی اولوم فرشته‌سنه امر
قیلدی ملك الموت دخی الله تعالی ننك امری بوینچه بوزاهدننك جانن آلاسی
بولدی اول آراده رحمت فرشته‌سی کیلوب ملك الموت بلان مخاصمه قیلوشوب
رحمت فرشته‌سی ایتدی بو بر کشیدر که کناهندان قاچوب الله تعالیکا توبه استغفار
قیلدی دیب دعوا قیلدی وعذاب فرشته‌سی دخی بوبر کناهلی بنده‌درکه یتمش
یللق عبادتن یدی کونلك معصیتکا صاتدی دیب دعوا ایتدیلر بو دعواده
تورغانده الله تعالی بولارغه یتمش یللق عبادت بلان یدی کونلك معصیتنی

اولچاب قارانکز دیب وحی قیلدی الله‌ننك امر نچه اولچاب قارادیلار معصیة آور کیلدی ینه الله تعالی بیوردی اول زاهدننك معصیتی بلان اوزین هلاك لککا صالوب کوزسزکا بیرکان ایکماك‌ننك ثوابن اولچادیلر ایکماك‌ننك ثوابی آور کیلدی بس الله‌تعالی اول راهدننك توبه‌سین قبول ایتکاچ رحمت‌فرشته‌لری اطرافین احاطه قیلوب تعظیم وتکریم بلان جانن آلدیلار ❁(حکایت)❁ کونلرده بر کون بر کشی اوزی‌ننك جماعتی بلان اوتوروب کباب طاوق آشاغانده بر صدقه‌چی کیلوب ایشك قاقدی الله اوچون دیب صدقه صورادی مذکور کشی بو صدقه‌چی‌نی اورشوب قروب بوش قایتاروب یباردی آخر تیز زمانده بو کشی‌ننك قولنداغی دولتی کیتوب سیمز طاوقلاری اوچوب بتدی فقیر حال بولوب قالدی وجماعتی‌ننك نفقه‌سنه عاجزلکدن خاتونن طلاق قیلوب سائلچیلك‌کا کرشدی وخاتونی ایکنچی بر آدم‌کا نکاحلانوب اتفاقا اول ایکنچی ایری بلان بر کون کذلك طاوق کبابی آشاب اوتورغانده بر صدقه‌چی ایشك قاغوب صدقه صورادی بو کشی خاتوننه امر قیلدی طاوق ایتندان بر مقدار اول صدقه‌چی‌غه چغاروب بیردی خاتون صدقه‌نی بیرکانده اول کشی اوزی‌ننك اولکی ایری ایکانن تانیدی قزغانوب یغلاب ایری یاننه کردی نیلك یغلادنك دیب ایری صورادی خاتون ایتدی اول صدقه‌چی منم ایلکارکی ایرم ایمش شول روشچه بر وقت‌نی طاوق آشاب اوتورغانده بر صدقه‌چی کیلوب آنکا صدقه بیرماینچه بوش قایتاروب یبارکان ایدی حاضرده صدقه‌غه یوری ایمش دیب اوز حالمزکا سویونوب یغلادم دیدی ایری اویلاب توردی‌ده اول وقتده سزکا کیلکان صدقه‌چی من ایدم الحمد لله دیدی* ایمدی صدقه‌بیرمك‌ننك اخلاص بلان بولغانده فایداسی ومنفعتی کوبدر مذکور حکایتلردن حصه‌دار بولمق تیوشدر (وان لیس للانسان الا ما سعی) مقتضاسنچه ایذکو عملننك جزاسین تابمقنی یقینا بلمك لازم‌در* پیغمبر علیه السلام ایتدی آز بولسه‌ده سائل‌کا طعامدان برنرسه بیر بوش یبارمه دیدی واوزی ایکی تورلو اشنی کشیکا بیورماس ایدی طهارت‌کا دیکان صونی کیچ بلان اوزی حاضرلب اوز قولی بلان اوستون یابوب قویار ایدی ودخی فقیرلرکا ومسکینلرکا طعامنی اوز قولی بلان تناول قیلدرر ایدی یعنی آوزلارینه قابدرور ایدی * اسخیادن بر کمسنه‌بار ایدی هر قاچان صدقه بیرسه صدقه‌نی سائل آلدینه قویوب آیاق اوزه توروب سائلدن قبولیتن التماس قیلور ایدی یعنی بیرکان صدقه‌منی زنهار قبول ایتوب آلسه‌نه دیب عذر ایتکان کبك توروز ایدی تاکه اوزی هم سائل صورتنده بولمق اوچون* دخی منعملردن بعض کمسنه‌لر بار ایدی صدقه‌نی اوچی اوستنه قویوب سائل‌کا صوزار ایدی تاکه سائل‌ننك قولی اوستده بولسون اوچون ❁(حکایت)❁ امام فضیل‌دن روایت

قیلنمشدرکه ایرلی خاتونلی بر کشی بار ایدی خاتونی جب ارلب ایری آنی بازارغه چغاروب صاتار ایدی آقچه‌سی بلان رزقلانورلار ایدی کونلرده بر کون ایری جب‌نی بازارغه ایلتب بر درهم‌کا صاتدی قایتوب کیلکانده کوردی ایکی کشی نزاغلاشوب‌تورورلارنیك تچقرشاسز دیب صورادی آلار ایتدیلر بر درهم اوچون نزاعمز باردر بزکا حاکم بول دیدیلر بو کشی ایتدی سزکا حاکم کیراك توکل نزاعنکز بر درهم اوچون ایمش آلونکز دیب بر درهمنی آلارغه بیروب نزاعلارین کیسدی ایوینه قایتدی خاتوننه واقعه‌نی سویلادی خاتونی ایتدی بارك الله موافق اش قیلوب‌سن دیدی ایکنچی کونده دخی بو کشی جب آلوب بازارغه بارغانده بر بالق صاتوچی اوچرادی جب بلان آلوشدروب بر بالق آلدی ایوینه قایتدی خاتونی بالق‌نی پشرورکا دیب ایچن پاکلادی کوردی بالق ایچندن بر دانه انجو چقدی آنی صراف‌قه ایلتوب یوز یکرمی منك درهم‌کا صاتدی شول وقت بو کشی‌کا بر سائل کیلدی لله دیب صدقه صورادی بو کشی درحال اول سائل بلان اول درهملرنی اورتاقلاشدی یعنی یوز یکرمی منك درهم‌ننك یارطیسن اول سائل‌کا بیروب یباردی کوب زمان کیچمادی بر صورت حسنه اوزه براو ظاهر بولوب ای فلان من الله‌ننك ایلچسی‌من بشارت کیتوردم الله تعالی سنی فقیرلك‌کا مبتلا قیلدی سنی صبر قیلغوچی کوردی سنکا شادلق بیردی وسنی شکر قیلغوچی کوردی بر درهمنك برابرینه بوقدر نعمت بیردی دیب غایب بولدی * بر کون بر سائل کیلماسه یاکه بر قوناق کیلماسه علی رضی الله عنه یغلار ایدی * معلوم اولاکه صدقه‌ننك فایداسی ایمانی محکم وکامل کشی‌کادر براوننك ایمانی کامل بولماسه آمبار آمبار دولتن صرف قیلسه‌ده فایداسی یوقدر دنیا مالی بر عجب نرسه‌درکه قولدان قول‌غه یورور شوننك اوچون صدقه کیراك تاکه برکتی آرتوب قولنکده بر قرار بولسون * اما تلانچی وصدقه‌چی‌ننك کوبراکی اویاتسز وحیاسز بولور کوندز یورماکلری تلانوب خلقدان بر نرسه آلمق اوچون اوغرلاردای نرسه‌کا کوز صالمق اوچون نی قدر آشاسالارده قورصاقلاری تولمق یوق بیرکانکا شکر ایتوب قناعت قیلمق یوق ❊(حکایت)❊ بر صدقه‌چی یورط صایون کروب قرآن اوقوب صدقه صورانوب یورور ایدی ایتدیلر او یالمای‌موسن قرآن بلان تلانچیلك قیلماغه دیدیلر سائل ایتدی تیك تورنکز اکرده سزمنم کبك آچوقسانکز ومحتاج بولسانکز قرآن کیتروچی جبرائل فرشته‌نی اوزین صاتار ایدنکز دیدی *

روزه * مال‌ننك زکاتی بولغان‌شیکللی تن‌ننك دخی زکاتی باردرکه روزه‌درنتاکه پیغمبر علیه السلام (زکوة الجسد الصیام) بیورمشدر * مال‌ننك زکاتی مال‌غه برکت

بیرور ومالنی زیاده‌قیلور کذلك روزه دخی آدم‌ننك تننه‌قوت وصحت وعمرینه
برکت بیرور بر روایت‌ده کیلمشدر که (تصوموا تصحوا) یعنی روزه‌توتونکز صحت
تابارسز* بس روزه الله تعالی قاشنده اولوغ نرسه‌در روزه‌نی سهل حسابلامقده خوف
باردر* ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی
بر کشی رمضان شریفده رخصت شرعیه بولماغان یرده یعنی آورو بولماسه مسافر
بولماسه ومع ذلك کیراك برگنه کون بولسون نفسی‌ننك تقاضاسی بلان روزه‌سین
آچسه اول بر کون اورننه بوتون عمری بویی قضا روزه‌سی توتسه‌ده الله تعالی
بر کون برابرینه قبول ایتماس یعنی قضا ادا مقامنه قائم بولماس زیرا که کناه
قضا بلان ساقط بولماس تاکه الله تعالی‌ننك عفوینه‌توغری کیلماسه * حدیث‌ننك
عبارتی بودر (من افطر یوما من رمضان فی غیر رخصة رخصها الشرع لم یقض
منه صیام الدهر کله وان صام) پیغمبر علیه السلام ایتدی قاچان مبارك رمضان
آیی کرسه اوجماح ایشکلری آچلور تموغ ایشکلری بیکلانور شیطانلار زنجرلنوب
حبس قیلنور ودخی ایتدی بر کمسنه رمضانده افطار قیلغان وقتده اینك اوّلکی
لقمه‌نی قابقانده (یا واسع المغفرة اغفرلی) دیب ایتسه البته روزه‌سی قبول بولور
دیدی * ابن مسعود رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که اکر بر کمسنه جای
کونی کون اسی وقتده روزه توتوب نفسن آچوقدرسه‌وصوصاتسه الله تعالی اول
کمسنه‌نی قیامت‌ننك اسی کوننده آچوقدرماس وصوصاتماس دیمشدر * نقل قیلدیلار که
بوزمانده بر آدم روزه جای کونی کیلکانلك سببلی نفسنه کوچ کیلوب بو اورازا
دیکان نرسه قایدن چققان دیب شکایت قیلمش (استغفر الله واعوذ بالله من الجهل)
روزه الله تعالی قاشنده اولوغ نرسه‌در آدم علیه السلام‌دان بیرلی بوزمانغه‌چه
الله تعالی هر بر امتکا روزه‌نی فرض ایتدی (یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم
الصیام) آیتی دلالتنچه * بس دنیاده نیچه تورلو ادیان باردر بعضلر قویاش‌قه
وبعضلر یولدوزغه وبعضلر صنمغه وحیوانغه واوطقه وغیر نرسه‌لرکا عبادت
قیلورلار اما قویاش‌قه‌روزه توتقان قوم یاکه صنمغه یاکه تاقتاغه یاکه حیوانغه
روزه توتقان قوم اصلا یوقدر* بو روزه‌نی الله تعالی اوزینه‌گنه اضافه قیلدی
البته فضیلتی وثوابی کوبلككا دلیلدر یعنی الله تعالی ایتدی که روزه منکاغنه
مخصوص عبادتدر وروزه توتقان کسنه‌کا نی بلان جزا واجر وثواب بیرمکنی من
اوزم بلامن دیدی‌ننا که حدیث قدسی (الصوم لی وانا اجزی به) دیمشدر*
دعا * مستطرفدان نقل اوزه علماء متقدمین‌دن ابو عبد الله محمد بن ابی بکر
الشامی رحمة الله علیه دیمشدر که معلوم اولا اوشبو دعا مسئله‌سنده بر مشهور سوال
باردر که اکر دعا قیلوب الله تعالی‌دن طلب ایتولش نرسه ازلده تقدیر قیلنمش

بولسه البته واقع بولور وقبول بولور استاسه دعا قیلسون استاسه قیلماسون واکر تقدیر قیلنماغان بولسه واقع بولماس وبو صورتده بنده ننك سؤال قیلغانی وسؤال قیلماغانی برابردیرلر بس بو طائفه اوشبو سؤال صحیحا وارد بولغاندر دیب اعتقاد ایتوب الله تعالی درکاهنه دعانی ترك ایتدیلر ودعاده فایده یوقدر دیدیلر واول طائفه اوشبو کمال جهالتلری وضلالتلری بلان تناقض ایتکوچیلردر زیرا بو سوز بلان قائل بولمق جمیع اسباب ننك تعطیلن ایجاب ایتار وبو اعتقادده بولغانلار ننك برینه سننك آچلغنك وصوسزلغنك وطوقلغنك اکر مقدر بولسه آشاسانك ایچسانك ده وآشاماسانك ایچماسانك ده واقع بولور واکر مقدر بولماسه کذلك آشاسانك ده آشاماسانك ده واقع بولماس واکر سننك بالانك بولمق مقدر بولسه خاتوننکا ملاقات بولوب معلوم عملنی قیلسانك قیلماسانك اوغلنك بولور یاکه اوغلنك بولمق مقدر بولماسه اوغلنك بولماس وموننك اوزرینه تزوجکا وغیر اسبابلرکا حاجت توشماس بو ایسه بر مذهب باطلدر دیسانك نی جواب بیرور اما عاقل بولغان کسنه وآدم بولغان کسنه اصلا بو مذهبکا بارماس آدمکا نی سوز حتی عقلسز حیوان دخی قوام وحیاتکا باعث بولغان سببلرکا تشبث ومباشرت اوزره مفطوردر وحکمت آلهیه دخی اوشبو عالم اسبابده مسبب ننك سببکا ارتباطنده درهر نی قدر سببسز خلق ایتمك قدرة آلهیه تحتنده بولسه ده عادة الله اسبابقه تشبث اوزره جاریدر بو تقدیرده (اولئك کالانعام بل هم اضل) توصیفنه لایق بولغان مذکور طائفه دن حیوانات ننك عقللی راق وفهملیراك بولمقی فهملنور * مستطرف ترجمه سنده بو ذکر قیلنغان مذهبدن باشقه برنیچه مذهب ذکر قیلنمشدر تفصیلن استاکانلر آنده مراجعت قیلسون * فی الحقیقه زمانه مز خلقی اوشبو مذهبکا داخل بولوب بارالر چونکه مظلوم دعاسندان قورقمق یوق آتا وآنا دعاسین واستادلار دعاسین آلمق یوق وعالم علما دعاسین بلمك یوق کونکل رنجتمك جهتندن وظلم جهتندن نی قدر باوز دعاغه مستحق بولالار اکرده دعاننك تاثیرن بلسه لر ایدی البته صاقلانورلار ایدی جنبش وحرکتلرندن مذکور طائفه کا مشابه لردر مونی تفصیلا یازلسه اوزی بوتون بر کتاب بولاچقدر * ایمدی حق سوز اوشبودرکه الله تعالی ننك تقدیری بنده ننك معلومی بولماغانلقدان ودخی بر مسبب ننك کوب سببلری بولوب قایسی سی وقوعکا سببدر بنده کا معلوم بولماغانلقدان اسبابن تحری قیلوب البته توسل لازمدر * ایمدی دعا سببلرننك ده قوتلیراکی بولوب مطلوب بولغان نرسه دعا بلان واقع بولمقی عین حکمت بولغان صورتده دعاده فایده یوقدر دیمك آشامقده وایچمکده وجمیع حرکاتده وبنده ننك جمیع افعال اختیاریه سنده فائده یوقدر دیمك بلان برابردر بروجه محرر شرعننك وطبع ننك وعقل ننك

خلافیدر

خلافیدر حال بوکه مطلوب‌ده دعادان فایدالیراق بر نرسه یوقدر صحابهء کرام رضوان الله علیهم رسول صلی الله علیه وسلم‌ننک صحبتنه بولمق بلان احکام آلهیه‌نی بیکراك‌ده بلکوچیلر ایدی‌ومع ذلك دعاکا ودعاننك شرطلارینه وآدابنه غیرلردن آرتوغراق اهتمام قیلدیلار* الله تعالی قرآنه (ادعونی استجب لکم) بیورمشدر وموندان غیری دخی نیچه آیت‌لر مذکوردر دعاننك تاثیرینه انکار قیلغان کمسنه آیت‌کا انکار قیلغان بلان برابردر العیاذ بالله دعاننك مبقولیننه اصلاشك یوقدر لکن کما هو شرطن ادا قیلوب دعا قیلغوچی یوقدر* ابوهریره رضی الله عنه روایت قیلمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی (من لم یسئل الله یغضب الله علیه) مفسرلر آیته بولغان دعا صورامق وتلامك معناسنده بولوب اجابت دخی بنده‌ننك مطلوبن احساندر دیدیلر یعنی بعض دعاننك مبقولیتی دنیاده ظاهر بولوب تلانمش وصورالمش نرسه حاصل بولور وبعض دعاننك دخی مقبولیتی ظاهر بولماینچه بلکه دعا قیلغوچی‌ننك کناهسی دعاسی سببلی مغفرت قیلنمق بلان اجابت تحقق ایتار یعنی دنیاده قیلغان دعاکا بناءً مطلوب ظهور ایتماسه‌ده دعا سببلی دعاقیلغوچی‌کشی آخرته مظهر احسان بولور دیدیلر* ابوسعید الخدری رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی (ما من مسلم یدعو بدعوة لیس فیها اثم ولا قطیعة رحم الا اعطاه الله بها احدی ثلث اما ان یعجل له دعوته واما ان تدخر له واما ان یکف عنه من السوء بمثلها) دعاننك قبول بولمقنه البته بر نیچه شرطلار باردر یعنی دعا قیلغوچی‌ننك اوزنه ودعا قیلوب صورالمش نرسه‌ده شرطلاری بولمق‌جهتندن اول شرطلارنی رعایه قیلمای‌توروب دعاننك مقبولیتی تحقق ایتماس* اما دعا قیلغوچی مؤمن‌ننك اوزنه بولغان شرط الله تعالی‌دن غیری هراش‌کا قادرهیچ برذات یوقدر دیب هر براشه وهر بر فعله واسطه وسببلر الله‌ننك قبضهء تصرفنه بولماقن جزم وتصدیق قیلوب درست نیت وحضور قلب بلان دعا قیلمقدر چونکه الله تعالی بوش کونکلدن دعانی قبول ایتماس یعنی براودعا قیلوب دعاننك معناسین بلماسه واول حضور قلب ونیت صادقه بولماسه دعا مقبول درکاهنه کیچماس ودخی حرام آشامقدن وحرام ایچمکدن وحرام‌اش قیلمقدن غایت اجتناب قیلوب قبولیتی ظاهر بولامی بولمای‌می دعادان توقتاماینچه البته دعام قبول‌بولور اعتقادی بلان الله‌تعالی‌کا یالوارمقدر* الله تعالی‌دن کوب دعا قیلوب‌صورادم بیرمادی دیمك بیك خطادر صورای بلوب صوراماغاچ نیك قبول بولسون سؤال‌ننك شرطن کیتورماکان صدقه‌چی‌غه بنده‌ده بیرمای‌حلال ومباح‌بولغان نرسه‌نی صورامق شرطدر حرام وکناه بولغان اشده دعا قبول بولماس مذکور حدیثه بو شرط مصرحدر

سهل بن عبدالله التستری ایتدی (شرط الدعاء التضرع والخشوع واکل الحلال وحفظ اللسان وحفظ العین عن النظر الی مالا یحل وحفظ البطن من الحرام) حاصلی جمیع اخلاق حمیده بلان متصف بولوب تمام اخلاق مذمومه دن بیزوب دعا قیلمق کیراك موننك تفصیلی اوزی بر کتاب چاقلی بولور * ودخی دعاننك قبول وقتلاری حصن الحصین ده وباشقه دعا کتابلارنده مذکور حدیثلر وروایتلر بیانچه دعا مقبولدر سحر وقتلارنده آوز آچقان وقتده اذان بلان اقامت آراسنده یغمور یاوغان وکوك کوکرا کان وقتلارده اتچ تچقرغان وقتده الله تعالی یولنده غزا وجهاد قیلغان وقتده وکیچه ننك ثلث اخیرنده نماز سجده سنده چهارشنبه کون اویله بلان ایکندی آراسنده سفرده غربت زماننده وخسته لك حالنده اجابت وقتیدر هر قایوسنه حدیثلر وروایتلر باردر محلنه مراجعت قیلنور ودخی دعاننك اولنده وآخرنده پیغمبر علیه السلام غه صلوات کیتورمك دعاننك مقبولیتنه سببدر *

پیغمبر علیه السلام ایتدی ایرته تورکیچ یات الله تعالی ننك ذکری بلان تلنك جوورش بولسون دیدی * موسی علیه السلام مناجاتنده ایتدی یا رب مندن رضالغنك ننك علامتی نی نرسه در الله تعالی ایتدی منی کوب ذکر قیلماقنك رضالغمدر دیدی موسی علیه السلام ایتدی یارب من امید ایتکاندنده سن کوبراك بیراسن دیدی الله تعالی ایتدی سن (ماشاءالله لاقوة الا بالله) دیب کوب ایتهسن یا ابن عمران دیدی * الله تعالی بنی اسرائلدن آلتی یوز یل عذابنی کوتاردی (ما شاءالله لاقوة الا بالله حسبنا الله ونعم الوکیل) دیب ایتکان سوزلاری اوچون * بعض متصوفه ایتدی الله تعالی ننك ذکرندن هیچ کم اعراض قیلماس مکر زمانه ظلملق قیلادر ورزق اوچون تشویشلری باردر دیدی * پیغمبر علیه السلام ننك (اذا رأیتم اهل البلاء فاسئلوا الله العافیة) دیکان سوزی حقنده شیخ شبلی دن صورادیلار شبلی ایتدی اهل بلاء الله تعالی ننك ذکرندن غافللردر دیدی * منقولدر که منصور حلاج ننك اعضالرین کیسکان یرکا آغوب توشکان قانندان الله الله لفظی یازلدی نتاکه حضرت زلیخا بر کون قان آلدردی یرکا توشکان قانندان یوسف یوسف دیب یازلدی * فضیلدان روایت قیلنمشدر که قیامت کوننده الله تعالی کا حرمتلیراك وسیوکلیراك بنده لر کوب حمد ایتکوچیلردر دیمشدر * ابو هریره رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی اکر سزلردن براونکز توچکورسه (الحمد لله علی کل حال) دیب ایتسون آنی ایشتکان کشی دخی (یرحمك الله) دیسون توچکورکان کشی دخی (ویهدیکم الله ویصلح بالکم) دیب ایتسون دیدی * ابن عباس رضی الله عنه دن روایت

قیلنمشدر که

قیلنمشدرکه برکمسنه توچکورکاچ الحمد لله دیسه باش آوروی وتش آورووی کورماس دیمشدر * طلب قیلغان نرسه‌نك حاصل بولسه الحمد لله‌نی کوب ایت اکر مکروه کورکان اشنك واقع بولسه (لاحول ولا قوة الا بالله) دیب کوب ایت اکر رزقنك آقرونلق بلان کیلسه وطارلق اوزه کیلسه استغفر الله‌نی کوب ایت دیمشلردر * حسن رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی برکمسنه قبرلر اوستنه بارسه وایتسه (اللهم رب الارواح الفانیة والاجسام البالیة والعظام النخرة التی خرجت من الدنیا وهی بك مؤمنة ادخل علیها روحا منك وسلاما منی) دیسه الله تعالی انکا آدم علیه السلام دان بوزمان غه‌چه وفات بولغان آدملر سانچه حسنات یازار * برکمسنه فلان کشی منکا ظلملق قیلدی دیب حسن رضی الله عنه‌کا شکایت قیلدی حسن رضی الله عنه ایتدی احشامدان صونك ایکی رکعت نماز اوقوب سلام بیر سجده قیل (یا شدید القوة یاشدید المحال یاعزیز اذللت بعزتك جمیع ما خلقت صل علی محمد وآله واکفنی مؤنة فلان بما شئت) دیب ایت دیدی بس بوکمسنه بیله قیلدی صوراشدیلار اول ظلملق قیلغان کشی شول کیچ موت مفاجاة بلان وفات بولدی دیب خبر بیردیلر * منقولدرکه یعقوب علیه السلام غه جبرائل علیه السلام ایتدی یا یعقوب الله تعالی بیوردی ایت (یا کثیر الخیر ویا دائم المعروف رد علی بنی) دیب دیدی یعقوب علیه السلام بیله دعا قیلور ایدی الله تعالی وحی قیلدی‌که یا یعقوب اکر اون ایکی اوغلنك وفات بولغان بولسه‌لارده ترکزور ایدم دیدی * قتاده روایت قیلمشدرکه پیغمبر علیه السلام اکر یانکا آی‌نی کورسه (هلال خیر ورشد) دیب اوچ مرتبه (آمنت بالله الذی خلقك) دیب اوچ مرتبه (الحمد لله الذی وهب بشهر کذا وجاء بشهر کذا) دیب اوچ مرتبه ایتور ایتدی * دعا قیلمق‌نینك ادبلرندندر وقت‌نی صایلامق * اذان بلان اقامت آراسنده دعا مقبولدر پیغمبر علیه السلام ایتدی (الدعاء بین الاذان والاقامة لایرد) ابو الدرداء رضی الله عنه روایت قیلمشدرکه پیغمبر علیه السلام قاچان قول کوتاروب دعا قیلسه بیتن صیدرماینچه قولون توشورماس ایدی * پیغمبر علیه السلام دعا قیلسه‌هر قاچان (سبحان ربی الاعلی الوهاب) دیب باشلار ایدی * سفیان ثوری حضرتلرینه ایتدیلر الله تعالی‌کا بزنینك اوچون مغفرت بلان دعا قیلسنه دیدیلر سفیان ایتدی کناهنی قویمق اوزی دعادر دیدی گناه‌قیلوب دعاغه محتاج بولمق‌نی‌کا حاجت قیلمه کناه‌دعا هم حاجت توکل * مورق العجلی دیکان کمسنه دیمشدرکه الله‌دن بر حاجتمنی قرق یلدان بیرلی صورای من هنوز اوتاکانی یوق همان امیدمنی اوزمای من انشاالله دیدی * معروف کرخی حضرتلری بر وقت‌نی برصاتوچی‌نی کوردی هی الله‌نینك رحمتی بولسون بو

صوفی ایچکان کشی کا دیب ندا قیلور معروف کرخی حضرتلری آلدی ده صوفی ایچدی
حالانکه روزه ایدی ایتدی شاید الله تعالی قبول ایتسه کیراك دیدی پیغمبر علیه السلام
ایتدی کم منکا صلوات ایتسه فرشته لر آنکا صلوات ایتور دیدی ودخی ایتدی بر کسنه
منکا کتابنده صلوات ایتسه اول کتابنك منم اسمم بارمدتك فرشته لر آننك اوچون
الله تعالی دن مغفرت استارلر * یعنی کتابنك محمد یاکه رسول یاکه پیغمبر دیکان
سوزلردن صونك البته صلی الله تعالی علیه وسلم دیب صلوات یازمق تیوش*
پیغمبر علیه السلام ایتدی یر یوزنك گیزگوچی سیاح فرشته لر باردر منکا امتمدن
سلام کیترورلر دیدی * بر کشی پیغمبر علیه السلام غه ایتدی یا رسول الله من
توبه قیلامن ده قایتامن توبه مك ثابت بولا آلمای من دیدی پیغمبر علیه السلام
ایتدی ینه استغفار قیل نیچه مرتبه کناه قیلسانك هر مرتبه ده توبه واستغفار قیل
تاکه شیطان امیدسز بولوب سندن کیتار دیدی * حسن رضی الله عنه دن روایت
قیلندی که ابلیس ایتدی یارب عزتنك بلان آنط ایتامن که آدم اوغلانلاری ننك
جانلاری تنلرننك بولغان مدتك الاردان آیرولمامن دیدی الله تعالی ایتدی عزتم
بلان آنط ایتامن که بنده لرمننك غرغره حالنه چه توبه لرین قبول ایتارمن دیدی*
پیغمبر علیه السلام ایتدی کناه قیلماسلق توبه قیلمقدان آسانراقدر دیدی *
ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی براو کناه قیلا توروب تلی بلان گنه استغفر الله
دیمك الله تعالی نی استهزا قیلمق کبکدر دیدی العیاذ بالله* براو بر کشی کا ایتدی
الله تعالی سنی اوترکای ایدی دیدی اول کشی ایتدی آمین سن دن صونك یوز
یل دان صونك دیدی* بر عرب سرخاو بولوب آوروی قاطی بولدی ایتدیلر یه
ایندی سن توبه ایت دیدیلر عرب ایتدی الله تعالی ترکزسه توبه قیلورمن اکر
ترکزماسه قیلمامن من الله نی کناه قیلغانم یوق دیدی *
مستطرف ایاسی کرامات اولیانی تعریف ایتماینچه باری کرامات اولیا انکار
قیلنماس دیب اکتفا قیلمشدر اما کرامات اولیا اعتقاد مسئله لرندن بر نفیس
مسئله درکه مونکا علم کلامده خوارق عادات دیرلر تفصیلنی استاکوچیلر شرح
مواقف وشرح عقاید ودرمختار کبك مطول کتابلاردان قارارلار امام دمیری حیوة
الحیوان کتابنك ابی بشر النخعی کا اسناد قیلوب یازار ابی بشر دیمشدر که یمن
اهلندن بر آدم کا ملاقات بولدق اویله وقتی ایدی آطلانغان ایشاکی یقلوب
اولدی فی الحال اول آدم طهارت آلوب نماز اوقوب الهی یارب من سننك رضالغنکنی
تابمق اوچون مجاهد من وایمانم باردر که اولوکلرنی ترکزرسن وقبرده بولغانلارنی
قوبارورسن بو ایشاکمنی دخی ترکز دیب دعا قیلدی فی الحال ایشاکی تریلدی
دیمشدر* ودخی معلوم اولاکه بعض عالملر کرامت دیکانمز اولیادان حیاتی وقتنك

صادر بولور وفاتندان صونك كرامت صادر بولماس دیمشلردر که بو سوز فقط مکابره‌در
زیرا که آدم جانی‌ننك صافلغی بلان تصرف قیلور دار بقاغه انتقال قیلمق بلان
جان‌ننك تصرفی مضمحل بولماس بلکه زیاده قوت حاصل ایتار حیات وقتنداغنه
صادر بولور دیمك دعوا بلا دلیلدر انتقال صونکنده جان‌ننك تصرفی اعظم
کراماتدندر حتی ابن کمال حضرتلری (اذا تحیرتم فی الامور فاستعینوا من
اهل القبور) دیکان حدیث‌ننك تفسیرنده دیمشدر که نفس ناطقه‌ننك بدن‌کا تعلقی
عشق شدید‌ننك معشوقه ومحبوب‌کا تعلقنه مشابه بولوب آدم وفات بولغاندان
صونك نفسی بدندن مفارقت ایتکاچ اول میل وعشق انجذابی قوتلی بولغان حالده
باقی قالور که بو سببدن میت‌ننك سویاکلرین صندرمق وقبر ینه باصمق خصوصلارنده
پیغمبردن نهی صادر بولمشدر مونکار بناءً قوی النفس کامل الجوهر وشدید التأثیر
بر آدم‌ننك قبر ینه بر کشی باروب بر آز توجه وتوقف قیلوب اول قبردن بو
کشی‌ننك نفسی تأثر ایتکاچ آننك نفسنده اول قبر کا بر تعلق حاصل بولور قبرکا تعلق
قبر ایاسنه تعلقدر اول قبرکا تعلق بولمق بلان بو صورتده ایکی نفس‌ننك آراسنده
بر ملاقات روحانیه حاصل بولوب وبو طریقچه زیارت قیلغوچی‌ننك وزیارت
قیلنمش‌ننك روحلارینه منفعت کیراغه وقبول لقه ونیچه سرلرکا سبب بولور
ایمدی موتاغه زیارت قیلمق‌ننك مشروعیتنه سبب اصلی بودر حتی امام فخر الرازی
مطالب عالیه کتابنده ارسطالیس حکیم‌ننك شاکردلاری بر مشکل بحث‌نی حل ایته
آلمایچه استادلاری‌ننك قبر ینه باروب آنده بحث ایتوشکانلرندن صونك مشکلارین
حل قیلغانلارین ایشتدم دیب ذکر ایتمشدر ومونك سری بودر که زیارت قیلغوچی
بلان میت‌ننك نفسلری‌ننك شعاغی بر بر ینه منعکس بولور بر بر ینه قارشو قویلمش
ایکی کوزکوکا اوخشار که زیارت قیلغوچی‌ننك معرفتندن وعلمندن وحق تعالی‌کا
خضوعندان ودخی الله تعالی‌ننك قضاسنه رضالغندان ناشی حاصل بولغان اخلاق
فاضله‌سی اوزندن میت‌ننك روحنه منعکس بولوب بو حالده دعا مستجاب بولماقلغی
وارسته‌ء بیاندر اوشبونکار بناءً که ابن عباس رضی الله عنه‌دن روایت اوزره پیغمبر
علیه السلام (ما من احد یمر بقبر اخیه المؤمن کان یعرفه فی الدنیا الاعرفه ورده السلام)
بیورمشدر یعنی میت دنیاده وقتده تانیغان وبلکان کشیسن اول کشی میت‌ننك
زیارتنه بارسه میت آنی بلور وسلام قایتارور دیمکدر * مستطرفده مذکوردر که
مالك بن دینار حضرتلری ایتدی بر زمان بصره‌ده یغمور کیسولوب کوب مرتبه
استسقا نمازی اوچون چغلسه‌ده قبول اثری مشاهده قیلنمادی بو حال اوزره بر
کون ینه سحردن تورو ب بر نیچه کشی بلان بصره‌ننك شهردن طش نمازکاهنه چغدق
مدرسه‌لردن صبی لارهم کیلمش لر ایدی استسقا ودعاغه مشغول بولدق اویله وقتی

يتدى اجابت اثرى ظهور ايتمادى خلق قايتوب كيتدى بز ثابت البنانى بلان بو نمازكاهده كيچ اوتكارمك بولوب قالدق كيچ بولوب دنياغه قارانغى لق توشكاچ اوستنده‌كى كيومى ايكى درهم تورماس طوبوقلارى نچكه يوزى كولاچ بر قارا قل ظاهر بولوب طهارت آلدى محراب‌قه توجه قيلوب جينكل گنه ايكى ركعت نماز ادا قيلغاندان صونك قوللارين كوتاروب يا الهى ويارب نه زمان‌غه قدر اورنكا فايدا اسى بولماغان نرسه‌نى امساك ايتوب قوللارنكنى رد قيلاسن خزينه‌نك كيمورمى من بنده‌نكا بولغان محبتنك حقى اوچون بو ساعتده يغمور بلان قوللارنكنى صوغار ديب مناجات قيلغاندان صونك هنوز مناجاتى تمام بولماسدان هوا يوزى بولوطلانوب بر اعلا يغمور ياغدى ديدى مالك بن دينار ديمشدر كه مذكور قل ننك بو كيفيتچه پرواى‌سز مناجات ودعاسى سوء ادب‌سيمان معامله بولوب منكا خوش كورنما كانلكدن يا اسود سويلاكان سوزلرنكدن اويالمايمو سن ديدم اويات بولورلق من نى سوز سويلادم ديدى من ايتدم منكا محبتنك حقى اوچون ديكان سوزنكدر زيرا الله تعالى سنكا محب بولغانن بلاسن‌مى بو غايب‌كا حكمدر ديدم ديمشدر لكن اسودننك جوابن يازمامشدر * روايت قيلنمشدر كه بشر خافى حضرتلرى اولوم سرخاوى بلان آورغانده جماعتلرى ايتدى قاروره‌نكنى طبيب‌قه كورساتايك تاكه آورونكنى بلوب دوا ترتيب قيلسون ديديلر بشر ايتدى من اوزى آورماى تورغان بر طبيب‌ننك نظرنده من كه هرنى اشلاسه اوزى بله‌در وآننك حكمنه راضى من ديب طبيب كيتورتودن طيولسه‌ده جماعتلرى التماس ايتمك بلان طبيب‌قه بارماغه راضى بولوب قاروره‌كا بولن صالوب ياقنده بر نصرانى طبيب بار ايمش آنكا يباردیلر مذكور طبيب قاروره‌نى آلوب سلكوب قارادى ينه قويدى دوا خصوصنده بر سوزده ايتمادى قاروره‌نى كيتوركان كشيلر ايتديلر بز سنى طبيب حاذق ديب كيلدك سن دوا خصوصنده بر نرسه‌ده ايتمادنك ديديلر طبيب ايتدى درست حاذق من لكن بو بول‌ننك اياسى اگر نصرانى بولسه راهبدر كه آننك جگرين خوف وخشية جراحتلامشدر واگر مسلمان بولسه بشر خافى‌ننك بوليدر زيرا كه بو زمانه‌ده اندان زياده الله تعالى‌دن خوف ايتار كمسنه يوقدر ديب اشهد ان لا اله الا الله ديب شهادت كيتروب بشر خافى بركتى بلان مسلمان بولدى طبيب ياننداغى قايتقان كشى خبر بيرماسدن مقدم بشر حضرتلرى طبيب مسلمان بولدى ديدى كم خبر بيردى ديديلر بشر ايتدى سز بولنى آلوب كيتكان زمان اى بشر بولنك بركاتنده طبيب مسلمان بولدى ديب ندا ايشتدم ديدى ٢٢٧ سنه‌ده وفات (افاض الله علينا من بركاته) *

فصل * دعاننك فضيلتى حقنده حديثلر دعاننك ادبلرى ركنلرى شرطلارى

دعاقبول بولا تورغان وقتلار دعا قبول بولا تورغان اورونلار دعاسی مقبول کمسنه‌لر کم حقنده کم ننك دعاسی مقبول *حصن الحصین کتابنده مذکوردر که پیغمبر عم ایتدی دعا عبادتدر دیدی آندان صونك (ادعونی استجب لکم) آیتن اوقودی ودخی ایتدی الله تعالی قاشنده عافیت وسلامتلك صورامقدان سیوکلیراك دعا یوقدر وینه ایتدی قضانی هیچ نرسه قایتارا آلماس مکر دعاغنه قایتارور وهیچ نرسه عمرنی آرتدرماس مکر ایذگولك کنه آرتدرر دیدی ودخی ایتدی تقدیردن صاقلانو فایده بیرماس مکر دعاغنه فایده بیرور دعا اینه تورغان بلاغه قارشو بولوب قیامت کاچه کوراشوب تورورلار والله تعالی قاشنده دعادان عزیزراك نرسه یوقدر دیدی* ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی بر بنده ننك حاجتی بولوب الله تعالی دن صوراماسه الله تعالی آنکا غضب قیلور وآچیغلانور اکر براو قایغولار وقاطیلقلار وقتنده دعام قبول بولسون دیسه راحت وقتنده کوب دعا قیلسون دعا مؤمن ننك قورالیدر دین ننك تراکیدر یرننك کوکننك نوریدر دیدی روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام بر وقتنی بر قومنی کوردی ایتدی بولار الله تعالی دن عافیت صوراسه لار نی بولا دیدی اوشبو حدیثلر حصن الحصین کتابنده سندلری بلان مذکوردر آنده مراجعت قیلنور* بس دعاننك رکنلری شرطلاری وادبلری باردر ومنهیلری باردر که آشاغاننك ایچکاننك حلال بولسون کیکاننك حلال بولسون کیومنك وبدننك واورننك پاك بولسون کسبنك حلالدن بولسون الله تعالی کا اخلاصنك کامل بولسون دعا قیلماسدن مقدم ایذگو عمل قیل طهارت آل قبله‌غه قارشو التحیاتقه اوتورغان کبك اوتور ایکی رکعت نماز اوقی پیغمبر علیه السلام‌غه صلوات ایت ایکی قولنکنی ایکی اینك باشنك توغروسنه قدر جایوب کوتار قوللارنك آچق بولسون یعنی اورتولمش بولماسون حضوع خشوع بلان ادب بلان الله تعالی دن مقصودنکنی صورا کوزنکنی کوككا کوتارمه الدنکاغنه قارا سجعلی وقافیه‌لی کلمه‌لر بلان تکلفلانمه کوبلاب قچقروب صوراما کناه‌لارنکا اقرار قیل ایذگو وصالح آدملرنی واسطه قیلوب صورا پیغمبر علیه السلام دان ایشتولکان مأثور دعالارنی اوقی اوز تلنك بلان صوراسانك تاغی یخشیراق اول اوزنك اوچون دعا قیل آتانك آنانك اوچون دعا قیل جمیع مسلمین ومؤمنین اوچون دعا قیل هیچ شکسز دعام قبول بولا دیب جزم قیل تکرار تکرار صورا آزی اوچ مرتبه‌در عادة الله‌غه خلاف ومحال بولغان نرسه‌نی صوراما دعانك ننك آخرنده امین دیب ایت طنکلاغوچیلار هم آمین دیسونلر آندان صونك قولنکنی بربرینه اشقوب یوزنکنی صیپاغای سن* دعا قبول بولا تورغان وقتلار قدر کیچه‌سنده عرفه کوننده رمضان آینده جمعه کیچه‌سنده تون اورتاسنده سحر وقتنده جمعه کون

امام خطبه‌ده وقتده ایکندی بلان احشام آراسنده اذان ایتکان وقتده اذان بلان
قامت آراسنده ایکی حیعل آراسنده خصوصا قایغو وقاطیلیقه مبتلا بولغان کشی
بو وقت دعا قیلسون صوغش صفنده فرض نمازلار صونکنده سجده‌ده وقتده قرآن
تلاوت قیلغاندان صونك خصوصا مسجده‌ده ختم بولسه زمزم صوی ایچکان وقتده
میت یاننده اتج تچقرغان وقتده ذکر مجلسنده امام ولاالضالین دیکان وقتده میت‌نك
کوزین یومدرغان وقتده قامت توشرکان وقتده یغمور یاوغان وقتده ایکی جلالة
آراسنده یعنی ایکی لفظة الله آراسنده مثلا قرآنده (رسل الله الله اعلم) دیکان کبك
یرلرده* ودخی دعا قبول اورونلار طوافده ملتزم قاشنده میزاب آستونده
کعبة الله‌ده زمزم یاننده صفا بلان مروه آراسنده عرفاتده مزدلفه‌ده منا‌ده
اوچ تاش آطقان وقتده بس پیغمبر یاننده‌ده دعا قبول بولماغاچ قایده قبول بولسون
دیمشدر حصن الحصین ایاسی *کمننك دعاسی مقبول کمننك کم حقنده دعاسی
مقبول مضطر کشی‌نك دعاسی مقبول مظلومنك دعاسی مقبول کرچه فاسق
بولسه‌ده حتی کافر بولسه‌ده دیمشلر آتا آنانك بالاغه دعاسی مقبول عادل امام‌نك
دعاسی مقبول اینکو وصالح آدم‌نك دعاسی مقبول اینکو بالانك آتا آناسنه
دعاسی مقبول مسافرنك دعاسی مقبول روزه توتقان کشی‌نك آوز آچقانده
دعاسی مقبول غایب‌نك غایب‌کا دعاسی مقبول مظلومنك ظالم حقنده دعاسی
مقبولدر* اما ظلملق کشی‌نك نرسه‌سین تارتوب آلوغنه توکلدر حقوق اسلامنی
رعایه قیلماسلق همه‌سی ظلمدر حتی بالالارغه حقوق اسلامنی مخصوص برفن
ایتوب اوقوتمق تیوش ایدی لکن بو حکمتلرنی بلکان کم بار* اما دعانی یانغه
تاغار اوچون یازمقده مذکور شرطلاردان آرتوغراق دخی شرطلار باردر اول شرطلار
متحقق بولماغانده فایدا امید ایتولماس مثلا کامل طهارت آل اوّل ایکی رکعت نماز
اوقی قبله‌غه قارشی تزلانوب اوتور یخشی آق کاغز آل شبهه‌سز پاك قارا بولسون
یاکه زعفران بولسون حرفلرنی مطموس قویما یعنی صوقر قویما واولارنك
قافلارنك ایچی تیشوك بولسون هر بر حرفنی قویغانده تلفظ قیل اوستادلار
نقطه‌سز یازمق تیوش دیمشلردر وچنایاقه یازغانده دخی بو شرطلارنی کامل
رعایه قیلمق تیوشدر - ایمدی قایده قالدی باصما خانه‌لرده باصولغان بوی بتی
باش بتی دیکان دعالر باردر وغیری کوب دعالر باردر باصما خانه قاراسی نی کیفیتده
یاصالادر پاك‌می نجس‌می نیندین مای بلان یاصایلار هیچ شبهه‌دن خالی توکلدر
ینه دخی حرفنی خنزیر قلندان یاصاغان آلت بلان جوالارموندان فایدا امید
ایتولورمی بو فقط عوامنی آلدامقدر ینه بعضلرچن جفار دیب جفار بلان بتی
یازالار ایمش جفار دیکان حیوان اولاکسه‌سی‌نك بر اعضاسی‌در موندان فایدا

امید

امید ایتولورمی *(حکایت)* قیلندی که بر آدم براوکا یازارغه چنایاق بیردی اول کشی چنایاقه صاتو قاراسی بلان تیمور قلم بلان یازدی یازدرغان کشی اول چنایاقنی جووب استعمال قیلدی چنایاقدان قارانی کیتارا آلمادی آندان صونك دعانک فاید اسنداندہ کیچدم کاشکی چنایاغم حراب بولدی دیب شکایت قیلمش*

(روضه)

ظن * عقل * فراست * ذکا * حمق * تدبیر * تجربه * مشورت * علی رضی الله عنه ایتدی موءمنلرنك ظنندان صاقلاننکز آننك اوچون الله تعالی حقنی آلارتلنده قیلدی دیدی (لسان الخلق اقلام الحق) دیمشلر کوبراك خلق نی نرسه‌نی سویلاسه هم شول واقع بولادر* ظن کمان قیلمق واویلامق معناسنده یعنی شولایدر بولایدر دیب شك بلان یقین آراسنده بر حالتدر یقین طرفی غالب بولسه علمننك مرادفی بولورکه یاوزنی وکورکامنی هر ایکسنی شاملدر مثلا بر کشی‌نی بو اخلاق حمیده بلان متصف کشیدر دیب اویلاسانك مونی حسن ظن دیرلر یاکه بو کشی فلاندر دیب یامان فعلن اویلاسانك مونی سوء ظن دیرلر حضرت علی‌نننك سوزنده موءمنلرننك سوء ظنندان صاقلاننکز دیکان معناده بولور* بر عالمدن صورادیلار یاوزحاللی کمدر دیدیلر عالم ایتدی یاوزحاللی کشی شولدر براوکاده اشانماس اوزی‌نننك سوء ظنی بولغان اوچون دخی آنکا براوده اشانماس یامان فعلی بولغان اوچون دیدی * بر صوفیدان صورادیلار سننك نی صناعتنك ونی هنرنك بار دیدیلر الله تعالی‌کا حسن ظنم بار خلقه سوء ظنم بار دیب جواب بیردی * ابن زبیر حضرتلری دیمشدرکه براو کوزی بلان کورماکان نرسه‌نی رأیی بلان کورماسه آننك ترکلکنده خیر یوقدر دیمشدر* براوسنی قولاغی بلان تانیماسه کوزی بلانده تانیماس *

عقل * طیمق ومنع قیلعق معناسنده * معلوم اولاکه عقل ایکی قسم اوزرینه‌در بر قسمی ارتمق وکیمومکنی قبول ایتماس مونی عقل طبیعی دیرلر وعقل غریزی دخی دیرلر بو عقل طبیعی بارچه عقل ایالری آراسنده مشترکدر ایکنچی قسمی عقل تجربی تسمیه قیلنور که آرتمق وکیمومکنی قابلدر وآرتماقلغی دخی کسبی‌در یعنی کسب بلان آرتور مثلا هربر واقعه‌لرنی وحادثه‌لرنی تکرار تکرار تجربه ایتمك بلان عقلنه کوبلك وکمالت حاصل بولور بو سببدن عقل طبیعی ایاسی بولغان قارت وعمر ایتکان کشی‌نننك عقل ودرایتی کاملراکدر دیدیلر فهم ومعرفتی بولوب زمانه واقعه‌لری‌نننك تجربه‌سنده صاچین آغارتوب ملکه وممارستی بلان الله تعالی‌نننك قضا وقدرن کورکان کسنه فی الحقیقه عقل‌نننك کوبلکی بلان متصف

بولمق لایقدر لکن الله تعالی بعض بنده‌لر ینه لطف وعنایتی بلان خاصلاب اوزی ننك
خزینهء مواهبه‌سندن شوند این عقل وزیرا کلك بیر ورکه نیچه تجربه واش کورکان
واش صناغان کشیلر آننك عقلن وآننك رأین تابا آلماسلار وخاطرلر ینه کیلمکدن
غافللردر بوحالت باری الله تعالی ننك عطاسی در کسب وتحصیل بلان توکلدر
زیرا که بو خالت یاشلکده وتجربه‌سی آز آدملرده کورنور مثلا یحیی علیه السلام
حقنده الله تعالی (وآتیناه الحکم صبیا) بیورمشدر سلیمان علیه السلام حقنده دخی
بیله در قصه‌سی مستطرف کتابنده‌ن کوردر * عقل دیکان نرسه آدمده بر امر معنوی در
کوز بلان کورب بو کشی ده عقل بار دیب ایتورکا ممکن توکل لکن بر آدمده عقل
کامل بارلغن آننك فعللرندن وخلقلارندان انغه استدلال قیلوب بولادر مثلا اول
کشی اخلاق حمیده‌کا میل ورغبت ایتوب اخلاق ذمیمه‌دن قاچوب عرفده وشریعتده
وعقلده ممدوح بولغان عمللرنی قیلوب ومذموم بولغان وعارلك کیتوره تورغان
اشلردن احتراز قیلور *عقل بر کوزکیدر اکر شهوت علاقه‌سی مانع بولودان سلامت بولسه
غاییات آنده منطبع بولورنتا که کوز بر آفت مانع بولودان سلامت بولسه مشاهدات
آنده منطبع بولادر * یعقوب علیه السلام غه ایتدیلر مصرده بر کشی بار مسکینلرکا
طعام بیره‌در یتیملرننك قوینون طوطرادر دیدیلر منم اوغلوم یوسف در آلایسه
اول دیدی هم در واقع کوردیلر یوسف ایمش * علی رضی الله عنه ایتدی
براوننك کونکلنده یاشرون نرسه بولسه تلی توبندن ویوزندن بلنه‌در دیدی کشی ننك
کوزینه قاراب کونکلنده‌کی نرسه‌کا اعتبار قیل (العین عنوان القلب) دیرلر *
دوستلق ودوشمانلقه شاهد کوز قویروغیدر کوز سویلاشور سرنی بلورسن
(عین المرء عنوان قلبه تخبر عن اسراره شاء ام ابی) بر حکیمدن صورادیلار کشی ننك
عقللی ایکانن نی نرسه بلان استدلال قیلاسن دیدیلر حکیم ایتدی براوننك
عقلن تجربه قیلغان وقتمده سویلاشه من ومجادله قیلامن اکر سوزنده کوبراك سوزی
درست بولسه وخطاسی آز بولسه عقللی دیب بلامن دیدی ینه ایتدیلر اکر
آننك بلان سویلاشمك ممکن بولماسه یراق بولسه قایدان بلورسن دیدیلر حکیم
ایتدی آننك طرفندان کیلکان آننك دوستی بولغوچی کشیدن یا که یبارکان خطندان
وهدیه‌سندن بلامن دیدی * بعضلر دیمشلر که کشی ننك عقلنه دلیل هر بر
جنس خلق بلان مدارات وحسن معاشره‌سی در الله تعالی ننك توفیقنه مظهر بولغان
کشی هر کم کا حسن مدارات قیلا بلور دیمشلردر * پیغمبر علیه السلام ایتدی
(من حرم مدارات الناس فقد حرم التوفیق) دیدی یعنی کشی خلق بلان مدارادان
محروم بولسه الله تعالی ننك توفیقندن هم محروم‌در دیمکدر * ودخی بعضلر دیمشلردر
که زمانه‌سی خلقی بلان مدارا قیلا بلکان کشی عقللی در دیمشلردر * مدارات

دیرلر شوندا این اشنی که آنده اصلاً یالغانچیلق وخلاف شرع اش بولماس تلی
کونکلنه موافق بولوب خلق بلان کورکام معامله قیلوب دایما خلقنی ایذکو اشکا
دلالت قیلمقدر وتل بلان وکونکل بلان وقول بلان وغیر اعضالر بلان هیچ بر
آدمکا ضرر تیکورماکدر * اما مداهنه دیرلر شوندا این عملدر که کشی ننك اوزنده
بولماغان کورکام صفتنی بلان آلدنده مدح قیلوب وماقتاب آرتنده اول کشینی قباحت
صفت بلان یامانلامقدان عبارتدر بو مداهنه صفتی منافقلار صفتی بولوب مداهنه
ایاسین ضلالتکا توشرور بر صفتدر وعقلغه منافیدر یعنی مداهنه ایاسنده
عقل یوقلققه دلیلدر * علی بن عبیده دیمشدر که عقل آدم ننك بدننده پادشاه
منزلنده وآدم ننك کورکام فعللری وکورکام خلقلاری رعیت وخدمتچیلر منزلنده در
اکر عقلده ضعف پیدا بولسه کورکام فعللرکا خلل حاصل بولور * بو سوزنی
مذکور علی بن عبیده دن بر عرب ایشتدی ده (هذا الکلام تقطر عسله) دیدی یعنی
بو بر سوزدرکه بالی طامار طاطلی سوز مآلنده در * بعض حکیملر دیمشدر که عقل ننك
قولی نفس ننك تزکنن توتار نفس ننك تزکنی عقل ننك قولنده در که نفسنی یامان
یولغه یبارماس هر بر نرسه کوب بولغان صایون بهاسی ارزان بولور قدرسز بولور
اما عقل آرتقان صایون بهاسی وقدری هم آرتار وهر بر نرسه ننك چیك وغایه سی
باردر اما عقل ننك حد ونهایتی یوقدر * ایمدی عقل ننك ماهیتنده اختلاف
باردر بعضلر ایتدیلر عقل دیکانمز کوز نوری کبك بر نور آلهیدر آدم ننك قلبنه
طبعی ایتوب قویولمشدر آرتمق وکیمومکنی کیتمك وقایتمقنی قبول ایتار محسوسات
بولغان نرسه لر کوز بلان کورنکان شیکللی عقل بلان دخی حسن قبح وعاقبتی
مستور بولغان نرسه لرنی ادراك قیلنور ضعیف عقللی لق کونکل کوزی ننك صوقرلغی
کبکدر زیراکه الله تعالی ادلهٔ ظاهره نی وبراهین قطعیه نی کوروب ایمان
کیتورماکان اهل عناد حقنده (فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب التی
فی الصدور) بیورمشدر * تجربه عقل ننك کوزکوسیدر دیدیلر * عامر بن قیس
دیمشدر که (اذا عقلك عقلك عما لا یعنیك فانك عاقل) یعنی اکر عقلنك سنی
ما لا یعنی دن یعنی دیننکا ودنیانکا وآخرتنکا فایداسی بولماغان فعللردن وسوزلردن
توقتاتسه ومنع قیلسه سن عقللی سن دیمکدر * دنیاده عقلدن شریف نرسه یوق
ونفس بایلغندان آرتوق بایلق یوق دیدیلر * حکیملر دیمشلردرکه آرسلان
قوّتی وشجاعتی بلان هر یرده تزکلك قیلغان شیکللی عقللی آدم کذلك اوزی ننك
عقلی بلان هر یرده تزکلك قیلا بلور * بر کمسنه ننك عقلی یوق بولسه بایلق ومرتبه
جهتندن نی قدر مال ایاسی بولسه ده قدر وعزت تابماس لکن عقل ننك آرتوغراغی
دیانت ایاسی ننك عقلیدر * وعقللی کشینی اولوغ منصبلر ودرجه لر عقلغه

منافی بولغوچی تکبرلك بلان متصف ایتماس نتاکه طاونی نی قدر قوتلی جیل بولسه‌ده تحریك ایتوب اورنوندن قوزغاتماغان کبك * عقل‌ننك علامتی تواضعلق واحمقلقننك علامتی تکبرلکدر * منصور خلیفه اوزی‌ننك اوغلنه ایتدی ای اوغل من‌دن ایکی نرسه‌آل واوکران که سنکا کیراك نرسه‌لردر بری هرنی سویلاسنك فکرسز سویلامه وبری هرنی قیلسانك تدبیرسز قیلما دیدی* حضرت علی‌ننك روایتنه کوره مکارم اخلاق اوندر اخلاق عشره دیرلر * عقل * دین * علم * حلم * جوماردلق *کورکام فعل * احسان * صبر * شکر * ملایمت * ودخی دیمشلردرکه عاقل شولدر اوزی‌ننك عقلندان ناشی خلقنی ارشادده ودرایتندان ناشی خلق‌قه امدادده بولوب سوزی توغری وفعلی کورکام بولغان کشیدر* احمق ونادان اوزی‌ننك نادانلقندان ناشی عذابده وسوزندن ناشی بوزوقلقده بولوب سوزی کبری وفعلی ذمیم بولغان کشیدر* ودخی حکیم‌لردن منقولدرکه کشی‌ننك اوستنداکی کیومی یخشی ونفیس بولمق بوبی صنی اسپابی کورکام بولمق وضورصقاللقی بولوب مهابتلی صفتده بولمق وصورتی‌ننك کورکاملکی ومن بلامن دیب دعوا قیلمقی آننك عقل وفراستنه دلالتده کفایه قیلماس یعنی کشی‌ننك اوستنده تولکی طون وباشنده کامچاط بوروك هرکون کوزکوکا نظرا خاتونلارچه توزاتونوب وآوزتیکراسین بیك‌شما قرقتوب یورکان‌نی‌ده بوکشی عقللی دیب ایتوب بولمایدر دنیاده آزمومونك کبك معناسز زینت‌لر* اصمعی ایتدی بصره شهرنده کوب‌عمر اینکان برکشینی، کوردم اوستونده نفیس کیوم واطرافنده خدمتچیلر عقلین تجربه اوچون باروب (ماسم سیدنا) دیب اسمن وکنیه‌سن صورادم هیچ پروایسز (ابوعبدالرحمن الرحیم مالك یوم‌الدین) دیدی من دخی بالضرور کولوب احمق وجاهل ونادان ایکانن بلدم دیمشدر ❀(حکایت ❀) قیلنمشدرکه قاضی ایاس دیکان مشهوربر آدم‌عقلای عالم‌ننك اولوغلارندان بولوب عقل سلیم وطبع مستقیم‌بلان نیچه حقیقت حالنی کشف ایتمش ایدی اول مذکور ایاس‌ننك عقل‌راجحنه‌دلالت قیلا تورغان واقعه‌لرندندرکه صلاح وامانتدارلق بلان مشهور برکمسنه بار ایدی اتفاقا حج سفرینه کیتاچك برکشی اوزی سفردن قایتقونچه صاقلامق اوچون اوشبو امانتدار آدمکا برکسه آلتون امانت قویوب سفرکا کیتدی وحجنی ادا قیلوب‌قایتقاچ‌مذکور کشیدن اوزی‌ننك امانت قویغان آلتونلارین باروب صورادی‌اول کشی تجاهل قیلوب انکارطریقنه باردی بوکشی‌ننك دعوا اثبات قیلوردای کواهلاری‌یوقلق‌سببلی بی‌چاره حیران بولوب قاضی ایاس‌ننك حضورینه کیلوب واقعه‌نی سویلادی قاضی ایاس‌ایتدی بوواقعه‌نی باشقه کشی‌کا سویلادنکمی دیدی اول کشی ایتدی یوق‌سزدن‌غیرکا سویلاکانم‌یوق دیدی بس

قاضی ایاس ایتدی بارسن بو کون ایونکاقایت لکن بو واقعه‌نی براوکاده سویلامه‌ینه ایرته‌کا مونده کیل دیب یباردی بو کیته‌کاچ اول ظالمنی چاقرتوب اعزاز واکرام ویومشاقلق بلان کویاکه محرم اسرار ایتوب حیله طریقتچه ای آغاسن امانتدار کشی ایکاننك مشهوردر سنکا سر ایتوب ایتامن که من ده اوزمه قاراغان کوب مال حاصل بولدی سنکا امانت قویماغه رأیم بلان مصلحت قیلدم منکا کیراك وقتقه‌چه اوزنکه بر ایمین اورنونکده امانت ایتوب صاقلادیدی اول کشی امانت صاقلارغه اورنون حاضرلی تورسون اما قاضی مذکور بی‌چاره امانت ایاسین ینه چاقرتوب ایتدی ایمدی اول کشیدن امانتنکنی صورا ینه انکار قیلسه قاضی ایاس الدینه حکم‌کابارایق دیب چاقر دیدی بس بو امانت ایاسی درحال اول منکرننك خانه‌سنه باروب قاضی اوکراتکان طریقچه امانتن صورادی اول منکر ینه اوزی‌ننك طمعندان ناشی مذکور قاضی سنکا امانت قویامن دیب وعده قیلغان آقچه‌نی لاکترملك سوداسی بلان قاضی بو واقعه‌نی بلماسون دیب صاقلانوب امانت ایاسن رضا قیلمق اوچون درحال آلتونلارین چقاروب طابشردی ویومشاقلق بلان ایمدی بو واقعه‌نی کشی‌کا سویلامه مزاح قیلغان ایدم بواش آرامزده بتسون دیب اعتذار قیلدی اول حاجی اوزی‌ننك امید اوزکان مالین قایتاروب آلغاچ توغری قاضی ایاس حضورینه کیلوب خبر بیردی کوب دعا وثنا قیلدی اول منکرننك خیانتی ظاهر بولغاندان صونك قاضی آنی اوزی‌ننك حضورینه کیتورتوب تعزیر قیلدی والله تعالی سننك کبك یاوزلارنی دنیادان آلغای دیب بد دعا قیلدی ایمدی بو قاضی‌ننك عقلن قیاس قیل* عرب‌لر (المعیته المعیة ابن عباس وفراسته فراسة ایاس) دیب مثل یورتورلر چونکه ابن عباس سریع الفهم ایدی وایاس دخی غایت فراست ایاسی ایدی* عمر رضی الله عنه ابن عباسدان صورادی یا ابن عباس رمضانده قدر کیچ قایسی کیچه‌ده دیدی ابن عباس ایتدی الله تعالی کوکنی ویرنی یاراتدی کوننی یدی ایتوب یاراتدی بس قدر کیچ رمضان‌ننك آخرغی یدیسنده‌در دیدی عمر رضی الله عنه ایتدی یا ابن عباس سن تحقیق المعی سن یعنی سریع الفهم سن دیدی* ایاس بن معاویه بر وقتنی ات اولاغان تاوشنی ایشتدی ایتدی قارانکز بو ات قیویاننه باغلانمشدر قایدان بلاسن دیدیلر ایتدی اوّل ات تاوشین ایشتدم صونکندان شنکشوب اولاغانین ایشتدم کوردم که بیله ایمش دیدی که بو آننك فراستندندر* پیغمبر علیه السلام ایتدی عقل قلبده بر نوردر آننك بلان حق وباطل تفرقه قیلنور دیدی* انس رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام‌غه ایتدیلر یا رسول الله بر کشی‌ننك عقلی ده کورکام بولادر کناهسی ده کوب بولادر عقلنه کوره اول کشی کناه

قیلماسه کیراك ایدی دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی بلی هیچ کناهسز کشی یوق کناهنی آدم اوزی کسب قیلادر لکن اکر ده کشی‌ننك عقلی ویقینی دوام بولسه کناهسی ضرر بیرمایدر دیدی بونیچوك بولای دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی آننك اوچون هر بر کناه قیلغان صایون اول کشی اوزندن صادر بولغان کناهنی بلوب توبه وندامتنی کیچوکدرمایدر کناهسی توبه بلان محو قیلنه‌در عقلی‌ننك فضیلتی همان قالادر دیدی * حکیملر دیمشلر در که کشی‌کا دولت قارشو کیلسه شهوتی عقلنه خدمتچی بولادر اما دولتی آرت بیرکانده عقلی شهوتنه خدمتچی بولادر عقللی کشی اوزی‌ننك سوکانن ترك قیلادر تاکه سوماکان نرسه‌سی بلان علاج قیلودان مستغنی بولق اوچون * ودخی دیمشلردر که آدم‌ننك یعنی آدم پیغمبر ننك عقلی جمیع اولادی‌ننك عقلی قدری ایدی دخی پادشاه‌ننك عقلی بوتون مملکت عقلنه برابر دیمشلر در * عامر بن قیس ایتدی اکر عقلنك سنکا فایداسز بولغان نرسه‌نی بلسه سن عاقل‌سن دیدی * معن بن زایده ایتدی من کشی‌ننك جیلکاسن کورسام عقلی‌ننك معیارین بلامن دیدی اکر یوزین کورسنك نیچوك دیدیلر ایتدی اول وقتده یوزی بر کتابدر اوقیمن دیدی * عالملر ایتدیلر عاقل شولدر اوّلکی رایی بلان اشننك آخرون کورور اشلرنك قورقنچ پرده‌سی‌ننك قارانغیلغن یرتار کونکلنده بولغان دقایقنی استخراج قیلور مستور بولغان ودایعنی استنباط قیلور * حکیملر ایتدیلر اکر براو بلان مصاحب بولسانك آننك عقلنه قارا دیننه قارا اما چونکه آننك دینی اوزینه کنه‌در عقلی سنکا هم اوزینه‌در یعنی دینی بلان اوزی کنه فایدالانور اما عقلی بلان سن هم فایدالانورسن * (مرأت العواقب فی ید صاحب التجارب) دیمشلردر یعنی اش‌ننك آخرون قاری تورغان کوزکو تجربه اهلی‌ننك قولنده‌در که عقلدر * بر فیلسوف ایتدی عقل طبیعی عقل تجربه‌کا باصقیچدر که عاقل برام برام دقت قیلور جاهل تسامح قیلور غفلت واهمال قیلور * عالملر دیمشلردر که اکر عقل صورتلنسه یعنی خارجده عقل‌ننك صورتی بولسه ایدی عقل‌ننك نوری قویاش ننك نورین قابلار ایدی واکر احمقلق صورتلی نرسه بولسه ایدی آننك قارانغیلغنه قارانغی کیچ یاقتی‌راق کورنور ایدی * لقمان حکیم ایتدی شرف واولوغلق‌ننك غایه‌سی عقلدر کمننك کورکام عقلی بولسه جمله عیبلری مستور ودوستلاری راضی بولور * دیمشلردر که هر نرسه عقل‌غه محتاج عقل وتجربه‌بر برینه یاردمچی بولمقده یر بلان صو کبکدر نتاکه صو بلان یر بر برندن باشقه بر نرسه اوسدره آلمایدر * بر حکیمدن صورادیلار قای وقتدان بیرلی سن عقللی سن دیدیلر حکیم ایتدی توغاندان بیرلی من عقللی من دیدی ممکن می نارسیده بالاننك نیتکان عقلی بولسون دیدیلر اول حکیم ایتدی

قارنم

TÜRK TARİH KU...
KÜTÜPHANESİ

قارنم آچسه یغلادم ایرته بولسه ایمچاك صورادم بیرسه‌لر سکوت قیلدم دیدی یعنی کشی اوزی‌ننك حاجتی‌ننك مقداری‌ن بلسه اول عاقلدر دیمکدر * بطلمیوس حکیم دیمشدرکه هر بر عمل عقل اذن بیرسه صوابدر یعنی عقل‌غه توغری کیلگان اش خطا بولماس * عاقل شولدرکه اوزی‌ننك یاننده بولغان تریاق‌قه اشانوب آغو ایچماس * ابراهیم علیه السلام‌ننك صحفنده مذکور ایدی که عاقل بولغان ادمکا لایقدرکه زمانه اهلین تانیغای تلین صاقلاغای اگر براو زمانه‌سی‌ننك اهلین تانیماسه اول جاهلدر * لقمان حکیم ایتدی براوننك قومی دوشمان بولسه کونی اوزون بولور یوقوسی اوچار دیمشدر * علی رضی الله عنه ایتدی حلم اورتکوچی پرده‌در وعقل کیسکون قلچدر حلمنك بلان خلقنك پرده‌سین ستر قیل هوانکنی عقلنك قلچی بلان کیس * حلم دیگان نرسه آدم‌ده بر صفتدرکه یواشلق ویومشاقلق ومهربانلق تعبیر قیلنور * جبرائیل علیه السلام آدم علیه السلام‌غه اوچ نرسه کیتوردی عقل حیا دین وایتدی اوشبو اوچ نرسه‌ننك برین اختیار قیل دیدی بس آدم علیه السلام عقلنی اختیار قیلدی وایتدی حیا ودین بزننك اشمزدر عقلدان مفارقت قیلماس دیدی * عقل ایاسنه مشورت قیلسانك آننك عقلی سنکا یوغار وآننك عقلندان سنکا فایده تیار اوز رأینه گنه قاراغان کشی‌ننك رأيي رای توگلدر دیمشلردر * حکیملر ایتدیلر منك کشی‌کا ایت بر کشی‌کا کینکاش ایت بر اشنی کوب کشی‌کا مشورت قیلغان کشی‌ننك اشی پراکنده‌لگدان خالی بولماس * کینکاش بلان اشلاب خطا واقع بولغان اش کینکاش‌سز اشلاب درست چقغان اشدن یخشیراقدر (المشاورة نصف المعیشة) دیب حدیثده کیلمشدر یعنی کینکاش یارطی معیشتدر *

(قال الله تعالی وشاورهم فی الامر) پیغمبر علیه الصلوة والسلام اوزی‌ننك صحابه‌لری بلان هر اش خصوصنده مشورت قیلوشماغه اوشبو آیت بلان مأمور بولمشدر پیغمبر صلی الله علیه وسلم بر نرسه‌نی قیلماغه تلاکان وقتنده الله تعالی آننك امرینه مدبر بولوب صحابه‌لرننك رأیندن هرنی‌قدر مستغنی بولسه‌ده صحابه‌لرکا مشورت بلان مأمور بولدی حکمت بودرکه امتلری هرنی‌قدر عالملر بولسه‌ده مشورت قیلوشنکز دیب امتلرینه تعلیم اوچوندر دیدیلر مستطرف ایاسی مونده بر حدیث کیتورمش (ما خاب من استخار ولا ندم من استشار ولا افتقر من اقتصد) یعنی استخاره قیلغان امیدسز بولمادی کینکاش ایتکان اوکونمادی حاجتنده اعتدال اوزه بولغان محتاجلق کورمادی دیمکدر * بر اعرابی دیمشدر عقلدان آرتوق مال ونادانلقدان اولوغ فقیرلك ومشورتدن قوتلی راك آرقا یوقدر دیمشدر * بعض عقلا دیمشدرکه اوّل استخاره آندان صونك استشاره قیلغان کشی‌ننك تحقیق

رأیی وتدبیری امیدسز بولماس * ملوك ساسانیاندان ملك اردشیر بن بابك دیمشدرکه دورت نرسه دورت نرسه‌گا محتاجدر حسب ادب‌گا محتاجدر شادلق ایمین‌لك‌گا محتاجدر یاقنلق محبت‌گا محتاجدر عقل تجربه‌گا محتاجدر * بعض حکیملر دیمشلردرکه دوستلارنکدان برکشی بلان مشورت ایتوب آننك رأیی بلان عمل قیلغاننکدان صونك نتیجه وثمره‌سی کوزال چقماسه صاقلان‌که اول دوستنگا سن ایتدنك سننك رأینك بلان اشلادم کاشکی سن ایتماسنك دیب ملامت وشلته قیلما زیرا اوشبو روش ملامت قیلمق خفت عقلدندر چونکه هرکشی اوزی‌ننك راین وتدبیرن منم تدبیرم یخشیدر دیب کمان قیلمق جبلی اشدر آننك بر خطاسی بلان ملامت قیلغان تقدیرده اوزینه فتور وملالت کیلورده ایکنچی مرتبه مشورت قیلغان وقتنکده رأیی صواب بولسه‌ده خطا بولمق احتمالی بلان رأین سن‌دن یاشرور رأی دیکان نرسه هرنی قدر یخشی کورنسه‌ده عاقبتن خدادان غیری براوده بلماس معلوم‌درکه مدبر حقیقی الله تعالی‌در

هوالحی المدبر کل امر هوالحق المقدر ذو الجلال

دخی الله تعالی‌ننك (عسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم وعسی ان تحبوا شیئا وهو شر لکم والله یعلم وانتم لاتعلمون) دیکان سوزی مونکار اشارتدر * افلاطون حکیم دیمشدرکه اکر سننك بر دوشماننك اوز اشنده سننك بلان مشورت قیلوشسه نصیحتنی وآنکامصلحتنی وخیرخواهلقنی آنکا صرف ایت یعنی بومنم دوشماندر بارسون بلاسینی کورسون دیب آلداب یمان یولغه سورمه زیرا سنکا کینکاش قیلمقی بلان سنکا دوشمانلغین قویوب موالات ایتمش بولور انسانیت‌گا لایق بولغان خیرخواهلق اوشبودر * وبعض حکیملر دخی دیمشدرکه نصیحت‌نی خیرخواهلقنی بلماکان نادان‌غه وایدکولك قدرین بلمکان‌گا صرف قیلغان کشی توزلی وشور یرکا وطاشلق یرکا ایکون ایکان کشی کبکدر * اخنف ایتدی آچ کشی بلان قارنی تویماینچه وصوصامش کشی بلان تسکین حرارت ایتماینچه واسیر کشی بلان اطلاق قیلنماینچه وفقیر بلان حاجتن ادا قیلماینچه مشورت ایتمه (الشیء بالشیء یذکر) ⊛(حکایت)⊛ بر کون سلطان محمدخان اوزی‌ننك ندیملرندن بولغان منجم باشی احمد مولوی‌گا بیوردی نیتمده بولغان خصوص اوچون علم نجوم اوزه زایرچه تحریر قیلوب قاراچی دیدی احمد مولوی دخی درحال ساعت‌گا قاراب سلطان محمد حضورنده قوینونداان برکاغذ چغاروب بر تحریر ودلالت نجومیه‌سینی تقریر ایتکاندن صونك اول محرر کاغذنی ینه قوینده صالغانده سلطان محمد اول تحریرنکنی منکا بیرچی دیدی احمدمولوی همان اول کاغذنی سلطان قولنه بیردی مکر اول کاغذننك بریاغنده احمد مولوی‌ننك

مصرفنه توتولغان خراجاتی یازولوب کم کا کوب می بیراچکی بار آنی یازولور دفتری
ایمش آشوقغانلغندان قارامایچه بوش کاغز صانوب اوزی‌ننك مصرف دفترینه
یازمش ایمش بس اول دفترکا سلطان محمدننك کوزی توشوب نیند این کاغز
ایکانن فهملاکاچ مشورت قیلنمش کمسنه‌ننك ذهننك دین یعنی بوروچ فکری
بولسه آندان رای صائب امید ایتولماس دیب درحال احمد مولوی افندی‌کا
آشامق ایچمك آقچه وانواع مالدان احسان قیلماغه فرمان بیوروب مولوی افندی‌نی
شاد ایتمشدر رحمة الله علیه* ودخی حکیملر دیمشلردرکه معلم صبیان بلان قوی
کتوچیسی بلان خاتونلار بلان وخاتونلار تیکراسنك کوب ماتاشقان کشی بلان
وسن‌ده احتیاجی بارکشی بلان قورقاق کشی بلان ویوراکسز کشی بلان
وآدم اوترکان کشی بلان کینکاش ایتمه دیمشلردر یعنی حکیملر بومذکورلرننك
ذهنلری صاتاشمش کمسنه‌لردر دیماکا بارالار* بعض عالملر دیمشلردرکه بر کمسنه
اوزی‌ننك مصلحتنه شروعدان مقدم الله تعالی‌کا استخاره قیلوب آندان صونك
دوستنه کینکاش ایتسه اول کشی اوزینه لازم بولغان نرسه‌نی ادا قیلمش بولوب
الله تعالی آننك مصلحتن کونکلندا کیچه حکم ایتار* ودخی حکیملر دیمشلردرکه
عقل ایاسی بولغان آدم کا لایقدرکه یدی تورلو کشی بلان کینکاش ایتماکای
نادان دوشمان کونچی مرآئی قورقاق صاران ویدنچی‌سی هوا وهوس‌کا
ایارکوچی کشیدر آننك اوچون نادان کشی نادانلغی سببلی خطا ویاراماس
کینکاش بیرور دوشمان کشی سننك هلاکنکنی قصد قیلور کونچی کشی سن‌دن
نعمت زوالن استار ریالی کشی هرقاچان آدمنی قایسی طریق بلان بولسه‌ده
راضی قیلمق جانبن کوزاتور کشی‌ننك مزاجنچه کینکاش صالور وصاران کشی
اوزی‌ننك مال جیماغه حرصلکی جهتندن مال جیمقدن غیری نرسه فکرینه کیلماس
نفس آرزوسی آرتندان یورکوچی دخی دایم لذات نفسانیه وشهوت بلان مشغول
بولوب اوزی‌ننك نفسنه خلافلك قیلماغه قادر بولا آلماغانلقدان عقل جانبی مسدود
بولوب رأی صائب آنده مفقوددر ❀(حکایت)❀ قیلنمشدرکه مدینهء منوره
اهلندان بر آدم حکایه قیلمشدرکه بر وقتنی بوروچم کوبایوب بوروچ ایالری
مضایقه قیلغان‌ننك بعدنده دنیا باشمه زندان وبلا یورطی بولوب نی اشلارکا
بلمایچه‌راك اشانچلی ومروت ایاسی بر دوستم بلان مشورت قیلدم اول زمانك
عراقك جود وسخا ایاسی مهلب دیکان والی بار ایدی آنکا باروب حالمنی بیان
قیلماغه مشورت ایتدی‌که عراق بیك یراق آنده من بارا آلمامن دیب باشقه
بر دوستمه کینکاش ایتدم اول دخی همان شول مشورت‌نی بیروب من هم
مشورت‌نی قبول ایتمك مخالفتدن خیرلودر دیب تره‌مه آطلاندم بعض یولد اشلار

بلان عراق سفرینه توجه قیلدم و مهلب حضورینه باروب عادتچه تعظیم ودعا وثنادان
صونك غرضمنی بیان قیلوب من فقیرنکز مدینهٔ منوره دن بر فقیر بوروچلی
کشی من بوروچم کوبلکنه عاجز بولوب بعض دوستلارم بلان مشورت قیلغانمدان
صونك صاحب مروت بولغوچی جنابنکزغه حاجتمنی عرض ایتماکا مصلحت قیلدیلار
شول سببلی جنابنکزکا کیلدم مروت سزنکدر دیب تلم بلان حالمنی عرض قیلغاندان
صونك مهلب ایتدی سننك بلان منم قرابت والفتم وسننك دخی برکا خدمتنك
یوقدر دیدی من دخی بلی یوقدر لکن سن دن حاجت استاماکا سنی اهل کوردم
اکر حاجتمنی ادا قیلسانك سن آنکا اهل سن اکر ده کیفنکزکا توغری کیلماینچه
حاجتمنی ادا قیلماسانك اوشبو کونده اوبکام یوق ایرته کا بولسه هم امیدمنی
اوزمای من یعنی جوماردسن بو کون بولماسه ایرته کا بولسه هم خوب دیدم
مهلب همان قپوچیلارینه امر ایتدی بارنکز خزینه مده هرنی تابسه نکز بو آدمکا
اعطا قیلنکز دیدی خزینه سنه برابر باردق خزینه ده سکسان منك درهم بار
ایمش منکا بیردیلر آندان صونك من دخی بو قدر جوماردلقنی بو قدر مالنی
کورکاچ کمال شادلغمدان اوله یازدم ینه آندان منی مهلب حضورینه کیتوردیلر
مهلب ایتدی ای آدم حاجتنکنی ادا قیلورلق قدر نرسه حاصل بولدی می دیدی
من دخی تشکر تلی بلان ای جومارلق معدنی بولغوچی امیر مکرم دفع ضرورت
ایتاچك قدر توکل آندان ده آرتوغراق بولدی دیدم مهلب ایتدی یخشی آلایسه
سعینك بوشقه کیتمادی مشورتنکننك یمشلرین یغدنك دیدی آندان صونك
مهلب ننك حضورنده قائما حمد وثنا اوقوب متشکرا مدینه کا قایتوب بوروچلارمنی
ادا قیلدم واهل اولادمه بخششلر ومشورت قیلغانلارغه هدیه بلان اکرام قیلدم
موندان صونك بارچه اشمده کینکاش سز اش قیلمادم دیب حکایت قیلمشدر *
حسن رضی الله عنه ایتدی آدم اوچ تورلودر کشی یارطی کشی کشی توکل
کشی دیکانی شولدر اوزی ننك رایی ده توغری بولور کینکاش هم ایتار یارطی
کشی دیکانی شولدر اوزی ننك رایی صائبی بولورده کینکاش ایتماس دخی کشی
توکل کشی دیکانی شولدر اوزی ننك توغری رأیی هم یوق کینکاش هم ایتماس
ایمدی کشی توکل کشی بلان سننك اشنك هم بولماسون دخی کشی توکل کشی ننك
کشی ده نی اشی بار * کشی ننك نیند این عقللی سی ده کینکاش دان مستغنی
توکلدر نتاکه نیند این یخشی اط بولسه ده چبرقی دان مستغنی توکلدر و نیند این
پرهیز خاتون بولسه ده ایردن مستغنی توکلدر * بزرجمهر ایتدی بر اش خصوصنده
براوننك بر نیچه تورلو رأیی بولسه بو کشی مثلا انجو جویغان کشی منزلنده در
انجوسینی جویغان کشی انجو توشکان یرده کی توفراقنی بر مقدار یردن سبروب

جیادر شول توفراقنی آقتاروب انجوسین تابوب آلادر وکذلك اول کشی بر نیچه رایی بولسه بر برینه صوغوب خالص راین چغارادر * تقدیر چیشولسه تدبیرلر جویالادر تقدیر سننك تدبیرنکا ایاروب یورمیدر بلکه تدبیرلر همه‌سی تقدیرکا تابع در * لقمان حکیم ایتدی ای اوغل هر اشنکده تجربه اهلنه کینکاش ایت اول سنکا قیمت توشکان رأیندن مشورت بیرور اما سنکا اول تدبیر بوش کیلور دیدی * اسکندر ایتدی حور حقیر کمسنه‌دن ایشتکان کینکاش وتدبیرلرنی حور حقیرکا صایما آننك اوچون دینکزدن چوموب انجو آلغان کشی ننك حور حقیرلکنه قاراب انجوننك بهاسی کم بولمیدر دیدی * براو تدبیرنی ترك قیلسه هیچ بر نرسه‌ده اویلاماسه راحت ترکلك قیلور * کوب فکرلاکان کشی ننك شجاعتی بولماس (معارضة العلیل طبیبه توجب تعذیبه) *

الله تعالی عقل ننك عزیز وشریف نرسه ایکاننه اوزی ننك کلامنده نیچه یرده ذکر قیلدی عقلدان شریف وعزیز نرسه یوق * پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی اینك اوّل عقلنی یاراتدی وایتدی ای عقل منکا قارشو بول دیدی قارشو بولدی آرتنکنی ایلان دیدی آرتون ایلاندی ودخی ایتدی ای عقل سن دن اولوغ وعزیز نرسه یاراتمادم اما سننك سببلی مؤاخذه قیلورمن سننك سببلی حساب قیلورمن وسننك سببلی عقاب قیلورمن دیدی * مجنونلرکا حساب وعقاب بولماس ایمش * الله تعالی عقلنی یاراتدی بر تورلو یاقتی جوهر ایدی آننك اورنی می‌ده‌در نوری قلبده‌در همه معلوم نرسه‌لر عقل بلان بلنه‌در وبعض کورلماش نرسه‌لر دخی عقل واسطه‌سی بلان بلنه‌در * کشی ننك عقللی ایکانن بلاسن سوزندن فعلندن وهر برباشقه معامله‌سندن چونکه عقل دیکانمز کوزکا کورنه تورغان نرسه توکلدر بو کشی عقللی دیب بلاسن آننك عقلنه دلالت قیلا تورغان اشلری بلان مثلا آننك یخشی اشلارکا ویخشی نرسه‌لرکا میلی باردان ویاوز وبوزوق اشلردن یوز چورمکی بلان ودخی اوزینه عارلك کیتوره تورغان اشلردن صاقلانمقی بلان * آز سوزلی بولق وموجز سویلامك کشی ننك عقلنه دلیلدر لکن عقل سببلی آدملر بر برندن ممتاز بولادر یعنی براوننك عقلی براوننك عقلنه توغری کیلماس * کشی اوزین اوزی تانیمق کمال عقلدندر احمق اوزین اوزی تانیماس عقل ننك باشی آدمکا قاتوشا بلمك توروشده یوروشده اورتاچه بولمق واوزین اوزی سویوکلی کورساته بلمکدر * هر بر اشنی عقلنکا صالوب قارا عقلنك جایز کورسه البته اول اش صوابدر * اوزینه اوزی مخلص بولغان کشی ده عقل یوقدر * عقل ایاسی ننك سوزین قولاقه آلماغان کشی ننك عقلی اولر * صقال ننك ضورلغی هم عقلغه منافی ایمش ❁(حکایت)❁ براو برکتابده کوردی که احمق کشی ننك باشی کچکنه

صقالی ضور بولور دیمش حاضر کوزکوکا باروب قارادی کوردی اوزی ننك باشی کچکنه صقالی ضور بر آز اویلاب توردی‌ده توقتا باشنی ضور ایتور حال یوق هر نیچوك صقالنی کچر ایتورکا ممکن دیب صقالین اوچلاب توتدی اوچوندان آرتقاننه اوط توتدی صقالی یانا باشلادی قولی پشدی آباودیب قولون تارتوب آلدی صقالی بوتونلای یانوب کیتدی خیر بوهم احمقلغمدان دیدی * مثلا ایرلی خاتونلی کشی‌کا دنیاده ترکلك اوچون البته یورط بر کیراك بس عقل ایر منزلنده نفس خاتون منزلنده تن یورط منزلنده‌در اکر عقل نفس‌کا مدبر ومسلط بولسه‌یعنی عقل نفس‌کا اوستون‌بولسه نفس عقلغه اطاعت‌قیلوروتن‌ننك توزوکلکی‌بلان مشغول‌بولوریعنی نفس وهم تن‌عقل‌ننك تدبیری بلان همان توزوك تورور اول وقتده عقل تن بارچه‌سی سلامت بولورنتاکه‌ایرکا مطیعه ومنقاده‌بولغان خاتون یورطننك توزوکلکی بلان مشغوله بولوب یورط توزوك تورورخاتون‌اوزی هم‌طنچ ایری هم راحتده‌در اما اکر نفس عقل‌غه‌غالب‌بولسه نفس همان تن‌ننك بوزوقلغنه سعی قیلورنتاکه برخاتون ایرینه غالب‌بولسه اصلایورطننك توزوکلکنه‌سعی قیلماس‌همان یورطنی بوزارغه سعی قیلور ایری هم راحت‌کورماس اوزی هم راحت کورماس *

معلوم‌اولاکه فراست ایکی قسم بولوب اوّلکسی تجربه بلان حاصل بولور حکما مونی حکمت طبیعیه‌دن عد ایتمشلردر وبری دخی‌فراسة شرعیه‌درکه نفسنی تمام یاوزخلقلاردان پاك ایتوب‌اعمال حسنهء شرعیه وریاضة بدنیه وقلبیه‌بلان‌تزیین ایتمك سببلی حاصل بولغان نورعرفان ویقین‌دن مستفاد بولور (اتقوا فراسة المؤمن) دیکان حدیثده اوشبو فراسة شرعیه‌کا اشارتدر * وفراسة طبیعیه جمیع حیواناتدان عقل وقوهٔ ناطقه بلان ممتاز بولغوچی هر آدم‌ننك نفسی وروحی الله تعالی طرفندان اول‌صفت‌اوزره مجبول بولوب خلق ایتولمش‌در ولکن اول فراسة کوزکوسی کوبراك آدملرننك مزاجنده برصیقل بیرکوچی نرسه‌کا محتاج بولغانلاری حالده تعلقات فانیه‌بلان‌طوطغوب قالمشدر یعنی‌فراست نوری‌حاصل بولمامشدر حکمت طبیعیه فروعندان بولغان نوع فراست فننده ابوعلی‌سینانك مستقلا برکتابی باردر ❊(حکایت)❊ ابوسعید خراز ایتدی برکون بیت‌الله‌ده برفقیرکا راست کیلدم‌اوستونده عورت غلیظه‌سن سترقیلا تورغان پرده‌سندن باشقه نرسه یوق‌ایدی نفسم آندان بوحالنه بناءً نفرت‌ایتدی‌مذکور فقیر درحال منم نفرتمنی تفرس ایتوب (واعلموا ان الله یعلم ما فی انفسکم فاحذروه) آیتن اوقودی من دخی نفرت ایتکانمه اوکنوب استغفار قیلغان ایدم ینه فقیر (وهو الذی یقبل التوبة عن عباده) دیدی دیمشدر * مترجم دیمشدرکه‌اول‌فقیرننك‌بوکشفی

فراسة طبیعیه‌دن یوقاری بولغوچی کرامت بولمق احتمالدر بوخصوصده مستطرفده کوزال حکایت‌لر باردر* برچولماکده مای بولسه ایچنده مای بارین طشندان بلوب بولادر مثلا براوننك کونکلنده بر یاشرون سر بولسه اول کشی‌ننك تل توبندن یوزندن کوزقاراوندن سیزله‌در * امام شافع بلان امام‌محمد بروقت‌نی یول بلان بارغانده قارشولارینه کیلکان براونی کوروب بربرندن صوراشدیلار برسی ایتدی بو کشی سودا کردر ایکنچیسی ایتدی بو کشی تیمورچیدر دیدیلر آخر اول کشی قارشولارینه کیلوب یتکاچ سن نی کشی دیب آندان صورادیلار اول کشی ایتدی من ایلکاری تیمورچی ایدم حاضرده سودا قیلامن دیدی * منقولدرکه‌بر کشی بار ایدی‌بر آغاچنی توتوب بو آغاچننك فلان قدریافراغی بار دیب ایتسه صاناب قاراسه‌لار توکال اول ایتکانچه چغا تورغان‌ایدی * براو سننك بلان اوتورغانده آری بیری قاراسه بل‌اول کشی برسوزایتماکا تلای* بعض کشی برسوزایتاسی بولسه اوّل آوزین قیملداتوب توروب کوتوب تور که‌اول کشی برسوزایتور* براواوزاق‌سویلاشوب اوتورغانده قوزغالوب الی بربوطون الی بربوطون صالسه‌استبراغه قصتالادر حاجت خانه‌یولنه دلالت‌قیل* اکر براو یاننه باروب بیك اوزاق‌اوتورغاچ اول کشی اورنندان قوزغالسه‌یاکه کیومن باروب توتسه یاکه اورونداوقنی وباشقه نرسه‌نی قوزغاتوب قویسه بل اول کشی سننك اوزاق اوتورغاننکا ملول بولوب کیتماکنکنی تقاضا قیلادرچغوب کیتماکنك درکاردر ⊛(حکایت)⊛ شهر اهلندن براوکا بر کیچنی برنیچه قوناق کیلدی نعمتندن تناول قیلدیلار چای اچدیلر آشاب ایچوب تمام بولغاندان صونك‌ده مسامره قیلوب اوزاق اوتوردیلار بو کشی قوناقلارنی بیك یباراسی کیله کیتمایلر همان اوتورالار بو کشی ایمدی بار کیتنکز دیب ایته‌آلمای چیشوندی آیاقلارین صالوب تاشلادی آخر بولمه ایشکنه‌باردی ایشکنی آچدی‌ده خاتونلار یاغنه تابا قاراب حاضر کیته‌لر دیدی کویاکه کیته‌لرمی دیب خاتونی صوراغان ایمش‌ده آنکا جواب بیره * براوکا بر قوناق کیلدی کیچ بلان ایدی بیك اوزای اوتوردی بو کشی قویندان ساعتن آلوب قارادی‌ده ایتدی

ساعت که برسید بر سر اون   دیکر منشین که‌اصطوپای ۋون

احمقلق دخی آدم‌ده برطبیعتدرکه آنی اوزکارتمکده وآلوشدرمقده برحیله اثر ایتماس وآحمقلق آدم‌ده بر آورودرکه آننك دواسی اولومدر یعنی نادان واحمق‌قه اولومدن باشقه دوا یوقدر (شعر)

لکل داءٔ دواءٔ یستطب به   الاالحماقة اعیت من یداویها

یعنی احمقلق آورونداان باشقه هر تورلو آورواوچون دارو باردرمکر احمق‌لق‌قه

ونادانلق‌قه علاج ایتکان کشیکا عاجزلك وملالت حاصل بولور مکر فایده بیرماس دیمکدر * احمقلق شریعت وعقل بوزندن مذموم خلقدر الله تعالی‌ننك یاراتماغان نرسه‌سی در چونکه احمق کشی اینك عزیز نرسه‌دن محرومدر که اول عقلدر * حکیملر کشی‌ننك احمقلغین ظاهر اعضاسندان هم استدلال قیلالار ایکی جهتدن بری اوزون صقاللی کشی‌ننك احمقلغین (لان مخرجها من الدماغ فمن طال لحیته قل دماغه ومن قل دماغه قل عقله ومن قل عقله فهو احمق) دیلر یعنی صقال‌ننك اوسوب چغانورغان یری می در اوزون صقاللی کشی‌ننك میی آز بولغان کشینك عقلی ضعیف بولور وعقلی ضعیف ایسه احمقدر دیمکدر * ودخی بری احمق‌ننك فعللری حیثیتندن علامتی بودرکه بارلی یوقلی عقلنه نی کیلسه آنی اشلار اش‌ننك عاقبتن فکر ایتماس تجربه قیلنماغان ومعرفتی معلوم توکل آدم‌ننك سوزینه اعتماد قیلور اوزینه حسن ظنی کوب بولور وماقتاغاننی یاراتور بر نرسه‌سوٴال قیلسه‌لار آشوغوب جواب بیرور وهرخصوصده عجله قیلور معرفتدن خالی وبوش ظلم وخطاسی کوب بولور اونکغه صونکغه کوب قارار وقارسز بولور وقار وتأنی قیلماس حاجت‌سز وخلقدان مستغنی بولسه تکبرلکی وغرورلغی کوب بولور نی سویلاسه فحش سویلار نی صوراسه‌لار صارانلق قیلور اوزی صوراسه یالونوب صورار طرفه وطوپاس سویلاشر تملی سوزسویلاماس کشی سوزین فهملاماس کولسه تچقروب کولر یغلاسه تچقروب یغلار * مستطرف اپاسی دیمشدرکه کوب کشی‌نی تجربه قیلدم احمقلارنی بوصفتده تابدم دیمشدر * عیسی علیه السلام دارونی قبول ایتماکان برص زحمتنه وآنادان کوزسز توغانلارغه دوا ایتوب الله‌ننك اذنی بلان ترکزدم اما احمق‌قه دوا کار قیلمادی واحمقلق آوروی کیتمادی دیدی ❊(حکایت)❊ جابر بن عبد الله‌دان روایت قیلنمشدرکه بنی اسرائلدن بر کشی اوزی‌ننك صومعه‌سنده عبادت قیلور ایدی یاز کونی رحمت یغمورلاری یاووب یردن نباتات واولنلر اوسکاچ اوزی‌ننك آطی اوطلاب یورکانده ایتدی ای ربم سننك هم آطلارنك بولسه ایدی منم آطم بلان برکا اوطلاب یورسه ایدی دیب الله تعالی‌کا مناجات قیلدی اوشبو الله تعالی‌ننك شاننه لایق بولماغان نرسه بلان مناجات قیلغانن شول زمان‌ننك پیغمبرینه خبر بیردیلر واول پیغمبر بوکشینی لایق‌سز دعا قیلغان اوچون طعنه قیلماغه تلاکاچ الله تعالی آنکا وحی قیلدی‌که اول بنده‌م اوزاق زمان اوز صومعه‌سنده اوزی‌ننك مقدارنچه منکا مناجات قیلور من بنده‌لرمنی عقللاری قدرنچه جزا وهرکشی‌ننك اخلاصی قدرنچه مکافات بیرورمن تیمه دیدی * کونکلی درست وسلامت بولوب خلق‌قه اذاسی تیماکان احمقنی عربلر جنت اوکوزی دیرلر خلق‌قه زحمت وهرکشی‌کا

اذیت

اذیت بیرکان احمقنی بقر سقر یعنی جنهم اوکوزی دیرلر * نتاکه تلمزده آند این کشینی صامار اوکوزی دیرلر *

(روضه)

علم * حکمت * ادب * کتابة * خطا * تحریف * نادانلق * معلملر * معاذ بن جبل رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی علم اوکرانمك فرض لاردان بر فرضدر علمدن درس ایتمك تسبیحدر علمده بحث ایتمك جهاددر * زمانه خلقن کورامز که اوزندن نادانلقنی کیتاروب علم بلان عمل قیلمق اوچون اصلا علم استاکان کشی یوق مکر مفاخره ومکابره اوچون ورزق کسبنه سبب اوچون علم اوکرانورلر * امام خلیل ایتدی عالم کشی نینك زله سی وخطاسی بلان طبل اورولور نادان کشی نینك زله سین وخطاسین نادانلغی قابلار * مقصود عالم کشی کا تقوا بولمق کیراك دیمکدر * ابن مسعود رضی الله عنه طالب العلملرنی کورسه مرحبا ای علم وحکمت چیشمه لری وای نادانلق قارانغیلغی نینك یاقتی قندیل لری کیوملری ایسکی کونکل لری خزینه هر شهرنینك چچکاری وکل لری دیب ترحیب قیلور ایدی اما بو ابن مسعود زمانه سنده ایدی * حضرت علی رضی الله عنه دن منقولدر که علمی بولماغان کشیلر نینك علم وبلو دعواسین قیلماقلاری علم نینك شرافتلی نرسه ایکاننه دلیل کافیدر اکرسن آلارغه سین عالم سن سین بلاسن دیسنك محظوظ ومنبسط بولورلار * ینه بر عالم دیمشدر که علم نینك شرافتلی نرسه ایکاننه شول دلیل یتار که علمی بولماغان کشی من عالم دیب علم دعواسی قیلور سن عالم سن بلاسن دیسناك سنی یاراتور راحتلانور وسنی دوست توتار ودخی نادانلق نینك خور وذلیل نرسه ایکاننه شول دلیل یتار که جمیع خلایق نادانلقدان تبری قیلور وقاچار سن نادان سن بلمای سن دیسنك رنجور متألم بولور واوزنکنی دوشمان توتار حاصل کلام نادانلقنی هیچ کم نینك کوتاراسی کیلمای ومع ذلك نادان کوب * علی رضی الله عنه پیغمبر علیه السلام دن روایت قیلمشدر که اوجماح ایشکی توبنده بر اولوغ آغاچ باردر یمشلری خاتونلار ممه سی کبك آننك آستونده حاضر صاوغان سوت کبك بر چیشمه آغار قیامت نینك قاطی اسی کونلرنده خلق صوصاغان وقتده عالملر وطالب العلملر ایچوب متنعم بولورلار دیمشدر * انس رضی الله عنه دن روایت قیلندی فقط دنیا اوچون علم استاکانلرکا پیغمبر علیه السلام بد دعا قیلمشدر که (ویل لامتی من علماء السوء یتخذون العلم تجارة لا اربح الله تجارتهم) دیمشدر * اخلاق حسنه بلان متصف بولماغان عالم کا بر شاعر یازدی که

اذا لم یزد علم الفتی الهدی وسیرته عدلا واخلاقه حسنا

فبشره ان الله اولاه فتنة تغشاه حرمانا وتوسعه حزنا
يعني بر عالم‌ننك علمی کوزکلنه‌هدایت وسیرتنه عدالت واخلاقنه حسن تربیت
آرتدرماسه اول عالمکا خبر بیرکه الله تعالی آنی فتنه بلان مبتلا ایتوب آنی
قایغو حسرت چرناب آلورده امن واماندان مأیوس بولور دیمکدر * وعالملر
دیمشلردر که بر عالمدن براو برمسئله صوراسه اول وقتده سن نی قدر عالم
بولسانکده اول عالم طرفندان جواب‌قه تصدی قیلما زیرا عالمنی وسائلنی استخفاف
قیلمش بولورسن* ابو بکر رضی الله عنه ایتدی (العجز عن درك الادراك ادراك)
علی کرم الله وجهه آنکا (والبحث عن سر الذات اشراك) دیب مصراع آخر
یالغامشدر* علی رضی الله عنه ایتدی بر کمسنه خلق‌قه امام ومتقدا بولسه اوّل
اوزین وسیرتن تربیه قیلوب آندان صونك غیرلرنی تربیه‌قیلسون زیرا نفسن
تربیه قیلمق واخلاقن تهذیب‌قیلمق آدمنی تعلیم وتأدیب قیلمقدان اولی‌در
دیدی * ودخی عالم غیر عاملکا براو یازدی که‌ای غیرلرنی تعلم ایتکان کمسنه
اوزنکنی اوزنك اوکراتسنك‌بو سنکا غیرلرنی اوکراتمکدن زیاده لازم توکلمیدرکه
مقتضای‌علم بلان متصف توکل‌سن آورولارغه علاج بیرورسن نی‌اوچون اوزنك
خسته‌ایکان اوزنکا علاج ایتماس‌سن بزسنی قلبلرمزنی ارشادکا صالح کورورمزکه
عرفاننك باردرلکن اوزنکنی ارشاد یوقدر اوزنکنی تربیه قیلودان‌باشلاب اوزنکنی
ضلالتدن نهی ومنع قیل اکر اوزنك ضلالتدن قایتسانك اول زمان‌حکیم وعالم
ایکاننکنی بلوب سوزنکنی توتارمز سنکا‌اویارمز وبزکا‌تعلیمنك‌تاثیر ایتار خلقنی
طیغان‌یمان‌خلقنی اوزنك اشلامه‌که‌سنکا‌اولوغ عاردر دیدی* توار یخلارده‌منکوردرکه
فیثاغورث حکیم حکمتنی سلیمان علیه السلام‌دان اخذ قیلدی مصرده لحن علمن
اول استخراج قیلدی نغمه‌نی اول تالیف قیلدی وایتور ایدی‌که اوشبو علمنی
مشکات النبوةدن استفاده قیلدم دیر ایدی علم‌حکمتده‌بو فیثاغورث‌ننك درجه‌سی
بیك اولوغدر سقراط آننك شاکردیدر* افلاطون‌حکیم دیمشدرکه‌حکمت ایالری
حکمتلری بلان وعلم ایالری علملری بلان نبی‌لر درجه‌سنه ایرشه آلماسلار منم
علمم‌یوق‌مکر من‌عالم توکل من دیب‌علمم‌بار دیمشدر یعنی اوزم‌ننك‌بلماکانمنی
بلامن دیمکدر* جالینوس ایتدی علم ریاضی‌نی آتامدان اوقودم اون یاشمه
قدر آندان صونك اوچ یل علم طب‌نی اوقودم دیدی بعض‌لر جالینوس
حکیمدن صورادیلار علم آرتوقمی مال آرتوقمی دیدیلر جالینوس ایتدی البته
علم آرتوقدر دیدی ایتدیلر نیك آلای بولسه عالملر بایلار قابقاسنه بارالار اما
بایلار عالملر قابقاسنه کیلمایلر دیدیلر جالینوس ایتدی بو آننك اوچوندرکه
عالملر مال‌ننك فایداسین بله‌لر اما بایلار علم‌ننك فایداسین بلمایلر شوننك

اوچون

اوچون بایلار عالملر قابقاسنه کیلمایلر دیدی * سهل بن عبد الله التستری ایتدی نادانلقدان یامان معصیت بلان الله تعالی‌کا هیچ کم عاصی بولمادی ایتدیلر یا ابا محمد نادانلقدان یامان نرسه بارمی‌در دیدیلر بار دیدی نی نرسه‌در دیدیلر ایتدی بلماکاننی بلماسلك‌در یعنی براو بلماس اوزی‌ننك بلماکانن‌ده بلماس نادانلقدان‌ده یاماندر مونی جهل مرکب دیرلر دیدی * نادانلق بر آطدر کم آطلاندی تایوب یقلدی کم نادانلار بلان صحبت قیلدی خور بولدی نادانلار بلان صحبت نادانلقدر (خیر المواهب العقل وشر المصائب الجهل) نادان مال استار * عاقل کمال استار * فضیلتنی بلماکانلك حسیسلکننك واصلسز لقننك‌ده قباحتراکیدر *

لا تعجبن الجهول حلته فذاك میت وثوبه کفن

سفیان ثوری ایتدی علم استامکدن آرتوق وفضیلتلی نرسه یوقدر اکر نیتننك درست بولسه یعنی دار اخرتنی اراده قیلسانك دیدی (تعلموا العلم وان لم تنالوا حظا) دیدیلر یعنی علملکنی استانکز علملکدن فایدا تابماسانکزده یاکه علم حاصل ایته آلماسه‌نکزده دیمکدر * بعض‌لر دیمشلردرکه علمدن مراد دورت تورلو علمدر بری دین ادچون فقه علمی بدن اوچون طب علمی زمانه اوچون نجوم علمی تل اوچون نحو علمی دیمشلردر * حضرت علی رضی الله عنه ایتدی حمله‌ء قرآندن براو علم هیئت وعلم نجوم دان اقتباس قیلسه ایمانی ویقینی آرتور دیدی آندان صونك اوشبو آیتنی اوقودی (ان فی اختلاف اللیل) آیت‌ننك آخرینه‌چه * الله تعالی‌ننك برلکنه وکمال قدرتنه دلیل استاب یولدزلارغه فکر قیلوب قارامق طاعتلرننك اولوغسیدر دیدیلر * ابن عباس رضی الله عنه ایتدی یولدوزلارغه فکر قیلوب قارامق علم نبوتدن برعلمدر کاشکی من هم بلسام نی کوزال اش بولور ایدی دیمشدر * ادریس علیه السلام نجوم‌کا وعلم حساب‌قه قاراغانلارننك اولکیسی ایدی یعنی علم نجوم وعلم حساب ادریس علیه السلام دان چقمشدر * میمون بن مهران ایتدی نجوم علمن تکذیب قیلودان صاقلانمق لازمدرکه اول نجوم علمی علم نبوتدر دیدی ❀(حکایت)❀ بنی اسرائلدن برکشی اوتوز یل عبادت قیلدی بنی اسرائلدن برکشی اوتوز یل عبادت قیلسه اوستونده بر بولوط کولاگه بولور ایدی اما بو کشی‌ننك اوستنده بولوطدان کولاگه یوق بو کشی‌ننك آناسی بار ایدی بو واقعه‌نی آناسنه شکایت قیلدی آناسی ایتدی بو یل‌لارده بر بر کناه اشلاکان بولسانك کیراك دیدی اوغلی ایتدی یوق بر کناه‌ده قیلمادم آناسی ایتدی کوزنکنی کوتاروب هیچ بر فکرسز کوك‌کا قاراغاننك بارمو دیدی اوغلی ایتدی بلی قاراغان ایدم آناسی ایتدی آلایسه شول کناهنك سببلی‌در دیدی چونکه بنی اسرائل عالملری قاشنده کوك‌کا قاراب الله تعالی‌ننك

قدرتنه فکر قیلمق عبادتدن صایولور ایدی* دیمشلر درکه بنی اسرائل علماسی
ایکی تورلو علمنی یاشرورلر ایدی یعنی طب علمن ونجوم علمن بالالارینه
اوکراتماسلر ایدی پادشاهلاری بو علملرکا محتاج بولغان اوچون پادشاه صحبتنه
سبب بولورده دینمز مضمحل بولور دیب فاش ایتماسلر ایدی پادشاهلار صحبتندن
بولمقدن نفرت قیلورلار ایدی* غره خصوصنده منجم سوزینه اعتماد قیلمق ضرر
یوقدر دیدیلر محمد بن مقاتل منجملردن غره نی صوراشور ایدی اکرده آلارغه
بر نیچه جماعت متفق بولسه اعتماد قیلور ایدی بعض منجملردن روایت قیلنمشدرکه
پیغمبرلرننك مولدی کوبراك سنبله ومیزان یولدوزلارنده واقع بولمشدر رسول
صلی الله علیه وسلم ننك طالعی میزان ایدی (انی ولدت بالسماك) دیر ایدی
سماك منجملر حسابنده میزان یولدزیدر* عربلر ایتورلر (اذا طلع الدبران
یبست الغدران اذا طلع سعد السعود ذاب کل جمود واخضر کل عود وانتشر
کل مصرود واذا طلع الحوت خرج الناس من البیوت الشمس فی الحوت والبرد
یموت اذا مضی من اب عشرون لیلة آناك رقیم البرد من کل جانب اذا
طلع القلب جاء الشتاء کالکلب وصار اهل البوادی فی الکرب) دیرلر قمر عقربده
بولغان وقتده وقمرننك محاق وقتنده سفر قیلمقنی مکروه کورور ایدی حضرت
علی رضی الله عنه* ابن دکین دیکان منجمدن صورادیلار مشتری سعد دیب
ایته سن دلیلنك نیدر دیدیلر اول منجم ایتدی مشتری ننك کورکام لکیدر
دیدی* منجملر دیمشلردرکه زحلکا قارامق کویونوچ پیدا قیلور ومشتری کا
قارامق شادلق پیدا قیلور دیمشلردر* حضرت امام ابو یوسف ایتدی هر بر
علمنی اوکراننکز مکر اوچ تورلو علمنی اوکرانمانکزکه علم نجوم علم کیمیا علم جدلدر
چونکه نجوم علمن اوکرانمك شوملقنی ایراث قیلور علم کیمیانی اوکرانمك افلاس
کیترور علم جدلنی اوکرانمك دینده زندیقلق پیدا قیلور دیدی* علی
رضی الله عنه ایتدی حکمت مؤمن ننك قاچقان نرسه سیدر تیز تابوب آلونکز
کیراك مشرکلر آورندان بولسه ده دیدی* ینه بر روایتده حکمت مؤمن ننك
قاچوب کیتکان نرسه سیدر قایده غنه تابسه تیزراك توتوب آلسون دیمشدر*
امام اعظم حضرتلری اوستادی حماد حضرتلرینه علم اوقوماغه کیلکاچ حماد ایتدی
هرکون اوچ مسئله اوکران آندان آرتدرما تاکه سنکا علم حاصل بولور دیدی
بس امام اعظم اوستاد مصلحتی بلان عمل قیلدی بارچه خلقدان اعلم بولدی*
امام اعظم حضرتلری ایتدی الله تعالیدن ورسول الله دان نی کیلدی بالعین
والراس قبول ایتدك صحابه لردن نی کیلدی یخشیسین اختیار قیلدق سوزلرندن
چقمادق تابعین لردن نی کیلدی بزلر آدم آلار هم آدملردر دیدی* امام

ابو

ابویوسف‌دان بر مسئله صوراسه‌لار جواب بیروب ایتور ایدی بو امام اعظم سوزیدر دیر ایدی * دیمشلردرکه علمادان دورت کمسنه کبک کشیلر دنیاغه کیلمادی امام اعظم فقه‌ده امام خلیل نحوده امام جاحظ تالیفده ابو تمام شعرده * محمد بن جرب ایتدی علما آراسنده ابوحنیفه امرا آراسنده خلیفه کبکدر دیدی

(حکایت) پیغمبر علیه الصلوة والسلام‌دان بر کمسنه صورادی یا رسول الله قایسی عمل ایذکوراکدر دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی‌نی بلمک ایذکوراکدر دیب اوچ مرتبه تکرار قیلدی اول کشی ایتدی یارسول الله من عملدن صورادم سن علمدن خبر بیراسن دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی علم بلان سنکا آز عمل‌هم فایدا قیلور نادان بولسانک سنکا کوب عمل‌ده فایدا قیلماس دیدی * علمسز عبادت قیلغان کشی تکرمانکا جیلکان ایشاک کبکدرکه ایلنه ایلنه باروب یته آلمای * امام مالک موطاءدان درس ایتکانده هارون الرشید اوغلی بلان درس تنکلاماغه کردیلر هارون الرشید بیوردی مجلسنی خالی قیلدیلار یعنی باشقه طالبلرنی مجلسدن چغاروب اوزلری کنه قالدیلار امام مالک ایتدی علمدن عامه منع قیلنسه خاصه فایدا آلماس دیدی بس اذن بیردی کردیلر * علم استاکان کشیکا علمنکنی صرف قیل واوکرات واستاماکان کشیلرنی‌ده علم استاماکا دلالت قیل والامثالنک شونکار اوخشارکه براوکا براو هدیه آلما یبارسه اوزی‌ده آشامای کشیکا هم آشاتمای چروب بته * حکیملر دیمشلردرکه تن‌ننک ازوغی آشامق ایچمک عقل‌ننک آزوغی علم وحکمت * پیغمبر علیه السلام ایتدی (هلاک امتی فی شیئین ترک العلم وجمع المال) یعنی امتم‌ننک هلاک بولمقی ایکی نرسه‌ده‌در مال جیمقده وعلم اوکرانمایئچه نادان قالمقده‌در دیمکدر * علملک یوزاقدر سؤال آچقچدر صوراشمق وسویلاشمک بلان علم آچولادر * براو کچکنه چاغنده علم اوکرانماسه ضور بولغاچ آلغه چقماس یعنی علم آرتدرا آلماس * بر یل علم اوکرانمک ایکی یل عبادت قیلمقدان خیرلیراکدر * ادب‌ننک ثمره‌سی عقل راجحدر وعلم‌ننک ثمره‌سی عمل صالحدر * بنده‌کا دنیاده بیرلکان نرسه‌لرننک آرتوغراقی حکمت‌در وآخرتده رحمت‌در * امام خلیل ایتدی قایسی عالمکا یولوقسام‌ده آندان علم آلدم وآنکا علم بیردم * دیمشلردرکه امام مازنی‌ننک قولنده امام سبویه‌ننک کتابی یکرمی مرتبه توزدی ویرتلدی یعنی کوب اوقغاندان وکوب استعمال قیلغاندان عبارتدر * افلاطون حکیمکا بر کشی ایتدی یاحکیم بو قدر علمنی نیچوک اوکرانوب بتوردنک افلاطون ایتدی تحصیل علم وقتمده من یاندرغان مای‌نی اولچاب قاراسانک عمرم بوینچه اچکان نرسه‌دن کوبراک یاندرغان من دیدی اوزاق تحصیل قیلدم دیمکدر * امام ابویوسف ایتدی بر وقت‌نی اوغلوم وفات

بولدی امام اعظم‌ننك علم مجلسندن محروم قالامن دیب قورقوب جنازه‌سنه‌چقمادم دیدی * ای اوغل درس‌كا ملازم بول درس اوقومق یمش آغاچی اوتورتمق كبكدر براو اوزاق درس اوقوماغه یاولقاولانسه نفسین مشقت چیكدرماسه علم استاكان آطلی توكلدر * ابن عباس رضی الله عنه‌دن صورادیلارنی نرسه بلان سن بوقدر علم درجه‌سنه ایرشدنك دیدیلر ابن عباس ایتدی صوراغوچی تل بلان بلكوچی قلب بلان وتحمللی اوستاد بلان دیدی * بزرجمهردن سؤال قیلدیلار یاملك سن نی بلان بوقدر علم‌كا ایرشدنك دیدیلر بزرجمهر ایتدی قارغه كبك ایرته توردم خنزیر كبك حریص بولدم ات كبك صبر وتحمللی بولدم ماچی كبك تواضعلقلی بولدم ده علم درجه‌سنه واصل بولدم مقصود خزینه‌لری محنت كوپری اوستنده‌در دیدی * هندوانی حضرتلری بخارادان قایتقاچ بخارا اهلی‌ننك حالندن خبر صوراشدیلار هندوانی ایتدی من آلارنی فقیه كوردم عالملردر ویارطی فقیه كوردم یعنی یارطی عالم كوردم دیدی فقیه دیكانندن مرادی میدانی ایدی ویارطی فقیه‌دن مرادی محمد بن فضیل ایدی چونكه محمد بن فضیل‌ننك حسابیاتدان خبری یوق ایدی محمد مونی ایشتكاچ تیز زمان علم حساب بلان مشغول بولوب حتی بوحساب علمنده قدوه درجه‌سنه ایرشمشدر * محیط برهانی ایاسی برنیچه سند بلان روایت قیلمشدر كه طریقهء خطائین وحی بلان بلنمشدر * حسن رضی الله عنه ایتدی براو علم استامكدن حیاپرده‌سی بلان یوزین اورتونسه یعنی علم استامكدن اویالوب تورسه نادانلق كولماكین كیار یعنی تمام اوزین نادانلق بلان قابلار دیدی * عائشه رضی الله عنهادان روایت قیلنمشدر كه انصار خاتونلاری نی ایذكو خاتونلاردر كه دین علمن اوكرانمكده حیا آلارنی منع قیلمادی دیمشدر * علم اوكرانوركا اویالغان كشی ومتكبر كشی عمرده علم اوكرانه آلماس‌لار بس ای اوغل ایمدی علم اوكرانمكدن اویالما علم اوكران نادانلق عارلك وخورلقدر نادانلقه ایشاكدن غیر كمسنه راضی بولماس *

تعلم یافتی والجهل عار ولا یرضی به الا حمار

دیمشلردر * علی كرم الله وجهه ایتدی براو بلماینچه فتوا بیرسه یر كوك لعنت قیلور * ابن مسعود رضی الله عنه ایتدی هر بر صوراغان‌غه فتوا بیركوچی مجنوندر * امام اعظم حضرتلری ایتدی كم منكا بعض وعداوت قیلسه الله تعالی آنی مفتی‌لك بلان مبتلا قیلسون * هیثم بن جمیل ایتدی بر وقت‌نی مالك بن انس یاننده ایدم بر كشی كیلوب قرق سكز مسئله صورادی مالك حضرتلری اوتوز ایكی مسئله‌سنه بلمیمن دیب جواب بیردی دیدی * امام شعبی‌دن بر مسئله صورادیلار بلمیمن دیدی ایتدیلر ایكی عراق‌ننك فقیه‌سی بولوب

توراسن بلميم ديب ايتوركا اويالمادنكمى ديديلر شعبى ايتدى فرشته‌لر اويالماغان نرسه‌دن من اويالميمن يعنى فرشته‌لرده الله تعالى صورغان وقتده (لا علم لنا الا ما علمتنا) ديب جواب بيرديلر ديدى * بر وقتنى على رضى الله عنه منبرده ايدى براو كيلوب بر مسئله صورادى على ايتدى بلميم جماعتدن برسى ايتدى بو منبرده سن توراسن نادانلار اورنى توكلدر ديدى على ايتدى بو شوندا اين كشيلر اورنيدركه بر نرسه‌نى بلور بر نرسه‌نى بلماس اما عالم‌ننك وجاهل توكل‌ننك اورنى يوقدر ديدى * امام ابو يوسف‌دان بر مسئله صوراديلار بلميم ديب جواب بيردى ايتديلر هر كونده بيت المال‌دان فلان قدر وظيفه آلاسن بلميم ديب ايته‌سن ديديلر ابو يوسف ايتدى من علمم قدر آلامن اكر نادانلقم قدر آلسام ايدى بوتون دنياداغى نرسه منم وظيفه‌مه يتماس ايدى ديدى * ابو بكر القباطى‌دان براو بر سوز صورادى قباطى منبرده ايدى بلميم ديب جواب بيردى ايتديلر بو اورون بلماكانلر اورنى توكلدر ديديلر قباطى ايتدى. من علمم قدرى مندم اكر نادانلقم قدرى منسام ايدى كوككاچه منار ايدم ديدى * بلماكاننكنى ايتمه بلكاننكنى فهمله * ارسطاليس ايتدى ادب‌ننك كوركاملكى نسبننك قباحتن ستر قيلور فضيلت علم وادب بلان در اصل بلان ونسب بلان توكلدر براو ادبسز بولسه نسبى ضايع بولور ديدى * پيغمبر عليه السلام ايتدى آتابالاغه نرسه بيرسه بيركان نرسه‌سى‌ننك اينك اعلاسى ادبدر ديدى * على رضى الله عنه ايتدى آدميلر عالم ياكه متعلمدر قالغانى همج وعوامدر * بر وقت واثق بالله خليفه‌ننك اوستاذى كيلدى استاذين غايت اعزاز واكرام قيلدى هاى هاى بارك الله اوستادنكنى بيك عزت واكرام قيلدنك ديديلر واثق ايتدى اينك اوّل الله تعالى‌ننك ذكرى بلان منم تلمنى اول آچدى خدانننك رحمتنه ياقن اول قيلدى ديدى * اسكندركا ايتديلر آتانكنى تعظيم قيلغاندان ده بيكراك اوستاذنكنى تعظيم قيلاسن ايمش ديديلر اسكندر ايتدى آتام منى كوكدن يركا ايندردى اوستادم يردن كوككا كوتاردى ديدى * ودخى بزرجمهردن صوراديلار نيك بو قدر اوستادنكنى آتانكدان ده آرتوغراق اينوب تعظيم قيلاسن ديديلر بزرجمهر ايتدى آتام حيات فانيه‌كا سبب اوستاذم حيات باقيه‌كا سبب بولدى آننك علمى درياسندن صوصاون حكمت اغاچندان يه‌شلرين جيامن ديدى * پيغمبر عليه السلام ايتدى عالملر يوزينه قارامق عبادتدر * محمد بن جعفردن بو خصوصده سؤال قيلديلار يعنى پيغمبرننك بو سوزين بيان قيل ديب التماس قيلديلار محمد ايتدى عالملر يوزينه قارامق شوننك اوچون عبادتدركه آلارسنكا امور آخرتنكنى ايسنكا توشرورلر ديدى * خليل ايتدى عالم‌ننك زله‌سى وخطاسى تيز فاش بولور

جاهل‌ننك زله‌سی جهالتی آستنده اورتولمشدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی دنیاده فتنه کیلور خلقنی تارمار کیترور اما عالم قوتولور دیدی * حکیملر دیمشلر در اکر خرصلك بولماسه دنیا خراب بولور ایدی اکر شهوت بولماسه نسل کیسلور ایدی واکر حب ریاسة بولماسه علم باطل بولور ایدی دیمشلر در * ذو النون المصری حضرتلری وصیت ایتوب دیمشدر که نادانلق بلان علم استامکدن صاقلاننکز نادانلق بلان علم استامانکز دیدی نادانلق بلان علم استامك نیچوك بولور دیدیلر ذو النون ایتدی قاچانکه درس وقتنده اوستاد یاننه بارسانك آرتقه قالوب کشی‌ننك جیلکاسندن آطلاب آطلاب کرسنك طلب علم وقتنده قارتلارنی حرمتلاماسانك وقار وسکینه وادبنی استعمال قیلماسانك مونی نادانلق بلان علم استامك دیرلر دیدی * ابو عبیده ایتدی هیچ بر عالم‌ننك ایشکین قاقمادم چونکه کشی‌ننك ایشکین قاقمق بر نوع اذا بیرمکدر که هیچ بر عالمنی اذا قیلمادم دیمکدر * دیمشلردر که مال‌ننك طغیانی بولغان کبك علم‌ننك هم طغیانی باردر * براو بلمایتچه عمل قیلسه اصلاح قیلودان آرتوغراق افساد قیلور * مثلده کیلمشدر که علم‌سز عمل قیلغان کشی یولسز یردن یورکان کشی بلان برابر در بس علم استه عبادتنکا ضرر بیرماسون وعبادت علم استاماکنکا ضرر بیرماسون * بر کمسنه پیغمبر علیه السلامغه ایتدی من حدیثلر ویخشی سوزلر ایشتامن خاطرمدن چغادر دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی قولنکدان یاردم استه یعنی ایشتکاننکنی یازوب قوی (قیدوا بالکتابة) دیدی * مثلده کیلمشدر (ما کتب قر وما حفظ فر العلم صید والکتابة قید) یعنی کونکلکا بیکلاکان قاچار یازوب قویغان قرار قیلور علم آودر یازمق باودر * شعبی ایتدی علم بابندن هرنی ایشتورسن یازوب قوی کیراك دیوار اوزرینه بولسه‌ده دیدی * روایت قیلمشلاردر که امام فارابی حضرتلری تحصیل علم وقتنده بیك فقیر ایدی کاغز صاتوب آلورغه‌ده ثمنی یوق ایدی اورمانغه چغوب یوروب کونکلنه توشکان حکمتلارنی آغاچ یافراقلارینه یازوب یورور ایدی بر وقتنی کاغز تابقاچ باروب کوچروب الور ایدی * علی رضی الله عنه ایتدی دنیاده علم حساب‌سز کوبدر یخشیراغن وفایدلیراغن اخذ قیل دیدی * هرنی کتاب قولنکا توشسه اوقو یخشی‌سی بلان عمل قیل *

ما حوی العلم جمیعا احد لا ولو مارسه الف سنة
انما العلم بعید غوره فخذوا من کل شیء احسنه

علم‌ننك نهایتی یوقدر منك یل اوقوسانکده بلمیم‌دن باشقه بولماس سن همان علمدن تویماس‌سن * ارسطو ایتدی نیننداین خیرلی وفایدالی نرسه یازارسن کوزال واوقورلق بولسون کوزال خط بلان یاز ونینند این خیرلی وفایدالی نرسه

حفظ قیلورسن یازارلق بولسون یعنی حفظ قیلغاننکنی اونوتما کونکلنکدن چغاروب تصنف قیلورلق بول قلم کلام‌ننک ایلچیسیدر یازو قول‌ننک تلیدر * اقلیدس حکیم دیمشدر که خط ویازو روحانی هندسه‌در آلة جسمانیه بلان ظهور ایتدی دیمشدر * یازو یازمق فقیرلر یاننده مالدر بایلار یاننده جمالدر اولوغلار یاننده کمالدر * قورال‌لارننک فایده‌لیراقی قلم‌قارا صاوتدر (الحبر اجدی من التبر) دیمشلردر یعنی قلم قارا صاوت آلتون پاره‌سندن هم فایده‌لیراقدر قارا صاوت بر کولدر که آندان حکمت چیشمه‌سی آغار تامچیلارندان بلاغت بولوطی حاصل بولور دیمشلردر * سهل بن هارون ایتدی قلم کونکل‌ننک بورنیدر قاچان قاناسه سرلرین ساچار اثرلرین آثار * بر عرب ایتدی قلم یازوی قارا صورتلردر کونکل‌لرده وکوزلرده آقدر دیدی * ایوب بن غسان ایتدی منم قاشمده شول کولماکدن وشول کیومدن کورکام وکوزال نرسه یوقدر که اطرافنه قارا تامغان اثری بولسه وشول بارماق نی کوزال بارماقدر که قلمدان یوقغان قاراسی بولسه دیدی (حسن الخط نصف العلم) دیمشلردر یعنی کورکام یازو یازا بلمك یارطی علملکدر ورزق‌ننک زیاده‌سنه سببدر *

قلم اوگران قلم ایذکوکا تارتور قلم برلان کشی‌ننک رزقی آرتور

دیمشلردر قدیمدن بارسوزدر * بر عرب بر کتابقه قارادی‌ده ایتدی مونده حکمت یولدوزلاری ایکان دیدی * بر عالم بر کشی‌نی کوردی یازو یازا لکن یازوی ناچار ایدی عالم ایتدی قلمنك‌ننك بوطون اوزون ایت اوچین قیوق کیس آقرون یاز یازوونك کوزال بولور دیدی * حضرت علی کرم الله وجهه‌ننك عبیدالله بن ابی رافع اسملی یازوچیسی بار ایدی آنکار ایتدی قارا صاوتنکنی قوی قلمنك‌ننك بوطون اوزون ایت یول آراسن آچوق ایت حرفلرنی بر برینه ینشه قوی یازوچیلارغه بولایق اشدر دیدی * اینك اوّل قلم بلان یازغان کشی ادریس علیه السلام ایدی * دیمشلردر که خط کوفی‌نی خط عربی‌کا ابن مقله کوچرمشدر که مقله خطی حقنده

خط ابن مقلة من ارعاه مقلته ودت جوارحه لوحولت مقلا

والدر من دره ذوصفرة حسدا والنور من نوره ذوحمرة خجلا

آندان صونك ابن بواب زیاده قیلدی آندان صونك خطاط اکمال قیلدی ویازوننك جمیع قاعده‌سین بر بیت‌ده درج قیلدی که

اصول وترکیب کراس ونسبة صعود وتشمیر نزول وارسال

قلم نی نرسه‌در دیب صوراسانك کاغذ یوزینه جوهر تزه تورغان بر آلتدر * عبدالله ابن المعتز ایتدی

کتاب بر باغچه‌درکه‌یازولاری‌نرجسلری‌در یعنی گل‌لری‌در * ابوبکر الخوارزمی‌کا
مرض موتنده ایتدیلر نی نرسه‌دان اشتها قیلاسن نفسنك نی تلایدر دیدیلر
ایتدی کتاب‌یوزینه برقارار ایدم دیدی* منقولدرکه مأمون‌خلیفه‌ننك برنیچه
اوغلی بار ایدی بر کوننی کوردی بر کچکنه اوغلی بر کتاب‌نی آلغانده آقتاروب
اوتورور ایتدی ای‌اوغلوم اول نی‌نرسه‌در دیدی اوغلی ایتدی بوبرشوندااین
نرسه ایکان‌که زیرا کلرننك ذهننی شایارتور یالغوزلارغه مونس بولور دیدی
ماٴمون خلیفه کونکلندن ایتدی الحمد لله الله تعالی منکا موندااین براوغول
روزی قیلمشدرکه باش کوزی بلان کورکاندن‌یخشیراق عقل کوزی بلان‌کوره
ایمش دیب شکر قیلدی * عرب‌لر آراسنده ناچار یازونی خط ملائکه دیرلر
جونکه فرشته‌لرننك یازوی بیان توکل ایمش* یازوننك یخشیراغی‌بیانراغیدر
وآچوقراغیدر (اجود الخط ابینه) * ناچار وکیلوشماکان قلم آتا وآناسین رنجتکوچی
بالا کبکدر وهم بعض‌وعداوت‌ایتکوچی‌قرنداش کبکدر دیمشلردر * امایازغانده
یارطی کلمه‌نی قویغاچ قلم‌ده قارا بتوب کیتسه هم قزقسز بولادر* بر رافضی‌کا
ایتدیلر عمرده‌نصب‌علامتی‌نی‌نرسه‌در دیدیلر رافضی ایتدی‌علی‌ننك‌عداوتی‌در
دیدی * بر عرب‌کا ایتدیلرسن اسرائلنی همزه‌لیموسن عرب ایتدی اکر
همزه‌لاسام من یاوز کشی بولامن دیدی * بر عرب‌کا ایتدیلر سن فأره‌نی
همزه‌لیسن‌می دیدیلرعرب‌ایتدی ماچی آنی همزه‌لیدر دیدی* امام سبویه‌ننك
ایشکنه بر کون براو کیلدی سیبویه بر خدمتچی‌سین چغاردی بار ایت اول
کشی منصرف بولسون‌دیدی چقدی‌ده ایتدی‌ای کشی‌سن‌منصرف بول‌دیدی
اول کشی‌ایتدی من احمد اسملی من احمد منصرف بولمایدر دیدی‌خدمتچی
ینه سیبویه یاننه کردی شولای دیب‌ایتە دیدی سیبویه‌ایتدی بار انکارچغوب
ایت‌احمد منصرف‌بولمایدر معرفه‌بولسه امانکره‌بولسه‌منصرف‌بولادر دیدی* ودخی
بر شایان شاعر دیمشدرکه

علی نحویة القیت نفسی وایری نام بین الحصیتین
فقالت خل عنی خل عنی بمثلك قط ما اقررت عینی
فایرك ساكن كسكون حری ولم یجز التقاءُ الساكنین

بر وقت‌نی برکاتب یازو یازا آرتندان آنی بر کشی‌قاراب مطالعه قیلوب تورا
بو یازوچی‌غه اونکایسز بولدی‌ده یازا اکر آرتمده بو احمق منم‌یازغانمنی‌قاراب
مطالعه قیلوب تورماسه کونکلمده بولغان‌نرسه‌نی یازار ایدم‌دیب‌یازدی بوکشی
آرتندان توروب یوق تقصیر والله مطالعه قیلمادم دیدی یازوچی ایتدی
اوزنك انكار قیلغان نرسه‌نی اقرار قیلدنك دیدی * بر وقت‌نی ایشك‌توبنده‌کی

صافچی‌سی کروب حجاج‌غه‌ایتدی‌ایشک توبنده فلان کاتب‌بار دیدی حجاج‌یاننده
ابن قره بار ایدی اول ایتدی یاامیر کاتبلر آلار اوصال بولالار دیدی القصه
کاتب کردی‌حجاج آنی اکرام قیلوب حرمتلب چقارغاچ حجاج ایتدی یا ابن قره
صحبتننک حقی بولاسه مو یغونکنی اوردور ایدم الله‌تعالی کاتبلر حقنده (کراماکاتبین)
بیورمشدر دیدی ابن قره‌ایتدی‌ای امیر المؤمنین من‌دیوان کاتبلرین ایته‌من
دیدی ملائکه‌الرحمن‌نی ایتمای‌من دیدی حجاج کولدی‌ده عفوقیلدی* پیغمبر
علیه‌السلام ایتدی کوك یوزین الله تعالی اوچ نرسه بلان زینتلادی قویاش
آی یولدوزلار بلان یر یوزین دخی اوچ نرسه بلان زینتلادی علمی بلان
عمل‌قیلغوچی‌عالم حیوانات‌وجمادات‌قه‌شفا بیرکوچی یغمور وعدالتلی بولغوچی
پادشاه دیدی‌ینه‌پیغمبر علیه‌السلام ایتدی عالملرننك یازو یازا تورغان قاراسی
وهم‌شهیدلرننك‌قانی‌قیامت کوننده اولچانور کاتبلرننك قاراسی شهیدلرننك قاننه
برابر کیلور دیدی * علم استامکده بر ایرته سیر ایتمك الله تعالی قاشنده یوز
ایرته‌دن سیوکلیرا کدر* برکمسنه طلب علم سفرینه چقسه هرزمان بر موءکل
فرشته برکا یورور اوجماح بلان سویونوچ بیرور * برکمسنه طلب علم وقتنده
وفات ایتسه‌قیامت‌کاچه طلب علمده‌بولور قبرنده فرشته‌لر تعلیم‌بیرورلر* حضرت
علی دیمشدرکه کمننك علمی ازراق قیمتی هم ازراق* دنیاننك قیامی‌دورت
نرسه‌بلان‌در عالملرننك علمی‌بلان‌پادشاهلارننك عدالتی‌بلان ابدال ایرانلرننك
عبادتی بلان جومردلارننك سخاوتی بلان دیمشدر* ودخی‌هر بر ادیانده‌دورت
نرسه ممدوحدرکه علملك زاهدلك ایذکولك امانت * پیغمبر علیه‌السلام
ایتدی علم اوکراننکز اننك اوچون علم اوکرانمك الله تعالی قاشنده ایذکو
اشدر (علم کل شیء‌افضل من جهله) شرعا منهی‌بولماغان‌هر بر نرسه‌نی بلماکاندن
بلکان آرتوغراقدر* مثلده (المرء عدو لما جهله) کیلمشدرکه کشی بلماکان نرسه‌سنه
دوشماندر اول نرسه‌نی اوکرانه باشلاسه بله باشلاسه دوستلغی آرتادر ورغبتی
آرتادر * درس ایتمك‌وعلمده بحث قیلوشمق دین یولنده جهاد قیلمق کبکدر
وغیر کشی‌کا علم اوکراتمك صدقه‌در علم سببلی حلالنی حرامدان آیروب
بلاسن علم‌اوجماح یولین کورساته‌در قورقو وقتنده وقایغو حسرت وقتنده جوانچ
بولادر یالغوز وقتده مصاحب بولادر سنکا شادلق یولین آچادر محنت‌یولین باغلیدر
دوستلارنکدان علمنك سببلی حرمت کوراسن دوشمانلارننك یاننده برقورالدر
علملك سببلی ایذکولر درجه‌سنه ایرشه سن * اولوغلارغه تانوش بولاسن *
الله تعالی‌نی تانی سن شریعت‌نی بلاسن یخشی آشی سن یخشی نفیس کیوم
کیا سن بولار بارده علم آرقاسنده علم اهلی‌ننك کیکاتی نفیس پاك بولوب

عبادتی‌ننك مقبول لکنه‌سببدر * عالملرکا ایارسنك جفاك کیوم کیارسن ناد انلارغه ایارسنك کوران‌چیکمان کیارسن دیب نبی اوچون ایتکانلار در * ودخی بومعناده فارسی بیت دیمشلردر

صحبت با عالمان نسبت عطاردان کرنه‌دهد عطر خویش همی رسد بوی آن
صحبت با جاهلان نسبت آهنکران کرنه دهد نار خویش همی رسد گرم آن

بر کمسنه وفات بولوب اوزندن صونك یازغان کتابلاری قلمی قارا صاوتی بر علم اهلنه میراث بولوب قالسه آنکا اوجماح بلان سویونوچ بیرالر * علملك بر دریادر حکمت بر دینکزدر عالملر تیکراسنك یوریلر وحکمیلر دینکز اورتاسنك یوزالر * اکر براوکا علم اوکراتورکا تلاسنك اوّل اوزنکنی اوکرات ایذکو عادتلرنکنی توت تاکه غیریلر کوروب تعلیم آلسونلار * کشی علم سببلی نیچه بلادن قوتولادر وعلم سببلی خاتونلار طلاقدان قوتولادر ❁(حکایت)❁ مزید دیکان بر کشی اوزی‌ننك خاتونین کوردی‌بیوك باصقچدان یوقاری منوب بارور خاتوننه قچقردی ای خاتون یوقاری منسانك سن مندن طلاق اورنونکنك توقتاب تورسانك طلاق توشسانك‌ده طلاق دیدی خاتونی بوسوزنی ایشتکاچ اوزین اوزی یرکا آتدی آندان صونك ایری ایتدی یاخاتون آتام آنام سنکا فدا بولسون اکر امام مالك وفات بولسه شهر خلقی سننك علمنکا محتاج بولورلار ایدی دیدی امام مالك زمانی ایدی بس بوخاتون اوزی‌ننك علمی سببلی طلاقدان قوتولدی* کشی‌ننك علمی بولسه ادبی هم بولسون ادب عقلغه ملازم نرسه‌در عقل اوستنه ادب نور علی نوردر * اولوغلق عقل وادب بلاندر اما نسل ونسب بلان توکلدر * لقمان حکیمدن صورادیلار سن بو قدر ادبنی کمدان اوکراندنك دیدیلر لقمان ایتدی نادانلارننك ادبسزلکندن ونادانلغندان عبرت آلدم صاقلاندم ادبکا اوکراندم دیدی * عقل‌ننك قدری ادب بلان بایلقننك قدری جوماردلق بلان قوت‌ننك قدری بهادرلق بلان دیمشلردر *

احمقلق * نادانلق * معاذ بن جبل رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی (انتم علی بینة من ربکم ما لم تظهر منکم سکرتان سکرة الجهل وسکرة حب الدنیا) عالم کشی نادانلقدان قاچقاندان آرتوغراق علم اوزی نادانداان قاچار * حرصلك آوروینه دوا یوق نادانلق سرخاوینه طبیب یوق دیدیلر * عاقلکا سوزقوت جاهلکا جواب سکوت (قوت آزق معناسنك) * ارسطالیس حکیم ایتدی عقللی عقللیغه موافقة قیلادر نادان نادانغه موافقة قیلمای‌در عالم‌کاده موافقة قیلمای‌در مونتك مثالی شولدرکه توز آغاچ توز آغاچقه چاط یاطا کاکری آغاچ توز آغاچقه‌ده کاکری آغاچقه‌ده یاتمایدر ❁(حکایت)❁ کونلرده

بر

بر کون خالد بن صفوان حمامغه کردی ایشتدی براو اوزی ننك فصاحت وبلاغتن خالدکا بلدراسی کیلوب اوغلنه ایتدی (ابدأ بیداك وثن برجلاك) دیدی وایتدی یا خالد حاضرده بو سوزننك اهلی کیتدی یعنی حاضرده بو فصاحت بلان سویلاکان کشی یوق دیدی خالد ایتدی بو سوزننك اهلین الله تعالی یاراتمادیده دیدی * ابو الاسود ایتدی اکر برعالمك آچوونك بولوب تعذیب قیلاسنك کیلسه نادانغه قوش یعنی نادان بلان مصاحبت قیلدور دیدی * افلاطون حکیم ایتدی اوچ کشی ننك حالنه کونکلم بیك زحمت چیکدی بایدان فقیر بولغان کشی ننك حالنه اولوغلقدان خورلقه توشکان کشی ننك حالنه ودخی نادانلار صحبتنه مبتلا بولغان عالمننك حالنه دیدی * ارسطو حکیم ایتدی نادان اوزینه اوزی دوشماندر غیریکا قاچان دوست بولسون دیدی * نادان فساد قیلادر زیرا توزوکلککا هدایتی یوق اما احمق فساد قیلادر فساد قیلودان لذت تابادر حتی اش ننك صلاح اوزره بولمقنه خفا بولادر ❁(حکایت)❁ مسلمه بن عبد الملك براودن صورادی سن نی اسملی دیدی اول کشی ایتدی من عبد الله آطلی دیدی دالننك اوستی بلان کم اوغلی سن دیدی اول کشی ایتدی بن عبد الرحمن دیدی نونننك آستی بلان نیك یانکلش ایته سن دیب مسلمه بو کشی نی صوقماغه امر ایتدی ینه اول کشی قامچی آستنه یاتقانده بسم الله دیدی میمننك اوتوری بلان مسلمه ایتدی تیمه نکز قویونکز قامچی آستنده توزالمادی دیدی * ابن سماك ایتدی آدمننك عقللی راغی اوزی ایذکولك قیلاتوروب خوف ایتار ونادانراغی اوزی یاوزلق قیلا توروب ایمین بولور * ذو النون المصری ایتدی براو اوزی ننك قدرین اوزی بلماسه اوزپرده سین یرتدی دیدی*

وفی الجهل قبل الموت موت لاهله — واجسامهم قبل القبور قبور
وکل امرئ لم یحی بالعلم میت — ولیس له حتی النشور نشور
ماتوا وعشنا فهم عاشوا بموتهم — ونحن فی صورة الاحیاء اموات
اخی فبادر الی زاد تحصله — ولا تسوف فللتأخیر آفات
موت التقی حیات لانفاد لها — قد مات قوم وهم فی الناس احیاء
مامات من کان حیا ذکره ابدا — وفی الدفاتیر قد تتلی فوائده
ولم یزل ذکره فی الناس منتشرا — وینفع الخلق فی الدنیا عوائده

(الناس کلهم هالکون الا العالمون) دیمشلر در آدمیلر همه سی هلاك بولغوچیلاردر مکر عالملر هلاك بولماسلار دیمکدر ❁(حکایت)❁ عبد الله بن عباس یاننده بر کشی بیك کوب خطا سویلادی پس عبد الله اوزی ننك قللارندن برقلنی چاقردی ده آزاد قیلدی اول کشی ایتدی عجب بوقلنی آزاد قیلماقنکا سبب نی بولدی

دیدی عبدالله ایتدی الله تعالی منی سننك كبك نادان ایتماكان دیب كونكلمه كیلدیده شكر ایتوب آزاد قیلدم دیدی* سقراط حكیم ایتدی كشی ننك خطاسن توزاته كورمه چونكه اول سندن علم ده آلورسنی دوشمان ده توتار دیدی بوبیلك حق سوزدر* اكرده نادانلار سكوت قیلغان بولسه لار ایدی اختلافات واقع بولماس ایدی* براو بر كشی كا ایتدی فهملاكاننكنی نیك ایتمای سن اول كشی ایتدی سن ایتكاننی نیك فهملامای سن دیدی * جلال الدین الدوانی ایتدی اكر عالملر ومصنف لار اوزلرندن صونك اختلافات كوب بولاسین بلسه لار ایدی كتابلارین اوزلری بلان برگا قبرگا كوماكا وصیت ایتارلر ایدی بلكه كوكرا كلرنداكین ده اظهار قیلماسلار ایدی تاكه نادانلارننك قولی اوینماسون دیب دیدی ❁(حكایت)❁ اعمش ننك مجلسنه بر نیچه كشی حدیث طنكلاماغه كیلدیلر اعمش ایتدی بو كون نی كون در آلارننك برسی ایتدی اثنین در دیدی اعمش ایتدی اثنان دیب ایت بارقایتوب تورونكز سوزلرنكزنی اعرابلانكز آندان صونك حدیث طنكلاماغه كیلنكز دیدی ❁(حكایت)❁ امام سیبویه اوّل مرتبه ده فقها ومحدثین بلان مصاحبت قیلور ایدی وآلاردان فقه وحدیث علمن اوكرانور ایدی بر كون امام حماد آلدنده خطا سویلادی حماد آننك سوزین یاراتمادی نحو بلمای ایمش اندان صونك سیبویه امام خلیل ننك درسنه ملازم بولوب حتی نحو علمنده علامه لك درجه سنه ایرشدی ❁(حكایت)❁ براو ایشتدی كه بر كشی قرآنده (الاكراد اشد كفرا ونفاقا) دیب اوقودی بو كشی ایتدی یوق آلای توكل یانكلش اوقیسن (الاعراب اشد كفرا ونفاقا) دیب اوقو دیدی اول كشی ایتدی هی بارده بر همه سی قطاع الطریقلاردر دیدی ❁(حكایت)❁ بر وقت نی بر امام نمازغه صونكغه قالدی یا حضرت نیك صونكغه قالدنك دیدیلر امام ایتدی قرآن توزاتوب صونكغه قالدم صفا صفا دكا دكا دیب قات قات یازغانلار قرا قرا جانم چقدی دیدی ❁(حكایت)❁ بر كشی ابراهیم پاشاغه كیلوب بو كیچ توشمده الله تعالی نی كوردم سزننك اوچون دعا ایته در ایدی دیدی ابراهیم ایتدی الله تعالی دعا قیلسه آنی كم قبول ایتسه كیراك دیب اول كشینی تعزیر قیلدردی * نادانلق كشینی یخشی ایتمیدر ❁(حكایت)❁ بر كشی بر عالم كا ایتدی یا داملا من امام حنبل مذهبنده من بر وقت نی طهارت آلدم نماز اوقودم اشطانمده برجووش بار كبك سیزدم ایسناب قارادم تیزاك ایسی كیلدی نمازم درست بولورمی دیدی بو عالم ایتدی بارك الله بارچه مذهب لركا توغری كیتروب عمل قیلوب سن دیدی * ایمدی بوقدر احمقلار حكایتندن بر نرسه حصه فهم ایتاركا تیوش كیراك علم شریعت می كیراك علم صنعت می

بولسون یرینه یتکوروب عمل قیلمق کیراك عبادت قیلسانك ودعااوقوسانك کما هو حرفلرین یتکورب عمل قیلمق تیوش * دنیا معاملەسنده مثلا سن آربا یاصاسانك یاکه غیر نرسه یاصاسانك یتار یتماس آندان موندان اشله کون صایون بربرین توزاتورسن زحمت چیکارسن یه چویی توشوب یاکه کوبچاکی چغوب قالور نماز اوقسانك کذلك قراتنی رکوعنی سجودنی وهم رکوع وسجده تسبیحلرین ودخی قومه وجلسەنی رعایه قیلوب شروط الصلاۃ لاردە ایتولگان روشچه شرطلارین کما هو شرطنه وحرفنه یتکوروب قیلمق کیراك علم بلان عمل قیلو دیب مونی ایتورلر * سن اوزنك فهم ایتوب قارا دنیا معاملەنکده بیك پختە قیلاسن له باصا مثلا کوندز کیبتنکده سودا قیلاسن کیچ بولغاچ نرسەلرنکنی جیوشدراسن آندان صونك کیبتنکدن چغاسن کیبت ایشکنکنی یخشیلاب یاباسن یوزاق بلان کیبتنکنی بیکلیسن یوزاق بلان بیکلاکاچده یخشی بیکلاندی میکان دیب یوزاقنکنی تارتوب قاریسن بو نماز دیکانمز وغیر عبادتلر خدای قوشقان فرض اشلردر بو خصوصده منك مرتبه پخته بولورغه تیوش بو زمان ننك نماز اوقغوچیلارین کورسانك قایسی ننك قومەسی یوق قایسی ننك رکوعسی یوق قایسی ننك جلسەسی یوق قایسی ننك سجدەسی یردن طاوق طاری چوقوغان کبك قایسی سی امامندن مقدم یوری نمازنی شولای اوقورغه یارامی اوغلوم احمقلار ونادانلار حقنده کوب سوزلر ایشتدنك ایمدی صاقلان اول جملەدن بولمه احمقلق ونادانلق شرعا وعقلا یمان خلقلاردر * نوادر سهیلی ده مذکوردر که شیخ اکبر ایتدی احمقلق برسرخاودر اولمکدن غیر آنکا علاج یوقدر (الحمق ابغض الخلق علی الله) دیب اوشبو حدیثنی کیتورمشدر * احمق نیندای کشیدر منکا تعریف قیلسەنه دیب براوبر کشیدن صورادی اول کشی ایتدی احمق شول کشیدرکه اشننك آخرون قاراماس اوز بلکانندن دونماس کشی ننك راینه اشانماس بلماکانن بلامن دیب بلور اوکرانمك استاماس اوکراتسنك آچیغلانور بلکان کشیکاده بلماکان کشیکاده سرین سویلار مجلس ادبلرین رعایه قیلماس بلسه بلماسه هرکم ننك سوزینه قاتوشور کشی سویلاب بتورکونچه طنکلاب تورماس اوزی ننك معناسز سوزی بلان غیر کشی ننك کلامن قطع قیلور دیدی (الطویل احمق) فحواسنچه اوزون کشی دخی خفیف العقل بولور * اما دنیاده بعض احمقلارننك بولغانی ده کیراك تاکه (لولا الحمقا لخربت الدنیا) قضیەسی تابولسون * علی رضی الله عنه ایتدی آزغنه حماقتی بولماغان هیچ کم یوقدر آدم نوع حماقت بلان ترکلك قیلادر دیدی * آدمده توقز اولوش عقل بولسه بر اولوش احمقلققه محتاجدر تاکه آدم جزء احمقلق سببلی

اوزی‌ننك اشینه اقدام قیلسون * وهب بن منبه ایتدی آدم اوغلانلاری
احمق یاراتولدیلار اکر حماقت‌لری بولماسه ایدی ترکلك‌لری سنکشلی بولماس
ایدی یعنی اکر احمقلقلاری بولماسه ترکلك‌لرندن لذت آلماسلار ایدی دیدی*
احمق بلان مجالسه قیلمق خطردر وآننك مجلسندن قاچمق ظفردر
❋(حکایت)❋ براو بر صو یاننه کیلدی قولنده کتابلاری بار ایدی صو یقاسنه
اولتوردی بر کتابی قولندان صوغه توشوب کیتدی قولون صوزوب قارادی یتمادی
ینه قولونداغی کتاب بلان تارتوب کیتورماکچی بولدی اول کتابی هم صوغه
توشدی * امام شافع ایتدی هر برعالم وفقیه‌کا بر احمقدان باشقه چاره یوقدر
تاکه آننك احمقلغنه غالب بولوب احمقلقدان صاقلانور اوچون دیدی *
غفلت * ابو عبد الرحمن‌غه بر کشی ایتدی یا ابا عبد الرحمن منکا وصیت قیلسنه
دیدی ابو عبد الرحمن ایتدی صاقلان غفلت وقتنکده الله تعالی مواخذه قیلماسون
یعنی ایسکارتماسدن اجل کیلوب بروب تاشلاماسون صاقلانوب تور دیدی *
غفلت وغافللك آلداتو وادراکسزلك معناسنده‌در بوهم عقل ایالری قاشنده
مذموم صفتدر * خیانت‌سز حیله وقوت‌نی اورننه کوره استعمال قیلابلمك غفلت‌کا
مقابل صفتدر بر واقعه بولغاچ‌قنه حیله‌کا توتونمق عقللی کشی‌ننك اشی توکلدر
لکن عاقل شولدر آلدان صاقلانوب اول واقعه‌کا توشماس‌کا حیله‌سین قارار
مونی حسن تدبیر دیرلر * اکر سنکا بر مکروه اش واقع بولسه قارا اکر
حیله بولسه عاجز بولما اکر حیله بلان‌ده ممکن توکل ایکان جزع وفزع قیلما
❋(حکایت)❋ ضحاك بن مزاحم بر یهودی‌کا ایتدی مسلمان بولمای‌سن‌می دیدی
یهودی ایتدی اسلام‌غه منم محبتم بار اما منم خمر اچارکا دخی محبتم بار اسلامده
خمر حرامدر دیدی ضحاك ایتدی مسلمان بول اچ سن خمرنکنی دیدی بس
یهودی مسلمان بولدی ضحاك ایتدی ایندی مسلمان بولدنك اکر خمر اچسنك
سنی حد صوغارمز اکر یانکادان یهودیلك‌کا قایتسانك قتل قیلورمز دیدی
یهودی ایتدی منکا سلامتلك کیراك مسلمانلقدان چقمام خمر اچمام دیب خمردن
هم توبه قیلدی * دیمشلردرکه بعض وقتده حیله قوّت اورننه یوریدر بلکه
قوّتدان هم لطیف‌راکدر حیله طاو کیسار دیدیلر * بعض سلف دیمشدرکه
خاتونلارننك حیله‌سی شیطان‌ننك حیله‌سندن اولوغراقدر زیرا که خاتونلار حقنده
الله تعالی (ان کیدهن عظیم) بیورمشدر * وشیطانلار حقنده (ان کید الشیطان
کان ضعیفا) بیورمشدر دیمشلردر ❋(حکایت)❋ براو بر کشی‌کا بیرا‌چاکن انکار
قیلدی قاضی ایاس بن معاویه آلدنده حکم‌کا توروشدیلار قاضی ایاس مدعی‌کا
ایتدی سن اول اقچه‌نی آنکا قای یرده بیرکان ایدنك اول کشی ایتدی فلان

یرده

یرده فلان آغاج آستونده بیرکان ایدم ایاس ایتدی گواهم یوق دیب ایته سن
بار ایمش له باصا بارشول آغاچدان گواهلق آلوب کیل دیب مدعی نی یباردی
منکر قاضی یاننده اوتوروب قالدی قاضی ایکنچی اش بلان مشغول ایکان شول
آراده منکرگا خطاب قیلوب ایتدی یا فلان سن نی کمان قیلاسن اول کشی
شول آغاج یاننه باروب یتدی میکان دیدی منکر ایتدی باروب یتماکاندر دیدی
قاضی ایتدی هی الله نینك دوشمانی خیانت سن ده ایکان اگر اول آغاج آستنده
آلماغان بولسنك قایسی آغاج اول آغاچنی من بلمای من دیب ایتور ایدنك دیدی
بس اول منکر اقرار قیلدی ایاس مونی بر حسن تدبیر وحیله بلان اقرار قیلدردی*
بو حکایت قابوسنامه ده تفصیل راق یازلش ایدی * مثلده کیلمشدر که (المؤمن
وقاف و المنافق وثاب) مؤمن بیك توقتاغوچیدر منافق بیك سیکر کوچیدر
یعنی مؤمن هر خصوصده بیك صبر قیلور ومنافق آشوغوب آشقه توشار براو
صبر وآقرونلق بلان اش قیلسه آرزو قیلغان نرسه سنه ایرشور دیمشدر * ادم
علیه السلام بالالارینه ایتدی نی عمل قیلورغه تلاسه نکز ده برار ساعت صبر قیلنکز
اگر من برکنه ساعت توقف قیلغان بولسام ایدی منم باشمه کیلگان اشلر کیلماس
ایدی دیدی *

لا تعجلن لامر انت طالبه   فقلما یدرك المطلوب بالعجل
فذو التانی مصیب فی مقاصده   وذو التعجیل لا یخلو من الزلل

دیمشلر درکه بیك یالقونلانا تورغان اوطننك سونوی ده بیك تیز در اشنکده تانی
قیل (ایاکم والعجلة فان العرب تکنیها ام الندامات) عربلر مقوله سی در یعنی
لازم بولسون سزلرگا عجله دن صاقلانمق زیرا که عربلر عجله نی اوکونوچلرننك
آناسی دیب کنیه قیلمشلاردر هر اوکونوچ عجله دن طوغادر * مگر دورت خصوصده
آشوقمق راغه بیورمشلاردر که میت نی دفن قیلمقده قز بیرمکده قوناقنی حرمت
ایتمکده جنابتدن غسل ایتمکده *

غباوة * بز ننك چه آنکغرالق تعبیر قیلنور ذکاوة وزیرا کلك ننك ضدی در
بو فهمسزلك وآنکغرالق ده مذموم صفتدر لکن الله تعالی براوننك طبیعتنده
جیتوزلکنی وزیراکلکنی یاراتماغان بولسه صاتوب آلور حال یوق
❁(حکایت)❁ بر اوزین اوزی جیا آلماغان آنکغرا قزنی کیاوگا بیردیلر کیاو قز
یاننه کرگاچ کوردی قز ننك قولی قامورلی طرناق توبلری بارده قامور کیاوی
پاکلك نی یارانا تورغان آدم ایمش قز ننك قولون یودرورغه بر حیله تابوب
آباوا ایچم آورتا دیب اوغالانا باشلادی قز خفا بولوب آی های نی دارو ایتایك
دیگاچ یلت ایتدی ایچم آورتقانده انکای قولون یووب ایچرسه شفا تاباتورغان

ایدم دیدی آندان صونك قز توقتا من هم شولای ایتوب قارایم بلکه شفا بولماس‌میکان دیب بر طاباق‌قه صوصالوب قولون یودی صونی یکتکا بیردی یکت کوردی قولنداغی قامورلار همان بتماکان ایمش انکای ایکی قات یودرا تورغان‌ایدی دیب ینه برقات یودردی بر آزتورغاچ‌الله‌غه شکر ایندی‌ایچم آورتوی باصلدی اول صوونکنی چغاروب توك دیدی قزدخی‌اول صونی چغاروب‌توکدی حیله بلان‌یودرغانن‌فهم ایتمادی ❁(حکایت)❁ بر یکت اویلانوب قزقاتنه بارغاچ یکتکا آش پشروب کیتوردیلر قز باردی‌ده اینك اوّل آشنی قابوب قارادی قاینار ایمش آوزی پشدی های برزننك انکای هرقاچان آشنی صووتوب کیتوره دیدی یکت دخی‌من‌ده‌قابوب‌قارایم دیب باردی‌ده صالقون آش قابقان کبك آلوب کیساکتون قابوب‌یوتدی آوزی پشدی تاماغی پشدی بیك کونکلسز بولدی قز هم حقالانوب طشقه چغوب کردی یکت‌ایتدی طشده هوا نیچوك دیدی قز ایتدی طشده‌غی هوانی صوراسانك آوزی پشکان یکت کبك دیدی چونکه هوا بولوطلی وطومانلی‌ایدی *

(روضه)

هنر * صنعت * کسب * تجارت * بایلق * فقیرلك * مال بلان تفاخر * مال سومك * زوال دنیا * تلفدن صاقلانمق * معتبر کتابلارده یازلغانچه‌جمیع هنر وصنعتلر وعلوم‌ریاضیه دیکان فنلر شیث‌وادریس‌ودانیال ولقمان‌علیهم‌السلام‌دان قالوب دخی انواع هنر وصنایع آدم‌علیه‌السلام‌دن قالمش ایکاننه نیچه محاضرات کتابلاری‌دلیل‌بلان طولودر * آدم‌علیه‌السلام‌غه الله تعالی طرفندان‌منك تورلو هنر وصنعت تعلیم‌والهام قیلنوب اول‌صنعت‌لر آدم علیه السلام‌ننك ذریاتنه رزق کسب‌قیلماقلاری اوچون سبب‌بولسون‌دیب‌وحی‌بیورلمشدر کاغز وساعت عمل‌لری یوسف‌علیه‌السلام‌ننك‌ایجادی دیب منقولدر تورات شریفده‌مذکور ایمش‌که (حرك‌یدیك افتح لك باب الرزق) یعنی‌قول‌لارنکنی‌قیملدات‌سنکا رزق ایشکین آچایم دیمکدر * منقولدرکه ابراهیم ادهم رحمة الله علیه کوندزلرده‌قیودان صو چقارور ایدی قوی کوتار ایدی باغچه قاراولنده تورور ایدی‌اوراق اورور ایدی وبو عمل‌لردن حاصل بولغان درهم‌بلان رزقلانور ایدی وکیچه‌لرده‌نماز قیلور ایدی ❁(حکایت)❁ ابراهیم بن یسار دیمشدرکه ابراهیم بن ادهمدن سؤال قیلدم بوسلوك وتجریدنکا نی‌سبب بولدی دیدم سنکا بو سؤالنکنی اوزکارتمك کیراك ایدی دیب جواب بیراسی کیلمادی لکن من تکرار سؤال قیلوب عذر ایتکاچ ایتدی من خراسان پادشاهلارندان بر پادشاه‌ایدم بر کون

آوغه چققان وقتمده بر آهوننك آرتندان كيتدم شول وقت آرتمدان اى ابراهيم
من سنى موننك اوچون ياراتمادم ديب بر ندا كيلدى بو ندانى ايشتكاچ
توكلرم توروب حيران بولوب اونكغه صونكغه قارادم براونى ده كورمادم شيطان
ميكان بو ديب اعوذ بسم الله اوقوب آطمنى تيبدم ينه ايكنچى مرتبه بوتاوشنى
ايارمننك قاشى طرفندان ايشتدم بوالله تعالى دن منكا نذيردر آنكا عاصى بولمايم
ديب درحال چادريمه قايتدم تحت رعيتمده بولغان حراثت اهلندن برىننك
كيومن آلوب كيدم اوزمننك يخشى كيومنى آنكا كيدردم آندان شامغه توغرى
كيتوب طرسوس شهرينه يتدم رزقم اوچون آنده براوننك باقچه سنه قاراولغه
كرشدم لكن موننده مشهور بولماغاى ايدم ديب قورقوب قاچدم ديب سبب
سلوكينى بيان ايتمشدر * امام اوزاعى ايتدى (اذا اراد الله بقوم سوء اعطاهم
الجدل ومنعهم العمل) ديدى يعنى اكر حق تعالى برحكمت اوچون برقومننك
توفيق سزلكن تلاسه آلارغه قاطى خصومت بيروب ايذكو عمللر بن موجب بولغان
ونفسلرىننك توزوكلكين موجب بولغان عمللردن آلارنى منع ايتار ديمكدر *
وما المرء الاحيث يجعل نفسه ففى صالح الاعمال نفسك فاجعل
بو بيتننك مفادى بودر كه آدم نى نرسه بلان مشغول بولسه ونى بلان الفت ايتسه
آنكا ميل ايتوب دخى شول روشده حشر قيلنور * بعض حكيملر ديمشلر دركه
(ما من شىء احسن من عقل زانه علم ومن علم زانه حلم ومن حلم زانه صدق
ومن صدق زانه عمل ومن عمل زانه رفق) موننك مألى دخى بودر علم وبلكلك اوزينه
زينت بيركوچى عقلدان كوركامراكدر وحلم اوزينه زينت بيركوچى علمدن
كوركامراكدر وصدق اوزينه زينت بيركوچى حلمدن كوركامراكدر وعمل
اوزينه زينت بيركوچى صدقدان كوركامراكدر ورفق اوزينه زينت
بيركوچى عملدن كوركامراكدر ديمكدر * اوشبو حكمت سوزلر حكمت عمليه نى
جامع برسوزدر كه فى الحقيقه يالغوز عمل مبداء ومعادننك يعنى دنيا وآخرتننك
توزوكلكين موجب توكلدر بلكه اخلاق حميده كسب ايتوب تزيينكا محتاجدر
اخلاق حميدهننك باشى تماما علم حلم صدق رفقدر * بو مذكور صفتلار
نى قدر كوزال صفت بولسه لارده ايچندن برسى ناقص بولسه وهلم جرا باشقه لارينه ده
نقصان كيلور * (من جد وجد) مشهور سوزدر مطلبىننك حصولى اوچون سببنه
شروع قيلغان كشى البته مقصودينه ايرشور ديمكدر * ودخى عربلر (فلان
وثاب على الفرص) ديرلر اجتهادلى كشيلر حقنده ضرب مثلدر يعنى اشنده
فرصتنى اوتكارماس ديمكدر * كسب ديكانمز عام سوزدر هنر وصنعت
واسطه سى بلان نرسه حاصل ايتمك ياكه سودا قيلوب سودا واسطه سى بلان

نرسه حاصل ایتمك‌در* هنر وصنعت بلان حرکتلانمك پیغمبرلردن اولك‌قالغان کسبدر قرآنده (وعلمناه صنعة لبوس) بیورمشدر داود علیه‌السلام حقنده داود علیه‌السلام‌ننك‌معجزاتندان‌درکه‌قولنده تیمور بالاوز کبك یومشاق بولور تلاکان نرسه‌سین‌مشقت‌سز یاصار ایدی* رزقمه‌بر سبب تعلیم ایت دیب داود علیه‌السلام الله تعالی‌کا مناجات قیلغاندان صونك الله‌تعالی آنکا تیمور هنرین تعلیم‌قیلدی آنی‌هنر ایتوب تیموردن کوبه‌اشلاب‌صاتار ایدی وثمنی‌بلان رزقلانور ایدی * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (ان الله یحب العبد المحترف) بعض حدیثده العبد المؤمن کیلمشدر تأمل * یعنی الله‌تعالی طلب معاشده صناعت بلان‌یاکه‌ایکون ایکمك بلان یاکه سودا قیلمق بلان برکسبده بولغان مؤمن بنده‌سندن راضی بولور* کشی‌ننك بر برکسبدن بوش ومالایعنی بلان بولمقی مذموم اشدر * عمر رضی الله عنه ایتدی سزلردن برنکز رزق استاماکا یالقاولق قیلوب وخانه‌سنده اوتوروب یا رب رزقمنی ایرشدر دیب دعاغه مشغول بولماسون وسزلر بلورسزکه سننك بوروشچه دعا قیلماقنك بلان الله‌تعالی سنکا کوکدن آلتون یاغدرماس دیدی مرادی بودرکه الله‌تعالی کوکدن آلتون یاغدرماغه قادر بولغان حالده‌برحکمت‌اوچون برنرسه‌نی برنرسه‌کا سبب‌ایتوب اول سبب‌کا یابوشماغه امر بیورمشدر بس اوشبو امرکا امتثال قیلوب اوّل رزق‌ننك‌سببنه یابوشوب طلب ایتنکز دیمکدر* رزق‌ننك سببنه شروعده برشاعر دیمشدرکه

توکل علی الرحمن فی الامر کله　　ولاترغبن فی العجز یوما علی الطلب

الم تر ان الله قال لمریم　　وهزی الیك الجذع تساقط الرطب

ولوشاء الله ان یجتنیه من غیرهزة　　جنته ولکن کل رزق له سبب

یعنی ای دل واهل هوس جمیع اشلرنکده الله تعالی‌کا توکل قیل که متصرف حقیقی الله تعالی‌در یالقاولغنك بلان هیچ برکون رزق استامکده سببنه شروع قیلمقدان اعراض‌ایتمه کرچه‌الله تعالی رزاق بولسه‌ده هربر اشنی برحکمت یوزندن‌سبب‌کاباغلامشدر سببنه یابوشمق توکل‌نی مانع‌توکلدر کورماسمی‌سن‌که الله تعالی حضرت مریم‌کا خرما آغاچین سلکت سنکا یاش خرمالار توشسون دیب سببنه یابوشماغه امر قیلدی اکر الله تعالی تلاسه خرما آغاچین سلکتماسه‌ده قورو آغاچ‌باشندان خرما توشورماکا قادر ایدی لکن برحکمت آلهیه‌اقتضاسنچه رزقنی سبب‌بعدنده خلق ایتار یوقسه‌سبب‌مسببنی موجب توکلدر* بربلیغدن عاجزنیندایش کشیدر دیب صوراغان وقتده (العاجز هو الشاب قلیل الحیلة والملازم للخلیلة) دیب تعریف ایتمشدر یعنی عاجز وایرنچك شول یکت‌درکه تدبیر معاشده سست وحیله‌سی آز وخانه‌سنده خاتونده ملازم‌یعنی‌خاتونی یانندن چقمای

ياتا تورغان يكتدر ديمكدر* لقمان حكيم اوغلنه ايتدى (يا بنى اياك والكسل والضجر فانك اذا كسلت لم توء‌د حقا واذا ضجرت لم تصبر على الحق) ديدى يعنى اى اوغل يالقاولقه ياقن كيلمه وطار كونكللى بولما زيرا يالقاولق وطار كونكلى لك ايتسنك حقنى ادا قيلا بلماس سن وحقه صبر ايته بلماس سن ديدى * يعنى يالقاولق كسبكا مانع بولوب كيلاچك نفقه‌سى كير وقالور وطار كونكللى لك دخى متحقق بولغان تقديركا رضاسزلقنى اظهار كبكدر* اوشبو دنيا حكمت آلهيه اقتضاسنچه عالم اسباب بولوب هر بر مطلوب ومقصود بر سببكا مربوط بولمق بلان بيركوچى آلغوچى ومسبب الاسباب بولغوچى فقط الله تعالى ايكانى شبهه‌سز بولسه‌ده ينه الله تعالى‌نىنك امرى اقتضاسنچه اسرار تقديرنى بلمك آدمنىنك ادراكندان خارج بولمق جهتندن سببكا توتونمقه وسببنىنك حكمتنه انكار قيلماسقه تنبيه‌در مثلا بر كتوچى صارقلارين قارامانچه تيك ياتوب تورسه كتونلك كى صارقلارى همه‌سى تالاقالوب كيتار ايدى كه سببنه توتونماغان مطلوبندان محروم قالور ديمكلك بر مثلدر* توانى ديرلر اير نچلك ويالقاولق بلان ايذكو ويخشى رأينى ضايع ايتمك اوزى‌نىنك مصلحتنه قيامى‌نىنك يوقلغى بلان سببكا وهنركا توتونمانچه هر خصوصلك تقديركا حواله قيلمقدر بو اقبح افعالدر* اما تاءنى موننىنك خلافنه‌در اشنى رفق اوزره آشوقمانچه واش‌نىنك آخرين فكرلب ملاحظه قيلمقدان عبارتدركه ممدوح صفتدر* حاصلى بودركه توانى سببكا توتونمامق وتاءنى سببكا شروع قيلوب اجرا قيلناچق حالدر ديمك* اش‌نىنك آخرين ملاحظه قيلوب توكلا على الله اشينه شروع ايتكان كشى زمانه‌نىنك آفت ومعصيتلرندن سلامت بولور ديمشلردركه حكيملر سوزيدر* (الرفق رأس الحكمة) وحكيملر ديمشلردركه (تاءن بحزم فان استوضحت فاعزم) يعنى اشينكا شروع قيلغانلك اوّل اش‌نىنك احوالنه ومقدمه‌لرينه ذهننكنى صالوب تدبير صونكنلك ضرر احتمالن فايده احتمالنه ترجيح قيلوبراق وآشوقمانچه اشنكنى باشلا ديمكدركه كوزال قاعده‌در* اوشبو آخرت ايكونلكى بولغوچى باغچه‌نكلك رفق وملايمت قولى بلان يمشلرين جى وعجله قولى‌ندامت آغاچين اوتورتقوچيدر عرب چه‌سى (يد الرفق تجنى ثمرة السلامة ويد العجلة تغرس شجر الندامة) آشوقغان آبونوب يقلور ياكه آشوقغان آشقه توشار عوام سوزلرى بولسه‌ده حكمتسز سوز توكلدر* آشوقمقلك ضرر يوقدر آشوقمانچه قيلغان اش پشاربشماسه‌ده آرتوق آفتكا يولوقماس* اما آشوقغان كشى‌نىنك اشى سرانجام تابماغانى شونلك تورسون اول اراده هيچ بر اويلاماغان ايكنچى بر بلاكا دوچار بولور ديمكدر* عمر رضى الله عنه ايتدى من بر كشينى كورورمن صورت ظاهرده آننك قيافتى منكا موافق كورنور بو كشى‌نىنك هنر وصنعتى بارمى ديب

سؤال قیلغان وقتمه یوق دیسه‌لر کورمدن توشاردیدی * ایمدی رزق کسب قیلمق وحرکت ایتمك آدمكا لازم وضرور اشدر * محمد بن مهران دیمشدر که سببنه شروع قیلماینچه الله تعالی رزق ایرشدرر دیب تورمق احمقلقدر * انس رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام‌ننك زمان سعادتلرنده بر زمان آشامق ایچمك نرسه‌سی‌ننك بهاسی بیك ارتوب کیتدی صحابه‌لر ایتدیلر یارسول الله خلق‌قه ضرر بولماسه ایکان رزق‌قه نرخ بها تعیین بیورنکز دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی خالق قابض مسعر ورازقدر بنده‌لرین اوزی یاراتوب رزقلارین دخی تقدیر قیلمشدر ونرسه‌کا نرخ تقدیر ایتلوچی اولدر دیب نرخ تعیین قیلماغه امر بیورمادی * درالمختارده مذکوردرکه مسلمانلارننك حاکملری تسعیر ایتماس زیرا رسول صلی الله علیه وسلم (لاتسعروا فان الله هو المسعر القابض الباسط الرازق) قول شریفی بلان تسعیرنی نهی قیلمشدر نرسه‌ننك قیمت وارزان بولمقی جمیع مخلوقات‌ننك رازقی بولغوچی الله تعالی‌ننك تقدیر واراده‌سنه‌مربوطدر فیض وبرکت بولسه ارزانلاندرر قحط بولسه قیمتلاندرر * مگرکه تاجرلر وصاتوچیلار طائفه‌سی طمع قیلوب معتدل بهاسندن قیمت بها بلان صاتماغه جسارت قیلسه‌لار خلق‌قه تعدی وضرر ایتسه‌لر بو وقتده حاکم اهل تقویم‌ننك مشورتی بلان بها تعیین ایتار (در المختار)* امام مالك حضرتلری قحط یلنده تسعیر واجب دیمشدر * وحاکم نرخ تعیین قیلغاندان صونك بر صاتوچی خیانت ایتوب نرخ بهاسندان آرتوق صاتسه امام المسلمین بعد التحقیق ضرب وتعزیر قیلور * حصولی ممکن بولماغان اوتکان اشنی استامك ودخی عاقبتی ممدوح بولورلق نرسه‌نی ترك ایتمك عاجزلکدندر دیدیلر مثلا بر کشی بر لوازمدن توشسه بوتون عمر بویی یانکادان شول لوازمکا کرمکنی فرض قیلوب یوریدر که عاجزلکدندر وغیر اشکا توتونورغه‌قولندان کیلماکانلکدندر * لوازمدن توشکان امام ومطلقه‌خاتون هم بیله‌در * علی رضی الله عنه ایتدی (من اطاع التوانی فقد ضیع الحقوق) یعنی بر کمسنه یالقاولق‌قه مطیع بولسه حقوقنی ضایع قیلدی مثلا رزق کسب قیلمقده قصور ویالقاولق ایتوب بوش قول قالسه مالندان بیرلاچك حق الله ضایع بولور مثلا حج زکات صدقه کبك فافهم* ودخی عالملر بیورمشلردرکه عاجزلر ویالقاولار بلان موانسه قیلمقدن وآلار بلان مصلحت قیلوشمقدن صاقلان زیرا بر کشی عاجز ویالقاو آدمکا اوزی‌ننك حالندن شکایت قیلوب وآننك بلان مشورتلشوب نیچوك ایتایك ومنکا نی مصلحت دیسه آننك عاجزلکی ویالقاولغی اول شکایت ایتکان کشی‌کا سرایت ایتار یعنی عاجز اوزی‌ننك عجزی اقتضاسنچه آنکا کینکاش بیره باشلاسه آننك رأیی وکینکاشی

عجزنی منتج بولور وآننك عجزی سرایت ایتوب اول کشی‌ننك اجتهادینه
فتور کیترور واول عاجزننك های آلای ایتمه‌بولای ایتمه‌دیب جزع قیلمقندان
بو کشی‌ننك صبرینه نقصان کیلور وصبرننك عاقبتی خیر ایکانن اونوتور
وعجزکا حزمدن‌باشقه ضد یوقدر* حزم مونك ضبط وتدارك ایتمك معناسنده‌در*
پیغمبر علیه السلام (باکروا فی طلب الرزق والحوایج فان فی الغد برکه ونجاح)
بیورمشدر یعنی سزلر رزق ومصلحت ضروریه‌نکزنی استامکه ایرته تورنکز
وایرته‌دن سببنه شروع قیلونکز زیرا ایرته وقتی برکة ونجاح وقتی‌دردیمکدر*
هر کم‌ننك معلومی‌درکه ایرته بلان اشلاکان اش اورچوملی بولا برکة ونجاح
اوشبودر* بلغاننك (المباکرة مبارکة) دیکان سوزلری اوشبوحدیثدن آلونمشدر*
پیغمبر علیه السلام بر بر برکا عسکر یبارسه کون‌ننك اوّلنده یعنی ایرته بلان
یباروراید ی امر معاشده کذلك تبکیر مستحبدر* ابن کمال حضرتلری طلب
علمده دخی مباکره مستحب بولمقنه بوحدیث دلیل دیمشدر* بزرجمهردن سؤال
قیلدیلار سن بوقدر علمنی نی‌بلان تابدنك دیدیلر بزرجمهر ایتدی قارغه
کبك ایرته توردم ات کبك تملقلی بولدم ماچی کبك تضرعلی بولدم خنزیر
کبك حریص بولدم‌ده علم حاصل ایتدم دیمشدر (علم روضه‌سنده بوسوز بر
مرتبه ذکر قیلنغان بولسه‌ده بو اورونده دخی بالمناسبة ذکر قیلندی) * امام شافع
رضی الله عنه خلق‌ننك اعتراضنه قولاق صالما همان اوزنکا فایده بیرور نرسه‌کا
توتونوب حریص‌بول زیرا خلق تلندن سلامت‌بولماغه سنکا یول یوقدر دیمشدر*
برحکیم دیمشدرکه تقدیرکا کثرت احاله دلایل عجزدندر ویالقاولقدن‌اندر یعنی
سببنه شروع قیلماینچه تقدیر تقدیر دیب تورمق اوزی‌ننك بولماغانلغندان
توکلی، تام توکل‌لکدندر دیمکدر* وبعض حکما دیمشدر (الحرکة برکة والتوانی
هلکة والکسل شؤم * وثعلب طائف خیر من اسد رابض * ومن لم یحترف
لم یعتلف) یعنی برکت‌وآرتمق حرکت‌ضمننده‌حاصل بولور وحرکتده‌تقصیرلك
ویالقاولق هلاك‌لك‌کا سبب بولور وآورلق وعاجزلك شومدر یورکان تولکو
اویاسنده یاتقان آرسلاندان خیرلیدر هنر وصنعت توتماغان کشی اوتلاماس
یعنی آشارغه تابماس دیمکدر* برعالمدن‌مروت نی‌نرسه‌در دیب صوراغان‌وقتده
عفت بلان بولسه‌هنر وصنعتدر دیب جواب‌بیرمشدر* ایوب السختیانی خلق‌قه
شفقت یوزندن نصیحت قیلوب ای‌یکتلر کسب وحرکت ایتنکز رزق کسب
قیلماقنکزده سببنه یابوشنکز زیرا من‌سزننك خلق‌قه احتیاجنکزدن ایمین‌توکل من
دیدی ❁(حکایت)❁ برکشی حسن‌بصری حضرتلرینه ایتدی من قرآن آچوب
بوتون کون قرآن اوقیمن دیدی یعنی اش وکسب بلان مشغول بولمای‌من

دیمکنی مرادایتدی حسن بصری ایتدی (غداة وعشیا) یعنی سحرده واخشامده قرآن اوقو کوندزلرده رزقنك اوچون هنر وصنعت بلان وحاجتنکا ضرور اشلر بلان مشغول بول دیدی ❁(حکایت)❁ داود علیه السلام بر باشماقچیننك دکانندان اوزغانده باشماقچی‌ننك اشلاب اوتورغانن کوروب تحسین قیلوب ای‌کسنه اشله آشا زیرا الله‌تعالی قول کوچی بلان رزقلانغان کمسنه‌دن راضی بولور اشلامای‌نچه آشاغان کشیدن راضی بولماس دیدی * ودخی هلال بن العلا اوشبو ایکی بیت‌ده بر حکایت یازمش

فان التوانی انکح العجزة بنته   فساق الیها حین زوجها مهرا
فراشا وطیئا ثم قال لها اتکی   فانکما لابدا ان تلدا الفقرا

❁(حکایت)❁ بر یالقاو قزنی بر یالقاو یکت‌کا نکاح ایتوب بیردیلر نکاحدان صونك یومشاق توشاکلر وغیر جهازلار حاضرلب قزنی اوزاتقانده آتاسی ایتدی یاتنکز قزم راحتلانکز شك یوقدر که فقیرلکدن غیر نرسه طوغدرا آلماس سز دیدی * هنر وصنعت‌ننك هیچ آرتوغی یوقدر کیراك بولسه اشلارکا یارای حاجت بولماسه بلکاننك تیك تورا آنکا آشارغه کیراك توکل من ایرمن دیکان کشی‌کا مونی بلمای من دیمك غایت نقصدر * پیغمبر علیه السلام اوزی کیومن یامار ایدی وباشماغن تکار ایدی اوشبو عملندن مقصود البته امت‌لرینه تعلیمدر * حضرت لقمان وادریس علیهما السلام تکوچیلر ایدی * روایت قیلنمشدر که علی رضی الله عنه بر کون بر تکوچی‌نی کوردی بیك پروای‌سز اشلار ایتدی یا خیاط سنی آنالار ضایع قیلمش تیز هلاك بولور سن جبنکنی محکم ایت واق سانچ توغری تك زیرا من پیغمبردن ایشتدم که الله تعالی قیامت کوننده خیانتلی تکوچیلرنی اوزلری‌ننك خیانت بلان تککان کیوملرین کیدروب قوبارور ودخی یا خیاط کیومدن قالغان کیساکلردن صاقلان که اول قالغان کیساکلر کیوم ایاسی‌ننك‌در آنی قایتاروب بیر دیدی ❁(حکایت)❁ بر بوزچی ابراهیم الحزمی حضرتلرینه ایتدی یا افندم بر کمسنه عید اوقوب آندان صونك عید حلواسی صاتوب آلماسه آنکا نی لازم کیلور دیدی ابراهیم حضرتلری ایتدی ایکی درهم صدقه لازم کیلور دیدی اول بوزچی بوسوزنی صوراب کیتکاندن صونك ابراهیم حضرتلری کولدی‌ده اوزی‌ننك یارانلارینه ایتدی اوشبو احمق‌ننك مالندن بر فقیرنی سوندرمك‌دن بزکا نی ضرر دیدی * یعنی عراقده بر عادت بار در عید کونلرنده بر نوع حلوا پشروب تناول قیلورلار وهدیه کوندررلر ایمش مذکور بوزچی غایت احمقلغندان اول عادت‌نی عبادت صایار ایمش واقعا بوزچی‌لك هنری‌ننك خاصه‌سندانمی‌در که هر نیچوك احمقلق بلان حکایت قیلنورلار یرمزده فابریکچی‌نی

مکروه کورمکاری بوقبیلدندر ❊(حکایت)❊ قیلنمشدرکه اردشیرپادشاه ناچار واعتبارسز هنر اهلی‌ننك بالالاری نی قدر هنرلی ومعرفتلی بولسه‌لارده ندیملکگا قبول ایتماس ایدی دیرلر * مثلا ممدوح توکل هنرلر قان آلوچی بوز توقوچی تیری ایلاوچی کبك لردر ❊(حکایت)❊ حضرت مریم رضی الله عنهاننك یولی بربوزتوقوچی طائفه‌سنه توغری کیلوب یول صورادی آلار حضرت مریم‌گا خلاف یولنی کورساتدیلر حضرت مریم آلارغه رنجوب الله تعالی کسبنگزدن برکت‌نی کوتارسون دیب دعا قیلدی شونگار کوره بوزچی‌ده خیر یوقدر دیدیلر غالبا سخافة عقل‌لارینه بناء هزل طریقی بلان قصدا یانکلش ایتسه‌لر کیراك مریم رضی الله عنهاننك انکسارینه توغری کیلوب بوصنعت اهلی‌ننك بارچه‌سنه دخی تاثیر ایتمشدر *

(المال والبنون زینة الحیوة الدنیا) اوشبو آیت کریمه‌ننك مفهومی اهل تفسیرننك بیاننه کوره مال واوغلانلار آدم‌ننك دنیاده زینتلریدر دیمکدر یخشی وایذکو کشی قولنده بولسه مال یخشی نرسه‌در (نعم المال الصالح للرجل الصالح) مفادنچه اما آشامای ایچمای کیمای صالمای زکات وصدقه بیرمای فقط آقچه اصراغان‌ننك نی زینتی نی راحتی * اما معلوم اولا که فقیرلك هربر آفت‌ننك وبلاننك باشی‌در یعنی کشی فقیرلك‌گا توشسه آنی خلق وحتی اینك دوست کورکانلری‌ده سوماس بولالار آندان صونك فقیرده مروت وادب وحیا قالمای * فقیرلك حالین بر شاعر بیان قیلوب

وکل مقل حین یغدو لحاجة ۔۔۔ الی من یلقی من الناس مذنبا
وکانت بنوعمی یقولون مرحبا ۔۔۔ فلما راونی معدما مات مرحبا

دیمشدر یعنی هربر فقیر برحاجت اوچون آدملرگا یولوقغانده گناهلی وعیبلی کشی کبك بولوب حقیر تورور منم بایلغم حالنده هرکم یاننه بارسام وقرنداشلرمه بارسام مرحبا دیب توررولار ایدی لکن منی فقیر کورکانلرنده مرحبا وفات بولور * یعنی اکرام ایتماسلر دیمکدر * ودخی بومعناده

المال یرفع ثقفا لاعماد له ۔۔۔ والفقر یهدم بیت العز والشرف

یعنی مال وبایلق تراکی ونیکزی بولماغان بنانی کوتارور یعنی نادانلارنی عزت وحرمت‌گا منددر وفقیرلك ومحتاجلق عزت وحرمت‌نی خراب ایتار یعنی سننك نسبنگنی وهنرنگنی خلق کوزینه حقیر کورساتور دیمکدر

ان الدراهم فی المواطن کلها ۔۔۔ تکسوا الرجال مهابة وجمالا
فهی الکلام لمن اراد فصاحته ۔۔۔ وهی السلاح لمن اراد قتالا

یعنی مال ودرهم هریرده آدم‌گا مهابت وجمال کیومینی کیدرر مال فصاحت

وبلاغتنی تلاکان کشیکا سوزدر وصوغشنی تلاکان کشیکا قورالدر ومدار حصول کافهء آمالدر * برحکیم ایتدی من مال غه محبت ایتمایمن دیکان کشی منم قاشمده کذابدر لکن بومطلق توکلدر دیدی * (زمخشری)

واذا رأیت صعوبة فی مطلب ❁ فاحمل صعوبته علی الدینار
وابعث فیما تشتهیه فانه ❁ حجر یلین قوة الاحجار

یعنی مقصودکا ایرشماکنکده قاطیلق وآورلقلار کورسنک اول آورلقنی آلتونغه کموشکا کوتارتوب اراده قیلغان وتلاکان نرسه‌لرنکا یبار زیرا آلتون کموش برمکرم وقوتلی تاشدرکه باشقه نیندا این قاطی تاشلارننک قاطیلغین وقوتین یومشاتور یعنی هر برمشکل اشنی آقچه جینکلایتور دیمکدر * امام ثوری رحمة الله علیه دیمشدرکه بهرحال الله تعالی ننک محاسبه بیوراچق اون منک درهم آقچه‌منی قالدروب دار آخرتکا انتقال قیلماقم منکا فقیرلک ومحتاجلق بلان مبتلا بولوب لئیم ومروتسز کشیلرکا محتاج بولماقمدان سوکلیراکدر دیمشدر * بومعناده برشاعر دخی

احفظ عری مالك تحظی به ❁ ولا تفرط فیه تبقی ذلیل
وان یقولوا باخلا بالعطاء ❁ فالبخل خیر من سؤال البخیل

یعنی مالنکنی بالکلیه تلف ایتودن صاقلان وآننک بلان قدرلی واعتبارلی بول آرتوق صرف واسراف قیلماکه ذلیل بولوب قالور سن وصاقلانکه خلقننک سنکا صاراندر دیمکلرینه قولاق صالما زیرا فقیر بولوب صاران وناکس کشیدن سؤال قیلمقدان صارانلق اولیدر

یا منفق المال ترفق به ❁ فالموت اهون من سؤال البخیل
واحذر علی نفسك من دولة ❁ یری عزیز القوم فیها ذلیل

یعنی ای مالنی انفاق قیلغوچی کمسنه‌کوب صرف قیلما زیرا بوش قوللی بولوب صاران کشیدن حاجت تلامك اولومدن چیتونراکدر واورنکا دولة دیکان حالت کیلماکدن صاقلانکه اول حالتده عزیز کشیلرده ذلیل بولور * سفیان بن عیینه ایتدی کمننک مالی بولسه اول کشی مالین توزوك توتسون یعنی یوق یرلرکا صرف ایتماسون وتلف ایتماسون زیرا سزلر بر زمانده سزکه اکر بو زمانده بر کمسنه برکمسنه‌کا حاجتی توشماکا مجبور بولسه دینینی دنیاغه آلوشدرغانلارننک اوّلی اول کشیدر * مرادی بودرکه خلق آخر زمانده صلاح وکمال ایاسی بولغان آدملرکا رغبت ایتمایتچه آقچه‌سین هوا وهوسکا صرف ایتارلر وشریعتکا وعقلغه وحکمتکا خلاف بولغان نرسه‌لرکا صرف ایتارلر وبو یولده بولغانلارغه رغبت ایتارلر فقیرلر ومحتاجلار دخی چاره‌سز اول کاکری یولغه کرماکا بالضرور مجبور بولورلار

ودیانتلرین قویماغه مجبور بولورلار نعوذ بالله من ذلك الحالات دیدی* حضرت لقمان اوزی‌ننك اوغلنه وصیت قیلوب ای اوغل خنطل اشادم صبرنی تاتیدم فقیرلکدن آچی نرسه کورمادم اکر بحسب التقدیر فقیر بولسانك صاقلان‌که حالنکنی خلق‌قه سویلاب بلدرمه تاکه سنی حقیر کورما کایلر لکن مقصودنکنی الله تعالی‌دن صورا قایسی کمسنه باردرکه الله تعالی‌دن صورارده الله تعالی بیرماس ودعا قیلورده الله‌تعالی قبول ایتماس وتضرع قیلورده الله‌تعالی دواسین بیرماس یعنی الله‌تعالی حاجت ایشکین آچوب اخلاص بلان یالبارغان بنده‌لرین امیدسز قالدرماس همان خدای‌غه یالبار دیمشدر* عمرو بن اللیث ایتدی (الطیر بالطیر یصاد والمال بالمال یکتسب) یعنی قوش قوش بلان صید ایتولور مال مال بلان کسب قیلنور دیمکدر یعنی مالنی تلف ایتمایانچه بلکه تجارت بلان آرتدرمق لازمدر تاکه مروتسز کشی‌کا احتیاج توشورمایانچه عبادت مالیه‌نی دخی اجرا قیلمق لازمدر ❁(حکایت)❁ مال کوب جیمق بلان مشهور بر آدم‌کا ایتدیلر بوقدر مال جیوب سن نی اشلاما کچی بولاسن دیدیلر اول کشی ایتدی من اوشبو مالنی زمانه‌ننك انقلابندان قورقوب ویارانلارننك صارانلغندن صغنوب قایغومنی کیتارمك اوچون جیامن دیدی یعنی اوشبو واقعه‌لردن اوزمنی صاقلامق مصلحتی اوچون دیدی ❁(حکایت)❁ بر کمسنه نقل وحکایه ایتمشدرکه من بر کون سفیان حضرتلری بلان بر سفرده بولدم یولده بر فقیر سائل سفیاندان لله بر نرسه صورادی سفیان اول فقیرکا بیرورکا نرسه‌سی یوقلغندن یغلاماغه باشلادی من ایتدم یا ابا محمد یغلاماقنکننك سببی نیدر دیدم سفیان ایتدی موندان اولوغ مصیبت بولورمی‌که سن‌دن بر کمسنه خیر صوراسون اول خیرنی سن‌ده تابماسون دیب مال‌ننك مدار خیر بولماقن بیان قیلدی* ودخی عباس بن احنف ایتدی قویاش‌ننك نوری قویاشقه لازم بولغان شیکللی خلق مال ایاسنه وبایلارغه ملازمت ومیل ایتوب آلاردان آیرلماسلار فی الحقیقة مال ایاسی خلق قاشنده صودان روان‌راق کوکدن بیوك‌راك بالدان طاتلی‌راق انجودن رغبتلیراك خطاسی درست یاوزلغی معفو بولوب اورنی یوقاری‌در یعنی مجلسلرده یوقاری اوتورورلار سوزلاری نی‌قدر ما لایعنی بولسه‌ده قولاق صالوب طنکلارلار اما فقیر آدم خلق قاشنده لعان سرابدان یالغانچیراق قورغاشندان آورراق بولوب مجلس‌کا کرسه سلام بیرماسلر وسلام بیرسه سلامن آلماسلار حال احوالندن صوراشماسلار آرتنده غیبت ایتارلر وحاضر بولسه توبان اوتورتورلار طاروغوب تجقرشا باشلاسه باشنه صوغارلار درست سوزی‌ده مقبول بولماس مصافحه‌سی طهارت‌نی بوزا کمان قیلورلار یعنی مصافحه قیلغانده طهارت بوزا تورغان نرسه‌دن

نفرتلانگان شیکللی نفرتلانورلر نماز اوقسه قراءتی یانگلش دیب کویا که نمازی درست توکل دیرورلر * حکمت‌شناس آدملردن براو ایتدی دنیاده راحتنی استادم مگر خلقدان عزلت قیلوب مالایعنی‌نی قویماقدان راحت نرسه نابمادم صحرالارده وچول‌لرده گیزوب خوفلی یرلرگا توشدم یاوز واحمق کشی‌ننگ مجلسندن یمان وحشتلی نرسه کورمادم وصوغوش صفلارنده بهادرلرگا ملاقی بولوب جنگ ایتدم کشی‌گا یامان ویاوز خلقلی خاتوندان غالب‌راک دوشمان کورمادم وعزیزلرنی ذلیل اینکوچی همه نرسه‌لرگا قارادم فقیرلکدن وآچلقدان آرتوق عزیزلرنی ذلیل اینکوچی نرسه کورمادم دیدی * سن آنی اویلاب قارا دولت‌ننگ اقبالی بولغان شیکللی دنیاننگ زوالی هم‌باردر بقا بقاء خداست وملک ملک خدا

ایامن عاش فی الدنیاطویلا وافنی العمر فی قیل وقال
واتعب نفسه فیما سیفنی وجمع من حرام او حلال
هب الدنیا تقاد الیك عفوا الیس مصیر ذلك للزوال
وما دنیا الامثل ظل زایل اظلك ثم اذن بارتحال

یعنی ای دنیاده اوزاق عمر ایتمکنی فرض قیلوب عمری‌ننگ سرمایه‌سین فایداسز قیل وقال بلان تلف ایتوب فانی بولاچق نرسه‌لر اوچون اوزین مشقت‌گا صالوب حلالدان وحرامدان مال جیغان کمسنه دنیانی کونگلنگدان چقار زیرا دنیاننگ مرجعی زوال توکلمی دنیاغه مالك بولماغنگ وبولماماغنگ برابردر دنیاننگ مثالی سنی کولاگا لندرگان کولاگه کبکدرکه آزمدتده کوچار واقعا دنیاننگ دولتی وبایلغی بر کولاگادرکه آننگ آرتندان هیچ یته آلماس‌سن اگر قوساننگ قاچار قاچساننگ سنی قوار ❀(حکایت)❀ بر صبی بالا قویاشلی کون بر یرده یورگانده اوزی‌ننگ کولاگه‌سینی کوروب کولاگاسی آرتندان یتما کچی بولدی کولاگا آرتندان یتامن دیب بارا اول بارغان صایون کولاگا همان آلغه کیته بو بالاننگ آچیغی کیلوب کولاگاننگ اوستنه باصارغه تلاب یوکوره باشلادی اول یوکورسه کولاگا هم یوکوره بالا تمام آردی ایلانوب ینه کیتکان اورننه قایتوب بارغانده آرتنه ایلانوب قاراسه کولاگا آرتندان ایاروب کیله هی من یوق‌قه یوکوردم اول مندن اوزی‌ده قالمای ایکان دیدی دنیا استاکوچیلر هم بیله‌درتاءمل* عقل ایالری مالنی تلف قیلودان صاقلانمق خصوصنده اوشبو طائفه‌لردن صاقلانمقنی تنبیه قیلمشلاردرکه مطمعون مبرطحون موهون متمسون اما مطمعون‌شول طائفه‌درکه بایلارغه ومال ایالرینه زیاده آچق یوزبلان مرتبه‌سندن آرتوق تعظیم وتکریم قیلوب مداهنه بلان آنگا یاقنلق والفت پیدا قیلغاندان صونگ صاتو آلوتوغروسنده ومال حاصل ایتمك توغروسنده اوزین تجربه‌لی آدم کورساتوب

موافق صحبتلری بلان بای‌ننك کونکلنه یارارلق سوزلر ایتوب افندم کوب
خیرنکزنی کوردم کوب نعمتنکزنی آشادم الحمد لله دولتنکز بیك ضورلکن
دولت‌ننك آرتوغی یوق من فکر قیلدم که سودا بر برکتلی نرسه‌در همان من
هم بر عملك بولور ایدم نعمتنکز برابرنده سزکاده بر خدمت کورساتووم بولور
ایدی سزدن آلوب الوب سودا قیلور ایدم دیکاچ اکر بای موننك طاطلی
سوزلرینه آلدانوب قولنه‌مال بیرسه‌اوّل‌باشده‌راق یخشی یخشی فایدالار کیترور
واقعا فایده ایتماسه‌ده اشاندرر اوچون اوزی‌ننك کسه‌سندن صالوب فایدا
کورساتور برنیچه زمانلار اوتکاچ ضرر خبرین چغارور آندن صونك سرمایه
تلف بولدی قاراق اوغرلادی یاکه‌یاندی یاکه صوغه باتدی هلاك بولدی دیب
یغلار صقطار قایغورغان بولور اکر مال ایاسی مونکار اشانسه بیك حوب یعنی
آننك بوزوق نیتی حاصل بولور اکر بای آننك سوزینه اشانمایچه حاکمکا
وقاضی‌غه تارتسه ممکن قدر یالغان کواهلار بلان دعواسین ومال تلف بولغانن
اثبات قیلور بای بلان‌ده بدل صلحنی قیامتکا قالدروب کیلوشورلر آندان
صونك بو کشی‌شول کیفیتده قولنده قالغان نرسه‌سی بلان یاشرنده وکشی اسمنك
سودا قیلوب اولوغ درلت ایالرینه قاتوشا باشلار اول خواجه بولغان بای‌ننك
مشتریلرین قولغه آلور بای فقیر بولوب‌قالور* دولت قولدان قولغه‌یورمکننك
سببی اوشبودر* اما مبرطحون‌شوند این طائفه‌درکه مال ایاسنه بولارننك خیانتی
وضرری زیاده‌در بولار بایغه خدمت ایتوب یوروب نرسه‌ننك یخشی‌سین
یامانن وبهاسین بلمك دعواسین قیلغانلارینه کوره بای بولارنی بر نرسه آلغانده
مصلحتکا کرتوب آلار نرسه‌ننك یخشی لغین واولچاوین دقت‌قیلوب حتی بهاسندان
کم آلماغه غیرت ایتارلر بلکه اوز کسه‌لرندن آقچه قوشوب بای‌غه نرسه‌نی آرزان
آلغان مثابه‌سنك کورنورلر صاتقانده کذلك بر حیله بلان‌بای‌غه فایدا کورساتوب
دوستلق وعدل‌لك اظهار قیلورلار مال ایاسی بولارغه اعتماد ایتوب بارچه
اشلرین آنکا تابشرور بای‌نی تمام اشاندرغاندان‌صونك کونکلنده بولغان یاشرون
خیانتن اظهار واجرا قیلورلار صاقلانمق‌لازم* اما موهون دیرلر شوند این حیله‌کار
طائفه‌درکه محض حیله وتدویر یوزندن نفیس کیوملر کیوب ویخشی اطلارغه
اوطروب یورورلر فقط مرادلاری بایلار کوزینه دولت ایاسی کبک مستغنی
صورتده کورنمکدر اوزی‌ننك اقرانی آراسنده ضور اشده بولوب که گاه دولت
ایالرین چاقروب ضیافت‌قیلور حالنه‌لایق‌بولماغان تکلفلر کورساتور واوزی‌ننك
مساویلری آراسنده تمدح وتفاخر قیلوب الحمد لله سودامز برکتی‌در اشمز یخشی
دیب مقصودلاری فقط حیله وتدویرلرینه‌ترتیب مقدمه‌درکه مال ایالری مونی

کوروب واقعا مونلنك اشی یخشی ایکان دیب تجارت اوچون آنکا مال بیرورلر
کوب فایده کیلور کبك بولور بهاسن کوتاروب بیرورلر بیرماس نیتی بولغاچ
بر صوملقنی اون صومغه آلسه‌ده آنکا نی ضرر شولای ایتوب باینی قابتوروب
قویارلار لکن فی الحقیقة اول طائفه‌نك عیبلاری‌ده یوقدر عیب مال ایاسی‌نك
طمعسندان ناشی اوزینه اوزی ضرر ایته‌در * اما متنمسون دخی بر طائفه‌درکه
فقط دنیا عرضی بلان خلق قاشنده شهرت بولسون دیب زیاده پرهیزلك وعفت
بلان حرام وشبهه‌دن غایت صاقلانوب نماز وروزه‌غه خصوصا خلق آراسنده
حریصلکنی کورساتوب مقصودی کشی آلدامقدر * بو معناده بر شاعر گوزال دیمشدر

صلی وصام لامر کان یطلبه   لما انقضی الامر لا صلی ولا صاما

یعنی ریا اهلی مطلوبی بولغان دنیاسین تابمق اوچون نماز اوقوب روزه
توتمش ایدی قاچان که مقصودی حاصل بولدی آندان صونك نماز روزه نی کا
کیراك یعنی اول عرض فاسد بلان قیلغان عبادتنده اجر وثواب بولماغانلقدان
بوزوق نیتنه کوره بوش یرکا نیك زحمت چیکا دیمکدر ❀(حکایت)❀ قیلنمشدرکه
بعض حکیملر اوغلنه وصیت قیلوب ای اوغلوم دنیاده علم حاصل قیلماغه ومال
کسب ایتماکا اجتهادنکنی زیاده صرف قیل چونکه خلق ایکی فرقه‌درکه بری
خواص وبری عوامدر خواص فرقه‌سندان بولغان آدم سنی علمنك وکمالنك
اوچون تکریم وتعظیم قیلورلار دیمشدر * بر دیانت اهلندن بای کمسنه فقیرلككا
قالسه آنکا نی قدر اشانغان کشی‌سی بولسه‌ده اول بیچاره‌غه تهمت قیلور وآنکا
حسن ظن ایتکانلر سوء ظن قیلورلار فی الواقع فقیر بولغاندان صونك حیا کیتار
حیا کیتکاچ خلق آراسنده قدری قالماس صفات حمیده بلان متصف بولغان دولت
ایاسین ایذکو صفت بلان متصف بر کشیدر دیب مدح ایتارلر اما بعینها
شول اوصاف حمیده بلان بولغان بر فقیرنی کورسه‌لر آننك اوصاف حمیده‌سین‌ده
اخلاق ذمیمه‌دن صایارلار مثلا بر فقیر واقعا بهادر ایکان جبن ویوراکسز دیب
ذم قیلورلار اکر توفیقلی بولسه عاجزلکدن توفیقلی بولدی دیرلر سوزین
چاین بلوب آچق سویلاشکوچی بولسه یوق سوزنی سویلای وکوب سویلاشرکا
عادتلانکان دیرلر اکر سکوت قیلسه سوز بلماکانلکدن سویلامی دیرلر بس
علم حاصل ایتسنك ودولت حاصل ایتسنك بو ایکی طائفه‌نك‌ده تلندن ایمین
بولورسن دیمشدر *

آدمنك قوتی آلتون کموش وآلتون کموش بلان آدم معتبر واولوغ بولادر
ارامزده کوب قوتلی وایذکو کمسنه‌لر بار ایدی واتاقلی کشیلر بار ایدی که
زمانه آلارنی حقیر قیلدی یعنی نقودلری بتکانلکدن اعتباردان ساقط بولدیلار

ودخی کوب دنی الاصل وخسیس کمسنه‌لر بار ایدی که نقودلری سببلی خلق‌ننك محتاج الیه‌لری بولدیلار * اما آلتون کموش‌ننك قوة بولوونداان باشقه دخی خاصیتی باردر آلتوننی کورمك کونکلکا سرور وشادلق کیترور شول جهتدن طبیبلار بعض آوروغه آلتون بلان اوینامّاغه نصیحت قیلمشلار وبعض آوروغه آلتون قاتوشدرغان دوا بلان معالجه ایتارلر * آدم‌ننك قوتی آلتون ونقود دیکان‌ننك معناسی زیرا یوراك بدن‌ننك تراکیدر یوراك قوتلی بولسه بدن دخی قوتلی بولور مال باغر ایتی دیمك موندان مأخوذدر * فی الحقیقه شویله‌درکه دولت ایاسی وبای آدملر عین ونقودلری سببلی قلب‌لرنده سرور بارلقدان بدل تخلل‌لری کما هو هضم قیلنوب طامورلارینه وسنکرلرینه قوة کیترور صحیح البدن بولورلار اما بی چاره بوش قوللی فقیر آدملرننك قلب‌لری ضیق معیشت‌دن مجروح بولغانلق سببلی طعام اثر ایتمایاچه آرق وقوتسز بولورلار (المال شقیق الروح) دیب بر حکایت کورلکانی باردرکه مال جان‌ننك یوموچقه‌سی دردیمکدر الله تعالی آدم علیه السلام‌ننك تنن یاراتقاچ جان‌غه امر قیلدی‌که آدم‌ننك تننه کرسون جان تن‌کا کرکانده تن‌کا صغمایاچه صدرلوب قالغان یوموچقه‌سندان مال خلق ایتولمشدر دیرلر ایمش مال باغر ایتی دیب عوام مقوله‌سی دخی باردر *(حکایت)* قدیم پادشاهلاردان بر پاشاه بر صو یانندن بارغانده کوردی بر قارت صودان سیکروب چقدی آننك بلان دخی بر یاش یکت بار ایدی صو آرقلی چغا آلمایاچه عاجز بولوب تیك تورور بو پادشاه مونکا عجبلنوب بو قارت بلان یکت‌نی سویلاشدروب قارادی آلار هم حال‌لرین بیان قیلدیلار قارت کشی‌ننك یاننده منك آلتونی بار ایمش اما یکت فقیر ایمش * اقچه کشینی سیکرته دیکان‌سوز بو حکایه‌ننك مفادی بولمق درکاردر * لقمان حکیم اوغلنه ایتدی ای اوغل دنیاده ایکی نرسه‌نی صاقلاسانك ضایع بولماس‌سن آخرت او چون دیننکنی دنیانك اوچون درهمنکنی دیدی * اما مال‌ننك کوبلکی وبایلق سبب طغیان وآزغونلق ایکاننه (کلا ان الانسان لیطغی ان راٰه استغنی) آیت کریمه‌سی دلیلدر یعنی آدم اوزین هر نرسه‌دن مستغنی وحاجت‌سز کورکان وقتده طغیان قیلور وآزار ومعصیت قیلور دیمکدر * امام اعظم حضرتلرندن صورادیلار آدم نی سببلی طاغی وعاصی بولادر دیدیلر امام اعظم ایتدی (وهل طغی من طغی من خلق الله الا بالغنی) یعنی الله تعالی‌ننك مخلوقندان طغیان قیلغانلار باری بایلق ومال کوبلك سببلی طغیان ایتمادیلرمی دیب مذکور آیت‌نی اوقودی * اهل تحقیق قاشنده مدار اعتبار یعنی مدحکا لایق بایلق وذمکا لایق فقیرلك‌در مراد کونکل بایلغی وکونکل فقیرلکی‌در دیدیلر کونکل بایلغی مالسز وکونکل فقیرلکی

مال بلان بولور والا بر كسنه‌ده كونكل قناعتی بولماسه آنی دقیانوس خزینه‌سی‌ده تویدرماس (لیس العروض بكثرة العروض انما الغنی غنی النفس) دیب حدیث كیتورمشلردر* اصحاب كرام رضی الله عنهم فقیرلكنی فضیلت كورور ایدیلر عمر رضی الله عنه‌ننك خلیفه زماننده اوستونده اون اوچ یاماولی كیوم ایدی حتی بر یاماوی تیری كیساكی بلان یاماغان ایدی ❁(حكایت)❁ حسن بصری حضرتلری بر كون (یدخل فقراء امتی الجنة قبل الاغنیاء بار بعین عاما) دیكان حدیث‌نی اوقودی مجلسنده بر كشی بایلار طائفه‌سندن توكل ایدی ایتدی یا شیخ من بایلار طائفه‌سندن‌می فقیرلر طائفه‌سندن‌می دیدی حسن ایتدی بو كون آشادنك‌می اول كشی ایتدی بلی آشادم حسن ایتدی ینه كیچ آشارغه طعامنك بارمی اول ایتدی بلی بار حسن ایتدی بو صورتده سن بایلار طائفه‌سندن‌سن دیدی* ابن عباس رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر كه پیغمبر علیه السلام‌ننك جماعتی بعض وقتلر كیچه بلان تناول قیلماغه طعامی بولماینچه كیچنی آچ اوزدرورلار ایدی كوب راك آشاغانلاری آرپا ایدی بو حالنی اختیار قیلماقی البته اضطراری توكل ایدی جمیع یر خزینه‌سی‌ننك آچقچلاری الله تعالی طرفندان عرض قیلنغانده‌ده قبول بیورمادی استاسه آیاق باصقان توفراقلاری همه‌سی آلتون بولاچق ایدی اما اوزی‌ننك امتنه تعلیم اوچون زاهدلكنی اختیار قیلمشدر* حكیملر دیمشدر كه بر كمسنه بر فقیر بالاسی بولوب صونكندن بایلقنی كورسه آننك بایلغی تكبرلكنه سبب بولور بالاباغوچی بالالاردان یاكه صماوارقویوچی بالالاردان مثلا* اما براو بای بالاسی بولوب صونكندن فقیر بولسه تواضعلغنه سبب بولور دیمشلردر اكر بو سوزنی فهملب قارالسه كوب دقایق معنا ظاهر بولور* شیخ نجم الدین كبری حضرتلری ایتدی فقیر اوچ تورلودر برسی فقط خداغه فقیر برسی خداغه وغیركا فقیر وبرسی دخی خدادان غیركا فقیردر كه پیغمبر علیه السلام (الفقر فخری) ودخی (كاد الفقر ان یكون كفرا) ودخی (الفقیر سواد الوجه فی الدارین) دیب اوشبو اوشبو اوچ صنف فقیركا اشارت قیلدی دیمشدر ودخی موننك تحقیقنده مستقل بر رساله یازمشدر*

ودخی بلمك كیراكدر كه اوزین فقرلكدن ومحتاجلقدان صاقلامق اوچون سودا واسطه‌سی بلان رزق كسب ایتمك یاكه هنر وصنعت بلان رزق كسب ایتمك فرضلاردان بر فرضدر اما رزقنی كسبدن كورمك كفردر وحلال رزق استامك فرضلارننك‌ده اینك اوّلكیسی‌در* امام شافع حضرتلری دیمشدر كه

لقد طفت فی شرق البلاد وغربها وجربت هذا الدهر بالیسر والعسر
فلم ار بعد الدین خیرا من الغنی ولم ار بعد الكفر شرا من الفقر

علی رضی الله عنه ایتدی بر کمسنه حلال کسب بلان کسبلانکان حالده وفات
بولسه الله تعالی آندان راضی‌در * بر آدم بر نرسه‌دن رزقلانسه آندان
ایرولماسون یعنی بونرسه‌دن فایده آز حاصل بولا دیب ایکنچی بلماکان وتجربه
قیلماغان عملکا تو تونماسون دیمکدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی ایرلرکا تیوشلی
یخشی هنر تکوچیلك وخاتونلارغه لایق یخشی هنر جب ارلامکدر دیدی *
اما هنر وصنعت بیك کوب نوع‌در قایسی هنر بولسه‌ده هنر ایاسنه خیانت‌دن
صاقلانمق بیك لازم‌در کوب وقتده تکوچیلر بیك پروایسزدر براوننك
کیومندن قالغان کیساکنی ایکنچی کشی‌ننك کیومنه قویا قالدقلارین ایاسنه
قایتاروب بیرمای یاکه کشی‌ننك کیومن اعتبارسز تکادر موندان صاقلانمق
لازم چونکه کشی کیوم تکتروب کونکلنه اوحشاماسه تکوچی‌کا رنجیدر اول کیوم
توزغونچه تکوچی‌کا بد دعا قیلادر * هنرننك هر قایسی‌سنده خیانت‌سز بولمایدر
هر بر کارخانه ایالری خیانت‌دن خالی توکل‌لردر مثلا صابون کارخانه‌لری
صابون ماده‌سنه کانیفول دیکان بر تورلو چایر قاتوشدرالارمای جنسندن بولماغان
نرسه صابون بولمایدر صابونچیلارننك بو محض خیانتی‌در وغیرلرنی مونکار
قیاس قیل * تجارت هنرنده دخی خیانت متصوردر شوننك اوچون پیغمبر
علیه السلام (التجارهم الفجار) بیورمشدرکه بعض بایلار پیغمبر علیه السلام‌غه
ایتدیلر یا رسول الله الله تعالی سودانی حلال ایتدی بزننك فاجر بولماقمز
نی جهتدندر دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی سودانی حلال ایتسه‌ده
سز سودانکزده یالغان سویلاشه‌سز آنط ایتاسز حنث بولاسز دیدی * اما
کشی هر قایسی هنر بولسون اوزندن اوزی بلمایدر بلسه‌ده اوستادسز
اوکرانکان هنر اول قدر منفعتلی بولمایدر هر بر علم‌کا بر اوستاد کیراك علم
هنری واوقو هنری کبك هر هنرنی بر کامل اوستاددن اوکرانمك لایقدر
وهر بر هنرده بر اوستاددان فاتحه آلمق لازمدر نتاکه علم اوقوب اوستاددان
فاتحه‌سز چققان کشی منفعت کورمیدر کذلك بای‌ده توروب رضالاشماینچه چققان
کشی‌ده آلغه بارمایدر واشی تیز زوال تابادر * هنر ایاسی بای بولمایدر اما بای
بولماسه‌ده محتاج بولمایدر * هنرسزلك مذموم اشدر * دنیاننك عزتی مال بلان
آخرت‌ننك عزتی عمل بلان‌در * سفیان ثوری دیمشدرکه دنیاده اون منك
آقچه قالدروب اولماکم ترکلکمده آدم‌کا محتاج بولماقمدان منکا سویوکلیراکدر اکرده
بو مالم بولماسه بنو عباس منی دستمال ایتارلر ایدی یعنی قدرم وعزتم بولماس
ایدی دیمشدر * حکیملر ایتدیلر دنیاده مال جیمق اولوغ تاشنی بیوك طاوغه
مندرمك مالنی صرف قیلمق بیوك طاو باشندان اولوغ تاشنی توشرمك کبکدر

اعتبار قیلوب قاراسانك مونده نیندا این معنی چقار * پیغمبر علیه السلام ایتدی
فقیر مؤمن ننك دیننه آفت کیلمك خوفی باردر بایلق دینکا دخی تراك ایمش
(قلة المال وکثرة العیال نعوذ بالله من ذلك الحال) دیمشلردر * افلاطون حکیمکا
ایتدیلر نیك بو قدر مال جیاسن عزت وکمال اوچون می دیدیلر افلاطون
ایتدی عزت وکمال اوچون بولمق تورسون مال جیوب دوشمانغه قالدرمق
دوستلارمه محتاج بولمقدان منکا یخشیراقدر دیدی * بومعناده دیمشلردرکه

جمع قیلغل مالی ییغل آنی یخشی صاقلاغل
دوشمانه قالورسه قالسون دوسته محتاج اولماغل

اکر ایر سن حیاتنکده مال استه علم استه عمل صالح استه اقراننك ایچنده
فضیلتنك کوب بولور * بر زاهد کمسنه کا ایتدیلر سن درهم نی نیك بو قدر
یاراتاسن قلبنکا تشویش بیره دنیاغه محبت قویدرا له باصا دیدیلر زاهد
ایتدی دنیاغه بر طرفدان محبت قویدرسه ایکنچی طرفدان صاقلای دیدی *
فقیرلك دین نی کیموتکوچیدر عقلنی حیران قیلغوچیدر فقیرلك اولوغ اولومدر
مال دنیا ایکونلکیدر عمل صالح آخرت ایکونلکیدر الله تعالی بولارنی کوب
کشی ده جمع قیلدی یعنی مال ده بیردی علم ده بیردی وعمل صالح کاده هدایت قیلدی
(نعم المال الصالح للرجل الصالح) کویا آلارحقنده ایتولدی * پیغمبر علیه السلام
ایتدی شقی لرننك شقی راکی شول کمسنه درکه دنیاده ده فقیر بولور اخرتده ده
عذاب تارتار دیدی * لقمان حکیم بای لارنی کورسه ایتور ایدی که (یا اهل النعیم
الأصغر لا تنسوا النعیم الاکبر) یعنی ای کچکنه نعمت اهلی اولوغ نعمت نی
اونوتماغای سز دیر ایدی وفقیرلرنی کورسه ایتور ایدی (ایاکم ان لاتغبنوا مرتین)
یعنی صاقلانا کورنکز ایکی مرتبه آلدانمانکز دیر ایدی ❁(حکایت)❁ بر عرب
قولنه بر دینار توتقان ده قاراب تورا (ما اصغر قامتك واکبر همتك) دیدی یعنی
نی عجب سننك جثه ننك بو قدر کچکنه اما همتنك بیك ضور دیدی ایتدیلر
بلی دنیاننك اشی اوچ توکاراك نرسه اوستونده ایلانه در دینار درهم رغیف
دیدیلر * ابوذر رضی الله عنه ایکی درهم ایاسنه قیامت کوننده بر درهم ایاسندان
آرتوغراق حساب بولور دیدی که مالی کوب ننك حسابی کوب دیمکدر * حسن
رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه کملر درهمنی عزتلادی الله تعالی آنی
ذلیل قیلدی * بر کمسنه بر بای کشی کا بایلغی اوچون تواضعلق قیلسه دینی ننك
ثلثانی کیتار دیمشدر (من تواضع غنیا لغنائه ذهب ثلثا دینه) * ارسطالیس حکیم
ایتدی مالنی سومك یاوزلقننك قاداغیدر آننك اوچون یاوزلق همه سی
مال غه متعلقدر دیدی * اینك اوّل مرتبه دینار صوغولغاچ ده ابلیس آلوب

کوزینه قویدی کمده کم سنکا محبت ایتسه منم قلمدر دیدی *

النار آخر دینار نطقت به   والهم آخر هذا الدرهم الجاری

والمرء بینهما ان لم یکن ورعا   لا شك یجمع بین الهم والنار

دینارننك آخری نار درهم‌ننك آخری هم‌در دینار ودرهمده براو پرهیزلك قیلماسه نارنی وهمنی جمع قیلور * تفصیل قیلنسه بو بیت‌ننك معناسی اوزی برکتاب بولاچق * دیمشلردرکه میزاننی کیموتکوچی یعنی کم اولچاب بیرکوچی قیامت کوننك قارا یوزلیدر ❁(حکایت)❁ ابراهیم ادهم‌کا بر کشی ایتدی یا شیخ قبول ایت بو چاپانمنی سنکا هبه قیلایم دیدی ابراهیم ایتدی اکر سن بای کشی بولسانك قبول ایتارمن اول کشی ایتدی الحمد لله من بای کشی ابراهیم ایتدی کوبمو آقچانك بار اول کشی ایتدی ایکی منك آقچه‌م بار ینه ابراهیم ایتدی اکر دورت منك بولسه‌سو یونور ایدنك‌می اول کشی ایتدی بلی‌سو یونور ایدم ابراهیم ایتدی یوق آلایسه سن هنوز فقیر ایکان‌سن چاپانکنی قبول ایتمای‌من دیدی * الله تعالی‌ننك سوکلوبنده‌لاری فقیرلر در پیغمبرلر الله تعالی‌ننك سوکلوقلاری در الله تعالی آلارنی فقیر قیلدی اکر الله تعالی قاشنده دنیا ممدوح نرسه بولسه ایدی پیغمبرلر بای بولورلار ایدی

از با درمی قارون بدرك   واز بی درمی عیسی بفلك

اکر آخرت عزتی کیراك بولسه فقیرلر ومسکین‌لر بلان مجالسه قیل * ابن عمر رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی ای فقیرلر کروهی سزلرکا سویونوچ بولسون فقیر مؤمن‌لر بایلارنکزدان مقدم یارطی کون ایلکاری اوجماحقه کرورلر دیدی‌که دنیا کونی حسابنه بشیوز یل‌در ❁(حکایت)❁ ابراهیم ادهم ایتدی بر کون بایلار مجلسنده بولدم من‌دن قایغولیراق کشی بولمادی چونکه کیوملری منم کیومدن یخشیراق آطلاری منم آطمدان یخشی‌راق ایدی آندان مسکین‌لر مجلسنه باردم من‌دن شادکشی بولمادی دیدی ❁(حکایت)❁ براو وفات بولوب میراثندان بر یخشی طونون بر فقیر امامغه یباردیلر اول امام ایتدی وفات بولغانی ایشتوب بیك قایغورغان ایدم طونون کورکاچ سویوندم تاغی دیدی * ینه ابراهیم ادهم ایتدی دنیا بالالاری راحت‌نی بایلقده استادیلار خطا قیلدیلار اما دنیا وآخرت راحتن برننك اشمزده ایکانن بلسه‌لر ایدی قلچ بلان اوترو شورلر ایدی بز فقیرلکنی استادك بایلق قارشو کیلدی خلق بایلقنی استار فقیرلك آلارغه قارشو کیلور دیدی * عمر رضی الله عنه ایتدی بایلق وفقیرلك ایکسی ایکی آطدر قایسنه آطلانسام‌ده‌ده رقمای‌من دیدی * امام یافعی دیمشدرکه اکر کوکدن بوروك توشسه

توشماس ایدی مکر بوروك کیرا کماکان کشی‌ننك باشنه توشار ایدی دیمشدر تامل * دنیا قاچقان کشینی استار استاکان کشیدن قاچار * تیوشلی یرکا وایذ کولککا قزغانغان مال باطل وحرام یرکا اضعافا مضاعفة کیته‌در * علی رضی الله عنه ایتدی بایلارننك مالی ایچنده فقیرلرننك رزقن الله تعالی فرض قیلدی فقیر آچ بولماس مکر بایلار منع قیلسه آچ بولور الله تعالی آلاردان مونی صورار دیدی ❁(حکایت)❁ بر فقیرننك یورطنه بر اوغری کردی ازلب قارادی یورطده بر نرسه‌ده تابمادی چغوب بارادر یورط ایاسی ایتدی ای اوغری چقسانك ایشکنی بیکلاب چق دیدی اوغری ایتدی خزینه‌نکده یوق نرسه‌نکنی اوغرلادی دیب منی خدمتکا قوشاسن‌می دیدی ❁(حکایت)❁ بر فقیر سائل اوزی‌ننك بر کچکنه بالاسی بلان بارغانده کوردی بر خاتون بر جنازه آرتندن ای خواجه‌م سنی ایشکسز ترزه‌سز یورطقه آلوب بارالار توشاکی واسبابی یوق یورطقه آلوب بارالار وطعامی وشرابی یوق یورطقه آلوب بارالار دیب نوحه قیلوب یغلاب بارور بو سائل‌ننك اوغلی ایتدی اتی‌اتی بز‌ننك یورطقه آلوب بارالار میکان الله دیدی ❁(حکایت)❁ بر نیچه کشی بر بری‌ننك آقچه‌لارین تیکشروب برسی ایتدی منم فلان قدر آقچه‌م بار دیدی آرالارنده بر مفلس فقیر بار ایدی آنکار ایتدیلر ای فلان سنننك کوبمو آقچانك بار دیدیلر فقیر ایتدی بار منم (لعنة الله والملائكة والناس اجمعین) دیدی ❁(حکایت)❁ بر بای بالاسی بر ایت کیبتنده ایت صاتوب آلدی ایتچی‌کا بیرورکا کسه‌سندن آقچه قاپچوغون چغاردی قاپچوغی توزغان ایمش ایتدی اوزمنی‌ده الله اوردی قاپچوغمنی‌ده الله اورغان ایمش ایتکا یتارلك آقچه‌م‌ده یوق دیدی *

رزق * محروملق * ثوبان حضرتلری ایتدی کشی رزقدان محروم بولادر اوزی‌ننك قیلغان کناهسی سببلی نتاکه آتامز آدم اوجماحده ایدی رزق مشقتسز کیلور ایدی معصیتی سببلی اوجماحدان چغارلدی رزق مشقتن چیکدی دیدی * حضرت علی رضی الله عنه ایتدی قاچان‌کم الله تعالی بر قومکا غضب ایتسه یغمور بیرماینچه صوسزلق بلان ایکونلرین کویدرر سود الرندان فایدا ایته الماسلار یمشلری اونکماس جلغه‌لاری‌ننك صوی آزایور یغمورلاری حبس قیلنور یاوزلقلاری غالب بولور دیدی * ارسطو حکیم ایتدی نعمتکا انکار قیلمق محروملقنی واجب ایتار دیدی * موسی علیه السلام مناجاتنده ایتدی آلهی نی عجب در احمقلارننك رزقن بیراسن وعاقللرنی محروم قیلاسن دیدی الله تعالی وحی قیلدی ای موسی عاقللر بلسونلر که رزقده محتال‌ننك حیله‌سی یوقدر دیدی یعنی الله تعالی کوب عاقللرنی محروم قیلوب کوب احمق

ونادانلارنی بای قیلمشدر موننك حکمتنه بندەنىنك عقلی یتوشماس نی ذومرة قوی بولغان عاقل‌لر باردرکه رزق آلاردان منحرف ونی ضعیف العقل واحمقلار باردرکه دولتنی کویاکه دینکز توبندن چومروب آلالار دیمکدر * ابوبکر محمد بن سابق ایتدی

فکم قوی قوی فی تقلبه مهذب الرأی عنه الرزق منحرف
وکم ضعیف ضعیف فی تقلبه کانه من خلیج البحر یغترف
هذا دلیل علی ان الا له له فی الخلق سر خفی لیس ینکشف

ابن راوندوی ایتدی

کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا
هذا الذی ترك الاوهام حائرة وصیر العالم النحریر زندیقا

حکیملر دیمشلردرکه (افراط العقل مضر بالجد) یعنی آرتوق عقللی بولمق اجتهادقه ضرر بیره‌در دیمکدر * بزر جمهر ایتدی الله تعالی هرماننی عقل‌غه رزقنی جهل‌کا تابشردی تاکه بلسونلر اکر رزق حیله واجتهاد بلان کیله تورغان بولسه عقللی کشی رزقننك استاله‌چك اورنون وکسب‌ننك حیله‌سن آرتوغراق بلور ایدی دیدی * حذاقت‌ده آلده بولغان کشی رزقده آرتده بولادر نتاکه دیمشلر (کم عاقل اخره عقله وکم جاهل صدره جهله) اکر عقل وقوت بلان دولت کیلسه‌ایدی اورمانلارده آرسلان‌لار آچ اولماس ایدی (نتاکه)

تموت الاسد فی الغابات جوعا ولحم الطیر یطرح للکلاب
وخنزیر ینام فی الفراش وذی ادب ینام علی التراب

ایمدی فقط دنیانی تلاسنك حیوان شکللی آشاده تیك یور ایشاك بول معیشتنك یخشی بولور * نتاکه شیخ عبد القاهر دیمشدر

کبر علی العقل یا خلیلی ومل الی الجهل میل هائم
وکن حمارا تعش بخیر فالسعد فی طالع البهایم

دخی بر دانا دیمشدر

قزاندای قارالسون فلك‌نی یوزی جفا برله جفت وفا برله طاق
عیسی‌دای آدمه بیروب بر ایشاك ایشاك‌دای آدمه بیرورمنك براق

(حکایت) ایکی فرشته‌اوچراشوب بر برندن حال احوال‌صوراشدیلار برسی ایتدی فلان یهودی‌ننك بالق آشاسی کیله ایمش دینکزدن چغاروغه مامور بولدم دیدی ایکنچی‌سی ایتدی فلان عابدننك زیتون مایی آشاسی کیله ایمش اول ماینی توکارکا مأمور بولدم دیدی * امام شافع رحمه الله ایتدی اکر عقل قوتی بلان بایلق بولا تورغان بولسه بای‌لق منی الله قایدان

ازلب تابار ایدی لکن حکمت آلهیه عقل بلان بایلق بر کشی ده جیولمایدر دیدی *
ومن الدلیل علی القضاء وکونه بؤس اللبیب وطیب عیش الاحمق
ارسطالس حکیم ایتدی اقبال ننك حرکتی بطیء وادبار ننك حرکتی سریعدر
یعنی بجت واقبال آلغه بارغانده آقرونلق بلان آلغه بارادر اما بجت آرتقه
کیتکانده بیك تیز آرتقه کیتادر آننك اوچون بجتی آلغه بارغان کشی باصقچدان
باصقچقه باصوب منکان کشی کبك بجت آرتقه کیتکانده باصقچدان سیکروب یاکه
یقلوب توشکان کشی کبکدر دفعة توشه دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر مداینی
ایتدی بر آدمنی کوردم صفا بلان مروه آراسنده یخشی آطقه آطلانوب طواف
قیلور ینه شول کشی نی بر زمان سفرده کوردم جیاولب بارور ایتدم ای فلان
خلق آطقه آطلانوب بارورسن جیاو باراسن دیدم اول کشی ایتدی من آطقه
آطلانوب یورکانده خلق جیاو ایدی ایمدی الله تعالی ننك اقتضاء حکمتنه لایق
بولدی که خلق آط بلان یورکانده منی جیاو یورتەدر دیدی * قاچان که پیغمبر
علیه السلام خالد بن الولیدنی وعکرمه بن ابی جهلنی کورسه (یخرج الحی من المیت)
دیر ایدی چونکه بولار اولوغ صحابەلردر اما آتالاری الله تعالی ننك دوشمانی
ایدیلر * احمد بن سهل ایتدی (الرجال ثلثة سابق ولاحق وماحق) یعنی
آدم اوچ تورلودر بر تورلوسی سابقلردر که آلار فضیلتلرین آتالارندان آرتدردیلار
وینه بر تورلوسی لاحقلردر که آلار آتالاری ننك فضیلتلرینه ملحقلردر یعنی
آتالاری ننك فضیلتی آلارده باردر ینه بر تورلوسی ماحقلاردر که آتالاری ننك
فضیلتن جویدیلار یعنی هر بر فضیلتدن قورو قالدیلار *
دهقانلق * ایکون ایکوچی اورلوق ساچار یر یرتوب رزق یولین آچار *
اکر عدللکی وتوزوکلکی بولسه اوکوزی وآطی صالح علیه السلام ناقەسی * خصوصا
ایکون خلقی عدل ودیانتلی بولمق کیراك دنیاننك توزوکلکی آلاردان عالم
خلقی ننك شادلغی آلاردان * هر یرکا قیلسه آلار حرکت مخلوقغه قوّت کرتوب
ایرشدرر رزقلارینه برکت * دهقان عدللك بلان اورلوق ساچار حق تعالی
برینه یدی یوز رحمت ایشکین آچار * ساچکان اورلوق اوسوب واندرغه کیتوروب
صوغوب آدم قولنه کرکونچه قورت قوش آندان اولوشلی صحرا یوزی آننك
بلان مزین کوکارچنلرکا آندان رزق تورغایلار آننك بلان شاد اوراقچیغه
آندان رزق بای فقیر آندان طوق پادشاهلارغه رزق آندان اوق * مسافرلرکا
آندان طعام ایکماکچیننك ایوی آننك بلان جلی آشلق بازاری آننك بلان
طولی * طاعت حضوری زاهدلرکا آندان عبادت قوّتی عابدلرکا آندان * پادشاهلار
خزینەسی دهقان کوچی بایلار کیسەسنده دهقان کوچی * موند این دهقان که

صارانلقدان بولسه معرا يالغانچيلقدان وامساكدان بولسه مبرا پادشاهغه بيراچكندن باش تارتماسه ديننده استقامتلى بولوب عشرن فطرن قرغانماسه هر بر دانه‌سى اينكولنككا تارتار اورلوق ساچوب اوسدرسه همان بركتى آرتار موندااين دهقان آدم زادننك اوغلى وخلقى در بلكه رزق آشاوچيلار آنكا اوغل واول آدم صفى در * حاصل كلام مملكت نى توتقوچى دهقاندر * حكيملر ديمشلر دركه براوننك جاى كونى ميى قايناماسه قش كونى قازانى قايناماس يعنى جاى كونى اشلاماسه قش كونى تاماغى طوق بولماس * وديمشلردركه دلالچيلق هنرى وياوچيلق هنرى مذموم هنرلردر چونكه دلاللق وياوچيلق هنرينه يالغانچيلق لازمدر * وديمشلردر كه هر كم ننك سرمايه‌سى بار ودلال ننك سرمايه‌سى يالغانچيلقدر ❁(حكايت)❁ بر بوز توقوچى اعمش كا ايتدى بوز توقوچى آرتنده نماز اوقومق حقنده نى ايته‌سن ديدى اعمش ايتدى طهارتسز اوقوغان كشى كا ضرر يوقدر اول كشى ينه ايتدى آننك كواهلغى حقنده نى ايته سن اعمش ايتدى كواهلغى مقبولدر اكر آننك بلان ايكى عدل بولسه ديدى *

(روضه)

كوك * بولوط * يغمور * جيل * صالقونلق * اسى لك * ابوحازم رحمة الله عليه ديمشدركه دنياده آدم اوغلانلارى هرنى قيلسه‌لار عالم مثالده ظاهر بولور يعنى كوزكوده كورنكان شيكلى مثالى عرشده كورنوب تورور هرنى قيلغانلارى آنده ظاهر بولور ايمدى بوتون دنيا اهلى ننك كوزى سنكا قاراسه البته سن اوزنكنى يخشى حالده كورماكلرين آرزو قيلورسن قياس قيلغل كه الله تعالى سنى هر حالده كوروب تورور ديمشدر * رابعه حضرتلرى ايتدى اذان ايتكانن ايشتدم قيامت نداسن ايسمه توشوردم قار ياوغانن كوردم قيامت كوننده كتابلارننك تفرقن ايسمه توشوردم يعنى هر كمننك كتابى قار ياوغان منزلنده اوچوب هر كمننك قولنه بيرلماكن ايسمه توشوردم چيكرتكه اوچقاننى كوردم محشر كوننده خلق ننك چيكرتكه كروهى كبك كروه كروه بولوب قبردن قوبماقلارين ايسمه توشوردم ديدى * پيغمبر عليه السلام ايتدى امتم يغمور كبك در اولكيسى مى خيرلى صونكغيسى مى خيرليدر ديدى * ودخى بر روايتده امتم يغمور كبكدر الله تعالى اولكيسن هم خيرلى قيلور صونكغيسن هم خيرلى قيلور ديدى * وديمشلردركه اكر دنياده جيل وچبن بولماسه ايدى دنيا صاصور ايدى ديمشلر * ابو بكر بن عياش ايتدى كوكدن بر تامچى يغمور تاماس مكر آنده دورت جيل عمل قيلور صبا جيلى يغمورنى سورور جنوب جيلى يغمورنى تارقاتور دبور

جیلی یغمورنی نباتاتقه ایرشدرر شمال جیلی یغمورنی آیرور دیدی * (ریح الجنوب رحمة) یعنی قبله طرفندن ایسکان جیل رحمت جیلی‌در * عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت قیلمشدرکه دورت جیل رحمتدر * ناشرات * مبشرات * لواقح * ذاریات * دخی دورت تورلوجیل‌عذابدر * صرصر ودخی عقیم‌جیلی قوروده وینه عاصف وقاصف جیلی‌دریاده ❁(حکایت)❁ بر آز آطلی وجیاولی کشیلر سفرکا چقدیلار یولده‌اوستلر ینه‌بیك‌قاطی جیل وداول چیقدی بیك قورقوب قیامت قیامت دیب تچقره باشلادیلار برسی ایتدی بلی بلی درست ایته‌سز آطسز کشیلرکا قیامت دیدی * دیمشلردرکه اسی‌لك آدمکا زحمت بیرور صالقونلق اوترور واقعا اسی تیوب آوردی دیمایلر بلکه صالقون تیوب آوردی دیب کوبراك ایته‌لر * بر عربکا ایتدیلر صالقون اوچون نی نرسه حاضرلادنك دیدیلر عرب ایتدی اوزاق تترمه حاضرلادم دیدی * یازغی جیل حوش‌قیلغوچی کوزکی جیل‌هلاك قیلغوچی‌در* یعنی اسد برجنه قدر ایسکان جیل واسی‌لك‌عالمکا شفا آندان‌صونکغی جیل‌لر واسی‌لك‌لر هلاك قیلغوچیدر ابو صفوان ایتدی‌قش‌کوننده‌موءمنلرننك‌طهارت آلمقی‌جمیع راهب‌لرننك عبادتنه برابردر دیدی * آدم‌جای‌بولسه قشنی تلای قش‌یتسه انکار قیلادر

شهی الانسان فی الصیف الشتاء فاذا جاء الشتاء انکره
فهو لا یرضی بحال واحد قتل الانسان ما اکفره

عمر بن عبدالعزیز ایتدی صالقونلق دین‌ننك دوشمانیدر ودخی ابن‌عباس رضی‌الله عنه ایتدی قش اوتسه فرشته‌لر مسکین‌لرکا شفقة شادلانورلار ایمش * انس رضی‌الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام‌ایتدی قیام‌لیل‌کا کوندز قیلوله قیلوب یاردم استانکز کوندز روزه بولماغه تونله‌سحر آشاب یاردم استانکز قش‌ننك‌صالقونلغنه حرما ویوزم آشامق بلان یاردم‌استانکز جای‌ننك اسیلکنه قان آلدرمق بلان یاردم‌استانکز دیمشدر* اکر بر کمسنه اسی کونلرده (لا اله‌الاالله ما‌اشد حر هذا الیوم اللهم اجرنی من حر جهنم) دیب ایتسه‌الله تعالی جنهمکا ایتور قل‌لارمدان فلان قلم سننك اسی‌لکندن خلاص تلادی‌سن کواه بول اول قلمنی من خلاص قیلدم اکر قاطی صالقون وقتده (لا اله الا الله ما اشد برد هذا الیوم اللهم اجرنی من زمهریر جهنم) دیب ایتسه الله تعالی ایتور ای جهنم فلان بنده‌م سننك زمهریرنکدن خلاص تلادی سن کواه بول اول بنده‌منی خلاص قیلدم دیرور * مستعین خلیفه خلیفه‌لکدن عزل قیلنغاچ بصره‌غه‌کیتماکنی اختیار قیلدی ایتدیلر آنده بیك‌اسی بولور مستعین ایتدی بوعزل‌قیلنودان دخی نی اسی بولسون دیدی *

اوط * چراغ * صو * دریا * باغچه * گل * نباتات * جلغه * جزیره * معادن *
روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام جبرائل علیه السلام دان صورادی یا جبرائل
من میکائل علیه السلام نی شاد وسرور حالنده هیچ بر کورمادم دیدی جبرائل
علیه السلام ایتدی یا محمد بلکوچی بولغل که میکائل علیه السلام اوط یاراتولغاندان
بیرلی بلی شاد بولغانی یوقدر دیدی * انس بن مالک رضی الله عنه دن روایت
قیلندی که تموغ اهلی ننک اینگ جینگل عذابی اوطدان ایکی باشماق کیرتولور
باشنداغی میی قاینار دیدی * هشام بن حسن کیچلرده هیچ بر اوط سوندرماس
ایدی جماعتلری ایتدیلر نی اوچون برده اوطنی سوندرماس سن تون بلان کون نی
برده آیروب بولمای دیدیلر حسن ایتدی اگر تونله اوطنی سوندرسام قبر
قارانغیلغی ایسمه توشه ده برده یوقلاب بولمای در یوقوم قاچادر دیدی * وروایت
قیلنمشدر که بر کشی مسجدده شم وچراغ یاندرسه شم یانوب بتکونچه اول کشی
اوچون فرشته لر یارلقایو استارلر * ودخی بر کمسنه قیو قازیسه یا که چیشمه
قازوب صو چقارسه قوش قورت آدم حیوان آندان اچسه اول کشی گا قیامت گاچه
ثوابی کیسولماس دیمشدر * ودخی انس رضی الله عنه دن روایت قیلندی که
یدی نرسه ننک ثوابی بنده اوزی اولکاچده آرتندان باروب تورور علم اوکرانسه
جلغه قازوب صو یورتسه قیو قازیسه مسجد صالسه قرآن میراث قالدرسه
اوزندن صونگ ایذگو اوغلی قالسه آتا آنا سنه دعا قیلسه قیامت گاچه ثوابی
کیسولماس دیدی بولارنی صدقهٔ جاریه دیرلر * نوشیروان پادشاه نرجس گلنی
بیله تعریف قیلمشدر که ایکی آق انجو آراسنده یاشل زمرد اوستونده صاری
یاقوتدر دیمشدر * حضرت معاویه خلافتی ننک آخر کونلرنده حرما آغاچی اوتورتدی
وایتدی بو آغاچننگ یمشی اولگوروب یمشی بلان فایده لانورمن دیب ایتمای من
لکن اسدی سوزی خاطرمه کیلدی که

لیس الفتی بفتی لا یستضاء به ولا تکون له فی الارض اثار

دیمشدر یعنی یکت یکت توکلدر اگرده آننگ کولاگه سی بلان براوده
کولاکالانماسه وهم یر یوزنده آننگ آثاردن بر نرسه قالماسه دیدی یعنی براو
وفات بولوب اوزندن صونگ بر تذکره قالسه اهل حقیقت قاشنده اول کمسنه
میت توکلدر دیمشلردر * زیاد ایتدی ایکونلگ یرلرنگزنی یخشی تیرسلاب
صوقالانگز یرنگز سیمز بولسه اوزنگز هم سیمز بولورسز دیدی * بر حکیم
کوردی براو یر صاتدی آقچه سین آشاب بتوردی بو حکیم ایتدی عجب عادتده
یر کشینی آشاسه کیراک ایدی اما بو کشی یرنی اشادی دیدی * براو

الله تعالی‌ننك (وجنة عرضها السموات والارض) دیکان آیتن اوقودی‌ده یغلادی ایتدیلر نیك یغلارسن بو یغلارلق خوفلی آیت توکل‌له باصا دیدیلر اول کشی ایتدی آننك کینك‌لکندن منکا نی فایده قاچان‌که منم بر چاباطا بویی یرم‌ده یوق بولسه دیدی * محیط دینکزی بوتون دنیانی احاطه قیلغان اولوغ دینکز در بعض جغرافیا اوقیانوس تعبیر قیلور وتورلو یرده تورلو اسم بلان تسمیه قیلنور و بعض دینکزلر دخی باردر که کول قبیلندندر محیط دینکزندن منقطع بولغانغه کوره بعض جغرافیه‌لرده بحیره تسمیه قیلنور لکن مونك تفصیلین استاکان کشی جغرافیه کتابنه مراجعت قیلور چونکه اصطلاحات جغرافیه بلمك لازم اماهر قایسی دینکز صولاری آچیدر * ودینکزلرده و محیط دینکزلرنده بولغان عجایبات‌دان عنبر حیوانی دیکان بر اولوغ حیوان درکه جابر بن عبد الله روایتی اوزه هجرت‌ننك سکزنچی یلنده ابو عبیده حضرتلری بلان برکا مهاجرین وانصاردان اوچ یوز نفر آدم ساحل بحرده تورغوچی بر طائفه اوزرینه کوندرلمش ایدی بولارننك یولده آزقلاری بتوب آچلق‌قه عاجز بولغاچ ساحل بحرکا باردیلار کوردیلر که دینکز قراینده عنبر دیکان اولوغ حیوان‌ننك میته‌سی یاتور ضرورت حالتی تحقق ایتوب ابو عبیده بو میته‌نی آشاماغه رخصت بیرکاچ بر آی مقداری اول یرده عنبر میته‌سی بلان رزقلاندیلار ضعفلری زایل بولغاندان ماعدا حتی سیمردیلر اول حیوان ایتندن دخی اوزلری بلان آلوب غزاغه یونالدیلر * جابر بن عبد الله ایتدی اول حیوان‌ننك بر کوزینه اوچ یوز غازی صغدی وبر قابورغاسین یرکا قاداب توه اوستنده آیاق اوره توروب آستوندان اوتارلك بر قابقه بولدی دیمشدر * ومونداندان غیری محیط دینکزنده کوب اولوغ حیوانلار بارلغی سیاحت نامه‌لرده وجغرافیه‌لرده مذکوردر * تحفة اولو الالباب ایاسی یازار که سیاحت زمانمده بعض مسافرلر بلان دینکز سفرمزده بر جزیره‌کا چقدق تفرج قیلدق کیوملرمزنی یودق آش پشرمك اوچون اوط یاقدق اول آراده جزیره‌مز حرکت‌کا کیلوب باطا باشلادی بو جزیره دیکانمز غایت اولوغ بالق ایمش قورقوب کیمه‌مزکا اوتوروب کیتدك دیمشدر * ودخی تحفه ایاسی دیمشدر که بر سیاحتم زماننده دینکزده بر طاش اوستونده کوردم که کویا آغاچدان حاضر اوزلوب توشکان ترنج غایت کوب ایدی کونکلمدن فکرلادم بو یمشلر مونده بر کیمه هلاك بولوب تولقون بلان بو ترنجلر تاش اوستونده قالغان بولسه کیراك دیب بر دانه‌سین آلماقچی بولوب تارتوب قارادم اورنوندان قوبمادی تاش‌قه ملاصق ایمش جینکم بلان توتوب صقدم آوزین آچدی آوزندان کوب ماده‌سی چقدی ینه آوزین بو قدر یومدی که ایکنچی مرتبه آچدروب بولمادی اعضاسنده آوزندان غیری نرسه‌سین کورمادم بر نوع حیوان ایمش دیمشدر *

هارون الرشيد نسلندن هارونى ديكان كمسنه حكايت قيلمشدركه بر زمان بحر
محيط هندىده سفر قيلغان وقتمده دينكزدن بر طاوس چقدى عادتى طاوسدان
كوركام انواع توس بلان متلون شول قدر كوركام وكوزال طاوس ايدى كه كوركان
كشيلر تكبير ايتديلر طاوس دخى قناتلارين جايوب لطيف تاوش بلان قچقردى
ينه درياغه چومدى ديمشدر * ومنقولدركه اسكندر دينكز سفرنده بر جزيره كا
توغرى كيلدى اول جزيرهننك اهاليسى ات باشلى خلق آوزلارندان اوط
ساچار وكيمهلرينه چغوب محاربه ايتمشلردر * جبل قمر دخى افريقهده بر طاودر
جبل قمر ديب تسميهسنده بعضلرننك روايتچه قارلى وقتده آق لغندان
كوز قاماشقان اوچوندر ديمشلردر چونكه عربلر براوننك كوزى قاماشسه
(قمر الرجل) ديرلر ايمش وبو جبل قمر خط استوادان اون بر درجه جنوبدهدر
نيل درياسىننك منبعى اوشبو طاودهدر اون ايكى چيشمهدن حاصل بولور اما
نيل درياسىننك چققان يرينه بارمق امكانى يوقدر مكر يراقدان بيله كورورلر
نيل درياسى مذكور جبل قمردن آغوب آق دينكزكا يتكونچه منك يدى يوز
قرق سكز فرسخنى قطع قيلور * ونيل درياسىننك آرتمق وكيمومكى حقنده
وآرتقان وقتده ياشل توسلى بولمقى حقنده زمانه جغرافلارى آلاى ميكان بولاى
ميكان ديب بعض دليللر بلان اثبات قيلسهلارده اهل اسلام سوزين قبول
ايتدك * اثرده كيلمشدركه نيلننك منبعى جنتدن كيلور ديمشلردر * منقولدركه
دجله بلان فرات جلغهسن خلققه منفعت اوچون دانيال عليه السلام قازوب
آغوزمشدر * تحفة الغرايبده مذكوردركه يمنده بر جلغه باردركه ايرته بلان
مشرقدان مغربكا كيچ بلان مغربدن مشرقكا آغار * برهان قاطع ترجمهسنده
مذكوردركه چين جزيرهلرندن واقواق جزيرهسى ديكان بر جزيره باردر بو جزيرهده
اوسه تورغان بر آغاچ دخى واقواق آغاچى ديب مشهوردر يافراغى انجير
يافراغنه اوخشار حرما چچكى كبك چچكى بولور اندان آدم اياغى صورتنده
ايكى اياق ظهور ايتار باتدريج تمام آدم صورتنده وقز صورتنده ظاهر بولوب
ساچندن آصلونوب اوسار توشه باشلاغاچ تمام يارطى آى توشار توشكاچده واقواق
ديب بر قچقر ورده وفات بولور وبو قزننك اعضاسى تمام كامل آدم اعضاسى بولوب
ممه وفرجى دخى باردر بعض آدملر مجامعت ايتوب رايحهٔ طيبه ولذت حاصل
ايتمشلردر * كرچه بو حكايتنى واقواقنامه حكايتى قبيلندندر ديسهلرده لكن
افعال طبيعت وافعال مزاجننك كيفيتندن موننك كبك عجب نرسهلرننك
ظهورى قدرة اللهدان يراق توكلدر وعقلدان دخى بعيد نرسه توكلدر ونباتدان
حيواننك تولدى باردر مواليد ثلثه بعض امتزاجلر سببلى بر بربندن صادر

بولا کیلمشدر ممکندرکه بو آغاج‌ننك اصلی آدم ماده‌سندن ونبات ماده‌سندن
مرکب بر نرسه بولوب قدرة ربانی‌غه نسبة موند این نرسه‌لر ممکن درجه‌سنده‌در
انکاردان فایده حاصل بولماس نتاکه شیخ ابوعلی سینا ایتدی (دع ما تسمعه
من الخوارق فی فسحة الامکان فلا تری ضررا) دیدی * دخی مشهوردرکه آدم
صورتنده بر نبات باردر یبروج الصنم دیرلر *
نهرلر یعنی جلغه‌لار* (الم تر ان الله انزل من السماء ما فسلکه ینابیع فی الارض)
آیتی‌ننك تفسیرنده مفسرلر دیمشدرکه بو آیت‌ده بولغان ماء‌دان مراد ماء مطردر
فسلکه دیکان سوزننك معناسی یغمورنی یرکا ادخال قیلدی معناسنده‌در آدم
تننده بولغان قان تامورلاری کبك یرده دخی تامورلار باردر تنده قان یورکان
شیکللی یر ایچنده صو هم آغوب یورور یر ایچنده جلغه‌لار وکول‌لر باردر*
الله تعالی کوکدن یغمورنی ایندرر یرده‌کی چیشمه‌لرکا ادخال قیلور *
یر یوزنده‌و یر ایچنده بولغان معادن وانواع تاشلارننك حسابی غیر متناهی بولوب
بعض‌لرین آدم بلور وبلما کانلری ومعلوم بولماغانلاری هم کوبدر لکن جنس
معادن ایکی قسم بولوب بر قسمی اوطده ارور وبر قسمنه اوط اثر ایتماس
وبو فن اهل‌لری قاشنده معدن بسیط یدی‌درکه آلتون *کموش * قورغاشین
باقر* تیمور * خارچین * اسرب *آلتون کوش دخی تاش جنسندن بولوب
فقها حجر بن دیب تسمیه قیلمشلاردر یاکه جوهر مذاب وحجر مذاب هم دیرلر
آلتون‌ننك طبیعتی اسی ولطیفدر واجزاء مائیه‌سی‌ننك اجزاء ترابیه‌سنه شدة
اختلاطنه بناءً اجزاسین تفریق ایتماکا اوطننك قوتی یتماس یعنی آلتون
یانماس چروماس کوکارماس دیمشلردر* آلتون یومشاق ویالتراوقلی توچی طعملی
صاری توسلی معدندر صاریلغی ناریت‌دن ویومشاقلغی دهنیتدن ویالتراوغی
صوننك صفوه‌سندندر* آلتون‌ننك حاصیتی قلب‌کا قوة بیرور صرع زحمتلی
کشی‌کا باغلاسه‌لار فایدا قیلور وقورقغانغه دخی فایدالیدر صرع زحمتی
دیکانلری زیانداش زحمتی‌در* خصوصا آلتون‌فقیرلك سرخاوینه‌بیك فایدالی
معدندر * آلتون میل بلان کوزکا سورمه تارتولسه کوزکا قوة وجلا بیرور
آلتون ایگنه بلان قز بالالارننك قولاغن تیشولسه طومالانماس دیمشلردر *
کموش‌ننك طبیعتی آلتون طبیعتنه قریبدر لکن کموش کوکارور یانار توفراقده
چرور کونه صوی وقورغاشین‌ایسی بر ولسه صنار کوکرت ایسی تیسه‌قارالور*
کوشنی آوزه‌توتولسه آوز ایسن بتر ور*کونه‌صو ین‌مای‌بلان‌اوترو‌ب‌تن‌کا سورتولسه
قچونی بترور* باقر دخی کموش‌کا قریبدر لکن زیاده یانسدر ایچین آغارتماغان
باقر صاوتدان آشامق ایچمك ضرر ایتار آیاغی‌قولی صنغان کشی‌کا باقر

دارو بیره‌لر یانکا علاجدر * تیمور هر کمکا معلومدرکه تیموردن باشقه بالکلیه ترکللك ممکن توکل زیرا هیچ بر هنر وصنعت یوقدرکه آنده تیمورننك دخلی بولماس حکمت‌خدا حاجت‌لرننك اداسی آلتون‌کوش بولغان کبك حراست‌ننك مداری تیموربولمق جهتدن الله‌تعالی (وانزلنا الحدید فیه باٴس شدید ومنافع للناس) بیورمشدر* یانکاراق زمانه تیمورنیچه تورلو دواغه کرادر * مستطرفه مذکوردرکه تیمورنی اوزی بلان‌یاننده یورتمك غرلداب یوقلامقنی‌دفع قیلور وقلب‌کا قوت بیرور وقورقولی توشلر کورودن صاقلارکونکل‌کا شادلق بیرور تیمور طوطغندان کوزکا سورمه تارتمق فایدالیدر

مستطرف ایاسی احجار جوهریه‌دن انجونی اراده قیلوب دیمشدرکه جوهرننك اورنی ومتکون بولا تورغان یری نیسان یغموری وقتنده دینکز توبندن دینکزننك اوستنه چغار برحیواندرکه قولاغین آچوب یغمورتامچیلارین جیوب ینه دریا توبنه اوزی‌ننك مقامنه کیتار آلغان تامچیلاری ایچنده پشوب تاکه تمام انجو بولوب یتکونچه‌قولاغین آچماس اکر قولاغین آچسه‌اجزاٴ بحریه‌بلان‌ماده‌ٴانجو قاتوشوب انجو فاسد بولور اکر یغمورتامچی‌سی واق بولغان بولسه انجودخی واق‌بولور اکر ایری بولسه ایری بولور واکر اجزاٴ بحریه‌دن نرسه‌قاتوشماسه انجو صاف بولور دیمشدر* انجوننك کوبراك یری‌سرندیب جزیره‌سی‌تیکراسنده ودخی عمان دریاسنده اینك اعلاانجولر حاصل بولادر اولوغلقده برارمثقال کیلکان انجو دانه‌لری بولا ایمش دانه‌سی نی قدر ضور بولسه بهاسی کذلك قیمت بولادر * انجوننك خاصیتندندرکه کونکلنی شادلاندرمق یوزنی کورکام قیلمق ویوراك قانن صاف قیلمق سورمه‌کا قاتوشدروب کوزکا تارتمق کوزنی قوتلی قیلور *

یاقوت دخی برقیمتلی جوهردرتورلوتوسده بولورلکن اعلاسی قزل توسلی‌در وشفاف‌در دخی صاری وکوك توسلی‌سی بار دخی مهتابی دیرلر آق توسله‌در یاقوت تاشینه اوط تاثیر ایتماس خاصیتندندر بلکه اوطده رونقی آرتار اوطقه کروب‌ده اوّلکی توسی بوزولماسه بیك قیمت یوریدر یاقوت‌نی هیچ نرسه کیسماس مکر آلماس کیسار * یاقوت تاشین یانده یورتمك وقار ومهابت‌نی ایراث قیلور آوزغه‌قابوب تورسانك توکروکنی آغوزور حرارتنی کیسار سحرنی وصرعه‌نی دفع قیلور وقلب‌کا قوت بیرور بردانه‌سی اوتوزار مثقال کیلکان یاقوت تاشی باردیلر * بلخش یاکه بدخش تاشی دیرلر بر جوهردر قیمتی یاقوت تاشی‌قیمتنده‌راکدر قزل صاری یاشل توسلیلری بولادر بو مذکور تاش عهد اسلامده بدخشانده زلزله بولوب زلزله‌دن صونك بر طاو یارولوب

طاودان ظهور ایتمشدر شوننك اوچون کتب متقدمین ده یوقدر * بنفش دخی بر جوهردر بیك آچق قزل وبر نوعی قاراراق قزلدر صاری‌سی هم باردر * عین الهر دخی بر جوهردر که یاقوت معدننده تکون ایتار زیاده شفاف بولور خالص صو توسلی صاف بولور بالاغه تعلیق قیلونسه چچك ضررندان کوزکا فایداسی باردر

آلماس تاشی، دخی بر معروف جوهردر هندستانده بولور خصوصا هندستان‌ننك مشرق طرفنده جلغه بویلارنده قدیمدن معلومدر حیدرآباد کل کند شهرلاری تیکراسنده کوبدر * آلماس غایت قاطی تاشدر پیالانی آلماس‌دان غیر نرسه کیسماس * دیمشلردرکه آلماسنی واتارغه قصد قیلغانده بر قامش ایچنه قویوب صوقسه‌لار سهل واتولا ایمش عجایباتداندر ودخی بالاوز ایچنه طغوب اوستنه کچه تکه‌سی قانی صالوب اوطقه قویسه‌لار اری ایمش عجایباتداندر * آلماس‌ننك ذره‌سی‌ده زهردر آلماس یوتقان کشی‌ننك معده‌سی پاره پاره بولوب هلاك بولور دیمشلردر * زمرد یاکه زبرجد دخی قیمتلی جواهردندر یخشی‌سی یاشل بولادر قلبکا مسرت پیدا قیلور کوزکا قوت وذهن‌کا صفوت بیرور * فیروزج یاکه فیروزه هرات اطرافنداان کیلور اعلاسی صاف زنکار توسلی‌در کوزکا روشنلق وقوت بیرور * امام جعفر الصادق دیمشدرکه (ما افتقرت ید تختمت بفیروزج) یعنی فیروزه یوزوك کیکان کشیلر بوش قول بولماسلار یعنی فقیر بولماسلار دیمکدر * فیروزه‌ننك یکرمی یلدان صونك اصلا زنکار توسی قالماس دیمشلرکه عجب سوزدر * عقیق معروف جوهردر غلط فاحش قیلوب آحاق دیرلر اعلاسی یمنده صنعا اطرافنده بولور عقیق یمنی دیب مشهوردر انواع توسده بولادر هندستانده هم باردر اکن یمن عقیقنه کیلمایدر دیمشلر * عقیقدان یوزوك وبالداق کیمك نفس‌کا سرور کیترور وحسن خلقنی ایراث قیلور (من تختم بالعقیق لم یزل فی برکة وسرور) حدیث وارد بولمشدر * جزع جیم‌ننك اوستی وزاننك ساکنی بلان اوقولور برجوهردر یمنده بولور خطای یرنده دخی باردر قاراسی هم آغی بولور قاراسی بیك جم قارا بولوب شول جهتدن عرب‌ننك شاعرلاری محبوبلرننك کوزلارین جزعکا تشبیه قیلورلار اکر آورندان توکروك آغا تورغان کشی اووب صو بلان اچسه دفع قیلور حامله خاتونغه تعلیق قیلنسه ولادتی سهل بولور دیمشلر * بلور یاکه بیللور پیالا جنسندن برتاشدر طاو پیالاسی دیمك ممکن غایت شفافدر تورکستان طاولارنده بولور وغیر اطرافلارده هم باردر * مرجان دخی بر جوهردر اصلی محیط جنوبی‌ده دینکز توبنده خصوصا بولا بولا تسمیه قیلنمش جزیره تیکراسنده آغاچ کبك تارماقلانوب اوسار حجر بلان نبات

آراسنده

آراسنده متوسطدر دیمشلردرنتاکه مذکورواقواق آغاچی حیوان بلان نبات آراسنده ایدی* بومرجان اصلده حیوان بحری در شوننك اوچون تواریخ طبیعیه کتابلارنده حیوان فصلنه یازارلار * واق ایتوب بورونغه تارتسه‌لار بورون قانی توقتاتور عسر بولگا هم فایدالیدر * طاپاس بیك قدیمدن معلوم برجوهردر ترشیش هم تسمیه قیلنور قیمتلی طاشلارقطاره‌سنده‌در انواع توسلی‌سی بارغایت شفافدر هندستانده بولور * دهنج زبرجد اوحشاشلی بر قیمتلی تاشدر فارسیده دهنه دیرلر بر نیچه نوعسی باردر قبریس جزیره‌سندن کیلور * مقناطس معروف ومشهور بر تاشدر هندستانده محیط دینکزنده وکوب یرلرده باردر بو طرفلارده یوری تورغان کیمه‌ننك تیکراسنده تیمور ذاتندان هیچ نرسه بولماس چونکه مقناطس ننك خاصیتی تیمورنی اوزینه جذب قیلمقدر اعلاسی آزراق قزغلت توسلیراك بولور قاراغه مایلدر* منقولدرکه مقناطس نی اووب کوزگا سورمه ایتوب تارتولسه معشوق ننك محبتن آرتدرر حامله خاتونغه باغلانسه بالاسین جینگل تابار مویونغه تاقمق ذهننی آرتدرر اما صارمصاق ایسی تیسه جذب قونی بتار لکن سرکا بلان یوغاچ ینه قایتور خراسان اولکه‌سنده هم مقناطس باردر مقناطس ننك اوچ نوعسی بولوب برنوعسی تیمورنی جذب قیلور وبر نوعسی تیمورنی دفع قیلور وبر نوعسی دخی بر جانبی جذب وبر جانبی دفع قیلور* خطای یرنده مقناطس قدیمدن معلوم نرسه‌در بیت الابره‌نی اینك اوّل آلار اختراع قیلمشلاردر بو یانکاراق زمانلارده شایع بولوب کوب اورونده مستعملدر * حجر خطاف یعنی قارلغاچ تاشی دیمشلردرکه قارلغاچ اویاسنده ایکی تاش بولوب بری قزل وبری آقدر تعلیقی یوقوده قورققان‌غه خصوصا آغی زیانداش زحمتنه فایدالیدر * زنجفر قزل صر دیکانمزدر اما چنیسی عزیز الوجوددر حتی بعض‌لر کبریت احمر بودر دیدیلر مصنوعسی کونه صوی بلان کوکرت‌دن مرکب‌در زهرنرسه‌در بعض آدملر قزل صرنی اووب آشایلار ایمش دفعة ضرری کورنماسه‌ده بارا بارا ایت ایچنده‌کی سویاکلرنی مورتایتادر وواتادر ایمش* حجرملح طاش‌توز یاکه توبه توز دیرلر بیك معروف معدندر الله تعالی بو توزنی دنیاننك قوامی ایتمشدر توز بولماغان یر یر یوزنده یوقدر آدمگا شفادر پیغمبر علیه‌السلام یا علی (ابدأ بالملح واختم به فان فیه شفاء من سبعین داء) بیورمشدر * اصلده توز ایکی نوعدر معدنیسی بار یعنی یردن توز حالنچه تاش کبك واتوب الالار هر دانه‌سی مربع الشکل بولوب والادر ودخی مصنوعیسی باردر توزلی صودان قایناتوب آلالار ومونداان باشقه دخی مصنوع توزلار بار دوا اوچون * لاجورد تاشی موننك هم معدنیسی ومصنوعیسی باردر اعلا لاجورد تاشی ایرانده

وبخاراده وتبت یرلرنده بولادر بیك نفیس كوك بو یاوغه استعمال قیلنه یوقوسزلق علتنه وسودا زحمتنه فایداسی باردیمشلر * اوشبو معادن واحجار معدنیه وحیوانیه ونباتیه حقنده تواریخ طبیعیه‌ننك بر جزئی برفندر * قدیم موالید ثلثه تسمیه قیلنمش بر فن ایدی متأخرین تواریخ طبیعیه تسمیه قیلمشلاردر *

(روضه)

شهرلر * دیارلر * بنالر * عمارتلر * عجایب وغرایب وحیوانات * حضرت عائشه رضی الله عنها ایتدی هر بر شهر قلج بلان آلندی مگر مدینه منوره (لا اله الا الله) بلان فتح قیلندی بر کمسنه مکه‌ده یا که مدینه‌ده دفن قیلنسه الله تعالی آنی قیامت کوننده آمنا حشر قیلور دیدی * مکه‌ده مسجد حرم‌ننك خاصیتندندرکه بوری بر حیوان‌غه ایاروب کیلسه مکه‌کا کرمایدر آیرولوب قالادر وحیوانغه تیمایدر کعبه اوستنه کوکارچن قونمای قوندی ایسه آورو بولادر اکر بر فرقه قوش کعبه توغروسنه کیلسه ایکی فرقه‌کا آیرولادر وکعبه اوستنه هیچ بر قوش آشا آلمایدر اکر عراق طرفنداغی قابقاسنه یغمور تیسه عراقده ایکون ونباتات فراوان بولادر حاصل کلام قایسی طرفنه یغمور تیسه اول طرفده هر بر بلادده یغمور وفراوان بولادر * جمره تاشی هیچ عادتی مقدارندان آرتمایدر * مکه‌ده صلحادان کوب آدملر باردرکه کعبه‌نی تعظیم قیلماقلاری جهتندن اصلا کعبه‌کا کرماسلر * روایت قیلنمشدرکه قاچان کم عیسی کوکدن اینسه مکه‌کا هجرت قیلور خدادان امر بولغونچه آنده تورور * ابو هریره‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی قاچان کم عیسی کوکدن اینسه اوشبو امت آراسنده ترکلك قیلور مدینه‌ده اولر عمر یاننه دفن قیلنور دیدی * الله تعالی بیت المقدسنی مشرف قیلدی مقام انبیا بولق بلان مدینه‌نی مشرف قیلدی هجرت بلان وصحابه‌ننك کوبراکی آنده‌در * بعض اورونلارننك بعضنه قاراغانده شرافتی باردر * اورونلارننك خیرلوراکی وشرافتلیراکی مسجدلردر واورونلارننك یاوزراغی بازارلاردر * اکر بر کمسنه مسجدکا قندیل باغلاسه یتمش منك فرشته آنکا رحمت ایتار قندیل والوب بتکونچه * وبراو نمازلق جایسه یتمش منك فرشته آنکا رحمت ایتار نمازلق توزوب بتکونچه * پیغمبر علیه السلام ایتدی اکر براونی مسجدکا ملازم کورسه‌نکز یعنی نمازغه یوروركا عادتلانمش کورسه‌نکز آنی مؤمن دیب کواهلق بیرنکز براو مسجدکا الفت لنسه الله تعالی آنکا الفتلنور مسجدده سویلاشمك ایذکولکنی آشار نتاکه حیوان پچاننی آشایدر دیدی یعنی مسجد ثوابین جویار دیمکدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی شول کشی‌ننك سعادتندندرکه

رزقی اوز شهرنده مقدر بولوب اوز شهرنده تورسه وشقاوتندندرکه غیر شهرلرده یوروب رزقن آشامق دیدی * توغان یردن تویغان یرنك یخشی دیسه دیسون براو اما اوز شهرنکدن کیتمه * خبرلرده کیلمشدرکه قایلار بارسانکل بر الله یاراتقان بندهلردر قایده تلاسنك آنده تور دیمشلر در *

ای دل زهجر وطن ناله مکن هرجا روی ملك خدا بندهٔ خدا

مالك بن دینار بر کشی‌نی کوردی یورط بنا قیلور اول کشی مالككا قول صوزوب بر درهم بیردی مالك درهمنی آلدی بالچق‌قه تاشلادی اول کشی ایتدی سبحان الله درهمنی بالچق‌قه تاشلادنك مالك ایتدی من بر درهمنی تاشلادم اما سن همه درهملرنکنی بالچق‌قه تاشلاغان‌سن یعنی ضایع قیلغان‌سن دیدی * حسن رضی الله عنه بر یردن اوزوب بارغانل کوردی بر کشی طاشدان بر یورط بنا قیلمش ایتدی (سبحان الله رفع الطین وضع الدین) دیدی یعنی سبحان الله بالچق یوقاری مندی دین توبان توشدی دیدی حسن رضی الله عنه بو زمانده اوچار دورتار طبقه تاش کوتارکانلرنی کورسه نی ایتور ایدی * بنا وعمارت حقنل امام نخعی‌دن صورادیلار وبالی بار ثوابی یوق دیدی غایت ضرور نی اشلایك دیدیلر ثوابی یوق وبالی یوق دیدی * بعضلر ایتدیلر یورطنك کولماکنکدر تلاسنك طار ایت تلاسنك کینك ایت (دارك قمیصك ان شئت ضیق وان شئت وسع) اورنی کینك بولق کورشیسی ایذکو بولق آطی یوکروك بولق ایرننك سعادتندندر دیدی پیغمبر علیه السلام * یورطل آطل خاتونده شوملق بار حدیثدر * بر حکیمدن صورادیلار بایلق نی نرسه‌در حکیم ایتدی کینك یورط کیمومامس رزق دیدی راحت وشادلق‌قه سبب نیدر دیدیلر حکیم ایتدی کینك یورط کوزال خاتون آمبارنکل بیلاب قویغان آطنك دیدی * حکیملر دیمشلردرکه طعامننك لذتی ساعتلك نکاحننك لذتی آیلق بنانننك لذتی عمرلكدر * بر یرده اولوغ طاش یورط بنا قیلالار معرفت اهلندن آنی براو قاراب توردی‌ده ایتدی بو کشی فرعون سنتن احیا قیلا ایمش دیدی آنی نی‌دن ایته سن دیدیلر اول کشی ایتدی طاشدان وپشکان کیرپچدن اینك اوّل بنا قیلغان فرعون ایدی دیدی * براو بر اولوغ طاش یورط بنا قیلمش ویانکا یورطنه کوب علمانی جیوب ضیافت قیلغاندان صونك تمدح قیلاراق هر جایلارین وبولمه‌لرین کورساتوب یورکانده علمادان برسی ایتدی خیر افندم بو یورطنك بیك نفیس بولغان ایکان لکن اکرده منك یل عمر ایتسانك دیدی * هر کمننك اوز یورطی اوزینه اوجماحدر دیدیلر لکن (الدار اول ما یشتری وآخر ما یباع) قضیه‌سی بیك کونکللی

توكل يعنى يورط اوّل آلونا صونكندان صاتولا مفادى بودركه كشى بابى باشلاغاچ اوّل يورط صاتوب آلا آندان صونك اسباب وجهاز آلا اقبالى كيتسه اوّل يورط جهازين صاتا آندان صونك يورطون صاتادر اما بو زمانك يورطنى رهن صالمق نوع صاتمقدر لكن اضطرارى در * بعض اشراف اوغلنه ايتدى اى اوغل وصيتمنى ايشت دنياده كوركام اثر قالدر شاعر سوزى بلان عمل قيل ديب ليس الفتى بفتى ديكان شعرنى اوقودى * بعض سلف ديمشدركه حمام نى هيبت يورطدركه قشاقه نى كيتارور نظافه نى كيترور قورصاقنى شيندرر تن نى لطيف وخوش قيلوركه حكمتكا منسوبدر حكما جماعتى نى هيبت يورط بنا قيلمشلاردر ديدى * عمر رضى الله عنه ايتدى حمام نى كوزال يورطدركه تن دن كرنى كيتارور جهنم نى ايسكا توشرور ديدى * بر بدوى عرب نى بر كشى مونچه كرتوب چابوندردى عرب بيك راحتلانوب خوش كوردى خواجه سنه ايتدى

ان حمامك هذا غير مذموم الجوار
ما رأينا قبل هذا جنة فى وسط النار

روايت قيلمشلاردركه حمام جن بناسى در سليمان عليه السلام اوچون بنا قيلديلار سليمان عليه السلام غه برجن ايتدى يا رسول الله من سنكا بر يورط بنا قيلايم كه فصول اربعه آنده موجود بولسون ديدى سليمان عليه السلام امر قيلدى بنا قيلديلار * يستوبلان احشام آرآسنك حمام غه كرملك مكروهدر ديديلر * دنيانك عجايباتندان بابل يرنده يدى شهر بار ايدى وهر بر شهرده بر عجب نرسه بار ايدى * برسنده خريطه غه ياصاغان تمام ير يوزى ننك صورتى بار ايدى قاچانكه مملكت اهلى پادشاهلارينه خراج بيرماسه لر جلغه لارى تاشوب خراج بيرماكانلرنى غرق ايتار ايدى تاكه خراج ايلتوب تمثالنك كى جلغه لارنى سد قيلدرماسه لار توقتاماس ايدى * ايكنچسنك بر كول بار ايدى قاچانكه پادشاه رعيت نى ضيافت قيلسه هر كم اوزى تلاكان ايچملك نى شول كولدن آلوب اچار ايدى * اوچونچيسنده بر طبل بار ايدى هر كم ننك سفركا كيتكان غايبى بولسه باروب اول طبلنى صوغار ايدى سلامت بولسه تاوشى چغار ايدى اولكان بولسه تاوشى چقماس ايدى * دورتنچيسنده بر كوزكو بار ايدى هر كم ننك سفرده غايبى بولسه شول كوزكوكا قاراب اوزى ننك غائبن نى حالنك ايكانن كوز بلان كوركان كبك كورور ايدى * بشنچيسنك باقردان ياصاب قويغان اوردك صورتى بار ايدى قاچانكه شهركا بر ياط كشى كرسه اوردك تاوش بيرور ايدى بوتون شهر خلقى ايشتور ايدى * آلتنچيسنك صو اوستنك بر قاضى اوتوروب تورور ايدى ايكى دعواچى كيلوب دعواسى حق بولغانى قاضى يانينه باروب

اوتورور يالغان بولغانى صوغه غرق بولور ايدى * يدنچيسنده براولوغ آغاچ بار ايدى كولاگەسى بارى اوزى‌ننك توبنه كنه توشار اگر بر كشى آستنه كرسه منك كشى‌گا قدر كولاگەسى تيار منك ده بر كشى بولسه هەمەسى قوياش آستنده اوتورورلار ايدى برسنەده كولاگه تيماس ايدى *

معلوم اولا كه جميع مصنوعات آلهيەنى ادراك قيلمق طاقت بشريەدن خارج در عاقل‌لرننك عقلنه حيرت كيترور بو بابده دنيا عجايبلرى حقنده كتاب تصنيف قيلغوچيلارننك مقصودلارى هر مملكت ده بولغان نرسەلرنى كورماكان كشى‌گا تعريف قيلمقدر كوب وقتده كشى اوزى الله تعالى‌ننك صنعنه دقت بلان قاراماغانلقدان عقلى احاطه قيلماسداى بولسه قبول ايتمايدر كون تون كوز آلدنده بولوب تورغان نرسه كشى‌گا برده عجب‌لك كيتورمايدر مثلا جثەده اولوغ مخلوق حيوان ياكه آدم بولسون كرچه عجايباتدندر اما كورمكده حاسهٔ بصرننك قوتندن خارج برنقطهٔ موهومهٔ هندسيه ياكه جزٔ لا يتجزى قبيلندن خردەبين آرقلى قاراب‌ده كوچ بلان كورنه تورغان كچكنه حيوانلار باردركه باشقه جان اياسى كبك هەمه اعضاسى وايچنده‌كى اعضالارى هەمەسى باردر ايمدى مونننك كبك كچكنه حيوان‌ننك تعجيبى فيل‌ننك تعجبندن منك مرتبه ايلكارى بولمقى اهل عقل قاشنده عياندر وصانع وفاعل مختار بولغوچى پروردكار عالم‌ننك وحدانيتنه وقدرتنه برهاندر نيندااين عقل اياسى بولوركه غايت اولوغ حيوان‌ننك ياكه غايت اولوغ آدم‌ننك وجودينه انكار قيلا ده خردەبين‌سز كورنماى تورغان كچكنه حيوان‌ننك وجودينه مسلم بولا الله تعالى‌ننك قدرة ازليەسى تحتنده بولغان نرسەلر نيقدر نادر بولسەده ومعنادە مخالف كورنسەده قاچان كه امتناع ذاتيسى بولماسه انكارغه كرماس * هر بر عاقل كه مقدور الله نى نرسەده ايكانن بلسه هر مقدور قدرت آلهيه‌گا اضافه قيلنغانده اقل قليل ايكانين‌ده بلور * اصلده الله تعالى‌ننك مخلوقاتى ايچنده آدمدن عجبراك نرسه مخلوق يوقدر جميع مخلوقات آدم‌گا مسخردر آدم اوزى‌ننك كچكنه جثەسى بلان نى اولوغ وقوتلى حيوانلارغه غالبدر وآدم‌ده جميع لذات جيولمشدر جميع آلات وقورالى قولدر قولى بلان تصنيع ايتار نطق وضحك وبكاٴ وفكرت وفطنت اياسى بولوب تلاكان نرسەسنى اختراع قيلور وعلمنى استنباط قيلور ومعدنلرنى استخراج قيلور * امر ونهى ووعد ووعيد ونعيم وعذاب آدم اوستنه يوكلانمشدر * وآدم دخى الله تعالى‌ننك مخاطبى‌در وقرب معنوى بلان مقرب خدادر * الله تعالى اسرافيل عليه السلام‌نى آدم صورتنده خلق ايتمشدر * آدم‌ده الله تعالى‌ننك قدرت علامت‌لرى بى‌حسابدر وآدم عقل واسطەسى بلان هيچ بر اشياٴ خارجيه‌گا چقماسەده الله تعالى‌ننك وحدانيتنه

وقدرتنه فقط اوزی‌ننك ذاتندان استدلال قیلا بلور (فتبارك الله احسن الخالقین) تحفة اولو الالباب کتابنده شیخ عبدالله‌دان روایت قیلنمشدر که شیخ عبدالله ایتدی بر سفرمده عاد قومی‌ننك قبرلرین کوردم آلاردان بری‌ننك بر تشی ایکی‌من وزننده کیلدی‌که اون ایکی قداق یاریم‌در یاصی‌لغی ایکی قارش ایدی وبری‌ننك آلداغی تشلرندن یارطی تش قالمش آنی چغارتدم منك ایکی یوز مثقال آورلغی کیلدی وحالا یانمده‌در دیمش اول تاریخ بشیوز اوتوزلارده‌در * بو تصنیف زمانمزده شیخ عبدالله‌ننك تفتیش قیلغاننه سکز یوز یل‌لاردر بو زمانده تفتیش قیلغوچیلار مذکور شیخ عبدالله تابقان‌ننك منکدن بر جزئنی ده‌تابمایلار اوشبو تاریخده یعنی منك اوچ یوزنچی یلده ابانای قبیله‌سندن عبدالرحمن بن عبیدالله افندی حمادش ایالتنده تابولغان بر تش آلوب کیلوب کورساتدی اون ایکی قداق دیدی اورتاغه یارلمش ایدی آدم تشی‌مو حیوان تشی‌مو دلیل بولمادی * ودخی مذکور شیخ عبدالله دیمشدرکه اول قوم‌ننك باشی‌ننك دوری اون یدی ذراع بولدی ودخی بازوسی‌ننك سویاکی سکز ذراع ایدی وهر بر قابورغاسی‌ننك عرضی اوچ قارش ایدی دیدی * ودخی مذکور شیخ دیمشدر که سیاحتمده بشیوز اوتوز سنه‌سی بلغار دیارنده عاد نسلندن دلقی اسملی بر کمسنه‌نی کوردم بویی یکرمی یدی ذراعدان زیاده ایدی وبر آطنی بر کشی قولتوغنه بر صبی بالانی آلغان کبك زحمت‌سز آلور ایدی وقوتی شویله ایدی‌که آطنی توتوب تمام سهولت بلان بوتارلاب طاشلار ایدی پادشاه آنکا سلاح اثر ایتماسون دیب تیموردن باشنه کیارکا توغلق یاصاتمش ایدی‌که بر آرباغه تویاب یورتورلر ایدی اولوغ چینار آغاچن صووروب تاپاق اورننده کورماس ایدی وفیلنی صوقسه هلاك ایتار ایدی وبلغار شهرنده باری اول کروردای اولوغ برگنه حمام‌بار ایدی وغایت کوزال خلقلی متواضع آدم ایدی یولوقغانده هر زمان منکا سلام بیرور ایدی وحالنی صوراشور ایدی حالبوکه یاننه بارسام باشم تزینه‌ده یتوشماس ایدی ودخی اوزینه مشابه بر همشیره‌سی بار ایدی بر مرتبه کورمش ایدم وبلغارننك قاضی‌سی یعقوب بن نعمان اسملی ایدی اول منکا حکایت قیلدی‌که اوشبو خاتون‌ننك بلغار اهلندن اینك قوتلی‌سی آدم اسملی بر ایری بار ایدی بر کون میل ومحبت بلان قوچوب قصقانده ایری‌ننك قابورغالارین صندرمش ایدی وایری آندان هلاك بولدی دیب حکایت قیلدی انتهی * کاشکی شیخ عبدالله اول کشی‌ننك قایسی تل بلان سویلاشکانن‌ده یازساچی * شیخ عبدالله‌دان بوروایت نوادر سهیلی‌ده هم‌باردر * ودخی بعض ترجمه‌لرده مذکوردرکه ویسی مرحوم اسکوب قاضی‌سی ایدی

بر قبرده بيك اولوغ تش تابوب آستانه‌غه كيتوردى عجب نرسه بولغنه كوره بلغاى عصرندان براو ويسى ديش كيتوردى ديب تاريخ ايتمشدر *
وذخى موصل اهلندن بر كمسنه ديمشدركه من موصل طاولارنده اقامت قيلغوچى كردلاردن برسينى كوردم بلاغتكا ايرشمامش بر صبى ايكان بويى توقز ذراع ايدى اولوغ كشيلرنى بر قولى بلان كوتاروب جيلكاسنه قويار ايدى موصلننك حاكمى آنى خذمتكا آلمقنى قصد قيلمش ايدى اما عقلى يوقدر ديب خبرين ايشتكاندن صونك خذمتكا آلمادى ديب حكايت ايتمشدر * امام شافع حضرتلرندن منقولدركه حديث تحصيل ايتكان زمانده يمنكا باروب آنده بيلندن توبان خاتونلار بدننده بيلندن يوقارى برار باشلى برار يوزلى و ايكشار قوللى بر برندن آيروم ايكى بدنلى بر آدم كوردم آشارلار اچارلر ايدى آندان كيتوب ينه‌قايتقان وقتمده كوردم برى وفات بولمش ديب خبر بيرديلر اولكان يارطيسن نى اشلاديلر ديب صورادم صاو قالغان ياغنه باو بلان باغلاب قويديلار قورتلاغونچه توردى آندان صونك كيسوب آلديلار صاو قالغان ياغنه ضرر بولمادى حالا برى حياتده‌در ديديلر بر وقتنى كوردم درواقع اورامده كيزوب يورور ايدى ديمشدر * وذخى نصارا حكمدارلارندان براو ناصر الدينكا ايكى كمسنه كونداردى بر جسدده ايديلر يعنى بر برى بلان توتوش ايدى ناصر طبيبلارنى چاقروب بر برندن آيورماغه اراده قيلدى طبيبلار اول آدملردن آشاسنكز كيلكانده اچاسنكز كيلكانده بركا اشتها قيلاسزمى ديب صوراديلار بركا قيلامز ديديلر طبيبلار ايتديلر بولاى بولغانده آيورمق ممكن توكل ديديلر آندان صونك ناصر الدين آتالارين چاقروب صورادى حاللرين آتالارى تفصيل قيلوب حتى بر برى بلان صوقوشالار وتچقرشالار من اصلاح قيلامن ديب خبر بيردى * ينه روايت قيلمشلاردركه منصور خليفه‌كا ايكى موكوزلى بر آط ايكى قناتلى بر تولكى هديه كوندرمشلر ايدى آدم ياقن بارسه قناتلارين آچار آدم كيتسه يابار ايدى * شفا اياسى قاضى عياض رحمه الله ديمشدركه بر بالا توغانك بر جانبنك لا اله الا الله محمد رسول الله كلمه‌سى قدرت بلان يازلمش ايدى ديمشدر * مصر قاهره‌ده دورت آياقلى بر قوللى بر بالا توغانى مرويدر اما دورت موكوزلى كجه دورت آياقلى طاوق ايكى باشلى حيوان كثير الوقوعدر *
وذخى خراسان ولايتنك اير بالا توغوب برزمانده قزغه منقلب بولغانى مرويدر * قصه‌سى نوادر سهيلى‌ده بار كبك ايدى *
صوكشى‌سى وهم صوقزى * امام قزوينى بعض ملاحلردن حكايت ايتمشدركه بر زمان دينكزده كيمه‌مزنى جيل چيتكا صوغوب بر جزيره‌كا چقاردى صولق

وآغاچلق بر نفیس جزیره ایدی بو جزیره‌ننك چیتنده چیل توقتاغونچه برنیچه کونلر لنکر صالوب توردق کیچ قارانغی بولدی جزیره‌دن طاوش وکولکان آواز واویون تاوشلاری ایشتلدی کیمه اهلندن برنیچه بهادرراق آدملر جزیره‌کا چغوب بر یرده قاچوب توردیلار ایکنچی کیچ بولغاچ ینه عادتلری اوزه اول صو قزلاری دریادان چقدیلار صاقلاب تورغان کشیلر درحال ایکیسنی باروب توتدیلار هر برینی بر کمسنه تزوج ایتدی وقاچماسون دیب باغلادیلار بری بر آز زمان تورغاچ ایندی ایالاندی دیب باوین آلدی اول قز درحال اوزینی اوزی دریاغه آتدی اما ایکنچسی موننك قاچقانن کورکاچ باودان اچقندرمادی بر نیچه زمانلار ترکلك قیلدیلار وآندان بر بالا وجودکا کیلدی بالا تابقاندان برنیچه زمانلار اوتکاچ ایمدی بالاسین تاشلاب کیتماس دیب مونی هم باودان آزاد ایتوب برنیچه زمان صاقلاب آصرادی آندان صونك ینه بر سفرده ایری غافل وقتده بوهم دریاغه سیکردی اول مسافر بی‌چاره بیك قایغوروب یغلادی دخی بر نیچه زمانلاردان صونك توغری کیلوب اول قز دریادان ظاهر بولدی وکیمه‌کا یاقن کیلوب ایرینه بر صدف ارغوتدی ایچندن اعلا انجولر آلوب بو مسافر آننك بلان بای تاجرلردن بولدی دیب حکایت قیلمشدر * ابن ذولاق تاریخنده دخی بو حکایت اوحشاشلی بر حکایت ذکر قیلنمشدر که آفریقه‌ننك مغربنده جزیرهٔ خضرا اهالیسندن بر کمسنه‌ننك قولنه دریا قزلارندان بر دختر آفتاب لقا کرمش ایدی ویاننده زیاده معشوقه‌سی بولوب بر نیچه یل برکا ترکلك قیلدیلار اندان بر اوغلی بولدی اوغلی دورت یاشنه یتکان زمانده بو کمسنه ینه دریا سفری بلان بر طرفقه سفر قیلمق اقتضا ایتوب مذکوره‌نی اوغلی بلان برکا کیمه‌کا آلدی وآرالارنده بولغان محبت وبالاسنه اعتماد قیلوب قاچماس دیب ایر کونده باروز ایدی بر وقت‌نی اول قز فرصت تابوب بالاسی قولنده ایکان دریاغه سیکردی غایب بولدی وبو بالاننك آتاسی بی چاره کمال محبتندن اوزینی دریاغه اتمق قصد ایتدی کیمه خلقی آنکلاب مونی توتوب باغلادیلار اون کوندن صونك اول قز ینه ظهور ایتوب ایچنده انجو طولو سنچه بر صدف کیمه‌کا ارغوتدی وایرینه سلام ایتوب موندان صونك کورشمامز دیب اشارت بلان دریاغه چومدی دیمشدر * ودخی سیر الملوك دیکان کتابدان منقولدر که مغرب زمینده خاتون خلق باردر یعنی آدم خاتونی کبك خاتون امت باردر که ارالارنده ایر جنسی ترکلك قیلا آلماس بالا تابمقلاری شول کیفیتده در که آنده بر کول باردر اول خاتونلار شول کولکا چومارلار شوندان حامله بولورلار ودایما قز بالا تابارلار ایمش * کاتب چلبی‌ننك جهاننماسنده دخی بو حکایت کورولکانی

بار ایدی * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی آط آلسانکز بایطال آط آلونکز آرقاسی
حرزدر قورصاغی کنزدر دیدی * صغر ایتی زحمتدر سوتی دوادر صاری مایی
شفادر * موسی علیه‌السلام خضرغه ایتدی سن قایسی حیوانني یاراتاسن دیدی
خضر علیه‌السلام ایتدی آطنی ایشاکنی توه‌نی آننک اوچون اوشبو حیوانلار
رسوللردن اولو العزم‌ننك آطلاناچق نرسه‌لری‌درکه توه هود صالح شعیب
علیهم‌السلام آطلانغان حیوانلاردر ایشاك عیسی وعزیز علیهما‌السلام اطلانغان
حیوانلاردر دیدی * ابن عباس رضی‌الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه الله‌تعالی
موسی علیه‌السلام زماننده عنقا دیکان بر قوش یاراتدی دورت قناطی وآدم
یوزی کبك یوزی بار ایدی واعضاسی تورلو رنکده ایدی آننك رزقی
بیت‌المقدس تیکراسنده‌کی قوشلار ایدی بو عنقاننك نسلی کوبایدی موسی
علیه‌السلام وفات بولغاچ بو قوش آندان کوچوب حجازغه ونجدکا توشدی همان
قوش قورتبلان تربیه‌لنور ایدی حتی آدم‌بالالارین کوتاروب کیته باشلادیلار
خالد بن سنان العبسی زماننه‌چه قالدی آخر خالد بن سنان‌غه کیلوب خلق شکایت
قیلدی بس خالد دعا قیلدی اول قوش‌ننك نسلی دنیادان کیسولدی دیمشلر *
خالد بن سنان پیغمبر ایدی دیب مرویدر * عنقا سیمروغ قوش‌در * دیمشلردرکه
بناکاه طاوق کونده ایکی یومورقه صالسه موتی‌ننك علامتی‌در * امام الرازی
حضرتلری علم مجلسنده اوتورغانده کوردی قارچغه بر کوکارچن‌نی قووب کیلور
کوکارچن کیلوب امام‌ننك آلدینه توشدی قویننه کردی قارچغه قایتوب کیتدی
مجلسده‌کی کشیلر عجب‌کا قالدیلار مجلسده شرف‌الدین دیکان بر شاکردی بدیهة

جاءت سليمان الزمان حمامة والموت يلمع من جناحي خاطف
من ابناء الورقاء ان محلكم حرم وانك ملجاء للخائف

دیدی امام رازی حضرتلری تحسین قیلوب آنکا منك دینار باغشلادی *
سلطان ملك شاه‌ننك شکارغه بیك رغبتی بار ایدی هر بر آولاغان حیوانن
تریك کوینچه اصرار ایدی حتی اون منك‌لب آولاغان حیوانی بولدی هر بر
صیدنی توتقاچ اوترسه‌بر آلتون صدقه‌بیرور ایدی * (فلان اعمر من القراد) دیرلر
عربلرننك ضروب امثاللرندندر چونکه مایمول یدی یوز یاشنه قدر تورا
ایمش * ودخی (فلان اعمر من النسر) دیرلر چونکه نسر اوچ‌یوز یل‌غه قدر
ترکلك قیلا ایمش * نسر کرکس قوشیدر * روایت قیلنمشدرکه مأمون خلیفه
بر وقتنی خطبه اوقوغانده بر چبن کیلوب بیمازا قیلدی کوزینه‌اوتوردی نیچه
قوسه‌ده‌همان کیلوب یابوشدی آخر خطبه‌اوقی آلمادی جمعه تمام‌بولغاچ ابو الهذیلنی
چاقروب صورادی بوچبن‌نی الله تعالی نی اوچون یاراتدی دیدی ابو الهذیل

ایتدی جابرلرنی تحقیر اوچون یاراتدی دیدی مأمون راست ایته‌سن دیب
بو جوابنه تحسین قیلوب بخشش‌لر قیلدی * لقمان حکیم اوغلنه ایتدی ای اوغل
ارلن سندن زیرا کراك بولماسون ارلن ده قش اوچون رزق حاضرلیدر سن هم قشنك
اوچون جای کونی رزقنکنی حاضرله دیدی که آخرت اوچون عمل قیل دیمکدر *
❁(حکایت)❁ بر زمان قش غایت صووق بولوب بر باقا ارلندن آزق صورادی
آشارمه یوق بر آز رزقلق رحیم ایتسه‌نه دیدی ارلن ایتدی جای کونی کون
بوینچه آواز کوتاروب قچقروب توردنك نی اشلادنك نیك قش اوچون آزق
حاضرلامادنك دیدی ❁(حکایت)❁ ابن السبابه دیکان کشی بر وقت‌نی یولده
کوردی بر طاطار مبارك یخشی آطقه آطلانوب بارور ابن السبابه باشین هواغه
کوتاردی‌ده ایتدی الهی یا رب بو ایشاکننك ده آطی بار من آدم من منم
ایشاکم‌ده یوق دیدی * عبد الحمید کاتب ایتدی زنهار ایشاکا آطلانما اکر
یورغا بولسه قولنك مشقت چیکار اکر چامان بولسه آیاغنك مشقت چیکار دیدی
❁(حکایت)❁ براو کوردی بر کشی بر ناچار ایشاکا آطلانوب بارور ای قرنداش
قایا باراسن دیدی اول کشی ایتدی جمعه نمازینه بارورغه چقدم بو کشی
ایتدی سبحان الله بو کون سه‌شنبه کوندر بلمادنك‌می اول کشی ایتدی نی
سویونوچ بولور ایدی منکا اکرده بو ایشاکم منی شنبه کون مسجدکا ایلتوب
یتکورسه دیدی * ات اورکاندن سنکا نی ضرر قیامت‌کاچه اوره تورسون ات
اورور کاروان یورور * کم قارغه ازی بلان یورسه تیز خرابه‌قه توشار
❁(حکایت)❁ امام ابو یوسف حضرتلری هارون الرشید بلان ایکسی ایکی
آطقه آطلانوب چقدیلار اما امام ابو یوسف آرتقه قالدی هارون الرشید ایتدی
یا قاضی آرتدان بارمق منکا تیوش ایدی دیدی قاضی ایتدی یا خلیفه سننك
آطنك قوسانك اوچا قویسانك سیر قیلا منم آطم قوسام سورتونه قیملداسام
قوقتای سن منی کوت دیدی ❁(حکایت)❁ بر عرب بر خاتوننی کوردی چیکرتکه
آشار عرب ایتدی عرب ایتدی سبحان الله عجبا من چیکرتکه‌ننك ایکوننی
آشاغانن کورکانم بار ایدی اما ایکون چیکرتکه‌نی آشاغانن کورمادم دیدی
❁(حکایت)❁ بر قارچغه اتیج‌کا ایتدی دنیاده من سندن وفاسز کشینی کورمادم
سننك جماعتنك یومورقه ایجندن چغوب اوسه اوزنکا یاقن کیلمایلر کیلسه‌لر
آنده کیت مونده کیت دیب سوره‌سن منی طاودان توتوب آلالار کوزلرمنی
بیلیلر قارانغی یرکا یابوب آچ توتالار شکارغه یبارالر قوشنی توتامن آلوب
قایتامن خیانتسز ایامه تابشرامن دیدی اتیج ایتدی سن بر قارچغه‌نی‌ده تیمور
چبق‌ده کورکاننك یوقدر اما منی آش‌خانه‌لرده تیمور چبقده کورورسن دیدی *

یولبارس کوب یوقلاوچان قارغه اوتکون کوزلی صچقان اوتکون قولاقلی مایمول وقویان قورقاق* توه ایکی موکوز صورادی ایکی قولاقدان قوروقالدی *

(روضه)

قرنداشلك * ودوستلق * مجالسه * صحبت * کورشی * حیله * حسن تدبیر * تیقظ * تبصر * وخطردن صاقلانمق * پیغمبر علیه السلام ایتدی قرنداشلرنکز ودوستلارنکز کوب بولسون الله تعالی حی کریمدر بنده سین قیامت کوننده قرنداشلری آراسندان آیروب عذاب ایتماکا استحیا قیلور اکر بر کشی قرنداشیننك کوزینه محبت کوزی بلان قاراسه وکونکلنده خیانتی بولماسه اول کشی اورنوندان تورماس الله تعالی آننك کناهلارین یارلقامای توروب دیدی* علی رضی الله عنه ایتدی دوست دوست بولماس تاکه دوستین اوچ توغروده حفظ ورعایه قیلماسه یعنی قاطیلق ومشقت وقتنده وغایب وقتنده ووفاتی وقتنده دیدی * ودخی ایتدی اوچ نرسه قرنداشنکننك کوکراکنده محبت نی برکتور وآرتدرر یولوقسه سلام بیرمك ومجلسکا کیلسه اورون بیرمك وسویوکلیراك اسمی بلان خطاب قیلمق دیدی * سقراط حکیم ایتدی دوستنکا یولوقغان وقتنکده خیر بلان ثنا ایت چونکه دوستلق باشی ثنادر نتاکه دوشمانلقننك باشی سوء الذکردر دوشماننك سندن ایمین بولمای توروب سن کامل بولماس سن اکر دوستنك سندن ایمین بولماسه سننك حالنك نی بولور اکر دوستنك دوستلغنده صادق بولسه دوستنکا بیوك درجه آرزو قیلما دوستلغنده تغیر حاصل بولور دیدی * مونده مناسب بر بیت

اکر اعلا مقامه ایرسه ادنی قولاغی صاغر اولور کوزی اعمی
اونودور کوز کورن یارقدیمی آنکا بلکه ایدر بغض عظیمی

اکر دوستنك بر درجه کا ایرشسه ایمدی سن آنکا مقدمده قارای تورغان کوزنك بلان قاراما چونکه اول سنی بالا منزلنده کورور سن آنی آتا منزلنده کور ❁(حکایت)❁ قیلمشلاردرکه هشام بن عبد الملك خلیفه لك کا جلوس ایتکاچ خلیفه لك مبارك بولسون دیب خلق جیولغانده هشام شکر سجده سی قیلدی ویاننداغیلار دخی همه سی سجده قیلدیلار مکر کلبی سجده قیلمادی هشام ایتدی سنی سجده قیلمقدان نی نرسه منع قیلدی یعنی سن نیك سجده قیلمادنك دیدی کلبی ایتدی کیچه کوندز بو کون طانکده من سننك بلان برکا ایدم ایمدی سن کوککا آشارسن من سنی قایدان تابارمن دیدی هشام ایتدی من کوککا آشسام سنی هم قالدرمامن دیدی کلبی ایتدی آلای بولسه من

یکرمی مرتبه سجده قیلورمن دیدی * ینه مذکور هشام بر وقتنی چالماسن توزاتور ایدی کلبی توردی‌ده هشام‌ننک چالماسن توزاته‌باشلادی هشام ایتدی تیمه‌تیمه‌من قرنداشمنی قل ایتمای‌من دیدی ینه‌بر کشی ایتدی یاامیر المؤمنین بزکا امر قیلمادنکز بز توزاتور ایدک دیدی هشام ایتدی مجلسداشلرمه خدمت ایتدرمك مروت توکلدر دیدی ❁(حکایت) فضلادان بر کمسنه‌کا ایتدیلر یا فلان سننک کوب‌می دوستلارنك بار دیدیلر اول فاضل ایتدی بلمای‌من چونکه‌حاضرده‌اقبالم‌کالدادر ودولتم‌ننک آرتقان زمانیدر مالم ملکم کوبدر قاچانکه اقبالم‌کیری‌کا کیتسه‌شول‌وقتده نیچه دوستم بار ایکانن بلورمن‌ده سزکا ایتورمن دیدی * بر هند کتابنده یازلمشدر که دوستلق علامتی شولدر دوستننک دوستنه دوست بولسون دوستی‌ننک دوشماننه دوشمان بولسون دیمشدر * دوشماننك دوشمان کورکان کشی‌نی دوشمان توتماق مروت توکلدر سننك دوشماننکنی دوست کورکان کشی‌سنی دوست کورماس * حضرت علی رضی الله‌عنه ایتدی دوستننک دوشمانین دوست توتمه دیدی *

تحب عدوی ثم تزعم اننی صدیقك لیس النوك عنك بعازب

یعنی سن منم دوشمانمنی دوست توتاسن‌ده آندان صونك‌من سننك دوستنك دیب کمان قیلاسن اش بیله بولسه احمق‌لق سندن بیك یراق‌ده کیتماس دیمکدر * حکیملر دیمشلردرکه محبت‌درست بولسه‌ادب شرطی ساقط بولور (شرط الالفة ترك الکلفة) الفت ومحبت‌ننک شرطی تکلف‌سز بولمقدر * آدم‌ننک کسب قیلغانی‌ننک اینك فایدالیسی مخلص‌دوستدر * سفیان ایتدی منکا بر دوست تابوب بیرنکز تاکه آنکا میل‌قیلوب‌دوستلق‌قه کونکل باغلار ایدم‌دیدی ایندیلر اول قاچقان‌ایندی آنی تابا آلماس‌سن دیدیلر یعنی حقیقی دوستنی تابمق مشکلدر دیمکدر * دوست ازلاماکا چققان کشی‌ننک سفری بیك اوزاق‌سفردر هیچ مقصودینه باروب یتماس دیدیلر * بر فیلسوفدن صورادیلار دوست نی نرسه‌در دیدیلر فیلسوف ایتدی ایندی آننك اسمی بار جسمی یوق اول شول نرسه‌در دیدی * علی رضی الله عنه ایتدی (اخوان هذا الزمان جواسیس العیوب) یعنی بوزمانه‌ننك دوستلاری عیب ازلاکوچی جاسوسلاردر *

اذا انت فتشت القلوب وجدتها قلوب الاعادی فی جسوم الاصادق

یعنی اکرسن کونکللرنی تفتیش‌قیلوب‌قاراسانك‌بیك کوب دوستلار جسمنده دوشمانلار قلبن‌تابارسن دیمکدر * ایمدی زمانمزده باری شولدر کم‌ننك زحمتی سنکا تیماسه شول‌کشی سنکا دوستدر ❁(حکایت)❁ اصمعی ایتدی بر وقتنی امام خلیل‌کا کردم بر کیچکنه پالاس اوستونده اوتورور اوتوردیب منکا اشارت

قیلدی من ایتدم اوزنکاده اوزنک بیك طار دیدم خلیل ایتدی ایکی دوشمان بوتون یر یوزینه صغماس اما ایکی دوست بر قارش یرکاده صغار دیدی * مجلس دوستلار اوچون تارایمای دوشمانلار اوچون کینکایمای‌در ایکی کشی ظالملردر بریسی شول کشیدرکه بر مجلس‌کا آقتوقدان کیلوب آننک اوچون مجلسنی طغزلاسه‌لار همان مربعا اوتوروربوکشی ظالمدر دخی بریسی شول کشیدرکه سن آنکابر نصیحت قیلوب آنی قبول ایتمایچه سننک نصیحتنکنی بر کناه اش‌کا صایسه بوکشی هم ظالمدر دیدی * بر مجلسده مجلس اهلندن براوکا ایتدیلر آزراق نقله ایت یعنی آزراق قوزغال کوچ دیدیلر (النقلة مثلة) دیدی * احنف ایتدی هر مجلس‌کا بارسام غیری کشی اوچون منی قوزغاتماسه‌لار یارار ایدی دیب قورقمای قالغانم یوق دیدی ❁(حکایت)❁ بر نیچه اوغریلارنی قاضی آلدینه توتوب کیتوردیلر برسی ایتدی من آلار جمله‌سندن توکل ایدم بلکه من آلارننک مغنیلری ایدم دیدی یه آلای ایسه تغنی قیل دیدیلر مغنی ایتدی

عن المرء لا تسئل وسئل قرینه فکل قرین بالمقارن یقتدی

دیدی قاضی ایتدی بلی درست ایته‌سن دیب قتل بلان امر قیلدی * عاقل‌لر بلان مجالسه قیل کیراك دوست کیراك دوشمان بولسون چونکه عقل‌ننک عقلغه فایداسی تیه‌در یالغوزلقدان وحشتلیراك نرسه یوقدر لکن موافق دوست تابماغانده وحدت‌دن یخشی نرسه یوق * مالك بن دینارننک هر زمان براتی بار ایدی بو اتنی اش‌کا دیدیلر مالك ایتدی بو ات احمق ونادان مجلسداشلردن یخشیراقدر دیدی * منقولدرکه دین قرنداشی‌ننک مالین وطعامن اوزی‌ننک رخصتندن باشقه تناول قیلمقدان ضرر یوق دیدیلر اکرده راضی بولور دیب یقینا بلسانك ❁(حکایت)❁ اسحاق الموصلی دیکان براو بر دوستی‌ننک خانه‌سنه کردی اوزی ایوده یوق ایدی ایونده بر جاریه‌سی بار ایدی موصلی اول جاریه‌کا ایتدی قایده خواجه‌نکننک آقچه قاپچوغین کیتورچی مونده دیدی جاریه کیتوردی موصلی ایکی درهم الدی‌ده چغوب کیتدی خواجه‌سی قایتقاچ جاریه مونی خبر بیردی خواجه‌سی ایتدی اکرده راست ایتسنك برضاء لله سن مندن آزاد دیب اول جاریه‌نی آزاد قیلدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی (رب اخ لم تلده امك) یعنی کوب قرنداشلرنك باردرکه آلارنی آنانك توغدرمادی دیدی یعنی یاط کشیلرننک قرنداشلردن آرتوقلاری باردیمکدر * مأمون خلیفه ایتدی قرنداش اوچدر بر قرنداش بار آشامق ایچمك نرسه‌سی کبك کون صایون کیراکدر بر قرنداش باردرکه دوا کبك کاها کیراك بولادر

وبر قرنداشنك دخی باردرکه آیلرده کیراك بولماید ردیدی * حکیملر ایتدیلر هر نرسه‌ننك یانکاسین اختیار قیل اما دوستلارننك ایلکارکیسی معتبردر دیدیلر * معاویه رضی الله عنه اوزی‌ننك کاتبنه دیمشدرکه اوّلکی دوستنکدان آیرولما چونکه سن آنی همان بر دوستلق اوزرینه تابارسن یانکا دوستنکا تمام بیرونوب بتمه چونکه اول یانکا دوستنك کم آشاسه آننك بلان آشار جیل قایا یورسه آنك یورور یعنی کم آرباسنه اوتورسه آننك جرون جرلار دیمکدر * ایسکی دوستنك بلان یانکا دوستنکنی آلوشدرما * الفتلی دوست منك‌کاده تابولماس * (لقاء الخليل شفاء العليل) مشهور سوزدر دوست‌ننك دوستقه یولوقماغی کوب علتلرکا شفادر دیمکدر * علی رضی الله عنه ایتدی (لقاء اهل الخيرات عمارات القلوب) کمك ایذکو خصلت کورسانك آندان آیرولما شایدکه سنکاده آننك برکاتندان نصیب باردر * ابراهیم علیه السلام‌ننك زله‌سی قاچان خاطرینه کیلسه هوشی کیتوب انکغراشقانی بر میل‌قدر یردن ایشتلور ایدی جبرائیل علیه السلام ایتدی یا خلیل الله دوستنك سنکا سلام ایتدی دخی یارلقادی‌که سن کورکاننك بارمی دوست دوستدان قورقارمی دیدی ابراهیم علیه السلام ایتدی یاجبرائل بلی زلهم خاطرمه کیلسه دوستلقنی اونوتامن دیدی * انس رضی الله عنه ایتدی بر وقت‌نی صحابه‌لرنی کوردم بیك شادلاندیلار بوقدر شاد بولغانلارین کورکانم یوق ایدی سببی بو ایدی‌که بر کشی پیغمبر علیه السلامغه ایتدی کشی کشی‌نی یاراتا اوزینه قیلغان ایذکولکی اوچون اما اول ایذکولکننك مثلن اوزی قیلا آلمای دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی (المرء مع من احب) یعنی کشی سویکان کشی‌سی بلان برکا بولور اولسه تریلسه قبردن قوبقانده سویکان کشیسی بلان برکا قوبار * قوبار هر آدمی اوز دوستی برلان (ثبات) * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی (زرغبا تزدد حبا) یعنی دوستلارنکا وقرنداشلرنکا کون آرالاش زیارت قیل محبتنکز آرتور دیمکدر * اوچ نرسه دوستلقنی آرتدرر زیارت قیلوشمق ویوروشمك آشاشمق سویلاشمك ❁(حکایت)❁ امام سجاوندی‌ننك بر دوستی بار ایدی نرنیچه کون زیارتنه کیلمادی سجاوندی عتاب قیلوب خط یازدی دوستی آنکا قارشی حریری‌ننك ایکی بیتن یازوب یباردی

لا تزر من يحب فی کل شهر غير يوم ولا تزده عليه
فاجتلاء الهلال فی الشهر يوما ثم لا تنظر العيون اليه

دیدی سجاوندی دخی آننك جوابنك یازدی

اذا حققت من خل ودادا فزره ولا تخف منه ملالا

وکن کالشمس تطلع کل یوم ولانك فی زیارته هلالا
دیدی * دوستلارغه زیارت قیلغانلیق یول قسقارا ایمش بو خصوصده مجنون دیمشدرکه
وکنت اذا ما جئت لیلی بارضها اری الارض تطوی ویدنو بعیدها
یعنی اکرمن لیلی طرفنه سیر قیلسام یر تورولوب یراق بولسه‌ده یاقن بولا دیمکدر * عمر رضی الله عنه ایتدی (نزاوروا ولا تجاوروا) دوستقه وقرنداشکا زیارت ایتماکا دایمچیلق جفاغه سببدر دیمشلردرکه زیارت‌ننك آزلغی ملالتدن ایمین لکدر کوب رعایه قیلوشمق یراقلانوشمقدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی براو قرنداشنه ودوستنه‌بر یل صله قیلمای تورسه قانن توککان بلان برابر بولور دیدی * بعضلر روایت قیلمشلاردرکه براو قرنداشنه اوچ کون زیارت قیلمای تورسه تموغغه مستحق بولور دیمشلردر * پیغمبر علیه السلام ایتدی هر بر دوشنبه وپنجشنبه کونلرده کوك ایشکی آچلور اوشبو کونلرده بنده‌لرننك هر نی کناهسی بولسه شرکدن غیری‌سی یارلقانور مکر آرالارنده بغض وعداوت بولغان کشیلر یارلقانماس دیدی ❁(حکایت)❁ کونلرده بر کون بعض آدملر مغیره‌کا شکایت قیلدیلارکه سننك صاقچیلارنك اوزلری‌ننك دوستلارین سننك دوستلارنکدان ایلکاری کرته‌در دیدیلر مغیره ایتدی تانوشلق اتلرکاده وحیوانلارغه‌ده فایده بیره‌در آدمکا قاچان فایدا بیرماس دیدی * ات اوز اویندا کی کشیکا اورمایدر ایمش * پیغمبر علیه السلام ایتدی کملکم الله تعالی‌کا وآخرت کوننه ایمان کیتورسه کورشی‌سینی حرمتلاسون دیدی * داود علیه السلام هر زمان یمان کورشیدن صغنور ایدی ویمان خاتوندان ویمان بالادان صغنور ایدی* لقمان حکیم ایتدی ای اوغل تاش کوتاردم تیمور کوتاردم یمان کورشیدن آور نرسه کورمادم دیدی * بزرجمهر ایتدی اولوغلارغه حرمت قیل کچیلرکا شفقت قیل کورکام مکافات قیل دیدی

معلوم اولاکه غیرلرکا ضرر ایتمایانچه وآلدامایانچه بر حسن تدبیر قیلمق منهی نرسه توکلدر مونی بلاغدر حیله دیرلرکه (الحیلة من فواید الاراء المحکمة وهی حسنة ما لم یستباح محظور) دیمشلردر یعنی حیله وحسن تدبیر متیقن بولغان رأیلرننك فایداسنداندر یوقسه آلدامق وظلم ایتمك حسن تدبیردن خارج اش ایتمك ایمسدر * بعض فقهادان سؤال قیلدیلار شریعتده حیله بارمیدر دیدیلر فقها جواب بیردی‌که الله تعالی حضرتی بنده‌لرینه رحمت اوچون تعلیم بیوروب قرآنده (وخذ بیدك ضغثا فاضرب بها ولا تحنث) بیوردی دیب جوازی بلان جواب بیردی وضع حدودده اوشبو رخصت باقیدر دیدی ❁(حکایت)❁ حضرت

عمر رضی الله عنه قولوندان بر او قتلکا مستحق بولغان کشی حیله وحسن تدبیر بلان قوتولمشدر قصه‌سی بودر که عمر رضی الله عنه بر وقت هرمزنی قتل ایتدرمك تلادی هرمز بر حیله تدبیری بلان ایچمك اوچون بر کاسه‌صو صورادی صونی کیتوردیلر کاسه بلان صونی آلدی اچارکا طاقتی بولماغان کبك اوزاق توتوب توردی عمر رضی الله عنه (لابأس علیك انی غیر قاتل حتی تشربه) دیدی هرمز توتدی‌ده صونی یرکا ارغوتدی (الوفاء یاامیر المؤمنین نور ابلج) دیدی یعنی عهدکا وفادر ای امیر المؤمنین بر نور باهردر دیدی عمر رضی الله عنه آنکاده قارامادی اولترماکا بیوردی هرمز ایتدی سن منکا امان بیرمش ایدنك ینه قتل بولورمی دیدی عمر رضی الله عنه ایتدی نی کیفیتك سنکا امان بیردم ایت دیدی هرمز ایتدی (لابأس علیك حتی تشربه) دیدنك بوسوزنکك لابأس کلمه‌سی اماندر غایه قیلغاننك شرب ایدی اول من دن واقع بولمادی دیدی آندان صونك عمر رضی الله عنه (قاتلك الله اخذت امانا لم اشعر) دیدی یعنی الله تعالی لایقنکنی بیرسون من بلماکانم حالده من دن امان آلدنك دیدی * ودخی عمر رضی الله عنه‌ننك عجم دیارنك بولغان فتوحاتندان اهواز قلعه‌سنی فتح قیلغان کونك یعنی هجرت‌ننك اون یدنچی سنه‌سنك ایدی مذکور هرمز دیکان بهادر عجم‌ننك سرکرده‌لرندن ایدی واهواز قلعه‌سی‌ننك محافظی ایدی مذکور شهرنی اسلام عسکری محاصره ایتکانك خلیفه‌ننك حکمی یعنی عمر رضی الله عنه‌ننك حکمی نی صورتك قرار تابسه آنکا راضی بولق اوزره مصالحه بولوب هرمزنی ایلچی ایتوب مدینه‌کا یباردیلر هرمز مدینهء منورکا ایرشکاچ هرمزننك توابعلری هرمزننك اوستنه‌قیمتلی کیوملرین ومزین قلنسوه‌لرین کیدردیلر تاکه گمانلارنچه خلیفه کوزینه‌مهابتلی کورنسون دیب عمر رضی الله عنه‌کا باردیلار کروب اوتوردیلار عمر رضی الله عنه یوقلاغان ایدی هرمز عجبلنوب قایك خلیفه‌ننك خدمتچیلری قایك ایشکچیلاری دیب صورادی خلیفه‌ننك آلای تکلفاتی یوقدر دیب جواب بیردیلار بو عجبك تورغان وقتنك عمر رضی الله عنه اویغاندی هرمزنی وجمیع توابعلرینی کورکاچ (الحمد لله الذی اذل بالاسلام هرمزا واشباهه) دیب هرمزننك اوستونك بولغان زینتلی کیوملرین صالدروب جینکلچه کیوندرماکا بیوردی آندان صونك کوب مکالمه‌لر بولوب اوتکاندکی واقعه‌نی ذکر قیلوشدیلار بعك هرمز اسلامنی قبول ایتوب عمر رضی الله عنه ایکی منك عسکر اسلام‌ننك رئیس لکن هرمزکا تابشردی * (الحاجة تفتح الحیل) ضروب مثلدر یعنی ضرورت وحاجت حیله ایشکلرین آچار کلام مشهوردر * ودخی ضحاك بن مزاحم‌ننك بر یهودیکا اسلام عرض قیلغانی هم بر حسن تدبیر ایدی حکایتی باشقه اورونك مذکوردر *

ضحاك

ضحاك بن مزاحم تابعین لرننك اولوغسی در ١٣٢ ده وفات ❁(حکایت)❁ داود
علیه السلام ننك زماننده بیت المقدسده صخرة الله قاشنده کوکدن آصلنوب تورا تورغان
بر زنجیر بار ایدی خلق بر بری بلان دعواده حکمکا تورسه‌لار اول زنجیر
یاننه کیلوب طرفین‌دن هر بری قوللارین زنجیرغه صوزارلار ایدی هرکم
سوزنده صادق بولسه زنجیر اول کشی‌ننك قولنه کیلور ایدی اکر یالغان بولسه
یوقاری تارتولور ایدی آخر بو زنجیر خصوصنده بر حیله وخیانت بولوب اول
زنجیر کوککا کوتارلمشدر که بر کمسنه بر کشی‌کا امانت بر جوهر قویمش ایدی
اول امانت آلغان کشی اول جوهرنی بر تایاق ایچنه قویوب صاقلادی بر زمان
ایاسی کیلوب قویغان امانت جوهرن صوراغانده اول کشی من امانتنکنی قایتاروب
بیردم واول کشی من آلمادم دیب نزاع قیلوشوب عدللك زنجیری یاننه کیلدیلر
مودع یعنی امانت ایاسی یارب سوزمده توغری بولسام زنجیرنی منکا یاقن قیل
دیب دعا قیلوب زنجیرغه قولون صوزدی قولی زنجیرغه تیدی آندان صونك
مودع یعنی امانت صاقلاغان کشی منکر تایاقنی توتوب تور دیب مدعی قولنه
بیردی یارب اوزنك بلورسن که من جوهرنی ایاسنه تابشردم بو سوزمده توغری
بولسام زنجیرغه قولم یتسون دیب قولون صوزدی قولی زنجیرغه یتدی خلق
بو حالنی کوروب حیفا که عدل زنجیری حق بلان باطلنی برابر قیلدی حق بلان
یالغان بلنمادی حقلق جویالدی دیدیلر درحال بو آلداشوننك سببی بلان
زنجیر کوزدن غایب بولدی وزنجیرننك موقت حکمی بتدی آندن صونك داود
علیه السلام خلق آراسنده حکم ایتمك اوزره وحی بولوب شاهد ویمین اول
زماندان بیرلی مشروع بولمشدر * مذکور زنجیرننك غایب بولمقی علم ازلیده
موقت بولغان حکمی نهایتنه ایرشکاندن عبارتدر فلیحفظ ❁(حکایت)❁ حضرت
سلیمان علیه السلامغه بر کشی کیلوب یا نبی الله منم قازمنی کورشیلرمدن بر کشی
آلمش اما کم ایکانن بلمادم دیب شکایت قیلدی سلیمان علیه السلام خلق مسجدکا
جیولسون بر مصلحت بار دیب ندا ایتدردی خلق مسجدکا جیولغاچ سلیمان
علیه السلام منبرکا چقوب ای آدملر سزلردن بر نکز کورشیسی‌ننك قازین آلوب
قاز مامغی باشنه یابشوب قالغان ایمش اول حال بلان دخی مسجدکا کرمش
دیب طاوش بیردی قازنی آلغان کشی خلق آراسنده قولی بلان باشین صیرا
باشلادی سلیمان علیه السلام ایتدی توتونکز شول کشینی دیدی توتدیلار
فی الحقیقة تفتیش بعدنده قازنی آلغان کشی اول ایمش معلوم بولمشدر * بنی
اسرائلدن نقل قیلنمش مونننك کبك حکایتلر معتبر بولسه بولماسه اظهار حق
وابطال باطل ضمننده علی تقدیر الصحة محض حکومت بلان ماٴمور بولغانلارغه

تعلیم تدبیر اوچون جایزدر وبعض محاضرات کتابلارنده بر وزیردن یاکه بر پادشاه‌دان نقل قیلوب یازالار بهر تقدیر عرض تعلیم تدبیردر لکن بنی اسرائلدن مونىك کبك حکایتار خصوصنده حدیثلر هم وارد بولمشدر سوره‌ٔ انبیانىك تفسیرنده ابو هریره‌دن بر روایت باردر تفسیر تبیان‌غه مراجعت قیلور استاکان کشی ❁(حکایت)❁ ابو هریره‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی بنی اسرائلدن ایکی خاتون‌نىك اوزلری بلان برکا ایکیسی‌نىك‌ده برار ایر بالالاری بار ایدی اوزلری یوغنده بر بوری کیلوب اول ایکی بالانىك بریسینی کوتاروب کیتدی بر زمان اوزلری ایلانوب کیلسه‌لر قالدرغان یرلرنده بر بالا یوق قالغان بر بالانی ایکیسی‌ده بومنم بالام‌در دیب داود علیه السلام‌غه حکمکا توردیلار داود علیه السلام اول قالغان بر بالانی اولوغراق خاتون‌غه حکم ایتدی آندان صونك بو ایکی خاتون ینه سلیمان علیه السلام‌غه باردیلار ونزاعلارین سویلادیلر اما برسی‌نىك‌ده دلیللری یوق ایدی سلیمان علیه السلام ایتدی منکا بر پچاق کیتورنکز بو بالانی اورتاغه کیسوب هر برنکزکا یارطیشار بالا ایتوب بیرایم دیدی یاشراك خاتون ایتدی یا نبی الله حق تعالی سنکا رحمت ایتسون زنهار آلای ایتمه کرچه منم بالام ایکانی حق بولسه‌ده بالامدان کیچدم منکا تیاسی یارطسی‌ده آنکا بولسون دیدی بس سلیمان علیه السلام اول خاتون‌نىك سوزندن بالاسنه شفقة ایتماکنه استدلال قیلوب اول یاش خاتونغه حکم ایتدی * مستطرفده مونىك قصه‌سی اوزوندر لکن مونده باری سلیمان علیه السلام‌نىك حسن تدبیر وحیله‌سن بیان قیلمقدر * داود علیه السلام‌نىك وسلیمان علیه السلام‌نىك مونىك کبك حکایه‌لری تفسیر کورکان کشی‌کا معلومدر * ❁(حکایت)❁ ودخی مستطرفده مذکوردرکه آل عثماندان سلطان سلیمان حضرتلری‌نىك بر عجب تدبیری بولمشدر شویله‌که آنىك زماننده ادرنه اهالیسندن بر متمول یعنی مال ایاسی وبای کمسنه وفات ایتوب خاتونی وبر سنکلی‌سی قالدی لکن آنىك خاتونی ایری مرض موت بلان سرخاو یاتقان مدتده حملم بار دیب اظهار قیلوب ووفاتندان صونك دخی قورصاغین بر کیفیتده ضور واوزین قورصاقلی خاتون ایتوب کورساتوب کویا بالا تابار زمانی کیلدی دیب وارث ایتمك اوچون بر حیله بلان شول کونده تابقان بر فقیره خاتون‌نىك بالاسین یاشرتون اوزینه کیتورتوب بالا تابدم آوازه‌سین شایع قیلدی وارثی بار دیب اول متوفی‌نىك همشیره‌سین میراثدان محروم قیلدی لکن اول همشیره‌ٔ مذکوره فلان قلنکز وفات بولوب زوجه‌سی بر حیله بلان اوغلوم بولدی دیب میدانغه بر بالا چغاردی احقاق حق بیورولسه ایکان دیب سلطان سلیمان‌غه باروب

شكايت قيلدى سلطان سليمان ايتدى منم خذمتمك بولغان كمسنه‌ننك نسبنه
اجنبى قاتوشمق جايز توكلدر ايمدى اوغليدر ديب متوفى‌غه اسناد قيلنغان
بالانى كيتوروب كوز آلدمك ياندرلسون ديب فرمان يازوب اعلان قيلدى
وبو فرمان بلان دخى همشيره‌سنه خبر ايتوب همشيره‌سى اول صبى‌نى ودخى
اول اولكان ايرمدن بولغان بالا ديب دعوا قيلغان خاتوننى آلوب سلطان حضورينه
كيتوردى بو احوالنى ايشتوب دخى اول بالاننك حقيقى آناسى فقيره خاتون
اوزين تانوتمايىچه جان آتوب بالاسنه شفقةً اول ميدانغه چقدى قاچان كه سلطان
اول زمان آط ميدانى ديكان يركا قارشو قصر همايوننك اولتورور ايدى وخلق
دخى اوشبو اوغلان حقنك تعجبا مذكور ميدانغه قات قات جمع بولوب نى بولا
ايكان ديب حيران بولوب تورورلار ايدى سلطان‌ننك امرى بلان ميدانغه
اوتون كيتورتوب اوط ياقديلار واول بالانى بيشكى بلان اوطقه تاشلامق اوچون
خلقنى ياروب اوط ميدانىنه كوتاروب كرديلر بو حالده خلق آراسندان اول
بالاننك حقيقى آناسى آنالق شفقتندن هاى بالام حراب بولدى ديب آطولوب
بالاسى آرتندان اوط ميدانىنه كردى امان پادشاهم بالامه تيمه منم بالامدر غايت
فقيرلكمدن بر حاجتمه يارار ديب اول خاتوندان بر نرسه آلوب آنكا بيرمش
ايدم ديب فرياد قيلا باشلاغاچ خلق سلطان‌ننك تدبيرن فهملب بر آوزدان
(عليك عون الله) دعاسينى قبهء آسمانغه ايرشدرديلر سلطان ينه امر قيلدى
بالا بلان اول ايكى خاتوننى سلطان حضورينه كيتورديلر اول خاتون‌ننك انكارغه
مجالى قالمايىچه بالاننك حقيقى آناسى اول فقيره خاتون ايكاننه اقرار قيلدى
موندان صونك مستطرف اياسى ديركه ايمدى سلطان سليمان بو حكمتلى
تدبير بلان (ارباب الدول ملهمون) قضيه‌سى نى ايكانن بيان بيورمشدر كه
پادشاهلار وعلى الخصوص آل عثمان سلطانلارى بو مقوله الهاماتدان خالى
توكللردر ديمش ❊(حكايت)❊ مغيره بن شعبه رضى الله عنه بر مرءه حسناغه
يعنى بر كوزال خاتونغه نكاحلانمق اوچون ياوچى يباردى بو وقتده دخى
عربدن بر باى كشى شول خاتونغه ياوچى يبارمش ايدى لكن اول عرب
يكت وكوركام كشى ايدى خاتون ايتدى ايمدى خاطبلارم ايكى بولدى ايكسى ده
خانه‌مه كيلسونلر كورايم ديب جواب كوندركاندن صونك بولار خاتون‌ننك خانه‌سنه
بارديلار وخاتون پرده آرتندان بولارننك سوزلارين طنكلاب تورور ايدى
پس مغيره بو كوزال يكت‌نى كوروب آخرى بو يكت‌ننك كوزاللكى خاتون‌ننك
عقلن آلور ديب برحسن تدبيركا وحيله‌كا توتونوب اى كوزال يكت الله تعالى
سنكا احسان قيلغان جمالنكك سوز يوق لكن موندان باشقه هنرنك وكمالنك

بارمیدر دیب سؤال قیلدی آندان صونك اول یکت اوزی‌ننك صفات حسنه‌سندن بر نیچه نرسه تعداد قیلدی مغیره ایتدی آلوش بیروشلك وصرفلك دقتننك وعلم حسابده بهره‌نك نی کیفیتلكدر دیدی یکت ایتدی علم حسابدان منكا بر مشكل مسئله یوقدرکه من بو خصوصلك خردل دانه‌سندن‌ده نچه‌راك حسابلارنی چغارامن دیدی مغیره ایتدی من خردل دانه‌سی کبك نچه حسابلارنی بلمیم بر بدره نقدنی خانه‌مه کیتوروب قویامن جماعتم کیراك صایون آلوب آلوب صرف قیلالاربتكانن بلمیم بتدی دیسه‌لر ینه کیتوروب صالامن دیدی بس مذکوره کوزال خاتون مونی ایشتكاچ والله تحقیق اوشبو منم بلان محاسبه قیلمایه‌چق قارت اوشبو خردله مقداری اوزره مصرفن صایغان کوزال یکتدن سوکلورا کدر دیب مغیره‌نی قبول ایتمشدر * (بر بدره نقد اون منك درهمدر)

۞(حکایت)۞ آدم کرا آلماسدای طاولارده مقام‌توتقوچی کرد طائفه‌سندن برنیچه قطاع الطریقلار چغوب اوزغان بارغان مسافرلرنی وتاجرلرنی طالاب وغصبلاب مالالارین آلالار ینه قاچوب مقاملارینه کیته‌لر دیب عضد الدولة خلیفه‌کا خبر بیردیلر خلیفه آلارغه قهر قیلمق اوچون بر حسن تدبیر قیلدی‌که تاجرلردن بعضیسنی کیتورتوب آلتون کموش صاوتلار ایچنه زهر بلان مربی حلوا وطاطلی طعاملار طوطروب بر ایشاككا یوكلاتدی، واول تاجرکا فهملاتدی‌که بو یوك فلان امیرننك خاتوننداندان فلان امیرننك خاتوننه هدیه‌در دیب شایع قیلدی‌لار مذکور تاجر کاروان بلان بارغانده اول‌قطاع الطریقلار چغوب کاروانتی طالادیلار وقطاع الطریقننك برسی اول مذکور ایشاکنی یوکی بلان یالغوز یتاکلاب کیتدی مقامنه باروب یوکنی آچوب قارادی کوردی‌که آلتون کموش صاوتلارده نفیس نعمتلر غیرلر ینه‌بیرماس‌کا قصد قیلوب یاشرمکچی بولدی لکن یولداشلاری سیزوب همه‌سی آچ بولغانلاری حالده بو زهرلی حلوالرنی طالاشوب آشادیلار کوب زمان کیچمادی همه‌سی بردن هلاك بولدیلار مال ایالری هرقایسی‌سی مالالارین آلوب حلوادان طاطلی دعاغه‌خلیفه‌نی غرق ایتدیلر ۞(حکایت)۞ بر شهر والیسی‌ننك حضورینه اوغریلق تهمتی بلان ایکی کشینی توتوب کیتوردیلر اول عقل ایاسی وحسن تدبیر ایاسی والی بر تدبیر قیلوب اول ایکی اوغری آلدنلك بر کاسه صو صوراب آلدی کاسه‌نی قولنه آلوب غایت آچیغلانوب صولی کاسه‌نی یرکا ارغوتدی اوغریلارننك بری‌سیسكانوب باشی ایلانوب یقلدی برسی هیچ قیملداماینچه اورنونده تورور بس والی اول سیسكانوب یقلغان کشی‌کا بار سن یولنكا کیت دیدی ایکنچسنه مالنی آلغان سن سن کیتوروب بیر دیب تخویف قیلدی اول اوغری دخی اقرار قیلوب مالنی بیردی اول والیدن

صورادیلار بوفراستنکز نیچوك بولدی دیدیلر والی ایندی اوغری کشی ننك
کونکلی قاطی وقوتلی بولادر واول برسی غفلت بلان تورغانده کاسه یرکا
توشکاچ قورقوب کیتدی آننك قلبی اوغری قلبنه اوخشامادی بلدم که اوغری
توکلدر دیدی ❁(حکایت)❁ منقولدرکه بر کمسنه حج شریفکا نیت ایتوب
بر آز مالینی صورتده اینکوکا اوخشاغان بر کشی کا امانت قویدی شاهدلری
یوق ایدی حج قیلوب قایتقاندان صونك مالین طلب قیلغاچ اول امانت آلغان
کشی انکار قیلوب بو حاجی بی چاره قاضی ایاسکا باروب شکایت قیلدی ایاس
ایتدی سننك موندە کیلکاننکنی کشی بلدیمی حاجی ایتدی یوق براوکاده
ایتکانم یوق قاضی ایتدی آلای بولسه بارقایت ایونکده ایکی کون اوتور بو
واقعەنی براوکاده سویلامه دیب تنبیه قیلدی آندان صونك امانت آلغان
کشینی چاقرتوب یومشاقلق بلان عزت واکرام قیلوب مصلحت طریقچه آنکا
ایتدی من ده یتیم مال لاری وقف لر وامانت لر بیك کوب جیولدی منکا بو کونلرده
اوزاق سفر قیلمق ضرور بولدی سننك دیانتنکنی وامانتنکنی ایشتدم بار
خانەنکده منم مالمنی صاقلامق اوچون بر اورون حاضرله اوچ کوندن صونك
یاMچیلار الوب کیل صاندوقلارنی آلوب کیتارسن دیدی اول مذکور خائن
باش اوستی دیب کیتدی واول مال ایاسی دخی وعدەسی کوننده قاضی ایاسکا
کیلدی قاضی ایتدی ایمدی اول کشی کا بار مالنکنی صورا بیرماسنك سنی
قاضی غه باروب شکایت قیلورمن دیب ایت دیدی بو کشی قاضی ننك اوکراتوی
بوینچه باروب اول امانت آلغان کشی کا کورنکاچده ای برادر سنکا اویناب
مزاح قیلمش ایدم مه مال لارنکنی آل دیب تماما ایاسنه قایتاروب طابشردی
بو حاجی افندی مالین قایتاروب آلغاچ تشکرا قاضی غه باروب خبر بیردی
ینه اول خائن دخی وعدەسی کوننده آطلار بلان قاضی افندی کا مال تویارکا
کیاوب یتدی قاضی ایتدی ایمدی اول حاجی سندن مالین قایتاروب آلغاچ
اول رایم منقلب بولدی سفرنی قویدم بار کیت الله تعالی سننك کبك لرنی خلق
ایچندن آلسون دیب بد دعا قیلوب یباردی (بو حکایت ایکنچی مناسبة بلان
باشقه اورونده هم یازلغاندر ❁(حکایت)❁ هارون الرشید اوچ اوغلینی ولی عهد
ایتوب ارکان دولتی نی جیوب بو خصوصده بیعت ایتدروب کواهلاندردی لکن
ارکان دولتدن بر معروف کشی بو بیعت کا تخلف قیلدی هارون خلیفه اول
کشینی چاقرتوب نی سببلی سن برزننك بیعتمزکا تخلف قیلاسن دیب صورادی
اول کشی ایتدی یا امیر المؤمنین من شغلم بارلق سببلی بیعت مجلسنه کیله
المادم دیب اعتذار قیلدی آندان صونك خلیفه امر قیلدی عهد نامەنی

کیتروب اوقدیلار بوکشی ایشتدی یاامیر المؤمنن (هذه البیعة فی عنقی الی قیام الساعة) دیدی یعنی ای امیر المؤمنین اوشبو بیعت قیام ساعتکاچه منم موینومده‌در دیب رضالق کورساتدی خلیفه بوسوزده توریه‌بارلغین فهملامایںچه قیام ساعتدن مرادی یوم حشر بولماقن ظن ایتدی اما اول کشی‌ننك مرادی خلیفه مجلسندن قیامی ایمش ❁(حکایت)❁ مغیره بن شعبه ایتدی منی حارث قبیله‌سندن بر یکت آلدادی آندان غیری کشی‌کا آلداتقانم یوق ایدی شویله‌که اول مذکور قبیله‌دن بر خاتوننی تزوج ایتماکا دیب اراده قیلوب اول یکت‌دن صوراشدم یکت ایتدی یاامیر المؤمنین اول خاتون‌ده سننك اوچون خیر یوقدر دیدی نی‌دن دیدم یکت ایتدی من اول خاتوننی بر ایر کشی اوبکانن کوردم دیکاچ اول خاتوندان اعراض قیلدم فی الحال اول یکت اوزی باروب انی نکاح ایتدی بر وقت‌نی اول یکت‌کا کوروب ایتدم ای فلان اول کشی اوبکان خاتوننی نی اوچون آلدنك اوزنك آنی کشی اوبدی دیب ایتکان ایدنك دیدم یکت ایتدی بلی اول خاتوننی کچکنه چاغنده آتاسی اوبکاننی کورکان ایدم دیب منی مبهوت قیلدی دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بنی تمیم قبیله‌سی‌ننك سیدی بولغوچی احنف‌کا کیلوب برسله اوردی احنف اول کشی‌کا ایتدی بو یامان اش‌کا سن نی‌وجهدن جرات قیلدنك اول کشی ایتدی بر کمسنه منکا بنی تمیم‌ننك سیدی بولغوچی احنف‌نی لطمه اورسانك سنکا فلان‌قدر آقچه بیرورمن دیب جعل تعیین قیلمش ایدی دیدی احنف ایتدی یوق آلایسه سن خطا قیلدنك بنی تمیم‌ننك سیدی من توکل من آلارننك اولوغسی حارثه بن قوامه‌در دیدی اول کشی موعود بولغان آقچه‌نی آلمق حرصی بلان باروب حارثه‌نی صوقدی درحال حارثه آنی توتدروب قولون کیسدردی جزاسین تابدی بو کتابده احنف دیب کوب یرده ذکر قیلنور که غایت حلم وکرم بلان مشهور ایدی هر نی‌قدر لطمه المن طاطیسه‌ده مذکور کشی‌کا حلم ایتوب حسن تدبیر بلان حقندان کیلدی * ایمدی حلم ایاسی‌ننك بیله شیوه‌سندن وکاها آچیغندان ظهور ایتکان اثر مقتضاسنچه قورقماغه تیوش * حلیم کشی‌ننك آچیغی غایت اثرلیدر کون تون قیقروب باقروب یورکان کشی‌ننك آچیغندان قورقمایلار اوزینه‌ده فایداسی یوق طاوشی بلان کشی‌نی‌ده بورچوب بتوره‌در * ودخی بو روضه‌مزده کوب مرتبه ذکر قیلنمش امام شعبی ابوعمر بن عاصم بن شرجیل الشعبی تابعین‌لرننك مشهوری‌در حضرت عثمان زماننده تولد ایتوب یوزده بشنچی یل‌لار اثناسنده وفاتدر ابن عباس‌کا ملازمت قیلوب آندان کوب حدیث روایت قیلمشدر *

حکایت

❁(حكايت)❁ ودخی روایت صحیحه اوزه دفع ضرر ضمننك بولغان حسن تدبیردندرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم خیبرنی فتح قیلوب مسلمانلارنی شادلاندرغاندان صونك اسلام شوکتی بولغان زمانك حجاج بن علابط دیکان کشی دخی مسلمان بولوب رسول الله حضورینه کیلدی ایتدی یا رسول الله منم مکه‌ده همشیره‌م ام شیبه یاننك‌در ودخی مکه تاجرلرنده اولاشکان مال‌لارم باردر منم مسلمان بولغان خبرم آلارغه ایشتولماس بورون مکه‌کا قایتایم قورقارمن که مسلمان بولغانمنی بلسه‌لر مکه‌ده بولغان بارچه مالم کیتار دیب اذن آلغاندان صونك ینه یارسول الله (انی احتاج ان اقول) دیدی یعنی یا رسول الله من سوز شویلاشماکا محتاج من دیدی موندان مرادی بر مصلحت اوچون اسلامن یاشروب اگر اقتضا قیلنسه اهل اسلامغه دوشمان کورونوب اسلام ضررینه سویلاشماکن بلدروب بو وجه بلان رخصت صورادی پیغمبر علیه السلام (قل وانت فی حل) دیب رخصت بیردی آندان صونك حجاج رضی الله عنه چقوب مکه‌مکرمه جوارنك ثنیة البیضاء دیکان یرکا باردی آنك قریشدن برنیچه کشی رسول علیه السلام‌ننك خیبرکا سفر قیلماقندان بر خبر ایشتمك اوچون قریش طرفندان چقمشلار ایدی اول کشیلر حجاجنی کورکاچ شاید مونك بر خبر باردر دیب حجاج یاننه کیلدیلر یا حجاج محمدننك خیبرکا کیتکانن بز ایشتدك سن نی خبر ایشتدنك سویله دیدیلر حجاج ایتدی درست محمد خیبرکا کیتدی منم ده سزکا سرور کیتوراچك بر خبرم بار دیدی فی الحال بوخبرنی صوراشماغه حجاج‌ننك توه‌سین چرناب آلدیلار یا حجاج نی خبرنك بارسویله دیدیلر حجاج ایتدی محمد شوندایِن بر هزیمت بلان منهزم بولدی که محمد اسیر بولدی مونك قتل ایتمایِنچه مکه‌کا یبارایك آنك مکه اهلی آراسنك آنی وهم اسیر توشکان کشیلرنی قتل ایتسونلر دیدیلر دیدی مونی ایشتکاچ آلار مکه جانبنه کیتوب ایمدی خبر کیلدی همان محمد کیلاچکدر شویله بولور دیب ندا ایتدردیلر حجاج آلارغه ایتدی منم خلق اوستونك بولغان مالمنی جیماغه یاردم ایتوشنکز زیرا من تاجرلردن مقدم خیبرکا باروب محمدننك نرسه‌سندن ومالندان وصحابه‌لری‌ننك نرسه‌لرندن‌نی بولسه صاتوب آلایم دیب نیت ایتمش ایدم دیدی آندان صونك حجاج بلان توروب حجاج‌ننك استاکاننددن آرتوق یاردم ایتوشوب مالین جیوب بیردیلر قاچان‌که اوشبو قارا خبر مکه‌ده شایع بولدی عباس بن عبد المطلب رضی الله عنه دخی بوخبرنی ایشتوب مذکور حجاج تاجرلر چادرنك ایدی یاننه کیلوب ای حجاج بو سن نیداین خبر کیتوردنك دیدی حجاج ایتدی سنکا ایتاسی بر سوزم بارکه سن آنی صاقلارغه قادرمیسن دیدی عباس قسم ایتوب قادرمن والله صاقلارمن

دیدی حجاج ایتدی مونك سویلاشرکا بولماس آولاقك سویلاشرمن زیرا کوراسن که مالمنی جیمقك من دیدی آندان صونك حجاج تمام مالن جیوب بتورکاچ عباس بلان ملاقات بولوب ایتدی ای ابو الفضل سوزمنی صاقلا زیرا قورقامن که آرتمدان دوشمانلار بارور لکن اوچ کوندن صونك تلاسنك نی سویله دیدی ینه حجاج ایتدی ای ابو الفضل قرندا شنك اوغلی منصور ومظفر بولغانلاری حالك خیبرنی فتح قیلدی ومال‌لارین غنیمت ایتوب اول اولدکا پیغمبر علیه السلام وصحابه‌لری مالك بولدیلار خیبر ملکی مقتول بولدی قزی صفیه‌صفوة اسلام بلان مشرفه بولوب پیغمبر علیه السلام تزوج قیلدی حاضرده زفافك شرفیاب بولدی دیدی عباس مونی ایشتکاچ کمال سرورندن سن نی سویلارسن یا حجاج دیدی حجاج ایتدی ایمدی الله تعالی بلورکه حال بیله‌در من دخی مسلمان بولوب مونك کیلدم ظاهرده سن ایشتکان سوزلرموسن کورکان فعللرم رخصت همایون نبوی بلان‌در مالمنی تحصیل اوچون ایدی زیرا بولای ایتماکان بولسام مالم تلف بولور ایدی لکن من کیتکاچ اوچ کوندن صونك امرنکنی اظهار قیل والحاصل پیغمبر حق علیه السلام افندمز والله سن تلاکان حال اوزره‌در دیدی ویولنه روان بولدی * ایمدی حجاج اوشبو تیقظ بلان مالینی تحصیل قیلماغه حیله تابمشدر * ودخی اوشبو سوزلر تیقظ وتبصرننك فایدا سنه دائر سوزلردر که حکیملر ایتدیلر بر کمسنه که نفسینی آگاه ایتوب آنکا تحفظ ووقایه کیومی کیدرسه دوشمانی آنکا ایتاچك کیدن وحیله‌دن نا امید قالور وآنکا مکر ایتوچیلرننك مکری دفع قیلنور * تحفظ وتیقظ وتبصر یعنی هر اشك صاقلانوب اش قیلمق واویاولق ایتمك وغافل بولماق وهر اشك حسن تدبیر بلان اویلاب اش قیلمق‌در ودخی حکیملر ایتدیلر تیقظ واویاولق دیکانمز هر اشده غفلت ایتمامکدر دیدیلر * کشی‌ننك اویاولغی یوقلامای تورغان بر قاراولچیدر وهیچ آرمای تورغان بر صاقچیدر ورشوت آلمای تورغان بر حاکمدر قایو کمسنه‌که اویاولقنی وغفلتسزلکنی اوزینه لازم ایتسه دوشماندان وضایع وتلف بولمقدان مکر وظلمدان ایمین بولور دیمشلردر که بوتون بر کتابلق سوزدر * هر بر دنیا اشلرنده وآخرت اشلرنده تیقظ نی نرسه‌در اخلاق کتابلارینه وفنون ادبیه کتابلارینه قاراب مطالعه قیلوب کسب قوة نی بلان حاصل بولور عداوت اهلنه غلبه نی بلان حاصل بولور بوفنلرننك علماسی بلان مذاکره قیلوشوب تفصیلاتنه مطلع بولمق لازمدر (اول الفکرة آخر العمل) * ایمدی ضرردن صاقلانمق واجب ایکانی اوشبو آیتدن استدلال قیلنورکه الله تعالی بیورمشدر (ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة) معلومدرکه هیچ کم کوره توروب

هلاك بولاتورغان يركا كرماس لكن هلاكلك احتمالى بار اورونغه اوز آياغنكز بلان باروب كرمانكز ديمكدر مثلا اجلم يتماسه اولمامن ديب كوز آچقوسز بورانلى كونده كيچكا قارشى يولغه چقمه چونكه احتمالدركه بوران قوتلى بولوب يول تابارغه مجال بولماس ده يول آداشوب هلاك بولورسن * ودخى اورامده كيزوب يوركان وقتده آچق قابقا توغروسندان قارامايچه اوزما احتمالدركه ايشك الدندان چابوب چقا تورغان آط بولورده زحمت كورورسن * ودخى اورام يوچماقلارنده كذلك * وينه كيچكنه وايسكى كيمه‌كا اوتوروب صو سفرينه چقمه آياز جيل‌سز كون بولسه يخشى لكن احتمالدركه ايدل اورتاسنه يتكاچ جيل چغوب هلاك بولورسن * ودخى كوزكونى دريالارقاتار قاتماسه اشانچسز بوز اوستنه كرمه چونكه احتمالدركه محكملنوب يتماكان بوز يمرولوب هلاك بولورسن ياز كونى كذلك * ايمدى موننك كبك احتمال‌لرنى كوزاتوب تورمقنى تبصر وتيقظ ديرلر وغير اشلرننك هم اوشاند اقدر ❁(حكايت)❁ بر بالا خصوصنده ايكى خاتون ايكسى ده بومنم بالام ديب نزاع قيلوشوب برقاضى قاشنه بارديلار قاضى جلادنى چاقردى بو بالانى اورتاغه كيسوب بو ايكى خاتونغه بولوب بير ديب امر قيلدى اول خاتونلارننك برسى بو بالانى اورتاغه كيس ديكاچ همان بر سوز ايتمايچه توردى ايكنچسى جزع فزع قيلوب يغلادى زنهار بالامنى كيسمه كرچه منم بالام بولسه‌ده اول خاتونغه باعشلادم بالامدان كيچدم ديدى قاضى بلدى كه اول بالا اوشبو خاتون‌ننك‌در بالانى انكا بيردى ايكنچى خاتوننى تازيانه اوروب قووب چقاردى ❁(شكايت)❁ بر شهرده بر باى‌ننك آمبارندان مامقى اوغرلاندى اول مامق ايا سى پادشاه‌غه كيلوب شكايت قيلدى پادشاه مامق اوغرلاغان كشيلرنى ازلتدى تابماديلار بر وزير پادشاه‌غه كيلوب عرض قيلدى كه اكر پادشاه‌ننك فرمانى بولسه مامق اوغرلاغان كشينى تابارمن ديدى پادشاه امر قيلدى بو وزير ايوينه قايتوب اولوغ ضيافت حاضرلادى بارچه شهر خلقين اولوغ وكچك‌نى برسين قالدورمايچه همه‌سن چاقردى اولوغ كچك همه‌سى جيولديلار پادشا هم كيلدى خلق همه‌سى اوتورديلار مذكور وزير چقوب همه خلق‌ننك يوزلرينه برام برام قاراب هى حرامزاده حياسز واحمق‌لار مامق اوغرلامشلار مامق بورتوكلرى صقال‌لارينه يابوشمش شول حال بلان پادشاه مجلسنه كيلوركا اويالمادنكزمو ديدى مامق اوغرلاغان كشيلر همه‌سى صقال‌لارين قول‌لارى بلان صيپره باشلاديلار معلوم بولدى كه مامق اوغرلاغان كشيلر اوشبولاردر پادشاه دخى وزيرننك حكمتنه تحسين قيلوب مامق‌نى اول كشيلردن آلوب ايا سنه تابشرديلار ❁(حكايت)❁ بر دانشمند

بر عطارغه منك آلتون امانت قویوب اوزی سفرکا کیتدی بر نیچه کونلر سفرده یوروب قایتقاچ اول عطاردان قویغان امانتن باروب صورادی عطار منکا هیچ نرسه قویغاننك یوق یالغان ایتمه دیب انکار قیلدی دانشمند بلان نزاغ قیلوشدیلار غاوغا قوبدی خلق جیولدی بارچه‌سی بو عطار یخشی کشی دیانتلی کشی خیانت قیلماس دیب دانشمندنی یالغانچیغه چقاردیلار آخر دانشمند عاجز بولوب بو احوالنی بر کاغزکا یازدی وپادشاه‌غه عرض قیلدی پادشاه امر قیلدی بار سن اول کشی‌ننك دکاننه بار اوچ کون شول اورونده توربریرکا کیتمه دورتنچی کون من آنده بارورمن سنکا سلام بیرورمن سلاممنی قایتارورسن باشقه بر جواب بیرماس‌سن اما من اوزوب کیتکاچ عطاردان آلتونلارنکنی صورا اول نی جواب بیرسه‌ده منکا باروب خبر بیردیدی بس بو دانشمند پادشاه فرمانچه اول عطارننك دکانی یاننده اوچ کون توردی دورتنچی کون پادشاه وزیر وزراسی بلان عطارننك دکانندن اوزغانده آطن توقتاتوب دانشمندکا سلام بیردی دانشمند پادشاه‌ننك سلامن آلدی پادشاه ایتدی ای برادر منکا برده بارغاننك یوق حال احوالنکنی برده‌سویلاکاننك یوق‌لا دیدی دانشمند هیچ جواب بیرمادی عطار بو واقعه‌نی همه‌سین کوروب تورور ایدی بیك قورقدی پادشاه اوزوب کیتکاچ عطار ایتدی ای دانشمند سن منکا امانت قویدم دیب ایته‌سن سن امانت قویغانده من قایده ایدم منم یانمده کشیلر بار ایدی‌مو یانکادان سویلاب قاراچی الله خاطرمدن چقدی میکان دیدی بو دانشمند احوالنی همه‌سین یانکا باشدان سویلادی عطار بر آز اویلاب توردی‌ده راست ایته‌سن حاضر ایسمه توشدی بیرکان ایدنك دیب آلتونلارنی چقاروب تابشردی وعذر تلادی ❁(حکایت)❁ برشهرده بر اولوغ بای خواجه‌ننك قلی قاچوب کیتدی بر نیچه کوندان صونك خواجه سودا بلان ایکنچی شهرکا باردی اول شهرده یورکانده اوزی‌ننك قاچقان قولن کوردی نیك قاچدنك دیب باروب یقاسندن توتدی اول قل دخی خواجه‌ننك یقاسندان توتدی سن منم قلم ایدنك نیك قاچدنك فلان قدر مالمنی اوغرلاب قاچدنك دیب غاوغا قوباردی ایکسی‌ده سن منم قلم دیب یقالاشوب قاضی قاشنه باردیلار انصاف استادیلر بس قاضی بولارنی ایکیسین ایکی ترزه توبنه اوتورتدی ایکنکزده ترزه‌دن باشنکزنی چقاروب تورونکز دیب امر قیلدی ایکسی هم ترزه‌دن بر یولی باشلارین چقاروب توردیلار شول وقتده قاضی افندی دررو قچقردی یا جلاد قلج بلان قل‌ننك باشین کیسوب توشور دیدی قل بوسوزنی ایشتکاچه باشین تارتوب آلدی خواجه همان باشین ترزه‌دن چقارغان حالنده

قالدی اصلا قوزغالمادی آندان صونك قاضی اول قلغه سیاست قیلدی وخواجه‌سنه تابشردی مونا حسن تدبیر ❀ حکایت) ❀ بر دولت ایاسی آدم بر صراف‌قه کوب مال امانت قویوب اوزی سفرکا کیتدی سفردن قایتقاچ قویغان مالین صراف‌دان قایتاروب صورادی صراف انکار قیلدی منکا تابشرغاننك یوق دیب آنط اچدی بس بو کشی قاضی‌غه باروب احوالن عرض قیلدی قاضی بر آز فکر ایتوب توردی‌ده ایتدی یا فلان صراف مالنی قایتاروب بیرمادی دیب هیچ کم‌کا سویلامه مالنکنی قایتاروب آلماغه بر تدبیر قیلورمن دیدی ایکنچی کون قاضی اول صرافنی اوزینه چاقردی ایتدی یا فلان منم اشم بیك کوبایدی یتوشوب بولمایدر سنی اوزیمه نایب ومعین قیلماغه ارادەم بار سننك بوروچنك‌ده کوب دیب ایته‌لر سنکاده فایدا بولور منکاده بولوشلق ایتارسن دیدی صراف قبول ایتدی آندان صونك قاضی صراف کیتکاچ اول مال ایاسین چاقروب دخی ایتدی ایمدی بار صرافدان مالنکنی صورا دیدی بس بو کشی صراف یاننه کیلدی صراف بو کشینی کورکاچ خوش کیلاسن کیل کیل سننك مالنکنی اونوتقان ایدم بو کون خاطرمه توشدی مونا مالنکنی آل دیب مالنی بو کشی‌کا تابشردی نایب بولمق امیدی بلان قاضی یاننه کیتدی قاضی ایتدی بو کون پادشاه یاننه بارمش ایدم ایشتدم‌که سنکا پادشاه نایب‌لکدن‌ده اولوغ اشنی تابشرماقچی بولادر شکر ایت اولوغ مرتبه‌کا ایرشه‌سن ایمدی من اوزمه نایب‌لك‌کا ایکنچی کشینی تابارمن دیب بو حیله بلان صرافنی قایتاروب یباردی ❀ (حکایت) ❀ بر وقت‌نی بر بای آدم‌ننك یورطندان بر قاپچوق آلتون یوغالدی اول کشی قاضی‌غه باروب خبر بیردی قاضی اول کشی‌ننك یورطنده بولغان آدملرنی همه‌سین چاقردی وهر برسنه برار تایاق بیردی همه‌سی بر اوزونلقده بر اولچاوده ایدی ایتدی کم‌ده کم اوغری بولسه اول کشی‌ننك تایاغی بر بارماق قدر اوزون بولور دیدی بار قایتنکز دیب همه‌سین قایتاروپ یباردی اول قاپچوق بلان آلتون‌نی اوغرلاغان کشی قورقدی‌ده بر بارماق قدر قاضی بیرکان تایاقنی کیسدی ایکنچی کون ینه قاضی اول کشیلرنی همه‌سین چاقردی همه‌سی‌ننك تایاقلارین قارادی برسی‌ننك بر بارماق قدری تایاغی قسقه معلوم بولدی آلتون‌نی اول کشی اوغرلاغان ایمش آلتون‌نی ایاسنه تابشرتوب اول اوغری‌نی سیاست قیلدی (زمانه‌مزده هم مدرسه‌ده بیله عادت‌بار ایدی) *

(روضه)

عفو * مروت * فتوت * جورماردلق * صارانلق * لئیملك * آچو یوتمق * اخلاق حسنه * یومشاقلق * مکافات * کشی ننك خطا وکناهسنی عفو قیلمق وکیچورمك اخلاق حسنه‌دندر واولوع ثوابلی اشدر الله تعالی (خذ العفو وأمر بالعرف) بیورمشدرکه پیغمبر علیه السلام‌دان صورادیلار خذ العفودن مراد نی نرسه‌در دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی قطع رحم قیلغانلارغه صله ایتارسن سنی محروم ایتکانلرکا انعام احسان قیلورسن وسنکا ظلملق وجبر ایتکانلرکا عفو قیلورسن مونی عفو دیرلر دیدی * ودخی الله تعالی ایتدی (فمن عفی واصلح فاجره علی الله) دیدی که مفسرلر قایوکسنه‌که عفو ایتار واوزی بلان دوشمانی ننك آراسین اصلاح ایتار آننك اجری الله تعالی اوزرینه‌در دیب تفسیر ایتمشلردر * علی رضی الله عنه روایت قیلمشدرکه (اولی الناس بالعفو اقدرهم علی العقوبة) یعنی عفو قیلمقده آدمیلرننك آرتوغراقی وزیاده مقبولراکی جنایت وکناه اهلنه عقوبت وجزا قیلورغه قدرتی بولا توروب عفو قیلغوچیلاردر عقوبت وجزا قیلماقدان عاجز بولغانلار نیتلری بلان مأجور بولسه‌لارده قادر بولغانلاردان اوندر بوخصوصده شیخ سعدی دیمشدرکه

بدی را بدی سهل باشد جزا　اکر مردی احسن الی من اسا

ایذکولككا ایذکولك هر کشی ننك اشی‌در

یامانلققه ایذکولك ایر کشی ننك اشی‌در

مأمون خلیفه کثرت عفو بلان ضرب مثل ایدی ایتور ایدی‌که منکا عفو شول قدر محبوب نرسه‌درکه حتی بوقدر اورونسز عفو قیلولارمدان منکا ثواب بولور میکان دیب شبهه توتامن دیر ایدی * علی رضی الله عنه ایتدی بربر دوشمانینکا عقوبت وانتقام ایتماکا قادر بولا توروب اول قدرتنکننك شکرینه عفونکنی اجرا قیل دیدی * حکیملر دیمشلرکه سنکا جنایت قیلغان کشیکا عفو قیلغاننکدان صونك اول کشی‌کا سن فلان عیب اشلاکان ایدنك من سنی عفو قیلدم دیسنك یوق جنایتن عفو قیلمامش سن * ودخی (الکریم اذا قدر غفر واذا رأی زلة ستر) اولوغلار سوزیدر یعنی کریم کسنه شولدرکه انتقامغه قدرتی بار ایکان عفو ایتوب زله‌نی ستر قیلور ویاشرور ❀(حکایت)❀ منصور خلیفه‌ننك حضورینه عمالدن برظالم وقباحت اشلی کشی‌نی توتوب کیتوردیلر اول کشی اعتذاردن عاجز بولوب خلیفه آلدنده باشین بوکوب تیك توردی عذر ایتارکاده قدرتی بولمادی خلیفه ایتدی ای جنایت قیلغان کشی بو قاطی‌لق وقتنده باشنکنی ایبوب

یورنکنی چتوب سکوت اوزره توروسن من سننک غایت منشی وبلیغ ایکاننکنی بلامن له باصا بو مخاطره لی وقتدا نیک بر سوز دشمای توراسن نیاز واعتذارنک قایدا دیدی اول کشی ایتدی یاامیرالمؤمنین مونده منشی لك بلان مفاخرت وماقتانو اورنی توکلدر بلکه توبه وندامت اورنیدر توبه م وندامتم اوشبو حضوعمدر دیدی آندان صونك خلیفه ننك کونکلی یومشاب عفو قیلدی
(حکایت) منقولدرکه بر قباحت اشلی کشینی مأمون خلیفه حضورینه کیتوردیلر خلیفه توبیخ وعتاب قیلوب ای سن فلان بوجنایتنی وعیب نی یوزنك بلان اشلادنك سیاستمدن قورقمادنك می دیدی اول کشی ایتدی یاامیرالمؤمنین سزننك عفونکزکا تایلنوب نفسمه ظلملق قیلغان اشمدر تقصیر دیدی خلیفه عفو قیلدی وعیبن باغشلادی *(حکایت)* قیلنمشدرکه آل عباسدان هادی خلیفه حضورینه بعض تهمت بلان براونی توتوب کیتوردیلر خلیفه اول کشی کا عتاب وتوبیخ قیلغاندان صونك اول کشی ایتدی ای امیرالمؤمنین منم حالم ایکیدن خالی توکلدر اکر اول منکا اسناد قیلنغان کناهنی اقرار قیلسام اوزم قیلماغان کناهنی اوزیمه التزام قیلمش بولورمن توبه من قیلماغان بلا منکا یابوشور یوق اکر انکار قیلسام سن منی عیبلی دیب تورغانده سوزنکنی رد بلان سنکا معارضه قیلمش بولورمن لکن ایتورمن که اکر منی عقوبت وجزا قیلمق استاسنك اوزنکا عفودان حاصل بولاچق ثواب نی ده اونوتما دیدی خلیفه نی اشلاسون عفو قیلدی *(حکایت)* هارون الرشید بر کون حمید الطوسی دیکان کشی کا آچیغلانوب آنی اوترماکا امر قیلدی حمید یغلادی هارون ایتدی نی کا یغلارسن کناهنکنی بلمای سن می دیب عتاب قیلغاچ حمید دخی والله ای امیرالمؤمنین اولومدن قورقوب یغلامای من چونکه آدم قای وقت بولسه ده بر اولاچکدر اما امیرالمؤمنین منکا منفعل حالده یعنی خلیفه منکا آچیغلانمش حالده اولماکمه قایغورامن دیدی هارون الرشید آندان صونك عفو قیلدی (ان الکریم اذا خادعته انخدع) *(حکایت)* قیلنمشدرکه بنی امیه ننك وزیرلرندن زیاد نر مجرم ننك باشین کیسماکا امر ایتدی اول مذکور مجرم ایتدی ای امیر منم سن ده حقم باردر عفو قیل دیب مرحمت استادی زیاد ایتدی من ده نی حقنك باردیکاچ اول مجرم ایتدی منم آتام بصره ده سننك کورشنك ایدی دیدی زیاد ایتدی آتانك نی اسملی ایدی اول مجرم ایتدی ای امیر حاضرده آتام ننك اسمن توکل اوز اسممنی ده اونوتدم دیدی زیاد کولدی ده عفو قیلدی * فضیل حضرتلرندن مروت وفتوت نی نرسه در دیب صورادیلار فضیل ایتدی قرنداشلرنکننك خطا وکناهسنی عفو قیلمقدر دیب جواب بیردی * بعض منزل

کتابلارده یازلمشدرکه کوب عفو قیلمق عمر آرتماقنه سبب‌در بو سوزکا دخی مستطرف ایاسی (واما ما ینفع الناس فیمکث فی الارض) آیتن دلیل توتمشدر * والله اعلم ❁(حکایت)❁ مصعب بن زبیر بر کشی‌نی قتل ایتماکا بیوردی اول کشی ایتدی ای امیر المؤمنین اولماکه حسرت چیکمای‌من بو کورکام صورتنک ونورلی یوزنک بلان قیامت کوننده ایتاکنکا یابوشوب یارب مصعب دیکان بنده‌نکنی سوال قیل منی نی اوچون اوتردی دیب شکایت قیلغان وقتمده سننک باشنکا یمان اش کیلاچکنه قایغورامن دیکاندن صونک مصعب عفوقیلدی ینه بو کشی ایتدی یاامیر ایمدی عمرم‌ده بولدی منکا سن باغشلاغان عمرمنی دخی سننک آرقانکده راحت کیچوراسم کیله‌در دیدی ینه مصعب یوز منک درهم احسان قیلدی* حسن بصری حضرتلری ایتدی آدمکا حلمدن اعلا ومزین لباس وکیوم یوقدر دیدی * (الحلیم سلیم والسفیه کلیم) اولوغلار سوزیدر یعنی حلیم ویومشاق کونکللی کشی جمیع حالده سلامتدر وحلم‌ننک عکسی بلان متصف بولغان کشی مجروح ومکلوم‌در * محمد بن عجلان ایتدی سلطانلارغه حلم بلان متصف بولغان عالمدن اشد نرسه یوقدرکه اول عالم سویلامك تلاسه علمی بلان سویلار سکوت ایتسه علمی بلان سکوت ایتار حتی سلطان آه موننک سکوتی منکا تکلمندن قاطی کیلدی دیب تأسف ایتار دیدی ❁(حکایت)❁ حلم بلان مشهور ابن عون دیکان بر کمسنه بار ایدی بر کون خدمتچیسی توه‌سی‌ننک کوزین صوغوب چغاردی ابن عون زیاده حلیم کشی لکن بو توه‌ننک کوزی چققانن کورسه آلای ده آچیغلانور زیراکه بو توه‌نی بیك سور ایدی دیب کوتوب تورورلار ایدی ابن عون توه‌نی کوزسز کورکاچ دشنام اورننه ای یکت الله تعالی سنی عفو قیلسون ویارلقاسون دیدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه بر کمسنه پیغمبر علیه السلامغه کیلوب یارسول‌الله الله تعالی‌ننک غضبندان قاچمق‌ننک طریقی نیدر دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی‌ننک غضبندان ایمین بولایم دیسنك آچیغلانما دیدی * (من اطاع الغضب اضاع الادب) اولوغلار سوزیدر یعنی آچوغه اطاعت قیلغان کشی ادبنی ضایع قیلدی دیمکدرکه آدم‌ننک ادبی ضایع بولسه اول آدم‌ننک قیلماغان قباحت اشی قالماس* ابن مسعود رضی الله عنه ایتدی کشی‌کا شول کناه یتارکه نصیحت قیلوب براوکا ایتکانده الله تعالی‌دن قورق توفیق استه دیکانده اول کشی دخی آنکا آچولانوب اوزنکنی بل دیسه یعنی من‌ده سننک اشنك یوق دیسه اشد کناه‌در دیدی * امام شعبی رحمة الله علیه دایما

لیست الاحلام فی حال الرضا انما الاحلام فی حال الغضب

دیب اوقوب یورور ایدی یعنی حلم رضا حالنده بولغان حلم توکلدر بلکه غضب

وقتنده بولغان حلم ممدوحدر وعقاب و انتقام قیلماغه عجزا حلم حلم توگلدر عقابقه قدرت بولا توروب عفو قیلمق حلمدر دیمکدر ❁(حکایت)❁ روایت قیلنمشدرکه یهود طائفه سندن بر قوم بعض خصوص اوچون پیغمبر علیه السلام ننك حضور شریفلرینه کیلوب طبیعت خبیثه لرنده مرکوز بولغان خیانت اقتضاسنچه (السلام علیکم) اورننه (السام علیکم) دیدیلر مونی حضرت عایشه رضی الله عنها ایشتوب صبری کیتدی (بل السام علیکم واللعنه) دیب اوزلرینه قایتاردی درحال پیغمبر علیه السلام حضرت عایشه کا یا عایشه الله تعالی هرنرسه ده رفق وحلم کا محبت ایتار دیدی بس پیغمبر علیه السلام ننك اخلاقنه نظر قیلنسون که بیله یهود قومنه لعنت بلان خطاب قیلمقنی تجویز بیورمادی مؤمن وعاقل بولغان آدم کا لازم نرسه بودرکه همان پیغمبر علیه السلام ننك امتلرین ارشاد اوچون صادر بولغان قولنه ایارمك بلان ایکی دنیاده سلامت بولمقدر لا غیر ❁(حکایت)❁ بر کمسنه بر عاقل وکامل آدمنی الفاظ قبیحه بلان سوکوب تورور اول کشی آنکا ایتدی ای کشی منی سوکه سننك بلان جواب قایتارشمامن من کچکنه وقتمدان بیرلی کشی بلان سوکوشماکنی اوتردم ایمدی ضرور بولغاچه آنی احیا قیلا آلمامن یعنی انتقامنکنی آلمامن دیدی ایمدی ای اوغل لا سرور مع انتقام دیمشلر بو حکایتلردن سبق آل* بعض شاعرلر عفو معناسنده*

یستوجب العفو الفتی اذا اعترف وتاب مما قد جناه واقترف
کقوله قل للذین کفروا ان ینتهوا یغفر لهم ما قد سلف

دیمشلردر یعنی قیلغان کناهلارندن وجنایتلرندن اقرار قیلوب توبه قیلغان کشی الله تعالی ننك (قل للذین کفروا) دیکان آیتی موجبنچه عفونی مستوجب بولور دیمکدر* آیت ننك مفادی ای حبیبم شرك وکفر بلان متصف بولغانلارغه ایت که آلار شرك وکفرلرندن طیولوب وبیزوب ایمان بلان مشرف بولسه لار اوتکان کناه لاری عفو قیلنور دیمکدر* ودخی عفو طلب خصوصنده بر شاعر ایتدی

انا المذنب الخطاء والعفو واسع ولو لم یکن ذنب لما عرف العفو

یعنی من خطا وکناهسی کوب بر کناهکارمن اما نی قایغو عفو کینکدر ای کریم عفو دیمك کناهنی کیچمکدر بو صورتده کناه بولماسه عفو صفتی ظاهر بولماس ایدی ❁(حکایت)❁ خلیفه لردن براو نصر بن منع دیکان کشی نی قتل ایتماکا حکم قیلمش ایدی همان بو نصر ای امیر المؤمنین منی قتل قیلماسدان مقدم مندن بر سوز ایشت دیب اذن صورادی امیر ایتدی سویله نی سوزنك بار بس بو نصر مثل طریقنچه ای امیر بر قارچغه بر عصفورنی توتوب اوچقانده بیچاره چیچق قارچغه ننك طرناغنده ایکان قارچغه غه ایتدی بو آز وکچکنه نرسه سننك

كبك اولوغ قوشقه لقمه بولماس يعنى منم بلان قارننك طويماس منى آزاد قيلسنه ديب مرحمت استادى بس قارچغه اول چبچقه كرم ايتوب طرناغندان اچقندروب ازاد قيلدى ديكاچ خليفه دخى نصرنى آزاد قيلدى * اقرارنى مدح حقنده اهل كرم تلندن قضيهٔ شعريه قبيلندن

اقرر بذنبك ثم اطلب تجاوزه   منا فان جحود الذنب ذنبان

ديمشلردر يعنى اى كناهلى كمسنه كناهنكنى اقرار قيلوب بعده بزدن عفو استه زيرا كناهنى انكار قيلمق دخى بركناه‌در بو صورتده بركناهنك بر انكارنك ايكى كناه بولور ديمكدر ❁(حكايت)❁ حضرت عمر رضى الله عنه خليفه زماننده بر ايسركا راست كيلوب حد شربنى اجرا قيلمق اوچون اول ايسركنى توتماغه امر قيلدى اول مردار ايسرك سوكونماكا جسارت قيلا باشلاغاچ عمر رضى الله عنه يبارنكز آنى ديب امر قيلدى ايتديلر يا امير المؤمنين خمر ايچكان اوچون حدكا مستحق وسوككان اوچون تعزيركا مستحق بولمش ايدى يباردنكز نى حكمتدر ديديلر عمر رضى الله عنه ايتدى سوكوب منى آچيغلاندردى موننك اوزرينه تعزير ايتسام نفسمه نصرت بيرمش بولورمن من بر مسلمانغه حماية نفس ضمننده جزا بيرمكنى معقول كورمادم ديدى ❁(حكايت)❁ منصور خليفه كاتبلردن بر كشينى جنايتى وقباحتى سببلى آچيغلانوب صوقماغه امر ايتكان ايدى كاتب

وانا الكاتبون وان اساءنا   فهبنا للكرام الكاتبينا

ديكان بيتنى بالبداهه نظم ايتدى بس منصور اول كاتبنى عفو قيلدى وآننك اوستنه دخى احسان قيلدى * بيتننك معناسى بز كاتبلر زمره‌سندن بز بزلار سوءادب قيلغان بولساق بارچه خلقننك احوالن يازماغه موءكل بولغوچى كرام كاتبين فرشته‌لرى اوچون باعشلا ديمكدر ❁(حكايت)❁ قديمكى پادشاهلاردان بر بادشاه طعام آشاغانده آش يورته تورغان خدمتچيلردن بر خاص خدمتچى‌سى آشنى دسترخانغه قويغانده پادشاه‌ننك مهابتندن قاوشاب آياغى سورتونوب طعام‌ننك شورپاسنددان بر مقدار پادشاه‌ننك كيومنه ساچرادى پادشاه آچيغلانوب مذكور خادم‌ننك موينون اورماغه امر ايتدى بوخادم پادشاه منى اوترور ديب جزما بلوب آلاىده اولام بولاىده اولام ديب همان آشنى دسترخاندان كوتاروب آلدى تمام پادشاه‌ننك باشندان آياغنه قدر اوستنه توكدى پادشاه بو حالنى كوروب اى يكت شاشدنكمى‌سن سن نى اشلادنك ديب حيران بولدى خادم ايتدى اى پادشاهم من شاشمادم عقلم صحيحدر بوجرأتنى من اوستومده بولغان ايكماك توزوننكنك حقن ايفا قيلمق اوچون قصد ايتدم

حق ایتدم یعنی خلق بو آغزنه خطا اوچون بغیر حق بی چاره خدمتچینی موندا این اولوغ پادشاه تلف ایتمش دیب شاه‌ئنکزکا طعنه ایتماسونلر اوچون بو اولوغ قباحت اشنی قیلدم تاکه ایشتکان کشیلر منم حقمده قباحت اشی بلان جزاسین تابدی دیماکلری بلان ذات ملوکانه‌نکز ملامت‌دن قوتولور دیدی پادشاه بر زمان فکرده تورغاندان صونك ای فعلی قبیح واعتذاری کوزال یکت سننك بو یمان اشنکنی حسن اعتذارنك اوچون باغشلادق لوجه الله آزاد بول دیب آننك اوستنه دخی کوب احسان قیلدی ❁(حکایت)❁ کونلرده بر کون بر شاعر عیبلی بولدی پادشاه جلادقه امر قیلدی شاعرنی کوزم آلدنده اوتر دیدی شاعر زیاده قورقوب قالترای باشلادی پادشاه‌ننك ندیمی ایتدی بو نیندا این یکتلك یکت کشی هیچ قالترارمی دیدی شاعر ایتدی ای ندیم اکر یکت بولسانك کیل منم اورنمه اوتور باشنکنی کیسام دیب تورسونلار قالتراماس سن میکان دیدی پادشاه بو لطیفه‌نی خوش کوردی کولدی وعفو قیلدی * علی رضی الله عنه ایتدی (العفو زكاة الظفر) * ابراهیم بن مهدی بر زمان قاچوب یوردی آخر مأمون خلیفه‌کا توتوب کیتوردیلر خلیفه حضورینه کرکاچ ایتدی یا امیر المؤمنین منم کناهم شول قدر اولوغدرکه عذرم احاطه قیلا آلماس وسننك عفونك دخی شول قدر اولوغدرکه منم کناهم آندان اولوغ بولا آلماس دیدی بالضرور مأمون خلیفه آنی عفو قیلدی * حسن رضی الله عنه‌ننك بعض قللاری صو صالغانده حسن‌ننك کیومنه بر از صو توکدی لکن جزا بیرور دیب قورقدی (والكاظمين الغيظ) دیب عفو استاماکن بلدردی حسن رضی الله عنه ایتدی کظمت یعنی آچیغمنی یوتدم دیدی قل دخی (والعافين عن الناس) دیدی حسن رضی الله عنه دخی عفوت دیدی آندان صونك قل (والله يحب المحسنين) دیدی آزاد قیلنماقن اشارت قیلدی حسن رضی الله عنه دورت یوز دینار بیروب آزاد دخی قیلدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه مأمون خلیفه‌ننك قاشنده کشی‌ننك عیبن وکناهن عفو قیلودان سیوکلیراك نرسه یوق ایدی وایتور ایدی که اکر خلق منم عفو سوکانمنی بلسه ایدی کناه قیلوب منکا یاقن‌لق استارلر ایدی والله شول قدر عفو منم قاشمده لذتلی نرسه‌درحتی کمان قیلامن که الله تعالی منکا آننك اوچون اجر بیرور میکان دیر ایدی * بعض عالملر دیمشلردر حلیم شول کشیدرکه اولوغ عیبلرنی وکناهلارنی عفو قیلور * عیبلی وکناهلی کشی‌ننك عفو وشفقت استاماکی اقراری‌در وتوبه‌سی اعترافیدر * کناهلی کشی‌ننك کناه‌دان قورقماغانی ایکنچی بر کناه‌در دیمشلردر ❁(حکایت)❁ قصاص‌قه‌مستحق بولغان کشیلردن براونی مهدی خلیفه برنیچه مرتبه تکرار عتاب وشدته قیلدی

ایتدی ای فلان ایندی قای زمانغهچه خطا وگناه قیلودان توقتامای سن دیدی
اول کشی ایتدی یا امیر المؤمنین سن خلیفه بولوب تورغانك گناه بزدن عفو
سندن دیدی مهدی عفو قیلدی وراضی بولدی * بعض حکیملردن صورادیلار
مروت دیگان نرسه نی نرسهدر دیدیلر حکیم ایتدی آچق ایشك قویولش طعام
باغلانمش بیل دیدی یعنی ایشکی آچق بولور دسترخانك نعمتی حاضر بولور
خدمتکا بیل باغلامش بولور * مستطرف ایاسی دیمشدرکه اوشبو حکایتلرنی
واوشبو آثارلرنی کورکاندن وبلکاندن صونك آدمکا واجب بولغان نرسه بودرکه
اخلاق حمیدك واوصاف جمیلهلرنی یرینه کیتوروب پیغمبرمزنك سنتنه وعادتنه
اقتدا قیلغای *
(العتاب خیر من الحقد) مشهور سوزدر یعنی خیانتی وخطاسی بولغان کشینی
عتاب قیلمق کونکلنك کینه صاقلامقدان یخشیراقدر * حقد یعنی ظاهرا اوزین
دوست کورساتوب اچندن دوشمانلق بلان انتقام کوزاتوب تورمقدر حاصل کلام
عتاب دوستلق اشی حقد دوشمانلق اشی در * (العتاب حدایق المتحابین) دخی
مشهور سوزدر یعنی عتاب وشلته دوستلارننك باغچهسیدر ⊛(حکایت)⊛ ایاس
بن معاویه ایتدی بر عرب بلان یولداش بولوب بر یرکا سفرکا چقمش ایدم
بر صو یاننه توقتاب یال ایتکان زمانمزده یولداشمننك آغاسی بر قارت کشی
بلان یانمزغه کیلدی بر بری بلان سن قایك قالدنك بزنی تاشلاب کیتدنك
دیب برین بری عتاب قیلوشه باشلادیلار همان اول قارت ایتدی محبتنکز
آرتسون توقتانکز زیرا معاتبه جنایتنی جنایت مخاصمهنی مخاصمه عداوتنی
مستلزمدر برنرسهکه عداوتنی منع بولا آنك خیر یوقدر دیب نصیحت قیلدی *
وبو معناده بر شاعر
فدع ذکر العتاب فرب شر طویل هاج اوله العتاب
دیب نظم قیلدی یعنی عتاب وشلتهنی قوی زیراکه کوب یاوزلق باردرکه اوّل
باشك کچکنهگنه اش بولوب عتابدان ضورغه یعنی عداوتکا کیتهدر واقعا بو
شولایدر مثلا اوشبو طریقچه ضورغه کیتمك ممکنکه دوستلاردان برسی بر
دوستنه افندم فلان یرده من سزکا اوچراغان ایدم سلام بیردم سلامنی آلمادنکز
منی کورماینچه اوزوب کیتدنکز الله نی اویلاب بارادر ایدنکز بلکهمنی کوروبده
هوالانوب دشمادنکزمی دیب عتاب قیلا باشلاسه اول کشی معذور افندم
کورسام کورکان من بیك آشوغوب بارادر ایدم عیب ایتمهنکز دیب اعتذار قیلغانك
یوق آلای توکل دوستلار آراسنك بواش یارامای سن منی کورماشکا صالوب
کیتدنك دیسه اول کشی دخی هی یوق بلان بیلاناسن له تحقیق من سنی کورمادم

دیسه اول دوستی یوق له سننك اللهنی سرنك بار ایدی منكا ایتمای سن دیب ینه عتاب قیلسه اول دوستنه کوچ کیلوب ای احمق اشانمای سن دیسه اول دوستی دخی نی اشانماغانی اوزنك احمق الله کم بولاسن هوالاندنك دیب تچقرشقه کیتوب معاتبه دیکانمز مشاتمه کا ایلانوب دوستلار آراسنه دوشمانلق کرمك احتمالدر * حاصل کلام عفودان یخشی راق نرسه یوقدر ❁(حکایت)❁ محمد بن حسن ننك دوست و مصاحبلرندن بر کمسنه برمرتبه طارلق و فقیرلك کا توشوب یورکاندن صونك ینه بختی آچولوب بر یرکا عامل بولدی اوقاتی یخشی بولغاچ محمد بن حسن هم زیارت هم تجارت نیتی بلان اول کمسنه کا باروب کورسه اول عامل بالکلیه اوزکاروب حتی محمدنی تانیمادی بس محمد بن حسن آننك بلان مصاحبت قیلماسدان قایتوب آنکا بو قطعه نی یازوب یباردی

لئن کانت الدنیا انالتك ثروة   فاصبحت ذا یسر وقد کنت ذا عسر
فقد کشف الاثراء منك خلایقا   من اللؤم کانت تحت ثوب من الفقر

یعنی ای دوست هرنی قدر دنیا سنکا ثروة وایرکونچیلك بیرمش ایسه ده ایلکاری فقیرلکك ایکان سن بو مرتبه ده بختنك آچولوب محتاجلقدان چققان بولسانکك مکارم اخلاقنك بولماغانلقدان اول اقبالنك بر آز ملامت نی مستلزمدر و بر آز اخلاق ذمیمه نك منکشف بولدی که مقدم اول اخلاقنك فقیرلك کیومی آستونکك مستور ایمش فقیرلك کیومی ارقانکدان توشکاچ معلوم بولدی حقوقشناسلق ایتمادنك دیمکدر * ودخی بو معناده فقیر چاغنکك بربرندن آیرولماینچه اما برسی بایوب فقیر قالغاننی فقیر سانوب حقوق شناس بولماغان دوست حققنکك

واصلح الله شأن من قیل له   دعوت الیه ان تسمو وتعلو
سمو النجم فی افق السماء   فلما سموت بعدت عنی
فکان اذا علی نفسی دعانی

یعنی ای وفاسز دوست من سنکا اخلاص بلان کوکدا کی یولدوزلار کبك بیوك مرتبه کا ایرشسه ایدی دیب دعا قیلمش ایدم قاچان که بو دوستلق دعام قبول بولوب سن اولوغ مرتبه کا ایرشکاچ مندن یراق بولدنك یعنی التفاتنکنی کیسدنك حاجتمنی ادا قیلمادنك بو صورتکك اوزمه ضررغه دعا قیلمش بولدم دیمکدر ❁(حکایت)❁ مشهور احنف بر کون سیر قیلوب یورکان وقتنکك یراقدان براو احنفنی سوکدی احنف انکا یاقن راق بارغاچ یاننکك توقتاب ای کشی منی سوکوب بتورماکان بولسانك مونکك ینه اوزمه ایت زیرا که منی سوککاننکنی قوممننك یکت لری ایشتسه لر غیرت ایتوب سنی قینارلار بز انتقامکك غیر کشی ننك یاردمن استاماس مز دیدی ❁(حکایت)❁ لقمان حکیم حضرتلری اوغلنه وصیت ایتوب ایتدی

ای اوغل اوچ کشی بلنماس مکر اوچ نرسه وقتنده بلنور بری حلیمدرکه آچو وقتنده معلوم بولور بری بهادردرکه صوغوش وقتنده بلنور بری دخی دوستدرکه احتیاج وقتنده بلنور دیدی* حسن بصری حضرتلری ایتدی آدمننك مروتندندرکه تلی توغری بولمق قرنداشلری ننك خطاسینی تحمل قیلمق واهل زماننه انعام واحساننی صرف قیلمق کورشیلرینه اذا بیرمامك دیدی* الله تعالی موسی علیه السلام غه وحی قیلدی سامری نی اولترمه چونکه جوماردر دیدی * جعفر الصادق ایتدی اکر الله تعالی بر بنده سنه نعمت بیروب اول بنده آدمیلرننك موءنتن تحمل قیلماسه اول نعمت زوالکا یوز توتار دیدی * بهرام بن هرمز ایتدی مروت دیکان سوز جمیع محاسن نی جامع بر سوزدر قرآنده (ان الله یامر بالعدل والاحسان) آیتنده جمیع مروت داخلدر وفتوت ویکت لك ومردلك دیرلر نعمت نی ایثار قیلمق ومحنت نی یاشرمك ودخی خلق قه اذیت نی اوزندن کیتارمك انعام واحسان نی اورننه صرف قیلمق وشکایت نی قویمقدر دیدی * نوشیروان عادلدن صورادیلار هر کمننك قولندان کیله تورغان نیندایِن جوماردلق باردر ایت چی بزلرکا دیدیلر نوشیروان ایتدی جمیع آدمیلرکا ایزکولکنی تلامك وجمیعسنه آچق یوز کورساتمك بیك آصاك جوماردلقدر دیدی * یحیی برمکی ایتدی اقبالنك وقتنده یعنی دنیانك آلغه بارغان وقتده بیر بو بیرماکنك دنیانکدان هیچ نرسه کیموتماس ادبارنك وقتنده یعنی اشنك آرتقه کیتکان وقتده بیر بیرسنك بیرماسنك آنکا قاراب کیته تورغان دولتنك توقتالوب قالماس آزنی بیرودن اویالما بیرمایتچه محروم یبارو آندان ده اویاطراقدر دیدی * ودخی احنفدن صورادیلار انسانیة وآدمیلك نی نرسه در دیدیلر احنف ایتدی بلند واولوغ بولا توروب تواضع لق قیلمق وانتقام غه قدرتنك یته توروب عفو قیلمق ومنت سز عطا قیلمقدر دیدی * دولتکا ودرجه کا ایرشکاندن صونك ایسکی آشنالرین اونوتقان کشی حقنده بر ناظم دیمشدرکه

اکر اعلا مقامه ایرسه ادنی　　قولاغی صاغر اولور کوزی اعمی
اونودور کوز کورن یارقدیمی　　انکا بلکه ایتار بغض عظیمی

ودخی دیمشلردرکه صوراماس بورون بیرمك جوماردلقدر صوراغاچ بیرمك حیادر* ابن عباس رضی الله عنه ایتدی عطیه ننك افضلی شولدرکه صورامایچه بیرورسن مونی جوماردلق دیرلر اما صوراغاچ بیرسنك مونی بر نرسه تقابلنه بیراسن که صوراوچی ننك یوز صوی حقن تولیسن باری مونی جوماردلق دیماسلر اما بو حیادر دیدی *

ما اعتاض باذل وجهه بسوءاله　　عوضا وان نال الغنی بسوءال

فاذا السؤال مع النوال وزنته   رجح السؤال وخف كل النوال

يعنى سؤالى بلان يوزی‌ننك صوین توکوب سؤال قیلغوچی کشی هیچ قاچان
اوزی‌ننك یوز صوی‌ننك عوضنه لایق عوض‌کا نائل بولا آلماس اکر سؤال
عوضنه بیرکان نوال وعطیه‌نکنی آننك یوز صوی بلان مقابله قیلوب اولچاب
قاراسانك، آننك سؤالی سننك عطیه‌نکدن آورراق وکوبراك بولور دیمکدرکه
شول جهتدن (اجل النوال ما وصل قبل السؤال) دیمشلردر * ودخی (اولی الناس
بالنوال ازهدهم فی السؤال) دیمشلردر یعنی انعام واحسان‌غه مستحق کشیلرننك
آرتوغراغی وبیرورکا تیوشلیراکی سؤالدان تعفف قیلغوچی فقیرلردرکه اول
اوزی محتاج بولا توروب غایت زاهدلکندن وپرهیزلکندن سؤال قیلمادی * انعامی
احسانی یوق کشی‌ننك قرنداشی ده یوق‌در * حکیملر ایتدیلر (من جاد ساد
ومن ساد قاد ومن قاد ملك العباد) یعنی براو جوماردلق قیلسه خواجه بولدی
خواجه بولدی خلقنی اوزینه مطیع ومنقاد قیلدی واوزینه خلقنی منقاد قیلغان
کشی پادشاه بولدی جوماردکشی پادشاه منزلنده دیمکدر * افلاطون حکیم ایتدی
بر کمسنه دولتلی چاغنده خلق‌قه ودوستلارینه مدارات قیلماسه فقیرحالنده آنی
خور کوررولر دیدی * همتی کوب‌ننك قیمتی ضور * جوماردلق‌ننك ثوابی
خلق ومحبت ومکافات‌در * وصارانلق‌ننك جزاسی محروم بولمق وتلف بولمق
وخور بولمق‌در * اسکندر یاننه بر آدم کردی کیومی بیك ایسکی ویرتوق ایدی
اما بیك فصاحت بلان سویلاشدی اسکندر ایتدی کیومنك هم سوزنك شیکللی
کوزال بولساچی دیدی اول کشی ایتدی کوزال سوزکا من قادرمن اما کوزال
کیومکا سن قادرسن دیدی آندان صونك اسکندر اوز اوستندا اکی کیومن صالوب
آننك اوستنه کیدردی * حکما سوزندندرکه (الانسان عبید الاحسان) دیرلر انعام
واحسان کشی‌نی قل ایته‌در * کم اینکولك ایکسه اجرن اورور * اسکندر
ایتدی بیرکاننکنی آزغه صای آلغاننکنی کوب‌کا صای لکن بیرکان‌کا بش‌ده
کوب آلغان‌غه آلتی‌ده آزدیکان سوز صاران آوزدان چققان سوزدر * حکیملر
ایتدیلر جوماردلق بلان بهادرلق ایکسی برچیشمه‌دن آغار ایمش که اول قوّت
چیشمه‌سی وهمت چیشمه‌سی‌در * بهادر تابسه برکا آشاردیکان عوام مقوله‌سی‌ننك
اصلی اوشبودر * بزر جمهرکا ایتدیلر سن اوزنکا شادلق وسویونوچ کیتوره
تورغان نی اش قیلغانك باردیلر بزرجمهر ایتدی منکا احسان قیلغان کشی‌کا
مکافات قیلودان سویونوچلی اش یوقدر دیدی * بر عالمدن صورادیلار جوماردلق
نی‌نرسه‌در عالم ایتدی جوماردلق دیرلر شرعی اورونده مال صرف ایتمکدر
جوماردلق‌ننك زیاده ممدوح بولغانی اوشبودر دیدی * جود سخاوت ایثار دخی

بر معناده‌در لکن تفرقه‌لری بار در اکر مالی‌ننك بعضی‌سینی اعطا قیلوب بعضی‌سینی امساك قیلسه مونی سخاوت دیرلر اکر کوبراکین صرف‌قیلوب آزراغین اوزینه قالدرسه مونی جود دیرلر مالی‌ننك تمامن صرف قیلوب اوزینه‌برده قالدرماسه‌مونی ایثار دیرلر لکن بو اوزی‌ننك صبرینه‌اعتماد قیلغان تقدیرده‌در * ابو بکر رضی الله عنه قولنداغی بار مالین فقیرلرکا ایثار قیلور ایدی فی سبیل الله ❁(حکایت)❁ حذیفة‌العدوی ایتدی حضرت عمر زماننده روم غزاسنده معرکه‌ده ایدم شهیدلر ومجروحلر آراسنده آغام‌ننك اوغلی دخی بار ایدی قولومه صو آلوب حیاتندن رمق‌قالمش ایسه بیرایم دیب ازلب تابوب صو ایچاسنك کیلمای‌مو دیدم بلی ایچاسم کیله دیکاچ‌صونی بیرکانده مجروحلردن بری دخی اه دیب یاتور ابن عمم صونی ایچمای‌نچه اول آه ایتکان مجروحکا بیر دیب اشارت قیلدی بیرایم دیب آننك یاننه باردم کوردم که هشام بن العاصدر صو ایچاسنك کیلمای‌مو دیدم‌بلی اچار ایدم‌دیسه ینه بر کشی آه‌ایتوب یاتور آنکا بیر دیب‌اشارت قیلدی بیرایم دیب آننك یاننه باردم وفات بولمش کوردم ایمدی‌هشام‌غه‌ایچرایم دیب‌کیلدم آلار دخی‌من‌کیلکونچه وفات‌بولمشلاردر دیدی رضی الله عنهم ❁(حکایت)❁ ینه‌ایثار عجیبدن بری دخی بودر ابو محمد نقل قیلمشدر که مصر قاهره‌ده بولغوچی بر مسجد جامع قضادان یانوب‌کیتمش ایدی خلق نصارا یاندرمشدر دیب کمان قیلوب نصاراغه مخصوص بر اولوغ خان بار ایدی آنی یاندردیلار صونکندان تفتیش قیلوب معلوم بولدی‌که بو اشده نصارانننك کناه‌لاری یوق ایمش مصرننك والیسی شبهه توتقان‌کشیلردن برنیچه‌سین توتوب آلار عددنچه برار کاغزکا یازوب بعضسنه تایاق بعضسنه قطع ید وبعضسنه قتل دیب کاغزنی بوکوب آلارغه تقسیم ایتوب بیردردی کاغزده نی یازلغان بولسه اول جزانی اجرا قیل دیب جلادلرکا امر قیلدی وبوحکمنی اجرا قیلغانده‌براوننك کاغزنده قتل یازلغان توغری کیلوب‌ای اکر آناچغم بولماسه ایدی قتلدن قورقماس ایدم دیب یغلاغانن یانداغی بر یکت ایشتدی‌که آننك کاغزینه تایاق یازلمش‌ایدی ایتدی ای‌برادرمنم آنام یوق‌کاغزلرمزنی آلوشدرایق دیب‌کاغزلرین آلوشدروب آننك یولنه‌جانن فدا قیلدی‌رحمة الله‌علیه ❁(حکایت)❁ دخی مشهور جوماردلاردان قیس بن سعد دیکان کشی بار ایدی آنکاایتدیلر دنیاده‌سزدن جوماردراق بولغان‌کشی‌نی کورکاننك بارمی دیدیلر قیس ایتدی بلی‌کورکانم بار برکون صحرالارده برخاتون‌ننك چادرینه مسافر بولدم خاتون بزنی مرحبا دیب قبول ایتوب چادرینه اوتورتدی‌ایری‌ایوده یوق ایمش ایری قایتوب کیلکاندن صونك درحال بر توه بوغازلاب طعام

پشردی بیورنکز دیب آلمزغه قویدی آیرته‌سی کون ینه بر توه بوغازلاب طعام قیلوب ضیافت ایتدی ایلکاری کون بوغازلاغان توه‌ننك ایتی هنوز بتکانی یوق ایدی ینه بزننك یانمزغه برنیچه کشی چاقروب ضیافت ایتدی کیچه‌کی توه‌نك ایتی یتکان ایدی بو کون ینه برتوه بوغازلادنك دیدم بز مسافرمزکا کیچه‌کی طعامنی آشاتقانمز یوق دیدی کون یغمورلی بولغان‌غه کوره بالضرور آنده برنیچه کون‌قالدق هر کون برتوه بوغازلادی هوا آچلوب یغمور توقتاغاچ چادرنده یاتقان یرمزده یوز آلتون قالدروب الله راضی بولسون دیب ایرته توروب کیتدك بر آزمسافة کیتکاچ آرتمزدان ای لئیم بولغوچی آطلی کمسنه‌لر ضیافتم‌ننك آقچه‌سنی بیرمش‌سز توقتانکز دیب تاوش ایشتکاچ توقتادق مکر چادرمزننك اياسی ایمش کیلوب یتدی بو آلتونلارنی آلنکز یوقسه‌همه‌نکزنی سانچورمن دیدی بز دخی بالضرور آلتونلارنی آلوب یولومزغه کیتدك دیمشدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی جومارد کشی‌نی کناهسی بلان مواخذه قیلمانکز تجاوز وعفو بیورنکز زیرا الله تعالی جوماردنی اکر سورتونسه قولندان توتار یعنی مهلکه‌کا توشسه‌ده آنی خلاص‌قیلور واکر فقیرلك‌کا توشسه‌ده الله تعالی آنکا فتح باب بیرور دیدی * ودخی جابر بن عبدالله‌دن‌منقولدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی جوماردلق بلان متصف بولغان کشی حق تعالی‌ننك رحمتنه وآدم‌کا وجنت‌کا قریب ویاقندر وصاران بولغان کشی العیاذ بالله حق‌ننك رحمتندن وآدم‌دن وجنتدن بعید ویراقدر وجهنم‌کا قریب‌در زیرا جوماردلق دنیادان اعراض‌ننك ثمره‌سی وصارانلق دنیاغه رغبت ومحبت‌ننك ثمره‌سی‌در ودخی نادان جومارد الله تعالی قاشنده صاران عابددن سیوکلیراکدر دیدی * ومنقولدرکه‌پیغمبر علیه‌السلام‌هرنی صوراسه‌لار اصلا لا دیماس‌ایدی * وحکیملر دیمشلردرکه بارچه کورکام اشلرننك وجمیع اخلاق حمیده‌ننك اصلی ونیکزی کرم‌در کرم‌ننك اصلی دخی نفس‌ننك حرامدان پاك بولمقی ودخی نی نرسه‌کا مالك بولسه عرض فاسدسز جومارد بولمقی‌در وبارچه خصلت‌لر جوماردلق‌ننك فرعلری‌در (منع الجود سوء ظن بالمعبود) دیدیلر یعنی کشی جوماردلق‌دان اوزین اوزی منع قیلماقلغی یعنی صاران بولماقلغی فی الحقیقه الله تعالی‌کا سوء ظن‌در یعنی (وما انفقتم من شیء فهو یخلفه وهو خیر الرازقین) آیتی‌ننك مضمونه ایمان کیتورماکانلکی‌در فافهم * عرب‌حکیملری‌دیمشلردرکه احسان وکرم ایاسی مهلکه‌کا توشماس برتقدیر توشسه‌ده طایاناچق یر تابار یعنی خلاص بولور ❁(حکایت)❁ حسن بن سهله (لا خیر فی السرف) یعنی اسرافده‌خیر ومنفعت‌یوقدر دیکان سوزکا (لا سرف فی الخیر) یعنی خیرده‌اسراف

يوقدر ديب جواب بيرمش‌در مرادی ایذكو اشلر افراط اوزه بولسه‌ده صرف
قیلنغان نرسه اسراف بولماس دیمكدر * مذكور حسن بن سهله‌كا بر كون كوب
مسافر قوناقلار كيلوب حسن انواع تورلو تكلفلی طعاملر حاضرلامش وبیك كوب
شملر یاندروب قویمش ایدی مسافرلردن برسی ایتدی اسرافده
خیر یوقدر دیب بعض شملرنی سوندردی حسن ایتدی خیرده اسراف یوقدر
دیمكی بلان درحال شملر اوزندن اوزی یانا باشلادی ۞(حكایت)۞ قدیم
زماندان قالغان بر طاش تابولوب اوستونده عرب لغتی اوزه قازلمش عبارت
بار ایدی ترجمه‌سی اوشبودركه ممكن بولغانده فرصت‌نی كوزات یعنی ایذكو
اشلر قیلمق‌قه قدرتنك بار ایكان اشله كیچوكدرمه زیرا آدم زوال اوزره‌در
یعنی بای بولسه بوله‌تریك بولسه اوله‌صونكندان ایذكولك بیك قیلور ایدی وقت
بولماس دنیا اشلرندن و دنیا دولتندن سنكا كیلماكان نرسه اوچون قایغو چیكمه یعنی
مالم بولغاچ صرف ایتسام اوزم آچ قالورمن بوغای دیكان كبك سوزلرنی خاطرنكا
كیتورمه‌كه سننك آشامای ایچمای وایذكولك كا صرف قیلمای افراط اوزره
صارانلق بلان جیغاننك غیری كشی‌ننك خزینه‌سین توتورمقدان عبارتدر دیمش
ایدی یعنی میراث خورلارنی ومالنكنی آلاسی كشیلرنی بایوتمقدر كوب كشیلر
باردركه قازغانوب آقچه جیالار اما بو قازغانمقلاری خاتونلاری‌ننك ایرلری
اوچوندر یعنی اوزندن صونك خاتونی ایكنچی ایركا بارغان تقدیرده اجتهاد
قیلوب آلارغه خذمت ایتماكلری‌در وآلارننك قازغانوب زحمت چیكوب جیغانن
هیچ بلماكان بر آدم وفادار خاتونم دیب یوركان خاتونی بلان جنبشلنورلر
وراحتن طاطرلار دیمكدر * اسعد افندی دیمشدركه لئیم وناكس كشی‌ننك
حاجتن تماما ادا قیلسانك واحساننك دریاسنه غرق ایتسنك بنه كفران نعمت
ایتكانندن باشقه ذخی سنكا یاوزلغین تیكرور قایده قالدی سنكا مكافاتی الله‌تعالی
آلارننك مثلن آز قیلسون دیمشدر ۞(حكایت)۞ طلحه‌بن عثمان رضی الله عنه‌ننك
ایكوننك یری بار ایدی یدی یوز منك درهم كا صاتدی تمام آقچه‌سین آلغاچ
بر كمسنه‌كه ایرته‌كا قدر حیاتده تورورمی تورماس‌می بلماس ایكان ایونده اصرامق
موندان آرتوق مغرورلق بولورمی دیب درحال همه‌سین فقیر مسلمانلارغه
اولاشدی ۞(حكایت)۞ تابعین‌لردن مورق العجلی دیكان بر كشی بار ایدی
بر كشی كا احسان قیلمق تلاسه بیراسی نرسه‌سین بر قاپچوق‌قه صالوب اول كشی
اویالماسون ملاحظه‌سی بلان اوّلا امانت قیلور یعنی برادر بو نرسه امانت سنده
تورسون ینه آلورمن دیب آننك قولنه بیركاندن صونك ایمدی اول نرسه
سنكا حلال بولسون معناسنده (انت منها فی حل) دیب یازوب آنكا احسان قیلغانن

بوطریقچه بلدررایدی‌که بر عجایب خوش معامله‌در ❁(حکایت)❁ برکون مذکور طلحه رضی الله عنه‌ننك حضورینه برکمسنه کیلوب بر جهتدن آرامزده یاقنلق‌ده باردیب فقیرلکنه دوا استادی طلحه‌ایتدی بوآراده فلان یرده فلان صفتده باقچه‌م باردر براو یوز منك درهم‌کا آلماقچی بولوب ثمنن بوکون‌کیترمك بولدی صاتایم سنکا باغشلارمن یاکه استاسنك آل باقچه‌نی اوزنك صاتاز سن دیب جوماردلق قیلمشدر * ابن زیاد ایتدی مذکور طلحه بر مجلسنده اوز قولی بلان‌کولماکن تکوب‌اوتورغانده یوز منك درهمنی فقیرلرکا صدقه قیلغانن کوردم دیدی ❁(حکایت)❁ برکمسنه معاویه حضرتلرینه کیلوب آرامزده یاقنلق وقرابت هم باردر حاجتمنی ادا قیلسنه دیب حاجتن عرض قیلدی معاویه رضی الله عنه ایتدی سزلر قریش قبیله‌سندنمی‌سزکه آرامزده قرابت باردیب ایته‌سزدیدی اول‌کشی‌ایتدی یوق من اوزم قریشدن توکل من اما حضرت آدم اولادندن بولماقمز جهتندن ایته من دیدی معاویه فکرلب توردی‌ده بلی بو نوع قرابت‌درکه خلق بو قرابت‌نی رعایه قیلماینچه بربرینه جفا قیلورلار والله بوقرابت‌نی رعایه قیلغانلارننك اوّلی‌بولایم دیب اول‌کشی‌کا کوب خزینه بیروب حاجتن‌ادا قیلدی دیب‌ابوعلی‌امالیسنده بیله یازمشدر* حسن رضی الله عنه‌دن حضرت معاویه صورادی یا حسن کرم دیکان نی‌نرسه‌در دیدی حسن ایتدی صوراماسدان مقدم بیرمك وبیرکانده سائل‌کا یومشاقلق قیلمق بوکرمدر دیدی ❁(حکایت)❁ برکشی اوزی‌ننك دوستنه‌حاجتن‌استاب کیلدی ایشکین قاقدی خانه‌ایاسی چغوب نی‌حال یوموشنك نی‌نرسه‌در دیدی اول‌کشی ایتدی فلان قدربوروچم‌بار ایدی بوروچ ایاسی بیراچکمنی صوراب دوچارقیلدی دیدی اول‌کشی مونی ایشتکاچده عجلةایوینه کروب‌صاندوغین آچوب‌آننك بوروچنه یتارلك قدر آقچه‌اول کشی‌کا چغاروب بیردی‌ده خانه‌سنه یغلاب کردی خاتونی فکرقیلدی‌که‌کوب بیرلدی‌دیب یغلاسه کیراك ایتدی بر حیله بلان‌بیرمای‌یبارسانك بولماسمی‌ایدی‌دیدی‌ایری‌ایتدی یوق هیچده سن اویلاغانچه توکل مکر بردوستم ضرورت‌قه دوچاربولوب‌ده من بلمای‌قالدم اول کیلوب‌صوراماس‌بورون حاجتنك یوقمودیب استفسار قیلمادم‌دیب‌یغلارمن دیدی * دخی قیس بن سعد مشهور جوماردلاردان بری‌درکه کونلرده برکون مذکور قیس سرخاو بولوب‌دوستلاری وقرداشلری عبادت‌کا کیلماکانلك‌لرندن سؤال قیلدی ایتدیلر بارچه دوست وقرنداشلرنکز سزکا بوروچلی بولغانلق سببلی عیادتنکا کیلورکا خجالت قیلالار دیکاچ قیس ایتدی‌اول دوستلارم‌ننك وقرنداشلر مننك عیادت‌کا کیلماکلرینه مانع بولغان‌مالنی الله تعالی قضالاندرسون

دیدی فی الحال هر کمننك قیس‌کا بیراچکی بولسه بخش وهبه قیلدی حلال بولسون دیب ندا قیلدردی آندان صونك شول قدر عیادت‌کا کوب خلق کیلدی‌که‌حتی کرما کلرینه خانه‌سی‌ننك ایشکلری طار بولدی ❁(حکایت)❁ بر کون عبدالله بن زبیر حضرت معاویه‌ننك مجلسنه کروب

بلوت الناس قرنا بعد قرن فلم ار غیر ختال وقال
ولم ار فی الخطوب اشد وقعا واضنی من معادات الرجال
وذقت مرارة الاشیاء طرا فما شیٔ امر من السؤال

دیب شکایت حال سیاقنده بو نظمنی ایتدی معاویه رضی الله عنه آننك مصرفنه مدار بولمق اوچون یوز منك درهم اعطا قیلمشدر * یعنی کوب زمانلار خلق‌ننك مزاجن وطبیعتن تجربه ایتدم حیله‌کا روخیانت ایاسندان غیری کشی‌نی کورمادم وخلق‌ننك بر برینه عداوتندن باشقه دواسز آورو کورمادم هر بر نرسه‌ننك آچیلغن طاطیدم سؤال آچیلغندن باشقه آچی نرسه تابمادم دیمکدر * حضرت علی رضی الله عنه دیمشدرکه بر کمسنه‌ننك منکا سؤالی وعرضی بولسه ومنکا ایتاسی بر مصلحتی بولسه‌بر کاغزکا یازوب منکا بلدرسون زیرا آدم‌ننك یوزین مذلت سؤالدن صاقلارمن دیب بیورمش ایدی * بر کون حضرت علی‌کا برعرب کیلوب یا امیرالمؤمنین جنابنکزکا عرض قیلاسی بر مرادم باردر لکن خجالت قیلامن دیدی علی رضی الله عنه ایتدی مرادنکنی توفراق‌قه یازدیدی بس اول عرب من فقیر من دیب تایاق بلان توفراقه یازغاندان صونك علی رضی الله عنه قنبر اسملی غلامی بار ایدی آنکا بیوردی یا قنبر (اکسه حلتی) دیدی آندان صونك عرب برنیچه بیت انشا قیلدی مضمونی بودر ای امیرالمؤمنین منکا برکیوم کیدردنك لکن آننك محاسنی باقی قالماس یعنی طوزار من دخی همان ذات دولتنکزکا قولومدان کیلکان قدر چرماس وطوزماسدای مدح وثنا کیومن کیدرایم چونکه مدح وثنا کشی‌نی احیا قیلور ذکر جمیل بریغموردرکه آننك لطفی طاولارنی وبولونلارنی احیا قیلور دیدی * یحیای برمکی‌ده ایتدی دنیاننك سنکا اقبال وادباری حاللرنده‌ده سن انعام واحساندان خالی بولما زیرا اقبال حالنده احسان قیلمق مالنك‌ننك نقصاننه سبب بولماس وادبار حالنده دخی کیته تورغان مال‌ننك بقاسنه سبب بولماس دیدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه برکمسنه فقیر حالکا توشوب ضرورةکا دوچار بولمق جهتندن اوزی‌ننك سوکان ومعشوقه جاریه‌سن عمر بن عبدالله‌غه صاتوب آقچه‌سن قبض قیلوب جاریه‌نی تسلیم قیلغاندان صونك جاریه‌سی دخی اوزینه عاشقه ایمش تحسرا بو بیت‌نی اوقودی

هنیئا

هنيئا لك المال الذی قد قبضته   ولم يبق فی كفی غير التحسر
ابوء بحزن من فراقك موجع   اناجی به صدرا طويل التفكر

دیدی يعنی ای منم عاشق خواجهم وسیدم آلغان مالنك يعنی منم بهام سنكا عافية بولسون منم قولومده تحسر واشتياقدان غيری نرسه قالمادی موندان صونك سننك فراقنكدان حسرتكا رجوع ايتار من ودايم قايغو حسرت ايچنده قالدم كه اول كوكرا كمدهگی اوزاق تفكر بلان مناجات ايتار من ديكاچ جاريه‌ننك اوشبو قطعه‌سنه كوره صاتقان خواجه‌سی دخی اوشبو بيت‌نی اوقودی

ولولاقعود الدهر بی عنك لم يكن   يفرقنا شیء سوی الموت فاعذری
عليك سلام لا زيارة بيننا   ولاوصل الا ان يشاء ابن معمر

دیب حسرت جوابی بيردی يعنی اكر من ده زمانه‌ننك محتاجلغی بولماسه ايدی سنی من دن منی سندن اولومدن غيری نرسه آيرا الماس ايدی حق تعالی‌ننك سلامت وعافيتی سنكا بولسون كه موندان آری آرامزده نی زيارت ونی وصلت فكری قالدی مكر كه ابن معمر نی نرسه اراده قيلور يعنی سنی صاتوب آلغان عمر بلكه منكا سنی هبه قيلور يا كه نكاح بلان سنی منكا كورسانور دیدی قاچان كه اوشبو حسرت شعرلرين ايتوشكان‌نی ابن عبد الله اُيشتدی درحال كرمندن ای كشی قاوشمافنكزنی مراد ايتوب جاريه‌نی وثمننی سنكا هبه قيلدم آل كيت ديب جواردلق قيلدی ❁(حكايت)❁ احمد ابن طولون سلطان كوب انعام واحسان اياسی آدم ايدی يورطنده فقير فقرا اوچون حاضرلنكان طعامدان وبيركان نقودندن باشقه هر بر شهركا وقريه‌لركا صدقه اوچون منك آلتون كوندرر ايدی بو ایشكا سليم اسملی بر خدمتچی‌سی تعيين قيلنمش ايدی بو خادم بر كون احمد ابن طولون‌غه ايتدی يا امير من مأمور بولونمش صدقه‌نی اولاشور اوچون شهرلرنی وقريه‌لرنی كيزمكده وايشكلرنی قاقمقده من بعض قپولاردان آلتون بلازكلی قوللار آلتون يوزوكلی بارماقلار قنه‌لی طرناقلار صوزولادر آلارغه‌ده بيرايم‌مو دیدی احمد بر زمان تأمل قيلوب تورغاندان صونك (كل يد امتدت اليك فلا تردها) دیدی يعنی همه‌سنه بير رد قيلما ديب تنبيه قيلدی ❁(حكايت)❁ بر كمسنه دولت اسلاميه اولوغلارندان علی بن سليمان ديكان وزيرننك حضورينه كيلوب الله اوچون وپيغمبر حرمتنه منی دوشمانم‌ننك ظلم‌لق قولوندان قوتقار ديب مرحمت استادی وزير ايتدی دوشماننك كمدر بيان قيل كه خلاص ايتايم دیدی اول كمسنه ايتدی دوشمانم فقيرلك ومحتاجلق در دیدی وزير بر زمان تفكردن صونك منك درهم احسان قيلماغه امر ايتدی اول فقير كمسنه آلوب خير دعا قيلوب كيتكاندن صونك اول

کمسنه‌نی ینه اوزینه چاقروب ای کشی من دخی الله اوچون وپیغمبر حرمتنه سن‌دن رجا ایتامن قاچان که دوشماننك قاطی‌لق‌بلان سنکا کیلسه در حال‌تظلم بلان منکا کیل دیب ینه احسان اوستنه احسان قیلمشدر ❁(حکایت)❁ اعمش ایتدی بر قویوم‌بار ایدی سوتن صاووب بالالارمه ایچرور ایدم بر کون بو قویوم خسته‌بولوب بالالارم آچ قالدی بو قصه‌نی جوماردلاردان حشمه‌بن عبد الرحمن دیکان کمسنه ایشتدی بر نیچه کونکا چاقلی ایرته کیچ کیلوب قوینك نی حال بالالارنك نی آشای قویونکا نیچان آشاتدنك‌می دیب صوراشوب اوطرور ایدی هر کیلکانده نماز لغم آستنه بر آلتون قویوب کیتار ایمش شول کیفتچه قولومده اوچ یوزلب آلتون جیولغاچ ای کاشکی قویومننك خسته‌لغی اوزاقلاسه یخشی بولاسی ایکان دیب آرزو قیلور ایدم دیمشدر ❁(حکایت)❁ ینه مونکا مناسبة زمانه‌۰زده علما طائفه‌سندن براو وفات بولوب قریه امام‌لارندان بر امامغه یخشی طونون فدیه قیلمشلار ایکان مذکور امام‌طوننی آلغاچ‌های بی‌چاره اولکانن ایشتوب بیك قایغورغان ایدم‌طونون کورکاچ سویوندم دخی دیمش ❁(حکایت)❁ مشهور جوماردخاتم‌طی‌ننك سفانه اسملی بر قزی‌بار ایدی سفانه کندلك عرب جوماردلارندان بر جوماردخاتون ایدی بر کون آتاسی (امتحانا لمزاجها) ای قزم بر ایوده ایکی جومارد بولسه مال تلف بولور یاکه من جومارد بولغانده سن صاران بول یاکه سن جومارد بولغانده من صاران بولایم دیدی قزی ایتدی ای اتا جوماردلقنی من اوزنکدان اوکراندم توکل‌می دیب آتاسین الزام قیلمشدر * ایمدی معلوم اولاکه جوماردلارنی ومنعملرنی وانعام احسان ایالرین مدحده وجوماردلارننك اوصافلاری حقنده آثار وحکایات بیك کوبدر ذکر ایتکانمز قدر یسندن‌ده عقل اهلنه کفایه قیلوب عبرتلر حاصل بولور فی الحقیقه جومارلق وهمتلیلك صفتی دنیا وآخرت عزتنه وسیله وبلند مرتبه‌کا سببدر دنیاننك منکو قالماقی محالدر مال ودولت ومرتبه آز زمانده زوالکا یوز توتوب دنیاده کشی‌ننك اوزی اولکاچ کورکام ذکر بلان یاکه قباحت ذکر بلان ذکر قیلنماقندان غیری نرسه‌سی قالماغانلقدان همان عاقل بولغان کشی عمری مدتنده قولونده ایرکونلك وامرنده نفوذ بار ایکان خیر ورحمت‌بلان ذکر قیلنغوچی سلفلر واوتکان زماندا‌غی جوماردلار شیکللی خیراتندان وایذکو عملندن ناشی اوزی اوچون آخرت آزوغی حاضرلب دنیاده ایذکو اسم قالدرمقنی حاصل ایتار زیرا بلورسن‌که آشاغان کیکان دنیاده قالا بیرکاننك اوزنك بلان بارا میراث قالغانی دوشماننك اوچون‌در ایمدی تلاسنك قایوسنی اختیار قیل یعنی آشا ایچ کی‌صال مونده قالسون یاکه انعام احسان وایذکولك قیل اوزنك بلان آنده بارسون یاکه

آشامای ایچمای بیرمای جیده دوشماننکا قالسون همان وبالی سنکادر * وفقنا الله تعالی الی الخیر فی الدارین والسلام *

قرآن وحدیث موجبنچه دخی صارانلق اخلاق ذمیمه‌دندر صارانلقننك سببلری اوچدر بری فقیرلکدن ومحتاجلقدان قورقمقدر بری مالنی غایت وافراط اوزره سومکدر ودخی بری نفسی‌ننك حرصلغی سببلی غیر کشی‌کا ایذکولك ایرشماکن استامامکدر فی الحقیقه بر کشی اوزینه اوزون عمر تقدیر ایتوب عمری‌ننك مدتنده نفسی آرزو قیلغان نرسه‌سندن لذتلانمك استاسه نفس آرزوسنه ایرشورکا سبب بولغوچی مال‌غه محبت ایتار ودخی بالالاری قالماقنی فرض قیلوب مال‌غه محبت ایتار بس حب مال‌ننك علاجی قناعت وطول امل‌ننك علاجی اولومنی یاقن کورمك وکوب ایس‌کا توشرمکدر (اکثر ذکر هادم اللذات) پیغمبر علیه السلام‌ننك امریدر * کوروب بلوب توراسن سننك بلان بر یاشده‌گیلر بلکه سندن یاشلر کون بکون بر برسی ارتندان کیتوب تورالار بوقدر زحمت چیکوب جیغان مال‌لارین خواه نا خواه یعنی اوزی تلاسه تلاماسه‌مونده قالدروب غیری‌لر تصرف قیلورلار واوزلری توفراق آستونده تا‌ٔسفده‌درلر * ودخی اولاد اوچون حرص وصارانلق ایسه غایت احمقلقدر (وما من دابة فی الارض الاعلی الله رزقها) دلالتنچه خدای پروردکار هر بر جان ایاسی‌ننك رزقن تقدیر ایتمشدر * نیچه کشیلر باردر که آتاسندان آناسندان بر دانه میراث قالمامش ایکان آنبار آنبار مال ایاسی بولوب ونیچه کشیلر دخی باردر که آتاسندان بی نهایه مال یورط یر قالمش ایکان عاقبت بر اورلوق‌قه محتاج بولوب فقیرلك صحراسنده حیران وسرکردان کیزارلر * ایمدی وارثلر اوچون مال صاقلامق زهی خیال باطل واول مال ایالری بر حمال جاهلدر * بس مال‌ننك فقط مال بولوچیلغنه محبت ایتوب زکات فرض وصدقهٔ واجبه‌دن بر دانه بیرماینچه قوری ایکماك وایران بلان مطلقا وعلی الخصوص قارتلغنده اکتفا قیلوب وارثمه قالور قایغوسی بلان دلفکار ومنقبه‌لری ضرب مثل روزکار بولغوچی لئیم وخسیس‌لرننك فکری نی نرسه‌در بلنماس که بولار مسلوب العقل والشعور وسعادتدن در بر طاقم شقیلردر * اکر مونداین آدملر دنیا لذتلرندن نفسمزکا سیوکلیراك ولذتلیراك بولغان نرسه مال بولوب مال بلان حاصل بولا تورغان باشقه بر مشتهیات توکلدر دیسه‌لر بو دخی غایت نادانلقدر زیرا مال بلان لذتکا واصل بولماغان صورتده آلتون بلان طاش ننك جوهر بلان توفراق‌ننك نی آیورماسی بار موندان آرتوق شقاوت نیچوك بولورکه دنیاده فقیرلر کبك محنت چیکوب آخرتده بایلار حسابن بیروب عذاب‌قه توتقون بولورلار کیراك

حلال‌كا وكيراك حرامغه صرف قيلماينچه فقط آقچه جيو بلان لذتلانمك نجاست
اولاكسه بلان لذتلانوچی‌ات كبكدر * الله تعالى قرآننك صارانلقنی ذم‌قيلوب
(الذين يبخلون ويأمرون الناس‌بالبخل) بيورمشدر * ودخی‌پيغمبر عليه‌السلام
(اياكم والشح فان الشح اهلك من كان قبلكم) بيورمشدر يعنی ای امتلرم
صارانلقدان صاقلاننكز چونكه‌صارانلق‌سزدن‌مقدم‌بولغان‌امت‌لرننك‌صارانلارين‌ده
هلاك‌ايتدی‌ديمكدر (حكايت) قديم‌عرب‌ايچنده مشهوربولغان صارانلاردان
خطيئه وابوالاسود وحميدالارقط وخالد بن صفوان ديكان كمسنه‌لربولمشدر *
اما خطيئه‌ننك صارانلغن شويله روايت قيلمشلاركه بركون اوزی‌ننك‌ايشكی
توبنده قولنه تاياق توتوب‌اوتورور ايدی بر كشی كيلوب من‌مسافرمن ديدی
آنكا تاياقن كورساتوب من بو تاياقنی صدقه‌چی‌لارننك آياقنه صوقمق‌اوچون
توتوب‌توروب من‌ديدی * اما حميدالارقطننك خانه‌سنه‌بر مسافر كيلسه‌قباحت
سوزلر بلان مسافرنی مسخره ايتار ايدی بر كيلكان كشی ايكنچی مرتبه‌آننك
ايشكنه كيلماس ايدی توبه ايتار ايدی بر كون خانه‌سنه بر مسافر كيلوب
نيچوك بولسه‌ده بر خرما بيردی خرمانی بيركاندن صونك هجو قيلوب هی آچ
كوزلی خيرچيلر خرمانی سوياكی بلان آشاديلار ديدی * اما ابوالاسود بر
كون برسائل‌كا نيدندر عقلنه‌توغری كيلوب كوچكا بر خرما بيردی اول سائل
عاقل‌لردن‌ايمش‌دعاسنده الله‌تعالی‌جنتده سنكاده موننك مثلينی‌يعنی‌برعدد خرما
نصيب ايتسون ديب كيتدی * ابوالاسود سن نی اوچون‌بوقدرصاران‌بولاسن
ديسه‌لر اكر بز فقيرلركا ومسكينلركا وهر بر صوراغان كشی‌كا بيره كيتساك
حالمز آلارننك حالندن‌ده فقيرراك بولورديب جواب بيرور ايدی * اما خالد
قولنه آقچه كرسه آقچه‌غه ای عيارقرارسزقولدان قولغه‌يوری‌سن‌ايمدی‌اوزاقلق
ياتاغنه سنی يانقورايم ديب آقچه‌نی اوبوب صاندوغنه صالوب يوزاق بلان
بيكلاب قويار ايدی * بر كون آنكا مالنك كوب اوقاتننك كينك نی اوچون
فقيرلركا نفقه‌لندرمای‌سن ديب اعتراض قيلديلار خالد ايتدی دنيا اوزی
مالدان‌ده كينكراكدر واوزونراقدر ديب جواب بيردی‌كه طول‌امل ديمكدر *
ممسك وصارانلارنی ذم قيلوب برشاعر ديمشدركه

وهبنی جمعت المال ثم خزنته وحانت وفاتی هل‌ازداد به‌عمرا
اذا اختزن المال البخيل فانه سيورثه هما ويعقبه وزرا

يعنی خواجه‌م منكا هبه‌قيلدی‌ده من مال جيوب‌خزينه ياصادم‌وفاتم‌ياقن‌بولدی
اول مال بلان عمرمنی آرتدرا بلورمن‌می البته مال بلان عمرنی آرتدرمق
ممكن توكل صاران‌ننك مالی كوبايكان زمان تحقيق كيلاچكده قايغو وحسرت‌كا

موءدی بولمق بلان صونکندان وبالی باشنه کیلور دیمکدر ❋(حکایت)❋ ظرفادان
حجظه دیکان کمسنه‌ننك برصاران دوستی بار ایدی بر کون حجظه زیارة اول
دوستنه باروب یاننه کرما کا رخصت صورادی ایتدیلر اول آورودر آنی بیزکاك
توتا دیدیلر حجظه ایتدی یاننك اوتوروب طعام آشانکز تاکه تیرلاب بیزکاکی قاچار
دیدی زیراکه کشی اوپالسه یاکه آچیغلانسه تیرلاب کیتمك آدم‌ننك مزاجندن اندر
ودوستی‌ننك غایت صارانلغن بیاندر * حجظه‌ننك یاننك اوتوروب طعام آشانکز
دیکان سوزندن مرادی اوز طعامنکزنی کیتوروب آننك یاننده آشانکز دیماکی
هم احتمالدر بو وقتك دوستی‌ننك غایت لئامتن مشعر بولور ❋(حکایت)❋ مشهور
صارانلاردان بری عمر اسملی کشی بر زمان اوزینه قولنج زحمتی پیدا بولوب
طبیب امری بلان بدنن مایلاغانده تننден آغوب توشکان ماینی خل‌متچسینه
آل‌شول آقغان ماینی قندیلکا یارار دیدی اما صارانلغنه کوره قویماق یاکه بوتقه
پشرورکا یارار دیماکی عجبدر * ابوعتاهیه ومروان بن حفصه دخی صارانلقده
ضرب مثل ایمش یعنی فلان کشی ابوعتاهیه کبك صاران دیب مثل ایتوب
یورتورلر ایدی ❋(حکایت)❋ مروان ایتدی بر کون خلیفه منکا یوز منك
درهم بخش ایتدی اول درهملرنی صاناغان‌ننك صونکنك بر درهم آرتوق چقدی
اول بر درهمکا ایت آلوب آشادم عمرمده بو وقت سونکان کبك سونکانم یوق
ایدی دیدی ❋(حکایت)❋ مذکور مروان بر کون بر درهملك ایت الوب
پشارکا قازاننه صالغاچ طعام آشارغه دیب بر دوستندان چاقرا کیلدیلر مروان
درحال پشه باشلاغان ایتنی قازانندان آلوب یانکادان ایتچیکا برنیچه نقصانی
بلان چغاروب صاندی ایتچی ظرفادان ایدی بو پشار پشماس ایتنی کیبت
آلدینه آصوب ای آدمیلر بومروان ایتی در قارانکز دیب ندا قیلور ایدی
❋(حکایت)❋ مرو خلقی دخی صارانلق بلان مشهورلر ایدی حتی بر بری
بلان یولداش بولوب یولغه چقسه‌لار یولده بر منزلکا توقتاب طعام آشاغانك
هر برسی اوزی‌ننك یولغه آلغان بر کیساك ایتن پشروب آشارلار ایدی اتفاق
بلان قازان آصوب اوط یاغوب هر قایوسی اوزی‌ننك ایتنه یب تاغوب ایت
پشکانك یاق یاقدان اوزلری‌ننك ایتلرین توتوب توروrلار ایدی ایتلری
پشکاچ قازاندان آلوب یالغوز اوطروب اشارلار ایدی شورپاسین
دخی برابر تقسیم قیلورلار ایدی * مرو شهری طهمورث بناسی دیب معلوم در *
بر کمسنه بوشهرکا نسبة قیلنسه مروزی دیب ایتولور * ودخی بر شاعر بر
صارانی بیله هجو قیلدی

لوان دارك انبتت لك واحتشت ابرا یضیق بها فناء المنزل

واناك يوسف يستعيرك ابرة ليخيط قد قميصه لم تفعل
يعنى سن شول قدر حسيس وصاران سن كه اكر يورطنك سنكا ايكنه اوسدروب
يورطنك ننك اطرافى ايگنه بلان طولوب آياق باصار يرقالماسه شولاى بولغان
وقتده حضرت يوسف كولماكى ننك يرتوغين تكمك اوچون سن دن برگنه ايگنه
عاريت صوراسه اول پيغمبركاده سن بر ايگنه بيرماس سن ديدى ديمكدر *
بلغادان سهل بن هارون دخى صارانلق بلان مشهور ايدى ❁(حكايت)❁ شاعرلردن
دعبل ديكان كمسنه حكايت قيلمشدر كه بر كون سهل ننك خانه سنه بارمش ايدم
نى اشلار ايكان ديب بيك اوزاق آچلغندان جانى چغارلق بولغانغه قدر اوتوردم
كوردى كه من هنوز كيتماى من ناچار وناعلاج خدمتچيسينه اى فلان ما حضر
طعامنى نيك كيتورماى سن ديب كوياكه زاروغوب تورغان منزلنده قچقردى
خدمتچى سى بر طاباق ايچنده پشكان اتچ كيتروب آلدينه قويدى سهل اتچ كا
قاراب بر آز تفكردن صونك اتچ ننك باشين قايا قويدنك ديدى خدمتچى ايتدى
باشين تاشلادم سهل ايتدى والله مى آياقلارين تاشلارغه ده راضى توكل ايكان
باشين تاشلاغانغه قاچان راضى بولايم تربيهم بوشقه كيتدى اتچ ننك باشنده
نى قدر خاصيت باردر آنى بلماس مى سن ساعت سز آدم وقت نى قايدان
بلور ديدى يعنى اتچ قچقروب آدم كا وقت نى بلدرادر باشى بولماسه نيچوك قچقرور
ودخى تبرك بولغان كيكريك باشده در اتچ ننك كوزى بلان ضرب مثل قيلورلار
صاف شرابنى اتچ كوزينه بينكزاتوب شراب (كعين الديك) ديرلر كلبه
آوروينه اتچ ميين استعمال قيلورلار مى دخى باشده در وباشده نيچه تورلو
خاصيت باردر سن منى باشين آشاماس فرض قيلوب قايده تاشلادنك بار آلوب
كيتور ديدى خدمتچى ايتدى من تاشلاغان يرمنى اونوتدم ديب يمين ايتدى
سهل ايتدى من قايده تاشلاغاننكنى بلامن سن آنى قورصاغنكا تاشلادنك (حسبنا
الله وكفى) ديب بد دعا قيلدى ديدى * طعامنى صارانلق قيلوب مالنى جومارد
بولغان آدملر ومالنى صارانلق قيلوب طعامنى جومارد بولغان آدملر كوب مسموعدر
❁(حكايت)❁ صارانلاردان بر كمسنه ننك كوكرا كنه نزله اينوب يوتال توتمش
ايكان بادام سوتى فايدا بيرور ديب مصلحت قيلديلار بهاسى قيمت بولور
ديب يوتالنه صبر ايتمكنى ترجيح قيلوب وبر نيچه كونلر صبر ايتدى اوچسز
دارو تابولماس ميكان ديب تورغانده دوستلاريندان برسى كوريه صوى كوكراككا
فايدالى ديب دلالت قيلغاندان صونك كوريه قايناتوب اچدى كوكراكى آچولدى
يوتالى باصلدى قاچان كه آشامق طعامن يانده كيتوركانده خاتوننه ايتدى مونى
قويوب تور كيچ آشارمز سن دخى موندان آرى ايومزده كيباك پشر زيراكه

کیباك صوی‌منم یوتالمنی بتوردی دیکاچ‌خاتونی (لقد جمع الله لك بهذه النخالة دواء وغداء فالحمد لله علی النعمة) دیدی خاتونی دخی ایری کبك صاران بولدی‌ده‌موافقت‌قیلدی‌مو یاکه‌ایرینه‌استهزا طریقی‌بلان دیدی‌مو * حکیملر دیمشلردرکه صوراماغان‌غه جواب بیرما جواب بیرماکاندن صوراما اوزنکدن اوستونلرکا اطاعت‌قیل اوزنکدن توبانکیلر سنکا اطاعت قیلورلار * بر کمسنه اوزی‌ننك‌خذمتچسینه قولندان کیلماسلك اش‌بیورسه عذرکا آنکایول کورساتدی * لئیملر خواجه بولسه کریملر هلاك بولور * یاوزلارننك دولتی ایذکولرننك محنتی * اذا ساد اللئام باد الکرام * دولة الاشرار محنة الابرار * اذا ملك الاراذل هلك الافاضل * اذا ساد السفل خاب الامل * من اجل الغنایم دولة الاکارم * بو روضه‌ده روضة الربیعدن ومستطرفدن کوب سوزلر یازدق حریص‌نی لئیم‌نی صاراننی اما بولارننك بریسین‌ده ماقتاغان یر کورنمادی * بایوغان صایون کشی‌ننك کونکلنده توکل ضعیفلنه‌در شونکار کوره‌اوزیننك‌بایلغین فقط‌اوزم‌ننك کسبمدن واجتهادمدان دیب اعتقاد قیلا باشلای‌در کوب صرف قیلسام کوب انعام‌احسان قیلسام‌آقچه‌م بتارده‌اوزم محتاج‌بولورمن‌دیب خیال‌قیلادر بلمایدرکه بو بایلقنی بیرکان الله تعالی موندان آرتوق بیرسه‌ده قادردر * مقصود یخشی اشامق‌یخشی کیمك نفسنی تسلی قیلمق وبایلغنك بلان علما وفضلاغه‌وهرمتلو آدملرکا قاتوشوب حسن معاشره‌قیلوشمق * حریص‌لك رزقنی آرتدرماس‌مکر مالنی کوبایتور حریص‌لك بلان کوبایکان‌مال کشی‌ملکنه قالودان باشقه‌غه‌نی‌کا یارار عمرنکده نیچه قداق ایکماك آشاسنك ازلده یازولوب‌قویولغاندر اوزندن اوزی قزغانغان کشینی لئیم دیرلر اوزندن‌قزغاینچه کشیدن قزغانغان کشی‌نی صاران دیرلر * بشر مال البخیل بحادث او وارث *

لئیم اولدر دشین اورور دشیکا اوزی یماس دخی بیرماس کشیکا

✽(حکایت)✽ بر بیك حریص ولئیم کشی بار ایدی بوتون عمری بوینچه حریص‌لك بلان آشامای ایچمای کوب آقچه حاصل ایتدی آقچه‌سین بارنده آلتونغه‌ایلاندروب‌بر یرکا کوموب قویدی آندان صونك هر بر قولنه توشکان آلتوننی شول آلتونلاری یاننه ایلتوب صالور ایدی وآننك عقل ومعرفت ایاسی بر اوغلی بار ایدی‌یکت‌بولوب علم بابندان‌اولوش آلدی‌اما دوستلارینه قاتوشاسی کیله آقچه یوق آقچه‌سز فقیر بولغانغه کوره‌اعتبار قیلمایلار بو اوغل خفا بولوب یوردی آتاسی‌ننك آلتونلاری بار نیچوك قولغه توشورماکا کیراك بر کون صاغالاب توردی آتاسی قولنه توشکان آلتوننی ینه شول آلتونلار یاننه صالماغه کیتدی بو یکت آتاسین کورور کورماس آرتندن باروب قایده قویغانن

قاراب توردی آتاسی آلتونلارنی قویوب قایتقاچ بر قایچرق‌قه تاش توتوردی‌ده شول یرکا باروب آلتونلارنی آچوب آلدی اورننه تاش صالوب قویدی قایتدی بر بر حکم بولغونچه آلتونلارنی بر یرکاده صرف قیلمادی * بر نیچه زماندان صونك آتاسی ینه قولنه توشکان آلتوننی قویماغه شول یرکا باردی آچوب کوردی آلتون اورنونه تاشلار یاتور حیران بولدی بر آز فکرلاب توردی‌ده بو هیچ کم اشی توکلدر مکر اوغلوم اشیدر دیب اوغلین چاقروب صورادی فلان یرده‌کی آلتونلارنی سن آلدنك‌می اوغلوم دیدی اوغلی ایتدی ای مرحمتلو آتام من همان آلتونلارنك بارین‌ده بلکانم یوق دیدی آخر آتاسی طغزلاغاچ اقرار قیلدی آلدم اتکای لکن من اورننه صالوب قویدم دیدی آتاسی ایتدی بلی اورننه صالوب قویغان‌سن‌ده لکن تاش توتوروب قویغان‌سن دیدی اوغلی ایتدی ای جومارد آتام آلتون کیراك آشامق ایچمك کیمك راحتلانمك اوچون اما یر آستونده یاتمق اوچون تاش‌ده یاری بالچق‌ده یاری دیدی

زر ازبهر خوردن بود ای پدر زبهر نهادن چه سنك وچه زر
خورپوش بخشا وراحت رسان ولکن نماند بدست کسان

دیدی آتاسی بارك الله اوغلوم الله تعالی همتنکنی آرتدرسون بوفهم ومعرفتنك اوچون عفو قیلدم دعاچی بول دیدی* همان الله تعالی هر آدم کا انصاف بیروب بخل ولئامت‌دن صاقلاسون * اما نعمت وایذکولك قدرین بلماکانلرکا نعمت بیرمك وایذکولك قیلمق مطلقا ارمدر حتی سوءالی بولور دیمشلر *

اذا انت اکرمت الکریم ملکته وان انت اکرمت اللئیم تمردا

یعنی کورکام خلق ایالرینه اکرام قیلسانك آلار سنکا قل بولورلار اکر ایذکولك قدرین بلماکانلرکا اکرام قیلسانك تمرد قیلورلار وشکر ایتماسلر ونعمتنکا کفران ایتارلر سنکا خیانت ایتارلر * بوصورتده اهل توکل کشی‌کا نعمت قویمق وایذکولك ایتمك ظلمدر *

(روضه)

دنیا * آخرت * زمانه‌دان شکایت * جزع فزع * تأسی * تسلی * آورلقدان صونك جینکل‌لك * صبر * پرهیزلك * حلال * حرام * پیغمبر علیه السلام ایتدی دنیادان صاقلاننکز چونکه آننك سحری هاروت وماروت سحرندن‌ده یامانراقدر دیدی* علی رضی الله عنه ایتدی دنیا بلان آخرت مشرق بلان مغرب شکللیدرکه برسنه یاقن بولسانك ایکنچی‌سی براقلانادر دنیا خراب یورطیدر دنیانی تعمیر قیلغان کشی‌ننك ودنیا توزوکان کشی‌ننك قلبی آندان‌ده خراب‌راقدر وآخرت

توزوكلك يورطيدر آخرتنى استاكان كشىننك قلبى آندانده توزوكراكدر ديدى * حكيملر ايتديلر دنيا اوچ نرسه اوچون طلب قيلنەدر عزت اوچون بايلق اوچون وآخرت اوچون * بر كمسنه زهد وتقوالقنى اختيار قيلسه عزت تابار وقناعت قيلسه باى بولور * ودنيا اوچون كم اجتهاد قيلسه دنياده راحت تابار دنياننك ثمرەسى شادلقدر اما دنياعقللى كشىنى اصلا شادلاندرماس نتاكه ابن المعتز ديمشدر

وحلاوة الدنيا لجاهلها ومرارة الدنيا لمن عقلا

لكن دنيانى يعنى اقبالنى ودولتنى هيچ كم اصلا اجتهاد بلان تارتوب كيتروركا قدرتى يوقدر بجتنكا قاراب دولتننك بولسەده تيز زمان سندن كيتار دنيا ودولت بولوط كولاگەسى كبكدر بر كون سنى كولاگەلندرسه تيز زمان سندن كيتوب ايكنچى كشىنى كولاگەلندرەدر * نتاكه ديمشلر

الا انما الدنيا كظل سحابة اظلتك يوما ثم عنك اضمحلت

فلاتك فرحانا بها حين اقبلت ولاتك محزونا بها حين ولت

بر دولت ايكى كشى عمرينه يتكانى بيك سيراكدر ❊(حكايت)❊ كونلردە بر كون علما وفقها وزاهدلردن كوب آدملر رابعهٔ عدويەياننه جيولمشلار ايدى مجلسده دنيانى ذم قيلديلار رابعەتيك طنكلاب توردى آلار دنيانى يامانلاب توقتاغاچ رابعه ايتدى براو برنرسەكا محبت ايتسه اول نرسەنى كوب ذكر قيلور كيراك مدح بلان وكيراك ذم بلان بولسون اكر قلبنكزده دنيا محبتى بولماسەنيك ذكر قيلاسز ديدى * براوننك مقصودى دنيا بولسه دنيا وآخرت قايغو ايچندن چقماس * پيغمبر عليه السلام ايتدى سزلرننك اينكولرنكز اول كشى توكلدركه دنيا اوچون آخرتنى ترك قيلدى ياكه آخرت اوچون دنيانى ترك قيلدى مكر اينكولرنكز شول كمسنەلردركه دنيادانده اولوش آلور آخرتدنده اولوش آلور ديدى (الدنيا مزرعة الآخرة) * لقمان حكيم اوغلنه ايتدى اى اوغل آخرتنكا ضرر بيرورلك قدر دنياغه كرمه دنيانى بالكليه هم ترك قيلما تاكه آدم ايمكاكى بولماغايسن ديدى * دخى اردشير بن بابك ديمشدركه دنياغه بالكليه ميل قيلما آننك اوچون دنيا براوكاده باقى قالغانى يوق دخى دنيانى بالكليه تركده قيلما آننك اوچون آخرت دنيا بلان تابولور ديدى * سعيد بن جبير ابن عباسدان روايت قيلمشدركه پيغمبر عليه السلام (الدنيا جمعة من جمع الاخرة وعمرها سبعة آلاف سنة ومائة سنة وليأتين عليها مئون من سنين لايوجد عليها موحد) بيورمشدر يعنى دنيا آخرت جمعەلارندان برجمعەدر دنياننك عمرى يدى منكده بر يوز يلدر آندن صونك دخى برنيچه يوزيللار بولور اول زمانده

یر یوزنک موحد قالماس دیمکدر * بر حقیقت اهلندن سوٴال قیلدیلار دنیا نی نرسه‌در دیدیلر اول ایتدی (ما الهاك عن مولاك فهو دنیاك) یعنی نی نرسه‌که سنی الله تعالی‌دن غافل قالدورسه شول سنناک دنیانکدر دیمکدر بوسوزننک قائلی حضرت علی‌در دیمشلر * خلق زمانه‌دان شکایت قیلا زارلانا زمانه بوزوق زمانه اوصال دیلر اما زمانه هیچ بوزولغانی یوق همان بر کیفیتده‌در خلق اوزی بوزوق‌در *

نذم زماننا والعیب فینا ولو نطق الزمان اذا هجانا
یقولون الزمان له فساد وهم فسدوا وما فسد الزمان
کل من لاقیت یشکو دهره لیت شعری هذه الدنیا لمن
انما الدنیا لذی جهل بها ولبیب العقل فیها فی حزن

یعنی بز زمانه‌نی ذم قیلامز حال بوکه عیب اوزمزده‌در اگرده زمانه سویلاشه تورغان نرسه‌بولسه ایدی اول بزنی یامانلار ایدی ایته‌لر زمانه‌بوزوق زمانه بوزوق اما زمانه‌بوزوق‌توکل بوزوقلق زمانه‌خلقی‌ننک اوزونکدر * کم بلان یولوقسانکده زمانه‌دان شکایت قیلا باشلای کاشکی بلاسی ایدی دنیا اهلی کملر در تحقیق دنیا جاهل‌لر اوچون دنیادر هیچ عقل ایاسی دنیاده شاد بولماس دیمکدر * ابوذر ایتدی خلق ایلکاری تیکاناکسز یافراق ایدی حالا یافراقسز تیکاناك بولدیلار دیدی * برعرب‌دن صورادیلار یاز یخشی‌می کوز یخشی‌می دیدیلر عرب ایتدی کوز اوچون یاز یخشی آوز اوچون کوز یخشی دیدی * ابوالفرج

زمن الورد الطیب زمان واوان الربیع خیر آوان
ابشر فقد ذهب الشتاء ببرده وانی الربیع اخو الحیات بورده

سقراط حکیم ایتدی زمانه‌غه کوب میل قیلما زیراکه کوب میل قیلغانغه خیانتی دخی کوبراکدر زمانه بر وقت براونی سیوندرسه ایکنچی بر وقت یغلاتادر ❀(حکایت)❀ برحاکم برکشی‌نی کناهنه کوره جزا بیرماکا امر قیلدی صوغارغه دیب برباغاناغه بیلادیلر اول کناهلی کشی ایتدی خدای اوچون منی بوباغانادن چیشوب ایکنچی باغاناغه بیلاسه‌نکز له دیدی نیك آلای دیدیلر اول کشی ایتدی بالطه صوقغونچه تونکاك یال ایته‌در دیمشلر شول آراده شادلق امید ایتامن دیدی اندان چیشدیلر ایکنچی یرگا بیلادیلر اول آراده اول حاکمنی عزل قیلندی دیب خبر کیلدی خزینه مالین آندان مطالبه قیلدیلار تلف قیلغان ایمش بوکشی اورننه اول حاکمنی بیلادیلر *

اذا ضاق الزمان علیك فاصبر ولا تیاٴس من الفرج القریب
وطب نفسا فان اللیل حبلی عسی تاٴتیك بالولد النجیب

یعنی

يعني اى اوغل صبر ايت زمانەننك انقلابنه جزع فزع قيلما قديمدن عادةالله شولاى جارى بولا كيلكاندركه بر مشقتننك بر راحتى بولور نفسنكنى خوش توت كيچه حامله‌درشايد سنكا طانكلاغه بختلى بالا توغدرر ديمكدر* برعربدن سوءال قيلديلار دنيانى نى كيفيتله كوراسن ديديلر عرب ايتدى بر قحبه خاتوندر بر كون عطارده بر كون بيطارده ديدى * ينه برعربدن صوراديلار دنيانى نى كيفيتله كوردنك ديديلر عرب ايتدى زمانه شوندااين نرسەدركه بيركانن آلاآلغانن بيره بالالاركبك اويناى ديدى * عبدالله بن مبارك ايتدى دنيا اهلى دنياغه كيلدى كيتدى دنياننك نى نرسەسى يخشى ايكانن بلمادى ديدى نى‌نرسەسى يخشيدر ديديلر ايتدى دنياده معرفةالله يخشى نرسەدر ديدى* پيغمبر عليه السلام ايتدى هرنى اش چهارشنبه كون ابتدا قيلنسه تمام بولور هرنى اش باشلاسانك چهارشنبه كون باشلا خير بلان تمام بولور ديدى * هدايه اياسى براشكا شروع قيلمق تلاسه چهارشنبه كوننى كوتار ايدى * ابن مسعود رضى الله عنەدن روايت قيلنمشدركه براو جمعه كون طرناق كيسسه همه آورولارى چغوب شفا اورناشور* اصمعى ايتدى بر جمعه كون هارون الرشيدكا كردم طرناق كيسوب اوتورور ايدى ايتدى جمعه كون طرناق كيسملك سنتدر هم فقيرلكدن صاقلار ديدى من ايتدم يا امير المؤمنين سن هم فقيرلكدن قورقاسن‌مى ديدم هارون ايتدى مندن آرتوق دخى فقيرلكدن قورقغان كشى كم بولور ديدى * على كرم الله وجهه ايتدى

ونعم اليوم يوم السبت حقا لصيد ان اردت بلا امتراء
وفى الاحد بناء فان فيه بدء الله فى خلق السماء
وفى الاثنين ان سافرت فيه سترجع بالنجاح او بالشراء
وان تريد الحجامة فالثلثاء ففى ساعاته يسفك الدماء
وان شرب امرء يوما دواء فنعم اليوم يوم الاربعاء
ففى الخميس للحاجة قضاء ففيه الله ياءذن بالقضاء
ففى يوم الجمعه التزويج فيها ولذات الرجال من النساء
وهذا العلم لا يعلمه احد الا نبى او وصى الانبياء

على رضى الله عنه ديمشدركه شنبه كون آوغەچقمق يكشنبه كون بنا وعمارت باشلامق دوشنبه كون سفر قيلمق سهشنبه كون قان آلدرمق چهارشنبه كون دوا قيلمق پنجشنبه كون حاجت تلامك جمعه كون نكاح ايتمك كوزالدر ديدى *

الدهر مع الانام كالميزان لا يرفع غير صاحب النقصان

دنيا وآخرت برميزان كبكدر بر باشى نى قدر آور بولسه ايكنچى باشى شول

قدر جینکل کیله‌در * بعض‌لر ایتدیلر دنیا ایکی خاتونلی کشی کبکدر برسینی راضی قیلسه ایکنچی‌سی اوبکالیدر * برحکیم ایتدی زمانه‌نی ذم‌قیلاسز اوتوب کیتسه مدح قیلاسز دیدی * انس بن مالك رضی الله عنه ایتدی (ما من یوم ولیلة ولا شهر ولا سنة الا والذی قبله خیر منه سمعت ذلك من نبیکم) دیدی یعنی هیچ برکون هیچ بر تون یوق اوزغان کوندن اوزغان توندن یخشیراق هیچ بر آی هیچ بر یل یوق اوزغان آیدان اوزغان یلدان یخشیراق من بوسوزنی پیغمبرنکزدن ایشتدم دیمکدر * یعنی طانك آطاده کیچ بولاهمان اوزغان کونلارنك یخشیراق طویولا دیمکدر * ایمدی بزننك زمانه‌مزده یخشی دیکانمز اوتکان زمانداغی‌ننك یامانیدر بزننك‌زمانه‌مزده یامان دیکانمز کیلاچك زمان‌ننك یخشی‌سی بولور اما مونی کوب کشی‌لر فهم ایتماس حسابلاب وفکرلب قاراسانك اوزغان یلنی بو یل صاغناسن های اوزغان یل‌اش‌یخشی ایدی دیسن مثلا براوایته های اوزغان یل فلان بازارده‌یخشی صاتو ایتکان ایدك بو یل ناچار بولدی دی اول اوزغان یل هم شولای‌اوزغان یل‌یخشی ایدی دیب ایتکاندر هیچ کم زمانه‌دان زارلانماغان کشی یوق هیچ کم‌دنیادان راضی توکل بونیتکان ظالم دنیا بو ❁(حکایت)❁ داود علیه السلام کونلرده برکون طاولارده یورکانده‌بر مغاره کوردی بونیچوك‌مغاره دیب ایچنه کردی کوردی براولکان‌کشی یاتور باشی اوچونده بر یازلمش طاقتا بار اوقوب کوردی‌که من فلان بن فلان دنیاده منك یل عمر سوردم منك قالا توزودم منك باکره قز آلدم منك منك عسکرنی صوغوشوب جینکدم نهایت سز مال صرف‌قیلدم راحت بولایم دیب خاطرمنی خوش توتدم بوکون ینه کیچه‌کیدن راحت‌راك کیچو رایم‌دیب آرتوقراق آقچه صرف قیلدم‌هنوز کیچه‌کی اش کونکلمدن چقمادی طعام وشراب صاوتلارم آلتوندان‌ایدی آنا بارده قالدی بوش قوللای کیتدم دیب تابوتندان قولون چغاروب قویدرمش‌ایدی ❁(حکایت)❁ قدیم زمانده بردولتلی کشی بارایدی اوزی‌ننك عمرین یوز یل فرض قیلوب هرکونکا یوز تنکه حاضرلب قویدی اوزی‌ننك رزقی اوچون غم یمادی بعض وقتده اوزی‌ننك حسابلاب قویغانندان‌هم آرتوغراق صرف قیلدی آخر حسابلاغان آقچه‌سی بتدی بیك نفیس آلتون وجواهر بلان مزین قرآنلاری وکتابلاری بارایدی آلارنی صاتا باشلادی آلارهم بتدی آخر اوزی بای‌غه کردی اول بلمادی‌که بنده‌ننك تدبیری الله‌ننك تقدیرندن اوزامی * روض الاخبارده بوکشی‌ننك اسمی ذکر قیلنماسه‌ده‌مستطرف کتابنده‌خراسان‌والی‌سی‌عبد الرحمن بن زیاد ایدی‌دیب‌مذکوردر ❁(حکایت)❁ ابومعن ایتدی‌که من برکشی‌کا باروب

کردم بیك هیبت آلتون بلان نقشلاکان دیوانده یاتور آلدنده آلتون شمعدانلارده نفیس خوش ایسلی شمعلر یانوب تورور آستنه جایکان توشاکلری آطلاس‌ده جفاك نیچه قل‌لار وکنیزکلر خدمتنده طیار تورورلار کوب زمان‌هم اوتمادی اول کشی‌نی کوردم صدقه صورانوب یورور دیدی ❁(حکایت)❁ مالك بن دینار حضرتلری حکایت قیلمشدرکه من بر شهرکا باروب کردم طبل‌لار صوغولوب موسیقه‌لر اویناب بیرام ایتوب گورلیب تورورلار مغنی‌لری نغمه‌لرین چالوب گوینده‌لری شعرلرین ایتوب شاه بی‌غم تماشا وتفرجه‌ده‌در شعرلری‌ننك مضمونی بو ایدی

بنالری طاشدانددر حسرتلری قاچقاندر
کیلکان قوناقلار اوچون قابقالارین آچقاندر

آندان اوزوب کیتدم بر نیچه زماندان صونك یولوم ینه شول یرکا توغری کیلدی کوردم ایلکارکی سرایلار وخلقی هیچ برسی یوق بوخبرنی کمدن صورایم دیب تورغانده بر قارچقنی کوردم یاننه باردم صوراشدم موندا‌غی هیبت بنالر وسرایلار قایا کیتدی دیدم قارچق ایتدی زمانه شولای قرارسز نرسه‌در دولت‌ننك زوالی یتوب همه‌سی هباء منثورا بولدی دیدی‌ده کیتدی * آدم اوغلی قزی بی چاره غایت حرصلك‌لرندن تون کون دنیا آرتندان یوریلر دنیا آرتندان ده‌یته آلمای سعادة آخرتدن‌ده محروملردر الله تعالی بیرکان قدر یسینه قناعت قیلمای بیرماکان‌ده تارتوب آلماقچی بولالار اما بلمایلرکه حق الله نی طاش آنبارلارده بیکلاب آصرایلار نیچه واعظلر آلارننك قولاغنه وعظ کتاب‌لارین تویوب توتورسالارده قولاقلاری ایشتمای اما الله تعالی براوکاده ظلملق قیلمای* فلکدن شکایت قیلوب بر آدم دیمشدرکه

قزاندای قاراسون فلك‌نی یوزی جفا برله جفت وفا برله طاق
عیسی‌دای آدمه بیروب بر ایشاك ایشاکدای آدمه بیرور منك براق

❁(حکایت)❁ پیغمبر علیه السلام ننك عضبا اسمنده بر توه‌سی بار ایدی چابوشقانده هیچ بر توه آندان اوزا آلماس ایدی برکون برعرب قعود توه بلان کیلوب پیغمبر علیه السلام‌دان اذن آلوب چابوشدیلار عرب‌ننك قعود توه‌سی اوزدی مونکار صحابه‌لر خفا بولدیلار پیغمبر علیه السلام ایتدی (ان حقا علی الله ان یرفع شیئا من هذه الدنیا الاوضعه) دیدی یعنی دنیاده کوبراك الله تعالی‌ننك عادتی وحکمتی شوننك اوزرینه‌درکه بر وقت‌نی بر نرسه‌نی کوتاروب بر وقت‌نی آنی توشرور دیمکدرکه دنیادان اعراضغه تنبیه وتواضعلقه ترغیبدر ❁(حکایت)❁ همدان شهرنده بر دنیا کورکان آدمدن حکایت قیلنمشدرکه

جاهلیت زماننده شهرمز اهلی بر خصوص اوچون منی حمیر پادشاهلارندان ذوالکلاع دیکان پادشاهغه هدیه‌لر بلان ایلچی ایتوب یبارمشلر ایدی شهرینه باروب ملاقات بولا آلمای بر آی اوتدی کمال غرورلغندان اعتبار قیلمادی بر آیدان صونك منی سراینه کیتوردیلر مصلحتمنی عرض قیلدم اشمنی بتوروب قایتدم بر زماندان صونك کوردم که دولتی کیتوب خمص شهرینه کوچمش بر درهملك کباب آلوب آلتی‌ننك اوستنده آشاب اوطرور وانقلاب زماندان شکایت قیلوب اوشبو بیتلرنی اوقور ایدی

اف لدنیاك اذا کانت کذا   انا منها فی بلاء واذی
ان صفی عیش امریء فی صبحها   جرعته ممسیا کاٴس الردی
ولقد کنت اذا قیل من   انعم العالم عیشا قیل ذا

یعنی وای دنیا که بو حال بلان متصف بولوب من بو دنیادان بلا وشدتکا دوچار بولدم ودنیاننك طار ترکلکنه مبتلا بولدم دنیاننك حالی شویله‌در که بر کشی‌ننك ایرته بلان ترکلکی کیف صفاده بولسه احشام بولغانده دنیا آنکا یاوزلق کاسه‌سین صونار ایمش که‌مقدمده دنیاده کم‌ننك دولتی وبختی وتحتی آرتوغراقدر دیسه‌لر مثل ایتوب منی کورساتورلر ایدی ایمدی منی فلك بوحالکا قویدی عبرت آل دیمکدر * وبو معناده دخی

ما من یوم ارتجی فیه راحته   فاخبره الابکیت علی امس

یعنی هیچ برکون اوتماس که اول کونده راحت امید ایتوب اول کون اونکاچ یغلادم یعنی اول اوتکان کون راحت اورنی بولور که کدردن خالی توکل ایکان آننك اوزرینه کیلکان کون آندان بدتردر اول کدردن خالی بولماینچه‌راق اوتکان کونکا تاٴسف قیلنور وکیلکانی اوتکاننه رحمت اوقوتدرر دیمکدر * حضرت علی رضی الله عنه (ما قال الناس لشیء طوبی الا وقد حباء له الدهر یوم سوء) بیورمشدر که خلق بر نرسه‌کا راحتلنوب ومحظوظ بولوب نی کوزال بولدی دیماس مکر اول نرسه اوچون زمانه بر یمان کوننی کیزلامشدر یعنی دنیاننك راحتی آراسنده بر قباحتی بولوب دنیا دار محنتدر دیمکدر * بر تکرماندر بوفانی اون ایدر آخر بزی ❋(حکایت)❋ قاموسدان نقل قیلنمش بر حکایتدر که یمن ولایتنده اولوغ سیل واقع بولوب سیلدن صونك بر قبر آچولمش ایدی موینونده انجودن تزلمش یدی خسیته‌سی وبلاکلرنده وطوبوقلارنده آلتون بلان مرصع بلازکلار وبارماقلارنده قیمتلی جواهردن یوزوکلر بر خاتون جنازه‌سی ظهور ایتدی وباشی اوچونده قیمتلی ذاتلار طولو بر صاندق وبر طاقتا بار ایدی اوستنه یازلمش (باسمك اللهم اله حمیر انا تاجة بنت ذی شفر بعثت الی یوسف للذخیرة

فابطاء علينا فبعثت بمد من ورق ليأتيني بمد من طحين فلم نجده فبعثت من ذهب فلم نجده فامرت به في طحن فلم انتفع به فمن سمع بي فليرحمني واي امرأة لبست من حليتي مت بالجوع) عبارتی یازلمش ایدی که مضمونی من حمیر امیرلرندن ذی شفرننك قزی تاجه ایدم قحطلق واقع بولوب مالمنی جیوب عزیز مصر بولغوچی یوسف علیه السلام غه ذخیره آلماغه یباردم اول کشم قایتمادی اتباعمدان برین دخی برمد کموش بیروب اورننه برمد اون آلمق اوچون اطرافقه کوندردم اون آلور یر تابمای قایتدی ینه برمد آلتون کوندردم ینه ذخیره تابمای کیلدیلر ینه انجولرمنی کوندردم ینه امیدسز قایتدیلار من اول انجولرمنی اون ایتدروب قامور یاصاتدم آشادم لکن آچلق علتن کیتارمادی آخر بوقدر مال غه مالك ایکان آچلقدان تلف بولدم بو قصه منی ایشتکانلردن منکا ترحم ایتماکلری رجا قیلنور عجبا قایسی خاتوندر که اوشبو حلی لرم وزینت لرم کبك حلی لر تاغونوب منم صورتم اوزه تلف بولمامشدر * ابو العتاهیه

لئن كنت بالدنيا بصيرا فانه بلاغك منها مثل زاد المسافر

اذا ابقت الدنيا على المرء دينه فما فاته منها فليس بضائر

یعنی اکر سن انقلاب وفنا اوزره بولغوچی دنیاننك احوالنی بلور ایسنك وعقلنك بار ایسه تمتعات ولذات دنیه ویه آرتنه توشوب بوش یرکا مال جیماغه چالوشمه زیرا سننك دنیادان واصل بولاسی نرسه نك یولچی ننك اوزی بلان آلغان ذخیره سی قدردر یعنی بقاء وجودنك اوچون کفایه قدری رزق قه قناعت قیل وآخرت سلامتلکین قازانماغه اجتهاد ایت یولچی اوزینه مرحله کا چاقلی یتارلك قدردن آرتوق یوکلاب یورماکنده نی فایده باردر اکر آرتوق یوکلاب یورسه مجنوندر کذلك کفایه قدرندن زیاد بولوب دنیاده قالدروب آخرت کا بر کفن بلان کیتاچاکنك بدیهی ایکان زیاده قازانمق ومال جیمق قیدینه توشمك دخی جنوندر ما دامی که سرمایهٔ حیات قولنکده ایکان مزرعهٔ آخرت بولغوچی دنیاده آخرت سلامتلکین کسب ایتوب کفایه دن آرتوق جیما دیمکدر *

ان للدهر صرعة فاحذرنها لا تبيتن وقد امنت الشرور

قد يبيت الفتى معافا فيردى وعقد كان آمنا مسرورا

یعنی دنیاننك بروب یقا تورغان عادتی باردر زنهار یاوزلقندان ایمین بولما ودنیاننك کولکاننه مغرور بولغان حالنکده طنچلق توشاکنده غافل یوقلاما تحقیق کوب یکتلر سلامت ومسرور وایمین بولوب تورغان وقتده دفعة هلاکت کا ایرشور یعنی آزموکشیلر باربوکون بار ایرته کا یوق قوناقفه بارغان یرده وبازارغه بارغان یرده اولوب قالالار دیمکدر

لم ابك من زمن لم ارض خلته   الا بكيت عليه حين ينصرم
يعنى زمانەننك دوستلغنه من خوشنود توكل ایدم تاكه آننك اوچون يغلار ايدم لكن اوتوب كيتكاچ فراقى اوچون يغلادم يعنى آندان قاطى راغى كيلكاچ اوتكانى منى قايغورتدى ديمكدر *
ذهب الذين اذا رأونى مقبلا   بشوا الى ورحبوا بالمقبل
وبقيت فى خلف كأن حديثهم *   ولغ الكلاب تهارشت فى المزبل
يعنى يانلارينه زيارة بارغان وقتمدە منكا ميل ايتوب آچق يوزبلان مرحبا خوش اولا ديكانلر داربقاغه انتقال قيلديلار ايمدى من آلارننك خلفلرى آراسندە قالدم كه آلارننك صحبت والفتلرى چوبلكدە يوركان اتلرننك تللرى بلان شاپتوردا توب صوايچماكلرين خاطرگا كيترور ديمكدر * ودخى بعض بلغا ديمشدركه
يا منزلا عبث الزمان باهله   فابادهم بتفرق لا يجمع
اين الذين عهدتهم مرة   كان الزمان بهم يضر وينفع
ذهب الذين يعاش فى اكنافهم   وبقى الذين حياتهم لا ينفع
يعنى اى موندان صونك جيولماس صورتندە بولوب اهلنه زمانه اوبناغان اورون ومكان سندە كوروب منم الفت ايتكان كشيلارم كه زمانه آلارننك همت وتدبيرلرى بلان فايدە وضرر ايتار ايدى يعنى اش قيلغوچى كشيلر بولغلارى بلان ضرر وفايداغه يارار ايديلر آلار قايدە ايندى حاضر نى بولدى آلارغه ايمدى شوندا ين كمسنەلر قالدى كه آلارننك حياتى براوكادە فايدە بيرماس همان الله تعالى ضررلارندان صاقلاسون * حكمت وتجربه اهللرى ديمشلردر اكر دولت واقبال كمالدە بولوب آندان صونك ادبارغه كيتسه خير كيلكان يردن دخى شر ظهور ايتار اما ادبار صونكندە اش اقبالكا بارسه شر ديكانى همان خير بولوب كيلور (بتقلب الاحوال تعرف جواهر الرجال) فى الحقيقة تقلب وتغير احوالدە يعنى اقبال ادباركا وبايلق فقيرلككا ياكه بولارننك عكسنه منقلب بولغاندە مبتلا بولغانلارننك جوهرى واخلاقلارى ميدانغه چغوب اقبال وقتندە مداهنه ايتوب دوستلق اظهار قيلمقلارى وادبار وقتندە شماتت ايتماكلرى بلان ايذكو وياماں معلوم بولور ديمكدر * بومذكور مقال اهل دقت قاشندە كوب معنانى شامل مسلم سوزدر فافهم * ودخى ديمشلردركه (نحن فى زمان اذا ذكرنا الموتى حيت القلوب واذا ذكرنا الاحياء ماتت) يعنى بز شوندا ين زمانەدە كيلدك كه اولكانلرنى ذكر قيلساق كونكللرمز تريله حياتداغى لارنى ذكر قيلساق كونكللرمز اوله ديمكدر كه ايذكولر اولوب بتدى يامانلار قالدى ديمكنى افاده قيلور * پيغمبر عليه السلام ايتدى قيامت شوندا ين زمانەدە قوباركه اول زمانده هر كمسنه دنياده ظهور ايتكان محنتلرنى

وفتنه‌لرنی وامور شرعیه‌ننك تغیرلرین ودین‌ننك تبدلین کوروب ای کاشکی بو حاللرنی کورماس ایدم ومحنتدن وبلادن قوتولور ایدم کاشکی بو میت‌ننك اورنونده بو قبرده من بولسامچی دیب قبرلکدن اوزغانده ایتور دیدی بو حدیث‌ننك عربچه عبارتی باشقه اورونده مذکوردر موننك تفصیلی بودرکه یعنی قیامت شوندین زمانه‌ده قوبارکه اول زمانه‌ده کوب محنتلر وفتنه‌لر ظهور ایتار شریعت بتار اسمی گنه قالور دین دیکانمز بالکلیه آلوشور یعنی دین‌ده یوق نرسه‌لرنی دین ایتوب یوروتورلر فتنه‌ننك کوبلکندن وشریعت‌ننك یوقلغندن غم وحسرت چیکوب زیارتدان اوزغان وقتده های کاشکی بو قبرده بز بولساقچی دیب ایتورلر خلق‌ننك دنیاده بالکلیه توراسی کیلماس که حاضرده‌کی زمانه‌مز فی الجمله مونکا اوخشاغاندر (نعوذ بالله من فتنه آخر الزمان) * مستطرفده دخی بو حدیث‌ننك عقیبنده اوشبو سوزلرنی کیتورمش که بز شوندین زمانه‌ده کیلدك که ایمدی زمانه‌مزده ایذکولك آرتمای همان کیری‌کا کیته‌در یعنی ایذکولك بته‌در ویاوزلقلار قارشو کیله‌در یعنی همان یاوزلق آرتوب تورادر وشیطان‌ننك آدملرنی هلاك ایتماکا اقدامی زیاده‌در وبو زمانده قایده قاراسانك فقیر کوب وفقیرلری قایغوده حسرتده وقارالقده وبایلارین کورسنك کفران نعمتده مالندان حق الله‌نی چقارمایتچه صارانلق وخسیسلك بلان کوب مال جیمقده یاکه شوندین متمرد وقارشی آدمنی کوررسن که اوکوت نصیحت‌نی ایشتمکده کویاکه چوقراق وصانکراو بولوب یوك یوك وعظ کتابلارین قولاقلارینه تویوب توتورسانکده آلماسلار * ایمدی بو زمانه صبرسز فقیردن وشکرسز بایدان وصارانلاردان ومتمردلردن مرکب بر زمانه‌در * محمد امین بن هارون الرشید

یا نفس قد حق الحذر   این المفر من القدر
کل امریٔ مما یخاف   ویرتجیه علی خطر
من یرتشف صفو الزما   ن یغض یوما بالکدر

دیب خوب نظم ایتمشدر یعنی ای نفس اگرچه خطردن صاقلانمق شرعا وعقلا لازمدر لکن تقدیردن قاچا تورغان یر قایده‌در هر کم اوزی‌ننك قورقغان نرسه‌سندن وامید ایتکان نرسه‌سندن خطر اوزره‌تورادر یعنی قورقغان نرسه‌سندن وامید ایتکان نرسه‌سندن خطر بولمق ممکندرکه آدم آنی بلماس زمان‌ننك صفاسندان مص ایتکان وایمکان کشی بر کون بولورکه زمانه‌ننك اچی یمشین تشلار دیمکدر

(حکایت) بر ناظم حکایت قیلدی که بر خاتون بر قارت کشی‌کا (یعنی منکا) موننك نی حالی باردرکه صقالی وجسمی تغیر ایتمش صقالی آغارمش وبدننه ضعیفلك کیلمش دیدی من دخی ای خاتون کشی آدملردن منکا براونی تابوب

کیتورکه وقتی دایما صفاده‌بولسون هیچ بر حالنه وبدننه وصقالنه تغیر کیلماماش بولسون حال‌بوکه دنیاده هیچ کم‌کا بر مصیبت ایرشماینچه بولماس دیدم دیدی * حضرت علی‌ننك حکمتلرندندر که رضی‌الله عنه ایتدی (وایم‌الله ما کان قوم قط فی حفظ عیش فزال عنهم الا بذنوب اجترحوها لان‌الله لیس بظلام للعبید ولو ان‌الناس حین تنزل بهم النقم وتزول عنهم النعم فزعوا الی ربهم بصدق من نیاتهم وذلة فی‌قلوبهم لرد علیهم کل شاد واصلح لهم کل فاسد) دیدی یعنی قسم ایتامن‌که برقوم فراح وکینك‌لك اوزره ترکلکك ایکان آلاردان حضور وراحت‌ننك زایل بولقی فقط اوزلری‌ننك کسب ایتکان‌معصیتلری وکناهلاری سببندندر یعنی تربیهء آلهیه‌ده هیچ بر استحقاقسز ظلم ایمسدر زیراالله تعالی بنده‌لرینه ظلم قیلغوچی توکلدر اکر آدملر اوزلرینه بلا وعقوبت اینوب اوزلرندن نعمت زایل بولغان وقتده صدق نیت بلان اوکنوب وکونکل‌لری ینجکاروب الله تعالی قاشنده استمداد قیلسه‌لار الله تعالی لطف واحسان قیلوب آلارننك کیتکان نعمتلرین تحقیق‌قایتارور وآلارننك هر بوزوقلقلارین اصلاح قیلور دیمکدر * ایمدی ای مؤمنلر وعظ بولورغه بزکا قرآن سوزی کفایه‌ایتارکه الله تعالی ایتدی (ان‌الله لایغیر ما بقوم‌حتی‌یغیروا ما بانفسهم) حکمت آلهیه اقتضاسنچه بر قوم‌ننك تغیر احوالی اوزلری‌ننك اخلاق حمیده‌لرین واخلاق حسنه‌لرین اخلاق ذمیمه‌کا آلوشدرماقلاری سببندندر والله اعلم *

الله تعالی قرآنده‌برنیچه یرده صبرنی مدح‌قیلمشدر وصبر بلان امر ایتمشدر وصبر قیلغوچی‌لارغه‌اوزی‌ننك لطفن ویاردمن وعده ایتمشدر * قرآنده صبر آیت‌لری (یاایهاالذین آمنوا استعینوا بالصبر والصلوة ان‌الله مع الصابرین) ودخی (واستعینوا بالصبر والصلوة) ودخی (یاایهاالذین آمنوا اصبروا ورابطوا) ودخی (انما یوفی‌الصابرون اجرهم‌بغیرحساب) ودخی (وجعلنا منهم‌ائمة‌یهدون بامرنا لما صبروا) ودخی (وتمت کلمة ربك‌الحسنی علی بنی‌اسرائل لما صبروا) ودخی (فاصبر کما صبر اولوا العزم من‌الرسل ولا تستعجل لهم) ومونداان باشقه دخی صبرننك فضیلتی حقنده نیچه حدیثلر وروایتلر باردرکه جمله‌دن برسی پیغمبر علیه‌السلام (النصر مع الصبر) بیورمشدر یعنی نصرت صبرغه ملازم‌در آندان آیرولماس قایده صبر البته نصرت آنده‌در * بس بر کمسنه‌ننك الله‌تعالی توفیق نوری بلان طریق مستقیم‌کا هدایتن اراده قیلسه‌مطلوبنه شروع قیلغانده الله تعالی آنکا صبرلقنی الهام قیلور صبرقیلغوچی کشی کوبراك وقت مقصودینه ایرشه تورغان بولور آزمو کوب‌مو محروم بولماس * انس بن مالکدن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (اذااراد‌الله بعبده‌الخیر عجل له‌العقوبة

فی

فی الدنیا واذا اراد الشر امسك عنه بذنبه حتی یوافی به یوم القیمة) دیدی یعنی حق تعالی بر بندهسنه خیرنی اراده قیلسه اول بندهننك عقوبتن دنیاده آشوقدررکه اول بنده دنیادان کناهسی یارلقانمش بولغان حالده چقار ایمدی بو اش الله تعالی ننك اینك اولوغ لطفی واحسانی در واکر بر بندهننك کناهنه نسبة آنکا شر ویاوزلقنی اراده قیلسه کناهی ننك عقوبتن وجزاسین آندان توتوب قالور مثلا براوننك براودن آلاچاغنه نرسهسین توتوب قالغان کبك یعنی دنیاده آنکا جزا بیرماس اول بنده آخرتکا کناهلی بولوب بارور الله تعالی تیوشلی جزانی اجرا قیلور دیمکدر * ابن مسعود رضی الله عنهدن روایت قیلنمشدرکه بر کون رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کعبه یاننده نماز قیلور ایدی ابوجهل وآننك یارانلاری برنیچه ملعونلر دخی اوتورمشلار ایدی مکر بر کون مقدم کعبه تیکراسنده بوغازلانمش توهلرننك نجاستلری یاتور ایدی ابوجهل اوزی ننك یارانلارندان برسنه ایتدی شول نجاستلرنی محمد سجدهکا یاتقان وقتده جیلکاسنه کم ایلتوب صالور دیکاچ یارانلارندان بر ملعون توروب شول نجاستلرنی آلوب رسول الله سجدهکا بارغاچ اوستنه تاشلاماغه جسارت قیلدی مذکور ملعونلر بو قباحت اشکا بر آز کولوشدیلر راوی ایتدی اول کافرلرننك من بو قباحت اشلرین کوروب تورور ایدم لکن من یالغور اول وقتده قوتم ویاردمچم بولماغانلقدان آه ایتوب کویونوب تورور ایدم دیدی بس پیغمبر علیه السلام سجدهدن مبارك باشین کوتارمادینچه اوزاق توردی تاکه براو حضرت فاطمهغه باروب خبر بیرسونلر دیب کوتوب توردی درحال باروب خبر بیردیلر حضرت فاطمه کیلوب آلوب تاشلادی پیغمبر علیه السلام نمازنی تمام قیلغاچ مبارك قوللارین کوتاروب (اللهم علیك بقریش) دیب درکاه حق قه اول ملعونلرکا بد دعا قیلدی اوزلری ایشتوب تورورلار ایدی کولوشمکلرندن توقتاب یورا کلرینه اولوغ قورقو توشدی بعده اول رسول اکرم دخی (اللهم علیك بابی جهل وعقبه وشیبه والولید وامیه بن حلف) دیب قریش ننك اولوغلارندان با خصوص بش کشی کا بد دعا قیلدی * حضرت علی رضی الله عنه ایتدی اول مذکور بش کشی بدر غزاسنده مقتول بولدیلار کوردم دیدی ❁(حکایت)❁ بنی اسرائلدن بر خاتون ننك بر طاوغی بار ایدی بر طاوقدان غیر نرسهکا مالك توکل ایدی هر کون شول طاوقننك یومورقهسی بلان رزقلانور ایدی بر کون بر اوغری کیلوب اول طاوقنی اوغرلاب کیتدی اول خاتون بیچاره آچ قالوب قایغو حسرتده ایکان لکن صبر وتحمل قیلوب اوغریغه برسوز دیمادینچه اللهغه طاپشردم دیب توردی قاچانکه بو اوغری طاوقنی بوغازلاب یونون یولاوقغانده طاوق ننك یونلاری

الله تعالی ننك قدرنی بلان تمام اوغری ننك یوزینه یابوشدی اوغری یونلارنی یوزوندن توشرورکا نی قدر اجتهاد قیلسه ده قدرتی بولماینچه ناچار بنی اسرائل ننك علماسندن بر عالمکا باروب اوزی ننك طاوق اوغرلاب بو بلاغه مبتلا بولغانن بیان قیلدی ومدد تلادی اول عالم ایتدی سننك بودردنکا اول خاتون ننك بد دعاسندان غیری درمان بلمای من ایمدی اول خاتون ننك بد دعاسین آلماغه بر تدبیر قیل دیب یباردی اوغری دخی فی الحال خاتوننی آچیغلاندروب بد دعا قیلدرماغه بر آدمنی کوندردی اول آدم خاتونغه کیلوب بر وجه تعلیم ای خاتون طاوغنکا نی بولدی دیدی خاتون ایتدی طاوغمنی اوغرلادیلار دیدی اول آدم قایغورغان بولوب هی بدبخت اوغری سنکا جفا قیلغان ایمش دیدی اما حاتون آلای ایتدی‌له باصا دیب ینه بد دعا قیلمادی اول آدم ینه تکرار هی سنکا نی قضادر های انصافسز سننك کبك بی چاره‌غه ضرر ایتوبدر یوموروقه‌سی بلان تربیه‌لنوب تورغان طاوغنکنی تلف ایتمش بو نی جفادر سنی آچلقه مبتلا ایتمش دیب کوب سوزلر ایته‌تورغاچ خاتوننی آچیغلاندردی بس خاتون مونکار صبر وتحمل قیلا آلماینچه بد دعا قیلدی خاتون ننك بد دعاسی مقبول بولوب اوغری ننك یوزندن یونلار قویولدی آندان صونك اول عالمدن صورادیلار مونك سرین سن قایدان بلدنك مونك حکمتی نی در دیدیلر عالم ایتدی اول خاتون اوّل باشده صبر ایتوب بد دعا قیلماینچه الله تعالی دن نصرت استامش ایدی والله تعالی کا طابشردم دیمش ایدی الله تعالی اول صورتکا قویدی قاچان که خاتون بد دعا قیلدی الله تعالی اول اوغری ننك عقوبتن آخرتکا قالدروب دنیاده بلادن قوتقاردی یوزندن یونلار قویولدی دیدی * فی الحقیقه بنده‌کا واجبدرکه اوزینه ایرشکان قاطی لقده بلاغه وقضاغه صبر ایتوب (الحمد لله علی حال) دیب هر حالده الله تعالی کا حمد ایتکای وصبر صونکنده نصرت بار دیب بلکای ومشقت صونکنده راحت بار دیب بلکای وقایغولار صونکنده شادلقلار بولا دیب بلکای ❁(حکایت)❁ بر کمسنه‌نی برخطاسی اوچون قامچی صوغالار ایدی لکن اول کمسنه آه واه ایتماینچه سکوت وصبر ایتوب تورور مشایخدن بر کمسنه بو حالنی کوروب اول صوغولمش کشی کا ای آدم اوشبو قامچی صوقمق جاننکنی آچیتماس می که سکوت وصبر ایتارسن دیدی اول کشی غیرتلی وصبرلی کسنه ایدی ایتدی بلی آچیتور وآورتدرر لکن اوشبونده تورغان خلق آراسنده بر دوستم باردرکه منی بهادر وقوتلی دیب اعتقاد قیلوب تورور ایدی اول حاضرده منی نی حالده ایکانمنی کوروب تورور ایکان آننك یاننده فریاد ایتسام منم حقمده آننك حسن ظنی باطل بولوب منم دخی آب رویم توکولور

ومنم حقمده جبن دیب سوء ظن غه کیتار دیب قورقوب صبر وتحمل ایتارمن دیدی *اوشبو قصه‌دن حصه بودرکه مخلوق یاننده اوپاتلی بولماس اوچون غیرتلی کشیلر جفاغه صبر ایتسه الله تعالی قاشنده دخی قضاغه تحمل ایتوب جزع فزع ایتماملك والله تعالیکا التجا قیلمق واجبدر

علی قدر فضل المرء تأتی خطوبه ویحمد منه الصبر فیما یصیبه

یعنی کشیکا دنیاننك قاطیلغی ومشقتی اوزینك فضلی ومعرفتی وعرفانی قدرنچه کیلور وآندان مدحکا لایق بولغان صفت اول بلاده صبر قیلمقدر بس بر کمسنه‌نك مشقت وبلا وقتنده صبری آز بولسه امید ایتکان مکافاتنده دخی نصیبی آز بولور کشینك بلاغه صبری نی قدر بولسه صبری تقابلنده جزاسی وثوابی دخی زیاده بولور دیمکدر* پیغمبر علیه الصلوة والسلام حضرت عایشه رضی الله عنهاکا (ان الله لم یرض اولی العزم من الرسل الا بالصبر ولم یرض الی ان کلفنی ما کلفهم فقال عز وجل فاصبر کما صبر اولوا العزم من الرسل وانی والله لأصبرن کما صبروا) بیورمشدر یعنی یا عایشه تحقیق الله تعالی اولوالعزم بولغان پیغمبرلردن راضی بولمادی مگر صبرلاری سببلی راضی بولدی مقدمده کی پیغمبرلرکا بیورغان نرسه‌که صبردر منکا فاصبر کما صبر دیب تکلیف وامر قیلدی والله من دخی آلار شیکللی البته صبر ایتارمن دیمکدر * اما اولوالعزم آطالغان پیغمبرلر قایسیلاردر تفسیرلردن قاراماغه کیراك حاصل کلام اگر صبر اعلای مراتبدن واسنای مواهبدن بولماسه ایدی حق تعالی حضرتی اولوالعزم بولغان پیغمبرلرکا صبر بلان امر بیورماس ایدی وصبرلاری سببلی اول پیغمبرلر اولوالعزم آطالوب مرادلاری وسؤاللری مقبول وکشاده بولوب نهایت مقصودلارین الله تعالی الارغه احسان قیلدی * ایمدی آلارغه اقتدا قیلوب وآلارننك صبری بلان متصف بولوب سعادت اوزره قالماقده شبهه یوقدر* دیمشلار درکه هیچ شکسز عسر صوڭنده یسر وقاطیلق صوڭنده جینکللك ومشقت صوڭنده راحت وطارلق صوڭنده کینکچیلك وصبر صوڭنده شادلق کیلور وقاطیلقلار ومشقتلار نهایتنه ایرشکانده رحمت وبرکت اینار شدة ومشقتکا صبر ایتکوچی موفق‌در وشدة ومشقت وقتنده جزع فزع ایتکان شقی‌درکه بو سوزلو اولوغلار سوزیدر۞(حکایت)۞ حسن بصری حضرتلاری ایتدی واسط شهرنده تورغان زمانمده قبردن توروب چققان کبك بر ضعیف وآرق کمسنه‌کا یولوقدم ایتدم ای کمسنه نی نرسه سنی! بو بلاکا توشوردی دیدم اول کمسنه ایتدی امان سرمنی وحالمنی خلق‌قه فاش ایتمه اوچ یلدرکه طارلق حالنده‌ وقباحت ترکلکده وحجاج‌نك قباحت حبسنده ایدم ومتصل بوحالده صبر وتحمل ایتوب

بر سوز سویلامادم کیچه کی کون منم بلان برکا محبوس بولغان کمسنه‌لردن بر نیچه‌سین حبسدن چغاروب مویونلارین اوردیلار وزندان خذمتچیلرندن ایرته‌کا سننك ده مویونونکنی اوراچقلار در دیب خبر ایشتکانمدن صونك منکا شول قدر قاطی حال عارض بولوب آلهی بو قاطی لق غلبه قیلدی وصبر قولمقدان کیتدی دیب تماما جناب حق تعالی کا نیاز قیلدم تون ننك کوبراکی اوتدی منکا بر حالت عارض بولوب یوقلار یوقلاماسده بر آدم ظاهر بولدی تور ایکی رکعت نماز اوقی اوشبو من اوکراتکان دعا بلان الله تعالی کا یالوار دیب (یا من لایشغله شیء عن شیء یا من احاط علمه بما ذراء وبراء انت عالم بخفیات غیوب الامور ومحصی وساوس الصدور وانت بالمنظر الاعلی وعلمك محیط بالمنزل الادنی تعالیت علوا کبیرا یا مغیث اغثنی وفك اسری واکشف ضری فقد نفد صبری) اوشبو دعانی اوقودی یعنی ای جمیع اشیانی بلکوچی وای جمیع مخلوقاتنی علم ازلیسی محیط بولغوچی پروردکار یاشرون ومستور بولغان اشلرننك نهایتن بلکوچی سن وبنده‌لرنکننك جمیع نیت‌لرین وخاطرلرین واحوال‌لرین بلکوچی سن وعظمت شأننك منزل ادناده بولغوچی بنده‌لرنکا لطف ورحمت واحسانننك حامیدر ودرجهٔ کبر وعلونك بلان هر نرسه‌کا عالی سن ای ظهیر ومعین بولغوچی دوالجلال والکبر یا منکا اغاثه واعانه قیل واسیرلك باولارینی چیش ضرر وقاطیلغمنی کیتار زیرا صبرم وتحملم بتدی یوق بولدی دیمکدر * بس من دخی توروب طهارت آلدم ایکی رکعت نماز قیلوب مذکور ایشتکان دعامنی تمام اوقوب بتورکان زمانمده آیاقلارمدا غی بوغاولار چیشولوب توشدی وزندان ننك ایشکلرینه قارادم ایشك آچق توروب چقدم هیچ کم منکا معارضه قیلمادی وهیچ کم منی مانع بولمادی بو یرکا کیلدم ایمدی من طلیق الرحمن یعنی آزاد کردهٔ ملك منان من که حق تعالی صبرم سببلی منکا شادلق بیروب اول طارلقدان خلاص قیلدی دیب منم بلان ایسانلاشوب حجاز طرفنه عزیمت قیلدی دیدی * منقولدر که الله تعالی داود علیه السلام غه خطاب قیلوب (یا داود من صبر علینا وصل الینا) دیب وحی بیورمشدر یعنی ای داود بر کمسنه منم بر حکمت اوچون مبتلا ایتکان بلالریمه صبر ایتسه منم رضالغمه واحسانمه ایرشور دیمکدر

❁(حکایت)❁ راویلردن بر کمسنه روایت قیلمشدر که بر سفرمده دفار دیکان بر شهرکا کردم ویران وخراب یرلرینی عبرت یوزندن قاراب یورکان وقتمده بر ایسکی سرای ننك ایشکنده کوردم

یا من الح علیه الهم والفکر   وغیرت حاله الایام والعبر
اما سمعت لماقد قیل فی مثل   عند الایاس فاین الله والقدر

وكل ضيق ستاٴتى بعده سعة　　وكل فوت وشيك بعده الظفر

دیب یازلمشدر یعنی ای اوستنکا بر برسی ارتندان قایغولار وفکرلر یغمور کبك یاووب عبرت آلوردای کونلر وبلالر حالنکنی تغییر ایتکان مبتلا کمسنه ضرب مثل مذکور بولغوچی آلله ذکر قیلناچق سوزلرنی ایشتمادنکمی که هر بر قاطیلق صونکنده سلامتلك بار دیمشلر الله تعالی قایده وقدرتی قاینده‌در یعنی فاعل حقیقی الله تعالی‌در وتقدیر مبرم تخلف ایتماس البته واقع بولور جزع فزع قیلماقنك‌ننك اصلی یوقدر همان سن قاطیلقلار وبلالر ظهور ایتکانده جزع فزع ایتمه الله تعالی‌کا توکل قیلوب صبر ایت که صبر ایتکانلر تیز زمان ظفر تابدیلار وصفاغه ایرشدیلر هر بر قاطیلق صونکنده جینکللك کیلور وهر بر چیتون کورنکان اشننك آخری ظفردر دیمکدر ❁(حکایت)❁ دولت عباسیه امیرلرندن ابو ایوب دیکان کمسنه اون بش یل مقداری حبسده یاتوب صبر وتحمل قیلماغه طاقتی بولماینعه بعض دوستلارینه‌دنیا حاللرندن شکایت‌نامه یازوب یبارمش ایدی اول کشی ابو ایوب‌کا جوابا اوشبو قطعه‌نی یازوب کوندردی که

صبرا ابا ایوب صبر مبرح　　واذا عجزت عن الخطوب فمن لها
ان الذی عقد الشیء عقدت به　　عقد المکاره فیك یملك حلها
صبرا فان الصبر یعقب راحة　　ولعلها ان تنجلی ولعلها

یعنی ای ابو ایوب قاطیلقلارغه وبلالرکا مبتلا کمسنه صبر ایتکان شیکللی سن هم صبر ایت سننك کبك دنیانی آستون اوستنه کیتورکان عقل ایاسی قاطیلقلارغه صبر ایتماسه عاجز بولسه ایمدی کم صبر ایتار واول بلا وقاطیلقلارنی سنکا بیرکان الله تعالی دخی سندن بو بلالرنی کیتارماکا قادردر سن همان صبر ایت زیرا تحقیق صبرلق راحت کیترور دیمکدر * ابو ایوب بو تسلیه بیتلرین آلغاندان صونك دوستنه جوابا اوشبو قطعه‌نی یازدی

صبرتنی ووعظتنی وانا لها　　وستنجلی بل لا اقول ولعلها
ویحلها من کان صاحب عقدها　　کرما به اذا کان یملك حلها

یعنی ای دوستم منی صبر قیلدردنك ومنکا وعظ ونصیحت قیلدننك من هم کونکلم بلان صبر ایتماکا قصد قیلدم راحت‌کا ایرشورمن بلا کیتوب راحت کیلماکنه یقینم بارلق سببلی ایمدی جزع وفزعنی قویدم فی الحقیقه مبتلا قیلغوچی الله تعالی‌در اوزی‌ننك لطفی بلان بلالرنی کشف ودفع قیلور دیمکدر فی الواقع کوب زمان اوتمادی ابو ایوب حبسدن خلاص بولدی * اما ثوری حضرتلری دیمشدرکه بزننك قاشمزده یعنی اهل کمال وزاهدلر قاشنده بلا وقضانی نعمت ودنیا مالین مصیبت صایماغان صاحب عرفان توکلدر دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر عالم سازنده

بر عالمه نایحه‌نی نکاحلاندی اول سازنده نایحه‌ننك الله تعالی‌دن رزق تلاب (اللهم اوسع فی الرزق) دیب دعا قیلغانن ایشتدی ایتدی ای خاتون رزق اوچون فکر ایتمه قایغورما چونکه دنیا یا شادلقدر یا قایغودر یعنی بو ایکی‌دن خالی بولماس ایمدی ایکمزده دنیاننك ایکی طرفین آلدق یعنی بو ایکی‌ماده‌نی جمع قیلدق سرور وشادلق واقع بولسه منی چاقرورلار قایغو واولوم ظهور ایتسه سنی چاقرورلار دنیاده قایغو بولسه‌ده بزکا فایده شادلق بولسه‌ده بزکا فایده بزننك هنرلرمز کسب‌سز تورماس بوجهتدن الله‌تعالی حضرتی رزقمزنی متصل کوندروب توروردیب حکیمانه خطاب قیلمشدر * جابر بن عبدالله‌دان روایت قیلنمشدرکه دنیادان صحت وعافیت اوزه دار آخرتکا انتقال قیلغان کشیلر قیامت کوننده بلا وقضا وزحمت چیکوب وفات بولغان کشیلرنی کوروب های دنیاده وقتده بزننك تن‌لرمز قایچی‌لار بلان طورالسه‌چی دیب تمنی قیلورلار دیمشدر ❁(حکایت)❁ موسی علیه‌السلام زماننده طاعت وعبادت بلان مشهور بر زاهد بار ایدی بو زاهدنی موسی علیه‌السلام بلور ایمش برکون موسی علیه‌السلام بو زاهدننك مقامندان اوزغانده کوردی زاهدنی یرتقچلار پاره پاره ایتوب بوطارلاب تاشلامشلار سویاکلری یرده تارقالوب یاتور موسی علیه‌السلام مونی کوروب واعجبا الهی بو زاهد وایذکو بنده‌نکنی بو بلا بلان مبتلا قیلمش سن نی‌حکمت دیب مناجات قیلدی الله تعالی طرفندان وحی کیلدی که ای موسی اول بنده‌م الهی حضرتنکا واصل بولسام ایدی لکن ایذکو عمام سببلی واصل بولماسام ایدی دیب نیاز قیلمش ایدی اول مطلوبنه ایرشدرمك اوچون حکمت الهیه آننك بو کیفیتده ابتلاسین اقتضا ایتدی دیدی ❁(حکایت)❁ ولید بن یزیدننك درکاهنه‌بر مصلحت اوچون عبس قبیله‌سندن بر نبچه آدم کیلمشلر ایدی آرالارنده‌بر اعمی قارت کشی‌بار ایدی اول‌قارتننك حال احوالن وعماسندان سوٴال‌قیلدی‌لار قارت ایتدی قبیله‌مزده من‌دن‌مالدار ودولتلو کمسنه یوق‌ایدی برکیچه صحراده مال‌لارم بلان تون‌کیچورمش‌ایدم ناکاه بر اولوغ سیل پیدا بولوب جمیع مال‌لارم وعیالم واولادم هلاك بولدی مجموعسن صو باصوب تلف قیلدی مکر برکچکنه اوغلوم توه اوستنده ایمش توه قاچوب کچکنه بالام قوتولمش ایدی لکن تووم قاچوب بارغانده اوغلوم‌دخی توه اوستندن توشوب قالمش ایکان هیچ آندان خبرم یوق‌ایدی تووم آرتندان بارغانده کچکنه بالامننك تاوشین ایشتدم باروب قاراسام اوغلومنی بر بوری جراحتلامش آشاب یاتور اول اوغلوم دخی بیله تلف بولدی آندان دخی ماٴیوس بولغانم‌حالده‌تووم آرتنه توشدم‌توه‌منی توتایم دیب بارغان ایدم آیاقلاری

بلان

بلان تیبوب ایکی کوزمنی بردن چقاردی والحاصل کیچه سلامت ومالدار واهل عیال ایدم طانك آتقونچه مالسز اولادسز کوزسز قالدم دیدی * حکیملردن بزر جمهر دانا نوشروان پادشاهننك وزیری ایدی بر زمان پادشاه آچیغلانوب بزرجمهرنی وزیرلکدان عزل ایتدی بو وقتده بعض دوستلاری بزرجمهرننك خاطرین تسلیه اوچون حال احوالن صوراشدیلار بزرجمهر ایتدی من دورت نرسه کا اعتماد قیلوب نفسمنی تسلیة قیلدم بری بودرکه الله تعالی ننك قضاسی وتقدیری البته کیلور هیچ شکسز بلا من ینه بری بودرکه صبر ایتمایئچه نی اشلایم دیب جزع فزعنی قویماقم اوزی بر راحتدر ینه بری بودرکه بو من مبتلا بولغان بلادرده قاطی راق بلا باردر موندان قاطیراغندان الله تعالی کا صغنوب استراحت قیلامن ودخی بری بودرکه قاطی لقدان صونك الله تعالی البته جینکللك بیرور دیب یقینم باردر دیدی * معلوم اولاکه عسردن صونك یسر یعنی آورلقدان صونك جینکللك حاصل بولمق حقنده کیلکان آیت وحدیث وحکایتلر کوبدر بر آز بو روضه ده بیان قیلمق موافق کورولوب آیتلر جمله سندن الله تعالی (سیجعل الله بعد عسر یسرا) بیورمش یعنی الله تعالی تیز زمان قاطیلق صونکنده جینکللك وفقیرلك صونکنده بایلق خلق ایتار دیمکدرکه مونده فقیر مؤمن ننك قلبن تفریح وشادلاندرمق باردر * ودخی (وهو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطوا وینشر رحمته وهو الولی الحمید) یعنی الله تعالی اول بر مقدس ذاتدرکه یغمور کیسولوب قحط وآچلق واقع بولوب خلق ننك امیدسز قالغانلارندان صونك فایدالی یغمورلار یاودرر آدمکا وحیوان غه رحمتن ساچار واحسان قیلور واحسانی برابرینه حمد آنکا منحصردر دیمکدر * حضرت علی رضی الله عنه ایتدی قاطی لق وقایغو غایتنه ایرشسه یعنی بیکراك کوبایوب کیتسه سرور وشادلققه ایلانور وآدم باشنه بلا وقضا کیلوب حالی غایت مشکل بولغاندان صونك کینکلك وراحت حاصل بولور دیدی ودخی حضرت علی روایت قیلمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (افضل اعمال امتی انتظار فرج الله) یعنی امتم ننك افضل عمللری اولدرکه الله تعالی ننك فضلی بلان ظهور ایتاچك شادلققه کوزتوتوب کوتوب تورمقدر * (افضل العبادة انتظار الفرج) دخی وارد بولمشدر * (ان بقیت لن یبق الهم) حکیملر سوزیدرکه سن باقی قالور بولسانك ویاشار بولسانك ده قایغو وحسرت سننك بلان برکا یاشاماس که قایغولی وقت اوتوب کیتار شادلق کیلور بوش یرکا اوزنکنی بتورمه دیمکدر *

عسی الهم الذی امسیت فیه ٭ یکون وراءه فرج قریب
فیأمن خائف ویفك عان ٭ ویأتی اهله النائی الغریب

یعنی ای قایغو وحسرت ایچنله تون اوتکارکوچی کمسنه بو قایغو وحسرتنکننك آرغی یاغنده البته شادلغنك باردر کونکلنك طنچ بولسون زیرا الله تعالی ننك لطفی وکرمی بلان دوشمانلدان قورقغانلار قوتولوب ایمین بولورلار وتوتقونلارننك بوغاولاری چیشولوب توتقونلقدان خلاص بولورلار ویاط یرلرده غریب الدیار بولوب سفرده یورکان کمسنه لر قایتوب اهل وعیالنه قاوشورلار سفر مشقتلری اونوتولوب راحتکا ایرشورلر دنیانك حالی بو کیفیتده بولسه حاضرکی حالنکا صبرسزلق ایتوب اوزنکنی تلف قیلما دیمکدر کوزال تسلیه‌در ❂(حکایت)❂ منقولدرکه مهدی خلیفه برکیچنی یوقوسندان بیك قورقوب اویغاندی فی الحال صاحب شرطه‌سینی چاقروب ایتدی تیز بار زندانده محبوس بولغان برشریف حسینی باردر آنی حبسدن چقاروب اوشبو منك آلتوننی آنکا تابشور وتکریم بلان سوءال ایت که مونله قالمقنی اختیارمی ایتار یاکه اوزی تلاکان یرکا کیتماکامی اختیار ایتار دیب زندانغه یباردی صاحب شرطه درحال زندانغه باروب اول شریفنی کوردی تمام کیبوب صارغایوب بتمش حبسدن چقاروب منك آلتوننی آنکا تابشردی وخلیفه ایتکان سوزلرنی ایتدی بس شریف اوزی‌ننك شهرینه کیتمك طرفین ترجیح قیلدی صاحب شرطه آط حاضرلب اول شریف آطقه منکان وقتله ای شریف خلیفه حضرتلری‌ننك آزاد قیلماقنه سبب نی ایکانن بلدنکمی دیب صورادی شریف ایتدی ای والله بوکیچله توشمله رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وسلمنی کوردم ومنکا ایتدی ای اوغلانچغم سنکا ظلم قیلدیلارمی دیدی بلی یارسول الله دیدم رسول الله علیه السلام ایتدی تور ایکی رکعت نماز قیل ونمازدان صونك اوشبو (یا سابق الفوت ویا سامع الصوت ویا کاسی العظام بعدالموت صل علی محمد وعلی آل محمد واجعل لی من امری فرجا ومخرجا انك انت تعلم ولا اعلم وتقدر ولا اقدر وانت علام الغیوب یاارحم الراحمین) دعاسین اوقو دیدی من دخی رسول الله‌ننك فرماننه امتثالا نماز اوقوب ودعا قیلوب تورغانده سن کیلوب منی چاقردنك دیدی* صاحب شرطه دیمشدرکه بو اشلرنی ادا قیلوب مهدی خلیفه یاننه کیلدم شریف‌ننك سوزین نقل قیلغانمدان صونك خلیفه ایتدی راست ایته زیرا من توشمده کوردم که قولنه برتیمور چوقمار آلوب بر زنجی ظهور ایتدی اوزریمه هجوم ایتوب تیز شریف حسینی‌نی حبسدن چقار والا سنی صوغوب هلاك ایتارمن دیدی یوقومدان قورقوب اویغاندم آندان صونك آنی حبسدن چقارمای توروب کوزیمه یوقو کرمادی دیدی ❂(حکایت)❂ اسحاق بن ابراهیم حکایت قیلمشدرکه برکیچه توشمله رسول الله‌نی کوردم ومنکا (اطلق القائد) یعنی محبوسنی

آزاد قیل دیب بیوردی یوقومدان قورقو بلان اویغانوب خادملرمنی چاقردم شملرنی یاندرنکز دیب امر قیلدم شملرنی یاندردیلار ورسم اوزره هر کون زنداندان کیلگان دفترنی قاراب کوردم بر کشی قتل بلان حکم ایتولوب زندانغه صالونمش هم اقراری موجبنچه قتلگا مستحق بولمش شول ساعت اول آدمنی چاقروب حضوریمه کیتورتدم قورقوب تتراب یانیمه کیلدی توغری سویلاسنك سنی آزاد قیلورمن توغری سویله دیدم اول دخی بالعین والرأس دیب اش‌ننك حقیقتن سویلاب ایتدی مونداان برنیچه کیچ مقدم منم کبك فسق وفساد یولنده یورکوچی برنیچه یارانلارم بلان ایدك قوادەمز بولغوچی عجوزه اجرای مذاقمز اوچون بزگا بر کوزال خاتون آلوب کیلدی اول خاتون بزننك مکانمزغه کرگانداان صونك حیران بولوب الله الله الله دیب فریاد قیلا باشلادی ومنگا ایتدی (انشدك الله فی امری) بوعجوزه خاتون منی آلداب کیتوردی بو خانەدەایکنکو خاتونلاردان بر آز خاتونلار باردر زیارت قیل ودعا ال ینی آل دیب منی بو یرگا آلوب کیلدی من شریفه‌من بابام رسول اکرم وآنام فاطمه وآتام حسن بن علی در آلارننك ناموسینی حفظ ایت دیدی من دخی اول خاتون‌ننك دامن عصمتی یرتولماسون دیب غیرت ایتوب اول خاتوننی صاقلاماغه قصد قیلدم آرامزداان بر ایسرك خبیث توروب قباحت اشگا شروع قیلماغه نیت ایتکانده اول خاتون‌نی مونداان خلاص قیلمق اوچون اول خبیث‌نی اوترمکدن باشقه چاره تابمایچه چاره‌سز اوروب اوتردم اول مذکوره دخی (سترك الله کما سترتنی) دیب سلامتمه دعا قیلدی خانه‌مزده‌کی تاوش قاوغانی کورشیلرمز ایشتوب خانه‌مزگا باصوب کردیلر هنوز اول خبیث‌ننك مردار قانی آغوب یاتقان وقولده قانلی پچاقنی کوردیلر منی توتوب حضورنگا کیتوردیلر ایمدی اشم‌ننك حقیقتی بودر دیدی بس اسحاق بن ابراهیم ایتدی ای یکت سنی الله تعالی ورسول خدا اوچون باغشلادم اول یکت ایتدی من هم بو باغشلاماقنك اوچون مونداان آری موند این معصیت‌نی قیلمامن دیب توبه قیلدی ❁(حکایت)❁ معتمد خلیفه‌ننك بعض ندیملری دیمشدرکه بر کیچه خلیفه حضرتلری‌ننك حضورنده ایدك سز برار ساعت اوتورنکز من بر آز یوقلاب آلایم دیب خلیفه یوقلاماغه یاتدی بر آز یوقلاغانداان صونك اویغاندی زندانغه بارنکز آنده منصور اسملی دوه‌چی باردر حضوریمه کیتورنکز دیب بیوردی درحال کیتوردیلر خلیفه ایتدی ای منصور نی وقتداان بیرلی حبسده‌سن دیدی دوه‌چی ایتدی یارطی یلدرکه حبسده‌من دیدی خلیفه ایتدی نی سببلی کرگان ایدنك منصور ایتدی من بر دوه‌چی ایدم شهرمده تورماغه وجه تابماغاچ توه‌منی آلوب ایکنچی شهرگا بارغانده یولده کوردم که یول کیسوچیلرنی

تجسس قیلماغه موصلدان یبارلمش اون نفر آدم قطاع الطریق تهمتی بلان بر نیچه کشینی توتوب کیتر ورلر ایدی توتولمش آدملردن بری تجسس قیلغوچیلارغه رشوت آقچه بیروب آننك اورننه منی توتوب کیتوردیلر وتوه منی آلدیلار زنهار الله اوچون منی آزاد قیلونکز منم عیبم یوقدر من قطاع الطریق توکل من فلان شهرکا بارامن من بر مسافر من دیدم سوزیمه التفات قیلمادیلار اول قطاع الطریقلار بلان برکا حبس کا صالدیلار آلارننك بعضسی چقدی بعضسی وفات بولدی من بر یالغوز قالمش ایدم اوشبو کیچه کوز یاشمنی آغوزوب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کا یا رسول الله (انا مستغیث بك) دیب نیاز قیلوب دعا بلان مشغول ایدم منی آلوب حضورنکزغه کیتوردیلر دیدی خلیفه ایتدی راست ایتدنك دیدی هم آزاد قیلدی وبش یوز آلتون احسان قیلدی وهر آیغه تعیش اوچون اوتوز آلتون تعیین قیلدی وندیملرینه ایتدی که بو فعلمننك سببی نیدر بلورمیسز دیدی بلمای مز یا امیر المؤمنین موننك اصلن ایته کورنکز دیدیلر خلیفه ایتدی حالا یوقومده حضرت رسولنی کوردم منصورنی حبسدن چغاروب انعام احسان قیل دیب بیوردی دیدی * ابو العتاهیه

فلا تجزعی ان اظلم الدهر مرة فان اعتکار اللیل یؤذن بالفجر

دیمشدرکه ای نفس دنیا سنکا بر مرتبه قارانغیلق یعنی طارلق کورساتسه صاقلان جزغ فزع ایتمه که کیچه ننك قارانغیلغی وزیاده قارالغی تانك توغماقن خبر بیرور یعنی تون تانك آلدندان بیکراك قارانغیلانوب کیته در مراد مشقت وطارلق زیاده آرتوب کیتسه آخرندن سرور وشادلق کیلور دیمکدر ❁ (حکایت) ❁ قیلنمشدرکه بر شهرده بر خانه کا طاعون کروب خلق یاقن بارماغه قورقغانلارندان اول خانه ننك ایشکن باغلامشلار ایدی اما اول خانه ایچنه بر ایمچاك بالاسی قالمش وقالغانن هیچ کمسنه بلمامش بر آیدان صونك خانه ننك ایشکین آچوب کردیلر اول صبی بالانی کوردیلر الله تعالی اول صبیغه ترحم قیلوب آنه بر آنا ات قالغان ایمش اول ات ننك بالالاری بلان بو صبی بالا برکا ان ننك ایمچاکین ایموب تربیه لنمش وسلامت قالمش (وماذلك علی الله بعزیز) ❁ (حکایت) ❁ آل حمداندان ملك ناصر الدوله بر زمان قولنج زحمتی بلان مبتلا بولوب جمیع طبیبلر دوا وعلاجدان عاجز بولمش ایدیلر بو آراده دوشمانلاری طرفندان بر آدم ناصرنی قتل قیلماغه کوندرلمش ایدی بر کون ملك ناصر سرایی ننك بعض بولمه لرنه اوتورور ایدی مذکور دوشمان طرفندان کیلکان کشی فرصت تابوب کیلوب ناصرنی خنجر بلان صوقدی اما خنجر ناصرننك قولنج زحمتی بولغان یرینه توغری کیلوب جراحت صالدی قولنج زحمتندن حاصل بولغان قان وارن آغوب

چقدی ملك‌ننك زحمتنه بوخنجر جراحتی فایده بولوب باذن‌الله قولنج زحمتندن
خلاص بولدی (سبحان‌القادر علی کل شیء) دخی موننك نقیضنده بر حکایت
ابوبکر الطرطوسی‌دن نقل قیلنمشدر که دانیه قصبه‌سندن بر قافله بر قریه‌کا
کردیلر هوا یغمورلی بولغانلق سببلی برخراب ایسکی ایوکا کروب‌تورایق
دیب توقتادیلار اوط یاقوب آشامق ایچمك حاضرلاماکا مشغول بولدیلار لکن
اول ایوننك بر دیواری یقلماغه مایل‌ایمش آرالارندان برسی ایتدی باق
صاقلاننکز مونده تورمانکز بو دیوار توشوب کیتارکا بیك قریب‌در هلاك بولورسز
من موندا یاتماغه قورقامن دیب طشقه چقدی یولداشلاری اول جیمروك‌ایوده
قالدیلار قاچان که‌ایکنچی کون بولغاچ ایو ایچنده یوقلاغانلاری چغوب آطلارین
حاضرلب یوکلارین آرتوب تورغان آراده اول طشده یوقلاغان کمسنه استبرا
قیلمق اوچون اول‌خانه ایچنه کروب حاجتمنی قیلایم دیب‌تورغانده دیوار جیمرولوب
توشدی اول‌بی‌چاره‌دیوار آستنده قالوب هلاك‌بولدی باشقه‌لاری سلامت قالدی
❁(حکایت)❁ ینه مذکور طرطوسی ایتدی موصل‌ده ابوالقاسم دیکان‌ادم منکا
نقل قیلدی‌که من بودیارغه کیلکاچ بو موصل اهلندن براوکا بو خانه‌ده بر عجب
قصه واقع‌بولدی دیب برخانه‌نی کورساتدی نی‌قصه‌در دیب سوءال قیلغانمدان
صونك ایتدی بو منزلده چفاك سوداسی بلان کوفه‌کا باروب کیلوب یوری
تورغان بر بازرکان تورغان‌ایدی بر کون نی‌قدر مالی‌بار ایسه همه‌سینی ارجه‌کا
توتوروب ایشاکنه یوکلاب‌کاروان بلان کوفه‌کا بارغانده کاروان‌بر یرکا طعام آشارغه
توشدیلر بوکشی دخی‌ایشاکندن ارجه‌سین توشوروب تورغان زمانده جیاولی
بر یاط کشی بار ایدی بوبازرکان آندان‌یاردم تلادی‌اول کشی کیلوب ایشاکدن
ارجه‌سین توشوروشوب یاردم قیلدی آندان صونك بازرکان طعام حاضرلب
آشارغه اوتورغانده اول یاط کشینی دخی چاقروب اوزی بلان برکا آشارغه
اوتورتدی بازرکان اول کشی‌ننك احوالن صوراشوب اوتوردی اول کشی
ایتدی من کوفه شهرندن بر کشی‌من فقیرلك‌کا توزه آلماینچه آزقسز آطسز یولغه
جیاو چقدم‌شولای‌بارامن دیدی بو بازرکان آنی‌قزغانوب سفرده سن‌منم‌یولداشم
بول ومنکا یاردم قیلوش تربیه‌ننك منم اوستومده بولسون دیدی اول فقیر
دخی منت بلوب بازرکان‌ننك خدمتن قیلاراق برکا باردی ینه برکون کاروان
بلان تکریت شهرینه یاقن بر یرکا توقتادیلار کاروان خلقی بعض یوموشلاری
اوچون تکریت شهرینه کردیلر بو بازرکان دخی بایاغی فقیر یولداشینه همه
اسبابن تابشروب شهرکا کیتدی شهرکا باروب حاجتن بتروب کیلسه کوردی
کاروان اهلی هم اول فقیر یولداشی قوزغالوب کیتمشلر بازرکان جیاولب

کاروان آرتندان یوکروب منك مشقت بلان باروب یتدی نرسه‌لری واول
فقیر یولداشی کاروان ایچنده یوق کاروان خلقندان صوراشدی آلار ایتدیلر
سن تکریت شهرینه کیتکاچ یولداشنك ایشاکنکنی یتاکلاب سننك آرتنکدان
کیتدی بز سن اوزنك بیورغانسن دیب کمان قیلدق دیدیلر بازرکان بو اشکا حیران
بولوب یانکادان تکریت شهرینه قایتدی صوراشدی هیچ آندا این کشی مونده
کورندی دیب اینوچی بولمادی بو بازرکان مائیوس بولوب اوزی‌ننك موصل
شهرینه قایتدی کوندوز آچ و یالانغاچ و فقیر بولوب موصل شهرینه یتکاچ خلقدان
اویالوب ودوشمان شماته‌سندن قورقوب ودوستلارم قایغورماسون دیب کوندز
کرماکا طاقتی بولماینچه تونله‌کاچه شهرننك بر چیتنده توردی قارانغی بولغاچ
باروب خانه‌سی‌ننك ایشکین قاقدی ایرا ایچندن اهل وعیالی آنده کم باردیکاچ
من قایتدم آچنکز دیب اوزین بلدردی سویونوب ایشك آچدیلار الحمد لله
بیك عاجز ایدك قایتوب یتوشدنك زیرا بو کیچه اوغلنکز دنیاغه کیلدی بالا
طوینه لازم نرسه‌لر آلا آلمادق ایمدی اون کیراك مای کیراك خصوصا قارانغی‌ده
اوتورامز شم بتکان قندیللرکا مای کیراك دیدیلر بو بازرکان بو حالنی کوروب
وبو سوزلرنی ایشتوب قایغوسی آرتدی اهل وعیالم قایغورماسونلار دیب
احوالن برده سویلامادی قایده صاوتلار بیرنکز کیراك نرسه‌لرنی آلوب کیتورایم
دیب صاوتلار صوراب آلدی قارشوسنده آلوش بیروش ایته تورغان بر دکانچی
بار ایدی آنکا باردی کوردی دکانچی اوط سوندروب یوقلارغه یاتقان ایشکین
قاغوب دکانچی‌نی اویغاتدی دکانچی دخی آننك تاوشندان تانوب الحمد لله
سلامت یوروب قایتوب سز دیب توروب اوط یاندردی ایشکین آچوب کرتدی
بازرکان ایتدی حاضر لازم نرسه‌لرنی بیر اوغلوم دنیاغه کیلکان ایمش دیدی
دکانچی سمعا وطاعة دیب کیراك نرسه‌لرنی اولچاب صاوتلارینه صالغانده بازرکان‌ننك
کوزی بایاغی اوغری یولداشی آلوب قاچقان اوزی‌ننك ارجه‌سنه توشدی
حیران بولوب صبرندان یازدی همان دکانچی‌ننك اوستنه باروب آیاق آستنه
یقوب تاشلادی ای الله‌ننك دوشمانی تیز ایت منم مال‌لارم قایده دیدی
دکانچی ایتدی ای بازرکان بو نی‌حال الله بلورکه من سنکا وغیر کشیلرکا بله
توروب خیانت ایتکانم بارمو دیدی بازرکان ایتدی بو منم ارجه‌م در مرحمت
قیلوب یولداشلقه آلغان بر فقیر یولداشم آلوب قاچمش ایدی دیدی دکانچی
ایتدی والله منم آندان خبرم یوقدر لکن احشامدان صونك تانیماغان بر یاط
کشی دکانیمه کیلوب من‌دن کیچ آشامق اوچون طعام آلدی بو ارجه‌سنده تورسون
من بر یولچی یاط کشی‌من ایرته‌کا کیلوب آلورمن دیب مونده قویدی ایشاکن

کورشم

کورشم خانه‌سنه کرتوب باغلادی واوزی محله مسجدینه یوقلاماغه کیتدی دیدی
بازرکان ایتدی ایده آلایسه مسجدکا بارایق دیب مسجدکا باردیلار کوردیلر
اول اوغری مسجدده یوقلاب یاتور همان بازرکان آنی آیاغی بلان تیبوب
اویغاتدی ایتدی هی‌خائن قایده منم مالم وایشاکم دیدی اول‌خائن ایتدی
مالنك همان ارجه‌نکده‌در من بر نرسه‌نکاده تیکانم یوق انا ایشاککنك فلان کشی‌ننك
خانه‌سنده‌در ارجه‌نك بو کشی‌ننك دکاننده‌در دیب دکانچی‌نی کورساتدی بس
بازرکان مالن وایشاکن تابقاننه شکر ایتوب اول خائن‌نی حاکمکا خبر بیرمادی
عفو قیلدی مقصود مال سلامتلکیدر دیب مسرورا مالن آلوب خانه‌سنه کیلدی
قصه‌نی تمام اهل وعیالنه سویلادی سرور وشادلقلاری زیاده بولوب توغان
بالالاری‌ننك بخت واقبال ایاسی بولاچاغن موندان استدلال قیلدیلار
❁(حکایت)❁ بر زمان عمر بن هبیره زقه‌ده محبوس ایدی حبس‌دن خلاص
بولغاچ کیچ بلان خانه‌سنه کیلکانده بنی سلیم قبیله‌سندن بر خاتون اوزی‌ننك
جاریه‌سی بلان سویلاشوب اوتورغانده بر مناسبت توشوب جاریه‌سنه خطابا
ای جاریه اول نرسه سن ایتکانچه توکلدر عمر بن هبیره‌نی حبسدن قوتقارماقن
تلاکان الله‌م حقی اوچون دیکان سوزین ابن هبیره ایشتوب فی الحال قوینندن
بر قاپچوق بلان یوز التون بار ایمش چغاروب ایمدی الله تعالی ابن هبیره‌نی
خلاص قیلدی خاطرنك خوش بولسون دیب خاتون‌غه ارعوندی * همان الله تعالی
آدمکا ایذکو خلق بیرسون آمین * پیغمبر علیه السلام‌دان ایمان نی نرسه‌در دیب
صورادیلار پیغمبر علیه السلام ایتدی اصل ایمان صبر وسخاوت‌در دیدی *

لا تحسب المجد تمرا انت آکله   لن تبلغ المجد حتی تلعق الصبرا

یعنی اولوغلق خرما آشامق توکلدر که صبر اولنن یالاماینچه توروب اولوغلق‌قه
ایرشماس‌سن * احنف‌کا ایتدیلر سن قارت کشی‌سن سنی روزه ضعیفلاندرادر روزه‌نی
توتماسانك‌سنکا رخصت‌در دیدیلر احنف ایتدی من روزه‌نی اوزون کون اوچون
حاضرلای‌من منکا الله تعالی‌ننك طاعتنه صبر قیلمق الله تعالی‌ننك عذابنه صبر
قیلمقدان جینکل‌راکدر دیدی * ودخی احنف ایتدی اکر سنکا قضا اوقی قادالسه
کورکام صبر قیل دیدی * علی بن حسن رضی الله عنه دیمشدر که بلا کیلکان
وقتده صبرنی یوکلامك مشقت بلان اول بلانی قایتارمقدان جینکل‌راکدر

الصبر اوله مر مذاقته   لکن آخره احلی من العسل

عمر رضی الله عنه ایتدی اکر صبر بلان شکر ایکسی ایکی ایشاك بولسه‌لار
قایسنه آطلانسانك‌ده هیچ قایغو حسرت چیکماس ایدنك دیدی یعنی مقصودنکا
واصل بولورسن دیمکدر ❁(حکایت)❁ براو بر کشیدن یورط صاتولاشدی ایتدی

اکر صبر ایتسانك من آرشون برنکنی اون درهم کا آلورمن دیدی یورط صاتوچی ایتدی اکر سن صبر ایتسنك من یوز آرشون برمنی بر درهم کا بیرورمن دیدی* دیمشلردر که ضررلی نرسه دن صاقلانمق اوچون ضررسز نرسه نی قویمق افضل در بو سوز غایت تقوالقدان کنایه در* علی رضی الله عنه ایتدی عفت و پرهیزلك فقیرلکننك زینتی در* سلیمان علیه السلام دان روایت قیلنمشدر که شهوتنه غالب کشی یالغوز بر شهر فتح قیلغان کشیدن ده قوتلیراکدر* بر زاهد ایتدی قرق یلدان بیرلی پشکان ایت بر مرتبه آشاسم کیله در اما درهمی صاف توکل دیدی* کهمس التمیمی دیکان کشی ننك قولندان بر آلتونی یرکا توشوب چویالدی ازلب تابدیلار اوزینه بیردیلار کهمس آلمادی نیك آلمای سن دیدیلر کهمس ایتدی بلکه منم آلتونم توکلدر دیب آلمای من دیدی* امام اعظم رضی الله عنه بر وقتنی جاریه صاتوب آلماقچی بولدی کمدن صاتوب آلایم دیب اون یل کینکاش ایتدی* بر وقت کوفه اهلی ننك قویلاری اوغرلانغان قویلار بلان برکا قاتوشدی امام اعظم حضرتلری صوراشدی قوی نیچه یل ترکلك قیلادر ایتدیلر یدی یل ترکلك قیلادر دیدیلر آندان صونك امام اعظم یدی یل قوی ایتی آشامادی* حسن رضی الله عنه ایدی اکر بر حلال ایکماك تابسام کیبدروب تویار ایدیم دوا یاصاب آورولارغه دوا ایتار ایدیم شفا تابارلار ایدی دیدی یعنی حلال نرسه تابمق مشکل دیمکدر* ابن فضیل ایتدی بزننك بر قویمز بار ایدی آزغنه کشی ننك پچانن آشادی موندان صونك آتام اول قوی ننك سوتن ایچماکدن منعلندی دیدی* روایت قیلنمشدر که حضرت عایشه رضی الله عنها پیغمبر علیه السلام غه ایتدی یا رسول الله مؤمن کمدر دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی مؤمن شول کشیدر که ایرته بلان تورغاچ مونی قایدان آلدم ایکان دیب ایکماکنه قارار یعنی حلالدن می حرامدان می حاصل ایتدم ایکان دیرور* اول فلان کشی اوزی نیکن بیرمی کشی نیکن آلمی دیرلر حرامدان صاقلانا معناسنه در وپرهیزلکندان کنایه در* بعض حقیقت ایالری ایتدیلر حلال تامار حرام آغار حلال ننك آزلغندان حرام ننك کوبلکندن کنایه در* ابو عبید الله التونسی حضرتلرینه یحیی دیکان بر کمسنه یولقوب ایتدی یا شیخ منم بو کیومم بلان اوقغان نمازم حقنه نی ایته سن دیدی ابو عبید الله بو سوزکا بیك عجبلانوب کولدی ده ایتدی سننك مثالنك شول ات مثالیدر که اولا کسه تیکراسنه اولا کسه ننك قانن یالاب نجس آشای سیکانه سید کندن صاقلانوب بر آیاغن کوتاروب سیه درکه قورصاغنك حرام بلان تولغان کیومنك حقنه مسئله صورایسن دیدی آندان صونك یحیی آطندان توشدی کیومن صالوب تاشلادی

یغلاب ابوعبدالله‌ننك آرتندان کیتدی اوچ کون آننك خدمتنده بولدی
ابوعبدالله بیوردی اوتونچی بولدی اورماندان کیتوروب اوتون صاتار ایدی
وآقچه‌سی بلان رزقلانور ایدی قالغانن صدقه بیرور ایدی آز زمانده اولوغلار
درجه‌سنه ایرشدی ابو عبدالله‌دان دعا طلب ایتسه‌لر یحیی‌دان طلب ایتونکز
دیر ایدی ایندی یحیی دنیادان چقدی دیر ایدی ❊(حکایت)❊ بر یرده
ایکی کشی دنیادان زارلانوب تورغانده برسی ایتدی بلی شولای شول زمانه آور
بالا چاغا کوب خراجات ضورایوب کیتدی یتوشوب بولمای دیدی برسی ایتدی
بالاسی بالا چاغا دیکاننك نی نرسه‌در دیدی یانلارنده بالالارندان زحمت چیککان
برکشی بار ایدی ایتدی شول بالالارننك آراسنده چاغا تورغانی بولادر شونی
چاغا دیب ایته‌لر دیدی ❊(حکایت)❊ اوقاتلی یخشی غنه بر بای کشی‌ننك
ایکی بالاسی بر خلفه‌ده سبق اوقورلار ایدی برکون بو بالالار نی سببلیدر
سبق‌قه کیلماکاچ خلفه‌سی آلارنی آلماغه بربالانی یباردی اول بالالارننك آناسی
ایتدی یه بوکون بارماسالارده یارار اوقوب نی بولا آتالاری ایمان‌ده بلمی
همان کون ایته دیدی * بی چاره‌ننك مرادی ایمان شرطی دیکان برکچکنه
کتابدان‌ده اوقی بلمی دیکان سوز بولسه کیراك (العیاذ بالله) حاشا که تصدیق
قلبی‌سی یوق دیکان سوز بولسون *

(روضه)

ضیافت * طعام * آشاو * ایچو * قوناق ایتمك * صارانلق * کوب آشاوچیلار *
خذیفه رضی الله عنه‌دن روایت اوزه حدیثده کیلمشدر که کمننك طعامی آز بولسه
بدنی صاف بولور یعنی آز آشاغان کشی سلامت وآورولاردان صاف بولور *
کمننك طعامی کوب بدنی آور بولور * کوب آشامق کوب ایچمك بلان کونکل
اولر وبدن هلاك بولور دیمشدر * لقمان حکیم ایتدی براو آشاودان صاقلانسه
دوادن مستغنی بولور یعنی کوب آشاب آورو بولوب دارو ایتارکا محتاج بولماس *
ابوعلی سینا ایتدی (واجعل طعامك کل یوم مرة واحذر طعاما قبل هضم الطعام)
یعنی کونده برمرتبه آشا آشاغاننك سنکمای توروب اوستنه ینه آشاما دیدی *
فضیل ایتدی ایکی نرسه کونکلنی قارالتور کوب آشامق کوب سویلاشمك دیدی *
برعربنی کوردیلر بش بارماق بلان آشای نیك آلای بش بارماق بلان آشای سن
دیدیلر عرب ایتدی اکر اوچ بارماق بلان اشاسام باشقه‌لاری اوبکالیدر دیدی
غرض اوچ بارماق بلان آشامق ادبدندر * حدیث‌ده کیلمشدر که ایکماکنی
حرمتلانکز آننك اوچون الله تعالی ایکماکنی حرمتلی قیلدی یرنی کوکنی آنکا

مسخر قیلدی دیمشدر * منقولدرکه هرقاچان ابن سیرین حضرتلری طوی‌غه
چاقرسه‌لار جاریه‌سنه ایتور ایدی قایده آشارغه کیتورچی کشی آشنه آچ باراسم
کیلمای دیر ایدی * طوی‌غه بارسانك طویوب بار یارطی ایکماکنك طغوب
بار دیرلر * آشامایچه ایونکدن چقما عمر رضی الله عنه‌ایتکان سوزدر * ندامت
دورت تورلودر برکونلك ندامت آشامایچه ایودن چقمق بریل‌لق ندامت
وقتنده زراعت‌نی قویمق عمرلك ندامت غیرموافق واونکماغان خاتون آلمق
منکولك ندامت الله تعالی‌ننك امرین‌قویمق * علی رضی الله عنه ایتدی‌براو
بقانی تلاسه ایرته آشاسون کیومنی جینکل قیلسون خاتوننه سیراك کیلسون
دیدی کیومنی‌جینکل قیلمق‌نی نرسه‌در دیدیلر بوروچنك آزلغی‌در دیدی *
پیغمبر علیه السلام ایتدی طعامنی توز بلان باشلا توز بلان ختم قیل یتمش
تورلو آوروغه شفادر دیدی * حکیملر دیمشدرکه براوقرق کون ایت‌کا مداومت
قیلسه قلبی اولر قرق‌کون ایت اشامای تورسه خلقی یاوز بولور * ایت
ایت‌نی اوسدررمای ایتنی اوسدرماس ماینی هم اوسدرماس سببی شولدرکه
مایدان قان‌حاصل بولمایدر (اللحم ینبت اللحم والشحم لاینبت اللحم ولاالشحم)
ایت ایت‌کا شورپا بیت‌کا دیرلر ضروب امثالدندر ایت‌ننك فایداسی تن‌کا
جابولور شورپاننك فایداسی بیت‌کا چقار یعنی بیت‌نی قزارتور دیمکدر * ایت‌نی
بالایچنه صالوب بر آی‌دان آلوب قارا حاضر صویغان کبك طراوتی بولور
اصلا بوزولماس * بر صوفیدان صورادیلار فالوذج حقنده نی ایته سن
دیدیلر صوفی ایتدی کیتورنکز آشاب قارایم غایب‌کا حکم یوق دیدی * براونی
ضیافت‌کا چاقردیلار یوق من آشامیم روزه من دیدی فالوذج کیتوردیلر
آقرون‌غنه فالوذج یاننه کیلوب اوتوردی * دیمشلردرکه ضیافت‌ننك تمامی
قوناق‌قه اوّل یولوقغانده آچق‌یوز وآشاغانده ملاطفه‌در * دوستلار بلان اوتوروب
آشامق طعام‌ننك لذتن آرتدرر * انواع طعامنی دسترخانغه بر یولی کیتروب
قویمق اوتکان ایذکولرننك سنتی ایدی تاکه هرکم کونکلی تلاکانن آشاسون
اوچون بیله قیلورلار ایدی * برحکیم ایتدی ایکماکنك یخشی بولسه صوونك
صالقون‌بولسه سرکانك آچی‌بولسه‌باشقه نی‌نرسه کیراك دیدی * حدیثده کیلمشدرکه
ایرته بلان آشاونی قویمق کشینی آورو ایتار بعض‌لرننك ایرته‌بلان‌چای ایچمای
قالغان کون باشم آورتا دیکانی حقدر * کیچ آشاونی قویمق آدمنی قارتایتور
مونکار بناء یاتاسی قورصاق یاتور دیمك‌خطادر * فضیل‌دان برکمسنه صورادی
زاهد وتقوا بولغان کمسنه‌کا انواع لذتلی طعام آشامق وایت آشامق نیچوکدر
جایزمی‌دیدی فضیل ایتدی کاشکی‌بو مسئله‌نی صوراماسانکچی آشی بیرسانکچی

الله

الله تعالی حلال آشامقنی مکروه قیلمادی اکرسن حرامدان صاقلانسانك قارا آتا آنانکنی رنجتمه آتانکا عاق بولما رحمنکا صله قیل کورشنکا شفقت قیل مسلمانلارغه مرحمت قیل آچوونکنی یوت سنکا ظلم قیلغانلارغه عفو قیل سنکا یامانلق قیلغانلارغه ایزکولك قیل کشی رنجتودن صاقلان بوحکملر سنکاحاجترا کدر تقوالغنك اوچون حلال نعمتنی قویمقدان دیدی * بر بچان بورتوکی‌ننك مسئله‌سین صوراغانلارغه هم بیله‌دیمك * ام‌سلمه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی ایت‌نی بیك پشروب آشانکز سنکشلیراك بولور دیدی * ایرته بلان آشاغاچ بر آز یوقلا کیچ آشاغاندان‌صونك اقل‌قرق آدیم‌یور *لقمان حکیم اوغلنه‌ایتدی طاطلی آشایومشاقده یوقلا یعنی روزه‌توت کیچ کوب اوتور طعام طاطلی بولور توشاکنك یومشاق بولور بیك آشاسنك کیلکاچ آشا بیك یوقلاسنك کیلکاچ یوقلادیمکدر * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (شر الطعام طعام الولیمة یدعی الیه الاغنیاء دون الفقراء) یعنی آش‌لارننك یاوزراغی طوی آشی‌درکه فقط بایلارغنه بولسه دیمکدر * براونی طوی‌غه چاقردیلار بارمادی نیك طوی‌غه کیلمادنك دیب عتاب قیلدیلار اول کشی ایتدی سزدن ایلکارکیلر طوی‌غه چاقرالار ایدی مواخات ومواسات اوچون سز چاقراسز مکافات‌ومباهات اوچون دیدی* بو زمان بایلاری کبك‌لر ایمش ❊(حکایت)❊ برپادشاه براونی ضیافت‌کا چاقردی اول کشی ایتدی‌باز ارکشی سی‌من پادشاه مجلسنه لیقاقتم یوقدر کورکام طریقچه آشی بلمامن دیدی پادشاه ایتدی طرناغنك کیسکان بولسه جینکلارنك پاك بولسه لقمه‌نك کچکنه بولسه توزنی سرکه‌نی مایلاماسنك یعنی بلچراتماسانك آندان صونك تلاسنك کم بلان آشا دیدی * ابو هریره رضی الله عنه بیله دعا قیلور ایدی‌که (اللهم ارزقنا ضرساطحونا ومعدة هضوما ودبرا نثورا) دیر ایدی یعنی الهی یارب تکرمان تاشی کبك تارتقوچی تش بیر سنکدرکوچی قورصاق بیر ساچکوچی دبر بیر دیمکدر *

اذا ضاق‌خبز البیت ضاق باهله　　وکان بیتا واسع الطول والعرض
ویتسع البیت الصغیر لاهله　　اذا کان‌فیه‌الخبز بعضا علی‌بعض

یعنی یورطنکده ایکماك‌کا قتلق وطارلق بولسه یورطنك‌ننك بویی آرقلی‌سی کینك بولسه‌ده یورطاهلنه طارکورنور یورطنك ایچنده ایکماکنك برسی اوستنه برسی اویولوب تورسه وانواع نعمتنك بولسه قایده بولسه‌ده صیارسن ایکشار اوچار طبقه‌لی تاش یورط نی‌کا سنکا دیمکدر * متصوفین‌دن براو ایتدی براو آشارغه اوتورسه آشاغانده کوب سویلاشسه قورصاغی آلدانور یعنی آچ قالور دیدی * بر حکیمدن صورادیلار آشارغه قای وقت یخشیراق دیدیلر حکیم

ایتدی اوقاتی بار کشی‌کا نفسی تلاکان وقت معیشتی طار کشی‌کا تابقان وقت
دیدی ❁(حکایت)❁ برحکیم خلیفه مجلسنده طعام آشارغه اوتوردی قورو پینر
صورادی ایتدی پینر یخشی نرسه‌در طعامنی هضم قیلور شرابنی لذتلی قیلور
می‌نی پاك قیلور وصاف ایتار دیدی حاضرده پینرمز یوقدر دیدیلر حکیم
ایتدی کیرا کاس آلایسه پینرتشنی بوزار اونوتچاقلق کیترور تلنی آغر ایتار
دیدی خلیفه کولدی‌ده ایتدی ایمدی قایسی سوزنك بلان عمل قیلایق دیدی
حکیم ایتدی اکر بولسه اوّلکی‌سی بلان بولماسه صونکغی‌سی بلان عمل قیل دیدی
❁(حکایت)❁ سلطان محمود حضرتلری بعض ندیملری بلان بر وقت‌نی بازنجان
آشادی قارنی بیك آچقان ایدی های نی یخشی طعامدر دیب ماقتاب آشادی
ندیم‌دخی راست واقعا بازنجان‌بیك یخشی‌نرسه‌دیدی آشاب تویدیلار سلطان
محمود ایتدی بو بازنجان ضررلی طعامدر دیدی ندیم دخی بلی فلان تورلو
فلان تورلو ضررلاری بار دیب بر نیچه ضررین عد قیلدی سلطان ایتدی
حاضرکنه ماقتادنك ینه ضررلی دیب ایته‌سن دیدی ندیم ایتدی من‌سننك
ندیمنك بازنجان ندیمی توکل من سنکا خوش کورنکانتی سنکا موافق ایته‌من
سن ضررلی دیدنك سنکا موافقة من‌هم‌ضررین ایتدم سن‌ماقتادنك سنکا موافقة
من هم ماقتادم‌دیدی ❁(حکایت)❁ برصبی بالا اولوغلار بلان آشارغه‌اوتورغاچ
قاشعین‌قویدی‌ده یغلی باشلادی نیك یغلای‌سن دیدیلر بیك قاینار آوزمنی
پشرته دیدی آزراق صبر ایت صوونسون دیدیلر ایی من صبر ایتار ایدم
سز صبر ایتمیسز آنده دیدی * براوننك قوناغی دیمشدرکه قوناققه شوندان
ضررلی نرسه یوقدرکه اکرخواجه اوزی توق بولسه ❁(حکایت)❁ برنیچه طفیلی
برجماعت بولوب برطوی مجلسنه بارماققه نیت ایتدیلر رئیسلری دعا قیلوب
ایتدی (اللهم لاتجعل البواب لکازا فی الصدور دفاعا فی الظهور طراحا للقلانس
وهب لنا رحمته ورأفته وسهل علینا اذنه) دیدی قاچان‌که طوی مجلسنه‌کردیلر
طوی‌ننك خواجه‌سی اوچرادی ینه رئیسلری ایتدی (غرة مبارکة موصول بها
الخصب معدوم معها الجدب) دیدی قاچان سفره‌کا اوتوردیلار ینه رئیسلری
ایتدی (جعلك الله کعشی موسی وخوان ابراهیم ومائدة عیسی فی البرکة) دیدی
موندان صونك یولداشلارینه ایتدی (افتحوا افواهکم واقیموا اعناقکم وابسطوا
الکف واجیدوا اللف ولاتمضعوا مضع المتعللین واذکروا سوء المنقلب وخیبة المضطرب
خذوا علی اسم الله) دیدی ❁(حکایت)❁ برطفیلی‌دان‌صورادیلار الله‌تعالی‌ننك
(واسئل القریة) دیکان سوزی نی‌معناده دیدیلر ایتدی قریه‌دن‌اهل قریه‌نی
اراده قیلغاندرنتاکه بز ایتامز فلان کشی‌نی آشادق دیمز آننك طعامن اراده

قیلامز دیدی ❁(حکایت)❁ برعربدن صورادیلار کم بیکراك شاعردر دیدیلر عرب ایتدی عبدالله ابن المعتز زیاده شاعر آدمدر چونکه اول
ولم ار دیباجا ولم ارسندسا باحسن فی دار الکرام من الخبز
دیمشدر دیدی ❁(حکایت)❁ برصاران کشی خدمتچیسنه ایتدی طعامنی کیتور ایشکنی بیکله خدمتچیسی ایتدی اوّل ایشکنی بیکلامك لازم ایدی آندان صونك طعام کیتورمك دیدی خواجه‌سی ایتدی بارك الله تدبیرنك یخشیلغی اوچون سنی آزاد قیلدم دیدی ❁(حکایت)❁ برصاران قارچقنك مدرسه‌ده اوقی تورغان برعالم‌گنه اوغلی بار ایدی کونلرده برکون آناسی بلان کورشورگا قایتدی آناسی ایتدی ای اوغلوم یخشی قایتدنك سننك اوچون نعمتلر حاضرلب قویغان ایدم یخشی سیمز قاز ایتم بار نفیس مایلی قویماغم بار هم بیك قویی قایماغم بار قایسی طعامنی نفسنك تلایدر لکن برام برام آشاتورمن دیدی اوغلی ایتدی ای آناچغم من قاز ایتن قویماق‌قه توروب قایماق‌قه مانوب آشار ایدم دیدی ❁(حکایت)❁ برنیچه طفیلی برطوی مجلسنه کیلدیلر کوردیلر قابقاسی بیکلی ایمش قویما اوستنه‌مندیلر یورطننك خواجه‌سی بولارنی کوردی‌ده قویما اوستندن قووب توشوردی ایتدی نی اوچون برزنك حرمزکا وقزلارمزغه قارای‌سز دیدی بولار ایتدیلر (لقد علمت ما لنا فی بناتك من حق وانك لتعلم ما نرید) دیدیلر یعنی سننك جماعتنك وقزلارنك هیچ حقمز وامیدمز یوقدر مکر برزنك مرادمزنی اوزنك بلاسن که تاماق تویدرمق دیمکدر ❁(حکایت)❁ برطفیلی ایتدی برکون بعض اولوغلارننك دعوتنه باردم خواجه برطبق آلما کیتوردی من ایتدم (ان الحکم لواحد) دیدم منکا بر آلما آلوب بیردی (اذا رسلنا الیهم اثنین) دیدم ایکنچی‌نی آلوب بیردی (فعززنا بثالث) دیدم اوچونچی آلوب بیردی (فخذ اربعة من الطیر) دیدم دورتنچی‌نی آلوب بیردی (ویقولون خمسة) دیدم بشنچی‌نی بیردی (خلق السموات والارض فی ستة ایام) دیدم آلتونچی‌نی بیردی (وبنینا فوقکم سبعا شدادا) دیدم یدنچی‌نی بیردی (ثمانیة ایام حسوما) دیدم سکزنچی‌نی بیردی (وکان فی المدینة تسعة رهط) دیدم توقزنچی بیردی (تلك عشرة کاملة) دیدم اونونچی‌نی بیردی (انی رأیت احد عشر کوکبا) دیدم اون‌برنچی‌نی بیردی (ان عدة الشهور اثنی عشرا شهرا) دیدم اون‌ایکنچی‌نی بیردی آندان صونك صاوتی بلان بوتونلای آلدیمه کیتروب صالدی ایمدی (فارسلناه الی مائة الف او یزیدون) دیب ایتورسن قورقامن مونا ایندی بیروب بتوردم صوراما دیدی دیمشدر ❁(حکایت)❁ بنی حنیفه دیکان برقوم اوزلرینه بالاوزدان بر پت یاصاب آنکا تابونورلار ایدی برنیچه

یل‌لار تابونغاندان صونك کونلرده بر کون بر آچلق پیدا بولوب پتلرین آشادیلار
❂(حکایت)❂ یحیی بن اکثم بر نیچه جماعت‌نی قوناق‌قه چاقردی بر طار آوزلی چولماك بلان طعام کیتوردی که ایکی کشی بر یولی قاشق طغوب آلمق ممکن توکل ایدی بری قاشق بلان آلغونچه ایکنچیلری کوتوب تورورلار ایدی اندان صونك ایکنچسی آلوب قابقونچه باشقه‌لاری دخی اوز نوبتن کوتوب تورورلار ایدی بس آشاب مجلسدن چقدیلار قایده باردنکز دیب یولده براو صورادی بز صلوة خوفده ایدك دیب جواب بیردیلر * براو برعالمدن صورادی یا فلان بالچق آشامق جایزمی دیدی اول عالم ایتدی حرام در آشامق جایز توکلدر دیدی اول کشی ایتدی الله تعالی (کلوا مما فی الارض) دیدی بالچق یردن توکلمی دیدی عالم ایتدی الله تعالی (کلوا مما فی الارض) دیدی اما (کلوا الارض) دیب ایتمادی دیدی * مغیره حضرتلری کوردی بر مجلسده براو ایت آشای تشی بلان یولقوب آشای مغیره ایتدی آنکا پچاق کیتروب بیرنکز دیدی اول کشی یوق کیراك توکل هر کمننك پچاغی آورنك دیدی * پیغمبر علیه السلام قاون بلان برکا یووش یوزوم آشار ایدی * عمر رضی الله عنه قاون‌نی شکر بلان آشار ایدی * پیغمبر علیه السلام دان صورادیلار قایسی شراب افضلدر ایتدی (حلو بارد) مرادی بال ایدی دیدیلر * برحکیمدن صورادیلار نی نرسه عمرنی آرتدرر حکیم ایتدی براو دایم بال آشاسه تنن همیشه زیتون مایی بلان مایلاسه عمری آرتماغه سبب بولور دیدی * دیمشلردر که براو آشاسه ثمرلاماسه کویا بش نماز اوقودی وترلامادی یعنی براو طعامدان صونك یمش‌دن تناول قیلماسه کویاکه بش نمازنی اوقودی وترنی قالدردی کبك بولور * مأمون خلیفه ایتدی دورت تورلو یمش دورت اعضاغه قوتدر آلما قلب‌کا سفرجل معده‌کا انجیر طالاق‌قه قاون مثانه‌کا دیدی * ابو نواس ایتدی بقلسز مائده عقلسز شیخ ریحانسز مجلس بوتاقسز آغاچ دیدی * کوردیلر رمضان آینك بر عرب کوندز آشاب اوطرور سن نی قیلاسن دیدیلر عرب ایتدی من ایشتدم که الله تعالی ایتدی (کلوا من ثمره اذا اثمر وینعه) افطاردان مقدم وفات بولورمن ده عاصی بولورمن دیب قورقامن دیدی * علی رضی الله عنه یوزمنی برام برام دانه دانه آشانکز زیرا که سنکشلی راك در دیر ایدی * ودخی قاباقنی کوب آشانکز حزین کونکل لرکا شفادر قلب‌نی تسکین قیلور دیر ایدی * پیغمبر علیه السلام اوچ کون توتوشلای آرپا ایکماکنه تویمادی وآننك قاشنك ایدی تورلو ادام بولمادی مکر بولسه برتورلوسین صدقه بیرور ایدی * حدیثك کیلمشدر که براو آشاب براو قاراب تورسه اول آشی تورغان کشی کیل اوتور دیب چاقرماسه

دواسز آوروغه الله تعالی آنی مبتلا قیلور * لقمان حکیم ایتدی ای اوغل تویغونچه
آشاما تویغونچه آشاغاننکدن ات کا توککاننک آرتوقدر براو کوب آشارغه عادتلانسه
کونکلی قارالور قساوت قلب باصار دیدی * بر حکیم کا ایتدیلر قایسی طعام
خوشراقدر دیدیلر حکیم ایتدی آچلقدر وآچلقنی یخشی ادامدر دیدی *
براو قورصاغن ضبط قیلسه کویا که جمیع اخلاق حمیدهنی ضبط قیلدی * بر کشی کا
ایتدیلر اوغلنك بیك كوب آشادی اولر دیدیلر اول کشی ایتدی اولسه
جنازه‌سنه بارمامن دیدی * انس رضی الله عنه ایتدی تلاکان هر بر نرسه‌نکنی
آشامق اسرافدر * طعام یاننده اولومنی ذکر قیلماقنی حسن رضی الله عنه
مکروه کورور ایدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی بر کمسنه آش یاولقندغی
والچقلارنی آشاسه ایرکونلك بلان ترکلك ایتار اوزی و بالالاری ونسللری عافیتده
بولورلار دیدی * بازارده آشامق زبونلکدر * طعامنی ایسنامکدن پیغمبر علیه السلام
منع قیلور ایدی * حدیثده کیلدی که عشا وعشا جمع بولسه عشانی مقدم قیلنکز
یعنی کیچ آش بلان نماز بر وقت توغری کیلسه اوّل آشانکز آندان صونك نماز
اوقنکز دیدی * براو بر قرندا شین تویغونچه آشاتسه تویغونچه ایچرتسه الله تعالی
اندان تموعنی بش یوز یللق یراق ایتار * پیغمبر علیه السلامدان روایت
قیلنمشدر که براو بر قرنداشنه بر لقمه حلوا آشاتسه قیامت آچیسین کورماس
وینه روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام آشاغاچ اوچ بارماغن یالار ایدی *
دوستی ننك خانه‌سنه باروب دوستی ایوده بولماسه‌ده طعامن آشامق جایزدر دیمشلر *
پیغمبر علیه السلام ایتدی کمدر الله تعالی کا وآخرت کوننه ایمان کیتورسه قوناغن
حرمتلاسون دیدی * ضیافت ننك تمامی اچق یوز طاطلی سوزدر * فقیه ابو اللیث
ایتدی قوناققه بارسانك ایو ایاسی سنی نی کیفیتده اوتورتسه شول کیفیتده اوتور
کیتورکان نعمتنه راضی بول اذننده باشقه اورننده ان قوزغالما اوزی ایکنچی
بولمه‌کا چقوب کیتسه توروب یورمه رخصتندن باشقه نرسه‌سین آقتارما آنی
توتوب مونی توتوب قاراما مکر اوستالده کتابلاری بولسه قارامق جایزدر چونکه
علملك مشترك نرسه‌در علم قرالی هم مشترك کبکدر * اکرده اورنکا قوناق کیلسه
خوش کیله‌سز دیب آچق یوزنك بلان قارشی چق آچق یوز بلان قوناققه قارشی
چقمق یمش آغاچی یمشدن اوّل چچك کورساتمك کبکدر * قوناقده توز بلان
صودان غیری نرسه‌نی صوراب آلما * مجلسنده سندن اولوغراق آدملر بولسه
آلاردان ایلکاری نعمتکا قول صوزما آش کیله تورغان طرفقه کوز صالما تاکه
نی کیتوره ایکان دیب قاراغان کبك بولماسون اورنکا قوناق کیلکانده اکر قوناغنك
آز بولسه برکا اوتور کوب بولسه اوزنك خدمت ایت کاها قوناقلارنکا آشانکز

دیب اشارت قیل اما قصطاما آط صویاننك صزغرماسانكك ایچادر لكن صزغرسانك كونكلی راك ایچادر برده اشارت قیلماسانكك مونی بعض قوناقلارنك بلكه صارانلق قه صایارلار قوناقلارنكدان جویالوب كیتوب یورمه قوناق صیلاغاننك خذمتچی لرنكا آچولانوب اورشوب آشنك ننك طعمن جویما آچق یوزنك بلان ضیافت قیل آچق یوز نعمت اوستنه نعمتدر * ایكی دوشماننی بر مجلس كا جیما یعنی بر برینه دوشمان آدملرنی بر طابونغه اوتورتما * بر قوناق كیلمی قالسه بر كشی اوچون كوب كشی نی زارقدرما یراقدان كیلكان قوناغنك بولسه اوچ كون ضیافت قیل اوچ كوندن صونك قوناق هم اوزلوازمن بلوب رخصت صورارغه تیوش ❁(حكایت)❁ براوكا بر قوناق كیلدی ایو ایاسی بو قوناقنی بیك قدر حرمت ایتدی اوچ کونده بولدی دورت کونده بولدی بو قوناق ننك كیتاركا كمانی یوق ایو ایاسی كنایه بلان تقصیر آربانكزنی مایلایقمی آطلارنكزغه قاموط كیرتایكمی دیب ایتوب قارای قوناق سكوت قیلا ایكنچی كون دخی ای قوناق دورت كون بش كون قوناق ایتدم كیتاركا وقت ایدی دیدی دخی ایتدی

قوناق قدری اوچ كوندر دورتنچی سی محالدر
كلدكنك مهمان بش كون اولدی بو نی حالدر

دیدی قوناق انكار جواب ایتدی

ای ایشاك اوغلی نه كونكل بلور سن ونه خاطر
قوناقننك كیفیتی نچه در بش كونكه یاتور اون كونكه یاتور

دیدی * ودخی محبوب القلوب ده دیمشدر كه جاه ومرتبه استماكدن مستغنی بولمق قه دوا حق تعالی ننك ملك وملكوتینی تأمل قیلمقدر تكبرلك بلان مبتلا بولماس قه علاج حق تعالی ننك كبریا وجبروتینی تعقل قیلمقدر * سعادت ایاسی اكر عالم بولسه نادانلار سوزی آنكا عبرت واعتبار سعادتسز جاهل بولسه عالملر سوزندن آنكا عار * حقیقتكه نادانلقدان سعادتسزراك نی نرسه بار * اول كشی كم اوزین بیكانور نی نادانلقدر * واول كشی كم اوزسوزین بیكانور نی یامانلقدر * كوب سویلاشكان كوب جینكلور كوب اشاغان كوب یقلور * تن سرخاوی ننك ماده سی كوب آشامق كونكل سرخاوی ننك ماده سی كوب سویلامك * كوب سویلامك سوزكا مغرورلق كوب آشامق نفس كا مأمورلك * بر اولوغ اش ایذكولكدر كه آننك بیاننكه سوز كوبدر (الانسان عبید الاحسان) انكا دلیل (وهل جزاء الاحسان الا الاحسان) آنكا كواه * جمیع مذهب وملت قاشنكه ثابت دركه ایذكولك ننك جزاسی یوقدر مكر ایذكولك درنتاكه پیغمبر علیه السلام بیورمشدر (احسن الی من احسن الیك) اما بو زمانكه یاكه زمانه ننك انقلابندن

یاکه زمانه اهلی‌ننك انسانیتی ضعفندن حالا بو قضیه بر عکس بولوبدر که
ایذکولك‌ننك جزاسی یامانلقدان اوزکا یومشاقلق وملایمت‌ننك مکافاتی تکبرلکدن
باشقه نقش‌توتماس وصورت باغلاماس* خلاص بودر که هر کم کا بر خدمت قیلدینك
اون مشقت‌کا طیاربول وهر کشی‌کا که یوز ملایمت کورساندنك منك قاطی‌لقغه
حاضر بول کم‌کا بر ایذکودعا قیلدینك یوز قارغش آلورسن براونی بر مرتبه
مدح قیلسانك اون مرتبه ذمنی کوتوب تور* زمان اهلی زیان اهلی برکاسه طعام
قویسه منتدن کاسه کاسه قان ایچمك بلان برابر برکاسه طعام بیرسنك اون
کاسه زهر ایچماکا حاضر بول برمرتبه خدمت قیلوب آننك تقابلنه جفا کورسنك
ینه خدمتنکا کوز توتارلار وفا قیلوب برابرینه زحمت چیکسانك ینه قل‌لغنکنی
طمع قیلورلار هر وفاغه یوز جفا تارتسانك کناهلی‌سن هر محبت‌کا منك محنت
قبول ایتسنك هنوز عیبلی‌سن جاننکنی فدا قیلسانك همان‌سن منت‌کوتارورسن
سننك طرفنکدان یوز مرادلاری حاصل بولوب بری قالسه همان‌سن باشدان
آیاق قاصرسن یامانلق قیلغانلارینه اون‌یخشیلق قیلسانك سن‌دن یامانراق
کشی یوق برتکبرلك قیلغانلارینه منك تواضعلق قیلسانك سننك اشنکدن
یامانراق اش یوق خاطرلری اوچون ناحق قانغه راضی بولماسانك قاننکا
تانوقلق بیرورلر دایم مرادلارنچه قیلوب برکنه مرتبه تقصیرلك قیلسانك عمر
بوینچه قیلغانلارنك همه‌سی ضایع وهر زمان استاکانلرنچه قیلوب‌ده بر مرتبه
تاءخیر قیلسانك شکایت قیلورلار متصل سن‌دن فایدہ کورمك آلارغه هنر یوز
ایذکولکنك‌دن برکنه ایذکولکنك برابرینه ایذکولك قیلمق کونکل‌لرینه کیلسه
اول‌ده آلارغه ضرر ایمکاکلرینه کوب‌چداسانك هنوز اسمنك‌چدامسز بارچه
مالنکنی آلارغه‌فدا قیلسانك همان‌سننك لقبنك مروتسز باشلارینه کُل ساچسانك
آلاردان یوزنکا تیکانك قادالور* عاقل‌لر دیمشلردر که اکر لئیم وصاران بولغان
کشیدن بالضرور حاجت تلاسنك فکر ایتوب تورورغه قویمه همان قصطاب
ادا قیلدرمق لازم‌دروزیرا آندا این لئیم اکر اویلاب تورسه لئیملك‌تامورلاری
حرکت‌کا کیلوب اشنکنی بتورماس وحاجتنکنی ادا قیلماس دیمشلردر* برشاعر
بر کمسنه‌کا قوناق بولوب طعامی کورنماکانلکدن بیله یازدی

یا قائما فی داره قاعدا من غیر معنی ولا فائده
قد مات اضیافك من جوعهم فاقرأ علیهم سورة المائدة

یعنی ای یورطنده قوناقلارینه آشاتورغه نرسه‌سی بولماینچه معناسز وفایداسز
اوتورغان کمسنه قوناقلارنك آچلقدان اولدیلر ایمدی اوزلرینه مائده سوره‌سین
اوقی یعنی دسترخاننکنی جای نعمتنکنی کیتور دیمکدر ❀(حکایت)❀ صارانلاردان

بر آدم اوغللارینه ایتدی بارنکز منکا ایت آلوب پشروب کیتورنکز دیدی
بالالاری بو اشنی ادا قیلدیلار ایمدی آتامز بزکاده بیرور دیب قاراب تورور
ایدی آتالاری تماما ایتنی آشاب بتوردی سویاکلرین آلدینه قویدی ایتدی
ای اوغلانلار قایسنکز بو سویاکلرنی یخشی کیمورسه آنکا بیرورمن دیدی اولوغ
اوغلی ایتدی ای آتاچغم منکا بیر من شول قدر کیمرورمن یالارمن که قرمسقه
آشارلق نرسه‌سی ده قالماس دیدی آتاسی ایتدی یوق سن سویاك کیمروركا اهل
توکل ایمش سن اورتانچی اوغلی ایتدی ای آتام منکا بیر من شول قدر یالارمن
کیمرورمن که اول سویاکنی کورکان کشیلر ایکی یلغی سویاك دیب بلورلر دیدی
آتاسی موننك سوزین هم تحسین قیلمادی کچی اوغلی ایتدی آتاچغم منکا
بیر من شول قدر یالارمن که یالاب بتکاچ سویاکن تویوب اون ایتوب
آشارمن دیدی آتاسی ایتدی بارك الله سویاك کشی‌سی سن ایمش سن معرفتنك
آرتسون مه کیمور دیب آنکا بیردی ❋(حکایت)❋ ابو الاسود دیکان بر صاران
آدم بر یرده آشاب اوتورغانده بر فقیر عرب کیلوب سلام بیردی ابو الاسود
سلامن آلدی التفاتسز همان آشامقده عرب برلقمه طعام امیدی بلان سوز آچوب
مونده کیلکانده ایونکزکا کروب چقدم دیدی ابو الاسود ایتدی آلایدر کرسنك
کرکان سن چونکه بزننك ایومز سننك یولنك اوستنده واقعدر دیدی اهل
وعیالندن اصلا خبر صورامای همان آشاوی بلان مشغول بولوب عربکا اصلا
اوطر موطر دیمادی عرب ایتدی خاتوننك یوکلی ایمش اسود ایتدی بلامن
شولایدر عرب ایتدی خاتوننك بالاسین تابقان ایمش اسود ایتدی قورصاقلی
بولغاچ البته تابارشول عرب ایتدی ایکز بالا توغدرغان ایمش اسود ایتدی
خاتونمننك نسلی شولایدر آناسی مرحومه‌ده هر قاچان ایکز بالا کیترور ایدی
دیدی بس عرب بو روشچه سویونوچ بیرودن فایده بولماغاچ قایغورتو یاغین
قاراب بالانك‌ننك برسی وفات بولدی دیدی اسود ایتدی یخشی بولغان ایکان
آناسی ایکی بالا ایمزه آلماس ایدی عرب ایتدی ایکنچی کون ایکنچی‌سی ده
وفات بولدی اسود ایتدی ایبداشی اولکاچ آننك هم اولکانی یخشی عرب
ایتدی آنالاری هم اولدی اسود ایتدی بالالار حسرتی بلان اولکاندر دیدی
هیچ قایغو اثرین اظهار قیلمادی عرب بو قایغورتودان ده فایده حاصل ایتماکاچ
های نفیس طعام ونفیس نعمت آشای سن ایمش دیدی اسود ایتدی شوننك
اوچون من یالغوز آشای من های عرب جهاننی باشمه یقسانکده برلقمه بیرمامن
بار کیت دیدی ❋(حکایت)❋ حجاج طرفندان برشهرده بر عرب والی نصب
ایتولمش ایدی اوزاق مدت اول شهرده متصرف بولوب کونلرده بر کون اوزی‌ننك

قبیله‌سندن بر عرب آنکا زیارتا کیلدی اول عرب‌نی حرمت واکرام قیلمق اوچون طعام حاضرلب اول عرب طعامکا قول صوزماس بورون حال احوال صوراشوب اوغلم عمیر نی حالده در دیدی عرب ایتدی تمام مرادنلچه رفعتده در دولت ایاسی در خدمتکارلری کوب یخشی اوقات کیچورمکده در والی ایتدی عمیرننك آناسی یعنی خاتونم سلامتمو عرب ایتدی صالحه در صلاحده وتوزوکلکده کیچونور والی ایتدی کورشمز نی حالده ایسانمی عرب ایتدی خوب معموردر والی ایتدی ایقاع آطلی اتم نی حالده در عرب ایتدی بیك یخشی حراست قیلادر اورمکی بلان بوتون شهرنی یانکغورتادر والی ایتدی رونق آطلی تووم یخشی یوری میکان عرب ایتدی صاغ سلامتدر دیدی بس بو والی افندی همان عرب طعامنی تناول قیلماسدان خادمنه طعامنی آل دیب قچقردی عربکا ایتدی ای مبارك یردن کیلکان عرب اول سویلاکان خبرلرنکزنی یانکا باشدان سویلاسنه دخی ایشتوب راحتلانه‌یم دیدی عرب ایتدی ینه نی خبر صورارسز ایتایم بس والی افندی بو دفعه اتدن باشلاب بزننك ایقاع حالی نیچوك عرب ایتدی هلاك بولدی والی ایتدی نی سببلی عرب ایتدی رونق دیکان توه‌نکزننك سویاکی تاماغنه قادالدی ده اولدی والی ایتدی های تووم اولدی‌می نی سببلی اولدی عرب ایتدی عمیر آناسی ننك قبر ینه صوطاشوب ایمکاندی والی ایتدی یا عمیر آناسی ده اولدی‌می نی سببلی اولدی عرب ایتدی عمیر اوچون کوب یغلاماقی سببلی قایغودان اولدی والی ایتدی یا اول بغرم پاره‌سی ده اولدی‌می نی سببلی اولدی عرب ایتدی بلی اولدی اوستنه دیوارنکز جیمرولوب توشدی والی ایتدی یا خانه‌مز هم یقلدی‌می عرب ایتدی بلی یقلدی دیدی بس والی یغلارغه‌توتوندی اول آراده عرب توردی ده طعامنی تارتوب آلدی در حال آشاب ده بتوردی الحمد لله تهنیه‌نکز بلان آشای آلمادق لکن تعزیتنکز بلان آشادق دیکاچ والی تایاغن آلوب عرب‌نی صوغارغه دیکانده عرب چقوب قاچدی

❀(حکایت)❀ بر عرب حکایت قیلمشدرکه بر سفرمده یول آداشوب حیران بولوب بارورایدم بادیه‌ده بر ایو کوروب یاننه باردم خانه ایاسی اوزی ایو ده یوق ایمش مکر خاتونی سن کم‌سن دیب صورادی من مسافرمن یول آداشقان ایدم دیدم اهلا ومرحبا یعنی خوش کیلدنك قوناغمز بول دیب منی خانه‌سنه کرتدی آشامق ایچمك کیتوردی آشاب ایچوب استراحت قیلوب تورغان وقتمده ایری قایتدی بو کمدر دیدی خاتونی ایتدی بو قوناغمزدر دیکاچ ایری آچیغلانوب لا اهلا لامرحبا منکا مسافرلرننك کیراکی یوقدر دیدی من در حال آطمه آطلانوب‌توتون بلان یولغه روان بولدم ایرته‌سی کون ایکنچی بر ایوکا باروب یتدم ینه ایری

ایوده یوق ایکان خاتونی چغوب سن کم‌سن دیب صورادی من مسافرمن دیکان
ایدم کیچه کرکان ایوم‌ننك خاتوننه خلافا لامرحبا منم مسافر بلان نی اشم باردر
دیب تورغانده ایری قایتوب کیلدی خاتوننه ایتدی بو کمدر خاتونی ایتدی
بو بر مسافر ایمش دیدی ایری اهلا ومرحبا بیورنکز دیب نفیس طعاملر
کیتوروب اکرام قیلدی موننك بو اشنه عجبلنوب کیچه‌کی ایوننك حالی ایسمه
توشوب کولدم بو عرب نی کا کولدنك دیب سببن صورادی واقعه‌نی بیان ایتکانمدن
صونك عجبلانمه زیرا که کیچه کرکان ایونکده‌کی خاتون منم سنکلمدر وبو خاتون اول
خاتون‌ننك ایری‌ننك سنکلسی‌در هر بری اقرباسی طبیعتنه موافقت ایتمشدر
دیدی * ایمدی مستطرف ایاسی بو صارانلق بابنده امثال وحکایات کوبدر
لکن بو قدریسی بلان اکتفا قیلدق دیب بو بابنی تمام ایتمشدر * فی الحقیقه
صاران‌لق اخلاق ذمیمه‌دن بولمق اوزه کما وکیفا جوماردلقدان کوبراکدر سابقا
ولا حقا حکایه‌سی اوزون بولوب واونی ایاچغی ظاهردر همان الله تعالی یمان خلقلاردان
بارچه‌مزنی صاقلاسون آمین *
نفیس نعمت ونفیس طعام‌ننك مباح بولوچیلغنه اوشبو آیت بلان دلیل استامشلردرکه
الله تعالی (یا ایها الذین آمنوا کلوا من طیبات ما رزقناکم واشکروا الله ان کنتم
ایاه تعبدون) بیورمشدر ❁(حکایت)❁ هارون الرشید حضرتلری ظرفای
زماننداان ابو الحارث‌کا ایتدی فالوذج بلان لوزینج دن قایسی خوشراق قایسی
طاطلی‌راق‌در دیدی ابو الحارث ایتدی ای امیر المؤمنین غایب‌کا حکم ایتولمایدر
دیدی هارون بیوردی فالوذج ولوذینج حاضرلب کیتوردیلر ابو الحارث هر برندن
برار لقمه تناول قیلوب قارادی‌ده ای امیر المؤمنین برسندن برسی آرتوقلغنه
حکم ایته آلمادم زیرا بری‌ننك رجحاننه حکم ایتماکچی بولدم ایکنچی‌سی حجت بلان
کیلدی دیب ایکسنی‌ده ماقتادی ❁(حکایت)❁ ینه هارون الرشید حضرتلری
مذکور ایکی طعام‌ننك قایسی یخشیراق ایکانی حقنده خاتونی زبیده بلان حرملرنده
بحث قیلوشورلار ایدی اول آراده امام ابو یوسف حضرتلری کیلدی هارون
دخی امامدان بو بحث‌نی لطیفه طریقنچه صورادی امام ابو یوسف ایتدی یا امیر
غایب‌کا حکم یوق ایلکاری آشاب قارایم آندان آری ایتورمن دیکاچ درحال اول
ایکی طعامنی حاضرلب کیتوردیلر امام ابو یوسف آشاب قاراغاندان صونك
(قد اصطلح الخصمان یا امیر المؤمنین) دیدی یعنی ای امیر المؤمنین ایکی خصم
بر بری بلان صلح قیلوشدیلار حکم بولمادی دیکاچ هارون الرشید شول قدر
راحتلنوب کولدی امام ابو یوسف‌غه مینك آلتون عطیه قیلوب بو قصه‌نی زبیده‌کا
سویلادی زبیده دخی مونی ایشتکاچ توقز یوز توقصان توقز آلتون امام ابو یوسف‌کا

عطیه

عطیه یباردی * زبیدەننك عطیەسی خلیفەننك عطیەسندن بردانه کیم بولماقنده
حیلی ظرافت وادب باردرفتامل* فالوذج دوکی مای بالدان معمول برطعامدر
لوزینه دخی بادام بلان شکردن یاکه بالدان معمول حلوادرکه یرمزده بادام
توشندن قاق توش یاصارلار لوزینه‌کا مشابه‌در * فالوذج دیکان طعامنی عرب‌لردن
عبدالله بن جدعان دیکان کمسنه ایجاد قیلمشدر ابن جدعان مشهور آشچیدرکه
عجم یورطنده فالوذج آشاب بیك یاراتقاندان صونك فالوذج اوستاسی برقل
صاتوب آلوب عربستانغه قایتقاچ فالوذج پشرتوب عامەنی اولوغ ضیافت قیلمشدر *
پیغمبر علیه السلام (سید طعام اهل الدنیا واهل الجنة اللحم وهو یزید فی السمع)
بیورمشدر ودخی پیغمبر علیه السلام قاباقنی غایت سور ایدی (علیکم بالقرع
فانه یشد الفؤاد ویزید فی الدماغ وعلیکم بالعدس فانه یرق القلب ویغزر الدمعة)
دیر ایدی یعنی قاباق قلب‌ننك ومی‌ننك قوتنه یاصمق قلب‌ننك صافلغنه
وکوز یاشی آقماقنه فاید الیدر * ابوهریره رضی الله عنه ایتدی خرما آشامق قولنجدن
وآچ قارنلای بال ایچمك فالجدن اماندر * انار آشامق جکرنی اصلاح قیلور *
آیوا آشامق بالانی کوزال قیلور * قورو یوزوم شفالیدر * کرفس معده‌کا قوت
بیرور وآغزغه خوش ایس کیترور * ایت‌ننك یخشیراغی قالاق سویاکیدر *
پیغمبر علیه السلام کوب وقت‌نی هریسه آشار ایدی (مهمان خانه‌لرده حاضرلنه
تورغان قاقلی ایت اوشبو هریسه‌در) ❁(حکایت)❁ حسن بن سهل برکون
مأمون خلیفه بلان طعام آشاغانده دوکی عمرنی آرتدرر ایمش دیب دوکی‌نی
ماقتاب آشار ایدی خلیفه سببندن سؤال قیلدی سهل ایتدی (ان طب الهند
صحیح) یعنی ای امیرالمؤمنین هندننك طبی درستدر یعنی هند طبیبلاری‌ننك
حذاقت وتجربه‌لری مسلمدر هند طبیبلاری ایتدیلر که دوکی طعامی آشاب
یوقلاغاچ هیبت وشادلق توشلری کورساتور دیدیلر * ابوصفوان ایتدی اعلا
دوکی وصاری مای وشکر بلان حاضرلنکان پلاو دنیا طعامی توکلدر بلکه جنت
طعامیدر دیدی * ودیمشدر که حضرت معاویه زماننه‌چه عرب آراسنده انواع تورلو
طعام حاضرلامك یوق ایدی ایت‌نی صو بلان توز بلان پشروب آشارلار ایدی
معاویه زماننده انواع تورلو نعمت حاضرلامك شایع بولدی دیمشدر * بر پشکاندن
صونك صوونوب یانکادان یلوتقان شوربانی عرب‌لر (بنت النارین) دیرلر ویلوتقان
آشنی خوش کورماسلر ودخی طب کتابلارنده‌ده (کل طعام اعید علیه التسخین
ففاسد) دیمشدر یعنی بر پشروب صوونغاچ یانکادان یلوتقان نرسه معده‌نی بوزار *
سکباج آشینی عرب‌لر (سید المرق ومخ الطعام) دیرلر * ودخی زین الموائد
دیرلر که ایت‌نی سرکه بلان پشرورلر معده‌کا جینکل کیلور * ایکماك یاکه نان عربی‌سی

خبزدر عربلر (ام الحبة) دیرلر * ایکماکنی حرمتلامك واجب اشدر پیغمبر علیه السلام (اکرموا الخبز) بیورمشدر صحابه‌لر ایتدیلر یارسول الله ایکماکنی حرمتلامك نیچوك بولور دیدیلر پیغمبر علیه السلام (لاینتظر به الادام اذا وجدتم الخبز فکلوه حتی تؤتوا بغیره) بیوردی یعنی دسترخانغه ایکماك بار ایکان ادام کیلور یعنی ایکماك بلان آشالا تورغان نرسه کیلور دیب کوتمانکز همان آشانکز دیب بیوردی * دیمشلردرکه بر کمسنه قرق کون متصل ایت آشاسه قساوة قلب حاصل ایتار قرق کون ایت قابمای تورسه یمان خلق حاصل ایتار یعنی کاها ایت‌سز کاها ایتلی آش آشامق موافقدر * شول جهتدن (ان للحم ضراوة کضراوة الخمر) دیب نهی وارد بولمشدر * کتب سیرده مذکوردرکه پیغمبر علیه السلامننك آشامق ایچمکغه اصلا اهتمام واعتباری یوق ایدی حضرت عایشه رضی الله عنها ایتدی رسول الله پیغمبرلك کیلکاندن صونك وفاتنه قدر ایلاکان ایکماك آشامادی دیدی حتی پیغمبر علیه السلام زماننغه ایلاك دیکان نرسه اختراع قیلنماغان ایدی * حضرت عایشه‌دن صورادیلار کیباکلی آرپا ایکماکین نیچوك آشای‌سز دیدیلر اف اف ایتوب یعنی قلچقلارین وکورپه‌لرین اوروب آشارمز دیدی * حاصل کلام سؤال قیلغان کشی آرپا اونندان ایکماك باصمق تلاکان وقتنکزده نیچوك ایتار ایدنکز زیرا آرپا اونی باشقه اونلارغه نسبة کیباکلیراکدر دیکانده اوروب یاکه قول بلان یاکه باشقه نرسه بلان آرچوب باصار ایدك دیمشدر * بو سوزدن معلومدرکه پیغمبر علیه السلام آشامق ایچمکغه اصلا اهتمام قیلمادی * معلوم اولاکه حدیث وسیر کتابلارنغه بیان قیلغانیچه رسول صلی الله علیه وسلمکا یریوزنغکی خزینه‌لر ودنیا مال‌لاری الله تعالی جانبندان عرض قیلندی ایسه‌ده پیغمبر علیه السلام زهد وقناعت‌نی اختیار ایتماکی ننك سری امت مرحومه‌سی اوشبو دنیای دنیه‌ده تورغان مدتلرنغه دنیا مالندان آز نرسه‌کا قناعت قیلوب همان آخرت آزوغی حاصل ایتماکا اجتهاد ایتماکلرینه تنبیه مقامنغه امتنه بر تعلمدر * مستطرف دیرکه سویق اون بلان صودان قورولمش بر طعامدر بدویلرننك وتاتارلارننك یول آزوغیدر * اما بزمچه تالقان بولمق کیراکدر * روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام دائرهٔ همایونلرنغه ادام یعنی ایکماك اوتکاره تورغان بر نرسه یوقمی دیب صوراغانغه سرکه‌دن غیر نرسه‌مز یوق دیدیلر سرکه کیتورنکز دیب بیوردی کیتوردیلر پیغمبر علیه السلام آشارغه شروع قیلوب (نعم الادام الخل) دیدی * حضرت عایشه رضی الله عنها ایتدی پیغمبر علیه السلامننك مبارك آغزلارینه ایکی تورلو طعام جیولمادی ایت بولسه ایکماك بولماس ایدی ایکماك بولسه ایت بولماس ایدی دیدی * دخی

پیغمبر علیه السلام حضرت علی‌گا خطابا (یا علی ابدأ بالملح واختم به فانه فیه شفاء من سبعین داء) دیدی یعنی ای علی طعامنی توز بلان باشلا توز بلان ختم قیل زیرا توزده یتمش تورلو آوروغه شفا باردر دیدی* روایت قیلنمشدرکه مقدمده کی پیغمبرلردن بر پیغمبر الله تعالی حضرتلرینه بدنی‌ننك ضعیفلکندن شکایت قیلوب الله تعالی ایت‌نی سوت بلان پشروب تناول قیلماغه وحی بیوردی که سوت بلان پشکان ایت شفا دیمکدر *
ودخی آشامق ایچمك‌ننك ادبندن پیغمبر علیه السلام ایتدی اگر براو طعام‌ننك اوّلنده (بسم الله خیر الاسماء بسم الله رب الارض والسماء) دیسه اول انش آنکا ضرر ایتماس دیدی * وپیغمبر علیه السلام آلدینه طعام کیترولسه (بسم الله اللهم بارك لنا فیما رزقنا وعلیك خلفه) دیر ایدی* وینه پیغمبر علیه السلام ایتدی طعام اشارغه تلاسه‌نکز الله تعالی‌نی ذکر قیلنکز (بسم الله الرحمن الرحیم) دیب ایتنکز معناسنده‌در اگر طعام‌ننك اولنده اونوتسانکز بسم الله اوله وآخره دیب ایتنکز دیدی‌که بسم الله ایتمك سنت بولماقن بیاندر * ودخی ایتدی اگر سزلر آشامق ایچمك تلاسه‌نکز اونك قول بلان آشانکز اونك قول بلان ایچنکز زیرا شیطان وشیطان‌ننك دوستلاری صونك قول بلان آشارلار دیدی ودخی اورامlarده وبازارلارده آشامق ایچمك پسلك وزبونلك‌در دیدی * انس رضی الله عنه ایتدی پیغمبر علیه السلام صحابه‌لرنی آیاق اوره صو ایچمکدن نهی قیلور ایدی آیاق اوره آشامقدان سؤال قیلدق (هو اشر منه) دیب جواب بیروب آنی دخی نهی قیلدی دیدی ❊(حکایت)❊ عرفادان براوننك بر اوغلی پادشاهلق خدمتنده ایدی اول اوغلنه ایتدی ای اوغلوم آشاغانده آوزنکنی بیك آچمه دسترخان یاننده اونگغه صونگغه کوب قاراما ولقمه‌نکنی پچاق بلان کیسمه اوزنکدن اولوغلار بارنده آلاردان یوقاری اوتورما پاك نفس یرلرگا توکورمه دیب تنبیه ووصیه ایتمشدرکه بزگا هم بو اشلر لازمدر* زهیردن روایت قیلمشدرکه پیغمبر علیه السلام قاینار طعامنی اوروب آشامقدان اوروب ایچمکدن نهی بیورمشدر البته قاینار طعامنی اورمکدن مراد صووتمق بولغان صورتده اوزی صوونغونچه صبر ایتوب تناول قیلمق سنتدر* ودخی بو قاینار طعامنی وشراب‌نی اورمکدن نهی قیلمقی‌ننك حکمتنده بر نکته تحریر ایتمشلردر چونکه هر بر آدم مادامی‌که حیاتده ایکان تنفس واسطه‌سی بلان ایچنه طشدان نفیس ولطیف هوا کرتوب اول لطیف هوا ایچکا کرکاچ فی الحال ایچننك حرارتندن بر کیفیت ردیه کسب ایتار اول ایچك بوزولمش هوانی ینه اخراج قیلنماسه ذی روح اوچون بو بوزوف هوا هلاکتنه ماده بولور بس ذوی الارواح بولغان نرسه

بو هوانی درحال چغاروب اورننه ینه نفیس هوا تنفس ایتار وهلم جرا حلول اجلکا قدردایما ومتصلا ایچنه لطیف هوا کرتور وبوزوقنی چغارور بوصورتده طعامکا اورکان نفس البته ایچدان چققان هوا بولق اوزه ایچکا کروب بدنکا تحلل قیلاچاق طعامکا ایرشکاچ طعامکا بر نیچه فساد بیروب معدهکا ضرری ظاهردر * ودخی پیغمبر علیه السلامننك اسی وقاینار طعامنی آشامقدان ایچمکدن نهی قیلغانی حضرت علی رضی الله عنهدن روایت قیلنمشدرکه بوبیك قاینار آشامق قاینار ایچمك دخی افلاطونغه حیرت بیرور بر حکمتدر کما سیاتی * ابوهریرهدن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه الصلوة والسلام اصلا وهیچ بر طعامنی عیبلامادی وقباحتکا صایمادی اشتهاسی بولسه تناول قیلور ایدی بولماسه آشاماس ایدی * ودخی پیغمبر علیه السلام (من اکل من سقط المائدة عاش فی سعة وعوفی فی ولده وولد ولده من الحمق) بیورمشدرکه یعنی بر کمسنه دسترخانغه توکولکان والچقلارنی جیوب آشاسه ایرکونچیلکده عمر ایتار وبالاسی وبالاسیننك بالاسی احمقلق صفتندان سلامت وعافیت بولور دیمکدر * عربدن ابن کلده دیکان طبیب ایتدی بر کمسنه ایرته طعامن آشاسه آشاغاندان صونك آزراق یوقلاسون احشام طعامندان صونك قرق آدیم قدر یورسون دیمشدر ابن کلده صحابیدندر دیمشلر * ابن عباسدان روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام آشاغانده کشیننك لقمهسنه دقت بلان کوزین تکوب قارامقدان نهی قیلمشدر ❁(حکایت)❁ حجاجننك دسترخاننه بر عرب قوناق بولوب عرب اشتها بلان طعامنی آلوب آشی باشلاغانده حجاج (ارفق بنفسك) دیب تعرض قیلدی عرب دخی (یا حجاج اغضض من بصرك) یعنی ای حجاج سنده منم لقممه قاراما دیب الزام قیلدی ❁(حکایت)❁ منقولدرکه بر بدوی عرب بعض خلیفهننك دسترخاننه حاضر بولوب عربننك آلدینهبر کباب کجهبرنی کیتوروب قویغاچده عرب حرصلنوب تیزوك قول صوزوب آشی باشلاغانده خلیفه ایتدی یا عرب بو برننك آناسی سنی سوزکان بولمق کیراك که آچو بلان توتوندونك دیدی عرب دخی فی الحال بلی سز برنکا شفقهمونی ایتدنکز غالبا بو برننك آناسی سزکا سوت ایمزکان بولسه کیراك دیب غایت کولوشدیلر * خذیفه رضی الله عنهدن مرویدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی براونك طعامی آز بولسه یعنی آز آشاسه قورصاغی سلامت بولور قلبی دخی صاف بولور کوب آشاغان کشیننك قورصاغی آورو وسقیم وقلبنه قساوت کیلور دیدی * ودخی پیغمبر علیه السلام (لا تمیتوا القلوب بکثرة الطعام والشراب فان القلب کالزرع اذا کثر الماء مات) بیورمشدر یعنی کوب آشاب قلبنکزنی اوترمانکز زیرا قلب ایکونلك ویمشلك

یری کیکلدرکه صو کوب بولسه چرور دیمکدر ❁(حکایت)❁ عمر بن عبید دیمشدرکه من حسن بصری رحمةالله علیه‌ننك تچقروب کولکانن کورکانم یوق ایدی مکر بر مرتبه کوردم بر کون حسن بصری‌ننك مجلسنده بولغان آدملردن بری من بو وقتقه قدر هیچ بر طعام منکا ضرر بیرکانن کورمادم دیدی مجلسده‌گیلردن ایکنچی براو یا شولای‌مو سننك معده‌ننك بو قدر قوتلی ایمش که اکر طاش آشاسانك ده فی الحال اون ایتار ایمش دیکاچ حسن بصری حضرتلری شول قدر کولدی که اوزین اوزی طیا آلمادی بو لطیفه‌نی غایت استحسان قیلدی * علی رضی الله عنه ایتدی (البطنة تذهب الفطنة) حضرت علی‌ننك بو سوزی ابو علی سینانننك تمام مسائل طبیه‌سین شامل بر کرامتدر یعنی بطنه دیرلر نی تابسه آنی قارننه توتورمقدان عبارتدرکه فطنه‌نی یعنی زیراکلك‌نی کیتاره تورغان بر صفتدر * ابن مقنع دیمشدرکه عجم پادشاه‌لاری آچ کوزلی وکوب آشی تورغان کشینی اعتباردان چقاروب حتی خذمتکاده آلماسلار ایدی * (اقلل طعامك تحمد منامك) عرب آراسنده ضرب مثلدر یعنی آز آشا یخشی یوقلارسن ایذکو توش کوررسن دیمکدر * عرب طائفه‌سی کوب آشامقنی کوب ایچمکنی قباحت کوررلر ایدی موننك حقنده بر شاعر عرب یخشی دیمش که

لست باكل كأكل العبد ولا بنوام كنوم الفهد

یعنی قل‌لار کبك کوب آشاغوچی بولبارص کبك کوب یوقلاغوچی توکل من دیمکدر * حضرت عایشه‌دن روایت قیلمشدرکه بر وقت‌نی پیغمبر علیه السلام بر قل صاتوب آلماقچی بولوب قل‌ننك آلدینه کوب خرما کیتروب قویدی آشا دیب بیوردی اول قل حرمانی حرصلك بلان یوزین توشوب بیك کوب آشادی بس پیغمبر علیه السلام (ان کثرة الاکل شوم) دیب اول قلنی صاتوب آلمادی یعنی کوب آشامق یمان خلقدر دیمك ❁(حکایت)❁ ابو الحارث دیکان بر آدم‌ننك بر سوکان خاتونی بار ایدی بر کون بو خاتون‌ننك یاننه باروب برار ساعت مقداری مصاحبت قیلغاندان صونك ابو الحارث‌ننك قارنی آچوب قایده آزراق آشارغه یوقمو دیب خاتوندان صورادی خاتون ایتدی ای کشی سنی آشامق ایچمکدن اونوتدرا تورغان نرسه من‌ده یوقمی دیدی ابو الحارث ایتدی ای جانم جانم سنکا فدا بولسون اکر جمیل بلان بثینه هم برار ساعت مقداری صحبت قیلوب بر برینی طعام بلان حرمتلاماسه‌لر بر بری‌ننك یوزینه توکروب آیرولورلار ایدی دیب خوش مطایبه قیلمشدر * جمیل وبثینه بنی عذره قبیله‌سنده ایکی عاشق ومعشوق ایدیلر * بثینه مصغر اوقولور (یعنی بانك اوتوری ثانك اوستی یاننك ساکنی بلان‌در) ❁(حکایت)❁ وهب بن جریر بر کون عرب آراسنده کوب

آشاوچیلق بلان مشهور میسرة البراش دان صورادی سن کوب مو آشای سن دیدی میسره ایتدی بر آشاغانده یوز ایکماك ایکی قداق مای آشادم دیدی ❁(حکایت)❁ ینه منقولدرکه مذکور میسره بر کون آطنه آطلانوب بارغانده کوردی ظرفادان بر نیچه کشی آشارغه اوتورمشلار یامیسره بیورنکز برکا شوریا آشایق دیب میسره‌نی چاقردیلار میسره آطندان توشوب آلاریاننه اوتوردی بولار میسره‌ننك آطن خفیة بوغازلادیلار بوتونلاین پشروب میسره‌ننك آلدینه کیتوردیلر میسره بوتون آطایتن تماما آشاب بتوردی یوقلارغه یاتدیلار ایرته‌کوسین تورغاچ میسره آطنه اطلانوب کیتماکچی بولدی آطن تابمادی منم آطم قایده دیدی ایندی آطنکنی ازلامه آطنك قورصاغنکده‌در دیدیلر ❁(حکایت)❁ کوب آشاوچیلاردان مشهور هلال المازنی دیکان بر کشی بار ایدی آندان براو صورادی سن کوب می آشای سن بر آشاغانده دیدی مازنی ایتدی بر کون قارنم آچقان ایدی آشارغه قارادم آطلانغان توه‌دن غیر نرسه‌م بولماغاچ بوغازلاب تمامن پشردم آز قالدی آشاب بتورمادم کیچ بولغاچ جاریه‌م بلان مجامعت قیلماغه میلم توشوب مراد ایتدم ممکن بولمادی جاریه‌م ایتدی بولماس آرامزده بوتون توه بار دیب ظرافت قیلدی دیدی ❁(حکایت)❁ دخی مشهور کوب آشاوچیلاردان بری سلیمان بن عبدالملکدر سمردل الطائفی روایت قیلمشدرکه برکون سلیمان عمر بن عبدالعزیز بلان طائفکا کیلوب خانه‌مه نزول قیلدیلار فی الحال سلیمان ای سمردل بزکا آشارغه حاضر طعامنك بارمی دیدی من دخی حالا بر سیمز کجه کباب حاضرلمش ایدم دیب آلدینه کیتوروب قویدم عمرنی کیل آشارغه دیب چاقرمایچه درحال اوزی کنه اوتوردی‌ده آشی باشلادی کجه‌ننك باری بر آیاغی قالغاچ یا اباجعفر کیل برکا آشایق دیب عمرنی چاقردی عمر روزه ایمش آشارغه اوتورمادی آخر کبابنی اوزی کنه آشاب بتوردی‌ده ای سمردل موندان باشقه ینه طعامنك بارمو بولسه کیتور دیدی آلتی دانه کباب طاوغم باردر دیدم بولسه کیتور دیدی کیتوردم آنی هم آشاب بتوردی ینه طعامنك یوقمی دیدی بر ضور تاباق سویق بار دیب آلدینه کیتوروب قویدم تمام اچوب بتوردی ینه اوزی‌ننك آش حاضرلاوچی غلامنه چقردی ای فلان کیچ آشاماغه حاضرلادنکمی نی مقدار حاضرلادنك دیدی غلامی ایتدی اوتوز قازان آش حاضرلاندی دیدی آندان صونك هر بر طعامدان ثلثنه قدر آشاب قولون سورتوب آرقه‌سی اوزه یاتدی آندان صونك حضوریمه کراسی کشی کرسون دیب رخصت بیردی خلق کرکاچ ینه خلق بلان برکا اوطروب آشادی دیدی ❁(حکایت)❁ هلال بن اشعر دخی کوب آشامق بلان مشهور

ایدی

ایدی تشینده دخی قوت زیاده ایدی حتی قورو بورچاقنی آوزینه طوطروب آننك اوستنه بر مقدار سوت یاکه یمش صوی آلوب قطر قطر چایناب یوتار ایدی بر چیلاك صو اچوب بتورور ایدی بر آور طبیعتلی اهل جفا وناکس کشی ایدی ❁(حکایت)❁ اهل بلاغتدن بر عرب بر سیمز قالون کشی نی کوروب (علیك قصعة من نسج اضراسك) دیمشدر یعنی تشلارنك صوقغان قماشدان اوستونکا نفیس کیوم کیمش سن دیدی یعنی کوب آشاب سیمروب سن دیمکدر ❁(حکایت)❁ معروف حجاج دخی زیاده اکول ایمش مسلم بن قتیبه ایتدی بر وقتنی هر برسی ننك اوستنه برار بالق قویوب سکسان دورت ایکما کنی حاضرلب حجاجنی دعوت قیلدم تماما آشاب بتوردی دیدی * بیك تیز وسهل للك بلان آشی تورغان کشی حقنده عرب لرننك فصحاسی (فلان یحاکی حوت یونس) دیرلر ودخی (فلان یحاکی عصاء موسی) دیرلر تعبیرات بلیغه دندر * حوت وعصاننك قصه سی معلومدر ❁(حکایت)❁ صدقة المازنی نقل قیلمشدرکه اویلانکان وقتمده آتام منم طویوم اوچون بر توه صویوب اون تاباق آش حاضرلامش ایدی مذکور هلال دخی مجلسده ایدی خلقدان ایلکاری کیلوب بر تاباق آشنی آنکا تقدیم ایتدك آشادی ایکنچی تاباقنی کیتوردك آشادی والحاصل اون تاباقلق آشنی تمام آشادی طوی اوچون آشنی یانکا باشدان حاضرلادك آننك اوستنه دخی بر طورصق یوزوم صوی اچدی دیب بر عجب حکایت قیلمشدر ❁(حکایت)❁ امویه اولوغلارندان عبیدالله بن زیاد دخی بیك اکول کشی ایدی هر کون بش مرتبه طعام آشار ایدی کونلرده بر کون بر مصلحت اوچون کوفه کا بارغانده یولده بنی شیبان قبیله سنه توغری کیلوب مذکور قبیله دن براو عبیداللهنی طعامکا دعوت قیلدی درحال اون طاوق پشروب کیتوردی وبرنیچه چورك کیتوردی ینه باشقه طعامنی کیتوروب یتکورکونچه طاوقلارنی همه سین آشادی آندان صونك بر زنبیل قورو انجیر وبر زنبیل یومورقه کیتوردی عبیداللهمز آلارنی دخی صیردی آندان صونك هنوز آچ من دیب آطنه آطلاندی ده کیتدی ❁(حکایت)❁ منقولدرکه مذکور میسره ننك کوب آشاوچیلغی خصوصنده مهدی خلیفه ننك مجلسنده سوز بولوب آلای ایمش بولای ایمش حتی یوز ایکماك بلان بوتون قوی آشاب بتوره ایمش دیب سویلادیلر خلیفه امر ایتدی بر فیل بوغازلاتوب وسرای میداننده اورون حاضرلاتوب میسره نی دعوت قیلدی یوز ایکماك کیتورتدی بس میسره توقصان توقز ایکما کنی فیل ایتی بلان آشادی یوزنچی ایکما کنی آشارغه حالی بولمادی ❁(حکایت)❁ بر مسافر آدم بر راهب ننك صومعه سنه کیلدی راهب ایتدی مرحبا حوش کیلدنك من بارایم سزکا طعام

کیتورایم دیب آلدینه‌دورت ایکماك کیتروب قویدی یاصمق شورپاسی آلماغه
کیتدی انی کیتورکونچه بوکشی دورت ایکماکنی تمام ایتوب قویدی یاصمق‌نی
کیتورکاچ دخی ینه ایکماك آلماغه کیتدی اول آراده بوکشی یاصمق‌نی آشاب
آلدی حاصل کلام راهب بوکشی‌کا طعام کیتوره کیتوره عاجز بولدی راهب
ایتدی افندم عیب بولماسون سزنی قایدان صوراشایق قایدان کیله‌سز قایده
باراسز دیدی بوکشی ایتدی من فلان شهرکا بارامن آنده بر طبیب حاذق
بار ایمش دیب ایشتکان ایدم طبیعتم صاو توکل آشارغه برده اشتهام یوق اول
طبیب‌دان بردوا آلوب اشتهام آچولماس میکان دیب بارا من دیدی راهب
ایتدی افندم آلای بولسه من سزدن بر عذر تلار ایدم قبول ایتسه‌نکز دیدی
بوکشی ایتدی نی عذرنك باردر راهب ایتدی الله تلاسه اول طبیب‌کا باروب
طبیعتکزنی توزاتسه‌نکز زنهار بو یولدان قایتا کورمه‌نکز دیدی اکر معلاسین
توزاتوب قایتسه صومعه‌م نیمه بلان برکا یوتوب یبارور دیب قورقدی *
مستطرف ایاسی دیمشدر که آشاغانده لطیفه قیلمق لا بأس در یعنی ضرر یوقدر *
یحیی بن عبد الرحمن روایت قیلمشدر که حضرت عایشه وحضرت سوده رضی الله
عنهما ملاطفه قیلوشورلار ایدی دیمشدر ❁ (حکایت) ❁ غنتر اسملی بر کمسنه بر کون
بر بالق صاتوب آلدی خاتونه بیروب ایتدی سن بو بالقنی بیك نفیس ایتوب
پشر من بر آز یاتوب تورایم بالق حاضر بولغاچ اویغاتورسز دیب یاتدی
خاتون حضرتلری بالقنی یخشیلاب پشوردی غنترنی اویغاتمادی اوزلری بالقنی
آشاب بتردیلر خاتونی غنترنك آوزینه بورننه قولنه بالق شورپاسی سورتدی
بر وقت‌نی غنتر اویغانوب قایده بالق پشدی‌می کیتورنکز دیدی خاتون ایتدی
(اصلحك الله) سن بالق آشاب یاتدنك توکل‌می اشانماسانك قولنکنی ایسناب
قارا دیدی غنتر ایسناب قارادی راست ایته سن لکن آشاغانمنی طویمادم
یوقوده ایدم دیدی *
معلوم اولا که دوست ایشنی ومسافرلرنی ضیافت قیلمق وصیلامق آشاتمق
وتویدرمق اخلاص‌کا مقارن بولغانده عقلا وشرعا ممدوح اشدر (هل اتیك حدیث
ضیف ابراهیم المکرمین) آیت کریمه‌سی مسافرنی طعاملاندرمك‌نك ممدوح
ایکانچیلکنه اشارتدر آیت‌ده مذکور ابراهیم علیه السلام‌نك قوناقلاری جبرائیل
واسرافیل علیهما السلام ایمشلر بو مشهور قصه‌در تفسیرلرکا مراجعت قیلنور *
پیغمبر علیه السلام ایتدی بر کمسنه الله تعالی‌کا وآخرت کونه ایمان کیتورسه یعنی
مؤمن من دیسه آچق یوز بلان مسافرلرنی وقوناقلارنی اکرام قیلسون کیراك
بای کیراك فقیر درجه‌سنه کوره حرمت ایتسون وکورشیلرینه اذا بیرماسون

ورنجماسون کیراك قول بلان کیراك تل بلان دیدی * حسن بصری حضرتلری ایتدی الله تعالی‌ننك رحمتن موجب بولغان نرسه‌لردن بری آچ مؤمن کشینی طعاملاندرمکدر دیدی (المائدة مرزوقة) اولوغلار سوزیدر * مضیف‌ننك یعنی قوناق ایاسی‌ننك ادبندندرکه قوناقغه بالذات اوزی خدمت ایتمك وآچق یوز بلان کورنمك وآچق یوز بلان قوناق‌قه ومسافرکا قارشو چقمق *

بشاشة الوجه خیر من القری فکیف یمن یأتی بها وهو ضاحك

آچق یوز بلان قوناق‌قه التفات قیلمق ضیافتدن خیرلیراکدر * بو بیت بیك قدیمکی بیت‌در دیرلر اما مستطرفده اصل بو بش بیت‌در معناسی بودرکه قاچان کم سننك خانه‌نکا ضیافتنکنی قصد قیلوب شوق وآرزو بلان بر قوناق کیلسه ای خانه ایاسی سن اول قوناق‌ننك یوزینه اهلا وسهلا ومرحبا خوش کیلدنکز وقتنکز مبارك بولسون دیب آچق یوز کورساتوب بار طعامنکنی کیچوکدرماینچه آلدینه کیتوروب قوی صارانلق قیلما دیمکدر * قوناق‌قه آچق یوز طاطلی سوز طعامدان خیرلیراکدر دیمك‌ننك معناسی چونکه طعام‌ننك لذتی ذائقه‌دن اوتماس لکن سوزننك لذتی روحانی بولمق جهتندن باقیدر ✪(حکایت)✪ اصمعی ایتدی عیینه‌دن مکارم اخلاق نی نرسه‌در دیب صوراغان ایدم عاصم بن وائل‌ننك

وانا لنقری الضیف قبل نزوله ونشبعه بالبشر من وجه ضاحك

دیکان بیتن ایشتکاننك یوقمی دیب جواب بیردی یعنی تحقیق بر مسافرنی وقوناقنی کیلماسدن مقدم ضیافت قیلورمز وآلارنی طعاملاندروب کولر یوزدن صدور ایتکان بشارت بلان تویدررمز یعنی بزکا کیلماکان قوناقلارغه‌ده ایولرینه یباروب طعاملاندررمز ایومزکا کیلکانلرینه بطریق اولی دیمکدر *

ودخی خانه ایاسی‌ننك ادبندندرکه قوناقلاردان ومسافرلردن مقدم یاتوب یوقلاماغای وقوناقلار یاننده زمانه حال‌لرندن شکایت قیلماغای وقوناقلار ومسافرلر بارنده اوزی‌ننك جماعتن وبالالارین وخدمتچیلرین اوروب قروب جفالاندرماغای چونکه بولار غایت ادبسزلکدندر ✪(حکایت)✪ بر کمسنه ایتدی اسحاق الطاهری دیکان کمسنه‌بزنی برسحر وقتنده هریسه آشاماغه چاقردی باردق هریسه‌نی کیتوردیلر آشارغه اوتوردق هریسه ایچنده بر قل کیسا کی کورندی درحال بر بالاسین چاقروب بزکا سیزدرماینچه‌راك بالاننك قولاغنه برسوز ایتدی بالا کیتوب اوزاق وقت اوتمادی بر یکت کیلدی طباخ ایمش کورمز آلدنده هریسه‌دن قل چقدی نیك قارامادنك دیب شول قدرجزا بیردی‌که بارچه‌مز مجلسدن قاچدق دیدی * والحاصل قوناق‌ننك خاطرینه ممکن قدر رعایت ایتمك

تیوش وقوناقلار آلدنده هیچ کم کا آچیغلانماینچه حرمت ایتوب چتق یوز کورساتماکای وممکن قدر قوناق ننك کونکلنه شادلق کیتروردای معامله قیلمق لازم درکه بولار بارچه سی خانه ایاسی ننك لوازمندندر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه همت ومروت ایالرندن بر آدم اوزی ننك بستاننده بر ضیافت ترتیب قیلوب دوستلارین ضیافت کا دعوت قیلمش ایدی واول کشی ننك بر کوزال وادبلی اوغلی بار ایدی مسافرلرکا وقوناقلارغه ایرته دن کیچکا قدر خدمت ایتوب مونسلاندی بوتون کون قوناق خدمتنده بولوب آرغانلقدان کیچ بلان ایو ننك یوقاری چارلاقنه منوب یاتقانده قضا ایرشوب چارلاقدان یقلدی فی الحال وفات بولدی بو کیساکتون بولغان بلانی آتاسی بی چاره سیزکاچه خاتوننه اکر قوناقلار مونده چاغنده فریاد وفغان ایتسه نکز فلان بولسون دیب ثلثه کا تعلیق ایتوب ودخی باشقه جاریه لرینه تنبیه ایتوب قوناقلار اکاه بولماسدان تجهیز ایتدردی آندان صونك قوناقلاری بلان مصاحبت کا مشغول بولدی قوناقلارننك موندان خبرلری یوق ایدی بالانکز قایده مخدوم قایده دیب صوراسه لار یوقلاغاندر دیب جواب بیرور ایدی یوزین اوزکارتمادی ایرته سی کون دوستلاری وقوناقلاری ایولرینه کیتماکا رخصت صوراغانده بو کشی اوغلوم ننك جنازه نمازین اوقسه نکز دیب رجا قیلدی قوناقلاری خبردار بولوب جمله سی دفعةً یغلاشدیلار اول کشی بی چاره دوستلاری ننك وقوناقلاری ننك کونکللری مکدر بولماسون دیب جکرپاره سی ننك افتراقنه تحمل وصبر قیلدی رحمهم الله *

ودخی خانه ایاسنه لایقدرکه قوناقلارننك کیوملرین وآیاق کیوملرین قارامقنی خدمتچیلارینه تنبیه قیلغای وقوناقلارننك کچکنه بالالاری بولسه اولوغلارین حرمتلاکان شیکللی بالالارین هم حرمتلاکای طعام آشاغان وقتده دعوتسز کیلکان کشی بولسه منع قیلمه کرسون دیب قاراولچیلارینه تنبیه قیلمق تیوش ❁(حکایت)❁ امراء کرامدان بعضیلرینه ایتدیلر طعام وقتنده امیر تانوماغان وامیرکا معلوم بولماغان کشی نی منع قیلمقده ضرر بولماسه کیراك زیراکه بر یاوزلق قصدی بلان یورکان آدم توغری کیلوب امیرکا یاوزلق قصد قیلور دیکاچ اول امیر ایتدی بر دوشمان که طعامزکا کرسه الله تعالی اول دوشمانغه ایرك بیرماس دیدی *

ودخی خانه ایاسنه لایقدرکه قوناقلار اوز طبیعتلاری بلان یوقلامقنی تقاضا قیلغان وقتغه چه قوناقلار یانندان کیتماکای قدرتی بولسه محاضراتدان وحکایات غریبه دن نقل ولطیفه بلان اوتورغای یعنی قوناقلار اوزلاری تلاماسه یوقلارغه وقت دیب کوچلاب یاتقورماغای وقوناقلارغه ابتدا حاجت خانه یولین کورساتمك

بيك لازمدر ❁(حكايت)❁ هند اولوغلارىننك برندن منقولدركه برقوناقنى كيچ ايونكهقوندرمق تلاسننك كوندزدن آنكاحاجتخانهنى بلدر زيرا اوّلكى حاللرمه من بر يرده قوناق بولوب قالمش ايدم تونله حاجت خانهنى تابا آلماغاچناعلاج تاقيهمه تلويث قيلدم ديمشدر * اخلاص اوزه بولغان مؤمن قرنداشننك خانهسنه كركاچ دوستلقنى تأكيد يوزندن طعام صوراب آشامقده ضرر يوقدر ديمشلردر زيراكه پيغمبر عليه السلامننك ابوبكر وعمر وهيثم وابو ايوب رضى اللهعنهم خانهلرينهباروب بيلهقيلغانى مرويدر * عون بن عبد الله المسعودى ديكان بر زاهدننك اوچيوز آلتمش دوستى بار ايدى هر كون برينه باروب قوناق بولور ايدى * دخى اخلاص بلان دوست كشىسىننك خانهسنه باروب اوزى ايوده يوق بولسهده ايوينه كروب طعامن صوراب آشامقده ضرر يوقدر ديديلر چونكه پيغمبر عليه السلام بيله قيلغانى مرويدر * حسن بصرى حضرتلرى بر كون دوستلارندان بر بقالننك خانهسنه باروب همان اذن بولماسدان انجير فستق وباشقهنعمتدان برار ايكشار آلوب تناول قيلدى هشام ديكان بر يولداشى بار ايدى ايتدى يا اباسعيد بو اشنكز تقوالقنكزغه منافى توكلمى ديدى حسن بصرى آنكا تعريضا ايتدى يا لكع منكا قرآندان اكل آيتن اوقوب قاراچى ديدى هشام استعيذ بالله ديب ولا على انفسكم آيتن آخرينهچه اوقودى حسن بصرى ايتدى ايمدى صديق ديرلر آندان نفسننك استراحت طلبنده قلبننك مطمئن بولغان ذاتدر يعنى بقال منم دوستمدر آشاماقمدان ضرر يوقدر ديمكنى بلدردى* ايتننك مفادى ياقنلارنكزننك وتحت تصرفنكزده بولغانلارننك و دوستلارنكزننك خانهلرنده بولغان طعامدان آشاماقنكز جايزدر زيرا بولار مال لارنده سننك تصرفنكا راضى لاردر ديمكدر * مذكور لكع ديكان سوز توبيخ مقامنده ايتولور هى جولر هى توتوروش ديكان شيكللى *

دخى خانه ايا سنه لايقدركه ايونده بولغان ما حضر نعمتدن كوب مو آز مو قوناق آلدينه كيتوركاى زيرا اصحاب كرامدان انس رضى اللهعنه وغيرلرى مسافرلرينه وقوناقلارينه باشقهنعمتلرى يوق وقتده قورو يمش وقالغان ايكماك كيسا كلرى وقورو خرما قويارلار ايدى آز نرسهنى وحقير نرسهنى قوناق آلدينه قويودان اويالوب قوناقنى بوش اوتورتقان كشى كناهكار بولور ايمش ديب اعتذار قيلورلار ايدى ❁(حكايت)❁ امام شافع حضرتلرى حديث شريف اوقومق اوچون بغدادقه بارغان زماننده زعفرانى ديكان كمسنهننك خانهسنه مسافر بولدى زعفرانىننك عادتى هر كون حاضرلنهسى آشلارننك اسمين كاغزكا يازوب آش حاضرلاكوچى جاريهسنه بير ور ايدى امام شافع بر كون بو كاغزنى كوردى زعفرانى

يوق وقتده ينه نيچه تورلو طعام اسمين آرتدردی زغفرانی موندان خبردار بولغاچ امام شافع نننك دوستلارچه تكلف سز معامله سنه كمال شادلغندان اول پشلچی جاريه نی آزاد قيلدی * قوناقنی ايشك كا چاقلی اوزاتمق سنتدر * شرعة الاسلام شرحنده احياء علومدن نقل قيلوب يازار كه طعام حاضر بولغاچ مجلس كا كيلما كانلر اوچون قوناقنی كوتدرمك لايق اش توكلدر كه عرب آراسنده (ثلثة تضنی سراج لا يضیء ورسول بطیء ومائدة ينتظر لها من يجیء) ديرلر يعنی اوچ نرسه دواسی بولماغان آورو كبكدر كشينی زارقدرر قارانغی يانغان شم يوموشقه كيتكان كشی تيز كيلماسه كيلما كان بر كشی اوچون طعامنی كوتدرسه لر آدمنی خسته ايته تورغان قارتايتا تورغان نرسه لردر * منقولدر كه كيلكان قوناقدان ومسافردن قارننك آچمو آشاسنك كيله مو چای اچايك مو ديب صورامق وصوراغاندان صونك قوناق آشاسم كيلمی ديكاچ سوزينه تصديق ايتوب طعام كيتورمامك صارانلقدر ديمشلردر حتی قارننك آچمو ديب صورامق دخی صارانلقدندر ديديلر ❁(حكايت)❁ بر صاران كشيدن صوراديلار قاطيلق وشدتدن صونك شادلق نی نرسه در ديكاچ ايتدی بر مسافر كيلوب طعام عرض قيلغانده من روزه من ديمكيدر ديدی يعنی صاران كشی بر قوناق من روزه من ديسه آنكا شادلانا ايمش * ودخی بر كمسنه تورلو طعام حاضر ايتوب يالغوزچه آشاب اوتورغانده بر قوناق كيلسه ما حضر طعامدان بر قوناق كيلماكچی ايدی ديب بعض طعامنی دسترخاندان آلوب بر ياققه قويمق غايت صارانلقدندر بو فی الحقيقة قوناق كيلاچك بولسه اما كيلاسی قوناغی ده معلوم توكل ايكان بيله قيلسه آننك صارانلغندان اوته لئيم وكذاب بولمقنده نی شبهه ننك بار ❁(حكايت)❁ بر ناكس صاران كمسنه اوزی ننك خانه سنده آلدينه قايماق بلان بال قويوب آشاب اوتورغانده ايشكين براو قاقدی ايشك آچوب قوناقنی ايوكا كرتكونچه اوغلنه بال لارنی جيوشدر ديب قوشدی اوغلی قايماقنی وايكما كنی جيوشدروب بالنی ياشروركا اولكوره آلمادی قوناق كيلوب كردی بالنی كوردی بو صاران كمسنه قوناق يالغوز بالنی آشاماس ديب راك كمان قيلوب قوناققه ايتدی افندم بالنی ايكما كسز آشاسانك خوش اوله ديدی قوناق دخی تمام اشتها بلان بالنی صوصوب صوصوب آشاغانده صاران ننك ايچی پوشوب افندم الله بلور ايكما كسز بلكه مطلقا بال معده نی ياندرادر ديب ايته لر ديدی قوناق افندی ظرفادان بر آدم ايمش بلی بال معده نی ياندرر درست ايته سن لكن سننك معده كنی ياندرادر ديب جواب بيروب بالنی تمام قيلدی عليه العافية ❁(حكايت)❁ بر كمسنه آچلق غلبه قيلوب توقتا فلان كشی كا بارايم بر بر نرسه آشاب قايتورمن ديب اول

کشی‌ننك ایشکنه باروب صوغولدی کوردی قابقاسی توبنده بر یکت توروور خواجه‌نك ایوده‌مو دیدی اول یکت ایتدی بر کیساك ایکماك بیر ایتورمن دیدی بو فقیر کمسنه موننك قاراولچی‌سی قورو ایکماككا محتاج ایمش ایونده شوربّاسی قاچان بولور دیب قایتوب کیتدی * ودخی قوناق آلدینه بیك آز طعام قویوب آز بولسه‌ده عیب ایتمه بو کوب بولمای نفیس وقدرلی طعامدر دیب ماقتامق نوع صارانلقدر ❁(حکایت)❁ برخسیس ولئیم اوزی‌ننك بر دوستن دعوت ایتوب انكا برمقدار پینر بلان ایکماك اوتورتدی افندم مونی آزدیمه زیرا پینرننك قاداغین اوچ درهم‌کا آلدم دیدی قوناق ایتدی ای افندم قایغورمه من آنی آرزان ایتارمن یارطی درهم‌کا توشرورمن دیدی لئیم ایتدی بونی کیفیتده یارطی درهم‌کا توشار قوناق ایتدی افندم من ایکماك‌ننك بر لقمه‌سین پینر بلان ایکی لقمه‌سن پینرسز قابارمن‌ده اول ارزان توشار دیدی *

اما قوناق‌قه لازم بولغان ادب‌لردن طعام خصوصنده واکرام خصوصنده قوناق‌قه تیوش‌درکه خانه ایاسی‌ننك امرینه ورایینه موافقت ایتکای * خانه‌ایاسی قوناق اوچون طعام حاضرلاکاچ قارنم توقدر آشاسم کیلمای دیب تکلفلانماکای * ❁(حکایت)❁ بعض تاجرلردن منقولدرکه قدیمکی پادشاهلارننك وزیرلرندن ابوحفص الکرخی دیکان کشی منی قماش آلمق اوچون سراینه‌چاقردی قماشلارمنی آلوب باردم آلدنده طاباق طاباق یمشلر بارایدی قماشمنی صاتوب آلدی اشم بتکاچ توروب کیتماکا تلاکان ایدم اول وزیر ایتدی بونی عجب نادان خلق دیدی یعنی کیتماکمنی معقول کورمادی آندان‌صونك منی اکرام‌قیلماغه تلای ایمش دیب اوتوردم واشارت قیلدی یمشلرندن تناول قیلدم ینه طعام کیتوردی‌لر قارنم آچ ایدی یخشیلابوق آشارغه توتوندم طعام‌تمام بولغاچ‌رخصت آلدم دکانمه قایتدم هیچ خبرم یوق‌ایدی ایرته‌سی کون مذکور وزیرننك خدمتکاری کیلوب (اجب الامیر) دیب منی برکا آرباسنه اوتورتوب آلوب وزیرحضورینه ایلتدی وزیر منی‌کورکاچده التفات قیلوب کولوب ای تاجر منم آشاغانم تیز هضم قیلونمای‌در آز آشی من کیچه سننك بلان برکا آشاغانم یخشی بولدی موندان صونك‌هر کون منکا طعام‌کا حاضر بول دیدی من هم کون صایون آننك طعامنه بارور بولدم برسبب بلان بر کون بارا آلماسام خدمتکارین یباروب منی آلدرور ایدی بو وزیرکا بیله‌یاقنلق حاصل ایتوب آننك سایه‌سنده کوب دولت‌کا واصل بولدم دیدی *

ودخی قوناق‌ننك ادبندندرکه خانه‌ایاسندن قبله‌دان غیری وحاجتخانه‌دن‌غیری نرسه‌نی بونیدر ایونك نیچه بولمه‌لی آش خانه‌نك قایده خاتون قزبولمه‌نك‌قایده

مونچەنك بارمو دیکان شیکللی موجب سز ووجه سز برنرسەنی صوراماغای خاتون
قز بولەسنه تابا کوز صالماغای اکر خواجه اکرام قیلمق قصدی بلان یوقاری
اوتور دیب تکلیف ایتسه استغفر الله دیب مخالفت ایتماینچه اوتورمق تیوشدر *
وایو خواجەسی نی کیفیتده وضع وحرکت ایتسه منع ایتماملك ادبدندر
❁(حکایت)❁ بعض محاضراتده منقولدرکه جوماردلق بلان انعام واحسان بلان
معتاد ومشهور بر آدم بار ایدی لکن ضیافت قیلغان وقتده عربیند ایدی
وقوناقلارینه یمان خلق اظهار قیلور ایدی بعض اذکیادان برکشی موننك
شهرتن ایشتوب بو کشی نەنك خلقه بیرکان انعام واحسانی ومسافرلرنی اکرام
قیلمغی کریم الاخلاق بولماقنه دلالت قیلور لکن خلق نەنك آنی یمان خلقلی
دیب ذم قیلماقلاری غالبا قوناقلاری نەنك اوزلری نەنك سوء ادبندن صادر بولغان
حال بولمقنده شبهه یوقدر هر نیچوك آننك بلان تانوشلغم بولماسەده طفیلی
طریقەچه برکون ضیافتنه باروب حقیقت حالنی تجربه ایتایم دیب فکرلب بارغانده
یولده بو کشی اوزی منکا راست کیلوب تعظیما سلام بیردم سلاممنی قایتارغاندان
صونك میلنکز بارمو رحیم ایتنکز خانەمزکا قوناق بولنکز دیدی من دخی نعم
دیب برابر خانەسنه کیتدم خانەسنه کرکانده بیورنکز دیب منی آلدان یباردی
بسم الله دیب کردم یوقاری اوتور دیدی تکلف سزکنه کورساتکان یرینه باروب
اوتوردم طایانوب تورنکز دیب قولتوق منداری کیتوردی مندارینه تایاندم
شطرنج تاقتاسی چغاروب اوینارغه میلنکز بارمو دیدی های های دیب برنیچه
اویون اوینادق طعام کیتورلکاچ طعام نەنك نفیسلرین یومشاقلارین آلدیمه آلوب
آلوب بیورنکز دیدی هر تورلو نعمتدن طبیعتم یوکلارلك قدر تکلف سز آشادم
طعامدان بوشاغاچ قول یودرماقچی بولوب اکراما قولومه صوصالدی منع قیلمادم
قولومنی یودوم آندان صونك یانمدان چغارغه اذن صورادی یخشی من دخی
رخصتنکز بولسه کیتایم دیدم کیتمه اوتور الی دیمادی بو وقتده من ایتدم افندم
سزننك بلان مقدمده الفتم وتانوشلغم یوق بولسەده الحمد لله اکرام والتفات
قیلدنکز بو نی سردرکه کرم ایتوب سویلاسەنکز ایدی زیرا حقنکزده شولای
بولای دیب افترالار بار دیب شهرتینی خبر بیردم ایتدی والله ای برادر
منم آندان اخلاقم نەنك ظهورینه قوناقلارم نەنك سوء ادبلری سببدر زیرا
قوناقلارم کیلسه یوقاری اوتورنکز دیب ایتەمن امتناع قیلالار نفیس نعمتلرمنی
آلدلارینه قویامن برلقمه بولسون آشاماسدان اورننه قایتاروب صالالار قوللارینه
صونی اورنم صالوب قوللارین یودرماقچی بولامن حاشا وحاشا دیب قول یودردان
منع قیلالار طعامدان صونك اوزاتایم دیسام یاقاما یابوشوب چقمه چقمه دیب

منع قیلالار آندان صونک بالضرور آچیغم کیلوب هی ناکس خانه ایاسنه اکرام بولماسی کشی اوز خانه سنده نی اشلاسه ده اشلار دیب بالاجبار شتم ولعن ایتامن موند این آدملرنی سوکسام بلکه قیناسام کناهم بارمیدر دیب عتذار قیلدی من دخی ملاحظه م راست ایکانن بالتجربه اوکراندم دیمشدر * فی الحقیقه بیله در خانه ایاسنه تعظیما استغفر الله تعبیری بلان یعنی مشقتلانمه نکز دیب بر آز شیوه کورساتولور ایسه ده قطعا خانه ایاسی ننک تکلیفن اجرا ایتمایئچه امتناع ایتمک واقعا بو مخاصمه در لکن بعض خانه ایاسی دخی باردر که اکرام ده مبالغه ایتوب قوناقنی عاجز ایتار وطبیعتنه قویماس اول هم خانه ایاسی ننک آدابنه منافیدر * ودخی قوناق ننک دسترخان اوستونده افراط کوب آشاماقی ادبسزلکدندر مکر قوناق آول خلقندان بولسه که آلارننک کوب آشاماقی عادتلریدر * ودخی بعض لرننک دسترخانده قالغان طعامدان طاطلی راغن ونفیسراك طعامنی یاولقنه صالوب آلوب کیتمک عیب لرننک ده قباحتراکیدر خصوصا خاتونلار مجلسی بولغانده بو باراشدر * ودخی عیب لردن وادبسزلکدن بری بودر که کچکنه صبی اوغلینی اوزی بلان ضیافتکا الوب کیلوب اوغلوم قایتقان وقتده یغلا سنکا ممی بیروب بیارورلر یا که یومورقه بیرورلر دیکان کبک سوزلرنی اوکراتمکدر بو هم بعض آدم ده باراشدر * ودخی قوناق ننک غایت ادبسزلکندان بری دخی مطلقا آشاغانده قباحت فعل لری ظهور ایتمکدر که اول فعل لرننک اسملری عرب آراسنده مشهور مصطلحدر مثلا عرب لر (متشارف) دیرلر شول کشیدر که قوناقده چاغنده آچ کوزلیلکی شول صورتده بولور که اوزی طعام اوستنده ایکان کوزی ایشکده بولوب دخی نیندا این طعام کیتوره لر دیب هر کرکان نی کوزلب توورور * دخی (عداد) دیرلر دسترخانده بولغان نفیس طعام لرننک عددینه مستغرق بولوب بارماغی بلان صاناب بلوشماینچه طاباقلارغه اشارت قیلور * ودخی (حزاف) دیرلر قولنداغی لقمه نی صیوق بولغان طاطلی نرسه کا مانوب آنکا قناعت قیلمای ینه ایکنچی تورلوسنه مانوب آشاغان کشیدر یرمزده چای یاننه قایماق کیتورسه لر کوماچن قایماق قه مانوب آشامق دخی حزاف قبیلیندندر * دخی (رشاف) دیرلر لقمه نی اوزینه آلوب خصوصا شوربا کبک نرسه نی آغزینه آلوب قابقانده شوپرداتوب ویوتقانده غولط غولط ایتوب آشاغان کشینی ایتورلر * ودخی (نفاض) دیرلر شول کشیدر که لقمه نی آغزینه آلغاچ بارماقلارین تاباق قه سلکور یا که قاشغنده قالغانن تاباقه کیری صالور دخی (فراض) دیرلر شول کشیدر که لقمه نی تاباقدان آلوب بر مقدار آشاغاندان صونک یا که صندروب آلغاندان صونک قالغانن تاباقه کیری صالغان کشیدر که بلش تربندان بر لقمه آلوب یا که آلما بلشندان

بر کیساك آلوب بر مقدارین آشاب قالغانن طاباقغه کیری صالغان کشی دخی مونکار مشابه‌در یاراماس عادتدرکه حالا شهرمزده بوباردر * (عوام) دخی شول کشیدرکه آشاغانده طعامننك قایسین آلایم دیب قولون اطرافقه اونکغه صونکغه یوروتور * دخی (لتات) دیرلر شول کشیدرکه ایکماکنی واقلاب آلدینه حاضرلیب قویار * ودخی (محلل) دیرلر آشاغانده طرناغی بلان تشلرین آرچور * (مرید) دیرلر دسترخاندان طعام آلوب خانه‌سنه کیتار (مربح) دیرلر ایکماکنی چلاتوب شورپاغه یاکه باشقه نرسه‌کا مانوب آشار * (مرشش) شول کشیدرکه طاباقدان ایت لقمه‌لرین یاکه غیر نرسه‌نی آلوب یخشیلاب اوزوب آلماینچه تشلری بلان تارتوب تارتوب اوزکانده غیرلرکا ساچراتوب آشار بر نادانندر * (مفتش) دیرلر شول کشیدرکه ایت‌نی یاکه غیر نرسه‌نی طاباققه قولون طغوب سیمزراکین یاکه یخشی پشکانراکین صایلار * (منشف) شول کشیدرکه قولنه تیکان مایلارنی ایکماك لقمه‌سنه سورتوب اکل ایتار * (ملبب) دخی شول کشیدرکه آلغان لقمه‌لری‌ننك ایچنه دسترخانده بولغان غیرنرسه‌نی توروب آشار * (صباع) شول کمسنه‌درکه لقمه‌لر قاینار بولسه آلغان لقمه‌لرین آلدینه تزوب قویار صووتور اوچون (نفاح) شول کمسنه‌درکه طعامنی صووتمق اوچون اوروب آشار * (حامی) دخی شول کشیدرکه طعام بتوب کیتار آلوب قالایم دیب آلدینه آلوب قویار * (مجنح) دیرلرکه اوتورغانده ایکی قولون یاق یاققه جایوب کشی‌کا مزاحمه بیرور یعنی کینك بولوب جایولوب اوطرور * (شطرنجی) دیرلر طعام صاوتلارین آلدینه بریسین قویار بریسین آلور مثلا کابسته‌قیار صاوتلاری بولسه اوز آلدنده قیار ایکان آنی ایکنچی یرکاقویوب اوزیننك آلدینه کابسته‌نی قویار * (مهندس) شول کمسنه‌درکه کویا ترتیب‌چه بولسون دیب بو صاوتنی مونده آنی تیکنده قوی دیب تاکه اوزی‌ننك آلدینه اوزی تلاکان طعام کیلکونچه تزدرر * (متمنی) شول کمسنه‌درکه مجلسده وطابونده من‌دن غیری آشاوچیلار بولماسه ایدی دیب تمنی ایتار * (فضولی) دخی شول کشیدرکه طعامنی آشاغاچده توقتا صبر ایت بلکه آشاوچیلار باردر آشاسونلار دیرور اوشبو مذکور فعللر اولوغلار قاشنده عیب‌در *

ودخی قوناق‌ننك ادبسزلکندن بری مثلا آشاغاچ قول یودرغانده برسوزسویلارکا قزوب کیتوب اوزاقلاب سویلاشوب غیرلرنی کوتدرمك دخی خدمتکار بیچاره قومغان توتوب غیرلرننك دخی قولون یودرماغه انتظار بولور * ودخی بعض ناکس کشیلر بولادرکه بر یرکا ضیافتکا بارسه هیچ مناسبتسز هندسه‌کارلك ایتوب بوبولمه بولای کیراك ایدی بو میچ شولای کیراك ایدی بو ایشك مونده

تابا آچولا تورغان بولسه یخشی بولور ایدی دیکان سوزلر کبك هذیان طرار بولماقندان باشقه اوز ایوی توکل ایکان دسترخانغه حاضرلنکان آشنی مونی مونك قوی آنی تیکنك قوی دیب تزماکا باشلار زیاده اویاتسزلقدر * ودخی بعض ادبسز قوناق بولادرکه خانه ایاسی دوستلارندان برسی بلان یاشرون برسوز سویلاشکانن کورسه نی حال نی سویلاشدنکز بزکاده ایت دیب وجهسز سؤال قیلور * ودخی بعض قوناق باردرکه خواجه‌ننك بر یری یتوشما کانلك سببلی یاکه غیر بر وجه بلان طعام کیترونی کیچوکدرسه یه کیتور ایندی طعامنکنی قوناقلارنك بیك زارقدی دیر بوهم موافق اش توکلدر چونکه خواجه اوزاشین اوزی بلادر * ودخی بر یاراماس ادبسزلکدر مثلا قوناق اوتورغان اورون خواجه‌ننك خاتون قزلاری تاوشی ایشتله تورغان یرده راك بولسه خواجه بلان تاوش آرغی بولمه‌کا ایشتولورلك ایتوب خاتونلار خصوصنك وجماع کا متعلق سوزلر سویلاشمك اولوغ ادبسزلکدر * ودخی بر قوناق یورط خواجه‌سی بلان بحث قیلوشوب من خاتونمه بیله کیوم یاصادم بیله معامله قیلامن منم خاتونم تلاسه نی آشی تلاسه نی کیه دیب خواجه‌ننك حالن افساد قیلور بیك یامان فعلدر * ودخی قوناق‌ننك ادبسزلکندندر خواجه‌ننك دسترخانندان وخواجه‌ننك رخصتندان باشقه فقیر فقراغه وصدقه‌چیغه بر نرسه بیرمك یاکه الله بیرسون دیب یبارمك ❁(حکایت)❁ برکشی‌ننك بر صاران دوستی بار ایدی بر وقت نی اول دوستنه ایتدی ای دوست حالا من سفر قیلمق تلای من منکایوزوکنکنی بیرسنه سنی صاغنغان وقتده بارماغمده یوزوکنکنی کوروب سنی ایسمه توشرور ایدم دیدی اول صاران دوستی ایتدی اکر منی ایسنکا توشراسنك کیلسه بارماغنکا قارا قاچان که بارماغنکده یوزوك کورماسنك هی فلان دوستمدان یوزوکین صوراغان ایدم بیرمادی دیب منی ایسنکا توشرورسن دیدی ❁(حکایت)❁ بر عالم کمسنه بر شهرکا بارغان وقتنده ایشتدی که بوشهرده فلان اسملی جوماردآدم بار انعام احسان قیلادر ومسافرلرنی ضیافت قیلادر دیدیلر بس بودانشمند ناچارغنه کیوم کیوب اول جوماردننك خانه‌سنه کیتدی اول کشی مونکارهیچ التفات قیلمادی اوتور دیب اورون بیرمادی بومسافر شرمنده بولوب قایتدی ایکنچی کون ینه نفیس کیوملر کیوب اول جوماردننك خانه‌سنه باردی بس خانه ایاسی بو مسافرنی تعظیم تکریم قیلوب یوقاری اوتورتدی وآلدینه نفیس نعمتلر کیتوردی بس بومسافر نفیس نعمتلردن آلوب آلوب اوزی‌ننك نفیس کیومی اوستنه قویا باشلادی خانه ایاسی ایتدی ای افندم نی اوچون بیله قیلاسن دیدی مسافر ایتدی کیچه ناچار کیوم بلان کیلوب هیچ طعام تابماغان

ایدم بوکون اوستومده نفیس کیوم ایکان بوطعام کیومم اوچون ایمش اوزم اوچون توکل ایمش دیدی خانه‌ایاسی شرمنده بولوب عذر تلادی *

(روضه)

حکم * قاضیلق * بوروچ * دعوا * کواهلق * رشوت * (ومن لم یحکم بما انزل الله فاولئك هم الظالمون) بو آیت قرآننك اوچ یرده مذکوردر بر یرده هم الظالمون ینه بر یرده هم الکافرون ینه بر یرده هم الفاسقون بیورمشدر یعنی الله تعالی ایندرکان احکام آلهیه بلان حکم ایتماکانلر ظالملر یا کافرلردر یا فاسقلردر مفسرلر بیله تفسیر ایتمشلردر * قصقه‌سی غنه‌بودرکه قرآن شریعتی بلان نظام شریعتن آلوشدروچی‌لارغه کوب خطرلر باردر * امام اعظم حضرتلری دیمشدرکه قاضی وحاکم بولغان کشی دریای احضر ده یعنی عمان دریاسنده غرق بولغان کشی کبکدر هر نی‌قدر زیاده یوزارکا اوستا بولسه‌ده قایسی طرفنه یوزاسین بله آلماس دیمشدر * امام اعظم حضرتلرینه منصور خلیفه قاضی بول دیب تکلیف قیلوب امام قبول ایتماکاندن صونك قامچی صوقدروب حبس‌کا صالدردی امام اعظم دنیاده منکا قامچی بلان صوغولمق آخرت‌ده تیموردن قرغان چوقمار بلان صوغولمقدان سهل‌راکدر دیب صبر ایثار ایدی رحمه‌الله تعالی (حکایت) فصحاء نسادان برخاتون دعوا بلان برقاضی حضورینه کیلکاچ قاضی قصدا یاکه خطاء (جامعك شهودك) دیدی بوخاتون اصلا جواب بیرماینچه‌تیك توردی درحال قاضی‌ننك یازوچیسی ای خاتون قاضی افندی سنکا (جاء معك شهودك) دیب ایته نیك جواب بیرمای‌سن دیب ترکیبن یتوشدروب ایتدی آندان صونك خاتون دخی بلی شاهدلرم برکا کیلدی نی‌بولادر ایدی ای قاضی افندی‌سن هم‌کاتبنك شیکللی مبهم‌سز صوراسانك سننك یاشنك کوبایمش صقالنك اوزایوب کوکرا کنکا تارالمش سننك کبك ترکلر آراسنده حکم ایتکان اولوکنی کورکانم یوق دیب قاضی‌نی مسخره قیلدی (حکایت) معتصم‌بالله خلیفه‌ننك حرمنده بولغان بر خاص خذمتچیسی بر کشی بلان دعوا قیلوشوب قاضی‌القضات امام ابویوسف حضرتلرینه کیلوب دعوا وقتنده خصمی بلان برابر تورماینچه آزراق آلغه‌راق کیلدی امام‌ننك حاجبی خصمنك بلان برابر تور دیب منع قیلسه‌ده هنوز طنکلامادی ینه آلده‌راق توردی امام ایتدی شریعت مجلسنده خصمنك بلان برابر تور دیب سنکا امر قیلدیلار نی اوچون برابر تورمای‌سن بارنکز فلان یسرچی‌نی آلوب کیلنکز بوقلنی آنکا صاتوب آقچه‌سین امیرالمؤمنین‌کا کوندرایم دیب عتاب قیلوب قولوندان توتوب خصمی بلان برابر توردردی

حکم تمام بولغاچ بو خلیفه‌ننك خدمتچی‌سی یغلاب قایتوب خلیفه‌گا شکایت قیلدی
خلیفه دخی عتاب قیلوب اگر صاتقان بولسه‌ایدی ثمننکنی ابدا ملکمه کرتماس
ایدم منم قاشمده نی‌قدر قدر حرمتنك بولسه‌ده سننك مرتبه‌نك شریعتدن
اولوغراق توکلدر زیرا شریعت اساس سلطنت وقوام دین وملتدر دیدی
❁(حکایت)❁ بر گوزال خاتون اوزی‌ننك خصمی بلان قاضی شعبی‌گا کیلدی
شعبی دعوالارین تفتیش قیلوب قاراغاندان صونك خاتون طرفی حق بولمق
جهتندن خاتون فایده‌سنه حکم ایتدی اول زمانده هذیل الاصمعی دیگان شاعر
بار ایدی قاضی حقنده سوء ظن طرفنه کیتوب قاضی شعبی‌گا تهمت مقامنده
بو بیت‌نی انشا قیلدی

فتن الشعبی لما رفع الطرف الیها
فتنته ببنان کیف رأی معصمیها
ومشت مشیا رویدا ثم هزت منکبیها
فقضی جورا علی الخصم ولم یقض علیها

دیب هجوتی مشعر بولغوچی شعر نظم ایتدی یعنی قاضی شعبی خاتون‌غه
بر قارامق بلان مفتون وعاشق بولدی نی اوچون عاشق بولماسون اول خاتون
رعنا گوزال بارماقلاری بلان مفتون ایتدی وشعبی اول خاتون‌ننك گوزال
بلاکلرین کوردی وآقرون آقرون یورگانن کوردی ناچار وناعلاج خصمی‌ننك
ضررینه حکم ایتدی جبرا خاتون ضررینه حکم ایتمادی دیمکدر * بو بیت
خلق تلنه توشوب قاضی افندی‌گا ایشتولدی اول ناظمنی چاقرتوب اوتوز قامچی
صوقدردی * ابولیلی اوغلی ایتدی‌که بر کون شعبی بلان برگا محکمه‌سندن
چقوب بارغانده مذکور هذیل‌ننك خدمتچی‌سی کیوم وکر یوا ایمش اول مذکور
بیت‌ننك آخرین بله آلماینچه (فتن الشعبی لما) دیب تکرار قیلوب توروور بس شعبی
(رفع الطرف الیها) دیب تلقین قیلدی آندان صونك هذیلنی الله تعالی اوزی‌ننك
رحمتندن یراق ایتسون آنی دیب بد دعا قیلوب والله اول دعواده حق حکم
ایتمش ایدم دیب یمین ایتوب قاضیلقدان بیزدی * واقعا احکامده ظلملق
ونفس‌گا ایارمك گناهلارننك اولوغراقی ایکانی شبهه‌سزدر که الله تعالی (واما
القاسطون فکانوا لجهنم حطبا) بیورمشدر قاسط احکام آلهیه‌نی اجرا قیلماغان حاکمدر که
اول جهنم اوطونیدر حکمتده دخی (القضات ثلثة قاضیان فی النار وقاض فی الجنة)
پیغمبر علیه السلام بیورمشدر یعنی بر قاضی‌که حقلق اوزه عمل ایتدی اول
قاضی جنتده‌در وبر قاضی‌که حقلقنی بله توروب جبر ایتدی اول جهنمده‌در
وبر قاضی که مسئلهٔ شرعیه‌نی بلماینچه وبلماگانن صوراودان اویالوب اوزی‌ننك

رأیی باطلی بلان حکم ایتدی اول دخی جهنمده در دیب تقسیم ایتمشدر *
قضا وحکم مقابله‌سنده رشوت وهدیه آلمق‌نینك حرمتی بیاننده کیلکان حدیث
پیغمبر علیه السلام (لعن الله الراشی والمرتشی) بیورمشدر یعنی رشوت بیرکوچی
ورشوت آلغوچی الله تعالی‌نینك رحمتندن یراق بولسون دیمکدر ودخی عمر
رضی الله عنه یهودی‌نی ونصارانی اشلرنکزده خدمت ایتدرمانکز که آلار رشوت‌نی
قبول ایتارلر یعنی رشوت آلورلار بزنینك دینمز بولغان الله دیننده رشوت
حلال بولماس بیورمشدر * امام سهیلی حضرت عمرنینك بو سوزین ایشتکاچ
بو زمانده بزنینك دوستلارمزده یعنی مسلمانلارده یهودی ونصارادن ارتوغراق
رشوت آلالار دیدی اماسهیلی زمانه‌سنده بو بیله ایمش حالا زمانه‌مزده نی کیفیتده در *
علامه زمخشری‌نینك نوابغ دیکان کتابنده (ان البراطیل تنصر الاباطیل) دیمشدر
مفادی رشوت‌لر باطل اشلرکا نصرت ویاردم بیرور دیمکدر * امام مبرد دخی
آقچه ورشوت فایسی طرفده بولسه غلبه اول طرفده در معناسین اوشبو

وکنت اذا خاصمت خصما کببته   علی الوجه حتی خاصمتنی الدراهم
فلما تنازعنا الخصومة غلبت   علی وقالت قم فانك ظالم

دیکان بیت‌نی انشا قیلدی یعنی من خصم بلان دعوالاشقان وقتده حقلق منم
طرفده بولمق بلان دایما غلبه قیلوب خصممنی یوزی اوزه توشرور ایدم
قاچان که آقچه بلان دعوالاشقانمزده منکا غلبه ایتوب سن ظالم‌سن تور کیت دیب
منی قودی یعنی خصمم آقچه توتوب منکا غلبه قیلدی دیمکدر *
اما بوروچ حقنده آثار (نعوذ بالله من غلبة الدین وقهر الرجال) ابو امامه‌دان
روایت قیلنمشدر پیغمبر علیه السلام ایتدی بر کمسنه ضرور اشلری اوچون
وامر معاش اوچون براودان بوروچ آلسه وکونکلنده تولاماکا درست نیتی بولوب
تولارکا قادر بولا آلماینچه بوروچلی حالده وفات ایتسه الله تعالی اول بوروچلی
کمسنه‌دن عفو وتجاوز ایتوب قیامت کوننده اوزی تلاکان نرسه بلان اول بوروچ
ایاسین راضی قیلور * وبر کمسنه دخی تولاماسکه بوزوق نیت بلان بوروچ
آلوب بوروچلی حالده وفات بولسه قیامت کوننده الله تعالی اقتصاص قیلور
یعنی بوروچلی اولکان‌نینك اجری وثوابی بار ایسه بوروچ ایاسنه آلوب بیرور
حضرت علیدن رضی الله عنه روایت قیلنمشدر که رسول صلی الله علیه وسلم
نماز اوقوب بیرمك اوچون برجنازه کیتورسه‌لر میت‌نینك باشقه عملندان سوءال
قیلماینچه باری بوروچی بارمی دیب صورار ایدی بوروچی بار دیسه‌لر جنازه‌سین
اوقوماس ایدی یوق دیسه‌لر ادا قیلور ایدی *(حکایت)* بر کون بر جنازه
کیتوردیلر جنازه‌سنه تورماسدان اوّل پیغمبر علیه السلام بوروچی بارمی دیب

سوءال

سؤال قیلغانده بلی یارسول الله ایکی دینار بوروچی باردر دیب جواب بیردیلر پیغمبر علیه السلام سزلر قرنداشنکز نمازین ادا قیلنکز دیب کیتوب بارغانده علی رضی الله عنه یا رسول الله اول ایکی دینار منم آلاچاغم ایدی من بحیللادم دیدی . آندان صونك رسول الله اول میت ننك جنازه سین ادا قیلوب حضرت علی کا خطابا یا علی الله تعالی سنی خیر بلان جزالاندرسون میت بولغان مؤمن قرنداشنك ننك رهانن فك قیلوب بوروچدان قوتقارغان کبك سننك هم رهاننکنی فك قیلسون بر کمسنه وفات ایتوب حق عبد بولغان بوروچ بلان بوروچلی بولسه بوروچی مقابله سنك رهندر وبر کمسنه که بر میت ننك بوروچن ادا قیلوب رهانن فك قیلسه الله تعالی اول کمسنه ننك قیامت کوننك رهاننی فك ایتار بیورمشدر * بعض حکیملر دیمشلردر که بوروج کیچه لرده قایغو وحسرت کوندزلرده خورلق ومذلت در * روایت قیلنمشدر که سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه بر کشی ده آلاجاغی بولوب آلاچاغن صورارغه کیلکانده ایتدیلر یا سعید اول کشی فی سبیل الله صوغوشقه کیتدی دیدیلر سعد ایتدی (قال النبی علیه السلام لو ان رجلا قتل فی سبیل الله ثم احیی ثم قتل لم یدخل الجنة حتی یقضی دینه) یعنی بوروچلی کشی بوروچن تولامایچه صوغوشك شهید بولوب ینه تریلوب ینه شهید بولسه ده اوجماحقه کرماس لکن کونکلنك تولامك نیتی بولغان بولسه الله تعالی قیامت کوننك اول بوروچ ایاسین راضی قیلور دیمکدر * زهیردن مرویدر که پیغمبر علیه الصلوة والسلام ذمه سنك بوروچ بولغان کشی وفات بولسه نمازین ادا قیلمایچه من مؤمنلرکا اوزلرندن ده شفقتلیراك من بر مؤمن وفات بولوب اوستنده بوروچ قالسه اداسی اوزیمه لازم بولسون دیب نمازین ادا قیلور ایدی یعنی آننك بوروچن اوزم تولارمن دیب اوستنه آلور ایدی * جابر رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی (لاغم الاغم الدین لاوجع الاوجع العین) یعنی بوروچ قایغوسندان قاطی راق قایغو یوقدر کوز آوروندان قاطی راق آورو یوقدر دیمکدر * ابو هریره دن مرویدر که مهرین تولاماس نیتی بلان خاتون آلغان کشی زانیدر دیمشدر * وبیرماس نیتی بلان بوروچ آلغان کشی سارقدر دیمشدر * مونك ان مقصود حقیقة زانی وحقیقة سارق دیکان سوز توکلدر بلکه کناهلاری اولوغ بولغانن بیاندر یعنی زنا منزلنده وسرقه منزلنده دیمکدر ❀(حکایت)❀ اصمعی حضرتلری بر کون ابو سعید دیکان بر دوستندان قرض آقچه صورادی ابو سعید ایتدی بلی بیرورمن لکن کونکلم ایکی تورلو توروور رهن بیروب کونکلمنی تسکین قیل دیدی اصمعی ایتدی ای ابو سعید منکا اشانمای سن می ابو سعید

ایتدی اشانا من لکن حضرت ابراهیم‌ننك الله تعالی‌کا اعتمادی بار بولسه‌ده (ولکن لیطمئن قلبی) دیدی دیدی *
ابوهریره‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی آدملر آراسنده حکم ایتکان کشی‌نی قیامت کوننده ایکی‌قولون موینده چلبرلانغان حالده کیتوررلر عدللکی چیشار ظلمی باغلار * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی ایکی کشی براوکا حکم‌کا تورسالار اول ایکی کشی آراسنده عدل حکم ایتماسه فعلیه لعنة‌الله دیدی * انس رضی‌الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه قاضی‌لار ومفتی‌لر قیامت کوننده آدملرننك کوپری‌درکه آلار قاضی‌لار ومفتی‌لر آرقاسندان اوتارلر دیمشدر * مأمون خلیفه‌ابو سلیمان‌غه قاضی‌لق عرض قیلدی سلیمان ایتدی یا امیرالمؤمنین الله حقن حقلا من بیك آچوچان کشی خلق اراسنده حکم ایتماکا راضی‌توکل‌من دیدی مأمون عفوقیلدی خیر راست‌ایته‌سن دیدی* نادان وکاکری قاضی حقنده بر شاعر دیمشدر

وقاض لنا جاهل جائر واحکامه ما تری ماضیه

له امرأة هی اولی لنا یالیتها کانت القاضیة

ابن عباس رضی‌الله عنه‌دن روایت قیلندی که پیغمبر علیه السلام کواهلارنی اکرام قیلنکز الله تعالی آلار آرقلی حقلقنی اظهار قیلور وآلار بلان ظلم‌لق دفع قیلنور بیورمشدر * اکر براو بر کشیدن ادا قیلمق نیتی بلان مال السه آنی ادا قیلماغه الله تعالی کفیل‌در اکر تلف قیلمق نیتی بلان وبیرماس نیتی‌بلان آلسه الله‌تعالی آنی تلف‌قیلور * بر کمسنه پیغمبر علیه‌السلام‌غه‌ایتدی یارسول‌الله اکر من مقتولا شهید بولسام قایده بولورمن دیدی پیغمبر علیه‌السلام ایتدی اوجماحده بولورسن درحال ینه‌ایتدی‌جبرائیل‌علیه‌السلام‌حالا منکا خبر بیردی‌که بوروچنك بولماسه‌اوجماحده بولورسن‌دیدی * الله تعالی براونی خورلاسه‌موینده کوب بوروچ تاغار * ینه روایت قیلنمشدرکه براو آیاق‌اوره صاچن صقالن تاراسه موینده بوروچ آطلانور ⊛(حکایت)⊛ بر مجوسی وفات بولدی موینده کوب بوروچی‌بار ایدی اوغلنه‌ایتدیلر یورطنکنی صات آتانك‌ننك بوروچلارین ادا قیل دیدیلر اوغلی ایتدی آلای ایتسام آتام اوجماحقه کررمی دیدی یوق دیدیلر اول ایتدی آلایسه تیمه‌نکز تیمه اتی یاتسون اوطه من‌تورایم یورطده دیدی ⊛(حکایت)⊛ براو بر کشی‌کا ایتدی منی خصومت‌کا ودعواغه اوکراتسنه دیدی اول کشی ایتدی بیراچاکنکنی انکارقیل یوقنی دعوا قیل اولکان کشی‌نی کواه قیل یمین‌نی تأخیر قیل شولای‌ایتوب اوکرانورسن آنی خصومت‌کا دیدی ⊛(حکایت)⊛ ایکی کشی بر قاضی‌غه حکم‌کا کیلدیلر برسی

بر توقتامای سو یلاشه ایکنچسنه سو یلاشرکا ایرك بیرمای اول آراده سو یلاشمای
تورغانی توردی‌ده ای قاضی افندی غایب‌کا وکوز آرتنه حکم ایته‌سن دیدی
قاضی ایتدی نیچوك آلای اول کشی ایتدی من مونده یوق من غایب من
یعنی منکا بر کلمه سوز ایتورکا ایرك یوق ایکان من غایب منزلنه من دیدی
❀(حکایت)❀ بر قوم بر قاضی‌غه باروب دعوا قیلوشدیلار بر خرما آغاچی خصوصنه
اما شاهدلری بار ایدی قاضی شاهدلردن صورادی نیچه خرما آغاچی بار دیدی
بلمای‌مز دیدیلر قاضی بو دعوانی رد قیلدی بر شاهد ایتدی ای قاضی افندی
اوتوز یل بو مسجدده قاضی‌لق قیلاسن مسجدننك نیچه باغاناسی بار بلامی‌سن
دیدی (قاضی دخی تعیین قیلا آلمامشدر) ❀(حکایت)❀ بر قاضی‌غه بر خاتون
حکم‌کا توردی ایرندن شکایت قیلدی نفقه بیرمیدر دیدی ایری ایتدی من
قدرتمدان کیلکان قدر نفقه بیرامن اول منم قدرتمدن آرتوقنی صورای دیدی
قاضی ایتدی سننك نی قدر بیرورکا قدرتنك بار اول کشی ایتدی منم صو
بیرورکا قدرتم بار اما اول ایکمادکده صورایدر دیدی قاضی کولدی‌ده انعام
قیلوب یباردی *

(روضه)

متصوفلر* خلفه‌لر * مؤذنلر* آل‌هلنوچیلر* پیغمبرلنوچیلر * ایشانلانوچیلار*
ریالی شیخلر * بلکل که پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامدان صونك
مسلمانلارننك افضلی صحابه‌لر ایدیلر آلارننك پیغمبر علیه السلام صحبتنده
بولمقلارندان باشقه بر علامتلری یوق ایدی آلارنی صحابه تسمیه قیلندی
آندان صونك صحابه‌لر صحبتنه بولغانلار تابعین آطالدیلار آندان صونکغیلار
تبع تابعین تسمیه قیلندیلار تبع تابعین‌دن صونك مسلمانلار آراسنده کوب
اختلاف واقع بولدی بو امت‌ننك خاصلارینه زاهدلر وعابدلر دیرلر ایدی
موندان صونك کوب بدعتلر ظهور ایتدی هر بر فرقه بزننك آرامزده زاهدلرمز
وعابدلرمز بار دیب دعوا قیلدیلار بس اهل السنة والجماعة‌ننك خاصلاری نفسلرین
وقلبلرین طوارق غفلتدن حفظ ورعایه قیلغوچیلاری تصوف اسمی بلان منفرد
بولدیلار اوشبو اولوغ وزاهد کمسنه‌لرکا تصوف اسمی هجرتدن صونك ایکیوز
یللار اثناسنده مشهور بولدی * اینك اوّل متصوف وصوفی آطالغان کشی
ابوهاشم الثوری دیکان کمسنه ایدی مونك تفصیلی کیراك کشی‌کا نفحات الانس‌ده
باردر * وابوهاشم صوفی دیمشدرکه (لقلع الجبال بالابر ایسر من اخراج الکبر
من القلوب) یعنی ایکنه بلان طاولارنی قازوب قوبارمق کونکللردن عجب وتکبرلکنی

چقارمقدان سهل را کدر اکرده ابو هاشم الصوفی بولماسه دقایق ریا نی ایکانن بز بلماس ایدك دیمشلر در * بعض صوفیلار توشلرنده پیغمبر علیه السلام نی کوروب تصوفدان سؤال قیلدیلار پیغمبر علیه السلام ایتدی (التصوف ترك الدعاوی وکتمان المعانی) دیدی * آزادلارننك کوکراکی سرلرننك قبری * بطلمیوس حکیم ایتدی آزادلارننك قلبی سرلرننك حصنی حق سر شولدر اغیاردان صاقلانور دیدی *حضرت رابعه مناجاتنده ایتدی الهی سنی سوکوچی بو قلبمنی اوط بلان یاندررسن میکان دیدی آواز ایشتدی که بز مونی قیلماسمز بزکا سوء ظن قیلما دیدی * بر کمسنه دن سؤال قیلدیلار صوفی نی نرسه در اول کشی ایتدی صوفی شولدر که بر نرسه کا مالك بولماس وبراوکاده مملوك بولماس دیدی * بر کمسنه ننك کونکلی کدردن صاف بولسه اصطفاسی واجب بولدی دیدیلر * جنید بغدادی حضرتلری ایتدی مشایخلرننك حکایتی الله تعالی ننك یاردمچیلرندن بر یاردمچیدر آننك نی فایداسی بولور دیدیلر بس جنید حضرتلری (کلا نقص علیك من انباء الرسل ما نثبت به فؤادك) آیتن اوقودی * بر تصوف اهلندن صورادیلار انس نی نرسه در دیدیلر اول کمسنه ایتدی اللهدن غیریدن وحشی بولورسن حتی نفسنکدن ده وحشی بولورسن شول انسدر دیدی محبت نی نرسه در دیدیلر محبت جمیع احوالده موافقت دیدی *

ولو قلت لی مت مت سمعا وطاعة - وقلت لداعی الموت اهلا ومرحبا

حضرت عمر رضی الله عنه یمنی لردن یعنی یمن اهلندن بر نیچه کشی کا اوچرادی سز کملرسز دیدی آلار ایتدیلر متوکلونلرمز دیدیلر عمر ایتدی یالغان ایتهسز بلکه سز متاکلونلرسز من سزکا ایتایم متوکلون شول کشیلردر که اورلوقنی توکلا علی الله یرکا ساچدیلر دیدی فافهم * ابن سماك اهل تصوفدان بر کمسنه کا ایتدی اکر کیومنکز قلبنکزکا موافق بولسه کونکلمزننك صافلغین خلق بلسون دیکان سوزنکزدر یعنی ریادان خالی ایمسدر اکر کیومنکز کونکلنکزکا موافق بولماسه منافقلار سز تحقیق هلاك بولدنکز دیدی یعنی هر ایکی حالده * عمر رضی الله عنه ایتدی اکر براو کونکلنده بولغان خضوع خشوع داندهآرتوقراق خلق آلدنده خضوع خشوع اظهار قیلسه اول هیچ نرسه توکلدر مکر نفاق اوستنه نفاقدر دیدی * حسن رضی الله عنه ایتدی بر قوم باردر که تواضعلقلاری کیوملرنده تکبرلکلاری کوکراکلرنده حتی موندا این جبه ودرعه ایالرینه غایت خوف باردر دیدی ❁(حکایت)❁ بعض صوفیلارغه ایتدیلر جبه نکنی صات آقچه بولور دیدیلر صوفی ایتدی بالقچی قارماغن صاتسه نی بلان بالق توتسه کیراك دیدی ❁(حکایت)❁ بر کون محمد بن کعب سلیمان بن عبد الملك یاننه کردی کوردی

صوفیلار کیومی کبك بر کیوم توروز بونیند این ایسکی کیوم دیدی سلیمان ایتدی اکر زاهدلك اوچون دیسام اوزمنی ماقتاو بولا اکر فقیرلك اوچون دیسام الله تعالی‌دن شکایت قیلو کبك بولا بر کیومدر تاغی دیدی * ابو الحسن الثوری ایتدی تصوف ایلکاری حال ایدی آندان قال بولدی ایندی حاضرده حال‌ده کیتدی قال‌ده کیتدی حیله قالدی دیدی * ایمدی صوفیلق تلده‌کنه قالدی حتی زمان صوفیلاری حقنده مقال چقمش (آکل من الصوفیه) دیرلر یعنی صوفیلاردان‌ده کوبراك آشی، دیمکدرکه صوفیلار کوب آشارغه عادتلانمشلردر لقمه‌لری ضور بولور * صوفی صوغان سویماس کورسه قابوغن قویماس عوام سوزی‌در دخی صوفیلارننك هیچ نرسه‌دن چیرکانماکانلکلرینه اشارتدر * بعض عالملردن سؤال قیلدیلار تصوف اهلی کملردر ایتدیلر (هم اکلة ورقصة) دیدیلر * منقولدرکه رقص‌نی احداث قیلغان اوّل سامری ایدی‌که عجل احداث قیلغان وقتده مزمار بلان دف بلان رقص قیلدی * دخی تصوفدان سؤال قیلغان وقتده بعض‌لر (تغییر الشکل لاجل الاکل) دیب جواب بیردیلر یعنی تصوف شولدرکه اکل اوچون شکلنی اوزگارتمکدر مله کیمك اق کلاپوش کیمك کبی * دیمشلردرکه بعض صوفیلار خاتملرینه (اکلها دایم) وبعض‌لری (آتنا غدائنا) دیب یازمشلار ایدی *

عجبت من شیخ ومن زهده　　یذکر النار واهوالها
یکره ان یشرب فی فضة　　ویشرب الفضة ان نالها

یعنی شیخلرننك حالنه عجبلانامن که تموغنی وتموغ قورقولارین ذکر قیلالار کموش صاوتدان اچارکا مکروه کورالر اما اکر تابسه‌لار کموشنی چینامای‌نچه‌یوتارلار ایدی دیمکدر * مأمون خلیفه ایتدی امور دنیا دورتدر امیرلك سوداکرلك هنر ودهقانلق کم‌ده کم بو دورت‌ننك جمله‌سندن بولماسه آدمیلرکا آورلقدرکه براو امیرده بولماسه سوداکرده بولماسه هنر ایاسی‌ده بولماسه ایکون کشی‌سی‌ده بولماسه تصوف کیومی کیوب خلق اوستنه صالونسه کیراك دیدی * دیمشلردرکه دنیاننك ودین‌ننك قوامی علم وکسب بلان‌در اکر براو ایکسنده ترك قیلسه وایتسه‌که من زاهدلکنی طلب ایتامن علم استامای من دیسه نادانلقده وطمع‌کا توشار یعنی علم استاماسه نادان وکسب ایتماسه طمع قیلور * حکیملر ایتدیلر حلال رزق استامکده اجتهاد صرف قیلمق وخلقدان مستغنی بولمق افضل عبادتدر * معلم‌لر وخلفه‌لر * (من علمنی حرفا فقد صیرنی عبدا) دیدی حضرت علی رضی الله عنه * براو سنکا بر حرف اوگراتسه‌ده خلفه بولدی * اما خلفه بولمق وبالالار اوقوتمق سهل اش توکلدر آنکا کوره ثوابی‌ده کوبدر اما اوزاق بالالار اوقوتقان

کشی‌ننك عقلی بالالارعقلنه اورله‌در دیمشلر * بالالار اوقتورغه‌ده بیك کینك خلقلی وتحمللی کشی کیراك * بر خلفه بار ایدی سبق بلماکان بالاننك باشنه کاوش بلان قینار ایدی بوانصاف‌بولدی‌مو التزام‌قیلدنك اوکرات بعض بالا اوروشقان صایون صوقغان صایون مینکراولنه‌در عقللی خلفه بولسه اورماینچه صوقماینچه اوکراتورکا تیوش آدم بالاسیدر اوکراتکاچ‌بلماینچه لابد *

معلم الصبية شر الوري وعقله انقص من عقلهم

بقدر ما يلقى الى ذهنهم من علمه يكسب من جهلهم

دیمشلردر * ابوعثمان ایتدی برمعلمنی کوردم یاننده بر بالا بار قرآن اوقی (وان عليك لعنتى) دیب قات قات‌ایتوب توقتالوب تورا خلفه ایتدی (الى (یوم‌الدين) دیدی * بر بالا خلفه یاننده سبق اوقی وهو العزی وهو العزی دیب ایته‌المای تورا خلفه‌سی‌ایتدی ذوالغافوراسین نیك قالدراسین‌دیدی* ابو معین ایتدی من برخلفه‌نی کوردم یاننده براوزون وبر قسقه تایاقلار بار بر برغی دخی بر بارابانی بار بولار نی اش‌کا دیب صورادم خلقه ایتدی بو آولده من بالالار اوقتوب تورامن بالالار شایارالار سبقلارین اوقومایلار منکا یاقنراق اوتورغانلارین قسقه تایاق بلان صوغامن یراقداغیلارین اوزون تایاق بلان صوغامن سوزمنی طنکلامایلار اوزمه حمله قیلالار آندان صونك بارابان‌نی اورامن‌برغی‌نی چچقرتامن شوندان صونك خلق جیولوب منی‌قوتقارالار دیدی * ینه بر آولده برایوننك ایشکی توبنده برخلفه‌نی کوردم ات‌کبك اورور بو نی‌حال دیب توقتادم کوردم ایودان بر بالا چندی خلفه اول بالانی توتوب آلدی قولاغن بوردی بو نی‌حال دیب صورادم خلفه ایتدی من بالالار اوقتوچی برخلفه من بو بالا بیك اوصال‌قارشی سبقنکنی‌اوقو دیسام قاچوب کیته ایوینه کرادرده چقمای ات بلان اوینای قاچان‌که من ات‌کبك اورسام ات بار ایکان‌دیب چقادرده توتوب آلامن دیدی ❂(حکایت)❂ کونلرده‌بر کون بر خلفه‌کا بر خاتون اوزی‌ننك بالاسین ایارتوب کیلدی وبالاسندان شکایت قیلدی ایتدی ای خلفه آبزی بو بالا سوزمنی طنکلامای سبق‌قه بار دیسام قارشوایته ازراق اورشوب قولاغن بورغالاسنه دیدی خلفه ایتدی هی احمق نرسه آنانك‌سوزین نیك‌طنکلامای‌سن اکرده آنانك سوزین‌طنکلاماسانك کوزنك الدنده آنانکنی فلان ایتارمن دیدی خاتون ایتدی هی خلفه آبزی شولای ایتسنه صبی‌در نرسه‌فهملاماس‌دیدی ❂(حکایت)❂ بر وقت‌نی بر خلفه‌ایکندی نمازی اوقی رکوعغه بارغاچ باشین بوط آراسنه کرتوب قارادی کوردی آرتده بالالار شایاروب‌تورالار ایتدی هی سن فلان‌نیك شایاراسن‌نمازدان‌بوشاغاچ

بلورمن

بلورمن نیچوك ایته دیدی * دخی کوب خلفه‌لر بار بالالارغه نی اوقوتقانن اوزی‌ده بلمایدر * بر خلفه بر کتابدان سبق‌بیرور (والتسه بط) دیکان مختصر سوز اوچرادی معنا بیره والتسه‌تسه‌قوشی دیکانمز بط قازدر دیدی * بر اوستابیکه بر بالاغه سبق بیرور (مات) قوش (طیرا) اولدی (فی‌سبیل‌الله) یار یاقاسنده دیدی های یارغه‌نیچوك توشوب کیتما کان الله دیب یغلادی * برخلفه بر بالاغه قصیدهٔ برده‌دن سبق بیره ایمش (لولاالهوی) اکر بولماسه‌ایدی هوا صالقون (لم‌ترق) طرقلداشماس ایدی طورنالار (علی‌طلل) طال‌لار آراسنده دیمش‌در ❁(حکایت)❁ بر آدم بر مکتب خانه یانندان اوتوب بارغانده ایشتدی بر خلفه بر بالاغه سبق بیرور شویله‌که تلی تلکا یوقمای شایدکه اول بالا شول کیفیتده مکتب علمن اوقوب تمام قیلغان بولسه تیز سویلاشرکا بیك اوستا بولغان‌در اما معرفت حاصل ایتکاندر دیمه عبارتی بودر منترکبرمنقو یصصلاتلفجر یرتنمازنتبرا٤بیزار منهاننانلیمانیمانبیزا~ ~ ~ ردیدی * مو٤ذنلر پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (یدالرحمن علی رأس المو٤ذن حتی یفرغ من اذانه) اوشبو حدیث (یدالله فوق ایدیهم) شیکللی متشابهاتدندر دیدیلر متاخرین قاشنده مو٤ولدرکه الله تعالی سنت وجهی اوزه‌اذان ایتوب تغنی‌دن احتراز ایتکان مو٤ذنلرکا لطف ورحمت‌ایتار وحفظنده‌ایتار معناسنده‌در * امامتقدمین قاشنده ظاهری‌اوزه‌معنا بیرلماینچه تا٤ویلی الله تعالی‌کا مفوضدر * بعض‌مفسرلر (ومن‌احسن قولا ممن دعا الی‌الله وعمل صالحا) آیتی‌مو٤ذنلر حقنده نازل بولمشدر دیدیلر وبعض‌مفسرلر پیغمبر حقنده نازلدر دیدیلر یعنی بر کمسنه آدمیلرنی الله تعالی عبادتنه دعوت ایتوب اینکوعمل‌اشلاسه آننك سوزندن کورکامراك سوز یوقدر دیمکدر بس اوشبو صفت‌ایسه مو٤ذن‌کا صادقدر زیراکه‌مو٤ذنلر خالقنی‌عبادت‌کا دعوت ایتارلر * ابوسعیددن‌روایت‌قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (یغفر الله‌المو٤ذن مد صوته ویشهد له ماسمعه من‌رطب ویابس) دیدی یعنی مو٤ذن کورکام تاوش بلان اذان ایتسه الله تعالی آنی مغفرت قیلور هر بر آننك آذانن ایشتکان جان ایاسی قیامت کوننده آننك فایداسنه کواهلق بیرورلر دیمکدر *

مو٤ذنلك لوازمی حضرت بلال میراثیدر بیله بولغانده مو٤ذنلك‌کا دین ودیانت اباسی وحوش آوازلی آدمنی صایلامق تیوشدر ❁(حکایت)❁ بر مو٤ذن‌نی مناراده کوردیلر قولنده‌ایمان شرطی باراذاننی‌ایمان شرطندان قاراب‌ایته‌ایمش صورادیلار نیك قاراب‌ایته‌سن‌اذان کلمه‌لرین کونکلنکدن بلمای‌سن‌می دیدیلر ملادان صورانکز دیدی ملاغه باردیلار ملا اول وقتده ایشك آلدنده ایکان

باروب السلام علیکم دیب سلام بیردیلر ملا سلام آلمای ایوینه کروب کیتدی ده بر کتاب آلوب چقدی آقتاردی آقتاردی ده وعلیکم السلام دیدی خیر ملاسی ده شولای ایکان دیب کیتدیلر ❁(حکایت)❁ ایکی کشی برجاریه خصوصنده دعوا قیلوشدیلار حکم بولغونچه جاریه نی برموءذنکا امانت قویدیلار موءذن خیانت قیلدی بو موءذن ایرته نمازینه باروب اذان ایتدی اذاننك آقتوغندان (لااله الاالله ذهبت الامانة عن الناس) دیدی ❁(حکایت)❁ برموءذنکا ایتدیلر سن اذاننکنی قچقروب ایت بز ایشتمای مز دیدیلر موءذن ایتدی والله من اوزتاوشمنی برچاقرومدان ایشتامن دیدی ❁(حکایت)❁ بر موءذن مناره ده اذان ایته مناره تیشوکندن باشین چقاروب قارای نیك آلای قارای سن دیدیلر منم اذان تاوشم قایا چاقلی ایشتله ایکان دیب قارای من دیدی ❁(حکایت)❁ بر موءذن قویاش چققاچ ایرته نمازینه اذان ایته (الصلوة خیر من النوم) دیدی آنی برخاتون ایشتدی ده (النوم خیر من هذه الصلوة) دیدی ❁(حکایت)❁ بر موءذن امتخانغه بارغان ایدی صورادیلار سن افندم موءذن بولمق نیتی بلان امتخانغه کیلوب سن یستو نمازینه نی وقت اذان ایته سن دیدیلر بو موءذن ایتدی مورجا یابقاچ دیدی ❁(حکایت)❁ برموءذن اذان ایته (حی علی الصلوة) دیدی خلق آشوغوب نمازغه بارالار بر کشی ایتدی اکر موءذن (حی علی الزکاة) دیب ایتسه براوده اشوغوب کیلوچی بولماس ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ بر ایسرك بر یامان تاوشلی موءذنکا اوچرادی موءذن نی توتوب یرکا یغوب صالدی ده اوستنه منوب تاپتادی خلق جیولدی موءذن نی قوتقاردیلار ایسرك ایتدی من موءذن نی بولای تاوشی ناچار بولغان اوچون یقمادم لکن یهودیلر مسلمانلاردان مسخره قیلماسونلار دیب یقدم دیدی * براو برمسجدکا بارغان ایدی ایشتدی برموءذن قامت توشرور (الا هکبر الا هکبر) دیدی * براو برموءذن نی ایشتدی مناره ده اذان ایته (الله اشبر الله اشبر) دیدی *

متألهلر یعنی آلهلنوچیلر وتنکریلك دعواسی قیلغوچیلار ایلکاری زمانده من الله دیب دعوا قیلغوچیلار بولدی مثلا داقیانوس وفرعون وغیرلری حکایتاری مشهوردر ❁(حکایت)❁ براو بر پادشاهغه کیلوب آلهلك دعواسی قیلدی اول مجلسده کچکنه کوزلی بر بالا بار ایدی پادشاه ایتدی اکر تنکریلك دعواسنده سوزنك راست بولسه بوبالاننك کوزی کچکنه در آننك کوزین ضورایت دیدی بو آلهلنوچی ایتدی بز ایکی آغای انی منم آغام کوکداکیلرکا تدبیر قیلادر آدمننك بیلدان یوقاروسنه اول خواجه در من یرده کیلرکا تدبیر قیلامن آدمننك بیلدن توبانکی اولوشنه من حکم ایته من اکر بیلدن

توبان‌ضوراپتاسی یری بولسه‌ایت‌ضورایتورمن دیدی بولای سوزین مزاحقه
یبارکاچ پادشاه عفو قیلدی *
متنبی‌لر یعنی پیغمبرلنوچیلر وپیغمبرلك دعواسی قیلغوچیلار * پیغمبرننك
وفاتندان صونك بلکه پیغمبرننك حیاتی زماننده‌ده‌پیغمبرلك‌دعواسی قیلغوچیلار
کوب بولدی‌مثلا مسیلمة‌الکذاب وغیرلری قصه‌لاری معلومدر آلاردان باشقه
دخی بعض شایانلار من پیغمبر دیب دعوا قیلدیلار ❁(حکایت)❁ براو من
پیغمبر دیب دعوا قیلدی پادشاهغه توتوب کیتوردیلر وپیغمبرلکنه دلیل معجزا
صورادیلار اول پیغمبرلنوچی ایتدی منم بر معجزام بارکه صوغه بر طاشنی
صالورمن شول ساعت طاش صوده توز کبك اروب کیتار دیدی قوینوندان
چغاروب برطاشنی صوغه صالدی شول ساعت توز کبك اریدی ایتدیلرسن
طاشنی اوز قوینونکدان چغاروب صالدنك آنده بر حیله باردر دیب بلامز
بز سنکا برطاش بیرایك شول‌طاشنی صوغه صال‌توزکبك اریسون پیغمبرلکنکا
اشانورمز دیدیلر اول‌پیغمبرلنوچی‌ایتدی باق سز فرعوندن اولوغ توکل‌سز
من‌ده هم‌موسی پیغمبرده‌کی قدرحکمت‌یوقدر موسی‌پیغمبرکا فرعون ایتمادی‌که
من اوزم بر تایاق بیرایم‌ده شول تایاقنی اژدها ایت دیب دیدی آندان
صونك پادشاه هی دیوانه‌دیب کولدی‌ده عفوقیلدی ❁(حکایت)❁ برپادشاهغه
بر کشی کیلدی من پیغمبر من منی بلامی‌سن دیدی پادشاه‌ایتدی‌الله‌تعالی
سنی قایسی قوم‌کا پیغمبر کوندردی دیدی اول‌کشی ایتدی سنکا وهم سننك
رعیتنکا پیغمبر ایتوب یباردی دیدی پادشاه ایتدی آلای‌مو اما سن احمق
پیغمبر ایکان‌سن دیدی اول کشی ایتدی راست‌در هرقاچان پیغمبرقایسی
قوم‌کا یبارلسه شول قوم‌ننك اوزلری کبك بولادر قومنه کوره پیغمبر یبارله‌در
دیدی پادشاه کولدی‌ده امر قیلدی خزینه‌دن انعام قیلوب یباردی‌لر
❁(حکایت)❁ بر پادشاهغه بر کشی ایتدی من‌ابراهیم پیغمبر منی بلاسزمی
دیدی ایتدیلر ابراهیم پیغمبرننك کوب‌معجزالری‌بار ایدی‌سننك نی‌معجزانك
بار دیدیلر اول‌کشی ایتدی‌ابراهیم‌پیغمبرننك نی‌معجزالری‌بار ایدی ایتدیلر
نمرود پادشاه اولوغ اوط یاقدی ابراهیم پیغمبرنی اوطقه آتدی ابراهیم پیغمبرکا
نمرود اوطی گل باقچه‌سی بولدی ابراهیم پیغمبرنی یاندرمادی سلامت‌قوتولدی
بزلرهم‌اولوغ اوط یاغوب‌سنی اوطقه تاشلایق اوط سنی یاندرماسون پیغمبرلکنکا
اشانورمز دیدیلر اول کشی‌ایتدی های‌ضورمعجزا صورادنکز دیدی آلایسه
عیسی پیغمبرننك معجزاسین کورسات دیدیلر آننك‌معجزاسی نی‌ایدی‌دیدی
اولوکنی ترکزدی دیدیلر بوکشی ایتدی کیتورنکز قلچ بوپادشاهننك موینون

چابوب اوزایم درحال ترکز رمن دیدی پادشاه ایتدی درست بار کیت تیز راك
سوزنك یالغان بولسه ده اشاندم دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر پادشاهغه کیلوب
پیغمبرلك دعواسی قیلدی پادشاه ایتدی سن پیغمبر بولسانك شول ساعت
منکا قاون حاضر ایت دیدی اول کشی ایتدی اوچ کون منکا مهلت بیرنکز
من سزکا اوچ کوندن قاون حاضر ایتارمن پادشاه ایتدی یوق منکا حاضر بولسون
اول کشی ایتدی توقتا صبر ایت الله تعالی یر نی کوك نی آلتی کونده یاراتدی آلای
بولسه ده قاوننی اوچ آی سز اولکور تمایدر دیدی ❁(حکایت)❁ نصر الله اسملی
بر کشی من پیغمبرمن دیب دعوا قیلدی ایتدیلر پیغمبرلکنکا دلیلنك بارمی
بار دیدی نی دلیلنك بار دیدیلر ایتدی الله تعالی منم پیغمبر بولوب کیلماکمدن
قرآنده (اذا جاءَ نصر الله) دیب اوزی خبر بیردی دیدی ایتدیلر معجزانك
بارمو بار دیدی نیند این معجزا دیدیلر ایتدی منکا کیتورنکز بالادان
توقتاغان بر بیك قارچق خاتوننی من نکاحلانورمن حاضر بالاسی بولور توغاچده
سویلاشه باشلار منم پیغمبرلکمه کواهلق بیرور دیدی اول مجلسده بر قارت
وزیر بار ایدی آنکا ایتدیلر کیتور قارچغنکنی مونننك معجزاسینی کورایك دیدیلر
اول وزیر ایتدی اشانماغان کشی کیتورسون من یالغانلغنه اشانامن دیدی
❁(حکایت)❁ براو بر پادشاهغه کیلدی ایتدی من پیغمبرمن سزننك پیغمبرنکز کا
اینکان کبك بر قرآن منکاده ایندی دیدی یخشی اوقوب قاراچی دیدیلر
ایتدی (انا اعطیناك الجماهیر فصل لربك وجاهر ولا تطع کل ساحر) دیدی
آندان صونك پادشاه اول کشینی آصدردی بو سوزنی تاغانغه یازوب قویدیلار
بر شاعر آنی کوردی ده آستنه یازوب قویدی (انا اعطیناك العود فصل
لربك من قعود وانا ضامن لك ان لا تعود) دیدی ❁(حکایت)❁ بر پادشاهغه
پیغمبرلك دعواسی قیلادر دیب براونی توتوب کیتوردیلر پادشاه ایتدی پیغمبر
بولسانك معجزا بولورغه لایق نی علامتنك بار دیدی بو کشی ایتدی من
کشی ننك کونکلنده نی نرسه بارین بلامن پادشاه ایتدی حاضرده منم کونکلمده
نی نرسه باردر اول کشی ایتدی سننك کونکلنکده شول بارکه سن منی حاضرده
یالغان ایته دیب اویلاب توراسن دیدی پادشاه ایتدی درست ایته سن لکن
پیغمبرلکنك ینه آرتسون دیب زندانغه کوندردی بر نیچه کوندن ینه چغاردی
نی حال زنداندە وقتده سنکا وحی کیلدی مو دیدی اول کشی ایتدی کیلمادی له
باصا زندانغه جبرائیل فرشته کرمای ایمش دیدی ❁(حکایت)❁ بر پادشاهغه
پیغمبرلك دعواسی قیلادر دیب بر خاتون نی توتوب کیتوردیلر اول خاتونغه
ایتدیلر سن محمد پیغمبرکا ایمان کیتوراسن مو دیدیلر بلی کیتورامن دیدی

ایتدیلر پیغمبر علیه السلام ایتکان‌له باصا من‌دن صونك پیغمبر کیلماس‌دیب سن انکار اشانمای‌مو سن دیدیلر خاتون ایتدی بلی من‌دن صونك پیغمبر کیلماس‌دیدی لکن من‌دن صونك‌خاتون‌پیغمبر کیلماس دیب ایتمادی‌دیدی پادشاه کولدی‌ده عفو قیلدی ❁(حکایت)❁ نوح اسملی‌بر کشی‌پیغمبرلك دعواسی قیلدی آننك بر دوستی بار ایدی کوب اوکوت نصیحت قیلدی بولمادی آخر پادشاهغه معلوم ایتدیلر پادشاه بو کشی‌نی آصماغه امر ایتدی آصدیلار بر وقت‌نی دوستی اوزوب بارغانده کوردی نوحنی آصوبلار ایتدی ای نوح کیمه‌نك‌ننك فاید اسی‌تاغان‌باشنه منارلك‌کنه‌بولوبدر اوزنکنی اجل طوفانندان‌ده قوتقارمابدر دیدی *

متشیخلر یعنی شیخلك دعواسی قیلغوچیلار وایشانلانوچیلار بعض اصطلاحده ریاکار ریائی شیخ ملهوی آق کلاپوش دیرلر اوزلرین طریقت یولنده کورساتوچی ریا اهل‌لری‌در * قدیم زمانده پیغمبرلك دعواسی قیلغوچیلار بولغان شیکللی ایشانلق دعواسی قیلغوچیلار هم بولادر * خلق کوزینه‌اوزلارین تقوا کورساتوب مقصودلاری معیشت اوچون اوزلارینه بر نرسه حاصل ایتمکدر *

معلوم‌اولادرکه طریقهء محمدیه کتابنده وباشقه‌اخلاق کتابلارنده یازلش وجه‌اوزره اخلاق‌ذمیمه‌دن بولغان‌ریا بر نرسه‌نی واقعده‌کی کیفیتی‌ننك‌خلافنچه‌اظهار ایتمکدر ودخی‌بعض‌لر اوزی‌ننك فضیلتن کورساتوب‌خلق کونکلنده قدر حرمت استامکدن عبارتدر وآخرت عملی بلان دنیا فایداسین اراده قیلمقدر دیدیلار موننك ضدی اخلاصدر واخلاص دخی بنده‌ننك دنیا فایداسین قصد قیلودان باشقه طاعت‌وعبادتن ریاسز وکشی‌کا بلدرمایچه فقط‌الله‌تعالی‌کایاقینلقنی‌قصد قیلماغیدر *

شداد بن اوس پیغمبر علیه السلام‌دان روایت قیلمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (اخوف‌ما اخاف علیکم الشرك الاصغر قالوا یا رسول الله ما الشرك الاصغر قال الریاء) دیمشدر * دین علماسندان بعض‌لر دیمشلردرکه برکمسنه ایذکو عملین یاشرکانن خلق سیزسه ایدی دیب ایچندن یاراتوب تورسه بو آش ریاننك‌ده قباحترا کیدر دیمشلردر ❁(حکایت)❁ بنی اسرائل ایچنده بر عابد وزاهد کمسنه بار ایدی قای طرفقه‌بارسه‌ده الله تعالی‌ننك‌امری بلان اوستونده برکیساك بولوت‌یورور ایدی کونلرده برکون بوعابد یاننه‌کولاکالنمك اوچون برکمسنه کیلکاچ یانمه یاقنلاشمه زیرا خلق بوبولوطنی سننك اوستنکده‌مو منم اوستمده‌مو ایکانن اشتباه ایتارلر دیدی اول کشی ایتدی وسوسه‌لنمه زیرا خلق منم بولوت بلان کولاکالنماکا اهل توکل ایکانمنی بلالار دیدی درحال

الله تعالى اول بولوت‌نی بو کشی اوستنه تحویل قیلدی عابدننک ریاسی سقوط منزلتنه باعث بولدی واول کشی‌ننک قصورین اعتراف قیلماقی درجه‌سی کوتارولوکا سبب بولدی ❁(حکایت)❁ سلمی دیکان قصاص بر کون خلقه حکایات وقصه سویلاب اوتورغانده خطاب قیلوب‌ای جماعت سزلر منی ریالی دیب اعتقاد قیلورسز عملنکنی خلقه فاش ایته‌سن دیورسز الله‌تعالی بله‌در کیچه‌کی کون روزه‌ایدم روزه‌ایکانمنی براوکاده ایتمادم دیب رجعت عما سجعت یولندان بر ریا صاتمشدرکه قهقه‌افزای جماعتدر ❁(حکایت)❁ ریالی شیخلردن برشیخ‌کا ایتدیلر یا شیخ آرقانکداغی کینک جینکلی‌فراجه‌نکنی صاتمای‌می سن دیدیلر شیخ ایتدی آوچی بولغان کشی آوین بالقچی بولغان کشی قارماغین صاتسه نی بلان آو آولار نی بلان بالق توتار دیب منصفانه جواب بیرمشدر ❁(حکایت)❁ بعض علماءدان منقول‌قیلدیلارکه تکیه‌ده‌اوتورغان متصوفین‌لرننک یعنی ریالی صوفیلارننک حال‌لری نی کیفیت‌ده‌در ایتدی الارننک حال‌لری آشامق‌ایچمک رقص ولعبدر دیدی ❁(حکایت)❁ بر آدم برنیچه یل اوزاق سفرده یوروب قایتدی ایشانلق دعواسی قیلوب‌اوزینه ایشان‌اسمین‌چغاردی بعض احمقلار مونکار ایاردیلر بارا تورغاچ احمقلقی سببلی‌ایشان‌اسمندن عزل قیلندی خلق منکا اخلاص قویسونلار دیب یالغان کرامت‌لر اظهار قیلوب‌بعض نادانلارنی آلداشدردی بر وقت‌نی بو ایشان افندی‌اوزی‌ننک یاقنلارندان برقزغه ایتدی بز فلان‌کشی بلان یوروركا چغارمز شول وقتده سن بزكا بر صاوت جیلاک‌جیوب یول‌اوستنده آشلق آراسنه‌یوصوب تور بز اوزوب‌بارغانده آشلق آراسندان جیلاکنی صوزاوزننک کورنمه دیب تنبیه قیلدی‌آخر بوقز ایشان‌افندی‌ننک امرنچه برمعلوم کوننی برطاباق جیلاک جیوب آشلق آراسنده یوصوب‌توردی بو ایشان‌اوزی‌ننک‌برارمریدی بلان یولدان بارغانده‌کوردیلر اشلق اوستونده برطاباق جیلاک‌تورور ایشان‌افندی بسم‌الله‌الرحمن الرحیم اللهم صل علی دیب‌جیلاکنی باروب آلدی مریدینه‌ایتدی کیل‌فلان‌کرامت جیلاکی‌آشایق اما بو واقعه‌نی هیچ کم‌کا سویلامه بو جیلاک بزکا الله تعالی‌دن کیلدی فرشته‌آرقلی دیدی جیلاکنی یولده اوتوروب آشادیلار * بر مرید اوزی‌ننک شیخندن ایتدی از کرامات شیخ ما عجب‌است * برف را دید وگفت که قار یاغر *

❁❁(روضه)❁❁

جوابات مسکته ورشقات لسان یعنی سکوت قیلدرا تورغان وتابقور جوابلار *

تابا

وسؤالنى خطا فهملاب خطا جواب بيرمك * يالغان بولسه‌ده سؤالنه كوره جواب‌نى
توغرى كيتروب توقف‌سز وسؤال‌كا موافق جواب بيرمكنى تابقورلق ديرلر
❁(حكايت)❁ بر وقت‌نى عمر رضى الله عنه شام‌غه كيتاسى بولدى بر كشى
ايتدى ياامير المؤمنين رسول الله مسجدن قالدروب شام‌غه كيتاسن‌مو ديدى
عمر رضى الله عنه ايتدى رسول الله‌ننك امتن اصلاح اوچون رسول الله مسجدن
قالدرامن ديدى اول كشى سكوت قيلوب قالدى ❁(حكايت)❁ حضرت على‌كا
بر يهودى ايتدى پيغمبرنكزنى دفن قيلوب بتوركاننكز يوق اختلاف قيلوشدنكز
ديدى على رضى الله عنه ايتدى بز پيغمبر حقنده اختلاف قيلوشمادق اماسز
نيل درياسندن چغوب آياقلارنكزننك‌ده جووشى كيبكانى يوق ايدى پيغمبرنكزكا
ايتدنكز (اجعل لنا آلها كما لهم آلهة) ديب ديدى ❁(حكايت)❁ بر كشى حضرت
على‌كا براونى يتاكلاب كيلدى ايتدى يا امير المؤمنين بو كشى منم آنامنى
توشنده كوروب سننك آنانك بلان توشمده احتلام بولدم ديب ايته‌در ديدى
على رضى الله عنه ايتدى آلايسه سن آنى قوياش‌قه آلوب چق‌ده كولاكاسين
قينا ديدى ❁(حكايت)❁ امام شعبى‌كا ايتديلر ابليس‌ننك خاتونى نى اسملى‌در
شعبى ايتدى خير نكاح مجلسنده من يوق ايدم ديدى ❁(حكايت)❁ بر كمسنه
اولوغلاردان بر آدم يواننه كردى اول كشى ايتدى نى حال نى بار نى يوق
ديدى قش كونى ايدى اول كركان كشى در حال بارين صوراسانك طشده
صووق بار يوغن صوراسانك اوطون يوق اوطون آلورغه آقچه يوق ديدى
❁(حكايت)❁ براو بر كشى يواننه كردى اول كشى ايتدى نى حال نى بار نى يوق
ديدى بو كركان كشى ايتدى الله بار شريكى يوق ديدى ❁(حكايت)❁ بر
كشى ابن عباس رضى الله عنه‌دن صورادى رسول الله اولوغ‌مى ياكه سز اولوغ‌مى
ديدى ابن عباس رضى الله عنه ايتدى رسول الله اولوغدر من رسول الله‌دان
مقدم توغدم ديب حسن ادب اوزره جواب بيردى ❁(حكايت)❁ خليفه‌لردن
بر خليفه سعيد بن مره‌كا سن سعيدمى‌سن ديدى سعيد بن مره ايتدى سعيدلك‌كا
سز سعيدسز من مره اوغلى ديدى ❁(حكايت)❁ مأمون خليفه سيد بن انس‌كا
ايتدى سن سيدمى‌سن ديدى اول دخى تيزوك ظرافت اوزه امير المؤمنين
سيددر من انس اوغلى من ديب جواب بيردى ❁(حكايت)❁ عرب اميرلرندن
مهلب حجاج خليفه بلان برگا يوركان وقتده حجاج صورادى سن‌مى اطول (يعنى
اوزونراق) ياكه من‌مى اطول ديدى اما فى الواقع مهلب حجاجدان اوزونراق
ايدى ايتدى امير اطولدر قامتده من ابسط من ديدى * طول‌دن (طاننك
اوستى بلان) منت وكرم معناسين اراده قيلدى ❁(حكايت)❁ مأمون خليفه

بر کون سرایی ننك قاراو لچیلار ین بارلاماغه چقدی مکر اول کیچ قاراولچیلار جمله سندن عمر بن سعد بن سالم نوبتچی ایدی ماٴمون ایتدی سن کم‌سن عمرك الله من عمر من آتام اسعدك الله سعددر وبابام سلمك الله سالمدر دیدی ماٴمون خلیفه مونناك بیله لطافتلی جوابندان واسملرینه مناسب دعاسندان حظایتوب بو کون بزنی صاقلاغان کشی سن‌منی دیدی عمر دخی یاامیر المؤمنین سنی الله تعالی حفظ قیلسون دعاسین مراد ایتوب فالله خیر حافظ وهو ارحم الراحمین اقتباسی بلان جواب بیردی ماٴمون دخی آننك بوعبارتنه بیك راحتلنوب اول قاراولچی دان راضی بولغانن مشعر اوشبو بیتنی اوقودی

ان اخا الهیجاء من یسعی معك ‌ ‌ ‌ ومن یضر نفسه لینفعك
ومن اذا رب الزمان صدعك ‌ ‌ ‌ شلت فیه شلمه لینفعك

❁(حکایت)❁ بر کوننی حجاج خلیفه منبرکا منکاچ منبرده کوردی بر کاغز ایچنده یازلمش (قل تمتع بکفرك قلیلا انك من اصحاب النار) آلوب اوقوب قارادی آننك آستنه یازدی (قل موتوا بغیظکم ان الله علیم بذات الصدور) دیدی ❁(حکایت)❁ علی رضی الله عنه‌دن صورادیلار مشرق بلان مغرب آراسی یراقمی دیدیلر علی رضی الله عنه ایتدی قویاش‌قه بر کونلك یولدر دیدی ❁(حکایت)❁ بر عرب معاویه قاشنده بر نرسه خصوصنده کواهلق بیردی لکن معاویه آننك شهادتن یاراتمادی یالغان ایته‌سن دیدی عرب ایتدی والله یالغانچی سننك کیومنك ایچنده‌در دیدی معاویه کولدی‌ده آشوغوب جواب ایتکاننك جزاسی بودر دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر ملادان صورادی یا حضرت چیرقی‌نی بیلکا قصتر ورغه‌کیراکمو سوراب بارورغه کیراکمو دیدی ملا ایتدی یغمورلی کون بیلکا قصترورسن قورو کون بولسه سوراب بارسانکده یارار دیدی ❁(حکایت)❁ بنا وعمارتکا بیك ذهن قویغان کوب یورطلی یرلی کشی بار ایدی بر ملاغه ایتدی یا حضرت قاف طاوی آرتنده نیلر بار ایتسنه دیدی ملا ایتدی هی احمق ایندی آنده چغوب عمارت قیلماقچی بولامو سن دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر امامدان صورادی یا حضرت قاف طاوی آرتنده بوری‌لر بار میکان دیدی اول امام جواب بیردی اول نی اش‌کا صارقلارنکنی آنده چغاروب یورتماکچی بولاسن منی دیدی ❁(حکایت)❁ حضرت معاویه عقیل بن ابی طالبکا ایتدی یا بنی هاشم سزده شباقه بار دیدی عقیل ایتدی بزده اول ایرده‌لردر اما سزده خاتونلارنکزده‌دیدی (شباقه جماعکا حریص‌لك معناسنه) ❁(حکایت)❁ نصر بن سیار ابی هندکا ایتدی ابی هند شریفلردن ایدی شراب خور ایدی شریفلکنی بوزدنك دیدی ابی هند ایتدی من شریفلکمنی

بو

بوزماغان بولسام سن خراسانغه والی بولا آلماس ایدنك دیدی * (مثل) طاقتا قاداققه ایتدی سن منی نیك یاردنك دیدی قاداق ایتدی سن آنی منی قاققان کشیدن صورا دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشیکا ایتدیلر سننك جیزنانك وفات ایمش طوطانکا نی میراث قالدی دیدیلر اول کشی ایتدی دورت آیده اون کون قالدیده دورت قز بالا قالدی دیدی ❁(حکایت)❁ براوکا اولوم سرخاوی تیدی خاتونی بار ایدی دورت ایرکا باروب بو بشنچی ایری ایدی ایرینك باشی اوچونده اوتوروب یغلادی ایندی وفات بولسانك منی کمکا قالدراسن دیدی ایری ایتدی آلتنچی ایرکا قالدرامن یاوز ایرکا دیدی ❁(حکایت)❁ ابو حرث کابراو ایتدی سکسان یاشنه یتکاچ کشیننك بالاسی بولامو دیدی ابو حرث ایتدی کورشی سنلك یکرمی یاشار یکت بولسه بولادیدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشینی کوردی اوغلی بلان تورا ایتدی اوغلنك اوزنکا اوخشاماغان ایکان، دیدی اول کشی ایتدی کورشیلرمز بالالرمزنی اوزمزکا اوخشارغه بیرمیلر دیدی ❁(حکایت)❁ بر قارچق اوزینك ایرینه ایتدی ایری زناچی ایدی اویالمایمو سن قارت باشنك بلان زنا آرنندان یورورکا قاچانکم اوزنكننك خوش حلالنك بار دیدی ایری ایتدی حلال دیسنك بلی اما حوش دیسنك یوق دیدی * سقراط حکیمکا ایتدیلر سننك ایتکان سوزنك مقبول بولمادی سقراط ایتدی مقبول بولووی منکا لازم توکل مکر منم سوزم درست بولسون دیدی ❁(حکایت)❁ بر رئیس کوردی ایکی کشی سویلاشوب تورا نی حقنلهیالغانلای سز دیدی سننك مدحنك حقنله دیدیلر ❁(حکایت)❁ معتصم خلیفهننك قولنده یوزوکی بار ایدی بر صبی بالاغه ایتدی بو یوزك قاشی کبك هیبت قاش کورکاننك بارمو دیدی صبی ایتدی یوزوك ایچنلهکی بارماق آندان هیبتراك دیدی ❁(حکایت)❁ پیغمبرلك دعواسی قیلا دیب معتصم خلیفهکا براونی توتوب کیتوردیلر معتصم ایتدی سن قایسی قومکا پیغمبر مبعوث بولدنك دیدی اول کشی ایتدی سنکا وسننك قومنکا دیدی معتصم ایتدی من کواهلق بیرامن که سن احمق کشی سن دیدی اول کشی ایتدی درست الله تعالی احمقلارغه احمق پیغمبر یباردی دیدی ❁(حکایت)❁ براوبر پادشاهغه کیلوب من پیغمبر من دیب پیغمبرلك دعواسی قیلدی پادشاه ایتدی معجزانك بارمو اول کشی ایتدی نی معجزا تلایسن پادشاه ایتدی حاضر منم قاون آشاسم کیله شول ساعت منکا یردن قاون اوسدر دیدی اول کشی ایتدی منکا اوچ کون مهلت بیر من سنکا قاون حاضر ایتارمن دیدی معتصم ایتدی بو ساعتده بولسون اول کشی ایتدی الله تعالی کمال قدرتی بلان اوچ آیسز اوسدرمی سن اوچ کون مهلت بیرمیسن

دیدی معتصم کولدی‌ده توبه ایت دیب بیوردی ❁(حکایت)❁ مصرده اسود دیکان بر کشی پیغمبرلك دعواسی قیلدی ماٴمونکا کیلدی من موسی پیغمبر دیدی ماٴمون ایتدی موسی پیغمبرننك معجزاسی بار ایدی ید بیضا وتقلیب عصا ایدی دیدی اسود ایتدی موسی عم فرعونکا معجزا کورساتدی چونکه فرعون (انا ربکم الاعلی) دیدی سن‌ده ایت شولای دیب معجزا کیترور من دیدی ❁(حکایت)❁ واثق خلیفه‌کا بر خاتوننی توتوب کیتور دیلر پیغمبرلك دعواسی قیلادر دیدیلر واثق ایتدی محمد حقنده نی ایته‌سن دیدی خاتون ایتدی اول پیغمبر ایدی دیدی واثق ایتدی پیغمبر ایتدی‌له باصا (لانبی من بعدی) دیب دیدی خاتون ایتدی بلی (لانبی من بعدی) دیدی اما (لا نبیة من بعدی) دیب ایتمادی دیدی ❁(حکایت)❁ هارون الرشیدکا براونی زندیق بولدی دیب توتوب کیتوردی‌لر هارون ایتدی سن زندیق‌مو دیدی اول کشی ایتدی الحمد لله من نماز اوقیم روزه توتام دیدی هارون ایتدی امر قیلورمن شولای صوغارلار تاکه زندیق‌لغنك بلان اقرار قیلورسن دیدی اول کشی ایتدی سننك آغالارنك خلیفه ایدی کشی‌نی مسلمانلق بلان اقرار قیلدرور اوچون صوغارلار ایدی سن کفر بلان اقرار قیلدراسن ایمش دیدی هارون الرشید اویالدی‌ده یباردی ❁(حکایت)❁ عمران بن خطان دیکان کشی‌ننك بیك کوزال خاتونی بار ایدی اوزی بیك تاباناق ایامسز آدم ایدی بر کوننی خاتونی ایتدی بز ایکمزده اوجماحده بولساق کیراك دیدی ایری ایتدی نیدان ایته‌سن خاتونی ایتدی منم کبك کوزال خاتون سنکا نصیب بولدی سن شکر قیلدنك الله تعالی سننك کبك ایامسز کشی بلان منی مبتلا قیلدی من صبر قیلدم بس صبر قیلغوچیلار وشکر قیلغوچیلار اوجماحده در دیدی ❁(حکایت)❁ ماٴمون خلیفه‌کا براو کیلدی ایتدی من عرب طائفه‌سندن بر کشی‌می دیدی ماٴمون ایتدی عجب توکل اول کشی ایتدی حج بارماغه نیتم بار ایدی ماٴمون ایتدی یول الدنکه الله تعالی سفرنکنی مبارك ایتسون دیدی اول کشی ایتدی نفقهم یوق منم دیدی ماٴمون ایتدی سن‌دن فرض ساقط آلایسه دیدی اول کشی ایتدی من سندن فتوا صوراب کیلمادم سین‌دن بر نرسه یاردم استاب کیلدم دیدی ماٴمون کولدی‌ده انعام قیلدی ❁(حکایت)❁ منصور خلیفه سلیمان بن رامیل‌نی موصل‌غه والی ایتوب یباردی عجم خلقندان منك عجم بیردی ایتدی سنکا منك شیطان بیردم بار آلار بلان خلقنی ذلیل قیلورسن دیدی بس سلیمان بومنك کشی بلان موصل ولایتنه کیلدیلر موصل نواحی‌سنده کوب فساد قیلدیلار منصور آنکار خط یازدی کفران نعمت قیلدنك یاسلیمان دیدی سلیمان منصورغه

سوٴال

جواب يازدى وما كفر سليمان ولكن الشياطين كفروا) ديدى منصور بر جوابنى آلوب اوقودى ده كولدى عجملرنى قايتاروب آلار اورننه غيرلرنى يخشى آدملرنى يباردى ❁ (حكايت) ❁ خالد بن ربيع ايتدى جاريه لر بازارنك بر مليحه جاريه كوردم اسمنك نيچوك ديدم اسمم جنت ديدى من ايتدم (الحمد لله الذى صدقنا وعده واورثنا الارض من الجنة حيث نشاء) ديدم جاريه على الفور ايتدى (لن تنالوا البر حتى تنفقوا مما تحبون) ديدى ❁ (حكايت) ❁ اصمعى ايتدى بر دكان كوردم تورلو قوش ايتلرى پشروب قويغان انواع تورلوفاكهه بلان دكان ايچى تولغان وبر غايت جمال اياسى خاتون كوردم ايتدم (وفاكهة مما يتخيرون ولحم طير مما يشتهون وحور عين كامثال اللؤلؤ المكنون) ديدم بو خاتون على الفور (جزاء بما كانوا يعملون) ديدى ❁ (حكايت) ❁ هارون الرشيدنك بر قارئه جاريه سى بار ايدى بر كيچه آننك بلان يوقلارغه توغرى كيلدى هارون ايتدى آرتنكنى ايلان جاريه ايتدى (فأتوهن من حيث امركم الله) هارون ايتدى (نساؤكم حرث لكم فاتوا حرثكم انى شئتم) ديدى جاريه دخى (وأتوا البيوت من ابوابها) ديدى ❁ (حكايت) ❁ هارون الرشيد بر جاريه سى بلان ياتماغه تلادى لكن جاريه سى حيض حالنك ايدى (وفار التنور) ديدى هارون ايتدى (سآوى الى جبل يعصمنى من الماء) ديدى جاريه ايتدى (لا عاصم اليوم من امر الله) ديدى * بعض شام اهلنه منصور خليفه ايتدى اللهغه شكر قيلماى سزمو من والى بولغاندان صونك الله تعالى اوستونكزدن طاغوننى كوتاردى ديدى شام اهلندن برسى ايتدى الله تعالى عدلراكدر بزكا طاغوننى ده سزنى ده جمع قيلسه ديدى منصور سكوت قيلدى لكن بر عله تابوب اول كشى نى اوتورتدى * على رضى الله عنه ايتدى (نعم الناصر الجواب الحاضر) * ابو عتاهيه بر كون بر قصيده اوقودى بيتى بو ايدى

فاضرب بطرفك حيث شئـــــت فلم ترى الا بخيلا

بعض جماعت مونى ايشتكاچ ملامت قيلديلار اويالماى موسن همه خلقنى صارانغه چغاردنك ديديلر ابو عتاهيه ايتدى بو بيتك سهلدر بر كنه كشى بلان منى يالغانغه چغارنكز يعنى بركنه جومارد كشى تابوب بيرنكز ديدى * ابو بكر رضى الله عنه ايتدى (لين الكلام من اخلاق الكرام) تملى طاطلى وملايم سوزلى بولمق اولوغلار عادتيدر ديمكدر ❁ (حكايت) ❁ صقالغه مسح قيلو حقنك شعبى دن براو بر مسئله صورادى شعبى ايتدى آرالاشدرماغه كيراك اول كشى ايتدى صوتيمى قالور ديب من قورقامن ديدى شعبى ايتدى آلايسه صقالنكنى كيچدن توزانغه بوياب يات ديدى ❁ (حكايت) ❁ ابو يعقوبكا براو ايتدى اكر چيشونوب غسل قيلور

اوچون صوغه کرسام یوزمنی قایا تابا توجه قیلایم قبلهغهمو غیر طرفقهبولسهده یارارمو دیدی ابو یعقوب ایتدی یوزنکنی کیوملرنکا تابا قیلمق آرتوقدر دیدی ❁(حکایت)❁ متوکل خلیفهملتوق بلان بر چپچقنی آتدی تیره آلمادی ابن حمدون ایتدی یخشی ایتدنك خلیفه ایتدی نی نرسهکا یخشی ایتدم دیدی حمدون ایتدی چپچقه یخشی ایتدنك دیب ایتهم دیدی ❁(حکایت)❁ بر خاتون ایر ینه ایتدی (یا متعفن الخصیتین) دیدی ایری ایتدی نیك آلای ایتهسن قرق یلدان بیرلی فرجنك ایشکنك یوریله باصا دیدی ❁(حکایت)❁ جریرکا براو ایتدی سن محصناتنی سوکاسن ایمش دیدی جریر ایتدی سننك آنانکا موندان برده ضرر یوق دیدی ❁(حکایت)❁ فرزدقکا براو ایتدی زنادان توبه ایتکاننکا کوبدنمو دیدی فرزدق ایتدی سننك قارچغنك اولکاندن بیرلی دیدی * اصمعی ایتدی (من علامة الاحمق الاجابة قبل استقصاء الاستماع) سوءالنی ایشتور ایشتماس جواب بیرمك احمقلق علامتیدر دیمکدر * بر کوننی ابراهیم ادهم شقیق بلخیکا ایتدی اوزحالنکدن منکا خبر بیر شقیق ایتدی تابسام آشیمن تابماسام صبر قیلامن ابراهیم ایتدی بزننك بلخ اتلری هم شولای ایتهلر دیدی* احمققه جواب بیرکان بولدی احمق * احمققه سوز قاتمق دوشمانغه ملتوق صاتمق *

وجدت الرفق ابلغ فی السمو ولم ار کالتواضع فی العلو

ومن بسط اللسان علی سفیه کمن دفع السلاح الی العدو

❁(حکایت)❁ بر حکیمدن صورادیلار سکوت قیلوب سویلاشه تورغان نی نرسه بار دیدیلر حکیم ایتدی وعظ قیلغوچی عبرتلر دیدی یعنی تلسز سویلاشه تورغان نرسه بارمو دیکانکه عبرت اشلر دیب جواب بیرمشدر ❁(حکایت)❁ بر کشیکا ایتدیلر سن هرقاچان تایاق بلان یوریسن آورو توکل سن دیدیلر اول کشی ایتدی من اوزمنی مسافر دیب بلامن دیدی ❁(حکایت)❁ هارون الرشید بهلولکا ایتدی سن کمنی بیك یاراتاسن بهلول ایتدی قورصاغمنی تویدرغان کشینی دیدی رشید ایتدی من قورصاغنکنی تویدررمن منی یاراتورموسن بهلول ایتدی من کوتاسیکا محبت ایتمیمن دیدی ❁(حکایت)❁ ایرلی خاتونلی کشی شعبیکا حکمکا توردیلار خاتون یغلادی شعبی ایتدی بو خاتون مظلومهدر دیب کمان قیلامن ایری ایتدی (ان اخوة یوسف جاءو اباهم عشاء یبکون وهم ظالمون) دیدی یوسف علیه السلامننك قرنداشلری کیچ یغلاشوب قایتدیلار حالبوکه آلار ظالملر ایدی دیمکدر ❁(حکایت)❁ براو بر کشیکا ایتدی چبن حقنکه ایتهسن دیدی اول ایتدی نفسنك تلاسه آشا دیدی ❁(حکایت)❁ براو من فقیه دیب دعوا قیلدی ایشك توبنه پالاس جایدی

فتواغه اوتوردی خلق فتواغه چیولور ایدی بر کشی کیلدی ایتدی یافقیه نی ایته سن شول کشی حقنده که بارماغن بورنغه طققان ایدی قان ایاروب چقدی دیدی فقیه ایتدی اول کشی قان آلدرسون اول کشی ایتدی سن مونك فقیه بولوب مو طبیب بولوب مو اوتوراسن فقیه ایتدی سنکا طبیب غیرلرکا فقیه دیدی ✽(حکایت)✽ براو بر مجلسده بر عالمدن سورادی یه تقصیر احتیاط ظهر حقنك نی ایته سن دیدی بو سؤال اول عالمکا امتحان اوچون صوراغان شیکللی بولوب قاطی طویولدی بر آز صبر ایتوب توردی ده نیچوك سنکا بو مسئله بو کون کنه کیراك بولدی دیدی ✽(حکایت)✽ بر کشی بر پادشاه ایشکی توبنده بر عالمدن بر مسئله صورادی عالم ایتدی بو مسئله اورنی توکلدر اول کشی ایتدی نیك بو عالملر اورنی منی دیدی ✽(حکایت)✽ معتز خلیفه صبی ایدی بر وقتنی تعلیم بیرورکا خلفه سی کیلدی ایتدی بو کون نی دن درس باشلارمز معتز ایتدی انصرافدان باشلارمز دیدی یعنی بو کون قایتوب تورسانکده یارار دیمکدر ✽(حکایت)✽ ابن حازم اوزی نینك قهرمانینه ایتدی قایا باراسن یا هامان دیدی اول ایتدی (ابنی لك صرحا) دیدی ابن حازم مونینك جوابنده بیك عجبلاندی چونکه اول اشارت قیلدی که اول هامان بولسه حازم فرعوندر ✽(حکایت)✽ بر کشی بر رقاصه کا یعنی بیوچی خاتونغه ایتدی نی قول هنرنك بار دیدی رقاصه ایتدی قول هنرم برده یوق آیاق هنرم بار دیدی ✽(حکایت)✽ بر علوی ابی عیناغه ایتدی سن منی یاراتمای تورغان سن در چونکه منکا صلوات ایتورکا مأمور بولدنك ایته سن (صلی الله علی محمد وآله) دیب دیدی اول ایتدی (من الطیبین الاخیار) دیب ایته من ده سن چغوب کیتاسن دیدی ✽(حکایت)✽ خلیفه زیاد مرض موت بلان سرخاو بولدی شریح دیکان کمسنه آننك حالن صورارغه کیلدی آندان چققاچ شریحدن صورادیلار نی حال زیادننك نی حالی بار دیدیلر شریح ایتدی یخشی حاضرده امارتن یورته امر قیلا نهی قیلا دیدی یعنی محتضر بولمش وصیتن یورتماکا امر قیلا مندن صونك نوحه قیلمانکز دیب نهی قیلا دیکان سوزنی اراده قیلدی ✽(حکایت)✽ بر پادشاه اوزی نینك یاقنلارندان بر کشی نی اورنوندان عزل قیلدی بو کشی بر حیله بلان ات کبك اورورکا بوری کبك اولارغه ایشاك کبك باقرورغه آط کبك کشنارکا اوکراندی بر کون پادشاه تختنك یالغوز اوتوروب تورغانده بو کشی ایشك توبنه کیلوب اوره باشلادی پادشاه ایتدی قارانکز ات بار دیدی اول آراده بو کشی بوری کبك اولای باشلادی پادشاه قورقدی تختندن سیکروب توشدی ینه اول آراده بو کشی ایشاك کبك باقرا باشلادی پادشاه تختندن چغوب قاچدی بونی طاوش ایکان دیب چقدیلار

بو کشی آط کبک کشنادی مونی توتوب پادشاهغه کیتوردیلر پادشاه ایتدی
ای فلان سنکانی بولدی تیلوردنك مودیدی بوکشی ایتدی شولای ایندی تقصیر
سن منی اورنومدان توشرکاندن بیرلی الله تعالی ات صورتنه کرتدی بوری
صورتنه کرتدی ایشاك صورتنه کرتدی آط صورتنه کرتدی یانکادان ایلکارکی
صورتمه کرتسه ده قادردر دیدی آندان صونك پادشاه عفو قیلوب اولکی
خذمتن بیردی ❊(حکایت)❊ برخاتون اوزی ننك ایرین قاضی غه آلوب باردی
ایتدی ای قاضی افندی منم بو ایرم کون صایون آستنه سیه در دیدی ایری
ایتدی یوق قاضی افندی من اختیارم بلان سیمیم اوزمنی توشمده کورامن بر دینکز
آطاونده بربیوك سرای اوستونده آطقه آطلانوب تورامن آط دینکزدن صو
ایچارکا اییوله در یغلامن دیب قورقغانمدان سیوب یبارامن دیدی قاضی
افندی هم مونی ایشتکاچ آستنه سیوب یباردی خاتونغه ایتدی باریورمه یوق
بلان بوتوشنی کورکان کشی سیوتوکل طچار دیدی ❊(حکایت)❊ بر کچکنه
بالا ضورلار مجلسنده قارتلارغه قاتوشوب سویلاشکانده براو ایتدی سن کچکنه بالا
ضورلارقاتنده سویلاشمه تیك اوتور دیدی کچکنه بالا ایتدی من کچکنه بولسام ده
سلیمان ننك هدهدندن کچکنه توکل سن ده سلیماندان ضور توکل هدهد ده ایتدی
(احطت بما لم تحط به) دیب دیدی مجلس خلقی همه سی تحسین قیلدیلار❊(حکایت)❊
بر کون برپادشاه بعض وزیرلری بلان سیرانغه چقدی یوری تورغاچ بریرده
کشیلردن آیرولوب یالغوز قالدی اوزینه برقارت اوچرادی اول قارتقه
ایتدی بابای سن قایداغی دیدی قارت ایتدی من اوشبو شهردن من پادشاه
ایتدی بوشهرننك حاکملری نیچوك قارت ایتدی حاکملرمز بیك ظالملر
بیك اوصال کشیلر دیدی پادشاه ایتدی پادشاه حقنده نی ایته سن دیدی قارت
ایتدی مملکتمزده موننك کبك ظالم پادشاه بولغانی یوق ایدی ظلمی بلان
مملکت نی قورتدی دیدی پادشاه ایتدی منی تانیموسن من کم دیدی قارت
ایتدی یوق تانومیم پادشاه ایتدی من شهرننك پادشاه سی بولورمن دیدی
قارت ایتدی سن منی تانیموسن پادشاه ایتدی یوق قارت ایتدی من عجل
قبیله سندن فلان اوغلی فلان مجنون کون صایون ایکی مرتبه شولای جولرلنوب
صاتاشوب یوری من دیدی پادشاه کولدی ده عفو قیلدی و انعام قیلدی(❊حکایت)❊
براو کوردی بر کشی ننك ایونده ماتچاسی توشوب بارا ایتدی بوماتچانك
توشوب بارا توزاتوب قوی دیدی اول کشی ایتدی تیمه تیمه اول تسبیح ایته
بوکشی ایتدی من قورقامن کونکلنه یومشاقلق کیلورده سجده قیلور دیدی
❊(حکایت)❊ بریاش یکت برقارت کشی نی کوردی بوکرایوب آقرونغنه بارا

بابای نی جو یدنك دیدی قارت ایتدی ای بالام یاشلکمنی جو یدم‌له باصادیدی
جوانی کفت بر پیری دل اگاه چه کم کردی که خم کشتی درین راه
جوابش داد پیری خوش تکلم که ایام جوانی کرده‌یم کم
❁(حکایت)❁ براو بر زمانده شکر حرام شکر بلان چای ایچو درست توکل دیب فتوا بیردی امیرکا معلوم ایتدیلر مفتیلر بو کشی حلالنی حرام دیب ایتدی کافر بولدی دیب اوترکا حکم ایتدیلر سیاست میدانده کیتوردیلر امیر ایتدی صبر ایتنکز بلکه اول سوزندن قایتمادی میکان صورانکز دیدی بو کشیدن صورادیلار یه ایتدی شکر حقنده نی ایته سن دیدیلر بو کشی ایتدی شکر تملی تقصیر دیدی امیر کولدی‌ده عفو قیلدی ❁(حکایت)❁ براو بر عالمدن صورادی قرآن اوستنده بت اوترکاچ نی بولور تقصیر دیدی عالم ایتدی شارط ایتار دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر ملادان صورادی باش آستنه اشطان صالوب یانقاچ نی بولور حضرت دیدی ملا ایتدی باش آستونك بیوکراك بولور دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشی‌دن صورادی مسجدده اویله نمازنده ساعتنی بورمق نیچوك بولور کیلوشورمی دیدی اول کشی ایتدی ساعتنکنی بوروب بتورکاچ شارط ایتوب یابارسن‌ده کشی سننك ساعتنك بار ایکانن بلور دیدی ❁(حکایت)❁ بر مجلسده بیك کوب کشیلر بار سویلاشوب اوتورالار الارننك آراسنده بر کشی برده سویلاشمای آنكا ایتدیلر ای فلان سن قرآن نی بلاسن‌می دیدیلر بلامن دیدی (الحمد لله لا شريك له) قایسی سوره‌ده دیدیلر الحمد سوره‌سنده دیدی بارچه مجلس خلقی شارقلداشوب کولوشدیلر ❁(حکایت)❁ ابو معین ایتدی بز بر کشی‌ننك خانه‌سی آلدنده اوتورغان ایدك ایودن بر کشی چقدی‌ده (ن والقلم) قایسی سوره‌ده دیدی بارچه‌مزده کولوشدك دیدی ❁(حکایت)❁ بر قریه کشی‌سی بر شهر کشی‌سنده قوناق بولوب ایو ایاسی اوزانا چققاچ خوش صاو بول بزکا قونا آلوب کیل دیدی بو کشی ایتدی الله راضی بولسون دیدی قونارغه کیل دیب ایته دیب خطا فهملادی ❁(حکایت)❁ براو بر کشی‌دن پیچقی صورادی منکا پیچقی بیروب تورسنه دیدی اول کشی ایوینه کروب کیتدی‌ده اشقی آلوب چقدی بو کشی ایتدی یوق من پیچقی دیب ایته من دیدی * سوءالنی خطا فهملاب خطا جواب بیرمك وسوءال نی یخشی فهملامایچه جواب بیرورکا آشوقمق احمقلق علامتیدر بس براوننك سوءالین یخشی فهملامایچه جواب بیرورکا آشوقمه کشی‌ننك سوزین ایشتور ایشتماس تیزوك آننك سوءالنه جواب بیرورکا تیوش توکل * کشی نی ایته یخشی طنکلاب سوءالن فهملامك کیراك سوءالن فهملاکاچ معقول جواب بیرمك کیراك ❁(حکایت)❁ بر کون بر مجنون اولونکی‌سز

ویرده‌سز حمامغه کرمش امام اعظم حضرتلری هم حمامده ایدی مجنوننی اولونکیسز کوروب کوزلرین یومدی امام اعظمغه تعریضا مجنون ایتدی یا امام کوزنکز قاچان صوقر بولدی دیدی امام اعظم ایتدی سن پرده‌نکنی یرتقان زمانده دیدی ❁(حکایت)❁ بر کون بر مجلسده بر امامدن صورادیلار یا تقصیر آی باشی قاچان دیدیلر بو امام بر آز توروغاندان صونك جواب بیردی آی ننك اوّل کونی دیدی ❁(حکایت)❁ بر اوبر مجلسده بر امامدن صورادی یه تقصیر بو چاغنده جیدکان یولدوز نیك آرتقه قالادر دیدی امام ایتدی کوب زماندان بیرلی یوری تورغاچ آرغاندر بلکه دیدی ❁(حکایت)❁ بر کسنه جعفر بن محمد رضی الله عنه‌کا ایتدی الله تعالی‌کا دلیل نی نرسه اما عالمدن عرضدن جوهردن هیچ نرسه ذکر قیلمادیدی جعفر ایتدی سن دینکزده یورکاننك بارمی بار دیدی دینکزده قاطی جیل چغوب غرق بولامز دیب قورقغاننك بارمی بار دیدی آنده کیمه‌دن وکیمه‌چیلردن بزنی قوتقارور دیب امیدننك کیسولدی‌می دیدی بلی کیسولدی دیدی شول وقتده بو هلاکتدن قوتقارور کشی بولور دیب کونکلنکا کیلدی‌می دیدی بلی قوتولق امیدم بار ایدی دیدی جعفر ایتدی آنا شول الله تعالی‌در دیدی ❁(حکایت)❁ بر سائلکا ایتدیلر اویالمای‌موسن قرآن بلان سائلچیلك قیلاسن دیدیلر سائل ایتدی سز تیك تورونکز والله اکر منم کبك آچوقسانکز و محتاج ویالانغاچ بولسانکز قرآن کیتروچی جبرائل فرشته‌نی اوزین صاتار ایدنکز دیدی ❁(حکایت)❁ بر کون شیخ سعدی حضرتلری شیراز شهرنده کیزوب یورکان‌وقتده بر قز کوردی غایت‌طومالانوب بورکانکان ایدی قزنی شیخ سعدی شول قدر کورورکا اجتهاد قیلدی کوره آلمادی شول وقتده بر شعر ایتدی‌که

خوب رویان کشاده روی باشند　　تو که رو بستهٔ مکر زشتی

دیدی یعنی کوزال وماتور قزلار یوزلرین یاشرمایئچه یورسه‌لر کیراك ایدی اما سن یوزونکنی اوروتمش سن لکن سن ماتور قز توکل سن آخر دیدی آنکا قارشی اول قز علی الفور

نوجوانان بلند قد باشند　　نوکه خم کشتهٔ مکر پشتی

دیدی یعنی ماتور ویاش یکتلر توغروغه قاتوب یورسه‌لر کیراك ایدی ایدی لکن سن بوکرایوب باراسن مکر نوجوان توکل‌سن پشت‌سن دیدی * بس شیخ سعدی آندان بیك کونکلسز بولوب خانه‌سنه‌قایتدی همان کونکلسز آشامای اچمای‌سویلامای برنیچه کون یوردی بو اشکا قزی هم حیران‌بولوب ای‌پدر عجب کیفنکزکا نی‌بولدی هیچ آشامای‌سز اچمای‌سز سویلاشمای‌سز دیدی شیخ سعدی ایتدی ای قزم اوزم هم بلمای‌من شایدکه اجلم یاقندر چونکه بو

زمانغه قدر سوزده منکا اوستون هیچ کم چققانی یوق ایدی بر یرده بیله واقعه بولدی دیب سویلادی قزی ایتدی ای آتا من ایدم اول دیدی
❁(حکایت)❁ بر پادشاه برغیر مکرر باقچه احیا قیلدردی شوند این باقچه ایدی که نفیس حوش ایسلی ساچکلری آچولمش آغاچلاری هواغه باش کوتارمش انواع نغمه بلان صایرار قوشلاری بوتاق صایون تزلمش لطیف وملایم صولی چیشمه لری جنوب دن شمال کا جریان ایتمش شویله که بر جای دلکشا ایدی کونلرده بر کون بر شاعر بو مذکور باقچه غه کروب یوردی یوردی هیچ کمنی کورمادی کونکلسز بولوب چغوب بارغانده باقچه قپوسی ننک اوستنه یازدی

دلکشا بی شاه زندان بلاست   هر کجا شاه است آنجا دلکشا

دیدی یعنی کونکل آچا تورغان جای پادشاه دان باشقه بر زندان بلاسی در قایده پادشاه آنده دلکشادر دیمکدر ینه بر وقتنی بو مذکور باقچه غه پادشاه ننک خاتونی کیلوب کوردی قپو اوستنده بر بیت یازلمشدر آننک آستنه

دلکشا بی یار زندان بلاست   هر کجا یار است آنجا دلکشا

دیب یازدی ینه کونلرده بر کون پادشاه دخی باقچه ده یورمك قصدی بلان کیلوب کوردی ایشك اوستونده ایکی بیت یازلمش اوقوب قارادی آندان صونك اول بیتلرنی بوزدی ده یازوب قویدی

دلکشا بی پول زندان بلاست   هر کجا پول است آنجا دلکشا

❁(حکایت)❁ بر کشی بر متصوف آدم یاننه باروب اوچ مسئله سوال قیلدی اوّل ایتدی نی اوچون ایته سز که الله تعالی هر یرده حاضردر اما هیچ یرده الله تعالی نی کورکانمز یوق کورسات ینه دخی ایته سز هرنی قیلسه الله تعالی قیلادر آدم ننک هیچ قدرتی یوق والله تعالی ننک اراوه سندن باشقه بنده هیچ نرسه قیلا آلمای دیسز آلای بولسه عیبلی آدمنی نی اوچون سیاست قیلالار ینه اوچونچی سی ایته سز که الله تعالی شیطان نی اوط بلان عذاب قیلور دی سز حالبوکه شیطان اوزی اوطدان یاراتولمش بولسه اوطنی اوط بلان عذاب قیلمق ننک نی معناسی بار دیدی بس اول متصوف یردن بر طاش آلدی ده اول کشی ننک باشنه اوردی اول کشی یغلاب قاضی یاننه کیتدی ایتدی فلان زاهددن اوچ مسئله صورادم مسئله مه جواب بیرمادی باشمه تاش بلان اوردی ایمدی باشم آورتادر دیدی بس قاضی اول زاهدنی چاقرتوب نی اوچون بو آدم ننک باشنه تاش بلان اوردنك وصوراغان مسئله سنه جواب بیرمادنك سنی سیاست قیلسام کیراك دیدی زاهد ایدی ای قاضی افندی باشنه تاش بلان اورماقم مسئله سنه جوابمدر ایمدی باشی ننک قایسی یری آورتا ایکان کورساتسون دیدی من

هم خدانی کورساتورمن ینه حضورنکزغه کیلوب نیك یغلایدر چونکه من هرنی
قیلسام خدا ارادەسی بلان قیلدم خدا ارادەسندن باشقه قیلمادم منم نی قدرتم بار
دخی اول آدم اوزی توفراقدان یاراتولمش ایکان توفراق نیك آننك باشین
آورتدرسون یوقنی سویلای دیدی اول کشی شرمنك بولوب قالدی قاضی
دخی اول زاهدننك بو جوابنه تحسین قیلدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه
خلفاء امویەدن عبدالملك بن مروان تابعلری وندیملری بلان اوتورغانده
مجلس اهلنه خطاب ایتوب حروف هجا ترتیبی اوزه آدمده بولغان اعضالارننك
اسملرین هر کم صاناب چغارسه تلاکان نرسەسین بیرورمن آنکا احسان قیلورمن
دیکاچ وصحادان سوید بن عقله همان آیاق اوزه توروب یا امیر المؤمنین من
قولونك عهدەسندن کیلورمن دیب رخصت آلوب اوشبو طریقچه تعداد قیلدی

ا انف ـ بورون
ب بطن ـ قورصاق
ت ترقوة ـ اینك باش سویاکی
ث ثغر ـ تش
ج جمجمه ـ باش
ح حلق ـ بوغاز
خ خد ـ یانکاق
د دماغ ـ می
ذ ذکر ـ آلت
ر رقبه ـ مویون
ز زند ـ بیل
س سره ـ کندك
ش شفه ـ ایرن
ص صدر ـ کوکراك
ض ضلع ـ قابورغا
ط طحال ـ طالاق
ظ ظهر ـ آرقا
ع عین ـ کوز
غ غبب ـ تاماق آستونداغی ایت غبغب دخی دیرلر
ف فم ـ آغز
ق قفا ـ جیلکا
ك کف ـ اوچ اچی
ل لسان ـ تل
م منخر ـ بورون ایچنداکی کیموك
ن نغنوغ ـ ذکر طویل معناسنك
و وجه ـ یوز
ه هامه ـ باش
ی ید ـ قول

بس سوید اوشبو طریقچه بداهة تعداد وبیان قیلوب امیرکا دعا وثناسندن
صونك ندیملردن برسی دخی توروب یاامیر المؤمنین من بنك‌نکز بو لفظلرنی
ایکشار ایکشار ایتوب ایتماکا قادرمن دیکاچ عبدالملك کولوب ای سوید اول نی ایته
ایشتدنکمو دیب سویدکا خطاب قیلدی سوید دخی اصلح الله الامیر یا امیر المؤمنین
فرمانتکز بولسه بنك‌نکز اوچار اوچار ایتماکا دخی قادرمن دیب جواب بیردی
عبدالملك ایتدی اکرمدعانکنی وجودکا کیتروب تعداد قیلا بلسنك مقصودنکنی

اضعافا مضاعفا احسان ایتار من دیدی همان سوید اوشبو کیفیتچه تعداد قیلدی
ا انف - اذن - اسنان * بورون - قولاق - تش معنالرینه
ب بطن - بنصر - بزباز * قورصاق - کچکنه بارماق - فرج معنالرینه
ت ترقوة - تمره - تبن * اینك باش سویاکی - بوغاز مقدمی - وزیراکلك
ث ثغر - ثنایا - ثدی * تش - آلغی تشلر - ایمچاك معنالرینه
ج جمجمه - جنب - جبهه * باش - یان - مانکلای معنالرینه
ح حلق - حنك - حاجب * بوغاز - چیکا - قاش
خ خد - خنصر - خاصره * یانکاق - کچکنه بارماق - بویر معنالرینه
د دبر - دماغ - درادر * کوت - می - تشلر معنالرینه
ذ ذکر - ذقن - ذراع * آلت - ایاك - ترساك معنالرینه
ر رقبه - رأس - رکبه * مویون - باش - تز معنالرینه
ز زند - زریر - زب * جیلك - روشن کوز - ذکر معنالرینه
س ساق - سره - سبابه * طوبوق - کندك - شهادت بارماق
ش شفه - شعر - شارب * ایرن - ساچ - میوق
ص صدر - صدغ - صلع * کوکراك - کوز بلان قولاق آراسی - وباش توبه‌سنه ساچ اوسماکان یر
ض ضلع - ضفیره - ضرس * قابورغا - ساچ اورومی - آزو تش
ط طحال - طرمز - طریر * طالاق - هیئات - وجه
ظ ظهر - ظفر - ظنبح * آرقا * طرناق - ایمچاك معنالرینه
ع عین - عنق - عاتق * کوز - مویون - اینك باش
غ غببه - غلصمه - غنه * مای - بوغاز - طاناو
ف فم - فك - فؤاد * آغز - ایرن - یوراك یعنی کونکل معنالرینه
ق قلب - قفا - قدم * یوراك - جیلکا - آیاق
ك کف - کتف - کعب * اوچ - اینك باشی - طوبوق
ل لسان - لحیه - لوح * تل - صقال - کوکراك سویاکی
م مرفق - منخر - منکب * ترساك - طاناو - اینك باشی
ن نغنوغ - ناب - نی * ذکر - تش - ایچ مای معنالرینه
و وجنه - وجه - ورك * یانکاق - یوز - اویلوق
ه هامه - هیف - هتف * باش توبه‌سی - قارنی بوکری - تاوش
ی یمین - یسار - یافوخ * اونك - صونك - می معنالرینه
بس سوید بن عقله مذکور وجه اوزه اوچاراوچار ذکرقیلغاچ عبدالملك شول

قدر راحتلنوب كولدی كه حتی آرقاسی اوزه یقلدی والله موندان آرتوق بولماس دیب سویدكا زیادەسی بلان انعام قیلدی ❊(حكایت)❊ هارون الرشیدكا صاتمق اوچون بر جاریه كیتوردیلر هارون جاریەكا دقت بلان قاراب كوردی جاریه ضورراق برورنلی بیتنك بر آز سیبكللری بار جاریەنی صاتوچیغه ایتدی اكر یوزنك سیبكل بولماسه وبورنی معتدلراك بولسه آلور ایدم دیكاچ جاریه درحال یاامیر المؤمنین رخصت بیورولور ایسه بر سوزم باردر دیدی هارون رخصت بیردی جاریه ایتدی

ما سلم الظبی علی حسنه كلا ولاالبدر الذی یوصف

فالظبی فیه خنس بین والبدر فیه كلف یعرف

یعنی ای امیر المؤمنین كیوك دخی بدر یعنی اون دورتنچی كیچه آی كوركاملك بلان معروف ایكان كیوكننك بورنی اعتدالدن خارج بدرننك دخی یوزنك سیبكللر بار دیدی بس هارون اول جاریەننك فصاحتنه كوره قبول ایتدی ❊(حكایت)❊ مأمون خلیفه‌كا بر كون صاتارغه بر جاریه كیتوردیلر كه حسن وجمالك بی نظیر وهنر وكمالك بی تقصیر لكن آقصاق ایدی بس مأمون جاریەده بو نقصاناتنی كوروب یوق كیراك توكل بار آلوب كیت دیدی جاریەبو سوزنی ایشتكاچ یا امیر المؤمنین (انه فی وقت حاجتك لا یكون بحیث تری) دیدی یعنی یاامیر المؤمنین من‌ده بولغان عیب ونقصان حاجتنكز وقتنك‌سزكا كورونماس اول دیدی آندان صونك مأمون بوجاریەننك بیله درحال جواب بیروینه حوش وقت بولوب امر قیلدی بو جاریەنی امیر اوچون صاتوب آلدیلار ❊(حكایت)❊ بنی تمیم قبیلەسندن بر طائفەننك حرف مضارعتنی كسره بلان اوقومق قاعدەلری ایدی بوطائفەدن بر كوزال وجمال ایاسی خاتون بار ایدی اول خاتونغه ظرفادان بر كمسنه اول خاتوننی اویالتمق اوچون لطیفه طریقنچه (لای شیء یا بنی تمیم ما تكنتون) دیدی یعنی ای بنی تمیم سزلر نی اوچون كنیەلنمای‌سز یعنی سزننك قبیلەنكز نی اوچون كنیه استعمال قیلمای دیدی اول جمیله خاتون دخی نون‌ننك كسرەسی بلان (ولم لانكتنی) دیدی یعنی اول خاتون‌ننك مرادنچه نی اوچون كنیەلنمای‌مز دیمكدر خاتون‌ننك سوزین ایشتكان آدملر كولوشوب اچلری قاتدی یكت ایتدی ایتارمن ایتارمن دیدی اول خاتون دخی یكت‌دن اوتنوب صورادی ای یكت سن عروض بلورموسن دیدی لكن مرادی یكت‌دن انتقام آلمق ایدی یكت بلامن دیب جواب بیركاندن صونك خاتون ایتدی شاعرننك (حولوا عنا كنیستكم یابنی حمالة الحطب) دیكان شعرین نقطیع قیلوب قاراسەنه دیدی بویكت تقطیع قیلا باشلاب حولوا عن

فاعلاتن

فاعلاتن ناکنی دیب تورغانده قزننك ویکت ننك یولداشلاری غایت کولوشوب آفرین وتحسین بارك الله یا خاتون انتقامنکنی آلمای کیتمادنك دیدیلر

❁(حکایت)❁ خلفاء عباسیه دن متوکل خلیفه کا بر شاعره جاریه نی صاتماغه کیتوردیلر خلیفه ننك مصاحبلرندن ابو العینا اسملی بر کوزسز کشی بار ایدی خلیفه جاریه ننك فصاحتن تجربه قیلمق قصدی بلان ابو العیناغه بیوردی ابو العینا (الحمد لله حمدا کثیرا) دیدی جاریه دخی علی الفور جواب بیروب (حیث انشاءك ضریرا) دیدی بو سوزننك سیاقندان منی کوره آلمادنك دیکان سوز مستفاد بولور که ابو العیناغه تعریضدر بو خصوصده بو جاریه ابو العیناغه قاطی ایتکان بولسه ده فصاحتی اوچون آنی متوکل خلیفه صاتوب آلدی * بعض حکیملر دیمشلردرکه چولماك صاوت یاکه تاش صاوت تازامیدر یارقمیدر قول بلان صوغوب قارارلار ادم ننك حالی هم اوشانداق آدمنی سویلاشدروب قاراب تجربه قیلورلار * خلفاء امویه دن عبد الملك بر کشی کا ایتدی ای فلان سویلاش دیدی اول کشی ایتدی یا امیر المؤمنین نی سویلاشایم اوّل سز سویلاشنکز سوز سوزنی آچار دیدی سوزدن سوز چغار دیمکدر ❁(حکایت)❁ طی قبیله سی عرب ننك باشقه قبیله سندن بر صبی بالانی اسیر ایتوب کیتکانلر ایدی اول بالاننك آتاسی باروب اوغلین خلاص قیلمق اوچون بر مقدار مال بیرماکچی بولوب مذکور قبیله اهلی کوبراك مال صوراغانلق سببلی بو کشی ننك اول قدرکا حالی یتماسلك بولغاچ فرقدان دیکان ایکی کوکب نی جبل طی اوزرنده ایرته وکیچ داخل قیلغوچی باری تعالی بلان قسم ایتامن که شول ایتکانمدن غیری بیرورکا قدرتم یوقدر دیب مأیوس بولوب اوغلمه خلاص طریقن بلدردم شاید فهم ایتار دیب طنچلاب قایتوب کیتدی یعنی کویاکه اوغلنه مذکور سوز بلان جبل طی طرفنده بولغان فرقدین کا کیچ بلان قاچ دیماکا اشارت قیلدی اوغلی غایت فهیم وزیرا ککی سببلی شول کیفیتچه قاچوب نجات تابدی ❁(حکایت)❁ بر زمانده بر مدرس ننك شاکردلری بر نرسه سرقه لب یاکه سرقه لنمش نرسه آلوب حاکم آلدینه چاقرلسه لار کیراك مدرس اوزی هم چاقرلش بولوب ضبطیه محکمه ده آرلی بیرلی یورکانده یا شاکردلر بر یاشار بوزاونی سز نیچوك دیب ایته سز دیب طاننکز دیکان سوزکا اشارت قیلدی نقل قیلدیلار که بو مدرس سعید حضرت ایمش رحمه الله تعالی

❁(حکایت)❁ بر فقیر بر بقال ننك دکاننه بر نرسه صاتوب آلماغه باردی تیز تیز دیب آشوقدردی بقال ننك دکاننده باشقه کشیلر هم نرسه آلورغه کیلکانلر ایدی یتوشه آلماغانلقدان فقیر آشوقدرغان اوچون فقیرنی سوکدی بو فقیر آیاغندان باشماغین صالدی ده باشماق بلان دکانچی ننك باشنه صوقدی بقال قاضی غه باروب

شکایت قیلدی قاضی درحال فقیرنی چاقرتوب ای فقیر اول بقال‌ننك باشنه نی اوچون صوقدنك اولوغ عیب اشلادنك من سنی سیاست قیلور ایدم فقیرلکنك اوچون عفو قیلامن بار اول بقال‌غه یارطی آلتون بیر راضی قیل دیدی فقیر درحال کسه‌سندن بر آلتون چقاردی قاضی قولنه بیردی وباشنه باشماق بلان بر مرتبه صوقدی ایتدی اکر قاضی‌ننك حکمی شول بولسه یارطی‌سین بقال‌غه بیر یارطیسی اورنکا بولسون دیدی ❁(حکایت)❁ بر شاعر بر بای آدم‌ننك خانه‌سنه باردی باینی مدحلاب شعر ایتدی اول بای آدم مونکار بیك خوشنود بولدی ایتدی حاضرده منم قولومده آقچه‌م یوق لکن آشلغم بیك کوب ایرته‌گا کیل سنکا آشلقدان بر نرسه بیروب یبارورمن دیدی شاعر ایرته‌گوسین ینه بای‌ننك خانه‌سنه کیلدی بای ایتدی نی حال نیك کیلدنك دیدی شاعر ایتدی کیچه آشلق بیرورمن دیب وعده قیلغان ایدنك آننك اوچون کیلدم دیدی بای ایتدی عجب‌سن احمق ایکان سن سن منی سوزنك بلان خوشنود قیلدنك من هم سنی سوزم بلان خوشنود قیلدم دیدی *

(روضه)

حیا * سکوت حفظ لسان * غیبت * نمیمه * عزلت * یالغوزلق * کشی‌کا قاتشو * پیغمبر علیه السلام ایتدی (الحیاء شعبة من الایمان) یعنی حیا واویاتلی‌لق ایماندان بر تارماقدر دیدی * اویالچان یوزده ایمان بار عوام سوزیدر * علی رضی الله عنه ایتدی حیا کیومی براونی اورتسه آننك عیبن کشی کورماس حیا بلان اورتولش یوز قطیچقده صاقلانمش انجو کبك‌در * امام شافع ایتدی امام اعظم‌نی زیارت قیلمق اوچون بغدادقه باردم ایرته نمازینه توغری کیلدم ایرته نمازنی اوقودم بسم الله‌نی جهر قیلمادم وقنوت دخی اوقومادم امام اعظم‌دان اویالدم دیدی * وهب رضی الله عنه ایتدی اکر برصبی بالاده ایکی خلق تابولسه یعنی حیا وقورقو بولسه اول بالاده امید باردر دیدی * علی رضی الله عنه ایتدی ایدکو عملنی ریا بلان قیلما وایدکو عملنی قیلودان اویالما کوب سویلاشکان کشی‌ننك سوزنده خطاسی‌ده کوب کشی‌ننك عقلی کامل بولسه سوزی ناقص بولور یعنی آز سوزلی بولور دیدی * نخعی حضرتلری ایتدی آدمنی کوب سوز کوب مال هلاك قیلادر دیدی * لقمان حکیم ایتدی ای اوغل آدمیلر کورکام سوزلری بلان ماقتانسه سن کورکام سکوتنك بلان ماقتان دیدی * (الکلام فضة والسکوت ذهب) یعنی سویلاشوکوش بولسه تیك تورو آلتوندر * امام ابو یوسف مجلسنه بر کشی همیشه کیلوب بیك اوزاق اوتورور ایدی اصلا سویلاشماس

ایدی ابو یوسف ایتدی یا فلان سن نیلک سویلاشمیسن مسئله صورامیسن دیدی
اول کشی ایتدی یا قاضی القضات منکا ایتسنه روزه توتقوچی قای وقت آوز آچادر
امام ابو یوسف ایتدی قویاش بایوغاچ آچار دیدی اول کشی ایتدی امایارطی تونکاچه
قویاش بایوماسه نیشلار دیدی ابو یوسف کولدی ده جریرننک بر بیتن کیتوردی
وفی الصمت زین الغبی وانما صحیفة لب المرء ان یتکلم
عایشه رضی الله عنها ایتدی آدم اوغلانلارینه من عجب کا قالامن که ایکی فرشته سی
خبرچیلر یدر آدم ننک تلی اول ایکی فرشته ننک قلملری در وتوکروکی اول ایکی
فرشته ننک قارالاری در شولای بولغانده بو آدم اوغلانلاری نیک مالایعنی بلان
سویلاشه در دیدی * لقمان حکیم ایتدی هر بر نرسه ننک دلیلی بار عقل ننک
دلیلی فکر فکرننک دلیلی سکوت وصمتدر دیدی * یونس علیه السلام حوت
قورصاغندن چققاچ بیك اوزاق توردی برده سویلاشمادی نیك برده سویلاشمای
سن دیدیلر ایتدی منی سوز بالق قورصاغنه کرتدی دیدی * کیچه کوندز وهر
وقت تل باشقه اعضالارغه ایتور نی حالنکز بار نی کیفیتده سز دیرور اعضالار
ایتورلر اکر سن بزنی قویسانك بزننك حالمز اییكودر دیرلر * فیثاغورث ایتدی
آفت ننك کوبراکی حیوانلارغه تللری یوقلقدن کیله در اما آدملرکا آفت سوز
طرفندن کیله در * سوزننك وقتن بلورکا تیوش بعض اورونده سوز یخشی بعض
اورونده سکوت یخشی دیدی ❀(حکایت)❀ امام اوزاعی حضرتلری یاننده کوب آدملر
بار ایدی هر توغرودان کوب سوزلر سویلاشدیلر آرالارنده بر اعرابی بار ایدی
هیچده سویلاشمیچه تیك اوتوردی ایتدیلر نیك سن برده سویلاشمیسن دیدیلر
اعرابی ایتدی ایر کشی ننك اولوشی قولاغنده در تلنده کی اولوش غیرلر اوچوندر
دیدی اوزاغی ایتدی سویلاشدی می سزکا اما یخشی سوز ایتدی دیدی *
عروه بن مالك کا ایتدیلر اوزنك ننك علمنکدن بزکا بر نرسه سویلامیسن دیدیلر
ایتدی اکر سویلاسام سز منم یانمه جیولسه نکز کیراك اما مونی کونکلم معقول
کورمیدر کونکامه بو حب ریاست کبك طویولادر کونکلمده حب ریاست بولسه
البته دنیا آخرت خسراننده بولسام کیراك دیدی * قتاده رضی الله عنه ایتور
ایدی اکر ده حسن رضی الله عنه ننك حب ریاستی بولماسه صواوستنده جیاولب
یورور ایدی دیر ایدی * فضیل ایتدی براو یالغوزلقدان قاچوب آدمیلرکا
مونسلانسه ریادان سلامت بولماس دیدی * شقیق بن ابراهیم ایتدی آدمیلرکا
یاقنلق قیل اوتیقه یاقنلق قیلغاننك شیکللی نتاکه اوتدان یراقراق تورسانك
فایدالاناسن یاقنراق بارسانك اوت سنی یاندرادر دیدی * جنید بغدادی
حضرتلری ایتدی سری سقطی دان ایشتدم که سری سقطی ایتدی بر وقتنی

شیخم ابوجعفر کیلدی من‌ده بر نیچه جماعت بار ایدی یا سری اش سزلرننك اورنی سن بولدنك‌مو دیدی اول جماعت جیولغانن معقول کورمادی دیدی* عمر رضی الله عنه ایتدی یاورلارغه قاتوشودان یالغورلقده راحت آرتوغراقدر دیدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی‌کا آدمیلرننك سیوکلیراکی شول کمسنه‌لردر که آلار متقیلردر یاشرنلردر آلار غایب بولسه‌لار آلارنی آدمیلر یوقسونماسلار حاضر بولسه‌لار آلار یاقن بولماسلار آلار ائمهٔ هدی‌در دیدی* مالك بن دینار حضرتلری بر راهب‌کا ایتدی یا راهب منکا بر وعظ ایتسنه دیدی راهب ایتدی اکر اوزنك بلان آدمیلر آراسنه تیموردان قویما ودیوار یاصارغه حالنك بولسه یاصا دیدی * سقراط حکیم‌کا ایتدیلر پادشاهلارغه برده قاتوشمایسن‌له دیدیلر سقراط حکیم ایتدی خلوه‌ده یالغوز بولمقنی راحت راك تابدم دیدی* حاتم اصم ایتدی ایونکده ملازم بول اکر سنکا مصاحب کیراك بولسه الله تعالی سنکا یتار اکر یولداش استاسنك ایکی یولداشنك بارکه قرآن بلان اجلنکدر آلار سنکا یتار قرآن سنکا مونس بولور اولومنکنی ایسنکا توشرمك سنکا وعظ ایتار دیدی * امام شافع رضی الله عنه ایتدی

فطوبی لنفس وطنت قعر دارها مغلقة الابواب مرخی حجابها

یعنی خانه‌سی‌ننك تورنده ایشك بیکلاب پرده‌ارین توشروب خلوتده اوتورغان کشی‌کا نی‌سویونوچدر دیمکدر ودخی بر شاعر دیمشدر که

عفا الله عن هذا الزمان فانه زمان عقوق لا زمان حقوق

وکل رفیق فیه غیر موافق وکل صدیق فیه غیر صدوق

یعنی الله تعالی اوشبو زمانه‌مزده عافیتده قیلسون زیراکه زمانه‌مز حقوق زمانه‌سی توکلدر بلکه عقوق زمانه‌سی‌در موافق یولداش یوق خلوص قلبدن بولغان دوست یوق دیمکدر * ودخی ابو اسماعیل رحمة الله علیه دیمشدر که

اعدی عدوك ادنی من وثقت به فحاذر الناس واصحبهم علی دخل

غاض الوفاء وفاض الغدر وانفرجت مسافة الخلف بین القول والعمل

ابوبکر رضی الله عنه ایتدی (استراحة المؤمن فی خمولة) ودخی حکیملر دیمشلردر که آدمدن قاچ یرتقوچی حیواندان قاچقان شیکللی زیراکه ایمدی بو زمانده آدم قالمادی مکر قالدی تیبه تورغان ایشاك یاکه اوره تورغان ات یاکه سری آچولغان دوستلار وآدمیلرننك یاورلارندان استعاذه قیل ایذکولرندن ده صاقلان دیمشلردر* بر حکیم اوزی‌ننك فرزند اشنه‌یازدی ای فرزند اش سننك زیارتنکا کیلوب سنی اکرام قیلغوچی دوستلارنکدان صاقلان سننك کوننکنی آلار غصب قیلور دنیا آخرتنی سن بر کون بلان تابارسن بر کوننك جویالسه دنیا آخرت خسرانده

قالورسن دیدی * الله غیور وکونچیدرکه بر موءمن ننك کونکلنده الله تعالی دان غیری ننك محبتی بولسه یاراتماس * علی رضی الله عنه ایتدی (طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس) حدیثده کیلدی که آدمیلرکا قاتوشوب آدمیلرننك اذاسنه صبر ایتکان موءمن آدمیلرکا قاتوشماغان موءمن دن آرتوغراقدر * متصل وحدتکا ویالغوزلققه مونس بولغان کشی نیده ماقتامایلار * ودیمشلر درکه عزلت دن صاقلانکز زیراکه ایذکو آدمیلرکا قاتوشمقده فایده الی عبرتلر واولوغ وعظلر باردر *

وحدة العاقل خیر　من جلیس السوء عنده

وجلیس الخیر خیر　من جلوس المرء وحده

حکیملر ایتدیلر آش صایلامق بدن کا توزوکلك جلیس صایلامق نفس کا توزوکلك * بعض اشنکنی اصلاح قیلمق اوچون اوزنکا مونس مصاحب ازلامك ضایع اش توکلدر لکن (وقلیل ماهم) *

ما ضاع من کان له صاحب　بقدر ان یصلح من شأنه

وانما الارض بسکانها　وانما المرء باخوانه

ابن عباس رضی الله عنه کا بر کشی ایتدی الله تعالی دن دعا قیلسنه الله تعالی منی آدمیلردن مونکسز قیلسه ایدی یعنی آدمیلرکا احتیاجمنی توشرماسه ایدی دیدی ابن عباس ایتدی آدمیلرننك حاجتلری بر برینه متصلدر نتاکه آدم ننك اعضاسی بر برینه متصلدر کشی اوزی ننك بر اعضاسندان نیك مستغنی بولسون لکن ایت الله تعالی منی آدمیلرننك یاوزلغندان صاقلاسون دیکل دیدی * عمر رضی الله عنه ایشتدی بر کشی دعا قیلا (اللهم اغننی عن الناس) دیدی عمر رضی الله عنه ایتدی ای کشی سن اولوم تلی سن آخر دیدی لکن سن ایت (اللهم اغننی عن شرار الناس) دیب دیدی　والله اعلم

ودخی سکوت وحفظ لسان حقنده قوله تعالی (ما یلفظ من قول الا لدیه رقیب عتید) یعنی آدم ننك آغزندان نیند این کنه سوز چقسون مکر آننك یاننده ایذکو ویاوز عملین کوزاتوب تورغوچی ایکی فرشته باردر بنده ننك اوزینه ثواب کیتوره تورغان ایذکو عملنی یاکه عذاب کیتوره تورغان یاوز عملنی یارماغه حاضر تورورلار که برسی ایذکولکنی یازار برسی یاوزلقنی یازار قیامت کوننده حساب اوچون ضبط وتحریر قیلورلار * تفسیر بیضاویده یازارکه ایذکولکنی یازغوچی فرشته یاوزلقنی یازغوچی فرشته کا ناظردر قاچانکه بنده بر ایذکو اش اشلاسه اول ایذکولکنی یازغوچی فرشته توقفسز بنده ننك بر ایذکولکنه اون ایذکولك یازار اکر بنده بر یاوز اش اشلاسه اول ایذکولك یازغوچی فرشته یاوزلق یازغوچی فرشته کا یدی ساعت مقداری کوتدرر یعنی یاوزلغن یازما بلکه توبه

واستغفار قیلور صبر ایت دیب امر ایتار * ودخی معلوم اولاکه هر بر مکلف وعاقل آدمکا لایقدرکه دین مصلحتی اوچون بولغان سوزلردن غیری سوزلرده تلین طیمق وصاقلامق لازمدر قاچانکه سویلاشمك بلان سویلاشماسلك ایکی‌سی برابر بولسه سویلاشماملك سنتدر زیرا که مباح بولغان یرلرده‌ده بعض سوزلر مکروه وحرامغه موءدی بولادر سکوت جانبی هر حالده سلامتلکدر * حفظ لسان خصوصنده وارد بولغان حدیثلر کوبدر * امام بخاری‌دان وجامع صغیردن قارالور * امام شافع رضی الله عنه ایتدی بر کمسنه سوز سویلامك تلاسه بر زمان فکر ایتمك لازمدر اول سویلاسی سوزنده خیر ومصلحت بارمی اکر خیر ومصلحت بارلغی بلنسه سویلاسون اکر شبهه‌سی بولسه خیر ومصلحتی ظاهر بولماینچه سویلاماسون دیدی * امام بخاری ومسلم ابو موسی الاشعری‌دن روایت قیلمشلاردرکه اشعری ایتدی بر کون رسول الله‌دن صورادم یارسول الله مسلمانلارننك افضلی واشرفی کمدر پیغمبر علیه السلام ایتدی (المسلم من سلم المسلمون عن لسانه ویده) بیوردی یعنی مسلمان شول کسنه‌درکه ارکان دینی تمام یرینه کیتورکان صونکنده‌ده آننك تلندن وقولندن مسلمانلار ایمین بولور بس بو کمسنه حقیقی مسلماندر دیمکدر * ترمذی‌دن روایت اوزره عقبه بن عامر رضی الله عنه ایتدی پیغمبر علیه السلامدن سوءال قیلدم یا رسول الله نجات وسلامتلككا سبب نیدر دیدم پیغمبر علیه السلام (امسك علیك لسانك ولیسعك بیتك وابك علی خطیئتك) بیوردی یعنی یاعقبه تلنکنی صاقلا ودخی آدمیلردن عزلت ایتوب ایونکا ملازم بول قیلغان معصیتلرنك اوچون یغلا دیدی * ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (من حسن اسلام المرء ترکه مالا یعنیه) دیدی یعنی کشی‌ننك مسلمانلغی‌ننك کورکاملکندندر مالایعنینی ترك ایتمك که مسلمانلق‌ننك کورکاملکی اوزینه دنیا وآخرتده فایده بیرمای تورغان سوزنی سویلاماملکدر دیمکدر ❊(حکایت)❊ بر حکیمدن سوءال قیلدیلار آدم اوغلانلارنده کوب عیبلر باردرمی دیدیلار حکیم ایتدی آدمده کورنکان عیب وقصورنی صاناب بترور حال یوق آنی لکن آدمده بر صفت باردرکه اکر آدم آنی استعمال قیلسه جمیع عیبلردن سلامت بولورکه اول صفت تلین صاقلامقدر دیدی * امام شافع رضی الله عنه ایتدی (مثل اللسان مثل السبع ان لم توثقه عدا علیك) یعنی تل بر یرتقوچی حیواندرکه اکر بیلاماسنك سنکا تعدی قیلور یعنی تلنکنی تیك توتماغه وسکوتکا اوکراتکه سنکا زیانی ایرشماکای ینه بو معناده بر شاعر دیمشدرکه

احفظ لسانك ایها الانسان   لا یلدغنك انه ثعبان

کم فی المقابر من قتیل لسانه　کانت تهاب لقائه الشجعان
یعنی ای آدم سن تلنکنی صاقلا تا که اوزنکنی چاقماسون زیرا که تل اژدهادر
تلی سببلی اوترلش کشیلر آزموقبرده آلار شوند این کشیلر ایدی که آلارغه
یولوقماغه نی بهادرلار خوف ایتارلر ایدی دیمکدر * وهب بن وردی ایتدی تحقیق
حکمت اون اولوشدر توقزی حفظ لسانك و سکوتك در برسی آدمدن عزلت قیلمقك در *
ودخی موعظهء حکمیه دندر که (لو قرأت صحیفتك لاغمدت صفیحتك ولو رأیت
ما فی میزانك لختمت علی لسانك) کیلمشدر یعنی اکر سن عملنك ننك دفترین
اوقسانك ایدی قلچنکنی قینیه طغار ایدنك یعنی تلنك بلان وفعلنك بلان
هیچ براوکا جبر ایتماس ایدنك اکر عمل میزاننکنی کورسنك ایدی تلنکا مهر
اورور ایدنك دیمکدر * ینه عاقللر سوزندندر که دیمشلر بعض وقتك سکوت
وتیك تورمق سوزدن یخشیراق بولوب توشار زیرا احمقلارسنکا تل اوزاتسه لار
اول وقت سن آلارغه سکوت بلان جواب بیرسنك سوزلری کیسولوب سن سلامت
بولورسن احمق ملزم بولورنتا که من (اجاب السفیه سفه ومن سکت عن جوابه نبه)
❀(حکایت)❀ ملك بهرام بر کیچه ده اوزی ننك خاص باقچه سنك اوتورغانده
قولاغنه بر قوش طاوشی کیلدی درحال اوقین جیه سن آلدی ده قوشنی آتوب
توشردی فافهم * آدم کا توکل بلکه قوش قه ده تلین صاقلامق نی کوزال اشدر اکر
تلین صاقلاسه ایدی یعنی طاوش بیرماسه ایدی هلاك بولماس ایدی دیدی *
عمر بن العاص حضرتلری ایتدی سوز دوا کبکدر اکر کیراك قدری استعمال
قیلنسه فایدك بیرور اکر لازم بولغان مقدارندان آرتوق بولسه هلاك ایتار *
حضرت لقمان اوزی ننك اوغلنه وصیت ایتمشدر که ای اوغل خلق تللری
وسوزلری بلان ماقتانغان وقتك سن سکوتنك بلان ماقتان زیرا که هر ایرته
وکیچه آدم ننك اعضالاری بر بری ننك حاللرین صوراشورلار تل باشقه اعضالاردان
نی حالنکز بار دیب صوراغان وقتك اعضالار جواب بیرور که اکر سن بزلرنی
حالمزکا قویسانك خیر وصلاح اوزره مز دیرلر *
تحریم غیبة * غیبة غین ننك آستی بلان ایتولور معناسی هر کم کا معلومدر
مستطرف ایاسی دیمشدر که غیبت اقبح قبایحدندر یعنی قباحت نرسه لرننك ده
قباحتراکیدر وقباحت بولغوچی بر صفت ذمیمه در وکوبراك آدملر بو صفت
بلان مبتلادر غیبتدن سلامت بولغان کشی آزدر اما غیبت ننك دینکزی بیك
کینکدر غیبت کیمه سنه اوتورغان کشی تلاسه قایك یوزار * کشی نی آرتنك سویلامك
کیراك کشی ننك دینی ودیانتی حقنك بولسون کیراك بدنی کیراك اوزی کیراك
خلقی وفعلی وکیراك خلقتی کیراك مالی کیراك بالا چاغاسی کیراك خاتونی

کیراك خذمتچیسی کیراك چالماسی کیراك کیومی کیراك توروشی ویوروشی کیراك تدبیری کیراك آشامق ایچماکی حقنده بولسون کشی‌نی عیب ایتوب سویلامك غیبه‌در حرامدر ودخی غیبت تل بلان کنه‌ده توکلدر بلکه یازوب یاکه کوز بلان باش بلان وغیر نرسه‌لر بلان اشارت قیلوب غیبتلامکنی هم شاملدر مثلا کشی‌ننك دینی حقنده غیبت نماز اوقومی زکوة بیرمای خیانتلی ظالم آتاسین آناسین رنجوته طهارت آلا بلمی نماز اوقی بلمی یاکه غیبتدن صاقلانمای دیکان کبك نرسه‌لر هم غیبتدر * اما بدنی حقنده مثلا اقصاق چولاق صوقر طاز طاباناق اوزون قارا چوطر صاری پشلاق دیکان کبك * اما خلقی فعلی حقنده مثلا ادبسز چیرکانماس حقنی طانومای کوب سویلاشه کوب آشی یوقوچان مورثیك بالاسی یاکه میشان بالاسی خلقسز آچوچان هوالی ریالی دیکان کبك نرسه‌لردر * کیومی حقنده مثلا کیومی قصقه چیلانی فلان چالماسی بیك داو کیومی اوزینه کیلوشمای کولماکی قارا کاوشی چالش فقیر ایکان بایلارچه کیونه اول قدر نی‌کا کیونورکا کیراك جارلی یرتلاچ صاران حسیس خاتونی آلای بالالاری بولای بالالاری اوزینه اوحشاماغان دیکان کبك سوزلر بارچه‌سی غیبتدر * ایمدی براونی اوزی مکروه کوره تورغان نرسه بلان غیبت قیلسانك اکر اول صفت آنده بولسه غیبتدر اکر اول صفت آنده بولماسه بهتاندر که غیبتدن هم یاماندر * پیغمبر علیه الصلوة و السلام صحابه‌لرینه تعلیم بورندن سؤال قیلدی غیبت نی‌نرسه‌در بلورموسز دیدی صحابه‌لر ایتدیلر الله بلور والله‌ننك رسولی بلور دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی بر مؤمن قرنداشنکزننك مکروه کورکان نرسه‌سی بلان ذکر قیلماقنکز غیبتدر یارسول الله ذکر قیلغان نرسه‌مز واقعا اول کشی‌ده بولسه‌ده غیبت‌مو دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی سز ذکر قیلغان صفت اول کشی‌ده بولسه‌ده غیبتدر اکر اول صفت آنده بولماسه اول بهتاندر بهتان غیبتدن‌ده یامانراقدر دیدی * ابو داوددن رضی الله عنه روایت قیلنمشدرکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم ایتدی معراج توننده بر قومنی کوردم طرناقلاری باقردان طرناقلاری بلان یوزلرین طرناب یرتارلار جبرائلدن بولار کملردر دیب صورادم ایتدی بولار دنیاده ادم ایتن آشاغان آدملردر یعنی آدمنی خور حقارت وغیبت قیلغان آدملردر دیدی * ودخی پیغمبر علیه السلام (ایاکم والغیبة فان الغیبة اشد من الزنا) آننك آرتندان ینه (ان الرجل لزنی فیتوب الله علیه وان صاحب الغیبة لم یغفر له حتی یغفر له صاحبه) بیورمشدر بو حدیث جابر رضی الله عنه روایتی‌در یعنی لازم بولسون سزلرکا غیبتدن صاقلانمق زیرا غیبت کناهسی‌ننك جزاسی زنا

کناهسی‌ننك

كناهسی‌ننك جزاسندان وعذابندان قاطیراقدر چونکه ادم اقتضاء بشریت سببلی زنا بلان کناهغه مرتکب بولسه توبه واستغفار ایتکاچ حق تعالی اوزی‌ننك رحمتی بلان توبه‌سین قبول ایتسه جزادان قوتولور اما غیبت ایتکان کشی توبه قیلسه‌ده مغتاب کشی بحیل‌لامای تورون الله تعالی آننك توبه‌سین قبول ایتماس‌دیمشدر * غیبت قیلغوچی شول حالده‌وفات‌بولسه ایمدی بحیل‌لاشمك ممکن بولماغان اوچون عذاب قاطیلغی متحقق بولور دیمکدر * انس رضی الله عنه‌دن روایت‌قیلنمشدرکه بر کشی بر مسلمان‌ننك ایتن آشاسه یعنی غیبت ایتسه یاکه بر کمسنه‌نی والی وضابط کمسنه‌لرکا چاقرسه قیامت کون ویل‌وعذاب بلان ندا قیلنور یعنی عرصات قیامتده آننك حقنده های نی اوکنوچدر غیبة قیلغان کمسنه‌لرکا دیب ندا قیلورلار اکر براو بر کمسنه اوستوندن دین‌کا متعلق اشلرده غمز قیلسه وچاقسه اول کشی قیامتده نی‌جزا کورسه کیراك * بنی تمیم‌ننك امیرلرندن احنف بن قیس دیکان مشهور آدم تشکرا دیمشدرکه الحمد لله من‌ده‌ایکی خصلت باردر برسی بودرکه براو مجلسمدن‌توروب کیتسه انی غیبت ایتمای‌من ینه برسی بودرکه بر قوم منی سوزلرینه مصلحتلرینه اوزلری قاتوشدرمای توروب قاتوشمای‌من دیدی ذهی خصلت* منقولدرکه ابتدا غیبت‌قیلغان ابلیس‌علیه‌اللعنه‌درکه آدم‌علیه‌السلام‌نی غیبت‌قیلدی* ودخی روایت قیلنمشدرکه حق تعالی موسی علیه‌السلام‌غه وحی قیلدی غیبت‌ایتکان کشی توبه‌ایتسه‌ده‌وتوبه‌ایتوب‌جنتلك‌بولسه‌ده جنت‌کا کرکانلرننك آخرغی‌سیدر وغیبت‌کا مصر بولوب توبه‌سز اولکانلر جهنم‌کا کرکانلرننك اوّلیدر دیدی * ودخی حکیملر دیمشلردرکه سن‌ده یوق کورکام صفت بلان وکورکام خلق بلان سنی مداهنه یوزندن آلدنکده‌ماقتاغان دنی کمسنه‌دن ایمین بولماکه سن‌ده یوق بولغان مذموم صفت بلان ومذموم‌خلق بلان‌ده سنی‌اول کمسنه آرتکنده‌یامانلار دیمشلردر* ودخی سننك آلدنکده غیری‌نی غیبت قیلغان کشیکا اعتماد قیلماکه سنی دخی غیرلرننك آلدنده غیبت ایتار خوب یخشی سوزدرکه کونکل‌دفترینه یازوب قویمق تیوش ❀(حکایت)❀ حسن بصری حضرتلرینه ایتدیلر سنی فلان‌کشی غیبت ایتدی دیدیلر حسن بصری درحال‌اول‌غیبت قیلغان کشیکا بر طبق خرما یباردی اول کشی خرمانی آلغان ساعت حسن بصری‌غه‌کیلوب من سزنی غیبت قیلمش ایکان منکا هدیه یبارماکنکزده نی سبب باردر دیدی حسن ایتدی‌سن منکا‌ایذکولکنکنی یباردنك من دخی آننك مکافاتنه خرما یباردم دیدی معلوم بولدی‌که غیبت قیلغان‌کشی‌ننك ایذکولکی غیبت قیلنمش کشیکا بیرولور وآننك کناهسی‌غیبت‌قیلغوچیغه‌یوکلاتولور ایمش* ابن مبارك دیمشدرکه

اکر بر کشینی غیبت ایتمك تلاسام ایدی آتامنی آنامنی غیبة ایتار ایدم چونکه غیبت ایتکانم اوچون منم ایذکولکم غیبت قیلنمش کمسنه‌کا کیتار بو تقدیرده آتام آنام بو ایذکولك‌کا بیکراك احقدر دیدی * ودخی براو اعضاسنك عیب بولغان بر کشینی مثلا اقصاقنی مونا بولای یوری دیب تقلید قیلوب کورساتسه بولار بارده حرامدر * ودخی متعبد ومتفقه‌لر یعنی عابدلنکوچی وفقیه‌لنکوچی واوزلرین عابد وفقیه صورتنك کورساتوچی ریاکارلر براوننك حالندن صورالغان وقتك تیمه تیمه غیبتنه کرمایك الله تعالی هر قایسمزغه توفیق بیرسون بر برمزکا دعا قیلوشایق یاکه الله تعالی ظالم‌ننك شرندن صاقلاسون دیکان کبك دعالر صراحة غیبتدن هم یامانراقدر العیاذ بالله آدمنی عین تنقیص وتعییبدر * ودخی معلوم اولاکه غیبت‌نی ذکر قیلغان کشیکا حرام بولغان شیکللی غیبت‌نی طنکلامق هم حرامدر بو تقدیرده بر کشی براوننك غیبتن ایتسه ضرر خوفی بولماغانك طیمق لازمدر اکر ضرر خوفی بولسه هیچ بولماغانك کونکلندن انکار قیلوب مجلسدن چقمق لازمدر غیبت مجلسندن قاچمق لازم ایکاننه (واذا رأیت الذین یخوضون فی آیاتنا فاعرض عنهم) آیتندن دلیل استادیلر * بو معناده شعر

وسمعك صن عن سماع القبیح   کصون اللسان عن النطق به
فانك عند سماع القبیح   شریکا لقائله فانتبه

یعنی تلنکنی قباحت سوزلردن صاقلاغان کبك قولاغنکنی دخی قباحت سوز ایشتمکدن صاقلا زیرا قباحت سوزنی ایشتمکدن قاچماس ایسنك قباحت سوزنی ایتوچی بلان کناهده شریك بولور سن بو نصیحتم بلان اویغان همان غیبت طنکلاما دیمکدر *

نمیمه ونماچیلق سوز یورتمك معناسنك بو هم غیبت کبك حرامدر (ولا تطع کل حلاف) آیتی بلان نمیمه‌ننك حرمتنه دلیل استادیلر * ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی (لایدخل الجنة نمام حتی یطهر بالنار) یعنی سوز یورتکوچی جنهم‌ده اوط بلان پاکلاب چقارماینچه اوجماحقه کرماس دیمکدر * پیغمبر علیه السلام ایکی قبردن اوتکان وقتك های بو قبرلرننك ایالری عذاب قیلنورلار نی اولوغ کناهده عذاب قیلنورلار که برسی نماچیلق بلان سوز یورتور ایمش برسی بولندن استبرا قیلماس ایمش دیدی * امام غزالی حضرتلری دیمشدر که نمیمه بر کشی‌ننك سوزین ایکنچی کشی‌کا باروب فلان کشی سننك حقنکك فلان دیب ایتدی دیب نقل قیلمقدر ایمدی بولای بولسه آدمکا لازم ولایق بولغانی بودر که خلق‌ننك حالندن نی نرسه کورور ونی نرسه ایشتور ایسه سکوت قیلمقدر یعنی کورکان ایشتکان نرسه‌نی سویلامکدر * ودخی

نمیمه نقل قیلنمش کشی‌گا لایقدرکه فلان سننك حقنکده فلان دیب ایتدی دیکانده اشانماغای زیرا نمام فاسق‌در وخبری مقبول توکلدر ودخی نمام‌غه ایتکای موندان آری موندا این کشی سوزین سویلاشمه نمیمه حرامدر دیب نصیحت قیلغای وآنکا الله اوچون بغض ایتکای زیرا نمام عندالله مبغوض‌در وبغض فی الله واجبدر دخی اول نمام سوزی بلان منقول عنه‌گا سوءظن قیلوب صفوتینی بوزماغای * روایت قیلنمشدرکه صدر اسلام‌ده بصره‌ده امیر بلال بن برده حضرتلرینه برکمسنه کیلوب بر آدمدن نماچیلق قیلوب سوز ایتدی بلال اول نمام‌غه ایمدی سن بار کیت سننك حالندان وآننك حالندن تفتیش قیلایم دیب تفتیش قیلدی معلوم بولدی‌که اول نمام بولغان آدم فی الواقع ولد الزنا ایمش نتاکه ابوموسی الاشعری رضی الله عنه ایتدی (لا یبغی علی الناس الا ولد بغی) یعنی آدمیلرکا هیچ کم بغیر حق ضرر وطغیان ایتماس مکر ولد الزنا ایتار دیدی حاصل کلام نماچیلق آرتندان یورکان کشی بولماس مکر دنی الاصل بولور دیمکدر * روایت قیلنمشدرکه بر کون صحابه‌لرینه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی ای امتم سزلرکا آدمیلرننك یاوزراغی کمدر خبر بیرایم‌مو دیدی ایتدیلر یا رسول‌الله خبر بیره کورنکز آلار کملردر * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی آدمیلرننك یاوزراغی شول کشیلردرکه نمیمه بلان یوروب دوستلار آراسین بوزغوچیلاردر ودوستلارننك عیب‌لرین کشف قیلغوچیلاردر دیدی * ودخی ابوهریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (ملعون ذوالوجهین ملعون ذواللسانین ملعون کل شفار ملعون کل قتات ملعون کل نمام ملعون کل منان) بیوردی * غمازلق نماملق شفارلق قتارلق همازلق وغیبت خصوصا غمازلق وسعایت ایتمك اخلاق ذمیمه‌ننك‌ده اینك یامانراقیدر هلاك قیلغوچی بر فساددرکه غمازلق سببلی نی‌قدر جان نی‌قدر مال تلف بولمق احتمالدر ونی عزیز کشیلر خور بولمق احتمالدر خواجه‌لار قل بولمق ونی قدرقان توکولمك وایر بلان خاتون آراسنده طلاق واقع بولمق دوستلار دوشمان بولمق احتمالدر * بعض حکیملر دیمشلردرکه دوستلق ومودت اوغریلارندان صاقلاننکز آلار کملردر دیسه‌نکز آلار نمام وسعایه قیلغوچی بوزوق کمسنه‌لردر زیرا اوغریلار مال وجهاز اوغرلارلار اما بولار خلق‌ننك بر بری آراسنداغی دوستلقنی ومحبت‌نی وحسن الفت‌نی وحسن معاشره‌نی اوغرلارلار یعنی دوستلقنی کیسارلر اوسه‌تورغان آغاچنی کیسوب آلسانك توبندن ینه آغاچ اوسوب چغادر تن‌نی پچاق کیسسانك تورزاله‌در اما تل بلان کیسولکان جراحت ابدا تورزالمك‌نی قبول ایتماس ❁(حکایت)❁ معاویه رضی الله عنه احنف‌کا ایتدی من ایشتدم‌که سن برزننك

حقمزده شولای بولای دیب سویلامش سن دیب موأخذه قیلمق بولغانده احنف انکار ایتدی یعنی سویلاکانم یوق دیدی معاویه ینه تکرار تحقیق من اشانچلی کشیدن ایشتدم دیدی احنف ایتدی اشانچلی کشی غمازلق قیلماس دیب معقول جواب بلان قوتولدی *

معلوم اولاکه براو فلان کشی سنی سوکدی حقارت قیلدی فلان دیب ایتدی دیسه بلکل که اول حقارت قیلغان وسوککان کشی اوزیدر چونکه اول کشی سنی سوکدیمو سوکمادیمو سنکا معلوم توکل * حسن بصری حضرتلری (ستر ما عاینت احسن من اشاعة ما ظننت) بیورمشدرکه براوده کوزنك بلان کورکان محاسن نی یاشرمك آننك مظنون بولغان ذمیمه سن وقباحتن فاش ایتمکدن خیرلیدر ایکنچی پردهبو سوز بیله ترجمه قیلنمشدرکه خلق ده کوزنك بلان کورکان عیب نی وقباحت نی یاشرمك آنی فاش ایتمکدن خیرلیدر دیمش (فاختر ماشئت ولا تلمنی) *

ودخی حفظ لسان بابنده * آدمکا وحیوانغه لعنت قیلودان صاقلانمق حقنده اثرلر (لعن المؤمن کقتله) پیغمبر علیه السلام دان حدیث وارد بولمشدر یعنی بر مؤمن وموحد آدمکا لعنت قیلمق والله تعالی ننك رحمتندن سورولمك بلان بد دعا قیلمق اول مؤمن نی اوترمك کبکدر ودخی سنن ابی داودده مذکوردرکه الله تعالی ننك بندهلرندن بر بنده برنرسهکا لعنت قیلسه اول لعنت کوككا آشار وکوك ننك قپولاری الله تعالی ننك امری بلان باغلانور تاکه لعنت اوتماسون بس لعنت اونکغه صونکغه یوروب قایده باراسن بلماینچه قایتور اکر اول لعنت قیلنمش نرسه لعنتکا اهل بولسه آنکا توشکار اول نرسه لعنتکا اهل بولماسه لعنت قیلغان کشی ننك اوزینه قایتور دیمشدر * مستطرفده مذکوردرکه اوصاف ذمیمه بلان متصف بولغانلارغه لعنت جایزدر مثلا (لعن الله الظالمین) وغیرلری * واحادیث صحیحهده وارد بولمشدرکه رسول صلی الله علیه وسلم ربا آشاوچیلارغه صورت یاصاوچیلارغه آتاسنه آناسنه لعنت قیلغوچیلارغه الله تعالیدن غیرکا قربان قیلغورچیلارغه وخاتونلارغه اوحشاغان ایرلرکا ورشوت آشاوچیلارغه لعن الله دیب لعنة قیلمشدر بو حدیثلر بخاری ومسلمده مذکوردر دیب مستطرف کتابنده یازار *

(روضه)

سلامتلك * آورو * سرخاو * دوا * طب * طبیبلق * سقراط حکیم ایتدی اورنك ننك سلامتلکنك خصوصنده مهمل قالدرمق سنکا اصلا تیوش توکلدرکه اینك اوّل اورنك ننك سلامتلکنی قارامق وسلامتلکنکا سبب بولغان نرسهلرنی آرامق غایت ضرور اشدر * حکیملر دیمشلردرکه آدم اوغلانلاری ننك مطلوبی

ایکی نرسه‌در خیرلی اش ولذت‌در لکن بدن‌ننک تمام صحتی بولماسه لذت‌ده یوقدر خیرده یوقدر دیمشلردر * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی اکر بر مسلمان بر سرخاو بلان آورسه هیچ شك وشبهه یوقدرکه بو آورو سببلی آننك بولغان بارچه کناهلاری قویولور نتاکه آغاج یافراقلاری آغاچدان قویولادر دیدی ❁(حکایت)❁ محمد بن واسع‌ننك اوچ طابانده صزلاوق چقدی ایتدیلر بوزحمتکا بردوا ایتایك دیدیلر ایتدی تیمه‌نکز تیمه الله تعالی‌کا شکر ایتامن که الك کوزیمه‌چقمادی دیدی* (سئل بعضهم عن دلیل الصانع فقال ذل اللبیب فقر الادیب سقم الطبیب) * جالینوس حکیم ایتدی حددن تجاوز قایغو یمك قلب‌نی اوترور طامور قانلارین قاطرور آدمنی هلاك قیلور * ودخی حددن تجاوز شادلانمق قان‌ننك حرارتن یالقون قیلوب حرارت‌عزیزه‌کا غالب بولور آدمنی هلاك قیلور دیدی* قورغاشین صاوتدان دایم اچارکا عادتلانکان کشی قولنج زحمتی کورماس دیدیلر * علی رضی الله‌عنه زیتون ماین کوب استعمال قیلماغه بیورور ایدی ودیر ایدی‌که‌اوت‌نی آچار قاقرقنی کیتارور سنکرلرنی نعتور عاجزلکنی کیتارور خلقنی کورکام‌قیلور نفسنی خوش‌قیلور قایغونی کیتارور * حکیملر ایتدیلر سبب‌سز قایغو ییکان کشی‌ننك دواسی‌سوتدر * جالینوس حکیمدن سؤال قیلدیلار اخلاط نی‌نرسه‌در دیدیلر ایتدی‌قان‌عبد مملوکدرکه کوب وقتلك قل خواجه‌سنی اوترور صفرا قوتورغان ات‌درکه‌بدن‌باغچه‌سنك‌در بلغم‌پادشاهدرکه آنکابر ایشکنی بیکلاسنك ایکنچی ایشکنی آچار سودا یردر اکر یر تترا‌سه‌بوتون یر اوستونك نی‌بارهمه‌سی تترار دیدی دخی جالینوس حکیم ایتدی باشداغی اورونی غرغره قیلوب معده‌دکی آورونی قوصوب تنك‌کی آورونی اسهال قیلوب ایت بلان تیری آراسنداغی آورونی تیرلاب تاموداغی آورونی قان یباروب چقار دیدی * دخی جالینوس حکیم دیمشدرکه اوزنك‌ننك صحت‌لکنکنی صاقلامق اوچون ریاضتکا ایرنماسنك قورصاغنکنی توشورغونچه آشاماسانك آوروهم کورماس‌سن ضررلی‌نرسه‌نی آز آشامق‌فایدالی‌نرسه‌نی کوب آشامقدان‌خیرلیرا کدر دیمشدر* پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (المعدة بیت الداء) یعنی‌معده آورو یورطی‌در دیمکدر* جالینوس ایتدی اشتهاسی بولغان آورُوکشی اشتهاسی بولماغان صاوکشیدن امیدلیرا کدر دیدی * آوروننك نفسی تلاکان نرسه‌سین بیرمك نفسی اشتها قیلماغان نرسه‌نی کوچلاب بیرمکدن فایدالیراقدر ❁(حکایت)❁ بر وقت‌نی هارون الرشید سرخاو بولوب صحتلانکاچ ابن سماك کیلدی ایتدی یا امیر المؤمنین الله تعالی سنی ذکرقیلدی سن هم آنکا شکرقیل آنی ذکرقیل دیدی * علی رضی الله عنه ایتدی بر کمسنه آورو مسلمان‌ننك عیادتنه بارورغه چقسه اول

کشی اوجماح بولنەدر اکر آورو یاننه باروب اوتورسه آنی رحمت قابلاب آلور دیدی * تش آوروندان قاطی آورو بارمو دیب براودن صورادیلار آنە بر عرب بار ایدی (کل داء شرداء) دیدی * امام جعفر الصادق ایتدی اوچ نرسەننك آزی‌ده کوبدر اوط فقیرلك دخی آورو * بر وقتنی جالینوس حکیم سرخاو بولدی دارو ایتمای‌سن‌مو دیدیلر ایتدی اکر آورو کوکدن بولسه دارو باطل بولور یعنی اجل آوروی بولسه داروکار قیلماس دیمکدر * اوچ نرسه آدمنی هلاك قیلغوچیدر توق قارنلای جماع قیلمق کیبدرکان ایت آشامق آچ قارنلای صالقون صو ایچمك * ودخی ایتدیلر بدننی دورت نرسه هلاك قیلور توق قارن بلان جماع قیلمق قورو وکیبکان ایت آشامق توق قارنلای مونچەغه چابونمق وعجوزه خاتون‌نی آلمق * حکیملر دیمشلردرکه اوط اوچ تورلودر برسی بار آشار اچار بو بیزکاك اوطی‌درکه آدم‌ننك ایتن آشی قانن اچادر برسی دنیا اوطیدر آشار ایچماس وبرسی دخی تموع اوطیدرکه آشاماس‌ده ایچماس‌ده * طبیبلار اتفاق قیلمشلاردرکه طعام اوستنه طعام کشی‌نی آورو ایتار * ابوعلی سینا ایتدی

جمیع الطب فی البیتین درج	وحسن القول فی قصر الکلام
فقلل ان اکلت وبعد اکل	تجنب فالشفاء فی الانهضام
ولیس علی النفوس اشد بأسا	من ادخال الطعام فی الطعام
وفی خمس توق الماء ختما	فتلك الخمس مجلبة السقام
عقیب الاکل والاعیا وباه	وحمام وصحو من منام

طبیبلار ایتدیلر مقداردان آرتوق آشامق روح قەطارلق قیلور * آشامق ایچمك‌نی رعایه قیل بنانك محکم بولورکه بدننك سلامت بولور دیمکدر * توق قورصاق آورو یورطیدر آش‌دان صاقلانمق‌دوانڭ باشیدر هر بر بدن‌کا عادتلانکان‌ن بیرنکز یعنی نی آشارغه عادتلانکان‌سن آنی آشا دیمشدر * ادویهء مفرده حقندە ابن البیطارننك کتاب الجامع دیکان کتابنداں یخشی کتاب یوقدر دیمشلر * جالینوس حکیم ایتدی صحت‌ننك دوامی ریاضتدن‌وآز آشامقدن‌ اندر * بقراط حکیم ایتدی سلامتلك بر یاشرون خزینەدر هیچ کم آنی بلماس مکر بلور جویغان کشی یعنی آورو تیکاچ سلامتلك‌ننك قدری بلنەدر دیمکدر * ودخی مذکور حکیمدن منقولدرکه آیاقنی برنرسەکا قویمایٮچه صالوندروب یوقلامق ارقلق پیدا قیلور دیمشدر * نظام حکیم ایتدی اوچ نرسه عقلنی ایسکرتەدر کوزکوکا اوزاق وکوب قارامق کولکوکا چومق یعنی غایت کوب کولمك ودخی درياغه دایم قارامق دیدی * پیغمبر علیه السلام جیراکا چوقورندان قان آلدرمقنی نهی قیلدی اونوتچاقلق کیترور دیدی * صالقون صو بلان استنجا قیلماغه امر

ایتدی

ایتدی بوسر زحمتندن ایمین بولقدر دیدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه ماٴمون خلیفه بر وقتنی مروده خطبه اوقوغانده خلق بیك یوتکروشدی ماٴمون خلیفه ایتدی ای جماعت کم ننك یوتالی بولسه خمر سرکه سی اچسون دیدی اچدیلر هم شفا تابدیلر * ارسطالوس ایتدی جلان ننك آغوی اوزینه خیاتدر غیرلرکا تلفدر * جلان ننك آغوی جلان ننك ایچنده چاغنده جلی غیری ننك قاننه توشسه صالقون بولوب صالقونلغی بلان هلاك قیلادر * منقولدرکه سلیمان علیه السلام ننك محرابنده دارو اوسار ایدی هر بر اولن یا رسول الله من فلان آوروغه شفا دیر ایدی * لقمان حکیم حاجت خانه ده کوب اوزاق اوتورمانکز بوسر زحمتی آندان پیدا بولور دیب نصیحت قیلور ایدی * خلیفه حجاج اوزی ننك طبیبنه ایتدی طبنکدان بزکا خبر بیر دیدی طبیب ایتدی وطی قیلسانک یاش خاتوننی وطی قیل ایت آشاسنك یاش ایت آشا ایرته آشاسانك آرقانك اوزه یاتوب تور کیچ آشاسانك آزراق یور آشاغان طعامنك سنکمای توروب طعام آشاما استبرانکنی بتورماینچه وطشقه چقاسنك کیلوب یوقلاما یعنی اشنکنی بتوروب یوقلا ودخی جیلاك جیمشنی اوّل وقتنده آشا وصونکندان چققان جیلاك جیمش دن صاقلان دیدی * حکیم ابن زکریا ایتدی دوا بلان دوا قیلمقدان آش بلان دوا قیلمق آرتوقراقدر دیدی * بقراط حکیم ایتدی هر بر سببی معلوم بولغان آوروننك شفاسی باردر * جالینوس ایتدی طبیعت مدعی کبکدر آورو خصم کبکدر نبض وقاروره کواه کبکدر دوانی بیرکان وقت یوم قضا کبکدر طبیب قاضی کبکدر * صفرانك اورنی اوتده در سلطانی باغرده در بلغم ننك اورنی معده ده در سلطانی کوکراکده در سوداننك اورنی طالاقده در سلطانی یوراکده در قان ننك اورنی یوراکده در سلطانی باشده در دیدی * حرث حکیم ایتدی بیك ضرور بولماغانده دوانی ایچمه آننك فایداسی قدر فسادی ده بولادر دیدی ابوعلی سینا ایتدی

ولا تتعرض للدواء وشربه مدی الدهر الا عند احدی العظایم

دیدی ودخی ابوعلی سیناننك سوزیدرکه

بالشبه تحفظ صحة موجودة والضد فیه شفاء کل سقام

لا تحقر المرض الیسیر فانه کالنار تصبح وهی ذات ضرام

بقراط حکیم ایتدی هر بر آوورونی اوز یری ننك عقاقیری بلان دوا قیلنکز چونکه طبیعت اوزی ننك هواسنه واوز یری ننك غذاسنه مشتاقدر یعنی بر او غیر یرکا باروب سرخاو بولسه اوز شهرندان توپراغین واولنن وآشین صوین کیتورتوب دوا قیلنکز چونکه هر بر طبیعت اوزی ننك اصل یری ننك هواسین وآشین صاغنادر دیدی ❁(حکایت)❁ غسان رقه ده والی بولوب تورغان زماننده

سرخاو بولدی هیچ بر آشنی حتی هیچ بر دوانی قبول ایتمادی ابو عباد دیکان بر طبیب بار ایدی اول ایتدی بو آورونك سببی هوادر طبیعتنکز هوانی اوزکالاکاندر دیدی امر قیلدی بغداددان نیچه جراب توتورتوب هوا کیتورتدی کون صایون جرابدان غسان ننك یوزینه هوا یبارور ایدی آخر غسان سلامتلاندی ❁(حکایت)❁ بر وقتنی مأمون خلیفه طرسوسده باش آوروی پیدا بولوب سرخاو بولدی قیصر آنکا یازدی من ایشتدم که باش آوروی بلان مبتلا ایکان سز اوشبو بوروکنی باشنکزغه کیونکز باش اورونکز شاید تسکین بولور دیب بر بوروك یباردی مأمون بوروکنی آلدی لکن مسموم بولماغای ایدی دیب کیارکا قورقدی بوروکنی کیتورکان کشیکا کیدردی هیچ نرسه یوق باشی آورتا تورغان کشیکا کیدردی آوروی توقتادی اوزی ننك باشنه کیدی باش آوروی باصلدی مأمون خلیفه مونکار بیك عجبلانوب بوروکنی سوتوب قارادی بوروك آراسندان بر کاعز کیساکی چقدی (بسم الله الرحمن الرحیم کم من نعمة من الله فی عرق ساکن حم عسق لا یصدعون عنها ولا ینزفون من کلام الرحمن خمدت النیران ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم) دیب یازلمش ایدی ❁(حکایت)❁ سلیمان بن عبد الملك بر یل وبا بولوب وبادان قورقوب ایکنچی یرکا قاچدی عالملری (قل لن ینفعکم الفرار) آیتن اوقودیلار قیلیلادیکان سوزکا چاقلی سلیمان ایتدی بلی شول قلیلنی اراده قیلوب بز قاچدق له باصا دیدی * دیمشلردر که براو برشهرکا باروب کرسه اول شهرننك توفراعین صوی بلان چایقاب اچسه طاعون ووبادان ایمین بولور * ودخی صوغان وصارمصاق کبك نرسه‌لرین استعمال قیلمق فایدالیدر دیمشلر * نوابغ کتابنده مذکوردر که بر یرده طاعون ووبانك کوبلوکی اول مملکت ننك ادبارینه علامتدر دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر عربکا ایتدیلر یا عرب نی نرسه‌دن شکایت قیلاسن یعنی سرخاونك نی نرسه‌در دیدیلر عرب ایتدی کناهمدر ایتدیلر نی نرسه اشتها قیلاسن دیدیلر عرب ایتدی جنتنی اشتها قیلامن طبیبنی چاقرایقمی دیدیلر عرب ایتدی طبیبم منی آورو قیلدی تلاسه اوزی ینه دواسین بیرور دیدی * ینه نوابغ کتابندان منقولدر که قایسی یرده طاغیلار وآزغونلار کوبایسه الله تعالی اول یرکا طاغون ووبا یبارور دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر وقت پیغمبر علیه السلام بر سرخاو یکت یاننه کردی ایتدی ای یکت حالنك نی کیفیتده دیدی یکت ایتدی الله تعالی دن صحتنی امید ایتامن کناهمدان قورقامن دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی آلای بولسه بنده ننك قلبنده اول ایکسی ده جیولماس مگر الله تعالی امید ایتکانن بیرور قورقغاندان خلاص قیلور دیدی ❁(حکایت)❁ بر مدنی شام شهرنده سرخاو

بولدی کورشی لری حالن صورای کیلدیلر نی حالنك بار نی اشتها قیلاسن دیدیلر اول مدنی ایتدی اشتهام شولدرکه ادمنی کورماسام ایکان دیدی ❁(حکایت)❁ بر نیچه کشی بر آورونك حالن صورای باردیلار آورو یاننده بیك اوزاق اولتوردیلار اول سرخاو کشی ایتدی آورو کشی عیادت قیلنه صاو کشی زیارت قیلنه‌در دیدی یعنی کیتو نکز ایندی دیکان کا اشارتدر ❁(حکایت)❁ سر سقطی حضرتلری ایتدی بر وقت‌نی طرسوس شهرنده ایدم سرخاو بولدم حالمنی صورای کیلدیلر بیك اوزاق اولتوردیلار اوزمه ملالت حاصل بولدی ایتدم الهی یارب آورو حالن نی کیفیتده صورارغه کیراك عیادت‌ننك کیفیتی نیچوکدر بزکا اوگرات دیدم یعنی مرادم آورو حالن صورارغه بارسانك آورو یاننده اوزاق تورما دیمك ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر طبیب‌کا شکایت قیلدی ایچم آورتا دیدی طبیب ایتدی نی‌نرسه آشاغان ایدنك اول کشی ایتدی بالق صغر ایتی یومورقه آشاغان ایدم دیدی طبیب ایتدی باق قارا اولرسن اکر موندان اولماسانك اوزنکنی قاق طاوندان ارغوت دیدی موندان اولمای قالسانك قاق طاوی باشندان یقلسانك بطریق اولی اولماس سن دیمکدر ❁(حکایت)❁ براو بر طبیب‌کا ایتدی ایچم آورتا دیدی طبیب ایتدی نی آشادنك دیدی اول کشی ایتدی آرپا ایکماکی بلان کورپا چلاتوب آشاغان ایدم دیدی طبیب ایتدی سن بیطارغه بار من ایشاك‌کا دارو ایته بلمیمن دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر طبیب‌قه کیلدی دوا قیلسنه قورصاغم آورتا دیدی طبیب ایتدی نی نرسه آشاغان ایدنك اول کشی ایتدی کوکارکان ایکماك آشاغان ایدم طبیب کیلدی‌ده کوزینه دارو بیره باشلادی بو کشی ایتدی منم کوزم آورتمی دیدی طبیب ایتدی کوزنك سلامت بولسه کویکان ایکماك آشاماس ایدنك دیدی ❁(حکایت)❁ برکون ماءمون خلیفه بر طبیب‌قه طبیعتم بوزوق دیب شکایت قیلدی طبیب ایتدی صالقون صو ایچمه یووش نرسه آشاما دیدی ماءمون ایتدی آلار بولماسه سنکاده حاجت توشماس ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ بر عرب بر قل صاتوب آلدی بو عرب‌کا ایتدیلر بو قل‌ننك آوروی باردر توشاك‌کا سیه‌در دیدیلر عرب ایتدی اکر توشاك تابسه کیراك بر چیلاك سیسون دیدی ❁(حکایت)❁ بر طبیب بر زیارت توغروسندان اوزوب بارغانده بورکانوب قاچوب بارور نیك آلای ایته‌سن دیدیلر ایتدی بو میت‌لردن اویالامن دیدی نیك دیدیلر ایتدی بو میت‌لرننك کوبوسی منم دارویم بلان اولکانلردر دیدی * من براوننك کتابی یاننده کوردم تش آورتقانده بر دارو بیان قیلنمش که آورتقان تشنی تیمور بلان صوقسون یعنی

تیمورننك بر باشین آورتقان تش‌کا قویوب ایکنچی باشنه تیمور بلان یاکه طاش بلان چاق ایتوب صوقسون تش قورطی اولر یاکه آنکغرایور دیمش عجب عقل‌غه موافق تجربه‌در * بر عجب اش بودرکه آدم آوردان قورقوب طعامدان صاقلانا اوطدان قورقوب نیك کناه‌دان صاقلانمای *

(روضه)

مدح * ماقتاو * شکر * ثنا * خورلاو * هجو * سوکو * غیبة * مکافات * ذکر بالخیر * مدح وماقتاو نرسه‌نی کورکام صفت بلان ذکر قیلمق‌در * معلوم اولاکه مدح وثنا وماقتاو اولوغدان کچی‌کا هم جایز وواقعدر مثلا الله تعالی قرآنده ایوب علیه السلام‌نی (نعم العبد انه اواب) دیب ماقتادی وپیغمبرمز علیه السلام‌نی (انك لعلی خلق عظیم) دیب ماقتادی ونیچه‌یرده مؤمنلرنی ماقتادی * مستطرفده مذکوردرکه اول آیت‌لر اخلاق حمیده بلان متصف بولغانلارنی اول اخلاقلاری بلان مدح ایتمك جایز بولمقنه دلالت قیلور اما (اذ رایتم المادحین فاحثوا فی وجوههم التراب) دیکان حدیث شریفده بولغان مدح‌نی اهل حدیثدن بولغوچی عتبی حضرت‌لری باطل ویالغان مدح بلان تفسیر ایتمشدر * وبر کمسنه‌ننك حقیقة متصف بولغان کورکام صفتی بلان اول کمسنه‌نی مدح ایتمکده باٴس یوقدرکه اصحاب کرام پیغمبر علیه السلام‌نی نظما ونثرا مدح ایتدیلر وآلارننك یوزینه پیغمبر علیه السلام‌ننك توفراق ساچقانی بزکا واصل بولمادی وموندایِن بر روایت‌ده کورنمادی حالبوکه پیغمبر علیه السلام مهاجرین‌لرنی وانصارنی مدح بیوردیلار * وحدیث شریفده بولغان حث ترابدان مراد ایکی معنا بولوب بری باطل ویالغان مدح ایتکانلرنی رد قیلمقدر * ایکنچی اول یالغان مدح قیلغوچیلارننك آوزینه توفراق بولسون دیمکدر دیمشدر * عبد الله بن رواحه‌ننك پیغمبر علیه السلام حقنده مدح احسنی درکه

لولم تکن فیه ایات مبینة   کانت بدیهته ینبیك بالخبر

دیمشدر یعنی اکر حضرت رسول صلی الله علیه وسلم‌ده سوزی‌ننك صدقن بیان قیلغوچی آیات ومعجزات بولماسه‌ده ینه بداهة مرتبه‌سنده صدقنی مشتمل بولغان خالی‌کنه‌ده سنکا خبرنده صادق ایکانن انبا واخبار ایتار ایدی یعنی پیغمبر علیه السلام‌ننك ذاتی آخر زمان پیغمبری بولمقنه شاهد عدلدر دیمکدر * ودخی پیغمبر علیه السلام حقنده حسان نظم ایتمش اوشبو نعت احسندر

واحسن منك لم ترقط عینی   واحسن منك لم تلد النساء
خلقت مبراٴ من کل عیب   کانك قد خلقت کما تشاء

یعنی

يعنی ای فخر جهان کوزم سندن احسن بر نرسه کورمادی وبر آناسندن احسن نی توغدرمادی جمیع عیبدن بری و بیزکوچی بولغاننك حالده خلق ایتلدنك سوزنك فعلنك خلقنك کورکام بولوب محسناتکا راغب بولغاننکدان کویا جسم لطیفنك دخی مرادنك اوزه باشدان آیاق خلق ایتولمش سن دیمکدر * منقولدرکه حضرت ابوبکر رضی الله عنه نی براو مدح قیلغان وقتده (اللهم انت اعلم بی من نفسی وانا اعلم بنفسی منهم اللهم اجعلنی مما یحسبون واغفرلی ما لایعلمون ولاتوأخذنی) دیب دعا قیلور ایدی ❁(حکایت)❁ هشام بن عبدالملك نی بر کمسنه مواجها یعنی اوزی آلدنده مدح ایتدی هشام ایتدی ای کمسنه بر کشی ننك یوزینه قارشو مدح ایتمك یعنی اوزی ننك آلدنده ماقتامق منهی توکلمی دیب تعریض قیلدی اول کشی ایتدی یا امیرالمؤمنین من سنی مدح ایتمادم لکن الله تعالی ننك سننك اوزنکده بولغان نعمتن ذکر قیلدم تاکه حق تعالی کا شکرنی تجدید وتکرار ایتکای سن دیب حکیمانه جواب بیردی هشام ایتدی اوشبو جوابنك اوّلکی مدحنکدن کوزالدر دیب کوب عطیه احسان قیلدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشی نی (انت بستان الدنیا) دیب مدح قیلدی اول کشی دخی (وانت النهر الذی شرب منه ذلك البستان) دیب ثنا ایتدی یعنی براو بر کشینی سن دنیاننك باقچه سی وبستانی سن دیب مدح ایتدی اول کشی دخی آننك مقابله سنده سن دخی بر جلغه سنکه اول باقچه آندان صوغارلور دیب ثنا ایتدی * ودخی سن دنیا بهاسی کشی سن یاکه اول دنیا بهاسی کشیدر دیرلر بر مدحدر ❁(حکایت)❁ دخی بر کشی یاقوته کتابی ننك ایاسی ابوعمرنی (انت والله عین الدنیا) دیب مدح قیلدی یعنی یمین ایتامن که سن دنیاننك کورار کوزی سن دیدی اول ابوعمر دخی (انت نور ذلك العین) دیدی یعنی سن دخی اول کوزننك نوری سن دیب ثنا قیلدی ❁(حکایت)❁ ودخی بر بلیغ آدم کرمادان بر کشینی بیله مدح قیلدی که

هو افصح زمانه اذا حدث واحسنهم استماعا اذا حدث

یعنی اول فلان کمسنه شوندای کشیدر که سویلاشکانده زمانه خلقی ننك فصیحراکیدر واوزینه دخی براو سوز سویلاسه اقتضای درایت اوزه آننك سوزین طنکلامقده زماسی ننك احسنی در یعنی براو سوز سویلاکانده اول سویلاکوچی کشی سوزین بتورمای توروب آندان قولاغن آلماس اطرافقه نظر ها الماس اوشبو روش سوز طنکلامق کمال عقلدان کیلور وبراو ایکنچی کشی آنکا سوز سویلاشکانده اطرافقه قارار اول کشی سوزین بتورماس بوروان سوز باشلار بو آننك خفةعقلنه ومروتی ننك یوقلغنه دلالت قیلور دیمکدر ❁(حکایت)❁ ابوالعتاهیه دیکان مشهور شاعر

عمر بن العلائی برقصیده بلان مدح قیلغاچ عمر آنکا یتمش منك درهم احسان قیلوب اوستنه یتمش قات خلعت کیدردی شویله که اول خلعتلرننك آورلغندان قیملدارغه قدرتی قالمادی بو احسانغه باشقه شاعرلر حسد قیلوب طعنه قیلا باشلادیلار عمر آلارننك طعنه سین ایشتکاندن صونك آلارنی الزام قیلمق اوچون همه شاعرلرنی حضورینه چاقرتوب ای بلیغلر وشاعرلر گروهی بر برنکزکا قیلغان حسدنکزکا تعجب ایتامن که آرانکزدان بعضلرنکز بزنی مدح اوچون قصیده نظم ایتمش ایدنکزکه ایللی بیتکا قدر اسمم ذکر قیلنمای باری تشبیهات بولوب ایللی بیتدن آری هم مدح مضمونی چقماس ایدی اما ابو العتاهیه آزغنه بیت بلان منی مدحه بیله نظم ایتار دیب مذکور عتاهیه شاعرننك قطعه سین اوقوب شاعرلرنی ملزم قیلدی قطعهٴ عتاهیه

انی امنت من الزمان وصرفه	لما علقت من الامیر حبالا
لو یستطیع الناس من اجلاله	جعلوا له حر الوجوه نعالا
ان المطایا تشتکیك لانها	قطعت الیك سباسبا ورمالا
فاذا اوردن بنا وردن خفائفا	واذا صدرن بنا صدرن ثقالا

یعنی تحقیق من امیر عمرننك درگاهنه انتساب رشته سین باغلاغان وقتمده زمانه ننك محنتلرندان ایمین وسلامت بولدم اگر آدملر قادر بولسه لار ایدی امیرکا تعظیم واجلال اوچون یوزلاری ننك تیرسندن باشماق تکوب امیرننك آیاغنه کیدررلر ایدی ای امیر آطلاناچق آطلار سنکا حاللرندن شکایت ایتارلر زیرا سننك اوچون چوللرنی واوزاق یرلرنی وقوملارنی قطع ایتمشلر در یعنی کرمنك ننك شهرتی عالمکا جایولمك بلان اوزاق یرلردن خلق سننك احسانکنی تابمق اوچون آطلارغه منوب کیلورلر وخلق سنکا کیلکان وقتلارنده جینکل کیلورلر یعنی بوش قاپچوق آلوب کیلورلر کیتکان وقتلارنده آغر کیتارلر یعنی احساننك بلان قاپچوقلارین طوطروب کیتارلر دیمکدر * الله تعالی موندا ین سوز ایتکوچیلرکا وسوز تانوغوچیلارغه رحمت ایتسون آمین *

معلوم اولا که جمیع مخلوقات اوزرینه واجب بولغان شکر کونکل شکر یدر وکونکل شکری دیکانمز هر نعمتننك الله تعالی طرفندان ایکانن ودخی یر کوك اهلندن جمیع مخلوقات اوزرینه کیلکان نعمتلرننك بدایتی یعنی گرچه اسباب واسطه سی بلان بولسه ده الله تعالی ننك فیضانی ایکانن بلمکدر که اوشبو معرفت قول کسبی بلان حاصل بولغان رزق مقابله سنده ومخلوق قولندان ایرشکان رزق مقابله سنده اوزینه شکر وغیر کشیکا شکر همه سی الله تعالی کا راجع بولغانن اثبات ایتار (وما بکم من نعمة فمن الله) نصی دلیلدر یعنی نعمتلردن قایو نرسه که سزکا ایرشور

وسزده‌قرار قیلور تحقیق اول‌نرسه‌الله‌تعالی طرفندان‌درغیردن‌توکلدر بو روشچه بولغانن‌جزم واعتقاد قیلنکز دیب‌تفسیر ایتمشلردر * هر بر نعمت الله تعالی‌دن‌در دیب بلمك‌شکر در * حضرت عائشه‌رضی‌الله‌عنه‌دن روایت قیلنمشدر که‌پیغمبر علیه السلام ایتدی (ما مست عبدا نعمة فعلم انها من الله کتب له شکرها وان لم یحمدها) موسی علیه السلام الله‌تعالی‌کا مناجات‌قیلوب ایتدی الهی آدم علیه السلام‌نی قدرت قولنك بلان خلق ایتدنك اولوغ نعمت بیردنك سنکا نی کیفیتده اول شکر قیلدی دیدی الله تعالی وحی قیلدی ای‌موسی آدم منم‌بر ذاتمه‌اعتقاد قیلوب‌منم‌خلق ایتماکمنی وبارچه نعمت‌منم‌طرفمدان بولغانن شکسز اعتقاد قیلدی اوشبو اعتقادی آننك شکری بولدی دیدی * اما تل بلان شکر دیب ایتمك باری الله تعالی‌ننك بیرکان نعمتن یاد ایتکمدر بومعنانی (واما بنعمت ربك فحدث) آینی بیان‌ایته‌درکه ای حبیبم ربنك‌ننك نعمتنه‌ملابس بولغاننك حالده اول نعمت‌لرنی سویلاش وذکر ایت زیراکه تحدیث نعمت آننك شکری‌در دیب تفسیر ایتمشلردر *

هر بر اعضاننك شکری باردرکه دلیل (اعملوا آل داود شکرا) آیتی‌در یعنی ای آل داود الله تعالی‌ننك نعمتنه شکر اوچون خداغه عبادت ایتنکزکه شکر طاعت بلان بولور * الله‌تعالی حضرتی بر بنده شکرنی کما هوادا قیلسه زیادهٔ نعمت بلان وعده قیلدی (ولئن شکرتم لا زیدنکم) بیوردی وبنده‌لری‌ننك شکر قیلغوچی بولمقلارینه بر علامت قویدی‌که آننك بلان شکر قیلغانلاری بلنور اول علامت برضاء لله فقیرلرکا صرف قیلماقیدر * ایمدی نعمت‌لری زیاده بولماغان ودولت‌لری آرتماغان کشیلرنی بلورمزکه شکر قیلغوچی توکل‌لردر وبعض مال ایالرین کورور سن تلی بلان ومالی بلان شکر قیلسه‌ده نعمتنه نقصانلق کیلور بلورسن‌که اول آدملر مال‌لارندان زکاة بیرمامك بلان یاکه زکاةنی بیرسه‌ده مستحقندن غیرکا بیرمك بلان یاکه زکاةنی‌وقتندن کیچوکدرمك بلان یاکه‌واجب‌بولغان‌حقلاردان‌برین ادا قیلمامق‌بلان‌شکرکا خلل کیتورمشلردر فافهم * حضرت علی‌رضی الله عنه‌ایتدی نعمتنکز‌ننك قاچماقندان حذر قیلنکز هرقاچقان نرسه‌کیری قایتماس (احذروا نفار النعم فما کل شارد مردود) دیدی مقصودی شکرننك نعمت آرتدرماقن ودایم‌قیلماقن بیاندر * ودخی (اذا قصرت یداك عن المکافات فلتطل اسانك بالشکر) اولوغلار سوزیدرکه الله تعالی‌ننك بر نعمتنه ایرشسنك اول نعمت‌نی ایرشدرکان کشی‌کا مکافات قیلماقنك اوزنکا واجبدر اکر مکافات‌قه قادر بولماسانك تلنکنی شکربلان اوزون قیل یعنی سنکا خداننك نعمتی ایرشماکنه واسطه بولغان کشی‌نی دعا وثنا بلان دایم ذکر

ایت دیمکدرکه صیلارغه صیینك بولماسه صیغارغه تلنك بولسون آننك مفادیدر * ودخی اولوغلار سوزیدرکه الله تعالی اوزی ننك بر بنده سنه نعمت احسان قیلوب اول بنده بو نعمتکا ظلملق ایتسه یعنی تیوش سز اورونغه صرف ایتسه وشکرنده قصورلق قیلسه الله تعالی ننك اول نعمتنی اول بنده دن کیتارمکی الله تعالی اوزرینه حقیقدر یعنی الله تعالی ننك عدللکی اقتضاسنداندر * ابن سماك ایتدی (النعمة من عند الله علی عبده مجهولة فاذا فقدت عرفت) یعنی الله تعالی ننك بنده سی اوزرنده بولغان نعمتی مجهولدر قولندان کیتکاچ بلور یعنی نعمت بارنده نعمت ننك قدری بلنمای نعمت کیتکاچ معلوم بولادر دیمکدر آورو کورماکان کشی سلامتلك ننك قدرین بلماکان کبك * حکیملر ایتدیلر اوچ نوع کمسنه کا احسان وایذکولك ایتمه لئیم کمسنه کا ایذکولك ایتمه زیراکه لئیملر طائفه سی ایکون اوسمای تورغان تاشلق وآچی یرکا اوحشارکه نی قدر اورلوق ساچسانکده ضایع بولور اوسوب چقماس * دخی بری عارسز ویاوز تللی کمسنه کا یاردم وایذکولك ایتمه که سننك نعمتنکا شکر قیلمق کونکلنه کیلو توکل حتی سننك ایذگولکنکنی مندن قورقوب منکا ایذکولك قیلا دیب کمان قیلور ینه بری احمق کشی کا ایذکولك ایتمه که احمق کمسنه نعمتنك ننك قدرین بلماس لکن مکرمت ایاسی آدمکا ایذکولك ایك که شکر اورورسن * عکرمه رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (من انعم علی رجل نعمة فلم یشکر له فدعی علیه استجیب له) یعنی بر کمسنه بر کشی کا کیراك سوزی بلان کیراك فعلی بلان انعام واحسان ایتوب ده اول کشی آنکا شکر ایتماکاچ بو ایذگولك قیلغان کشی آنکا یاوز دعا قیلسه قبولغه کیچار زیرا اول کشی کفران نعمت قیلوب حقنی استخفاف ایتمش بولورکه الله تعالی ننك نعمتنه واسطه بولغانغه شکر قیلمق (من لم یشکر الناس لم یشکر الله) حدیثی موجبنچه الله تعالی کا شکردر * عاقللردن براو دیمشدرکه سنکا انعام ایتکانکا شکرین ادا قیل سنکا شکر ایتکانکا انعام قیل تاکه بنکدن زیاده نی وقرنداشلرنکدن محبت نی مستوجب بولورسن حکمتلی سوزلردر *

مکافات * پیغمبر علیه السلام ایتدی (من اسدی الیکم معروفا فکافوه فان لم یقدروا فادعوا له) دیدی مکافات هم اخلاق حمیده دن بولمقی بی اشتباهدر زیرا براو ننك انعامی واحسانی ونعمتی برابرینه مکافاتقه قادر بولماسانك دعا بلان دخی مکافات بولور ❁(حکایت)❁ برکون پیغمبر علیه الصلوة والسلام ننك حضورینه حبش ملکی طرفندان ایلچیلر کیلوب خاکپاینه یوز سورکانلرندن صونك حضرت رسول اوزی اول ایلچی مسافرلرکا خدمتکا توردی اصحاب

کرام رضی الله عنهم حضراتی ایتدیلر یارسول الله سزکا زحمت بولماسون بز
خدمت ایتایك دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی آلار اوزلاری ده منم صحابه‌لریمه
خدمت ایتدیلر ایدی دیدی ❀(حکایت)❀ سعد بن ابی وقاص کوفه‌ده والی
ایدی بر کشی کیلوب ای امیر سننك اوزرنکه ایدکولکم باردر دیدی سعد
ایتدی اول نی ایدکولکدر اول کشی ایتدی بر زمانده جنابنکز بر طرفقه
بارغانده آطلانغان آطنکز سورتونوب سزنی اوستوندن توشرکاچ خدمتچیلرنکز
یاننکزده یوق ایدی من باروب قولنکزدان توتوب سزنی آطنکزغه آطلاندردم
وآطنکزغه صو ایچرکان ایدم دیدی سعد ایتدی مونکارچه سن قایده ایدنك
یعنی نیك کیلمادنك دیدی اول کشی ایتدی کیلکان ایدم خادملرنکز حضورنکزغه
یول بیرمادیلر دیدی سعد ایتدی ای کشی اول خادمننك سنی منع ایتکاننه
مجازات سنکا ایکیوزمنك درهم امر ایتدك بیرلسون بو مکافاتمز بزکا یاقنلغنکزغه
سبب بولسون دیدی ❀(حکایت)❀ امام شافع حضرتلری بر کون مصرده تیمورچیلر
اورامندان بارغانده قامچیسی قولوندان توشوب کیتدی مونی کورکاچه دکانندان
بر کشی چغوب قامچینی آلدی توفراغین سورتوب امامننك قولنه بیردی امام
شافع حضرتلری یاننده بولغان خدمتچیلرندن برسنه ای فلان یاننکده نی قدر
نقد بار دیدی اول خادم ایتدی اون آلتون باردر دیدی امام ایتدی اول آلتونلارنی
قامچمنی آلوب بیرکان آدمکا بیر بو آز بولدی عیب ایتماسنه دیب عذر تله دیدی *
علی کرم الله وجهه ایتدی سزلر غیرلرننك انسابنه واولادینه احسان قیلنکز
سزلرننك‌ده انسابنکزکا واولادنکزکا احسان قیلورلار یعنی قیلغان ایذکولکنکز
اوزنکزکا قایتماسه‌ده بالالارنکز قایتور دیمکدر ❀(حکایت)❀ بر راوی حکایت
قیلمشدرکه بر کشی‌ننك صفا بلان مروه آراسنده قاطرغه منوب طواف قیلغانن
کورمش ایدم بر زمانلاردان صونك اول کشینی یولده کوردم جیاولب بارور
بونی حال سننك قاطرنك بار ایدی‌له باصا حاضرده جیاو باراسن دیدم اول کشی
ایتدی خلق کعبة الله‌نی تعظیم اوچون جیاو یورکان وقتده من قاطرغه منوب
یوردم عدل الهی اقتضاسنچه خلق آطلانوب بارغانده ایمدی جیاوکا قالدردی
وفقیرکا قالدم دیدی دیمشدر فافهم * حتی آدمکا ایتکان ایذکولك توکل حیوانغه
ایتکان ایذکولك هم ضایع بولماس (لایضیع المعروف این وضع) یعنی ایذکولك
کمکا بولسه بولسون ضایع بولماس دیمکدر * ایذکولك قیل دریاغه آت بالق
بلماسه خالق بلور وایذ کولك یرده قالماس دیمشلردر ❀حکایت)❀ یحیی بن
اکثم حکایت ایتمشدرکه کونلرده بر کون هارون الرشیدننك حضورینه باردم هارون
حضرتلری باشین ایبوب فکر وتأملده تورور منی کورکاچ (فالخیر وان طال

الزمان به * والشر اخبث ما ادعيت من زاد) ديكان بيت‌نى ايتكان كشى‌نى سن بلاموسن ديدى من ايتدم اى امير المؤمنين بوبيت عبيد بن ابرص‌ننك دركه اول عبيدننك بو بيت بلان عجب واقعه‌سى بار ديكانمدان صونك عبيدنى كيتورسونلر ديب امر قيلدى بس عبيد كيلوب امير ننك خاكپاينه يوزين سوركاندن صونك خليفه ايتدى اى عبيد اوشبو بيت‌ننك قصه‌سندان خبر ايت عبيد ايتدى اى امير المؤمنين يللاردان بر يل حج سفرينه چقمش ايدم بر قاطى اسى كونده چول‌ننك اورتاسنده حاجيلر قافله‌سنده جميع اطرافنى احاطه قيلوب بر اولوغ صيحه وفرياد بلان بر يلان ظهور ايتدى نى واقعه‌بار ديب تفتيش قيلوب قارادم صوراشدم قافله‌ننك آلدينه بار كوروسن ديديلر باروب كوردم بر قارا شجاع يعنى بر اولوغ قارا يلان يولنى كيسوب يولده آرقلى ياتور اوكوز كبك فرياد قيلوب اوكرور منكا خيرت كيلوب نى اشلاركا بلمادم ايكنچى طرفدان كيتايك ديب قارادق ينه قافله‌ننك آلدينه باروب ياتدى بلدم كه موننك سببى باردر الله تعالى‌كا توكل واعتماد قيلوب الله‌ننك بنده‌لارين بو هلاكتدن خلاص ايتوب بولماس ميكان ديب اوزمنى فدا قيلوب بر طورصق صو آلدم قاچمنى صووروب اژدهاننك يانينه باردم ايمدى اوستمه آطولور ميكان ديب تورغان ايدم همان ياتور ينه ياننه‌راق باردم منى كوركاچ آوزين آچدى من‌ده صوبارين حس قيلسه كيراك ديب صونى طورصغمدان كيسماككا صالغان كبك آوداروب آوزينه صالدم بر طورصق صونى تماما ايچوب بتوركاچ قومده بر آز آونادى‌ده صوزولوب بر طرفقه تابا كيتدى بزكا حمله قيلمش ايكان ضرر ايتماينچه كيتكاننه تعجب ايتدم آندان يولمزغه صاغ سلامت كيتدك حجدن صونك ينه شول يولدان قايتقان ايدك مقدمده‌اول يلانغه اوچراغان يرده ينه كيچ قونمق توغرى كيلدى قارانغى كيچه‌ده يول‌ننك چيتنه چغوب ذكر وتسبيح بلان مشغول ايدم بر آز ياتوب يوقوغه كيتمش‌من بر وقت كوزمنى آچوب قاراسام قافله قوزغالوب كيتمش بارى من قالدم خيران بولوب نى ايتاچكمنى بلماينچه تورغانده قولاغمه بر طاوش ايشتولدى دقت قيلوب طنكلادم بر كشى اوشبو بيت‌نى اوقودى

يا ايها الشخص المضل مركبه   ما عنده من رشاد يصنعه

دونك هذا البكر منا فاركبه   وبكرك الميمون معك فاجتنبه

حتى اذا الليل ازال غيهبه   فحط عنه رحله وسببه

يعنى اى آطن جويغان كمسنه‌كه يانكده مدد وياردم ايتوچى كشى‌سى يوقدر اوشبو كنچ تووه‌كه يانكده‌در آطلان اوز تووه‌نكنى دخى آلوب كيچه قارانغيلغن ازاله قيلغاچ يعنى تانك آتقاچ اول كنچ تووه‌دن توش‌بوش يبار ديب بو شعرنى اوقوغاچ

کوردم که یانمنی بر کنج توه وبر طرفمنی اوزتوەم تورور اول کنج توەکا مندم اوز توەمنی یناکلادم اوزم اون میل قدر کینکاچ قافله کورندی وآطلانغان توەم توقنادی بلدم که توشارکا وقت یتدی درحال توشدم اوزتوەمه آطلانم ایتدم ای کنج توه کیچ قارانغی وقتنی سن یول کورساتوب بلا ومحنتدن خلاص بولدم خالقمز بولغوچی الله تعالی کا قسم ایتارمن که چولنی بو ایذکولکنی ایتکان کم ایدی منکا خبر بیر دیدم اول کنج توه دخی منکا جوابا شعر بلان جواب بیرەکه (ترجمه) من اول یلانمن که سن منکا صو ایچروب حرارتمنی دفع قیلماغه سبب بولدنك الله تعالی صوصامقدان حیرتنی قالغانلارننك ضررین دفع ایتار صو بیرمك بلان منکا جوماردلق قیلدنك وطویغونچه ایچوردنك بومنم سنکا مددکا کیلکانم منکا ایتکان ایذکولکنك ننك جزاسی در لکن مونی مکافات صایمام شکر ایتکان حالنکده کیت الله تعالی سنکا احسان قیلسون دیدی * بس خلیفه حضرتلری عبیددن بو واقعەنی ایشتکاچ (لا یضیع المعروف این وضع) دیدی * حیوان بولوب حیوان مکافات نی بله ایمش براوکا ایذکولك ایتوب آننك مکافاتن قیلماسه حیواندان ادون بولمقنه نی شبهەنك باردر * ذکر جمیلکا محبت ایتو آدمننك جبلەسندندر وخاصەسندندر یعنی ماقتاغانی کونکل یاراتا دیمکدر *

هیجان * هجو قیلمق * یامانلامق * دیەشلردرکه براونی ذم قیلو آنی یامانلقدان قایتارماسه ومدح قیلو ایذکولککا تارتماسه اول کشی جماددر یعنی آغاچدر اوتوندر طاشدر * وهب ایتدی اکر براو سنی اوزنکنی بولماغان صفت بلان مدح قیلسه اول کشیدن ایمین بولما اول سنده یوق صفت بلانده ذم قیلا تورغاندر * زیاد ایتدی براو براونی آننی یوق صفت بلان ماقتاسه تحقیق آنی هجوده مبالغەقیلدی (المدح ذبح) بولوب توشدی ۞(حکایت)۞ براو بر کشیکا ایتدی من سنی یاراتامن دیدی اول کشی ایتدی بلی راست ایتەسن بو کشی ایتدی آنی قایدان بلاسن اول کشی ایتدی آننك اوچون منم سننك بلان اورتاقلغم یوق آلوشم بیروشم یوق سن منم قرنداشم توکل دیدی ۞(حکایت)۞ ابن عیناغه ایتدیلر ابن حمدون سندن کولەدر دیدیلر ابن عینا ایتدی (ان الذین اجرموا کانوا من الذین آمنوا یضحکون دیدی ۞(حکایت)۞ براو بر کشیدن صورادی فلان کشی حقنی نی ایته سن دیدی اول کشی ایتدی (هما الخمر والمیسر اثمهما اکبر من نفعهما) دیدی ۞(حکایت)۞ براو بر کشیدن سوال قیلدی فلان کشی حقنی نی ایتەسن دیدی اول کشی ایتدی بیك صیرسماق نرسه اول دیدی آننی ایکنچی کشیلر بار ایدی ایتدیلر اکر اول کشی بنی اسرائل قومی ایچنی بولسه بقره سورەسی اینکاچ آندان غیری نی ذبح قیلماسلار

ایدی دیدیلر ❀(حکایت)❀ سقراط حکیم کا ایتدیلر آدمیلردن هیچ کم عیب سز کشی بارمو سقراط ایتدی اکر آدم ده بولوب عیبی ده بولماسه اول کشی اولمس ایدی دیدی ❀(حکایت)❀ براو بر کشی نی ذم قیلدی بیله آزغونلق ننك غایه سنه نهی کا مخالفت ده نهایه سنه ایرشدی دیدی ❀(حکایت)❀ فسق ننك آرغی یاغنه چغوب قاراب تورا تورغان بر کشی بار ایدی آندان صورادیلار عمرنك نیچوك اوتدی دیدیلر ایتدی دنیاده من آشاماغان بوق قالمادی دیدی اوزین اوزی شول قدر ذم قیلدی * بر شاعر بر صاران کشی نی بیله هجو قیلدی که

ندیمك عطشان وضیفك جایع وکلبك نباح وبابك مغلق

شرابك مختوم وخبزك لا یری ولحمك بین الفرقدین معلق

فرقدان قطب شمالی کا قریب ایکی یولدوزدر ❀(حکایت)❀ ابو طیب الطاهری هر زمان بنی سامانی یامانلار ایدی وغیبت قیلور ایدی بر وقت نی نصر بن احمد دیکان کشی آنکا ایتدی ایمدی قای زمانغه چاقلی آدم ایتی بلان ایکماکنی برکا قانوشدروب آشای سن دیدی آندان صونك ابو طاهر غیبتدن طیولدی ❀(حکایت)❀ بر عرب قرآندان (الاعراب اشد کفرا ونفاقا) دیکان آیت نی ایشتدی بیك خفا بولوب آچیغلاندی ینه آندان صونك (ومن الاعراب من یؤمن بالله والیوم الاخر) دیکان آیت نی ایشتدی ده ایتدی الله اکبر الله تعالی بزنی یامانلادی ده ماقتادی ده دیدی ❀(حکایت)❀ بر توبه اوستونك کچه برنی تورا آستوندان بر بوری اوتوب بارا کچه برنی بوری نی ذم قیلدی سوکدی بوری ایتدی یوق سن منی سوکای سن سوکووین لکن سن تورا تورغان توبه منی سوکادر دیدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی (طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس) دیدی یعنی نی سویونوچدر شول کشی کا که اوز عیبی بلان مشغول بولوب کشی عیبن کورماس دیمکدر * علی رضی الله عنه ایتدی براو بر کشی ننك اشین کوروب عیب ایتسه ویار اتماسه اما اول اوزی قیلا بیرسه اول احمقدر * انس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی لازم بولسون سزلر کا غیبتدن صاقلانمق آننك اوچون الله تعالی آدم ایتن آشامقنی حرام قیلدی نتاکه مالن وقانن آشامق حرامدر که مالین طالاب وغصبلاب آلمق وبغیر حق آدم نی اوترمك حرامدر دیمکدر *

معلوم اولا که عرب لرننك نظملرننك ونثرلرننك هجولرین ذکر وبیان قیلودان مقصود عرب ننك سوزلری ملیح وفصیح ومعنالری بلیغ ایکانچیلکنه مطلع بولمقدر یوق ایسه کشی نی عیب کا وهجو کا ترغیب توکلدر * هجو ویامانلاو هجو قیلغان ویامانلاغان کشی ننك صدقنه وتوغرولغنه دلیل بولماس زیرا هر بر مذموم ذمیم

بولماس کاها کشی بهتان یوزوندن وظلم یوزوندن هجو قیلنور حال بوکه نفس الامرده هجوکا لایق توکلدر ❊(حکایت)❊ متوکل خلیفه ابو العینا دیکان شاعردن صورادی خلقدن کملرنی مدح ایتاسن وکملرنی هجو قیلاسن دیدی ابو العینا ایتدی ای امیر المؤمنین خلقدان ایذکولك ایتکان کروهنی مدح وثنا ویاورزلق ایتکان کشینی ذم وهجو ایتامن دیدی * الله تعالی اوزی‌ننك راضی بولغان بنده‌سین مدح قیلدی نتاکه یوقاریده ایوب علیه السلام حقنده (نعم العبد انه اواب) مذکور بولدی * وغضب ایتکان بنده‌سین ذم قیلدی (ولا تطع کل حلاف مهین هماز مشاء بنمیم مناع للخیر معتد اثیم عتل بعد ذلك زنیم) دیدی موننك تفسیرنده دیمشلردرکه حلاف هر بر حق وباطل اوچون کوب یمین ایتوچی هماز کوب غیبت آشاوچی مشاء بنمیم کوب سوزیورتکوچی مناع للخیر خلقنی ایماندن وعمل صالحدن کوب منع قیلغوچی معتد اثیم ظلم وتعدی ده کوب جفاکار زنیم بر قوم جمله‌سندن بولماغان کشی من شول قومدن دیب دعوا قیلغوچی بس الله تعالی رسول اکرم حضرتلرینه اوشبو طائفه‌کا مخالفت قیلماغه بیوردی ❊(حکایت)❊ قیلنمشدرکه عرب شاعرلرندن خطیئه دیکان شاعر کشینی یامانلارغه وهجو قیلورغه مداومت قیلور ایدی بر کون هجونی قصد ایتوب لکن هجو قیلنمش کمسنه بولماغاچ

ابت شفتای الیوم الا تکلما   بسوء فما ادری لمن انا قائله

دیکان بیت‌نی انشا قیلدی یعنی من بو کون یامان سوزدن غیر سوز ایتماس‌کا ایرنلرم ابا قیلدی لکن من یامان سوزنی کم حقنده سویلاکوچی بولماقمنی بله آلمادم دیمکدر * بو بیت‌نی انشا ایتکاندن صونك بر کولکا قاراب صوده اوزی‌ننك یوزین کورکاچ

اری لی وجها قبح الله خلقه   فقبح من وجه وقبح حامله

دیب دخی انشا قیلدی وبو بیت بلان اوزین اوزی هجو قیلدی یعنی اوزوم اوچون بر یوزنی کورامن که حق تعالی آنی قبیح خلق ایتمشدرکه اول یوزننك حاملی بولغوچی من اوزم قبیح بولور من دیمکدر * اوشبو شعری بلان دخی آناسین هجو قیلدی که

تنحی فاجلسی عنا بعیدا   اراح الله منك العالمینا
اغربالا اذا استودعت شرا   وکانونا علی المتحدثینا
حیاتك ما علمت حیاة سوء   وموتك قد یسر الصالحینا

یعنی ای آنا بزدن تباعد قیل یراق اوتور سننك عدمنك بلان الله تعالی عالمنی راحتلاندرسون ایلاك‌می‌سن که سنکا بر سر امانت قویولغاچ توتماینچه

فاش ایتارسن منفعل می سن که خلقنی یانکا جیوب لاف ایتدرسن یقینم باردرکه حیاتنک سوء حیاندر و موتنک جمله صالحلرنی وایذکولرنی مسرور ایتار دیمکدر ❁(حکایت)❁ برعاقل کمسنه ایتدی منی مدح قیلسه‌لارده ذم قیلسه‌لارده بیلانمیمن مدح ذم هکا برابر در دیدی احنف اول کمسنه‌کا ایتدی آلایسه خلق مشقت چیککان یرده سن نفسنکا راحت بیراسن ایمش دیدی فتأمل ❁(حکایت)❁ بشار دیکان شاعر هم هجو قیلوچان ایدی سنی هجو قیلورمن دیسه کیراك آنکا بر کشی ایتدی سن منی هجو ایتکان زمان قزمی وفات بولور یاکه ایکونللکمی خراب بولوردیدی بشار ایتدی قزنکده وفات بولماس ایکونللکنکده خراب بولماس دیدی آندان صونك اول کشی ایتدی ایمدی بو ضررلاردان برسی ده بولماسه آیاغم بوغازینه‌چه مادرنك‌ننك یاشرون اعضاسنه بولسون دیب ذم قیلنودان خوفی یوقلغین بیان قیلدی بشار ایتدی نی اوچون باشنکزنی قالدردنکز دیدی اول کشی ایتدی آندان صونك نی اشلارسن ایکان آنی کورمك اوچون قالدردم دیب بیحیالقنی تأکید ایتمشدر * اما ناموسلی کشی هجودن قورقار ناموسی یوق بی‌حیا بولغان هجودن‌ده سوکودن‌ده قورقماس یعنی ناموس‌سز واویاتسز کشی نی قدر سوکسه‌لرده انصاف‌قه‌قایتماس ویخشی بولماس دیب احنف‌ننك سوزین ایضاح قیلمقدر ❁(حکایت)❁ مذکور بشار مهدی‌نی ویعقوب بن داودنی

بنو امیه قوموا طال نومکم ان الخلیفة یعقوب بن داود
ضاعت خلافتکم یاقوم فالتمسوا خلیفة الله بین النای و العود

دیب هجو قیلدی بس یعقوب بن داود مهدی خلیفه‌کا آننك هجوین خبر بیرکاچ خلیفه آچیغلانوب بشار بصره‌ده ایدی آننك اشین بتورمك اوچون بصره‌غه توجه قیلدی بصره‌غه کرکانده ضحی وقتی ایدی براذان ایشتدی قارانکز بو اذان اینکان کمدر دیب امر ایتدی کوردیلر بشار ایمش سرخوش بولغان حالده توتوب خلیفه‌کا کیتوردیلر خلیفه ایتدی ای زندیق عجب اذان ایتدنك دیب التمش قامچی صوقماغه امر ایتدی آلتمش قامچی اورغان‌ننك بعدنده هلاك درجه‌سنه‌یتکاچ برسفینه‌کاقویدردی بوبشارسفینه‌کا کرکانده کاشکی منی ابوشمقمق کورسه‌ایدی دیب تمنی قیلدی چونکه ابوشمقمق مقدمده بشارنی (ان بشار بن برد تیس اعمی فی السفینه) دیب هجو ایتمش ایدی عینی واقع بولدی دیمکنی استادی برنیچه‌زماندان صونك آنده وفات بولوب جثه‌سین دینکزکا تاشلادیلار دینکزدن چیتکا قاغولوب چقدی اقرباسی آلوب یووب کومدیلر هجوندن رنجوکانلری اوچون هیچ کم جنازه‌سنه بارمادی هلاکنه مسرور بولدیلار * مذکور بیت‌ننك ترجمه‌سی ای بنی امیه نی‌کا قدر یوقوده‌سز تورونکز خلیفه یعقوب

بن داوددر مهدی توکلدر ای قوم امویه خلافتنکز ضایع بولدی ایمدی خلیفه‌نی نای بلان عود آراسنده ازله‌نکز واویون کولکو حالتنده اسنانکز یعنی همان توررونکز فرصت‌در اشنکزنی قارانکز دیمکدر بوقصه نا تمامدر ❁(حکایت)❁ ابو دلامه دخی لطایف بلان مشهور ایدی بر وقت‌نی برکشی بلان دعواسی بولدی اول وقت بغداده عافیه اسملی قاضی ایدی آنکا مرافعه قیلدیلار ابو دلامه قاضی‌نی کورکاچ خصومت‌دن مقدم

قد خاصمتنی دهاة الرجال　　وخاصمتها سنة وافیه
فمادحض الله لی حجة　　ولا خیب الله لی قافیه
ومن خفت فی جوره فی القضا　　فلست اخافك یا عافیه

دیکان بیت‌نی نظم قیلدی یعنی خلق‌ننك زیاده عاقل واش کورکانلری جدلکا والزامکا قادرلری منم بلان مخاصمه قیلدیلار من دخی آلاربلان اوزاق زمانلار مخاصمه ایتوب حق تعالی حجتمنی وسندمنی باطل قیلمادی ومنی جوابدان عاجز ایتمادی آلارغه غالب کیلدم شول قاضیلارکم قضاسنده ظلم قیلسه اول قاضیلاردان قورقامن لکن ای عافیه سن‌دن قورقمای‌من که ظلم ایتماس سن دیمکدر بس عافیه بو بیت‌نی ایشتکاندن صونك ای ابودلامه امیر المؤمنین‌کا سن‌دن شکایت ایتارمن که منی بونظم بلان هجو قیلدننك دیدی ابودلامه ایتدی اکر شکایت ایتوب بیتمنی‌ده ذکر قیلسانك سنی عزل ایتار دیدی عافیه ایتدی نی اوچون دلامه ایتدی سننك مدح بلان هجونی آیروب بلماکاننك اوچون دیدی بس منصور خلیفه ابودلامه‌ننك عافیه‌کا بیرکان لطافتلی جوابن ایشتوب ایچی قاتقونچه کولدی وابودلامه‌کا کوب عطیه‌لر احسان قیلدی ❁(حکایت)❁ مذکور ابودلامه‌ننك حکایه‌لرندندرکه برکون ابودلامه مهدی خلیفه‌ننك حضورنده ایدی اول مجلسده خلیفه‌ننك اقرباسندان اسماعیل بن علی وعیسی بن موسی وعباس بن محمد وبنی هاشمدن دخی بر نیچه آدم بار ایدی خلیفه ایتدی یا ابی‌دلامه اکر بو مجلسده بولغانلاردان برسینی هجو ایتماسانك تلنکنی کیسارمن دیب یمین ایتدی ابودلامه‌کا حیرت عارض بولوب مجلسده‌کی کشیلردن هر بری‌ننك کویا رضالقلارین حاصل ایتمك اوچون کوز صالدی لکن براوده‌ده رضالق علامتی سیزلماکاچ چونکه اوزی هم شول مجلس اهلندن بولغانغه کوره اوزین هجو قیلدی که

لا ابلغ لدیك ابا دلامه　　فلست من الکرام ولا کرامه
جمعت ذمامة جمعت لوءما　　کذلك الا تتبعه الذمامه
اذا لبست العمامة کنت قردا　　وخنزیرا اذا نزعت العمامة

ابودلامه اوشبو هجونی تمام قیلغاندان صونك تلی کیسلودان اوزی قوتولوب

دخی یمیندن خلیفه‌نی قوتقارغان اوچون مجلس خلقی همه‌سی غایت مسرور‌ا
کولوشوب ابو دلامه‌کا کوب بخشش‌لر قیلدیلار * هجونینک مضمونی ای ابو دلامه
مجلسکه بولغانلارغه تبلیغ قیل که سن اهل کرام‌دن و اهل کرامت‌دن توکل سن سن
مذمت‌نی و ملامت‌نی جمع قیلدینک که فی الحقیقة مذمت‌کا ملامت لازم کیلور
چالمانکنی کیکان و قتنککه سن مایمول غه اوخشادنک چالمانکنی صالغان و قتنککه خنزیرکا
اوخشارسن دیمکدر ❁(حکایت)❁ ظرفانینک بعضی‌لرندن فلان فلان کشیلر حقنکه
نی ایته سن دیب صورادیلار ایتدی (هما الخمر والمیسر واثمهما اکبر من نفعهما) دیب
بطریق الاقتباس هجو قیلدی یعنی آلار خمر بلان قمار کبکدر یعنی ضررلاری
فایده‌لارندان کوبراکدر دیمکدر ❁(حکایت)❁ بعض ظرفاغه فلان‌نیند این کشیدر
دیدیلار ایتدی بوزوقلقکه تزگنی اوزون توزوککه آرشونی قصقه یاوزلقکه سیکرور
واینکولک‌ده اوطرور دیدی ❁(حکایت)❁ براوکا ایتدیلار سن فلان کشینی
کاها ماقتای سن کاها هجو قیلاسن دیدیلار اول ایتدی من آنی هجو قیلوب
صونکندن مدح ایتدم اشراف هجو و مدح قیلنودان خالی بولماس‌لار دیدی
یعنی هجو قیلنمش بولمق و مدحلنمش بولمق اشراف و یخشی کشیلر شانیدر
فی الحقیقه خلق ماقتاسه‌ده یخشی کشی‌نی ماقتای یامانلاسه یخشی کشینی یامانلای
یامانی یامانلامقکه چه معنی *

(روضه)

عزت * اولوغلق * خورلق * حسیسلک * زبونلک * همتسزلک * بلندهمتلیلک *
برحکیم‌دن سوال قیلدیلار آدملرنینک قایوسی اولوغراقدر دیدیلار اول حکیم
ایکی قولنه یردن توفراق آلدی مونینک قایوسی اولوغراقدر دیدی آندان صونک
برکا قوشدی بنه‌یرکا تاشلادی ایتدی آدمیلر کلسی توفراقدر و حرمتلی راکی
واولوغراقی الله تعالی قاشنده تقواراغیدر دیدی * اولوغلق بیشمت بلان توکل
همت بلان * ابن عبدالله ایتدی علما آراسنده امام شافع‌دن مهابتلی کشی کورمادم
یراقدان آندان اینکوراک آندان حرمتلیراک کشی کورمادم یاقندان دیدی *
براو الله تعالی اوچون عزتلانسه سلطان آنی ذلیل قیلا آلماس وبراو الله تعالی‌کا
توکل قیلسه آدم آنکا ضرر بیره آلماس * و دیمشلردر که عزت و اولوغلق‌نینک
سببلاری بشدر یعنی بوبش صفت براوده تابولسه اول کشی اولوغلق و حرمتلی‌لک
تابار توغری سوزلی بولمق سرنی یاشرمک وعده‌کا وفا قیلمق نصیحت‌کا آشوقمق
امانت‌نی ادا قیلمق * ارسطو حکیم ایتدی اولوغلقه ایرشمک غایت مشکلدر
حسیسلک و زبونلک‌کا توشمک بیک آساندر * آدمیلرنینک عیبنه تتبع قیلغان

کشی اولوغلق‌قه ایرشماس (التنقیر تنفیر) دیمشلردر * براوننك تابعلاری
کوب بولسه شیطانلاری‌ده کوب بولور * ابراهیم ادهم رحمة الله علیه ایتدی
قویرق بول باش بولما چونکه کوب قویرق قوتولور باش قوتولماس دیدی *
علی رضی الله عنه ایتدی مسکیندر آدم اوغلی بی‌چاره اجلی مکتومدر عملی
مکتوب‌در چبن‌ده آنی رنجوته یراق سفرده آنی اوتوره تیرلب‌ده اول‌بوری
غرق بولوب‌ده اول اوله دیدی * حسین رضی الله عنه مقتول بولغان کوننك دیمشدر

وذل الحيات وذل الممات　　وكلا اراه طعاما وبيلا
فان كان لا بد احداهما　　فسيروا الى الموت سيرا جميلا

امام اعظم حضرتلرندن سؤال قیلدیلار سفله کملردر یعنی توبان وزبون کسنه‌لر
کملردر دیدیلر امام اعظم ایتدی آلار کفران نعمت قیلغوچیلاردر ابو یوسف
حضرتلری ایتدی آلار دینلرین دنیاغه صاتقوچیلاردر محمد بن حسن ایتدی
آلار یول‌لارده واورام‌لارده آشاب یورکوچیلردر اصمعی ایتدی آلار هیچ برسوزدن
چیرکانماسلر عبد الله بن مبارك ایتدی آلار زبون یورورلر قابقه صایون کرورلر
دیب هرقایسی برصفت بلان زبون‌نی ذم قیلدیلار * ابن اعرابی ایتدی سفله
وزبون شول کمسنه‌لردرکه آلار دین‌لری بلان دنیالارین آشارلار دیدی
زبون‌ننك زبونی کملردر دیدیلر اول ایتدی آلار غیرلرننك دین‌لرین فساد
قیلوب اوزلری‌ننك دنیالارین اصلاح قیلورلار دیدی * علی رضی الله عنه
ایتدی سفله‌وزبون خلق شول کمسنه‌لردر اکر جیولسه‌لار غالب بولورلار آیرولسه‌لار
بلنماسلر حسیس کم دیب صورادیلار ایتدی همتی خامدقولی جامددر دیدی *
پیغمبر علیه السلام ایتدی حسیسلکدن وصارانلقدان صاقلاننکز صارانلق سزدن
ایلکارکیلرنی‌ده هلاك قیلدی دیدی * حضرت علی رضی الله عنه بر وقت‌نی
مزبله‌دن یعنی نجاست‌توکاتورغان یردن اوتدی ایتدی (هذا ما بخل به الباخلون)
دیدی یعنی بو نرسه‌لر صارانلار صارانلق قیلغان نرسه‌لر ایمش دیدی
❋(حکایت)❋ بر کمسنه بار ایدی جماعتی نی‌نرسه حاجت صوراسه همان یوق
دیر ایدی آنکا بر کشی ایتدی ای فلان سن یوق دیکان سوزنکنی بیك کوب ایتمه
اوجماحه یوق دیکان نرسه‌یوقدر دیدی ❋(حکایت)❋ بر صاران کشی بار ایدی
اوغلنه ایتدی (یا بنی اعلم ان لفظلا یدفع البلاء ولفظ نعم یزیل النعم) دیدی
❋(حکایت)❋ بر حسیس صاران کمسنه حقنده بر کشی‌کا ایتدیلر ای فلان سن
فلان کشی‌ننك طعامن بر بر آشاغاننك بارمو دیدیلر ایتدی یوق لکن اول
آشاغانده اننك ایشك‌توبندان اوزغانم بار دیدی ایتدیلر آننك آشاغانن قایدان
بلدنك دیدیلر اول ایتدی خدمتچیلری ایو تیکراسنده کی چبین‌لرنی قوالار ایدی

دیدی * دیمشلردرکه طعامنی صارانلق قیلمق حور وزبون کمسنه‌لر خلقیدر *
نوشیروان پادشاهننك دسترخانه‌وطبقلارینه یازلمش دیدی (اتق الشح فانه ادنس
شعار واوحش دثار) ❁(حکایت)❁ بر کمسنه‌کا ایتدیلر محمد بن یحیی سنکا
بر بر کیوم کیدرکانی بارمودیدیلر اول کشی ایتدی اکر آننك بر آمبارطولی
اینه‌سی بولسه یعقوب علیه السلام جمیع پیغمبرلارنی اوزینه شفاعتچی ایتوب
فرشته‌لرنی ضامن ایتوب اولیالارنی کواه‌ایتوب یوسف علیه السلامننك آرتدان
یرتولغان کولماکین تکار اوچون عاریتکا بر اینه صورارغه کیلسه‌ده عاریتکا
بر اینه بیروب تورماس دیدی غایت حسیس وصارانلقندان کنایه‌در
❁(حکایت)❁ ابن احمد دیکان بر شاعر بر شهرده عمار بن مسروق دیکان
کشی‌ننك خانه‌سنه توشدی آنکا ایتدیلر کم‌کا توشدنك دیدیلر اول شاعر
ایتدی ابن خصیبکا توشدم اما ایکماك اوزمدن دیدی نیك آلای دیدیلر
اول ایتدی آننك ایکماکنه یازلغان (لا حافظ الا الله) دیب توشاك آراسنه‌قصترغان
اوزی تایانوب یاتقان دیدی شعر

رغیف فی الحجاب علیه قفل ‌ ‌ ‌ ‌ وبواب وحراس منیعه
رأی فی بیته یوما رغیفا ‌ ‌ ‌ ‌ فقال لضیفه هذا ودیعه

یعنی قوناق بولوب کیلکانمنی خانه ایاسی ایکماکین صاندوقده صالوب یوزاق
بلان بیکلامش قپوچیلارین وقاراوچیلارین قابقه توبنه کیلکان کشینی کرتمه
دیب قاراولغه قویمش آننك خانه‌سنمنی قوناق بر ایکماکنی کورسه‌ده بومنم
ایکماکم توکلدر براوننك امانت قویغان ایکماکیدر دیب قوناغنه آشاتمامشدر
دیمکدر ❁(حکایت)❁ ابوحفصه‌ننك خانه‌سنه اهل یمامه‌دن بر قوناق کیلدی
ابو حفصه قوناقنی مرحبا دیب اوتورتدی غایت صارانلغندان قوناقنی ضیافت
قیلماغه قورقوب‌قاچدی قوناغی ابوحفصه‌ننك آرتندان خط یازدی

یا تارك البیت علی الضیف ‌ ‌ ‌ ‌ وهاربا منه من الخوف
ضیفك قد جاء بزاد له ‌ ‌ ‌ ‌ فارجع وکن ضیفا علی الضیف

دیدی یعنی ای‌یورطندان قوناقده ضیافت قیلماغه قورقوب قاچقان کشی قایت
قوناغنك آزق آلوب کیلدی بوصورتده قورقمه قوناغنکا قوناق بول دیدی
❁(حکایت)❁ بر صاران کشی‌کا ایتدیلار نیك‌سن بولای‌یالغوز آشای‌سن دیدیلر
اول کشی ایتدی کشی‌بلان آشاغان کشی‌دن نیك‌کشی‌بلان آشای‌سن دیب
صورارغه کیراك ایدی عجب سوءال قیلدنکز دیدی * عاقللر ایتدیلر صاران ولئیم
کشیدن‌نرسه‌صوراسانك حاضر قصتاب‌صورا اویلاب توروروغه‌بیرمه چونکه اول
اویلاماس‌بوروون شول آراده بیرسه‌بیروب تاشلای دیمشلردر - ودخی عاقللر

دیمشلردرکه جوماردننك ثوابی خلف صاراننك جزاسی تلف در* ودخی دیمشلردرکه جوماردا اوز مالین آشای صاراننك مالی صاراننك اوزین آشای ❁(حکایت)❁ هشام بن عبد الملك ننك باقچه‌سی بار ایدی برکون توابعلاری بلان باقچه‌غه کردیلر یمشلردن آشادیلار ایتدیلر الله تعالی بوباقچه‌ننك برکتن آرتدرسون دیدیلر هشام ایتدی نی برکتن آرتدرو آشاب بتوره‌سز ایندی دیدی* بر صاران حقنده بر شاعر

یمحو کتاب الفلس فی کفه من شدة القبض علی الفلس
یکتب بالحبر علی خبزه اعاذك الله من الضرس

یعنی فلان کسنه‌شویله صاراندرکه آقچه‌نی قولنه قاطی قصوب اوچلاب یورکانلکدن آقچه‌ننك یازوی شمارورایدی وایکماکی ننك اوستنه الله تعالی سنی تشلردن صاقلاسون دیب قلم بلان یازار ایدی دیمکدر ❁(حکایت)❁ بر بیك صاران دهقان بار ایدی یخشی اوقاتلی کشی ایدی کونلرده برکون آناسی قارچق بلان بورچاق برینه باردیلار آناسی ننك تشلری یوق ایدی بر اوستنه بارغاچ بر دانه بورچاق آلوب قابدی تشی یوق قه‌کوره همان شول بر دانه بورچاقنی آوزنده قیملداتوب توردی اوغلی نیچه‌قاراسه آناسی آوزین قیملداتوب آشار کوردی بوانی برده‌کی بورچاقنی آشاب بتوره‌بوغای دیب قورقوب ایله انی ایندی قایتایق دیدی آناسی بلان قایتورغه چقدیلار آول لارینه کیلوب یتدیلر بر کیرته آرقلی کیچاسی بولدی آناسی کیرته آرقلی کیچکانده آوزندان بایاغی بردانه بورچاغی چغوب توشدی آناسی کیرته‌نو بنده‌قارمالاب بر نرسه‌ازلی باشلادی اوغلی ایتدی انی نی ازلیسن دیدی آناسی ایتدی های اوغلوم بر اوستنه بارغاچ بر بورچاق قابقان ایدم آوزمدان شول بورچاق چقوب توشدی آنی ازلیمن دیدی اوغلی ایتدی ای انی من انی بورچاقنی آشاب بتوره‌دیب سنی آلوب قایتدم ایله آلایسه یانکادان بارایق دیدی *

ودخی معلوم اولا که سیادت واولوغلق الله تعالی ننك بیرکان رزقن منت سز انعام واحسان قیلمقدر ❁(حکایت)❁ عرب لرننك سیدی بولغوچی قیس دن سوءال قیلدیلار سن بو اولوغلقنی وسیدلکنی نی بلان تابدنك دیدیلر قیس ایتدی قومه‌کوب طعام بیرماکم وضیافت قیلماقم بلان اولوغ بولدم ومجادله‌قیلمادم اولوغ بولدم الله تعالی نصرت بیردی اولوغ بولدم دیدی ❁(حکایت)❁ حضرت معاویه‌زماننده احنف بلان عرب دن بر طائفه بر حاجت اوچون شام‌غه کیلوب خلیفه‌ننك قپوسنه بارغان وقتلارنده خلیفه‌ننك قپوچیسی بولارغه ایتدی خلیفه‌کا هرکم اوز حاجتن اوزی افاده قیلوب غیر کشی واسطه‌سی بلان حاجت صورامامق خلیفه‌ننك امری دیب اخطار قیلدی بس بولار خلیفه حضورینه کرکاندن صونك حاجتلارین خلیفه‌کا عرض قیلدیلار لکن

احنف ایتدی اکر خلیفه‌ننك امری بیله بولماسه ایدی بوتون مملکتمزده واقع بولغان بلاوحوادث‌نی بیان قیلوب بارچه خلق خصوصنده خلیفه‌دن احسان استار ایدم دیدی معاویه احنف‌ننك اوشبو بلیغانه افاده‌سندن محظوظ بولوب ای ابو بحر اوشبو اعتذار ارنك حاضرلرکا کفایه ایتکاندن صونك غایب‌لرنکزکاده سرایت قیلدی دیب شفاعتن قبول قیلوب بارچه‌سنه احسان قیلدی ❁(حکایت)❁ بر حکمت‌سز کسنه احنف‌کا ایتدی یا احنف نسبنکده شرافت یوق یوزنکده کورکاملك یوق قیافتنکده حسننك یوق ایکان سیادت واولوغلقنی نی بلان تابدنك سن دیدی احنف ایتدی (بخلاف مافیك) یعنی منم اولوغلغمه سبب سنده بولغان صفت‌ننك خلافی بلان متصف بولدم‌ده اولوغ بولدم دیدی اول کشی ایتدی من‌ده بولغان صفت سن‌ده یوق ایکان اول نیندا این صفتدر دیدی * دخی احنف (ترکی من امرك مالایعنینی کماعناك من امری مالایعنیك) دیدی

معلوم اولاکه بلند همتلی بولمق اولوغلق‌ننك وحرمتلیلك‌ننك اصلی‌در حکایت قیلنمشدرکه بلند همتلی‌لردن عماره‌بن حمزه دیکان کمسنه برکون منصور خلیفه‌ننك مجلسنه باروب خلیفه حضورنده اوتورغانده بر کشی کیلوب ای امیرالمؤمنین من بر مظلوم‌من که حقمنی ظالمدن آلوب بیر دیب مرحمت استادی خلیفه ایتدی سنکا کم ظلم قیلدی دیدی اول کشی ایتدی حضورنکزده اوتورغان عماره منم مدار معیشتم بولغان بر کیساك ایکون یرمنی غصب قیلدی دیکاندن صونك خلیفه عماره‌کا خطاب قیلوب تور خصمنك بلان برابر تور دیدی عماره ایتدی ای امیرالمؤمنین بو کشی منکا خصم توکلدر و ننك بلان منم دعوام یوقدر اکر اول یر آننك ملکی بولسه من نزاع ایتمای‌من کیتسون آلسون حتی منم ملکم بولسه‌ده جنابنکز حضورنده بو کشی‌کا بخش قیلدم منکا امیرالمؤمنین احسان قیلغان قدر حرمت‌نی بر کیساك ایکون یرینه فدا قیلوب ادنی ویس آدملردن بر آدم بلان حکم‌کا توروشوب یاقنلق عزتن یراقلق مذلتنه آلوشدرا آلمامن دیدی آندان صونك منصور خلیفه عماره‌ننك بلند همتندن ویکت‌لکندن تعظیم ورعایه‌سندن محظوظ بولوب عماره‌ننك همتنه تحسین قیلدی ❁(حکایت)❁ برکون منصور خلیفه اوزی‌ننك حرمنده بولغوچی ام سلمه بلان عماره‌ننك بلند همتی وکونکلی‌ننك پاککی حقنده مکالمه قیلورلار ایدی ام سلمه عماره‌نی تجربه ایتمك اوچون اوزی‌ننك ایللی منك‌کا توشکان انجو تسبیحین بیروب عماره‌نی چاقروب بو تسبیحنی آنکا هبه قیل کورایم نی معامله ایتار ایکان اکر قبول ایتسه زبون طبیعت ایکانن بلورمز دیدی بس خلیفه عماره‌نی چاقروب صحبت قیلوب اوتورغانده بو سنکا هدیه‌در آل سنکا هبه قیلدم دیب تسبیحنی آلدینه صالدی عماره دخی اول تسبیحنی قولنه توتوب ینه آلدینه قویدی بر آز صحبت قیلغاندان صونك

تسبیحنی اورنونك قالدروب رخصت صوراب چقوب کیتدی خلیفه دخی عماره بو
تسبیحنی اونوتوب قالدرمش دیب بر خادم قولنه بیروب عماره آرتندان یباردی
آندان صونك عماره تسبیحنی قولنه آلوب ایمدی بو تسبیحنی من هم سنکا هبه قیلدم
دیب خادم قولنه بیردی خادم آندان منصور خلیفه گا کیلوب اول کشی تسبیحنی
آلمادی منکا هبه قیلدی دیب قصه نی بیان قیلغاندان صونك ام سلمه دخی اول تسبیح نی
خادمدن منك آلتون بیروب قایتاروب آلدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدر که همت
وعفت ایاسندن دخی بری سعد بن عمرو ایدی که مرض موتنده آنکا ایتدیلر آه وانین
هم ایتمای سز بو قاطی سرخاونکزغه صبر ایتاسز طبیبقه سرخاونکزنی ایتوب دوا
استامای سز می دیدیلر سعد ایتدی جزع وانین ایتمك منکا نقص در حق تعالی ننك
من دن جزع وانین تاوشمنی ایشتماکین استامای من حیا وادب ایتامن اما سرخاومنی
طبیب کا ایتمك دخی فایدا سز در الله تعالی غیر یلرننك حکمی بلان حکم ایتماس
تلاسه سلامتلندرر تلاسه اوترور دیدی * ودخی عرب آراسنده همتدن صایولا
تورغان اشلرننك بری بر برینی یاقلامق وحمایه قیلمقلار یدر عرب قبیله لری
بو بر برینی یاقلامقنی دین ننك حقوقندان وواجباتندان دیب بلورلر
معلوم اولا که الله تعالی (یوم ینفع الصادقین صدقهم) اوخشاشلی آیتلر بلان صادق
وتوغری آدملرنی مدح قیلوب مغفرت واجر عظیم کا نائل بولاچاقلارین تبشیرا بیان
بیورمشدر * حضرت عمر رضی الله عنه (علیك بالصدق وان قتلك) بیوردی یعنی
صدق وتوغری لق قه ملازم بول هرنی قدر سنی تلف ایتاچاکلرین واوترچکلرین
ظن ایتار ایسنکده دیمکدر * اسماعیل بن محمد حکایت قیلمشدر که آتام اولوم
سرخاونده محتضر وقتنده اوغللارینی جمع قیلوب ای اوغللارم الله تعالی دن قورقماغه
وقرآن اوقوماغه دایمچیلق قیلنکز دیدی اوغلانلاری دخی تعهد ایتوب بالعین
والرأس سوزنکنی قبول قیلدق ای آتا دیدیلر آندان صونك آتام ای اوغللارم
صدق وتوغریلق قه شول قدر ملازمت قیلنکز که سزدن بر نرسه سوءال قیلغان وقتده
توغری ایتسه نکز فرض قیلدق اوتروزلر ینه ترکزوب ینه صورا سالارده توغریلقدان
دونمانکز دیب وصیت ایتدی دیمشدر * بعض علما دیمشلردر که (لکل شیء حلیة
وحلیة المنطق الصدق) یعنی هر بر نرسه ننك زینتی باردر تل ننك زینتی توغری
سوزدر یا که سوزننك زینتی توغریلقدر ـ توغریلق دین ننك تراکی وادب ننك
رکنی ومروت ننك اصلی بولوب اوشبو اوچ ماده باری توغریلق وصدق بلان تمام
بولور دیمشلردر * ارسطالیس حکیم ایتدی توغریلقده اولمك یالغانچی بولوب
اوزاق یاشامکدن خیرلیراکدر * اما دیمشلردرکه توغریلق هر اوروننده ممدوح
نرسه در لکن نمامدان وغمازدان توغری سوز بولسه ده مذموم نرسه در هرنی قدر

آننك نمیمه سی حق وتوغری بولسه ده دوستلار آراسنده فساد کا سبب بولغان اوچون
نمام ننك توغری سوزی ده مقبول توکلدر * عامر عدوانی ایتدی من اوزم ننك وجدانمده
صدقنی وسوزده توغریلقنی غیبدن بر نوع تابامن بو صورتده همان توغری بولونکز
دیدی که مرادی بر کسنه توغریلققه ملازم بولوب وتوغریلق بلان تلی عادتلانسه
غیب کا موفق بولور یعنی قلبی غیب حال لرکا مطلع بولوب کمان قیلغان نرسه سین
تکلم ایتکانده کمانی اوزه واقع بولور دیمکدر * (الصدق بالحر احری) قدیمکیلر
سوزیدر یعنی صدق وتوغریلق طینه سی پاك بولغانغه یاراشور دیمکدر * عیینه بن
ابی سفیان ایتدی کونکلنکا ایکی نرسه جیولسه اول ایکی نرسه دن قایسی صواب در
بلماینچه تردد قیلسانك همان دقت وفکر بلان قارا نفس وهوانکا قایسی اقرب بولسه
آنکا مخالف بولغان طرفنی اشله صواب شول بولور زیرا صواب مخالفت هواغه اقربدر
او شبو معنا (ان النفس لامارة بالسوء) آیتندن ماخوذدر ❁(حکایت)❁ حجاج خلیفه
بر کون خطبه ده بیك اوزاق توردی جماعتدن بر کشی آیاق اوزه توروب (الصلوة
الصلوة الوقت یمضی ولاینتظرك یاامیر) ایندی یتار نماز اوقییق وقت بولدی
وقت سنکا کوتماس والله تعالی سنی معذور توتماس دیب خطاب قیلوب کوب سوزلر
ایتکاندن صونك حجاج آچیغلانوب اول کشی نی حبس قیلماغه امر ایتدی اول
کشیننك اقرباسی آنی حبسدن خلاص قیلمق خصوصنده حجاجغه کیلوب ایتدیلر
ای امیر خدا اوچون آنی عفو ایتنکز اول مجنوندر دیب عذر ایتدیلر حجاج ایتدی
شولای می حضوریمه کیلوب دیوانه لکن اقرار قیلسون خلاص قیلورمن دیدی
اول کشی ننك اقرباسی تیزوك باروب خلیفه ننك شرطن خبر بیردیلر من مجنون
دیب اقرار قیل دیدیلر اول کشی ایتدی العیاذبالله حق تعالی منی صحت وعافیتده
قیلوب مجنوننك بلان مبتلا قیلمادی یالغاننی نیچوك اقرار قیلایم دیب اقرباسین رد
قیلدی بوقصه حجاجکا ایشتولوب اول کشی ننك توغریلقده استقامتی وثباتی
اوچون حبسدن خلاص قیلدی

کذب* الله تعالی یالغانچیلارننك عذابکا مستحق بولوب قیامت کوننده یوزلری
قارا بولماقنده (ولهم عذاب الیم بما کانوا یکذبون) بیوردی * ودخی (ویوم القیمة
تری الذین کذبوا علی الله وجوههم مسودة) بیورمشدر * ابن الخطیب دیمشدرکه
یالغانچیلقدان صاقلاننکز زیرا یالغانچیلق فاسقلققه وفاسقلق تموغغه اوندار
توغریلقنی استانکز وتوغریلق بلان متصف بولونکز زیرا توغریلق ایذکولککا
وایذکولك جنتکا اوندار دیمشدر * عبدالله بن عمر رضی الله عنه دن روایت
قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (اذا کذب العبد کذبة واحدة تباعد
الملك عنه مسیرة میل من نتن ما جاء به) یعنی اگر الله تعالی ننك بر بنده سی

بر مرتبه‌گنه یالغان ایتسه‌ده آننك حفظه‌لری (مثلا صارمصاق ایسندن قاچقان کبك) اول یالغان‌ننك قباحت ایسندن بر میل‌قدر قاچارلار * الغیاذ بالله متصل یالغان سویلاشورکا عادتلانکان کشی‌ننك حالی نیچوك بولور بر مرتبه یالغاندان قیاس قیل * حدیث اهلندن بعض‌لری بو اورونده قباحت ایسدن مراد حقیقی قباحت ایسدر یعنی درواقع یالغان‌ننك حقیقی یامان ایسی باردر لکن یر یوزی بو یالغانچیلقدان چققان قباحت ایس بلان تولو درتیری ایلاوچیننك بورننه دباغخانه ایسی کرما کان شیکللی یالغانچی کشی دخی بو ایسنی طویمای‌در دخی براودخان چیکسه ایکنچی کشی ده دخان ایسی بارین سیزمای براو خمر ایچسه ایکنچی کشی ده خمر ایسی بارین سیزمای کرارا مرارا تجربه قیلنمشدر * قوله باق قائلنه‌قیلما نظر * ودخی (راوی الکذب احد الکذابین) دیمشلردر یعنی یالغان‌نی روایت ونقل قیلغوچی کشی یالغانچیلار قطاره‌سنده‌در کوب وعده قیلغان کشی کوب اعتذار قیلغان کشی یالغاندان خالی بولماس دیمشلردر اولوغلار سوزیدر ❁(حکایت)❁ یالغانچیلق بلان مشهور بولغان آدملردن براوکا اصمعی ایتدی سن عمرنکده بر بر توغری سویلاشکاننك بارمو دیدی اول یالغانچی ایتدی توغری سویلاشکانم یوق دیب ایتور ایدم اکر بو سوزیمه اشانماسه‌لار دیدی فافهم * (فلان اکذب من لمعان السراب ومن سحاب تموز) بو سوز عرب آراسنده یالغانچیلار حقنده ضرب‌مثلدر یعنی اول فلان کمسنه صحراداغی سرابدان وتموزده‌کی بولوطدان یالغانچیراق دیمکدر * بر حکیم دیمشدرکه یالغان سویلاشرکا عادتلانکان کشی کشی‌ننك حق سوزینه‌ده اشانماس همه کشی‌نی یالغانچیغه صایار ایمش * بر آدم باردرکه من بر یالغانمنی کشی‌ننك اون چنینه بیرمام دیر ایمش * اعاذنا الله من الکذب ❁(حکایت)❁ بر صراف ظرفادان برنیچه کمسنه‌نی خانه‌سنه دعوت ایتوب ضیافت قیلغاندان سونك صحبت قیلوب اوتورغانده ظرفادان برسی ایتدی ایمدی بز (سماعون للکذب اکالون للسحت) نظمنده بولغان صفت بلان متصف بولدق دیب ظریفانه سوز ایتدی یعنی مرادی صراف کذاب بولغاننه وطعامی حرام ایکاننه تعریضدر * آیت مذکوره یهودیلر حالن بیاندرکه آلار کذب‌نی طنکلارلار وحرامنی تناول قیلورلار دیمکدر * مجاهد حضرتلرندن منقولدرکه آدمدن صادر بولغان هر برفعل وهر بر سوز یازلور حتی آورو حالنده آه وانین ایتکانی ده یازلور وحتی صبی بالا یغلاسه یغلاودان توقتانمق اوچون یغلاما سنکا فلان نرسه بیرورمن دیب وعده ایتوب بیرماسه بو یالغانچیلغی دخی آننك سیئات دفترینه یازلور دیمشدر * یحیی بن خالد برمکی ایتدی کوب خمر اچکوچی آدملر خمر ایچودن توقتاب توفیق تابوب ایذکو بولدی‌لار وکوب

اوغریلار اوغریلقنی قویوب توفیق تابدیلار وکوب فاحشه عمللرکا مرتکب بولغان آدملر تقوا وزاهد بولدیلار اما یالغانچیلیق‌قه عادتلانوب آندان صونک توغریلق بلان متصف بولغان کشینی کورمادک دیدی *

(روضه)

عدللک * احسان * انصاف * وفا * وفاسزلق * اوغریلق * کونچیلک * دوشمانلق * توغریلق * یالغانچیلق * ریا * خیانت * قال الله تعالی (ان الله یأمر بالعدل والاحسان) وقال النبی علیه السلام (عدل ساعة افضل من عبادة ستین سنة) معلوم اولا که پادشاهلارننک رعیتلرینه عدللکی رعیتلرننک پادشاهغه محبت واطاعتلرینه سببدر واطاعتلرین جلب قیلور وظلم وتعدیسی رعیتننک پادشاهغه محبتن سلب قیلور * اسکندر اوزی‌ننک حکیملرندن سؤال قیلدی که سزننک قاشنکزده عدللک آرتوقمی شجاعت وبهادرلق آرتوقمی دیدی حکیملر ایتدیلر عدللکنی رعایه قیلوب عدللک اقتضاسنچه عمل قیلونسه شجاعتدن مستغنی بولورمز دیب حکیمانه جواب بیردیلر * نوشیروان پادشاه‌ننک سوزندندر که پادشاهلق عسکر بلان عسکر مال بلان مال رعیت بلان رعیت عدللک بلان بولور دیمشدر فی الحقیقه بوبردائره‌درکه بولارننک برسنه خلل کیلسه بارچه سنه سرایت قیلور دولتننک نظامی بولارننک بربرسنه تعلقی بلان قایم بولور دیمکدر * مصرده حکومت ایتکان پادشاهلاردان احمد ابن طولون جبر وقان توکک بلان مشهور ایکان عدالت بلان دخی مزین ایدی ظالمنی مظلوم بلان برکا چاقرتوب مظلومننک حقن آلوب ظالمنی انتقام قیلور ایدی ودخی ابن طولونننک اوغلی عباس برمغنیه بلان اوزی‌ننک برسازنده‌سین ایارتوب طنبور اویناب بارغانده صالحلردن برکمسنه اوچراب سازنده‌ننک قولندان طنبورنی آلوب یرکا اوردی عباس درحال آتاسنه باروب شکایت قیلغاندان صونک اول صالح کمسنه‌نی حضورینه کیتورتوب طنبورنی سن واتدنکمی دیب قورقوتوب صوراغانده اول صالح کمسنه بلی من واتدم دیدی احمد ابن طولون ایتدی اول طنبورکننک دربلدنکمی منکا حرمت لازم توکلمی دیدی بو صالح کمسنه ایتدی بلامن اوغلنک عباسننک در الله تعالی‌کا معصیت ایچنده ذاتنکزغه حرمت بولماس زیرا الله تعالی (والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولیاء بعض یأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر) بیورمشدر ودخی پیغمبر علیه السلام (لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق) بیورمشدر دیدی آندان صونک ابن طولون بو صالح کمسنه‌ننک ریادان خالص سوزی اثر ایتوب باشین بوکوب اوزاق فکرده تورغاندان صونک ای زاهد موندان آری هرنی

قدر شرعده منكر ومنهى بولغان نرسه‌نى كورسنك نهى ومنع قيل من سنكا اعانت ويباردم ايتارمن ديب كامل رخصت بيرمشدر * ابن عباس رضى الله عنه‌دن روايت قيلنمشدركه اوتكان زمان پادشاهلارندن بر پادشاه كيومن آلوشدروب اوزين كشى‌كا تانوتماينچه خلق‌ننك حال‌لرين تيكشرمك اوچون گيزوب يوركانده بر كشى‌ننك خانه‌سنه كردى اوتوز باش صغر سوتى قدر سوت صاولاتورغان برصغر كوردى بو صغرننك سوتى كوبلكنه عجبلنوب اول صغرنى اياسندن آلماغه قصد قيلوب اول كون پادشاه يوروب قايتدى ينه ايكنچى كون شول طريقچه تفتيش‌كا چققانده ينه مذكور خانه‌كا كردى اول خانه اياسى‌ننك صغرى كتودن قايتوب صغرنى صاوماغه باشلاسه‌لار كورديلر صغرننك سوتى كيچه صاوغان سوت‌ننك يارطى‌سى قدر گنه چقدى پادشاه صغرننك اياسنه ايتدى عجب كيچه صغرننك سوتى كوب ايدى بوكون يارطى‌سى‌غنه بولدى بوكون بلكه مرعى‌سى ناچار يرده اوطلامشدر ديدى صغرنناك اياسى ايتدى يوق بارى بر يردر شول كيچه‌كى يرده اوطلاتولمشدر لكن كمان قيلامن‌كه پادشاهمز بزننك صغرمز سوتنه طمع قيلوب قولمزدان آلمقنى نيت ايتكاندركه سوتنده بركت قالمادى زيرا پادشاه بالفعل ظلم وتعدى‌كا نيت ايتسه الله تعالى رعيت قولنده بولغان ايكونلكدن وحيوانات‌دان بركت‌نى آلور ايمش ديدى پادشاه بو نيتندن قايتوب اول صغرنى آلماسقه عهد قيلدى ينه اول صغرنى اوچونچى كونده صاوديلار اولكى كونده‌كى شيكللى ينه سوتى كوب چقدى ❁(حكايت)❁ مشهوردركه عربستانده بر خاتون‌ننك شكر قاموشى باقچه‌سى بار ايدى هر بر دانه قاموشدان صغلغان شكر بر اولوغ صاوت طوطرور ايدى شهرننك واليسى مونى بلوب بو خاتوندان شكر باقچه‌سينى جبرا قهرا آلماغه نيت ايتدى كيوم آلوشدروب تانوتماسدان اول خاتون‌ننك باقچه‌سنه كيلدى خاتون‌غه ايتدى من ايشتكان ايدم بو باقچه‌ننك بر قاموشندان بر اولوغ صاوت شكر چقا ايمش ديب بو سوز راست‌مو ديدى خاتون ايتدى بلى راست‌در ديب بر قامشنى آلوب صغوب كورساتدى يارطى صاوت شكر چقدى والى ايتدى بر صاوت چقمادى‌له ديدى خاتون ايتدى بر صاوت بولا تورغان ايدى لكن واليمز باقچه‌منى غصبا آلماغه نيت ايتمش ايمش باقچه‌مدان بركت كوتارلدى ديدى بس اول والى درحال اول بوزوق نيتندن قايتوب توبه ايتدى والى ايتدى ينه برنى صغوب قارا ديدى خاتون ينه بر قامشنى صقدى اولكى‌چه بر صاوت چقدى ❁(حكايت)❁ صعيد مصرده بر كشى‌ننك اون اردب خرما بيره تورغان بر خرما آغاچى بار ايدى (اردب ٢٤ صاع كرا تورغان بر صاوت‌در) اول مملكت‌ده شول قدر خرما بيره تورغان آغاچ يوقلغندان شهرننك واليسى

باقچه‌نى اول كشيدن غصبا آلوب حكمت خدا اول آلغان يلده بر دانه خرماسى بولمامشدر فافهم ❁(حكايت)❁ ابو بكر طرطوشيدن منقولدركه بر زمانلارده اسكندريه‌ده بالق توتماغه والى طرفندان تعرض بولونماينچه خلقغه رخصت بيرولوب خلق توتار ايدى بر زمان بالق شول قدركوبايدى‌كه حتى بالالار قول بلان توتارلار ايدى آندان صونك والى طرفندان منع قيلنوب خزينه‌لكدن توتماغه امر دولغاچ بالق اسكندريه كنارنده آزايماغه باشلاب حتى بو كونلرده بالق اوزى كورنماس بولدى يعنى بتدى اوشته‌واليلرننك كونكللرنده مستور بولغان نيت بيله رعيتكا سرايت وتعدى قيلوب خير بولسه شر بولسه ظاهر بولور ديديلر فافهم ❁(حكايت)❁ ابن الخطيب روايت قيلمشدر كه حجاج خليفه زمانه‌سنده حجاج‌ننك قان توكوچى وظالم وغدار بولماقلغندان خلق ايرته توروب بربرى بلان اوچراشقانده نيچه كم مقتول بولدى كم‌نى آصديلار كمنى صوقديلار ديب مو ننك كبك سوزلر بلان وقت كيچرورلر ايدى * وليد بن مروان‌ننك دخى ايكونلكا وبناغه واحياء ارض‌غه وكوللر وچيشمه‌لر قازتماغه زياده رغبتى بار بولمق جهتندن خلق‌ننك دخى رغبتلرى واعتبارلرى دايما اوشبو سوزلر ايدى * وسليمان بن عبد الملك‌ننك دخى ميلى ورغبتى نفيس طعاملركا وكوزال جاريه‌لركا زياده بولمق جهتندن زمانه‌سى‌ننك خلقى دخى نفيس طعاملركا واويلانوكا وجاريه آلورغه زياده رغبت وميل ايتوب مجلسلرده همان اوشبو نرسه‌لر حقنده سوز سويلارلر ايدى قاچان كه عمر بن عبد العزيز خليفه‌بولغاچ آننك رغبت‌واعتبارى بيكراك طاعت‌وعبادتكا وعلمكا بولمق جهتندن خلقى دخى بربرى بلان ملاقات بولغانده‌قرآندان نيچه‌سوره حفظ قيلدنك‌تونله نى عبادت‌قيلاسن نى‌تسبيح وصلوات ايته‌سن وفلان كشى‌فلان كوندن بيرلى روزه توتا وفلان حافظ‌ننك قرأتى‌خوش قرات‌دردیب سويلاشرلر ايدى * وكذلك حالا مملكت ضابطلرى‌ننك اعتبارى ورغبتلرى كوبراك تيمور يول توزومك واوط كيمه‌سى وتيمور چبق عملين آرتدرو بولمق جهتندان واخبار نامه‌لرنى كوب چقارماغه‌قصدلارى‌وهمتلرى‌بولمق جهتندن مجالس ومحافل‌ده‌اهل اسلام‌ننك دخى مصاحبه ومكالمه‌ده‌سوزلرى كوبراك اوشبو نرسه‌لر حقنده اجرا قيلنور فافهم * بس دين اولوغلارينه لايق بودركه اوتكان صحابه‌لرننك وعزيزلرننك طريقنه‌وسيرتنه سوزده وفعلده اقتدا قيلمقدر * معلوم اولاكه وفاسزلق وخيانت اخلاق ذميمه‌ننك‌ده غايت قبيحراكيدر * غدر يعنى وفاسزلق‌در وقيلغان عهدنى بوزمقدر ووعده‌كا خلافلك ايتمكدر * ودخى خيانت (خ‌ننك اوستى بلان) قولنه امانت ايتوب قويغان نرسه‌نى صاقلامايچه تعدى‌ايتمكدر يعنى اوزينه آلوب قالمق‌اياسنه قايتاروب بيرمامكدر خصوصا

بوغدر وخیانت اولوغ من دیکان کشیلرکا غایت عیب اشدر * ابن الخطیب رحمة الله علیه توبانده یازلاچق قصه‌ننك اوّلنده نصیحت بابنده برنیچه فقره ترتیب ایتوب دیمشدر یعنی کوب وفاسز وخیانت اهلی باردرکه ظفر وقول اوستونلك تابوب مرادینه ایرشمای قالمشلار کشی موینینه صالغان خیانتی‌ننك موبچاغی لعنت قاموطی کبك اوزموینینه کروب چیشمکدن عاجز قالمشلار اوزلری‌ننك خلاصی اوچون علاج تابا آلمای هلاکت چوقورینه طالمشلار وکشی‌کا دیب حاضرلاکان خیانت مونچاغی اوزلرین بلا ورطه‌سنه ویول سز وچقا آلماسلق بلا چوقورینه توشوروب جزاسینی تابمشلار غدر وخیانت بلاغه سبب ایکانی عقل ایالرینه معلوم بولمقی اوزه ثعلبه‌بن خاطب‌ننك قصه‌سی شاهددر دیب مذکور قصه‌نی شویله بیان قیلمشدرکه مذکور ثعلبه بر کون رسول الله حضورینه کیلوب یا رسول الله منم اوچون دعا قیلسنه الله تعالی منی مال بلان رزقلاندرسه ایدی وبای قیلسه ایدی دیب نیاز قیلدی پیغمبر علیه السلام ایتدی رسول الله‌ننك احوالی سنکا کورکام کورنمایدرمی نفسم آننك ید قدرتنده بولغان ذات مقدس پروردکار عالم حضرتنه قسم ایتارمن که الله تعالی‌دن طاولارنی آلتون ایتوب قایدا بارسام منم بلان برکا ایاروب یورسونلر دیب استلسام ایدی الله تعالی قبول ایتوب احسان قیلور ایدی دیدی یعنی سن هم یا ثعلبه بارینه قناعت قیلوب منکا اقتدا ایت دیکان معنانی افاده قیلدی آندان صونك ینه کیلوب یا رسول الله سنی حقلق اوزه پیغمبر ایتوب یبارکان خدای‌غه قسم ایتامن که الله‌تعالی منکا کوب مال احسان قیلسه حقوق شرعیه‌سین تمام ادا قیلور ایدم دیب حق بلان معاهده قیلغاچ پیغمبر علیه السلام دخی (اللهم ارزق ثعلبة مالا) دیب دعا قیلدی بودعانك قبولیتی اوزه ثعلبه بر مقدار قوی صاتوب آلدی اول قویلاری قورت شیکللی ترانلب حتی قویلاری مدینهٔ منوره‌ننك صحرالارینه صغماس بولدی وثعلبه بش وقت فرض نمازدان اویله‌نی ایکندی‌نی پیغمبر علیه السلام‌غه اقتدا قیلوب باشقه نمازلارین قویلاری یاننده اوقور ایدی بو حالده ایکان بر زمان دخی قویلاری بیکراك کوبایکاچ پیغمبر علیه السلام بلان نماز ادا قیلورغه جمعه‌دان غیری نمازغه کیله آلماس بولدی ینه دخی قویلاری اضعافا مضاعفة اورچوکاچ قویلاری بلان شغللنوب حتی جمعه‌کا کیلمای باشلادی مدینه احوالن یولداغی کشیلردن صورار بولدی بر کون پیغمبر علیه السلام صحابه‌لرینه (ما فعل ثعلبه) دیدی ایتدیلر یا رسول الله ثعلبه‌ننك قویلاری کوبایدی صحراغه صغماس بولدی دیدیلر پیغمبر علیه السلام (یاویح ثعلبه) دیب تأسف قیلدی بو وقت زکات آیتی دخی نازل بولدی آندان صونك پیغمبر علیه السلام هر قبیله‌دن برار کشی صایلاب آلناسی زکات‌ننك مقدارین ونصابن

اوكراتوب قوللارينه برار نامه يازوب بيردي قبيلهلردن زكات آلماغه امر قيلدي خصوصا بني سليم قبيلهسندن ايكى كشى نى تعيين قيلوب ثعلبهكا بارنكز زكاتن آلونكز ديب بيوردي بوماءمورلر اوّلا ثعلبهكا باروب زكاتنى طلب ايتوب زكات آيتن اوقوديلار ثعلبه ايتدى بوجزيه اول جزيهكا همشيرهدر يارار بارنكز باشقه اشلرنكزكا كيتونكز اشنكز بتكاچ كياورسز ديب زكات بيرمادي آلار دخى توروب غير قبيلهلركا عزيمت قيلديلار امامنكور بني سليم بو زكات آلماغه ماءمور بولغان ايكى كشى ننك مدينهدن چققانن ايشتوب آلار كيلماس بورون تويهلرى ننك اعلالرندن لازم بولغان زكاتنى آيروب اول زكات آلماغه كيلوچيلركا شول تويهلر بلان قارشوچقدى بولار بونيند اين تويهلردر ديب صوراغاچ آلونكز بولار زكاتمدر بولارنى بيروب نفسم خوش بولور يعنى امركا امتثالده خلوصم باردر ديدى آلديلار وغيرلردن دخى لازم بولغان زكاتنى آلوب ثعلبهكا قايتديلار ثعلبه ايتدى قايده كتابنكزنى وامرنامهنكزنى دخى اوقونكز ديدى اوقوديلار ثعلبه طنكلاب تورغاندان صونك اوّلكى كبك بوجزيه اول جزيهننك قرنداشيدر بارنكز حاضر كيتوب تورونكز من اويلاب قارايم تيوشلى بولسه بيرورمن ديب قويلارى ننك زكاتن بيرمادي بو زكاتچيلار دخى مدينهكا يوناليلر بولار قايتوب خبر بيرماس بورون پيغمبر عليه السلام كناه ثعلبهكا ديب زكاتده تعللن خبر بيركاندن صونك الله تعالى (ومنهم من عاهد الله) آيتلرين ايندردي كه اول آيتلرننك مفادي دخى منافقلار كروهندندر شول كمسنهلر كه اكر الله تعالى بزلركا فضلندان مال بيرسه اول مالمزدان هر حقنى ادا قيلورمز وايذكولردن بولورمز يعنى زكات بير كوچى ايذكو آدملر كروهندان بولورمز ديب الله تعالى بلان عهدلشوب آندان صونك الله تعالى جانبندان مال ايرشكاچ صارانلق قيلوب حق اللهنى ادا ايتماينچه طاعت خدادان يوزلرين دوندرديلر آلار بر طائفهدركه عادتلرى طاعتدن يوز دوندرمكدر الله تعالى دخى آلارننك هلاكنه قدر تصدقده وصلاحده وعده قيلوب خلافلك ايتماكلرى سببلى وكذبلرى سببلى عاقبت بو قباحت فعللرين نفاق قيلدى وقلبلرنده بوزوق وياوز اعتقاد قيلدى قيامت كوننده ياوز عمللرينه لاحق بولورلار منافقلار ووعدهكا خلافلك قيلغانلار اوزلرى ننك قلبلرنده ياشركان نفاقلارين ووعدهكا خلافلك قيلماغه نيت اربن وشريعتكا طعنه قيلغانن الله تعالى ننك بلكانن ايابلماسلرمى تحقيق الله تعالى غيبلرنى بلكوچى بر ذاتدر اول نفاقلارى واول خلافلكلرى دخى الله تعالىكا خفى ايمسدر ديب تفسير قيلنمشدر * بس پيغمبر عليه السلام بو آيتلرنى اوقوغانده ثعلبهننك ياقنلارندان بر كمسنه بار ايدىمونى ايشتوب همان حضور سعادتندن چغوب ثعلبهكا كيلوب واه سنكا كناه اى ثعلبه

الله تعالى سننك حقنكه شويله بيله آيتلر ايندردى ديب خبر بيردى درحال ثعلبه رسول الله حضورينه كيلوب يارسول الله زكاتمنى آل ديب نياز قيلدى پيغمبر عليه السلام ايتدى يا ثعلبه الله تعالى سندن زكات آلمقنى نهى قيلدى ديدى بس ثعلبه غايت خفابولو چيلغند ان باشنه توفراق ساچماكا باشلادى پيغمبر عليه السلام ايتدى يا ثعلبه بوحال سننك عملنكدر يعنى عملنك اوچون جزانكدر من سنكا امر ايتمش ايدم مطيع بولمادنك ديب پيغمبر عليه السلام ثعلبه ننك زكاتن قبول ايتمادى ثعلبه مأيوس بولوب قايتدى پيغمبر عليه السلام ننك وفاتنه قدر ثعلبه دن برنرسه قبول بيورولمادى آندان صونك ابوبكر رضى الله عنه خليفه بولغاچ ثعلبه كيلوب اى امير المؤمنين رسول الله قاشنده منزلتمنى وانصار آراسنده اعتبارمنى بلاسز منكا رعاية زكاتمنى قبول ايتسنه ديب نياز قيلدى حضرت ابوبكر رضى الله عنه ايتدى يا ثعلبه سندن رسول الله قبول بيورمادى من دخى قبول ايته آلامن ديدى ثعلبه دخى مأيوسا كيتدى ابوبكر رضى الله عنه دخى وفاتنه قدر ثعلبه دن نرسه قبول ايتمادى حضرت عمر رضى الله عنه خليفه بولدى اول قبول ايتمادى حضرت عثمان خليفه بولدى اول قبول ايتمادى ثعلبه شول حال اوزه حضرت عثمان ننك خليفه لكنده وفات بولدى* (تنبيه) عهدكا وفاسزلق قيلمق وزكات بيرمامك حقنده بصيرت اهلنه بو ثعلبه قصه سى كفايه قيلوركه نى كيفيتده ثعلبه كا وفاسزلق وحياسزلق طامعاسى اورولدى * عرب لر آراسنده (جزائى جزاء سنمار) ديرلر بر ضرب مثلدر ايذكولكنى ياوزلق بلان قايتارغان كشى حقنده استعمال قيلورلار ❀(حكايت)❀ دخى بودركه عجم پادشاهلارندان يزدجر پادشاه ننك توغان بر بالاسى تورماس ايدى بهرام اسملى اوغلى توغاچ بر هواسى نفيس وملايم يرنى ازلب جزيره طرفى ننك هواسى بيك نفيس ديب خبر بيركانلرندن صونك عرب پادشاهى نعمان يزدجر ننك فرماننده ايدى يزدجر اوزى ننك اوغلى بهرامنى تربيه اوچون آنكا يباردى نعمان دخى روم اهلندن سنمار اسملى معماركا هورنق ديب مشهور بولغان قصرنى بهرام اوچون بنا قيلدردى مذكور قصرنى بنا قيلوب تمام بولغاچ بو قصرننك حسن ولطافتنه نعمان وغير خلقلار بارچه سى حيران قالديلار سنمار ايتدى اكر مصرفنه وخراجاتنه آقچه نى آرتوغراق بيرورلكنكنى بلسام ايدى قوياش بلان بركا ايلانه تورغان قصر بنا قيلغان بولور ايدم ديدى نعمان ايتدى چونكه اند اين قصرنى يابماغه قدرتنك بار ايمش نى اوچون يابمادنك ديب سنمارنى قصرننك اوستندن آتدروب هلاك ايتدى عرب لر بو واقعه دن صونك (جزائى جزاء سنمار) ديب مثل توتديلار ❀(حكايت)❀ برنيچه آدم شكارغه چغوب هيچ نرسه توتارغه تابا آلماينچه اوزاق يوركاندن صونك بر چقالغه راست كيلديلر بولار

چقال‌ننك آرتندان قووب کیلکانده چقال کرور یرتابماغاچ بر عرب‌ننك ایوینه کردی عرب بو اوزی کیلوب کرکان نرسه‌دیب چقالنی‌تربیه‌قیلور ایکان برکون عرب یوقلاغان وقتده چقال عرب‌ننك اوستنه کیلوب قارنن یاروب قاچدی اول آراده عرب‌ننك قرنداشی ایوکا کروب اول عرب‌نی میت کورکاچ بوچقال اشی‌در دیب بلوب چقالنی آرتندان باروب هلاك قیلدی آندان صونك اوشبو قطعه‌نی نظم ایتدی

ومن یصنع المعروف فی غیر اهله   یلاقی الذی لاقی مجیر ام عامر
اعد لها لما استجارت ببیته   احالیب البان اللقاح الدرائر
واسمنها حتی اذا ما تمکنت   فرته بانیاب لها واظافر
فقل لذی المعروف هذا جزاء من   یجود بمعروف علی غیر شاکر

دیب‌بیك حکمتلی‌نظمدر یعنی برکسنه‌ایذکولکنی ایذکولك‌کا مستحق‌بولماغان کشی‌کا اشلاسه وصرف قیلسه ام عامر بلان کنیه‌لنمش چقال ایوخواجه‌سنه‌قیلغان بلاغه توشار اول خواجه‌که اوزی‌ننك ایوینه قاچوب کرکان ضررلی حیوان‌نی تربیه قیلوب اوزی‌ننك توه‌لرندن صاوغان سوتن ایچرتوب سیمرتدی آخر سیمروب قوت‌حاصل ایتکاچ تشلری وطرناقلاری بلان‌ولی‌نعمتی بولغان خواجه‌سین یاردی ای عبرتشناش اوشبو واقعه‌نی کوردنك همان مروت واحسان ایاسنه شکر قیلا بلماکان کشی‌کا احسان قیلوب جوانمردلك ایتکان‌ننك جزاسی اوشبودر دیب خاطرکا توشورمکدر ❁(حکایت)❁ اهل‌ثقات‌دان براونقل‌قیلمشدرکه‌عرب صحرالارنده یورکان وقتمده برقارت‌قه راست کیلدم‌یانده پاره‌لنمش‌برقوی‌بلان بوری بالاسی توروراى شیخ‌مونی بلورمیسن دیدی من‌ایتدم‌بلمیمن قارت ایتدی بوبوری بالاسین کچکنه وقتده توتوب ایومه آلوب قایتوب‌تربیه قیلدم قاچان‌که اوسوب سیمردی قویومه بیله قیلدی‌که کوراسن دیدی بعده اوشبو نظمنی‌اوقودی‌که بیك حکمتلی نظمدر

نقرت شویهتی وفجعت قوما   وانت لشاتنا ابن ربیب
غذیت بدرها وربیت فینا   فمن انباك ان اباك ذئب
اذا کان الطباع طباع سوء   فلا ادب یفید ولا ادیب

یعنی ای‌بوری قویوم‌ننك قورصاغن تیشدنك یعنی اوتردنك بو ایوده‌بولغان‌لارنی مکدرقیلدنك حال‌بوکه سن اول‌قوی‌ننك ربیبی‌سن یعنی اوکای اوغلی‌سن‌که آننك سوتی بلان غذالنوب بزننك خانه‌مزده تربیه تابدنك سنکا آتانك‌بوری ایکانن کم خبر بیردی‌که بو یرتقچلقنی ایتدنك لکن نی‌چاره کم‌ننك طبیعتی یاوز بولسه ادب‌ده فایده بیرماس معلم‌ده فایده بیرماس یعنی‌طبیعتنی آلوشدرا

آلماس دیمکدر * عرب ننك بدوی بولغانلاری ده طبع سلیم اهلندن بولوب تل لری ولغت لری عین حکمت ایکانی موندان منفهم بولسون که مذکور قارت ننك ذکر اینکان نظمی (کل میسر لما خلق له) دیکان حدیث ننك معناسنه مطابق و اقع بولمشدر * سراق واوغریلار * منقولدرکه فرزدق شاعر ابو الکرشا دیکان کمسنه نی بو بیت بلان هجو ایتمشدر که

وان ابابکر الکرشا لیس بسارق　　ولکن متی مایسرق القوم یاء کل

یعنی تحقیق ابو الکرشا اوغری توکلدر لکن اوغریلار طائفه سی اوغرلاغان زمان سرقت مالندان آشار یعنی اوغریلارننك کاسه یالاوچیسی وسائلی در دیمکدر اوشبو بیت فن بدیعده (ذم الشیء بما یشبه المدح) صفتنی مشتملدر اوغریلارننك تلانچی سی دیمك حیلی هجودر ❁(حکایت)❁ عمر بن دویره ننك برقرنداشی برقز بلان آرالارنده عشقلق بولوب بعض وقتده کیلوب کیتوب یاشرینچه مصاحبت قیلورایدی بر کیچه مذکور قز بلان صحبتده ایکان قزننك قرنداشلری خبردار بولوب عمرننك قرنداشینی باصدیلار وشهرلاری ننك والیسی خالد بن عبدالله دیکان کمسنه ایدی آننك قیوسنه باروب همشیره لری مفتضحه بولماق اوچون اوغری توتدق دیب والی حضورینه کیتوردیلر والی اول یکت نی سویلاشدروب ای یکت سن اوغری می سن دیکاچ یکت دخی بلی قزدان عشق اوغرلادم دیب اقرارقیلوب دعواچیلارنی تصدیق قیلدی والی یکت ننك قولون کیسماکا امر ایتدی اول وقتده مذکور عمر

اخالد قد والله اوطئت عشوة　　وما العاشق المظلوم فینا بسارق

اقر بما لم یاءته غیر انه　　رأی لقطع خیرا من فضیحة عاشق

دیب نظم ایتوب خالدکا صوندی خالد قصه غه مطلع بولوب یکت نی عفو قیلدی اول قزنی بو یکت کا عقد قیلوب بیردیلار بیت ننك معناسی ای خالد الله تعالی بلورکه تحقیق بصیرتسزلك قیلدننك آرامزده بولغان عاشق مظلوم اوغری توکلدر اول عاشق مظلوم قیلماغان اوغریلقن معشوقه سی ننك بدنام بولمقندان قولی کیسولماکن خیرلی راك کوروب اقرار قیلدی دیمکدر *

معلوم اولاکه عداوت ودوشمانلقنی الله تعالی کتاب عزیزنده (والقینا بینهم العداوة والبغضاء الی یوم القیامة) ودخی (ان الشیطان لکم عدو فاتخذوه عدوا) یعنی قیامت کوننه قدر مشرکلر خصوصا یهود قومی آرالارنده الله تعالی طرفندان عداوة وبغض القا قیلنمشدرکه سوزلاری وقلب لری تطابق ایتماس * ودخی (یاایها الذین آمنوا ان من ازواجکم واولادکم عدوا لکم فاحذروهم) آیت کریمه لری بلان یاد ایتمشدر ان الشیطان آیتی ننك آلدنده (ولا یغرنکم بالله الغرور) نص شریفی

اقتضاسنچه غرور یعنی آلداغوچی بولغان شیطاننینک مغفرت ممکن دیب اغواسنه قارالماسون یعنی شیطاننینک اغواسی بلان معصیتکا مصر بولسامده الله تعالی غفور رحیم دیب ایتولماسون بیله دیمک هرنی قدرمنم طبیعتم آغونی کوتارور منکا ضرر ایتماس دیب آغو ایچکان کبکدر صاقلانینکز که شیطان اغواسنه آلدانمانکز زیرا شیطان آدمکا قدیمدن دوشماندر اعتقادده وفعلده اول لعیننی دوشمان توتوب جمیع احوالده آندان حذر ایتنکز * ودخی خاتونلارنکز وبالالارنکزنینک بعضیلری طاعتحقدان اشغال ایتمکلری بلان ودین امرنده ودنیا امرنده مخاصمه ایتمکلری بلان آلارنی عدو صانوب آلارنینک غوائلندن ایمین بولمانکز دیب تفسیر ایتمشلردر ورسول الله صلی الله علیه وسلم (اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك) بیورمشدرکه آدمنینک نفس امارهسی آدمکا زیاده دوشمان ایکانن ناطقدر * حضرت ابوبکر رضی الله عنه ایتدی (العداوة تتوارث) یعنی دوشمانلق آتادان بابادان میراث قالور دیمکدر ۞(حکایت)۞ بر کسراغه یعنی فرس قدیم پادشاهلارندان بر پادشاهغه ایتدیلر سن آدمنینک قایسن آرتوغراق سوهسن دیدیلر عقللی دوشماننی آرتوغراق سوهمن دیدی دوشمانی عقللی بولسه سوماکا یارارمنی دیدیلر کسری ایتدی دوشمانم عقللی بولسه من آندان ایمین بولامن دیدی حکیمانه جوابدر * اما کسرانینک مقصودی من مطلقا عقللیلارنی سوهمن دوشمان بولسهده قورقمامن دیمکدر * ینه طبع سلیم بولغوچی عقللی دوشمان هرنرسهده عدل وانصافقه میل قیلور بس دوشمانلغی دوستلققه منقلب بولمقی جایزدر ونادان دوشمان کبک تماما دوشمانلغن اجرا قیلماسلغی جایزدر وواقعدر دیمکدر * بعض محاضرات کتابلارنده کسرادن مراد نوشیروان پادشاهدر ومطلقا کسرا ذکر قیلنغانده نوشیروان بولمقی مسلم اهل کمالدر * عقلسز دوستدان عقللی دوشمان آرتوقدر کسری سوزی قبیلندن بر ضرب مثلدر * ودخی یوقاریده مذکور ابو بکر رضی الله عنه سوزینه مناسب بر بیتدرکه

سن العداوة آباء لنا سلفوا   فلن تبید وللآباء ابناء

یعنی دوشمانلقنی بزلرکا اوتکان دابالالارمز عادت ایتدیلر یعنی بزلرکا عداوت آتالاردان قالمشدر اصلا منقطع بولماس زیرا آتالارینینک بالالاری باردر بالالار توغان صایون آرادان دوشمانلق کوتارلمس دیمکدر * حکمت ایالری دیمشلردرکه دوشمانغه مدارات ایتمک ایکی فایدهدان خالی بولماس یاکه مدارات بلان دوشمانلغی دوستلققه ایلانوب ضرر وشرندن ایمین بولورسن یاکه بر فرصت وقدرت توشوب غلبه وانتقام قیلورسن دیمشلر ۞(حکایت)۞ حجاج بر خارجیکا ایتدی من سزکا یعنی خارجیلرکا بیك آچیغم کیله وبغض ایتامن دیدی خارجی

ایتدی

ایتدی ایکمزدن قایسمز ننك آچیغی آرتوغراق بولسه الله تعالی آنی جنت کا کرتسون دیدی * عاقللر دیمشلر دركه بر کمسنه کا شفقت نظری بلان ومحبت کوزی بلان قاراغانك آننك عیبی وکمچیلکی بولسه ده کورونماس اما بر کمسنه کا دوشمانلق کوزی بلان قاراغانك هر نی قدر اول کشی عیبلردن وکمچیلکلردن بری وبیزکوچی بولسه ده عیبلی کبك کورنور بعض حکیملر اوشبو معناده

ولست براۓ عیب ذی الود کله   ولابغض ما فیه اذا کنت راضیا

فعین الرضا عن کل عیب کلیلة   ولکن عین السخط تبدی المساویا

ابو حیاندان منقولدر که حضرت لقمان حکیم ایتدی طاش طاشیدم تیمور طاشیدم بوروچدان آور نرسه کورمادم خوش ونفیس طعاملر آشادم وکوزال جاریه لر معانقه قیلدم عافیت وسلامتلکدن لذتلی نرسه تابمادم دیدی امامن ایتورمن که اکر لقمان حکیم دریالارننك صوویندن توکسه طاولارنی کوچورسه شماتت اعدادان جینکل راك صایار ایدی یعنی دوشمان ننك دوشمانلق ایتکان کشی سنه کیلکان بلاکا سوناماکندن اهون بولور ایدی خصوصا اعدا اقارب وهمشهری بولسه دیمشدر * دنیاده ایوب علیه السلام کورماکان بلاقالمادی آندان صورادیلار نی نرسه قاطیراقدر ایوب علیه السلام ایتدی شماتة اعدادان قاطیراق نرسه کورمادم دیدی * منقولدر که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ننك وفاتندان صونك حضرموت طرفلارنك مشرکه خاتونلار شماتت ایتوب قوللارینه قنه یاغوندیلار اول طرفك بولغان بر مؤمن بو احوالنی یازوب ابوبکر رضی الله عنه کا کوندردی که

ابلغ ابا بکر اذا ما جئته   ان البغایا من بنی حزام

اظهرن فی موت النبی شماتة   وخضن ایدیهن بالعلام

فاقطع هدیت اکفهن بصارم   کالبرق اومض فی متون غمام

اوشبو شکایتنی ابوبکر رضی الله عنه ایشتکاچ درحال اوطرفقه عاملکا بر نامه یازوب اول خاتونلارننك قوللارین کیسدیلر (رضی الله عن الامر والقاطع والمخبر والمرسل) * بیت ننك معناسی ای مرسل ابوبکرکا بارغان وقتنکك خبر بیرکه بنی حزام قبیله سندن فاحشه خاتونلار پیغمبر علیه السلام ننك وفاتنك شماتت اظهار ایتوب وقنه بلان قوللارین بویادیلار ای خلیفهء رسول هدایتك دایم بولغای سن بولوط ایچنك یاشین کبك یالتراغوچی اوتکون قلچنك بلان اول ملعونه لرننك قوللارین کیس دیمکدر * حکمت شناس آدملر دیمشلردر که دوشمان هر نی قدر کچکنه وضعیف بولسه ده ایمین بولما صاقلان زیرا اوتماس قلچ ده کشینی بعض وقتك هلاك ایتار *

معلوم اولا که حسد وکونچیلك شرعا وعقلا حرام ومذموم ایکانچیلکی بیاننك الله تعالی

(ام يحسدون الناس على ما آتيهم الله من فضله) بيورمشدر * آدم ننك كمال كسب
ايتمكى وهدايتى پيغمبر عليه السلام واسطه سى بلان بولغانغه كوره پيغمبركا حسد
امتلرينه حسد ديمك كبك آيت شريفه ده بر نكته كا اشارتا ناس ذكر قيلنمشدر
ديديلر وبعضلر ديمشلردركه مؤمنلرننك مجموعنه حسدلرين بياندر * پيغمبر
عليه السلام ايتدى (استعينوا على حوايجكم بالكتمان) (بو حديث ننك مفادى ايلنچى
اورونده يازلغاندر) * على رضى الله عنه ايتدى (الحاسد مغتاظ على من لاذنب له)
يعنى كونچيلك قيلغان كشى نجس اصلا كناهسى بولماغان كشى كا غيظ ايتكوچيدر *
ودخى (الحسود غضبان على القدر) (بئس الشعار الحسد) اولوغلار سوزيدر يعنى
كونچيلك قيلغوچى كشى تقديركا و الله تعالى ننك ارادەسنه آچو ايتكوچيدر ودخى
نى ياوز علامتدر كونچيلك ديمشلر ❁(حكايت)❁ بلغادان بر آدمكا ايتديلر فلان
كشى كا نى بولغان سنكا كونچيلك قيلادر ديديلر اول كشى ايتدى قيلسه قيلور
اول كشى منم لاب قرنداشمدر شهرده كورشمدر صفتده شريكمدر ديب كونچيلك ننك
دواعيلرين همه سين عد قيلدى * كونچيلك اورتاق بر آوردركه كونچيلك قيلنمش
كشى كا ضررندن بدتر كونچيننك اوزينه ضررى باردر * كشى كا قازيغان قيوغه
اوزنك توشارسن ديكان ضرب مثل ننك مصداقنه كوره ❁(حكايت)❁ عرب ننك
فصيحلرندن بر كشى نى معتصم خليفه كوروب وبلاغتن تحسين قيلوب اوزينه نديم
قيلدى خليفه آنكا شول قدر التفات قيلدى كه هيچ بر رخصتسز خليفه يانىنه
كرماكا مأذون بولوب خليفه كا غايت قرابت تابدى خليفه ننك باشقه نديملرندن
برى بو عرب ننك خليفه كا ياقنلغنه كونچيلك قيلوب بر مكر بلان اول عربكا
هديه لر كوندروب محبت و دوستلق اظهار قيلدى واول عربنى بر كون خانه سنه
دعوت قيلوب صارمصاقلى طعام آشاتدى عربنى اوزاتقان وقتده افندم سن
بو كون صارمصاقلى طعام آشادنك خليفه كا بارغان وقتنكده خليفه بلان سويلاشكانده
اوزنكنى تونوب سويلاش تاكه آوزنكدان خليفه كا يامان ايس كيلوب نفرتلانماسون
چونكه خليفه آوزى ايسلى كشى نى سوماس ديب خيرخواهلق صورتن كورساتدى
ايرته كوسن اول كونچى نديم عربدان مقدم خليفه كا باروب خلوتده اى امير المؤمنين
اول عربكا بيك التفات قيلدنكز اما اول عرب جنابنكز حقنده خليفه ننك آوزى
بدبوى ايمش ديب غيبتنكزنى سويلامشدر ديدى خليفه نى آچيغلاندروب كيتدى
بر وقتنى بو عرب نديم خليفه يانىنه كيلوب كركاچ آوزين قولى بلان تونوب
اوتوردى خليفه ايتدى منكا ياقن كيل ديدى عرب دخى آوزين ياولق بلان
تونوبراق خليفه كا ياقن بارغاچ خليفه ننك شبهه سى قالماينچه بو اش راست ايكان
ديب قلم كاغز آلوب بو خط همايونمنى ايلتوب بيركان كشينى درحال قتل ايته سز

مضموننك اولوغ وزيركا خط يازوب مهرلب عربقولنه بيردى ايتدى بارمونى
فلان اولوغ وزيرمه ايلتوب بير بوعطيه خطى در آندان احساننكنى آل ديدى
بوعرب خطنى آلوب چقدى اول كونچى نديم بوعربكا نى بولا ايكان ديب تجسس
قيلوب يورور ايدى بوعربكا راست كيلوب عرب خيانتسز بر قانلى كشى
ايمش افندم سز ايتكانچه خليفه‌كا بارغاچ آوزمنى توتدم ايسن چقارمادم مونا
خليفه حضرتلرى خزينه‌دن عطيه آلماغه خط يازدى عطيه آلامن ديب سويونوب
خبر بيردى بوحاسد نديم‌ننك باشندان عقلى كيته يازوب سبحان الله اى برادر
بر خطنى منكا بير چونكه بو كونلرده احتياجم باردر موندان صونك بر وقت‌نى
منكاده عطيه بيرلكانده من سنكا مونى قايتارورمن ديدى عرب ايتدى بواش
ياراماس مونى خليفه سيزار آچيغلانور ديب اعتذار قيلدى اول حاسد ايتدى
خليفه آنى بلماس سن بر پرده‌ياشرنوب تور من باروب كيلايم نى قدر آلغانمنى
ايتورمن ديب الحاح وابرام ايتوب خطنى آلدى درحال اولوغ وزيركا باروب
خطنى طابشردى وزير دخى خطنى آچوب اوقوغاچ خليفه‌ننك امرين بجا كيتوردى
قاچان كه وزير اعظم طرفندان خليفه‌كا خطننك جوابى كيلوب وزيرننك خطندان
فهم ايتدى كه اول عربدن غير كشى مقتول بولمشدر خليفه مونكار حيران بولوب
الله اكبر البته موننك برحكمت باردر قاينك اول بدوى عرب ديب آچيغلانوب
چقردى اول بدوى مونى ايشتوب درحال خليفه حضورينه حاضر بولدى خليفه
ايتدى قاينك ايدننك توغروسينى ايت ديدى بو بدوى عرب اول نديمكا
نى بولغانن بلماكانلكدن فلان نديم سز بيباركان خطنى مندن التماس بلان آلوب
وزير اعظمكا كيتمش ايدى آنى انتظارده ايدم بلميم كيلمادى ديدى خليفه ايتدى
سن منم حقمدة آوزى بدبوى در ديب مذمت ايتدنكمى ديدى بدوى نديم
اول حاسدننك مكرين آنكلاب (العياذ بالله) اى امير المؤمنين بلماكان وخبرم
بولماغان نرسه‌نى نيچوك تلمه كيتوره‌يم بر كون حضورنكزده آوز توتوب تورماقم
آننك مكرى بلان ايمش داضر فهم ايتدم منى چاقروب صارمصاقلى طعام آشاتوب
خليفه صارمصاق ايسين ياراتماى آننك آلدنده آوزنكنى توتوب سويلاش ديب
تعليم ايتمش ايدى ديب قصه‌نى سويلادى خليفه حضرتلرى (قاتل الله حسدا
ما اعدل له بدأ بصاحبه فقتله) ديب بدوى نديمكا مضاعف احسان قيلوب مرتبه‌سين
آرتدردى حاسد بلاسينى تابوب يامان حال اوزه نابود بولدى * ديمشلردر كه
حسد وكونچيلك‌ننك غايت مذموم وحرام بولمقى‌ننك حكمتى حاسدننك الله تعالىكا
سوء ظنى در يعنى كونچيلك ديكانمز الله تعالى‌ننك قضاسنه وتقديرينه آچيغلانمقدان
والله تعالىكا اعتراض قيلمقدان عبارت بولوب العياذ بالله الله تعالىكا جهلنى

نسبة بیرمکدر مثلا بر حاسد نعمت ایاسنه کونچیلك قیلوب بو نعمت بو کشی کا تیوشلی توکل ایدی الله آنکا بلماینچه بو نعمتلرنی بیرمشدر دیمك کبکدر بو تقدیرده حتی حسدنی کفردن صایولق درکار ایدی *

ایا حاسداً لی علی نعمة   اندری علی من اساءت الادب

اساءت علی الله فی فعله   کانك لم ترض ما قد وهب

یعنی ای منم نعمتم اوزرینه منکا حسد ایتکان کمسنه بلورمیسن کم کا سوء ادب قیلدنك فعلنده وحکمنده الله تعالی کا سوء ادب قیلدنك کویاکه الله تعالینك منکا انعام وهبه ایتماکنه راضی بولمادنك دیمکدر ❁(حکایت)❁ اصمعی یوز یکرمی دورت یاشنه یتکان بر عربنی کوروب ای عرب سن نیچوك بو قدر یاش کا یتدنك دیدی عرب ایتدی کونچیلكنی قویدم بو قدر یاش کا یتدم دیدی کونچیلك عمر قصقه لغنه سبب ایمش *

پیغمبر علیه السلام ایتدی یا ابابکر صاقلان که توغری سوزلی بول عهدنکا وفا قیل امانتنی صاقلا چونکه اوشبو اشلرنی اوتکان پیغمبرلر وصیت ایتمشلردر دیدی * ودخی پیغمبر علیه السلام تاجرلرکا خطاب قیلوب یا تاجرلر کروهی آکاه بولونکز الله تعالی سزلرنی قیامت کوننده فاجرلردن قیلور مکر توغری بولغانلارنکزنی ووعده کا وفا قیلغانلارنکزنی وامانتدار بولغانلارنکزنی عفو قیلور دیدی * علی رضی الله عنه ایتدی براو امانتنی جینکل کا صایسه خیانت کا توشار دیدی * لقمان حکیم اوغلنه ایتدی ای اوغل خیانتدن ایمین بول بای ترکلك قیلورسن دیدی * سلمان فارسی غه بر کشی کیلوب ایتدی یا ابا عبدالله سنکا فلان کشی سلام ایتدی دیدی سلمان فارسی ایتدی اکر مونی منکا ایتماکان بولسانك بو سلام مو ینونکده امانت بولوب قالور ایدی دیدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی یالغانچیلق ایمانغه مجانبدر یعنی ایماننی بر یاققه قاچورا تورغان نرسه‌در کناهلارنك باشی یالغانچیلقدر یالغانچیلقنك تراکی بهتاندر * ارسطالیس حکیم ایتدی تللی کشینك تلسز کشیدن آرتوقلغی نطقدر نطقنك زینتی توغریلقدر بس تلسز کشی یالغان سویلاشکوچیدن خیرلیراکدر دیدی * وبراو یالغانچیلق بلان مشهور بولسه ریاسی معلوم بولور وحقارتی ظاهر بولور حیاسی وامانتی یوق بولور اکر عقد قیلسه عقدنده اشانچ بولماس واکر وعده قیلسه وعده سنده تورماس اکر ظلملق قیلسه آنکا تهمت تیز یابوشور اکر الم چیکسه رحمت آندان یراق کیتار یعنی آنی قزغانوب شفقت ومرحمت ایتوچی بولماس دیدی * دخی ایتدی قاچان که خبر صدق کذبنی احتمال توتسه تجربه‌دن ایلکاری اول ایکی‌نك برسی بلان حکم ایتمك ظلملقدر دیدی * براونك تلی

توغری بولسه سوزی اوتار مقبول بولور * توغریلغی آزکشی ننك دوستی آز ❊(حکایت)❊ یالغانچیلار طائفه سندن براو ایتدی من منك کاده یالغان سویلاشمامن دیدی یانندا غی مصاحبی ایتدی بو یالغان سوزنکنی بر تین سزده ایتدنك توکل مو دیدی * یالغانچی کشی دنیا حقارتی بلان آخرت عذابی آراسنده در یعنی دنیاده یوزی قارا بولور آخرتده عذابکا توتقون بولور * براو کیلوب سنکا یالغان سویلاسه ایمین بولما غیری کشی کا باروب سننك اوستنکاده یالغان سویلار ❊(حکایت)❊ بر وقتنی احنف حجاج یاننده برسوز ایتمایتچه تیك توردی حجاج ایتدی نیك برده سویلاشمای سن دیدی احنف ایتدی توغری ایتسام سن دن قورقام یالغان ایتسام الله دان قورقام دیدی * قتیبه بن مسلم ایتدی یالغانچی کشیدن حاجت تلامه نکز آننك او چون یالغانچی کشی یاقن نی یراق قیلور یراقنی یاقن قیلور دخی صورانوب تاماق تویدرا تورغان کشیدن حاجت تلامه آننك او چون اول اوّل اوز حاجتن قارار احمقدان حاجت تلامه آننك او چون اول سننك فایدانکنی ده تلار ضررنکنی ده تلار * براو یالغانغه معتاد بولسه کشی ننك چن سوزینه ده اشانماس نتا که یالغانچیلق بلان مشهور بولغان کشی ننك چن سوزینه ده اشانمایلار * منافق سنکا تلین بیرور کونکلین منع قیلور * پیغمبر علیه السلام معاذ ابن جبل کا ایتدی یا معاذ من ده ایدکولر اثری بار دیب ایتونی کونکلنکا کیتورمه اگر ده آند این اثردن اوزنك خالی بولسانك مرائی لر بلان برکا حشر قیلنورسن دیدی ❊(حکایت)❊ براو نماز اوقودی ایتدیلر های نمازنکنی بیك بحشی اوقودنك دیدیلر اول کشی ایتدی من بو کون روزه ده توتامن دیدی ❊(حکایت)❊ بعض مرائیلردان صورادیلار عراقه کیلکاننك کوبدان مو دیدیلر ایتدی یکرمی یل دان بیرلی من عراقده تورامن اوتوز یلدان بیرلی روزه توتامن دیدی * ابن مسعود ایتدی کشی حیات ده وقتنده ده مرائی بولا اولکاچ ده مرائی بولا دیدی نیچوك آلای دیدیلر ایتدی جنازه سنده کشی کوب بولغاننی یاراتا دیدی * ایتدیلر (المرائی یغتال العقول بما یفعل ویقول) * بعض علما ایتدی ایکی تللی کشی کا ایکی یوزلی کشی کا الله ننك لعنتی بولسون دیدیلر * حذیفه دن روایت قیلندی که قتات ونمام او جماحقه کرماس یعنی یالغانچی وسوز یورتوچی * انس رضی الله عنه دن روایت قیلندی که آدمیلر آراسنده نمامچیلق قیلغان وسوز یورتکان کشی کا الله تعالی اوندان باشماق کیدرر باشندا غی میی قاینار * براو سنکا کیلوب نمامچیلق قیلسه سن دن ده باروب ایکنچی کشی کا نمامچیلق قیلور البته *

من یخبرك بشتم عن اخ فهو الشاتم لا من شتمك
ذاك شیء لم یواجهك به انما اللوم علی من اعلمك

براو سنکا کیلوب ایتسه فلان کشی سنی یامانلادی سنی سوکدی دیسه اول

سوككان كشى نى ملامت قيلورغه يارامى فلان كشى سنى يامانلادى ديب كيلوب
ايتكان كشى كويا كه آننك تلى بلان سنى سوكدى و يامانلادى وبالى سوز كيتوركان
كشيكادر ❁(حكايت)❁ وهب بن منبه كا براو كيلدى ايتدى فلان كشى سنى
سوكدى ديدى وهب ايتدى شيطان سندن باشقه ايلچى نى تابمادى مو ديدى
❁(حكايت)❁ بر عاقل كا ايتديلر فلان كشى سيننك آرتنكده سنى سوكدى ديديلر
ايتدى من يوغنده منى صوقسه ده هيچ چيركانميمن ديدى * جنيد حضرتلرى ايتدى
كوزنك بلان كوركان نى ستر قيلمق كونكلنك بلان اويلاغاننى شايع قيلمقدان
كوركامراكدر * عبد الرحمن بن عوف ايتدى براو بر بوزوق وفاحشه اشنى
ايشتسه وفاش قيلسه كويا كه اول فاحشه نى اوزى قيلدى له ❁(حكايت)❁ نوشيروانغه
ايتديلر فلان ننك وظيفه سى منزلنده تقدير قيلنغاندان آرتوب قالادر ديديلر
نوشيروان ايتدى آشامچه تويدرا تورغان طعامنى كوركاننكز بارمو ديدى
❁(حكايت)❁ هشام بن عبد الملك ننك بر خدمتچسى وفات بولدى هشام غه براو
يازدى فلان خدمتچنك وفات بولدى ثمانين الف دينارى قالدى اكر امير بيورسه
بيت المال غه يبارلسون ايدى ديدى غمازلق قيلدى هشام يازدى بو بزكا واصل
بولغانلارغه آزدر ورثه سنه تقسيم قيلنسون ديدى ❁(حكايت)❁ معتصم خليفه كا
بر كشى يازدى فلان وفات بولدى كوب آقچه سى قالدى بر اوغلندان باشقه وارثى
يوقدر ديب غمازلق قيلدى معتصم يازدى (اما المال فثمره الله واما الميت فرحمه الله
واما اليتيم فانبته الله واما الساعى فلعنة الله) ديدى يعنى ساعى لركا وغمازلركا
لعنت قيلدى ❁(حكايت)❁ بر كشى صاحب بن عبادكا يازدى فلان كشى اولدى
اون منك آلتونى قالدى بر قزى قالدى ديدى صاحب يازدى خطننك صرتنه
يارطى سى قزغه بيرلسون قالغانى قزغه قايتارلسون ساعى كا منك منك لعنت
ديدى * عبد الله بن عمردن روايت قيلندى كه خيانت اياسى اوچون قيامت
كوننده بر علم قادالور ايتورلر بو فلان كشى ننك خيانتى در ديررلر ❁(حكايت)❁ براوكا
اولوم سرخاوى تيدى محتضر حالنده ايكى اوط طاوى ايكى اوط طاوى ديب ياطا
جماعتندن صوراديلار مو ننك نى عملى بار ايدى ديديلر جماعتى ايتدى اننك
ايكى اولچاوى بار ايدى برسى بلان آلغانده برسى بلان صاتقانده اولچار ايدى
ديدى * خيانت ننك آزى كوبى برابر درنتاكه ايتدى لر الله تعالى وعيد وتخويف
قيلدى نقير وقطمير بلان نتاكه تخويف مثاقيل وقناطير بلان * على رضى الله
عنه ايتدى خيانت اهلنه وفا قيلمق خيانت در خيانت اهلنه خيانت قيلمق وفادر
الله تعالى قاشنده ديدى ❁(حكايت)❁ منصور خليفه بر عامل ننك خيانتن ايشتدى
وآنى چاقروب ايتدى اى الله ننك دوشمانى وامير ننك دوشمانى الله تعالى ننك

مالین آشادنکمو دیدی عامل ایتدی یا امیر المؤمنین بز الله تعالی‌ننک
جماعتی سن الله تعالی‌ننک خلیفه‌سی مال الله‌تعالی‌ننک مالی ایندی‌بز کم‌ننک
مالین آشایق دیدی منصور کولدی‌ده خیانتدان خالی بولونکز حقدن اعراض
قیلمانکز دیدی ❁(حکایت)❁ اسکندر بر اوغری‌نی آصماغه بیوردی اوغری
ایتدی یاملك من اختیارم بلان اوغرلامادم دیدی اسکندر ایتدی سن آصولاسن
اختیارنك بلان آصولماسن دیدی ❁(حکایت)❁ بر مدنی براوننك کولماکین
اوغرلای اوغلنه بیردی بازارغه ایلتوب صات دیدی اوغلندان اول کولمکنی
ینه براو اوغرلادی اوغلی قایتدی آتاسی ایتدی قیمت صاتدنکمو اوغلم دیدی
اوغلی ایتدی سرمایه‌سنه‌صاتدم دیدی ❁(حکایت)❁ براوننك ایشاکین اوغرلاب
کیتدیلر خدمتچی‌سی ایتدی یا خواجه بزننك بوکون ایشاکنی اوغرلاب کیتکانلر
دیدی خواجه‌سی ایتدی الحمد لله الی‌ده ایشاك اوستنده اوزم یوق ایدم دیدی
❁(حکایت)❁ بر کشی نوشیروان‌ننك اچا تورغان کاسه‌سین اوغرلادی نوشیروان
انی کوردی بر وقت‌نی شراب حاضرلاکوچی‌سی کیلدی ایتدی یاملك بزننك
جامنی اوغرلامشلار والله تفتیش قیلماینچه براونی‌ده چغارمام دیدی نوشیروان
ایتدی براوکاده اعتراض قیلما آنی قایتاروب بیره تورغان کشی اوغرلامادی
نمامچیلق قیلمای تورغان کشی آنی کرردی‌ده براوکاده ایتمادی دیدی
❁(حکایت)❁ معاویه مجلسندان براو بر قاپچق آقچه اوغرلادی معاویه آنی کوردی
خزینه‌چی‌سی ایتدی یا امیر المؤمنین بزننك خزینه‌دن بر قاپچق آقچه یوغالدی
دیدی معاویه ایتدی راست ایته‌سن من آننك ایاسی من سننك اوستنکا حسابلانور
دیدی * بر عرب ایتدی (الخلة تدعوا الی السلة) یعنی فقیرلك اوغریلق‌قه
تارتادر * وینه ایتدیلر (البریٔ جریٔ والخائن خائف) ❁(حکایت)❁ براوننك
بر صاندوغین اوغرلاب کیتدیلر اول کشی‌کا براو ایتدی سن آیت الکرسی اوقوب
قویغان بولسانك اوغرلاماسلار ایدی دیدی اول کشی ایتدی والله ایچنده بوتون
قرآن‌ده بار ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ بر فقیر کشی‌ننك ایوینه اوغریلار
کردی نرسه ازلب یوریلر ایدی ایاسی آنی کوردی ایتدی ای یکتلر تونله
نی ازلاتوب یوری‌سز سز ازلاکان نرسه‌نی بز مونده کوندز ازلب‌ده تابا آلمادق
دیدی اوغریلار کولو شدیلرده چغوب کیتدیلر ❁(حکایت)❁ براوننك ایشاکی
یوغالدی ایتدیلر سن اوزنك عیبلی قاراماغان سن دیدیلر ایکنچی‌سی
ایتدی ایشاکنی صوغارغان کشی عیبلیدر دیدی ایشاك ایاسی ایتدی آلایسه
اوغرلاغان کشی‌ننك عیبی یوق ایکان دیدی ❁(حکایت)❁ براو بازارغه بارا
قایا باراسن دیدیلر آط بازارینه بارامن آط آلامن دیدی الله تلاسه دیب ایت

دیدیلر اول کشی ایتدی استثناغه حاجت یوق آط بازارده آنچهم کسه‌مك
بارورمن‌ده آلورمن دیدی آط بازارینه باروب یتمادی کسه‌سندن توشروب
آنچه‌سین جویدی کیری قایتوب کیلکانك ینه براو اوچراب ای فلان قایا باردنك
دیدی اول کشی ایتدی آط بازارینه باردم الله تلاسه اط آلماقچی ایدم الله تلاسه
آنچه‌منی جویدم الله تلاسه دیدی ❁(حکایت)❁ براو اوغلین صوقاغه یباردی
اوغلنه ایتدی اوغلوم کیچ قایتقانك صوقا تیمورنکنی یاشروب قایت اوغرلاب
کیتماسونلر دیدی اوغلی باروب بوتون کون صوقالادی کیچ قایتقانك صوقا
تیمورین بر قاراما توبنه یاشروب قویدی قایتوب کیلکانك آتاسی بر نیچه آدملر
بلان اورامك اوطروب تورور آتاسنه قچقردی اتی صوقا تیمورین فلان قاراما
توبنه یاشروب قالدردم دیدی آتاسی ایتدی ای آحمق یاشرکان نرسه‌نی شولای
قچقروب ایته‌لرمی دیدی ایکنچی کون صوقاغه بارسه کوردی قاراما توبندن صوقا
تیمورین اوغرلاب کیتمشلر تیزوك آطنه آطلانوب آتاسی قاتنه چابوب قایتدی
آتاسی یچانلك‌ده یوقلاغان ایدی آتاسین ازلب تابدی آتاسی‌ننك قولاغنه
آقرون‌غنه اتی صوقا تیمورین اوغرلاغانلار دیدی *

(روضه)

شفاعت * یاردم * توزوکلك * بوزوقلق * کونچیلك * غیرت * منقولدرکه عوف
بن مالك ایتدی پیغمبر علیه السلام‌دن ایشتدم که پیغمبر علیه السلام ایتدی
قیامت کوننك منم شفاعتم کل مسلمانلارغه بولور * ینه ابن عمردن روایت قیلنمشدرکه
پیغمبر علیه السلام ایتدی امتمدن براو منم قبرمه زیارت قیلسه البته اول کشی کا
منم شفاعتم واجب بولدی * عثمان رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی که پیغمبر
علیه السلام ایتدی بر کشی عرب کا خیانت ویاراماس اش قیلسه منم شفاعتمه
کرماس منکا مودت ومحبت‌نی تابماس دیدی پیغمبر علیه السلام عرب کا تیکان کشیکا
رنجیدر ایمش * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی براو بر مسلمان‌ننك دنیا
محنتلرندن بر محنت‌نی کیتاروب سویوندرسه الله تعالی اول کمسنه‌ننك قیامت
محنتلرندن بر محنتن کیتارور وبراو بر فقیرکا جینکللك قیلسه الله تعالی دنیا
وآخرت اشلرین جینکل قیلور وبر کمسنه بر مسلمان‌ننك عیبن اورتسه الله تعالی
آننك دنیا وآخرت عیبن اورتار دیدی * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی آگاه
بولونکز روزه‌توتقاندان ونماز اوقوغاندان وصدقه بیرکاندان آرتوغراق ثوابلی
اشنی ایتایمو سزکا دیدی ایتسنه یارسول الله دیدیلر پیغمبر علیه السلام
ایتدی اصلاح ذات البین‌ننك ثوابی یعنی اوروشلی وقچقرشلی کشلیرننك

آراسینی

آراسینی توزاتمك واصلاح قیلمق وکیلوشدرمك ننك ثوابی همه سی ننك ثوابندان آرتوغراقدر دیدی * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی ادم ننك تننده بر کیساك ایت باردر اول بر کیساك ایت بوزولسه آدم ننك بوتون تنی بوزولور اکر اول بر کیساك ایت سلامت وتوزوك بولسه آدم ننك بوتون تنی توزوك بولورکه اول بر کیساك ایت یوراکدر وقلبدر دیدی * قلب نی توزاتو چیتون بوزو بیك سهل * دیمشلردرکه یاوزلار بلان صحبت قیلمق ایذکولرننك سوءظنن ایراث ایتار * لقمان حکیم اوغلنه ایتدی ای اوغل (ان الشر یطفیء الشر) دیکان سوز یعنی یاوزلق یاوزلقنی سوندرر دیکان بیك یالغان سوزدر اکرده درست بولسه ایکی یرکا اوط یاغوب قوی آندان صونك قارا کوروسن اول ایکی اوط بر برسین سوندررمی اما اوطنی صو سوندرر دیدی ❁(حکایت)❁ ابو العینا ایتدی جاریه صاتوچیلارده بر جاریه کوردم خواجه مه قایتامن دیب آنط ایتدی اول جاریه کا ایتدم نی اوچون الای آنط ایتاسن دیدم ایتدی ای خواجه م منکا آیاق اوره مواقعه قیلا نمازنی اوتوروب اوقی عیبمنی اظهار قیلوب منی سوکا قرآن نی یانکلش اوقی دوشنبه کون کچی جمعه کون روزه توتا رمضانده آشاب یوری ضحی نمازین اوقی ایرته نمازین قویا دیدی * ابو هریره دن روایت قیلندی پیغمبر علیه السلام ایتدی ایمان ننك کولماکی باردر الله تعالی اول کولماکنی تلاکان بنده سنه کیدرر اکر بر بنده زنا قیلسه الله تعالی اول ایمان کولماکین اول بنده دن صالدروب الور اکر توبه قیلسه قایتاروب کیدرر دیدی * ابو هریره دن روایت قیلنمشدرکه اکر بر قارچق یاکه بر قارت زنا قیلسه یدی قات کوك یدی قات یر آنکار لعنت قیلور * بر یرده بر قوم بوزوق اش اشلاب تورالار عثمان رضی الله عنه کیلدی آنی کورکاچ بارچه سی تارقالوب قاچدیلار عثمان رضی الله عنه آندان صونك بر قل آزاد ایتدی وحمد ایتدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی (اعدی عدوك نفسك بین جنبیك) دیدی یعنی دوشماننك ننك دوشمانی ایکی قابورغانك آراسنده درکه نفسیه نکدر دیمکدر * کسراغه ایتدیلر کم ننك عقللی بولوین سن یاراتاسن دیدیلر ایتدی دوشمانم ننك عقللی بولورین یاراتامن نیك آلای دیدیلر ایتدی آننك اوچون اکر دوشمانم عقللی بولسه من آندان ایمین بولامن له باصا دیدی * نتاکه مثل (عدو عاقل خیر من صدیق جاهل) یعنی عقللی دوشمان نادان دوستدان یخشیراقدر * اکر دوشماننك ننك قولون تشلارکا قدرتنك یتماسه اوپ دیمشلردرکه * اکر زمان یاوزلار زمانی بولسه آدمیلر بوری مثاللی بولورلار سنکا بوری بولغان کشی کا سن ات بول چونکه بوری نی ات بلان قاچرورلار نتاکه دیمشلر

اذا کان الزمان زمان سوء　　وکان الناس امثال الذئاب

فكن كلبا على من كان ذئبا   فان الذئب ينفى بالكلاب
ارسطو ایتدی هر اشنی حددین تجاوز قیلمقدان آفتلر توادر * بیك افراط غیرتلی بولوده یارامای ایر خاتوننه تهمت موضعندن غیر اورونی تهمت قیلسه خاتوننی اول تهمتکا مرتکبه بولوینه داعی درکه اورونسز غیرت یارامای دیکان سوزدر (غیرتنینک معناسین بلوب اوقو) خبرده کیلدی قایو خاتون غیرت قیلوب صبر قیلسه اوجماحقه کرور * خاتونلارننک غیرتی ایرلرننک غیرتندن قاطی راقدر دیدیلر * ارسطالیسدن صورادیلار کونچی کشی ننک قایغوسی نیک بوقدر قاطی بولا دیدیلر ایتدی آننک اوچون اول کونچی کشی دنیا قایغولارندان نصیبن آلادر * کونچی کشی وحسد قیلغوچی رحمت توشماکان بر مبتلادر مظلوم صورتنده بر ظالمدر چونکه اول الله تعالی کا اعتراض قیلادر قسمتنه رضا بولمیدر کلمه سنده خطا قیلادر * حسد قیلغوچی مغتاظدر یعنی عیبسز وکناهسز کشی کا آچو ایتادر واوزی ننک ملکنده بولماغان نرسه کا صارانلق قیلادر * تنکری مالین شیطان قزغانغان دیکان مقال کونچیلر حقنده در * حسد قیلغوچیلارننک کوزلری جننده کونکللری تموعده در * افلاطون حکیمدن صورادیلار آدم اوزی ننک دوشمانندان وحاسدندن نی طریقچه انتقام آلسه کیراك دیدیلر افلاطون ایتدی اول کشی همان اوزی ننک فضیلتن آرتدرسون دیدی *
كل عداوة قد ترجى ازالتها   الا عداوة من عاداك عن حسد
(حکایت) اصمعی ایتدی بر اعرابی نی کوردم یاشی یوز یکرمی کا یتکان ایدی صورادم بوقدر اوزاق عمر ایتمکا کنکا نی سبب دیدم عرب ایتدی حسد وکونچیلکنی قویدم ده بیله اوزاق عمر ایتدم دیدی * کونچیلك عمرنی قسقارتور آدم نی قارتایتور ایمش که کم ننک کینه وکونچیلکی کوب بولسه عمری اوزاق بولماس * واثله دن منقولدرکه مسلمان قرنداشنکا شماتة اظهار قیلما یعنی مسلمان قرنداشنکا بلا وقایغو حسرت ایرشکاننه سویونمه چونکه الله تعالی آنکا مرحمت قیلورده سنی مبتلا قیلور * ایوب علیه السلامدان صورادیلار سن مبتلا وقتنده سنکا نی نرسه بیك چیتون بولدی دیدیلر ایوب علیه السلام ایتدی دوشمانننک شماته سندان چیتونراك نرسه کورمادم دیدی *
كل المصائب تمر على الفتى   فتهون غير شماتة الاعدا
یعنی شماتهٔ اعدادان باشقه سی آدم باشنه نیندی این کنه قایغو حسرت وبلا ایرشسه ده اوته کیته بر نرسه توکل دیمکدر (حکایت) حسن رضی الله عنه دن صورادیلار مؤمن کشی حسد قیلامو دیدیلر حسن ایتدی یعقوب علیه السلام بالالارین نی نرسه سنی اونتدردی دیدی (حکایت) فضل دیکان مدرسننک شاکردلری

بیلك كوب بولوب كیتدی شوننك اوچون اقرانی مونكار حسد قیلدیلار كونچیلك لری
بلان بر یاوز خاتون نی تابوب فضل مدرس منكا یاقداق قیلدی دیب اقرار
قیلدردیلار آندان صونك فضل اوزی ننك بوتورا تورغان قریه سندن كوچدی
اول كوچكاچ بو قریه ننك ایكونلكی كیبدی بركت بتدی آندان صونك قایتسنه
دیب فضل نی چاقردیلار فضل ایتدی قایتورمن شول شرط بلان كه منم حقمده
قیلغان بهتاننكزنی سننك حقنكده بهتان قیلغان ایدك دیب اقرار قیلنكز دیدی آخر
اقرار قیلدیلار فضل ایتدی ایندی یالغانچیلار قریه سنده حاجتم یوقدر دیب
قایتمادی قریه لرننك بركت كیسولدی * انس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر كه
پیغمبر علیه السلام ایتدی حسد ایذكولكنی آشار نتاكه اوط اوطون نی آشی در
هر نعمت ایاسی محسوددر سرنكنی كشی كا سویلامه * حضرت علی رضی الله عنه
دیمشدر كه (سرك اسیرك فاذا تكلمت به صرت اسیره) یعنی سننك سرنك اوزنكنك چاغننك
سنكا اسیردر اكر اول سرنكنی كشیكا سویلاسنك سن انكا اسیر بولورسن (كثرة الوفاق
نفاق وكثرة الخلاف شقاق) دیمشلر حكیملر سوزیدر ترجمه قیلونسه بر كتابلق سوزدر *

(روضه)

صحت * عافیت * سلامتلك * نعمت * شكر * كفران نعمت * توكل * قناعت *
قیامت كوننده الله تعالی اینك اول بنده ننك صحتندن وعافیتندن سؤال قیلور *
پیغمبر علیه السلام ایتدی (اول مایحاسب به العبد یوم القیمه ان یقال له الم اصح
بدنك واروك من الماء البارد) یعنی قیامت كوننده ابتدا بنده ننك الله تعالی طرفندان
سؤال قیلناچق نرسه كه الله تعالی ایتور ای بنده م بدننكنی سلامت قیلمادم می
واسی كونلرده صالقون صوبلان صوغارمادم می دیوركه صحت بدن اولوغ نعمت
واحسان در بس صحت وعافیتده بولغان كشی ننك همه مقصودلاری نهایتده در جمیع
مطلوبلارننك اساسی صحت بدندر * ابن عباس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر كه
الله تعالی بنده ننك هر بر اعضاسندان سؤال قیلور وایتوركه كوزنكنی سلامت
قیلدم نی اورونغه استعمال قیلدنك دیمك كبك * اكر الله تعالی ننك رضالغی
بولا تورغان اورنغه استعمال قیلغان بولسه فبها ونعم نی كوزال اشدر معصیت
اورونغه استعمال قیلغان بولسه عفو وشفاعتكا نائل بولماسه عقوبتكا مستحق بولور
دیدی * حضرت عائشه رضی الله عنها ایتدی اكر قدر كیچه سین كورسام ایدی
الله تعالی دن باری عافیت تلار ایدم دیدی شول جهتدن پیغمبر علیه السلام قدر
كیچه سنده (اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنا) دیب دعا قیلماغه بیوردی *
حكایت قیلنمشدر كه خلیفه عبد الملك سرخاو وقتنده ای دولت ایالری صحت

وعافيتنكز بار ايكان قولنكزده بولغان نعمتدن بر نرسه‌نی آز ديمانكز ديب ندا قيلغانن بولمه آرقلی ايشتدك ديديلر ايمدی عبد الملك برشوكت اياسی پادشاه ايكان خسته بولغاچ دنيا مالی كوزينه تيكاناك بولو بيله فرياد قيلدی * ودخی سلطان سليمان حضرتلری آورو حالنده (اولميه دولت جهانده برنفس صحت كبی) ديب تكرار قيلور ايمش (صحة الجسم اوفر القسم) حكيملر سوزيدر * بر حكيم ديمشدركه اكر حيات‌ننك فوقنده برنرسه‌ننك وجودی فرض قيلنسه اول صحتدر * صحت دخی حياتكا عديل بر نعمتدر وحياتكا شبيه نرسه‌غنی دخی يعنی بايلق بر نعمتدر ❁(حكايت)❁ بر يورط صچقانی صحراغه چغوب تفرج قيلوب يوركانده صحرا صچقانه اوچرادی كوردی آچ و آرق ومحنت ايچنده ضعيف كنه يورور يورط صچقانی آنی قزغانوب ای برادر بولای نعمتدن خالی يرلرده نيلك يوری سن ايله يورطلارغه بارايق آنده آشامق ايچمكدن انواع نعمت باردر ديب شهركا اوزی ننك اوياسی بولغان خانه‌كا ايارتوب كيلدی مكر خانه اياسی ايچنه‌مای كيساكی قويوب تبی قوروب قويغان ايمش همان يورط صچقانی اول‌مای كيساكنه باروب يابوشدی درحال اوستنه تبی توشوب صچقان تبی آستونده يانچولدی بو واقعه‌نی صحرا صچقانی كوردی بر آز فكرده توروبراق ايتدی يوق بولای نعمت كثيره‌نی بلاء شديدكا مقارن كوردم عافيت بلان فقيرلكده تركلك قيلمق منكا اولوم ياقن بولغان بايلقدان سويوكليرا كدر ديب اوزی ننك كيلكان ايمين يرينه صحراغه قاچدی ❁(حكايت)❁ بر ذمی اوزی ننك دونكوزين سيمرتوب صويمق اوچون آلدينه پچان صالوب باغاناغه بيلاب قويمش ايدی وآننك دخی بر بالالی ايشاكی بار ايدی ايشاك‌ننك بالاسی اول دونكوز ساچكان پچانلرنی جيوب آشاغاندان صونك آناسنه ايتدی ای آنا بوپچان نی كوزال نفيس نعمت ايمش ديب ماقتادی ايشاك ايتدی باق اوغلوم غافل بولما صاقلان آلدانما آننك آرغی ياغنده قيامت كبری وبلای عظمی باردر ديب بالاسنه نصيحت ايتدی قاچان كه دونكوز سيمروب ذمی‌كا ايت كيراك بولغاچ دونكوزنی ياتقوروب موينه پچاقنی قويغانده دونكوز تيبورچنه باشلاغانن ايشاك بالاسی كوركاچده قاچوب آناسی يانه كيلدی آوزين آچوب ای آناچغم قاراسنه تشلرم آراسنده اول پچان‌ننك قالغانلاری يوق ميكان چقارا كور (فما احسن القنع مع السلامة) ديدی سلامتلك اوچون قناعت نی كوزال نرسه‌در ديمكدر * علما وحكمانك حيوان تلندن مو ننك شيكلی بيان ايتمش نصيحتلری نفس‌كا موءثر بولمقده بر كوزال تدبيردر * عربی‌ده وفارسی‌ده تركيده علوم ادبيه‌كا ماءخذ بولماغه لايق بولوردای بليغانه تاءليف قيلنمش كليله دمنه وفواكه الخلفا وهمايون نامه ديكان نفيس كتابلار وموندان باشقه دخی اسلوب

مذکوره اوزره ترتیب قیلنمش علما وحکماننك اثرلری بولغوچی رساله لر فی الحقیقه تدبیر نفیس و تهذیب آخلاق معناسنه بولغان حکمت عملیه نی جامع رساله لردر بولارننك بارچه سی وضع دخی الهی بولغوچی اصول شرایعدان ماٴخوذدر (لمحرره) *

توکل * حق تعالی اوزی ننك بنده لرین توکل کا ترغیب حقنده بیورمشدرکه (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه) یعنی بر کشی اوزی ننك رزقی خصوصنده واوزینه ایرشکان مصیبت نی دفع قیلمقده الله تعالی کا اعتماد قیلسه الله تعالی آنکا کافی در غیرکا محتاج ایتماس دیمکدر * عمر رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (لو توکلتم علی الله حق التوکل لرزقتم کما ترزق الطیور تغد وحماصا وبروح بطانا) دیدی یعنی اکر الله تعالی دن غیری رازق یوقدر دیب جزما بلوب وجه جمیل اوزره سببنه کرشسه نکز قوشلار اویاسندان آچ کیتوب توق قایتقان شیکللی رزقلانورسز دیمکدر * بو صورتده کسب رازق توکلدر بلکه رزق قه سببدر سببنه کرش ده توکل قیل دیمکدر ❁(حکایت)❁ هارون الرشید زماننده اولوغ آچلق بولوب خلق عاجز قالمشلار ایدی هارون بیوردی الله تعالی کا یغلاب تضرع ودعا قیلنکز اویون کولکو قورال لارین واتنکز صندرنکز دیدی بو وقتده کوردیلر بر یکت قولنده اویون قورالی اویناب بیوب شادلق قیلور خلیفه ننك امرینه خلاف بولغانلق جهتندن آنی توتوب خلیفه کا ایلتدیلر خلیفه ایتدی هرکم آچلقدان عاجز قالوب یغلاب دعا بلان مشغول لر ایکان سن نی وقت تابدنك بیله اوینارسن دیدی اول یکت ایتدی ای امیر المؤمنین منم افندم ننك آمبارلار طولی اشلغی بار اول آشلق آمبارینه من موکل من افندم اول آمبارداغی ذخیره دن منی هم حصه دار ایتماکنه اعتمادم وتوکلم بارلق جهتندن آچلق اوچون قایغورمای من شادلغمدان اوینارمن بیورمن دیب جواب بیرکاندن صونك خلیفه دخی موندان متنبه بولوب بویکت ننك جنسی بولغان مخلوق قه اعتمادی وتوکلی شادلغنه سبب بولسه الله تعالی کا توکل واعتماد قیلمق نی مرتبه موٴثر بولسه کیراك دیب خلقنی اوز حال لرینه قویدی والله تعالی کا توکل بلان بیوردی ❁(حکایت)❁ بلخ نواحی سنده عزیزلردن خاتم الاصم دیکان بر عزیز بار ایدی اهل اولادی کوب ذی عیال وفقیر آدم ایدی مدار معاشندان بر حبه کا مالك توکل ایدی بر کون مصاحبلری بلان اوطروب سویلاشکانده سوزلری کعبة الله غه زیارت حقنده بولغاندان صونك کونکلنه کعبة الله غه زیارت قیلمق شوقی توشوب جماعتی بلان مصلحت قیلوشدی بو یل رخصت بیرسه نکز کعبة الله زیارت قیلور ایدم دیدی بالالاری ایتدی ای شفقتلو آتامز سزلر بر دانه اورلوق قه مالك بولماغانلقنکزدان قطع نظر قیلایق اما بزلر نی درجه ده فقیرلك وآچلق بلان مبتلامز بزنی بیله تاشلاب

کیتوب نی وجه بلان سفرنی اوزنکزکا لازم ایته‌سز دیب راضی بولمادیلار اما بر کیچکنه قزی اتاسنه وباشقه توغانلارینه وعظ ونصیحت یوزندن ای آتا وای توغانلارم آتامزغه اذن بیرسه‌نکز نی ضرر تیمه‌نکز بارسون اخلاصی باردر کعبة الله‌غه طواف قیلسون زیراکه اول الله تعالی‌ننک بنده‌سیدر مقدر رزقن آشاغوچیدر رازق توکلدر بزننك رزقمزنی ده الله تعالی ایرشدرر دیدی * بو کیچکنه قزی‌ننك نصیحتن آتالارینه ایتوب حج سفرینه رخصت بیردیلر آتالاری شول ساعت هیچ بر آزقسز یولغه چقوب کیتدی ایرته کوسین کورشیلری ودوستلاری کیلوب نی اوچون آتانکزغه رخصت بیردنکز آتانکزننك یول آزوغی هیچ نرسه‌سی یوق سزکا هیچ نرسه قالدرمادی نیچوك ترکلك قیلورسز دیب اصم‌ننك جماعتن اوکنوچکا صالدیلار اول کیچکنه قزننك توغانلاری وآنالاری اوّل سن مصلحت ایتدنك نی اوچون تیك تورمادنك دیب بالانی اورشدیلار اول کیچکنه بی‌چاره یوزین کوککا تکوب الهی بر خدایا من عاجزه بنده‌ننك بولارغه بزننك رزقمزنی الله ایرشدرر دیب وعد ایتدم سن الارنی رزقسز قالدرما من عاجزه بندنکنی آلار قاشنده اویاطلی ایتمه دیب زاریلق قیلدی مکر شول زمانه‌ننك خلیفه‌سی اول کونده اوزی‌ننك قوم قبیله‌سی بلان آوغه چقمش ایدی یولده اشلارندن آیرولوب یالغوز یورکانده یولی بو خاتم الاصم‌ننك خانه‌سنه توغری کیلوب غایت صوصاغانلغندان اصم‌ننك خانه‌سنه کیلوب بر اچملك صو صورادی اصم‌ننك جماعتی اول کم دیب صوراغاچ خلیفه‌در دیب جواب بیرکانلرندن صونك اصم‌ننك خاتونی بالذات بر کاسه صو طوطروب آلدی یارب بزلر بو کیچه آچ اوتکاردك فضل وکرمنکدن ایشکمزکا خلیفه‌نی کیتوردنك دیب اوزی قابقه آرتنده توروب خلیفه‌کا کاسه بلان صونی قولی بلان صوزوب بیردی خلیفه صونی آلوب اچدی راحت تابدی بو کم یورطی دیب صورادی ایتدیلر بو الله تعالی‌ننك ایذکو بنده‌لرندن خاتم الاصم دیکان بر یخشی آدم‌ننك یورطیدر دیدیلر خلیفه ایتدی من اول کشینی ایشتکانم بار ایدی دیکاچ وزیری ایتدی یا امیر خاتم حضرتلری اوزی کیچه‌کی کون عیالنه واولادینه بر نرسه قالدرماینچه حج سفرینه کیتدی جماعتی بو کیچ آچ اوزدردیلار دیب من هم بو کون ایشتدم دیدی اندان صونك خلیفه بو خانه‌کا بز دخی مشقت یا صادق بزننك کبك کشی بو فقیرلرکا مشقت چیکدرمك لایق توکلدر دیب همان بیلنده‌کی جوهر بلان مرصع کمرین چیشوب خاتم‌ننك خانه‌سنه تاشلادی منی سوکانلر بیله قیلسون دیب دخی اشارت قیلدی آندان صونك وزیر وزراسی همه‌سی بیللرندن کمرلرین چیشوب خاتم‌ننك جماعتنه تاشلادیلار وایتدیلر السلام علیکم ای یورط ایچنده بولغان آدملر سزلرنی الله تعالی‌کا تابشردق بو کمرلر سزده رهن کبك تورسون

بهالرینی بیروب آلورمز دیب کیتدیلر هم تیز زمان کرلرننك بهاسی اوچون
کوب مال کیتروب کرلرین یولوب آلدیلار مذکوره کچکنه قز بالا بو حالنی
کوروب قچقروب یغلاماغه باشلادی آناسی وتوغانلاری ایتدیلر نی اوچون یغلارسن
الحمد لله بوقدر مالغه مالك بولدق حاضرده شادلق وقتیدر یغلار وقت توکلدر
دیدیلر اول عاقله قز بالا ایتدی یغلاماقمننك سببی بودرکه بو کیچه آچ یاتمش
ایدك وفقیر ایدك خدانك مخلوقلارندان بر مخلوق بزکا بر مرتبه قارامق بلان
بزنی بوقدر بای ایتدی الله تعالی اوزی بزکا نظر ین صالسه اول وقتده بر آدمکا
حاجتمز بولماس دیب شکر ایتوب یغلارمن دیدی وآناسی اوچون دخی یارب
آتامزغه مرحمت نظری بلان قارا دیب دعا قیلدی ودخی خاتم الاصم ننك حالی
بیله بولدی که بر آقچه غه محتاج بولوب مکه کا باروب یتدی اول کون امیر الحاج
بر آوروغه مبتلا بولوب دوا جسمانی بلان دواء وعلاج وفایده قیلماغاندن صونك
دواء روحانی اوچون حاجیلر آراسنده الله تعالی ننك ایذکو بنده لرندن بر مبارك
نفس یوقمی دیب ازلب یورکانده خاتم الاصم نی دلالت قیلدیلار وخاتم نی درحال
تابوب امیر الحاج یاننه آلوب کیلدیلار خاتم حضرتلری امیر الحاج کا نفس بیروب
الله تعالی ننك اذنی بلان درحال شفا تابدی آندان صونك خاتم ننك موءنه سی
کلا امیر طرفندان قارالماغه امر بولدی اول کیچه خاتم حضرتلری جماعتی ننك
احوالن فکر ایتوب واعجبا جماعتم نی حالده ایکان دیب فکرده تورغانده یوقوغلبه
قیلوب توشنده الله تعالی طرفندان ایشتدی ای خاتم قایسی بنده م منم اوچون
معامله سین درست وکوزال ایتسه من دخی اول بنده م بلان معامله منی درست وکوزال
ایتارمن دیب جماعتی ننك حالن الهام قیلدی آندان صونك خاتم الاصم الله تعالی کا
شکر وثنالار قیلوب حجنی تمام ایتوب یولغه چقدی وقایتوب کرکاچ کچکنه قزین
قوچوب یغلاب دعا قیلدی برقومننك کچکنه سی ده ایکنچی قوم قاشنده اولوغدر
الله تعالی سزننك یاشنکزکا ودرجه نکزکا قاراماس مکر کمده معرفت کوب آنکا
قارار بارچه نکزغه وصیة قیلامن که الله تعالی ننك معرفتنه ملازمت قیلوب والله
تعالی کا توکل واعتماد قیلنکز قایسی بنده الله تعالی کا توکل قیلسه الله تعالی اوزی آنکا
کافی ووافی در دیب جماعتن نصیحت قیلدی * حکماء اسلامیه سوزلرندندرکه کمده
کم اوزینه ازلده تقدیر وقسمت قیلنغان رزق البته ایرشور فوت بولماس دیب
یقینا وشك سز بلسه امر معاش تحصیلنده آرتوق مشقت کا دوچار بولمایچه استراحت
بلان ترکلك قیلور ودخی کمده کم اوزینه کیلاچك تقدیر وقضا البته کیلور دیب
یقینا وشکسز بلسه جزع فزعدن ایمین بولوب راحت تورور ودخی کمده کم الله تعالی
جمیع مرحمت اهلندن مرحمتلیراك وارحم الراحمین دیب جزما وشکسز بلسه الله تعالی

اول کشی ننك جمیع حاجتن ادا قیلور دیمش لردر * ابن عباس رضی الله عنه ایتدی بر کون رسول الله حضورنده ایدم رسول الله حضرت لری منکا خطاب قیلوب ایتدی ای یکت سنکا برنیچه نصیحت سوزلر اوکراتایم مرادم مضمونی بلان عمل قیلماقنکدر الله تعالی ننك امرنده نهینده ثابت قدم بول الله تعالی ننك امرین صاقلا سنی الله تعالی صاقلار وایکی دنیاده ایمین قیلور اکر الله تعالی ننك امرن ونهین صاقلاسانك الله تعالی سننك قاشنکده بولور یعنی سنکا اینکوجزا بیرور الله تعالی دن مرادنکنی صوراسانك فقط الله تعالی دن صورا ویاردم استاسنك فقط الله تعالی دن استه یقینا وشك سز بل که بوتون دنیا خلقی جیولوب سنکا فایده ایتماکا اتفاق قیلسه لار فقط الله تعالی سننك حقنکده ازلده نی تقدیر ونی قسمت قیلنغاندر شول غنه بولور آندان آرتوغین بیرورکا براوننك ده قدرتی یوقدر وکذلك سننك حقنکده برضرر قیلماغه اتفاق قیلسه لار فقط ازلده نی تقدیر قیلغاندر ونی یازلغاندر اندان باشقه سین قیلورغه هیچ براوننك قدرتندن کیلماس بولغان اش بولاسی اش همه سی یازلمشدر تقدیر قلملری قدرت قولندان قویولمشدر یازلغان صحیفه لرننك قارالاری قورومشدر موندان صونك نرسه یازلماسدر دیدی *

قناعت * ودخی قناعت کیموماس بر بایلقدر * مفسرلر (من عمل صالحا من ذکر او انثی وهو مؤمن فلنحیینه حیوة طیبة ولنجزینهم باحسن ما کانوا یعملون) آیتنده حیوة طیبه دان مراد قناعت در دیدیلر * قناعت بابنده حدیث (القناعة مال ینفد) کیلمشدر زیرا که قناعت ایمان ویقین قوتی بلان کونکلده حاصل بولغان غنادان ومونکسزلقدان عبارتدر * پیغمبر علیه السلام دان غنانه در وکونکل مونکسزلغی واستغنا نی نرسه در دیب صورادیلار پیغمبر علیه السلام (الایاس عما فی ایدی الناس وایاکم والطمع فانه الفقر الحاضر) بیوردی یعنی غنا وقناعت دیکانمز کشی قولنده بولغان مالدان امید اوزمکدر یعنی منکا بر نرسه بیرورمیکان دیب امید ایتمامکدر وصورامامقدر وسزلر طمعدان صاقلاننکز زیرا که طمع فقر حاضردر که طمع ایتکان نرسه نك قولنکده توکل ایکان آننك دردنده بولماق نی فایده دیمکدر * منقولدر که عمر رضی الله عنه زیاده قناعتلی کشی ایدی حتی اوزی ننك اشتها قیلغان نرسه سین بر یل صبر ایتوب آشار ایدی * جاحظ دیمشدر که الله تعالی آدم زادننك طبیعتلرین مختلف ایتوب خلق وایجاد قیلدی تا که نظام عالمده انتظام ومصالح بولسون اوچون اکر آدم ننك طبیعتلری وحاللری بر برینه مخالف بولماسه پادشاهلق اولوغلق خدمتچیلك اوزینه منحصر بولسه کیراك ایدی یعنی هر اشنی هر آدم اوزی اشلاسه کیراك ایدی مثلا ایکون ده اوزی ایکسون اوی نی ده اوزی صالسون اورماندان بورانه نی ده اوزی کیتورسون وهلم جرا اوستنه غیر

متناهی اش او یولور ایدی اکر ده بولای بولسه نظام عالم بوزلوب معیشت اشلری
مضمحل بولوب نوع انسانغه اختلال کیلور ایدی شوننك اوچون هر بر کشی
اوزی ننك اشی بلان ماقتانوب غیر لر ننك اشین قدح قیلا در مثلا تکوچی کاوشچی نی
بورو کچی چیتوکچی نی قدح قیلا سودا کر امامنی قدح قیلا عوام طالب لرنی قدح
قیلا وبالعکس بس مدبر عالم یعنی الله تعالی حکمت اقتضاسنچه آدمیلر آراسنده
بولغان اوشبو اختلافنی بر برینه ارتباطقه سبب قیلمشدر من جواهر الحکایات
❋حکایت)❋ مشهور داود الطائی حضرت لری بر زمانده فقیر حال کاتوشوب امام
اعظم اوغلی حماد داود حضرت لرینه آتاسندان قالغان میراثدان دورت یوز درهم
هدیه ایتوب کیتوردی وقبول قیلماقینی التماس ایتدی داود حضرتلری اکرده
بو زمانغه قدر براودن هدیه قبول ایتکان بولسام ایدی میتکا تعظیم
وحیاتداغی لارغه تکریم اوچون بو درهملرنی قبول ایتار ایدم لکن قناعتده تورو ب
ترکلك قیلماغه محبتم بار زنهار عیب ایتماسنه دیب قبول ایتمادی ❋(حکایت)❋
عبد الله بن مرزوق اولوغ عزیزلر دندر اوّل حال لرنده دولت ایاسی آدم بولوب
وتمام کونکلندن مالغه محبت ایتوب هوا وهوس واسراف بلان مشغول ایدی بر کون
زیاده سرحوش بولوب یاتور ایدی ایکندی نمازی اوتدی توفیقنه سبب ایسرك
حالنده یاتور ایدی جاریه سی قسقچ بلان اوطلی کومور کیتروب آیاغنه قویدی آیاغی
پشکاچ یالطایتوب کوزین آچدی بونی حال دیب سیکروب توردی جاریه سی ایتدی
حالاسن دنیا اوطنه چدامادنك آخرت اوطنه نیچوك صبر ایتارسن دیکاچ جاریه ننك
سوزی اثر ایتوب درحال توبه واستغفار قیلوب نمازین قضا قیلدی وبار مال ملکتن
الله تعالی یولنه صرف ایتوب اوزینه رزق اوچون اولن وسبزه صاتوب رزقلانور
ایدی واولیاء الله دان بولدی * امام ثوری حضرت لری ایتدی (ماوضع احدیده
فی قصعة غیره الاذل) یعنی براو بر کشیننك طعامنه اذنندن باشقه قول صوزسه
اول کشی حور وذلیل بولور مقصود کشی دایماغیر ننك مالندان مستغنی ومونکسز
بولمقدر * یعنی براودن بر نرسه طمع قیلدنك اول کشیکا قل بولمای نی حالنك بار
طمع سز کیلکان نرسه ننك برکتی زیاده در (من رضی بماقسم الله بارك الله له فیه)*
قناعت بر محکم کولاکه لی لطیف آغاجدر که توبنه اوتورغان آننك کولاکاسنده قایغو
وحسرت اسی لکنه پشماس قناعت آغاچیننك یافراقلاری آنی صاقلار * منقولدر که
علی رضی الله عنه بر کون مسجد شریف کاکرکانده آطلانغان ایشاکین مسجد یاننده
تورغوچی بر آدم کاتوتوب توردیب بیردی مذکور آدم همان ایشاك ننك جوکانین
آلوب ایشاکنی اورنونده قالدروب قاچدی علی رضی الله عنه مسجد دن چققانده
اول آدم کا ایشاکنی توتوب تورغان اوچون بیرورمن دیب قولنه ایکی درهم تو توب

چقدی کوردی اول کشی یوق ایشاك جوکان سز تورور آنلا دخی بر آدم کا اول ایکی
درهم آنچه‌نی بیروب بار باز آردان بر جوکان آلوب کیل دیب امر ایتدی اول کشی
درحال بازارغه باروب کوردی که باز ارده براو حضرت علی ایشاکیننك جوکانن
صاتار ایکی درهمنی بیروب اول جوکاننی صاتوب آلدی حضرت علی حضورینه
کیلوب ایشاك کا جوکاننی کیدردی علی رضی الله عنه ایتدی قارا بیچاره نی حلال
رزقنی اوزی‌ننك صبرسزلغی سببلی حرام ایتوب آلدی حال بوکه آنکا تقدیر
قیلنغان نرسه صبرسزلغی بلان هنوز آرتمادی دیدی ❁(حکایت)❁ بر راهبدن
صورادیلار قایدان آشای سن یعنی کسبنك نی نرسه در دیدیلر راهب دخی تشلری
بلان اشارت قیلوب اوشبو تکرمانلرنی یاصاغان کشی بوغدای بلان کیلور دیدی
یعنی تش نی یاراتقان الله رزقنی ده یتوشدرر دیمکدر * قوله باق قائلنه قیلمانظر *
بو در اوشته روش اهل غبر ❁(حکایت)❁ بر عرب خاتونندان صورادیلار قایدان
ترکلك قیلاسن دیدیلر یعنی قایدان رزقلاناسن عرب خاتونی ایتدی آشاغان
رزقمزنی بلامز لکن قایدان ترکلانامز سببلرین بلمایمز دیدی * بر عرب ایتدی
دنیاده کورکام راك مال شول مالدر که اوزنكدن توبانلر آننك بلان غبطه ایتارلر
اوزنكدان یوقارغیلار آننك بلان سنی تحقیر ایتماسلر یعنی حور کورماسلر * اورتاچه
دیمکدر * اورتاچه ترکلاك کا ترغیبده نظم ایتمشلردر

اذا کنت تبغی العیش فابغ توسطا فعند التناهی یقصر المتطاول
توفی البدور النقص وهی اهلة ویدرکها النقصان وهی کوامل

یعنی ترکلك وراحتلك استاکان وقتنکده معیشتده اورتاحالنی استه زیرا ایرشکان
وقتده اوزون بولغان نرسه قسقارور وکیمور کورماسمی سن که قمر هلال وقتده
کیموکمکدن قورقارمی یعنی همان نوری آرتار لکن دائره‌سنه تمام نور طولوب بدر
کامل بولغاندان صونك نقصانغه یوز توتار یعنی هر کمال ننك بر زوالی باردر اوقاتننك
کمال کا ایرشمای یتار یتماس تورماقنك اولی دیمکدر * بر عرب دیمشدر که آرماغای
ایدم دیب اوزنکنی آرمقدان صاقلار اوچون یوکونکنی جینکل قیل (استظهر علی
الدهر بخفة الدهر) یعنی دنیانی کوب یغسام وبالی کوب بولور دیب قورقسانك
آزغه قناعت قیل دیمکدر * عالملر دیمشلردر که کشی بوفانی دنیاده طوی نعمتنه
چاقرلغان کشی کبك بولق کیراکدر آلدینه نی کیلسه آنی آشاب آلوب کیته
باشلاسه‌لر طورسون دیمامك کیراکدر فافهم ❁(حکایت)❁ شقیق بلخی براودن
صورادی ترکلکننك نیچوك نی بلان ترکلك قیلاسن دیدی اول کشی ایتدی
الحمد لله تابقانده آشای من بولماغانده صبر ایتامن دیدی شقیق ایتدی سن بزننك
بلخ اتلری کبك ایمش سن بلخ اتلری هم شولای تابسالار آشایلار تابماسالار

صبر قیلالار دیدی اول کشی ایتدی ای شقیق سزلر نیچوك ایته سز منکا اوکراتنکز دیدی شقیق ایتدی من تابسام ایثار قیلامن تابماسام شکر ایتامن دیدی * بعض صالحلر

هی القناعة فالزمها تعش ملکا　　لولم تکن منك الا الراحة البدن
وانظر لمن ملك الدنیا باجمعها　　هل راح منها بغیر القطن والکفن

یعنی دنیانکك صفاسی قناعت بلان در همان قناعت کا ملازم بولوب پادشاه بولغان حالنکده ترکلك ایت یعنی پادشاهلار چه ترکلك ایت که راحت بدن باری قناعت ده در عبرت کوزنك بلان قارا بوتون دنیاغه مالك بولغانلار بارچه سی بدننه صارغان کفن آغزینه ویورننه قویغان مامقدان باشقه نرسه بلان بو دنیادان کیتکانی بارمو دیمکدر ودخی معلوم اولا که هیچ بر آورمای سرخامای فراغتده عمر ایتکان کشی ننك حسابی قاطی راق بولور دیمشلردر * ابن عیینه ایتدی سلامتلکده شادلقده وایمین لکده اوزاق ترکلك ایتمك کمال نعمتندر * شکرین اداقیلابلسه لر * حضرت عایشه رضی الله عنها ایتدی قدر کیچه سنده بولسام هر قاچان الله تعالی دن عفو وعافیتدن غیر نرسه صوراماس ایدم دیدی * معلوم درکه براو دولتدن فقیرلك کا قالسه آندان صونك نیتی بلان یانکادان بایوسه اللهنی اشلار کبك بولا انعام احسان قیلماقچی ده بولا جومارد بولماقچی ده بولا ایذکولك قیلماقچی ده بولا صدقه خیر بیرماکچی ده بولا بناکاه یانکادان بایوسه اولکیدن قاطی صاران بولادر آوروکورماکان کشی کذلك سلامتلك قدرین بلمایدر بناکاه سرخاو تیسه آورودان تریلکاچ نیتی بلان کون تون نماز اوقوماقچی بولا ایذکولکلر قیلماقچی بولا بر تقدیر تریلوب یوری باشلاسه اوّلکیدن ده فاسق راك بولادر * نعمتدن صونك الحمد ایتمك کیلاچکده نعمت اشدین آچمقدر * شکر نعمت آرتدرر *(ولئن شکرتم لازیدنکم) بیورمشدر الله تعالی * براو الله تعالی ننك نعمتنه شکر قیلماسه کویا که اول اوزندن نعمت کیتونی تلایدر * حکیملر دیمشلردر که شکر ننك اوچ اورنی باردر اول کونکل نیتی ایکنچی تل آچقلغی اوچونچی قول ننك مکافاتی * براو سننك نعمتنك ننك مولاسی بولسه سن آننك شکری ننك قلی بول * هر بر نعمتنی الله تعالی قوشقان اورونغه صرف قیلمق شکردر * علی رضی الله عنه ایتدی (اقل مایلزمکم لله ان لایستعینوا بنعمة علی معاصیه) چیچك شیکللی حلال زاده زوجه لری بار الله تعالی ننك بیرکانی بلان باروب فاحشه خانه لرده معصیت قیلالار اوجماح کبك نفیس یورطلاری بار خدای تعالی بیرکانی بلان خنزیر اویاسی کبك میخانه لرده معصیت قیلالار بیچاره بولار ننك حالی نیچوك بولور ایکان *

فلو ان لی فی کل منبت شعرة　　لسانا یطیل الشکر فیك لقصرا

سنكا نعمت بيرکانکا شکر قيل سنکاشکر قيلغان کشيکا نعمت بير يعنى نعمت‌ننك و ايذ كولك‌ننك قدرين بلکان کشيکا ايذ کولك قيل و نعمت‌بير * لئيم کشى اوطکبکدر آنى اکرام قيلمق آنکااوط توتاشدرمق و دخى خمر کبکدر آننك دوستى يالانغاچ و آننك تبيعى يقلمشدر * پيغمبر عليه السلام ايتدى (القناعة مال لا ينفد) يعنى قناعت بتماس توکانماس خزينه‌در * ابن حازم‌کا ايتديلر سننك کوب‌مو مالنك‌بار ايتدى منم ايکى تورلو مالم باردر آلار بولغانده من هيچ بر فقيرلکدن قورقمايمن برسى الله تعالى کا اشانچم ايکنچيسى آدم قولنداغى نرسه‌دن اميدسزلکمدر ديدى * معروف کرخى بر امام آرتنده نماز اوقودى نمازدان بوشاغاچ بو امام معروف کرخى دن صورادى سن رزقلقنى قايدن حاصل ايته‌سن ديدى کرخى ايتدى توقتا صبر ايت سنکا اويوب اوقوغان نمازمنى قايتارايم ديدى اول امام ايتدى نيك آلاى ديدى کرخى ايتدى چونکه رزق حقنده شك توتقان کشى خالقى حقنده ده شك‌توتار ديدى * ابايزيد بسطامى آلدينه کيلوب بر نباش يعنى کفن‌طالوچى توبه ايتدى ابويزيد بسطامى آننك حالندن صوراشدى اول نباش ايتدى عمرمده منك قبر آچوب کفن طالادم قبرده‌کى ميتلردن يوزى قبله‌غه بولغانن هيچ بر کورمادم همه‌سى ننك قبله‌غه تابا آياغى ياتادر ديدى ابويزيد ايتدى مسکينلر رزق وهمى سببلى يوزلرى قبله‌دان دونکاندر ديدى بروقتنى رابعهٔ عدويه‌کا ايتديلر باقچى باشمزغه قحطلق کيلدى بصره‌ده اصلا ايکون بولمادى قيمتچيلك ديب شکايت قيلديلار رابعه ايتدى نيك بولماى ايکماك‌ننك مثقالى بر آلتون تنکه هيچ بر قورقماى‌من چونکه الله تعالى بيورغانچه عبادت قيلمق بزکا لازم رزق بيرمك الله تعالى اشيدر ديدى * محمد بن ادريس الاندلسى ايتدى

مثل الرزق الذى تطلبه   مثل الظل الذى يمشى معك
انت لا تدرکه متبعا   فاذا وليت عنه تبعك

کرچه عوام سوزى بولسه‌ده اعتبارغه آلورلق معنالى سوزدر اير خورلامق پوصترور آش خورلامق قوصترور ديرلر * الله تعالى بيرکان حلال نرسه‌نى نامشروع يرکا اسراف قيلمق کفران نعمت کا قايتادر ديديلر چونکه حرام اورونغه صرف قيلمق حاجت‌خانه‌کا تاشلامق بلان برابردر * آش اوستنه سوز ايتونى ده يخشى کشيلر معقول کورميلر يخشى کشيلر معقول کورکان اش شريعتده هم معقول و کورکامدر (ما رأو المسلمون حسنا فهو عند الله حسن) مثلا بو آش تم‌سز توزى يوق ياکه توزلى ياکه قايناماغان ديب آش اوستنه موندا اين سوزلرنى ايتوچيلر کوبدر مونى کفران نعمت ديرلر دخى ايکماك والچغين آياق آستنه تاشلامق قالغان آشلارنى لاقان‌غه‌توکمك بارده کفران نعمتندر حلال نعمت‌نى ممکن قدر حرمتلامك

کیراك بعض لر بار قالغان آشنی قالغان چاینی یاراتمایلار بولار بارده قورو تکلفدر بر آشاغان بلان بر ایچکان بلان بوترن عمر توروب بولمای

(روضه)

تحیة * هدیه * بولاك * رشوة * سؤال * عطا * صدقه‌چی * پیغمبر علیه السلام ایتدی (تهادوا تحابوا) یعنی دوست ایش بلان قرنداش اوروغ بلان هدیه بیرشمك وبولاكلاشمك یخشی اشدر وسنلدر بولاكلاشنکز بر برنکزکا محبتنکز آرتور دیدی پیغمبر علیه السلام * اما بولاکننك تویه‌دایی ده‌بر تویه‌دایی ده‌بر دیرلر* بر وقت‌نی پیغمبر علیه السلام حضرت عمرکا هدیه یباردی حضرت عمر آلمادی قایتاروب یباردی پیغمبر علیه السلام ایتدی یاعمر منم بولاکمنی نی سببلی قایتاردنك عمر رضی الله عنه ایتدی یارسول الله اوزنکدن ایشتکانم بار ایدی سزننك خیرنکز آدمیلردن نرسه آلماس دیکان ایدنکز دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی یاعمر منم سوزم سوراب آلمق خصوصنده ایدی اما سورامیچه سنکا براو برنرسه بیرسه اول سننك رزقنکدر دیدی * ودخی (الهدیة رزق من الله تعالی فمن اهدی الیه فلیقبله) * بولاك وهدیه الله تعالی‌دن کیلکان رزقدر قبول ایتمك تیوش‌در دوستلقنی ومحبت‌نی آرتدرر

اذا دخل الهدیة دار قوم تطایرت العداوة من کواها

هدیه وبولاك عام سوزدر آنچه آشامق ایچمك نرسه‌سی کیوم صالوم وغیر ذات نرسه‌لرکنه توکلدر بلکه یخشی سوز حکمتلی سوز وعظ ونصیحت بولار بارده هدیه وبولاك بولادر ابن عباس رضی الله عنه‌دن روایت قیلندی براو بر مسلمان قرنداشنه حکمتلی سوز وعظ ونصیحت سوزلر کوندروب اکر آننك بلان عمل قیلسه الله تعالی آننك هدایتن آرتدرر وضلالتدن منع قیلور موندان آرتوق هدیه یوقدر دیدی * ابراهیم ادهم براو هدیه یبارسه اول قدر ایکی اولوش ایتوب قایتارور ایدی مثلی بولماسه اوستوندان کیومن صالوب بیرور ایدی * مالك رضی الله عنه لیث کا بر قطای کاسه‌سی بلان توتوروب خرما یباردی لیث آنکار اول کاسه‌کا آلتون توتوروب قایتاردی * عبد الله ابن المبارك کا بر کون بر سائل کیلوب لله بر نرسه سورادی ابن مبارك آنکا بر درهم صدقه بیردی ابن مبارکننك یانینداغی کشیلر ایتدیلر یوقه بیردنك آلار اسراف قیلالار کباب آشایلار فالوذج آشایلار دیدیلر ابن المبارك ایتدی من آلارنی بورچاق‌ده ایکماك کنه آشای تورغانلار دردیب اویلاغانم یوق دیدی امر قیلدی اول سائل کا ینه اون درهم چغاروب بیردیلر دیمشلردرکه ابن المبارك سفره‌سی اوزی بر توه یوکی

ایدی انواع نعمتدن اوزی دایم روزه توتار ایدی سوداقیلوب یوزمنك فایدا
ایتار ایدی بارچه سین علما وعابدلرکا اولاشور ایدی کوب وقتنی اوزی ننك
رأس حالندن نفقه لندرر ایدی بغدادده تورغان وقتده هر کون بر آلتون تنکه
صدقه بیرور ایدی * عبد الملك بن مروان ایتدی اوچ نرسه ایاسی ننك مقدار
عقلنه دلالت قیلادر کتاب یازوچی ننك کتابی عقلی ننك مقدارینه دلالت قیلا
ایلچی یبارکان کشیننك ایلچیسی عقلیننك مقدارینه دلالت قیلا هدیه یبارکان
کشیسی ننك هدیه سی عقلی نی مقداردر آنکار دلالت قیلا ودخی ایتدی اوچ
نرسه کشیننك عقلنه دلالت قیلا دوست ایشی بلان بولا کلاشماکی دوست ایشنه
آچق یوز بلان یولوقماغی ودخی براو آنکار کیلوب بر نرسه یالغانلاسه ویالغان
نمیمه کیتورسه موأخذه وتفتیش قیلماس بوهم کشی عقلنه دلالت قیلا تورغان
نرسه دردیدی *بلی خلق آراسنده بولاکلاشمك بار نرسه لکن قایتورلق برکابیرالر*
یحیی بن طلحة ننك خاتونی ایتدی کوراموسن دوست ایشنکنی سن بای بولسانك
سنکا یابوشوب یاتالار اکرسن فقیر بولسانك همه سی سن دن بیزادر دیدی طلحه
ایتدی بو اشلری آلارننك کرمندندر احسان غه قدرتمز بار حالنده آلار بزکا
کیلالر ضعف وفقیر حالمزده بزنی قویالار فقیر حالنکده ده آلار سنکا یابوشوب یاتسه لار
نی بلان آلارنی تسلی قیلور ایدنك آلارننك بوعین کرمندندر دیدی * محمد بن
علی رضی الله عنهما ایتدی سزلردن براونکز اوزی ننك قرنداشیننك کسه سنه
قولین طغوب حاجتن آلالورمو دیدی یوق دیدیلر آلایسه سز قرنداشلر توکل سز
دیدی * اکثم ایتدی نعمت وراحت وقتنده سنکا شریك بولورغه احق شول
کشیدرکم قاطیلق ومحنت وقتنده اول سنکا شریك ایدی دیدی پیغمبر علیه
السلام ایتدی (من اهدیت الیه هدیة وعنده قوم فهم شرکاءه) یعنی براو بر کشیکا
هدیه یبارسه اول هدیه آلغوچی یاننده کشیلر بولسه آلارهم هدیه ده شریکلردر
بعضیلر بوحدیث ظاهری اوزه دردیدیلر بعضیلر مستحب کا حمل قیلدیلار *
روایت قیلندی که امام ابو یوسف کا بریردن هدیه برنیچه آلتون کیلدی بعض
مجلسداشلری اوشبوحدیث نی روایت قیلدیلار ابو یوسف ایتدی بوحدیث
فاکهه وآلما وجیلاك جیمشلر حقنده در دیدی * فقیه ابوجعفر ایتدی بر وقتنی
ابی القاسم کا هدیه برنیچه آلتون کیلدی یاننداغیلار اوشبوحدیث نی روایت
قیلدیلار ابو القاسم ایتدی بوحدیث ننك معناسی شادلقده شریکلردر دیکان
معناده دردیدی وبعضلر ایتدی بوحدیث اصحاب الصفه واصحاب خانقاء کبك
کشیلر حقنده در دیدیلر اصحاب مدرسه کذلك ❀(حکایت)❀ بعض عارفلرکا براو
بر نرسه هدیه یباردی آننك یاننده غیرلر دخی بار ایدی ایتدیلر (الهدایا تشترك)

دیدی اول عارف ایتدی (لیك تنها خوشترك) دیدی * حسن رضی الله عنه ایتدی اکر رشوت ایشکدن کرسه حقلق توننوکدن چقوب کیته دیدی اکر توننوك یابوق بولسه نی اشلار دیدیلر ایتدی ملك الموت کبك کرکان یرندن چقار دیدی نتاکه ایتدیلر (البراطیل تنصر الاباطیل) یعنی رشوت باطل لقه نصرت بیرور * ابن الخطیب دیمشدرکه الله تعالی ننك (واذا حییتم بتحیة فحیوا باحسن منها او ردوها) آیتنده بولغان تحیه نی بعض لر عطیه وبولاك بلان تفسیر ایتمشلردر دیمشدر * لکن بیضاوی حضرتلری تحیه دن مراد سلامدر (وقیل ان المراد بالتحیة العطیة واوجب الثواب او الرد المتهب وهو قول قدیم للشافعی) دیمشدر * بیضاوی ومستطرف ایاسی ابن الخطیب شافعی المذهبلردر تاءمل برموءمن برموءمنکا (السلام علیك) یاکه (سلام علیك) دیب سلام بیرکانده مذکور آیت دلالتنچه (وعلیك السلام ورحمة الله وبرکاته) دیب یاکه (وعلیك السلام) دیب مثلی بلان قایتارمق واجبدر * برموءمن برمجلس کا کرسه یاکه کوب موءمن لرکا یولوقغانده آلارننك برسنه کنه مثلا (السلام علیك یا احمد) دیب خاصلاماسه اول جماعتدن براوی (وعلیکم السلام) دیب سلام قایتارسه بارچه سندن واجب ساقط بولور اما اولکی صورتده احمد سلام آلماسه آندان ساقط بولماس * برکشیکا (السلام علیکم) دیب جمع بلان بیرمك جایزدر * وبرکمسنه برکمسنه ننك خانه سنه کرسه کرماکا اذن صورامق واجبدر وکرکاندن صونك سلام بیرماینچه سوز باشلامق جایز توکلدر * براو خط بلان سلام یبارسه سلام خطن آلغاچده خط بلان سلام یبارمك واجبدر * ودخی براو فلان کمسنه کا مندن سلام ایت دیب تابشورسه اول کشیکا آننك سلامن توقفسز ایرشدرمك واجبدر

هبه * هبه ایتمك وبولاك بیرمك مستحب اشدر وبولاکنی قبول ایتمك سنتدر * هبه دیرلر برعاقل وبالغ کمسنه اوزی ننك ملکی بولغان نرسه نی بوش وعوضسز براوکا ملکلندرمك وباغشلامقدر بس هبه عوضسز بولسه هبه کا هبه قایتارمق واجب ولازم توکلدر اما هدیه وبولاك بوش ومحبت یوزندن حرمتلب بیرلکان نرسه در هدیه کا قارشی هدیه بیرمك کورکام اشدر پیغمبر علیه السلام هدیه نی قبول ایتار ایدی وآندان یخشیراقنی قارشوسنه مجازات قیلور ایدی * (اذا قدمت من سفر فاهد لاهلك ولو حجرا) ضرب مثللردندر یعنی سفردن قایتسانك اهل واولادنکا ومتعلقاتنکا تاش کیساکی بولسه ده بولاك آلوب قایت دیمکدر مراد هدیه کا ترغیبدر * فضل بن سهل دیکان کمسنه (ما استرضی الغضبان ولا استلت السخایم ولا دفعت المغارم ولا استمیل المحبوب ولا توفی المحذور بمثل الهدیة) دیب برکتابلق سوزنی بریول عبارت بلان اداقیلمشدرکه آچیغلانغان کشی ننك

آچيغن قايتارغوچى كينه وحقدلرنى سلب قيلغوچى وضررلارنى دفع قيلغوچى ومحبوب ننك ميلينى موجب وقورقغان نرسه اردن صاقلاغوچى هديه وبولاك كبك هيچ نرسه يوقدر ديمكدر (نشر المهادات طى المعادات) بولاك جايو شمك دوشمانلقنى توروشمكدر يعنى بولاكلاشو آراداغى دوشمانلقنى بترور ديمكدر ضرب مثلدر * سلفلرننك عادتلرى بو ايمش كه براودن قيمتلى هديه كيلسه مكافاتنه قادر بولماغانده قارشوسنه آز نرسه يباروب اعتذارنامه يازارلار ايدى * سليمان عليه السلام پيغمبر هم پادشاه بولوب الطاعتنه علامت بر كونده بر برينه متباين سكز تورلو هديه كيتورديلر هند پادشاهندان برفيل ترك پادشاهندان برجاريه عرب پادشاهندان بر آط قطاى پادشاهندان برجوهر قيصردان استبرق قماشى دريا پادشاهلغندان اولوغ بر انجو قرمصقه پادشاهندان برچيكرتكه بوطى چين پادشاهندان بر دره كيلكاچ تاءمل بيوروب (سبحان الله القادر على جمع الاضداد) ديمشدر * اما براوكا هديه بيروب بر وقتنى من سنكا بيله هديه بيردم ديب ذكر قيلمق لئيملك علامتيدر * بر شاعر

وان امرى٘ اهدى الى صنيعه　وذكر بها مرة للئيم

يعنى منكا بركمسنه برهديه كوندروب صونكندان من سنكا هديه بيردم ديب ذكر قيلسه اول كمسنه لئيمدر

سوءال * سوءاله تلطف يعنى كشيدن حاجتنكنى صوراى بلوب صورامق صنايع بديعيه دندر * امام مالك حضرتلرى موطاءده يزيد بن اسلمدن روايت قيلنمشدركه پيغمبر عليه السلام ايتدى (اعطوا السائل ولوجاء على الفرس) يعنى اى اصحابم وامتم سز سائلنى قايتارمانكز حتى آطقه منوب بايلقه دلالت قيلا تورغان صفتده كيلسه ده اول سائلكا مروتنكز قدرنچه بيرنكز ديمكدر * ابن فرشته ديمشدركه بعض وقتده آدم ننك آزوغى بتوب رزقه محتاج بولور حاجتنه طريق آخردخى تابماس البته سوءالكا مجبور بولور بو كشى آطلى بايدر ديب صارانلق قيلورغه يارامس ديب منكور حديثنى كيتورمشدر ❁(حكايت)❁ حضرت على رضى الله عنه كا برعرب كيلوب اوزينه رزقلق سوءال قيلدى حضرت على ايتدى والله ايوملده رزقمدن آرتقان نرسه يوقدر ديدى عرب ايتدى منى بولاى حضورنكا كيلوب بوش وماءيوس يبارماكنكدن الله تعالى حضرتى قيامت كوننده سوءال قيلور ديب ماءيوسا كيتكانده على رضى الله عنه متاثر بولوب يغلادى عربنى كيرى قايتاروب اوزىننك قنبر اسملى خدمتكارينه بيوردى بار منم فلان زرهمنى بو عربكا كيتوروب بير ديدى قنبر درحال زرهنى كيتوردى عربكا بيروب ايتدى ياعرب آلدانما موننك بهاسين كيم صاتما زيرا من اول زره بلان كوب زمان غزالرده

کیوب دوشمانغه غلبه قیلدم بهاسنه صات وحاجتنکا صرف قیل دیدی قنبر ایتدی یاامیر المؤمنین عربکا یکرمی درهم یتار ایدی کوب راك بیردنکز دیدی علی ایتدی ای قنبر اکر الله تعالی بوعربننك منم حضورمه حاجتن اظهار قیلوب تورغانندان سؤال قیلغانه من اول عربکا دنیا مالن بیروب الله تعالی قبول ایتسه ده منکامسرت بیرماس دیب قنبرننك استکثارین ردقیلدی علی رضی الله عنه (ان لکل شیء ثمرة وثمرة المعروف تعجیل السراح) بیوردی یعنی هر نرسهننك ثمرهسی بار در احساننك ثمرهسی دخی حاجت تلاب کیلکان کشی نی کوتدرمایچه ممکن قدر تیزراك ادا قیلوب ببارماکا آشوقمقدر یعنی صدقهچی نی ایشك تو بنکه کوتدرمه دیمکدر (السراح من النجاح) ضرب مثلندر یعنی بر کمسنهننك مرادینی ادا قیلماغه قدرتنك یوق ایکان اول حاجت ایاسین لیت ولعل بلان ایشکنکه کوتدرمکدن آنکا یأس خبرینی بیرمك یعنی یوق عیب ایتمه دیب یبارمك اول کشی نی مرادینه ایرشدرمك کبکدر دیدی ❀(حکایت)❀ بر مالدار وبای عربدن بر آدم کیلوب ای افندم منم جنابنکزکا حاجتم یول آداشقان کشی ننك یول کورساتوچیکا احتیاجی کبکدر دیب حسن عبارت بلان سؤال قیلوب درحال مرادین آلمشدرکه سؤالده کورکام عبارت درکاردر (الکریم اذا سئل ارتاح واللئیم اذاسئل ارتاع) مشهور سوزدر یعنی سائل کیلکاچ شادبولغوچی کشی البته کریمدر امافزع ایتسه لئیمدر یعنی سائل کیلکانده خفالنوب کیتسه لئیملك علامتیدر ❀(حکایت)❀ حسن بن سهلکا بر کشی بر نرسه حاجت تلاب کیلدی مذکور حسن اول کشی ننك معرفتن امتحان یوزندن نی مناسبت بلان مندن سن حاجت تلایسن دیدی اول کشی ایتدی من اوزغان یل حضورنکزغه کیلمش ایدم اول وقت منی شادلاندردنکز ایدی دیدی حسن ایتدی بزکا بزننك بلان وسیله قیلغان کشیکا مرحبا دیب حاجتن اداقیلدی حسن بن سهل آل عباس وزیرلرندندر ❀(حکایت)❀ مأمون خلیفه محمد بن حازمکا ایتدی درحال بداهة ایکی بیت نظم ایت دیدی اول دخی درحال

انت سماء ویدی ارضها والارض قدتأمل غیث السماء

فازرع یدا عندی ممدوحة تحصد بهاعندی حسن الثناء

دیب بوقطعهنی ایتکاندن صونك مأمون آنکا اون منك درهم اعطا قیلدی یعنی ای خلیفه سن کوك سن کوکدن یغمور یاوغان شیکللی سندن احسان یاوار وبندهنکزننك یعنی منم ایکی قولی سننك احسان کوکنكننك یری در یغمور البته یرکا توشار سننك احساننك دخی منم قولمه و اصل بولور بس آلای بولسه ای خلیفه منم قولومه نعمتنكننك اورلوغین ایك تاکه منم تلمننك یرندن مدح

ایکونن اورورسن دیمکدر ❁(حکایت)❁ خلیفه مهدی ری شهرندن بغدادقه قایتقانده شاعرلر آننك قایتماقنه شعر نظم ایتوب یوقاریده مذکور بولغان ابو دلامه دخی

انی نذرت لئن رأیتك قادما ارض العراق وانت ذو وقر
لتصلین علی النبی محمد ولتملأن دراهما حجری

قطعه‌سنی نظم ایتوب خلیفه‌کا عرض قیلدی یعنی تحقیق من سزنی شاد وسلامت بولغاننکز حالده قایتقاننکزنی کورسم سزکا پیغمبر علیه السلام اوزرینه صلوات ایتدرماکا وقوینومنی درهملر بلان طوطرتماغه نذر ایتدم دیمکدر قاچان که خلیفه بو قطعه‌نی آلوب اوقودی (صلی الله تعالی علی محمد) دیب صلوات ایتدی ابو دلامه ایتدی ای خلیفه اولکی حسنه‌کا مسارعت وایکنچی حسنه‌کا بطائت نی سببدندر دیکاچ مهدی زیاده ضحك عارض بولوب بر قاپچوق درهم کیتوروب ابو دلامه‌ننك قوینینه طوطرتدی تحسین صورای بالکان کا بیره‌هم بالکانلر ❁(حکایت)❁ هارون الرشید بر وقتنی مکهٔ مکرمه‌ده بر عرب خاتونی ننك کویونوچلی تاوشی بلان

طحنتنا کلاکل الاعوام وبرتنا طوارق الایام
فاتیناکم نمد اکفنا للقیمات زادکم والطعام
فاطلبوا الأجر والمثوبة فینا ایها الزائرین البیت الحرام

دیکان بیتن ایشتکاچ کونکلی نچکاروب یغلادی ویاقنلارینه تأکید بلان اوشبو عاجزه‌کا صدقه‌نکز بولسه بیرنکز دیب امر ایتدی فی الحال شول قدر کیتوروب آلتوندان کموشدن وغیر ذاتدان وکیوم صالومدان خاتون ننك یاننه صالدیلار حتی خاتون نرسه ایچنه کومولوب قالدی بیت ننك معناسی آچلق وقحطلق تکرمانلری بزننك وجودمز ننك دانه‌سین اون ایتوب تارتدی وحوادث ایام بزلرنی یونکبك ایتوب تتدی اوشبو عاجزلکمزکا کوره دسترخاننکزدان کرم وجوماردلق والجقلارنکزنی جیارغه قوللارمزنی صوزدق ای بیت الله‌غه زیارت قیلغوچیلار بزلرکا احسان قیلنکز اجر وثوابنکز بزلرده‌در دیمکدر ❁(حکایت)❁ سائللردن بر سائل بر کیساك آلوب بر مسجدکا کروب فراشلاری ننك منعنه باقماینچه قندیلکا یاقن باروب (المسجد بیت الله الزیت نعمة الله والآکل عبد الله) دیب ایکماکنی زیتکا مانوب آشاماغه باشلادی فراش دخی قولنه برچوقمار آلوب درحال سائل ننك سوزینه تتبعا (المطراق من ید عبد الله) دیب جیلکاسنه صوغوب مسجددن چقاردی منه‌قزق * روایت قیلنمشدرکه حضرت علی رضی الله عنه جابر بن عبد الله حضرتلرینه خطابا یاجابر اکر بر کسنه‌ده الله تعالی ننك نعمتی کوبایسه اول کسنه‌کا خلق ننك حاجتی دخی کوبایور یعنی حاجت ایالری آننك

ایشکنه کوب جیولوب اکر اول کمسنه نعمتده الله تعالی ننک رضالغی اوزه تورور
بولسه و الله تعالی کا شکر قیلوب شریعتچه صرف قیلسه و حاجت ایالری ننک
حاجتن ادا قیلسه و ادا قیلدرسه الله تعالی آننک نعمتن ودولتن دوامغه یونالدرر
یعنی نعمتی دایم وباقی قالور اما اکر وجه مذکور اوزه بولماسه زوالکا یونالدرر
یعنی عن قریب نعمتی زایل بولور دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر کمسنه منصور خلیفه ننک
حضورینه کیلوب بر حاجت سؤال قیلدی لکن مرادی حاصل بولمادی ینه بر نیچه
زماندان صونک کیلوب حاجتن استادی خلیفه ایتدی سن آنی منکا موندان
مقدمده بر مرتبه ایتدنک توکلمی دیب آننک حاجتن ادا قیلماسلق بولغاچ اول
کمسنه بلی ای امیر المؤمنین ایتکان ایدم لکن اوقات ننک بعضسی بعضسندن
اینکوراك بعض اورون بعض اوروندان شرافتلیراك دیب مسلم جوابی بلان
عذر ایتکاچ خلیفه درست ایته سن دیب آننک جوابن تحسین قیلوب مرادین ادا
قیلدی ❁(حکایت)❁ بر زمان بغداد شهرنده قحطلق واقع بولوب خلق رزق
حاصل ایتمك اوچون بغداددان کوچماکا عزیمت قیلدیلار هرکم اوزی تلاکان
طرفقه رزق ازلاماکا کیتدیلر اما بر کشی ننک خاتونی سفرکا قدرتی بولماغانلقدان
خاتونین ایوده قالدروب کیتمك بولدی خاتونی موننك سفرکا حاضرلنکانن کورکاچ
سن کیتکاندن صونك مونده بزنی کم تربیه قیلور دیب یغلادی اول کشی ننک
کورشیسی ابن عبید الله دیکان بر منعم کمسنه بار ایدی خاتون ننک ایری ایتدی
منم عبید الله ده آلاچاغم باردر حتی شرعی شاهدم ده بار شول آلاچاغم حسابنه من
قایتقونچه سنی اول تربیه قیلور اول شاهدمنی ایلتوب کورساتور سن دیب اوشبو
بیت نی یازوب خاتونی ننک قولنه بیردی که

قالت وقد رأت الاحمال محدقة   والبين قد جمع المشكو والشاكی
من لی اذا غبت فی ذا المحل قلت لها   الله وابن عبيد الله مولاك

یعنی خاتونم منم سفر نیتم بلان حاضرلنکان توه منی ویول اسبابمنی کورکاچ سن
سفرکا کیتکاندن صونك بزنی مونده کم نفقه لندرر دیدی من ایتدم که سنکا حقیقی
خواجه الله تعالی در وصوری خواجه ننك یعنی الله تعالی بیرکان رزق ننك واسطه سی
بولغوچی خواجه ننك ابن عبید الله منعمدر دیدم دیمکدر بس اول کشی سفرکا
کیتکاندن صونك خاتون ابن عبید الله غه باروب ایری سفرکا کیتوب بیله اش نی
حواله قیلوب قالدرغانن سویلاب اول کاغزنی ابن عبید الله ننك قولنه بیردی
ابن عبید الله خطنی اوقغاندان صونك ایرنك راست سویلامش قضیه شولایدر
دیب اول خاتون ننك ایری سفردن قایتقان زمانغه چه نفقه لندردی ❁(حکایت)❁
مشهور شاعرلردن مطیع بن ایاس معن بن زایدنی بر قصیده ٔ حسنه بلان مدح

ایتوب معن‌ننك آلدنده اوقودی معن غایت محظوظ بولوب مطیع ننك مرادین بلسه‌ده ملاطفه‌طریقچه یامطیع اکر استاسنك الله‌تعالی سنکا کوب اجرلر وثواب‌لر بیرسون‌دیب دعاقیلایم اکر آستاسنك سن‌مدح ایتکان‌کبك من‌هم‌سنی شولای مدح ایتایم بو ایکی‌نرسه‌ده اختیارنك‌بار دیدی مطیع آچ‌ومحتاج‌حالده ایکان‌حاجتنه نرسه‌امید ایتوب بومعامله‌نی کورکاچ الله‌تعالی‌دن اجروثواب استامای‌من دیب استحیا قیلوب ومحتاج ایکان معن‌ننك مدحنه راضی‌بولمق اوزینه کوچ کیلوب برسوزدشمانیچه‌باری ایشکدن‌چققانده یارار آلایسه‌دیب مدحنی‌ودعانی اختیار قیلغانن‌کورساتوب‌راك خانه‌سنه کیلدی‌و اوشبو قطعه‌نی‌یازوب‌دخی معن‌کا کوندردی

ثناء من امیر خیر کسب   لصاحب نعمة واخی شراء
ولکن الزمان بری‌عظامی   ومالی کالدراهم من‌دواء

یعنی واقعا اولوغ امیردن ونعمت ومال‌ایاسندن قرین‌لری حقنده مدح کسب وکارننك‌خیرلوسیدر لکن من‌اول‌طائفه‌دن توکل‌من زمانه آچلقدان‌ومحتاجلقدان منم سویا کلرمنی نچکارتدی وضعیفلاندردی منکا درهمدن غیری دوا یوقدر دیمکدر * ودخی برشاعر برمنعم کمسنه‌کا یازدی

هززتك لا انی جعلتك ناسیا   لامری ولا انی اردت التقاضیا
ولکن رأیت السیف من بعد سله   الی الهز محتاجا وان کان ماضیا

یعنی ای ملتجا سننك مروّتنك وجوماردلغنك طبیعتنکدندر صورامایئچه‌ده محتاجلارنی مسرور ایته‌سن منم سنی تحریکم یعنی‌سنکاحاجتمنی اشارت‌قیلماقم سنی وعده‌سین اونوتقانلارجمله‌سنه توشورکانم اوچون توکلدرلکن‌قلچنی کوردم که قنندان چقارغاچ‌ده نی قدر اوتکون بولسه‌ده کیسماس تاکه تحریك‌کا محتاجدر ایمدی منم‌سنکا حاجتمنی اشارت قیلماقم قلچنی تحریك منزلنده‌در دیمکدر * برشاعر برلئیمدن شکایت قیلوب یازدی

ماذا اقول اذا رجعت وقیل لی   ماذا لقیت من الجود المفضل
فاختر لنفسك ما اقول فاننی   لابد اخبرهم وان لم اسائل

یعنی ای‌مرحمت امیدایتوب ایشکنه یوزم‌سورتوب کرمنکدن‌مأیوس‌بولنمش منعمم ای‌لئیم‌بو کیفیتده ایشکنکدن امیدسز قایتوب‌خانه‌مده‌مرحمتنکنی کوتوب تورغوچی متعلقاتم اول‌احسان ایاسی منعمدن نی آلوب قایتدنك دیسه‌لر من نی‌جواب بیرایم اکر کرم ایتدی دیسام یالغان بولمقی‌ظاهردر اکر اول جومارد صارانلق‌قیلدی‌دیسام کوز ال‌بولماس که بوخلق آراسنده‌سز کانقصدر بوسوزلرمننك بریسینی اختیار قیلنکز قایسی سوزکا راضی بولورسز آنی سویلایم دیمکدر موننك ترجمه‌سنده دخی دیمشلردرکه

درنکدن عودتمه خانه دانا دیرسه خویشانم *نه در مشهودنك ای بیکس حضور خود بخشاده
دروغ اولماسمی کر احسانینی کوردم دیسم یاخود* دیسم بخل ایلادی وارمازمی حاشا هجوه معناده
فقیره برسوز اوکرات کیم آنی ایتمایوب یکسر* زبانم عالمه تاکه اوله مجبور افشاده
دخی بر شاعر دیمشدر

لنوائب الدنیا حباءنك فانتبه   یا نائما من جملة النوام
اعلی الصراط تزیل لوعة کربتی   ام فی المعاد تجود بالانعام

یعنی ای غافللر جملەسندن بولوب انعام واحسان ایتماکان صاران ممسك اکاه بول وغفلت یوقوسندن اویغان که مالنکنی قویوب یر آستنه کرورسن صارانلغنك بلان نی قیلورسن حاضر دنیاده بیرماینچه آخرتکا آلوب باروب صراط کوپری اوستندەمو منم آچلغم اوطن ازاله قیلورسن یاکه قیامت کوننده‌مو جوماردبولورسن دیمکدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی (لأن یاءخذ احدکم حبلة ثم یغد والی الجبل فیحتطب فیاءکل ویتصدق خیر له من ان یساءل الناس) دیدی یعنی ای امتلرم سزننك براونکز اورمانغه باروب اوتون کیسوب باوبلان جیلکاسنه کوتاروب قایتوب وصاتوب آقچەسی بلان نفقەلنمك وآرتوغن صدقه بیرمك کشیدن یوز صوونکزنی توکوب تلانچیلك قیلوونکزدان خیرلیدر دیمکدر * بر دانا اوزی‌ننك اوغلنه نصیحت ایتوب ای اوغل صاقلان مروّتسز کشی یاننده یوز صوونکنی توکمه حاجتنکنی ایتوب یاردم تلامه دیمشدر * لقمان حکیم اوغلنه ایتدی ای اوغلم سوءالدن صاقلان زیراکه سوءال یوزصووین کیتارور آدمکا حقیرلك کیترور دیدی * بر عربدن سوءال قیلدیلارکه علاج قبول ایتماکان وتوزالمای تورغان جراحت نیندایین جراحت باردر دیکاچ (حاجة الکریم الی اللئیم) دیب جواب بیردی * شعراء قدیمدن ابو محلم دیمشدرکه

ولا تطلبن الخیر ممن افاده   قریبا ومن لم یورث المجد والده

یعنی ای فقیرلککا دوچار بولغان کمسنه حاجت استاسنك آتادان بابادان بای بولوب کیلکان ادمدن استعانت ویاردم تله که اول سنکا لطف قیلوب سن آنکا دعاچیسی بولورسن اما صاقلان که مال ملکت آتاسندان قالماینچه اوزی حاصل ایتکان دولتلی کمسنەکا حاجتنکنی ایتمه دیمکدر ❀(حکایت)❀ کونلرده برکون اسکندرننك مجلسنده کوب آدملر بار ایدی اسکندر ایتدی من هیچ قاچان هیچ کمنی محروم ایتوب یبارکانم یوق دیدی من‌دن نی حاجت استاسەلر ادا قیلامن دیدی شول وقت مجلس اهلندن برسی ایتدی یا پادشاه حاجتم باردر منکا بر درهم بخشش قیل دیدی اسکندر ایتدی پادشاهلاردان آزنرسەنی صورامق ادبسزلکدر دیدی اول کشی ایتدی اکر پادشاه بر درهم بخشش قیلمقدان ناموسلانسه مملکتن

بیرسون دیدی اسکندر ایتدی اوّل مرتبه صوراغاننك منم مرتبه‌مدن کیم ایدی شوننك اوچون بخش قیلمادم ایکنچی صوراغاننك اوز مرتبه‌نکدن زیاده‌در ایکی سوءالنك‌ده اورونسز بولدی دیدی اول کشی هیچ جوابسز شرمنده بولوب قالدی

(روضه)

نکاح * اویلانو * اینکو خاتون * یاوز خاتون * باکره * ثیبه * طلاق * جماع * ذکر * فرج * ایکی اوچ خاتون آلو * خاتونلارننك مکری * خاتونلارننك خیانتی * خاتونلارننك وفاسزلغی * معلوم اولاکه نکاح بر امر مباح وسبب بقاء نوع انسان بولوب دورتکا قدر آلمق جایز ایکانچیلکنه قرآن ناطقدر ودخی براوننك شهوة مفرطه‌سی بولوب اوزین حرامدان صاقلامق اوچون نکاحکا ترغیبده نیچه حدیثلر باردر ونکاحنی نیچه وجه‌تعیین قیلمشلاردر مثلا فرض نکاح سنت نکاح مکروه نکاح حرام نکاح موننك تفصیلی فقه کتابلارنده‌در * احادیثده (ایاکم وحضراء الدمن) دیکان سوز امثالندندر که نسلسز ونسبسز بولوب هرنی قدر حسنی وکورکاملکی بولسه‌ده یخشی نسب بوزولماسون اوچون تربیه‌سز یورطدان قز آلمقنی تحذیر اوچوندر مذکور حدیثده دمن دیکان سوز چوبلك وتیرسلك باشنده اوسکان نفیس چچکدر مراد (مرأة الحسنا فی منبت السوء) معناسنده‌در

اذا تزوجت فکن حاذقا　　واسئل الغصن وعن منبة

واول خبث الماء خبث ترابه　　واول خبث القوم خبث المناکح

قدیمدن نظم قیلنمش اشعار بلغادندر * ابن الخطیب حضرتلری نکاح حقنده بولغان آیتلر وحدیثلرنی یازغاننك صونکنده دیمشدر که بر خاتوننی تزوج ایتماکا تلاکان کمسنه اوّل اول خاتوننك دیانتنه قاراسون آندان صونك نسل ونسبنه قاراسون فقط نسل ونسبی کنه یخشی بولغان خاتون رغبت ایتولماس دیب آننك عیقبنده اوشبو حکایتنی کیتورمشدر که قدیم زمانده فضل وکمال بلان مشهور مرو شهرنده نوح ابن ابی مریم دیکان بر قاضی بار ایدی قزین براوکا بیرماکا نیت ایتوب کورشی‌سی بولغوچی بر مجوسیکا کینکاش ایتدی مجوسی ایتدی سبحان الله بوعجب اش توکلمی خلق مشکل اشلرین سزکا مصلحت قیلوشالار اما سزلر اینك کیراکلی مصلحتنی قز بیرمك خصوصنده ایکنچی دینده بولغان کشیکا مصلحت قیلاسز من سزننك دیننکزده نی‌نرسه بار قایدان بلایم دیب استنکاف قیلدی قاضی ایتدی بوخصوصده کمکا بولسه‌ده بر مشورت کیراك دیدی مجوسی ایتدی بزننك عجم پادشاهلارمز مال ایاسین قارای قیصر پادشاهلار حسب ونسبن

قارای اما سزننك رئیسنکز بولغوچی محمد علیه السلام دیانت ایاسین قارای ایمش اوزنك قایسی مذهبده بولسانك مذهبنك ننك رئیسلری بیورغان نی توتارسن دیب مجوسی بولسه ده حق و مقبول سوزنی بیان قیلدی قاضی دخی دیانت ایاسین ازلب کوریمه سین آنکا تزویج ایتمشدر * حکیملردن براوکا بر کشی ایتدی فلان کشی برننك قزمزنی خطبه قیلدی بیرایك می نی مصلحت بیراسن دیدی اول حکیم ایتدی اول کمسنه ننك عقلده و دینده اعتباری بارمی یعنی عاقل و متدین می مالی هم بارمی دیدی * قارچق خاتون نی نکاحلنمك خصوصنده ذم قیلوب ایتولمش نظم درکه

فایاك ایاك العجوز ووطئها   فما هو الامثل سم الاراقم

یعنی صاقلان زنهار صاقلان قارچق خاتوننی نکاحلنودن ووطی قیلودان زیراکه عجوزه قارچق نی نکاح ارقم اوحشاشلی زهردر دیمکدر دیمشلردرکه راحت ترکلك اینکو خاتون بولمقنه مقصوردر یعنی خاتونی صالحه واینکو بولغان کمسنه دایما راحت وصفاده بولور بلاننك کوبراکی یاوز خاتوندان در آندا این بلان خاتون الفتدن نفس اوزی نفرت ایتار نی قدر کوزال بولسه ده کوروب سرور کیلماس وکوزکا انجلا بیرماس * عروه بن زبیر دیکان کمسنه اوزی ننك زمانده بولغان بر یاوز خاتوننی اسمن ذکر قیلمای نچه حق تعالی ننك لعنتی فلان خاتون اوزرینه بولسون که فلان قبیله اوزون بویلی آق یوزلیلر ایکان بویلارین قصقارتدی یوزلرین قارالتدی دیب یامان خاتون ننك تاثیرات فاحشه سین بیان ایتمشدر ❊(حکایت)❊ شعبی دیمشدر که ابو امیه دیکان بر قاضی بلان مصاحبت قیلوب اوتورغانده سوز اونکغایی کیلکاچ منکا ای شعبی اکر تزوج قیلماغه تلاسنك بنی تمیم قبیله سندن قز آل زیراکه من الارده عقل و درایت کوردم دیدی انی قایدان بلدنك دیب صورادم ایتدی من موندان مقدم یکت وقتمده شهرننك طشنده بولغوچی قبرستان غه بر جنازه بلان باروب میت نی کوموب قایتقانده بنی تمیم قبیله سندن بولغان یورطلارننك یانندان اوزغانده کوردم که بر یورطننك قابقاسی یانده بر قارچق اوطرور یانده قویاش کبك بالقیغان بر یاش قز تورور ایدی که آنکا اوحشاغان قزنی عمرمده کورمادم ایچاسم کیلماسه ده یاننه بارماغه بهانه قیلوب باردم قارچقدان ایچماکا بر کاسه صو صورادم خاتون ایتدی نی ایچاسنك کیله ایت کیتر ورمز دیدی من ایتدم یاقن راق نی نرسه نك بولسه ده بارار ایچم بیك صوصادی آزراق حرارتم باصلسون دیدم خاتون ایتدی بار قزم بویکت کا صو کیتور زیرا من بویکت نی لایق الاحسان بر غریب الدیار کورامن دیدی قزی کیتدی درحال صالقون سوت آلوب کیلدی سوتنی ایچدم آندان صونك ایتدم ای خاتون بویاش قز

کم‌ننك کریمه‌سیدر دیدم خاتون ایتدی بو قز جریر اسملی کشی‌ننك قزی
زینب‌در دیدی بوقزننك حالا ایری باره‌ی یاکه کیاوکا کیتماکان قزمی دیدم
خاتون ایتدی بو قز خاضرگنه یتکان قزدر هنوز کیاوکا بیرلکانی یوق دیدی
ینه‌ایتدم آلای‌ایسه بوقزنی منکا بیرنکز دیدم اکر کفیء بولسانك بولور دیب
واو بلان کفوی‌دیمادی که مهموزا کفاء تمیم‌لغتی‌در آندان‌قیلوله قیلمق اوچون
ایومه قایتدم لکن کوزومه یوقو کرمادی توروب اویله نمازم‌نی اوقودم آندان
صونك اشراف‌قومم بولغوچی قرداشلرم علقمه واسود ومسیب حضراتینی آلوب
برکا مذکوره قزننك آغاسی‌نی کورمك قصدی بلان خانه‌سنه‌باردق بزنی اکراما
قارشو آلوب خانه‌سنه اوتورتدی ایتدی یااباامیه نی اراده بلان کیلدنك دیدی
من ایتدم قرنداشنك‌ننك‌قزی زینب‌نی خطبه‌قیلمق‌اوچون کیلدك دیدم درحال
یولد اشلارم حضورنده‌شرعا عقد قیلسه‌ده لکن عقد صونکنده بنی تمیم خاتونلاری
قاطی کونکللی ایکانلك‌لری خاطرمه‌کیلوب ندامت قیلدم بوقبیله‌دن قز آلوب
نی‌قیلاسن دیب اوزمه‌اوزم فکر قیلدم‌طلاق قیلایم دیب کونکلمه کیلدی ینه‌قایتدم
زفاف قیلوب قارایم‌منکا یارارلق معامله‌سی‌بولسه توتارمن‌بولماسه آیرورمن دیب
زفاف‌قیلدم قاچان قزننك متعلقاتی بولغوچی‌خاتونلار‌قزنی زینت‌بلان کیتروب
بیت‌العروس‌کا کرتدیلر مذکوره قز اینك اوّل‌منکا سوز باشلاب زفاف کیچه‌سنده
زوجه‌نی زفاف بولمه‌سنه کیتورکاچ زوج‌ننك توروب برضاء لله ایکی رکعت نماز
اوقوب زوجه‌سی‌ننك خیر وبرکاتن الله تعالی‌دن صوراب دعا قیلمق سنت‌در
دیدی من‌دخی بلی بلی شولای دیب درحال‌نماز اوقودم وسلام‌بیردم کوردم که‌قز
دخی نماز اوقوب تورور آندان صونك جاریه‌لری کیلوب اوستومدن کیومنی
صالدروب منکا زعفران ومسك بلان بویالمش کیچه‌لك کیومن کیدردیلر
اورون‌نی تخلیه‌قیلغاندان صونك قزننك یاننه باروب‌قولومنی‌مانکلاینه‌صوزغانده
صبر قیل عجله بیورمه ای ابو امیه دیب‌اوشبو‌خطبه‌نی اوقودی الحمد لله احمده
واستعینه واصلی علی محمد وآله‌اما بعد ای‌ابو امیه من‌بر یاط خاتون من‌سننك
اخلاقنکدان‌علمم‌وخبرم یوقدرکه خلقنك فعلنك وطبیعتنك نیچوکدر بلمای‌من
سوکان وحوش‌کورکان نی‌نرسه‌نك بولسه‌بیان‌قیل تاکه‌یرینه کیتورایم‌ویاراتماغان
ومکروه‌کورکان نرسه‌لرنکنی ایت‌تاکه اجتناب قیلایم عقد شرعی بلان منکامالك
بولدنك ایمدی الله تعالی‌ننك مباح‌قیلغان‌نرسه‌لری بلان عامل بول لطف وکرم
بلان منی توت‌یاکه تسریح قیل اختیارنکدر ایمدی بو سوزنی بیله دیامن اوزم
اوچون وسننك‌اوچون الله تعالی‌دن معفرت‌طلب‌قیلامن دیدی * بوروایت‌نی
قیلغوچی‌شعبی دیمشدرکه مذکور قاضی قزننك خطبه‌سین حکایة منکااوقغاندان

صونك ایتدی که والله ای شعبی قزننك اوشبو بلیغانه وحکیمانه سوزلری منی
دخی بر خطبه انشاسنه مجبور قیلوب من دخی الحمد لله احمده واستعینه واصلی علی
محمد وآله اما بعده ای خلیلم منکا بر کلام سویلادنك که اکر اول سوزنك واول
عهدنك اوزرینه ثابت بولسانك خط وسرورنکنی مستلزم بولور اکر آلارنی قویسانك
منکا سنی بورچورغه بر سبب بولور اوزنك ننك التماس اوزره فلان نرسه نی سوه من
اشله وفلان نرسه نی مکروه کورامن اشلامه دیدم آندان صونك ایتدی منم یاقنلارم
منی زیارة کیلسه لر یاراتورمی سن دیدی من ایتدم کوب کیلوب بورچوماسونلار
دیدم کورشی لرمز کیلسه قایسی لاری خانه مزکا کرماسون قایسی لاری کرماسون
بیان قیل دیدی قایسی لارینه اذن بیرورسن من هم اذن بیرورمن وقایسی لاری ننك
کرماکارین مکروه کورورسن ایت تاکه من دخی مکروه کورکای من دیدی
من ایتدم فلان قوم صالحلردر فلان قوم یاوزلاردر دیب تعیین ایتوب سرور
عمردن بولغوچی اوّل زفاف کیچه سین کیف صفا بلان حضور کیچوردك آندان صونك
برکا ترکلك قیلا باشلاغاچ متصل بر یلغه قدر همان محبتن آرتدروب اوزندن
بر خطا صادر بولماینچه توردی بر یلدن صونك برکون قضا وحکومتدن قایتوب
ایومه کردم کوردم که ایومزده صاحبة البیت منزلنك امر نهی قیلور بر خاتون ملاقات
ایتوب بوکمدر دیب صورادم جماعتنکزننك یاقنلارندن فلانه خاتوندر دیب تعریف
ایتکانلرندن صونك اهلا وسهلا دیب ترحیب قیلدم واورنومه اوتوردم بو خاتون
یانمه کیلوب منکا سلام بیردی من دخی اکرام قیلوب سلامن قایتاردم جماعتنکدن
خوشنودمی سن دیدی من ایتدم خیرلو خاتوندر دیدم آندان صونك خاتون ایتدی
خاتون قز جماعتی باشده ایذکو بولسه لارده صونکندن ایکی حالك یامان کورنورلر
وبوزولورلار بری ایر بالا تابسه لار خلقلارین آلوشدروب تکبرلك وآحمقلق قیلا
باشلاب ایرلرین صانلاماس راق بولورلار وبری دخی ایرلری همان یانلارنده
بولوب متصل کیف صفاده بولسه یامان خلق کسب قیلورلار یعنی اوّلکی حاللرنك
ایرلری ننك رضالغن استاملك لری جعلی بولمق احتماللر ایمدی سننك زوجه نكك
دخی اوشبو کورنکان حالت مرضیه جبلی بولماینچه اخلاقن تبدیل قیلوب سن مکروه
کورکان اش آندان صادر بولسه همان قامچنکنی قولونکا آلوب تربیه سنك قصور ایتمه
وتحت قهرنکا آل دیدی من ایتدم والله ای ایذکو وخیرلو خاتون بو قزنی تربیه نكك
کوزال تدبیر ایتمش سن وراضی قیلدنك کوزال راضی قیلدنك دیب رضالغمنی
بیان ایتدم ینه خاتون ایتدی زوجه نك ننك قرند اشلاری زیارة کیلماکلرینه
راضی می سن دیدی من دخی قزنکزننك اخلاق مرضیه لرین تجربه قیلغانمدان
صونك آننك رأینه محوللر دیدم* ایمدی ای شعبی زینب یکرمی یل سرداشم بولوب

بو مدتك آنی عیب ایته تورغان اش برده کورمادم ومنم کنك قبیله‌سنك بر دوستم
بار ایدی زوجه‌سی خلقسز بولمق بلان اورشوب قروب همان خاتونین قینار ایدی
آننك حالی اوشبو شعرنی تشکرا نظم قیلماغه سبب بولدی

رأیت رجالا یضربون نساءهم   فشلت یمینی یوم اضرب زینبا
ماضربها من غیر ذنب اتت به   فما العدل منی ضرب من لیس مذنبا
فزینب شمس والنساء کواکب   اذا طلعت لم یبد منهن کوکبا

دیب شعبی حضرتلری حکایتنی تمام قیلدی یعنی بر آزکسنه‌لرنی کوردم که
خاتونلارین قینارلار ایسه‌منم زینبنی صوقغان کونمده اونك قولوم چولاق بولغان
بولور ایدی یعنی زینب یاوزخلقلی توکلدرکه من آنی نیك ضرب قیلایم اکر
من عیبی یوق کمسنه‌نی صوقسام اجراء عدل اوچون ماءمور قاضی القضات بولسام
عدللك ایتمش‌می بولورمن حالبوکه زینب‌ده اخلاق حمیده تماما جمع بولمقده
قویاش کبکدر غیر خاتونلار صفات حسنه‌نی جمع قیلا بلماکانلری اوچون یولدوزغنه
کبکلردر یعنی زینبکا نسبة غیر خاتونلار قویاش‌قه نسبة یولدوزلار کبکدر *
اما بو بیت‌ده بولغان کنایه‌لر استغاره‌لر مجازلر غایت اورونلارینه توشمش که اهل
دانشکا معلومدر ❁(حکایت)❁ حارث بن عوف اوس بن حارث‌ننك قزلارندان
برینی خطبه قیلمق اوچون دوستلارندان حارجه بن سنان دیکان کمسنه‌نی اوزینه
یولداش ایتوب اوس‌ننك شهری طرفنه کیتدیلر باروب یتوب اوس‌نی کوردیلر
اوس دخی مرحبا یا حارث نی سبب بلان کیلدنك دیب کیلمکی ننك سببن صوراغاچ
حارث ایتدی قزنکنی تزوج قصدی بلان کیلدم نی بیورورسن دیدی اوس ایتدی
بولماغان اش یعنی قبول ایتمای من دیب غیر سوز سویلاشمایچه زوجه‌سی یاننه
کردی زوجه‌سی ایتدی آلار کملردر که کیلدیلر سلام بیردیلر ایسه سن آلار بلان
اوتورمادنك سویلاشمادنك آچو بلان ایوکا کردنك دیب سببن صوراغاچ اوس
ایتدی اول کشی عرب‌ننك سیدی واولوغسی حارث بن عوفدر دیدی زوجه‌سی
ایتدی نیك ایوکا آلوب کرمادنك قوناق ایتمادنك دیدی اوس ایتدی اول
منی احمق‌قه صایدی دیدی خاتونی ایتدی نی کیفیتده معامله قیلدی دیدی
اوس ایتدی قزمنی تزوج قصدی بلان کیلوبدر دیدی دخی زوجه‌سی ایتدی
قزلارنکنی شولای برده بیرماس‌سن‌می دیدی اوس ایتدی بلی بیرورمن لکن
حارثکا بیرمادم دیدی خاتونی ایتدی بو عرب‌ننك سیدینه بیرماکاچ کمکا بیرورسن
دیدی آندان صونك اوس خفا بولوب اوکوندی زوجه‌سی ایتدی حارثنی چاقروب
قایتار خطا قیلدم دیب عذر ایت دیدی اوس ایتدی حارثنی بیله ناامید قایتاروب
یباردم ایمدی نی یوزم بلان چاقروب قایتارایم دیدی خاتونی ایتدی یورطمده

براش اوچون آچووم حالنده منکا ملاقات بولدنکز نی ایتکانمنی اوزمده بلمادم قصورمنی عفو ایتنکز فقیر خانه‌مزکا تشریف بیورنکز هرنی میل و محبتنکز بار ایسه طیاردر دیب اعتذار ایت دعوت قیل دیب مصلحت آمیز کلمه‌لر بلان خاتونی معقولچه اوکراتوب حارث‌ننك آرتندان یباردی * حارث‌ننك یولداشی خارجه بن سنان دیمشدرکه بز اوس ایوندن یولغه توشوب قایتوب بارغان زمانمزده امیدسزلکمزکا قایغوروب سویلاشوب بارور ایدك آرتمزدان یا حارث خانه‌مزکا قایت دیکان طاوشنی ایشتدك ارتمزغه ایلانوب قارادق اوس کورندی توقتادق اوس کیلوب یتدی بیورنکز دیب اجابتمزکا مسرورا بزنی مسافرخانه‌سنه کیتوردی آندان صونك زوجه‌سی یاننه کیتوب تیز زمان اولوغ قزمزنی کیتور دیدی اولوغ قز بن کیتوردیلر اوس ایتدی ای قزم اوشبو حارث بن عوف عرب سیدلرندن بر سیددرسنی آنکا تزوج قیلماغه قصدم بار راضی می‌سن دیدی قزی ایتدی یوق تزویج ایتمه آتاسی نی اوچون اباقیلاسن دیکاچ قزی ایتدی ای آتا من خلقتده کملك و تلمده حدت بولغان جاریه‌من یراق یردر منی الله یاراتور الله یاراتماس و حارث مکروه کورکان اش مندن صادر بولسه بولور دیب ایمین توکل من بس طبیعتمده بولغان کمچیلك اقتضاسنچه حارثکا کیلوشماسلك نرسه صادر بولغانده منی درحال طلاق ایتار بومنکا خلق آراسنده ناموس بولور دیب اعتذار قیلغاندان صونك اوس دخی آلای مو بارك الله دیب اورتانچی قزین چاقروب کیتوردی آنکا دخی باباغی سوزلرنی عرض قیلدی اول هم بعینه اولوغ قزی کبك جواب بیردی آندان صونك هنیسه اسملی کچی قزین چاقردی و حارث خطبه قیلغانن بلدردی کچی قزی ایتدی (انت وذاك) یعنی سن و حارث بلورسز دیب ضمیرنده مستتر بولغان میلنی ضمیر مخاطب و اسم اشارت بلان آنکلاتوب رضالق کورساتدی اوس ایتدی ای هنیسه من بو خطبه‌نی همشیره‌لرنکا هم عرض ایتمش ایدم استنکاف ایتدیلر سن راضی بولدنك دیب سببن سؤال قیلدی هنیسه کو یا همشیره‌لری‌ننك جوابن ایشتکان کبك بولوب استدراك حرفی بلان باشلاب (لکنی والله الجمیلة وجها الرفیقة خلقا الحسنة رایا فان طلقنی فلا اخلف الله علیه) دیدی یعنی لکن من قسم ایتارمن که یوزی کورکام خلقی بلند ورأیی حوب محبوب من اوشبو صفتلار بلان متصفه بولماقلغم سببلی حارث منکا محبت ایتوب منی قویماس اکر طلاق ایتسه اوزی‌ننك خلقسزلغندان و قدر بلماکانلکندن طلاق ایتکانی خلق آراسنده معلوم بولمقی مقرردر بو جهتدن منکا ناموس بولور دیب من ملوم بولمای من بلکه اول حارث حور بولور والله تعالی آنکا عوض بیرماس یعنی منم کبك سراش تابا آلماس پشیمان بولور وجزاسین تابار دیب سوزین تمام قیلغاچ آتاسی (بارك الله

عليك) ديب دعا قيلوب يانمزغه كيلدى ايتدى اى حارث هنيسه اسملى قزمنى
سنكا تزويج ايتدم و هنيسه دخى قبول ايتدى ديب عقد وشهادة قيلدى وزفاف خانه
حاضرلب انواع زينت بلان مزين هنيسه نى دخى زفاف خانه كا كيتورديلر * رواى
ايتدى قاچان كه هنيسه چادرنك حارث كا اينسه بولغان دان صونك حارث بيك آز
وقت توروب عروس خانه دن يانمه كيلدى من ايتدم (افرعت من شائنك) اول
دخى (لا والله) ديب عنچه كشف قيلماينچه قالوب همان ذوقياب بولماغانن بيان
ايتدى تأخير كا سبب نى در ديب سوٴال قيلدم ايتدى اى برادر قاچان كه نوعر وسچه
محبت قولومنى صوزغاچ آتام آنام وهمشيره لرم يانمك مواصلت تامه بولا تورغان
اش توكلدر ديب منم بلان وطنمه قايتقاچ زفاف تامنى التماس ايتدى ديدى وقاين
آتاسنه دخى بلدروب هنيسه نى هودج كا اوتورتوب وطننه روان بولدى وبر
آز كيتكاندن صونك حارث صبر ايته المالينچه سن آزغنه مونك تور ديب منى
يولك قالدروب هنيسه ننك هودجن يولدان كرونماسلك يركا آلوب كيتدى
آنك ده كوب تورمادى ينه كيلدى وكذلك افرعت ديدم يوق ديدى وجهن صورادم
حارث ايتدى هنيسه وصال تامنى نياز قيلغانمه سن منكا اسير جاريه كا ايتكان معامله
كبك معامله نى مى ايتارسن بو هم بولور اش توكلدر تاكه قويلار صويوب عرب ننك
اولوغلارين دعوت قيلوب واولوغ وليمه ترتيب قيلوب منم بلان سننك كبك
اصل زاده لر عادتى اجرا قيلماينچه وصال محالدر ديب جواب بيردى من دخى
تحقيق سنك همت وعقل مشاهده ايتدم انشاء سن منكا مبارك سرداش بولورسن
ديب دعا ايتدم ديدى آندان صونك شهرمزكا قايتوب يتدك درحال حارث بر
اولوغ وليمه ترتيب قيلدى وزفاف خانه كا كردى وينه في الحال چقدى ينه تيز
چقماقى ننك حكمتن صورادم حارث ايتدى هنيسه ننك يانه كروب سن تلاكان نى
اشلادم وضيافت قيلدم ديب مباح معامله نى اجرا قيلايم ديب رخصت صورادم
ينه زفاف اياسى ايتدى مكرسن اوزنكك بولماغان شرف بلان مذكور ايمش سن
ديدى من ايتدم بو سوزنى نى دن ايته سن ديدم ايتدى حالا عرب آراسنك قتالدر
وبرين برى قتل وسبى قيلوب توروب لار ايمش بو فتنه نى وقتنك شرف بلان
مشهور بولغان ايرلر خاتونلار بلان مشغول بولورمى ديدى من ايتدم اى خاتونلارننك
كزيده سى بو خصوصه نى رأى بيوروسن ديدم ايتدى آلارنى اصلاح قيل وصال
مونك توروب توروردى من دخى بلى آلاى بولسون ديب شول ساعت چقدق
باروب مقاتله قيلغوچيلارنى اصلاح قيلوب وديت لرينى تولاتوب مقتوللرننك
وارثلرين راضى قيلدردق مدح وثنا آلوب قايتدق آندان صونك حارث وصال
خانه كا صفاء قلب بلان كروب مرادينه واصل بولدى كوب زمان حوش تركلك

بلان

بلان اوقات کیچوروب هنیسه‌دن نیچه ایر بالانیچه قز بالا اولادلری بولدی * اول مذکور معرکه حرب عبس دیب عرب اراسنده مشهور قتالدر ❁(حکایت)❁ حجاج خلیفه حکم بن ایوب دیکان کمسنه‌کا خط یازدی عبد الملك بن حجاج‌غه جفتلانمك اوچون خلقتده و صفتده وخلقده جمیله وملیحه بر کوزال قز ازلب تاب که قومی اچنده قدرلی ونفسنه متواضع وزوجنه یار موافق بولغودای قز بولسون تابوب بزکا خبر کوندردیدی بس حکم اول صفتده بولغان بر قزنی تابوب قویدم لکن ایمچاکلری بیك ضورکاشکی اول‌ده بولماسه بیك اعلا قز ایدی دیب ایمچاك ضورلغن عیب دن صایوب حجاجغه جواب کوندردی حجاج بلیغ آنکا یازدی خاتونلارننك ایمچاکلری ضور بولماینچه حسنی کامل بولماس که ضور ایمچاك همفراشنی جلوتور بالاسین سوت‌کا طویدرر برده عیب دیمانکز ضور ایمچاك‌ننك فایداسی کوب آننك دیب رضالق کورساتدی * بو تقدیرچه حجاج قاشنده خاتونلارننك حسناسی سوتی کوب وفراشده طولو بولماق معتبر ایمش ❁(حکایت)❁ عبد الملك بن مروان غطفان قبیله‌سندن بر بلیغ و تجربه‌لی آدم‌کا ایتدی خاتونلارننك احسنی وکوزالراکی نی صفتده در منکا بیان قیلسنه دیدی اول کشی جواب بیردی خذها یا امیر المؤمنین ملسنة القدمین ورماء الکعبین ناعمة الساقین جماد الرکبتین لفاء الفخذین ضخمة الذراعین رخصة الکفین قاعدة الثديين حمراء الخدین کحلاء العینین زجاء الحاجبین شماء العرنين شنباء الثغر محلولة الشعر غیداء العنق مکسرة البطن باینة الرکب لمیاء الشفتین بلجاء الجبین یعنی ای امیر المؤمنین طنکلاب تور من سنکا خاتونلارننك مقبول صفتلارین بیان قیلایم سن آل شول خاتون‌نی که آیاقلاری ایتلاچ بولوب مخروطی کیفیتنده بولسون طوبوقلاری ایت بلان اورتولمش بولوب سویاکلری بیلکوروب تورماسون وبالطرلاری ایتلی بولوب یومشاق بولسون تز قاباقچلاری ایتلی بولسون بوطلاری بر برینه توتوش کیفیتده بولسون بلاکلری سیمز ویوغان بولسون اوچلاری کینك بولسون ایمچاکلری اوطروب تورسون یانکاقلاری آل قزل بولسون کوزلری توغمشنداان سورمه‌لی بولسون قاشلاری نچکه بولسون بورنی‌ننك اوستی کاکری بولمای راق تیکز بولسون تشلری آق وروشن بولسون وآغزی طاطی بولسون چاچلری بیك قارا بولسون موینی ملایم ویومشاق بولسون قورصاق ایتلری حد اعتدالده بولسون ایرنلاری‌ننك قزللغی معتدل وایکی قاش آراسی آچق بولسون دیدی عبد الملك ایتدی ای های بو صفتده بولغان خاتون‌نی قایدان تابارسن وموننك کبك درهٔ نادره کم قولنه کرور دیدی اول کشی ایتدی ای امیر المؤمنین بو صفتده بولغان کوزال خاتونلارنی خالص عرب ایچندن وخالص فارسی ایچندن تابمق ممکندر دیب سوزین تمام قیلدی

ودخی حکمت وتجربه اهلی ننك غایت معنالی سوزلرندرکه اکر تاءهل مراد ایتسنك یعنی خاتون آلمق تلاسنك ناز ونعمت ایچنده تربیه‌لنوب آندان صونك کردش روزکاردن فقیرلك‌کا دوچار بولمش خاتون‌نی تزوج ایت زیراکه اوّلده بایلق بلان مال آرقاسنده هر برتمتع ده مزاجن وطبیعتن استعمال قیلمق بلان کوب نرسه‌ده معرفت حاصل ایتوب آندان صونك فقیرلك بلادینه صزولوب یحشی ویامان‌نی صناغانلقی اوچون فقیرلك آنکا معلم واوستاد شیکللی بولوب اول خاتون‌نی تزوج ایتکان کشی‌ننك احوالی منتظم بولور چونکه اول خاتون‌ننك برمرتبه مال طعمن طاطغانلغندان قانغه وصابره بولمقلغی درکاردر دیمشلر ❁(حکایت)❁ عقل ایالرندن بر کمسنه اویلانمك قصدنده بولوب خاطبنه یعنی یاوچیغه ایتدی منم اوچون شوندایين بر قزتابوب بیرکه کورشیلرینه کرمای وکورشیلرین اوزینه کرتمای تورغان قز بولسون یعنی پرده ایچنده تربیه‌لنوب اصلا کشی بلان قاتوشقان بولماسون وسیران‌کاه یرلرکا چغوب یوری تورغان بولماسون وقزلار مجلسی دیکان مجلس‌لرکاده یورکان قز بولماسون دیب اول یاوچیغه تابشردی* موندایين خاتونلارننك مدحنده شاعرلرننك نیچه‌بیتلری مستطرفده مذکوردرکه بوتون دنیا خلقندان اشرف بولغوچی عرب‌لرننك ناموسلری وحمیت‌لری اول بیت‌لردن آشکاره‌در واهل بیت‌لرین بیله‌چه اشعار بلیغه بلان مدح ایتمشلردر ❁(حکایت)❁ عمران بن خطان اسملی کمسنه اوزی قباحت وایامسز صفتده بر کشی ایدی اماغایت کوزال خاتونی بار ایدی کونلرده برکون خاتونی ایتدی انشاءالله بز ایکمزده اوجماحده بولورمز دیدی عمران ایتدی بوسوزنی نی‌دن ایته‌سن خاتونی ایتدی سننك ایامسزلکنکا من صبر ایتامن سن منم کوزاللکمه شکر قیلاسن شکر قیلغوچیلار وهم صبر قیلغوچیلار اوجماحده‌بولورلار دیب الله‌تعالی خبر بیرمشدر ❁(حکایت)❁ برکسنه ام ایاس اسملی خاتون‌نی تزوج قیلمق اوچون عاقله وادب ایاسی عضام اسملی خاتون‌نی یاوچی ایتوب کوندردی اوشبو یاوچی اوّلا ام ایاس‌ننك آناسنه‌باروب اوزی‌ننك نی مصلحت بلان کیلکانن بیان قیلدی ام ایاس‌ننك آناسی امامه اسملی ایدی بوامامه دخی قزی‌ننك یاننه باروب‌ای قزم اوشبو خاتون منم قاشمده همشیره‌م کبك‌در ومعتبر برخاتوندرکه سننك صفات واحوالنکا قاراب سنی صنامق اوچون کیلمشدر قارایم دیکان یرنکنی همه‌سن قاراسن یاشرمه وتارتونمه کورسات سویلاش اویالوب تورما دیدی * بس اول یاوچی ام ایاس‌ننك یاننه‌کروب تمام تفتیش قیلوب بلکاندن صونك جهان کوزی کورماکان جمیع کمالات‌نی ام ایاس‌ده کوروب درحال اول کمسنه‌کا خبر بیرمك اوچون قایتوب ام ایاس‌نی تعریف قیلا باشلاب ایتدی (اخبرك حقا وصدقا) یعنی اول ام ایاس‌ده کورکان صفتلارنی برده

آرتدرمای کیموتمای حق وتوغروسینی سنکا خبر بیرایم که مجلا کوزکو کبك مانکلای
اوستونده یالتراغان قارا ساچی قولا آطننك قویروغی شیکللی طولو واوزون
اوزینه زینت بیرمشدر واوشبو صفت بلان موصوف مانکلایننك دخی ایکی قارا
قاشی باردرکه بر اولچاوده وبر کیفیتده بر برینه برابر قلم بلان یازلمش کو یاکه
آرسلان نی آتارغه قورولمش جیه کبك کاکرایوب توشکان قاشلاری ننك اورتاسننك
مصیقل قلچ شیکللی معتدل وتیکز بورنی بار ودخی خالص آق یوزنك ارغوان
چچکی شیکللی وجنه لری آل ایننك رنکننك قزل وبو صفتنك بولغان آق یوزنك بقدرة الله
شق ایتولمش ویارولمش یوزوك بالداغی مقدارنك وآراسندان صاف آق انجو
شیکللی تشلری ظهور ایتوب کولومسراب تورغان آوزی بار وآوزی ایچننك دخی
معتدل کیفتده منتظم صاف انجو کبك تشلری بار واول تشلری ننك اراسندان
سحر وقتننك چچك طرفندان ایسکان حوش صبا یلی کبك نفس که سننك بورنونکا
ایرشور وشونداین آوزدرکه آننك ایچننك فصاحت وبیان ایاسی تل باردرکه اول
تلنی کامل عقل ایاسی وجواب حاضر تقلب ایتار واول آوزننك یاننك دخی قایماق
شیکللی ملایم طاطی ایکی ایرن بر برینه تیوب تورور غنچه کبك آلوب ایمسنك
آوزنككا بال آغار وایرنلری آستنك کموش ساغر صفتنده کوکراکدن یوقاری
ایکی اینك باش آراسنك آق وبراق مویون که آنکا متصل دخی ایکی ساعدلری
وبلاکلری اوچوننك سویاکلری نچکه تامورلاری یومشاق وجفاکدن ملایم بارماقلاری
بوونلاری باتوب تورور فصوص جواهر کبك طرناقلاری وکوکراکننك ایکی انار
کبك ایکی ایمچاك دیدکلری اوتوروب تورور حقه لری ننك آستننك نفیس آق
جفاکدن طوقلمش قماش کبك ملایم قورصاقدر وآق فیل تشندن مصنوع کل مایی
صاوتی کبك نافه سی ینه قورصاغی آرتننك آرقاسی باردرکه چوقوری بر نهر هموار
شیکللی نچکه بیلنه ایرشورکه آندان توبان طلع نفیدکا اوخشاغان ایکی صاغری که
آنکا ایکی بوط توتاشمشدر وآلارنی لطیف ایکی آیاق کوتارور آیاق ننك بیله
کچکنه لکی بلان اول بدن نی کوتاروب تورمقی قدرة الله درکه صنع بدیع قدرة الله
بولمقی مقام عجبدر بومذکور اوصافدان باشقه لاری ننك وصفی بوادب یرننك
تصریح قیلنور نرسه توکلدر دیب اول یاوچی ام ایاس ننك قیافتن بیان قیلوب
تمام ایتکاندن صونك اول کمسنه ام ایاس ننك آتاسنه حطبه اوچون بر معتبر
آدمنی یباروب عقد مصلحتی تمام بولغاندان صونك اولوغ ولیمه ترتیب قیلوب
زفاف قیلدی* عرب لرننك حکمت ایالری دیمشلردرکه اکر اوغلوم شجاعتلی وبهادر
بولسون دیسنك خاتونونکنی آچیغلاندر آندان صونك مواقعه قیل* بو سوز آناننك
حمل وقتننك بولغان حالی بالاغه بالحکمة تأثیری بارلغن مشعردر * بو تقدیرده

خاتونغه حمل پیدا بولغاچ خاتونىنى تربیه قیلمقلق كوب حكمت باردركه اكر بیله قیلا بلسنك بالانك عقللى ده بولور عالم ده بولور ادبلى ده بولور توفیقلى ده باى ده بولور اینكو وصالح ده بولور وزاهد وتقواده بولور *
معلوم اولاكه بو فصلده خاتونلارننك یمان خلقى ذكر قیلنغاچ ده اینكو خلقلى لارى یوق دیكان سوز دیب ظن قیلنماسون زیراكه آدم ده مطلقا كیراك ایر كیراك خاتون بولسون اخلاق حسنه ایاسى واخلاق سیئه ایاسى بارلغى ظاهردر وخاتونلاردان نیچه اخلاق حمیده ایاسى باردركه اسملرى وعددلرى حسابقه صغماس خیرات وحسناتلرى تواریخلارده یازلمشدر آتا آرسلان آرسلان بولورده آنا آرسلان آرسلان بولماسمى فحواسنچه خاتونلار طائفه سندن نیچه ولیه لر وعالمه لر وفاضله لر وشاعره لر ومنصفه لر باردر اكر اینكو خلق خاتونلارده بولماسه ایدى یوقاریده مذكور حكایتلرنى نى طریقچه یازار ایدك * داود علیه السلامننك حكمتلى سوزلرندندركه دیمشدر یامان خلقلى خاتون آوچیننك آوى كبكدركه یامان خلقلى خاتونغه مبتلا بولغان كشى آوغه لاككان قویان شیكللى قوتولماغى مشكلدر مكر الله تعالى ننك مظهر رضاسى بولوب رحمتى بلان خلاص قیلسه قادردر حضرت عمر رضى الله عنه ایتدى خاتونلار طائفه سى اوچ قسمدر برقسمى شوندا این مسلمان خاتون بولوب یومشاق ووقارلى ومتعففه بولغوچى خاتوندركه دنیا حاجتلرنك ایرینه معین ویاردمچى بولوب دنیامشقتن ایرینه كنه یوكلاتماینچه بعض اشنى كیندر صوقمق كولماك تكمك آش پشرمك كبك یورط ایچنلك كى اشلرنى اوزى باشقارور ودخى باشقه مباح بولغان كسبلرده ایرینه اعانت قیلور وآشامق ایچمك كیمك صالمق كبك نرسه لرنى حاجتدن آرتوغین ایرندن طلب ایتماس وحاضرغا قناعت قیلوب یوغنه صبر ایتار وبو خاتونغه نى قدر اوصاف حمیدهنى كوتارتورغا ممكن صالحه سالمه عابده زاهده قانعه صابره عفیفه كریمه وغیرلر ایكنچى قسمى مسلمان وبالا صاوتى خاتوندر یعنى بالا تابوب بالا تربیه قیلوب اوسدركان خاتوندركه یوقاریده مذكور صفتلار بلان متصفه بولسه بالا آناسى بولمق جهتندن ینه مقبول راكدر * اوچونچى قسمى ایر موینته شوندا این بوغاودركه الله تعالى اوزى ننك تلاكان بنده سیننك موینته كیدرر یعنى شوندا این یامان ویاوز خلقلى خاتوندركه الله تعالى حضرتى برحكمت اقتضاسنچه اراده قیلوب بنده سین اول بلا بوغاوى بلان مبتلا قیلور * علم وحكمت اهلى دیمشلردركه ایر كشى ننك آخر عمرى اولكیسندن خیرلیدر زیرا ایر كشى ننك آخر عمرنده علمى وحلمى كوب تدبیر ومشورتى كوزال وتجربه لرى كامل وتمام بولور اما خاتونلار موننك عكسیدر یعنى عمرى ننك آخرى اولكیسندن اشردر زیراكه خاتونلارننك آخر عمرلرنده

جمالى

جمالی کیتوب تلی شوم ورحمی عقیم وخلقی یامان بولور دیمشلردر * بومعناده

وان اتوك فقالوا انها نصف　　فان اطيب نصفيها ذهب

دیمشلر یعنی اکرسن برخاتوننی یاوچیلاتورغه‌یباروب تفتیش وتجسسدن صونك یاوچیلارنك سنكا اول خاتون نصفدر یعنی اورتا یاشلی دیسه‌لر اول خاتون‌ننك خوش طرفی کیتکان دیب بل دیمکدر (مجامعة العجوز من المهلكات) دیمشلردر یعنی عجوزه وقارچق خاتون‌نی مجامعه قیلمق ونکاحلانمك ایرنی هلاك ایتار وتلف قیلور نرسه‌لردندر دیب حکیملر سوزیدر * اماخاتون ایرینه بغض وعداوت اوزره بولغانلق‌ننك علامتی اول ایری یاننه کیلکانده ایری‌ننك یوزینه تابا قارامایتچه غیر کشیکا قاراغان کبك چیت‌کا تابا قارار اماایرینه محبت اوزره‌بولغان خاتون دایما ایرندن کوزین آلماس دیمشلردر * مرد بولغان آدملرکا بو کتابده سبق‌لار وعبرتلر بولدی رحمت‌دیسونلر ❁(حکایت)❁ بعض شاعرلر خاتونوندان بیزار بولوب

لقد کنت محتاجا الی موت زوجتی　　ولکن قرین السوء باق معمر

فیالیتها صارت الی القبر عاجلا　　وعذبها فیه نکیر ومنکر

دیب خاتونون ذم قیلمشدر یعنی یامان خاتون‌ننك طاقتدن‌طش وعذاب قبرکا محسوب بولغان احوالنه بناء اولومنه محتاج بولوب اجلن تلاماکم محقق بولسه‌ده اولی‌له‌باصا همان اولسه‌ایدی‌ده من قوتولور ایدم واول دخی مستحق بولغان عذابن قبرده کوروب منکر نکیر آطالغان عذاب‌فرشته‌لری آنی عذاب قیلسون ایدی دیمکدر * داودعلیه السلام ایتدی یامان خاتون‌ایرینه برضعیف قارت کشیکا آور یوك کوتارتکان کبکدر وایذکوخاتون ایرینه مرصع تاج کبکدرکه هرقاراغان صایون ایری‌ننك کوزنوری آرتار وسرورینه سبب بولور دیب حکمت‌سویلامشدر ❁(حکایت)❁ عرب ایچنده ام‌حبیب اسملی بر یامان خاتون بار ایمش آننك حقنده کرمادان براو براوتریك اولومنی تلاسه ام حبیب‌نی تزوج ایتسون دیمشدر (اشأم من ام‌حبیب) دیب ضرب‌مثلدر *خاتونلارننك مکری وغدری داود علیه السلام‌ننك حکمتندندرکه من منك ایر ایچنده بر کامل ایر تابدم اما منك خاتون ایچنده برکامله خاتون تابا آلمادم دیمشدر ودخی حکما سوزلرندندرکه هرنی‌قدر سنکا خاتون‌ننك محبت صرف ایتسه‌ده اعتماد ایتمه ومالنك هرنی‌قدر کوب‌بولسه‌ده آنکا مغرور بولما دیمشلردر * خاتونلارغه اعتماد یوقلغنده برشاعر بلیغ یخشی تذکره قالدرمشدرکه

تمتع بها ماسا عفتك ولا تکن　　جزوعا اذا بانت فسوف تبین

وخنها وان کانت تفی لك انها　　علی قدر الایام سوف تخون

وان هی اعطتك اللسان فانها لغيرك من طلابها ستلين
وان حلفت ان ليس تنقض عهدها فليس لمخضوب البنان يمين
وان سبكت يوم الفراق دموعها فليس لعمر الله ذاك بقين

دیمشدر مفادی بودرکه تحت تصرفنکده بولغان خاتون سنکا اطاعت کورساتکان مدتده تبصر شرطی بلان یعنی دوستلغنه تأمل وتفکر بلان تمتع قیل وفاید الان وسندن اوزی آلاوی بلان آیرولغان وقتده آنی وفا ایاسی دوست دیب صانوب جزع وفزع قیلما یعنی خاتونم کیتدی سویه‌در ایدم اول دخی منی سویه‌در ایدی دیب یغلاما که خاتونلق مزاجی بلان خاتونلار ماهیتنه لازم بولغوچی یامان نیتن آخرنده البته اظهار قیلور اول صورتده بایاغی یغلاماقنك جزع فزع قیلماقنك عبث کاچقار وطلاق ایتماینچه وآیورماینچه خاتون بلان آخر عمرینه قدر ترکلك ایتکانلرننك صبری وتحملی بر عله وسبب اوچوندر یوق ایسه هر بر خاتونده همان طلاق قیلماقنی داعی بولغان وطلاقه مؤدی بولغان مکروه حاللر تابولور بلی ندرة صالحه بولغانلاری ده بار لکن نادر بلان (النادر کالمعدوم) قضیه‌سنچه قاعده‌ٔ کلیه بوزولماس وخاتونلارننك خلقتنده ام القوی بولغوچی قوه‌ٔ شهویه‌ننك غلبه‌سی وقوه‌ٔ عقلیه‌ننك نقصانی اقتضاسنچه جنسلری سوءٔ مزاج بلان متصفلردر ومع ذلك ایرلر خاتونلار بلان طالاشوب تورماغه مجبورلردر (لاخیر فیهن ولابد منهن) ایمدی هر نی قدر سنکا خاتون وفادار کورنسه‌ده وفا مقابله‌سنده جفا قیلماغه دخی طیاردر بو کونکی وفالرینه اعتماد ایتمه زیرا اوّل باشده وفا قیلوب صونکندان خیانت قیلا کیلمشلردر واکر خاتون سنکا محبت واطاعت کورساتسه‌ده سن دن غیرکاده شولای بولور یعنی اخلاصا محبتی کونکلندن بولماس سننك محبتنکنی کونکلمدن چقارمامن دیب یمین ایتسه‌ده اینانما زیرا قنه‌لی بارماقلارده یمین مجزوم یوقدر اکر بر یرکا کیتکان وقتنکده وداع کونی کوزی ننك یاشین آغوزوب یغلاسه تحقیق اخلاص کونکلندن بولماینچه ریاءٔ یغلاماقی‌در دیب بل* خاتونلارننك وفاسزلغی حقنده طاهر بن سنار العجلی کوزال دیمشدرکه

رأیت مواعید النساء کانها سراب لمرتاد المناهل حاقل
ومنتظر الموعود منهن کالذی یؤمل یوما ان تلین جنادل

یعنی من خاتونلارننك وعده‌سین سرابقه اوخشاتدم یعنی آطلارین صوغارماغه صو ازلاب یورکان کشی ننك قرده یراقدان صو کبك تموج ایتمك بلان صو دیب کمان ایتکان بر موهوم نرسه‌کا بنکزار کوردم بیله بولسه خاتونلاردان وفا کوتکان کمسنه کونارده برکون تاش یومشار دیب کوتکان کبکدر حاصل کلام وفاءٔ نساءٔ سراب منتظر مرتاد مناهلکا اوخشار دیمکدر (لم تنه امراة عن شیٔ قط الافعلته)

حکیمار سوزیدر که خاتونلار تلاکان اشلرین قیلمای قالماس دیمکدر * ودخی شاعر غنوی‌ننك

ان النساء متی ینهین عن خلق فانه واقع لابد مفعول

دیکان نظمی اوشبو معنانی مفیددر (من اقتراب الساعة طاعة النساء) امام نخعی سوزیدر یعنی ایرلرننك خاتونلارینه اطاعتی قیامت یاقنلغنه علامتدر * دخی (من اطاع عرسه فقد اضاع نفسه) مشهور سوزدر که خاتونلارغه اطاعت قیلغان کشی تحقیق عمری‌ننك جوهرین تلف قیلدی دیمکدر * حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه دیمشدر که (اکثروا لهن من قول لا فان نعم تغریهن علی المسئلة) یعنی خاتونلارغه لا دیکان سوزنی کوب ایتنکز چونکه نعم کلمه‌سی آلارنی مغرور قیلوب مسئله‌نی کوب قیلورلار ودخی علی رضی الله عنه‌ننك کلامندن ترجمه ای موءمن رأی‌لری ضعیف بولغوچی خاتونلارغه اطاعت قیلمقدان صاقلانوب آلارنی ایونکده توتمق بلان کوزلرین خلق‌قه خصوصا یکت‌لرکا وغیر خاتونلارننك تجملاتنه قارامقدان منع قیل زیرا که آلارنی بیله مستور توتمق آلار حقنده سنی شك وشبهه‌کا صالا تورغان نرسه‌لرننك ظهوردان خیرلیدر ایوده اوتورمق شائنلرندن بولغوچی خاتونلارننك ضرورتسز ایودن چقماقلاری واعتمادسز واشانچسز خاتونلارننك یورطنه بارماقلاری سنکا بیك ضررلی نرسه‌لردر خصوصا اعتمادسز خاتونلارنی خاتوننك یاننه کیتورمك اشد ضرردر اکر قدرتنك بولسه همان خاتوننك سن دن غیری‌نی تانیماغانی مصلحتدر سببنه اجتهاد قیلا کور دیمشدر خاتونلار ایمین توکل لکنی واخلاق سیئه‌لرین بیاندر * ودخی بر حکیم دیمشدر (اعص النساء وهواك واصنع ماشئت) یعنی ای منم جکرکوشم خاتوننکا وهوانکا عاصی وکناهلی بول‌ده تلاکاننکنی اشله‌دیب بر اولوغ کتاب بولاچق حکمت عملیه مسئله‌لرین بش آلتی کلمه بلان بیان قیلمشدر * عاصی بول‌ننك معناسینی اهل اسلام بلورکا تیوش ❀(حکایت)❀ بر بالقچی عجب صفتلی بر بالق توتوب خسرو پرویزکا کیتوردی پرویز بالق‌ننك حسنن وصفتن یاراتوب بالقچی‌غه دورت منك درهم بیروب بالقنی آلدی شیرین‌کا هدیه قیلدی شیرین دخی بالقنی تحسین قیلوب پرویزکا ایتدی اکر اول بالقچی ایکنچی مرتبه بالق کیتورسه اوّلکی بالغنك آتا بالق ایدی‌می آنا بالق ایدی‌می دیب سوءال قیلنسون آتا دیسه آنانی آنادیسه آتانی کیتور دیب امر قیلنسون دیدی کوب زمان اوتمادی بالقچی ینه بر نفیس بالق کیتوردی شیرین‌ننك امرنچه بالقچیدان سوءال قیلغاچ اخرنك نی سوز بولاسین بلمایچه اول بالق آنا ایدی دیدی آلایسه آتا بالق کیتور دیدیلر بالقچی قصه‌نی سیزوب تابقورلغی بلان ای ملك عمرنك اوزون بولسون اول بالق

کرچه آنا بالق بولسه‌ده هنوز ازدواجی یوق آتا حکمنده‌در دیکاچ پرویز دخی بالقچی‌ننك بوجوابینه تحسین قیلوب سکز منك درهم ینه‌بیروب یباردی وبیوردی خاتونغه اطاعت قیلمق آلدانمقنی وزحمت‌نی ایراث ایتار دیب حکمت‌کا یازنکز دیدی (مطاوعة النساء یورث الغرم الثقیل) دیب مجموعه‌سنه یازوب قویدیلار * منقولدرکه امام مالك بن انس رضی الله عنه‌ننك مجلسنده جماع‌کا متعلق سوزلار سویلاشنکانده (هو نور وجهك ومخ ساقك فاقلل منه او اکثر) یعنی اول جماع سننك یوزنك‌ننك نورینه سبب بولغان نرسه‌و آیاقلارنك‌ننك قوتینه سبب بولغان نرسه‌در کیراك کوب قیل کیراك آز قیل دیب آزلغنه تنبیه قیلمشدر ❊(حکایت)❊ آل عباس‌دن عیسی بن موسی برکون جاریه‌سی‌ننك منزلنه کروب اش‌کا قادر بولماغانلغندان تأسف ایتوب

النفس تطمع والاسباب عاجزة والمرء یهلك بین الیأس والطمع

دیب نظم ایتمشدر * ودخی برشاعر جماع‌ننك لذتی حقنده

شفاء الحب تقبیل ولمس وسحب بالبطون علی البطون

وزهر تذرف العینان منه واخذ بالمناکب والقرون

دیب نظم ایتمشدرکه محبت‌ننك صفاسی وشفاسی اوبمك وتوتمق وقورصاقنی قورصاقه تیرمك وکوزدن یاش کیتروب اینك باشندن توتمقدرکه معهود معامله وقتنده بولغان حال وهیئتنی بیان قیلوب جماعنی مدحدر ودخی تلمزده بولغوچی ابیات جمله‌سندن بو معناده

عشقلق بر مرضدر قاطی آچی قوچاقلاشوب اوبوشمکدر علاجی

دیمشلر ❊(حکایت)❊ امیرلردن برامیرکا برکسنه مطایبه طریقنچه ای امیر بر وقت‌نی زوجه‌مه باروب کیلوب عمل قیلغانده اوتردنك های‌مدد اوتردنك دیب قچقرا دیب حکایت ایتکاچ امیر ایتدی اوتر آنی‌شول اوتروبلان که جوابن من بیرورمن دیدی * برکسنه‌ننك جماعی آز بولسه بدنی اصح وعمری اوزون بولور دیمشلر

طلاق ❊(حکایت)❊ خاتونندان حوشنود وخاتونی دخی راضی بولغان حالده بتقدیر خدا آرالارنده مفارقت واقع بولوب خاتونی اوزینه تیوشلی نرسه‌سین آلوب کیتکانده ایری ایتدی ای‌منی یالغوز قالدرغوچی خاتون ایشت والله ایر وخاتون بولوب تورغان وقتمزده سنکا رغبت بلان اعتماد ومحبت بلان معاشرت ایتوب سندن اصلا جفاوزله کورماکان ایدم وسننك طرفنکدان منکا اصلا ملالت کیلماکان ایدی لکن حق‌تعالی‌ننك تقدیری وحکمی غالبدر تقدیر بوینچه کرچه آیورسام‌ده سن‌دن حوشنود من دیکاندن صونك خاتون دخی علی الفور بلی موندان صونك

الله‌تعالی سنکاده خیرلی بنده‌سین تاب ایتسون من دخی تحت نکاحنکده خاتون بولغان مدتمده سننك لطف واحسانکنی آزغه صایماغان ایدم وسننك جبرنکدن شکایت قیلماغان ایدم یعنی اصلاجبرنکنی کورمادم ومحبتمنی سنکاغنه قصر ایتوب سن دن غیرنی های منم ایرم بو بولسه ایدی دیب کونکلمدن تمنی ایتمادم وایرلر ایچنده سنکا بنکزار کشی یوق دیب منم قاشمده سن دن اعلا ایر یوق ایدی لکن خدا تقدیری بیله بولغاچ بوز ار حال یوق دیب ایر خاتون بر برندن شکر ورضالق اوزره وداع ایتمشلردر * اوشبو قصه‌دان حصه شول من کور صورتده بولغان ایر وخاتون ننك حسن معاشره‌سی نوادر روزکار بولمق جهتندن تواریخ ومحاضرات واخلاق کتابلارینه یازلماغه لایق بولوب خاتون آیورمق کرچه مباح اش بولسه‌ده بو طریق بولمق تیوش * پیغمبر علیه السلام ایتدی اکرده اوجماح خاتونلارندان بر خاتون یر یوزینه اشراق قیلسه‌ایدی یر یوزی مسك ایسی بلان طولار ایدی آی ننك وقویاش ننك نوری مضمحل بولور ایدی دیدی* عبد الله دن روایت قیلنمشدر که اوجماحده بر نور بالقور اوجماح اهلی باشلارین کوتاروب قارارلار کوررلر حور قزلاری ایرلری ننك یوزینه کولرلر دیمشدر * اما متاع هل آدمکا لایق درکه سهل الحصول بولغان راق خاتون نی قاراسون پیغمبر علیه السلام (اعظم النساء برکة ایسرهن موئنة) بیورمشدر * حکیملر دیمشلردر که اوچ نرسه کونکلنی شادلاندرر وعقلنی صافلاندرر کوزال خاتون کفایه قدر رزق مونس قرنداش *ودخی دیمشلر

کونکلدین کیتارور اوچ نرسه قایغو یاشل چمکان کوزال محبوب آقار صو

ابو القاسم حکیم ایتدی براوننك قاشنده کوزال خاتونی بولماسه آننك قاشنده مروّت یوق براوننك قاشنده بالالاری بولماسه دنیادان فخرلنوب راحتلانوی‌ده یوق براوننك قاشنده بوایکسیده بولماسه دنیاده قایغوسیده یوق* علی رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که بش نرسه آدم ننك سعادتندندر که موافق خاتون ایذکو اولاد تقواقرنداشلر وایذکو کورشیلر بولوب اوز شهرنده توروب رزقن آشاسه اول کشی ننك سعادتنه دلیلدر * ودیمشلردر که خاتونلار اویوندر اوینا سه‌نکز اویونی کورکام اوینانکز یعنی حسن معاشره بلان بولونکز دیمکدر * لکن کوزال خاتون خصوصنده (ایاك والجمال فانه مطمع الرجال) دیمشلردر یعنی کوزال خاتون نی آلمقدان صاقلاننکز چونکه کوزال خاتون‌غه طمع قیلغوچیلار کوب بولور دیمکدر

لا تطلب الحسن یوما ان آفته ان لا یزال طوال الدهر مطلوبا
وما تصادف یوما لوءلوء احسنا بین اللآلی الا کان مثقوبا

دیمشلردر که اوچ نرسه بلان اوچ نرسه یوقدر یوز کورکاملکی بلان صیانت یوق سوزکا کورکاملك بلان امانت یوق قرنداش کورکاملکی بلان وفا یوق موننك

تفصیلی بودرکه اوشبو اوچ نرسه برکا برکا بولسه بیك خوب بولور ایدی براوده کورکاماك ده صیانت ده بولمایدر یعنی کورکام بولسه صیانتی بولمای ص. انتی بولسه کورکام بولمای باشقه‌لری هم کذلك (ایاکم الجمال الفائق فانه مرعی)* ربیع بن زیاد دیمشدرکه کورکام خلقلی خاتون نی تلاسنك اوزون بویلی خاتون آل ... اعکالذنان دیسنك قسقه بویلی خاتون آل بر حکیم دیمشدرکه آشاما آطلانما نکاحلانما مکر یاشلارنی یعنی آطلانسانك یاش آطقه آطلان آشاسانك یاش ایت آشا خاتون آلسانك یاش خاتون آل* وینه حکیملر ایتدیلر عجوزه وقارچقلارنی جماعه قیلمق موت مفاجاءدان خطردر یعنی قارچق خاتون بلان جماع قیلمق کیستا کتون اولوم بلان اولمکدن خطری باردر ❁(حکایت)❁ برخاتون اوزی‌نك قزین کیاوکا بیرکانده بیله نصیحت قیلمشدرکه ای قزم ایرنکا کنیزك بول اول سنکا قل بولور دخی اوشبو اون تورلو نصیحتمنی ایشتوب خاطرنکده توت اوّلا ایرنك بلان کورکام مصاحبت قیل زیرا کورکام مصاحبت قیلمقده کونکل طنچلغی باردر * ثانیا کورکام معاشرت قیل اطاعت بلان کورکام معاشرت قیلمقده الله تعالی‌نك رضالغی باردر ثالثا قباحت اشنکا ایرنك‌نك کوزی توشماسون صاقلان * رابعا سن دن قباحت ایس کیلماسون* خامسا مالین صاقلا کورکام تدبیر قیل* سادسا خذمتچیلرین رعایه قیل سابعا طعام وقتن صاقلا چونکه بعض وقتده آچلق حرارتی یالقونلانادر ثامنا اول یوقلاغان وقتده تاوش ایتمه چونکه کشی‌نك یوقوسی بولونسه آچوی قابارادر * تاسعا سرین فاش ایتمه * عاشرا امرنده عصیان قیلما یعنی براش امر ایتسه سمعا وطاعة ادا قیل چونکه سرین فاش قیلسانك مکرندن ایمین بولماس سن وامرینه عصیان قیلسانك کوکرا کین قزدررسن یعنی آچیغلاندررسن دیدی قزی ایتدی ای آناچغم بو نصیحتلرنکنی سمعا وطاعة قبول ایتدم دیدی* حسن بن علی رضی الله عنه ایتدی قاچان که خاتوننکز بلان خلوت قیلسه‌نکز مداعبه قیلنکز یعنی اوّل مزاح قیلو شنکز اویناشنکز دفعة سیکره تورغان آتاحیوان شیکللی بولمانکز دیدی * قاضی خان کتابنده مذکوردرکه حرکتکا کیتورمك اوچون خاتونی‌نك فرجن توتمقدن ضرر یوقدر دیمشدر * امام اعظم حضرتلرندن سؤال قیلدیلار خاتون‌نك فرجن توتمق جایزمی دیدیلر امام اعظم ایتدی جایزغنه توکل حتی من ثواب بولور دیب امید ایتامن دیدی امام ابویوسف‌دان روایت قیلنمشدر ❁(حکایت)❁ براوخاتوننه ایتدی الله تعالی منم قاشمده سندن سوکلو نرسه یاراتمادی دیدی خاتونی ایتدی الله تعالی منم قاشمده سن دن سویکوم سزنی یاراتمادی دیدی ایری ایتدی الحمد لله الله تعالی منکا سوکانمنی بیردی سوماکاننك بلان سنی مبتلا قیلدی دیدی * اویون طاوشین خاتونلارغه ایشتدرمانکز موسیقه

طنلارغه

طنكلارغه خاتونلارنكزنى يبارمه‌نكز چونكه اويون طاوشى زناغه داعى‌در يعنى زناغه اوندار ديمشلردر ❁(حكايت)❁ سلف‌لرننك برسى فاجره خاتون آلدى خاتوننه ايتدى اوزمرادمچه‌سنى نفيس كيوملر بلان كيوندرايم‌مو ياكه‌اوزمرادنكچه چغوب‌يورى‌موسن ديدى خاتونى كيومكا راضى‌بولمادى چغوب يورمكنى اختيار قيلدى ايرى‌بيك ناچار كيوم آلوب بيردى خاتون ايتدى بارك الله منى بو فاجره‌لكدن قوتقاردنك ديب ايرى آلدنده توبه‌ايتدى * ديمشلردركه خاتونلار كوكارچن كبكدر كوكارچن بالاسى قاناطى اوسسه‌اوچار كذلك براوخاتونين‌زينتلاسه نفيس‌كيوملر كيوندرسه ايوده اوتورماس همان چغارغه قارار * نوابغده كيلدى (النساء متى عرفن قلبك بالغرام الصقن انفك بالرعام) يعنى اكرخاتونلار سننك كونكلنك‌ننك آلدانورچاماسين‌سيزسه بورنونكنى بالچق‌قه‌باطرورلار❁(حكايت)❁ اسكندركا ايتديلر مملكتنك‌نى كينكايت خاتوننى‌كوب آل بالالارنك كوب‌بولور ديديلر اسكندر ايتدى ايرلركا غالب‌بولاتورغان كشيكا خاتونلارغه‌مغلوب‌بولمق كوركام‌اش‌توكلدر ديدى * معاويه‌ايتدى اهل كرامكا خاتونلارغالب خاتونلارينه غالب لئيملردر ديدى * پيغمبرعليه‌السلام ايتدى يامان خاتونلاردان الله‌تعالى‌كا استعاذه‌قيلونكز يخشى‌لارندان‌ده ايمين‌بولمانكز ديدى * براوايتدى منم ايومه اصلاياوزلق كركانى يوق‌ديدى برحكيم آنكارايتدى آلايسه خاتوننك قايدان كردى‌ديدى * خاتونلارغه يوق‌نى‌كوب‌قيلونكز بلى‌آلارنى مسئله‌كا ايقاظ‌قيلور امورغيرمتناهيه خاتونلارننك‌مطلوبيدر ❁(حكايت)❁ بروقت‌نى‌هارون‌الرشيد زبيده يانندان كولوب چقدى ايتديلر يا امير المؤمنين نى نرسه‌كا كولدنكز ديديلر ايتدى مصردان اوچ يوز منك آلتون كيلدى همه‌سين زبيده‌كا هبه قيلدم يانندان‌ده كيتماكان‌ايدم سن‌دان نى‌خير كوركانم‌بار ديب منى اوروشادر ديدى* جبن وصارانلق ايرلركا يامان‌خلقدر اما خاتونلارده بولسه ايذكوخلقدر بس‌خاتوننك‌قورقاق ويوراكسز وصاران‌بولسه غنيمت‌بل* ايكى‌نرسه‌صونكندان ماقتالادر آش‌نى سنككاچ ماقتا خاتوننى اولكاچ‌ماقتا ❁(حكايت)❁ برفيلسوفدن صوراديلار قايسى يرتقچ‌حيوان‌حسيس‌راكدر ايتدى خاتونلاردر * داود عليه السلام‌ايتدى يامان خاتون ايرينه بر آورىوكدر ايذكو خاتون منقش تاج‌در ايرى قاراغان‌صايون كوزى‌ننك نورى آرتوردي‌دى * ينه داود عليه‌السلام ايتدى سليمان‌عليه‌السلام‌غه اى‌اوغل آرسلان آرتندان‌يور خاتون آرتوندان يورمه‌ديب‌نصيحت‌قيلدى ❁(حكايت)❁بر شاعر بر كروه خاتونلارنى كوردى‌ده شعر ايتدى

ان النساء شياطين خلقن لنا   نعوذبالله من شر الشياطين

یعنی خاتونلار شیطانلاردرکه بزننك اوچون یاراتولمشلاردر نعوذ بالله من شر الشیطان دیدی اول خاتونلارننك برسی علی الفور جواب بیردی

ان النساء ریاحین خلقن لکم وکلکم یشتهی شم الریاحین

یعنی خاتونلار چچکلردرکه سزننك اوچون خلق ایتولمشلردر حالبوکه هر قایسنکز چچکنی ایسنارکا یاراناسز هیچ دیدی ❁(حکایت)❁ خلیفه خاتونلارندان بر خاتون حمامدان چقدیده کوزکوکا قارادی یوزی قزاروب یوزننك تیر تامچیلانوب تورور دیوارغه یازدی

انا التفاحة الحمرا علیها الطل مرشوش دیدی

ابونواس شاعر کیلدیده آننك آستنه یازدی

بفرج عرضه شبر علیها العهن منفوش دیدی

❁(حکایت)❁ هارون الرشید سرور اسملی جاریه سنه ایتدی یاسرور خاتونلار یاراتا تورغان نرسه ایرلرده نی نرسه در دیدی سرور ایتدی صوی ننك قاینارلغی باه ننك قوتی آوز ایسی ننك خوشلغی دیدی ❁(حکایت)❁ ابو العباس ایتدی برمدنیه جاریه آلدم یاننك کیچ اوتکاردم توتدم اوبدم قوچدم موندان باشقه سنه عجله قیلمادم جاریه م ایتدی یامولا ابونواس ایتکان سوزنی سن ایشتکاننك یوقمو

حدثنا بعض قضات الهوی عن شیخه عن جده عن شریك

لایشتفی العاشق مما به بالضم والتقبیل حتی ینیك

❁(حکایت)❁ برجاریه کا ایتدیلر یافلانه سن باکره مو دیدیلر ایتدی بولغانم بار ایدی الله قوتقاردی دیدی ❁(حکایت)❁ هارون الرشیدکا برجاریه نی صاتارغه عرض قیلدیلار جاریه حافظة قرآن ایدی ومغنیه ایدی هارون الرشید جاریه یوزینه قاراب کولدیده ایتدی (فاستغلظ فاستوی) قایسی سوره ده دیدی جاریه سراویلن چیشدیده (انافتحنا لك فتحا مبینا) دیدی ❁(حکایت)❁ هارون الرشیدننك ایکی جاریه سی بار ایدی برسی مدنیه برسی کوفیه ایدی بر کیچ هارون الرشید اول ایکی جاریه ننك آراسنده آرقاسین اودوروب یاتقانده مدنیه جاریه ننك قولی عمل آلتنه باروب یتدی توتدی کوفه جاریه ایتدی تیمه ایکمزکا اورتاق اول دیدی مدنیه ایتدی مالك بن انس دن روایت قیلندی که پیغمبر علیه السلام ایتدی (من احیی ارضامیتافهی له) دیدی آندان صونك کوفیه ایکی قولی بلان ثلاثیات ننك مجموعسین جیوب توتدی ایتدی اعمش دن روایت قیلندی که پیغمبر علیه السلام ایتدی (الصید لمن اخذه لالمن آثاره) دیدی * دیمشاردرکه باکره ننك محبتی زیاده راك خیانتی آزراقدر * پیغمبر علیه السلام عثمان رضی الله عنه کا ایتدی اکر قرق قزم بولسه برام برام سنکا بارننك بیروب

بترورايدم ديدى ❀(حكايت)❀ بر كشى حسن بن على رضى الله عنه‌كا كيلوب كينكاش ايتدى بر قزم بار كم كابيرايم ايكان ديدى حسن ايتدى (زوجها من يتقى الله فان احبها اكرمها و ان ابغضها لم يظلمها) يعنى براوكا بير اما الله تعالى دن قورقغان ايذكوكشى كابير ايذكو كشى محبت ايتسه حرمت ايتار محبتى بولماسه ظلم ايتماس ديدى * يعنى جميع عبادات قلبيه و فعليه و قوليه‌نى جامع بولغان نرسه تقوالقدركه بو سوزنى شرح ايتولسه اولوغ بر كتاب بولمقى دركار در (ان اكرمكم عند الله اتقيكم) براو بر كشى كا كينكاش ايتدى من خاتون آلور ايدم كمنى آلايم كم معقول بولور ديدى اول كشى ايتدى (ان تريدها خالصة لك من دون المؤمنين فلا تطمع) ديدى يعنى كشى بلان اورتاق بولماس خالص اوزم اوچون الامن ديسنك آنى اميد ايتمه ديدى ❀(حكايت)❀ بر خاتون اير ينه ايتدى اى ديوث اى مفلس ديدى اول كشى ايتدى الحمد لله منم كناهم يوق ايمش اوّلكيسى سن دن ايكنچيسى الله تعالى دن ديدى ❀(حكايت)❀ براو بر كشى ننك اوغلنه تعويذ يازا آناسى نى اسملى ديدى اول كشى ايتدى عجب آناسى ننك اسمين صوراما دنك ديدى اول ايتدى آناسنك شبهه يوق چونكه ديدى اول كشى ايتدى ياز اكر منم اوغلم بولسه شفا بولسون بولماسه بولماسون ديدى ❀(حكايت)❀ براو بر كشى كا ايتدى عجب اوغلنك اورنكا اوخشاماغان له ديدى اول كشى ايتدى كورشيلرمز بالالارمزنى اورمزكا اوخشارغه بيرميلر ديدى ❀(حكايت)❀ امام كسائى غه نيك اويلانماى سن ديب شلته قيلديلار ايتدى شول عفتم بلان مشقت چيكوب تورماقم خاتون آلوب خاتون مصلحتى آرتندان يورماكمدان آسانراقدر ديدى * اسماعيل زاهد ديكان كشى اصلا اويلانمادى * يونس نحوى برده اويلانمادى همان همتى علم حاصل ايتمكده ايدى

تزوجت لم ادر واخطأت لم اصب　　فياليتنى قدمت قبل التزوج
فوالله لا ابكى على ساكن الثرى　　ولكنما ابكى على المتزوج

بعض لر ايتديلر

الزوج شؤم وفى التزويج منقصة　　والله فرد يحب الفرد فانفرد
لولا كان فى كثرة الاولاد منفعة　　ماقيل ما اتخذ الرحمن من ولد

اصمعى ايتدى اويلانمك بر آى شاد بولمق بوتون عمر بوبى قايغو چيكمك آرقابوكمك مهرلازم ايتمك ديدى اويلانمك بر آى شادلق عمرالك حسرت* بر حكيم ايتدى خاتون المق بر آى چچك عمر بوبى تيكانالك * بعض لر ايتدى اويلانوننك اوّلى حلاوت آخرى عداوت ❀(حكايت)❀ شعبى دن صوراديلار ابليس ننك خاتونى نى آطلى ديديلر شعبى ايتدى بلميم من نكاح مجلسنك يوق ايدم ديدى ❀(حكايت)❀ براو بر كشيدن صورادى سكسان ياشنه يتكاچ كشى ننك بالاسى بولامى ديدى اول كشى ايتدى

نی بولاسون کورشینده یکرمی یاشار یکت بولسه بولا دیدی * بعضیلر دخی اویلانمك بر آی سویونمك عمر کویونمك آرقا بوکولمك مهر یوکلانمك دیدیلر ❁(حکایت)❁ بر معلم بر خاتونغه یاوچی یباردی خاتوننك اوغلی معلم یاننده ایدی خاتون قبول ایتمادی بر وقتنی معلم بو خاتوننك بالاسین صوقدی نیك ایتمادنك آنانکا خلفه‌ننك آلتی بیك ضور دیب دیدی بس اول بالا اناسنه کیلوب خلفه شولای دیب ایته‌دیدی منی قینادی دیب یغلادی آندان صونك خاتون بو سوزنی کونکلنه صالوب یوروب برزماندان صونك اول خلفه‌کا نکاحلاندی ❁(حکایت)❁ براو بر خاتونغه یاوچی یباردی خاتون ایتدی یخشی لکن منم کوب شرطم بار منك آلتون مهر هر کونکا نفقه فلان قدر کیوم فلانچه بولور دیدی اول کشی ایتدی بلی قبول ایتدم لکن منم عیبم باردر دیدی خاتون ایتدی نی عیبدر اول کشی ایتدی من جماعغه بیك خریص اوّلکیسندن بوشاب یتماس بورون ایکنچسنه حاضرلنه باشلای من دیدی خاتون ایتدی یا جاریه دیوانه‌در بو کشی حاضرله تیزراك طوی اسبابن دیب جاریه‌سنه امر قیلدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر خاتون نی آلماقچی بولوب یاوچی یباردی خاتون قبول ایتمادی ایتدی آلارده اشانچ یوق مهرنی آز بیرالر طلاقنی تیز بیرالر دیدی ❁(حکایت)❁ ابن سبابه‌قارت آق صاللی کمسنه ایدی آنکا ایتدیلر خاتوننك سنی مکروه کورادر آق صاقاللی قارت دیب ایته‌در دیدیلر ابن سبابه ایتدی اول مال آزلغندان در صاقال آقلغندان توکلدر والله اکرده من‌ده نوح‌ننك قارتلغی ابلیس‌ننك آقلغی منکر و نکیرننك قیافتی بولوب‌ده بایلغم بولسه ایدی اول خاتون منی جمال یوسفدان خلق داوددان سن عیسی‌دان سخاوت حاتمدن حلم آصفدان آرتوغراق کوروب سویار ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ سلیمان علیه‌السلام بر چبچقنی کوردي آنا چبچق یاننده یورور سلیمان علیه‌السلام ایتدی بلدنکزمی بو چبچق نی ایته‌در دیدی بو سوزینه اوزی جواب بیروب اول آتا چبچق ایته‌در بو آنا چبچقه اوزنکنی منکا نکاحلاندرسنکا دمشقده عرفه‌طاونده هیبت اورون بیرورمن دیدر لکن یالغاندر دمشقده عرفه طاوی یوق اما هر بر یاوچی یالغانچی بولادر (لکن کل خاطب کاذب) دیدی * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (علیکم بالابکار فانهن اعذب افواها وانتق ارحاما) بو حدیث باکره‌نی تزوج‌ننك مستحب‌لکنه دلیلدر (اشهی المطیه ما لم یرکب واحب اللآلی مالم یثقب) فقره‌لری باکره‌لر وصفنده ایراد قیلنور یعنی برده آطلانولماغان آط آطلانورغه مرغوب وتیشماکان انجو کونکلکا محبوبراك دیمکدر اوشبو مثلنی قدیم عرب شاعرلرندن حزیمة التمیمی دیمشدر

قالوا نکحت صغیرة فاحببتها   اشهی المطی الی مالم یرکب

کم بین حبة لؤلؤا منظومة ثقبت وحبة لؤلؤ لم تثقب

ودخی آنکا فصحادان برخاتون آننك سوزین رد قیلوب جواب بیردی

ان المطیة لا یلذ رکوبها مالم تذلل بالزمام وترکب

والدر لیس بنافع اربابه مالم یؤلف فی النظام ویثقب

دیدی یعنی آطنی ایارلب باشنه جوکان کیرتماسنك وانجو دانه سین تیشوب جبکا تزماسنك ایاسنه فایده بیرماس واستعمال قیلنماس دیمکدر * احتمالدرکه اول خاتون اوزی ثیبه بولمق بلان غیرتکا کیلوب کوزال جواب بیرمشدر ❁(حکایت)❁ بر کسنه بر تجربه اهلندن قز خاتون ننك یاشین صوراشدی اول کشی ایتدی اون یاشار قز قابوغین آرچیغان بادامدر اون بش یاشار قز اویونچان یکتلرکا اویونچاقدر یکرمی یاشار قز ایتی تینی طولغان طغنچقدر اوتوز یاشار خاتون بالا چاغا آناسی قرق یاشار خاتون عجوزه قارچق کمکا باراسی ایللی یاشار خاتون غه پچاق کرسون التمش یاشار خاتون غه لعنت بولسون دیدی ❁(حکایت)❁ بر قارچق سرخاو بولوب اوغلی بر طبیب نی آلوب کیلدی طبیب قارچق ننك نبضن توتوب قارادی خاتون نی کوردی نفیس کیوملرین کیوب بیزانوب یاتقان خاتون ننك حالن آنکلادی ایتدی بو آنانك سرخاو توکلدر مکر ایرکا حاجتی باردر دیدی اوغلی ایتدی قارچق کشی کا نیندا این ایر کیراك بولسون دیدی خاتون ایتدی تیلك تور اوغلوم سین طبیب دان آرتوق بله آلماس سن دیدی * عالملر دیمشلردرکه (لا تشبع العین من نظر ولا ارض من مطر ولا انثی من ذکر ولا اذن من خبر) ❁(حکایت)❁ بر اوننك خاتونی بار ایدی کون صایون ایری بلان قچقرشا صوغوشا آننك ایرینه بر کشی ایتدی یوقمو آرانکزنی براو براو توزاتور کشی دیدی اول کشی ایتدی ایندی بزننك آرامزنی توزاتور کشی اولوب بتکان دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر خاتون ننك ایوینه کروب اول خاتونغه مواقعه قیلدی خاتون اول کشی ننك تحتنده خبر صوراشا نی حال شهرمزده نی خبر بار دیدی اول کشی ایتدی حاضرده امیر المؤمنین دن اعلام نامه تارقاتدیلار امیر بیورمشدرکه بر یل غه قدر قارچقلارنی هر کم تلاسه نیکلاسون رخصتدر دیدی خاتون ایتدی باش اوستی اکر امیر فرمانی بولسه قبول ایتدك دیدی خاتون ننك بر کچکنه قزی بار ایدی یغلاب ایتدی بزننك امیر المؤمنین کا نی کناهمز باردر موندا این اش کا بزنی اکراه قیلادر ایکان دیدی خاتون ایتدی کیراك کوز یاشی بلان کیراك قان بلان یغلا امیر المؤمنین کا مخالفت قیلور حالم یوق دیدی ❁(حکایت)❁ بر بردہ بر کچکنه بالا یغلای آناسی یاننده کو یلاب یواتوب تورادر لکن بالا توقتامای همان یغلای آبی بر کشی کوردی ده توقتا یغلاما قولاغنك کیسارمن اکر توقتاماسانك آنانکنی.. تاشلادم دیدی آناسی

ایتدی کوزی بلان کورمیچه آنکارغنه اشانمی اول دیدی * بر اعرابی جماع کا بیك حریص ایدی ایتدیلرسن بو اش کا بوقدر حریص سن صوقر بولودان قورقمای سن مو دیدیلر ایتدی (وهبت بصری لذکری) دیدی یعنی کوزمنی ذکرمه هبه قیلدم * بعض طبیلار ایتدی منینك نفسنکدر تلاسنك چغار تلاسنك چغارما * جالینوس حکیم ایتدی جماع ایاسی هر مرتبه ده اوزی ننك حیاتندان اقتباس قیلا کیراك کوب قیلسون کیراك ازقیلسون دیدی یعنی هر مرتبه ده حیاتن کیموته در * ارسططالیس دن بر او صورادی قای وقت جماع قیلایم ارسططالیس ایتدی قای وقت ضعیفلاناسنك کیلسه شول وقت جماع قیل * بقراط حکیم ایتدی آرقاداغی منی قیوداغی صوکبکدر قیودان صونی آلاتورسانك صوی آرتا تورا اکر آلماسانك توب کا کیته در * ودخی ارسططالیس حکیمدن صورادیلار آدم کوب مو مجامعه قیلورغه تیوش دیدیلر ارسططالیس ایتدی یلده بر مرتبه اکر صبر ایته آلماسه دیدیلر آیده بر مرتبه دیدی اکر صبر ایته آلماسه دیدیلر آطنه بر مرتبه دیدی اکر آنکارده صبر ایته آلماسه دیدیلر ارسططالیس ایتدی منی آدم ننك جانیدر تلاسه قاچان چغارسن دیدی * ابوعلی سینا ایتدی

لا تکثرن من الجماع فانه ماء الحیاة یصب فی الارحام

حرث بن کلده دن صورادیلار قای وقت جماع قیلورغه تیوشدر دیدیلر ایتدی کیچ ننك آخرنده ایچ بوش بولور نفسنك کوندام بولور کونکلنك آرزو قیلوچان راق بولور رحم و فالیراق بولور یعنی بیك قبول ایتار اکرده کوندز استمتاع قیلسانك کوزنك یوز کورکاملکنه قارار آوزنك کورکاملك ثمره سین جیار قولاغنك طاطلی سوزلارین ایشتور هر بر اعضانك اوز اورننده ساکن بولور دیدی ❁(حکایت)❁ بر او بر خاتوننی نکاحلاندی خاتوننه ایتدی من یاوز خلقلی من دیدی خاتونی ایتدی سن آلغان کشی ننك ده خلقی سن دن یاوز بولماسه کیم بولماس من شول یاوز خلق قه محتاج دیدی هم اولکونچه آرالارنده وحشة بولمادی ❁(حکایت)❁ اصمعی ایتدی بر کشینی کوردم بیت الله ده بر قارت کشینی کوتاروب طواف قیلدرا ایتدم بارك الله یخشی اش قیلاسن بو کشی سننك آتانك مو بابانك مو دیدم اول کشی ایتدی بو منم اوغلمدر دیدی ایتدم سبحان الله بو اوغلنك نی سببلی بیله قارتلار صفتنه کرمش دیدم اول کشی ایتدی یاوز خلقلی خاتونی باردر او شبو درجه کا یتکوردی دیدی ❁(حکایت)❁ بر خاتون ابو نواس قه آچوب کورساتدی ایتدی (هل تری فی خلق الرحمن من تفاوت) دیدی ابو نواس ایتدی (نعم اری شیأ من فطور) دیدی * بنت خمس دن صورادیلار حرننك قایسی یخشی راق ایتدی اکر کرتسنك تشلار چغارسانك صورور دیدی * دیمشلردرکه مجامعه وقتنده ات ننك لا کوشمکی ننك

حکمتی بودرکه آتا اتِ‌ننك منی قورو بولور اوزاقلق بلان صوزولوب کیلور تمامی‌منی کیلوب بتمایِنچه چقماسون اوچون احلیلی ششار ❁(حکایت)❁ براونی کوردیلر جمعه کونننك ایشاکنی مجامعه قیلا ایشاك ضرطه قیلدی بوکشی صلوات ایته هی احمق بوقباحتنك وقتنك نیشلاب صلوات ایته‌سن دیدیلر اول کشی ایتدی ایشاکنی ضرطه قیلدررلق آلتنك بولسه نیك شکر ایتماس‌سن دیدی* دیمشلردرکه خاتونلار ایرلر جیولوب دعاقیلدیلار ایرلر آلت ضوربولمقنی خدای دان صورادیلار خاتونلار حر کچکنه بولمقنی صورادیلار سوءال لری رد قیلندی والامناکه باطل بولورایدی الله تعالی‌ننك بولطفی‌در * هربر ایر کشی دنیاده اوزی‌ننك آلتی ضوربولمقنی تقاضا قیلادر * سعید ابن المسیب دعا قیلدی (اللهم قو ایری ففیه رضاء اهلی وفوسنی ففیها قوام بدنی) دیدی ❁(حکایت)❁ ابن شعیب کا بر کشی ایتدی قاچان من نمازغه شروع قیلسام آلتم منتشر بولادر بو نیچوك نماز بولور دیدی ابن شعیب ایتدی نی سویونوچدرسنکا من مونی توشاکده همان آرزو قیلامن دیدی ❁(حکایت)❁ بر مدنی دن صورادیلار باه بابنك حالنك نیچوك دیدیلر مدنی ایتدی ایرم یوق بولسه اویغانا بار بولسه یوقلای دیدی ❁(حکایت)❁ بر قارتدان صورادیلار نی حالنك بار دیدیلر ایتدی ایکی یخشی نرسه من دن کیتدی (الایر والسن) ایکی حبیث نرسه قالدی (الضراط والسعال) دیدی* براوکا ایتدیلر نکاح آلتندن سن ده نی نرسه قالدی ایتدی توکروك قالدی ❁(حکایت)❁ بر کشی کا ایتدیلر ایرنك اولوغ بولغاننی یاراتا موسن دیدیلر اول کشی ایتدی یوق نیك دیدیلر آننك اوچون فایداسی غیرلرکا آورلغی منکا دیدی ❁(حکایت)❁ برخاتون ایشتدی براو اوغلین اوروشا هی آحمق آزغون اتِ‌قویرِوق‌قه اوسار دیکانلر اوزنك احمق ایرنك مناره چاقلی بار دیدی خاتون ایتدی‌های آغای اوغلنك باشدان آیاق فضیلت ایکان اوزنك بلمیسن دیدی (من قام ذکره ذهب ثلثا عقله) ❁(حکایت)❁ براو بر کشی‌ننك ایرن کوردی بیك اولوغ ایتدی ای فلان بوقدر ضور نرسه‌نی نیچوك کوتاروب یوری‌سن دیدی نیك بیك ضورمنی دیدی بلی بیك ضور دیدی بو کشی ایتدی خاتون آنی ده کچکنه دیب ایته الی دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی بر خاتون یانند‌ه جمال بلان ماقتانا باشلادی خاتون ایتدی نیك بولمی سن ده جمال یوسف مکر تامورنك محکم بولسون آچیغلانوب کرسون ایسروب چقسون دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر خاتونی نکاحلاندی اول خاتون نکاحدان صونك بشنچی کوننك بر ایر بالا تابدی بو کشی بازارغه باردی کاعز قلم قارا صاتوب آلدی بونی اش کا دیدیلر ایتدی بش کوندن توغان بالا البته اوچ کوندن مکتب کا یوری باشلار اوغلوم اوچون

آلدم دیدی ❁(حکایت)❁ بر خاتوننڭ اوچ قزی بار ایدی اوچوسین ده برکا
چاقروب کیتوردی اولوغ قزینه ایتدی ایرنڭ نی اشلاکانی نی اراتاسن دیدی
قزی ایتدی ایرم یراق سفردن قایتور حمامغه کروب چغار دوست ایشلری کورشرکا
کیلور آلار کیتکاچ ایشکنی بیکلار پردهلرنی توشرور اوزینه کیرا کین اشلار دیدی
آناسی ایتدی برده بلمادنڭ تیك تور دیدی اورتانچی قزینه ایتدی اول هم
شول جوابنی بیردی آناسی ایتدی سن ده بلمادنڭ تیك تور دیدی ینه اوچونچی
قزینه ایتدی اوچونچی قزی جواب بیردی ایرم سفردن قایتور حمامغه کروب
چغار دوستلاری کیلور آلار کیتکاچ ایشکنی بیکلار پردهلرنی توشرور ایرن حرمه
کرتور تلین آوزیمه طغار بارماغین دبرمه قویار شولای ایتوب اوچ یردن منی
مجامعه قیلور دیدی آناسی ایتدی توقتاسو یلاشمه آنانڭ آستنه سیوب یباردی دیدی
❁(حکایت)❁ برخاتون ایری بلان هر وقت خصومة قیلور وتچقروشور ایدی
ایری بر حیله قیلدی ده آلوب مجامعه قیلدی خاتون راضی بولدی خاتون ایتدی
هیچ سننڭ بلان خصومتنی قویماس ایدم مکر بر شفاعتچی آلوب کیلدنڭ اصلا
رد قیلورغه قدرتم بولمادی دیدی * ابن سیرین ایتدی (الذ الجماع افحشه) * احنف
ایتدی خاتونلارنکز قاشنده قدرلی ومرتبهلی بولایق دیسهنکز فاحش جماع قیلنکز
خلقنکز کورکام بولسون دیدی * دیمشلردرکه ایکی اورونده عقل کیتهدر معاشره
وقتنده دخی مسابقه وقتنده دیدیلر * (القبلة برید النیك)

انما القبلة عنوان الصله   مثل عربون الحمول المتبله

❁(حکایت)❁ براو برفاجره خاتوننی وطی قیلدی فراغندن مقدم ایتدی اعتزال
حقنده نی ایتهسن دیدی خاتون ایتدی من مکروه دیب ایشتکان ایدم دیدی
اول کشی ایتدی زنانڭ حرمتن ایشتکاننڭ یوق ایدیمو دیدی ❁(حکایت)❁ بر
کشینی بر امیرکا توتوب کیتوردیلر ایتدیلر بو کشی سننڭ قلنکدر مونکار قز
بیرکان ایدڭ قزمزننڭ دبرینه بارا ایمش دیدیلر امیر اول کشینی چاقرتدی
ایتدی سن نیك آلای شریعتسزلك قیلاسن دیدی اول قل ایتدی من ترکستاندان
طبرستانغه کیلدم آنده دبرمنی وطی قیلدیلار منی براوکا صاتدیلار اول منم
دبرمنی وطی قیلدی آندان سن منی صاتوب آلدنڭ سن منم دبرمنی وطی قیلدنڭ
بو حرام اش توکلدر دیب من کمان قیلدم ده باردم دیدی امیر مونی ایشتکاچ
بیك اویالدی ده بارکیت الله عفو قیلسون دیب یباردی ❁(حکایت)❁ براو بر
خاتونغه ایتدی یافلانه من سینکین طاطوب قارار ایدم سینکی یخشی میکان منم
خاتوننیقی یخشی میکان دیدی خاتون ایتدی آنیسن منم ایرمدن صورا ایرم
سننڭ خاتوننکنی طاطیغاندر منی هم طاطیغاندر دیدی اول کشی بیك اویالدی

❊(حکایت)❊ برمغنیه‌کا بر شایان کشی ایتدی آبصطای سن نی اسملی دیدی اول مغنیه ایتدی مکه اسملی دیدی (یعنی سنکا حرام) اول کشی ایتدی آچ حجر اسودنی اوبیم بر دیدی ❊(حکایت)❊ اصمعی ایتدی بر صحراده برجاریه‌نی کوردم بیك کورکام وهم بیتننك بر مینك بار ایدی ایتدم یاخاتون سننك اسمنك نیچوکدر دیدم اسمم مکه دیدی بیتنککی قارا نی نرسه دیدم حجر اسود دیدی آلایسه من حجر اسودنی اوبیم دیدم ایتدی (هیهات لم تکونوا بالغیه الابشق الانفس) دیدی اوزینه بر آلتون بیردم آندان صونك ایتدی (ان شئت قبل الحجر وان شئت طف بالبیت وادخل المسجد الحرام) دیدی آندان صونك مابین الفخذین نی کوردم بونی نرسه دیدم ایتدی (لمثل هذا فلیعمل العاملون) دیدی *

پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی قاشننك طلاقدن ابغض بولغان حلال یوقدر *حسن بن علی رضی الله عنهما کوب خاتون آلوچان بیك طلاق قیلغوچان ایدی ایتدیلر سن بیك کوب طلاق قیلاسن دیدیلر ایتدی من کوردم الله تعالی بایلقنی بو ایکسنه باغلادی ایتدی (فانکحوا الایامی منکم والصالحین من عبادکم واماءکم ان یکوا فقراء یغنیهم الله من فضله) ودخی ایکنچی اورونده (ان یتفرقا یغن الله کلامن سعته) دیب بیوردی دیدی* دیمشلردرکه (اذا لم یکن وفاق فطلاق) یعنی ایر خاتون آراسنده موافقت بولماسه البته طلاق اولادر دیمکدر (قال الله تعالی واهجروهن فی المضاجع واضربوهن) عالملر ایتدیلر خاتوننکا تمام سرنکنی ایتوب تمام میل قیلما (ولا تمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقة) ودخی محبوب القلوبدن ماءخوذدرکه اما ایولانمك محنت ومشقتکا زار بولمق وایمکاککا کرفتار بولمق کرچه بواش باشدان ایاق رنجو وآزاردر اما آننك کیفیتننك آیورما باردر* اکرراست کیلسه ایذکو خاتون دنیا وآخرت دولتن آلدنك صاتون * اوزنکننك طنچلغنك آندان ایونکننك توزوکلکی آندان * جمال وکورکاملکی بولسه کونکل‌کا مرغوب ایذکولکی بولسه جان‌غه مطلوب* وعاقله بولسه معیشتنك توزوك* بیله خاتون راست کیلسه قایغو وحسرت وقتنکده محرمنك درد ومحنت وقتنکده همدمنك * دنیادان سنکا برجفا ایرشسه مونسنك اول بربلا ایرشسه سرداشنك اول * سننك کونکلنکده قایغو بولسه آننك کونکلنده قایغو سننك تننکده آورو بولسه آننك تننده آورو *اما العیاذ بالله یامان خاتون راست کیلسه سنی هلاك قیلغوچی بر آورودر اکرده تلچان بولسه جاننکا رنجو قبیحه بولسه یوراکنکا سانچو یامان تللی بولسه کونکل یارالغی یامان فعللی بولسه ایرکا آندان یوز قارالغی اکر خمر ایچکوچی بولسه مالنك تلف اکر یامان خلقلی بولسه یورطنك طنچلغی برطرف* اماشول خاتون که مذکور بولدی یوقاریده مسطور بولدی دنیا آناسندان یوز یلده بر توغماس یوز منکدن

بری یولوقماس کم کا یولوقسه ایاسنه مبارک بولسون اما بو طائفه نی الله تعالی
ناقصة العقل یاراتوبدر وکمالاتنی ذاتلارندان تارتوبدر وفعللرین ناخوش
قیلوبدر کوبراک ایرلارنی آلارغه زبون قیلوبدر فتنه ومکر آلارغه هنر افسون
وخیانت آلارغه صنعت نعمتکا شکر قیلماسلار خلقننک یخشیلغن تانوماسلار
کیونوب یاصانوب بوی کورساتو آلارغه مدح عقل نقصانندان دینلاری ناقص
عفریتکبک یکت ایرلارینه اشلاری خیانت زنکی صفت اویناشقه عادتلری
محبت پرده ایچنده اوتورمقلاری مکر واوزلارین تذکیه قیلماقلاری حیله بیله عمللری
بلان ایرننک یوراکنه تیکاناک سانچکای یخشیراق بودرکه فلک آننک باشین
اجل تاشی بلان آتوب یانچکای * اما خاتونلارننک ایزکولری آزدر بر خاتونننک
مکر وحیله سی قرق ایرننک حیله سندن آرتوقدر دیمشلر ❁(حکایت)❁ بر کشی
ابلیسنی کوردی دورت ایشاککا ضور یوک تویاکان بارا اول کشی ابلیسدان
صورادی قایا باراسن ابلیس ایتدی صاتوغه بارام بو کشی ایتدی یوکلارنکده
نی نرسه بار ابلیس ایتدی برسنده ظلملق آنی کم کا صاتاسن توره لرکا صاتام
ایکنچی یوکنکده نی نرسه بار کونچیلک آنی کم کا صاتاسن عالملرکا صاتام اوچونچی
یوککنده نی نرسه بار خیانت آنی کم کا صاتاسن بایلارغه صاتام دورتنچی یوکنکده
نی نرسه بار حیله آنی کم کا صاتاسن خاتونلارغه صاتام دیدی * حکیملر ایتدیلر
خاتونلارغه اطاعت قیلمق خاتونلار سوزی بلان یورمک قیامت علامتندندر دیدیلر
آلارغه کینکاش ایت خلافن توت * غیرت ایاسی بولسانک ایونکدن چقاروب یورتمه *
نی جیتدی خاتون قزنی خاتونننک یاننه ایالاندرمه یاوز خاتوندان الله تعالی کاصغن
یخشیلارندان ده ایمین بولما دیدیلر * یامان خاتون شیاطین قامچی سی در صوفی الله
یار ایتدی * ایزکو آتا ایزکو آنا قولنده تربیه لنوب اوسکان قز کبریت احمردر آتاغه
آناغه اطاعتلی قز بالا آتا آنادان قورقوچان قز بالا ایرن هم راضی قیلا بلور
طیناقسز اوسکان قزده برکت یوقدر ❁(حکایت)❁ بر خاتون اوزی ننک قزین
کیاوکا بیرماکچی بولدی وقزینه نصیحت ایتوب ایتدی ای قزم توغان اوسکان
ایونکدن چغاسن آتا آناننکدان آیرولاسن یاط کشی یاننه باراسن آننک خلقین فعلین
بلکاننک یوق سن آنکار کنیزک بولسانک اول سنکا قل بولور سنکا اوکوت
بیرایم اوکوتمنی صاقلا که یوزننک آچقلغی بولور آزغه قناعت قیل اینکان سوزینه
اطاعتلی بول آننک کوزی هرقاچان سنده بولور زنهار صاقلانسندن بوزوق
اش کورماسون طرفنکدان آنکا یامان سوز ایشتولماسون تیره یاغنکنی پاک یورت
سننک طرفنکدان بورننه یامان ایس کرماسون آش وقتنده یوقو وقتنده کوزندن
جو یالوب یورمه مالن صاقلا اورونسز یرکا اسراف قیلما جماعتن قرنداش اوروغین

رعایه قیل دوستن دوست کور دوشمانن دوشمان کور هیچ بر توغروده آنکا کناهلی
بولما وسرین خلق‌قه فاش ایتمه آننك امرینه خلافلك ایتسنك ایمین بولماس‌سن
اول خفا وقتده خفا بول اول شاد وقتده شاد بول دیدی آندان صونك قزی
ایتدی آناچغم تنم جانم بلان بارچه نصیحتنکنی قبول ایتدم دیدی اوشبو حکایت
عمر بن حجر ننك قزی حقنده در که عمر اوزی ننك قزین عوف بن محلم دیکان
کمسنه کا نکاح قیلوب زفاف بولاسی کیچه آناسی نصیحت قیلمشدر موجب‌لری بلان
عمل ایتوب وحوش ترکلك قیلوب معروف امرء القیس ننك آتاسی شول خاتوندان
توغمشدر تأمل قیلنسون که عرب ننك تلنده وطبیعتنده بولغان حکمتکا دقت
بلان نظر قیلنسه ایر وخاتون ننك حسن معاشره‌سی حقنده حکمة عملیه ده یازلغان
اخلاق حسنه‌نی بوتونلاین بر عرب خاتونی سویلامشدر که کیاوکا بیرکانده قزنکزنی
بیله نصیحت قیلمق تیوش * منقولدر که خاتونلار ننك اخلاقن تجربه قیلمش بر
بلیغ عربدن صفت نسانی بزکا بیان قیل دیب سؤال قیلغاچ جواب بیروب
ایتدی خاتونلار ننك یامانی خفیف جسملی آرق بولور وحیض وقتنده آورو بولور
شوملق عد قیلنغان صاری توسلی تلی اوزون غایت آچی سوزلی ورنجتکوچی
بولور هیچ تعجب‌سز کولر ایرینه یاوز دعا قیلور (انف فی السماء است فی الماء)
یعنی اورنده هیچ اسباب کبر یوق ایکان تکبرلك قیلور دیدی * ینه یامان خاتون‌نی
براو تعریف قیلمشدر که امایامان خاتون ننك حقیقی صفتی اوشبودر بیك تلچان
تم‌سز قباحت سوزلی بولور هیچ بر عجب‌سز کولر هیچ بر سبب‌سز یغلار ایرین
قارغار ایرینه یاوز دعا قیلور موینی اوزون بولور بدنی ارق بولور ساچی
صاری بولور سویلاسه قورقوتوب سویلار تاوشی قباحت بولور اورونسز یرده
قچقرور ایری ننك ایذ کولکن یاشرور یاوزلغین فاش قیلور کونکلنده یومشاقلق
برده بولماس ایری ایوکا کرسه طشقه چغار ایری طشقه چقسه ایوکا کرور ایری
یغلاسه کولر ایری کولسه یغلار ایرین رعایه قیلماس ایرین صانلاماس آشنی
یونلب آشاماس آشنی یونلب پشرماس آشاسه آشنی حورلاب آشار هر خصوصده ایرینه
آچو ایتار سوزی اوبون ده کولکو بولور ایدانی چوبلی بولور ساچین یونلب تاراماس
کیومی قارا بولور سویلاسه بارماغی بلان اشارت قیلوب سویلار خاتونلار مجلسنه
بارسه یغلاودان زارلانودان باشقه اشی بولماس اوزی ننك کوزی یاشلی بولور
کورماکان بلماکان اشنه کواهلق بیرور ایری بلان اوتورسه اوروشلی کشی کبك
بر یاققه تابا قاراب اوتورور کوزلری ننك یاشی فسق غه شوقندان سیلان ایتار
دیب بیان ایتوب بیچاره اوزی شوند این خاتونغه دوچار بولغان کشی بولوب
الله تعالی بوصفتده بولغان خاتون‌نی هلاك وخسران واولوغ بلاغه کرفتار ایتوب

شرندن بندەلرین قوتقارسون دیب بد دعا ایتمشدر ❁(حکایت)❁ بر زمانده بربای کشی بار ایدی اما خاتونی بیك یامان ایدی ایری‌ننك سوزینه اصلا قولاق صالماس ایدی هرنی خصوصده ایری بلان قچقروشوب تورور ایدی ایری هرنی ایتسه قارشو کیلور ایدی ایری هرنی آلوب بیرسه یاراتماینچه ارغوتوب تاشلار ایدی بروقت‌نی ایری اولوب کیتدی آنچه بتدی بایلق کیتدی بر کون بو خاتون یالان آیاق کولماکلری یرتوق باشی یالانغاچ ساچلارین توزدروب بارغانده قدیمکی دوستلارندان برسی اوچرادی ایتدی ای فلانه نی حالنك بار دیدی بوخاتون ایتدی منم نیك حالمنی صورای‌سن باشماق کیماس ناز ایدم چاباتا تابمی بارامن دیدی *

اما خاتون آلمقده ایذکو نیت کیراك هر براش‌ننك نیتی باردر مثلا ایتورسن الهی نیت قیلدم خاتون آلمق‌قه سنت‌نی احیا قیلمق اوچون دیانتم ومعیشتم توزوك بولمق اوچون وامت‌نی کوبایتمك اوچون* امادنیاوآخرت توزوکلکی اوچون برکتلی خاتون شولدر کورکام بولسون مهری آز بولسون دیانتلی واخلاق حمیده بلان متصف وعفیفه بولسون اما ایر اورتاسندان اوزغان کشی‌کا باکره یاش‌قزنی بیرمك مصلحت توکلدر بلی برنیچه خصوصده خاتوننك اوزندن کیم بولسون دیلر یاشده بویده بایلقده لکن یاش کشی‌کا بوتون‌قز آلمق‌تیوش آوزی طاطلی ولذتی آرتوق وهم آزغه قناعت قیلغوچی بولور اماخاتون‌قزننك اونکغانی جمال بلان توکلدر قزننك توغان اوسکان تربیه‌لنکان یرین قارامق کیراك بوزوق کشیلر آراسنده اوسکان قزده برکت یوقدر (ایاکم وخضراء الدمن) تیکاناك آراسنده اوسکان ساچکدن صاقلاننکز دیدی پیغمبر علیه السلام* دنیاده ترکلك‌ننك برکتی ایذکو خاتون بلان خاتون اونکسه قارنا اونکماسه قضا *

مغیره بن شعبه ایتدی برخاتونلی کشی خاتونی حیض کورسه حیض کوره خاتونی آورسه آوری ایکی خاتونلی کشی ایکی اوط آراسنده تورا قایسنه یاقن بارسه‌ده کویه اوچ خاتونلی کشی هر کیچ بر قریه‌ده دورت خاتونلی کشی هر کیچ زفافده * امملار نکاح اوقغان وقتده فانکحوا ما طاب لکم دیکان آیتنی اوقیلار اما آیت‌ننك آخرینه‌چه اوقومیلار فعل شرط وجزای شرطنی قالدرالار کرچه ایکی خاتون آلورغه رخصت بولسه‌ده ایکی‌خاتون بلان قچقروشوب باقروشوب تورغانچه البته برسی‌ده کفایه آلت نکاح بردر هر کمده‌ده* اماایکی خاتون آلمق شول شرط بلان رخصت اکرده آرالارنده عدالت‌کا قادر بولسانك قرآن‌ننك ایکنچی یرنده (ولن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء) دیب کیلکاندر نحو بلکان آدم‌کا خفی توکلدر لن کلمه‌سی نفی ابدی اوچوندر یعنی خاتونلارنکز آراسنده اصلا هیچ قاچان عدل‌الك قیلا

آلماس سز ایکاو بولسه‌لار برسی ده‌منی یاراتسون برسی ده‌منی یاراتسون دیب ایم‌طوم
ایتوب ایرلرین بوزغانلاری مسموعدر ❁(حکایت)❁ ر کشی ایتدی الحمد لله منم
ایشکمدن شیطان کرکانی یوقدر دیدی آلای بولسه سن خاتوننکنی مورجادان
کرتدنک‌منی دیدیلر ❁(حکایت)❁ اصفهان شهرنده قزل مال بلان صاتو ایتوچی،
عنتر اسملی برکشی بار ایدی آننك عادتی شول ایدی که‌یل صایون اینك اوّل
جیلاك جیمش چققاچده آلوب قایتوب جماعتنه تناول قیلدرر ایدی کونلرده بر کون
یانکا قاربوز چققاچده قاربوز صاتوب آلوب ایوکا ایلتوب بیر دیب خدمتچی سنه
بیروب یباردی کیچ بولغاچ عنتر ایوینه قایتدی جماعتی بلان اوتوردی قایده
قاربوز کیتورنکز آشایق دیدی جماعتی ایتدی بز ایندی آشاب بتوردك آنی
دیدی عنتر ایتدی آشاسه‌نکز ضرر یوق قایده منکا قالدرعان سز کیتورنکز دیدی
جماعتی ایتدی سنکا قالدرغه اونوتقان مز یوق بتدی دیدی عنتر ایتدی کون
صایون برکا آشای مز برکا ایچامز برکا تورامز منی اونوتدنکز من اولکاچ نیچوك
بولورسز ایکان منم حالم نیچوك بولور ایکان دیب کونکلنه اولوم قورقوی توشدی
کونکلندن ایتدی من آلارنی آشاتامن ایچرتامن آلار اوچون حلال نی حرامنی
قارامیمن آنطا ایتامن یالغان سویلاشه‌من آلار منی اولماس بورون اونوتدیلار آخ
منم حالم اولکاچ نی بولور دیدی ایکنچی کون ایرته بولدی عنتر بازارغه چقدی
برقاربوز صاتوب آلدی آنی اوزی ایوینه آلوب قایتدی جماعتی بلان قاربوز
آشارغه اوتوردیلار عنتر جماعتی بلان آچق یوز کوله کوله سویلاشه مونا عجب کیچه
سزمنی قاربوزسز قالدردنکز بازارده قاربوز بتماکان مونا بو کون راحتلنوب برکا
آشایمز دیدی اما کونکلنده نی نیت بارین برده بلدرمادی آندان صونك خاتوننه
ایتدی جانم سنکا محبتم بیك ضور کونده کیبتده کونده کیبتده هیچ بر راحتلنوب
برکا اوتوروب بولمای شغلم بیك کوب من بو کون ایشتدم فلان کشی جیمش باقچه‌سی
صاتا ایمش باقچه‌سی بیك ضور بیك هیبت اکر سن منکا بار آقچه‌نکنی بیرسنك
وهم آلتون کموشدن نی جهازنك بولسه صاتوب منکا قرض بیرسنك آندان صونك
کیبتم نی ده صاتارمن بارین برکا قوشوب شول آقچه‌غه اول باقچه‌نی آلور ایدم شول
باقچه‌دان کیلکان فایدا بلان راحت ترکلك ایتار ایدك دیدی خاتون بوخبرنی
ایشتکاچ یعنی مجالسه آشامق ایچمك وعیش عشرت سوزلرین ایشتوب بیك شاد
بولدی ایتدی من قرض بیرمیم سنکا لکن بارچه جهازمنی سنکا هبه قیلایم دیدی
هم بولار قاضی حضورینه باروب یازلشدیلار * بس عنتر قبض شرعی بلان خاتوندان
جهازنی قبض قیلدی اول جیمش باقچه‌سین یکرمی منك کا صاتوب آلدی آندان
صونك بازارغه چغوب ندا قیلدی جیمش آغاچی کیراك بولسه منم باقچه‌مدان

هر کم باروب قوباروب آلسون من آنی مسلمانلارغه وقف قیلدم دیدی همه‌سی
جیمش آغاچی کیراك کشیلر باروب توبلری وتامورلاری بلان قوباروب آلدیلار
باری قورو یری کنه قالدی اندان صونك عنتر قاضی غه باروب ایتدی اول
باغچه اورنون من مسلمانلارغه قبرلك کا هبه قیلدم اول یر قبرستان بولسون دیدی
هنوز بو کونده ده عنتر مقبره سی دیب معلوم در * خاتون بو خبرنی ایشتکاچ شکایت
قیلدی یغلادی ایرینه ایتدی نیکا منکا ظلملق قیلدنك دیدی عنتر ایتدی
من سنکا ظلملق قیلمادم لکن سن منی اولکاچ اونوتورسن دیب قورقدم چونکه من
تریك وقتده قاربوز آشاغانده اونوتدنك من اولکاچ قاچان سن منی ایسکا توشرورسن
دیدی * آندان صونك بریل اوتمادی عنتر وفات بولدی * بعض دوستلاری
عنترنی توشنده کوردی اوجماحده کینك لکی منك فرسخ برسرای اچنده سوتدن
بالدان زنجبیل دن سلسبیل دن چیشمه لری آغوب تورور نی سببلی بو قدر درجه کا
ایرشدنك دیب صورادی عنتر ایتدی دنیاداغی باغچه منی قبرلك کا وقف قیلمش
ایدم شول سببلی الله تعالی بو درجه لرنی منکا روزی قیلدی دیدی * ایمدی
هر کمده توغری عقل بولسه عنتر کبك اوزینه اینکولك حاضرلسون وهر کم
غافل وجاهل بولسه غیرلر اوچون مال حاضرلب قالدرسون اوزی وبالن کورسون
(فتکوی بها جباههم وجنوبهم وظهورهم هذا ما کنزتم لانفسکم فذوقوا ما کنتم تکنزون) *

(روضه)

اویون * کولکو * مزاح * شطرنج * خریطه * ایسرتکج * ایسرکلك * ضرطه *
هر بابدان نوادر * روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی بر کمسنه نرد
یعنی خریطه اویناسه کویاکه اول کشی قولون دونکوز قاننه باطوردی له دیدی *
شطرنجه اوینامق خصوصنده ابراهیم المزنی دن صورادیلار ایتدی اکر مالنك
خسراندان سلامت بولسه تلنك قباحت وبهتاندان سلامت بولسه نمازنك مکروهات
وخطادان سلامت بولسه دوستلار آراسنده بو بر هنردر دیدی ❁ (حکایت) ❁ عالملردن
بر عالم اردشیر اسملی کمسنه یاننه کردی اردشیر نرد اویناب تورور عالم ایتدی
(الاردشیر والنرد شیر بئس المولی وبئس العشیر) دیدی * عروه بن زبیر
اوزی ننك بالالارینه ایتور ایدی اوینانکز بالالار ایرلك اویون بلان دیر ایدی
هر بر اوطوش اویون حرام دیر ایدی * داود الطائی حضرتلری ایتدی طاطلی
صالقون صو ایچسنك لذتلی نفیس نعمت آشاسانك هیبت نفیس کولاکاده اوتورسانك
قاچان اولومنی ایسکا توشرورسن الله قاشنه باراسنکنی قاچان ایسکا توشرورسن
دیر ایدی * بر عرب دن صورادیلار سن نبیذ ایچمای سن مو دیدیلر اول عرب

ایتدی من آند این عقلنی ایچه تورغان نرسه نی ایچمای من دیدی * عرب لرننك
سوزی تورغانی حکمت * پیغمبر علیه السلام ایتدی براو بر ایسرك بلان تون
اوزدرسه شیطان غه بیکاچ بولوب اوتکارور دیدی بیکاچ بولوب اوتکارور دیکان ننك
معناسین هر کم بلسه کیراك * دنیاغه محبت ایتمك هر بر کناه ننك باشیدر
خاتونلار شیطان لارننك قامچی سی در ایچملك هر بر یاوزلق قه اونداکوچیدر
دیدیلر * بر کشی دن صورادیلار یا فلان سن ایچملکنی تاشلادنك منی دیدیلر
ایتدی من ایرته بلان خلق ننك اولوغسی کیچ بلان خلق ننك دونکوزی بولمقنی
یاراتمای من دیدی * مأمون خلیفه بر اوغلی ننك یوزنده طرنالغان یرنی کوردی
بیتنکا نی بولدی اوغلم دیدی اوغلی ایتدی صاری آطقه آطلاندم اوستوندن
یغوب توشردی شونده بیتم طرنالوب کیتدی دیدی مأمون ایتدی آق آطقه
آطلانغان بولسانك بیتنك یرتولماس ایدی دیدی اوغلی آچی ایچملکدن آتاسی
صودان کنایه قیلدی * ایسرسه کشی نیچه تورلو صفتده بولمق ممکن یا که اول مایمول
صفتنه اورولور کولر خلقنی کولدرر بیور سیکرور یا که ات صفتنه اورولور ارلدار
طالار قچقرور یا که دونکز صفتنه اورولور قوصار صچار اوزین اوزی بلماس یا که
آدم صفتنده تورور ملایم بولور کشی کا سوز قایتارماس یومشاق سوزلی بولور
لکن بو بیك آزدر ❁(حکایت)❁ عبد الملك بن مروان اخطل غه ایتدی سن
نی قیلاسن خمر بلان چونکه اوّلکی سی آورو آخری مخمورلك دیدی اول ایتدی
یا امیر المؤمنین بو ایکسی آراسنده بر حالة بار سننك بوتون مملکتنکا بیرمامن دیدی
❁(حکایت)❁ براو بر کشی نی کوردی بیك ایچی قاتوب کوله نیك کولاسن دیدی
ایتدی بر ایسروك اوزوب کیتدی بزکا سلام بیردی سلامن آلمادق اوتوردی ده
بزننك اورطامزده بول قیلا باشلادی نی اشلی سن دیدك باق الی مونده کشی
بارمنی من کشی یوق دیب تورامن دیدی ❁(حکایت)❁ براو ایسروب یقلغان
قوصوب یاتا بر ات کیلدی ده آوزین جالای ایسرك ایتدی بارك الله آوزمنی
یاولق بلان سورتا سن ایمش دیدی موندان صونك ات بیتنه سیه باشلادی
ایسرك ایتدی الله ننك رحمتی توشسون سنکا یاولق بلان آوزمنی سورتدنك
ایندی یوزمنی جلی صو بلان یواسن ایمش دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر یرکا
بارغان ایکان آنده ایچوب ایسروب قایتقانده آطندان یغلوب بر چوقورغه توغری
کیلوب چوقورغه تکاراب توشکان ایمش یولداغی کشیلر بو اطایاسی قایده ایکان
دیب کیلوب قاراسه لار کوردیلر بو کشی چوقورده یاتا اول ایسرك بولارنی
کورکاچ باشین کوتاروب قارادی ده یا الله سبحان الله چوقور دیدی * عمر رضی الله
عنه ایتدی ایچملك هر بر یاوزلق ننك آچقچی در ❁(حکایت)❁ بر وقت نی

مهدی خلیفه آوغه چقدی بر برده یولده اشلارندان آیرولوب قالدی* بر اعرابی ننك یورطنه کردی اعرابی آنی اشاتدی ایچرتدی برجام خمر کیتوردی مهدی ایچدی ایتدی من کم منی تانیموسن دیدی اعرابی ایتدی یوق تانومیم ایتدی من خاصلارننك خذمتچیسی من دیدی اعرابی ایتدی بارك الله یخشی اورونك ایکان سن دیدی ینه بر جام خمر ایچرتدی مهدی ایتدی من کم منی تانیموسن دیدی اعرابی ایتدی کم ایکاننکنی اوّل ایتکان ایدنك دیدی مهدی ایتدی یوق من اول کشی توکل بلکه من عسکرلر باشلغی دیدی اعرابی ایتدی بارك عسکرنك طنچ بولسون مرادنك حاصل بولسون دیدی ینه برجام ایچرتدی مهدی ایتدی من کم اعرابی ایتدی ایتکان ایدنك دیدی مهدی ایتدی یوق والله من امیر المؤمنین دیدی آندان صونك اعرابی خمر صاوتی ننك بوکوسین طقدی ایتدی اکر سنکا تاغی دورتنچی نی ایچرتسام من رسول الله دیب ایتورسن دیدی مهدی کولدی اول آراده مهدی ننك وزیر وزراسی ده کیلوب یتدی اعرابی بیك قورقدی مهدی ایتدی ضرر یوق برده قورقمه دیب کوب یخشیلر بیروب کیتدی ❁(حکایت)❁ بر کشی حضرت علی ننك صاوتندان خمر ایچدی ایسردی حضرت علی آنی تعزیر صوقدردی اول کشی ایتدی یا امیر المؤمنین من سننك نبیذنکنی ایچدم دیدی حضرت علی ایتدی من سنی نبیذ اوچون صوقمادم ایسرکاننك اوچون صوقدم دیدی ❁(حکایت)❁ براوکا ایتدیلر نی حال سن اچاسن مو دیدیلر اول کشی ایتدی یوق من خمرننك یاننده تورسام ده بر آی ایسرك بولوب یوریمن دیدی* نوشیروان ایتدی خمر قایغو صابونی در * بعضلر ایچملك تن در سماع جاندر ایکسی جیولسه شادلق توادر دیمشلردر* ابن سکره ایتدی

جاء الشتاء وعندی من حوایجه سبع اذا القطر عن حاجاتنا حبسا
کن وکیس وکانون وکاس طلا بعد الکباب وکس ناعم وکسا

محمود الشیرازی دیمشدر

یقولون کافات الشتاء کثیرة وما هی الا واحد غیر مفتری
اذا صح کاف الکیس فالکل حاصل لدیك وکل الصید یوجد فی الفرا

ابن التعاویذی دیمشدر

اذا اجتمعت فی مجلس الشرب سبعة فما الرای فی التاخیر عنه صواب
شواء وشمام وشهد وشاهد وشمع وشاد مطرب وشراب

براو بر کشی کا خمر ایچرتدی ناچار خمر ایدی ایتدی بوغانه خمر یدر دیدی (غانه بر شهردر) قوناق ایتدی بلی غانه دن اوچ دورت بارماق توبانراك دیدی یعنی منکا بول ایچردنك دیکان بلان برابر بولدی* ایسرتکچ وایچملك ننك نوعسی

بیك کوبدر قایسی بولسه‌ده ایچملك قایسی بولسه‌ده حرام اینك مشهورلری آراقی وصرادر * العیاذبالله اهل اسلام آطالوب بش نمازغه کرکانلر قطاره‌سنده بولوب خفیة شراب خورلق‌ده بولغان آدملرننك حالی نی بولور اوجماح کبك ایولرندن چغوب قباحت خنزیر اویاسی شیکلی یرده نی‌جانلاری بلان اوتورالار چچك شیکلی حلال خاتونلاری بار فاحشه‌لرکا بارالار بولارننك حالی نیچوك بولور * بر حکیم دیمشدرکه ایسرکلر آراسنده آیق اولوکلر آراسنده تریك کبکدر * عمر رضی الله عنه ایتدی (شرب الخمر مفتاح کل شر) یعنی خمر ایچمك هر بر یاوزلق ننك باشیدر * ودخی (الخمر مطیة لکل خطیة) ودخی (الخمر ام الخبائث) *

اما کوب مزاح قیلمق کشی ننك قدرین جویادر قایچاغنده کناه اش بولماغانده والفاظ قبیحه‌لر بلان بولماغانده مزاحلاشوب سویلاشودن ضرر یوق دیدیلر * سفیان ثوری کا ایتدیلر مزاح هجنه‌در یعنی اصل‌سزلق وناکس‌لکدر سفیان ایتدی مزاح بلکه سنت‌درکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (انی لامزح ولا اقول الا الحق) دیدی * انصاردان پیغمبر علیه السلام‌غه بر قارچق کیلدی ایتدی یارسول الله الله تعالی‌دن صوراسنه منی مغفرت قیلوب منی اوجماحلق ایتکای ایدی دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی سن بلمای‌سن‌مو قارچقلار اوجماحقه کرماس دیدی اول قارچق یغلادی پیغمبر علیه السلام تبسم قیلدی‌ده یا عجوزه سن قرآنده اوقومادنك‌می (انا انشاناهن انشاءً فجعلناهن ابکارا عربا اترابا) قارچق‌نی قارچق کویونچه الله تعالی اوجماحقه کرتماس بلکه یاش ایتوب کرتور دیدی * ابوهریره رضی الله عنه بیك مزاحچان ایدی * بعض عرب‌لر ایتدی (روحوا الاذهان کما تروحون الابدان) * شعبی هم مزاحچان کشی ایدی آنکار ایتدیلر عجب سن بیك نحیف کورناسن دیدیلر شعبی ایتدی من رحمده طغزلانوب یاتدم یعنی آنام قورصاغنده منکا طغز بولدی شونکار کوره سیمره آلمادم دیدی چونکه شعبی ایکزلرننك برسی ایدی * اصمعی ایتدی نوادر یعنی مزاح سویلامك ذهنلرنی شاپارتور قولاقلارنی آچار * حکیملر ایتدی‌لر مزاح سویلاشمك آشقه توز صالمق‌در یعنی سوز آراسنده مزاح سوز سوزنی طعملی ایتارنتاکه توز اش‌نی طعملی ایتادر لکن معیار بلان کیراك دیدیلر *

افد طبعك المکدود بالهم راحة تجم وعلله بشیء من المزح
ولکن اذا اعطیته المزح فلیکن بمقدار ما یعطی الطعام من الملح

❁(حکایت)❁ ابو العینا دیکان کشی بر شهرکا باروب کردی بالالار اوینایلار تاش بلان آتوشالار بر تاشلاری ابو العینانك باشینه تیوب باشی یارلدی بو شهرده بوده دوستی ایشی یوق ایدی. اول کیچ هیچ بر طعام آشارغه تابمادی ایرته بلان توردی‌ده

بو شهرننك امیر ینه کیتدی امیر ایتدی مونك قای کون کیلدنك دیدی ابو العینا ایتدی (فی یوم نحس مستمر) قایسی ساعتك کیلدنك دیدی ابو العینا ایتدی (فی ساعة العسرة) قایده توشدنك دیدی ابو العینا ایتدی (بواد غیر ذی ذرع) دیدی امیر کولدی ده انعام احسان قیلوب یباردی * عبد الملك سوید ادان صورادی آدم ننك اعضاسنك اسملری کاف بلان باشلانا تورغان اون اعضا قایسیلاردر دیدی سویدا کف کتف کوع کرسوع کاهل کبد کرش کلیه کفل کعب دیب صاناب کیتدی عبد الملك ایتدی یانکلش ایته‌سن کرش حیوانلارده بولا آدمك معده منزلنده دیدی سویدا ایتدی توقتا مهلت بیر دیدی عبد الملك ایتدی قایا باراسن اول آراده سوید استبراغه حاجت خانه‌کا چقدی آلتنه قارادی کمره ایسنه توشدی اشطانن بیلامیچه تیز وك یوکروب کردی یا امیر المؤمنین تابدم اونونچی سی کمره کمره دیدی عبد الملك بیك اوزاق کولدی وکوب انعام قیلدی * سعید بن جبیر رضی الله عنه قصه ووعظ سویلاسه خلقنی یغلاتمای قالدرماس ایدی آندان صونك مزاح سوزلر بلان خلقنی کولدرمای اورنوندان تورماس ایدی ❊(حکایت)❊ بر وقتنی منبرده وقت حضرت معاویه‌دن جیل کیتدی ایتدی ای جماعت الله تعالی بدنلرنی یاراتدی بدنلار اچنك جیللر یاراتدی آدم اول جیلنی چغارماسقه نیچوك مالك بولسون دیدی صعصعه دیکان کشی توردی ده ایتدی اما بعد یا امیر المؤمنین حاجت خانه‌ده وقتك آدمدن جیللرننك چقماقلغی سنتدر منبرده بدعتدر (واستغفر الله لی ولکم) دیدی ❊(حکایت)❊ امام اعظم حضرتلری کوردی بر کشی نماز اوقی اما رکوع قیلمی امام اعظم ایتدی ای آدم بو اوقغاننك نماز توکل بو دیدی اول کشی ایتدی من ضورقورصاقلی کشی رکوع قیلسام ضرطه قیلامن یعنی جیل یبارامن منکا ایکی‌دن خالی توکل یاکه رکوعسز نماز یاکه ضرطه لازم بولادر دیدی ❊(حکایت)❊ بر کشی جماعت بلان نماز اوقی نماز اچنده ضرطه قیلدی باشین کوتاردی (سبح لك علوی وسفلی) دیدی مسجدده‌کی همه کشی کولوشدیلر ❊(حکایت)❊ بر قارت کشی ضرطه قیلدی‌ده ایتدی (وان من شیء الا یسبح بحمده) دیدی ❊(حکایت)❊ بر قاری برکشی‌ننك یاننك و العادیات سوره‌سن اوقودی بیك قباحت تاوش بلان بو کشی یوقومسراب اوتورا اول آراده قاری ضرطه یباردی بو کشی کوزین آچدی‌ده ایتدی بو قاری منی عادیات بلان یوقلاتدی مرسلات بلان اویغاتدی دیدی * بر قز یاننه کیاو کرکان کیچده ضرطه قیلدی بیك اویالدی یغلادی کیاوی ایتدی یغلاما یاش کیلون‌ننك ضرطه‌سی اونکغانغه علامتدر دیدی قز ایتدی آلایسه تاغی بر ضرطه قیلایم دیدی کیاوی ایتدی یوق ایندی بو ایوکا شوندان آرتوق صیماس دیدی

❀(حکایت)❀ بر کون هارون الرشید باقچه‌لارینه یورورکا چقدی یولده کوردی
بر قارت ایشاك اطلانوب کیله کوزلری یاشارکان باباى قایا باراسن دیدی قارت
ایتدی من ده سننك اشنك یوق تلاسام قایا بارا من دیدی هارون ایتدی
کوزنکا بر دارو ایتایم دیدی قارت ایتدی سننك دارونك منکا حاجت توکل
دیدی هارون ایتدی یوق سنکا دارو کیراك کوزنك آورتا سننك دیدی ایتدی
سنکا صو تورانی کومبه یافراغی دخی عود هوا کیراك سن بولارنی آل یاءس چیکا لاوکی
قابوغنده توی شوننك بلان کوزنکا سورمه تارت کوزنك‌ننك یاشارکانی بتار دیدی
قارت ایشاکی آرقاسنه تایاندی ده بیك اوزاق ایتوب ضرطه قیلدی ایتدی مونا
سنکا ایتکان دارونك‌ننك اجری بولسون اکر فایداسی بولسه تاغی یبارورمن
دیدی هارون الرشید بیك کولدی حتی آطندان یغلوب توشه یازدی❀(حکایت)❀بر
عرب یزید بن زید ننك مجلسنه کیلدی طعام آشاب اوتورورلار ایدی یزید ایتدی
آزراق طغزلانوب اوتورنکز بو عرب قرندا شنکزده صیسون دیدی عرب ایتدی
یاامیر هر کشی اوز اورنونده اوتورسون منم وجود چادرم‌ننك باولاری اوزوندر
من طعامکا صوزولوب یتوشورمن دیدی مجلسده‌کی خلق آرقلی صوزولوب طعام
آلغانده شرط ایتوب بر ضرطه یباردی امیر ایتدی یا عرب باولارنك‌ننك
برسی اوزولوب کیتدی لکن قورقمه بزننك ایومزده اوزولکان باوننك ضمانی
بزننك اوستمزده دیدی * هند خلقی جیلنی ایچده حبس ایتوب آصراونی ضرر
دیلر ایمش جیلنی یبارمك فایدادر دیلر ایمش شوننك اوچون هند خلقی
آراسنده مجلسده ضرطه قیلمق عیب توکلدر * روایت قیلالار شهرده‌ده بر فاملیه
بار ایمش اوز آرالارنده اوصراق عیب اش توکل توچکورمك ایسنامك قبیلندن
بر طبعی اشکا صایالار ایمش آشاغانده ایچکانده اوصرسه‌ده هیچ نرسه توکل ایمش دیلر

الریح فی الجوف لیس عندی * له دواء سوی الضراط

بر مجلسده بر آدم خطاء جیل یباردی همه مجلس خلقی کولوشدیلر اول کشی ایتدی
قورصاق جیل زندانیدر نیندا این عقل ایاسی‌ده جیلنی باغلاب توتالماس دیدی

شکم زندان باداست ای خردمند ندارد هیچ عاقل باد در بند

اولوغلار ایتدیلر ضرطه قیلمق شوملق وعارلکدر خلقنی قاچرادر * بر ضراطقه ایتدیلر
سن نیك ضرطه قیلاسن ضرطه‌نك بلان کشی‌نی قاچراسن دیدیلر یوق‌نی ایته‌سز
دیدی اکر ضرطه‌دان کشی قاچسه ایدی زندانده بر کشی‌ده بولماس ایدی دیدی
❀(حکایت)❀معتصم خلیفه‌کا خبر بیردیلر قابقه توبنده بر ضراط بار دیدیلر ایتنکز
کرسون دیدی رخصت بیردیلر کردی معتصم ایتدی سننك نی هنرنك بار دیدی
اول کشی ایتدی بر مرتبه ضرطه بلان اشطانمنی یرتامن دیدی معتصم ایتدی

اکر شولای ایتکاننکچه قیلسانك سنکا یوز دینار اکر قیلماسانك یوز قامچی دیدی
واقعا شولای اشطان یرتوب یوز دینارنی آلدی ❁(حکایت)❁ قیلدیلار بر کشی
بار ایدی ضرطه بلان ایشك آچاتورغان ایدی * بر کشی حقنده ایتدیلر که ایکی
یوز مرتبه ضرطه قیلوب بر آط آلدی دیدیلر ❁(حکایت)❁ حسن رضی الله عنه
بر هیبت کیوملی کشی نی کوردی بو کم دیدی ایتدیلر بو بر ضراط کشیدر شوننك
بلان مال کسب ایته در دیدیلر حسن ایتدی دنیاغه مستحق ولایق نرسه بلان
هیچ کم دنیانی استامادی مکر بو کشی دنیاغه لایق حرکت بلان دنیا استای ایمش
دیدی * یزید بن مهلب بر کشی نی تعزیر قیلمق بولدی ایتدی والله سنی
ضرطه قیلدرغونچه صوغارمن دیدی اول کشی ایتدی صوقماسانکده ضرطه قیلورمن
منی مکر قوتقار دیدی * براو بر کشی کا ایتدی صچدورغونچه صوغارمن سنی دیدی
بر مرتبه صوقغان ایدی بو کشی آننك یالاسنه صچدی بو نیشلادنك سن دیدیلر
ایتدی صچدرغونچه صوقماقچی ایدنکز آنا آلونکز دیدی * بر وقت ابو الاسود
معاویه یاننده خطاء ضرطه قیلدی و ایتدی یا امیر المؤمنین فاش ایته کورماسنه
دیدی * بر طبیب دان صورادیلار قایچاغنده ایچ بقردی آننك سببی نیدر دیدیلر
طبیب ایتدی پشماکان ضرطه در دیدی * عباده بن یزید ایشتدی ابن حمدوننك
ایچی بقردای ایتدی سن شباط آینده توغان سن دیدی یعنی سن ده جیل کوبدر
دیدی * بر کشی آتاسی ننك جاریه سی اوستنه باروب یاتدی جاریه یوقلاغان
ایدی اویاندی ده بو کم دیدی بو کشی ایتدی تیك تور تاوش ایتمه من اتی
دیدی * اسحاق بن ابی فروه بیك مزاحچان کشی ایدی بر اعرابی کا ایتدی سن
کوزنك بلان کورماکان نرسه کا کواهلق بیرامو سن دیدی اعرابی ایتدی بلی آتانك
آنانکنی اشلادی من کورکانم یوق اما اشلای دیب کواهلق بیرامن دیدی آندان
صونك اسحاق ننك سوزی بتدی مزاح قیلماسقه توبه ایتدی * حسن رضی الله عنه
ایتدی ای آدم اوغلانلاری کولاسزده کولاسز بلکه کفننکز بوزچی قولندان
چققاندر دیدی * احنف ایتدی کوب کولمك مهابت نی کیتارور کوب مزاح قیلمق
مروّتنی کیتارور براو بر نرسه کا ملازم بولسه آننك بلان معروف بولور دیدی *
علی رضی الله عنه ایتدی براو بر مزاح قیلسه عقلندان بر قطعه نی کیموتدی * ودخی
ایتدی کولکو سوزنی وکولدره تورغان سوزنی سویلامه کرچه کشیدن ایشتکان
بولسانکده دیدی * بر حکیم ایتدی اویون کولکو ومزاح سوزننك شوملغندان
صاقلان اول ایکسی هم شوملق ننك ایکی ایشکیدر آچولسه تیز یابا آلماس سن
دیدی * ❁(حکایت)❁ ابراهیم ایتدی بر وقتنی من بر مجلسده وجه سزراك
کولدم اول مجلسده فضیل دخی بار ایدی ایتدی یا ابراهیم من سنکا بر یخشی

حديث يعنى يخشى سوز ايتايم مو ايتسنه الله راضى بولسون ديدم ايتدى (لاتفرح ان
الله لا يحب الفرحين) ديدى ديمشدر * يزيد بن معاويه بر وقتنى منبرده ايدى ايتدى
اوچ نرسه عقلنى ايسكورته در آشوغوب جواب بيرمك بيك اوزاق سويلاشميچه
تورمق بيك كوب كولمك ديدى * عبد الملك اوغلنه ايتدى اى اوغل صاقلان
كوب مزاح قيلماقدرنك كيتار كوب قچقروب كولمه مهابتنك كيتار ديدى * بعض لر
ايتديلر اولوغلار بلان مزاحلاشمه سنكا كينه توتار كچيلر بلان مزاحشلمه سنكاجرائت
قيلور يعنى صانلاماس بولور * مزاح كچكنه ياوزلقنى تارتور كچكنه ياوزلق ضور
صوغوش چغارور اويون ننك توبى بوق قه كيتار او يوندان اويماق بولور مزاكدن
چن غه كيتار بو خصوصده ايتوله تورغان مقال لردر * مزاحننك اوّلى قزق آخرى صزق *
پيغمبر عليه السلام ايتدى نصرت صبر بلان شادلق قاطى لق بلان (ان مع العسر
يسرا) ديدى * على رضى الله عنه ايتدى عسر يسرننك مقدمه سيدر (اللهم يافارج
الهم ويا كاشف النعم افرج همنا واكشف غمنا برحمتك يا ارحم الراحمين
❁(حكايت)❁ موسى اسملى برعرب بر مسجددن اوزوب بارغانده كوردى خلق
مسجدده جماعت بلان نماز اوقيلار بوعرب هم مسجدكا كروب جماعت نمازى
اوقوماغه نيت قيلدى لكن قويننده برقاپچوق آقچه سى بار ايدى امام نمازده
(وماتلك بيمينك ياموسى) آيتن اوقودى عرب قويننداغى قاپچوقنى چغاروب
تاشلادى ايتدى ياامام شبهه م قالمادى كوروجى ايكان سن ديدى مسجددن چغوب
قاچدى ❁(حكايت)❁ بر بدوى عرب براوننك ايار غاشيه سين اوغرلاب قويننه
صالدى نماز وقتى بولوب خلق مسجدكا جيولغان ايدى بو بدوى عرب هم كروب
امامغه اقتدا قيلدى امام (هل اتيك حديث الغاشية) سوره سين اوقى باشلادى
امام منم غاشيه نى آلغانمنى بلكان ايمش ديب تورغانده امام ينه (وجوه يومئذ خاشعة)
ديكاچ قويننددان غاشيه نى چغاروب مه آلنكز غاشيه نكزنى يوزصووم اورنونده
تورسون ديب قاچدى ❁(حكايت)❁ بركون برعرب بر مسجدكا نمازغه كردى
موسى اسملى ايدى امام قراءت اوقوغانده (ياموسى ان الملاء يأتمرون بك ليقتلوك
فاخرج انى لمن الناصحين) ديب اوقودى بوعرب همان نماز قيلماسدان چغوب مسجد
ايشكى توبنده طندلاب توردى امام (وماتلك بيمينك ياموسى) آيتن اوقودى عرب
قچقردى هى عصاى يعنى قولمده تاياغمدر ياامام اكر آرتمدان چقسانك بوتاياغم
بلان قازورمن مسجد ايشكى توبنده قبرنكنى كورورسن ديب قاچدى ❁(حكايت)❁
بركون برعرب بر طائفه ايذكولر مجلسنه كردى اول قوم كيچ اوياوتوروب تونله
قيلغان نمازننك ثوابنه متعلق سوزلر سويلاشوب اوتورورلار ايدى برسى بو
عربكا ايتدى ياعرب سن هم كيچه لرده اوياوتوراموسن ديدى عرب ايتدى بلى

هر كيچني ايكى اوچ مرتبه سيار كاچقامن ده كروب ياتامن ديدى زهى حيوان عقل سز كيچ اوياو تورماغى بو كيفيتدا بولسون ❀(حكايت)❀ بر خاتون بر ملادان ايشتدى ملاوعظ ايته براو عاشوره كوننده روزه توتسه بر يللق كناهنه كفارت بولور ديدى بو خاتون ايتدى توقتابو بيك يخشى اش ايكان بركون روزه توتايمچى ديب نيت ايتدى سحر آشادى يارطى كون روزه توتدى ده-قارنى آچدى ايتدى ايندى منكا آلتى آيلق كناهمه كفارت بولسه ده يتار ديدى آشادى ❀(حكايت)❀ براو اوزى ننك بر دوستنه قاش سز يوزوك بولاك يباردى اول كشى يوزوكنى آلدى ايتدى رحمت الله تعالى آنكا اوجماحده توبه سين يابماغان سرايلار بيرسون ديدى ❀(حكايت)❀ براو ننك قزينه جاوچى كيلدى قز ننك آتاسى بيرماكچى بولدى نكاح مجلسنده قز ننك آتاسندان صوراديلار يافلان قز ننك نيچه ياشده قاچان توغان ايدى ديديلر اول كشى ايتدى من بلميم آناسى ايته تورغان ايدى اوراق بتكان كون توغدى ديب ديدى ❀(حكايت)❀ بر كشى رمضان آينده روزه سين آچدى اون بازينه توشدى ده ايكماك آشى آنى اوغلى كوردى ده قچقردى آنده كم بار ديدى آتاسى ايتدى قچقرما قچقرما آتانك فاسق اوز ايكماكين اوزى اوغرلاب آشاب اوتوراخدادان قورقماى آدمدن قورقا ديدى ❀(حكايت)❀ براو ايتدى بر وقتنى آطم چغوب كيتكان ايدى آطمنى ازلاركا چقدم بيك صووق كون ايدى بر ايوكا باروب كردم جماعت بلان نماز اوقوب تورالار آرالارنده بر قارت بار كولماكچان آياقلارى يالانغاچ اوزى تونكغان در در قالتراى ايته يارب بو صووق اوزاكمه اوتدى نماز اوقورغه قوشاسن كيوم بيرماى سن اكر من تموغلق بولسام حاضر كرت منى تموغغه ايچماصان جلنور ايدم ديدى براو ايتدى اى بابا نمازنك بوزولدى نماز ايچنده سويلاشدنك ديدى قارت همان ايته يارب كيوم بيرسنك بوتون عمر بويى نماز اوقور ايدم ديدى اوستنه براو كيوم كيتروب كيدردى لكن قصقه قارت ننك عورتين ده قابلامادى اوتوروب اوقى باشلادى همان ايته يارب بو اوتوروب اوقوغان نمازم اوچون عذرم بار قبله غه قاراب اوقييم طهارتسز صالقون صو بلان طهارت آلور حالم يوق اوزنك قبول ايت ديدى ❀(حكايت)❀ بر كشى جماعت بلان نماز اوقوغانده امام لارى (قل اراءيتم ان اهلكنى الله ومن معى) آيتن اوقودى بو كشى توردى ده قچقردى هى الله اوزنكنى هلاك ايتسون سننك بلان نماز اوقغانلار ننك نى كناهسى بار ديدى نمازداغى كشيلر همه سى نمازلارين بوزوب بيك كولوشديلر ❀(حكايت)❀ بر امام جماعت بلان نماز اوقى بر خاتون آنى طنكلاب تورا امام (فانكحوا ماطاب لكم) آيتن اوقودى بو خاتون يوكروب چقدى همشيره سى بار ايدى آننك يانه باردى ايتدى ياأختاه امام همه كشيلركا امر ايتدى تلاكان خاتونلارنكزنى نكاحلانكز ديدى كيلوب

منكا

منكاقول صوزماسونلار ديب من قاچوب چقدم ديدی ❊(حكايت)❊ بر مجرم اسملی
كشی امام بلان نماز اوقوغانده (الم نهلك الاوّلين) آيتن اوقودی مجرم آلداغی
صفده ايدی ايكنچی صفقه كوچدی ينه امام (ثم نتبعهم الاخرين) ديب اوقودی
اوچونچی صفقه چيكدی ينه امام (كذلك نفعل بالمجرمين) ديكاچ منم ده باشمنی
بتوره لر ايكان ديب مسجددن يوكروب چقدی براو اوچرادی يا مجرم نی حال ديدی
مجرم ايتدی مسجدده ايدم امام اوّلكی هم آخرغی صفلاردا غيلارنی هلاك ايتدی
مجرمنی ده اوشانداق ايتار من ديكان ايدی چغوب قاچدم ديدی
معلوم اولاكه هر بر ايسرته تورغان ايچملك حرام وهر بر ايسرمكلك حرام فعل
ايكانی قرآنده نيچه آيت بلان ثابت در ونيچه حديث لر باردر ❊(حكايت)❊
ابن الخطيب ديمشدركه جاهليت زماننده خمرننك حرمتنه نص كيلماسدن مقدم
خمرننك قباحتندن بيزار بولوب خمر ايچونی تاشلاغان كمسنه لردن بری قريش
اولوغلارندان عبد الله بن جدعان بركون اميه بن الصلت الثقفی بلان بزم مجلسی
ياصاب خمرننك بخاری دماغنه آشقاچ بر آچو بلان اميه ننك كوزينه صوقدی
كوزندن قان كيتوب آخر كوزسز قالامن خوفی بلان همان كوزين سورتوب
اوتوردی ايرته سی كون ابن جدعان اميه نی كوركاچ كيچه ده اوزی ننك ايسركلك
بلان نی قيلغانن بلماكانلكدن كوزنكا نی بولدی ديب صورادی اميه سكوت قيلدی
ايتمادی ينه صورادی آخر التماس قيلغاچ كيچه سن صوقغان ايدنك توكلمی
ديدی بن جدعان ايتدی استغفر الله من شول درجه كا قدر ايچوب ايسردم می
موندان صونك خمر ايچمامن خمر منكا حرام بولسون ديب اتقا قيلدی واميه كا
اون منك درهم اعطا قيلدی ❊(حكايت)❊ ودخی بری قيس بن عاصمدر آننك
سببی شويله بولمشدركه بر كيچه زياده ايسرك بولمق بلان اوزی ننك قزينه مواقعه
استاب قزی مونی سيزكاچ قاچدی ايرته سی كون آينوب قزين كورماكاچ قزم
قايده ديب صورادی ايتديلر سن كيچه نی اشلاكاننكنی بلاسن می ديب واقعه نی
سويلاديلر آندان صونك بو خمرنی ايچمامن ديب عهد قيلدی ❊(حكايت)❊ دخی
عباس بن مرداس ديكان كمسنه بر كيچه آی ياقتوسنده نزهتكاهنه چغوب كيف صفاده
سرحوش بولمق بلان يمين ايتدی آی نی يركا كرتماينچه موندان قايتمامن ديب اچوب
سرحوش بولوب بيوما كاباشلادی بلاسز ايسرك ننك يقلماقی بيك سهل بيی تورغاچ
يوز توبان يقلدی تورورغه حالی بولماغاچ طانك آتقونچه اولا كسه كبك شول
اورونده ياتدی ايرته بلان توروب آزراق آينوغاچ اوزی ننك بو قباحتن كوروب
منكانی بولدی بولای ديب صوراشقاچ واقعه نی خبر بيركانلرندن صونك غايت
خجيل بولوب ايمان غلاظ بلان آنطايتوب توبه قيلمشدر ❊(حكايت)❊ دخی

مشهور شاعرلردن نصیب اسملی کمسنه بر کون شام اولوغلارندان بری‌ننك حضورینه باروب اول اولوغ آدم شعر ایت دیب نصیب‌غه امر ایتدی شاعر دخی غیر مکرر شعرلر ایتوب اول اولوغ کمسنه غایت محفوظ بولدی نصیب‌نی کوب انعام احسان بلان مسرور قیلغاندان صونك طعام حاضر بولوب برکا تناول قیلا باشلادیلار اول کمسنه ایتدی یا نصیب سننك آزراق کونکل آچاتورغان نرسه‌نی ایچماکا میلنك بارمو دیب شراب ایچماکا تکلیف قیلغاچ نصیب دخی ای امیر بدنم‌ننك تیرسی قارا برزنجی من وخلقتم ویوزم بر ایام‌سز صفتلی‌در بو نفرتلی حالم بلان دولتنکز مجلسنه ذات عالی‌نکز بلان برکا اوتوروب طعام تناول ایتماکا مستحق بولدم علمم وعقلم‌منی بودرجه‌کا واصل قیلدی من بو دولت‌کا سبب بولغان عقلمنی کیموته تورغان نرسه‌نی سوءای من واستامای‌من زنهار تکلیف قیلماسه‌نکز له دیب اعتذار قیلغاچ کمال استحسان بلان ینه عطا اوستنه عطا قیلدی ❊(حکایت)❊ حجاج بن یوسف عراق ایالتنه والی چاغنه ولید خلیفه حضورینه بر مصلحت اوچون کیلکانده ولید طعام آشاب اوتورور ایدی حجاج‌غه ایتدی (هل لك فی الشراب) یعنی شراب‌قه میلنك بارمو دیب تکلیف قیلدی حجاج ایتدی ای امیر المؤمنین امرنکا مخالفت ایته آلمای‌من لکن من عراق ایالتنه خلقنی شراب خورلقدان منع ایتمش ایدم اوزم طیولماغان اشدن خلقنی اشلامه‌نکز دیب طیمقنی کریمه کورامن الله تعالی (وما ارید ان اخالفکم الی ما انهیکم عنه) ودخی (اتامرون الناس بالبر وتنسون انفسکم) بیورمشدر دیب اعتذار قیلدی ❊(حکایت)❊ ضحاك بن مزاحم بر شراب خورغه (ماتصنع بشرب النبیذ) یعنی شراب ایچوب نی اشلای‌سن آننك نی فایداسی بار دیدی اول اچکوچی ایتدی معده‌ده آشاغانمنی سنکدره کیفمنی خوشلاندرادر دیدی ضحاك ایتدی طعامنکنی هضم قیلغاندان آرتوغراق دخی دیننکنی وعقلنکنی هضم قیلمایدرمی دیب ایسرتکچ‌ننك منهیات‌قه موءدی وعقل‌ننك نقصاننه سبب بولماقن بلیغانه سویلامشدر ❊(حکایت)❊ ابن ابی الوفا قومن شراب خورلقدان نهی قیلوب

الایا لقومی لیس فی الخمر رفعة　　فلا تقربوا منها فلست بفاعل
فانی رأیت الخمر شیئا ولم یزل　　اخو الخمر حالا لاشرار المازل

دیمشدر یعنی ای قوم اکاه بولونکز که خمرده رفعت یوقدر یعنی خمر کشی‌نی آلغه تابا ایلتمایدر وادم‌کا درجه بیرمایدر بلکه خور وذلیل ایته‌در صاقلاننکز یاقن بارمانکز کوراسز من خمرنی ایچمای‌من زیرا من خمرنی شویله کوردم وجزمم ویقینم شویله‌درکه شراب‌قه وخمرکا ملازم ودایمچیلق قیلغوچیلار یاوزلار منزلنه کرورلر وقباق‌خانه‌لرده بولورلار یخشی اورونلارده بولماسلار یخشی خدمت

تابماغاچ

تابماغاچ عاجزانه کارخانه‌لرکا کرورلر زیاده قباحت یرلرده بولورلار دایم خورلقنك بولورلار دیمکدر * حسن بصری رحمة الله علیه دیمشدرکه اکر عقل جوهری دنیا بازارلارنك صاتولا تورغان نرسه بولسه ایدی خلق عقل‌ننك بازارین شول قدر یوقار وچقارورلار ایدی که خراجاتی وآقچه‌سی یوق کشیکا اصلا عقل‌لا کماس ایدی که بیله نفیس نرسه‌ده حال شولای ایکان اول نفیس نرسه‌نی وقیمتلی جوهرنی فسادقه صرف قیلغوچیلارغه یعنی عقلنی کیتاره‌تورغان قباحت خمرنی آقچه‌بلان صاتوب آلغوچی بدمشرب‌لرکا تعجب قیلنور دیمشدر رضی الله عنه * پیغمبر علیه السلام ایتدی (من بات سکرانا بات للشیطان عروسا) ترجمه‌سی یوقاریك کیچمش ایدی ودخی (الخمر داعیة علی کل شر) انجیلدن آلنمش سوزدر * خمر ام الخبائث آطالمش‌درکه هرنی قباحت ویاوز اشلر ایچملکدن توغار * خمرننك مذموم نرسه بولمقننك بر شاعر

بلوت النبیذیین فی کل بلدة　　فلیس لاخوان النبیذ حفاظ

اذا دارت الارطال ارضوت بالمنی　　وان فقدوها فالوجوه غلاظ

قطعه‌سین نظم ایتمشدرکه هر شهرده خمر چیلربلان وایسرتکچ اچوب ایسرکوچیلر بلان مبتلا بولدم یعنی خلق آراسنك ایسرتکچ بولغان هرتورلو ایچملك شایع بولوب هرکم شرابخورلق بلان مبتلا ایکان من دخی آلارغه‌قاتوشوب بالضرور وچاره‌سز ایسرکلك بلاسنه‌اوغرادم شراب‌خورلارده منهیاتدان صاقلانو یوقلق سببلی من دخی آلارغه مقارنتم بلان اهل فجوردن بولدم اکرده آلارغه مخالفت ایتوب مجلسلرینه‌کروب ایسرتکچ ایچماسام من‌دن یوزچویروب بیزارلر اما شراب مجلسنك آلاربلان عیش‌نوش ایتسام مقصودلاری اوزره من‌دن راضی بولوب التفات قیلورلار لکن موافقت قیلسام دنیاوآخرت سلامت بولمقنی سد قیلور مخالفت ایتسام سهولت معاش‌کا مانع برحالدر اوشبو ایکی‌وجه‌دن ایچملك بر بلادر دیمکدر * مقارنت وموافقت بلان خلق بوزولوب بتدی درواقع همشهرلرینه اتباعا کوب نامشروع نرسه‌لر پیدا بولمشدر توزالمکی هیهات ثم هیهات* بر حکیم ذوفنون دیمشدرکه (ایاك واخوان النبیذ فبینا انت متوج عندهم مخدوم مکرم معظم اذا زلت بك القدم فحروك علی شوك السلم) یعنی لازم بولسون سنکاخمر دوستلارندان وایسرتلچدن صاقلان که شراب مجلسنك یانلارنك چاغنك عزتلو وحرمتلو ایکان سن بناکاه آیاغنك سورتونسه سنی بلاوزحمت تیکانا کنه‌سوراب تاشلارلار تفصیلی بودرکه‌شراب مجلسنك بولغانلار بربرینه محبتلو کورنما کلری عقلنی کیتارکوچی ایسرتلچ بولملق جهتندندر اخلاصا توکلمدر سنکامیل ایتما کلری وسنی مجلسلرینه قبول ایتما کلری فقطخمر جهتندن بولوب وفاسز لقلارندان سن بر بلاکا کرفتار بولغان وقتك سنی خلاص

قیلماغه غیرت ایتماسلر حتی فی الحال سنی تیران راك بلاکا توشرماکاسعی قیلورلار دیمکدر دخی بو معناده بر مجرب شاعر دیمشدر که

وکل اناس یحفظون حریمهم ولیس لاصحاب النبیذ حریم
لئن قلت هذا لم اقل عن جهالة ولکننی بالفاسقین علیم

خمر مجلسداشلاری آدمنی حیواندان تفریق قیلوب هرکم اوزی‌ننك ناموسین صاقلامق قیدنده بولماقن محافظه قیلماسلار یعنی هر بر منهی اش‌کا مرتکب بولغان کشی اوزینه مجلسداش واوزینه اهل کوب بولقنی تلاکانی بدیهی منزلنده‌در (بو سوزینه تفصیل‌نی اقتضا قیلسه‌ده بولای‌ده فهملامك ممکن) اول خمر مجلسنده بولغانلارننك بو حالده ایکانن بلماینچه ایتمادم بلوب ایتدم هرنی فاسقلارننك فسق مجلسنده کورکان معامله‌لرندن استدلال قیلوب یقین حاصل ایتکاندن صونك سویلادم دیمکدر *بو صورتده آلاردان یراق بولوب آلارغه قاتوشماینچه سلامت دارین‌نی ملاحظه قیل (وکونوا مع الصادقین) نص شریفی اوزره الله تعالی‌ننك امرینه جان وکونکلدن امتثال قیلوب اهل صدق و تقوا ایتاکلرینه ایکی قولنك بلان یابوش دیمك اوزره حکیمانه بر نصیحتدر (الخمر مصباح السرور ولکنها مفتاح الشرور) یعنی خمر دنیاده شادلق کیچلرین یاقتورتقوچی بر قندیل بولسه‌ده شول دنیاده اوق یاوزلق ایشکیننك آچقچی بولوب آخرتده عقوبتکا صالغوچیدر دیب مستطرف بو باب‌نی تمام قیلوب اللهم تب علینا وعلی العصات و المذنبین برحمتك یا ارحم الراحمین دیب دعا قیلمشدر

حسن بصری حضرتلری (ضحك المؤمن غفلة من قلبه) دیمشدر یعنی ضحك وکولکوکا سبب بولغوچی مزاح کشی‌ننك عقلی غافل بولمقندان نشاءت ایتار اوزی‌ننك عقلندن غافل بولماغان مؤمن هیچ بر کولماس چونکه عاقل مؤمن ایکی دنیاننك حالن وانجامن تفکردن خالی توکلدر برکسنه که دنیاننك تغیرین وفانی ایکانن یقینا بلکان حالده آخرتحقنده دخی اهل نعیمدنمی اهل جحیمدنمی بولاچق بولارنی فکر ایتسه کولماس بلکه یغلار وکویونوچلی یورور دیمکنی منتجدر رضی الله عنه ❁(حکایت)❁ بر کیچه بر عرب اوزی‌ننك خیمه‌سندن چغوب صحراده یورکان وقتده بر یاش قز راست کیلوب بو عرب قباحت اشنی قصد قیلغانده قز عفیفه بولمق جهتندن و اهل بلاغت بولمق جهتندن عرب‌ننك بو حرام اش‌کا میلن ردقیلوب ای‌کسنه سننك فی الحقیقه دیننکدن واعظ وناصحنك یوق‌در یعنی اکرده دیننك بولسه ایدی علم ازلیسی بلان جمیع اشیانی محیط بولغوچی الله تعالی حضرتی‌ننك قللارینه بولغان امرونهین بلوب بومعامله‌کا جرأت ایتماس ایدنك لکن عقلنك یوق ایمش اکرده عقلنك بولسه ایدی بو حیاسزلقنی ایتمه دیب عقلنك سنی منع قیلور ایدی دیب بو

بلاغتلی سوزلرین سویلاکاچ عرب (والله مایرانی الاالکواکب) دیدی کمانی اوزرەقزنی الزام قیلور من دیب بزنی یولدوزلاردان غیر کمسنه کورماس مونچە آولاقدر دیدی واقعابلماکلکی ضرور بولغوچی الله تعالی ننك صفة ازلیەسندن علیم صفتن بلماکان قزننك ظننه موافق کورساتدی آندان صونك اول درۀ فریدە (یاهذا این ملوکبها) دیدی یعنی ای کشی آلارننك یولدوزلاندرغوچیسی قایدە وخالقی بولغوچی الله تعالی قایدە هرنی نرسەنی بلوب کوروب تورمایدرمی واول الله تعالی دن قورقمای موسن دیدی عرب بوجواهر کبك سوزلرنی ایشتوب خجیل بولوب بوسوز مزاح جملەسندن بولماسەده نی ایتورکابلماکاچ (انما کنت مازحا) دیدی یعنی من سنکا مزاحلب کنه ایتکان ایدم دیدی اول دختر بلیغه

فایاك ایاك المزاح فانه یجری علیك الطفل والدنس التذللا

ویذهب ماءالوجه بعد اختفائه ویورث بعد العز صاحبه الذللا

دیدی کناه بولماغان اوروندە مزاح ننك درستلکنه دلیل پیغمبر علیه السلام دخی مزاح قیلور ایدی بس رسول الله صلی الله علیه وسلم ننك مزاحی شول حکمت کا مبنیدرکه امتلری هدایت و ارشادینه اقتدا بلان ماٴمور بولماقلارندان اکرده امتلرینه آچق یوزبلان کورنمای نچه دایم عبس وچتق یوزبلان ملازم بولسه امتلری ننك اقتداسی کویا جبرا شیکللی بولمق لازم کیلور ایدی وبوتعبس آدم ننك طبیعتنه مخالف نرسه بولماقندان امتکا نوع مشقتنی مستوجب بولور ایدی بس کمال کرم ومرحمتندن امتلرینه تعلیم اوچون کاها مزاح قیلور ایدی تاکه امت دخی مقبول بولغان مزاحنی اجرا قیلوب مزاجلرین ترویح ایتسونلر اوشبو نکار بناٴ واعظلر مجلسلرندە وعظ ایتوب خلقنی یغلاتورلار آندان صونك لطیفەلی سوزلر بلان یواتورلار * مزاح ننك سنت ومرخص بولغانی حقندە آلتی حدیث باردیب مستطرفدە یازار ❁(حکایت)❁ پیغمبر علیه السلام ننك صحابەلرندن نعیمان دیکان کمسنه بیك مزاحچان کشی ایدی ولطیفەغه غایت مایل ایدی بر صوغشدە شهید بولدی پیغمبر علیه السلامغه آننك شهید بولغان خبرین کیتوردیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی بیچاره اول اوجماحقەده کولەکولەکروردیدی * آننك لطیفەسندندر برکون پیغمبر علیه السلامغه برعربدن بر دینارلق بال صاتوب آلوب کیتوردی وعربنی پیغمبر علیه السلام ننك خانەسنه قدر بالنی کوتارتوب کیتورتدی بارکرتوب بیر آقچەسین بوکشی دن آل دیب کیتدی پیغمبر علیه السلامغه بوقصه معلوم بولغاچ نعیمان نی چاقروب ای نعیمان بواش کاسنی نی نرسه تحمیل قیلدی دیدی نعیمان ایتدی جنابنکزکا عرض عبودیت وهدیەنی قصد ایتدم لکن یانمدە ثمنم یوقلغندان جملەمز ننك دنیاو آخرت محتاج الیەمز بولغوچی

افندمزکا حواله قیلدم دیدی پیغمبر علیه السلام تبسم ایتوب عربکا دینارنی بیروب یباردی وهدیه‌سینی قبول ایتدی ونعیمان‌نی مسرور قیلدی ❁(حکایت)❁ سعید بن جبیر حضرتلری وعظ ونصیحت مقامنده عذاب وعقاب حاللرین سویلاشوب کمال تأثیرندن خلقنی یغلاتور ایدی آننك صونکنده مطایبه ومزاح قیلوب دخی خلقنی کولدرر ایدی ❁(حکایت)❁ اعمش دخی مزاحچان کشی ایمش حج کا بارغانده توه‌چیسی بلان بر خصوصده قچقروشوب تاپاق بلان صوغوب توه‌چی عربننك باشین یاردی یولداشلارندان برسی یا ابامحمد محرم کشیکا باش یارمق لایقمیدر دیب اعتراض قیلغاچ مزاح طریقنچه (اتمام الحج ضرب الجمل) دیب مزاح قیلمشدر * شطرنجه * امام ابو یوسف قاشنده کاها شطرنجه اوینامق مباح منزلنده‌در اکر اوتوش بولوب مداومت اوزره بولسه وواجبلردن بر واجبکا ضرر کیتورورلك بولسه بالاجماع حرامدر دیب در المختارده مذکوردر * ابو القسم دیمشدرکه بر کسنه بای بولوب شطرنجه اویناب فقیر بولمای قالغانن کورمادم دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر شطرنجباز بار ایدی اولوم سرخاوی تیوب محتضر حالنده شهادت کلمه‌سی کیتوراچك یرده شاه‌مات دیب جان تسلیم قیلمشدر العیاذ بالله ❁(حکایت)❁ بر فقیر اولوم سرخاوی حالنده اقرباسندان یاننه‌جیولغان آدملر ای فلان حالنك ناچار ایماننکنی ایت دیکاچ اول بیچاره های شول اولوم حالنده‌ده ایمانا بلان آبدراتالارله دیمش * منقولدرکه شطرنجنی هند حکیملرندن بر حکیم هند پادشاهلاری اوچون ایجاد قیلمشدر شطرنجنی ایجاد قیلغاندان صونك پادشاه بو حکیمکا ایتدی بو هنرنکا کوب مراحسان قیلایم دیدی حکیم ایتدی ای ملك مونك آلتمش دورت خانه‌سی باردر اوّلکی خانه‌کا بر بوغدای حبه‌سی قویوب هر خانه‌ده کی‌ننك ضعفی آننك یاننداغی خانه‌کا قویولوب نهایتنده کی خانه‌ده جمع بولغان حبه‌لردن آرتوق تلامای من دیدی مونی سهل حساب لاب بیرلسون دیب امر قیلدی صالوب قارادیلار دنیاغه صغماس مرتبه‌سنه ایرشدی پادشاه بو ماده ایجادندان بالا هنر یوقدر دیب مظهر کرم قیلمشدر *

معلوم اولاکه نوادرات خصوصنده علیحده بو بر روضه‌در ❁(حکایت)❁ منقولدرکه بر عرب اوزی هم آشی هم ایشه یعنی صچا هم کیومندن بتلارین چوبلاب چوبلاب آتا بو حالنه تعجب قیلوب بر کشی ای قرنداش سننك بو نی اشنکدر دیب صورادی عرب ایتدی یه منم بو اشم یخشی تدبیر توکل میدرکه تعجب ایتارسن ایسکی‌نی چقاروب یانکانی کرتوب دوشمانلارمنی بتورامن دیدی ❁(حکایت)❁ بر عربکا ایتدیلر ایمدی رمضان شریف کیلدی دیدیلر عرب ایتدی (والله لابددن شمله بالاسفار) دیدی یعنی والله تیمه کیلسون من آننك جمعیتن سفر بلان البته

پریشان قیلورمن دیدی توریه قبیلندندر ❋(حکایت)❋ برجاهل عرب برقاری قرآن اوقغانده (الاعراب اشد کفرا ونفاقا) آیتن ایشتوب کرچه قران آیتی ایکانن بلماسه ده وایشتکانی بولماسه ده اوزی عرب بولق جهتندن لفظننك معناسین فهم ایتوب بوقاری بزنی هجو قیلدی دیدی آندان صونك (ومن الاعراب من یؤمن بالله والیوم الآخر) آیتن ایشتکاچ ضرر یوق ایکان هجودن صونك عربلرنی ماقتاب ده قویدی بزننك شاعرلرمز کبك دیدی

هجوت زهیرا ثم انی مدحته　　وما زالت الاشراف تهجی وتمدح

دیب ثنا ایتدی * یعنی من زهیرنی هجو ایتوب آندان صونك مدح ایتدم منم هجوم آننك شائنه مخل توکلدر زیرا شریف قوملر هجو بلان مدحدن خالی بولماسلار دیمکدر ❋(حکایت)❋ برعرب اهل کرمدن یزید بن مزیدننك دسترخانغه حاضر بولوب یزید اول عربنی دخی اکرام وضیافت قیلمق قصدی بلان آزراق طغزلانوب اوتورسه نکزله بوقوناقنی ده صیدرایق دیدی اول عرب ایتدی زحمت چیکمانکز منم باولارم ترته لرم اوزوندر یتوشورمن دیدی یعنی قوللارم اوزوندر صوزولوب آلورمن دیدی بس کشیلر آرقلی دسترخانداغی نعمتکا قولون صوزغان ایدی کوچ کیلوب برضرطه قیلدی یزید بالضرور کولوب ای قرنداش عرب آخر برباوننك اوزولدی بوغای که برنرسه اوزولکان تاوش ایشتولدی دیکاچ دسترخان ایلانه سنداکی خلق کولوشوب آشاولارین اونوتدیلار ایچلری قاتوب قایسی قایا کیتوب اوتورغاچ بوضراط عرب خلقننك کولوشکانن قولاغنه آلماینچه قورصاغی ننك جیلن بوشاتوب اورننه طعام توتوروب راق اوزی ده کوله کوله طاماغن تویدروب کیتمشدر ❋(حکایت)❋ علمادان بر بلیغ وشاعر کسنه ننك مطایباتندندرکه اول کسنه اخلاق حمیده بلان متصف وجوماردلق ایاسی برآدم بولوب برکون دوستلارندان اولوغ کچی بای فقیرنی همه سین جیوب دسترخانغه نعمت حاضرلب ضیافت قیلدی طعام تمام بولغان دان صونك صحبت ومسامره قیلوب اوتورغانده بر قارتننك باوی اوزولوب بر طاوش چقدی یعنی ضرطه قیلدی لکن مونی خانه ایاسندن غیرکشی ایشتمادی اول قارت دخی براوده طویمادی دیب کمان ایتوب بریارطی ساعت قدر اوتکاچ خانه ایاسی ساعتن آلوب قارادی اول ضرطه ایاسی افندم ساعت نیچه دیب صوراغاندان صونك خانه ایاسی دخی ساعتنه قاراب بارماغی بلان بش اون یکرمی دیب صاناب افندم سز ضرطه قیلغانغه تمام یارطی ساعت بولش دیکان ایدی مجلس اهلی همه سی دفعة قهقهه کوتاردیلر بوبیچاره ضرطه ایاسی براوده طویمادی دیب سویونوب تورغاندا اضحوکه بزم بولش علیه الرحمة ❋(حکایت)❋ جماع کا مخلص برعربکا

ایتدیلر افندم سن بیك کوب جماع قیلاسن دیب ایته‌لر حکیملر سوزنچه کوب
جماع ننك کوزکا ضرری بار در دیدیلر عرب ایتدی (فلیت بصری علی ذکری)
دیدی ❊(حکایت)❊ بر جاهل عرب براوننك ایار اوزانکی سندن غاشیه‌سن
اوغرلاب جهریه نماز اوقور وقت ایمش مسجدکا کردی امام فاتحه سوره‌سندن
صونك (هل اتیك حدیث الغاشیة) سوره‌سین قوشدی عرب نادان یا امام نی سویلارسن
دیب ینه (وجوه یومئذ خاشعة) آیتن اوقوغاچ هی مه‌نکز غاشیه‌نکز نی آلونکز آننك
اوچون یوزم خاشع بولماسون دیب آتوب مسجددن چقوب کیتمش ❊(حکایت)❊
برعرب اهل عبادتدن برنیچه کمسنه اوطروب عبادت بلان قیام لیل ننك
فضیلتن سویلاشوب اوتورغانده یانلارینه باردی بو عربکا ایتدیلر یا عرب سن
دخی کیچه‌لر اویاغ تورامی سن تونله اوقی تورغان وردلرنك بارمی دیکاچ بلی بار
دیدی نی اشلای سن دیدیلر عرب ایتدی تورامن استبراغه چغامن بول ایتامن
تیزاك ایتامن دیب ذکری مستهجن بولغان فعللرنی فلان ایتامن ینه یاتوب
یوقلای من دیب مسخره‌لك ایتمشدر (صفرت العبارة واشربت) فتامل❊(حکایت)❊
دخی عربلردن برعرب جاریه صاتوب آلمق اوچون بر شهرکا باردی جاریه بازارینه
چغوب برجاریه صاتولاشوب تورغانده دلال اول عربکا دوستلق غرضی بلان
قولاغنه ای قرنداش بو جاریه‌ننك اوچ تورلو عیبی باردر اکر راضی بولسانك آل و الا
آلمادیدی عرب ایتدی نی عیبلری بار دلال ایتدی برعیبی بودر که نیچه کونلر
غایب بولوب تورا ازلب تابوب قایتالار دیدی عرب ایتدی بو سوزنکدن مرادنك
قاچا دیماکچی سن دیدی دلال ایتدی بلی عرب ایتدی من کچکنه قرمسقه‌نی ده
قومده ازی بلان تابامن بو جاریه‌نی ده ازندن تابارمن دیدی ایکنچی عیبی نی در
دیدی دلال ایتدی یوقلاغانده کوب تاچیلار تاموزادر دیدی عرب ایتدی
آستنه بول ایته دیماکنکدر دلال ایتدی بلی عرب ایتدی ایتسه ایتسون توشاکه
بول ایتار دیب قورقار ایدم من ده توشاك یوقدر حیمه‌مده تو پراق طولو تلاکانچه بول
ایتسون دیدی اوچونچی عیبی نی نرسه دیدی دلال ایتدی کوب وقت برنرسه
بلان اوینای دیدی عرب ایتدی بلکه اوغری دیکان سوزنکدر دیدی دلال ایتدی
بلی عرب ایتدی من ده آوزینه قابارغه‌ده نرسه تابماس اوغرلار نرسه قایده قالدی
دیب جاریه‌نی آلوب کیتدی ❊(حکایت)❊ برعرب اوزی ننك برحاجتی اوچون
حجاج حضورینه کیلوب طعام وقتی ایدی حجاج بو عربنی دخی طعام آشاماغه دسترخانغه
دعوت قیلدی برنیچه تورلو طعام آشاغاندان صونك حلوا کیتورلدی عرب
حلوادان برلقمه آلوب تناول قیلغاچ حجاج ایتدی کمده‌کم بو حلوادان بر دخی
لقمه آلسه موینون اوردرورمن دیدی حجاج ننك قتل بابنده مزاحی ده چن غه

کیتمگی مجرب ایدی مزاح ایکانی ظاهر بولسه‌ده قورقوب بو مجلسده کی بارچه آشاوچیلار قاشقلارین قویدیلار عرب دخی قاشغین قویوب کاه حجاج‌ننک یوزینه کاه حلواغه قاراب تورغاندان صونك ای امیر المؤمنین یتیم بولوب بالالارم قالا بالالارمنی تاشلاما الله اوچون کوز قولاق بول دیب جاننداان امید اوزوب طمع بلان قولون حلوا طاباغنه صوزوب حلوانی آشی باشلاغاچ حجاج وغیرلری دخی ایچلری قاتقونچه کولوب بو عرب‌ننک حاجتن ادا قیلودان باشقه کوب صله قیلوب عرب‌نی مسرتکا واصل قیلمشدر ❁(حکایت)❁ علی رضی الله عنه بر عرب‌ننک نمازنی جینگل‌چه اوقوغانن کوروب دره‌سی قولنده ایدی عرب‌ننک یاننه باروب ای عرب نمازنکنی یانکاداان قیل دیب تعدیل ارکان بلان تکرار نماز اوقوتدی عرب نمازدان بوشاغاچ علی رضی الله عنه صورادی اوّل اوقوغان نمازنك یخشی ایدیمو صونکندان اوقوغان نمازنك یخشی بولدیمو دیدی عرب ایتدی اوّلکیسی یخشیراقدر وخیرلیراکدر حضرت علی ایتدی نی دن اوّلکیسی خیرلیراك دیب ایته‌سن دیدی عرب ایتدی اوّلکی نمازم حق تعالی رضاسی اوچون ایدی صونکغی نمازمنی قامچی‌دان قورقوب اوقدم دیکاچ علی رضی الله عنه عرب‌ننک جوابن تحسین قیلوب خنده بیوردی ❁(حکایت)❁ موسی اسملی بر جاهل عرب براوننک بر کسه آقچه‌سین اوغرلاب بر مسجددن اوتوب بارغانده نماز وقتی ایمش مسجدکا کردی امام احشام نمازین اوقوغانده (وماتلك بیمینك یاموسی) ایتن اوقودی اول عرب اوزینه خطاب قیاس قیلوب امامغه البته سن ساحرسن مه‌مونا دیب امام‌ننک آلدینه اول قاپچوق بلان آقچه‌نی آتوب مسجددن چغوب قاچمشدر ❁(حکایت)❁ اصمعی حکایت ایتمشدرکه برکون آطلانوب یوری تورغان توم چغوب کیتمش ایدی تومنی ازلارکا دیب صحراغه چقدم غایت صالقون هم یغمورلی کون ایدی عرب قبیله‌لرندن بر قبیله‌ننک حیمه‌سنه کردم بر نیچه جماعت اویله نمازی اوقورلار ایدی آرالارنده بر قارت اوستنه کیز بورکانوب تتراب نماز اوقور نماز ایچنده ایکان

ایارب ان البرد اصبح کالحا   وانت بحالی عالم لاتعلم
وان کنت یوما فی جهنم مدخلی   ففی مثل هذا الیوم طابت جهنم

نظمن ایتمکده‌در بس اول قارت‌ننک فصاحتنی یاراتوب مطایبه قیلاسم کیلوب ای شیخ آخر عمرنکا یتمش سن نمازنی ترك قیلماغه حیا ایتماسمی سن بو ایتکان کلمه‌لرنك نماز جنسندن توگلدرله باصادیدم اول قارت همان

ایطمع ربی ان اصلی عاریا   ویکسو غیری کسوة البرد والحر
فوالله لاصلیت ماعشت عاریا   عشیا ولا وقت المغیث والوتر
ولا الصبح الایوم شمس ضحیة   وان غیمت فالویل للظهر والعصر

وان يكسينى ربى قميصا و جبة　　اصلى له مهما اعيش من العمر

ديب نظم ايتدى اصمعى دخى بو شيخ ننك فصاحتن تحسين ايتوب اوستنكه كى كيومن صالوب اول قارتقه كيدردى ايمدى تور يخشيلاب نمازنكنى اوقو ديدى قارت دخى جبه نى كيوب طهارتسز اوتورغان يردن قبله غه قارشى نماز اوقور اصمعى ايتدى اى شيخ طهارتسز نماز درست بولورمى ديدى درحال شيخ دخى

اليك اعتذارى من صلاتى خاشعا　　على غير طهر موميا نحو قبلة
فمالى ببرد الماء يارب طاقة　　ورجلاى لاتقوى على ثنى ركبتى
ولكننى استغفر الله شاتيا　　واقضيها يارب فى وجه صيفتى
وان انا لم افعل فانت محكم　　بما شئت عن صفقى ومن نتفى لحيتى

ديب برنيچه شعر ايتدى يعنى قبله غه قارشو توروب طهارتسز اشارت بلان خاشعا قيلغان نمازم اوچون اعتذار قيلامن كه بدنم ننك ضعيفلكى بلان وصوننك صالقونلغى بلان طهارتكا قدرتم يوقدر اكرده طهارت آلسام هلاك بولورمن ديب قورقامن شوننك اوچون طهارت آلمادم ياز بولغاچ جلى صو بلان طهارت آلوب بونمازمنى قضاقيلورمن ديب نيتكه من ايمدى عذرم بودر كه حق تعالى دن مغفرت اميد ايتامن حكم واراده الله تعالى ننكدر عذرمنى قبول ايتسه ده وقبول ايتمايچه صقالومنى يولقوب بتورسه ده هيچ سوزم يوق يعنى تلاسه مغفرت ايتار تلاسه عذاب ايتار حكمنه راضى من ديب اصمعى كا عذرين بلدرمش و اصمعى آننك بلاغتنه تحسين قيلوب وداعلاشوب كيتمش ❁(حكايت)❁ دخى اصمعيدان منقولدر عراق عرب اهاليسندن برنيچه ياش مسافرلر برمنزلده توقتاب آشاب ايچوب اوتورغانده يانلارينه عرب دن برعجوزه خاتون كيلوب توقتادى بولار بو عجوزه نى مرحباقيلوب بر آز طعام بيروب آشارغه اوتورتديلار ودخى نبيذ اتدان بركاسه خمر ايچرديلار قارچق ننك بر آز باشنه كيتوب كوله باشلادى ايكنچى برقدحنى بيرديلار قارچق آنى دخى ايچدى قزاروب وقزوب ينه آرتوغراق كولماكا باشلادى اوچونچى قدحنى دخى توتدرديلار عجوزه يخشى راق سويلاشه باشلادى يكتلرننك اويون كولكوسنه قاتوشوب اى يكتلر عراقده سزننك خاتونلارنكز نبيذ اتدان اچالرمى ديدى بلى اچالر ديديلر اول عجوزه بليغه آلارغه (زنين ورب الكعبة وان صدقتم لما فيكم من يعرف ابوه) ديدى يعنى تاء كيد اوچون قسم ايتارمن كه اول سزننك خاتونچقلارنكز البته زنا قيلورلار اكر بو سوزنكز حق بولسه آرانكزده آتاسى معلوم كمسنه يوقدر ديب يكتلردن مسخره قيلوب كولوب كيتدى ❁(حكايت)❁ بر بليغه عرب خاتوننداان صوراديلار ايرننك صفتى وعملى نى كيفيتده در بزكا تعريف قيل ديديلر اعرابيه ايتدى (غصبة ينفخ فيها الشيطان فلا يرد امرها)

دیب قصقه‌غنه ایتوب تعریف قیلدی یعنی اول اعضابر سنکردر آنی شیطان اوروب
ششندرمك بلان حکمی وامری رد قیلنماس دیب من‌ماهیته الی نهایته کوزال
تعریف ایتمشدر ❁(حکایت)❁ برکون هارون الرشید خلیفه عیسی بن جعفر
ودخی فضل بن یحیا برکا صورت آلوشدروب تفرج قیلمق اوچون صحرا طرفنه
چقدیلار کوردیلر قارشولارینه برعرب آطنه آطلانوب شهرکا تاباکیلور عرب‌ننك
کوزندن یاش آغار فضل ایتدی بوقارت‌کشی دنیا کورکان‌کشیدر رخصت بولسه
من بوقارت‌بلان سوبلاشوب برمزاح قیلایم دیدی خلیفه‌ننك رخصتی بولوب
قارت‌ننك یاننه باردی سلام‌بیردی ایتدی یاشیخ کوزنکدن یاش آغا ایمش
من‌سنکا دوا تعلیم‌قیلایم دیدی قارت ایتدی نی‌کوزال اش‌بولور ایدی من‌دخی
شهرکا دوا قیلدرمق قصدی بلان کیله‌در ایدم سویله ایکی کوزم سویله همان
دعامنی آل‌دیدی فضل ایتدی هوا یافراغی بلان دینکز توزانین آل چیکلاوك
قابوغنه صالوب قاتوشدر کوزنکا سرمه قیل دیدی قارت دخی ظرفادان ایمش
فضل‌ننك سوزی مزاح ایکانن فهملاب درحال آطی اوستندن کوتون صوزوب
بربیك اوزاق ضرطه‌قیلدی اوغلوم ایتکان دوانك‌ننك اجره‌سی بولسون آل‌جانم
دوانکزنی آرتدرسانکز بزدخی اجره‌سین آرتدرابیرورمز دیدی هارون الرشید بو
لطیفه‌بلان قارت‌ننك ضرطه‌سنه ایچی قاتقونچه کولوب قارت‌قه کوب عطیه قیلمشدر *
قاریلارغه وفقیه‌لرکا متعلق * یعنی باشقه اعلومدن بهره‌مند بولماغان قاریلار
وفقیه‌لر ❁(حکایت)❁ محمد بن عبدالله اسملی فاضل نقل قیلمشدرکه بر
کون عثمان بن ابی‌شیبه‌دیکان قاری‌یاننه بعض‌ظرفا بلان بارمش ایدك‌منکور
قاری حرمندن چغوب یانمزغه کیلکاچ ن‌والقلم قایسی سوره‌ده‌دیب بزدن‌سوءال
قیلوب غایت‌کولدردی ن‌والقلم سوره‌باشی‌بولوب سوره‌ننك اسمی ایکان‌قایسی
سوره‌ده دیب صوراماقی تعجب قیلاچق اوروندر ❁ (حکایت)❁ منقولدرکه
ابوالعینا اسملی برامیرننك خانه‌سنده برآز اهل علم وبلغا وظرفا جیولوب علم
وشعربابندان صحبت‌قیلوب اوتورورلار ایدی لکن‌بوغدای باشاقلاری آراسنده
باقرا شیکللی متعبسا اصلاسوز قاتماینچه اوتورور برکسنه بارایدی مجلسده‌کی
یارانلار مونك احمق ونادانلغن بوکیفیتندن تفرس ایتوب ای برادر قرآن
تفسیرندن وحفظندن حظنك بارمیدر دیب صورادیلار بس‌اول‌کسنه متکبرانه
های‌های قرآننی بلامن‌دیب نادانلغن‌بلدرکاچ ظرفانك بریسی امتحان اوچون
برعربی‌کلام توزوب اوقودی یاسیدنا بواوقغانم قایسی سوره‌ده‌در دیدی اول
کمسنه برآز فکرلب توردی‌ده بوسوز حم‌الدخانده‌در دیکاچ مجلس اهلی همه‌سی
قهقهه‌کولوشدیلار ❁(حکایت)❁ برنادان‌فقیه‌لردن برکسنه‌کا براو کیلوب یاسیدنا

رمضانده برکون عذرشرعی سز روزه‌منی بوزدم مونینك حکمی نی دردیدی مذکور
فقیه‌ایتدی اورننه ینه برکون روزه‌توت قضا قیل‌دیب جواب‌بیردی اول سائل
دخی برکون کیلوب ایتدی یافقیه قضانیتی‌بلان برکون روزه توتمش ایدم لکن
اول‌کون‌بازارغه چقوب‌یوروب ایومه‌قایتسام جماعتم مأمونیه‌دیکان حلوا پشرکان
ایمش آلدیمه کیتوردی من دخی طبولا آلماینچه اول‌حلوادان تناول‌قیلدم‌دیدی
بوفقیه‌ایتدی آنی دخی آخردان قضاقیل‌دیدی اول‌کسنه ینه کیلوب یافقیه بر
کوننی قضانیتی‌بلان روزه‌بولمش ایدم جماعتم مشمش حلواسی پشروب آلدیمه
کیتورکاچ آشامایچه حالم‌بولمادی دیکاندن صونك اول‌فقیه معظم بلکه نصف ضد
المقدم منم‌رأیم سننك‌قولنك‌بوغازنکا باغلانمقدر دیب صونکندان ایچکنه‌کنه‌ظرافت
کورسانمش‌بولسه‌ده تجاهل‌یوزندن ظرافت‌ایتمش دیمکدر ❋(حکایت)❋ لطیفه
سویلاکوچی‌فاضل‌کا برکون برکسنه کیلوب من‌حنبلی‌المذهب بر آدم‌من‌طهارت
آلوب‌نمازمنی اوقغاندان‌صونك اشطانمده‌بر یوشلك کوردم ایسناب‌قارادم‌تیزاك
ایسی کیلدی دیدی اول فاضل ایتدی هی افندم عافیتده بولغای‌سن جمیع
مذهب‌لرکا موافق ایتوب عمل‌قیلمش‌سن‌دیب ظرافت‌قیلدی*(محرر) محاضرات
کتابلارنده‌بالمناسبة‌یازلمش‌مسئله‌لرنی تحقیقده‌فقه کتابلارینه مراجعت‌ننك‌اخطارینی
لازم‌کوردم ❋(حکایت)❋ نحوییندن بر ادم خسته‌بولوب ظرفادان برکسنه آنی
عیادت‌کا باردی قایسی یرلرنك آورتا سرخاونك نی‌نرسه‌در دیدی اول نحوی
(حمة جاثیة نارها خامیة منها الأعضاء واهیه) دیدی بومردظریف دخی مقابلة بالمثل
قیلوب (لاسقاك الله بالعافیة یالیتها کانت القاضیة) دیمشدرکه‌اول‌خسته‌نحوی‌ننك
آوروی بیزکاك ایکان بوتکلف‌بلان بیان‌قیلغانن اوحشاتماینچه اول مرد ظریف
الله‌شفابیرسون‌اورننه‌عافیت تابما بیزکا کنك سنی‌اوترسون مأ‌لنده دعا ایتمشدر
ایکسی‌ننك‌ده کلاملرنده نوع اقتباس‌باردر ❋(حکایت)❋ برکون برخاتون بر
مسجدکا کردی کوردی منبرده برواعظ وعظ‌ایتورکه برکسنه فلان‌خاصیتلی کونده
برکون روزه توتسه بریل‌لق کناهنه‌کفارت بولوب مغفرت‌قیلنور دیکان وعظنی
ایشتوب های‌بوواعظ یخشی‌سوز ایتدی برکون‌روزه توتایم دیب ایرته‌کوسین
روزه‌نیت‌قیلدی یارطی‌کون‌بولغان‌ایدی قارنی آچوب طعام‌تقاضاسی‌بلان توقتا
ایندی واعظ بریل‌لق کناه‌غه کفارت بولور دیکان‌ایدی منم آلتی آیلق کناهمه
کفارت بولسه‌ده غنیمت دیب آوزین آچدی آشادی ایرته‌کا ینه یارطی کون
توتارمن‌ده اول واعظ‌کا باروب باغشلاتورمن توکال بر یل‌لق کناهمه کفارت
بولوردیدی ❋(حکایت)❋ برمجوسی مسلمان بولوب رمضان روزه‌سین توتقانده
عادتلانماکان‌کشی نفسنه‌کوچ کیلوب ایکماك آلدی‌ده اون‌بازینه‌توشوب‌ایکماك

آشاب اوتورغانده اوغلی آنده کشی بارین سیزوب باردی ده آنده کم بار دیب
قچقردی آتاسی ایتدی شاولاما آتانك کناه‌کار اوز ایکماکن اوزی اوغرلاب آشاب
اوتورا دیب آدم کولدرمشدر ❊ (حکایت) ❊ خلفاء عباسیه زماننده لطیفه
سویلاکوچیلردن برسالم دیکان کسنه بار ایدی آنکا براو تقصیر دعاقیلنکز دیب
قاش‌سز یوزوك بیردی سالم دخی قول کوتاردی ده الهی بو کسنه‌کا اوجماحده توبه‌سین
یابماغان سرای‌لار روزی قیل دیب دعاقیلمشدر ❊(حکایت)❊ محاضراتده مذکور
حمقا طائفه‌سندن برکسنه برکشی بلان مشترك بریورط صاتوب آلمش‌لار ایدی
برکون اول احمق اوزی‌ننك یارانلارینه ایتدی شول یورطده بولغان یارطی حصه‌ء
شایعه‌منی صاتماقچی بولدم تاکه آقچه‌سی بلان شریکمه تیکان حصه‌نی ده آلوب بوتون
یورطلی بولور ایدم دیب خلق آراسنده کولکو براقمشدر ❊(حکایت)❊ حمقادان
برکسنه‌ننك قزی بلاغت‌کا یتوب کفو خاطب‌دن یاوچی کیلکاچ بیرمك بولوب
امام نکاح اوقوغانده اول کشی‌دن صورادی ای فلان قزنك نیچه یاشده وقایو زمانده
وجودکا کیلمشدر دیدی اول کشی ایتدی بلمیمن حضرت آناسی اوراق اوستونده
توغدی دیب ایته تورغان ایدی دیب مجلس اهلی‌ننك ایچین قاتورمشدر
❊(حکایت)❊ هارون الرشید حضرتلری برکیچه براش خصوصنده فکرده قالوب
خفاچیلغندان کوزینه یوقو کرماینچه برتسلی تابولماس میکان دیب وزیر اعظم
بولغوچی جعفر بن یحیا البرمکی‌نی چاقرتوب ای جعفر براشنی فکرلب تورغاندان
صونك یوقوم قاچدی نی اشلایم دیدی جعفر کونکل آچا تورغان بعض سوزلرنی
سویلاب هارون‌غه برنرسه‌بلان تسلی بیرمك تلاسه‌ده خلیفه‌کا کشایش تام حاصل
بولمادی حیران بولوب تورغانده مسرور اسملی خاص معتبر خادم پیشکاهنده تورور
ایدی کولوب یباردی خلیفه‌او شبو خفاچیلقده ایکان مسرورننك کولکاننه طارلانوب
هی ادبسز منی استخفافمی قصد ایتارسن دیب عتاب قیلغاچ مسرورننك اسمی
ضدینه منقلب بولوب جان باشنه ساچرادی قورقوندان توسی کیتوب ای امیر المؤمنین
رسول الله‌غه قرابتنکز حقی اوچون بوکولمك مندن قصدا صادر بولمادی بلکه
اوتکان کون چغوب دجله طرفنه بارمش ایدم حسابسز خلق تماشاغه جیولمشلار
ایدی بوخلق نی‌کا جیولغان دیب بارسام ابن المغازلی اسملی برمضحك تورلو
مسخره‌لك‌لر سویلاشوب خلقنی کولدرمکده‌در حالا آننك سوزلرندن بری خاطرمه
کیلوب کولوب یباردم والعفو یا امیر المؤمنین دیب آیاغنه باش قویدی خلیفه
عفوبلان منقلب اسمن قایتاردی وایتدی ای مسرور تیزبار اول مضحکنی مونده
آلوب کیل دیدی مسرور درحال توروب کیتدی اول مضحك‌ننك خانه‌سین
صوراشوب تابدی ایتدی یامغازلی ایده سنی امیر چاقرور دیکاچ ابن المغازل دخی

سمعا وطاعة دیب یولغه چقدیلار مسرور ایتدی ای ابن المغازل سنی خلیفه
حضورینه شول شرط بلان آلوب بارامن اکرده سنکا امیر عطیه بیرسه تلثانی منکا
بولور ثلثی سنکا بولور دیب کیلوشدیلر خلیفه حضورینه کیلدیلر ادب وتعظیم
بلان خلیفه حضورنده توردیلار خلیفه ایتدی ای مضحك اکر منی کولدره بلسانك
سنکا بشیوز آلتون عطیه اکر کولدرماسنك اوشبو قاپچق بلان اوچ مرتبه صوغارمن
دیب یانلارنده درهم طولو بر قاپچق بار ایدی آنکا اشارت قیلدی مضحك اول
قاپچقنی بوش قاپچق خیال قیلوب عطیه طمعسی بلان اوچ مرتبه توکل اون مرتبه کا
راضی بولاچق بولوب قولا وفعلا خلیفه نی کولدرماکا اجتهاد قیلوب تورلو مضحکه لر
قیلدی اما هارون الرشید حضرتلری ضحك توکل تبسم ده قیلمادی بس مضحك بو
حالنی کورکاچ قورقو آلوب قالتراب آرقاسین قویوب صوقدررغه حاضر توردی
خلیفه ایتدی ایمدی بر وجه شرط ضرب قه مستحق بولدنك دیب اول قاپچوقنی
منك درهم مقداری آنچه بولوب مضحکنی بر مرتبه صوقدی قاچان که مضحك ننك
جیلکاسنه بر ضرب توشکاچ زحمتنه طاقت توتا آلماینچه قچقردی مسرور بلان قیلغان
شرطی کونکلنه کیلوب (الامان یاامیر المؤمنین اسمع منی الکلمتین) دیدی یعنی
امان بیور یاامیر ایکی کنه سوزم بار ایشت دیدی خلیفه ایتدی نی سوزنك بار
مضحك ایتدی ای امیر المؤمنین مسرور بلان شرط قیلمش ایدك اکرده امیر
نعمت بیرسه ده زحمت بیرسه ده کوبراکی مسرورکا آزراغی منکا بولماق ایدی یعنی
ثلثی منکا ثلثانی آنکا ایدی اوچ مرتبه صوقماغه شرط قیلمش ایدنکز من اوزمه
تیوشلی بر ضربه نی آلدم قالغان ایکی ضربه مسرور حصه سی در دیکاچ خلیفه صبرغه
مجالی قالماینچه تعجب قیلوب قهقهه بلان کولدی بو همه سنکا تیوش ایمش دیب
شول قاپچق بلان مسرورکا برنی بیردی مسرور دخی طاقت سز قچقروب والله ای
امیر قالغان حصه منی رضالغم بلان ابن المغازل کا هبه قیلدم قالغانن دخی آنکا بیر
دیکاچ بو سوزکا دخی خلیفه راحتلانوب کولدی کونکلی آچولوب هر ایکسنه بشار
یوز آلتون احسان قیلدی وجعفرکا دخی قیمتلی خلعت کیدردی رحمهم الله تعالی
❁(حکایت)❁ خلفاء امویه دن نوبت عمر بن عبد العزیزکا کیلکاچ یعنی خلیفه
بولغاچ خلیفه لکین قوتلامق اوچون هر اطرافدان کیلکان خلق آراسنده بر صبی
بالا بار ایدی بو بالا خلیفه مجلسنده سوز سویلاشه باشلاغانده خلیفه آنکا عتاب طریقنچه
ای بالا بو مجلسده سندن اولوغراق وسندن لایقراق آدملر باردر سن کچکنه کشی
صبر ایت اولوغلار سویلاشسون دیدی صبی ایتدی یاامیر المؤمنین اوزنکز
دیکانچه قدر وشرافت اختیار بلان یعنی قارتلق بلان بولسه ایدی بو مجلسده خلیفه
بولورغه هم سندن لایقراق کسنه لر بار ایدی سز خلیفه بولدنکز دیدی آندان

صونك

صونك خليفه واقعا قدر وشرافت اختيار بلان توكلدر ديب صبی غه رخصت بيردی صبی ايتدی ای امير المؤمنين بزلر هر قايسمز شهرلرمزدن سزلرنی حق تعالی بزلرکا خليفه قيلغانی ننك حمد وشكری اوچون كيلدك وسزدن عنايت اميد ايتوب ياكه سياستنكزدن قورقوب كيلمادك سزننك عدالتنكز آرقاسنده جور وظلملقدان ايمين لرمز ديدی بو صبی شكر وثنا اوچون كيلكان ايلچيلرمز ديكاچ عمر بن عبد العزيز ايتدی ای صبی منكا وعظ ونصيحت قيل ديدی صبی ايتدی ای امير المؤمنين آدميلردن بر فرقه باردركه الله تعالی ننك حلمنه ورحمتنه وخلق ننك مدح وثناسنه مغرور بولديلار سن دخی الله تعالی ننك حلمنه وآدملرننك مدحنه مغرور بولغانلار جمله سندن بولور ايسنك آياغنك سورتنور يعنی مزلتكا توشوب اول فرقه جمله سندن بولورسن كه الله تعالی آلارحقنده اوزی ننك كلامنده (ولا تكونوا كالذين قالوا سمعنا وهم لايسمعون) بيورمشدر ديدی آندان صونك عمر بن عبد العزيز اول صبی دان صورادی ای صبی سن نيچه ياشده سن ديدی صبی ايتدی ياامير المؤمنين ياشم اون ايكی بلان بارادر ديكاچ عمر بن عبد العزيز بو نظمنی اوقودی

تعلم فليس المرء يولد عالما وليس اخو علم كمن هو جاهل
فان كبير القوم لا علم عنده صغير اذا التفت عليه المحافل

ديدی يعنی سن علم اوكران زيرا كشی آناسندان عالم بولوب توغمايدر علمكا مصاحب بولغان كشی البته جاهل كمسنه كبك توكلدر علمی بولماغان كشی قوم ننك اولوغسی بولسه ده عالملر مجلسنده كچكنه وحقير كورنور ديمكدر ❁(حكايت)❁ منقولدركه هشام بن عبد الملك ننك خليفه لكی زماننده بر نيچه يل غايت آچلق بولوب خلق بارچه سی هشامننك دركاهنه جيولوب كيلديلر لكن هشامننك مهابتندن قورقوب بر مجلسده سوز باشلارغه براوده جرأت قيلمادی اول خلق آراسنده فصحادان درواس بن حبيب ديكان اون ايكی ياشار بالابار ايدی بوبالاغه هشامننك كوزی توشوب بوابلارغه امر قيلدی منم دركاهمه عرض بلان كيلكان كشی هر كم بولسه رخصت بير حتی صبی لار بولسه ده كرسون ديدی اول صبی بو رخصتنی ايشتكان زمان صاچراب كردی هشام آلدنده آياق اوزه توروب آلدينه غنه قاراب هشامغه اصلا كوزی بلان نظر صالمايچه ياامير المؤمنين اذن بولسه بر آز سوز سويلايم ديب رخصت صوراغاندان صونك هشام بو صبی ننك بو بهادرلغنه تعجب ايتوب ای صبی آتانكا رحمت نی سوزنك بار سويله ديدی بس صبی بلاغت وفصاحت بلان ای امير المؤمنين اوچ يلدركه بزلركا قحط وآچلق ايرشدی اوّلكی يل جانمزنی اريتدی ايكنچی يل وجودمز ننك ايتلرين آشادی اوچونچی يل سوياكلرمزنی نچكارتدی دولتنكز

خزینه‌سی مال بلان طولودر اکر اول مال‌لار الله تعالی‌نینک ایسه الله‌نینک بنده‌لرینه
اعطا قیلنکز واکر بنده‌لرنینک ایسه نی اوچون آلاردان منع قیلاسز واکر خاصة
اوز ملکنکز ایسه الله تعالی‌نینک مسلمان بنده‌لرینه صدقه بیورنکز زیرا الله تعالی
صدقه بیرکوچیلرکا دوچندان ایتوب جزا ومکافات ایتار (ان الله یجزی المتصدقین)
دیب سوزین تمام قیلدی قاچانکه هشام اول صبی‌نینک بو قدر بلیغ کلامن
ایشتکاچ (ما ترك لنا الغلام فی واحدة من الثلثة عذرا) دیب اهل بادیه‌کا رزق
اوچون یوزمینک درهم تعیین قیلدی آندان صونک صبی‌غه ایتدی ای صبی
خاصة اوزنک اوچون برمرادنک بارمو اجرا قیلایم دیدی صبی ایتدی بو مسلمان
جماعتی ایچنده فقط اوزم اوچون مرادم یوقدر دیکاندن صونک هشام دخی بو صبی‌غه
غایت التفاتنددان ای صبی ایمدی سن بو قومنینک خواجه‌سی بولدنک دیدی

❊(حکایت)❊ حجاج برکون فصحادان غضبان دیکان کمسنه‌نی کوب جهتدن تجربه
وامتحان قیلدی جمله‌دن برسی اوشبودرکه غضباندان صورادی یا غضبان عالم
کمدر وعاقل کمدر جاهل ونادان کمدر دیدی غضبان ایتدی عاقل شول کمسنه‌درکه
دینینه ودنیاسنه فایده‌سی بولماغان سوزنی سویلاماس وهر کم کا یومشاقلق وشفقت بلان
نظر قیلور وبراوکاده آچیغلانماس خیانت‌نی یاشرماس وخلقدن عذر استاماس
یعنی براو آننک قاشنده عیبلی بولوب آننک عذر تلاکانی کوتماس عذرندن مقدم
عفو قیلور لکن جاهل شول کشیدرکه سوزنده کوب یالغان وبوش سوزلر وطعامنده
منت وسلامنده صارانلق واولو الامرکا اطاعتنده یالقاولق واطاعت‌سزلك بولوب خلقغه
فاحش سوزلر بلان خطاب قیلوب ظلم وتعدی قیلغان کشی‌در دیدی حجاج ایتدی
خاتونلارننک وجاریه‌لرننک حاللرندن ومزاجلرندن منکا خبر بیر دیدی غضبان
ایتدی خاتونلارننک طبیعتی کاکری قابورغا سویاکلری کبکدر اکر توزایته
باشلاسانك صنوب کیته‌در همان کاکری کویونچه استعمال قیلمق لازم آلارننک
جوهرلری وذاتلاری باری آلار بلان مدارا قیلا بلوب توزکا کیلور مخالفتلری
واقع بولغانده آلت موافقت تدارک ایتوب یومشاقلق بلان تحصیل مرامنده
سعی ایتمك کیراکدر وآلار بلان یورطشنداغی اشلرده مشورت قیلغان کشی‌نینک
حالی وحیاتی مکدر بولور وآلارننک اینک عزیزراك وقدرلیراك بولغانلاری
عفیفه وپرهیزلری‌در اکر خاتونلار عفتدن توشسه اولاکسه ایسندن یامانراق
وکریهراکدر دیدی (عوام‌نداء قزلار اسمی قلدان نچکه قلدان توشدی بوقدان
صاصی دیماکلری اوشبوننک مفادیدر) بس حجاج بو جوابلاردان غضبان‌نینک
عقلن وفهمن تجربه قیلغاندان صونک ایتدی ای غضبان کرمان شاهی ابن اشعث کا
سنی ایلچی ایتوب یباراچك‌من آنده نی سویلارسن دیدی غضبان ایتدی اصلح الله

الامیر یا امیر آننك هلاکنه دلیل سوزلر وسزننك غلبه‌نکزکا خوفلی کلمه‌لر ایتوب
قورقوتورمن دیدی حجاج ایتدی من کمان قیلامن که منم یانمده ماقتانغاننك
شیکللی آننك یاننده یاکه طمع بلان یاکه قورقوب بیله ماقتانا آلماس سن دیدی
غضبان ایتدی کلا یعنی نی اوچون سویلاماس من اصلح الله لك یا امیر بلکه
سننك یاننکده سویلاشکانمدن هم آرتوعراق الله تعالی تل آچقچی بیرسه سوز
میدانند‌ه کینك لکنی اجرا قیلسام کیراك دیدی بس حجاج امر ایتدی غضبان
ایلچی لك سفرینه چغوب کیتدی حجاج ننك عادتی بو ایدی که بر یرکا ایلچی
یبارسه احوالن تجسس قیلمق اوچون آرتندان جاسوس کوندرر ایدی بناء علی
ذلك غضبان آرتندان هم خفیة بر جاسوس کوندردی قاچان که غضبان کرمان شاهی
اشعث کا واصل بولوب سفارتنی ادا قیلغانده اوزی ننك طبیعتنده بولغان خباثت
وخیانت اقتضاسنچه وعده‌سنه خلاف ایتوب اوزی ننك حجاج طرفندان ایلچی
بولوب کیلکانن افاده قیلدی و حجاج آنی عزل ایتاچکن (تغدی به قبل ان یتعشی بك)
دیب حجاجدان مقدم سن اوز مصلحتنکنی قارا اول مقاتله قیلماسدان ایلکاری
سن مقاتله ومقابله‌کا حاضر بول دیب حجاج ننك نیتن بلدردی ابن اشعث دخی
اسباب مقاتله‌کا اهتمام ایتوب غضبان‌غه خلعت کیدروب کوب هدیه وعطیه‌لر
بیردی * بس غضبان اداء سفارتنی تمام قیلوب یولغه چقدی کرمان ننك قوملق
وقاطی اسی صحراسنده کون ننك اسی وقتنده چادر قوروب یاتقانده قویاش ننك بیك
قزدرغان وقتنده بکر بن وائل قبیله‌سندن توه‌سنه آطلانغان حالده بر عرب صوصاب
غضبان ننك چادرینه کیلدی (السلام علیك ورحمة الله وبرکاته) دیب چادر آلدینه
توقتادی غضبان اول عرب ننك سلامن آلوب سلام بیرمك سنت وقایتارمق فرضدر
سلام الغان کشی هدایتده در آلماغان کشی ضلالتده در دیب عرب کا خطاب قیلوب
ای عرب نی مصلحت بلان کیلدنك دیدی اما عرب ایسه یالان آیاق یرننك
حرارتندن بر آیاغن کوتاروب بر آیاغن باصوب تورغان حالده مرادم ومصلحتم
بو قاطی اسی لکدن سزننك کولاکانکزده اکرامنکزنی وچادرنکزننك برکتینی
استارمن وامیدم حمایتنکزدر دیدی غضبان ایتدی منم چادرمدان ومنم کولاکامدن
اولوغراق چادر وکولاکا باردر آنی نی اوچون قصد قیلمادنك دیدی عرب ایتدی
اول چادر واول سایه نی روشلی سایه وحمایه‌در وقایده‌در دیدی غضبان ایتدی
ابن اشعث ننك قبه‌سی وسایه‌سی در دیدی عرب ایتدی اول سایه‌کا ایرشمك
مشکلدر بلکه ممتنع الحصولدر لکن بو چادرغه کرمك سهل وآندان کینکرا کدرطاطو
بولساق صیارمز دیدی غضبان ایتدی بو چادرغه اشعث چادرینه کرمکدن قیونراقدر
دیب قاطی قاطی سویلاکاندن عرب آچیغلانوب ای الله ننك قلی سن کم سن

نی اسملی سن دیدی عرب ایتدی منم اسمم آخذدر یعنی آلغوچیدر نی بیرورسن
ایکی اسمم بولمقنی مکروه کورامن دیدی عرب ایتدی الله اوچون ایت سن
قایدان بولورسن دیدی غضبان ایتدی روی زمیندن یعنی یریوزندن بولورمن
عرب ایتدی قایدا باراسن غضبان ایتدی یرننك ناحیه‌لرنکه گیزوب یوری‌من
دیدی اما عرب یرننك غایت اسیلکندن همان بر آیاغندان بر آیاغنه توروب
ای یکت قرض شعر ایتارموسن یعنی شاعرمی‌سن دیدی غضبان ایتدی قرض
شعرنی فائره‌لر ایتارمن فائره توکل من دیدی (چونکه قرض شعر لغتده اضافه
بلان شعر سویلامك معناسنه وقرض بر نرسه‌نی کیسمك وقرمق معناسنه‌در وشعر
شین تنك آستی بلان نظملی سوز وجر معناسنه اما شین‌ننك اوستی بلان آرپا
معناسنه‌در بس غضبان ایکنچی معناسین اراده قیلوب آرپا قرمق معناسین آلدی
اما عرب‌ننك مرادی اوّلکی معناسی ایدی) ینه عرب ایتدی مسجع کلام بلورموسن
دیدی غضبان ایتدی سجعنی کوکارچنلر ایتورمن کوکارچن ایمس‌من دیدی
(چونکه سجع‌ننك بر معناسی کوکارچن گورلامك معناسنه‌در غضبان شول معنانی
اراده قیلدی) عرب قویاش‌ننك اسی‌لکندن عاجز بولوب ای آدم رخصت بیر
چادرنك ایچنه کرایم دیدی غضبان ایتدی مونا صحرا سنکا منم سایه‌مدن کینك راكدر
دیدی عرب ایتدی مونده هر یرده قویاش اسی‌سی اثر ایتمش باصار حال یوق
دیدی غضبان ایتدی من قویاش‌قه خواجه توکل من قزدرسه قزدرر دیدی عرب
ایتدی زنهار سننك طعامنك آشامق ایچماکنك منکا کیراك توکل باری سایه‌نکه کنه
اوتورایم دیدی غضبان ایتدی منم چادریمه اولسانکه کرا آلماس سن بولماغان
اش‌کا تعرض قیلما دیدی بس عرب مونکار بیك عجبلنوب سبحان الله دیدی
غضبان ایتدی حق سبحانه وتعالی سن دنیاغه کیلماس‌دن مقدمده هم تسبیح
وتقدیس قیلنور ایدی دیدی عرب غایت آچیغلانوب ای یکت بو هزل سوزلردن
باشقه سن‌ده نرسه یوق ایمش دیدی غضبان ایتدی یوق دخی بر اولوغ تایاغم
بار تایاغم بلان باشنکا اورورمن دیدی عرب کمال عاجزلکندن ای جاربنی کعب دیب
قبیله خلقندان مدد استاب فریاد قیلا باشلاغاچ غضبان ایتدی هی قارت سن
نیندای زبون آدم ایکان‌سن آنطا ایتامن که سنکا کم تیدی هیچ بر کم سنکا ظلم
وتعدی قیلمادی که قبیله‌نکدن مدد استار ایدنك دیدی عرب ایتدی سن‌دن
زیاده قاطی کونکللی مرحمت‌سز کشی کورمادم مدد ویاردم استاب کیلدم منی
سوردنك چادرنکا کرتمادنك چادرنکا کرتوب بلیغانه طعملی سوزلر سویلاب صحبت
ایتسنك نی بولور ایدی غضبان ایتدی سننك بلان صحبت ایتماکا بر مصلحتم
وحاجتمده یوقدر بار قادال کیت دیدی عرب ایتدی الله‌نی سور ایسنك ایت

اسمنك نیدر هیچ بولماغانده اسمنكنی بلوب كیتایم بیان قیل والله دیب آنطاچدی غضبان ایتدی منم اسمم غضبان بن قبعثری در عرب ایتدی اسمنك نیند این ناچار اسم ایمش غضبدان مخلوق بولغاننكا دلالت ایتار بو اسم ننك ایاسنده خیر یوقدر دیدی غضبان ایتدی شول طوپاس قباحت خیرسز آیاغنكنی ایشكمه تابا قویما دیدی عرب ایتدی اكر سننك آیاغنكدان خیرلو بولماسه الله حضرتی ایاغمنی قطع قیلسون دیدی غضبان ایتدی اكر حاكم بولسانك حكمنكده ظلم ایتار ایدنك چونكه منم آیاغم چادر ایچنده کولا کاده تورادر سننك آیاغنك اسی قوم اوستنده تورا بهرحال خیریت ومنفعت منم آیاغم جانبنده در دیدی عرب آچیغلانوب من كمان قیلامن كه سن حروری یعنی خارجی طائفه سندن سن دیدی غضبان ینه اوزینه دعا قیلوب راق الهی حق سبحانه و تعالی منی ایذكولك استاكانلر جمله سندن قیلغای ایدی دیدی عرب ایتدی بلدم كه سننك عناصرنك بوزوقدر غضبان ایتدی بوزوق بولسه بولور من آنی توزاتور حالم یوقدر دیب جواب بیركاندان صونك عرب ناامید بولوب الله تعالی سنكا راضی بولماسون دیب دعا قیلوب اوشبو هجونی مشعر بیتنی اوقودی

لا بارك الله فی قوم تسودهم　　انی اظنك والرحمن شیطانا
اتیت قبته ارجو ضیافته　　فاظهر العبد ذالقرنین حرمانا

یعنی اول عرب غضبانغه خطابا سن آلارغه سید ووالی بولغان قومنی حق تعالی خیر وبركت بلان معمور ایتماسون آنط ویمین ایتارمن كه سن شیطان ایكان سن ضیافت واكرامنكنی امید ایتوب سایه نكا كیلدم منی محروم یباردنك دیدی * حاصل كلام غضبان سفارتنی ادا قیلوب كرچه قایتسه ده لكن آندان مقدم مذكور جاسوس غضبان ننك اشعث بلان بولغان مكالمه سین وعرب بلان بولغان ماجراسین قایتوب خبر بیرمش ایدی اما غضبان موندان غافل بولوبراق حجاج یاننه قایتوب كردی حجاج غضبانغه خطاب قیلوب یا غضبان كرمان یرنده عسكر تورغوزمق اقتضا قیلنغان تقدیرده نی وجه بلان بولور دیب جواب صوراغاچ غضبان حجاجنی نیتندن دوندرمك قصدی بلان واشعثكا اعانة حجاجنی غافل قالدرمق اوچون یا امیر المؤمنین كرمان یرلری صولاردان وجلغه لاردان خالی اورماندان ونباتاتدان یالانغاچ واوغریلاری وقطاع الطریقلاری كوب بریردر اكر آنده یباراسی عسكرنكز كوبراك بولسه آشامق ایچمك نرسه سی كفایه قیلماس اكر آز عسكر یبارسه نكز آلارننك عسكرینه مقاومتكا قادر بولماینچه ضایع بولورلار دیدی حجاج ایتدی واقعا سننك كمانك راستدر ابن اشعثكا حجاج عزل ایتاچكدر آندان مقدم سن مقاومتكا اقدام قیل دیب ایتمادنكمی دیكاچ غضبان حجاج ننك واقعه دن

خبردار بولغانن فهم ایتوب نیاز ایتا کنه تشبثا الامان یاامیر آلارغه طمع یوزندن سویلاشکانم سز ننك دولتنکزکا ضررلی توکلدر عفوقیل دیدی حجاج ایتدی آنط ایتامن که سنی خورلق پالاسنه اوتورتوب حقارت آطنه آطلاندروب شهر کیزدرمن دیب بیلاب بوغاولاب زندانغه یباردی بر زماندان صونك حجاج واسط دیکان یرده بنا قیلنمش خضرا اسملی سراینی تماشا قیلورغه باروب اوزی ننك مصاحبلرندن صورادی بوسرای حقنده نی ایته‌سز دیدی آلار دخی ای امیر بو بنا قیلنمش قبهٔ خضرا محکم وحوش عمارتدر نظر قیلغان آدمکا شادلق بیرور وتورغوچیلارینه سرور کیترور دیب مدح قیلغاچ حجاج ایتدی سز توغروسین سویلامادنکز تیز غضباننی کیتورسونلر آندان صورارمز دیدی در حال زنداندان چقاروب غضبان‌نی کیتوردیلر غضبان بوسوٴالنی صوراغانداان صونك (اصلح الله الامیر بنیتها فی غیر بلدك لغیر ولدك لا تدوم لك ولا یسكنها وارثك لا تبقی لك ولا انت لها باق) دیب جواب بیردی مفهومی بودر اول قبه‌نی که اوز شهرنکدن غیر یرده وبالانکدان غیری کشی اوچون بنا قیلدنك سنکا دایم بولماس ووارثنك دخی انده تورماس هم سرای هم سن باقی قالماس سن دیمکدر بس حجاج انصاف ایتوب غضبان ننك سوزی راستدر لکن ینه زندانغه یبارلسون دیب امر قیلدی غضبان زندانغه بارغان وقتده (سبحان الذی سخر لنا هذا وما کنا له مقرنین) آیتن اوقودی زندانغه باروب یتوب زندانغه کرکان وقتده دخی (رب انزلنی منزلا مبارکا وانت خیر المنزلین) نی اوقودی آندان صونك حجاج اچیغلانوب صالنکز شونی یر آستونداغی زندانغه دیکاچ غضبان ینه (منها خلقناکم وفیها نعیدکم ومنها نخرجکم تارة اخری) آیتن اوقودی مفهومی بودرکه بز عظیم الشأن سزلرنی یردن وتوفراقدان خلق ایتدك ینه موتنکزدن صونك توفراقه قایتارورمز توفراق بولغان تنلرنکزنی جیوب جاننکزنی ینه بیروب توفراقدان چغارورمز دیمکدر حجاج دخی قاطی راق آچیغلانوب سوراب ایلتنکز آنی زندانغه دیب قچقردی غضبان دخی (بسم الله مجریها ومرسیها ان رب لغفور رحیم) ایتن تلاوت قیلدی آندان صونك حجاج ایتدی یبارنکز شونی اوز یولنه بزلرکا کوب غلبه قیلدی دیب بلاغت وفصاحتنه بناءً کناهن عفو قیلوب کوب عطیه‌لر بیروب شفقت قیلدی (مونا سوزنی اورننه کوره کیلوشتروب سویلاکان ننك فایداسی بر کشی بولور بر کلمه بلان زندانغه توشار منك کلمه بلان چغا آلماس وبر کشی بولور که بر کلمه‌بلان زندانغه توشار بر کلمه بلان زنداندان قوتولور)*

(روضه)

یغلامق * قایغو * حسرت * بلا * قورقو * قورقاقلق و یوراکسزلك * روایت قیلنمشدرکه بر کون پیغمبر علیه السلام صحابه‌لر آراسنده تموع‌ننك صفتن ذکر قیلدی اول مجلسده بر حبشی بار ایدی غایت قاطی یغلادی درحال جبرائیل علیه السلام کیلدی ایتدی یا محمد الله سنکا سلام یباردی وایتدی منم رحمتم کینکدر اکر بر بنده من‌دن قورقوب دنیاده یغلاسه اول بنده آخرتده قبرندن کوله کوله قوبار دیدی * ثابت البنانی دیکان عزیز شول قدر یغلادی که کوزلری صوقر بولا یازدی آنکا طبیب ایتدی کوب یغلامق بلان کوزنك بته‌در من سنکا یغلاماسقه دارو بیرایم دیدی ثابت ایتدی کوزلرم‌ننك نی خیری بار یغلاماغاچ دیدی * معاویه‌بن قره ایتدی تابوب بیرنکز منکاشوندا این کشی نی که تونله یغلاسون کوندوز کولسون دیدی تأمل * واعظلر دیمشلردرکه لازم بولسون سزلرکا صبی‌لارقورالی یعنی یغلامق دیمکدر ودخی دیمشلردرکه خلق کولکان وقتده سز آنانکزدان یغلاب توغدنکز ایمدی اجتهاد قیلنکز که خلق یغلاغان وقتده سز کولوب اولونکز نتاکه

انت الذی ولدتك امك باکیا والناس حولك یضحکون سرورا

فاحرص علی عمل تکون اذا بکوا فی یوم موتك ضاحکا مسرورا

الله تعالی آز کولونکز کوب یغلانکز بیورمشدر (فلیضحکوا قلیلا ولیبکوا کثیرا) * آدم علیه السلام نیچه یوز یل یغلادی (ربنا ظلمنا انفسنا) دیب * نوح علیه السلام نیچه یوز یل یغلادی (ان ابنی من اهلی) دیب * پیغمبرلر بو قدر یغلاسه سن کوزنکدن بر تامچی یاش چقارمای سن * فضیل رحمة الله علیه ایتدی یغلامق ایکی تورلودر کونکل بلان یغلامق بار کوز بلان یغلامق بار کناهدان قورقوب یغلامق کونکل یغلاماقیدر وفایدالی یغلامقدر اما کوز بلان یغلامق شولدرکه کوروسن کوزی یغلار کونکلی همان قارادر دیدی * حماد ایتدی فلان کسنه‌کا حجاج‌ننك وفاتی بلان سو یونوچ بیردم اول کسنه سجده قیلدی شادلغندان وسویونو چندان شول قدر یغلادی که شادلقدان بو قدر یغلاغان کشی نی کورکانم یوق ایدی دیدی

ان السرور اذا تزاید بامریٔ ابکاه مثل تزاید الاحزان

یعنی آدم قایغو حسرتی بیك قاطی لقدان طاقت‌سز وصبرسز بولوب یغلاغان شیکللی شادلق زیاده بولسه هم یغلایدر دیمکدر * دخی قایغو حسرتدن کشی وفات بولا شادلقدان دخی وفات بولادر ❁(حکایت)❁ بر امام‌ننك اوغلی یراق یرکا باروب اوزاق کونلر مدرسه‌ده علم حاصل ایتوب وغایت عالم بولوب آتاسی بلان

کورشرکا قایتقان ایمش آتاسی مو ننك بلان کورشکان زمان شادلغندان وفات بولمش
زمانه‌مزده بولغان واقعه‌در ❁(حکایت)❁ سفیان ثوری حضرتلری بر کون رابعه
یاننده واحزناه دیدی رابعه ایتدی یوق آلای توکل واقلة حزناه دیب ایت
اکر سن حزین وکویونوچلی بولسانك مونك تورا آلماس ایدنك دیدی
❁(حکایت)❁ ابو بکر بن احمد ایتدی شیخ شبلی‌نی کوردم بر مسجدده خلق بیك
کوب ایدی شبلی ایتدی (رحم الله عبدا دعا لرجل فقد بضاعته) دیدی یعنی
مالین جویغان کشی اوچون دعا قیلغان بنده‌کا الله تعالی رحمت ایتسون دیدی
بر یکت خلق آراسندان یرتوب چقدی‌ده مالین جویغان کشی کمدر دیدی
شبلی ایتدی اول کشی‌من من اول یکت ایتدی مالنك نی‌نرسه ایدی شبلی
ایتدی مالم صبردر صبرمنی جویدم دیدی خلق همه‌سی غایت یغلاشدیلار *
ویس القرنی ایتدی الله‌تعالی‌ننك امرنه شویله بولغل که کویا آدمیلرنی بارچه‌سین
اوتروب بتوردنك یعنی دایما قورقوچی‌وقایغولی‌وحسرتلی بول‌نتاکه کشی اوترکان
کشی دائما قایغو وحسرتده‌در دیمکدر * امام اعظم حضرتلری ایتدی معیشت
قایغوسنده اهل دنیا بلان مشارك بولوب آخرت قایغوسنده یالغوز بولغان کشیدن
قایغولی‌راق وحسرتلیراك کشی‌نی کورکانم یوق بلکانم یوق دیدی * داود علیه السلام
مناجات قیلدی الهی قلبنکنی یوزنکنی قولونکنی آیاغنکنی پاکله‌دیب امر قیلدنك
اعضامنی صوبلان پاکلادم قلبمنی نی‌بلان پاکلایم دیدی الله‌تعالی ایتدی قلبنکنی
قایغو بلان وکویونوچ بلان پاکله‌دیدی * لیث بن حکم ایتدی کونکللرکا عارض
بولغان هر بر قایغولار کناهلارغه کفارتدر دیدی * بقراط حکیم ایتدی کونکلننك
ایکی آفتی باردر اوتکان اش اوچون قایغورمقدان آدمکا یوقو عارض بولور کیلاچك
اوچون قایغورمقدان یوقوسزلق پیدا بولور دیدی واقعا بومجربدر * منقولدرکه
یحیی علیه السلام هر زمان قایغولی ویغلاغوچی واوزنفسی بلان مشغول ایدی
زکریا علیه السلام ایتدی الهی یارب سن‌دن بر بالا صورادم اوزمه فایدالی بولور
دیب دیدی الله تعالی ایتدی سن من‌دن ولی‌بولسون دیب صورادنك ولی
بولغان کشی شولای بولور دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی‌ننك آطی هلاك بولدی
بو کشی‌بیك قایغوروب یغلادی ایتدیلر قایغورما شاید شول خیرلیدر خیرلی
قضا بولسون دیدیلر اول کشی ایتدی اکر خیرلی بولسه هلاکده بولماس ایدی
یاننده بر قاچری‌ده بولور ایدی دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشی‌کا ایتدی
الله تعالی سنکا قایغو حسرت ومکروه اشلرنی کورساتماسون وبارچه مکروه اشلرنکدن
ایمین ایتسون دیدی اول کشی ایتدی کویا که سن منکا اولوم بلان دعا قیلاسن
چونکه براو تریك بولوب تورغان مدتده مکروه اشلرنی وقضانی کورمای حالی

یوقدر قایغو حسرت کورماسه آدم ده توکلدر دیدی *

دربن دنیا کشی بیغم نباشد   اکر باشد بنی آدم نباشد

(الدهر سلك حوادث وخطوب) دیمشلردر * امام شافع ایتدی

محن الزمان کثیرة لا تنقضی   وسروره یأتیك كالاعیاد

یعنی زمانه‌ننك محنت‌لری ومشقتلری بر بری آرتندان متصل کیلوب تورور اما سرور وشادلق وقتی یلده بر مرتبه ایکی مرتبه‌گنه کیلکان عید کونلری کبکدر یعنی دنیاننك اون محنتنه یوز محنتنه بر شادلق دیمکدر * ودخی ابو العتاهیه اوشبو معناده دیمشدرکه -

تأتی المکاره حین تأتی جملة   وتری السرور یجیئ فی الفلتات

❁(حکایت)❁ سفیان رضی الله عنه‌ننك بر محنت کورشی‌سی بار ایدی بر کون سرخاو بولدی سفیان حضرتلری بر نیچه کشی بلان آننك حالن صورماغه کردیلر سفیان ایتدی ای کورشی نی حالنك بار دیدی اول محنت ایتدی نی حالم بولسون آورولار وآفت‌لر قوچاق بلان کرا چمتملب چغا دیدی سفیان ایتدی باقچی مونده کرما کزدن بر فایده بولدی دیدی یعنی بر حکمتلی سوز بلدك دیدی * آورو پوطلاب کرا مثقال‌لاب چغا دیمکدر * دیمشلردرکه کیچه بلان کوندز ایکسی ایکی آغاچدر یمشلری بلا ومحنت‌در کون بکون اوسوب اولگوروب تورور یعنی هر کون‌ننك اوزینه بر محنتی ومشقتی باردر بو کون بو مشقتدن بوشادم ده ایرته‌کا قوتولدم دیمه ❁(حکایت)❁ بر اعرابی‌کا ایتدیلر نی حال نی حالنك بار دیدیلر اعرابی ایتدی حالم الله تلاکانچه ده توکل شیطان تلاکانچه ده توکل اوزم تلاکانچه ده توکل چونکه الله تعالی منم مؤمن وعابد بولمقمنی تلای شیطان منم کافر بولمقمنی تلای من اوزم بای بولمقمنی تلای من حال بوکه برسی ده شولای توکل دیدی ❁(حکایت)❁ شیخ شبلی‌کا ایتدیلر دنیاده شغل بار آخرتده قورقو بار ایمدی نجات قایده‌در دیدیلر شیخ شبلی ایتدی شغلنکنی قوی آخرتده قورقودن ایمین بولورسن دیدی * فرض قیلدق دنیاننك بناسین قایغو موکی بلان موکلاکاندر جانسز قاندالالاری چغوب سنکاده یابوشا منکا یابوشادر * قایغو کونکلنی قارتایتور عقلنی قصر قیلور قایغولی کونکلدن بر رأی صائب ده تولد قیلماس کورکان توشنك توغری کیلماس یعنی قایغولی وقتده ابدا رؤیای صالحه بولماس دیمکدر ❁(حکایت)❁ موسی علیه السلام زماننده بر ایدکو کشی بار ایدی مطیع الله دیب معروف ایدی موسی علیه السلام کوردی بر یرده گاودسی یاتا یرتقوچی حیوان جار الاب تاشلاغان موسی علیه السلام بیك عجب‌کا قالوب توقتادی ایتدی ای یارب بو یخشی بنده‌ننك‌نی بیله بر بلا بلان مبتلا قیلدنك نی سببدر دیدی الله تعالی‌دن وحی کیلدی اول بنده‌م دعا

قیلدی دعاسین قبول ایتدم که عملی سببلی ایرشمای تورغان درجه‌نی من‌دن
صورادی شول درجه‌کا ایرشدرمك اوچون آنی بو محنت بلان مبتلا قیلمقنی
اختیار ایتدم دیدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی اکر الله تعالی بر بنده‌سین
سوسه آنی بر برنرسه بلان مبتلا قیلور اکر ینه آرتوغراق سوسه اقتناء قیلور
دیدی اقتنا قیلور دیکاننك نی نرسه‌در دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی
آننك بالاسین چاغاسین ومالین دنیاده قالدرماس دیدی * وهب بن منبه‌دن
روایت قیلندی که قیامت کوننده عافیت اهلی یعنی دنیاده بلا وقضا کورماکان
آدملر بلا اهلنه بولغان ثوابنی کوروب ایتورلر ای کاشکی دنیاده بزننك تنمز
قایچی بلان پاره پاره قیلنغان بولسه‌چی بزلر هم بو ثوابکا نائل بولور ایدك دیرلر *
شیخ شاطبی رحمه الله قاطی علت بلان سرخاو بولسه یا بلا وقضا کورسه اصلا تأوّه
قیلماس ایدی یعنی آه دیب ده ایتماس ایدی وشکایت قیلماس ایدی نی حالنك
بار دیب صوراسه‌لار الحمد لله عافیت دیر ایدی آرتوق سوز ایتماس ایدی *
هر بنده‌ده قورقو طرفی امیددن قوتلی راك بولورغه تیوش بین الخوف والرجا
دیسه‌لرده بنده قورقوغه یاقنراقدر دیمشلردر * احنف ایتدی عمم صعصعه بن معاویه‌کا
ایچم آورتادر دیب شکایت قیلدم منی موندان طیدی ایتدی یا ابن اخی اکر
براش واقع بولسه وبلا اینسه هیچ کم‌کا شکایت قیلما چونکه خلق ایکی تورلودر
دوستنك بولور یاکه دوشماننك بولور دوستنك قایغورور دوشماننك سویونور
هرکم اوزنك شیکللی بر مخلوقدر اول نرسه‌نی سن‌دن دفع قیلورغه براوننك ده
قدرتی یوقدر سن‌دن توکل بلکه اوز باشلارینه توشسه‌ده دفع قیلورغه قادر توکل‌لردر
لکن سنی اول نرسه‌کا مبتلا قیلغوچی اوزی دفع قیلور اوشبو ایکی کوزمننك
برسی قرق یلدان بیرلی کورمیدر براوکاده ایتکانم یوق حتی خاتونم‌ده
بلمیدر دیدی *
قورقماق ویوراکلی بولمق کمال ایماندندر قورقو ویوراکسزلك ضعف ایماندندر
دیدیلر * شولای قورقاق ویوراکسز کشیلر بارکه چبچق قاناطی تاوشین ایشتسه
قوطی چغا چبن بزلاسه یوراکی قوبا ایشك شغرداسه سیسکانوب کیته تونله
طهارت‌کا یالغوز چغا آلمای کوزنکنی بر مرتبه توتوروب قاراسانك هوشی کیته
جیل بلان ترزه قابقاچلاری شالطراسه جورغان آستنه باشین طغا کوب وقتده کشی
اوزین اوزی قورقوتوب اورندن اوزی قورقاق بولادر قاینار آشاو قاینار ایچو
کشی‌ننك یوراکین ضعیفلاندره‌در کوب قاینار آشاب قاینار ایچارکا عادتلانکان
کشی هر قاچان قورقوچان بولادر وهم کوب آراقی وغیر ایچملکلر ایچکان کشی‌ننك
یوراکی ضعیف بولادر قورقوچان بولادر کوب ایچو سببلی یوراکننك قوتی بته‌در

قان

قان بوز ولادر سودا غالب بولادر سودا غالب بولسه کشی خیال لنه درشوننك اوچون
متصل ایچا تورغان کشی جنلنوب آوریدر یوراکی ضعیفلك سببلی یوراکی
بوزولغانلق سببلی کوزینه الله نیلر کورنکان شیکللی بولادر شاکردلر آلوب کیلوب
اوشکورته لر اذان ایتدرالر اصل جن زحمتی توکل بلکه ایچملکدندر * ودخی
قورقاق ویوراکسز بولو ایمان ننك ضعیفلکندندر نتاکه یوقاریده مذکور بولدی
ایمانی کامل کشی ننك کونکلنه قورقو کرماس چونکه تقدیرکا ایمان کیتروب خوفی
الله تعالی دن گنه بولسه اول کشی باشقه نرسه دن نیلك قورقسون ❊(حکایت)❊ حجاج
خلیفه زماننده بر یکت ننك بیك کوزال جاریه سی بار ایدی بر وقتنی بو بیك
فقیرلك کا توشدی آقچه غه محتاج بولوب بغداد شهرینه جاریه سین صاتماغه آلوب
باردی اول شهرننك خلیفه سنه صاتدی خلیفه ننك بر قرنداشی بار ایدی بر وقت نی
بو جاریه اول یکت بلان کوزلشوب تورور خلیفه مونی کوردی جاریه نی شول
یکت کا هبه قیلدی یکت دخی جاریه نی قبول ایتوب آلدی یورطنه کیتوردی
کیچ یاتدیلار یکت اش کا شروع قیلدی اول آراده ایو ایچنده بر طاوش بولدی
یکت قورقوب کیتدی اعضاسی قالتراب اشدن محروم قالدی جاریه طانك آتماس
بورون یکت ننك یاننداان چغوب قاچدی جاریه قایا کیتدی هیچ بلکان کشی
یوق ایرته بلان خلیفه کا خبر بیردیلر خلیفه کا تیز زمان جاریه نی ازلب تابوب
کیتوردیلر خلیفه ایتدی هی بدبخت ناانصاف من سنی قیمت بها بیروب صاتوب
آلدم آغام ننك اوغلنه محبتنك توشدی آنی سیزدم سنی آنکا هبه قیلدم حاضر سنی
آصدررمن باشنکنی کیسدررمن دیب قورقوتدی جاریه ایتدی افندم اختیارنك
بار تلاسنك نی قیل لکن بر آز صبر ایت بر سوزم باردر دیدی خلیفه ایتدی
نی سوزنك بار جاریه ایتدی من مقدمده فلان آول ننك فلان کشی ننك قولنده ایدم
اوقاتمز یخشی ایدی کونلرده بر کون اول یکت فقیرلك کا توشدی آقچه کیراك
بولغاچ منی بو شهرکا کیتروب سزکا صاتدی یولده کیلکان وقتده او یناداق کولدك
بو یکت قزوشوب کیتدی بر قامشلق قه کردك یکت اش کا شروع قیلغاچده قامش
آراسنداان بر یلان کیلوب چقدی یکت همان بیلندن قلچین صووروب آلدی ده
یلان نی چابوب اوزدی هیچ بر کونکلنده واعضاسنده قورقو علامتی بلنمادی اشین
کاملا ادا قیلدی اما بو سننك قرنداشنك اش کا شروع قیلغاچده ایو ایچنده بر
تاوش بولدی بو یکت آنداان قورقوب سنکرلری یومشاب اعضالری قالتراب
هوش سز بولدی اولدی دیب قورقوب قاچدم دیدی خلیفه کولدی ده ایتدی
اول یکت ننك بو قدر یوراکی بولمقنه سبب نیدر بلامو سن دیدی جاریه ایتدی
ظن غالبم شولدرکه اول یکت عمرنده بر آوزینه قاینار طعام قابمادی قاینار نرسه ایچمادی

ایچملکدن دخی عمرننك بر ایچملك ایچکانی یوق ایدی دیدی خلیفه ایتدی
بارك الله برضاء لله سنی آزاد قیلدم بار اول اوّلکی خواجه‌نکا قایت دیب یباردی*
پیغمبر علیه السلام امتنه تعلیم اوچون (اللهم انی اعوذ بك من الهم والحزن واعوذ
بك من العجز والکسل واعوذ بك من الجبن و البخل واعوذ بك من غلبة الدین
وقهر الرجال) دیب مناجات قیلمشدر بز دخی پیغمبرمز استعاذه قیلغان نرسه‌لردن
دایم الله تعالی کا صغنایق آمین ❁(حکایت)❁ نمیری اسملی برجبن یعنی قورقاق
کمسنه بار ایدی آننك کورشیسی حکایت قیلمشدر که بر کیچه خانه‌مدن نمیری‌ننك
حالنه قاراب تورور ایدم کوردم خانه‌سی‌ننك ایچنه بر طاوش ایشتوب قورقووندان
قالتراب قلچین آلوب هی ایومزکا کرکان حرامزاده باشنکا کیلاسی بلانی بلمادنك‌می
او شبو لعاب منیه آطلی مصیقل قلچم مشهور عالمدر قولننك حاضردر سنی عفو قیلدم
یحشیلق بلان چق دیب در در قالتراب خانه‌سی‌ننك ایشکین آچدی کوردم که
ایوندن برات چقوب کیتکاندن صونك الله‌غه شکر ای حرامزاده اتکا اورولوب
سن بز هم قوتولدق دیدی* او تماس کنه برقلچی بار ایدی لعاب المنیه دیب
اسم قویمش ایدی یعنی اولوم بلان اویناغوچی دیمکدر باری برتیمور کیساکی
ایدی دیمشدر ❁(حکایت)❁ معتصم خلیفه برکون شکارغه چقمش ایدی ناکاه
بر آرسلان ظاهر بولوب خادملرندن برسنه ایتدی ای فلان سن‌ده شول آرسلان‌نی
توتماغه بهادرلق بارمی دیدی اول خادم ای امیر المؤمنین من‌دن بولماس دیکاچ
خلیفه ایتدی هی طاوق یوراك (قبح الله الجبان) دیدی ❁(حکایت)❁ اسکندرننك
وزیرلرندن اسکندر اسملی بر وزیری بار ایدی لکن مأمور بولغان صوغشلارننك
هر قایوسننك منهزم بولوب قایتور ایدی اسکندر ایتدی هی یوراکسز یاکه بو
تدبیرنکنی آلوشدر یاکه اسمنکنی آلوشدر دیدی ❁(حکایت)❁ اسلم بن ابی
ذرعه دیکان برقورقاچ خوارجلر فتنه‌سننك صوغشقه چقمش ایدی خوارجلر طائفه‌سندن
بهادرلری ابو هلال دیکان کمسنه ایدی اما ابو هلال طرفننك باری قرق کشی
اما اسلم طرفننك ایکی منك لب عسکر بار ایدی اسلم منهزم بولغاچ خلق اسلم‌نی
ملامتکا توتدیلار هی جبان دیب ذم ایتدیلر اسلم ایتدی ایلك ذم ایتسه‌لر
ایتسونلر حیاتمننك منی ذم ایتماکلری من اولکاچ منی مدح ایتماکارندن منکا
سویوکلیراکدر دیب لطیفه‌غه آلوشدردی آندان صونك اسلم اکر بازارغه چقسه
خلق وبالالار آرتنکدان ابو هلال کیله‌دیب قچقرور بولدیلار ❁(حکایت)❁ بر
صوغشننك منهزم طرفننك بولغان برجبن وقورقاچ خراسانی کمسنه بار ایدی غایت
قورققانلغندان قاوشاب آطنه آطلانغاننك کیری آطلانوب یعنی آطننك باشین قویرق
وقویرغن باش صانوب قویرغنه جوکان کیرته آلماینچه هی آط توکل ایکان سن بونی

بولدی

بولدی مانکلاینک کینک یالنك اوزون بولش دیب آطنه خطاب قیلوب کورکان ادملرنی کولدروب اچلرین قاتورمشدر *

(روضه)

اصطناع معروف * اخلاق حسنه * اخلاق سیئه * حسن معاشره * دوستلق * محبت * قرند اشلك * زیارت * کبر * عجب * تجبر * حیله * اصطناع معروف یعنی عنایت واحسان ایتمك وعاجزلرکا یاردم بیرمك ومسلمانلارننك حاجتن ادا قیلمق معناسنه‌در الله تعالی قرآنده یاد قیلدی (ولاتنسوا الفضل بینکم الایه) یعنی بر برنکزننك فضل واحساانن اونوتمانکز تحقیق الله تعالی عملارنکزنی کورور فضل واحسانکزنی ضایع ایتماس وثوابلرنکزنی سزکا ایرشدرر دیمکدر * ودخی (وتعاونوا علی البر والتقوی ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان) کیلمشدر * یعنی ای موءمنلر سزلر امریمه متابعت ایتوب ومناهیدن طیولوب بر برنکزکا نصرت ویاردم ایتنکز اما معصیتکا وبدعتکا اعانت ایتمه‌نکز دیمکدر * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی (من مشی فی عون اخیه ومنفعته فله ثواب المجاهدین فی سبیل الله) یعنی برموءمن ایکنچی برموءمن ننك منفعتنه‌و فایداسنه حرکت‌و یاردم قیلسه خدای تعالی یولنده صوغشقانلارننك ثوابن تابار دیدی * ودخی انس رضی الله عنه روایتی اوزه (الخلق کلهم عیال الله تعالی فاحبهم الیه انفعهم لعیاله) بیورمشدر بو اورونده خلقغه عیال الله اطلاقی مجازدر یعنی الله تعالی اوزی‌ننك فضل واحسانی بلان اوزی‌ننك بنده‌لرینه رزق ایرشدرکانلك جهتندن خلقنی عیالکا تشبیه قیلنمشدر یعنی خلقنی حققه هدایت قیلوب دینده ودنیاده اصلح بولغاننی تعلیم ایتکوچی کمسنه‌و خلققه مالی‌ننك فضله‌سندن‌و مرتبه‌سندان مرحمت ایتکوچی کمسنه الله تعالی‌کا سیوکلیدر دیمکدر ودخی بومعناده ایکنچی حدیث (خیر الناس انفعهم للناس) بیورمشدر * موءمن‌و مسلمانغه ایذ کولك ویاردم ایتمك حقنده بشارت بیرکوچی حدیثلر بیك کوبدر * دیمشلردرکه کرم وسخاوت ایاسی بولغان آدمدن حاجت ویاردم استاکانده ابرام قیلمایئچه حالی اوزره قویولق کیراك یعنی جومارد کشیدن قصتاب تیز راك بیرسنه‌دیب آشوقدرماسقه تیوشدر زیراکه کشی البته ایذ کولك کامیل قیلوب تیز مو صونکندن مو ادا قیلور اما صاراندان‌و لئیمدن اعانت استاماکا توغری کیلسه ابرام قیلمق وآشوقدرمق لازم‌در تاکه مسئول بولغان اعانتنی رد قیلورغه وقت قالماغای لکن الله تعالی‌دن صورایق لئیمکا حاجتمزنی توشورماکای ایدی ❁(حکایت)❁ روایت قیلنمشدرکه برکشی مروت وایذ کولك ایاسی بر آدمکا اوزی‌ننك برضرور حاجتی اوچون کیلوب حاجت صورارغه اویالوب برار ساعت حاجتن ایتمای توردی اول مروت ایاسی ذات

شریف حاجت تلاب کیلکان کشیکا (انمت عن حاجتك) دیدی یعنی ای سن یوقلادنك منی نی اوچون حاجتنکنی صوراماي سن دیکاچ بو کشی دخی ای صاحب مروت سنی اویاندرغان حاجت ایاسی یوقلامایدر وکیچه کوندز اوزی ننك حاجتن کورمك اوچون اونوتمایچه سن دن حاجت قصد ایتوب کیلکان در مرادینه ایرشمای کیتماس حاجتمنی تلم سنکا بیان قیلماسه ده حرکت وجنبشمدن مرادمنی فهم ایتارسن دیب حاجتمنی امید ایتدم مروتنك بار شاید مروت واحسان قیلورسن دیب طاطلی سوزلر بلان جواب بیرکاندن صونك اول مروت ایاسی آننك مرادندان آرتوق دخی منك دینار بیروب راضی قیلدی رحمهما الله ❁(حکایت)❁ براو برمروت ایاسی ننك ایشکی توبنه توقتاب حاجتن ایتمای تورغانده اول منعم ایتدی نی حاجتنك بار صورا دیدی بو حاجت ایاسی در حال سننك بیر کوچی جومارد قولنك منم صوراغوچی تلمدن کینکراکدر واوزونراقدر دیدی اول مروت ایاسی اول محتاجغه منك دینار احسان بلان حاجتن ادا قیلدی * علی رضی الله عنه ایتدی (فوت الحاجة اهون من طلبها من غیر اهلها) دیدی یعنی لئیم کشی ننك ایشکینه باروب حاجت صورامقدان محتاج بولوب تورماقنك آرتوغراق وسهلراکدر دیمکدر ❁(حکایت)❁ بر کون آل عباس وزیرلرندن ذو الریاستین ننك قابقاسنه حاجت اوچون کوب خلق جیولغان وقتده یا حاجت بلان کیلکان خلق بیك کوب ایکان بلمای من من نی اشلارمن دیب شکایت اظهار قیلدی آنده لثامه بن اشرس دیکان کمسنه درحال توش اورنوندان من عهد قیلامن که ایشکنکا براوده کیلماس طنج بولورسن دیدی یعنی وزیرلك ورئیسلك باری خلق ننك حاجتن کورمك اوچوندر یوقسه مجرد اوزلری ننك فایداسی واستراحتی اوچون گنه توکلدر معناسین افاده قیلغاندان صونك انصاف بلان ذو الریاستین دخی راست ایتدنك دیب اخلاص کونکلی بلان هر بر کشی ننك حاجتن ادا قیلوب یباردی ذو الریاستین ننك اسمی فضل بن سهلدر مأمون خلیفه ننك اولوغ وزیری دخی سپهسالاری ایدی ایکی لوازم ادا قیلغان اوچون ذو الریاستین آتالمشدر * حضرت علی رضی الله عنه بیورمشدر الله تعالیکا یمین ایتامن که بر کمسنه مؤمن قرنداشی ننك کونکلنه سرور وشادلق صالسه البته الله تعالی اول مؤمن کونکلنه اننك شادلق صالمقندان بر رحمت یاراتور وبو دنیاده اول سرور صالغوچیغه بر مصیبت وقایغو اینکانده اول رحمت کیسماکدن توککان صو کبك آغوب شول اینه تورغان مصیبتنی یووب یبارور دیمشدر * ودخی علی رضی الله عنه جابر حضرتلرینه ایتدی یا جابر بر کمسنه ده الله تعالی ننك بیرکان نعمتی ودولتی کوبایکان صایون آننك ایشکنده حاجت ایالری کوب بولور اکر اول کمسنه

برضاء لله انعام واحسان قیلسه دولتی‌ننك دوامنه وبقاسنه عرض ایتمش بولور
واکر خلق‌قه صارانلق وتکبرلك بلان الله‌تعالی‌ننك رضالغنه لایق‌بولغان اشلرنی
کورماسه اوزی‌ننك نعمتن ودولتن زوالکا عرض ایتمش بولور دیدی *
اخلاق حسنه واخلاق سیئه * کورکام خلقلی بولمقلق الله تعالی‌ننك بنده‌سنه‌بیرکان
نعمت‌لرننك اولوغراقی بولوب باشقه خصلت‌لردن اشرف ایکانن بیان‌اوچون
الله تعالی حضرت رسولکا خطابا (انك لعلی خلق عظیم) دیمشدر * حضرت
حسین رضی الله عنه‌ننك مجلسنده رسول الله صلی الله علیه وسلم ذکرقیلنغان
وقتده آننك اوصاف حسنه‌لرین بیان قیلوب رسول الله افندمز الله تعالی‌قاشنده
آدم اوغلانلاری‌ننك افضلی‌واشرفی وپیغمبرلرننك اعظمیدر دنیا خزینه‌لری‌ننك
آچقچلاری آنکا بیرلکانده متاع دنیاننك زهددن غیریسینی قبول بیورمادی
اوز اختیاری بلان قورو یرده اوطروب طعام آشار ایدی من الله تعالی‌ننك
قلی‌من قل‌لار کبك آشای‌من قل‌لار کبك اوطرامن‌دیر ایدی یاماولی‌ویوندان
صوقغان کیوم کیوب مبارك کیومن اوزی‌ننك مبارك‌قوللاری بلان یاماب‌باشماق
شریفلرین اوزی تکوب یابوشدرر ایدی وتواضع‌لقندان ایشاککا آطلانوب
ارداف ایتار ایدی یعنی ایشاك اوستنه آرتنه ینه برکشی آطلاندرر ایدی
وتکلفسز پشکان آشدان تناول قیلور ایدی الله‌تعالی‌کا واصل بولغونچه‌غه قدر
یعنی مونته قدر توتوش اوچ‌کون بوغدای ایکماکی بلان قارنین‌طوق‌قیلمادی
کوب وقت آرپاایکماکی آشار ایدی جمیع‌خلقدان‌حلیمراك‌وشجیعراك وعدلراك
ایدی زیاده عفو بلان معامله‌قیلور ایدی اولوغدان‌کیچیدن‌خانه‌سنه‌یارسول الله
دیب ندا قیلسه‌لار لبیك دیر ایدی وبراو بلان مصافحه قیلسه وکورشسه اول
مصافح وکورشکان کشی قولون آلمای توروب رسول الله اوزی‌ننك مبارك‌قولون
آلماس ایدی‌مسلمانلارننك‌خسته‌لرینه‌عیادتکا واولسه‌لر جنازه‌لرینه بارور ایدی
وفقیرلر ومسکینلر بلان‌مجالسه قیلور ایدی الله‌تعالی‌دن قورقمقده والله‌تعالی‌ننك
رضالغی اوچون جانن وبدنن زحمت چیکدرمکده والله تعالی‌ننك امرینه سعی
واجتهاد قیلمقده وبراوننك‌ده ملامتندن قورقماینچه حدود الله‌نی اجرا قیلمقده
جمیع خلق‌ننك آرتوغراقی واشدراکی ایدی دیمشدر* امت بولساننك پیغمبرکا
ایار* حضرت عائشه رضی الله‌عنها ایتدی‌رسول الله‌علیه‌السلام افندمز اوزی‌ننك
خادملرندن وغیر آدملردن هیچ براونی قولی بلان صوقمادی ایکی اش‌ننك
آراسنده مخیر بولسه امتنه قایسی جینکل‌راك آنی اختیار قیلور ایدی مکر کناه
بولغان اشلرنده قیلماس ایدی* ابن عباس رضی الله‌عنه‌ایتدی‌پیغمبر علیه‌الصلوة
والسلام‌ننك برکلمه‌سی‌جمیع آدملرننك ایذکولکی بلان‌میزان‌غه صالوب اولچانسه

رسول الله‌ننك اول سوزی آغر کیلور ایدی که اول کلمه او شبودر (انکم لن تسعوا الناس باموالکم فسعوهم باخلاقکم) و ایکنچی روایتده (فسعوهم ببسط الوجه والخلق الحسن) بیورمشدر یعنی الله اعلم تحقیق سزلر خلققه مال صرف ایتوب لطف و احسان قیلا آلماس سز چونکه مونکار قدرتنکز یتماس مگر حسن خلق وبشاشة وجه بلان خاطرلرین خوش قیلنکز دیمکدر * مقالمزده صیلارغه صیننك بولماسه صیپارغه تلنك بولسون او شبوننك مفادیدر * فضیل حضرتلری ایتدی حسن خلق ایاسی بولغوچی یعنی کورکام خلقلی بولغوچی بر فاسق وفاجر آدم بلان مصاحبت ایتمك یاوز خلقلی زاهد وعابد بلان مصاحبت ایتمکدن سیوکلیراکدر دیدی زیرا فاسقننك کورکام خلقی کورکام کورنکانده خلققه جینکل بولوب محبتلرینه سبب بولور اما زاهدننك یاوز خلقی خلققه یاوز کورنکاچ غیظ وغضب پیدا قیلور وخلقنی نفرتلندرر * و دیمشلردر که یاوز خلقلی بولغان کشی کناهندان توبه ایتسه‌ده یاوز خلقی ینه اوزین ایکنچی مرتبه کناهغه کرتمك احتمال بولغانلقدان مظهر توبه بولا آلماس یعنی یاوز خلقلی کناه قیلمقدان اصلا ایمین توکلدر *

حضرت عایشه رضی الله عنهادان روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام بر کمسنه‌دن یامان فعل و کناه واقع بولغانن ایشتکاچ اول کمسنه‌نی اویالتماس اوچون ورسوا قیلماس اوچون بو اشندن منع قیلغانده اسمی بلان تصریح ایتمایذچه بلکه قاعدهٔ کلیه بلان فلان کناهنی اشلاکان کشی‌ننك حالی وشانی بیله بولور دیب تخویف قیلور ایدی * جامع الصغیرده (ما من شیءٍ فی المیزان اثقل من حسن الخلق) حدیث کیلمشدر که حسن خلق زیادهٔ ثوابکا باعث ایکانن افاده قیلور ودخی اولوغلار سوزیدر که یاوز خلق غیریکا سرایت ایتکوچی بر آورودر زیرا یاوز خلقلی کشی‌ننك یامانلغی تیکان آدم هم اوز درجه‌سنده آنکا مقابل بر یامان خلق اشلاماکنه سبب بولور بو تقریب بلان تعدیات تسلسل کیتار یعنی متصل آرالارنده ظلملق بولوب تورور

❁(حکایت)❁ حسن وحسین رضی الله عنهما آرالارنده وجه‌سز آز راق سوز واقع بولوب حضرت حسینکا ایتدیلر اولوغ قرنداشنکنی باروب راضی قیل دیدیلر حسین رضی الله عنه ایتدی من بابام رسول الله‌دان ایشتدم که ایکی کمسنه آراسنده تمسز سوز واقع بولوب قایسی اوّل باروب رضالق استاسه اول جنتکا ایلکاری کرور دیدی شوننك اوچون یاشده اولوغ بولغان قرنداشمدن جنتکا مقدم کرمکنی لایق توکل حسابلاغانمدان آنك اوّل کیلماکینی آرزو قیلامن دیدی حسن رضی الله عنه بو سوزنی ایشتکاچده عجلة حضرت حسین‌ننك خانه‌سنه کیلدی رضالق استاشدیلر

❁(حکایت)❁ جعفر بن سلیمان‌ننك خادملرندن بری بر نفیس وقیمتلی جوهرینی سرقه‌لب کوب آقچه‌غه‌ صاتمش جعفر اول جوهرننك یوغالغانن بلکاچ همه کوشچیلرنی

وجواهر فروشلارنی تفتیش ایتدروب برکوشچیدن اول سرقه‌لنمش جوهرنی
تابدیلار قیافتی اوزه صاتقان کشی نی تعریف قیلوب خادم صاتقان ایمش دیب خادمنی
جعفر حضورینه کیتوردی‌لر جعفر اول خادم‌ننك غایت قورقغانن کوروب کمال
شفقتندن وحسن خلقندان اول خادمکا ای فلان سن نی اوچون قورقاسن اول
جوهرنی فلان وقتده سن من دن صوراغان ایدنك من هم آنی سنکا هبه قیلغان ایدم
لکن حاضرده اونوتوب سرقه‌لندی دیب خیال قیلوب ازلتدردم دیب کوشچی‌ننك
خادمکا بیرکان ثمنن بیروب جوهرنی خادمکا هبه قیلدی آل سننك حلال مالنکدر
تلاسنك کوشچی‌کا صات دیب حسن خلق ایتاکنه قیمتلی جوهرنی طاقدی رحمه الله *
ودخی بر عالم دیمشدرکه آدم کایوزی‌ننك کورکاملکی فایده بیرورمی اخلاقی کوزال
بولماسه (یعنی فایده بیرماس) بو صورتده سن کشی‌ننك حسن خلقتن حسن خلقنه
دلیل یاصامازیر اهر بر یالتراوقلی تیمور یمن قلچی توکلدر یعنی هر بر ماتورکشیننك
خلقی ده ماتور دردیمه کل یاشل قاز تیزاکی توکلدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه بهرام
برکون صید وشکار قصدی بلان صحراغه چغوب کیزوب یورکانده بر حیوان کوروب
توتمق اوچون آرتندان کیتدی خادملرندن آیرولوب اول حیوان‌نی توتا آلمادی
استبرا تقاضاسی بلان آطندان توشوب بر آغاچ آستنه توقتادی بر کتوچی‌نی
کوروب من استبرا قیلغونچه آطمنی توتوب تور دیب بیردی بهرام استبرا قیلغان
وقتده اول کتوچی آطننك جوکانندن آلتون کموشلرنی کیسوب آلماغه قصد
قیلدی وپچاق آلوب کیسه باشلادی بهرام آنی کورماکانکا صالوشوب کتوچی‌نی
قورقتماس اوچون اوزاق استبرا قیلدی آندان صونك کوزین توتوب ای
چوپان آطمنی کیتور کوزمه توزان کردی دیب کوزین توتوب آطنه آطلانوب
کیتدی خادملری یاننه یتکاچ ای خادملر یانمده آقچه‌م یوق ایمش جوکانم‌ننك
کموشلرین فقیرلرکا بیردم اکر براوده کورسه‌نکز متهم ایتمه‌نکز دیب تنبیه قیلدی
موناخلق موناممروّت آطن توتوب تورغان مکافاتنه سرقه‌لاکانن کورسه‌ده سکوت
قیلدی ❁(حکایت)❁ نوشیروان پادشاه اوزلری‌ننك عادتلرنچه نوروز کوننده
دیوانخاده تحت اوزره اوطروب ارکان دولت واعیان مملکت‌نی جیوب آلتون کموش
صاوتلار وطبقلار ایچنده طعاملر وشرابلر وانواع فاکهه بلان طولو سماطلار توشالوب
یعنی آلتون کموش بلان مزین آش یاولقلار جایوب اکرام وضیافت قیلغاندان
صونك منك مثقال آلتونغه تورورلق بر طبق‌نی مجلسده‌کی آدملردن براو آلوب
کیومی آستنه یاشردی نوشیروان مونی کوروب توردی هیچ بر دشمادی ضیافت
تمام بولوب قوناقلار کیتار وقتده صاوت صابانی صاقلارغه مأمور بولغان بر خدمتچی
صاوتلارنی صاناب قاراسه بر صاوت یوق بولغانن بلوب اولوغ طاوش بلان بر

صاوت یوغالدی تفتیش قیلنمایئچه دیوانخانه‌دن براو ده‌چقماسون دیب نداقیلدی نوشیروان‌مونی ایشتوب اول خادم کا ایتدی اول صاوتنی اویاتندان قایتاروب بیره آلمای تورغان کشی آلدی آلغانن کورکان کشی دخی نمام توکلدر تحری ایتمه دیدی اول صاوتنی آلغان کشی صاتوب بهاسنه کمر آلدی ونفیس کیوملر تکتوردی وقلیچین زینتلادی بر وقت نوشیروان بو کیفیتنی کورکاندن صونك آنی چاقرتوب بوزینتلر شول جمله‌دنمی در دیب کنایه بلان اشارت قیلدی اول کشی یوزین یرکاسوروب یاملك سننك سایه‌نکده دیب دعا قیلا باشلادی نوشیروان غایت جوماردو عدللکندن وحسن خلقندان آنی عفو قیلدی * تنبیه * بهرام پادشاه ونوشیروان پادشاه مشرکلر جمله‌سندن ایکانی تواریخلارده مذکور ایکان حسن خلق سببلی بوزمانه‌غه چاقلی مدح وثنا قیلنمقده‌درلار فتدبر ❀(حکایت)❀ عبد الله بن طاهر دیمشدرکه برکون مأمون خلیفه‌ننك حضورنده ایدم خلیفه خادملری‌ننك برسنه یاغلام دیب قچقرغانده برترکی یکت کیلوب چتق یوز بلان هر قاچان یانندکدان کیتساك طشقه چقساق یاغلام یاغلام دیب قچقراسن غلاملرنك آشاماسونمی ایچماسونمی نی کاچاقلی یاغلام دیب قچقراسن دیب سوء ادب قیلغانده خلیفه‌بر سوز دیمایئچه باشین توبان صالوب بر آز فکر کا باردی من بو حالنی کوروب ایمدی بو غلام‌ننك باشین کیسولسون دیب امر ایتماکنده شبهه‌م قالمادی شول وقت خلیفه منکا خطاب قیلوب ای عبد الله اخلاق حسنه ایالری‌ننك خذمتچیلری اخلاق سیئه بلان متصف بولورلار یاوز خلقلی بولغان افندی‌ننك توابعلاری اخلاق حسنه ایاسی بولورلار من خذمتچیلرم‌ننك خلقلاری کورکام بولسون دیب اوزم‌ننك یاوز خلقلی بولماقمنی تلامای من دیب غلامنی عفو قیلدی دیمشدر ❀(حکایت)❀ اخلاق حمیده بلان مشهور احنف بن قیسدن سوء ال قیلدیلارکه بوقدر کورکام خلقنی کمدن اوکراندنك دیدیلر احنف ایتدی قیس بن عاصمدان اوکراندم‌که برکون خانه‌سنه بارمش ایدم برکا اوطرور ایدك آشچیسی کباب کیتورکانده کباب‌ننك ششی بر ایچاك بالاسی اوستنه توشوب درحال بالا جان تسلیم قیلدی بو آشچی‌غه غایت قورقو توشوب قالتراب حیران بولوب تورغانده قورقمه لوجه الله سنی بوکون آزاد ایتدم دیب اول قل‌ننك خطاسی مقابله‌سنده احسان بلان مجازات قیلدی دیدی ❀(حکایت)❀ ابن عمر رضی الله عنه قللارندان براوی‌ننك تعدیل ارکان بلان نماز اوقغانن کورسه درحال آزاد ایتار ایمش بس قللاری بو حالنی بلکاچ نماز اوقمای تورغانلاری‌ده ریالانوب ابن عمر کورور دای یرده نماز اوقورلار وآزاد قیلنورلار ایمش برکون ابن عمر رضی الله عنه‌کا ایتدیلر افندم اخلاص بلان اوقغانلارین آزاد قیلسانکده یرنده‌در اما مرائی‌لارین آزاد قیلماقنکزغه سبب نیدر دیدیلر ابن عمر ایتدی

بر کمسنه الله تعالی کا اطاعتده وعبادتده منکا حیله قیلسه اول کمسنه کا آلب اتمقلق نی ضرر باردر بلکه محض فایده در دیدی ❁(حکایت)❁ ابو عثمان دیکان بر زاهد بر اسی کونده شهر ایچنده اورام لاردان بارغانده اوستنه بر ایودن طولو بر لکن کول توکدیلر یانندا اغی آدملر اول کشیکا تل اوزاتوب اوروشا باشلاغانده ابو عثمان آلارنی منع ایتوب تیمه نکز اوستنه آتش توکما کا مستحق بولغان کمسنه ننك اوستنه کول توکسه لر اوروشمق جایز توکلدر دیدی ❁(حکایت)❁ علی رضی الله عنه بر کون بر قانه اوچ مرتبه یا غلام دیب چقردی غلام جواب بیرماکاچ توروب غلام ننك یاننه باردی غلام یاتوب تورور ایدی ایتدی ای غلام چقرغانمنی ایشتمادنك می غلام ایتدی بلی ایشتدم علی رضی الله عنه ایتدی ایشتکان بولسانك اجابت لازم توکلمی دیدی غلام ایتدی ای امیر المؤمنین جنابنکز ننك حلمی وحسن خلقی سببلی عقاب قیلماقنکزدان ایمین بولغانم اوچون یالقاولق قیلوب جواب بیرمادم دیدی علی رضی الله عنه اول قل ننك سوء ادبی مقابله سنده سنی لوجه الله آزاد قیلدم دیب اکرام قیلوب آزاد قیلدی ❁(حکایت)❁ مذکور ابو عثمان زاهدنی بر کشی خانه سنه ضیافت کا دعوت قیلوب خانه سی ننك قابقاسنه یتکاچ ابو عثمان غه ایتدی یا اوستاد خانه مه کرما کنکده منم اوچون فایده یوقدر قایتوب کیت رحمك الله دیدی ابو عثمان قایتوب اوزی ننك مقامنه یاقن یتکانده ینه آرتندان باروب یا اوستاد بو یاراماغان اشمه اوکوندم ایده قایت سنی ضیافت قیلایم دیب ابو عثمان نی ینه خانه سنه کیتوردی قابقاسنه یتکاچ ینه اوّلکی کبك ایتدی حاصل کلام دورت مرتبه شویله آلدادی ابو عثمان اصلا رنجماینچه کیلدی کیتدی آخر اول کمسنه ابو عثمان ننك قولون اوبوب هزار تکریم وتعظیم بلان مقصودم جنابنکز ننك اخلاق حسنه سین تجربه قیلمق ایدی دیب مدح وثنا قیلدی ابو عثمان ایتدی ای کشی ات ده بولغان طبیعت بلان وات ده بولغان خلق بلان آدم مدح کا لایق بولماس بو صفت ات ده ده باردر زیرا ات نیچه مرتبه چاقرلسه ده کیلور قوغاچ کیتار دیدی* اوشبو حکایت دخی محاسن اخلاقده اندر که یحیی بن اکثم روایت قیلمشدر برکیچه مأمون خلیفه ننك ایونده ایدك من یاتقان ایدم لکن یوقوم کیلما کانلکدن یوقلاغان صفتده بولوب یاتور ایدم خلیفه ننك صو ایچما کا اشتهاسی بولوب منی اویانور دیب خادملرینه چقرماینچه اوزی آقرون غنه اورنوندان توروب صو صاوتی یاننه اوچ یوز آدوم مقداری یرکا باروب صو اچدی صو ایچوب کیلکانده من یاتقان یردن آیاقلاری ننك اوچی بلان کنه باصوب اورننه کیلوب بر نیچه مدت اوتورغاچ کیچه ننك ثلث اخیرنده تورمق عادت حسنه سی بولمق جهتندن ثلث اخیر بولغاچ خدمتچیلرینه چقرماینچه منم اویاناقمنی برزمان کوتوب توردی ایمدی بولای

بولغاچ من هم اورنومده یوقومدان او یانغان کبك بولوب قیملدادم آندان صونك
ماءمون اورنوندان توروب خادملرین چاقروب طهارت آلورغه صو صورادی
طهارت آلدی بعد یانمه کیلوب منکا کنیمم بلان یاابا محمد یخشی یوقلادنکمو
استراحت قیلدنکمو دیب استفسار قیلدی من دخی ای امیر المؤمنین وجودم سنکا
فدا بولسون سایه‌نکده خوب استراحت قیلدم الله راضی بولسون دیب تشکر ایتدم
آندان صونك ماءمون ایتدی ای ابو محمد تور ور وقتم بولسه‌ده سن اویانور دیب
خادمارمه قچقرمادم صبر ایتدم دیدی من ایتدم ای امیر المؤمنین الله تعالی سزلرکا
پیغمبرلر خلقن وپیغمبرلر سیرتن احسان قیلمش وبو نعمت بلان سنی تخصیص
ایتمش حق تعالی بو نعمتنکزنی مبارك ایتوب سعادت دارین لرنکزکا واصل ایتکای
ایدی دیب دعا قیلغانمدان صونك منك دانه آلتون احسان قیلدی کونکل صافلغی
بلان آلوب قایتدم دیمشدر * وینه‌مذکور یحیی بن اکثم حکایت قیلمشدرکه برکون
ماءمون خلیفه‌ننك خانه‌سنده کیچ یوقلاغان زمانمده خلیفه‌کا یوتال عارض بولوب من
اویانماسون دیب جینکی بلان آوزین توتوب یوتکرور آلای‌ده یوتالن دفع قیلا
آلماغاچ طاوشم چقماسون دیب آوزین یرکا قویوب یوتکرور ایدی موندا این
اولوغلارننك بیله کمال حسن خلقنه وتواضعلغنه اقتدا لازم در دیمشدر (ایمدی بو
حکایت لردن اخلاق حسنه بلان متصف بولماغه توفیق استاکان ذوات کرام یغلامای قالماس)
معلوم اولاکه دوستلق وقرنداشلك الفت کا والفت قوت کا سببدر وبو الفت لك
قوتی بر حصن حصین درکه آننك بلان ظالم لرننك ظلمی دفع قیلنور وآننك بلان
مرادلارغه ایروشولور * الله تعالی بو امت مرحومه حقنده الفت ومحبت نی نعمت
دیب کیتورمشدرکه (واذکروا نعمة الله علیکم اذ کنتم اعداء فالف بین قلوبکم
فاصبحتم بنعمته اخوانا) بیورمشدر یعنی الله تعالی ننك سزلرکا بولغان نعمتن
ذکر ایتنکز جمله‌دن بر نعمتی هدایت واسلام کا توفیقی درکه اسلام قلبلرنکز ننك
بر برنکزکا الفتنه وکونکل لرنکزدن خیانت ننك زوالنه مؤدیدر الخ * دیمشلردرکه
کشی ننك دنیاده حاصل ایتکان نرسه‌لری ننك خیرلیراکی وفایدالیراغی حق
وتوغری دوستلاریدر زیرا کشی ننك حقیقی دوستلق بلان دوست بولغانلاری
قاطی لق ومشقت وبلا کیلکان زمانده یاردمچیلریدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه
ماءمون خلیفه برکون حسن بن سهل کا ایتدی یاحسن من دنیالذتاری ننك هر برسین
کوردم یدی نرسه‌دن غیری‌نی ملال کیتورکوچی تابدم دیدی حسن ایتدی
یاامیر المؤمنین اول‌نی نرسه‌لردر ماءمون ایتدی بوغدای ایکماکی قوی ایتی
صالقون صو یومشاق وملایم کیوم خوش ایس یومشاق توشاك دیدی حسن بن
سهل ایتدی یاامیر المؤمنین دوستلق ومونسلك نی صاناما دنکز ینه‌لذتلیراك بولور

ایدی

ایدی دیدی خلیفه ایتدی ای حسن بیك یخشی سوز ایتدنك واقعا بو بارچه سندان آرتوغراقدر دیدی ❁(حکایت)❁ ابن سماکدن سؤال قیلدیلار قایو کمسنه‌نینك دوستلغی ومحبتی صادق ودایمدر دیدی‌لر ابن سماك ایتدی شوندا ین کشی دوستلغ‌قه یارارکه دیانتنده استقامتلی بولور عقلنده کمالتلی بولور سنکا یاقن بولغانده ملالت کیتورماس سندن یراق بولغانده سنی اونوتماس یاقن بولسانك اول دخی یاقن بولور یراق بولسانکده سنکا رعایه قیلور یاردم استاکان زماننکده سنکا یاردم قیلور محتاج بولغانده حاجتنکنی اداقیلور وفعلنده بولغان دوستلغندان کونکلنده بولغان دوستلغی کوبراك بولور دیدی * اهل حکمت دیمشلردرکه دوستنکده بر مکروه اشنی وقباحت عملنی کورسانك الفت ودوستلغنکنی کیسمه بلکه جراحاتنه دوا قیل وعیبن یاشر واصلاحنه سعی قیل لکن آننك مکروه اشنده وقباحت عملنده آنکا موافقت قیلما یاوز عمللرندن بیزکوچی بول زیرا حق تعالی (فان عصوك فقل انی بری ٔ مما تعملون) بیورمشدر * آچق یوز طاطلی سوز وحسن خلق آداب معاشره‌دندر * ابن عباس رضی الله عنه دیمشدرکه مجلسده بولغان کشی‌نینك اوستومده اوچ حقی باردرکه کیلکاچ کوزمنی آنکا توجه قیلامن مجلسده اوتورمق تلاسه اورون بیرامن سوز سویلاسه طنکلاب تورامن دیمشدر *

ینه آداب مصاحبتدن بری مصاحبنکدن کوزنکنی آلماینچه آننك سوزین طنکلاب فهملامك اوچون قولاغنکنی صالوب تورمقدر دوستنك بلان مصاحبت قیلغانده اونکغه صولغه قاراب سوزینه قولاق صالمامق سؤ ادبدر خصوصا مصاحبنك مرتبه ایاسی واولوغ کمسنه بولسه وعالم بولسه * ودخی مصاحبت‌نینك ادبلرندن بری بودرکه اکر مقدمده سن ایشتکاننك بار سوزنی مجلسده ایکنچی برکشی سویلاسه ایشتکاننك یوق شیکللی تجاهل قیلوب قولاق صالوب طنکلاغای‌سن من آنی ایشتکان ایدم دیمك سؤ ادبدندر خصوصا اولوغ کشی اول سوزنی سویلاسه * ودخی مصاحبه‌نینك ادبلرندندر آچق یوز بلان مصاحبت ایتمك وچتق یوز بلان اوتورمق سؤ ادبدندر * معاذ رضی الله عنه روایت قیلمشدرکه ایکی مسلمان بر بری بلان یولوقغانده بر بری‌نینك یوزینه تبسم ایتوب محبة قوللارین توتوشسه‌لار آغاچلارنینك قورو یافراقلاری توکولکان شیکللی کناه‌لاری توکولور دیمشدر * ودخی آغاچلارنینك چچکلری جیمشکا دلالت قیلغان شیکللی آچق یوز جواردلق‌قه ومروّتکا دلالت قیلور دیمشلردر * ودخی صحبت‌نینك ادبندندرکه مجلسده کوب کشی‌لر بولغانده برسینه‌گنه خطاب قیلوب سوزنکنی براوکا کنه سویلامه تاکه مجلسده‌کی آدملر همه‌سی سوزنکدن حصه‌دار بولسونلار * دوست کمدر دیب صوراغان وقتده بر عالم جواب بیره‌شدرکه مسماسی یوق بر اسمدر * ابو الدرداء رضی الله عنه ایتدی آدم ایلکاری زمانده

تیکاناکسز برکل ایدی ایمدی زمانه‌مزده کای یوق برتیکاناکدر دیدی * امام جعفر الصادق بعض قرنداشلرینه دیمشدرکه اکریوز دوستنك بولسه توقصان توقزین تاشلا قالغان برسندن ده حذر قیل زیرا حضرت علی قولنه بناء غدر وخیانت آدملك طبیعت ثانیه‌بولسه خیانتلی دوستدان صاقلان دیمکدر * اشاناماغل دوستنکا صالام طقار پوستنکا موند این دوستلار حقنده‌در * بعض والیلردن صورادیلارکه نی قدر دوستنکز باردر دیکانده اقبالم وقتنده کوب دوستم بار ایدی اقبالم کیتکاچ بر دوستم ده یوقدر دیب اوشبو بیت نی اوقودی

الناس اخوان مادامت له النعم　　فالویل للحر ان زلت به القدم

یعنی آدمیلر بارچه‌سی بر برینه دوست وقرنداشلردر نعمت ومرتبه‌سی بارنده اما نی اوکنوچدر شول کشی کاکه نعمتی ودولتی کیتسه دیمکدر * ابن الخطیب دیمشدرکه عقل ایاسنه واجب در فاجرلر ویاوزلار بلان الفت ومعاشرت قیلماغای وظاهرا دوست صورتنده بولوب ایچنده دوشمانلق یاشرکان کشی بلان الفت قیلماغای زیرا الله تعالی (الاخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو الا المتقین) بیورمشدر ودخی (وما من دابة فی الارض ولا طائر یطیر بجناحیه الا امم امثالکم) بیورمشدر اوّلکی آیتده تقوا بولوب آخرتده فایداسی تیکان دوست مراددر وایکنچی آیت اخلاق حمیده‌سی بولماغان آدملر اخلاق ذمیمه‌ده حیوانغه مماثل ایکانن ناطقدر * فی الحقیقة الله تعالی نینك حکمتی اقتضاسنچه هر بر آدمده حیوان خلقلارندان بر خلق تابولور دیمشلر وهم شول سببلی تورلو کشی تورلو خلقده بولادر * ایمدی اکر اخلاق حمیده‌نی بلماکان وآور طبیعتلی وناداناغی سببلی کونچیلکندن ایمین بولماغان کشنکنی کورسنك آنی قابلان جنسندن حسابلا چونکه عربلر موند این آدملر حقنده (اجهل من النمر) دیرلر آننك شرندن قورقمق کیراك کشی نرسه‌سنه وکشی اشنه بیك دخل لنکان آدمنی کورسنك آنی اتکا حسابلا زیراکه اتننك طبیعتی جفاسی تیماکان آدملرکا جفا قیلمقدر سن هم آنکا اتکا ایتکان معامله‌نکنی ایت یعنی اتننك اورکاننه قارامای بارا بیره‌سن ات مثاللی کشی ننك دخی اورکاننه ویامان سوزینه جواب بیرماینچه بریاقه کیت دیمکدر * واکر سوزنکا مخالفت اوزره بولسه یعنی سن لا دیکانده نعم دیسه سن نعم دیکانده لا دیسه آنی ایشاککا صای چونکه ایشاك نو دیسنك توقتار توقر پیپو دیسنك کیتار والحال فایداسی درکاردر یعنی یوك تویامك یاکه آطلانوب یورمك کبك نرسه‌لر اوچون فایداسی درکاردر بیله صفتده بولغان آدم ینه طبیعتنه استخدام بیورولور اکر کشی ننك مالنه وجاننه هجوم ایتکان آدمنی کورسنك آنی آرسلان جنسنه قوش هم آرسلان دان صاقلانغان کبك آندان دخی صاقلان وبر آدم دخی خبیث وقورقاق وحیله کار بولسه آنی تولکی دیکن حیله سندن ایمین بولما خلق

آراسنده نمامچیلق قیلوب دوستلار وقرنداشلر آراسنه افتراق ودوشمانلق پیدا
قیلغان کشی نی کورسنك آنی صاصی کوجان جنسنه الحاق قیل حتی عرب لر بر جماعت
آراسنه مفارقت واقع بولغانده (مشی بینهم ظربان فتفرقوا) دیرلر مونی مقال ایتمشلردر
(ظربان اختری بیانچه صاصی کوجان کا ایتولور) عرب لرننك اعتقادی بر کیوم کا
صاصی کوجان اوصرسه ابدا ایسی بتماس ایمش بومنکور جانور کلر اویاسنه
کیلوب دبرین تیشوك آوزینه قویوب اوصرور ایمش کلر اوزی ننك اویاسنده
مونك قباحت ایسنه طاقت توتا آلماینچه تیشوکندن چققاچده ظربان توتوب آشار
ایمش دیب بعض محاضرانده یازولمشدر * اکر علم وحکمت ایشتوب معرفت وکمالت
تحصیلنه میل ایتماس درس ونصیحت ایشتماکدن قاچار هوا وهوس اهلی بلان الفت
توتار کشینی کورسنك آنی خنفس جنسندن حسابلا زیرا که خنفس نجاست قورطین
سوکانلکندن نجاست آشار جفار وکل ایسندن قاچار حتی دیمشلردرکه حوش ایسلی
چچك بلان آتسانك هلاك بولور * ودخی بر کشی دایم خاتونلار کبك اوزین اوزی
توزاتوب یخشی کیوملر کیوب کیلوشه میکان دیب اوزینه اوزی قارار انی طاوس
جنسندن دیب بل * براو کونکلنده کینه توتوب سننك بر عیبنکنی وقصورنکنی
اونوتماینچه بر نیچه مدتدن صونك آنی سنکا قایتارسه وسنی مبتلا قیلسه آنی سن توه
جنسنه قوش حتی عرب لر موند این کشینی (احقد من الجمل) دیرلر موند این
آدملردن صاقلانمق لازمدر دخی اوشبونك اسلوبنچه عقل اهلنه لازمدرکه یاوز
آدملردن وغدر وخیانت اهلندن ووفاسز لاردان اجتناب قیلمق *
عایشه رضی الله عنها ایتدی مکارم اخلاق اون نرسه در اوّل کورکام خلق بلان حوشچه
ترکلك ایتمك ایکنچی کورکام خلق بلان توغرولق اوزره الفت وصحبت ایتوب
منافق لارچه معامله دن صاقلانمق اوچونچی امانت دارلق ایتوب خیانتسز بولمق
دورتنچی قرنداشلرکا صله ایتمك بشنچی ایذکولك قیلغانلارغه ایذکولك قیلمق
آلتنچی احسان صرف ایتمك یدنچی کورشی ننك عیبین اورتمك سکزنچی
دوستلاری ننك عیبین اورتمك توقزنچی مسافرلرکا طعام بیرمك اونونچی حیادرکه
بوجمیع حصلت لرننك باشیدر پیغمبر علیه السلام (الحیاء من الایمان) دیمشدر حیا
تلمزده اویات واویالمق تعبیر قیلنور * ابوموسی الاشعری رضی الله عنه ایتدی
جنبلکدن غسل قیلمق تلاسام زیاده قارانغی یرکا کروب الله تعالی دن اویالغانمدان
آرقامنی بوکوب ایکی قات بولامن دیر ایدی (الوجه المصون بالحیاء کالجوهر المکنون
فی الوعاء) دیمشلر یعنی حیالی واویاتلی یوز زیاده مقبول ومرغوب بولقده قطیچق
ایچنده مستور جوهر کبکدر دیمکدر * عالملر ایتدیلر قناعت امانت کا وامانت شکرکا
وشکر زیادهٔ نعمت کا وزیادهٔ نعمت بقاء نعمت کا دلیلدر اما حیا جمیع ایذکو

خلق‌لارغه دلیلدر دیدی‌لر یعنی حیاسی واو یاطی بولغان کشی دایم نعمت ایچنده‌در
چونکه آننك نعمتی کون بکون آرتوب تورور یعنی نعمتی‌ننك آرتماقنه سبب شکری در
آننك شکر قیلماقی امانتندن کیله‌در امانتی بولا در قناعتی بارغه کوره
الله تعالی حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کا (واخفض جناحك للمؤمنین) بیورمشدر
یعنی ای حبیبم محمد مؤمن‌لرکا قناتلارنکنی جای یعنی تواضع ورفق بلان معامله ایت
دیمکدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه برکشی پیغمبر علیه السلام‌غه کیلوب پیغمبر علیه
السلام‌ننك مهابت نبوتندن تزلری قالتراب تورور ایدی پیغمبر علیه السلام ایتدی
ای کشی قورقمه من پادشاه توکل من باری قوروی صاری غنه آشاوچی قریش قبیله سندن
برخاتون‌ننك اوغلی من دیب تواضع بابنده ینجولر ارغوتمشدر * اولوغلارننك
سوزیدرکه تواضع‌لق عزت وشرف‌ننك باصقچیدر (التواضع سلم الشرف) دیرلر
❁(حکایت)❁ عرب قبیله‌لرندن مطرف بن عبد الله یونداان طوقلمش خشن وطوپاس
کیوم کیوب فقیرلر ومسکین‌لر بلان مجالسه قیلور ایدی نیك بو اش کاملازمت قیلاسن
دیسه‌لر آتام متکبر وجبار ایدی الله تعالی اوچون تواضع‌لق قیلامن که فضلی ورحمتی
بلان آتام‌ننك تکبرلکی وتجبرلکی سببلی لایق ومستحق بولغان عذابی تخفیف
قیلنسون دیب دیر ایدی

تواضع یافتی فی کل حین فلا فخر علی طین لطین

اوشبو علی کرم الله وجهه‌ننك کلامندندرکه ای یکت هر مرتبه‌ده وهر وقتده یعنی
سرور وشادلق وقتلارنده ومکدر وقتلارنده اولوغ‌غه کیچی‌کا تواضع‌لق قیل زیرا که
توفراق‌ننك توفراقدان آرتوقلغی یوقدر فی الحقیقه بای فقیر اولوغ کچیك اصلده
بربرینه برابرلردر من بای سن فقیر من اولوغ سن کیچی دیب فخرلنماکا وهو الاغاغه
اورون یوقدر دیمکدر *
معلوم اولاکه عجب وتکبرلك آدمنی کوزدن توشروب اوزینه خورلق کیتوره
تورغان بر صفتدر عجبلی کشی ومتکبر کشی آدم‌ننك نصیحتن قبول ایتماس
تکبرلك تربیه وادبدن ایاسین منع ایتار آدم بلان حسن الفت‌نی بترور پیغمبر علیه
السلام ایتدی (لایدخل الجنة من کان فی قلبه مثقال حبة من کبر) یعنی کونکلنده
براورلوق قدرکنه‌ده تکبرلك بولغان کشی اوجماحقه کرماس دیمکدر اما بو حدیث
مؤولدر دیدی‌لر یعنی تکبر ایاسین تموغغه کرتوب یووب چقارمایئچه اوجماحقه
کرماس دیمکدر * احنف ایتدی بول یولندان ایکی مرتبه چققان بر حسیس نرسه
نی کیفیتده تکبرلك ایتار عجبلانامن دیمشدر ❁(حکایت)❁ مهلب‌ننك اولادندان
بری متکبرلر صفتنده یورور ایدی مالك بن دینار بو یکت‌کا اوچراب نصیحت
یوزندن ای اوغلوم بو تکبرلك صفتن قویسانك اوزنکا کوزال اش ایتمش بولور

ایدنك دیدی اول یکت مالك بن دینارغه تعریضا سن منی تانیمای می سن دیدی مالك ایتدی های های ماتور یکت بیك بلامن اوّلنك بر قطره نجس منی صوی در آخرنك نجس اولا کسه در سن اوشبو ایکی حالت آراسنده اوچ کونلك دنیاده تیزاك صاوتی کوتاروب یورکوچی سن دیدی درحال بویکت ابن دینارننك جوهر بلان برابر خلوصانه نصیحتی اثر ایتوب یاوز خلقلاردان طیولدی * بعض حکیملر ایتدیلر قاچان که بر متکبرنی کورسام آنداغی تکبرلك منکا کوچادر یعنی (التکبر علی المتکبر صدقة) فحواسنچه متکبرکا تکبرلك قیلامن دیدی (حکایت) ❁ عرب آراسنده جزیمه طائفه‌سی دیرلر بر طائفه‌بار ایدی زیاده متکبرلر ایدی عرب‌لر بر متکبر کشینی کورسه‌لر جزیمه کبك دیرلر ایدی ضرب مثل ایدی بوطائفه سیل العرم ظهورنده تارقالغان قومدر ❁(حکایت)❁ ودخی عرب‌ننك اولوغلارندان ابن ثوابه دیکان کمسنه زیاده متکبر ایکان خدمتچیسنه صو کیتور دیب خطاب قیلغانده خدمتچسی نعم دیب صو کیتوروب بیردی سن کم بولاسن منکا نعم دیب ایته‌سن زیرا نعم دیب منکا لادیب ایتماکا قادر بولغان کشی‌کنه ایته‌بلور دیب خدمتچسنی صوقدردی منکور ابن ثوابه دخی بروقت‌نی برکمسنه بلان مصاحبت ومکالمه قیلدی هی‌شول‌دنی آدم‌بلان سو یلاشوب آوزمنی بلچراتدم دیب صو کیتورتوب آوزین چایقادی * عرب‌لر بر کمسنه‌ننك اشی آلغه کیتوب متکبر بولا باشلاسه (فلان وضع نفسه درجةلوسقط منها لتکسر) دیرلر ایمش یعنی فلان کمسنه اوزین شوندا این بر درجه‌کاقویدی که اکر آندان یقلسه‌مو ینی آستنه کیلور دیمکدر ❁(حکایت)❁ بنی‌عبدالدار قبیله‌سندن بر کمسنه‌کا نی‌اوچون خلیفه‌حضورینه‌بارمای‌سن دیدی‌لر اول کمسنه ایتدی قورقامن که یولداغی کوپرمنم شرفمنی کوتارا آلماس دیدی مرادی خلیفه قدرمنی رعایت ایتماسه تکبرلکمه صوغولور دیمکدر ❁(حکایت)❁ متکبرلردن حجاج بن ارطات دیکان کمسنه‌کا ایتدیلرنی اوچون جماعت نمازینه بارمای‌سن حجاج ایتدی‌واقتو یاك خلق منکا طغزلق ایتار دیب قورقوب بارمای‌من دیدی یعنی منم بلان برابر بولورلارده منم تکبرلکمه اورون قالماس دیمکدر ❁(حکایت)❁ مساور بن هند دیکان کشی تکبرلك بلان مشهور ایدی بر مناسبت بلان برکشی‌کا ایتدی منی‌تانومای‌مو سن دیدی اول کشی ایتدی‌یوق تانومای‌من دیدی اول متکبر من مساور بن هند له‌باصا دیکاچده بو کشی‌واقعابلماینچه یاکه تجاهلا یوق تانومای‌من سنی دیدی اما اول متکبرننك تکبرلکنه تیوب (فتعسا ونکسا لمن لایعرف القمر) دیدی یعنی کوکده مشهور بولغان آی‌نی بلماکان کشی‌ننك مو ینی آستنه کیلسون یوزتوبان توشسون دیب اوزی‌ننك اولوغلغین دعوا قیلمشدر (فسبحان من له العظمة والکبریاء)*

معلوم اولاکه اخلاق کتابلاری ننك بیانچه فخرلنمك وماقتانمق دیکانمز اوزنده بولغان کمالاتنی آنکلاب مسرور بولمقدان عبارتدر اکر نفس امرده کمال وفضیلتی بارلغین فقط الله تعالی ننك عنایتی دیب بلوب خالص نیت بلان ماقتانسه بلکه جایزدر امامونننك بلان غیرلرکا اوستون بولایم دیب تکبرلنوب ماقتانسه بو اخلاق ذمیمه دندر دیمشلردر * امانسل ونسب بلان ماقتانمقنی وتکبرلنمکنی الله تعالی نهی ایتمشدرکه (ان اکرمکم عند الله اتقیکم) بیورمشدر اوشبو فخرلنمك وماقتانمق فعلی دخی عجب شیکللی اوزین من بلند دیب اوزینه ادنی نرسه‌نی اهانت کا صایوب مذموم بولغوچی آچو اوطین شعله لندرر بس اوشبو جهتدن فساد قه موءدی بولور ماقتالمش وماقتالاچق نرسه الله تعالی قاشنده فقط تقوا وپرهیزلکدر ❁(حکایت)❁ اصمعی دیمشدرکه بر کیچه بیت شریفنی طواف ایتکانده بریکت کوردم استار کعبه کا یابوشوب

یامن یجیب دعاء المضطر فی الظلم ... یاکاشف الضر والبلوی مع السقم
قد نام وفدك حول البیت وانتبهوا ... وانت یاحی یاقیوم لم تنم
ادعوك رب حزینا قائما قلق ... فارحم بکائی بحق البیت والحرم
ان کان جودك لایرجوه ذو سفه ... فمن یجود علی العاصین بالکرم

دیب مناجات ایتوب آندان صونك

الا یا ایها المقصود فی کل حاجة ... شکوت الیك الضر فارحم شکایتی
الا یارجائی انت تکشف کربتی ... فهب لی ذنوبی کلها واقض حاجتی
اتیت باعمال قباح ردیة ... ومافی الوری عبد جنی کجنایتی
اتحرقنی بالنار یاغایة المنی ... فاین رجائی ثم این مخافتی

دیب اوشبو مناجاتنی انشاقیلوب جذبه ظهوری بلان هوشی کیتوب یقلدی من دخی درحال یاننه باردم کوردم که زین العابدین علی بن حسین بن علی رضی الله عنهم ایمش درحال مبارك باشین یردن کوتاروب قوچاغمه آلدم یغلادم مبارك یوزینه بر تامچی یاشم تامدی هوشینه کیلوب کوزین آچوب قاراب بوکمدر بوکشی‌نی کم قوشدی که بزکا بیله قیلدی دیمش ایدی من ایتدم یاسیدم وافندم من اصمعی قلنکدر بو یغلاماقنك نی درکه سزلر اهل بیت سز ومعدن رسالتدن بر پاره پاك کوهر سز حقنکزده الله تعالی (انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس (اهل البیت) ویطهرکم تطهیرا) بیورمشدر دیدم زین العابدین حضرتلری کمال تواضعدان هیهات یااصمعی الله تعالی جنتنی اطاعت وانقیاد قیلغانلار اوچون یاراتدی مطیع ومنقاد بولغانلار نسب ایاسی بولماسه لارده حتی عبد حبشی بولسه لارده جنتکا کرورلر العیاذ بالله تعالی جهنمنی عاصی لار وکناهلی لار اوچون خلق ایتدی نی قدر شریف وقریشی بولسه لارده الله تعالی (فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم یومئذ ولا

یتساءلون فمن ثقلت موازینه فاولئك هم المفلحون ومن خفت موازینه فاولئك الذین خسروا انفسهم فی جهنم خالدون) دیمادی می دیدی فخر وما قتانو فقط تقوالق بلان کنه بولقنه اشارتدر * مذکور مناجات‌ننك مفادی اوشبودر کیچه قارانغولنده مضطرلارننك دعاسین قبول ایتکوچی ضرروبلالرنی کشف قیلغوچی وآورولارغه شفابیرکوچی ای باری خدا ایا بیت مکرم‌ننك اطرافنه کیلکان بنده‌لر یوقلاب اویغاندیلار حال بوکه سن ای حی وقیوم یوقودان منزه‌سن یارب من حیران وحزین بولغانم حالده سن دن کرم امید ایتامن که بیت مکرم حرمتنه یغلاماقم اوچون منکا مرحمت ایت اکر سفیه‌لر وعاصی‌لر سننك جودنکنی وکرمنکنی رجا ایتماسه‌لر عاصی‌لرکا کم کرم بلان جوماردلق ایتار ودخی ای هر حاجتده مقصود بولغوچی الله تعالی سنکا نفس وشیطان‌ننك ضررندان شکایت ایتامن که منم نیازمه مرحمت قیل وکربتمنی دفع قیلوب وکناهمنی باغشلاب حاجتمنی روا قیل من درکاهنکا یامان وقباحت عمللر بلان کیلدم وخلق ایچنده منم جنایتم کبك ومنم قباحتم کبك جنایت وقباحت ایتکان کشی یوقدر ای غایة مقصودم اوط بلان منی یاندررمی سن اکر یاندرساڭ خوفم وامیدم قایده قالور یعنی وعده‌ننك اقتضاسنچه عفو ایتارسن دیمکدر * اما معلوم اولا که فخرلنودن وماقتانودن من فلان نسبلی وفلان نسلدن دیب دعوا قیلمقدان نیچه حدیث‌لر نهی قیلسه‌ده آدم‌ده بالطبع ماقتانمق وفخرلنمك بارنرسه‌درمونکا دلیل کینوروب اکر طبیب اوزی‌ننك داروین وعلاجن ماقتاماسه دارو ایتدروچینی تابالماس دیدی‌لر بو هم فکرلامیچه سوزلاشمکدن عبارت‌در شرف اسلام بلان تمدح وتفاخر ایتکانلردن سلمان الفارسی رضی الله عنه اوشبو بیت‌نی نظم ایتمشدرکه

ابی الاسلام لااب لی سواه اذا افتخروا بقیس اوتمیم

یعنی منم اسلامدان غیری آتام یوقدر باشقه آدملر قبیله‌لری بولغوچی قیس وتمیم بلان ماقتانغان وقتلارنده من اسلام بلان ماقتانورمن دیمکدر ❁(حکایت)❁ شاعرلردن جریر بلان فرزدق سلیمان بن عبد الملك حضورنده ماقتانوشدیلار فرزدق ایتدی من اولوكلارنی ترکزه تورغان کشی‌ننك اوغلی من دیدی بو سوزننك ظاهری منکر بولمق جهتندن سلیمان فرزدق‌نی نهی قیلدی فرزدق ایتدی ای امیر المؤمنین الله تعالی (من قتل نفسا بغیر نفس فکانما قتل الناس جمیعا ومن احیاها فکانما احیی الناس جمیعا) بیورمشدر منم آتام دخی نیچه هلاك بولاچق کمسنه‌لرنی هلاکلکدن خلاص وقوتولماقلارینه سبب بولمشدر دیب براونی بیان قیلدی واقعا فرزدق‌ننك آتاسی بوصفت بلان عرب آراسنده مشهور ایمش آندان صونك سلیمان ای فرزدق سن شاعر هم عالم ایمش سن دیب تحسین قیلدی

❁(حکایت)❁ حکم بن عبد الرحمن اندلس‌دن مصر والیسنه ماقتانوب یازدی

السنابنی مروان کیف تبدلت　　بنا الحال او دارت علینا الدوایر
اذا ولد المولود منا تهللت　　له الارض واهتزت الیه المنابر

یعنی بز شوند این بنی مروان توکلمی که دور و زمانه‌لرنی و دیارلرنی قولمزده ضبط قیلوب بر حالدن ایکنچی حالکا تبدیل قیلدق قبیله‌مزدن بر بالا دنیاغه کیلسه یر اوکوره‌در و مناره‌لر سلکنه‌در دیمکدر ❁(حکایت)❁ خلفاء عباسیه‌دن ابو العباس خلیفه‌ننك فصیح‌لرنی و شاعرلرنی جیوب شعر ایتدرمك و بحث قیلوشدرمق عادتی بار ایدی برکیچه مجلسنده ابراهیم بن مخزمه بلان خالد بن صفوان قصه و تواریخدان مکالمه قیلوب اوتورغانده سوزلری مضر قبیله‌سنه و یمن اهلنه باروب یتدی مذکور ابراهیم اوزی یمنی بولمق جهتندن یمن اهلن ماقتاب ای امیر المؤمنین اهل یمن عرب‌دن بر شریف طائفه‌درکه دنیا آلارغه مطیع بولوب آتادان بابادان پادشاه‌لق آلارغه میراث قالا کیلکاندر همان آلاردان پادشاهلق زایل بولغانی یوقدر مثلا نعمان بن منذر و عیاض و غیرلری ملوك یمندندرنی قدر فضل و شرف بار بولسه یمن اهلنده بارچه‌سی موجوددر انعام احسان قیلورلار مسافرلرنی قوناق ایتارلر آلار اصل عرب‌لردر باشقه عرب‌لر عرب متعربه‌لردر یعنی اصل عرب توکل‌لردر دیب یمن‌نی ماقتادی آندان صونك آلارنی بربری بلان بیلاندرمك اوچون ای ابراهیم آلای بولسه سن بو سوزنك بلان خالدنی اراده قیلدنك دیب خالدکا اشارت قیلدی خالد ایتدی ای امیر المؤمنین سوزکا اذن و رخصت بیرسه‌نکز من هم اوز طرفمدان سویلاشایم دیدی خلیفه ایتدی رخصت سویلاش دیدی بس خالد ایتدی رفیقم یعنی ابراهیم جهلکا مقارن بولمق جهتندن یانکلش سویلادی آلارده قرآن‌نی و حدیث‌نی شامل بولغان فصیح تل و صحیح لغت بولماسه آننك بیان ایتکان مدحی نیچوك آلارغه‌غنه مقصور بولور اکر آلار نعمان بلان و منذر بلان ماقتانسه‌لار بزلر دخی خیر الانام محمد علیه السلام بلان ماقتانا بلورمزکه الله تعالی رحمة للعالمین بولغوچی ذات اشرفنی پیغمبر مبعوث ایتمك بلان بزلرکا و آلارغه انعام و احسان‌نی اتمام قیلدی که اول پیغمبر بزدندر بیت معمور زمزم شریف حطیم مقام ابراهیم حجر اسعد بطحا یعنی مکه بزلرده‌در ابوبکر عمر عثمان علی و سید الشهدا حسین و حسن و حمزه رضی الله عنهم بزلردندر ای یمنی‌لر و بارچه خلق سزلر دین‌نی بزلردن اوکراندنکز بزلرکا محبت و شفقت ایتکانلرکا بزلر هم مرحمت و شفقت ایتامز و دوشمانلق اظهار قیلغانلارننك اصلین قورتورمز دیب ابراهیمکا توجه قیلوب ای ابراهیم قومنك‌ننك لغتن بلورمی‌سن دیدی ابراهیم ایتدی بلی بلورمن خالد ایتدی یمن لغتنده عین‌ننك یعنی کوزننك

اسمی نیدر ابراهیم ایتدی جمجمه‌در خالد ایتدی سن ننك یعنی تش ننك اسمی
نیدر ابراهیم ایتدی مبدندر خالد ایتدی اذن یعنی قولاق ننك اسمی نیدر
ابراهیم ایتدی صناره‌در خالد ایتدی اصابع ننك یعنی بارماقلارننك اسمی نیدر
ابراهیم ایتدی شنابیردر خالد ایتدی ذئب ننك یعنی بوری ننك اسمی نیدر
ابراهیم ایتدی کنع دردیدی یا ابراهیم الله تعالی ننك ایندرگان کتابن بلورمی سن
دیدی ابراهیم ایتدی بلی بلورمن که قرآندر خالد ایتدی الله تعالی (انا انزلناه
قرآنا عربیا) بیورمشدر البته قرآن ننك عربی بولماقن بیان قیلادر آلای بولسه الله
تعالی (والعین بالعین والانف بالانف والاذن بالاذن والسن بالسن) بیوروب
آننك اورننه سز ننك لغتنکزچه (والجمجمة بالجمجمة والمبدن بالمبدن والصنارة
بالصنارة دیب نیك بیورمادی ودخی (فاکله الذئب) اورننه لغتنکزچه (فاکله الکنع)
دیب نیك بیورمادی ودخی (یجعلون اصابعهم فی آذانهم) اورننه لغتنکزچه (یجعلون
شنابیرهم فی صناراتهم) دیب نیك بیورمادی دیدی ینه ابراهیم نی آرتوقراق الزام قصدی
بلان ای ابراهیم ینه‌دورت نرسه سؤال قیلورمن اعتراف واقرار قیلسانك ملزم
بولورسن انکار قیلسانك کافر بولورسن دیدی ابراهیم ایتدی سؤال قیل خالد ایتدی
افضل رسل بولغوچی پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام سزدنمی یوقسه بزدنمی ابراهیم
ایتدی سزدندر خالد ایتدی قرآن عظیم سز ننك تلنکز اوزه‌می یوقسه بز ننك
تلمز اوزه‌می نازل بولدی ابراهیم ایتدی سزننك لغتنکزچه نازل بولدی خالد ایتدی
منبر رسول وبیت مکرم بزده‌می یوقسه سزده‌می ابراهیم ایتدی سزده‌در دیدی
آندن ان صونك خالد ایتدی ای ابراهیم بزکا شولار ینار بارکیت تورما بولاردان باشقه
نی قدر نرسه بار ایسه آل سزکا بولسون سزکا باری قالدی میمون تربیه قیلمق تیری
ایلامك بوز توقومق طاوقاز یمق دیب ابراهیم نی الزام قیلدی خلیفه دخی ممنون
ومحظوظ بولوب وغایت کولوب ایکسنه‌دخی اکرام تام قیلدی ❊(حکایت)❊ روایت
قیلنمشدر که حسین رضی الله عنه برکون یزید بلان اوچراشوب یزید بز آلای بز
بولای دیب ماقتانوب تورغانده حسین رضی الله عنه قولاق صالوب طنکلاب توردی
اول حالده اذان وقتی بولوب اذانده (اشهد ان محمدا رسول الله) شهادتنه یتکاچ حسین
ایتدی ای یزید بو ذات کمننك باباسی دردیدی یزید هیچ برسوز دیمایچه
مبهوت بولدی ❊(حکایت)❊ بر فقیر حالده بیك ماقتانچق کمسنه‌بار ایدی هرکون
آوزین میوغین مایلاب ملاء ناس قه چغوب ماقتانوب الحمدلله اوست باش اول قدر
توزوك بولماسه‌ده آشاو ایچومز یخشی هرکون کباب‌ده مباب طاوق ایتی کوب
وقت نی پلاو آشی مز دیب میوقلارین صیپوروب تشین قازوب اوتورغانده برکچکنه
قزی کیلوب اتی قاشقداغی آوز میوق مایلی تورغان ماینکنی ماچی آشادی دیدی*

پیغمبر علیه السلام ایتدی ایذکو وکورکام خلق ایاسی‌ننك بورننده الله تعالی‌ننك رحمتندن برجوکاندر آننك تزکنی فرشته قولنده‌در فرشته اول کشی‌نی ایذکولككا تارتور ایذکولك آنی جنتکا تارتور یاوز ویامان خلق کذلك ایاسی‌ننك بورننده الله تعالی‌ننك عذابندن برجوکاندر آننك تزکنی شیطان قولنده‌در شیطان اول کشینی یاوزلققه تارتور یاوزلق آنی جهنمکا تارتور دیدی* ایذکو خلق‌لی کشی جاطلاریاننده‌ده قرابت ایاسیدر یاوز خلقلی کشی یاقنلار یاننده‌ده اجنبی‌در دیمشلر* سقراط حکیم ایتدی حکمت‌ننك باشی ایذکو خلقدر دیدی * ابن المقفع کا ایتدی‌لر سنی کم ادبکا اوکراتدی دیدی‌لر ایتدی اوزم اوکراندم براوده ایذکو خلق کورسام آنکا یاردم کمده یامان خلق کورسام آندان یوز دوندردم دیدی * سقراط حکیم ایتدی کم‌ننك خلقی کورکام بولسه ترکلکی حوش بولور دایم سلامت بولور غیرلرننك کونکلنه محبتی اورناشور کمننك خلقی یاوز بولسه معیشتی طار بولور همیشه دوشمانلاری بولوب توررور کونکل‌لر آندان نفرتلانور وقاچار * یاوز خلقلی کشیننك جبرینه صبر ایتمك بلان خلقنکنی کورکام قیل دیدی * ارسطو حکیم ایتدی یومشاق سوزبلان کونکل‌لرده دوستلق قرار قیلور قاناطنی توبان قیلمق بلان یعنی تواضعلق بلان اشلر تمام بولور کینك خلق بلان معیشت حوش بولور شادلق کامل‌لنور دیدی * سقراط حکیم ایتدی کورکام خلق آدم‌ننك همه باشقه قباحتلرین وعیبلرین ستر قیلادر یاوز خلق آدم‌ننك ایذکو خلقلارین‌ده یاوزغه ایلاندرادر ایذکو خلقلی کشی‌ننك دوستلاری کوب بولور یومشاق سوزلی کشی بارچه‌لارغه محبوبدر* پیغمبر علیه السلام ایتدی قیامت کوننده عمل‌لر اولچانکان وقتده اینك اوّل میزانغه ایذکو خلق‌نی صالورلار ودخی ایتدی یاوز ویامان خلق اوچ تورلو کمسنه‌دن صادر بولسه بولور معذوردر برسی آورو کشی برسی روزه‌کشی برسی مسافردر دیدی * ملایم ویومشاق وطاطلی سوزلی بولمق جمیع آفات‌لردن پرده‌در
❁(حکایت)❁ شعبی‌نی بر احمق حقارت قیلدی شعبی صبر قیلوب توردی‌ده ایتدی اکر سن بو خصوصده یالغانچی بولسانك الله تعالی مغفرت قیلسون اکر من صادق بولسام الله تعالی منی مغفرت قیلسون دیدی* بزرجهر ایتدی قناعت‌ننك ثمره‌سی راحتدر تواضعلق‌ننك ثمره‌سی محبتدر❁(حکایت)❁ اسکندرکا ایتدی‌لر فلان کشی سننك قزنکنی سوه‌در آنی اوترمك لازم دیدی‌لر اسکندر ایتدی اکر بز سوکان کشینی‌ده اوترسك دوشماننی‌ده اوترسك یریوزنده براوده قالماس دیدی * حضرت معاویه رضی الله عنه حلم ویومشاقلق بلان معروف ایدی حلیم ایدی عمرنده براوکاده آچیغلانمادی براوده آنی آچیغلاندرمادی معاویه‌نی آچیغلاندررمن دیب برکشی دعوا قیلدی برکوننی باردی معاویه یاننه کردی ایتدی یامعاویه سن آنانکنی منکا

بیر آنانك ننك دبری بیلك ضوردیب ایته‌لر دیدی معاویه ایتدی آتام بیلك سویه‌در ایدی آننك سببی شولدر دیدی آندان صونك خزینه‌چی سنه ایتدی بیروب یبار شونكار منك آلتون جاریه صاتوب آلسون دیدی * حكیم‌لر ایتدی‌لر تلسزلك یالغانچیلقدان خیرلیدر خصی‌لك یعنی یوموروقه‌سز بولمق زنادان خیرلیدر دیدی* ایكی نرسه ابد اجیولماسلار قناعت وكونچیلك یعنی قناعتلی كشیده كونچیلك بولماس كونچی بولغان كشیده قناعت بولماس ودخی ایكی نرسه ابد اآیورولماسلار حرص واویاتسزلق یعنی اویاتسز كشی حریص بولور دیمشلردر ۞(حكایت)۞ براو بر اویاتسز وحیاسز كشیكا ایتدی اكر یوزنك ننك تیرسی من ده بر كیساك بولسه ایدی آندان آطمه‌طویاق یاصاب قویار ایدم دیدی * یخشی وقتده‌نی قدر اوصال كشی بولسه‌ده آچیغلانماس آچو وقتده تحمللی وملایم بولغان كشی نی حلیم دیرلر

لیست الاحلام فی حال الرضا   انما الاحلام فی حال الغضب

مبرد بو بیت نی اوزی ننك همیشه اوقی تورغان كتابی ننك صرطنه یازوب قویمش ایدی *علی رضی الله عنه دیمشدر كه آچو ونكنی یوت عاقبتنك محمود بولور * بیكراك تیز آچیغلانا تورغان كشیلر صبیلار وخاتونلار در یعنی صبیلار درجه‌سنده‌در مسخره* قارت‌لار طارخلقلیلار در * یاوزخلقلی غه تحمل قیلمق ایذكولر خلقیدر * ارسطو حكیم اسكندركا یازدی یاوزلار قورقوب اطاعت قیلورلار ایذكولر حیابلان اطاعت قیلورلار اوّلکی لركا قاطی لقنی استعمال قیل ایكنچیلر ینه ایذكولكنی استعمال قیل آچوونك هم قاطی هم ضعیف بولماسون اوّلكیسی یرتقوچی حیوانلار خلقی ایكنچیسی بالالار خلقیدر دیدی * آچوننك دواسی سكوت قیلمق (لیس من عادة الكرام سرعة الانتقام)*پیغمبر علیه السلام ایتدی اكر الله تعالی بر ایو جماعتنه ایذكولكنی تلاسه آرالارینه یومشاقلق نی وطاطولقنی صالور دیدی * ودخی اكر براو منم امتمه یومشاقلق قیلسه الله تعالی آنكا یومشاقلق قیلور اكر براو امتمه قاطیلق قیلسه الله تعالی آنكا قاطیلق قیلور دیدی * بزرجمهر ایتدی یومشاقلق قیلغان ننك صونكنده قاطی بول قاطیلق قیلغان ننك صونكنده یومشاق بولماچونكه یومشاقلق صونكنده قاطیلق اولوغلق در قاطیلق صونكنده یومشاقلق زبونلقدر دیدی*حكیم‌لر دیمشاردركه اولجاشمك وقارشولق ایتمك دنیاده فایداسی آز وآخرتده ضرری كوب بر فعلدر كشی ننك سوزینه قارشمق وبحثلاشمك یامان خلقدر قویمق كیراك نتاكه دیمشلر (اللجاج یوغر القلوب ویفتح الحروب) ۞(حكایت)۞ بركون هارون الرشید ننك خاتونی زبیده مأمونكا ایتدی آتانكا قارشقانم منی بوكون بولای قیلدی دیدی یعنی بركون هارون الرشید زبیده‌كا مجامعة قیلماقچی بولدی زبیده قاروشدی منع قیلدی آندان كیتوب بر قاراجاریه‌سنه مجامعة قیلدی اول جاریه‌دن مأمون توغدی یعنی

زبیلہ اوشبو قصہغہ اشارت قیلدی * لجوج ایاسی یعنی اولجاشکان وقاروشقان کشی هیچ ظفر تابماس (کرور بر اش کالجوج یوقدر انکا آندان خروج) آور جانلی کشی یعنی مجلسی آور بولغان کشی بلان مجالسہ قیلمق جان بیرزکا کیدر (فاذا طعمتم فانتشروا) دیکان آیت مجلسی آور بولغان کشیلر حقنہ نازلدر *اعمش کا ایتدیلر سننک کوزنک نی دان اعمی بولدی دیدیلر اعمش ایتدی آور جانلیلارغہ کوب قارامقدان بولدی دیدی اعمش دیرلر کوزندان یاش آغاتورغان کشینی *

اذا حل الثقیل بدار قوم فماللساکنین سوی الرحیل

❁(حکایت)❁ بر او بر دوستنہ ایتدی بارفلان کشیکا باروب کیلسنہ دیدی اول دوستی ایتدی زنہار عیب ایتماسنہ من آنکار بارالمیم اول بیک آور کشی دیدی* ابن عمر رضی الله عنہ ایتدی (اتقوا من تبغض قلوبکم) یعنی کونکلنکز یاراتماغان کشیدن صاقلاننکز دیدی (اضیق السجون معاشرة الاضداد) دیدیلر آور مجلسلی کشی بلان مجالسہ قیلمق زندانہ تورمق بلان برابردر ❁(حکایت)❁ نوشیروانغہ ایتدیلر کشی کوچی یتکان آور نرسہ نی کوتارا نی قدر آور بولسہ ده اما آور کشینںك مجلسین کشی کوتارالمای بونی دن بولای دیدیلر نوشیروان ایتدی کشی آور نرسہ نی بوتون اعضاسی بلان کوتارا اما آور مجلسنی جانی غنہ کوتارادر دیدی* لقمان حکیم ایتدی ای اوغل تاش کوتاردم تیمور کوتاردم آور مجلسلی کشیدن آور نرسہ کورمادم دیدی ❁(حکایت)❁ بر آور کشی شعبی کا زیارت وعیادت کا کیلدی بیك اوزاق اوتوردی ایتدی بو آورونك ایچنہ نی قاطی لقلار کوردنك دیدی شعبی ایتدی سننك اوتورونکدان آور نرسہ کورمادم دیدی ❁(حکایت)❁ بر کشی ایو توبہ سندن یقلدی ایکی آیاغی صندی عیادت کا کیلکان خلق بیك کوب بولدی بو کشی طارقدی ده بو قصہ نی بر کاغزکا یازدی براو کیلوب حالن صوراسہ شول کاغزنی کورساتور ایدی* علی رضی الله عنہ ایتدی احمق ننك مجلسی جانغہ عذابدر* آورو حالین صورارغہ بارغان کشی ننك وظیفہ سند اندر آزسویلاسون تیز چقسون* ❁(حکایت)❁ بر آور کشی بر آوروغہ ایتدی نفسنك نی تلای دیدی آورو ایتدی سنی کورمامکنی تلای دیدی * ابن سیرین ننك بر یوزوك قاشنہ یازغان ایدی (ابرمت فقم) دیب براو ننك مجلسنہ تارقسہ آنی کورساتور ایدی * پیغمبر علیہ السلام بالالارمکتبندن اوتکاندہ سلام بیرور ایدی یعنی تواضعا ❁ (حکایت)❁ امیر اسماعیل سامانی غہ بر عالم کیلوب اسماعیل اول عالمنی غایت اکرام قیلدی وعالم آلدندہ تواضع لق وادب بلان توردی وکیتکانہ یدی آدیم اوزاتوب قالدی بعضلر بو اشنہ ملامت قیلدیلار بیك کچیلك قیلدنك دیدیلر سامانی ایتدی عالملرنی اکرام قیلمق بزلرکا واجب اشدر دیدی * سامانی شول کیچہ ده پیغمبر علیہ السلامنی

توشنہ

توشنده کوردی پیغمبر علیه السلام ایتدی یا اسماعیل الله تعالی اول یدی آدمنك
بلان یدی اوغلنکا یدی مملکت بیردی دیدی ❊(حکایت)❊ محمد بن حسن
الشیبانی حضرتلری برکون هارون الرشیدکا کیلدی هارون غایت تعظیم وتکریم
قیلدی هارون ننك بعض خاصلاری اوزارا سویلاشدیلر هارون بولای بواسه
مهابتی قالماس براوده قورقماس بولور دیدیلر هارون ایتدی علماغه تواضعلق
سببلی کیتکان مهابت کیتارکا تیوش دیدی * حکیملر دیمشلردرکه اینکولرکا
ویاوزلارغه اکرام قیلمقنی اوزنکزکا عادت ایتونکز اینکولرکا اینکولکلاری
ومستحق بولغانلقلاری اوچون یاوزلارغه یاوزلقلاریندان صاقلانمق اوچون *
بر حکیمکا ایتدیلر حق بولسه‌ده ایتورکا یارامی تورغان نینداین سوز بار دیدیلر
ایتدی کشی اوزین اوزی ماقتامق دیدی * تواضعلق الله تعالی ننك بنده‌کا بیرکان
بر نعمتی در هر بر نرسه‌ننك کونچیسی بار متواضع کشی ننك تواضعلغنه براوده حسد
قیلغان کشی یوق ودخی عجب وتکبرلك الله تعالی ننك بنده‌کا بیرکان بر بلاسیدر
(سؤال) باشنه بلا کیلکان کشیکا مرحمت ویاردم قیلغوچیلار بولادر تکبرلك ایاسنه
وعجبلك ایاسنه نیك براوده مرحمت قیلمایدر باشنه بلا توشکان کشیکا مرحمت
ویاردم قیلمق یخشی اش له باصافافهم * یونان پادشاهلاریندان بر پادشاه دیمشدرکه بر
کشی اوزین اوزی مقدارندان آرتوق کوتارسه کویاکه خلق ننك دوشمانلغین
اوزینه تارتوب کیتوردی له * اوزی متکبر کشی هر قاچان کشی نی متکبرکا صایار *
ارسطو حکیم ایتدی (من افتخر ارتطم) براو ماقتانسه بالچققه باتوب قالور یعنی
ماقتانغان اشین وجودکا کیتوره آلماسده بالچققه باتوب قالغان کشی کبك بولور
دیمکدر ودخی ایتدی براو اوزین تانیسه خلق آراسنده جویا الماس وضایع بولماس *
براو خلققه تکبرلك قیلسه خلق آننك حور بولغاننه سویونور * سوزنك ننك راستلغی
بلان قدرنك اولوغ بولور تواضعلغنك بلان سنکا محبت ایتوچیلار کوب بولور
حلمنك بلان یاردمچیلرنك کوب بولور وفانك بلان دوستلارنك دوستلقده دایم
بولورلار توغریلغنك بلان فضیلتنك آرتور ❊(حکایت)❊ عایشه رضی الله عنهاکا
بر کشی ایتدی قاچان من اینکو بولورمن ایکان دیدی عایشه رضی الله عنها ایتدی
قاچان اوزنکنی من یاوز دیب تانیسانك شول وقت سن اینکو دیدی * ینه اول
کشی ایتدی قاچان من یاوز بولورمن دیدی عایشه رضی الله عنها ایتدی من اینکو
دیب اوزنکا حسن ظننك بولسه شول وقتده سن یاوز دیدی * مالك بن دینار ایتدی
آدم ننك مبدائی بر تامچی منی آخری نجس اولاکسه اول ایکی ننك آراسنده دخی
شهوات نفسانیه نجسلکنه چومغان نرسه‌ننك تکبرلککا نی لیاقتی بار دیدی * عبد الله
بن مبارك ایتدی بایلارغه تکبرلك قیلمق عین تواضعلقدر دیدی *

معلوم اولا که نفس آدمنك ایکی قوّت بار در برسی قوهٔ مدرکه در که نفس آننك سببلی
ادراکات عقلیه کا قادر بولور برسی دخی قوّت محرکه در که نفسدن آننك سببلی
تحریکات بدنیه صادر بولور وبو ایکی قوّتننك هر برسی ایکشار شعبه کا متفرق
بولور بر شعبه سی قوت نظری ایکنچی شعبه سی قوت عملیدر قوة محرکه دخی
ایکی شعبه در برسی قوهٔ محرکهٔ شهوانی ایکنچیسی قوهٔ محرکهٔ سبعیدر بس بو دورت
قوت آدمننك بدننك اش قیلغوچی بولوب نیچه تورلو فعللر صدورینه سبب بولورلار
اکرده بو قوتلردن صادر بولغان فعللر عقل صحیح اقتضاسنچه وکوزال وجه اوزره
واعتدال اوزره صادر بولسه موند این فعللرکا سبب بولغان خلق فضیلتدر واکر
اعتدالدن خارج بولوب یا که افراط یا که تفریط طرفنه میل قیلسه موند این فعللرکا
سبب بولغان قوت قوة رزیله در * ایمدی قوت نظری مهذب بولوب آندان اعتدال
اوزرینه فعللر صادر بولسه اول خلق حکمتدر واکر قوت عملی مهذب بولوب
آندان اعتدال اوزرینه صادر بولغان فعللرکا سبب بولسه اول خلق عدالتدر *
اکر قوهٔ محرکهٔ شهوانی مهذب ومؤدب بولوب آندان معتدل فعللر صادر بولسه
اول خلق عفتدر واکر قوهٔ غضبیه مهذب ومؤدب بولوب افعال معتدله کا سبب ومنشأ
بولسه اول خلق شجاعتدر بس بو دورت خلقدر وبو معتدل بولغوچی اصول فضائل که
حکمت عدالت عفت شجاعتدر هر بریننك ایکی طرفی باردرکه افراط وتفریطدیرلر
بو ایکی طرف ایکسیده رذیلت وخسیسلك واصلسزلقدر مذمومدر مثلا قوت
نظریننك اعتدالی حکمتدرکه محمودر وافراط طرفی جربزه وتفریط طرفی
بلادتدرکه ایکسیده مذمومدر * ودخی قوت عملیننك اعتدالی عدالتدرکه
محمودر اما موننك افراط طرفی وتفریط طرفی یوقدر بلکه موننك همان بر ضدی
باردرکه آنکا ظلم دیرلر مذمومدر * ودخی قوت شهوانی اعتدالی عفتدرکه محمودر
افراط طرفی فجوردر وتفریط طرفی خموددر بو ایکسی دخی رذیله در مذمومدر *
ودخی قوت غضبیه ننك اعتدالی شجاعتدرکه محمودر افراط طرفی تهور وتفریط
طرفی جبن لکدر بولار دخی مذمومدر * امام غزالی حضرتلری دیمشدرکه حکمت
وعفت وشجاعتننك اجتماعندان بر حالت حادث بولورکه اول حالت فضیلتننك
کمالی وتمامی بولوب آنکا عدالت تسمیه قیلنور یعنی بو اوچننك ترکبندن دورتنچی
نرسه حاصل بولورکه آنی عدالت دیرلر * قاچانکه آدمنك بو مذکور اوچ قوت بار
بو اوچ قوتکا اوچ نفس دخی اطلاق قیلنور مثلا برسی نفس ملکیدر فرشته نفسلی
کشی دیب تعبیر قیلورمز که مبدأ قوهٔ ادراك وممیز معقولاتدر ینه ایکنچیسی نفس
سبعیدر یرتقچ حیوان نفسلی کشی دیب تعبیر قیلساق ممکن که مبدأ غضب وانتقام
وتسلط وترفع وتغلب در بو قوت بلان حاصل بولور اوچونچیسی نفس بهیمیدر حیوان

نفسلی

نفسلی کشی تعبیر قیلنورکه لذات ومشتهیات نی طلب قەمبدأدر وآشامق ایچمککا وجماعکا واسطه تابمق ننك مبدائیدر * بس اصول فضایل دخی بو اوچ نفسکا کوره اوچدر زیرا اکر قوت ملکی اعتدال اوزرینه متصرف بولوب افراطقه وتفریطقه میل ایتماسه اول خلق حکمتدر واکر افراط اوزرینه بولسه آنکا جربزه دیرلر مثلا قوهٔ عاقلەسین حیلەوتزویرکا ومسخرەلك اشلرنك عجایب نرسه اختراع ایتماکا صرف ایتار وتفریطی بلادتدرکه حقایقنی ادراك ایتمکدن ومعقولاتنی تمییز ایتمکدن عاجز بولوب افعال محمودەنی افعال مذمومەدن تفریق ایتماکا قادر بولماس * ونفس سبعی اکر اعتدال اوزرینه تصرف ایتسه حاصل بولغان خلق شجاعتدر اکر افراط اوزرینه تصرف ایتسه تهور بولورکه آدم اوزین هیچ فایدەسزغه مهلکەکا توشرور امکان وقدرتندن طش بولغان دوشمانی بلان مقابله ومقاومه ایتوب اوزین هلاك ایتمکدر یاکه جزاغه صالمقدر وبوقوت ننك تفریطی جبن درکه عقلا صبر وثبات مستحسن بولغان یرده ومقابله ممدوح بولغان یرده جزع وفزع ایتوب خاتونلار زمرەسنه کرمکدر * ونفس بهیمی ننك اعتدالی عفتدرکه شریعت وعقل جایز وکورکام کورکان نرسەده آشامق ایچمکده ومجامعەده اعتدال اوزرینه تصرف وتناول ایتمکدر وبوقوت ننك افراطی فجوردرکه عقل دایرەسندن وشریعت دایرەسندن تجاوز ایتوب محرمات ومکروهات نی تناول قیلمق وقبایحدن وفواحشدن تمتع وتلذذ قیلمقدر موننك تفریطی خموددر خموداولدرکه بالکلیه شهوات مباحه نی قویوب اهلاك بدن یاکه انقراض نسل بولماغه موٴدی بولوب نکاح امرنك سنتکا مخالفیدر * قاچانکه بو اوچ فضایل یعنی حکمت عفت شجاعت بر آدمده الله تعالی ننك توفیقی بلان تابولسه بو اوچ ننك اجتماعندان اول آدمنی عدل آطالور وبو اوچ ننك مجموعنه عدالت دیرلر نتاکه یوقاریده ایتولدی بوتون دنیا اهلی ننك تمدحی وماقتاناماغی اوشبو اوچ فضیلت بلاندر حتی نسلی بلان ماقتانوچیلار آتاسی آناسی یاکه بالالاری اوشبو صفت بلان متصف بولمق ملاحظەسی بلان افتخار قیلورلار لکن بو اورونده حکمتدن مراد حکمت نظری وحکمت عملی توکلدر بلکه حکمت ننك اوچونچی معناسیدر *

(روضه)

حرصالك * طمع * وعده * وفا * طول امل * امید * امیدسزلك * نی نرسەدرکه بندەنی آخرت عملندن اشغال ایتار کیراك حلال بولسون کیراك حرام بولسون قیامتده هر نرسەدن سوٴال قیلنور (ثم لتسئلن یومئذ عن النعیم) اوشبو خطاب دینندن غافل بولوب دنیا شغلی بلان مشغول بولغانلار ننك هر قایوسنه خطابدر

وهر قايوسنه مخصوصدر زيرا هر بر بنده نعمت ننك شكرندن آخرتده سؤال قيلنور هر بر نرسه ننك بر شكرى باردر مثلا الله تعالى آدمكا تل بيردى آننك شكرى دايم الله تعالى نى ذكر ايتمك وقرآن اوقومقدر يعنى شوندايـن ثوابلى عمللرنى ايتمك اوچون الله تعالى تل بيركاندر يوقسه غيبت سويلامك يالغان سويلامك مالايعنى سويلامك اوچون توكلدر بس براو غيبت سويلاسه اول كشى تل شكرين ادا قيلمش بولماس بدننك بولغان هر بر اعضاننك شكرى باردر مونكار قياس قيلنور مالننك شكرى فرض بولغان زكوة نى چقارمق وفقيرلركا خير احسان قيلمقدر يوقسه معصيت اورونلارغه صرف قيلمق توكلدر ويورط يرننك شكرى ايذكولرنى كرتوب قوناق ايتمك ومسافرلرنى توشورمكدر يوقسه قاباقه ومى خانه كا اجاره كا بيرمك ياكه غير بر نامشروع اش كا اجاره كا بيرمك توكلدر ومرتبه شكرى يعنى حكومت ياكه امامت ننك شكرى اوزى ننك تحت حكومتنده بولغان قومنى حفظ وحمايه ايتمك واول قوم ايچنده خلاف شرع اشلاكانلرنى شريعتچه تأديب ايتمك وفقراسنه ياردم ايتمكدر وامامتلك شكرى اوزى ننك قومنه وعظ ونصيحت ايتمك وتوغرى يولغه وايذكولك كا كوندرمكدر يوقسه شكر ديماكمز يالغوز تل بلان كنه الله غه شكر ديب ايتمك شكر توكلدر مثلا سن بر خذمتچنكا بر اش بيورسانك سن بيورغانچه اشلاماسه البته عقاب قيلورسن الله تعالى ننك اشين بيله قياس قيلمق كيراك * آدم اوغلى قزى مال جيا آقچه جياده منم مالم منم ملكم دى آشاغانى بته كيكانى طوزا بر آفت اير وشوب فقير بولوب قالا اكر آننك ملكى بولسه قايده كيتدى اول آقچه لار آننك ملكى بولسه قولندان يبارماسون ايدى بس معلوم بولدى كه الله تعالى ملكيدر بنده قولنده بارى وقتلى عاريتدر اثرلرده كيلمشدركه (صلاح اوّل هذه الامة بالزهد واليقين وهلاك آخر هذه الامة بالبخل والامل) يعنى اوشبو امت ننك اوّلنده بولغانلارننك حالى توزوك ايدى چونكه آلار زاهدلكده ويقين ده ايديلر آخردان كيلكانلرننك حالى هلاكلكدر چونكه بولار صارانلق وطول امل بلان مبتلادرلر * عالملر ديمشلردركه (الحرص ينقص من قدر الانسان ولايزيد فى رزقه) يعنى حرصلك وطمع آدم ننك قدرين كيموتور اما مقدر بولغان رزقن آرتدرماس ❁(حكايت)❁ بر حكيمدن صورادىلار قارتلارننك حالى نيچوكدر كه ياشلردن بيكراك دنياغه حرصلك ايتارلر حكيم جواب بيردى قارتلار يكتلرننك هنوز طاطيماغان دنيا لذتلرين آلاردان مقدم طاطيغانلارى اوچون حريص بولورلار ديدى ❁(حكايت)❁ بر حريص ديمشدركه باشمده ساچم آغاردى زمانه هنوز قارتايماغان ايكان من قارتايدم مقصودمه ايرشه آلمادم تحقيق بلدم كه دنياغه حريص بولغان كشى دايم مشقتده در ديمشدر *

اسكندردن

اسکندردن سؤال قیلدیلار دنیانینک شادلغی نی نرسه‌در دیدیلر اسکندر ایتدی تابقان رزقنکا قناعت قیلمق دیدی دنیانینک قایغوسی وحسرتی نی نرسه‌در دیدیلر اسکندر ایتدی حرصدر وطمعدر (قصیر الاجل طویل الامل سیئ العمل) هر قایسمز * ابو العباس

وذی حرص تراه یلم وفرا   لوارثه ویدفع عن حماه
ککلب الصید یمسك وهو طاو   فریسته لیاکلها سواه

دیمشدر یعنی حرص وطمع ایالرین کوروسن که وارثلری اوچون کوب مال جیالار ایکی دنیاده اوزین بلاوعقوبتدن صاقلاردای اورونلارغه بیرماینچه منع قیلوب یورطلارنده آصرایلار آلار آوغه یوری تورغان ات کبکدرکه آونی توتوب آوزینه قابوب ایاسنه کیتوره‌در اوزی همان آچ دیمکدر * بعض حکیملر دیمشلردرکه برکشی دنیاده برکسنه‌کاده قل وبنده بولماینچه ترکلك قیلایم دیسه کونکلنده حرصلك وطمع بولماسون ایمدی حرصلك وطمع وحسد هر بر آدمده طبیعتدر لکن عاقل ودانا بولغان آدم آنی حالنه قویماینچه نفسی بلان مجاهده قیلور ونادان بولغانلاری اظهار قیلور * اخلاق کتابلارنده بیان قیلنمش وجه اوزره بولارنینک علاجی ذکر الله‌در (الابذکر الله تطمئن القلوب) *

معلوم اولاکه خلق‌نینک تمسك قیلغان دلیللری‌نینک راجحراك وقوتلیراك بولغانی قرآندرکه آنکا تمسك ایتکانلر وآننک بلان استدلال قیلوب عامل بولغانلار توغری یولغه واصل بولوب خدا رضالغنه نائل بولورلار الله‌تعالی (یاایها الذین آمنوا اوفوا بالعقود) بیورمشدر یعنی ای مؤمنلر الله تعالی‌نینک بنده‌لرینه وعده والتزام قیلغان نرسه‌لرنکزکا وفا ایتنکز دیمکدرکه وعده‌کا تورمق ووعده‌کا وفا قیلمق حقنده‌در *عهد ووعده‌کا وفاقیلمق بابنده آیت کوبدر بیکراك تأکیدلیراکی (یاایهاالذین آمنوا لم‌تقولون مالاتفعلون کبر مقتا عندالله ان‌تقولوا مالاتفعلون) آیتیدرکه ای مؤمنلر اشلاماکان نرسه‌نکزنی نی اوچون سویلارسز بر نرسه‌نی اشلارلك بولماغاچ اشلارمن دیب ایتماکنکز الله تعالی قاشنده اولوغ مبغوض یعنی الله‌تعالی سوماکان بر اولوغ اشدر دیمکدر * ابوهریره رضی الله عنه‌دن روایت‌قیلنمشدرکه پیغمبرعلیه‌السلام ایتدی (آیةالمنافق ثلاثة اذاحدث کذب واذا وعد اخلف واذا أتمن‌خان) دیدی یعنی‌منافقلق علامتی اوچ نرسه‌درکه منافق‌سویلاسه یالغان‌سویلار وعده‌قیلسه خلافلك‌قیلور امانت‌قویولسه خیانت قیلور دیمکدر * وفا دیکان نرسه اخلاق حمیده‌دن بولوب ایاسین خلق کوزینه اولوغ ومحترم ایتوب کورساتور وخلق‌نینک حسن ظننه مظهر قیلور یعنی وفالی ووعده‌سنده تورغوچی کشی خلق کوزینه حرمتلو کورنور وآننک حقنده هیچ کم

یامان فکرکا کیتماس * وعده یوزدر کورکاملکی وفادر ووعده بولوطدر وفا قیلمق آننك یغموریدر حکیملر بیله دیمشدر وعربلر سوزیدرکه

وعد الکریم نقد وتعجیل   ووعد اللئیم مطل وتعلیل

یعنی اهل کرم ننك وجوماردکشی ننك وعده سی نقد وحاضردر ولئیم ننك وصاران ننك وعده سی مطلدر وتسویفدر وکیچوکدرودر * ودخی (العذر الجمیل خیر من المطل الطویل) دیمشلر یعنی برنرسه نی صوراغان وقتده مندن بولمای زنهار عیب ایتماسنه دیب اعتذار قیلمق وعده قیلوب یارار یارار دیب یورتودن خیرلیراکدر ❊(حکایت)❊ اما وعده کا وفا قیلمق خصوصنده عجایب وغرایب حکایتلردن برسی حلمی قبیله سندن برکشی بلان نعمان بن منذرننك ندیملرندن شریك اسملی کشی ننك آراسنده بولغان حکایتدر اول حکایت ننك اجمالی بودرکه مذکور نعمان عرب پادشاهلارندان برمعروف پادشاه ایدی برکوننی عبوس برکون نی نعمت کونی تخصیص ایتوب برسینه یوم بوءس برسینه یوم نعیم دیب اطقویمش ایدی بوءس کوننده راست کیلکان کشی نی قتل قیلدرر ایدی ونعیم کوننده راست کیلکان کشیکا انعام احسان قیلور ایدی مذکور حلمی قبیله سندن طائی دیکان کشی برزمان فقیرلککا توشوب اهل واولادی ننك نفقه سی اوچون چغوب یولده سائلچیلك قیلوبراق نعمان ننك درکاهنه کیلدی وشهرکا کرکاچ نعمان ننك اوزینه راست کیلوب مکر بوءس کونی ایمش بیچاره طائی اوزیننك مقتول بولاچاغن جزما بلوب ای ملك بر نیچه آچ ویالانغاچ واق بالالارم واهل عیالم باردر آلارغه نفقه لك حاصل ایتمك اوچون یوزصوومنی توکوب چاره سز سائلچیلك قیلوب بوطرفقه کیلدم قارا بختم منی ملك ننك بو عبوس کوننده درکاهنه سوردی اهل عیالم دخی بوطرفدان یراق توکلدر هلاککا قریب بولمشلار منی قتل قیلدرمقده کون ننك اوّلی بلان آخری برابردر ملك حضرتلری رخصت بیورسون که بوحاصل ایتکان نفقه لکنی آلارغه ایلتوب بیرایم قبیله مه باروب الله اوچون جماعتمنی تاشلامانکز دیب وصیت ایتایم آندان صونك کیلوب پادشاغه امرین اجرا قیلمق اوچون اوزمنی تابشرورمن دیدی بس اول نعمان ننك کونکلنه رقت کیلوب بر آز فکرده تورسه ده اوزی ننك باطل عادتی اوزره ثابت بولمقندان اکر بوطائی قاچسه آننك اورننه قتل قیلنمق اوزه حلمی قبیله سندن بر کفیل استادی نعمان ننك ندیمی مذکور شریك دخی ملك یاننده ایدی بس طائی شریككا قاراب

یاشریك بن عدی   ما من الموت انهزام
من لاطفال ضعاف   عدموا طعم الطعام

من

من جوع وانتظار وافتقار وسقام
اخا كل كريم انت من قوم كرام
ياأخا النعمان جدلى بضمان والتزام
ولك الله بانى راجع قبل الظلام

دیب شعر اوقودی یعنی ای شریك بن عدی من قتلدن قاچمیم قورقمیم لکن نیچه کونلر طعام طاطیمقدان محروم قالغان عیالم بار وآچلق دردینه توشوب منی منتظر بولغوچی ضعیف عیالم وبالالارمه منت واحسان قیل ای ندیم سن کریملر نسلندنسن منکا ضمان وکفالت بلان کرم قیل الله تعالی کواه بولسون که احشامدان اوّل قایتوب کیلورمن یعنی بوکون قویاش بایوغونچه کیلوب یتارمن دیمکدر* قاچان که مذکور شریك بوشعرنی ایشتکاندن صونك یاملك من ضامن وکفیل من بوبیچاره جماعتی بلان رضالاشوب کیلسون دیکاچ نعمان قبول ایتوب طائی غه اذن بیردی طائی دخی درحال عیالی طرفنه آشوقدی بس طائی کیتوب بر آز زمان کیچکاندن صونك نعمان ایتدی یاشریك ایمدی کون اوتدی طائی کیلمادی دیدی شریك ایتدی تمام احشام یتماینچه ملك ننك منم اوزریمه حکمی یورو ماس دیب مهلت صورادی بس احشام یاقن کیلدی طائی همان یوق نعمان ایتدی یاشریك وقت یتدی اولومکا حاضر بول دیدی شریك هم آخر مقدر کیله دیب اولومکا حاضرلنمکده ایکان یراقدان برکشی کورندی شریك ایتدی امیدرکه بو کیلکان کشی طائی بولورغه کیراك اول کشی کیلوب یتکونچه مهلت بیورنکز دیب تورغانده طائی کیلوب یتدی ایتدی احشامغه چه باروب یته آلمام دیب قورقغان ایدم حاضر قویاش بایوماغان الی دیب وفا میداننده قایم بولوب (ایها الملك مر بامرك) دیب قتلکا منتظر بولوب توردی نعمان بو احوالنی کوروب حیرت دریاسنه طالدی کوب تفکردن صونك باشین کوتاروب الله بلورکه سزلردن عجب راك نرسه کورمادم اماسن ای طائی دنیاده براوکاده وفا میداننده توراچق یر قویمادنك واما سن ای شریك برکریمکاده کرملك بلان ذکر قیلناچق اثر قالدرمادنکز وفاده طائی کرمده شریکدن غیر آدم ذکر قیلنماسه کیراك حیف که من سزکا اوچونچنکز بولا آلمای باری من هم طائی ننك وفاسینی وشریکننك کرمینی تکریما یوم بؤسنی خلقدان کوتاروب عادتمنی نقض قیلدم دیکاچ طائی تفاخر مقامنده

ولقد دعتنی للخلاف عشیرتی فعددت قولهم من الاضلال
انی امرء منی الوفاء سجیة وفعال کل مهذب مفضال

دیب نظم ایتدی یعنی ای ملك حضورنکدان عهدلشوب کیتکانمدن صونك

قبیلهم منی خلافکا دعوت قیلوب کیتمه دیدیلر ایسه‌ده من آلارننك سوزلرین اضلال مقوله‌سندن عد ایتوب سوزلرین طنکلامادم کیلدم من برکمسنه من که من‌ده وفا خلقدر آنی قویا آلدم مکارم اخلاق ایاسی بولغان آدم‌ننك هر برفعلی فضیلتدر دیدی آندان‌صونك نعمان‌ایتدی ای‌طائی شول‌وعده‌کاکه وفاقیلمغی تلف‌نفس‌دن‌عبارت‌ایکان بو اش‌کا جسارت قیلماقنکا سبب نی‌ایدی‌دیدی طائی ایتدی وفا قیلماقمه سبب دینمدر زیرا وفاسی بولماغان کشی‌ننك دینی هم بولماس دیدی بس نعمان طائی‌ننك مروّت ودیانتنه وطائی‌ننك وعده قیلوب وعده‌سنه وفا قیلماقی اوزی‌ننك عادت باطله‌سین بتورماکا سبب بولماقنه محظوظ وحوشوقت بولوب تمام احسان بلان تکریما اهلنه یباردی ❁(حکایت)❁برکون منصور هشام‌ننك یاقنلارندان بر کمسنه‌نی چاقروب هشام‌ننك جهاد وقتنده نی‌تدبیرلری بار ایدی دیب صوراغانده اول کمسنه دخی یاامیرالمؤمنین هشام رحمة‌الله‌علیه آلای‌ایتار ایدی بولای‌ایتار ایدی‌دیب ایته‌باشلاغاچ منصورخلیفه هشامنی رحمت بلان یاد ایتکان‌کا کوره اول‌کمسنه‌کا آچیغلانوب علیه‌لعنة‌الله هی نادان هم پالاصم‌اوستونده اوتوراسن هم‌دوشمانمه رحمت‌اوقیسن دیب توبیخ ایتدی اول کمسنه ایتدی افندم هشام‌ننك نعمتی منم‌موینومده بر مونچا قدر اولکان‌تنمنی یوغان کشی کنه موینومدان صالدرور یعنی اولکونچه اونوتمامن واسمن ایذکولك‌بلان یاد ایتارمن‌دیدی مونی‌ایشتکاندن‌صونك منصور خلیفه التفات قیلوب ای دنیا کورکان شیخ بارقایت عهدنکا وفا قیلغان وایذکولکنی اونوتماغان آدم ایکاننکنی بلدم دیب‌کوب عطیه بیردی اول‌کسنه ایتدی الله بلور اکرمنصور خلیفه‌ننك‌ده طاعتی اوستومه واجب بولماسه هشامدان‌صونك برکمسنه‌ننك احسانن آلماس ایدم دیکاندن‌صونك منصور خلیفه ایتدی اکر قومنك ایچنده سن‌دن غیری وفادارکمسنه بولماسه یالغوز سن آلارغه الی الابد بوشرفنی قالدرر ایدنك دیب تحسین قیلدی

(وفادار خاتون) ❁(حکایت)❁ خلفاء امویه‌دن سلیمان بن عبد الملك یزید بن مهاب بلان دمشق شهری‌ننك طشنده تماشا وتفرج قیلوب یورکانده کوردیلر برقبرننك یاننده برخاتون که نورلی یوزی ظلملاری ایچنده بولوط آراسندان کورنکان قویاش کبك بالقوب‌تورور حسن‌وجمال‌ایاسی برخاتون آه واه‌ایتوب یغلار بولار حیران‌بولوب سلیمان‌ایتدی یایزید بار اول‌خاتوننی خطبه‌قیل‌قبول ایتماسمی‌دیدی یزید سلیمان‌ننك امری بلان یاامة‌الله اکر ایرنك بولماسه امیرالمؤمنین‌کا یعنی سلیمان‌غه ایش بولمقنی استارمیسن دیب خطبه ایتدی اول‌خاتون آلارغه انکارکوزی بلان قاراب

فان تساءلاني عن هوايي فانه نحو مافي هذا القبر يافتيان
واني لاستحييه والترب بيننا كما كنت استحييه وهو يراني

ديكان نظم بلان اول مرادنكز بولماس ديمكنى بلدردى يعنى اكر منم عشق ومحبتمدن سوءال قيلسه نكز اى يكتلر منم محبتم شول قبرننك اياسنه دركه من آندان آرامزده توفراق حايل بولغان حالده ترك وقتنده حيا ايتكان كبك حيا ايتامن يعنى بو قبر اياسى منم سوكان زوجم ايدى اول ترك وقتده من نفسمنى غيرلركا كورساتمكدن حيا ايتكان بولسام حالا توفراق ايچنده بولغان وقتده ده حيا ايتامن يعنى هيچ كمكا بارمامن ديدى عليها الرحمة ❁(حكايت)❁ حضرت عثمان رضى الله عنه شهيد بولغاندان صونك خليله سى نائله بنت فرافعة الكلبى نى شام طرفندان بر اولوغ ومكنت اياسى آدم خطبه ايتدروب يعنى نكاحلنوب آلمقنى اراده قيلوب خبر كوندردى نائله رضى الله عنها (مايعجب الرجل منى) ديدى يعنى اول كشى منم قاى يرمنى ياراتاديب سوءال قيلغاندان صونك سننك تشلرنكنى ياراتاديب جواب بيرديلر بس نائله تشلرمنى ياراتا تورغان بولسه منه تشلرم ديب صوروب اول كشى كا يباردى منه كوره نائله ننك بو اشندن قريش يكتلرى اول قبيله ننك خاتونلارين آلماغه رغبت ايتار بولديلار ❁(حكايت)❁ وفادار خاتونلاردان دخى برى مروان بن الحكم خليفه ننك مخالفلرندن هديه بن حشرم ننك خاتونيدركه آننك ايرين خليفه مروان بن الحكم ميدان سياستده قتل ايتمككا امر قيلغانده هديه ننك خاتونى كيلوب من ده ايرم هديه ننك بر امانتى باردر مهلت بيرنكز كيتوروب تابشرايم ديدى مروان دخى بار تيز راك كيتور ديب مهلت بيردى اول خاتون بر قصاب ننك دكاننه باردى قايتاروب كيتورمك شرطى بلان ايكى درهم كا بر پچاق آلدى بر ديوارننك آرتنه كردى بورنون وايرنن پچاق بلان كيسدى پچاقنى ينه قصابقه قايتاروب كيتوردى آندان سياست ميدانته كيلوب زوجنه اى هديه ايمدى قارا منى موندان صونك بر بركشى آلماغه رغبت ايتارمى ديدى هديه ايتدى ايمدى اولومكا اوزمنى تابشردم قتلمه غمم يوق (جزاك الله من خليلة وفية خيرا) ديب دعا قيلدى ❁(حكايت)❁ اوشبو وفافصلين حسن اختتام اوزه ختم ايتايك كه غدر بلان وفا خير بلان ضيرننك حالى يعنى ايكى كشى ننك حالى كه برى عهدينه وفا بلان نجات تابمش وبرى غدر بلان سقرمقر بولمش در مصرده حكومت ايتكان پادشاه لاردان احمد بن طولون ننك محرم رازى ومقربلارى ننك ممتازى عبدالله اسملى كشى حكايت قيلمشدركه احمد بن طولون مقدمده بر چيشمه يانينده طاشلانمش برناره سينى بالا تابوب واسمينى احمد قويوب اوزى ننك تربيه سنده هنر ومعرفت تعليم ايتدى بوبالا اوسوب احمد يتيم ديمك بلان مشهور ايدى قاچان كه احمد

بن طولون اولوم سرخاوی بلان سرخاو بولغانده اوزی‌ننك اوغلی ابو الحسن
خمارویه‌کا احمد یتیم‌نی اوزنکا مصاحب قیل دیب وصیت ایتمش ایدی ابن
طولون وفات بولوب اوغلی امیر بولغاچ احمد یتیم‌کا سننك قدرنك منم قاشمده
رعایت قیلنمقده‌در لکن منم عادتم هر بر اشنی حواله قیلغان وقتمده منکا خیانت
ایتماس‌کا عهد قیلدررمن سن هم عهد قیل دیدی احمد یتیم دخی یمین ایتوب
وعده قیلغاچ ابو الحسن اوزی‌ننك دایره‌سنده بولغان خادملرنی وعامهٔ سرای
اشلرین همه‌سین یتیم‌کا تابشروب یتیم‌ننك اقبالن بلند قیلدی یتیم دخی
ابو الحسن‌ننك تمام رضاسی اوزره استقامت‌کا ملازم بولوب صداقت بابنده اولوغ
مرتبه‌ده ایدی کونلرده برکون ابو الحسن احمد یتیم‌کا ایتدی ای احمد فلان
بولمه‌ده اوطرغان یرمده بر انجو تسبیحم بار در آلوب کیل دیدی احمد یتیم باروب
بولمه‌کا کروب کوردی خواننده جاریه‌لرننك بری بر خدمتچی بلان قوچاقلاشوب
توررور احمد یتیم‌نی کورکاچ اول خائن خدمتچی قاچدی ملعونه جاریه اول خادم
بلان هیچ باشقه معامله‌مز بولمادی امان منی امیرکا سویلامه دیب یالواروب منی
امیرکا ایتماس دیب کمان قیلوب اوزی‌ننك وصالن احمدکا عرض قیلدی
احمد ایتدی العیاذ بالله منی احساننه غرق ایتوب من دخی خیانت ایتماس‌کا
عهد ایتکان ولی نعمتم بولغوچی امیرننك ناموسینه نیچوك خیانت ایتایم چونکه
اول خادم بلان حدنی موجب بولغوچی بر اش آرانکزده واقع بولوب هنوز اجرای
حکم قیلنمامش توبه وندامت قیل موندان آری بیله قباحت قیلمادیب نصیحت
قیلوب تسبیحنی ابو الحسن‌کا کیتوردی واقعه‌نی ابو الحسن‌کا سویلامادی امامذ کوره
جاریه امیردن اوزی‌ننك قباحتی خصوصنده بر نرسه‌سیز ماسه‌ده قورقوب یورکانده
امیر برکون اوزی‌ننك یاننه ایکنچی جاریه‌سین آلوب بو ملعونه جاریه‌نی یاننه
چاقرماغانلقدان منم قباحتمنی احمد یتیم امیرکا ایرشدرکاندر دیب کمان قیلوب
اوزی‌ننك خلاصی اوچون مکر طریقنه کیتمکی سببلی بر وقتنی یالغوز اوتورغانده
یغلاب امیر حضورینه کروب افندم سز احمد یتیم‌نی ایمین حسابلامانکز اول منکا
مراوده قیلدی دیب شکایت ایتدی امیر اشانوب درحال احمد یتیم‌نی اوترماکا
قصد قیلدی لکن عقلنه صالوب فکرلاکاندن صونك توقتا ایکنچی بهانه تابوب
حکمنی اجرا قیلایم زیرا بو صورتده صبر کیرا کدر دیب اعتمادلی ضابطلارندان
برسنی چاقروب ایتدی من سنکا بر بوش طبق بلان براونی یبارورمن امیر بو
طبق‌قه مسك طوطروب یبارماکا بیوردی دیب سنکا طبق کوتاروب بارغان آدمنی
همان بلا امان باشین کیسوب طبق‌صالوب اوستون یابوب کیتور دیدی مونك
اوزرینه بش اون کون اوزغاندان صونك امیر اوزی‌ننك ندیملری بلان طعام

تناول قیلغانده احمد یتیم دخی خدمتنده قایم ایدی امیر دسترخانده بولغان بر بوش طبقنی کورساتوب احمدکا ایتدی شول طبقنی آل فلان ضابطکا ایلت مسك طوطروب کیتورسون دیدی احمد یتیم امیرننك بو حیله سندن غافل وکونکلی صاف بولغان حالده لبیك دیب طبقنی آلوب تیز زمان بارغانده امیرننك خاص خادملرندن برنیچه خادم بزم قیلوب اوتورغان یرلرنده احمد یتیمنی کوروب افندم بر آزغنه بزننك بزم مجلسمزکا رحیم ایتسه نکز له دیب عذر ایتدیلر احمد یتیم ایتدی من امیرننك فرمانی بلان فلان ضابطقه بارامن که امیر بیوردی بو طبقنی مسك بلان طوطروب آلوب امیرکا ایلتسام کیراك عیب ایتماسه نکز له دیدی ایتدیلر بزننك بلان بر آز اوتور آرامزدان بر خادمنی یبارایك اول آلوب کیترور کم باروب کیتورسه ده ضرر یوق دیب اعتذار قیلوب مجلسلرینه اوتورتدیلار منکوره جاریه بلان ماجراسی بولغان خادم هم آنده ایدی بیر من باروب آلوب کیلایم دیب طبقنی احمد یتیمننك قولندان آلوب اول ضابط طرفنه کیتدی باروب بو طبقنی امیر مسك بلان طوطروب یبارماکا بیوردی دیب طبقنی ضابط قولنه بیردی بس اول ضابط امیرننك امری بو بولمق کیراك دیب اول خادمننك باشین کیسوب اول طبق ایچنه صالدی قابقاچین یابوب ضابط اوزی اول طبقنی امیرکا کیتورکانده خادملرننك مجلسنه اوچراب احمد یتیمکا بیردی احمد دخی طبق ایچنده نی بارین قاراماسدان امیر حضورینه کیتوردی امیر اول احمد یتیمننك سلامت قایتماقنه دخی طبقنی آچوب طبق اچنده غیر کشیننك باشی بولماقنه تفکر بلان حیران بولوب بونی حالدر مونده نی حکمت باردر یا احمد سویله دیکاچ احمد ایتدی من بلمیمن مکر من بو طبقنی ضابطقه آلوب بارغانده خاص خادملرننك بزمنه اوچراب مجلسمزکا اوتور دیب التماس قیلغانلاردان صونك من آلارننك بزم مجلسنده قالدم فلان خادم من باروب کیتورایم دیب مندن طبقنی آلدی ضابط یاننه کیتدی بر زماندان صونك کوردك ضابط اوزی کیلوب طبقنی قولمزغه بیردی من باشقه سین بلمیمن دیدی ابو الحسن امیر بصیرت اهلی ایدی ایتدی ای احمد بو مقتولننك بو جزاغه مستحق بولورلق نی ماجراسی بار ایدی بلمای موسن سویله زیرا مونده بر حکمت الهیه باردر دیدی احمد یتیم ایتدی بو خبیثننك بر خیانتی بار ایدی که من حضور دولتنکزکا عرض قیلماغه اویالوب کون بکون آننك بلاسی باشنه کیلاچاکن کوتوب تورور ایدم دیب جاریه بلان خادمننك بولغان ماجراسین تمام سویلادی ابو الحسن بو سوزلرنی ایشتکاندن صونك اول جاریه نی چاقروب احمد یتیم آلدنده سویلاشدردی جاریه دخی احمد یتیم ایتکان روشچه خبر بیروب اقرار قیلدی آندان صونك ابو الحسن ایتدی آل

بوفاسقه‌نی اوز قولنك بلان قتل ایت دیب احمد یتیم‌کا امر قیلدی احمد یتیم
امیرننك امرین یرینه کیتوردی اول خائنلر بروجه محرر بلالرینی تابدیلار
واحمد یتیم دخی صدق ووفاسی برکاتننك نهایتندن آرتوق اولوغ درجه‌کا ایرشدی
بوحکایت‌ننك ذیلنده ایتولورکه ای بصیرت اهلی تحقیق قیلوب دقت بلان کورکه
وفادار بولغان کشی خلاص ممکن بولماغان بلاکا دوچار بولسه‌ده وفاوعهدی آرقاسنده
سلامت بولوب بلند مرتبه‌کا ایرشور کورورسن که احمد یتیم عهدینه وفا قیلمغی
سببلی الله‌تعالی قتلدن خلاص قیلدی * منقولدرکه قمری‌دن وفالی نرسه‌یوق
ایمش آناقمری وفات بولسه انکاسی ایکنچی آتاقمری‌کا تقرب ویاقنلق قیلماس
ایمش وموتنه قدر نوحه‌دن خالی بولماس ایمش *
پیغمبر علیه السلام ایتدی (ایاك والطمع فانه فقر حاضر) یعنی طمعدان صاقلان
چونکه طمع نقد فقیرلکدر * علی رضی الله‌عنه ایتدی عقللارننك کوراشه تورغان
یری کوبراك طمع میداننده‌در * بر فیلسوف دیمشدرکه قل اوچ تورلودر قل‌ننك
قلی شهوت‌ننك قلی طمع‌ننك قلی‌در * طمع‌سز کشی قل بولسه‌ده آزاددر طمعلی
بولسه آزاد بولسه‌ده قل‌در * بعض اولیا دیمشدرکه طمع بر آورودر سوءال جان
چقمقدر محروم بولمق اولمکدر * عاقللر ایتدیلر حرص‌لك آدم‌ننك قدرین کیموتور
امار زقن آرتدرماس ❁(حکایت)❁ بر دانا دیمشدرکه اوزمدن طمعلی کشی‌نی
کورمادم مکر اتنی کوردم بروقت‌نی آوزمده صاغز چیناب بارغانده برات
آرتمدان برچاقرم ایاروب باردی دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر کشی‌دن صورادیلار
نی حال نی اشنك بار دیدیلر ایتدی حالا امیدکا خدمت ایتامن طمع‌کا قل بولدم
دیمشدر *(طول الامل یمنع خیر العمل) حضرت علی رضی الله‌عنه نی سیونوچلدر
طول املی یوق کشیکا دیمشدر * آدم اوزی‌ننك تریك بولوب تورغان مدتنده همان
امیدننك قلیدر * آدم‌ننك طول املندن اولوم کوله ایمش اکر اجلنی کورسه‌نکز
طول املنی تاشلار ایدنکز *(لوظهرت الاجال لافتضحت الامال) *پیغمبر علیه السلامدان
غنا وبایلق نی نرسه‌در دیب صورادیلار آدم قولنداغی نرسه‌دن امیدسز بولمقدر
دیب جواب بیردی ❁(حکایت)❁ طمع بلان مشهور اشعث دیکان بر آدم بار ایدی
آندان صورادیلار سن طمعده قایسی درجه‌کا یتدنك دیدیلر اشعث ایتدی
کورشم‌ننك مورجاسندان توتون چققانن کورسام آش پشره‌لر ایمش آشارغه بارایم
دیب نیتمه کیلادر دیدی ❁(حکایت)❁ بر طماع ایتدی بر جنازه حاضر بولغانده
ایکی کشی بر بری بلان یاشرنچه سویلاشکانن کورسام بلکه‌بو میت منم اوچون بر بر
نرسه وصیت ایتکاندرده آنی سویلاشه تورغانلاردر دیب فرض قیلامن دیدی
❁(حکایت)❁ بر حکیم‌دن صورادیلار قارتلار یاشلردن آرتوغراق دنیاغه حریص

بولادر

بولادر نی عجب دیدیلر حکیم ایتدی قارتلار دنیاننك طعمین کوب بله‌لر اما یاشلر دنیاننك کوب توغروده طعمین تاتوب بتورکانلری یوق دیدی* حریص وطمعلی کمسنه هیچ قاچان راحت تاپماس *حرص لك مشقت آچقچیدر *طمع حرفی اوچ حرفدر اوچوسی‌ده بوش حرف* اسکندردن صورادیلار دنیاننك شادلغی نی نرسه‌در ایتدی قولنکداغنه راضی بولمقدر دنیانك قایغوسی نیدر دیدیلر ایتدی حرص لك در دیدی * سقراط حکیم کا ایتدیلر بزسنی هیچ قاچان قایغولی کورکانمز یوق سقراط ایتدی من نیك قایغولی بولایم منم نرسه جو یغانم یوق دیدی* بر وقت نی سعد بن ابی وقاص مکه‌کا صوقر بولوب قایتدی ایتدیلر الله تعالی دن نیك صوراما‌ی‌سن سننك دعانك قبولدر الله تعالی کوزنکنی قایتارور ایدی دیدیلر سعد ایتدی الله تعالی ننك قضاسنه راضی بولمق منکا کوزلی بولمقدان سیوکلیرا کدر دیدی * بر حکیم دن صورادیلار نی حکمتدر بالا توغان وقتده قوللارین جومارلاب توادر اولکان وقتده کشی ننك قولی آچق بولادر دیدیلر حکیم ایتدی

ومقبوض کف المرء عند ولادة دلیل علی الحرص المرکب فی الحی

ومبسوط کف المرء عند مماته یقول انظروا انی خرجت بلاشی

یعنی کشیننك توغان وقتده قوللارین جومارلاغان حالده توغماقی حیاتنده حریص بولمقنه دلیلدر واولکان وقتده قوللاری آچق بولماقی قارانکز عبرت آلونکز دنیادان بوش قوللای کیتدم دیماکیدر *

وعد الکریم نقد وتعجیل ووعد اللئیم مطل وتعلیل

براو بر کشیکا بر نرسه وعده قیلوب اول موعود نرسه‌سین ادا قیلماقی آننك جوماردلغندندر صاران ولئیم کشی بر وقت نی وعده قیلسه‌ده توقتا بیرورمن الی وقتم یوق ایرته‌کا برسی کونکا دیکان کبك سوزلر بلان وقت نی اوزاتادر چغاروب بیرورکا کوزی قیمی‌در *(النقد خیر من النسیة) (قلیل عاجل خیر من کثیر آجل) (حبة بنقد خیر من بدرة بوعد)* بوکون برتین بیرامن ایرته‌کا چاقلی کوتسنك اون تین بیرورمن دیسه‌لر بوکون برتین نی آل (النقد خیر من النسیة) ننك معناسی شولدر پیغمبر علیه السلام ایتدی (عدة المؤمن کاخذ بالید) یعنی وعده‌سنده وفا قیلغوچی مؤمن کمسنه‌ننك وعده قیلنمش نرسه‌سین قولومده دیب بل وعده قیلوب توقتا ادا قیلورمن ایرته‌کا برسی کون‌کا دیب اوزانوب یورتودن عیب ایتماسنه زنهار من‌دن بولمی دیب عذر تلامك آرتوغراقدر

(حکایت) امیرلردن بر امیرکا بر کشی ایتدی سن منکا فلان نرسه وعده قیلغان ایدنك دیدی امیر ایتدی خاطرمده یوق دیدی اول کشی ایتدی خاطرنکده یوقلغی شولدر سن کوب کشیکا وعده قیلغان‌سن قایسی برسی خاطرنکده

تورسون منم خاطرمدن چققانی یوق چونکه من سن‌دن غیر کشیدن صوراغانم یوق‌بولسه‌ده بیك آزدیدی امیر تحسین قیلدی آننك جوابنه‌ده انعام احسان قیلدی ❁(حکایت)❁ برلئیم براوکا برنرسه وعده قیلدی وفا قیلمادی بوکشی ایتدی سن‌منکا فلان‌وعده قیلغان‌ایدینك وعده‌نکا خلافلك قیلدینك دیدی اول لئیم‌ایتدی من‌خلافلك‌قیلمادم لکن‌مالم‌خلافلك قیلدی‌دیدی *

(روضه)

خلقت * حسن * قبح * جمال * طول * قصر * سمنیة * یعنی آدم‌ننك‌قیافتی وماتورلق وایامسزلك وسیمزلك وآرقلق واوزون‌لق وتاباناقلق جهتندن صفتلاری * توس‌بیت‌کیوم * پیغمبر علیه‌السلام ایتدی (ماحسن الله خلق عبده وخلقه الا استحیا ان‌یطعم لحمه‌النار) بوحدیثکا بناءً الله‌تعالی آدمزادنی کورکام صفتده یاراتدی بر بنده‌ننك خلقی فعلی کورکام بولسه تموغده یانماسه‌کیراك* ارسطالیس‌حکیم برماتور کشی‌نی کوردی آنی سویلاشدروب قارادی‌ده اول کشی‌نی‌ماقتامادی (بیت‌حسن‌لوکان فیه‌سکن)دیدی ایکنچی‌براوایتدی (طشت ذهب فیه خل) دیدی* ابن‌شبرمه‌ایتدی ایرلر اوستنده فصاحت‌دن‌غیری‌کورکام کیوم‌کورمادم خاتونلار اوستنده چاچلرندن غیری کورکام کیوم کورمادم دیدی ❁(حکایت)❁ هارون‌الرشیدکا برجاریه‌نی صاتارغه کیتوردیلر هارون ایتدی بیتنده سیبکل‌بولماسه بورنی‌اوچلی‌بولماسه آلور ایدیم‌دیدی چغوب‌بارغانده‌جاریه ایتدی یاامیر المؤمنین‌رخصت‌بیرنکز سزکا بیت‌ایتامن‌دیدی بر بیت‌ایتدی

ماسم الظبی علی حسنه   کلاولا البدر الذی یوصف
الظبی فیه خنس بین   والبدر فیه کلف یعرف

بس‌هارون بوجاریه‌نی صاتوب آلدی بارچه جاریه‌لرندن خاص‌راق جاریه‌سی بوبولدی ایکنچی‌مناسبت‌بلان‌بوحکایت‌یوقاریده‌مذکور ایدی*علم‌قیافت‌ایالری ایتدیلر خاتونلارده دورت نرسه قارا بولمق لازمدر ساچ قاش کرپك کوز * ودخی‌دورت‌نرسه آق‌بولمق‌لازم یوز کوزآغی تش طوبق * ودخی دورت نرسه قزل‌بولمق لازم تل ایکی‌ایرن ایکی وجنه‌که ایکی آلماچق دیرلر کوز آستنده قالقوب تورغوچی‌یرلردر دخی‌الیه دورتنچیسی (الیه‌نی ینه تعریف‌سز ممکن توکل) الیه‌دیرلر باش بارماق‌ننك توبنده اوچقه تابا یاغنده صوم ایت‌در* ودخی‌دورت‌نرسه‌توکارك‌بولمق‌لازم باش مویون بلاك اوکچه * ودخی دورت نرسه کینك بولمق لازم مانکلای کوز کوکراك بوط یاکه یانباش * ودخی دورت‌نرسه قالون بولمق لازم ایکی‌تز ایکی‌بالطر * ودخی دورت‌نرسه‌کچکنه

بولمق لازم قولاق ایمچاك قول آیاق * ودخی دورت نرسه خوش بولمق لازم
جیل آوز بورون فرج * ودخی دورت نرسه عفیفه بولمق لازم یعنی حرامدان
صاقلانمش بولمق لازم طرف قورصاق تل قول * بو صونکغی دورت ننك
نی کیفیتی حرامدان صاقلانمش بولماقلغین اوزنك ده بلاسن * ظرف دیرلر یعنی
ایمچاکنه یاطلار قولی تیکان بولماسون آوزندان یاطلار اوبکان بولماسون فرجنه
یاطلار نیقی کرکان بولماسون تلی نامحرم بلان بر کلمه سویلاشکان بولماسون قولی
نامحرمنی توتقان بولماسون قورصاغنه حرام نرسه کرکان بولماسون * بعضلر خاتونلارننك
ایمچاکی ضور بولمقنی کورکام کا صایمامشلاردرکه یاشراك چاق یخشی بولسه ده قارچق
بولغاچراق ایسکی ناستمال کبك بولوب کیته ایمش * بعضلر ایمچاك ننك ضورلغی
شول قدر بولسون که برکا یاتوچیغه ینارلك بالانی تویدررلق بولسون دیدیلر *
اوشبو بعض دان مراد حجاج بن یوسف بولسه کیراك چونکه ایکنچی یرده حکایه سی
منکوردر ❁(حکایت)❁ نظام ملك کا ایتدیلر ایمچاك ننك نی قدرسی مقبولیراقدر
دیدیلر نظام ایتدی بلمیم من آدم ننك شهوتی مختلفدر براو ضورنی یاراتا براو
کچکنه نی یاراتا لکن الله تعالی ایتدی حور قزلاری ننك صفتنده (وکواعب اترابا)
دیب ایتدی دیدی ❁(حکایت)❁ براعرابی دن صورادیلار ماتورلقنی نرسه بلامو سن
دیدیلر اعرابی ایتدی های شول بولسه دیدی اول نی نرسه دیدیلر ایتدی
آوزی ضور بولسون بورنی ضور بولسون آیاقلاری طوبوقلاری سیمز بولسون
دیدی * اصمعی ایتدی بر کوزال بدوی عرب خاتونن کوردم ایری بلان اما ایری
بیك ایامسز ایتدم ای فلانه سن بو ایامسز کشی بلان یاتورغه نیچوك راضی بولاسن
دیدم بدویه ایتدی ای اصمعی آننك بلان الله تعالی آراسی بیك کوزالدر الله تعالی
منی آنکار شوننك اوچون ثواب ایتوب بیردی منم بلان الله تعالی آراسی ایامسزدر
شوننك اوچون الله تعالی آنی منکا عذاب ایتوب بیردی الله تعالی راضی بولغاچ من
نیك راضی بولمامن دیدی خلقتی کبك خلقی هم کوزال ایمش رحمها الله
❁(حکایت)❁ بر حکیم بیك کورکام خلقلی ادبلی بیك ایامسز یکتنی کوردی
ایتدی ای یکت ادبنك ننك کورکاملکی یوزنك ننك ایامسزلکین جویوب یباردی
دیدی ❁(حکایت)❁ منصور حلاجنی کوروب برکشی ایتدی اکر سن دعوانکده
صادق بولسانك منی مایمول صورتنه کرت دیدی منصور ایتدی اکر قصد قیلسام
یارطیسی آرتوب ده قالور دیدی یعنی مایمولدان قباحت صورتکا کرتورمن دیدی *
عربلر ایامسزنی تشبیه قیلالار (اسمج من واوعمرو) دیرلر ❁(حکایت)❁ جاحظ
ایتدی برمرتبه منی برخاتون بیك اویالتدی منی بر نقاشکا آلوب باردی
ایتدی مونا موننك توسلی دیدی هیچ نی ایتورکا بلمادم نقاشدان صورادم موننك

سببی نیمدر دیدم نقاش ایتدی اول خاتون من دن شیطان صورتن یاصاب بیر دیب
صورادی من ایتدم من شیطاننی کورکانم یوق کورماکان نرسه ننك صورتین من
یاصای بلمیم دیدم سنی آلوب کیلدی ده موناموننك توسلی دیدی دیدی * جاحظ
ایام سز کشی ایدی ❊(حکایت)❊ بر نیچه کشی بر وقت نی جاحظ ننك ایشکین
قاقدیلار جاحظ ننك بر قلی چقدی ایتدیلر جاحظ نیشلای دیدیلر قلی ایتدی
الله تعالی اوستنه یالغانلای دیدی نیچوك آلای دیدیلر قل ایتدی حاضر کوزکوکا
قاراغان ده (الحمد لله الذی خلقنی فاحسن صورتی) دیب ایته دیدی ❊(حکایت)❊
براو کعبه ده طوافده بر بیك ایام سز کشی نی کوردی همان یغلای استغفار قیلا اول
کشیکا ایتدی ای دوست سننك بو ایام سزلکنکا قاراغانده جهنم دن قورقا تورغان
اشنك یوق جهنم سنی قبول ایتماس دیدی ❊(حکایت)❊ بر وقت نی زیاد ابن
ابیه ننك مجلسنده بر بیك ایامسز کشی بار ایدی زیاد ننك سفره سنده بیك کوب
آشادی دسترخانده هیچ نرسه قالدرمادی همه سین آشاب بتوردی زیاد ایتدی
ای فلان سننك بالالارنك بارمو دیدی اول کشی ایتدی توقز قزم بار دیدی زیاد
ایتدی بارده اورنکا اوخشاغانلارمو دیدی اول کشی ایتدی من اورنم قزلارمدان
ماتور راق الله آلارمن دان ده کوبراك آشیلار دیدی بوتون مجلسداکی خلق
کولوشدی ❊(حکایت)❊ بر بیك ضور بورونلی کشی بر خاتونغه یاوچی یباردی
ایتدی من بیك صبر و تحمللی کشی نی ایتسه کوتارامن آچیغلانمیمن نسلم نسبم
یخشی دیدی خاتون ایتدی بیك اشانامن درست ایته قرق یل شول قدر بورونی
کوتاروب یورکان کشی بر کچکنه سوزنی کوتارماسمو دیدی ❊(حکایت)❊ امام
شافع ایتدی محمد ابن الحسن دن غیری سیمز کشی ننك بو قدر عقللی بولغانن
کورکانم یوق ایدی دیدی چونکه امام محمد بیك سیمز کشی ایدی * ضور صقال
واوزون صقال بورچااویاسی در (اللحیة الطویلة عش البراغیث) * اوزون وضور
قولاقلی کشی اوزون عمرلی بولا ایمش دیلر * جاحظ ایتدی کشی ننك صقالی
نی قدر اوزون بولسه عقلندان شول قدر کیمیدر دیدی * صقال بر طوطامدان
نی قدر آرتسه شول قدر عقل کیم بولادر دیدیلر * قاضی حسین العوفی دیکان
کشی ننك صقالی حتی تزینه چاقلی یتکان ایدی * بر توتامدان آرتقانن کیسمك
سنت در دیدیلر ❊(حکایت)❊ براوکا ایتدیلر سن نیك صقالنکنی یولقاسن اول
کشی ایتدی سن نیك یولوقمیسن دیدی * دیمشلردرکه براوننك بویی تاباناق
بولسه تاوشی کچکنه بولسه صقالی اوزون بولسه تحقیق عقلی آز در ❊(حکایت)❊
لقمان حکیم کا ایتدیلر بر قوینی بوغازلا اینك تملی یرندن ایکی کیساك ایت کیتور
دیدیلر لقمان حکیم قوینی بوغازلادی تلین وهم یوراکین آلوب پشروب کیتوردی

ینه ایتدیلر برقوینی بوغازلا اینك یامان تمسز یرندن ایکی کیساك بزکا کیتور
دیدیلر لقمان حکیم باردی برقوینی بوغازلادی تلی بلان یوراکین آلوب کیتوردی
ایتدی شول ایکسندن طاطلی نرسه یوق اکر طاطلی بولسه شول ایکسندن خبیث
وتمسز نرسه یوق اکر یامان بولسه دیدی* سویدرکان ده تل بیزدرکان ده تل دیمکدر*
معلوم اولا که حسن وجمال دیکانمز حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کا منتهی در
یعنی آنده کمال تابمشدر که آننك شمائل شریفلری حقنده طرق عدیده اوزره نقل
وروایت قیلمشلاردر که سیر کتابلارینه مراجعت قیلنور ❁(حکایت)❁ حسن
وجمال ایاسی آدملردن بری مصعب بن زبیر زیاده ماتور وکوزال کشی ایدی
برکون بصره ده دار الاماره سی ننك حوالیسنده اوتوروب توراغانده بر خاتون کیلوب
ومصعب کا قارشو توروب دقت بلان قاراب تورور ایدی مصعب ایتدی ای خاتون
(عافاك الله) بو یرکا کیلوب تورماقنکا سبب نی در دیدی اول خاتون دخی بلغادان
ایمش (طفی مصاحبنا فجئنا نقتبس من وجهك مصباحا) دیب جواب بیردی یعنی
خانه مز ده قندیلمز سونکان ایدی یوزنکدن قندیلمزنی یاندروب آلایق دیب
کیلکان ایدك یعنی نورلی یوزنکدن کوزمزننك شمعنه نور آلایق دیب ظریفانه
جواب بیروب مصعب ننك جمالن مدح قیلدی ❁(حکایت)❁ بر ظریفه عرب
خاتوندان صورادیلار (مابال شفتیك مشققة) دیدیلر یعنی ای آبصطای ایرننکا
نی بولدی ایرنلرنك یارلغان له دیکاچ (التین اذا حلی تشقق) دیب جواب بیردی
یعنی انجیر پشوب وطاطلیلانوب یتکاچ یارولادر دیب انجیردن طاطلی راق جواب
کیتورمشدر ❁(حکایت)❁ ودخی غایت کوزال وماتورلار جمله سندن عبد الله بن
مبارك ننك قزی لبابه ایمش ولید بن عتبه ننك خاتونی ایدی لبابه ایتدی یالغوز
کوزکوکا قاراغانده من دن کوزال بارمودیر ایدم ولید بلان برکا قاراغان وقتده
اول بولمادی دیب ولیدنی دخی اوزندن کوزال ایکانن تعریف ایتمشدر
❁(حکایت)❁ اوزی ننك محبوبن مدحده بر شاعر

ولو انه فی عهد یوسف قطعت   قلوب رجال لا اکف نساء

دیکان بیتنی نظم ایتدی یعنی اکر منم محبوبم ننك یوسف زماننده بولماغی فرض
قیلنسه ایدی خاتونلار قوللارین کیسو توکل ایرلر یوراکلارین کیسارلر ایدی
دیمکدر * ودخی کثیر

لو ان عزه حاکمت شمس الضحی   فی الحسن عند موفق لقضائها

یعنی منم معشوقه م بولغوچی عزه اکر نورلی قویاش بلان کوزاللك دعواسنده
حاکمکا تورشه لار ایدی اول عادل حاکم کوزاللکنی عزه فایداسنه حکم ایتار
ایدی دیمکدر *

معلوم اولاكه شاعرلرننك عادة قديمه لرندندركه محبوبه لرننك باشدان آياق هر بر
اعضاسين بر نرسه كا تشبيه قيلورلار مثلا نهال ديرلر زيفابوى ورد ديرلر گل
معناسنده يانكاق اقاحى ديرلر بابونه چچكلى تشلر راح وباده ديرلر آوز صوى
وتوكروك دخى نركس سيف تير سحر ديرلر كرپك بنفسج ديرلر حوش ايس
معنالرينه در * محبوب لرننك ساچلرى حقنده متنبى ديمشدركه

نشرت ثلث ذوايب من شعرها فى ليلة فارت ليال اربعا
واستقبلت قمر السماء بوجهها فارتنى القمرين فى وقت معا

يعنى منم محبوبه م بركيچه ننك ايچنده ساچندن اوچ بولوك طلملارين صالوندروب
كيچه نى دورت كورساندى ويوزى بلان آى غه قارشو توروب بر وقت ده منكا دخى
ايكى آى كورساندى ديمكدر * يعنى شاعر بو خصوصده محبوبه سى ننك ساچلرين
قارانغى كيچ كا ويوزين آى غه تشبيه قيلمشدر * بكر بن نطاح

بيضاء تحسب من قيام فرعها ويغيب فيه وهو وجه اسحم
وكانها فيه نهار ساطع وكانه ليل عليها مظلم

ديمشدر * يعنى بياض انوار فام بولغوچى محبوبه م آياق اوزره قالقوب بدنن احاطه
قيلغوچى قارا واوزون ساچلرى ايچنده ايكان اوزين ياقتى كون ديب وساچلرين
قارانغى كيچ ديب حساب قيلامن ديمكدر * بعض بلغا

بدت ثريا قرطها وشعرها متصل بكعبها كما ترى
يا عجبا لشعرها لما ابتدى من الثريا وانتهى الى الثرى

ديمشدر يعنى محبوبه م ننك ثريا يولدوزى شيكللى بولغوچى قولاق آلقه سى
ظاهر بولدى حالبوكه ساچلرى نتاكه كوراسن طوبوقلارينه توتاشمشدر آننك ساچ
طلومى عجب اوزوندركه كويا ثريادان ثرى غه ايرشمشدر ديمكدر * يعنى ساچى
اوزون قولاغندان يركا چاقلى در * ودخى محبوبلرننك جيلكاسنه وچيكاسنه يعنى كوز بلان
قولاق آراسنه صالونغان ساچلرينه تشبيه

حل القبا ولوى صدغيه فانعقدا واحيلتى بين محلول ومعقود
يا مسكرى بثناياه وريقته هل هذه الخمر من تلك العناقيد

يعنى محبوبه م قفتانينى صالدى وچيكاساچلرين اوردى ده بر برينه منعقد بولديلار
واول ساچلرنى محبوبه م آرقاسينه صالوندردى حيف منكاكه بو نرسه لر آراسنده منم
صبرم وتدبيرم نى بولور اى انجو كبك تشلرى بلان وآغزى ننك بال تيك طاطلى
صوى بلان ايسرك قيلغوچى دلبرم بو باده ننك هم اول صالقوملاردانميدر يعنى
آوزنك ننك باده سى اول ساچ طلملارنكدان وچيكا ساچلرنكدنميدر ديمكدر * عذار
حقنده يعنى محبوب لرننك ينكاقلارى حقنده

صدودك والهوى هتكا استتاری   وساعدها البكاء على اشتهاری
وكم ابصرت من حسن ولكن   عليك لشقوتی وقع اختياری
ولم اخلع عذاری فيك والا   لما عاينت من خلع العذاری

يعنی ای معشوقهم سننك مندان اعراض وهجرانك منم سنكا محبتمننك پردهسين يرتدی عشق سببلی يغلاماقم شهرتمهمساعدهقيلدی يعنی عاشق بولغان ديب خلق آراسنده شهرتم چقدی عشقمنی نيچوك ايتوب ياشرايم كه كوب كوزاللرنی كورمش ايسمده باری سنی كنه اختيار ايتوب سنكا محبت قويغانم شقی لكمدر وقار ابختمدر عفو بيور ای محبوبهم بو ترك حيابلان آدم آراسنده تلكا تشكا كروب سنی ياد ايتكانم وسنی دخی خلق تلنه توشوركانم سننك خليع العذار بولغاننك اوچوندر يعنی روی انورنك قوياش كبك نور بيركانی اوچوندر * بعض مزلف وخط آور دلبرلر باردركه يانكاقلاری ننك اطرافی ريحان خطی بلان رونق تابمشدر ذاتی ننك حسن وجمالی جهتندن كونكللرمز اول دلبركا وجد وشوق بلان رقت اوزرهدر يغلاسی لارمز كيله ديمكدر * وجنه حقنده

اصبحت سلطان القلوب ملاحة   فجمال وجهك للبرية عسكر
طلعت طلايع وجنتيك معزة   بالنصر يقدمها لواء اخضر

يعنی ای خط آور بولغوچی محبوب ملاحت وكوزاللك يوزندن كونكللرمزننك سلطانی بولغاننك حالده تانكغه كردنك يعنی ايرتهبلان يوقونكدان توردنك كه سن عاشقلارننك كونكلين سحرلكوچی سن زيرا سننك يوزنكننك تازه خطی وكوركاملكی عالمكا برعسكردر وجنهلرنكننك طليعهلری نصرت بلان معزز بولوب ياشل علم اونكلارنده بولغان حالده طلوع ايتديلر * ايرلركا

يارب ان لم يكن فی وصله طمع   ولم يكن فرج من طول هجرته
فاشف السقام الذی فی لحظ مقلته   واستر ملاحة خديه بلحيته

يعنی يارب اكر محبوبمننك وصلندان اميد واوزاق هجراننددان صونك فرح وشادلق يوق ايسه كوزی ننك نكاهنده بولغان خستهلغنه شفابير ويانكاقلارينك ملاحتينی صقالی بلان ستر ايت تاكه دردندن خلاص بولايم خير كوزلرينی سلامت ايتوب بيتن كوزين صقال بلان قابلا يانكاقلارينه ويوزلرينه تماما صقال چغوب هيچ برقز آنی ياراتماسون ديمكدر استغفر الله العظيم * قاش مانكلای

اياقمرا تبسم عن اقاح   ويا غصنا يميل مع الرياح
جبينك والمقلة والثنايا   صباح فی صباح فی صباح

ای بدر كيچه سنده كی آی كبك بولوب بابونه چچكی شيكللی آق تشلرنكنی اظهار ايتوب تبسم ايتكان محبوبم وای جيللر بلان تمايل ايتكوچی تازه نهال كبك زيفابوی وحركتی

موزون بولغوچی معشوقم سننك مانكلاینك وموینونك وتشلرنك صباح ایچنده صباح ایچنده صباحدر دیمكدر * كوز

وبيض بالحاظ العيون كانما هززن سيوفا واسللن خناجرا

تصدين لي يوما بمنعرج اللوى فغادرن قلبي بالتصبر غادرا

سفرن بدورا وانتقبن اهلة ومسن غصونا فالتفتن جئاذرا

یعنی شوندا این بیاض وآق بدنلی خاتونلار باردركه كوزقاراولاری بلان كویا عاشقلارنی قتل قیلماغه قلچ تیبراتورلر وپچاقلارین چغارورلاركه بركون بر تفرجگاهده شویله آق كوهر پارەسی خاتونلار منكاتصدی ایتوب وراست كیلوب وفاسز لقلاری بلان كونكلمنی قاطی تحملده تاشلاب كیتدیلر وبدر كیچەسنده كی آیغه اوخشاغانلاری حالده یوزلرین یاقتورتوب هلاللری بلان بورکاندیلر

بسهم اجفانه رماني فذبت من صده وبينه

ان مت مالي سواه خصم لانه قاتلي بعينه

یعنی محبوبم غمزەلری ننك اوقلارینی منكا آتوب مندن یوزدوندركاچ من دخی محبوبم ننك هجرندن اریدم اكر بودردن اولسام محبوبمدن غیری منم خصمم یوقدر زیرا منم قاتلم بعینه اولدر یاكه اول منی غمزەسی بلان قاتلدر دیمكدر * شامه یعنی مینك

بروحي خده المحمر اضحى عليه شامة شرط المحبة

كان العشق يعشق قديما فنقطعه بدينار وحبة

یعنی جانم فدا بولسون كه محبوبم ننك گل یوزی اوستنده عاشقلارننك محبت شرطی بولغوچی شامەسی بلان عرض دیدار قیلدی من شویله كمان ایتامن كه كویا آنكا كوز اللك اوزی قدیمدن عاشق بولوق جهتندن یوزینه آلتون وحبەیا بوشدرمشدر یعنی حسنی وجمالی آننك كمالنده در دیمك *

بروحي افدي خاله فوق خده ومن انا في الدنيا فافديه بالمال

تبارك من اخلى من الشعر خده واسكن كل الحسن في ذلك الخال

یعنی محبوبم ننك یانكاغی اوستنده بولغان خالنه جانمنی فدا ایتایم كه صاتوب آلغان جانم توكلدر امایوق ایسه من كم آنكادنیاده مال فدا قیلماغه یعنی بوش قوللی من جانمدان باشقه نرسەم یوقدركه آنی فدا ایثار ایدم اول محبوبم ننك یوزین توكسز ومنور ایتوب جمیع كوركام لكن یانكاغی ننك اوستونده كی شامەده قیلغوچی باری تعالی ننك قدرتی اولوغدر وخیری كثیردر دیمكدر *

يا سالبا قمر السماء بجماله البستني في الحزن ثوب سمائه

احرقت قلبي فارتمى بشرارة علقت بخدك فانطفت في مائه

یعنی

یعنی ای کوکلمکی بولغوچی آی‌ننك نورین سلب ایتکوچی محبوبم منکا حسرت وکویونوچ ایچنده کوك‌ننك کیومن کیدردنك یعنی نهایت حزن وکویونوچنی احاطه ایتدردنك شویله‌که یوراکمنی کویدردنك حالا قلبم‌ننك ویوراکمننك اوطی اوچقونلارین ارغوتدی وساچراب یوزنکایابوشدی آندان صونك یانکاقنك صوی بلان سونوب کومور بولدی یعنی بیتنکده‌کی مینکنك منم یوراکمدن ساچراکان اوچقوندر دیمکدر *

فی الجانب الایمن من خدها　　نقطة مسك اشتهی شمها
حسبته لما بدا خالها　　وجدته من حسنه عمها

یعنی محبوبم‌ننك اونك ینکاغنده خوش ایسلی جفار نقطه‌سی باردرکه من آنی ایسناسم کیله اول نقطه کورنکاچده من آنی بوش وفایداسز حسابلامش ایدم لکن کوزال‌لکده عموم‌تابدم یعنی کورکاملکی آننك بلان کامل بولمش دیمکدر * یانکاق یوز *

صل بخدی خدیك تلق عجیبا　　من معان یحار فیها الضمیر
فبخدیك للربیع ریاض　　وبخدی للدموع غدیر

یعنی ای‌منم محبوبم ومعشوقه‌م یانکاقلارنکنی منم یانکاغمه توتاشدر یعنی بیتنکنی منم بیتمه تیر تاکه کونکل وعقل حیران بولوردای برعجب امرکا ملاقی بولغایسن زیرا سننك ینکاقلارنکده بهار اوچون کلزار وباغچه‌لار باردر ومنم ینکاقلارمده کوز یاشی اوچون کول‌لر باردرکه بوعجب‌لر بریرکا جیولغانده کلزار اوچون طراوت‌بیرماکا یوزمك کول‌لرم بولمق جهتیدن منم یوزم بلان سننك یوزنك آراسنده مناسبت ظاهردر * ایکنچی بیت‌ننك مضمونی ای منم محبوبم سننك کل کبك یانکاقلارنك ونرجس شیکللی کوزلرنك وخلوتلرده ایرنلرنك‌ننك مصافحه قیلماقی وایرن ایرن‌کا تیوب آغزنکدان صورمق منم‌مسرور بولا تورغان شیلارمدر ویمین ایتامن‌که بونرسه‌لر لذات دنیادان ایکاننه یقینم باردر دیمکدر * محبوبلارننك لعابی یعنی خوش ایسلی توکرکلری حقنده

رشفت ریقك حلوا　　ولم یکن لی صبر
وسوف احظی بوصل　　واول الغیث القطر

یعنی ای محبوبم جانم سننك آوزصوونك وتوکرکنك بال‌کبك طاطلی بولغانلقدان صبرم کیتوب آز آزغنه‌ایمدم مونکا رخصت بیرکاننکا کوره عن‌قریب وصلتنکدان دخی حظ آلماقمه استدلال ایتدم‌که یغمورننك اوّلی برقطره‌در یعنی یغموریاوغانده تامچی بلان باشلانور دیمکدر *

نقل الاراك ریقة ثغره　　من قهوة مزجت بماء الکوثر

قد صح مانقل الاراك لانه　　يرويه حقاعن صحاح الجوهری

یعنی دلبرمنك تشلاری آراسندان كیلكان صری كوثر صوی بلان قاتوشمش قهوه دن ایكانن اراك آغاچی نقل قیلدی آننك نقلی تحقیق درست نقلدر كه جوهری ننك صحاحندان روایت قیلور دیمكدر * جوهری لفظی دلبرننك تشلرینه مناسبتی ظاهردر * محبوبلرننك نطقی حقنده

ولما التقینا والنقاد موعد لنا　　تعجب رأی الدر حسنا ولاقطه

فمن لؤلؤ تجلوه عند انقسامها　　ومن لؤلؤ عند الحدیث تساقطه

یعنی نقاد دیكان اورونده ملاقات بولماغه وعده قیلوشوب محبوبم بلان یولوقغان وقتمده انجولرین كوركان كشیلر وچیغان كشیلر آننك كوزاللكندن تعجب ایتدیلر كه اول شوند این انجولر ایدی كه منم محبوبم تبسم قیلغانده وكولكانده یالترار ودخی اول شوند این انجولردر كه محبوبم آنی تكلم ایتكانده وسویلاشكانده ساچار دیمكدر مقصود دلبرننك تشلرین وسوزلرین انجوكا تشبیه‌در * زیفاونازك بدنلری حقنده

وماظفرت عینی غداه لقیتها　　بشیء سوا اطرافها والمحاجر

بحوراء من حور الجنان عزیزة　　یری وجهه فی وجهها كل ناظر

یعنی منم كوزلرم اول معشوقه‌مه ملاقی بولغان كونده آننك اطرافندان وكیومندن غیری نرسه‌سنه كورماكا ظفر تابمادی یعنی بدنی شول قدر نازك ونازنین در كه هوا كبك كورولماس اول محبوبم اوجماح حورلارندان بر عزیزه حوردر كه هر كوركان كشی اوزی ننك یوزین آننك یوزنده كورور یعنی یوزی شول قدر روشن وصافدر كه نظر ایتكان كشی ننك یوزی آنده منعكس بولور دیمكدر *

یامفردا فی الحسن والشكل　　من دل عیناك علی قتلی

البدر من شمس الضحی نوره　　والشمس من نورك تستملی

یعنی كوركاملكده یالغوز بولغوچی دلبر معشوقم سننك قتل قیلغوچی وقان توكوچی ایكی كوزنكا من عاشقنكنی اوترماكا كم دلالت قیلدی سنكا نیچوك عاشق بولمایم كه آی ننك نوری قویاشدان نور آلغوچیدر قویاش دخی سننك نورنكدان نور آلوب طولار وكامل بولور حسننك نی درجه‌ده قیاس قیل دیمكدر * ممه‌لری حقنده

والله لو ان القلوب كقلبها　　مارق للولد الضعیف الوالد

جال الوشاح علی قضیب زانه　　تفاح صدر لیس بقطف ناهد

یعنی والله آنطا ایتامن كه اكر خلق ننك ده كونكلی معشوقم ننك كونكلی شیكللی رحمسز بولسه ایدی هیچ بر عاجز صبی غه آناسی یومشاقلق وشفقت قیلماس ایدی معشوقم ننك انجو ومرجان وجوهر بلان مزین خسیته‌سینی كیكانده كوكراكی ننك آلماسی آنكا زینت بیرور اول شوند این آلماكه هیچ قوبارلماس یعنی معشوقم ننك

پاک دامن بولماقندان آنکا هیچ کمسنه‌ننک قولی ایرشماکا کوچی یتماس هیچ کم آنی توتا آلماس دیمکدر * محبوبه‌لرننک کوکرا کلرنده فیل تشندن قرغان حقه‌لری باردرکه مزین خسیته‌لری آنکا کمال زینت بیرور کورکان کشیلر ایا بو جوهرلر شول حقه‌لردن چقمش میکان دیرلر اوشبو حقه‌لر دیکانمز مطلوب موافقتچه خلق اینولش ممه‌لردن عبارتدرکه اول ممه‌لرننک عیبلری یوقدر مکر عیب لری اولدرکه عاشقنی صدرینه ملاصق معانقه‌دن منع ایتار یعنی کوکراکننک کوکراککا توتاشماقنه یومری بولغان سببلی مانع بولورلار دیمکدر * نچکه بیل لری حقنده

وسقتك كأس مدامة من كفها　　مقرونة بمدامة من ثغرها
وتمايلت فضحكت من اردافها　　عجبا ولكني بكيت لخصرها

ای کونکل سننک معشوقه‌ننک قولی بلان سنکا آغزندان حاصل بولغان باده‌کا مقارن بولغان حالده باده کاسه‌سین اچردی یعنی اوّل اوزی ایچوب کاسه‌نی آغزصوی بلان قاتوشدروب سنکاصوندی وتمایل قیلوب اطرافنه صالنغاچ من دخی اردافی ننک ضورلغنه مسرورا کولدم ایسه‌ده لکن بیلی نچکه بولمق بلان آغر کیلوب بیلی اوزولماکای ایدی دیب قزغانوب یغلادم * منم محبوبه‌م ننک کوزلری قلچ بویلاری خنجر وجنه‌لری آی وساچی کیچه‌در وکونکلی قاطی تاشدان زیاده قاطی بیلی عاشقلارننک آه وزارندن نچکه‌راکدر *

لم انسه اذقام يكشف عامدا　　عن ساقه كاللؤلؤ البراق
لاتعجبوا ان قام فيه قيامتي　　ان القيامة يوم يكشف الساق

یعنی منم محبوبم قالقوب آق انجو کبک یالتراغوچی طوبوقلارین قصدا آچوب کورساتکان وقتنی اونوتمام کونکلمه شول قدر تأثیر ایتمشدرکه دایما خاطرمده‌در ای یارانلار اکر منم قیامتم بو درد ده واقع بولسه یعنی بو دردبلان اولسام عجبلانمانکزکه قیامت کشف ساق وقتنده بولور دیمکدر * کشف ساق بر اش ننک قاطی ومشکل بولماقندان کنایه‌در * معانقه

ما اقصر الليل عن الراقد　　واهون السقم على العائد
كانني عانقت ريحانة　　تنفست في ليلها البارد
فلو ترانا في قميص الدجا　　حسبتنا من جسد واحد

یعنی یوقلاغوچیلارغه کیچ نی عجب قصقه‌در وخسته‌لرنی عیادت ایتکان سلامت کشیلرکا خسته‌لك نی جینکل نرسه‌در کویاکه من بر لطیف کیچده کیف صفاده یوقلاتقوچی برریحانه بلان معانقه قیلغان حالده خوش ایسین ساچوب برتنفس قیلدی اکر اول وقت بزنی جامه‌خوابده کورسانك ایدی برتن دیب حساب ایتار ایدنك *

يالیل دم لی لا ار وم صباحا   حسبی بوجه معانقی مصباحا

یعنی ای کیچه منکا دایم بول من تانك آتماغن تلاماى من قوچاغمداغی دلبرم ننك نورلی یوزی منکا قندیل بولورغه کفایت ایتار

حسبی به نورا وحسبی ریقة   خمرا وحسبی خده تفاحا

یعنی محبوبم ننك وجودی منکا نور بولورغه ولعابی باده بولورغه ونورلی ینکاقلاری آلما بولورغه کافیدر *

حسبی بمضحکة اذا استضحکته   مستغنیا عن کل نجم لاحا

یعنی من معشوقه منی کولدرکان وقتمده آغزندان ظاهر بولغان انجو تشلری بولوب تورغانده هر بر طلوع قیلغان یولدوزدان مستغنی بولورمن

طوقته طوق العناق بساعدی   وجعلت خدی للثام وشاحا

یعنی من محبوبمنی بلاکم بلان مو ینوندان قوچدم ویوزمنی آغز ینه قویدم

هذا هو الیوم النعیم فخلنا   متعانقین فما نرید براحا

یعنی ایمدی بوحال بلان بولغان کیچ نعمت وسرور کونیدر ای کیچ وای فلك بزنی برکا یارم بلان معانقه حالمزده قالدر بزکا تیمه بز تانکنی تلاماى مز یعنی فراقنی سیمزلك * سیمز کشی کلا احمق بولادر امام شافع حضرتلری ایتدی مارأیت سمینا عاقلا الا محمد بن الحسن یعنی امام محمددن غیرنی سیمز بولغان کشینی هیچ برسینی عقللی کورمادم دیدی امام محمد سیمز کشی ایمش *

لا اعشق الابیض المنفوخ من سمن   لکننی اعشق السمر المهازیلا

انی امرؤ ارکب المهر المضمر فی   یوم الرهان فدعنی وارکب الفیلا

یعنی من سیمزلکدن ششکان آق تنلی نی های آق تنلی ایکان دیب سومامن لکن بوغدای رنکلی آرقلارنی سوه من من بر ایر من که کیچ آچ قوندرلش نچکه بیه کا آطلانورمن ای کمسنه منی قوی سن تلاسنك کیراك فیلکا آطلان چابوشایق کورورمز قایسمز اوزار * سیمزلك عرب آراسنده هم ممدوح توکل ایمش اما توسلر آراسنده آق توس ممدوحدر که پیغمبر علیه السلام (البیاض نصف الحسن) دیب آقنی مدح قیلمشدر * بعض بلغادن صورادیلار قارا توس حقنده نی ایته سن دیدیلر کوزننك قاراسنده بولغان نورنی اراده قیلوب (النور فی السواد) دیب جواب بیردی یعنی کوزننك قارا بولماغی ممدوحدر * منقولدر که کیاوکا کیتمای قارتایغان قزنی عربلر بنات نصیب دیرلر ایمش حکایه سی مستطرفده مذکوردر * (فللناس فیما یعشقون مذاهب) فحواسنچه بعضلر قاراغه میل ایتمشلردر وقارانی سومشلردر * مدینهٔ منوره اهلندن براوکا مطایبه طریقنچه قاراغه رغبت ایتماسه نکز کیراك ایدی دیکاچ اکر آقنی تابساق قاراغه بویار ایدك دیمش مونکار موافق بر شاعر

ومن

ومن يك معجبا ببنات كسرى　　فانى معجب ببنات حام

يعنى كسرى قزلارى كه آقلار ايدى آلارنى تحسين قيلغان كشى بولسه من دخى قارا بولغان حام قزلارين تحسين ايتامن يعنى سوه‌من (قارا عرب‌لر نوح عليه السلام اوغلى حام‌ننك بالالارى‌در قصه‌سى تواريخلرده) ❁(حكايت)❁ حبشه‌بلان روميه ايكى خاتون اعضالرى‌ننك حسننده تفاخر ايتوب روميه خاتون ايتدى من آق كافوردن برحبه‌من سن بر كومور كيساكى‌سن ديدى حبشه‌خاتون ايتدى من مسك حبه‌سى‌من سن ايسه طوزقابچوغى‌سن ديب ملاحت‌بلان جواب بيرمشدر * اوزون صقال حققنده (ان اللحية الطويلة عش البراغيث) قديمكى‌لر سوزيدر يعنى اوزون صقال بورچالار اوياسى‌در ❁(حكايت)❁ يزيد بن مزيد صقالى كوكراكنه چاقلى صالونغان اوزون صقاللى بركشينى صقالن بوياب تورغانده كوروب اى‌فلان سن صقالنك اوچون بايتاق خرج توتا تورغانسن‌ديدى اول كمسنه ايتدى *

لها درهم للدهن فى كل جمعة وآخر للحناء يبتدران
ولولا نوال من يزيد بن مزيد لاصبح فى حافاتها كجمان

يعنى هاى‌هاى صقالمه هرجمعه‌ده ايكى درهم لازم بولوب برسى‌ماى‌غه‌برسى قناغه خرج ايتامن اكر يزيد بن‌مزيدننك منكا نوال وعطيه‌سى بولماسه ايدى صقالم تيكراسنده آق انجولر ظاهر بولور ايدى ديدى * منقولدركه قيصر پادشاه مباهات وتفاخر قيلوب اهل اسلام‌غه ايكى كشى كوندردى برى بيك اوزون برى‌بيك‌قسقه هم زياده قوّتلى ايدى * قيس‌بن‌سعد دخى بيك‌اوزون كشى ايدى وجوماردلق بلان مشهور ايدى ❁ (حكايت)❁ قيلنمشدركه قيس‌مصرده والى‌بولوب تورغان زمانده برقارچق خاتون كيلوب اى امير ايومده صچقانلار آز ايدى‌له ديدى قيس مونده بركوزال كنايه بولمق كيراك ديب خاتون‌ننك خانه‌سين ايكماك ايت ماى بلان توتورنكز ديب احسان‌قيلمشدر ❁(حكايت)❁ سلمه بن مره‌ديكان بيك تاباناق كشى امرء القيس‌نى اسير قيلدى امرء القيس بيك‌اوزون جوان‌كشى ايدى امرء القيس‌ننك قزى سلمه‌كا كيلوب اى قصير يعنى اى كرله آتامنى ييارديدى * سلمه‌ايتدى

الا زعمت بنت امرء القيس اننى　　قصيرٌ وقد اعيا اليها قصيرها
ورب طويل قد نزعت ثيابه　　وعانقته والخيل تدمى نحورها

يعنى آكاه‌بولونكز اى‌خلق امرء القيس‌ننك قزى‌من تاباناق كشى بولغانمه كوره منى عاجز ديب كمان قيلدى حال بوكه آننك آتاسين من عاجز قيلدم قصير بولسامده كوب اوزونلار باردركه من آننك كيومن صويوب آتن دوپه‌لب قانن

آغوزدم دیدی ⊛(حکایت)⊛ ابو الاسود الدئلی برآز یکت‌لر مجلسنه باروب
کردی ابو الاسود عجیب الخلقه بر آدم ایدی اول یکت‌لرننك برسی توروب

کان وجهه وجه عجوز   قدراحت الی اهلها بطلاقها

دیب لطیفه قیلدی یعنی ابو الاسودننك یوزی ایرندن طلاق آلوب قایتقان
قارچق‌ننك یوزینه اوخشار دیمکدر ⊛(حکایت)⊛ جاحظ حکایت ایتمشدرکه
منی هیچ کم خجالت قیلغانی یوق ایدی مکر بر خاتون من‌دن مسخره قیلوب خجیل
بولدم دیدی جاحظ معتزله‌ننك مقتداسی غایت قبیح المنظر ایدی آننك
ذمنده براو ایتدی

لومسخ الخنزیر مسخا ثانیا   ما کان الادون قبح الجاحظ
رجل ینوب عن الجحیم بوجهه   وهو العمی فی کل عین ملاحظ

دیمشدر یعنی اکر دونکوزینه ایکنچی مرتبه مسخ قیلنسه ایدی آلایده دونکوزننك
قبیحلکی جاحظننك قبیحلکندن کیم بولماس ایدی یعنی جاحظننك صورتندن
کورکام راك بولور ایدی* جاحظ بر آدمدرکه یوزی جهنمکا بدل بولور آنی براو
تفکر قیلسه فکرنده خلل کیلور ⊛(حکایت)⊛ بر ایام سز وقبیح المنظر کمسنه
یمن‌کا باروب قایتقانده کیمه‌ده *

لم ار وجها حسنا   منذ دخلت الیمنا
فیا شقاء بلدة   احسن من فیها انا

دیب نظم ایتمشدر* یعنی من یمن‌کا کرکان کونمدن بیرلی بر کوزال یوز کورمادم
ای آدملر یمن‌ننك قاطیلق ومشقتنه قارانکز من یمنده چاغنده یمن‌ده من‌دن
کوزال کشی یوق ایدی دیمکدر ⊛(حکایت)⊛ داوبورونلی بر آدم حقنده بر شاعر

ولك وجه وفیه قطعة انف   کجدار قد ادغموه ببغلة
وهو کالقبر فی المثال ولکن   جعلوا نصبه غیر قبلة

دیمشدر یعنی سننك یوزنکده دیوارشیکللی بر بورون کیساکی باردرکه آنی
ایشاك باغلار اوچون باغانا ایتمشلردر واول بورون ایاسی مثالده قبر وبورنی
زیارت تاشی کبك لکن اول تاش نی قبله طرفنه موافق قویولمامشدر دیمکدر*دخی
داو بورون حقنده بر شاعر

لك انف کانوف   انفت منه الانوف
انت فی القدس تصلی   وهو فی البیت یطوف

دیمشدر یعنی سننك بر بورنونك باردرکه کویا بر نیچه بوروندان ترکیب ایتوب
بر بورون ایتمشلردرکه خاتونلار کورسه قوطلاری چقار * وبورنونك شونداین
بوروندرکه اکر اوزنك قدس شریفده نماز قیلسانك بورنونك مکه مکرمه‌کا چاقلی

يتوب طواف ايتار * لكن خاتونلار اولوغ بوروندان قورقمايلار ايمش بولاى بولغانده مصراع اوّل ننك ايكنچى مطالعه‌سى بولمق ممكن * ودخى بر شاعر ديمشدر

رأينا للزكى جدار انف   يضاحى فى تشامخه الجبالا
تصدى للهلال لكى يراه   فلولا انفه لرأى الهلالا

يعنى زكى ديكان كمسنه‌ننك بر بوروں ديوارى بار يعنى ديوار شيكللى اولوغ بوروني باردركه بيوكلكده طاولارغه چاغوشدروب قارالسه طاودان بيوك كورنور ايدى اول كمسنه بركون آى غره‌سنه قارامق تلادى اكر بوروني داو بولماسه آىنى كوركان بولور ايدى ديمكدر *

معلوم اولاكه الله تعالى (خذوا زينتكم عند كل مسجد) بيورمشدر قاضى بيضاوى حضرتلرى بو آيت‌ننك تفسيرنده نماز اوقغوچى نماز اوچون نفيس كيوملرين كيمك سنتدر ديمشدر * ودخى پيغمبر عليه السلام (ان الله يحب ان يرى اثر نعمته على عبده) بيورمشدر واثر نعمتدن برى كيوم بلان تجملدر زيرا نعمتكا شكر قيلمق جمال باطن بولغان كبك كيوم بلان تجمل شرعى نعمت‌ننك جمال ظاهرى‌سى در حالى يتكان قدر حلالدن نفيس كيوم كيمك رخصتدر كتب حنفيه‌ده كيومكا متعلق مسئله‌لر بر آزمونده ذكر قيلنمق موافق كورلدى *

معلوم اولاكه ايرلركا جفاك كيوم كيمك امام اعظمدان بر روايتكا بناءً جايزدر برتقدير جفاك تننه تيوب تورماسه * ودخى امام اعظمدان بر روايت جفاك كيوم مطلقا خاتونلارغه‌در * ودخى ايرلركا جفاك ادبلى كيوم كيمك جفاك دورت بارماق قدرندن آرتوق بولماسه جايزدر * ودخى چالماننك كموش اوقا بلان توقوغان يرى اوچ بارماق قدر بولسه ضرر يوقدر آلتون اوقا بلان بولسه مكروه‌در * بعضلر جفاك چيلدقنى تنكا تيماكانلك جهتندن جايزدر ديديلر * مويون ياولغى دخى جفاكدن بولمق مكروه‌در * تزره پرده‌سى جفاكدن جايزدر ديديلر * آلتون صاوتلار تجمل اوچون بولوب تفاخر اوچون بولماسه جايزدر * اما بويى جفاك بولوب آرقاوى غير نرسه بولسه جوازنده اختلاف يوقدر زيرا قماش آرقاو بلان حاصل بولور آرقاو معتبردر * ودخى قزل وصارى كيوم ايرلركا مكروه‌در صارى وقزلدان غير توس هر قايسى جايزدر * كيومده مكروه مكروه تنزيهى ديمشلردر على الاختلاف * آلتون كوشدن يوزوك كيمك ايرلركادرستدر لكن بر قاشلى بولمق شرط * دخى طاشدان بالداق ويوزوك مطلقا جايزدر * يوزوكنى صول بارماقده كيمك رخصتدر سنتچه قاشى اچكا تابا تورمق تيوش * يوزوك قاشنه اسماءُ الله دان بر اسم واوزى‌ننك اسمن يازمق جايز لكن محمد رسول الله ديب يازمق فقه بستانده جايز توكل ديمش * يوزوك‌ننك كموشى بر مثقالدان

زیاده بولماس اما یوزوك قاشنه نی بولسه‌ده یازماغان اولی‌در * سلکنه تورغان تشنی آلتون کموش بلان نعتمق جایز * بورون‌یاولغی تکبرلك‌اوچون بولماسه جفاك جایز * پیغمبر علیه السلام ایتدی (تعمموا تزدادوا جمالا) بوحدیثکا بناء چالماکیمك سنت‌بولدی * ودخی (العمایم‌تیجان العرب)* چالماخصوصنده مسئله‌لر سیر کبیر شرحنده تفضیلا مذکوردر مراجعت‌قیلنور * بروقت‌ده عبدالرحمن بن عوف‌لشکردن آیرولوب باشنده قارا چالماایکان پیغمبر علیه السلام آننك‌چالماسین بوزوب مبارك قوللاری بلان توزاتوب بر قارش قدر اوچوندان قالدردی ایتدی یاعبدالرحمن چالمانکنی بوروشچه چال دیدی * چالماننك قویروغی بر قارش‌قدر سنت‌بولقی بوحدیث‌دن ماخوذدر * ایمدی عین‌حکمت‌ومحض‌رحمت بولغوچی شرع شریفمزده حال مذکورمنوال اوزره ایکان (لاحرج فی الدین) اقتضاسنچه اهل‌اسلامننك شریعت‌رخصتی‌بلان بولغان بعض‌عمل‌لرینی‌کوروب شریعت‌ننك محاسننه مطلع بولماسدان اهل‌اسلامنه ایله بیله‌دیب همان ملامت قیلورلار قویاش یاقتی‌سین کورماکان یارقنات قویاشقه طعنه قیلسه نی غم والسلام (المروة الظاهرة الثیاب الطاهرة) قدیمکیلر سوزیدر * مبرد رحمة الله علیه ایتدی پیغمبر علیه الصلوة والسلام تلذذ وجهی اوزره بر نرسه‌کا شروع بیورمادی مکر رضاء حقنی مقدم توتوب امتنه بو طریقچه ترغیب قیلور ایدی دیدی * عجم پادشاهلارندان پیغمبر علیه السلام‌غه کیلکان قیمت بهالی نفیس کیومنی کیوب‌خطبه‌دن‌صونك منبردن توشکاچ اوستوندن صالوب اسامه‌حضرتلرینه کیدردی مذکور حکایت‌دن مستفاد بولغان نرسه بودرکه حلال مالدان بولغان صورتده کیراك‌نیمند این نفیس قیمتلی کیوم‌بلان‌بولسه‌ده تجمل‌جایزدر * حضرت علی‌رضی الله‌عنه‌ننك کیوم جینکلری بارماق اوچلاری‌بلان برابر ایدی * بو سوزدن مقصود حضرت علی‌ننك کیومن تعریف قیلمق توکلدر بلکه کیوم‌ننك جینکن بارماق اوچنه قدر ایتمك سنت‌دیمکدر * عمر بن عبدالعزیزننك اون منك دینارغه‌توشکان حله‌سی بار ایدی * ایمدی شرع شریف کیوم‌ننك توسی‌وقیمتی توغروسنده اختیار ایتمشدر (کل ما تشتهیه والبس ما یشتهیه الناس) عالملر سوزیدر یعنی میل ایتکان نرسه‌نکنی آشا زمانه‌نك‌ننك اهل اسلامی کیکان نرسه‌نی کی دیمکدر بو سوزننك مفادی اوشبودرکه آشاغان طعامنك قورصاغنکده مستور بولوب بر اشتهار آفت‌کا سبب بولماس اما آدم میل ایتماکان کیوم یاکه عامة خلق کیماکان کیوم که غایت قیمتی جهتندن یاکه اول کیوم یاط واهل اسلام‌ده بولماغان هیئتده بولوچیلغی خلق آوزنده برلقمه بولوب کینه وکونچیلك‌کا سبب بولمق‌جهتندن ودخی‌غیر جهتلاردن‌منهی‌در فافهم *روض الاخیارده مذکوردرکه کاها

پیغمبر علیه السلام قیمتی منك درهملك ردا كیار ایدی وكاها قیمتی دورت منك
درهملك ردا بلان نمازغه چغار ایدی * و امام اعظم حضرتلری دخی كاها دورت
منك دینارلق ردا كیار ایدی و شاكردلرینه ایتور ایدی كه شهرلرنكزكا و قریه لرنكزكا
قایتقانده نفیس كیوملرنكزنی كیونكز دیر ایدی (صعلوك) * ابن عباس رضی الله
عنه منك دینارلق ردا كیار ایدی * ومنقولدركه سعید بن المسیب منك درهملك
حله كیوب مسجدكا بارمش ایدی ایتدیلر بو قدر قیمتلی كیوم كیوب سن دیدیلر
سعید ایتدی من الله تعالی بلان مجالسه كا كیلدم دیدی * پیغمبر علیه السلام سكسان
آنا توه بیروب بر حله صاتوب آلدی دیب مرویدر * بس عجب و تكبرلك اوچون
بولماسه قیمتلی كیمك جایز بولدی * اعمش كیومننك طشقی یاغین ایچكا تابا
ایلاندروب كیار ایدی و ایتور ایدی خلقلار دیوانه لردر كیومننك خشن و طوپاس
یاغین ایچكا كیالر هیبت و ملایم یاغین آدم كوزینه كورساته لر دیر ایدی * عمر
رضی الله عنه بر وقتنی یانكا كیوم كیمش ایدی پیغمبر علیه السلام ایتدی (البس
جدیدا وعش حمیدا) دیدی امتلرینه تعلیمدر (من احسن بالرزیلة من نفسه
التمس الفضیلة من لبسه) منصور بن عمار ایتدی براو تقوالق كیومینی كیماسه دنیا
كیوملری آنی اورتماس دیدی ❁(حكایت)❁ امیرلردن بر امیر اوزی ننك خادمنه
بیوردی بارمنكا بر عقللی كشینی تابوب كیتور دیدی خادم اورامغه چقدی براونی
آلوب كردی امیر ایتدی بو كشی ننك عقللی ایكانن قاید ان بلدنك دیدی خادم
ایتدی بو كشی جای كونی كیتان كیه قش كونی قطن كیه البته وقتنه قاراب
كیوم كیكان كشی ده عقل باردر دیب اویلادم ده آلوب كردم دیدی ❁(حكایت)❁
بر كشی خاتوننه یانكا كیوم آلوب كیدردی خاتونی ایتدی بو فلان راق دیب
یارانماغانن اظهار قیلدی اول كشی ایتدی بو كیوم فلان راقمی یاكه طلاق
فلان راقمی دیدی خاتونی بالعین و الرأس دیب قبول ایتدی و راضی بولدی *
ایرلری كیتوركانكا راضی بولماینچه اورام لارده بوی كورساتوب مغازینلردن
كیوملكنی اوزلری باروب آلغان خاتونلار طائفه سی ننك ایرلری انسان میكان
یاكه خلقة البقر فی صورة البشر میكان ❁(حكایت)❁ ولید بن یزید هشام بن
عبد الملك یاننه كردی ولید ننك باشنده بیك نفیس قیمتلی چالما ایدی هشام ایتدی
قیمت آلدنكمی بو چالمانی دیدی ولید ایتدی بهاسی منك درهملكدر دیدی
هشام ایتدی قیمت ایكان اسراف بولماسمی دیدی ولید ایتدی من عزیز و قدرلی
اعضام اوچون منك درهم كا مونی آلدم اماسن قباحت اعضانك اوچون اون منك
درهم كا جاریه صاتوب آلدنك اسراف قایسمزده در دیدی * دیمشلردركه كیوم كا
خدمت ایتمه كیوم سنكا خدمت ایتسون فافهم * پیغمبر علیه السلام یوز و كنی اونك

قولنه کیار ایدی * خلفاء راشدین اونك قوللارینه کیدیلر معاویه صونك قولغه کوچوردی خلفاء مروانیه همه‌سی صونك قوللارینه کیدیلر سفاح ینه اونك قولغه کوچوردی هارون الرشید کاچه اونك قولغه کیارلر ایدی هارون الرشید ینه صونك قولغه کیارکا امر ایتدی همان شولای کیه‌لر * بعض‌لر قارا جب تابسه‌لار آلورغه شوملانالار ایمش ❁(حکایت)❁ براو قارا عرب بلان رومیه خاتون‌نی کوردی زناقیلورلار بولار نی قیلالار دیدی ایتدیلر (یولج اللیل فی النهار) دیدیلر ❁(حکایت)❁ برکشی بر متصوفین‌ننك کیومنه آدم تیزاکی کوردی ایتدی ای صوفی اوجماح یولی طهارت‌خانه آرقلی یورمیدرله‌باصا سن‌نی اشلادنك دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر بقال‌غه ایتدی قایده بر باش صوغان بیرچی آوزم ایسین توز اتایم دیدی بقال ایتدی خیر بوق آشاغان بولسانك آوز ایسنکنی صوغان توزاتور دیدی * حوش ایس عقلنی آرتدرر پاك کیوم قایغرنی آز قیلور دیمشلردر

(روضه)

سماع * اصوات * الحان * عشق * محبت * سویوشمك * عشق‌دان وفات بولغان‌لار * اما بو سماع یعنی اویون آوازی طنکلامق و شعر طنکلامق خصوصنده جایزمو جایز توکلمو اختلاف بولوب کوب علما اهلنه کوره جایز اهلنه کوره جایز توکلدر دیب جواب بیرمشلردر * مذهب صوفیه‌ده بولغان‌لارننك بعضلرندن روایت قیلنمشدر حتی شیخ خواجه بهاء الدین حضرتلری این کار نمیکنم وانکار نمیکنم دیمشدر یعنی من بو اشنی قیلمای من انکار هم قیلمای من دیب باشقه طرق مشایخ ننك سماعن وجهرا ذکرلرین انکار ایتمایچه اوزی سماع وذکر جهر قیلماغانن بیان ایتمشدر * مستطرف ترجمه‌سنده یازمشدر که اوشبو مستطرف کتابی جمیع فن‌نی حاوی ایکان تغنی قیلمق و سماع ایتمك و موسیقی طنکلامق‌ننك جوازینه و عدم جوازینه مجتهدلرننك سوزندن خالی قالمق موافق کورولماینچه بر نیچه‌سین یازدم دیمشدر * معلوم اولاکه تغنی و کویلامك مطلقا آدم‌ننك بوغازندان چقغان تاوش معناسنده توکلدر بلکه کلام موزون بولمق جهتندن نفس‌کا تاثیری بولمقدر هر بر علم موسیقی قورال‌لاری‌ننك تاوشلاری و علم موسیقی علم ریاضیه‌دن بولوب آدم‌ننك بوغازندان چققان تاوش کاها آدم‌ننك طبیعتنه وکاها تاوشنه خلل کیلکانه کوره نفس‌کا تاثیری هم بولمایدر شول جهتدن تورلو تورلو اویون قورال‌لاری اختراع قیلمشلاردر بو علم‌ننك منفعتی روحقه نشاط بیرمك وکاها انقباض بیرمکدر روحقه تاثیری سرور ولذت و کرم و شجاعت‌نی احداث قیلور یاکه عواقب اموردە فکر و اهتمام و مونکار او حشاشلی احوالنی ایراث ایتارنتاکه مثلا صوغوشلارده و خسته‌لار یاننده

وبعض‌لر عبادت مقامنده استعمال قیلورلار (کما فی بعض مذهب الصوفیه) * الله تعالی‌ننك حکمتی نغمه‌لردن وکویلردن نفس‌ننك متأثر بولقی آدمگا گنه توکل بلکه حیوانلارده‌ده هم‌باردر بوبدیهی‌در * وعلم‌موسیقی حقنده اهل‌اسلامدان ابوعلی‌سینا وامام فارابی وغیرلری کتابلار تصنیف ایتمشلردر * صوت حسن وکوزال تاوش دخی موسیقی‌ننك فروعاتندندر مفسرلرننك بعضلری الله تعالی‌ننك (یزید فی الخلق مایشاء) دیگان آیتنده حسن صوت دیب تفسیر ایتمشلردر * ابوموسی الاشعری حضرتلری‌ننك خوب کوزال تاوشی بار ایدی پیغمبر علیه‌السلام ایشتوب (لقد اوتیت مزمارا من مزامیر آل داود) دیدی * منقولدرکه داود علیه‌السلام جمعه‌ده برمرتبه زبورنی مزمار بلان اوقور ایدی مزمارین چالار ایدی ایشتوب جمیع انس وجن وحوش وطیور اطرافنه جیولوب طنگلارلار ویغلاشورلار ایدی داودعلیه‌السلام دخی یغلار ایدی * حسن صوت ونغمات‌نی مزمار داود دیب تشبیه قیلورلار * طب‌علماسی قولنچه خوش آواز جسمگا سرایت قیلوب تامورلارده آغوب قاننی صاف قیلور وقلب‌نی روشن قیلور واعضاننك حرکتن جینگل قیلور مونگار بناء بالالارنی کویلاب تیرباتوب یوقلاتورلارکه تغنی‌ننك وحسن صوت‌ننك بیشککدکی بالالارننك نفسنه دخی اثری‌باردر * اماتغنی وکویلاب اوقومق یاکه شعر ایتمك کوزال‌لردن‌ینه کوزال نرسه‌در * بر کوزال سازنده حقنده بر بلیغ دیمشدر *

وسماع حسن سمعته‌من‌حسن
مقرب من‌فرح مبعد من‌حزن
لافارقا لی ابدا فی‌صحة بدن

کوزال وخوش آواز کونگل‌لرگا غایت‌مؤثردر خصوصا کوزال آوزلاردان کوزال آواز بولسه * مثلا بر یوراکسز وقورقاق کشیگا صوغوش‌میدانننده اولومدان کم قوتولغانی‌بار نیك‌قورقاسن حمله‌قیل هایده‌دیب‌موسیقه آوازینه اتصالاتغنی قیلوب تحریض‌قیلسانك البته‌اول‌جبان‌ننك کونگلنه بهادرلار صفنده قوت‌بیروروننشاطی وغیرتی‌قوبار وکذلك صاران کشیلرگا حاتم‌طای‌حکایه‌سنی تغنی وترنم قیلوب سویلاسنك نینداین صاران‌بولسه‌ده قولی آچولوب بذل مال‌قیلور * لکن کمان قیلولماسون‌که بوبابده تغنی وترنم عزل وابیات طنگلامق دیگان سوزلر مطلقا توکلدر یعنی مطلقا خاتونلار طائفه‌سندن براو کوی کویلاگاننی طنگلامق جایز دیگان سوز ایمسدر مگر کوزال‌لك بلان متصف خاتون کوزال آوازی بلان ترنم قیلغان حلالنك یاکه جاریه‌نك حقنده ایتولمش سوزلردر حاشا فاحشه‌لردن طنگلامق جایز بولسون براوننك‌ده عقلنه بوکیلماسه کیراك موننك حرام بولقی

بدیهیدر * نامحرم خاتون ننك یوزینه قارامق حرام بولغان شیکللی تاوشن طنکلامق
هم حرامدر نتاکه صوفی الله یار ایرور عورت آننك صوتی کلامی بیور مشدر *
روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام مکه دن مدینه کا هجرت قیلغانده مدینه
اهالیسی وجاریه لر پیغمبر علیه السلامغه استقبال کا چغوب دف صوغوب

طلع البدر علینا   من ثنیات الوداع
وجب الشکر علینا   ما دعا لله داع

دیب اوشبو بیت نی اوقوب ترنم قیلمشلاردر ❊(حکایت)❊ امام شعبی کونلرده
برکون برطوی مجلسنه باروب کردی ایتدی هی جماعت سز جنازه غه جیولغان خلق
کبك جیولغان سز قایده سز ننك مغنی لرنکز قایده سز ننك دف لرنکز دیدی *
بعض لر ایتدیلر حاسه سنده آفت بولغان کشی دن غیرکا غنا مکروه توکلدر نتاکه
شمنده آفت بولغان کشیدن غیرکا طیب مکروه توکلدر فافهم * براوغنا ایشتوب
کونکلی قوزغالماسه اول کشی ننك یاحسی یوقدر یانفسی سقیم در *

ومن سمع الغنا بغیر قلب   ولم یطرب فلم یلم المغنی

حکیملر ایتمشلردرکه غنا ارواح ننك آزوغیدر نتاکه طعام اشباح ننك آزوغیدر *
فهمنی صاف قیلور ذهننی نچکارتور طبیعتنی یومشاتور مرحمتلی نی ماقتاتور جبن نی
بهادرلاندرر صارانني جوماردلاندرر دیمشلردر * فیل توتوچیلار اویون قورال لاری
بلان ومغنی لر بلان اویون اویناب وترنم قیلوب فیل توتارغه بارالار ایمش فیل
اویون وترنم تاوشنه قزوغوب آداشوب قالا ایمش توتوب آلالار ایمش * کاروان
ایچنده اویون بولسه توه لر نشاط وسرعت بلان بارالار ایمش ❊(حکایت)❊ ابراهیم
بن مهدی بلان اسحاق الموصلی تغنی خصوصنده بحث ومخاصمه قیلوشدیلار اسحاق
ایتدی تحاکم قیلایق دیسنك سننك بلان منم آراده حاکم بولورغه حیوان یتار
یعنی غنا ننك حیوان غه تأثیری بولسه آدم کا تأثیری بطریق اولی بولمق کیراك
دیدی * بعض حکیملر دیمشلردرکه دنیاننك دورت لذتی باردر طعام لذتی شراب
لذتی نکاح لذتی وسماع لذتی اما سماعدان غیر لذتلرننك حرکت ومشقتی بار
وکوبوسی ضرردر دیمشلر * افلاطون حکیم دیمشدرکه براوکا حسرت وکویونوچ
ایرشسه صوت حسنه نی استماع قیلسون زیرا نفس کویونسه اوطی قابارور سرور
وشادلق بیره تورغان خوش آوازلارنی ایشتسه نفس ننك اوطی سونار دیمشدر *
روم طبیبلاری برسرخاو کشی ننك حالی قاطی بولسه الحان طیبه ایشتدررلر ایدی *
فارس پادشاهلاری همان قایغولی کشیکا اویون آوازی ایشتدروب یواتورلار
ایدی وآورولارنی اویون تاوشلاری بلان علاج قیلورلار ایدی فکر صاغشدان
شغللندررلر ایدی آلاردان بوعملنی عرب لر هم آلمشلاردر ❊(حکایت)❊ عجم

پادشاهلارندان برپادشاه وفات بولدی وارثی باری برکچکنه بالاسی قالدی وآننك برعقللی وزیری بار ایدی بالانی امتحان اوچون اننك یاننه اویونچیلارنی ومغنی لرنی کیتورتوب تغنی قیلدردی واویناتدی بو تاوشلار بالاننك قولاغنه کرکاچ بالابیشکده آیاقلاری بلان تیبونوب حضورلانوب یاتقاندان صونك پادشاه ایتدیلر * بعض حکیم لر ایتدیلر (من لم یحرکه الربیع بازهاره والعود باوتاره فهو فاسد المزاج لیس له العلاج) دیدیلر یعنی برکسنه ننك یازفصلنده انواع کل لر آچولغانده وانواع نغمه لر وسازلار چالونغانده کونکلی حرکتکا کیلوب قوزغالماسه اول کشی ننك مزاجی بوزوقدر آنکا علاج یوقدر دیمکدر موند این کشی نی تلمزده موکلی یوراك دیرلر * قاچانکه سماع ماده سنده لطیف نظم وخوش آواز وکوزال یوز جمع بولسه فرح وسرورکسب قیلنور (السماع الطیب یزیل احزان النفوس ویهیج الطرب فی الرءوس)* بعض لر ایتدیلر غنا واویون آوازلاری نفس لرنی سیکرتور باشلارنی بیوتور وکاسه لرنی کیتورتور ❁(حکایت) ❁ عبد الله بن مبارك رضی الله عنه ایتدی برکون یکت وقتمده برباقچه ده یولد اشلارم بلان آشادق ایچدك من ششتار اویناماغه بیك حریص ایدم کیچ بولغاچ ششتارنی اوینایم دیب قولومه آلدم اویناي باشلادم اوّل چیرتکانمده ششتار تلکا کیلوب (الم یاٴن للذین آمنوا ان تخشع قلوبهم) دیب اوازچغاردی فی الحال ششتارنی توتدمده یرکا اوردم آندان صونك الله تعالی ننك ذکرندن اشغال قیلا تورغان نرسه نی اشلامادم دیدی * ودیمشلردرکه غنا حاضر بولسه سکوتدن غیر نرسه بولماسون یعنی اویون باشلانسه تیك طنکلاب تورسویلاشمه

حکم الغنا تسمع وندام   ما للحدیث مع الغناء نظام
لوکان لی امر قضیت قضیة   ان الحدیث مع الغناء حرام

تیك تور دنیا سوزین سویلامه دیمکدن عبارتدر ❁(حکایت)❁ برکون هارون الرشید ابو العینادان غناحقنده سوٴال قیلدی ابو العینا ایتدی بوغناننك شرحی بیك اوزوندر وشرطی بیك کوبدر اما غناننك لازم شرطلاری اوچدر اوّل سازنده کوزال بولسون شعری وسوزی طاطلی بولسون خوش خلقلی وخوش فعللی بولسون وینه مغنی بلان تنکلاوچی یاقن وقاراقارشی بولسون شعرلری ننك الفاظی غریب وعجیب ومعنالری لطیف بولسون دیدی * ارسطو حکیم ایتدی اکرمغنی قبیح المنظر بولسه پرده آرتنده اوتوروب تغنی قیلسون تاوشی ننك لذتنه منظری ضرر ایتماس * ودخی دیمشلردرکه تقبیلدن ووصلدن اشتها قیلغان آوزدان تغنی ایشتمك دنیالذتیدر * جاحظ ایتدی کوراسنك کیلماکان آوزدان غنا ایشتمك بلان اواسنك کیلکان آوزدان غنا ایشتمك آراسنده نی قدر آیورما باردر دیدی

❊(حکایت)❊ منصور خلیفه‌ننك بغلبکی دیکان بر خاص موٴذنی بار ایدی برکون
خلیفه طهارت آلغانده بر جاریه خلیفه‌ننك آیاغنه قولنه صو صالوب تورور ایکان منکور
موٴذن خوش آوازی بلان ترجیع قیلوب اذان ایته باشلادی بو جاریه اذان
تاوشین ایشتکاچ اوزندن کیتوب صو صالمقنی اونوتدی قولندان قومغانی توشدی
خلیفه نمازغه کروب نمازدان صونك موٴذنکا ایتدی کیل یا بغلبك سنکا بر جاریه
هبه قیلایم دیب اول جاریه‌نی موذنکا هبه قیلوب بیردی موٴذن‌ننك تاوشنه جاریه
عاشق بولمقین بیاندر ❊(حکایت)❊ حسن بن علی رضی الله عنه حکایت قیلمشدر که
بر مغنی‌کا ایتدم. یا مغنی منم اوچون بر تغنی قیل مغنی ایتدی بو امردر دیدی
من ایتدم بر تغنی قیلماقنکنی استای من مغنی ایتدی بو التماسدر من ایتدم اکر
معقول کورسنك تغنی قیلسنه مغنی ایتدی بو ابرامدر یعنی قصتاودر آلایسه تغنی
قیلما دیدم مغنی ایتدی بو صوغشدر دیدی بس مغنی‌لرکا اوّل صله خوش ایتدننك
اهلا و سهلا دیمکدر چونکه اویونچی‌ننك ویرچی‌ننك اوزلری‌ننك کونکلی
یا بوشماسه اویناتوب ده بولمای یرلاتوب ده بولمای ❊(حکایت)❊ حکایت اسحاق الموصلی
ایتدی آتام یاننده بر مغنی طعام آشاب بتورکاندن صونك آتام ایتدی یا اباحفصه
ایمدی قولاقلارمزنی طعاملاندر دیدی ❊(حکایت)❊ اینك اوّل اسلامده تغنی
قیلغان کشی طویس اسملی ایدی حالا بو طویس شوملقده ضرب مثلدر که
طویس‌دان شومراق دیرلر طویس ایتدی منم انام انصار خاتونلاری آراسنده
نمامچی ایدی رسول الله وفات بولغان کیچ منی توغدردی ابوبکر رضی الله عنه
وفات بولغان کون منی سنتکا اوتورتدی عمر رضی الله عنه اولکان کون بالغ
بولدم عثمان رضی الله عنه اولکان کون اویلاندم علی رضی الله عنه مقتول بولغان
کون بر بالام دنیاغه کیلدی منم کبك شومکم بار دیدی ❊(حکایت)❊ یزید بن
مهلب اوزی‌ننك اهل وعیالنه ایتدی غنادان صاقلاننکز که غنا مروتنی ساقط
قیلور حیانی کیموتور شهوتنی آرتدرر عورتنی آچار چونکه غنا خمرننك قایم
مقامیدر ایسرتکچ عقل‌غه نی قیلسه غنا دخی آنی قیلور دیدی* بس خاتونلارنکزنی
غنادان بر طرف قیلنکز چونکه غنا زناغه داعیدر ایرننك حقندندر که خاتونی‌ننك
تاوشین یاط کشیکا ایشتدرماکای یاط کشی‌دن صاقلاغای نتاکه فرجن صاقلار*
غنا زنا موینیدر وسماعکا حریص بولمق عقلنی بوزار* دیمشلردر که قانون دیکان
موسیقی قورالنی امام فارابی اختراع قیلمشدر واوینامشدر ❊(حکایت)❊ نافع
ایتدی بر وقتنی عمر رضی الله عنه بلان ایدم یولده مزمار طاوشینی ایشتدك
عمر رضی الله عنه ایتدی یا نافع من بر وقتنی پیغمبر علیه السلام بلان ایدم مزمار
تاوشین ایشتکاچ قولاغنه بارماغن طقدی دیدی ❊(حکایت)❊ بر فیلسوف بر

مغنی ننك تغنی قیلغانن ایشتدی قبیح المنظر وقباحت طاوشلی مغنی ایمش فیلسوف ایتدی کاهنلر بر کشی ننك ایو تو به سنی یابالاق تچقرسه اول کشی ننك اولما کنه دلالت قیلا دیب ظن لاری حق بولسه بو مغنی ننك طاوشی یابالاق ننك اولما کنه دلالت قیلور ایدی دیمشدر ❁(حکایت)❁ بر کون حجاج اوزی ننك جلیسلرندن سوءال قیلدی سز ننك قاشنکزده نیند این تاوش نچکه راکدر یعنی کونکلنی نچکارته تورغان راقدر دیدی جلیسلرندن برسی ایتدی من هیچ کونکل نچکارته تورغان تاوش ایشتمادم مکر تون اورتاسنده حسن صوت بلان قرآن اوقوغان طاوش کونکل لرنی نچکارته در دیدی حجاج ایتدی راست ایتدنك بیك کوز ال نرسه در دیدی ایکنچی برسی ایتدی بالاتابارغه طولغاق توتقان خاتوننی ایوده قالدروب ایرته بلان مسجدکا بارغاچ آرتمدان بالانك بولدی واحسناه دیب ایتکان طاوشدان منم قاشمده سیوکلیراك طاوش یوقدر دیدی * ینه برسی ایتدی والله من آچ بولغان زمانمده طاباق قاشق طاوشینی ایشتسام منم قاشمده آندان سیوکلیراك طاوش یوقدر دیدی * حجاج ایتدی بلدم برنکز ننك قرآنغه رغبتی بار ایمش برنکز ننك بالاده رغبتی بار ایمش برنکز ننك آشامقده رغبتی بار ایمش هر قایسنکز طبیعتنکزکا موافق سویلادنکز دیدی ❁(حکایت)❁ بر مخنث کا سن قایسی طاوشنی یاراتاسن دیکاچ (نشنشة القلية وقرقرة الفنية وخفخفة الخوان ونشنشة التكة) دیب جواب بیرمشدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی برکمسنه عاشق بولوب متعفف بولسه وعشقن یاشرسه اولسه شهید بولوب اولر دیدی * یحیی بن معاذ دیمشدرکه اکر الله تعالی عذاب نی خلققه تقسیم قیل دیب بیورسه عاشقلارغه عذابدان اولوش چقارماس ایدم دیمشدر * عشقلق آدمده بر حالتدرکه آنی تعریف قیلوب بولمای * عشق ننك اوّلی کورمك یاکه ایشتمك آخری احتراقدر * قولاق کوزدن مقدم عاشق بولادر (الاذن تعشق قبل العين) دیرلر نتاکه

اذنى لبعض نساء الحى عاشقة   والاذن تعشق قبل العين احيانا

عشق ومحبت شویله درکه محبوبنکدن کیلکان صوغان ایسی غیرلردن کیلکان جفار ایسندن خوشراق کورنور * عشق سحر عصاره سیدر دیمشلر * حکیملر ایتدیلر عشقلق بر قوشدر هیچ بر نرسه آشامی مکر عاشقلار ننك یوراك اورلوغین چوبلیدر* ودخی دیمشلردر عشق اصلده بر عارضی نادانلقدر فارغ کونکل لرکا مصادف بولور وکمال محبتدن عبارتدر * وعشقلق بر اوطدر قابونسه سوندرمك مشکلدر * وعلاج سز بر آورودر *

عشقلق بر مرضدر قاطی آچی   قوچاقلاشوب اوبوشمکدر علاجی

دیمشلردر * ودخی اهل تجربه دیمشدرکه خاتونلار محبت نی کونکل لرنده قرق یل

صاقلارلار اما سویماکانلکلرین ساعتنده اظهار قیلورلار * اکر برخاتون تحقیق بلسه فلان کشی آنی سویه‌در ایکان دیب عفتن‌ده اچقندرر توزاغنه‌ده توشار ❁(حکایت)❁ بر ایرکشی برخاتوننی قاراب توررور ایدی خاتون ایتدی (لم تنتظر الی ما یسخن عینك ویقیم ایرك وینفع غیرك) دیدی * حکیملر دیمشلردرکه آقار صوغه قارامق یاشل اولن‌کا قارامق ماتور وکورکام یوزکا قارامق کوزننك نورین وعقلنی آرتدرر نتاکه دیمشلر

کونکلدن کیتارور اوچ نرسه قایغو　　　یاشل چمکان کوزال محبوب آقارصو

(وصول سنة سنة هجور سنة سنة) * وصلت وقتنده نی اوزون تونلرننك اوزغانی طویولمای هجران حالنده دقیقه‌سی بریلدر * بز اویلانکاچ تون قسقه بولدی دیب مونکار موافق ایتمشلردر * ودخی مکاتبه محبت‌کا دلالدر دیمشلر یعنی خطلار یازوشمق سیوشمك‌کا دلال‌لق قیلور ❁(حکایت)❁ عبدالله بن جعفرکا برکشی ایتدی فلان کشی منکا سنی سوه‌من دیدر من آننك سیوکانن قایدان بلایم دیدی عبدالله ایتدی کونکلنکدن صورا اکر کونکلنك آنی سوسه اول سنی سوه‌در بولور دیدی *

وعلی القلوب من القلوب دلایل　　　بالود قبل تشاهد الاشباح

کونکلدن کونکل‌کا یول باردر دیمکدر * کونکل‌ننك طبیعتندندرکه هر قاچان اینی کولك قیلغان‌غه محبت ایتار یاوزلق قیلغاننی دوشمان توتار * بس کونکلنك سویماکان کشیدن یاردم استامه * عاقل‌لر دیمشلردرکه خاتونلارننك سویامن دیکانی سنکا جفا اکر سویماسه سنکا خیانت قیلور سویسه‌ده بلا سویماسه‌ده بلا دیمکدر هرخصوصده (لاخیر فیهن ولابد منهن) ❁(حکایت)❁ برکسنه یوسف علیه السلام‌غه ایتدی یایوسف من سنی سویامن دیدی یوسف علیه السلام ایتدی من محبت‌دن خیر کورمادم آتام منی سویدی منی قیوغه تاشلادیلار عزیز خاتونی منی سویدی منی زندانغه صالدیلار سن منی عفو قیل الله سنی عفو قیلسون دیدی * بعض عرب‌لر ایتدی براوننك آیاغی اویوسه اوزی‌ننك دوستن ایسنه توشورسون دفع قیلنور دیدی * برغایب برغایب‌نی ذکر قیلسه اول ذکر قیلنمش غایب‌نی اچقلق توتا ایمش شعرده دخی

اچقلق توتسه توت ایسنکده　　　من بولورمن سنی صاغنغان

کوز قاباغننك تارتسه سویکاننکنی کوررسن دیلر عرب‌لرده هم بومقال باردر * دوستلقدان دوستلق‌قه کوچکان کشی یعنی براونی یاراتوب آنی تاشلاب ایکنچی کشی بلان دوستلاشوب آنی تاشلاب دوستدان دوستقه کوچوب یورکان کشی دیندن دین‌کا ملتدن ملت‌کا کوچکان کشی کبکدر *

لم يخلق الرحمن احسن منظرا　من عاشقين على فراش واحد
لا شیٔ اطيب فى الدنيا وساكنها　من وامق قد خلا يوما بموموق

يعنى ايكى عاشقننك بر توشاكده ياتماقندان هيبت اشنى الله تعالى يارانمادى ديمكدر * حكيملر ايتديلر براو شهوتن اوترسه مروتن تركزدى * براوننك اطرافى عفيف بولسه يعنى جميع اعضاسين حرامدان صاقلاسه اوصافى كوركام بولور * على رضى الله عنه ايتدى بالانى اوبمك رحمتدر خاتوننى اوبمك شهوتدر آتا آنانى اوبمك عبادتدر توغان قرنداشنى اوبمك مهربانلقدر ودخى حسن رضى الله عنه آنكا آرتدروب امام عادلنى اوبمك طاعتدر عالم عامل قولين اوبمك وايذكو اوليا وصالح آدملر قولين اوبمك خيردر وبركتدر * مؤمن مؤمن بلان مصافحه قيلماغى اوبمك منزلتده در * ايرى خاتوننى ننك آوزندان اوبمك محبتدر آتاسى بالاسى ننك باشندان اوبمك آناسى بالاسى ننك بيتندن اوبمك شفقتدر ديدى ❀(حكايت)❀ بعض ظرفا ايتدى منم بر هيبت جاريه‌م بار ايدى بركوننى منكا ايتدى يا سيد من بيت ايشتكانم بار ايدى يا خليلى ديب ابتدا قيلنور ايدى اول بيت ننك اياسى كمدر سن بلورمى سن ديدى من ايتدم شايد اول بيت عباس ابن احنف ننك در اوشبودر

خليلى ما للعاشقين قلوب　ولا للعيون الناظرات ذنوب
فيا معشر العشاق ما اوجع الهوى　اذا كان لا يلقى الحبيب حبيب

ديدم جاريه‌م ايتدى يوق آلاى توكل ديدى نيچوك بولسه كيراك ديدم جاريه‌م ايتدى

خليلى ما للعاشقين ايور　ولا لحبيب لا يناك سرور
فيا معشر العشاق ما اوجع الهوى　اذا كان فى اير المحب فتور

ديدى ❀(حكايت)❀ على بن الجهم ديمشدركه بر وقتنى بر خواجه ده خدمتده ايدم خواجه‌مه خراسان واليسى طرفندان كوب كوزال هديه‌لر كوندرلمش ايدى اول هديه‌لر ايچنده طائفه‌ده تربيه قيلنمش جمال وكمال اياسى وشعر ايتمكده وموسيقى ده وتغنى ده بارچه مغنيه‌لردن اوستون محبوبه اسملى بر جاريه دخى كوندرلمش ايدى اول خواجه‌م اوشبو جاريه‌كا تمام تعشق ايتوب ياننداى بر دقيقه آيورماس ايدى لكن بر زمان آرالارنده براش واقع بولوب خواجه‌م مذكور جاريه‌نى اوز آلدينه بر بولمه‌كا قويوب برنيچه زمانلار مهجور قالدوردى كيچلردن بر كيچ من خواجه‌م بولمه‌سنده يوقلامش ايدم تون اورتاسنده خواجه‌م يانمه كيلوب على على تورالى ديب منى اويغاتدى لبيك اى خواجه‌م ديب سيكروب توردم خواجه‌م ايتدى اى على من بو كيچ توشمده محبوبه بلان باروشوب آندان راضى بولغاننى كوردم ديدى من ايتدم اى افندم خيرلى بولسون راضى بولسانكده جفا قيلسانكده

دولتنك قولنكه‌در راضی بولغاننكنی بلدروب اول مهجوره جاریه‌نكزنی مسرور قیلنكز دیدم بز بو سوزنی سویلاشوب تورغانده نوبتچیلردن بر خادم كیلوب یاامیر اول نادره جاریه‌نكزدن تغنی وششتاره آوازی ایشتدم دیب خبر بیردی خواجه‌م ایتدی ای علی هیده باریق دیب منی یاننه آلوب جاریه بولمه‌سی‌ننك ایشكنه باردق پرده آرتندان قاراب كوردك كه جاریه قولنه ششتاره‌نی آلوب اوشبو بیت‌لرنی ترنم قیلور

ادور فی القصر لااری احدا　　اشکو الیه ولا یکلمنی
کاننی قد اتیت معصیة　　ولیس لی توبة تخلصنی
فهل شفیعا لنا الی ملیك　　قد زارنی فی الکری وصالحنی
حتی اذا ما الصباح لاح لنا　　عاد الی هجره وصادمنی

دیب تحسر بلان تغنی قیلغانن ایشتوب فهم ایتدك كه اول جاریه‌هم توشنده وصلننی كوركانن مفید در قاچان كه خواجه‌م حلال عشق بلان تعشق ایتوب نیچه زمان مهجور قویولمش معشوقه‌سندن اوشبو تحسرنی مفید بولغان جان كویدركوچ شعرلرنی ایشتكاندن صونك بالضرور آه وفریاد ایتدی و محبوبه‌دخی آه دیب فریاد ایتوب امیرننك آیاغنه صارلدی امیر ایتدی ما هذا یعنی نی بولدی نی بولدی دیب بو تحسرننك سببن صورادی جاریه ایتدی ای خواجه‌م بو كیچه عفو ورضانكنی توشمده كوروب اویغاندم مذكور شعرنی انشا قیلوب سز بو اولكان جاریه‌نكزنی كیلوب احیا قیلورسز دیب كوتوب تورور ایدم دیدی امیر ایتدی من دخی بیله كورمش ایدم ای علی اوشبو اتفاق توشلردن بر عجب راك نرسه كوردنكمی دیب كمال سرور وشادلق بلان جاریه‌سی‌ننك قولندان تونوب خلوت سراینه كیتوروب وصلت شرابن نوش ایتدردی دیمشدر ❁(حكایت)❁ عرب‌ننك قدیمكی پادشاهلارندان بر پادشاه‌ندیملری بلان صحبت قیلغانده یوقوسی كیلسه‌چیشونماینچه شول مجلسده یوقلار ایدی‌ندیملری و مغنیلری و سازنده‌لری همان‌شونده‌یوقلارلار ایدی آلارنی یانندان یبارماس ایدی كیچلردن بر كیچ آشاب ایچوب تمام بولغاچ عادتنچه شول مجلسده یوقلادی‌ومغنی یكت‌لر ومغنیه جاریه‌لر دخی یوقلادیلار مجلسده یوقلاماغان كشی قالمادی‌لكن مغنی یكت‌لردن برسی‌ننك یوقوسی كیلماینچه یوقلاغان كبك بولوب یاتور ایدی چونكه مغنیه جاریه‌لرننك برسنه عاشق ایدی خلق یوقلاب بتكاچ توروب معشوقه‌سی بولغان جاریه‌ننك یاننه باروب جمالنه قاراب قارا صاوت قلم آلدی ای فلانه توشمده كوردم كه سننك بلان ایكمز بر یاصتوقده یاتوب آوزمنی آوزنكا قویوب آوزنكنی ایموب یاتامن ایمش دیكان مضموننی افاده قیلوب تمنی وصال بلان اوشبو

انی رأیتك فی المنام ضجیعتی مسترشفا من ریق فمك البارد
وکان کفك فی یدی وکائننا بتنا جمیعا فی لحاف واحد
ثم انتبهت ومنکباك کلاهما فی راحتی وتحت خدك ساعدی

دیب نظم ایندی بر ورقه‌گا تحریر ایتوب ورقه‌نی توروب مذکوره جاریه‌او یانسون اوچون بالقصد قاطی راق ارغوتدی مکر اول جاریه‌ننك دخی بو مغنی‌گا محبتی بولغانغه کوره جاریه دخی یوقلار یوقلاماس یاتور ایکان اول ورقه‌نی آلوب ورقه‌ننك آرقاسنه بالبداهة خیرلی بولسون حاسدلرننك بورنی توشسون عن قریب وصاله نائل بولورسن دیکان سوزنی افاده قیلغوچی اوشبو

خیرا رأیت کلما املته ستناله منی برغم الحاسد
وتبیت بین حلاحلی ودمالجی وتحل بین مراشفی ومجاسدی
وتکون انعم عاشقین تعاطیا ملح الحدیث بلا مخافة راصد

دیکان بیت‌نی یازوب مغنی‌گا آتماغه تورغان زمانده پادشاه اویغانوب بوحال‌نی کوردی بونی نرسه‌دیب ورقه‌نی جاریه‌ننك قولنداں آلوب بونی اشنکز من سزنی فلان ایتارمن دیب آچیغلانغاچ اول مغنی بلان جاریه ایکسی ده‌ساچراشوب پادشاه‌ننك آیاغنه یقلدیلار قسم ویمین ایتوب مونکارچه آرامزده هیچ برسوز یوق ایدی هیچ برخبرلشو یوق ایدی مکر ایچلرمزدن عشق توتوب بغرلرمز کباب بولغانلقدان صبرمز قالماینچه باری بو مشاعره‌نی تحریرمز بلان حالمز اظهار قیلندی یوق ایسه واسطه بلان فاحش معامله‌مز هیچ بر واقع بولمادی دیب یغلاشوب استرحام قیلدیلار آندان صونك پادشاه حال‌نی فهم ایتوب عفو قیلدی اول جاریه‌نی آزاد قیلوب مذکور مغنی‌گا عقد ونکاح قیلدی وکوب احسان وجهاز بیروب ایمدی بارنکز سرایمه کیلمانکز دیب هم احسان هم خسن سیاست قیلدی ❁(حکایت)❁ خلفاء بنی امیه زماننده ادبادان ابویزید اسدی دیکان برکمسنه بار ایدی اول حکایت قیلوب دیمشدرکه برکون خلفاء امویه‌دن عبدالملك بن مروان‌ننك اوغلی سلیمان‌ننك حضورینه بارمش ایدم کوردم که برهیبت ونفیس یمشلری پشوب تورغان برباقچه‌ننك اورتاسنده دیوارلاری قزل رخام تاشندان بولغوچی برقصر ایچنده یاشل دیباجدان توشاك ویورغان اوزره اوتورور ویاننده برندن بری کوزال جاریه‌لر تورور وقویاش مغرب جامه خوابنه‌کروب یعنی هواننك حرارتی بر طرفقه کیتوب کیچ صایراغوچی قوشلار کویا بربرینه قارشو جوابلاشوب ترنمده لطیف وملایم جیللر آغاچ کارخانه‌سنده قماش طوقوب یعنی نفیس جفاك قماش کبك جیلفرداب ایسوب آغاچلار برباقدان برباققه میل قیلوب تورور ایدی باروب همان سلام سنت الاسلام‌نی ادا قیلدم سلیمان اول وقتده باشین آلدینه صالوب

حیران بولوب تفکرده ایدی سلامنی ایشتکاچ باشین کوتاروب ایتدی ای ابو یزید
مونك کبك کیف صفا اورنونك بولسامك عشق ومحبت بلان مبتلا بولدم

آه کم ایلاسم ده سیر بهشت   بر نهانی عذاب وار دلمده

دیب جکرم کباب ودموع چشمم همرنك شراب ویارم ننك فراقندان کونکلم پر
اصطرابدر معناسین فهملاتدی من ایتدم الله تبارك وتعالی امیر حضرتلرین
اصلاحده ایتسون عشق ومحبتدن صونك عاشق ننك اوستنه قیامت قوبارمی وعاشقنی
هلاك ایتارمی دیدم سلیمان ایتدی بلی بلی اهل عشق اوستنه قیامت قوبار دیدی
ینه باشین کوتاروبراك ای ابو یزید اوشبو کونمزده ایمدی نی کوزال اش باردر
نی اشلارمز دیکاچ من ایتدم ای امیر المؤمنین اوشبو جکر سوز عشق بلاسی بلان
مبتلا بولغان کونکا مناسب نرسه من بولسام آق بللوز ایچنه اهل عشق ننك دواسی
بولغوچی قزل می نی سیمین رنك تازه دلنواز وزیفا سروقد وحوش آواز بر
دختر رعنا صالوب بیرسه جانم دیب درحال اول ساقیهٔ حسنانك قولندان آلوب
نوش ایتوب متعاقبا آوزمنی آوزینه سوزوب اول حالتده نیچه کون تارتقان عشق
جفاسن فراموش ایتار ایدم دیدم بو سوزمنی سویلاب معشوقه سین ایسنه توشورکانمدن
صونك سلیمان هیچ برجواب بیرماینچه ینه باشین توبان صالوب تفکر دریاسنه
طالوب ایکی کوزندن یاش اقماغه باشلادی سلیمان ننك بو حالن کورکاچ یاننده
تورغان جاریه لر برطرفقه کیتدیلر سلیمان بر زماندان صونك باشین کوتاروب
کمال عشقندان سرسام بولوب ایتدی ای ابو یزید سن شوندا این کونده یانمه
کیلدنك که اجلنك ننك انقضاسی وحیاتنك ننك منتهاسی اوشبو کونده در والله
اکر منم دردم ننك دواسنه برچاره تابماس ایسنك موینونکنی اورورمن البته
دیدی من دخی بلی بلی شاید برچاره تابارمن تسلیة بیر کوچی بولورمن همان
الله تعالی امیرمزنی سلامت ایتسون کیچه کی کون برادرنکز سعید ننك ایشکی
تو بنك اوتوروب تورور ایدم ناگاه قصر ایچندن بر جاریه چقدی کویا که آوچی ننك
شبکه سندن اچقونغان آهو بالاسی ایدی یعنی قورقغان کشی کبك بر پریشان خاطر
ایدی اوستونك اسکندرانی نچکه کولماك ایدی که آرقلی بدنی ننك آقلغی وکوکراکی ننك
صافلغی وتکه سی ننك نقشلری کورنور ایدی وآیاغنده ایکی بیوك باشماغی بار
ایدی که آیاغی ننك آقلغی باشماغی ننك قزللغنه اشراق بیروب آلماس کبك
رنکلر کورساتور ایدی ویوزی ننك کیفیتی شویله ایدی که ایکی صداغی ایکی
نون کبك ایکی کوزی اوستونده ایکی قاشی ایگی جیه کبك کوزلاری کویا سحر
مستمر ایدی که قوهٔ جاذبه سی بلان عاشقنی جذب قیلور کویا که بورنی بللوردن
توزولمش وآل قزل بولغوچی ایکی ایرنندن کویا که قان تاموب تورور واول جاریه بو کیفیتك

نازنین

نازنین ایکان همان بیله تکلم قیلورکه ای الله‌ننك قل‌لاری شکایت قیلنماسدر دیمه‌نکزکه‌اسمی ذکر قیلنمای تورغان‌علتمه (یعنی‌عشقمه) منم‌اوچون دوا وعلاج ایتماکا کم باردرکه کیلوب منکا علاج قیلور ایدی‌زیراکه‌فراق‌وهجران‌اوزاق‌قه کیتدی وجواب کیچوکدی شول‌جهتدن کونکلم‌حیران وعقلم پریشان‌بولوب‌قلبم پرده‌لندی یوقوم‌باغلاندی الله تعالی‌ننك رحمتی های شول طائفه‌کا بولسون‌که عشق یولنده محنت چیکوب معشوقه‌لرینه وصال‌تابماینچه‌هجران‌اوطی‌بلان کویوب فوت بولدیلار ای‌کاشکی منم اوچون اکر بوعشقلق صبرین یوکلاماکا برتدبیر بولسه‌ایدی نی کوزال اش بولور ایدی لکن جکرم وبغرم‌بلان‌صبرم‌برکا کویوب کیتدی صبرغه مجالم قالمادی عشق اوطی‌سویاکمه‌کردی‌دیب بیك‌اوزاق باشین توبان صالوب توردی ینه‌باشین کوتاردی‌بس‌بوحالنی کورکاندن صونك‌من ایتدم ای کوزال‌لر سلطانی‌بولغوچی‌گوهر پاره‌سی‌جاریه آدم‌جنسندنمی‌سن‌جن‌جنسندنمی‌سن یاکه‌اوجماددان‌چققان حورقزی‌می‌سن یاکه یریوزنده برمعجزامی‌سن زیراکه عقلنك‌ننك ذکاوتی وسوزنك‌ننك لطافتی عقلمنی حیران قیلدی دیدم بس منم بو سوزمنی ایشتکاچ یوزین جینك بلان اورتدی کویاکه منی کورماکانکا صالوشدی یعنی‌سرای‌ایچندن بغری‌کباب‌بولغان حالده چغوب منی کورماینچه اغیاردن خالی یردر دیب کمان‌قیلوب کونکلنده بولغان‌حسرت‌وکویونوچلرین تلنه کیتوروب حالن اوزینه‌اوزی بیان قیلغانده منی کورکاچ‌اویالوب کیتدی آندان صونك منکا خطاب قیلوب ای متکلم بوعشق بابنده من معذور بولماقم جهتندن عذرمنی قبول‌ایت‌که مشفق ویاردمچی‌سی بولماغان عاشق‌ننك ویولین آداشمش مشتاق‌ننك حالی یاماندر دیب سراینه‌کروب کیتدی والله ای امیرالموءمنین اول‌جاریه شول قدر کوزال‌وسوزی شول قدر شیرین ایدی‌که لذتلی طعام آشاغانده اول جاریه‌خاطره‌کیلسه بوغازمدان لذتلی طعام‌ده‌اوتماس‌خواه‌نیند‌این کوزال‌لر بولسون آننك یاننده کوزیمه‌چرکن کورنورلر دیکانمدن صونك سلیمان ایتدی‌ای‌ابویزید سننك اوشبو صفتلار بلان‌ذکر قیلغان‌جاریه‌ننك جمالندن منم مشتاق کونکلمه ایرشکان درد ومحنت‌لر بارچه‌سی‌اول‌جاریه‌دندرکه حلم‌ووقار من‌دن کیتدی‌وصبی‌لق‌حال‌لری‌منکا قایتدی‌ای‌ابویزید بلکل‌که‌اول‌جاریه‌ننك وصفنده عرب شاعرلری

انما الدلقا باقوتة اخرجت من کیسة الدهقان

دیمشلردر یعنی دلقا بر یاقوت کیساکیدرکه‌دهقان کیسه‌سندن‌چقدی دیمکدرکه دلقا کرچه پادشاهلار نسبندن بولماسه‌ده‌بریاقوتدر وجاریه‌لر آراسنده‌دریتیمدر اول جاریه‌نی برادرم منك منك درهم‌کا صاتوب آلمش ایدی‌اول جاریه‌صاتقان

یکت‌ننك اوزینه‌ده عاشق ایمش والله اولکان کشی اولماس مکر آننك حسرتندن
اولر وقبرکا کرماس مکر آننك قایغوسی بلان کرورحالبوکه صبرده شادلق بار
اولومنی کوتمکنی طالانمق بار دیب جاریه‌ننك حال سوزشندن خبر بیروب ایتدی
ای ابویزید بار الله سلامتلك بیرسون کیت دیدی وبر بدره درهم کیتوروب
ابویزیدکا بیر دیب غلامنه امر قیلدی من دخی اون‌منك درهمنی آلوب حضورندن
چقدم دیدی * ودخی ابویزید روایت قیلمشدر قاچان که سلیمان دولت امویه‌ده
بیعت قیلنوب خلیفه‌لك تختنه جلوس ایتکاچ مذکوره ومعشوقه‌سی بولغان دلقاغه
مالك بولدی موسم بهارده غوطهٔ شام‌ننك نزهتکاهنده خیمه‌لر حاضرلتوب مقام ایتمش
ایدی * روایت قیلنمشدرکه سلیمان‌ننك سنان اسملی مغنی‌سی وخاص ندیمی
بار ایدی سنان بر کون بر آی یاقتیسی کیچه‌ده کیچ‌ننك بر اولوشنه قدر سرور
وشادلق بلان ندیملك ایتوب چادرینه یوقلارغه کیلکان زمانده دوستلارندان بعض
کمسنه‌لر سنان‌غه زیارة کیلوب سلام ودعا صونکنده تغنی قیلسنه دیب التماس ایتدیلر
سنان دخی طعام حاضرلب دوستلاری بلان بزم قیلورغه حاضرلندی وایتدی سز
امیرننك خلقن بلاسز آننك مجلسندن باشقه یرده تغنی قیلماغه‌منکا فرمانی یوقدر
دیدی آلار ایتدیلر بزکا تغنی قیلوب روحمزننك آزوغن بیرماس ایسنك سننك
آشامق ایچماکنکا بزننك احتیاجمز یوقدر دیب التماس وعذر قیلدیلار آخر چاره‌سز
سنان ایتدی قایسی کوی بلان تغنی ایتایم بر مقامنی تعیین قیلنکز دیب
دوستلاری‌ننك خاطری اوچون آلار تلاکان مقامنی یعنی مهتاب دلقا وحسن لقانی
وآننك عشقن وحسن صوتن فهملاتوب

مجوبة سمعت صوتی فارقها	من آخر اللیل لما نبه الشجر
فی لیلة البدر ما یدری مضاجعها	اوجهها عنده ابهی ام القمر
ام یحجب الصوت حراس ولاغلق	ودمعها بطروق الصوت منحدر
لو مکنت لمشت نحوی علی قدمی	تکاد من لینها للمشی تنفطر

دیکان بیت‌نی ترنم قیلدی قاچان که دلقا سنان‌ننك ناوشین ونغمه‌سین ایشتکاچ
خیمه‌ننك پرده‌سی آرتنه چقوب سنان‌ننك ترنمن طتکلاب سنان‌ده بولغان حسن
صوت ولطافتن کوروب نظمنده احوال عشق آننك خصوصنده ایکانن فهملاب
دلقانی‌ننك کونکلنده یاشرون بولغان عشق اوطی حرکتکا کیلوب بی‌طاقتلکندن ایکی
کوزی یاش بلان طولو بولغان حالده بوولوب یغلاغان تاوشنه سلیمان
اویغاندی اویغانوب یاننده دلقا بولماغاچ بو قایده کیتدی دیب چادرننك آلدینه
چقوب دلقانی بو کیفیتده کورکاچ ای دلقا بونی حال در دیکاندن صونك دلقا دخی اول
اوزی ویوزی چرکن آتا آناسی دون سنان‌ننك حسن صوتی اثر ایتوب بولای بولدم

دیب حیله‌قیلدی سلیمان دلقاننک کونکلی بوزولوب عقلی پریشان بولغانلقدان سنان‌نی توتوب مونده کیتورنکز دیب خادملرینه امر قیلدی دلقا دخی سنان‌نی تعزیر اوچون چاقرغانن فهملاب خفا بولدی اوزی‌ننک خادملرندن برسینه امر قیلوب ایتدی اکر امیرننک خادمندن ایلکاری‌راك سنان‌غه باروب خبر بیروب قاچورسانکز اون‌منک درهم بیروب آزاد قیلورمن دیدی اما اول بولمادی سلیمان‌ننک یبارکان خادمی آندان ایلکاری‌راك باروب سنان‌نی امیر حضورینه کیتوردی سلیمان ایتدی ای‌سنان من سنی موننك کبك اشدن منع ونهی قیلمادم‌می دیب شلته قیلغاندان صونك سنان ایتدی ای امیر المؤمنین منی اوشبو کیفیتك عصیان‌غه کیتورکوچی نشوهٔ عقاردر یعنی اچی اچملکدر من افندم‌ننك مربی قلی وعرس نعمتی من اکر امیر قل‌ننك کناهن عفو بیورسه اجرا قیلسون دیب عفو استادی سلیمان ایتدی بو مرتبه کناهنکنی عفو قیلدم لکن بلماس‌می‌سن که آیغر آط کشناسه بایطال آنکا یاقن کیلور وایرکاك توه کورلاسه آنا توه وصال طرفنه صوزولور وایر کشی تغنی ایتسه خاتونلار ایرلرننك مرادین جان قولاغی بلان طنکلاب رام بولورلار صاقلان‌که مونداان صونك موندااین سازچالوب تغنی قیلما زیرا محنت وعنا ابنك اوزاق‌قه کیتار اولکونچه زندانده‌قالدرورمن دیدی* مستطرف ایاسی دیمشدرکه سلیمان سنان‌ننك خایه‌سین وآلةتناسلن کیسدردی حتی مدینه‌ده مغنی‌لر کوبایکانن ایشتوب آلارنی دخی احصا قیلماغه مدینه‌ننك والیسنه امر کوندردی دیمشدر

⊛(حکایت)⊛ قیلنمشدرکه عربستانده بر پادشاه‌ننك رشا وجوذر اسملی ایکی مغنیهٔ ظریفه وادیبه جاریه‌لری بار ایدی واول شهرده دخی مزید اسملی بر مضحك وکولدرکوچی کمسنه بولوب ظرفا مجلسندن چقماس ایدی وقایده بزم مجلسی بولسه البته اول مضحك آنده بولور ایدی کیچلردن بر کیچ اول پادشاه بر خاص مجلس یاصادی اول اولوغلار مجلسنه معتبر بولغوچی مذکور مضحك‌نی اویون کولکی ومضحکات بلان تسلی قیلمق اوچون مجلس‌کا چاقردی اول مضحك کیلوب دخی بزم مجلسنه اوطروب مذکور مغنیه‌لرننك فصلن طنکلاب اوزی‌ننك مطایبه ومضحکاتی بلان خلقنی کولدرماکا باشلادی مکر پادشاه مقدمه اول مغنی‌لرکا ایتوب قویمش ایدی که اول مضحك ایچاسی شرابقه مسهل قوشوب بیرنکز دیمش ایدی بس بو مضحك اول مسهل قاتوشمش پیاله‌نی تکرار تناول قیلوب بر آزدان صونك طشقه چغاسی کیله باشلادی پادشاه‌مونی سیزوب تناوم قیلوب یعنی یوقلاغان بولوب یاتدی مغنیه‌لر امیرمز یوقلای دیب اوستنه کیلوب یابدیلار مقدمه‌کی تنبیه اوزره مغنی‌لر وجاریه‌لر همان تغنی وترنم قیلوب هیچ توقتاماسلار ایدی اول مضحك توقتا بو بیت‌نی کنه ایتوب بتورسون‌لر دی دی حیلی زمان وقت کیچدی

بيك طشقه چغاسی كيلوب توقتا بوقزلار يمن ده تربيه‌لنكان‌لردر يمن لغتنچه حاجت خانه‌نی مرخاص تسميه‌قيلتور ديب قزلارعه (ياحبيبتی اين بيت المراخيص) ديدی يعنی ای قزلار مرخاصنكز قايده‌در كورساتنكز ديدی اول مغنيه‌لر بر بر ينه قاراب بلماكان كاصالوشوب بو افندمز نی ايته‌ديوشدی‌لر برسی ايتدی ينه تغنی قيلسه‌نكز ديب النماس قيلور ديب برسی

رخصت فؤادی فخليتنی اهيم من الحب كل وادی

ديكان بيتن ترنم ايتوب مضحكنی آلدادیلار آندان صونك مضحك كونكلندن آخر بولار مكه‌ده تربيه‌لنكان بولسه‌لار كيراك سوزمنی فهملامادیلر مكه اصطلاحنچه ايتوب قارايم ديب (ياحبيبتی اين المخرج) ديدی ينه مغنيه‌لر بر بر ينه قاراشوب ايكنچی تورلو شعرنی تلای

خرجت بها من مكة بعدما اقام المنادی بالعشاء فاعتما

ديب ترنم قيلوب خاموش بولديلار بو مضحك‌ننك ينه مرادی بولمادی بس مضحك ينه سوزمنی فهم ايتمادیلر كمانمه كوره بولار شامده اوسكان بولمق كيراك شام لغتنچه صورايم ديب (ياحبيبتی اين المذهب) ديدی يعنی ای سوكلولرم حاجت خانه‌نكز قايده‌در ديدی قزلار دخی ايكنچی تورلو بيت‌نی تلای

ذهبت من الهجران فی كل مذهب ولم يك حقا كل هذا التجنب

ديب نظم قيلديلار ينه مضحك‌ننك مرادی بولمادی آندان صونك مضحك آچيغلانوب لاحول ينه مرادمنی آنكلامادیلار كمان ايتامن كه بوقزلار مدينه‌لك بولسه‌لار كيراك مدينه لغتنچه صورايم ديب ای سوكلو كوزال‌لرم بيت الخلا قايده‌در ديدی ينه بو قزلار افندمز ينه باشقه شعرنی استار

خلی علی جو الاحزان اذ ظعنا من بطن مكه والتشهيد والحزنا

ديب تغنی قيلوب ينه مضحك‌ننك مرادين ايتمادیلر بو مرتبه‌ده مضحك‌ننك انفعالی آرتوب هی بولار سوزمنی فهملامادیلر مصر خاتونلاری ينه بلكه ياقن‌لقلاری بار ميكان مصرچه صورايم ديب تچقروب (اين بيت الحش) ديدی كذلك اول مغنيه‌لر افندمز ينه ايكنچی مقامنی استار

اوحشونی وعز صبری فيهم مااحتيالی وما يكون فعالی

ديب ترنم قيلديلار مضحك ينه آخر بولار كوفه‌ده‌تربيه‌لنكان بولماغايلاری كوفه‌چه صورامق كيراك ديب (اين الكنيف) ديدی بو مغنيه‌لر دخی های‌های بو مسافر افندمز هيچ شعر طنكلاماقدان تويماس ايكان بو مسافر افندمز كبك بر دردلی كشی كورمادك ديب ماقتاب جان آزوغی بولغان تغنی اوزرينه‌فتور كيلماس همان حوش آواز استار ايمدی اول استاكان صايون شعر تابوب يتكورمك ده‌مشكل بولدی

تکنفنی الهوی طفلا   فشیبنی وما اکتهلا

دیب ترنم بلان شعرنی ایته باشلاغاچ مضحك‌ننك سوزندن مشتق کلمه بلان شعر ایتوب مغنیه‌لرننك تجاهل قیلغانلارندان مضحك‌ننك تحملی قالماینچه (واویلاه واعظم مصیبتاه) دیب فریاد قیلا باشلادی یورغان آستوندان امیر بوواقعه‌نی کوروب کولماینچه کوچکا چداب یاتور ایدی قهقه بلان قچقروب کولوب یباردی آندان صونك بومضحك توروب هی زانیه‌لر اکر منم مقصودمنی بلماکان بولسه‌نکز ایمدی سزکا بلدرایم دیب همان ایتاکن کوتاروب اول اوتورغان یرنده مغنیه‌لر اوستنه بول وتیزاك قیلوب ملوث ایتدی امیر همان یورغان آستونده کولوب یاتور ایدی یورغانن آچوب هی حیاسز وادبسز قصره‌نی قباحت ایتدنك دیکاچ مضحك ایتدی منم سلامتلکم سننك قصرنکدان عزیزراکدر هی احمقلار دیب قچقردی امیر مونکاردخی ایچی قاتقونچه کولوب آخرندان مضحك‌نی کوب عطیه‌لر بلان راضی قیلوب یباردی *

معلوم اولاکه جاحظ قولنچه عشق دیکانمز افراط محبتدن عبارت بر حالتدر پیغمبر علیه السلام ایتدی (من عشق فعف وکتم ثم مات مات شهیدا) یعنی بر کمسنه عاشق بولوب معتفف بولسه وعشقن یاشرکان حالده معشوقنه قاوشماینچه وفات بولسه شهیدلر درجه‌سنه واصل بولوب اولر دیمکدر ❊(حکایت)❊ بر عاشق عربدن سوءال قیلدیلار مکه مکرمه‌ده معشوقه‌نك‌ننك محبتنده نی مرتبه‌کا ایرشدنك دیدیلر عرب ایتدی معشوقه‌م‌ننك مقامی طائفه‌در مکه‌ده آننك محبتی ایسمه‌توشسه محبوبم‌ننك ایسی بورنومه کیلور دیدی *

لم یکن المجنون فی حالة   الا وقد کنت کما کان
لکنه باح بسر الهوی   واننی قد ذبت کتمانا

اوشبو شعر لیلای عامریه‌ننك در قیس (مجنون) حقنده نظم ایتمشدر یعنی مجنون نی حالده ایسه من دخی آننك حالنده بولورمن لکن اول سر عشقینی شایع قیلدی من عشقمنی یاشرکانم حالده اریدم دیب ایکی طرف بر برینه عاشق بولوب افراط عشق طرفین‌نی یکرنك ایتوب بر اقتضای اتحاد اول دخی عشقن یاشرمه‌لی ایدی لکن فاش ایتدی دیب اعتراض ایتمشدر

ایها العاشق المعذب صابر   فخطایا اخی الهوا مغفور
زخرة فی الهوی احط لذنب   من غزات وحجة مبرور

یعنی ای عشق ایچنده عذاب تارتقوچی صبر قیل زیرا عشق‌قه ملازم بولغان عاشقلارننك خطالاری مغفوردر عاشق‌ننك عشق اوطی بلان بغری کباب بولوب

عشقن یاشرکان حالنده ایچندن بر آه ایتکانی کناهلارنی غازیلرننك وحاجیلرننك
حج مبروره‌لرندن آرتوغراق محو ایتار دیمکدر * ودخی اوشبو وجه اوزره عشق ایچنده
آه دیمك‌ننك شرطی عفت در دیمك

وانی لیرضینی المر ببابها   واقنع منها بالشتیمة والزجر

یعنی من معشوقه‌م‌ننك قابقاسندان اوتکان وقتمده منی سوکسه‌ده منع قیلسه‌ده
شونکارده راضی بولوب قناعت قیلامن که معشوق‌ننك جوری وظلمی عاشق صادق
قاشنده وصالنه عدیلدر فضولی‌ننك دخی

فضولی یارجور ایتسه هرکیز رنجمه   یارجوری عاشقه هردم محبت تازه‌لر

دیکان بیتی عشقده صبر کیراك دیمکدر *

لوجز بالسیف رأسی فی محبتها   لطار فی الهوی سریعا نحوها رأسی

یعنی من معشوقه‌م‌ننك عشقی ایچنده بولغان حالده باشمنی قلچ بلان کیسولسه باشم
هواغه کوتارلوب سریعا محبوبه‌م طرفنه اوچار ایدی دیمکدر لکن بیت‌ننك آخری
نحو مسکنها بولسه یخشی‌راق ایدی * یحیی بن معاذ حضرتلری ایتدی اکر
الله تعالی‌ننك عذابن کناهلی‌لارغه تقسیم بلان مأمور بولسام ایدی عاشقلارغه
اولوش چغارماس ایدم دیدی عاشق‌ننك ایچی طولو عذاب ایکانن بیاندر * افلاطون
حکیم دیمشدر که عشق‌ننك ماهیتن بلمیمن لکن جنون آلهی ایکانن بلورمن عشق
بلان مبتلا بولغان کشینی ماقتاماس ده ذم ده قیلونماس دیمشدر * بعض ادبا دیمشدر که
عشقلق اوّل باشده نظر واستحساندان تولد ایتار آندان صونك قوت تابقاچ مودت
دیرلر مودت سبب خلتدر اول خلت محب بلان محبوب آراسنده تکلفنی کیتارور
وسرلرنی کشف ایتار بر کیفیتدر بو کیفیت قوتلانکاچ هوا حالن ایجاب قیلور وبو
حال دخی محب‌ننك ذمام اختیارین محبوب قولنه تسلیم ایتار وبو دخی قوت تابقاچ
عشق بولور * بعض متکلمین عشق تعریفنده دیمشدر که عشق قلبده تولد ایتار
وآنده حرصدان بر آز ماده مجتمع بولور بر طمعدر که قوت تابقاچ عشق بلان مبتلا
بولغان کشی کا هیجان واضطراب ویوقوسزلق آرتمق بلان صفراسی تلهب ایتار
وقانی کویار قان وصفرا دخی سوداغه ایلانوب سودا غلبه قیلور وبو طغیان دخی
فکرنی بوزمق بلان بولماغان وتابولماغان نرسه‌نی تمنی قیلماغه باشلاب جنونکا
مؤدی بولور براق عاشق بولغان کشی کاها طغیان سوداده اوزین اوزی تلف ایتار
وکاها قایغو بلان وفات ایتار والی غیر هذا * بو سببلر وعشق اوزی افعال
اختیاریه‌دن بولماغانلق سببلی علما وحکما اوشبو بلاکا مبتلا بولغان کشیلرکا رفق
ایتمشلردر وعاشق‌ننك شهادتی دخی بو معناغه مبنیدر لکن آنده ایکی شرط باردر که
بری عفة ایکنچیسی کتمان محبتدر وعفت دخی ایکیدر بری فاحش اش دن وارتکاب

ممنوعدان

ممنوع‌دان عفتدر وفاحش اشلرکا عاشقده میل آز بولور بوصفتده بولغان عاشقنك
شهوت نفس وحرکت طبع کم بولشدر وبعضلرده بلکه یوقدر ینه ایکنچیسی دخی
شول عفتدرکه محبوبنی کورمکدن ومجالسه‌سندن وصحبت ایتمکدن وبر نوع تأویل
بلان مع المحبوب استراحت مقامنده وآولاقده بولقدان نفسینی حبس ایتمکدرکه
بولار خطر وهلاکلك کاسببدر انتهی ❁(حکایت)❁ مجنون شیکللی مشهور عاشقلاردان
جمیلننك معشوقه‌سی بثینه بر مصلحت اوچون عبدالملك بن مروان حضورینه
کیلمش ایدی عبدالملك ایتدی ای بثینه سننك عاشقنك جمیل شاعر سننك
حقنکده نظم قیلغان صفتلارنی من سن‌ده برسینی‌ده کورمادم دیدی بثینه ایتدی
ای امیر المؤمنین اول جمیل منی شوندا این کوز بلان قاریدرکه اول کوز سنده
یوقدر یعنی سننك قاراماقنك عشق بلان توکلدر دیدی محبت جمال تلاماس
دیمکدر عبدالملك ایتدی یا بثینه اول جمیل سنکا عشقنده صادقمیدر دیدی بثینه
ایتدی جمیلننك منکا عشقی اوزی‌ننك اوشبو نظمنده ایتکانی کبکدر دیب

لا والذی تسجد الجباه له   مالی بما تحت ذیلها خبر
ولا بفیها ولا هممت بها   ما کان الا الحدیث والنظر

اوشبو نظمنی اوقودی یعنی اول ذات مقدس‌کا یمین ایتامن‌که آننك اولوغ
ذاتنه مخلوقات‌ننك مانکلایلاری سجده ایتار محبوبه‌م‌ننك ایتاکی آستونده بولغان
نرسه‌لرنك وآغزنك هیچ خبرم یوقدر یعنی مندن آننك مستورلکنه مطلق نظر
ولمس بولغانی یوقدر اغزنك دخی خبرم یوقدر یعنی اوبکانم‌ده یوقدر مکر صحبت
وتماماشای جمالندن باشقه هیچ برشهوت حالی آرامزده ظهور ایتمادی دیمکدر *
ابوسهل ایتدی مذکور جمیل‌ننك احتضار وقتنك یاننه بارمش ایدم منی کورکاچ
ای ابوسهل بر کمسنه‌که بغیر حق قتل نفس ایتماسه وخمر ایچماسه وزنا وافعال
فاحشه قیلماسه شول حالده داربقاغه رحلت قیلسه آننك حقنك جنت امید ایتولورمی
دیدی من ایتدم ای والله اندا این کشی قایده اول کشی تحقیق جنتلکدر دیدم
جمیل ایتدی اول کمسنه من اوزم بولقنی امید ایتامن زیرا بومنهیات‌من‌دن
صادر بولمادی دیب تشکر قیلدی * ودخی برشاعر اوزی‌ننك عفتنده تفاخر
قیلوب دیمشدرکه

واحور مخضوب البنان محجب   دعانی فلم اعرف الی ما دعاوجها
بخلت بنفسی عن مقام یشینها   ولست مریدا ذاك طوعا ولا کرها

یعنی قارا قاشلی وقارا کوزلی زیاده کوزال وبارماقلاری قنه‌لی پرده ایچنك بر
قز منی دعوت قیلدی لکن نی اوچون دعوت قیلدی بلماکانلکمدن اول قزغه
بدنام کیلك تورغان اورونك بولماغانی دیب نفسمه صارانلق ایتدم یعنی بارمادم

ومن اوزیمه وغیر کشیلرکا بدنام کیله تورغان اشنی اختیارم بلان واختیارسز هیچ استامامن دیمکدر ❀(حکایت)❀ لیلاء اخیلیه که مشهور لیلادان باشقه‌در شاعره ایدی آنی بر یکت مراوده قیلغانده یعنی قباحت اش‌کا قصد قیلغانده اشمئزازا یعنی منقبض بولوب آچیغلانوب نفرتلنوب

وذی حاجة قلنا له لا سمح بها فلیس الیها ما حییت سبیل
لنا صاحب لا نبتغی ان تخونه وانت لاخری صاحب وخلیل

دیب امیدسز جواب بیرمشدر که بزدن وصال امید ایتکان کمسنه‌کا مادام الحیات بزننك اوچون بوزوقلق‌قه یول یوقدر منم زوجم باردر که آنکا خیانت ایتماکنکنی استامای‌من سننك دخی زوجه‌نك باردر که اول زوجه‌نك سنکا خیانت قیلوب زنا ایتسه راضی بولورمی‌سن دیمکدر * بنه بو معناده بر شاعر

انس حرائر ما هممن بریبة کظباء مکة صیدهن حرام
یحسبن من لین الکلام فواسقا ویصدهن عن الخناء الاسلام

دیمشدر که عربلرننك اول پاك دامن قزلاری مونس‌لك‌كا والفت‌کا ومحبت‌کا یارادای حره‌لردر که آلاردان یامانلق صادر بولمامشدر وآلار مکه مکرمه‌ده بولغان آهولر کبیکدر که آلارنی صید قیلمق مؤمنلرکا حرامدر طاطلی و یومشاق سوزلر ینه قاراغانده فاسقه‌لر دیب کمان قیلنورلر لکن آلارنی اسلام فاحش سوزدن منع ایتمشدر دیب عرب قزلاری‌ننك عفتلرینی مدحدر ❀(حکایت)❀ ابراهیم بن المهدی مأمون خلیفه‌دن قاچقان زمانده زینب بنت ابی جعفر خانه‌سنه قاچوب کیزلنمش ایدی مذکوره زینب آنی اوزی‌ننك حرمنده بر بولمه‌سنده صاقلاب خدمتنه حسن وادبده فریدۀ زمان بولغوچی ملك اسملی جاریه‌سینی تعیین ایتمش ایدی وبو جاریه‌نی بش یوز منك درهم‌کا صوراغانده‌ده صاتمامش ایدی بو آراده ابراهیم اوشبو جاریه‌ننك عاشق حیرانی بولدی بر کون اوشبو جاریه ابراهیم‌ننك خدمتنده ایدی ابراهیم درحال

یا غزالا لی الیه شافع بین مقلتیه
انا ضیف وجزاء الضیف احسان الیه

دیب تغنی قیلوب اوزی‌ننك عاشق ایکانن بلدروب متاع وصالن طلب قیلدی جاریه‌دخی ظاهرا ابراهیم‌ننك اراده‌سین فهملاب سیده‌سنه زینب‌کا باروب بو شعرنی ایتوب ما وقعنی حکایت قیلدی زینب درحال جاریه‌کا ایتدی سنی هبه قیلدم بار ابراهیم‌کا بار منم هبه قیلغانمنی بلدر دیدی جاریه درحال وصال بلان سویونوچ بیرماکا ابراهیم یانه باردی ابراهیم ینه بایاغی شعرنی ترنم بلان تکرار قیلغاچ بو جاریه هبه خبرین سویلاماسدن ابراهیم‌نی درآغوش قیلمق تلاکانده ابراهیم

ایتدی ای جاریه کیت موندان‌من خیانت قیلماس‌من دیب وصالدن استنکاف قیلدی آندان صونك جاریه ایتدی ای افندم سیلام منی سزکا هبه قیلغانن بلدرمك اوچون منی کوندرمش ایدی دیدی ابراهیم ایتدی آلای‌مو کیل آلای ایسه وصال باقچه‌سی‌نینك یمشلرین چیوشدرایق دیب خلوتخانهٔ حلالده ذوق وصلت بلان مرادلارینه ایرشمشلردر ودخی عفت بلان افتخار مشهور مبردننك

ما ان دعانی الهوی لفاحشة　　الا نهانی الحیاء والکرم

فلاالی فاحش مددت یدی　　ولا مشت‌لی لزلة قدم

یعنی عشق ومحبت افعال فاحشه‌کا منی دعوت ایتکان صایون حیا بلان کرم منی اجابتدن نهی ایتمکلری سببلی من فاحش اش‌کا قولومنی صوزمادم آیاقلارم دخی تایا تورغان یرکا باصمادی دیمکدر ❊(حکایت)❊ اصمعی دیمشدرکه بر عرب‌دن سؤال قیلدم ای عرب سزلرننك عاشقلارچه معامله‌نکز نی کیفیتده‌در دیدم اول عرب ایتدی بزلرده عاشقلق معامله‌سی بودرکه کوزال وعفیفه معشوقه تابساق اوبمك قوچمق بلان قناعت قیلامز موندان باشقه فاحش اش بزلرده یوقدر دیب اوشبو

ما الحب الا قبلة　　وغمز کف وعضد

ما الحب الا هکذا　　ان نکح الحب فسد

دیکان بیت‌نی انشا قیلدی ❊(حکایت)❊ بر کمسنه بر خاتون‌غه عاشق ایدی لکن اول معشوقه‌سین ایکنچی بر کمسنه‌کا نکاحلنوب زفاف کیچه‌سنده بوعاشق‌قه ایتدیلر اکر بو کیچه سن معشوقه‌نکا ظفر تابسانك نی اشلار ایدنك دیدیلر اول عاشق ایتدی نی اشلار ایدم باری شیطان‌غه کناهلی بولور ایدم یعنی باری اوبمك قوچمق بلان قناعت قیلور ایدم آننك آری یاغنه کیتماس ایدم وابلیس‌ننك اغواسین طنکلاماس ایدم یکرمی یل‌لق عشق صادقمنی منکو باقی قالاچق مذمت وبدنام‌لق‌قه آلوشدرماس ایدم اکر بیله قیلسام یعنی اکر فاحش اش‌کا بارسام اول وقتده من اصل زاده‌دن معدود بولماینچه لئیملر واحمقلار جمله‌سندن بولسام کیراك دیب عفتن بیان ایتمشدر*

عشقدان اولکانلر حقنده ❊(حکایت)❊ خلفاء امویه زماننده حسن و ادبده کامل وحافظهٔ قرآن وعلوم عربیه‌نی تعلم ایتمش بر جاریهٔ ممتاز بار ایدی اوشبو جاریه‌نی ایشتوب یزید بن عبدالملك صاتوب آلوب وصالنه نائل بولمش ایدی جاریه دخی یزیدکا بیك یاراب یزید آنکا عاشق ایدی بر کون صحبت قیلوب اوتورغانده یزید ایتدی ای جاریه سننك اقربانك یاکه اوّلکی خواجه‌نك‌ننك اقرباسی یوقمیدر تاکه آلارنی سننك خاطرنك اوچون رعایه واحسان واکرام ایتار

ایدم دیدی جاریه یر اوبوب ای امیر المؤمنین منم اقربام یوقدر یتیمه‌من لکن اوّلکی خواجه‌م‌ننك مدینهٔ منوره‌ده اوچ دوستی بار ایدی آلار بولسه سزننك سایه‌نکزده بر ضیافت کورسه‌لر یارار ایدی دیدی آندان صونك مدینه‌ننك والیسنه اول اوچ کشی‌کا هر قایوسنه یول خرجی اوچون اونارمنك درهم یباروب فلان کمسنه‌لرنی شام‌غه یبارنکز دیب یازوب امر کوندردی تیز زمان اول اوچ کشی اونارمنك مذکور یول خرجن آلوب یولغه چقدیلار ودار الأماره‌کا واصل بولوب اذن بلان یزید حضورینه کردیلر یزید آلارنی زیاده اکرام وضیافت قیلوب من بعد مرادنکزنی هرنی بولسه ایتنکز ادا قیلنور دیب احسان تام قیلدی ایکسی حاجتلرین عرض قیلوب یزیددن حاجتلرینه نائل بولدیلار اما اوچونچی‌سی ایتدی ای امیر المؤمنین منم هیچ حاجتم یوقدر دیب استغنا کورساتدی یزید ایتدی سبحان الله هیچ حاجت‌سز کشی بولورمی اکر حاجتنك بولسه من آنی ادا قیلماغه‌قادر توکلمی دیدی اول کشی ای ایتدی ای امیر المؤمنین بلی ادا قیلماغه‌قادرسز لکن قورقامن که منم مرادمنی ادا قیلماس‌سز دیب اعتذار قیلدی یزید ینه‌ایتدی ایت حاجتنکنی محال بولماغان اشنی ادا قیلماغه سعی ایتارمن دیدی اول یکت دخی ای امیر المؤمنین امان بیرمایتچه سویلاماکا قورقامن یزید ایتدی هیچ واقعه یوق امان بیردم سویله دیدی آندان صونك مجلسنی خلوت قیلدروب ایتدی ای امیر المؤمنین بو قللارنکزنی تربیه قیلوب انعام احسان بیوردنکز جاریه‌نکزننك اوچ مقام بلان اوقولا تورغان‌تغنی‌سینی ایشتاسم کیله‌در دیب نظر برقدم بولوب حیا وادب بلان توردی امیرننك کرچه بو خصوصده یوزینه تغیر کیلسه‌ده عهد ایتوب امان بیرکاننه کوره عهدکا وفا دخی ملتزمی بولوب درحال توردی‌ده حرمنه باروب واقعه‌نی جاریه‌سنه سویلادی جاریه‌دخی بو یکت‌کا عاشق ایمش کونکلی‌ننك مرادی معشوقن کورمك بولغان‌غه کوره ای ولی نعمتم بوخصوصده یاردم ایتسه‌نکز ذات دولتنکزکا ضرری یوقدر دیب نیاز قیلدی آندان صونك یزید بر ایچکارکی بولمه‌ده خلق‌قه تاوش ایشتولماسلك یرده جاریه‌نی بر یرکا پرده آرتنه‌اوتورتوب اول یکت‌نی دخی بر یوچماقه‌اوتورتوب واوزی تحت اوستنه اوطروب یکت‌کا ایتدی ایمدی ای یکت مرادنکنی ایت دیدی یکت ایتدی ای امیر المؤمنین جاریه‌نکزکا امر قیلوب بر تغنی قیلدرسه‌نکز ایدی دیدی یزید اول جاریه‌کا بیوردی جاریه‌دخی اوقولا

لا استطیع سلوا من مودتها … او یصنع الحب لی فوق الذی صفا

ادعوا لی هجرها قلبی فیسعدنی … حتی اذا قلت هذا صادق انزعا

دیب عاشقانه تحسر ایتوب دمساز بولدی یعنی معشوقه‌م‌ننك عشقی حسرتندن

چیککان زحمتم برابرینه تسلیت تاباغه قادر بولا آلامن ایمدی بوعشقننك منکا ایتکان زحمتندن دخی آرتوق زحمت یتارمی یعنی حسرتم‌ننك نهایتی بولدی ویارم‌ننك هجراننه کونکلمنی دعوت قیلسام منکا اطاعت ایتار وبالضرور مهجور بولورمن لکن ای کونکلم سننك اوشبو اطاعتنك صادقمیدر یعنی اخلاص بلان چن کونکلدن هجران وافتراقنی استارمیسن دیسام سنکا مطاوعت قیلورمن دیب صدقن اثبات ایتار سن اولمای توروب بوعشقدان خلاص بولماس‌سن دیمکدر موندان صونك ینه

تحریت من نعمان عوداراکه لهند ولکن من یبلغه هندا
الا عرجانی بارك الله فیکما وان لم تکن هند لارضکما قصدا

دیب اوشبو بیت‌نی تغنی قیلدی یعنی هواسی نفیس وسیرانکاه بولغوچی نعمان طاوی‌ننك یرنده اوسکان اراك آغاچندان هندم یعنی معشوقه‌م اوچون بر نفیس بوتاق ازلادم وتابدم لکن اول نفیس زیفا چبقنی هندستانغه ایلتوچی کم بولور (معشوقه‌سی‌ننك غایت یراقلغندان کنایه‌در) اکاه بولونکز وکرم ایتنکز ای ایکی طاو الله تعالی سزنی دایم مبارك ایتسون منی اوستنکزکا مندرنکز معشوقه‌م بولغوچی هند سزنی کورمك اوچون کیلمك قصدنده بولماسه‌ده یرنکز قدیم قدیمدن کسب سعادت ایتکانلکندن منی آنی کورکان کبك بولوب بو صورتده انبساط حاصل بولور دیمکدر بیتنده‌کی ایکنچی هند هندستان بولق احتمالدر چونکه مونده‌ر هند عذرا لیلا سعاد سلمی عرب‌لرننك مشهور عاشقلارندان‌در اما هر بر اورنده کوره مطلقا معشوقه معناسنده استعمال قیلنه کیلمشدر * بو تغنی‌دان صونك دخی

منی الوصال ومنکم الهجر حتی یفرق بیننا الدهر
والله لا اسلوکم ابدا ما لاح بدر او بدا فجر

دیب تغنی قیلدی بوبیت‌لرنی تغنی قیلوب عاشقلارننك بغرین یاندراتورغان سوزلرنی ایتوب تمام بولماسدان اوّل اول عاشق صادق‌ننك هوشی کیتوب صندلیدان یقلدی هوش‌سز بولدی یانوب کیتدی امیر بو حالنی کورکاچ ایتدی ای جاریه قارا نی بولدی دیدی جاریه باروب قیملداتوب قارادی وفات بولمش کوردی بس امیر بو کیفیتنی کورکاچ غایت خفا الانوب ای جاریه بو بیچاره اوچون یغلا دیدی جاریه ایتدی ای امیر سن حیاتده ایکان وقتده من آننك اوچون یغلامام دیدی موننك اوزرینه امیر مشفق ینه ای جاریه یغلا تحقیق یغلا اکر اول یکت وفات بولماسه تحقیق سنی آنکا هبه قیلور ایدم دیب امیر هم یغلادی جاریه هم یغلادی امیر امر قیلدی اول یکت‌نی تکفین وتجهیز ایتوب بر زیارتکاهده دفن قیلدیلار اما اول جاریه دخی بر نیچه کونلر اوتکاچ عشق دردندن وفات بولوب

اول یکت ننك جوارنده دفن قیلدیلار رحمهما الله * بو صونکغی بیت ننك مفادی
اوشبودر ای قایغو و حسرت ییکوچی یارم تمنای وصال مندن بولسه هجران سندن
بولوب بو حالك آرامزنی دهر تفریق ایتدی یعنی سن عالم قرارکا کیتدنك من
درد وصال بلان بو فانی عالمك حسرت ایچنده قالدم آی باتقونچه طانك طوغنچه یعنی
قیامتکا قدر سنکامندن کیلاچك تسلیت بر طرف بولدی دیمکدر * دیمشلردر که
اوشبو یزید بن عبد الملك امراء امویه ننك توقزنچیسی القادر بصنع الله بلان
ملقب ایدی اوزی ننك حبابه اسملي بر جاریه سنه زیاده میلی بار ایدی اول
جاریه ننك وفاتی سبب بولوب سیل مرضی بلان مبتلا بولدی جاریه سندن اون یدی
کون صونك وفات بولمشدر (وعشقدن وفات بولمشلار جمله سندندر رحمه الله)
❁(حکایت)❁ عبد الله بن جعفر مدینهٔ منوره دن بر اش خصوصنده عبد الملك بن
مروان نی کورمك قصدی بلان شامغه کیلمش ایدی عبد الملك ننك ضیافتخانه سنده
مهمان عزیز برکیچه صحبت قیلوب اوتورغانده عبد الملك ایتدی ای ابن جعفر
عاشقلار قصه سندان کورکان عجایب قصه لرنك بولسه حکایت قیل که تلذذ ایتایك
دیدی ابن جعفر ایتدی بو بابده کورکان یاط واقعهم بودرکه ای امیر المؤمنین منم
اون منك درهمکا صاتوب آلغان بر جاریهم بار ایدی غایت ماهره وادیبه ایدی که
حتی یزید بن معاویه جاریهم ننك حسننی وجمالنی ایشتوب یا که منکا اول جاریه نکنی
هبه قیل یا که صاتوب بیر دیب یازمش ایدی ملکمدن چقارماسقه عهد ایتکان
ایدم دیب جواب یازماقم بلان سکوت ایتمش ایدی اوزم ننك کوندن کون جاریه مه
محبتم وعشقم آرتوب تورغان حالده برکون کورشم ننك خاتونی یانمه کیلوب یاسیدی
خبرنك بارمیدر که سننك سوکلو جاریه نك بلان بر مدینه عربی آراسنده رشتهٔ
علاقه ومحبت بولوب برین بری کورمکدن خالی توکل لردرکه منکور عرب هر کیچ
یوزینه پرده یابوب وکیومن اوزکارتوب منفور الطبع صورتده راك جاریه ننك تورا
تورغان بولمه ننك ترزه سنه یاقن کیلوب جاریه دخی ترزه یارقلارندان قارار و پرده
آرتندان تغنی ایتار وعرب طنکلاب یغلارده قایتوب کیتار اوشته حاللری بودر
دیدی من دخی جاریه مه بلدرماینچه بر حیله بلان احشامدان صونك بر دوستم ننك
یاننه بارامن دیب چقدم بر یاشرون یرده قاچوب توردم فی الحقیقه عرب باشین
اورتمش حالنده کیلدی وجاریهم دخی ترزه کا باروب بر برینه خطابا عشق ومحبت
عبارتلری بلان مکالمه قیلوشوب تافجر کاذبکا قدر سویلاشدیلر لکن فحشیاتقه
دلالت قیلا تورغان سوزلرین ایشتمادم آندان صونك بر یردن قایتقان کیفیتده
بولوب خانه مه کردم جاریه لرمدن باش جاریه منی چاقروب بار فلان جاریه منی
یعنی اول عاشقه جاریه منی تیز زمان هیچ کم کورماسون کیوندروب زینتلاب یانمه

آلوب کیل دیب یباردم درحال کیوندروب کیتوردیلر التفات بلان قولوند ان توتوب
حرمم قیهوسندان برکاچغوب اول عرب نینك یاننه باردق کوردم که عرب هوش کیتوب
یاتور ای اوغلوم تور دیب اویاتدم قالتراب قاوشاب توردی ضرریوق قورقمه
قورقمه دیب یاتدم اوشبو جاریه منی سنکا هبه قیلدم دیدم بر آه چیکوب ینه مدهوش
بولدی اصلاجواب بیرمادی قولاغنه ایپولوب ای یکت الله تعالی سنی مرادنکا علی
وجه الحلال ایرشدردی شکر ایت بوجاریه نی آل دیدم جواب بیرمادی قولوم بلان
قیملداتوب قارادم کوردمکه جان تسلیم قیلمش ایمدی ای امیر المؤمنین عشق
خصوصنك موندان عجب نرسه کورمادم دیدم عبد الملك ایتدی تحقیق عجب نرسه
سویلادنکز یکت وفات بولغاچ جاریه کا نی بولدی دیدی ایتدم ای امیر المؤمنین
جاریه دخی یکت نینك فراقندان خسته لنوب تیز زمان وفات بولدی دیدم دیمشدر
❋(حکایت)❋ محمد بن واسع الازدی روایت قیلمشدر که عبد الملك بالاستقلال
عراق والیسی بولغوچی معروف حجاج غه بر امر نامه کوندردی مضمونی بو ایدی که
امابعد بو امر نامه منی آلوب اوقوغاچ منم اوچون سواد اعظمك توغمش وشهر تربیه سی
بلان تربیه لنمش غایت کوزال اوچ جاریه تابوب بهالرین واوصافلارین یازوب
اول جاریه لرنی اکراما واعزازا طرفمه کوندراسن دیمك ایدی قاچان که بو امر نامه
حجاج غه واصل بولدی حجاج امر نامه نی اوقوب مضمونن فهملاکاچ نخاسلرنی چاقروب
کوب بهابیروب شهرلردن وقریه لردن موند این جاریه لرنی تابماغه بیوردی وبو
خصوصك هر اطرافقه مخصوص نامه لر کوندردی نخاسلر شهر بشهر کیزوب عبد الملك
اراده سنه مطابق بی نظیر اوچ دانه جاریه تابوب حجاج حضورینه مستور هودج
ایچنك صاقلاب کیتوردیلر حجاج قان توکمکك نی قدر اوتکون بولسه بلاغتك دخی اول
قدر اوتکون ایدی حرمنك بولغان محرملری واسطه سی بلان مذکور جاریه لرنینك
اوصافن صوراب بلوب عبد الملك کا نامه یازدردی بو طریقچه امابعد الله تعالی امیرنینك
عمرین اوزون ایتسون فرمانی منکا واصل بولدی نامه ده ذات عالیلری اوچون اوچ
بکر جاریه تابوب بهالرین واوصافلارین بیان قیلوب منکا ارسال قیل دیمش ایدی *
(اماجاریه لرنینك اوصافن عرب عبارتی بلان یازوب ترجمه سی بلان) (اما الجاریة
الاولی اطال الله بقاء امیر المؤمنین فانها جاریة عیطلة السوالف عظیمة الروادف
کحلات العینین حلوة الوجنتین قد انهدت نهداها و التفت فخذاها کانها ذهب شیب
بفضة وهی کما قیل

بیضاء فیها اذا استقبلها دعج کانها فضة قد شابها ذهب

(وثمنها یاامیر المؤمنین ثلاثون الف درهم) یعنی ای امیر المؤمنین امر عالینکزکا
امتثالا اوشبو جاریه لرنی تابمق خدمتنك بولدم و اوصافلاری اوشبو بنك نکز نینك

بلوونچه بیله‌درکه اوّلکی جاریه تاماق آستی اوزونچه مدور آرطی سیمزچه کوزلری طوغمشدان سورمه‌لی وجنه‌لری طاطلی یعنی کوزال ایمیلری حاضرکنه چغاباشلامش تزلری بربرینه ملاصق کویاکه آلتون بلان کوش قاتوشمش طوبی بولوب شاعرننك مذکور بیتنده‌کی وصفی‌ننك مصداقیدر بهاسی اوتوز منك درهمدر * (واما الجاریة الثانیة فانها جاریة فائقة الجمال معتدلة القد والکمال یشفی السقیم کلامها الرخیم وثمنها یاامیر المؤمنین ستون آلاف درهم) یعنی واما ایکنچی جاریه جمالده بیك اعلا کامل معتدل بویلی ملایم سوزلی خسته‌غه شفابیرور باکره جاریه بولوب ای امیر المؤمنین بهاسی آلتمش منك درهمدر (واما الجاریة الثالثة اطال الله بقاء امیر المؤمنین فانها جاریة فاترة الطرف لطیفة الکف عمیمة الردف شاکرة للقلیل مساعدة للخلیل بدیعة الجمال کانها خشف الغزال وثمنها یاامیر المؤمنین ثمانون آلاف درهم) یعنی اما اوچونچی جاریه کوز تیبرانمکی ضعیف راك لطیف ویومشاق قوللی ردفی طولی آزغه شکر قیلغوچی زوجنه یاردمچی کوز اللکی عجایب کویاکه آهو بالاسی بر جاریه بولوب یاامیر المؤمنین بهاسی سکسان منك درهمدر دیب جاریه‌لرننك اوصافن وبهاسین بلدروب نامه‌سنی یازوب ومهر اوروب یول کیرا کارین حاضرلاماکا امر قیلدی وبوجاریه‌لرنی صاقلاب وتربیه‌لب دار الامارکا ایلتنکز دیب تنبیه قیلوب خدمتکارلار بلان شامغه‌یباردی لکن بوجاریه‌لرنی کیتورکان نخاسلردن بری قارت کشی بولغانلقدان اوّلکی سفرده ضعیفلك کیلوب من بارا آلمای من منم اورنومه ایکنچی کشینی یبارسه‌نکز ایدی دیب عذر اینکاچ آننك اورننه بر یکت‌نی یباردیلر قافله‌لری یولغه چغوب کیتدیلر بر منزل بارغاچ بر هیبت کولاکالی برده توقتاب مذکور جاریه‌لر شمسیه‌لری آستونده استراحت قیلوب یوقلاغان حالرنده مکتوم اسملی جاریه‌نکوفیه‌ننك کوکراکین جیل آچوب یبارمش بوجاریه‌لرننك چادرلاری یانندان اتفاقا مذکور یکت اوزوب بارغانده ناکاه مکتومننك آی کبك بالقیغان کوکراکین کوروب شول ساعتده مکتومکا عاشق وآشفته حال بولوب واختیاری قولدان کیتوب یانه‌باردی اوشبو

امکتوم عینی ماتمل من البکاء … وقلبی باسهام الاسی یترشق
امکتوم کم من عاشق قتل الهوی … وقلبی رمین لیت لا انعشق

دیکان بیت‌نی مکتومننك باشی اوچونده اوقوب تورور ایدی قزدخی اویانوب درحال

لوکان حقا ماتقول لزرتنا … لیلا اذا هجعت عیون الحسد

دیب یکتکا عاشق بولوب اوشبو بیت‌نی نظم قیلدی یعنی ای یکت اکر ایتکان سوزنك راست بولسه وعشقنك صادق ایسه کیچ ایچنده بزکا زیارت قیل دیب وعده ورضاسین مشعر جواب بیردی کیچ بولغاچ یکت عشق یولنده جانن فدا قیلوب مو ینی

کیسلاسی قلچین موینه باغلاب یعنی جانندان امید اوزوب مکتوم‌ننك یاننه باردی کوردی که جاریه‌دخی منتظرا قاراب آیاق اوزه توروور همان یکت‌ننك قولون‌توتوب برکاقاچمق اراده‌سنده ایکانلر حارس وخادملر مونی سیزوب یکت‌نی توتوب باغلادیلار شول روشچه آیاغی‌قولی باغلی حالده جاریه‌لر راحله‌سی بلان شامغه واصل‌بولوب حرمسرای دارالاماره‌کا کردیلر وجاریه‌لرنی عبدالملك حضورینه کیتورلوب هر قایوسی قائما خلیفه‌حضورنده توردیلار حجاج‌ننك نامه‌سین اوقوب جاریه‌لرننك ایکسی نامه‌ده یازلغانغه موافق صفتده بولوب اوچونچیسی یعنی مکتوم‌ننك صفتی مطابق کورونماکانلکدن یعنی یوزی برنیچه صاری وبدن‌ننده تغیر بارلقدان نخاسلرنی وخادملرنی چاقروب اوچونچی جاریه‌نکزکانی‌بولدی حجاج‌ننك نامه‌سنده‌کی صفت‌کا مطابق توکلدر دیکاچ جوابلارنده ای‌امیرالمؤمنین امان بیورسه‌نکز سویلارمز دیب امان آلدیلار عبدالملك توغرو سویلانکز والا هلاك ایتارمن‌دیب سویلاماکا دستور بیردی آلار دخی مکتوم‌ننك یکت بلان بولغان واقعه‌سین کما هونقل‌قیلدیلار عبدالملك امر قیلدی یکت‌نی چلبرلاری بلان چالتراتوب کیتوردیلر بو یکت شکسز جانندان امیداوزوب قاطی آواز بلان یغلاب

الیك امیرالمؤمنین اتیت‌رغما   وقدشدت الی‌عنقی یدیا
مقرا بالقبیح وفعل سوء   ولست بما رمیت به بریا
فان تقتل ففوق القتل ذنبی   فان تعفو فمن جود علینا

دیب استرحام قیلوب بونظمنی ایتدی یعنی ای امیرالمؤمنین من مرحمتنکز حضورینه قوللارم موینومه باغلانمش‌بولغان‌حالده یوزمنی‌مذلت وحقارت‌توفراغنه سوروب‌کیتورلدم بوادبسزلك‌بلان قیلغان قباحت‌اشمه مقرمن آلارخبر بیرکان کناه همه‌سی منده‌باردر اکر قتلمه‌امر ایتسنك یرنده‌در کناهمه‌قاراغانده منکاقتل‌کنه آزدر یعنی اشد سیاست‌بلان اوترسنك‌ده مستحق‌من اما اکرعفو ایتسنك منکا محض‌جود واحسانکدر دیدی بس‌عبدالملك بوشعرنی ایشتکاندن‌صونك یکت‌نی راست ایتکانلکنه قزغانوب ویکت‌ننك طبیعتن‌یاراتوب ای‌یکت بزنی استخفاف قیلوب بواشنکانی‌سبب‌بولدی الله‌جاریه‌کا عاشق‌بولدنکمی دیب عتاب‌قیلوب یکت‌نی سویلاشدروب بلکه آنکا جواب تلقین قیلغاندان صونك اول بلاغت ایاسی‌یکت بلی ای امیرالمؤمنین سزننك دولتنکزننك واولوغ قدرتنکزننك حقی‌اوچون منی بوهلاکلك چوقورینه صالغان وعشق توزاغن کونکلمه آتقان جاریه‌در دیکاچ عبدالملك ینه یکت‌نی‌قزغانوب ای‌یکت آلای‌ایسه اول جاریه‌نی سنکاهبه‌قیلدم‌دیب حقاکه‌جواردلق‌قیلدی واول‌یکت دخی‌جانندان امیدکیسکان

حالده طوغروسین سویلاب بوورطه‌دان خلاص بولغاچ اول لعل وجواهر بلان مزین حاضر جاریه‌نی آلوب فرحا وسرورا اوزی‌ننك شهری طرفنه کیتوچی کاروان بلان روان بولدی کاروان باروب اوّل منزل کا توقتادیلار کیچ بلان کاروان خلقی هر قایسی چادرلارینه کروب استراحت قیلغانده بو یکت دخی جاریه بلان اوزلری‌ننك چادرنده بر برینه صار یلوب یاتدیلار ایرته بولغاچ کاروان خلقی حاضرلنوب قوزغالوب کیتکانده بولارننك چادرنده برده قیملداغان کشی کورنماکاچ توقتا بولارنی اویغاتایق آیرولوب قالماسونلار دیب چادرلارینه باروب کوردیلار ایکسی بر یرده قوچاقلاشوب وفات بولمشلار جمیع کاروان خلقی یغلاشوب بی‌چاره‌لرنی تکفین قیلوب نمازلارین اوقوب اول ایکی عاشق بر تن‌نی یولننك بر چیتنه دفن قیلوب قالدردیلار بو خبرنی عبدالملك دخی ایشتوب تعجب قیلوب یغلادی * بر قطعهٔ دلسوزکه

مابال منية لاتأتي لعادتها　　اعاقها طرب ام صدها شغل
نفسي فداك لقد اهلك بي سقما　　تكاد من حرة الاعضاء تنفصل

یعنی ای بو اجل‌کا نی بولدی که اوزی‌ننك عادتن اجرا ایتماس و اماته اوچون کیلماس عجب آنکا بر طرب وصفا عارض بولدی‌مو یاکه بر شغلی بولدی‌می که آنی کیلماکدن منع قیلدی ای معشوقه عاشق‌ننك جانی سنکا فدا بولسون کیلماکانلکننك بلان عاشق‌قه بر مرض انزال قیلدنك که عاشق‌ننك اعضالری بر برندن آیرولماغه یوز توتدی هلاکی قریب بولدی ❁(حکایت)❁ مشهور بلغادن اصمعی حکایت قیلمشدر که بر کون صحراده کیزوب یورکان وقتنده بر تاش کوردی که اوستونده

ایامعشر العشاق بالله خبروا　　اذا حل عشق بالفتی کیف یصنع

دیب یازلمش ایدی یعنی ای عاشقلار کروهی اکر بر یکت‌ننك باشنه عشق توشسه اول یکت‌نی اشلاسه کیراك یعنی عشق دردینه نی بلان دوا ایتسون خبر بیرنکز دیمکدر اصمعی دخی اول یازوننك آستنه

یداری هواه ثم یکتم سره　　ویخشع فی کل الامور ویخضع

دیکان بیت‌نی یازوب قویدی بیت‌ننك معناسی اول عاشق بولغان یکت عشق‌قه صبر ایتوب حالینی یاشرسون وهر بر اشده معشوقی طرفندان لطف‌می ظلم‌می ظهور ایتسه خضوع خشوع بلان قبول ایتسون دیمکدر * ینه ایکنچی کونده اصمعی اول تاش یانینه باروب کوردی که اصمعی‌ننك جوابی آستنه

فکیف یداری والهوی قاتل الفتی　　وفی کل یوم روحه تتقطع

دیکان بیت ینه یازلمشدر که مفادی اول عاشق یکت‌نی اوترکوچی عشق‌قه صبر قیلنورمی نی کیفیتده صبر ایتمك کیراك دیمکدر یعنی سن‌ننك صبرنکا چاقلی اول

سنی اوتروب تاشلی دیمکدر * اصمعی ینه اوچونچی مرتبه اول تاش یاننه کیلوب کوردی مذکور بیت یازلمش ایدی آننک آستنه دخی اصمعی

اذا لم یجد صبرا لکتمان سره　　فلیس شیٔ له سوی الموت انفع

دیب یازوب قویدی یعنی صبر ایتوب سرین یاشرورکا قادر بولماغان عاشقه اولوم آرتوقدر قایغوسی بتار دیب یازوب کیتکاندن صونك بر وقتنی ینه کیلوب قاراسه کوردی تاش یاننده بر یکت وفات بولمش یاتور *

(روضه)

عاجزلك * یالقاولق * اونوتچاقلق * ایرنچکلك * علی رضی الله عنه ایتدی براو یالقاولقه اطاعت قیلسه حقوقنی ضایع قیلدی * ساسان پادشاهلارندان بر پادشاهننك تاپاغنه اوشبو سوزلر یازلمش ایدی (الحرکة برکة * والتوانی مهلکة والکسل شؤم وکلب طائف خیر من اسد رابض ومن لم یحترف لم یعتلف) یعنی حرکتده برکت باردر ایرنچکلك ویالقاولق هلاك قیلغوچیدر وشوملقدر یورومساك اتیك یاتاتورغان آرسلاندان یخشیراق وخیرلیراکدر براو حرفة وهنر توتماسه علف تابماس یعنی بر حرکت ایتماسه آشارغه تابماس دیمکدر ودخی (من طلب جلب ومن جال نال من جد وجد من جسر ایسر ومن هاب خاب) حرکت وکسب ایتمککا کسب وحرکتده اجتهاد قیلمقه نصیحت بیرکوچی سوزلر بیك کوبدر کشی اوز اشنه ایرنماسه ویالقاو بولماسه کیراك یر قراینه بولسون اوزی ننك حاجتنه بر سبب ازلاسه البته تابمای قالماس دیمکدر بلی کشی ننك ذاتنه وطبیعتنه سعی واجتهاد بولماسه آنی کوچلاب طرش ایتوب بولمایدر همان یالقاولغی یالقاودر * ابو مسلم ایتدی جرأتلی وبهادر بولنکز جرات دیکان نرسه اسباب ظفردان در دیدی فقیرلك وآچلق عاجزلكدن ویالقاولقدان توادر عاجزلك شولدر که حیله سین بلماینچه بر اشکا شروع قیلودان قورقوب تورمقدر * حریری ایتدی یوکنکنی آور ایتمه نقلدن یعنی قونا کوچه یورمکدن اکراه ایتمه چونکه شریعتمز ننك علماسی اجماع قیلدیلار که حرکتده برکت باردر (الغربة کربة و النقلة مثلة) دیکان کشیلرننك سوزین قوی اول سوزلر باری بر یاولقاولقه بهانه در هر بر اشنی تقدیرکا حواله قیلمق توکل صورتنه فقط یالقاولقدر * دینکز توبنه انجو آلورغه چومغوچی غواص کوب مو آزمو انجو آلوب چغادر آوغه چققان کشی هیچ بولماغانده بر اورداك بولسه ده آتوب آلادر (حکایت) برامکه سلاله سی ننك بعض امیرلرندن صورادیلار نی سببلی دولتنکز کیتدی وخلیفه لکنکز منقرض بولدی دیدیلر اول امیر ایتدی (نوم الغدوات شرب العشیات) یعنی ایرته کوب یوقلادق کیچ کوب اچدك غافل

اوتکاردك يالقاو بولدق مملكتنى قارامادق ديدى (من دلائل العجز كثرة الاحالة على القدر) حكيملر ديمشلردركه تقديركا كوب حواله قيلمق عاجزلككا دلالت قيلغوچيدر يعنى براوزى يالقاوبولاردده بزكا ايندى تقدير شولاى ديب تقديركا حواله قيلاباشلايدر اوّل اجتهادنكنى صرف قيلوب قارا آندان صونك بولماسه مقدر شولايدر ديب ايتسانك ايتورسن * يالقاوومعطل كشى يانندك كوب تورسانك آننك يالقاولغى سرايت ايتوب اوزنك يالقاوغه اورولورسن * لقمان حكيم اوغلنه ايتدى اى اوغل يالقاولقدان صاقلان ديدى * بعض يالقاولار ايتدى

ان البطالة والكسل احلى من اقامن عسل
ان لم تصدقنى فسل من كان قبلى قد كسل

يعنى بطالت ويالقاولق نى طاطلى نرسه‌در اكر بوسوزمنى تصديق قيلماسنك مندن مقدم بولغان يالقاولاردان صورا ديمكدر * دخى آننك عكسنده اول يالقاوغه جوابا *

ليس البطالة والكسل بالجالبين لك العسل
فانصب فان الله قد حث المطيع على العمل

ديه‌شلردر يعنى اى يالقاوسن يالغان ايته‌سن سننك يالقاولغنك سنكابال كيتورمايدر همان حركت وكسب‌كا اقدام قيل الله تعالى اوزى ننك مطيع بنده‌سن عملكا واشكا بيوردى ديمكدر * حكمت ايشتمك حكمت طنكلامق كونكلنى ياقتورتور همه‌سى نفسكا موافق اشلرسنى هلاك قيلغوچيلاردر نفس توه قوشى كبك بر نرسه‌دركه راحتدنده ملول بولادر مشقتدنده ملول بولادر * على رضى الله عنه ايتدى اون تورلو اش اونوتچاقلق پيدا قيلور كوب قايغورمق جيلكا چوقورندان قان آلدرمق آقمى تورغان صوغه بول ايتمك آچى آلما آشامق طچقان سوءرين آشامق قبر تاشن اوقومق آصلمش كشيكا قارامق توه‌كتوى آراسنده يورمك بتنى اوترمچه يركا تاشلامق * ودخى آنكا الحاق قيلوب ايتديلر نجس يرده يالان آياق يورمك نجس اورونغه اوتورمق جنب حالده آشامق حاجت خانه‌كا كركانده بسم الله ايتمامك قابض نرسه كوب استعمال قيلمق آطايتى آشامق آحمق لق وغبى لك پيدا قيلور ديديلر * ينه على رضى الله عنه ديه‌شدركه صاران كشيكا من عجبكا قالامن اوزى فقيرلكدن قاچا فقيرلككا آشوغادركه دنياده فقيرلرچه تركلك قيلادر اما آخرتده بايلارچه حساب قيلنور وتكبر كشيكا عجب‌كا قالامن كه كيچه نطفه ايدى يعنى برقطره نجس منى صوى ايدى ايرته‌كا اولاكسه بولور وعجب لنه‌من شول كشيكا كه اولومنى اونوتادر اما اوزى اولكان كشينى كوتاروب يورته‌در وعجب‌كا قالامن شول كشيكا كه دنيا يورطن توزاته‌در اما آخرتدن خبرى يوق‌در ديدى *

ظالملق* تعدی* آزغونلق * رنجو * خیانت* جبر* اشرار* فجار* ظالملقننك حرمتنه وقباحت فعل ایکاننه اللهتعالىننك (الا لعنة الله على الظالمين) دیکان سوزیکافیدر (ولا تحسبن الله غافلا عما یعمل الظالمون) کیلمشدر یعنی کمان قیلمانکز که اللهتعالى ظالملرننك عملندن وحرکتندن غافلدر دیب اللهتعالى البته آلارنی مجازات وعقاب قیلور دیمکدر * ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی (من مشی مع ظالم لیعینه وهو یعلم انه ظالم خرج عن الاسلام) دیدی ابو الدرداء رضی اللهعنهدن روایت قیلنمشدر یعنی برکسنه برظالمننك ظلمن بله توروب آننك ظلمنه اعانت اوچون یورسه اول ظالمبلان یورکان کسنه مسلمانلار یولندان چغار وظلما اخذ قیلغان نرسهنی حلالکا صایسه کافر بولور چونکهظلمننك حرمتی نص قاطعهبلان ثابتدر* پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالى رحمت ایتسون شول بندهکاکه موٴمن قرنداشیننك جاننه یاکهمالنه ظلم ایتکان بولسه اوکنوب وپشیمان بولوب اجل کیلماسدن اوّل اول ظلمی تیکان قرنداشنه کیلوب بحیللك تلاسه زیرا قیامت کوننده کموش وآلتون یوقدر تاکه بیروب بحیللتور ایدی اما اکر ایذکولکی بولسه مظلومغه آلوب بیرولور اکر اول ظالمننك ایذکولکی بولماسه مظلومننك کناهسینی اول ظالمکا یوکلاتولور تموغغهتوشار دیدی * ودخی اولوغلار سوزیدرکه برکسنه برظالمکا اللهتعالى سنکا اوزون عمر بیرسون دیب دعاقیلسه یر یوزنده اللهتعالىکا کناهلی کشیلر بولمقنه محبت ایتمش بولور حتی ابو هریره رضی اللهعنهدن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی برکسنه دین قرنداشنه پچاق وقلچ وخنجر کبك نرسهبلان اشارت قیلسه یعنی کویزانسه فرشتهلر اول کشیکا لعنت قیلورلار یعنی اللهتعالىننك رحمتندن مردود بولسون دیب بددعا قیلورلار کرچه توغانلاری بولسهدهدیدی * ودخی اولوغلار سوزیدرکه بربناغه شریعت یوزندن حلال بولماغان یعنی ظلما قویولغان برطاش بولسه اول برحرام طاش شول بناننك خراب بولماقنهعربوندر (عربون مملکت اصطلاحنچه زاداتکا دیمکدر یعنی کویاکه بوبناننك خراب بولاچغی صاتومنزلنده بولوب حرامطاش زاداتکاسیدر دیمکدر)* ودخی مونکار تاٴکیدا اکر اوجماخننك بناسنه برحرام نرسهقاتوشقان بولسه اوجماخده خراب بولور ایدی دیدیلر ❁(حکایت)❁ نوشیروان عادلپادشاه بولماسدان مقدم علم وفنون اوقغانده اوستادی برکون نوشیروان نی برنیچهمرتبهصوغوب رنجوتدی نوشیروان پادشاه بولغاچ اوستادیننك تعلیم وقتنده صوقغانی کونکلندن چقمایچه برکون اوستادینه ای اوستاد فلان وقتده هیچ بر وجهسز منی صوقدنك نی سبب ایدی دیب

توبیخ قیلوب صوراغانده اول حکیم اوستاد ایتدی ای ملك هر فن نی تحصیل قیلدنك
ظلملق فننیدن ده سنکا درس بیرایم دیب ظلمنی سنکا طاتوتدم وظلم آچی نرسه ایکانن
بلوب پادشاه بولغاچ الله تعالی ننك بنده لرینه ظلملق ایتماکای سن دیب جواب
بیردی بس نوشیروان تحسین ایتوب اوستادی ننك عفوین استاب تعظیم و تکریم
قیلدی* ابو الدرداء رضی الله عنه دیمشدر که یتیم ننك کوزی یاشندان ومظلوم ننك
دعاسندان زیاده حذر قیلنکز وصاقلانکز زیرا خلق غفلت یوقوسنده ایکان وقتده
بولارننك تضرع ودعالری اجابتده در یعنی مقبول بولور ❀(حکایت)❀ موسی علیه
السلام زماننده بنی اسرائیلدن ذی عیال بر فقیر کشی بالق توتوب آنی صاتوب آقچه سی
بلان بالالارین وجماعتن نفقه لندرر ایدی برکون بو فقیر بالق توتقانده شبکه سنه
بر اولوغ بالق کردی مذکور فقیر زیاده شاد بولوب اول بالقنی صاتارغه بارغانده
ضابطه مقوله سندن بر کسنه اوچراب اول فقیرننك قولندان بالقنی غصبا تارتوب آلمق
قصدنده ایکان بالقچی بیرماکاچ بالقچیننك باشنه قولنداغی تایاغی بلان صوغوب
باشین یاردی بالقچی فقیر مونکار بیك رنجوب الهی من بنده نکنی ضعیف واول ظالمنی
قوّتلی ایتوب یاراتدنك منکا ظلم ایتکانی اوزنکا معلومدر الهی یارب حقمنی بودار دنیاده
آل آخرتکا قالدرما دیب بددعا قیلدی قاچانکه اول ظالم بو فقیرننك قولندان
بالقنی کوچلاب آلوب خانه سنه قایتدی جماعتنه پشرورکا بیردی بالق پشوب آشارغه
اوتورغاچ بو ظالم بالققه قول صورغانده بالق الله تعالی ننك قدرتی بلان آوزین
آچوب موننك قولون شول قدر قاطی تشلادی حتی آورتقاننه صبری قالماینچه طبیبقه
دوا قیلدرماغه کیتدی طبیب کوروب ایتدی بارماغنکنی کیسدرماسنك مونکار
دوا یوقدر اکر کیسماسنك بوتون بدننکا سرایت قیلور دیدی بس بو ظالم بارماغن
کیسدرکا راضی بولدی بارماغن کیسدروب ایوینه قایتقاچده همان آورتوی
بوتون قولنه سرایت قیلدی ینه شول طبیبقه باردی طبیب ایتدی قولونکنی بلاکنکا
قدر کیسدرماسنك توزالماس دیکاچ ینه بلاکنه قدر قولون کیسدردی آخر هر بر
کیسدرکانده یوقاری سرایت ایتوب قولون بلاکن حتی اعضاسین بیله تورامق لازم
کیلوب بو ظالم بیچاره جانندان امید کیسوب یغلاب صحراغه چقدی تضرع قیلوب
بر آغاچ توبنه یاتدی یوقو غلبه قیلوب یوقوغه کیتدی توشنده ایتدیلر ای بیچاره
دوا وعلاج قصد قیلوب اعضانکنی نیچه مرتبه کیسدردنك علاج تابمادنك بارکیت
اول مظلومنکدان رضالق صورا وآنی راضی قیل دیب ندا ایشتوب یوقوسندان
اویغاندی درحال توبه قیلوب شهرکا قایتدی اول مظلوم بالقچینی ازلب تابدی
غصب قیلوب آلغان بالق ننك حقن تولاب واول مظلومدان عذر تلاب یغلادی
آندان صونك مظلوم راضی بولوب دعا قیلدی بو ظالمننك بر آز آوروی باصلوب

راحتلنوب يوقلادي يوقوسندان اويغانوب كورسه قولي تمام سلامت بولمش بو خصوصده موسى عليه السلامغه الله تعالى دن وحي كيلدي كه اي موسى عزتم وجلالم بلان قسم ايتامن كه اكرده اول ظالم شول فقيرني راضي قيلماغان بولسه عمري بارنچه بيله عذابده قالدرر ايدم ديدي معلوم بولدي كه مظلوملارننك دعاسي كاها دنياده وقتده اوروب يغادر ايمش فافهم يا ظالم * هر بر عقل اياسنه لايق وتيوشلي بولغان نرسه ظلم وتعديدن طيولمق عدالت يولين توتمق انصاف يوزندن معامله قيلمق آشكاره وياشرنده الله تعالى ننك ثواب وعقابن فكر ايتوب الله تعالى اينكولككا اينكوجزا ياوزلقغه ياوز جزا قيلاچقدر ديب بلمك ننك واجبلكي اوشبو روضه ده ذكر قيلنغان آثاردن معلوم بولور * نواس بن سمعان روايت قيلمشدركه پيغمبر عليه السلام ايتدي (قبل قيام الساعة يرسل الله ريحا باردة طيبة فتقبض روح كل مؤمن مسلم وتبقى شرار يتهارجون تهارج الحمير وعليهم تقوم الساعة) ديدي يعني قيامت قوبماسدان اوّل الله تعالى دنياغه بر صالقون خوش جيل يبارور اول جيل هر مؤمن مسلمان ننك جانن قبض ايتوب يريوزنده مكر ياوز آدملركنه قالوب آلار ايشاك كبك هيچ چيركانمايچه بر بري بلان اختلاط قيلوشورلار مخاصمه قيلوشورلار وبر برينه فتنه قيلوشورلار آلار اوستنه قيامت قوبار ديمكدر * مالك بن دينار ديمشدركه كشيكا شول ياوزلق يتاركه اوزي اينكولر زمره سندن بولماينچه واينكولردن اينكولك اقتباس قيلماينچه حتى اينكولرني حور وحقارت قيلور اوشبو اشد ياوز آدمدركه اوزي اينكولك قيلا بلماس ومع ذلك اينكولرني حقارت قيلور ديمشدر * لقمان حكيم اوغلنه نصيحت قيلوب اي اوغلوم شرني شر سوندرر ديكان كشي يالغان سويلامشدر زيرا ايكي اوطياق برين بري سوندررمي لكن ياوزلقني اينكولك سوندرر اوطني صو سوندركان كبك ديمشدر * بعض بلغا ياوزلارني بو صفتده تعريف ايتمشدركه فلان كسنه تقوالق واينكولك زينتندن يالانغاچدر وآنده هدايت اثري قالمامشدر وآني مراقبه قولي اويغاتماس يعني اوزين معاصيدان صاقلاماس قيامت حسابندان قورقماس يعني يمان اش اشلي بيرور وحالانكه اول كسنه دين ننك تراكلرين يقمشدر وشيطاني ننك وسوسه سنه اطاعت قيلمشدر ديب آني اخلاق حسنه دن يالانغاچ بولوب نفعي بولماقده جونسز آرق قارت كجه كا تشبيه ايتوب اوشبو بيتني ديمشدر

كانه التيس آوى به الهرم   فلا اللحم ولا صوف ولا سمن

(من فعل ماشاء لقى ماشاء) يامانلارني وياوزلارني تحذير مقامنده ايتوله تورغان كلمه لردر يعني بر كسنه اوزي ننك هر بر تلاكانن اشلاسه اوزي ننك قاچقان واستاماكان نرسه سنه دوچار بولور ديمكدر ❁(حكايت)❁ بر كشي بر خاتون بلان

زناقیلوب خاتون قورصاقلی بولش ایکان حکم مجلسنه کیترولوب چونکه زناغه مرتکب
بولدنك هیچ بولماسه عزل ایتو کیراك ایدی یعنی نطفه‌نکنی آننك رحمنه صالماین
چیت کا یبارسنك بولماسمی ایدی دیب عتاب قیلغاندان صونك مذکور زانی عزل
مکروهدر مسئله‌سین ایشتکانم بار ایدی دیکاچ های فاسق زنا حرام ایکانن
ایشتمادنك می دیب شریعت اقتضاسنچه حکم اجرا ایتدیلر ❁(حکایت)❁ ینه
روایت قیلنمشدرکه قل وجاریه‌بلان سوداقیلغوچیلاردان بری‌نك قولنده بر جاریه
امان منی صاتنکز من خواجه‌مه کیتمامن دیب قاضی‌غه کیلوب یمین ایتدی قاضی
سببن صوراغانده یاسیدم اول مرداغه من نیچوك کیتایم منم بلان قائما جماع قیلا
نمازین اوطروب اوقی منی سوکا اوروشا قرآن‌نی یانکلش اوقی دوشنبه‌لرده
پنجشنبه‌لرده روزه‌توتا رمضانده آشاب یوری اشراق نمازلاری اوقی فرض نمازلارنی
قالدرادیدی جاریه‌ننك بوسوزلرینه قاضی تعجب ایتوب الله تعالی موندایین
آدملرنی مسلمان ایچنده کوب قیلماسون دیب نیاز قیلدی ❁(حکایت)❁ عرب
آراسنده زنا بلان مشهوره ظلمه اسملی برخاتون بار ایدی بالا چاغنده ده مکتب
بالالاری‌نك قاراصاوتن قلمن اوغرلار ایمش یاش چاغنده زناغه دایم چیلاق قیلوب
قارچق بولغاچ ده ترسلك قیلور ایمش * قاموسده مذکوردرکه اوشبوظلمه زیاده قارچق
بولوب زناغه قدرتی قالماغاچ آتاکچه‌بلان آتاکچه‌نی توتوب جفتلاشدروب آننك بلان
تلذذقیلور ایمش اولکاندن صونك تنن جاندروب کول ایتوب سنت کا اوتورتقان
بالالارننك کیسولش اعضاسنه استعمال قیلمق بلان وصیت اینکانی دخی مرویدر
(اقود من الظلمه) زانیلر حقنده عرب آراسنده ضرب مثلدر * کذلك زمانمزده
یاش وقتده فاحشه بولوب قارچق بولغاچ قزلار توتمق وزنا قیلوشدرمق بلان تلذذ
قیلغانلار کوبدر (اعاذنا الله من الفواحش)* ودخی قاطی یوزلی وحیاسز واویاتسز
کشیلر حقنده براو دیمشدرکه یوزینه تاش اورسه‌لار طاشنی پاره پاره ایتار کعبه‌ده
یالغوز قالسه کعبه پرده‌سین اوغرلار * برکسنه ینه براو حقنده اول فلان‌ننك
یوزنده‌کی قاطی تیرسندن برکیساك بولسه آط طویاغی یاصاتور ایدم دیمش *ودخی
براو فلان کشی‌ننك یوزندن برکیساك تیری قوباروب آلا السام کاوش اولطانی
صالدرر ایدم دیمش قاطی یوزلی غایة حیاسزلقدان کنایه‌در * نوشیروان پادشاه
دیمشدرکه دورت قباحت اش باردر اکر بر یرده جیولسه بیکراك قباحتدرکه
اولوغلارده صارانلق وحسیسلك حاکملرده یالغان وظلملق علماوحکماده حسد وکونچیلك
خاتونلارده مکر وحیاسزلك دیمشدر * براونك بویی تاباناق بولسه باشی کیچکنه
بولسه صقالی اوزون بولسه تحقیق قله‌عقلنه دلیلدر ❁(حکایت)❁ دفع مظالم اوچون
نوشیروان مجلس کا اوتورغانده حضورینه برتاباناق کشی کیلوب یا امیر من تاباناق

کشی من مظلوم کشی من منکا ظلملق قیلدیلار دیدی نوشیروان ایتدی یوق تاباناق کشیکا براوده ظلم ایتماس دیدی اول کشی ایتدی یا امیر اول منکا ظلم ایتکان کشی من دن ده تاباناق ایدی دیدی نوشیروان کولدی ده ظلمن دفع قیلدی
❁(حکایت)❁ ابو الیمان ایتدی بز ننك بر شیخمز بار ایدی آنی خلق اسم اعظم دعاسین بلور دیب کمان قیلورلار ایدی اول شیخمز منکا ایتدی ای قرنداش سن قلبنکنی تانی سن می دیدی بلی تانی من دیدم شیخ ایتدی قاچان که قلبنك نچکارسه قبلهغه قارشو اوتور الله تعالی دن حاجتنکنی صورا اسم اعظم اوشبودر دیدی* پیغمبر علیه السلام ایتدی براو بر مسلمان ننك نرسهسین ظلملق بلان آلسه اول کشی اوجماحنی کورماس اوجماح آنکا حرام بولور دیدی ایتدیلر یا رسول الله آز نرسه بولسهده شولای مو دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی کیسوب تاشلاغان آغاچ بوتاغی بولسهده دیدی* ابن عمردن روایت قیلنمشدر که براو بر کشی ننك، بر نرسهسین جبرا آلوب صونکندان انصافنه کیلوب آنی قایتاروب بیرسه الله تعالی قاشنده بر حج مبروره برابرینه توروردیمشدر* حضرت علی دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی ایتدی ظلملق قیلغان کشیکا غضبم قاطیدر خصوصا من دن غیری یاردمچیسی بولماغان کشیکا ظلملق قیلسه دیدی* ظلملق عقوبتنی تارتور نعمتنی سلب قیلور یعنی ظلملق قیلغان کشی عذابکا مستحق بولور بای کشی بولسه دولتی کیتار* ودخی عالملر دیمشلردر (الظلم قاطع الحیاة مانع النبات) یعنی خلق آراسنده ظلم کوبایسه اولوم جتم کوب بولور ایکون آشلق اولن اوسماس الله تعالی برکتنی کوتارور دیمکدر* نوشیروان ایتدی ظلملق ظالم ننك یورطن ده خراب ایتار مظلوم ننك یورطن ده خراب ایتار دیدی* ابو ذر الغفاری رضی الله عنهدان روایت قیلنمشدر پیغمبر علیه السلام ایتدی که الله تعالی ایتدی من اوزمکا ظلملقنی حرام ایتدم بندهلرمهدخی حرام ایتدم ظلملق قیلوشمانکز دیدی* ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی بر کشی ننك ظالملکن بله توروب براو بر ظالمکا یاردم قیلسه تحقیق اول کشی مسلمانلقدان چقدی براو بر ظالم آرتندان یدی کنه ادوم بارسه تحقیق اول کشی مجرم بولدی دیب (انا من المجرمین منتقمون) آیتن اوقودی* علی رضی الله عنه ایتدی ظلملق کونکللرنی خراب ایتار* نجاشی ایتدی کفر بلان مال ملك توروراما ظلملق بلان هیچ براوده مال تورماس* ودخی علی رضی الله عنه ایتدی مظلوم ننك دعاسندان غایت صاقلاننکز چونکه اول مظلوم الله دن حقن صورایدر اوستونده حقی بار کشیدن حقن صورامقنی الله تعالی منع قیلمادی الله تعالی البته بو خصوصده مظلوم ننك دعاسین قبول ایتهدر آدمیلرننك یاوزراغی ظالم ارکانهرت ویاردم بیرور مظلومغه جور وجفا قیلور براو ظلملق قیلسه اوز باشنه

کیلماسه‌ده بالالاری باشنه‌کیلور بالالاری‌عاق‌بولورلار * براوننك‌نیتی‌یاوزبولسه یاوزلق‌ننك اوغی‌اوزینه قایتور والیلارننك‌ضعیف‌عقللی‌بولماقلغی قاضی‌لارننك ظالم‌بولماقلغی دنیاده‌بر قباحت اشدر دیدی *(الظلم مسلبة النعم و البغی مجلبة النقم) ❁(حکایت)❁ مازندرانده علاء دیکان برظالم والی‌بار ایدی بو والی وامام و بارچه خلق‌برکون استسقانمازینه‌چقدیلار استسقا نمازندان بوشاغاچ امام منبرکاچقدی قولون کوتاروب‌دعاقیلدی ایتدی (اللهم ادفع عنا البلاء والغلاء) دیدی اول مجلسده شول‌ظالمدن جبر کورکان برعرب‌بار ایدی آیاق‌اوزره‌توردی‌ده (والعلاء والعلاء) دیب‌قچقردی * براو آزغونلق‌قلچین‌صورسه اوزی‌شول‌قلچ بلان اوترولور * بر کشی‌فتنه‌اوطن‌قابوزسه اوزی‌اوتون‌بولور * ابوجهل‌ننك‌اوغلی برکون مدینه‌کا کیلدی‌خلق آنی کوردی ایتدی‌لرهی ابوجهل اوغلی ایمش‌له دیدی‌لر ابوجهل اوغلی عکرمه مونی ام سلمه‌کا ذکر قیلدی اول حضرت رسول‌کا ذکر قیلدی پیغمبر علیه السلام خلق‌قه خطبه‌ایتدی یامسلمانلار اولکان کشی سببلی تریك کشینی رنجوتمانکز دیدی *

▣ روضه ▣

اسم * لقب * کنیه * پیغمبر علیه السلام ایتدی قایو ایوده محمد اسمی بولسه اول ایو اهلی‌ننك الله‌تعالی رزقن کینك قیلور اکر بالالارنکزنی محمد اسمی بلان آطاسانکز آنی اورمانکز صوقمانکز سوکمانکز برکشی‌ننك اوچ ایر بالاسی بولوب برسین محمد یاکه احمد قوشماسه تحقیق اول کشی منکاجفاقیلدی‌دیدی *کشی‌ننك اصل‌اسمین اوزکارتوب‌ایتمك لایق‌اش‌توکلدر مثلاعبدالله‌نی آبدو الله عبد السلامنی ابسلام دیکان کبك ❁(حکایت)❁ برقاری برخلیفه‌ننك اسمی بلان خطاب‌قیلدی خلیفه آچیغلاندی ایتدی‌کنیه قایده‌دیدی قاری‌ایتدی الله‌تعالی سویکان‌بنده‌سین اسمی‌بلان ایتدی سویماکان‌بنده‌سین کنیه‌سی‌بلان ایتدی‌نتاکه (وما محمد الا رسول) دیدی‌و دخی (تبت ید ابی لهب) دیدی‌دیدی * عرب‌لرننك عادتیدر اوّلکی‌بالاسی‌بلان کنیه‌النورلر یعنی اوّلکی بالاسی مثلا عبدالله بولسه ابوعبدالله‌تسمیه‌قیلنورلار * هر بر پیغمبرنی الله‌تعالی کورکام‌اسم‌بلان کورکام‌یوز بلان کورکام تاوش‌بلان مبعوث قیلدی * حضرت علیدن روایت قیلندی بر مجلس‌کاومشورت‌کا خلق‌جیولسه آرالارنده‌محمد اسملی کشی‌بولماسه اول مجلس‌مبارك بولماس‌دیدی* ابی لیلی‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی الله تعالی‌کاسیوکلی اسم‌شولدر آنده‌عبودیة‌بلان اقرار بولور دیدی یعنی اسماء حسنی‌دان برسنه عبد لفظن‌قوشوب تسمیه‌قیلنور مثلا عبدالله عبدالرحمن دیکان کبك *

انس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه براویردن بسم الله الرحمن الرحیم یازلغان
کاغزنی تکریما وتعظیما آلوب آیاق آستونه تابتالماس اوچون جیوب قویسه
الله تعالی قاشنده اول کشی صدیق لاردان یازولور آتاسنه آناسنه جینگل لك بولور
مشرکلردن بولسه ده دیدی * عایشه رضی الله عنها بر تکوچیکا کیوم تکدردی تکوچیکا
ایتدی اینه نکنی اول چانچکانده بسم الله ایتدنکمو دیدی تکوچی یوق دیدی
عایشه رضی الله عنها ایتدی سوت آلایسه هنوز تکماکان سن ایمش دیدی* هر بر
ایش کو اشنی باشلاغانده بسم الله ایتمك لازمدر وسنتدر بسم الله ننك فضیلتی حقنده
نیچه کتاب یازمشلاردر ❁(حکایت)❁ عمر بن عبید ننك ایشکین براو قاقدی عمر کم
بار آنده دیدی اول کشی ایتدی من عمر ایتدی بزننك نسلمزده من اسملی
کشی یوق دیدی ❁(حکایت)❁ براو برکشیدن صورادی سن نی اسملی دیدی اول
کشی ایتدی بحر (یعنی دینکز) کم آتاسی دیدی اول کشی ایتدی ابو فیض
(یعنی طاشو آتاسی) کم اوغلی دیدی اول کشی ایتدی ابن الفرات (یعنی فرات
اوغلی) آلایسه سننك بلان مجالسه قیلورغه کیمه کیراك دیدی ❁(حکایت)❁
بشارننك ایشکین براو قاقدی بشار ایتدی آنده کم بار اول کشی ایتدی من
بشار ایده من کر آلایسه دیب ایشك آچوب کرتدی ❁(حکایت)❁ براو بر ایشكکا
باردی ایشکنی قاقدی کم بار آنده دیدیلر اول کشی ایتدی (عبد من الارض
جمیعا قبضته یوم القیمة والسموات مطویات بیمینه) دیدی ایوداکی کسنه لردن
برسی ایتدی قارانکز ایشككا یارطی قرآن کیلکان ایمش دیدی ❁(حکایت)❁
عمر رضی الله عنه برکشیکا ایتدی سننك اسمنك نیچوك دیدی اول کشی ایتدی
جمره (یعنی اوتلی کومر) دیدی عمر ایتدی کم اوغلی اول کشی ایتدی ابن
شهاب (یعنی یالقون اوغلی) عمر ایتدی قایدان کیلدنك اول کشی ایتدی
حرقه دن (یعنی جانوقدان) عمر ایتدی قاید! توراسن اول کشی ایتدی حرة ده
تورامن (یعنی تاشلقده) عمر ایتدی بار آلایسه جماعتنك جانوب بتدی دیدی
بو کشی ایوینه قایتدی کورسه جماعتی جانوب بتمش ❁(حکایت)❁ عمر رضی الله
عنه برکشیدن یاردم طلب ایتماکچی بولدی ده اسمن صورادی اول کشی ایتدی
منم اسمم ظالم بن سراق دیدی حضرت عمر ایتدی یاری بارسن ظالم بول آتانك
اوغرلاسن دیدی هیچ بر یاردم استامادی یعنی آننك اسمندن شوملاندی
❁(حکایت)❁ عرب ننك بر کچکنه بالاسنه ایتدیلر سن کم اوغلی دیدیلر اول بالا
ایتدی وو وو دیدی چونکه آتاسی کلب اسملی ایمش ❁(حکایت)❁ بر کشی
فرزدق دیکان مشهور شاعرکا ایتدی سن کم دیدی من فرزدق (یعنی قامور کیساکی)
دیدی اول کشی ایتدی من سنی بلمیمن لکن فرزدقنی (قامور کیساکن) بزننك

خاتونلارمز آشای دیدی فرزدق ایتدی (الحمد لله الذی جعلنی فی بطون نساءکم) دیدی یعنی اللهغه شکر منی الله تعالی خاتونلارنکز قورصاغنه کرتکان ایدش دیمکدر *

روضه

غربت چیکمك * مال کسب قیلمق اوچون وعلم حاصل ایتمك اوچون سفر قیلمق * وسفرنِنك فایداسی * معلوم اولاکه تحصیل علم اوچون ومال ورزق کسب ایتمك اوچون سفر قیلمق وغربت چیکمك ودخی شهردن شهرکا کوچوب تورمقنِنك مشروع بولمقی (لقد لقینا من سفرنا هذا نصبا) ودخی (جعل لکم الارض) آیتلاردن آلونمشدر * یعنی الله تعالی آدم اوغلانلارینه یرنی یومشاق ومنقاد قیلدی تاکه سزلرکا آنده یورمك آسان بولسون ایمدی یرنِنك طرفلارنده وطاولارنده یورونکز آنده الله تعالی سزکا نصیب ایتکان رزقنی استانکز ومرجعنکز دخی یردر سزکا عطا قیلغان رزقنِنك شکرن الله تعالی سزدن صورار دیمکدر ودخی (سافروا تصحوا) کبك نیچه حدیثلر باردرکه شارحلرنِنك بیانی اوزه سفرنِنك مستوجب صحت بولمقی وبدننی وطبیعتنی تحریك قیلمقی سببلی تنده بولغان مرضلار چغار دیمکدر * ایمدی طبیبلارنِنك یورمك فایدالی دیکان سوزلرینِنك اصلی اوشبو حدیثلردر فافهم * پیغمبر علیه السلام بر یرکا سفر قیلمق تلاسه پنجشنبه کون سفرکا چغار ایدی ویولداش سز سفرکا چقمقنی مکروه کورور ایدی * پیغمبر علیه السلام (اذا خرج ثلاثة فی سفر فلیؤمروا احدهم) دیورمشدر یعنی یولغه اوچ کشی سفرکا چقسهلار آرالاریندان بریسینی امیر وخواجه ایتسونلر یعنی آنکا مطیع ومنقاد بولسونلار دیمشدر * بر شهرده معیشتی طار بولوب ایکنچی شهرکا باروب تورمق حقنده بر شاعر

وماهی بلدة مثل بلدتی　　خیارهما ما کان عونا علی دهری

دیمشدر یعنی منم کوچوب بارغان شهرمده اوزمنِنك توغان شهرم کبکدر یعنی شهرلرنِنك بر برندن جنسلك حیثیتی بلان تفرقه یوقدر لکن خیرلوسی کینکچیلك قایسی شهرده بولسه خیرلوسی شولدر همان اوز شهرنکده طارلق بولسه ایکنچی شهرکا کوچ دیمکدر بعضلرنِنك توغان یرنکدن تویغان یرنك یخشیراق دیماکلری کبك

واذا البلاد تغیرت عن حالها　　فدع المقام وبادر التحویلا

لیس المقام علیك فرض واجب　　فی بلدة تدع العزیز ذلیلا

یعنی توراتورغان شهرنكنِنك حالی اوزکاروب معیشتنکده طارلق کیلسه آنده تورماقنکنی قوی ایکنچی شهرکا کوچ یرا او بر شهرده بای بولوب توروب عزیز ایکان فقیر حالکا توشوب آنده جور وجفا کورسه آننك آنده تورماقی فرض واجب اش توکلدر همان ایکنچی شهرکا کوچسون دیمکدر * ودخی شهردن شهرکا کوچمك حقنده بر شاعر

دیمش که شهرمنی خانه‌منی آزبهاغه صاتقان وقتمنی منی خلق ملامت قیلدی حال بوکه آلار منم آنداغی کورشمنی بلمادیلار که منم کورشم جفاکار بر کورشی ایدی من دخی اول ملامت قیلغان کشیلرکا جواباتیمه‌نکز منی ملامت قیلمانکز خانه‌لر کورشی سببلی قیمت بولور کورشی سببلی ارزان بولور دیب ایتورمن دیمشدر * ودخی شهردن شهرکا کوچمک حقنده بر شعر ننك ترجمه‌سی کوچوب یور یعنی بر اورونده تورما زیرا نفس ننك وعشق ننك لذتی تورلو یرده حاصل بولور * صوننك باشنده چیشمه چققان یرنده تورما زیرا هر بر صو باشنده بولغانچق بولور آغا آغا طونوب صافلانور کوچوب یورمکده نیك لذت بولماسون که یر یوزنده یانکادوستلار ونیچه تورلو خلقلار وطاطلی صولار باردر آلار بلان یانکادان یانکاغه الفت ومحبت ایتارسن دوستلارنکدان ویرنکدن آیرولغان اوچون یغلاما اکرچه امرء القیس آداشقان کشیدر عجبا آداشقان کشیکا ایاروب توغری یولنی تابقان کم باردر دیمشدر * بو شاعر ننك امرء القیس آداشقان دیکان سوزینه حضرت علی ننك سوزی دلیلدر حضرت علیدن صورادیلار که شاعرلردن کم بیك اوستادیکانده حضرت علی امرء القیس نی اراده قیلوب (ان کان ولابد فالمليك الضليل) دیمشدر ❁(حکایت)❁ ثقاتدان بر اوروایت قیلمشدر که یولده اشلارم بلان بر سفرمزده هر قبل ننك کنیسه‌سنه کروب کوردك بر یوچماقده باغلاب قویولمش بر مجنون شعر اوقور یاننه باروب طنکلاب هی بارك الله دیب تحسین قیلغانمزدان صوننك بزکا آتماغه قصد ایتوب قولنه بر طاش آلوب منم کبك مجنونکا نیندا این تحسین بولسون دیدی بزکا طاش بلان آطار دیب قورقوب کیتدك لکن آرتمزدان ای قایتنکز سزکا ینه بر شعر ایتایم اکر یخشی سویلاسم تحسین ویامان سویلاسم تقبیح ایتنکز دیب یمین ایتوب یالوارماغه باشلادی ینه یاننه کیلدك بر نیچه شعر اوقودی اوشبولاردر *

لما اناخوا قبل الصبح عيسهم   وحملوها وسارت بالدما الابل

وقلبت بخلال السجف ناظرها   تدنوا لى ودمع العين ينهمل

وودعت ببنان عقده عنم   ناديت لاحملت رجلاك يا جمل

ياحادى العيس عرج كى نودعهم   ياحادى العيس ترحا لك الاجل

انى على العهد لم انقض مودتهم   ياليت شعرى لطول البعد مافعلوا

اوشبو بیت‌لر فی الحقیقه عاشق ننك اوط توتاشمش کونکلی ننك اوچاغندان ساچلمش اوچقونلاردر که عاشقلارننك بغرین کویدرکوچی بر سوزدر شعر ننك مضمونی اوشبودر قاچان که صباحدان اوّل یعنی سحر وقتنده کیلکان ایلچیلار آق توسلی تولرین معشوقه‌م ننك خانه‌سی قپوسنه‌چو کدروب معشوقه‌منی وآننك بلان کیناچك تصویر کبك کوز ال قزلارنی توه‌کا منروب کیتکان زمانده معشوقه‌م کوزینی

بورکانچیکی آراسندان اغیار کورماسون دیو براك آزغنه کورساتوب فراق اوطی بلان حسرت چیکوچی اوشبو عاشقنه (یعنی منکا) قنه‌لی بارماقلاری‌ننك اوچلاری بلان وداع قیلغانلق شو یله فریاد ایتوب عشق وفرهادمنی برباد ایتوب ای معشوقه‌منی اوتورتوب آنی من‌دن آیروب آلوب کیتوچی توه سننك آیاقلارنك یوکنی تارتا آلماسون یعنی هلاك بولغای‌سن وای توه‌سین ترنم بلان ایدانکوچی توه‌چی توه‌نکنی قایتار تاکه معشوقه‌م بلان وبرکا کیتکان محبوبلرم بلان وداعلاشوب ایسانلاشوب قالایم زیرا ای‌توه سینی ایداتوب منم معشوقه‌منی آلوب کیتکان توه‌چی سننك کیتماکنك اجل‌بار در یعنی ایمدی من فراقی بلان تلف‌بولوب ایکنچی مرتبه آنی کوراچك‌توکل‌من ومن شول محبت‌عهدنده شول قدر ثابت قدم که عشق ومحبتم‌نی صندرمام عاشق بی‌چاره اول اوزاق فراقلقده نی اشلر دیمکدر اوشبو حکایت‌نی نقل قیلغوچی دیمشدرکه اول مجنون بی‌چاره‌منك کورشعرنی ایتوب آه‌قروب یغلاماغه باشلای هم‌وفات‌بولدی شعری‌ننك اقتضاسنچه اول مجنون‌ننك علتی جن توکل ایمش بلکه‌عشق‌مفرط‌ایمش که تلف‌وجودکا سببدر * بوحکایت عشق فصلنه لازم ایدی سفر مناسبتی بلان مونده یازلدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی کیچننك آخرنده سفرکاچقمق‌لازم‌در کیچکاقارشی سفرکا چقمانکز چونکه‌یر کیچه‌تورولور ویکشنبه کون سفرکاچقمانکز دیب یکشنبه‌کون‌ننك شرندن استعاذه قیلور ایدی (من لزم القرار سهم الصغار) دیمشلردرکه رزقنی‌یوروب یماکا تنبیه‌در نتاکه برشاعر دیمشدر

بلاد الله واسعة الفضاء ورزق الله فی الدنیا فسیح
فقل للقاعدین علی هوان اذا ضاقت بکم ارض فسیحوا

یعنی الله‌تعالی‌ننك دنیاسی کینك واولوغدر والله‌تعالی‌ننك یریوزنده‌بنده‌لرینه تعیین‌قیلنغان رزقی‌فراواندر بریرده حوروحقیر بولوب‌تورغان کمسنه‌لرکا مصلحت قیلونکز که‌برشهرده‌طارلقده‌بولسه‌لار اطراف عالم‌ده‌یوروب‌رزق استاسونلر دیمکدر

سافر تجد عوضا ممن تفارقه وانصب‌فان اکتساب المجد فی النصب
فالاسد لولافراق الغاب‌ماافترست والسهم لولا فراق القوس لم یصب

صو بریرده اوزاق‌تورسه ایسلانه‌در تاش‌تیك‌یاتسه موکلانه‌در آدم بریرده تیك یاتسه جنلانه‌در (الماء اذا طال‌مکثه ظهر حبثه واذا سکن ظهر نتنه والضیف یسمج لقائه اذاطال‌ثوائه ویثقل ظله‌اذا انتهی محله) یورکان‌تاش شمارورتیك یاتقان‌تاش موکلانورعو ام آراسنده‌ضرب‌مثلدر * علی رضی الله‌عنه‌ایتدی آلتی‌نرسه‌مروتدندر اوچوسی سفرده اوچوسی حضرده‌در اول حضرده یعنی ایوده ملازم‌بولغان وقتده اوچ نرسه‌ننك‌برسی قرآن‌تلاوت‌قیلمق مسجد عمارت‌قیلمق دخی اوچونچیسی دوست ایش پیداقیلمقدر سفرده‌کی اوچ‌ننك‌برسی یولداشلارینه رزق صرف قیلمق

ویولداشلارینه

ویولداشلارینه کورکام خلقلی بولمق دخی اوچونچیسی معصیة بولماغان یرده مزاح واویون کولکو سویلامك * سفرده ایکی یولداشننك بربرینه حقلاری باردر یولداشی اوزندن ومالندان قورقسه یولداشنه یاردم بیرمك وصاقلامق ویاردم استاسه یولداشنه یاردم بیرمك وبولوشمق اکر یولداشی آزققه محتاج بولسه ادا قیلمق* (السفر میزان الاخلاق) دیمشلردر سفر آدمنی شمارتا یواشلاندرا اخلاقن اصلاح قیلادر مشقت کوروب ادبکا اوکرانه‌در (من لم یؤدبه الابوان یؤدبه الزمان) دیمشلردر* برعربکا ایتدیلر (السفر قطعة من السقر) دیدیلر عرب ایتدی آلای توکل بلکه (السقر قطعة من السفر) دیدی *

کل العذاب قطعة من السفر   یارب فارددنی الی روح الحضر

برعربدن صورادیلار سفرنی اوچون سفر دیب آطالدی دیدیلر عرب ایتدی سفر خلقننك اخلاقن آچادر چونکه سفرننك بر معناسی آچمق معناسنده‌در دیدی* یالغوز کشی برشیطان ایکی کشی ایکی شیطان اوچ کشی کاروان‌در ❁(حکایت)❁ برعرب سفردن قایتدی فایده ایتدنکمی دیدیلر عرب ایتدی سفردن فایده ایتمادم مکر نمازنی قصقه اوقودم دیدی❁(حکایت)❁برعربدن صورادیلار شادلقنی نرسه‌در دیدیلر عرب ایتدی (اوبة بغیر خیبة والفة بغیر غیبة) دیدی یعنی سفردن ضررسز قایتمق غیبتسز مجالسه قیلمق دیدی وبعضلر اوز شهرنکده مشقت تارتمق سفرده راحت چیکمکدن آرتوقدر دیمشلردر ❁(حکایت)❁ برعرب ایتدی سفر قیلمق نیت ایتوب کونکلمدن ایتدم اکر صفر آینده سفر قیلسام قولوم بوش قایتماقم احتمالدر اکر محرمده سفر قیلسام محروم قایتماغم احتمالدر دیب ربیع الاول‌ده سفر قیلدم سفرده آوردم اویلاغان ایدم ربیع ریاض‌در دیب باقسانك ربیع امراض ایکان دیدی * برعرب سفرکا کیتماکچی بولدی خاتوننه ایتدی

عدی السنین لغیبتی وتصبری   وذری الشهور فانهن قصار

یعنی من غایب وقتده وسفرده وقتده صبر قیل آیلارنی یللارنی حسابلاب تور کیلاچك کونلر قصقه‌در منه اوتوب کیتار دیدی خاتونی جواب بیردی

واذکر صبابتنا الیك وشوقنا   وارحم بناتك انهن صغار

دیدی یعنی سن هم بزننك سنکا عشقمزنی ومحبتمزنی خاطرنکده توتوب کچکنه قزلارمزغه مرحمت اوچون تیز راك قایت دیدی * امام شافع ایتدی

تغرب عن الاوطان فی طلب العلا   وسافر ففی الاسفار خمس فواید

تفرج هم واکتساب معیشة   وعلم واداب وصحبة ماجد

ودخی دیمشلردرکه (عسرك فی بلدك اعز من یسرك فی غربتك) یعنی غربتده یسر تابماقنکدان وطننکده یاتوب زحمت چیکماکنك عزیزراکدر * عمر

رضی الله عنه ایتدی (لولاحب الوطن لخرب بلد السوء فبحب الاوطان عمرت البلدان)

(روضه)

خدمتچیلر * قللار * مالایلار * علی رضی الله عنه ایتدی رسول الله ننك آخرغی سوزی (الصلاة الصلاة اتقوا الله فیما ملکت ایمانکم) بولدی یعنی نمازنی نمازنی قالدرمانکز وقللارنکزغه وخدمتچیلرنکزکا جبر وظلم قیلودان صاقلاننکز دیدی * روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام غه بر کشی ایتدی یارسول الله خدمتچیلرکا کوب مو عفو قیلایق دیدی پیغمبر علیه السلام اوچ مرتبه کاچه جواب بیرمادی آندان صونك اوچونچی مرتبه ده ایتدی عیبلری بولسه یتمش مرتبه عفو قیلورسن دیدی * حسن بن زیاد خدمتچیلرینه اوزی کیکاننی کیدرر ایدی رسول الله ننك (البسوهم مما تلبسون) دیکان سوزینه بناء ❁(حکایت)❁ بر کون یزید بن مهلب یاننده سلیمان بن عبد الملك ضیافتنده ایدی آندان چققاچ صورادیلار یزید مجلسنده نی یخشی نرسه کوردنك دیدیلر سلیمان ایتدی خدمتچیلری امر قیلماسدان اشارت بلان خدمت ایتالر ایکان دیدی * خدمتچی ننك لوازمندان در خواجه سنه قاروشماغای چونکه خدمتچی کشی خواجه غه قاروشوب بر نرسه اش قیلا آلمای باری خواجه سین غنه آچیغلاندادر ودخی خواجه سنه قاروشماغی خواجه حقنه انکاری در وخواجه ننك خدمتندن قاچماغی در * اعضا بلان خدمت ننك نی فایداسی بار خدمتچیلر کونکللری بلان اخلاص بلان بایلارینه خدمت ایتماسه دیمشلردر ودخی دیمشلردرکه بالانکا وخاتوننکا وخدمتچنکا کفایه قدردن آرتوق جوماردلق قیلما چونکه آلارننك سنکا طاعتلری اوزلری ننك حاجتلری وقوتلری قدرنچه در * عالملر ایتدیلر خاتونلارغه ایرك بیرمك وایر کونلك ایتمك خاتونلارنی فساد قیلور وبوزار چونکه آلارننك شهوتلری عقللارینه غالبدر (الرجال قوامون علی النساء) ایر غیرتلی بولمق کیراکدر دیدیلر * علی رضی الله عنه بر قلنه ایکی اوچ مرتبه یاغلام دیب دشدی قلی کیلمادی قلی ایشك توبنده تورورایدی علی رضی الله عنه ایتدی یاغلام نیك کیلمی سن ایتکاچ دیدی قلی ایتدی سننك حلمنکا اشانوب وسننك عقوبتنکدن ایمین بولوب غافل ایدم دیدی علی رضی الله عنه قل ننك بو سوزین تحسین ایتوب اول قلنی آزاد قیلدی * یحیی بن اکثم ایتدی بر کیچ مأمون خلیفه یاننده بولدم مأمون ننك صو ایچماکا اشتهاسی بولوب اوزی توروب صوازلب باروب ایچدی من توروب صو کیتوروب بیرماکچی ایدم ایتدی قوناققه خدمت ایتدرمك لئیملکدر دیدی آلایسه خدمتچیلرنی اویغاتایم دیدم ایتدی تیمه یوقلاسونلار آرغانلاردر دیدی ❁(حکایت)❁ مدرسه ده بر شاکرد

اوزی‌ننك انسین قوا بارفلان صو آلوب کر منم ایچاسم کیله دیدی انسی بارمادی
تکرار ایتدی بارمادی چونکه انسی یاتقان ایدی برلارننك خلفه‌لری بار ایدی
اول ایتدی، بارسن فلان اوزنك منکا صو آلوب کر منم ایچاسم کیله دیدی اول
شاکرد توردی صو آلوب کردی خلفه‌سنه بیردی خلفه ایتدی یارار رحمت اوزنك
ایچ ایندی من ایچمای‌من دیدی ❊(حکایت)❊ ماٴمون خلیفه‌ده خدمت ایتوب
چققان بر کشی بار ایدی بر اش خصوصنده ماٴمون آنکا بر کون بیك آچیغلانوب
جزانی قصد قیلدی اول کشی ایتدی یاامیر المؤمنین ایسکی خدمت یانکا توبه
ایکیسی آراسنده بولغان خطا وکناهنی جویادر دیدی اندان صونك ماٴمون اول
قل‌ننك کناهن عفو قیلدی ❊(حکایت)❊ ودخی ماٴمون براوکا ایتدی والله
سنی اوتورتور من دیدی اول کشی ایتدی یاامیر المؤمنین صبر ایت عفو قیل
دیدی ماٴمون ایتدی من آنط ایتدم حنث بولامن دیدی اول کشی ایتدی
الله تعالی‌کا قاتل بولوب کورنوونکدن حنث بولوب کورنوونك آرتوق‌در دیدی
آنی هم عفو قیلدی ❊(حکایت)❊ عبدالله بن طاهر ایتدی برکون ماٴمون
خلیفه یاننده ایدم بر خدمتچی‌سنه قچقردی مالای مالای دیب بیك قاطی تاوش
بلان بر تورکی خدمتچی‌سی کردی ایتدی خدمتچی‌کا آشارغه یاکه اچارکا یاکه
طهارت آلورغه یاکه نماز اوقورغه تیوش توکل‌منی یاننکدان کیتکاچده مالای
مالای دیب قچقراسن نی‌کا چاقلی مالای مالای دیدی ماٴمون باشین صالوب
توردی بوقلنی اوترکا امر ایته‌ایندی دیب تورسام باشین کوتاردی‌ده ایتدی
یاعبدالله کشی اوزی‌ننك خلقن کورکام قیلسه خدمتچی‌سی‌ننك خلقی یامان بولا
اوزی‌ننك خلقین یامان اینسه خدمتچی‌سی‌ننك خلقی کورکام بولادر خدمتچی‌ننك
خلقی کورکام بولسون دیب اوزم‌ننك خلقمنی بوزارغه قدرتم یوق دیدی *
❊(حکایت)❊ یحیی بن البرمکی‌کا ایتدیلر نیك خدمتچیلرنکا ادب بیرمای‌سن
دیدیلر یحیی ایتدی حاضرده بز آلاردان ایمین ارمز اکر آلارنی قورقوتسانك
آلاردان بز نیچوك ایمین بولورمز دیدی * اکثم ایتدی (الحر حر وان مسه الضر
والعبد عبد وان مشی علی الدر) مالای مالای بولور کبراك انجو اوستنه باصوب
یورسون کوبوسی اوصال بولادر مالای‌ننك یحشی‌سی بیك سیرراك‌در یحشی‌ده
بولسه توفیقلی‌ده بولسه اول بای‌غه‌ده کره‌یدر اوزی برجون تابادر قلت فالت
حرکت‌کا توتونادر صاتو ایتادر هر نیچوك اوزینه بر کیساك ایکماك قازغانورغه
قدرتی بولادر کمدر یالقاو کمدر اوصال شول کشی بای‌غه کرادر بولای بولغانده
نیلك مالایدان شکایت قیلاسن دیدی * مالایلارننك عادتی شولدر آشارلاربوری
کبك اشلارین اشلارلار کوچلانرب آیو کبك آشاب قورصاغین طوطرور اوتورغان

یرندن توروب کیته آلماس یوقوسندان اویغاتا آلماس‌سن توتوش یوقلار هر توغروده خواجه‌سنه آچوا یتار آنی واناره‌ونی واتار بای نرسه‌سین آیاماس ممکن بولسه اوغرلار قایا بارسه باین یامانلاب یورور اکر اوکراتسنك آچیغلانور اوکراتماسنك بلماس تاماغی تویسه یوقلار قارنی آچسه اوغرلار ❁(حکایت)❁ بر بر کشی ننك بیك یالقاو بر خدمتچی‌سی بار ایدی آنکار آقچه بیردی بیوردی بار بازاردان یوزم وانجیر آلوب کیل دیدی مالای بازارغه کیتدی بیك اوزاق توروب قایتدی یوزم آلوب قایتدی ینه ایکنچی مرتبه انجیر آلورغه کیتدی تونله قایتدی آندان صونك بایی اوروشدی قینادی بر یوموشقه بارغاچ ایکی یوموشنی بتوروب قایتور کشی دیدی بر وقت‌نی بوبای سرخاو بولدی بایاغی مالاینی طبیب‌قه یباردی خدمتچی کیتدی طبیب‌نی آلوب کیلدی آننك بلان ینه بر کشی ایارتوب کیلدی بایی ایتدی بوکشی‌نی نی کا آلوب کیلدنك دیدی مالای ایتدی فلان وقت اوزنك منی قینادنك بر یوموشقه بارغانده ایکی یوموشنی بتروب کیل دیدنك ایندی مونا سنکا طبیب اکر اولسنك مونا سنکا قبر قازوچی ایکنچی مرتبه منی یورتمه دیدی ❁(حکایت)❁ براو بر کشی‌کا اوزی‌ننك مالایندان شکایت قیلدی ایتدی من مالایلاردان عاجز بولدم یخشی مالای تابوب بولمی دیدی اول کشی ایتدی مالاینك آشی اچه‌مو اوغرلای‌مو یالقاومو دیدی بو کشی ایتدی آشاغان ایچکانی‌ده کورنمی اوغرلاغانی‌ده بلنمی لکن اش‌کا یالقاو بیك آقرون اشلای اوزاق یوقلای کوب آشای ایتماینچه اشلی‌بلمی ایتسانك قاروشا دیدی اول کشی ایندی ایندی افندم شول مالای‌غه قناعت قیل تون کون یاننکده یانا اول توکل خانو ننکنی‌ده اوزنکچه ایتوب بولمی قایچاغنده قالوبلاب‌ده قارای‌سن آلای‌ده بولمی دیدی *

(روضه)

یاشلك *قارتلق * عمر *معمر کمسنه‌لر یعنی بیك اوزاق عمر ایتکان کمسنه‌لر *ابن عباس رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی اوشبو امت‌دن براو سکسان‌کا یتسه الله تعالی تموغنی آنکا حرام قیلور دیدی ودخی ایکنچی روایتده الله تعالی عمری سکسان‌کا یتکانلرنی سور اکر بر کشی سکسان‌کا یتسه اول کشی یر یوزنده الله تعالی‌ننك اسیری‌در آنکا اینکولك یازولور آننك سیئاتی محو قیلنور دیدی * حسن رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که قیامت کوننده ثوابی کوبراك شول کمسنه‌درکه دنیاده اوزاق عمر ایتدی دیمشدر * پیغمبر علیه السلام‌غه براو ایتدی یارسول الله منکا فقیرلك ایرشدی پیغمبر علیه السلام ایتدی بلکه سن

قارتلار آلدندان یورکان‌سن دیدی * اردشیر پادشاه اوغلنه ایتدی ای اوغل قارتلارغه حرمت واکرام قیل آلارسنی یامان اشڭ کورسه‌لر منع قیلورلار اکر ایذکو اشڭ کورسه‌لر ایذکولك‌کا بولو شورلار دیدی * ودخی یزید بن مهلب اوغلنه نصیحت قیلوب ایتدی ای اوغل مجلس اشلرنك قارتلار بولسون یاشلر ویکتلر دیوانه‌لردر قارتلارنی حرمتله‌سن قارتلارنی حرمتلاسنك یاشلر سنی حرمتلارلر دیدی * وهب بن منبه‌دن روایت قیلنمشدرکه آدم علیه السلام‌ننك بالالارندان اینك یاشلای اولکانی ده ایکی یوز یاشنده وفات بولمشدر * دنیاده عمرننك مقداری جنت کونلرینه قاراغانده بر صولوشدر اکر بر صولوشنکنی ضایع ایتسنك منکو حسرتده‌سن * براو اوچ نرسه بلان وعظلانماسه هیچ نرسه بلان وعظلانماس یعنی اسلام قرآن شیب یعنی وعظ بولورغه کشی‌کا ساچ صقال آقلغی یتار * قارتلق اجل اطی‌در * انس رضی الله عنه ایتدی یاشلرننك خیرلوسی شولدر قارتلارغه اوحشار قارتلارننك یامانی شولدر یاشلرکا اوحشار دیدی ❁(حکایت)❁ حسین بن فضل بالا وقتده خلیفه‌لر واولوغلار مجلسنه کردی اولوغ علمادان کوب آدملر بار ایدی اولوغلار آراسنه کروب سویلاشه باشلادی ایندیلر بو صبی بالالار سویلاشه تورغان یر توکلدر سن تیك تور دیدیلر حسین ایتدی من صبی بولسام ده سلیمان علیه السلام‌ننك هدهدندن کچکنه توکل سزده سلیماندان اولوغ توکل هدهد ده ایتدی (احطت بما لم تحط) دیب دیدی * برخاتون ایندی آق صقالنی کورودن منکا قوینومده قارا یلان یاتسه آرتوغراق دیدی * شعر

لان ادری علی صدری حیة سوداء　　احب الی من ان اری شیبة بیضاء

ابن عباسدان روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی براو قرق یاشنه یتسه یاوزلغندان ایذکولکی کوبراك بولماسه جهنم‌کا حاضرلنسون دیدی ❁(حکایت)❁ برسکسان یاشنده‌کی قارتدان براو صورادی سن نیچه یاشنده ایندی تقصیر دیدی اول قارت من آلتمش اوچده دیب جواب بیردی اول کشی ایتدی آلای غنه بولماسانك کیراك بیك قارت کورنه‌سن دیدی اول قارت ایتدی اوزمنی پیغمبر علیه السلام‌دان قارت کورساتونی ادبسزلك‌کا صایدم دیدی ❁(حکایت)❁ حجاج بر قارتدان صورادی طعمنك وکیفنك نیچوکدر دیدی قارت ایتدی آشاسام آور ایام آشاماسام درمانم بته‌دیدی حجاج ایتدی نکاحنك نیچوك قارت ایتدی اکر تونونسام عاجز بولام منعلانسام حرصم آرتا دیدی حجاج ایتدی یوقونك نیچوك قارت ایتدی خلق یوقلاغانده یوقوم کیله یاتسام یوقلاب بولمی دیدی حجاج ایتدی اوتورماقنك تورماقنك نیچوك دیدی قارت ایتدی اوتورایم دیسم یریراق کورنه تورایم دیسم یردن آیرولوب بولمی دیدی حجاج ایتدی یورماکنك

نیچوك قارت ایتدی یرده کیندره یاتسه کوزمه بورانه کبك کورنه آطلاب کیچه آلمیم آط بوغی بولسه آبونام دیدی قارتلق ننك کیفیتن تمام ایتوب بتوردی * حکیملر دیمشلردرکه وقتدان ایلکاری ساچ آغارمق حوش ایسلی نرسه کوب استعمال قیلودان یا که هجراندان دیمشلردر ❊(حکایت)❊ بر قارتقه ایتدیلر بابای قارتاید ننك فانی بولیدنك یاوزلقی عمر اوتکاردنك ایندی بار حج کیت دیدیلر آقچهم یوق دیدی یورطنکنی صات دیدیلر حجدن قایتقاچ قایده تورورمن دیدی مکه ده تور دیدیلر اکرمکه ده مجاور بولسام هی قرطبان یورطن صاتدی ده مونده توروغه کیلدی دیب ایتورلر دیدی * شیخ ابن الحاجب تمام قارتلغنده اسکندریه کا مدرس بولدی ندامت قیلوب ایتدی

ولما مضی فقری وایام فاقتی   وساعد دهری بالغنی نفد العمر

یعنی یاشلکمده فقیر ومحتاج ایدم ایمدی فقیرلکم ومحتاجلغم اوتدی حالا بایلق واوقاتم یخشی بولدی عمر اوتدی دیدی *

یکت لك عمری اوتوز یاشدان قرق یاش کا قدردر عربچه شاب دیرلر پیغمبر علیه السلام ایتدی (ما بعث الله نبیا الا شابا ولا آتی العلم عالما الا وهو شاب) چونکه قرقلارده آدم ننك تمام عقلی تولغان وقتدر * انس رضی الله عنه ننك روایتچه حضرت رسول ننك دنیادان انتقالی وقتنده مبارك ساچنده وصقالنده یکرمی بورتوك مبارك آق قللاری بار ایدی دیمش * عالم یکت نادان قارتدان مقدمدر * بعض بلغا دیمشلردرکه یکت لك عمرننك باکوره سیدر یعنی ترکلك میوه سی ننك حوشراعیدر یمش ننك لذتلیراکی وحوشراغی اوّل اولکورکانی بولغان شیکللی دخی ترکلك ننك لذتی یکت لك ننك اولنده در دیمکدر * عرب ننك شاعرلری وبلغاسی نثرلرنده ونظملرنده یکت لك ننك اوتوینه تأسف ایتکانلری کبك هیچ نرسه کا تأسف ایتمادیلر * یکت لك ننك ممدوح نرسه ایکاننه دلیل الله تعالی بنده لرین جنت کا جرد مرد ابن ثلاث ثلثین ایتوب کرتماکی کافیدر یعنی هر اوجماح اهلی اوجماحقه کرکانده اوتوز اوچ یاشار یکت صفتنده بولور * صقال آغارمق اینك اوّل ابراهیم علیه السلام غه واقع بولمشدر * الله تعالی حدیث قدسیده یاد ایتمشدرکه (الشیب نوری وانا استحی ان احرق نوری بناری) دیمشدر * پیغمبر علیه السلام ایتدی (البرکة مع اکابرکم) ابن عباسدان روایت قیلنمشدرکه برکت یاشده اولوغلارنکز بلاندر یعنی تجربه لی وکوب ایذکواش اوزه مداومت قیلغوچی اولوغ یاشلی کشیلر بلان مجالسه قیلمقغه تنبیه در اکابردن مراد هر نی قدر کچکنه بولسه ده علمی ومرتبه سی بولغان عالملردر ❊(حکایت)❊ پیغمبر علیه السلام غه ایکی کشی کیلدی برسی یاش برسی قارت کشی ایدی قارتدان مقدم اول یاش کشی

سوز باشلاب سویلاشه باشلادی پیغمبر علیه السلام (کبر کبر) دیدی یعنی یاننکده قارت کشی بارنك آندان مقدم نی اوچون سوز باشلاب سویلاشه‌سن قارتقه یول قوی آنکا تعظیم قیل دیب تعلیما تنبیه بیورمشدر * ابن الخطیب دیمشدرکه اوشبو روایتکا بناءً بر مؤمن اولوغ ننك قدرینی بلوب یاشی اولوغلغی اوچون آنکا توقیر ایتسه الله تعالی آنی قیامت کوننده قورقولاردان ایمین قیلور دیمشدر * انس رضی الله عنه پیغمبر علیه السلام دان روایت قیلورکه الله تعالی ایتدی عزتم وجلالم بلان ومخلوقاتم ننك منکا احتیاجی بلان قسم ایتارمن که من اسلام ایچنده ساچی وصقالی آغارمش بولغان قلمدن وجاریه‌مدن آلارنی تعذیب ایتماکا حیا ایتارمن دیب ایتدی دیب حضرت رسول یغلادی یا رسول الله نیك یغلادنك دیدیلار پیغمبر علیه السلام ایتدی سببی شولدرکه الله تعالی اول بنده‌لردن حیا ایتار والار الله تعالی دن حیا ایتماسلر یعنی قارت وساچی آق بولا توروب عاصی بولورلار وکناه قیلورلار دخی امتمدن شول کمسنه که سکسان یاشنه ایرشسه الله تعالی آنی جهنمکا حرام قیلور وجهنمکا قویماس وینه مؤمن بنده سکسانکا یتسه یر یوزنده الله تعالی ننك اسیری بولوب آننك دفترینه حسناتن یازار سیئاتن محو قیلور دیدی دیمشدر*

منقولدرکه بو امتدن مقدم کیلکانلر سکسان یاشنه یتماینچه احتلام بولماسلار ایمش* امام نخعی ایتدی بر کمسنه بر خلق اوزره دایم بولوب قرق یاشنه ایرشسه اولکونچه شول خلقده بولور اوزکارماس اکر اول خلقی اخلاق حمیده بولسه فبها ونعم واکر العیاذ بالله اخلاق ذمیمه بلان قرق یاشنه باصسه اولکونچه اخلاق ذمیمه اوزه بولوب اش مشکل بو صورتده فرصت قولده بار ایکان تیز توبه بلان چالشوب تصفیهٔ باطن غه طرشمق شرعا وعقلا واجبدر * سن دن برکنه کونلك اولوغ بولسه‌ده آنکا تعظیم قیل دیمشلر اولوغلار سوزیدر* براو قرق یاشنه یتوب محتاجلق کورماسه اولکونچه محتاجلق کورماس دیمشلر * عبد العزیز بن داود دیمشدرکه هیچ بر نرسه بلان وعظلانوب آکاه بولماغان کشی اسلامدان وقرآندان وقارتلقدان وعظ ونصیحت آلسون چونکه اسلامده احوال اخرویه‌کا اعتقاد باردر قیامت حاللرین اعتقاد ایتکان کشی البته اوامرکا امتثال ایتوب نواهیدن اجتناب ایتار وقرآن دخی دنیا سلامتلکی وآخرت سعادتلکی نی نرسه بلان حاصل بولور آنی ناطقدر وقارتلق وساچ آقارمق اجل ننك یاقنلغنه علامتیدر ایمدی بولاردان آرتوق واعظ وناصح بولورمو ✪(حکایت)✪ بر کشی بر مرأه حسناغه یعنی جمال ایاسی وکوزال خاتونغه یولوقوب ای حسنای جهان اکر زوجنکز بولسه الله تعالی سزکا مبارك ایتسون اکر زوجنکز بولماسه منکا بلدرنکز دیب اوزی ننك آراده‌سی بارین

اشارت قیلدی اول خاتون ایندی فهم ایندم که منی تزوج ایتماکا نیتنکز باردر اول کشی ایتدی بلی باردر خاتون ایتدی ظاهرا من ده حسن وجمال کوره سن لکن ساچلرمنی آق باردر دیدی اول کشی مونی ایشتکاچ همان آطی ننك جوکانن تارتوب کیتوب بارغان وقتنی خاتون ینه ایتدی یوق آق یوقدر لکن سنکا بلدرمك درکه سننك من ده کریه کورکان نرسه نك بار بولغان شیکللی من هم سن ده کوروب اعراض ایتماکنی سنکا بلدرمك اوچون بیله دیمش ایدم دیب اوشبو بیت نی اوقودی

اری شیب الرجال من الغوانی　　بموقع شیبهن من الرجال

یعنی ایرلر پاك دامن خاتونلارننك ساچی آقلغین کریه کورکان شیکللی خاتونلار دخی ایرلرننك ساچی وصقالی آقلغن کریه کوررلر دیمکدر * عربلر ساچی آغارا باشلاغان کشی حقنی (لیله عسعس وصبحه تنفس) دیرلر *

الا ان شیب العبد من نقرة القفا　　وشیب کرام الناس شیب المفارق

یعنی اکاه بول عبدننك آقلغی جیلکا چوقورندان باشلار وحرمتلو آدملرننك باش توبه سندن آغارا باشلار دیمکدر مونی عبد لفظی کریم مقابلنی استعمال قیلنغانغه کوره ترجمه ایاسی لئیم وحسیس وغبی معناسین آلمشدر فافهم * کمال درجه سنی بولغان عقل ایالاری ننك انقلاب زماندان وکردش فلکدن قایغو وکویونوچلری ارتوق وکوب بولغانلقدان ساچلری باشلکده راك باش اورتاسندان آغارا باشلار (کما قیل ان الغموم علی قدر الهمم) اما غبی واحمقلارننك نقصان علملرندن ناشی قایغودان آزاد بولقلاری حسبنچه ساچ آغارمقی طبعی بولوب جیلکا چوقورندان آغارا باشلار دیمکدر　شاعرننك مرادی بیله در

اذا تنازع الشیب الشباب فاصلتها　　لسیفهما　　فالشیب　　غالبه

یعنی قاچانکه قارتلق ویکتلك منازغه قیلوشوب جنك ایتوشکانلرنده قارتلق کیلوب کورنکاچ قلچلاری بلان حمله قیلوشدیلار یعنی آق توکلر قارا توکلر آراسنی کورنکاچ آق توك البته قارا توككا غالب بولور دیمکدر حاصلی قارتلق یاشلك نی بترور قارالارنی آغارتور کرچه بعضلر اوّل باشنی راق اسکاك بلان یولوقلاب یورسه لرده بارا تورغاچ آق غالب بولمای نی چاره دیمکدر *

التوبة تقول الشباب مرحبا واهلا　　وتقول للشیخ نقبلك علی ما کان فیك

یعنی بر کمسنه سوکان آدمنی کورکاچ آننك کیلکاننه ممنون بولوب خوش کیلدنك صفا کیلدنك دیب اکرام قیلغان شیکللی توبه دخی یکتکا یعنی یاش کشی کا اهلا ومرحبا سنی قبول ایتدك دیر　وقارت کشی کا ایتورسنی قبول ده ایتماس ایدك آق صقالنکا وضعیف لکنکا شفقة سنی قبول ایتدك دیر دیمکدر که یاش کشی هوا وهوسینی اجرا قیلماغه یرنی ایکان قویوب توبه ایتسه آننك توبه سی

کرچه

کرچه اعلادر اما قارت‌ننك توبه‌سی امر ضروری‌غه مبنی بولمق جهتندن
ادون بولور * علی بن ربیع

کبرت ودق العظم منی وعقنی   بنی وزالت عن فراشی العقائد
فاصبحت اعشی اخبط الارض بالعصا   تقودتنی بین البیوت الولائد

یعنی قارتایدم سویاکلرم قوتدن قالدی ونچکاردی وبالالارم سوزمنی طنکلاماس
بولدی‌لار ومنکا عاصی بولدیلار یاش جاریه‌لارم توشاکمدن زایل بولدیلار بو حال
بلان من ایرته‌کیچ کوزم کورماس تایاق بلان قارمالاب یوروب ومنی کیچکنه
قز بالالار وکیچکنه‌جاریه‌لار بابای دیب ایوم ایچنده بولمه‌دن بولمه‌کا یتاکلاب یورتورلر
بو حالده اش‌کا کوش‌کا یاراماس بولدم قارتایدم دیمکدر * امام احمد بن حنبل
رضی الله عنه ایتدی یکتلکنی بر نرسه‌کا اوحشاتمادم مکر جینکم ایچنده بر نرسه
بولوب‌توشروب جویغان کبك بولدم دیدی * ساچ وصقالن بویاغانلار حقنده

تسود اعلاها وتائبی اصولها   ولیس الی رد الشباب سبیل

یعنی توکلارنك اوچین بویی‌سن قارالتاسن لکن اول توکلرننك توبلری بویاودان
اباقیلوب آق‌لق‌ظهور ایتار ساچنکا وصقالنکا بویاو سورتمك بلان یاش بولماس‌سن
بوشقه زحمت چیکمه دیمکدر * قنا یاغونمق کوزکا باش آغریسنه فایده جماع‌کا
قوت ایمش *
حضرت حسن رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که قیامت کوننده آدملرننك
ثوابلیراغی اوزون عمرلی بولغان مؤمندر * پیغمبر علیه السلام بیورمشدر که
(الا انبئکم بخیارکم قالوا بلی یا رسول الله قال اطولکم اعمارا فی الاسلام اذا
سددوا) یعنی اکاه بولونکز سزلرکا خبر بیرایم‌می که سزلرننك ایذکولرنکز کملردر
بلی یا رسول الله خبر بیرسنه دیدیلر پیغمبر علیه السلام ایتدی ایذکولرنکز
شول کمسنه‌لردرکه اسلام ایچنده توغریلق بلان عمرلرین قارتایتدیلار دیدی *
معلوم اولا که یاوروپا کتابلارنده آدم‌ننك عمر طبیعی‌سی ایکی یوز یل دیب کورنه‌در
مثل کیتورکانلاری یوزدن یوز آلتمش یوز یتمش یل‌غه قدر ذکر قیلنغانلاری
بار اما آلارننك استقرا وتتبع‌لری یاوروپا اهالیسی حقنده‌در اهل اسلام مونی
کوبراك بلکانلر ایدی * ابن الخطیب دیمشدرکه (زعموا ان تبع الفزاری کان
من المعمرین) یعنی علما دیمشلردرکه تبع بن تبع فزاری کوب اوزاق عمر ایتکان
کشی ایدی برکون مذکور تبع خلفاء بنی امیه‌دن بر خلیفه مجلسنه کردی اول
خلیفه آننك عمرندن سؤال قیلدی یعنی کوب‌مو یاشادنك دیدی تبع ایتدی
فترت زماننده ایکی یوز یاشامش ایدم زمان جاهلیتده یوز یکرمی یل عمر ایتدم
آندان صونك اسلامده التمش یل ترکلك قیلدم بوباری اوچ یوز سکسان یل

بولور آندان صونك خليفه اننك اوتكان عمرين واوتكان عمرنك نى واقعه‌لر كوركانن صوراشدى تبع ايتدى تانك آتدى ده‌كيچ بولدى دنيانى سريع الزوال كوردم ودنيانك آدملرين كوردم كه تارقالغان مالنى جيوچيلاردر وجيولغان مالنى تارقاتوچيلاردر يعنى بعض‌سى صاران ممسك وبعض‌لرى مسرفدر وكوچلى‌سى ظلم ايتار وضعيفلرى مظلوم بولور كيچكنه‌لرى اولغايور واولوغلارى قارتايور تريك‌لر اولر قورصاقدا غيلارى توغار جمله‌سى بارغه سويونورلر يوق‌قه كويونورلر كوردم آدميلر اوشبو حالدن خالى توكلدر ديدى* ابن الجوزى قولنچه حضرت ادم عليه السلام دنياده منك يل اوغلى شيث توقز يوز يل اوغلى مهلايل سكز يوز توقصان بش يل اوغلى يرد توقز يوز آلتمش ايكى يل اوغلى ادريس اوچيوز آلتمش بش يل اوغلى متوشلح توقز يوز آلتمش يل عمر سورمشلردر* عبد الله ابن عباس روايتنچه نوح عليه السلام منك دورت يوز ايللى يل تركلك قيلدى * حضرت لقمان‌ننك عمرنك اختلاف باردر بعض‌لر منك يل وبعض‌لر اوچ منك بش يوز يل ياشامشدر ديديلر* معلوم اولاكه عرب آراسنك يوز يكرمى ياش‌كا بارغان كشينى عمر طبيعى‌كا ايرشدى ديلر يعنى اوزاق عمر ايتكان‌كا حسابلامايلار يوز يكرميدن اوتكان‌نى معمر ديرلر يعنى اوزاق عمر ايتمش كسنه‌در ديرلر* سطيح ديكان كشى بنى ذيب قبيله‌سندن بولوب اوزاق ياشاماكندن غيرى تننك سوياكى يوق ايدى ديب قاموسك مذكوردر * مذكور سطيح عرب‌ننك كاهنلرندن ايدى بش يوز يل تركلك قيلمشدر يورغان غه صالوب كوتاروب يورورلر ايدى ديب منقولدر* ودخى اسلام عهدنك بولغانلاردان اكثم بن صيفى اوچ يوز آلتمش ياشامشدر بو اكثم حكماء عربدندر * ودخى حكماى عربدن قيس بن ساعك آلتى يوز يل معمر بولمشدر مذكور قيس بليغ وحكيم ايدى پيغمبر عليه السلام دنياغه كيلماس بورون نبوتن خبر بيروب تصديق قيلمشدر قاموسك مذكوردر* ودخى شاعر بليغ ابن ربيعه يوز يكرمى ياشك اسلام غه ايرشمشدر* وينه دريد بن الصمة ديكان عرب يوزيتمش ياشنه يتوب حتى قاشلارى كوزين قابلامش ايدى پيغمبر عليه السلام زماننك بار ايدى اما اسلامغه كيلمامشدر * بعثتدن مقدم حكماى عربدن بولغان كشى ذو الاصبع يوزيتمش ياشنك بولمشدر* عدى بن حاتم الطاى ايكيوز يكرمى يل ياشامشدر * زهير بن حبان دخى ايكيوز يكرمى يل ياشامشدر * ودخى عبد المسيح بن نفيل اسلامغه ايرشمشدر اوچ يوز يكرمى ياشنك وفات بولمشدر * ابن الخطيب ديمشدركه سكز يوز يكرمى توقز سنه‌سى صفر الخيرده مغرب جانبنك سير ناحيه‌سى اهلندن بر كشى‌نى كوردم اوزمده خاتونمده يوزقرق ياشنده ديب خبر بيردى كوردم كه غايت قوتلى ايدى

وآتاسی دخی سلامت ایدی اوغلندان هم قوتلیراك ایدی کوردم دیمشدر* ودخی ابن الخطیب دیمشدر که ابن الجوزی ننك مختصرنی کوردم که اوزاق عمرلیلردن بری دخی ابن ابی الدنیا دیب معروف عثمان بن الخطاب در حضرت علی دن حدیث روایت قیلمشدر بغدادقه کیلکاچ علما تصدیق ایتمادی دیمشدر * محمد بن احمد ایتدی ابن ابی الدنیاننك اوزندن ایشتدم که ابی الدنیا ایتدی من حضرت ابوبکر رضی الله عنه ننك خلافتنی دنیاغه کیلدم حضرت علی خلیفه بولغاچ آتام بلان شهرمزدن چغوب حضرت علی نی کورماکا کیتدك ایدی کوفه کا یاقنلاشقان یرمزده صوومز بتوب صوسزلقدان هلاك درجه سنه یتدك آتام قارت کشی ایدی ایتدم ای آتام سن مونده توروب تور باروب صوازلایم دیب کیتدم آتام قالغان یردن بیك یراق، توکل ایدی برچیشمه کوردم یاننده قیوسی بار صو آنده جیولور ایمش همان ایچوب دخی کیومنی صالوب غسل ایتدم آندان صونك آتام یاننه کیلوب ای آتام سیونوچ صونابدم دیب آتام بلان اول صو یاننه کیتدك لکن ایکنچی بارغانده اول صونی تابمادق آخر مأیوس بولدق آتام عاجز بولوب حرکتدن قالدی شونده وفات بولدی آتامنی دفن قیلغاندان صونك من کوفه کا عزیمت قیلدم کوفه کا باروب حضرت علی نی کوردم صفین صوغشنه کیتماکا حاضرلنوب آطنه ایار قویوب تورور باروب اوزانکیسین توتوب توردم حضرت علی آطلاندی حالمنی صوراشدی حالمنی ایتدم وچیشمه قصه سین سویلادم حضرت علی ایتدی اول بر صودر که آنی اچکان کشیلر اوزاق عمر ایتارسنکا سویونوچ در عمرنك اوزون بولور دیدی * مذکور محمد بن احمد دیمشدر که ابن ابی الدنیادان حدیث روایت قیل دیب التماس قیلدم وانکا ملازمت ایتدم حضرت علی دن اون بش حدیث روایت قیلدی مندن غیری کشی اول حدیثلرنی آندان ایشتمادی دیمشدر وبغداده آندان روایت قیلنغان اوچ حدیثدر بری بودر (قال سمعت عن علی ابن ابی طالب رضی الله عنه انه یقول قال رسول الله صلی الله علیه وسلم کل موذ فی النار فلا تؤذونی) در لکن اوشبو حدیث جامع الصغیرده باری (کل موذ فی النار) در مناوی ننك تحقیقی اوزه (کل ما یؤذی من سباع وحشرات یکون فی نار جهنم عقوبة لاهلها او اراد کل من اذی الناس فی الدنیا یعذبه الله تعالی بنار الاخرة) دیب شرح ایتمشدر ابن ابی الدنیا هجرت ننك اوچیوز یکرمی یدیسنده اوز شهرینه قایتقانده وفات ایتمشدر*

(روضه)

نوم * رؤیا * فال * عرافت * قیافت * کهانت * طیرة * عادات * یعنی یوقو*

توش* يوقوسزلق * فال‌لنمك ويورامق* كاهنلك* وباغو چيلق * شوملانمق * نجوم علمی * عرب‌لرننك جاهليت عادت‌لری وحالا اوزه‌زده عوام عادتلری * ابن عباس رضی الله‌عنه‌دن روايت‌قيلنمشدركه پيغمبر عليه‌السلام ايتدی (اشرف امتی حملة القرآن واصحاب الليل) ديدی يعنی منم امتم‌ننك شريفراكی حمله‌ء قراندر حافظلردر وقرآن اوقغوچيلاردر وتونله اوياغ تورغوچيلاردر ديمكدر* سليمان عليه‌السلام‌ننك آناسی ايتدی ای اوغل كوب يوقلاوچان بولما زيراكه كوب يوقلاغوچيلار قيامت كوننك فقيرلاردر يعنی ايذكو عمل‌لری آز كشيلر جمله‌سندندر* كوب يوقو هلاكلك كيترور وعمرنی كيمو تور آدمنی نكسلاندرر كوب آشامق كوب سو يلامك كوب يوقلامق آدمگا ضررلی نرسه‌لردر (من لزم الرقاد حرم المراد) حكيملر سوزيدر * دخی ديمشلردركه عمر حيات بلان وفات آراسنك واسطه‌بولنمشدر يعنی حيات او ياغلق دروفات يوقودر اكر براو وفاتن حياتنه كرتسه يعنی يوقونی او ياولق‌فه آلوشدرسه تحقيق اول كشی ظفر تابدی ديمشلردر*

ولیلك شطر عمرك فاغتنمه   ولاتذهب بشطر العمر نوما

جای كونی ضحی وقتنده يوقلامق صالقونلانور قش كونی جلوتور * آورايمق يعنی يوقو باصمق‌ننك سببی كوب ايچودن‌در كوب ايچوننك سببی كوب آشاودادر * مكحول رضی الله عنه ايتدی اكر براو يوقلاماغه توشاكنه كرسه شول كون قيلغان‌عمل‌لرين واشلرين فكرقيلسون مثلا براو توشاكنه باردی‌ده ياتدی آنی مونی فكرلامادی شول كون ايذكو عمل قيلغان بولسه حمد ايتمادی وشكر قيلمادی ياوز عمل قيلغان بولسه استغفار وتوبه‌قيلمادی بو كشی شول سودا كارغه اوخشاركه صاتو ايتدی خراجات توتدی مايه‌سين فايداسين حسابلامادی اوزی‌ننك بولكانن‌ده سيزمی قالدی * پيغمبر عليه‌السلام ايتدی سحر وقتنده كوركان توش توغری كيلور ينه بر حديثك كيلدی كوندز كوركان توش حقدر چونكه الله تعالی منگا كوندز وحی قيلدی ديدی * امام جعفر الصادق ايتدی قيلوله‌ده كوركان توش حق بولور ديدی * معروف كرخی ايتدی توشمده كوردم من اوجماحقه كركان ايمش من اوجماحك برسرای كوردم مجلسلری توشالمش پرده‌لری صالونمش ولدانلاری خذمتگا طيار بولمش بوكم اوچون ديب صورادم ايتديلر امام ابو يوسف اوچوندر ديديلر* نی سببلی مونكار مستحق بولدی ديدم ايتديلر خلققه علم اوكراتكان اوچون وخلق‌ننك اذاسنه صبر ايتكان اوچون ديديلر* ابو الحسن ايتدی توشمده ابو منصور ماتريدی‌نی كوردم ايتدی يا اباحسن الله تعالی هيچ عمرنده نماز اوقوماغان برخاتونی مغفرت قيلدی ديدی نی سببلی مغفرت قيلدی ديدم ايتدی اذان طنكلاغان اوچون ومؤذنگا اجابت قيلغان اوچون

دیدی ❁(حکایت)❁ زمعه بن صالح اوزون تونلرده تماما نماز وعبادت بلان مشغول بولوب سحر وقتی یتسه اهل وعیالن

یا ایها الرکب معرسونا اکل هذا اللیل ترقدونا

دیب ندا قیلوب اویغاتور ایدی اهل وعیالی دخی اورونلارندان سیکرشوب توروبلار ایدی درحال طهارت آلوب بارچه‌سی عبادت بلان مشغول بولورلار ایدی ودخی (عند الصباح یحمد القوم السری) مصراعسنی ندا قیلور ایدی که ضروب امثالدن بر بیت در آخرغی مصراعسی (وینجلی عنهم غیابات الکری) در معناسی اوشبودر کیچ وقتنده سیر وحرکت قیلغوچی یولچیلار ایرته بلان مقصود مقاملارینه یتوب راحت حاصل بولغاچ کیچ سیر قیلوب مشقت چیککانلرین اونوتوب مدح قیلنورلار ای معرسلر یعنی بوتون کیچ بو ینچه سفرده یوروب کیچنک آخرنده استراحت اوچون توقتاب ینه ایرته بلان توروب کیتوچیلر یعنی ای عمرننک مسافتن قطع قیلوب آخرت کابارغوچی کمسنه‌لر کیچدن طانک آتقونچه یاتوب تمتعات فانیه‌کا چوماقنکز سزکا لایقمیدر بلکه شاءننکز امور ضروریه مقداری بلان کفایه‌لنوب عبادت حقده دوام بولمقدر دیمکدر * دیمشلردرکه ضحی وقتده یوقلامق آوز ایسن اوزکارتور یعنی اوزغه بدبوی حاصل ایتار وفلج علتی ایراث ایتار اوشبو معناده

الا ان نومات الضحی تورث الفتی خبالا ونومات العصر جنون

الا ان بین الظهر والعصر نومة لها عند ارباب العقول فنون

یعنی اکاه بولغل که ضحی وقتنداغی یوقو العیاذ بالله فلج علتی پیدا قیلور ایکندی وقتنده یوقلامق دیوانه‌لك کیترور لکن اویله بلان ایکندی آراسنده بولغان یوقو اوچون ارباب عقول‌ننك تجربه‌لری قاشنده فواید بدنیه فنلری باردر دیمکدر * عرب طائفه‌سی ضحی وقتنده یوقلاب یاتقان خاتونلارینه ای یالقاولار ومقصودلارین وحاجتلرین جویغوچیلار دیب اویغاتورلار ایمش * عرب‌ننك هر برکلمه‌سی تورغانی حکمتدر تاءمل ثم تاءمل * فصحاء عرب آراسنده ضحی یوقوسی (نومة الحرقا) قیلوله یوقوسی (نومة الخلق) بعد العصر یوقو (نومة الحمق) دیب تسمیه قیلنور ایمش قیلوله یوقوسی‌ننك جوازینه حدیث مرویدر پیغمبر علیه السلام (اقیلوا فان الشیطان لایقیل) دیمشدر * بعد العصر نومة الحمق دیمك‌ننك حکمتی اول وقت ایسرکلر یوقلای تورغان وقت ایمش ❁(حکایت)❁ ودخی (نوم عبود) دیرلر ضرب مثلدر سببی بودرکه عبود اسملی کوب یوقلاوچان برقارا قل ایمش حتی توتوش برجمعه یوقلاغانی مرویدر اول قارا قل برکون اهل وعیالنه من تماوت ایتایم یعنی اولکان بولوب یاتایم منکا ندیه ایتنکز یعنی واویلاه دیب

فریاد قیلنکز نی کیفیتده بولا ایکان بلایم دیب صوزولوب یاتدی درواقع ندیه ایتدیلر کوردیلر هیچ قوزغالماس که حقیقة وفات بولش ایمش * شول جهتدن آور یوقولی کسنه‌لر حقنده ضرب مثلدر *
معلوم اولا که نوم ویوقو دیکانمز جکرده بخارننك اجتماعندان بولغان بر حالتدر دیدیلر ایمدی اوشبو یوقو حالتنده جمهور اطبانننك بیاننه کوره توش دیکانمز اخلاطار بعه‌دندر وبو دخی اخلاطننك مزاجی وقوتی مقدارنچه بولور بس آدم‌ننك صفراسی غالب بولسه توشنده دریالار صولار جلغه‌لار واوزینی صوده یوزار وبالق توتار کورور واکر مزاجنده سودا غالب بولغان بولسه یوقوسنده قبرلر چوقورلار وکفنلی میتلر ویغلامق وهر تورلو قورقولی توشلر کورور واکر قان غالب بولسه ایچملك وچچك وانواع اویون وتورلو توسلی قماشلار کورور * وعند التحقیق رؤیاء صالحه حدیثلرده کیلکان روشچه نبوتننك یتمش اولو شندن بر اولوشی در پیغمبر علیه الصلوة و السلام وحی الهی نی رؤیای صادقه بلان باشلادی * اما هر بر کورکان توشنی کشی کا سویلارکا یاراماس توش ایکی نوع اوزره بولوب بر نوعسی شوندایین توشدر که نی صورتده واقع بولسه بعینه شول صورتده ظهور ایتار وبر نوعسی دخی تأویلکا موقوفدر که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم توشنده بر نیچه قصرلار کوروب بوکم اوچون دیب سوال قیلغانده ابوجهل‌ننك‌دز دیب جواب بیردیلر ابوجهل بلان جنت‌ننك نی مناسبتی باردر که ابدا ابوجهل جنت‌کا کرماس دیدی بوتوش اوزرینه ابوجهل‌ننك اوغلی عکرمه رضی الله عنه مسلمان بولوب حضرت رسول‌ننك حضورینه یوز سورکانده ایمدی جنتده کورکان قصرلارم مونننك اوچوندر دیب تأویل قیلدی بو ایکنچی نوعسی‌در * وکذلك حسین بن علی رضی الله عنه حقنده پیغمبر علیه السلام بر آلات حضرت حسین‌ننك قانن یالاغانن توشنده کوروب حسین شهید بولسه کیراك دیب تأویل قیلمش ایدی واقعا ایللی یلدان صونك بیله واقع بولدی * ودخی پیغمبر علیه السلام ابوبکر رضی الله عنه‌کا ایتدی یا ابابکر من توشمده کوردم که سن من بر باصقچدان منار ایدك سن مندن ایکی درجه یاریم آرتده ایدنك دیکاندن صونك ابو بکر رضی الله عنه یا رسول الله من جنابنکردن صونك ایکی یل یارم اوتکاچ انتقال قیلورمن دیب تأویل قیلدی واقعا شولای بولمشدر * وینه منقولدر که امام شافع حضرتلری‌ننك والده‌سی حامله ایکان مشتری یولدوز بطنندان طلوع ایتوب مصرغه تابا آطولدی وآنده متفرق بولوب هر بر شهرکا وقریه‌لرکا برار قطعه‌سی توشدی آندان بر عالم اوغل توغوب علمی کوب دیارلارغه منتشر بولوق بلان تأویل قیلنمش ایدی بیله واقع بولدی *

وحکیملر

وحکیملر دیمشلردرکه نوم ویوقو دماغ کا آشقان بخارننك رطوبتندن دماغ ننك
اعصابنك بولغوچی رخاوةدن ناشی حواس ظاهره بالکلیه ادراکدن قالور بو حیثیتدن
مطلقا حیوان غه عارض بولغان بر حالتدر دیب تعریف ایتمشلردر * بعض حکیملر
دیمشدرکه اوشبو روح انسانی علوی اوشبو جسم سفلیده اصلاح نفس وجلب
منفعت ودفع مضرت امورنده مشغول بولغانلقندن مادامکه اویاودر واویاو حالنك در
اول وقتك روح جسم ایچنده محبوسدر قاچانکه آدم یوقلاسه شغل حبسندن اطلاق
قیلنوب مسکن اصلیسی بولغوچی عالم ارواح کا کیتار وآنده ارواح لارغه ملاقات
بولور وعالم شهادتده مشاهده ایتاچك حاللرین اول عالم علوی ده مثاللری بلان
مشاهده قیلورکه تعبیر رؤیاده سر بودر * ایمدی اکر سالك ومجاهد مذکور
نوم واستراحتدن هجرت قیلسه یعنی یوقونی تمام قالدورسه ارکان اربعه که ترابیة
مائیة ناریة هوائیة در بولار محو قیلنمق بلان قلب حجابلاردان عاری بولوب بو وقتك
عالم ملکوت کا قلبی بلان نظر اینوب رب مقدس کا مشتاق بولور ومنه التوفیق *
ودخی بعض وقتده توش ایکنچی سببلردن واقع بولور مثلا اویاو چاغنده کورنکان
محسوس ننك صورتی خیالده قالوب یوقوده حس مشترك کا انتقال ایتمك بلان بولور
مزاجنده صفرا غالب بولغان کشی ننك یوقو وقتنده قوت متخیله سی صاری توسلی
نرسه لر وقان غالب بولغان کشی قزل نرسه لر وسوداسی غالب بولغان کشی
قارا نرسه لر وبلغم غالب کشی آق توسلی نرسه لر کورور وطبیعتنك حرارت بولغان
کشی اسی صو اوط مونچه کبك نرسه لر کورور * اما مکاشفه دایما صادق بولور
زیرا که مکاشفه حالی روح ننك غواشی وتعلقات بدندن تجرد حالنك مغیباتنی مطالعه
ومشاهده سندن عبارتدر * وکشف مجرد که حکماننك مشاهده جزئیه دیکانلری اوشبودر
اوشبو کشف مجرد روحننك بصیرتندندر که توشك تاوشلار ایشتمك کا واسطه ینه
روحدر ❁(حکایت)❁ بغدادده سؤال وطلب ایشکن بیکلاب توکل کا بیل باغلامش
بر درویش بار ایدی لکن بر کون بر لقمه طعام کا محتاج بولوب بالضرور سؤال کا
نیت ایتدی ینه پشیمان بولوب مونچه زمان الله تعالی کا توکل قیلوب عبادت
ایتدم ینه اول عهدمنی بوزدم دیب صبر ایتدی ویوقوغه باردی یوقوسنك هاتفدن
بر طاوش فلان برده برصاری بوز پارچه سنك فلان قدر آلتون باردر باروب
آل جاجتنکا صرف قیل دیب ایشتوب اویغاندی اول برکا باروب مذکور صفت
اوزره تابدی ❁(حکایت)❁ مکه مکرمه ده مجاورلردن بر درویش بغدادده تورغوچی
بر دوستی ننك وفاتن ایشتوب ذکر بلان مشغول ایکان واقعه سنك اول دوستینی
بغداد اورامنك کوردی حتی بغدادده تیمورچیننك چوکوچ تاوشلارین ایشتدی
بو واقعه سندان آینوغاچ کونی بلان ساعتی بلان دوستلارینه خبر بیروب وهم

تیمورچیننك چوکوچ آوازین ایشتکانن حمر بیروب تجسس وتفتیش قیلغان ننك صوتکنك کما هو بغدادده بیله واقع بولش یعنی دوستی وفات بولماغان اول حین ده تیمورچیلر اورامنده کیزکانی کورنمش ایمش دیمش * ایمدی بو مشاهدلرنی روءیای صادقه تسمیه قیلنور نبوتدن بر جزء بولغان روءیا بودر * ابن مسعود رضی الله عنه ننك روایتی اوزه پیغمبر علیه السلام ایتدی (من رأنی فی منامه فقد رأنی حقا فان الشیطان لا یتمثل بی) دیدی بر کمسنه منی توشنده کورسه تحقیق منی کوردی زیرا شیطان منکا متمثل بولا آلماس دیمکدر محدثین لرننك بیاننه کوره شمائلندن غیر صفتده کورنسه ده حضرت رسولدر مثلا حضرت رسولنی آق صقاللی کورسه ❁(حکایت)❁ قدیم عرب پادشاهلارندان ربیعه بن نصر لخمی بر قورقولی توش کوروب معبرلرنی جیوب توشی ننك تاءویلن صورادی ارکان دولت ایتدی بر توش ننك تاءویلن سطیح بلور دیدیلر بس سطیح نی کیتورتوب من بر توش کوردم منی بیك قورقتدی اکر نی توش کورکانمنی بلسانك تاءویلن دخی بلورسن دیدی سطیح ایتدی (رأیت جمجمة خرجت من ظلمة وقعت بارض نعمة فاکلت منها کل ذات جمجمة) دیدی یعنی سن بر آط کوردنك اول آط مغرب طرفندان چقدی ونعمت یرینه توشدی یعنی برکتلی یرکا یمن کا وجزیرة العرب کا کیلدی همان جمجمه لی نرسه لرنی اشاب بتوردی دیکاچ ملك ایتدی هیچ بر خطا ایتمادنك توشم ننك عینن سویلادنك تاءویلی نیدر دیدی سطیح ایتدی (لیهبط ارضکم الحبش ولیملکن ما بین ابین وجرش) دیدی یعنی موننك تعبیری شولدر که مملکتنکزکا حبش قومی هجوم ایتوب ابین وجرش بلان محدود مملکتنکزکا مالك بولورلار دیدی ملك ایتدی بو واقعه قای زمان بولور منم سلطنتمده می یاکه صونکمی بولور دیدی سطیح ایتدی سلطنتکز زمانندان صونك آلتمش یتمش یل اوتکاچ کیلور وآنده مقاتله واقع بولوب اهالیسی مملکتدن قاچوب چغارلار دیدی ملك ایتدی آلاردان صونك یمن مملکتنه کم مالك بولور دیدی سطیح ایتدی ارم ذی یزن اسملی ملك عدن طرفندان ظهور ایتوب عسکر بلان کیلور یمن ده بر احدنی قالدرماس دیدی ملك ایتدی آخر یمنده سلطنت قالورمی یوقمی سطیح ایتدی سلطنت منقطع بولور آندان صونك ملك ایتدی سلطنت نی کم قطع قیلور سطیح ایتدی (نبی زکی یاءتیه الوحی من قبل العلی) یعنی الله تعالی جانبندن وحی بلان کیلکان نبی قطع قیلور ملك ایتدی اول نبی قایسی نسلدندر سطیح ایتدی عدنان سلسلهء نفیسه سندندر وآخر زمانغه قدر ملك اوزی وامتی بولور ملك ایتدی زمانه ننك آخری وغایتی بارمیدر سطیح ایتدی های های نیك بولماسون زمانه ننك آخری بر کوندر یعنی قیامتدر که آنده مخلوقات

جیولوب وحشر قیلنوب دنیاده ایدکو بولغانلار آننك سعادتده ویاوز بولغانلار عذابك
بولورلار دیدی آندان صونك ملك ایتدی بو خبر بیرکاننك حقمیدر وقیامت
دیکاننك حقمیدر دیدی سطیح ایتدی (والشفق والقمر اذا اتسق انما نباءتك
به حق) یعنی شفق وقمر بلان قسم ایتارمن که تحقیق سنکا خبر بیرکانم حقدر
دیدی آندان صونك ملك سطیحننك تاءویلن ایشنکاچ ینه شق دیکان بر کاهن نی
چاقرتوب صورادی اول دخی سطیح کبك تاءویل قیلدی * سطیح بش یوز یل
یاشامش در معمرلر قطارەسنه یازلمش ایدی ❁(حکایت)❁ امیه بن عبد الشمس
بلان هاشم بن عبد مناف عادتلاری اوزره شرفده مفاخرەکا توروب بو دعواده
قایسمز او ستکاچقسه مکەده قاراکوزلی ایللی تودبوغازلاب فقیرلرنی اطعام ایتمك
اوزه سوز قویوشوب خزاغی دیکان کاهن کا باروب حکم کاتور وشماقچی بولدیلار
لکن بو شرطمزنی کاهن کا بلدرمامز دیب یانلار ینه دخی بر آز آدملر آلوب کاهن
خزاغی غه باروب سویلادیلر وایتدیلر بز بر خصوص اوچون اوز آرامزده
سوز قویوشوب لکن سن دن یاشرمك شرطی بلان کیلدك اکر اول یاشرون اشمزنی
بلسانك سنی اکر بلماسنك عیری کشینی حاکم ایتارمز دیدیلر کاهن ایتدی سز
شولای بولای شرط ایتمش سز دیب تمام آلارننك کونکللرنداکی یاشرونننی ایتوب
بیردی آلار ایتدی ایمدی قایسمز اشرف مز دیدیلر کاهن ایتدی (والقمر
الباهر والکوکب الزاهر والغمام الماطر ومابالجو من طائر وما اهتدی بعلم مسافر
لقد سبق هاشم امیة الی الماءثر اولامنه وآخر) یعنی اوشبولار بلان یمین ایتارمن که
مکارمده اوّل وآخر هاشم بن عبد منافدر که امیه بن عبد الشمس نی میدان شرفده
سبقت ایتمشدر دیدی آندان صونك عبد مناف اول تودلرنی آلوب وذبح قیلوب
مکه خلقین اطعام قیلدی وامیه انفعالندان شامغه کیتوب اون یل مقداری آنده
تورمشدر بنی هاشم قبیله سی بلان بنی امیه قبیله سی آراسنده واقع بولغان عداوتننك
سببی اوشبودر دیب منقولدر * موندان صونك دخی بر حکایت عتبه بن ربیعەننك
قزی هند فاکه بن مغیرەننك نکاحنده ایدی اوشبو فاکه قریشننك بایلارندان
بولوب خانه سندن آیروم خلق اوچون بر ضیافت خانه سی بار ایدی خلق اذنسز
دایم حاضر طعامنی کروب آشارلار ایدی برکون اوشبو ضیافتخانه سنده براوده یوق
ایدی فاکه زوجه سی هند بلان باروب اوتورغان وقتده قضاء حاجت اوچون فاکه
طشقه چقغان آراده برکشی طعام آشامق قصدی بلان خانه کا کردی کوردی هند
یالغوز اوطرور موننده خاتون قز بار ایکان دیب چغوب بارغان وقتده فاکه طشدان
کیلوب کرکانده کوردی برکشی خانه سندن چغوب بارور هند یاتقان ایدی آیاغی
بلان تیبوب اویغاتدی موندان کم چغوب کیتدی دیب آچیغلانوب صورادی هند

ایتدی من مونك كشینی كورمادم یوقلاغان ایمش من سن اویغاتدنك دیدی اما
فا كه سوءظن قیلوب (ارجعی الی بیت ابیك) یعنی بار آتانك ایوینه قایت تعبیری
بلان طلاق قیلدی خلق آراسنده هند حقنك سوزلر بولوب آتاسی عتبه ایتدی
ای قزم خلق سننك حقنكده سوزنی كوبایتدی اكر فا كه ننك كمانی راست بولسه
بر حیله بلان آنی اوتورتایم تا كه خلق ننك سوزی كیسولسون اكر باطل كمان
قیلغان بولسه یمن كاهنلرندن بری ننك یاننه كیتوب حكم كا تورایق تا كه اول كمان
قیلغان اشدن سننك پاك بولماقنك میدانغه چقوب بدناملقدان خلاص بولایق
دیدی هند ایتدی والله فا كه سوزنده راست توكلدر دیدی عتبه ایتدی ای
فا كه قزمنی بر اولوغ قباحت بلان تهمت ایتدنك یمن كاهنلرندن برینی حاكم
ایتایك دیدی فا كه راضی بولوب بنی مخزوم قبیله سندن برنیچه كشی دخی بنی
عبد مناف دان بر آز جماعت آلوب وهند دخی برنیچه خاتون بلان یمن یولنه روان
بولدی لار یمن كا باروب یتكانلرنده عتبه ایتدی ایمدی كوررسزنی بولور دیكاچ
هند ننك حالی متغیر بولدی بس عتبه مونی كوروب ای قزم من سننك حالنكنی
حاضرده متغیر كورامن سننك بو تغیرنك قباحت اشنكا دلالت قیلادر دیدی هند
ایتدی والله خدای بله در بو تغیرم قباحت فعلمدن توكلدر لكن بلورمن كه
سز كاهن كا باراچق سز كاهن دخی بر آدمدر كه خطا وصواب آننك شاٴننده در
همان شبهه دن خالی توكل من كه بحسب البشریة خطا قیلور یا كه كهانتده كمالی شایع
بولسه ده بر عرض اوچون یالغاننی اختیار ایتوب نفس الامر كا موافق منكافاید الی
سوز سویلاماس دیب قورقامن دیدی عتبه ایتدی ای قزم قورقمه بو اشده من
كاهن نی امتحان قیلورمن دیب درحال آطیننك روثلا كانن قاراب توروب
فضلاتنداان بر دانه بوغدای آلدی ده آطننك ذكرینه كرتوب باغلادی ایرته
بلان بو ایكی طائفه كاهن یاننه كردی لر كاهن بولارغه توه صویوب اكرام قیلدی
طعامدن صونك عتبه كاهن كا ایتدی بز سنكا بر یوموشمزنی تحقیق قیلدرماغه
كیلدك وسندن من ایچمده بر نرسه یاشردم بل دیدی كاهن ایتدی (خباٴتم ثمرة
فی كمرة) یعنی سز بر ثمره نی كمره كا یاشردنكز یعنی بر دانه نی ذكر كا یاشردنكز دیدی
عتبه ایتدی من تلار ایدم كه مونی ینه آچق تعبیر قیلسه نكز ایكان دیدی كاهن
ایتدی بر بوغدای دانه سین آطنكز ننك قامشنه كرتدنكز دیب صراحة جواب
بیردی آندان صونك عتبه ایتدی شول خاتونلارننك اشنه دقت بلان قارانكز دیدی
كاهن دخی اول خاتون طائفه سی ننك یانلارینه باروب هر بری ننك اینكلرینه
قولی بلان صوغوب نوبت هند كا كیلكاچ ینه قولی بلان هند ننك اینك باشنه صوغوب
سن دخی قبیحه وزانیه بولماغاننك حالده حركت ایت تیز زمان سندن بر پادشاه

توغاچقدرکه اسمی معاویه‌در دیدی بس هندننك زنادان بری بولغانن کاهن‌ننك خبرندن کورکاچ فاکه هندننك قولندان توتدی لکن هند رضا بولماینچه قولین قولندان تارتوب آلدی کیت موندان اول پادشاه سندن غیریدن توغماقنه کونکلم استارسنکا بارماس‌من دیدی آندان صونك هندنی ابوسفیان تزوج ایتوب آندان معاویه رضی الله عنه توغمشدر *

قیافت یاکه عیافت هم‌دیرلر برتورلو علملکدر بو علم ایکی‌تورلو بولوب برسنه قیافة البشر وایکنچسنه عیافة الاثر دیرلر قیافة البشر اعضاننك کیفیتندن واوصافندان واحوالندن آدم آراسنده بولغان‌نسبت وولادت کیفیتلرینه وباشقه اخلاق‌واحوالنه استدلال‌قیلمقدر بوعلم‌عرب‌دن مدلج قبیله‌سنه مختص بولوب اول‌قبیله‌دن برسنه بریانکاتوغان بالانی کیتورلسه مذکور استدلال‌بلان اول‌بالاننك آتاسی کم‌ایکانن تعیین ایتارلر ایدی حتی بعض تاجر بالالارندان روایت قیلنمشدرکه بوتاجر اوغلی برسفرده توه‌سنه‌منوب وتوه‌سنی قارا قل‌یتاکلاب بارغانده مدلج قبیله‌سنه توغری‌کیلوب اول‌قبیله‌دن برکشی تاجر اوغلنه قاراب توه‌نی یتاکلاکان کشی آطلانغان‌کشیسنه اوخشاغان ایمش‌دیدی بوسوزنی تاجرننك‌اوغلی عجبلاب وسوه‌سه‌کا توشوب وطننه قایتقاندان‌صونك آناسنه سویلادی آناسی‌ایتدی ای اوغلوم سننك آتانك مال‌ایاسی برقارت کشی‌ایدی اوزندن بالاسی چاغاسی بولمادی مال یاط وارث‌لرکا قالور دیب قورقوب اوشبو قارا قل‌غه بیردم آندان سنکا حامله‌بولدم اکربوسر آخرنده بلنماسه ایدی دنیاده سنکاده بلدرماس‌ایدم یاشرور ایدم‌دیدی * اماعیافة‌الاثر شولدرکه یول‌لارده ظاهر بولغان آدم وحیوان ازی‌بلان ایاسی‌ننك حالنه‌استدلال‌قیلمقدر بودخی‌عرب‌دن‌بر قوم‌کا مخصوص‌درکه آرالارندان بری قاچسه یاکه بر اوغری‌نرسه‌لرین اوغرلاب قاچسه ازی‌بلان تابوب توتارلار ایدی * وعجایباتدانرکه کشیننك ازندن قارت بلان یاشنی خاتون‌بلان‌ایرنی آیروب بلورلر ایدی ودخی یاط کشی ایکانن وشهر کشیسی ایکانن‌بلورلر ایدی * وسیر کتابلارنده یازلغانچه حضرت‌رسول‌بلان‌ابوبکر رضی الله‌عنه توفراقسز بلچراقسز توزانسز وآیاق ازی ظاهر بولمای تورغان قاطی یرلردن وطاشلاردان یوروب غارکا کرکانلرین قریش‌ننك کیتورکان مشهور قائف‌لری یعنی علم قیافت بلکوچی ماهرلری واوستادلاری (الی ههنا انتهت الاقدام) یعنی آیاق ازلری اوشبوغارده نهایت‌بولمشدر دیب‌یاننده‌بولغان‌قریشدن برجماعت‌کا خبر بیرمش‌ایدی الله‌تعالی‌ننك امری‌بلان غارننك آوزنده بولغان اورماکوچ اویاقوروب وکوکارچن اویالاب پیغمبرنی وابوبکرنی آلاردان‌مستور قیلدی مونده یوق ایمش دیب حیران بولوب قایتوب کیتدیلرکه بو فن‌ننك

حقیقتنه دلیلدر * وابن الخطیب دیمشدرکه اکر بو فن بر لطیف وحقیقی فن بولماسه
الله تعالی خلق آراسنده بو لطیف فن نی بر قوم کا کنه خاص ایتماس ایدی دیمشدر*
ودخی اول علم قیافت نی مضر قبیله سی دخی بلورلر ایدی ❁(حکایت)❁ اوشبو
مذکور ایکی قبیله دن ایکی کمسنه بر تووه نینك ازی حقنده اختلاف ایتوب بری آنا
تووه بری آنا تووه ازیدر دیب اول ازننك آرتندان باروب بنی عامر قبیله سندن
براوننك خانه سنه یتدیلر آنده بر تووه کوروب بز ازی بلان کیلکان تووه بو میکان دیب
تفتیش قیلغاندن ان صونك بلدیلر شول تووه در قاراسه لار تووه خنثی ایمش بو خصوصده
ایکسینده اصابت ایتمشلردر * منقولدرکه مذکور قبیله لردن بعض لری رماللرکبك
یرکا صزق صزوب اول صزقلارغه قاراب احکام استخراج ایتوب کیلاچك واقعه لردن
خبر بیرورلر ایمش ❁(حکایت)❁ بر کمسنه دن منقولدرکه برکون توموم قاچمش
ایدی مذکور فن نی بله تورغان خراش اسملی کمسنه کا باروب تومنی تابارمن می
دیب صورادم قزینه منم اوچون یرکا صزق صزماغه امر قیلدی قزهمان صزق
صزوب عملن بتورکاندن صونك آیاغنه قالوقدی وخراش کولوب منکا ایتدی قزم
نی اوچون توردی بلدنك می دیدی یوق بلمای من دیدم خراش ایتدی تووه نکنی
تابارسن دیب بلوب دخی اوزینی سن تزوج ایتاسنکنی قویغان صزقلارندان
استخراج ایتکاچ اویالوب قالقدی دیدی بس من آندان توروب کیتدم تووه منی
تابدم وخراش ننك قزینی تزوج ایتدم دیمشدر ❁(حکایت)❁ منقولدرکه عربدن
عمرو بن عبدالله بلان مالك بن خراش دیکان کمسنه لر یولداش بولوب جهاد
قصدی بلان چقمش لار ایدی یولده صزق صزوب کیلاچك واقعه لرنی استخراج قیلا
بلکوچی بر خاتون غه اوچرادیلار مالك اول خاتون ننك بو عملنه کولوب استهزا
قیلور ایدی همان اول خاتون مالك کا قاراب سنکا بارغان یرنکدن قایتمق یوقدر
وخاتوننکنی اوشبو یولداشنك عمرو آلوردیدی واقعا شولای بولمشدر * طاش
کوپری زاده موضوعات العلوم دیکان کتابنده دیمشدرکه عیافة الاثر یعنی مطلقا
آیاق ازندن اول ازایاسیننك احوالنه استدلال قوهٔ باصره وخیال وحافظه بلان
بولور وقیافة البشرنی دخی تعلم واکتسابی ممکن بولماغان مناسبة طبیعیه بلان حاصل
بولور دیمشدر بر فهمدرکه اوشبو فهمنی الله تعالی فقط عرب کا تخصیص قیلدی
تاکه نسبلرینی وتخملرینی خبیثلکدن وفساددان صاقلاب نسبة نبویه نی صیانت
اوچوندر * وبو علم ننك مبناسی بلان آتا آنا آراسنده بولغان مناسبت ومشابهت
تابولقینه دائر بحثلر علم تشریحده مذکوردرکه البته بالابلان آتا آنا آراسنده
مناسبت واکثر اعضاده مشابهت بولقی مشهوردر وبو مناسبت کاهاهر کشی بلورلك
حیثیتده امور ظاهره ده وکاها امور خفیه ده بولورکه آنی باری اهل کمال فهم ایتار

وبو

وبو مشابهت‌نی ادراك قیلمق بر وجه محرر قوهٔ باصره وقوهٔ حافظه اعانتی بلان
حاصل بولور شوننك اوچون بو علمده احوال کمال وضعف جهتلاری بلان مختلف بولوب
حتی منذ کور ایکی قوه‌ده کمال سببی بلان بعضلرینه بر نرسه مشتبه بولماس وبو علم
عرب‌ده موجود بولوب غیرلرده بیك نادردر زیرا تحصیل وتعلیم ممکن بولماینچه بلکه
عرب‌دن اعراق مخصوصه آراسنده متوارث بر علم وادراکدر شوننك اوچون بو
علمده آزمو کوب‌مو کتاب تصنیف قیلنمامشدر *
دخی زجر وعرافت دیرلر بر علمدرکه حالا زمانندا غی حوادثدن کیلاچك حادثه‌لرکا
آرالارنده بولغان مناسبهٔ خفیه سببلی استدلالدر مثلا روایت قیلنمشدرکه حضرت رسول
صلی الله علیه وسلم مبعوث بولغان وقتلارنده فارس پادشاهلارندان کسری پرویز
برزاجر بلان بر مصورنی ایلچی کوندروب مصورکا اول حضرت رسول ننك صورتن
نقش قیلوب کیتور دیدی وزاجرکا دخی یولده وحضرت رسول یانلارنده نی کورورسن
قارادیب امر ایتدی حاصل کلام بو ایلچیلر باروب قایتدیلار مصور صورت
همایونی‌نی کسراغه بیردی کسری آلوب یاصدوغی اوزرینه قویدی زاجرکا دخی
نی کوردنك دیب سؤال ایتکاندن صونك زاجر ایندی بو وقتقه قدر استدلال
ایته تورغان نرسه کورمادم لکن سننك اوزنکا غلبه‌لرینی موندان صونك عالم خلقی
کورور زیرا اول ذات محترم ننك صورتن یاصدغنکز اوستنه قویدنکز دیدی
❁(حکایت)❁ ینه منقولدرکه رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ملك قیصر
بر ایلچی کوندروب ایلچیکا تنبیه قیلدی که اول ذات ننك کتفی سعادتلرنده بولغوچی
خاتم نبوت بولغان خالنی کورنك بلان قاراب کوروب قایت دیب امر قیلدی
قاچانکه اول ایلچی کیلوب حضرت رسول نی کوردی بیوك اورونده ایاغن یووب
حضرت علی یاننده آیاغن سورتوب تورور پیغمبر علیه السلام اول ایلچیکا تابا ایلانوب
کیل مأمور بولغان نرسه‌نکا قارا دیدی مذکور ایلچی خاتم نبوت نی قاراب کوردی
سفارت‌نی تمام قیلوب قیصرغه قایتدی کورکان نرسه‌لرین قیصرغه خبر بیردی قیصر
تفأل بلان یعنی عرافت طریقی بلان البته منم تحتم آننك تحت قدمنده بولور
ومملکتمه مالك بولوب دست تصرفنه آلور دیب غلبهٔ نبویه‌کا بیوك اورونده بولقندان
وآیاقلاری صوده بولقندان عرافت طریقی بلان استدلال قیلمشدر ❁(حکایت)❁
خلیفه مروان بن محمد برکون دیواننده اوتوروب تدبیر امور مملکت ایتکانده
ایوان ننك شیشه‌لرندن بری والوب یارقندان مروان ننك اینك باشنه قویاش
توشدی آنده بر عراف بار ایدی همان توروب کیتدی مروان ننك یکت‌لرندن
ثوبان اسملی بر کشی عراف ننك بو توروب کیتماکنده بر نکته باردر دیب آرتندان
کیتدی وسؤال قیلدی عراف دخی

صدع الزجاج صدع السلطان ستذهب الشمس عن ملك مروان
يقوم من الترك اوخراسان وذلك عندى واضح البرهان

دیب جواب بیردی یعنی شیشه‌ننك یارلماقی سلطنت‌ننك یارلماغیدر تیز زمان آفتاب سلطنت آندان کیتوب یا که ترکدن یا که خراساندان بر قوم کیلور زیرا مذکور انشقاق منم قاشمده واضح البرهاندر دیدی و ایکی آی اوتمادی مروان‌ننك دولتی زوال تابدی مروان خلفاء امویه‌ننك آخرغیسیدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه علی رضی الله عنه صفین وقعه‌سنده معقل بن یسارنی اون منك قدری عسکر بلان رقه‌ده اقامت ایتمك اوزه یبارمش ایدی معقل دخی یونالوب حدیبیه‌کا نزول ایتوب برنیچه کون تورمقده ایکان مذکور مرحله‌ده کورورکه ایکی کجه بربری بلان سوزوشورلر ایدی ایکی کشی کیلوب ایکسی ایکی کجه‌نی آیروب آلوب کیتدیلر اوردوسنده شداد بن ابی ربیعه دیکان زاجر وعراف بار ایدی معقل‌کا کیلوب سز بارا تورغان سفرنکزدن غالب‌ده مغلوب‌ده بولمایننچه قایتورسز دیدی زیرا کورمادنکزمی که کجه‌لر بربری بلان سوزوشوب غالب ومغلوب بولماسدان آیوردیلار دیدی ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه اسکندر بعض بلادنی ضبط ایتوب ایچنه کرکاچ کوردی برخاتون بوز توقور اسکندرنی کورکاچ ای ملك سنکا اوزونلق ویاصی‌لق ایاسی برملك بیرلدی دیب بشارت بیردی ینه اسکندر اول خاتون‌نی ایکنچی مرتبه کورکانده خاتون ایتدی ای ملك سن ملك وسلطنتدن تیز منعزل بولورسن دیدی اسکندر بوسوزکا غایت آچیغلاندی خاتون ایتدی ای ملك آچیغلانما چونکه بعض نفوس بعض علامت بلان اشنی قبل الوقوع مشاهده قیلور زیرا اوّل مرتبه کورکاننکده من بوزننك اوزونلغین وکینکلکین ومقدارین تدبیر قیلادر ایدم اما بو مرتبه‌ده منکا بوزننك صوغولوب بتوب کیسارکا قصد قیلغان وقتمده اوچرادنك دیدی فی الواقع خاتون ایتکانچه بولدی اسکندر اول شهردن چقدی ❁(حکایت)❁ سیف بن یزن یمن اولکه‌سی‌ننك ملکی ایدی بروقت‌نی یمن‌نی حبش ملکی مسروق بن ابرهه استیلا قیلدی بس سیف مسروقنی یمندن چقارمقنی قصد قیلوب کسرادان مدد ویاردم استاب کسرا طرفندان کوب عسکر یبارلکاندن صونك سیف‌کا قوة کیلمك بلان مسروق اوستنه هجوم قیلدی ملك حبشه دخی یوز منك مقداری عسکر بلان سیف اوزرینه چقدی حال بوکه حبشه ملکی‌ننك مانکلاینده آلتون زنجر بلان آصولمش اوطشیکللی روشنلق بیره تورغان اعلا برقزل یاقوت بولوب بر اولوغ فیل اوزرینه منمش ایدی وسیف‌ننك اوردوسنده زهیر اسملی برزاجر بار ایدی ملك حبشه‌ننك قیافتن تأمل ایتوب سیف‌کا کیلوب ایتدی صبر ایت ملك حبشه‌ننك عقانه وحالنه قارایق دیب صبر ایتدی اول آراده ملك

حبشه‌فیلدن توشوب توه‌کا بعض توه‌دن توشوب آطقه و آندان دخی توشوب ایشاککا
منذی اما ایشاککا آطلانماقندان مقصودی سیفنی استصغار وتحقیر ایدی قاچانکه
مذکور زاجر ملک حبشه‌ننك اعلادن ادناغه انتقالندان زوالن تفرس ایتوب
سیفکا ایتدی ایمدی هجوم ومقاتله قیل حبشه‌ننك بو آراده سلطنتی کیتدی
زیرا اولوغ آطدان توشوب کچکنه ایشاککا منذی دیدی وسیف دخی مسروق
اوستنه هجمه‌صالوب ومنهزم ایتوب ملک حبش‌نی قتل ایتدی آندان صونك
یمنده ملک سیف‌ننك اوغلی معدیکرب بولمشدر * مذکور سیف بن یزن پیغمبر
علیه السلام‌ننك وصفن ونعتن عبد المطلب‌قه خبر بیروب من کتب سماویه‌دن
علم غیب‌نی مخزون بر کتابده تابامن که تهامه یرنده بر بالا توغار ایکی اینکی
آراسنده بر مینکی بولوب من کل الوجوه امین بولور اول پاک ذات توغاندان صونك
اتا آناسی وفات بولور یتیم قالور باباسی تربیه قیلور آندان صونك آتاسی بلان
بر توغمه آغاسی تربیه‌کا آلوب خدمت ایتارلر والله تعالی آنی آشکاره بعث ایتارکه
نبوتی واضح البرهاندر شرک وباطل دینلرنی بترور ومجوسیلک اوطلارین سوندرر
ورحمن بولغوچی پروردکارغه عبادت قیلور دیب بیان ایتمشدر * الله راضی بولغای
❁(حکایت)❁ بغدادده اورامlarde کیزوب سؤال قیلغوچیلارغه جواب بیروب
جوابی راست کیله‌تورغان بر عراف بار ایدی بر کمسنه یولوقوب فلان کمسنه محبوس
بولمشدر واعجبا خلاص بولورمیکان دیب صورادی بو عراف اونکغه صونکغه قارادی‌ده
درحال جواب بیردی اول کمسنه حبسدن قوتولور هم خلعت کیار دیدی مونی قایدان
بلدنك دیدیلار عراف ایتدی سن سؤال ایتکاچ اونکمه صونکمه قارادم جیلکاسنه
صوطولی کویانده چیلاک کوتارکان بر کشی‌نی کوردم اول کشی همان صونی بوشاتدی
بوش چیلاک‌نی جیلکاسنه کوتاردی بس صونی محبوس بلان بوشاتماقن محبوس‌ننك
خلاصی بلان وبوش چیلاک‌نی کوتارماکن خلعت کیماکی بلان تاویل قیلدم دیدی
درواقع اول تاویل قیلغانچه بولمشدر *

واما فال دیرلار بر اشنی ایذکوکا یورامق وطیرة مونك ضدیدر یعنی بر نرسه‌نی
یامانغه وضررغه یورامق وشوملانمقدر * منقولدرکه پیغمبر علیه الصلوة والسلام
ایذکو فالنی ومعناسی کوزال بولغان اسمنی سور ایدی وتطیرنی مکروه کورور
ایدی حتی تطیردن وشوملانودان نهی قیلمشدر * روایت قیلنمشدرکه پیغمبر
علیه السلام مدینهٔ منوره‌کا بارغاچ کلثوم‌ننك خانه‌سنه تشریف بیوردی کلثوم‌ننك
برسی بشار وبرسی سالم اسملی ایکی قلی بار ایدی کلثوم حضرتلری پیغمبر
علیه السلام اوچون اول قل‌لارنی خدمتکا تعیین قیلمش ایدی اول قل‌لارنی
یابشار یاسالم دیب چاقرلغانده پیغمبر علیه السلام ابوبکر رضی الله عنه‌کا ای ابوبکر

بزكا بواورون جاى سلامت وجاى بشارت بولدى ديب تفاٴل قيلدى * روضة الاحباب ديكان محاضرات كتابنده منكوردركه بيغمبر عليه السلام مدينهٴ منوره كا بارغاچ اوّل مدينه ننك قبله جانبنك كى محله سنك توقتاب بنى عمرو قومندن كلثوم بن الفهدننك خانه سنه نزول قيلدى وبر قولده سعد بن حيثمه ننك منزلنه نزول قيلدى اوشبو ايكى روايتنى بيله جمع قيلمشلاردركه پيغمبر عليه السلام منكور كلثوم خانه سنه نزول ايتوب سعدننك خانه سين پيغمبر عليه السلام بلان كورشركا كيلوچيلر اوچون مجلس صحبت قيلمشدر ديمش لر * اصمعى ايتدى ابن عون دن فال ننك كيفيتندن صوراغان وقتمده جواب بيردى كه مثلا بر سرخاو كشى سالم ديكان طاوشنى وبرحاجت اياسى واجد ديكان طاوش نى ايشتمك كبك نرسه لردر ديدى * فال توتمق وهر نرسه نى ايذكوكا يورامق يخشى اشدر هم رخصتدر لسانمزده ايذكوكا يوراسانك ايذكوكا كيتار (تفاٴل بالخير تنله) ننك مفادى در * اماطيره وياوزلقه يورامق وشوملانمق ممنوع نرسه در پيغمبر عليه السلام (الطيرة شرك) بيورمشدر * پيغمبر عليه السلام ايتدى بر كمسنه بر نرسه دن شوملانسه (اللهم لاطير الاطيرك ولاخير الاخيرك ولااله غيرك ولاقوة الا بالله) ديب الله تعالى كا التجا قيلسون بيورمشدركه شوملانماينچه توكلا على الله اشنه شروع قيلمقنى بياندر ودخى بيورمشدركه بر كمسنه تطير قيلسه ياكه قيلدرسه وكاهنلك قيلسه ياكه قيلدرسه وسحر ايتسه ياكه ايتدرسه اول كمسنه بزننك سنتمزدن وطريقتمزدان ايمسدر زيرا بولار جاهلية فعليدر ديمشدر * تنوير الابصارده منكوردركه بر كمسنه بر رمالغه باروب بر غايب ننك حالندن ياكه بر خسته ننك حالندن صوراب آلارننك آلاى بولور بولاى بولور ديب استخراج قيلغان نرسه لرينه اعتقا قيلسه واشانسه كافر بولور ديمشدر بو سوزلرنى مونك كيتورمكدن مقصود حكايت توكلدر بلكه مضمونى بلان عمل قيلمقدر * يرمزده باغوچيغه بر نرسه باقدرمق ياكه بر سحرچيكا باروب بر نرسه سحر قيلدرمق يوق ديسنكك موند اين اشلر بارلغى مسموعدر مقتدابه بولغان افندىلرمز موند اين اشلردن خلقنى منع قيلماقلارى مرجودر مثلا ايكى خاتونلى بولغان بعض آدملرننك خاتونلارى ايرلرينه برسى ده منى سوسون ايكنچسى ده منى سوسون ديب كورمچى لركا وسحرچيلركا بر عمل قيلدروب نيچه سى ننك ايرلرى هلاك بولشلاردر ديب مسموعدر العياذ بالله سحرننك تاٴثيرى باردر عقايد مسئله لرندن بر مسئله در يعنى بحكمته تعالى سحرده تاٴثير باردركه خلققه ضرر وياورلقدان غيرى كا يارآماس برنرسه ياوزلققه وضررغه سبب بولسه البته مذمومدر وحرامدر ديمشلردر * قوله باق قائلنه قيلما نظر * عكرمه رضى الله عنه ايندى بر وقت نى بز ابن عباس يانندە ايدك برقوش

قباحت آواز بلان قچقروب کیتدی بر کمسنه ایتدی خیرلیکا بولسون دیدی ابن عباس ایتدی خیرده یوق شرده یوق دیدی دیدی * براو بر نرسه‌دن شوملانسه اول قای چاغده شوملانغانی باشینه کیله‌در چونکه بعض نرسه‌لر اعتقادقه تابع‌در دیمشلر

لا تنطقن بما کرهت فربما نطق اللسان بحادث فیکون

بعض‌لر سفرجل‌نی دوستلارینه بولاك ییارمکدن شوملانورلار ایدی س‌ف‌ر‌ج‌ل حرفلرین مشتمل بولغان اوچون* بعض قوم پچاق وپکی کبك نرسه‌نی بولاك بیرمککا وآلماغه شوملانالار ایمش ❊(حکایت)❊ بر خلیفه‌زماننده‌هوادان یولدوز توشدی خلیفه بیك قورقدی علماسین جیوب صورادی تورلوسی تورلوجواب بیردیلر جمیل دیکان بر شاعر

هذه النجوم تساقطت لرجوم اعداء الامیر

دیدی خلیفه‌بو سوزدن تفاءل قیلدی یعنی ایذکوکا یورادی وشاعرکا عطیه‌بیوردی* ابن الخطیب دیمشدرکه اما نجوم علمی فی حد ذاته یخشی نرسه‌در ومذموم توکلدر زیرا مذکور علم ایکی قسم بولوب برقسمی حسابی درکه بو حقدر وآننك بلان قران (والشمس والقمر بحسبان) خبر بیرورکه حسبان قویاش وآی‌ننك سیر وحرکتلری‌ننك حسابیدر دیب تفسیر قیلمشلاردر بو قسمنی علم هیئت تعبیر قیلنور حرام بولغان علم نجومکا باشقه‌در علم نجوم ایسه‌حوادث وواقعاتنی یولدوزننك تاثیرندن دیب اعتقاد قیلماقلاری اوچون منهی‌در ایماکان فقط بلور اوچون اوکرانمکنی جایز کورمشلردر* علماء راسخون دیمشلردرکه قویاش‌ننك آی‌ننك وغیر یولدوزلارننك سیر وحرکتلری بلان وکوك‌ننك سیر وحرکتلری واشکال‌لری بلان کیلاچك حادثه‌لرکا مثلا قویاش چقماغنه وآی توغماغنه وخسوف وکسوف بولماغنه استدلال قیلمق طبیب آورو کشینی نبضن توتوب وقاروره‌سین قاراب وآوروننك غیر علامت‌لری بلان صحتنه ومرضنه استدلال قیلمق کبك جایزدر دیمشلردر مثلا ساعت‌ننك دقیقه تلی اون ایکی ساعت مرکزینه باروب یتکاچ ساعت صوغاسین هر کم باکان کبك علم هیئت بلان شغل‌لنوچیلر کذلك آی‌ننك سیری وحرکتی فلان مرکزکا یتسه خسوف بولور یاکه کسوف بولور یاکه آی‌ننك محاق وقتی بولور دیب بلورلر * نماز وقتن بلمك قبله تانیمق هیئتکا متعلق نرسه‌لردر غره نامه‌لر همه‌سی قویاش‌ننك وآی‌ننك سیرینه وحرکتنه مبنی‌در حتی هیئت فنندن بو فصلنی اوقومق لازم‌در * (من تطیر من شیء وقع) مشهور سوزدرکه براو بر نرسه‌دن شوملانسه اوزی شوملانغان نرسه‌سنه کرفتار بولور بو صورتده هیچ بر نرسه‌دن تشاءم قیلماینچه هر اشده الله‌تعالیکا تابشرمق تیوش

❁(حكايت)❁ منقولدركه مشهور اولوغلاردان محمود وهمام الدين ايكی كمسنه بر بيرام كوننك تماشا وتفرج اوچون صحراغه چقمشلار ايدی بر برى بلان راحتلنوب وشادلق اوزه صحبت قيلوب اوتورغانده محمود ايتدی ای برادر بيله ايكنچی بيرامكا قدر صاغ سلامت يتماكمزنی بلاسن‌می ديدی همام الدين ايتدی بر يل قايده حتی بو آی‌ننك آخرينه قدر باروب يتارمزمی ديدی سبحان الله حق تعالی‌ننك لطفی اوزه ازلده مقدر بولغان‌نی قضا بيوروب برى آی تولماسدان وبرى يل تولماسدان وفات ايتمشلردر * فی الحقيقه هر بر اش قضا وتقدير بلان بولمقننك شبهه يوقدر لكن سوز سويلاشمكنك بر سر الهی باردركه قضا وتقديرننك ايكی‌كا يعنی قضاء مبرم وقضاء معلق‌كا منقسم بولمقی علم كلامده بيان قيلنمش بولسه‌ده لكن مقدرات الهيه‌دن بولغان مذكور ايكی قسم‌ننك قايسی ايكانن الله تعالی‌ننك اراده‌سی تعلق توتمای توروب بنده‌ننك مونی بلماكانلكندن قضاء معلق‌ننك نطق‌قه وسوزكا ربطی بولمقی جاير بولغانلق سببلی عقل‌ننك اشی شولدركه كيراك دنيا اشلرنده كيراك آخرت اشلرنده دايما يخشی سوزنی كنه آوزغه كيتروب تقديركا راجع اشلرنی اوزی حقنده ودخی غيرى كشيلر حقنده تل‌كا كيتورماماك اولی‌در مثلا يوقارى ترزه‌دن باشين چغاروب تورغان بالاغه اوغلوم يقلورسن ديمايچه اوغلوم يقلوب توشمه ديمك ودخی مونكار اوحشاشلی مثلار بر بالاغه بلكه اولوغ كشی‌كا بولسه‌ده بر خطرليراك نرسه كوثارتوب يباركانده توشرورسن ديمايچه توشروب يبارمه ديمك كبك حتی بلا اختيار موندا اين سوزلار ايتوب يبارله‌در ❁(حكايت)❁ بر پادشاه بر منجمدن صورادی منم نيچه يل عمرم قالغاندر ايت ديدی منجم ايندی يا پادشاهم اون يل عمرنك باردر ديدی بس پادشاه بيك فكركا قالدی حتی آوروغه صابوشدی توشاك جايدروب ياتدی پادشاه‌ننك بر عقللی ودانا وزيرى بار ايدی اول منجمنی پادشاه حضورينه چاقرتوب پادشاه كوزی آلدنده صورادی ايتدی يا منجم سننك نيچه يل عمرنك بار ديدی منجم ايتدی منم حالا يكرمی يل عمرم بار ديدی وزير قلچين صوردی منجم‌ننك باشين چابوب اوزدی آندان صونك پادشاه‌ننك كونكلی خوشنود بولدی وزيرننك حكمتنه بيك تحسين قيلدی آندان صونك هيچ بر منجم‌ننك سوزين قولاغنه آلمادی * معلوم اولاكه كاهنلك ديرلر ارواح بشريه‌ننك ارواح مجرده‌دن بولغوچی جن وشيطان بلان مناسبتی بولوب آلاردان كيلاچك اشلرده دنياده جارى بولاچق احوال جزئيه‌نی استعلامدر موننك جنس بشركا امكانن ابن خلدون مقدمه سنده بيان ايتمشدر جاهلية زماننده بو كهانت ديكان نرسه بيك شايع ايدی يوقاريده ذكر ايتولكان حكايت‌لردن معلوم بولدی * پيغمبر عليه السلام مبعوث بولغاچ كهانت

بتدی بر کاهن ایشتولمادی اول قدیمگی کاهنلر دن اخبار عجیبه‌لر باردر بعضلری
ذکر قیلندی * واول فترت وجاهلیة زماننده بولغان مجوسیلك عادتلری وهر
زمان‌ننك اوزینه دینده وشریعتده بولماغان عادتلر (ما جعل الله من بحیرة ولا سائبة
ولا وصیلة ولا حام ولکن الذین کفروا یفترون علی الله الکذب واکثرهم
لایعقلون) آیتی بلان منع قیلنمشدر بحیره سائبه وصیله حام دیگان نرسه‌لر ممنوع
بولغان شیکللی دخی خمر میسر انصاب ازلام ممنوع اشلردر شیطان فعلی درکه
اجتناب قیلمق بلان مأمورلارمز (انما یرید الشیطان ان یوقع بینکم العداوة
والبغضاء فی الخمر والمیسر ویصدکم عن ذکر الله وعن الصلوة فهل انتم منتهون)
یعنی شیطان خمر ایچمکده واوترش اویون اوینامقده فقط سزننك آرانگزغه
دوشمانلق صالماقنی والله تعالی ننك ذکرندن ونمازدان قالدرمقنی مراد ایتارسز بولاردان
قایتنگز بولارنی قیلمانگز موندان صونك اعتذار یوقدر دیمکدر * پیغمبر علیه السلام
ایتدی (شارب الخمر کعابد الوثن) یعنی خمر ایچکوچی وثن‌گا عبادت قیلغوچی
کبکدر * ابن الخطیب دیمشدرکه خمرننك حرمتنه بو آیتده اون دلیل باردر
اوّل خمرننك حرام بولغان قمارغه مقارن بولمقیدر یعنی حرام بلان مقارن ذکر
قیلنغان نرسه دخی حرامدر (٢) خمر بت پرستلك بلان برگا ذکر قیلندی بت
پرستلك کفردر خمر دخی حرامدر (٣) خمرنی رجس ومردار تسمیه قیلندی
هر نجس بولغان نرسه حرامدر (٤) خمر شیطان عملی دیب ایتولدی شیطان
عملی بولغان نرسه البته حرامدر (٥) الله تعالی خمردن اجتناب قیلماغه بیوردی
هر نرسه‌دن که صاقلانمق بلان امر قیلنسه منهی بولور بس اول حرامدر (٦) سلامتلك
ونجات آندان اجتنابقه تعلیق قیلندی هر نرسه که نجات آندان اجتنابده بولسه
اول حرامدر (٧) خمر سبب عداوة بولمقی بیان قیلندی‌نی نرسه که اسلام ایچنده سبب
عداوة بولسه اول حرامدر (٨) خمر آدمنی ذکر الله دان مانع نرسه‌در وهر نرسه که آدمنی
ذکر الله دان منع قیلسه حرامدر (٩) خمر نمازنی قالدروغه سبب بولسه شکسز حرامدر
(١٠) خمرنی ترك قیلماغه امر قیلندی هر نرسه که آنی ترك قیلمق فرض بولسه اول
حرامدر * قدیم جاهلیت زماننده عربلر وغیر خلقلار آراسنده بعض عادتلر
بار ایدی مثلا براوننك بیه‌سی بش مرتبه قولونلاب بشنچی‌سی آیغر بولسه اول
بیه‌ننك قولاقلارین کیسوب یبارالر ایدی اول بیه‌گا آطلانمایلار وجیکمایلار ایدی
ودخی براونك توه‌سی اون مرتبه بالالاسه اول توه‌نی اش‌گا تو تمایلار ایدی بوش
یبارالر ایدی ینه بر عادت بار ایدی براو اولسه اولکان کشی ننك قبری یاننه بر
توه‌نی کوزلارین دستمال بلان بیلاب قویالار ایدی توه شول اورنده یغلوب اولوب چروب
بته‌در ایدی کمانلار نچه اولکان کشی تریلوب قبردن تورغاچ شول توه‌گا آطلانوب

کیتار دیب اعتقاد قیلالار ایدی ینه هامه دیکان برنرسه بار ایدی بزده اوراك
تعبیر قیلنور آلارننك کان لار نچه آدمنی براو اونرسه اول اوترلمش کشی ننك باشندان
برقوش کبك نرسه اوچوب چغادرده شول کشی ننك قبری یاننده همیشه قچقروب
یوری ایمش دیب ایته‌لر ایدی موننك کبك عادتلر کوب ایدی لکن موننك مقصود
شولدرکه موننك کبك اشلر پیغمبر علیه السلام دنیاغه کیلوب پیغمبر مبعوث
بولغاچ بارچه‌سی بتدی بارچه‌سی بوش کمان وباطل خیاللر * بزننك زمانه‌مزده
هم شوننك کبك بعض نرسه‌لر باربارچه‌سی مسلمانلقه یاراشمای تورغان اشلردر
بتارکا تیوش هیچ نرسه‌کا شوملانورغه یارامی کم نی نرسه‌دن شوملانسه شول نرسه‌کا
کرفتار بولادر چونکه بعض اشلر اعتقادقه تابع دیلر پیغمبر علیه السلام موننك
کبك اشلردن منع قیلدی * مثلا بوزمانده بعض آوللارده حیوان اولاتی بولا
باشلاسه اوّل اولکان حیواننی ایرنن یانکا یوزاق بلان یوزاقلاب قر قابقاسی
آستنه کومالر آندان صونك اولت آولغه کرمای ایمش باطل اعتقاددر * بعض آوللارده
قزلار آول تیکرالی صابان سوره‌لر امابوزمانده کوب ایشتلمای امامالار همتی در *
ودخی بعض آوللارده برعادت بار ایدی جای باشنده کتوقرغه چققاچ برنی قابقه
کبك ایتوب قازوب همه حیواننی شول یردن اوتکارالر دخی شول کوننی ایولرده‌کی
ایسکی صونی بتوره‌لر ایسکی اوطنی سونده‌رلر خلق بریرکا جیولوب ایمن آغاچن
ایمن آغاچنه اشقوب یانکا اوط چغارالار حیوانلار وآدملر وبادان ایمین بولا ایمش
باطل اعتقاددر موند این عملرنی بتورتمك امامالر وظیفه‌سی در * بعض تشأمات
یعنی بعض نرسه‌لر باردرکه خلق شوملانا ویامانغه یورای در مثلا برىالا یاکه
اولوغ کشی بریرده یقلسه اول یقلغان یرینه باروب برقاداق قاغا برجام آیاق
صو توکادر زحمت تیمای ایمش بعضلر اول یقلغان اورننه بول قیلا ایمش *
بالاغه کوزتیوب آورسه ایشك باولارین ایشك توتقالارین جووب یوزینه تننه
سررتالر وبعضلر ایچرته‌لر ایمش * براوننك ایوتوبه‌سنده قوزغون قچقرسه اول
ایودن میت چغا ایمش * برىالا قولی بلان یانکاغنه تایانوب تورسه آتانك اولر
یا آنانك اولر آلای یانکاغنکا تایانما دیب منع قیلالار لکن مونده یانکاقه تایانمق
برنوع ادبسزلك بولاق جهتندن بالالارنی ادب کا اوکراتمکنی قصد قیلوب آلای
دیسه‌لرده یخشی اش توکلدر چونکه یوقاریده کور کیفیت چه آتاسی ننك یا آناسی ننك
اولمکی نطقه تعلیق قیلنمش بولق احتمالی بارلقدان ایتماسلك اولادر * براوننك
اتی اولاسه ایاسنه برتورلو قایغو حسرت کیلماکنه سبب ایمش * بالا توغاچ یاش
تولماینچه ساچن کیتارتورکا یارامای ایمش * صفر آینده قز یاراشورکا تشاءم قیلالار
ایمش دخی ساچ کیتارمك طرناق کیسمك خصوصنده کون صایلامق نوع شوملقدر *

براو بر یاط کولدن یاکه چیشمه‌دن‌صو ایچسه‌منی صو توتماسون زحمت بیرماسون دیب بر اوچ اولن یولقوب صالا ایمش * بعض‌لر صموار اوکورسه یخشی‌لق‌قه توکل دیب شوملانالار ایمش * ایوتیکراسنه چاوکا ایالانسه یخشی‌لق‌قه توکل دیب شوملانالار ایمش * ایوده تاراقان بتوب کیتسه یخشی‌لق‌قه توکل دیب شوملانالار ایمش (یاناسی یلنی ایومزدن تاراقان قاچوب بتدی دیب براودن ایشنکانم بار ایدی) * تاوق اتچ کبك قچقرسه ایاسنه بر تورلو ضرر کیله ایمش * بنه بولاردان غیری دخی تشاءم شیکللی نرسه‌لر باردر خلقنی موندا این تشاءمدن منع قیلمق امام‌لار وظیفه‌سی‌در *

بعض تفاءلات * نی نرسه‌نی بولسه‌ده اینکولك کایوراسانك یوراتفاءل بالخیر تنله دیمشلردر مثلا ایته‌لر ایرنم قچتدی براودن کوچتاناچ کیلور ایمش * براونك طرناغنه آق توشسه یانکا کیوم کیه ایمش * اوچ توبی قچتسه آقچه کرور ایمش * کوك کوکرا کانده برانکی اوتورتقاچ بیك اونکا ایمش * قزلار قاباغه ترشلی الوب قابا توبنه اوطروب طاو شوسه جیتون اوزون بولا ایمش * براو کیومنی یانکلش تیسکاری یاغن کیسه سویونوچ کیله ایمش * براونك اوستونده کیومی‌ننك ایتاکی قاتلانسه صیلانا ایمش * صموار جرلاسه قوناق کیله ایمش * باش‌قه باش تیسه قوناق کیله ایمش * ایشکدن کرکانده ایتاك قصلسه صیلانالار ایمش * ایشکدن کرکانده آیاق قصلسه سفرده‌کی غایبلاری قایتا ایمش * میچ چقارغانده میچننك نیکزین قزلار صالسه اول ایوبیك جلی بولا ایمش * مجموعه‌مزده موندان غیر تشاءمات وتفاءلات کوب یازلمش ایدی مونده بوقدری کفایه *

(روضه)

خطبه * وعظ * نصیحت * حق الوالدین * عقوق الوالدین * بالا محبتی * صله نسب * یاقنلق * شفقت * الله تعالی قرآنده یاد قیلدی (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن) یعنی ای محمد حقایقنی استاکوچی امت‌لرنك که خواص‌لاردر آلارنی مقالهٔ محکمه وحقنی ایضاح قیلغوچی دلیل‌لر بلان وعوامنی موعظهٔ حسنه وخطابهٔ مقنعه وعبرت نافعه بلان ومعاندلرنی کورکام مجادله بلان رفق ویومشاقلق اوزره بارچه امتلرنکنی اسلامغه دعوت قیل دیب الله تعالی اوزی‌ننك پیغمبری محمد صلی الله علیه وسلم کا امر قیلدی * اهل میزان اصطلاحنه بناءً موندا استدلالدن برهان وخطابة وجدل کا اشارت باردر دیدیلر که اوشبو اوچ سوزنی بیان قیلنسه اوزی بر کتاب بولور مقصود بنده‌لر بربرینه وعظ ونصیحت بلان ماءمورلردر * وینه الله تعالی ایتدی (ان الله یاءمر بالعدل والاحسان وایتاء

ذی القربی وینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی یعظکم لعلکم تذکرون) یعنی تحقیق الله تعالی عدللك بلان وایذکولك بلان واحسان بلان وقرنداشلرکا ویاقنلارغه حاجتلرین ادا قیلمق بلان امر قیلور وبیورور قبیح ومنکر فعللردن ظلملقدان وآزغونلقدان نهی قیلور امرنی ونهی نی ایذکولك ویامانلقنی آیورنکز دیب سزکا وعظ ایتار دیمکدر * ودخی الله تعالی ایتدی (ولتکن منکم امة یدعون الی الخیر ویأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر اولئك هم المفلحون) یعنی سزلردن بعضنکز بولسون که کیراك دنیا جهتندن کیراك آخرت جهتندن آدملرنی ایذکولككا اونداسون امر معروف ونهی منکر قیلسون بس اول کمسنهلر فلاح تابقوچیلار داندر یعنی برنکز نی برنکز وعظ ونصیحت قیلوشنکز دیمکدر * اما امر معروف ونهی منکرکا قدرت بولمق شرطدر * بس وعظ ونصیحت قیلمق فرض اشلرده فرضدر وواجب اشلرده واجبدر کرچه سننك وعظنکنی قبولده ایتماسونلر (اما علی الرسول الا البلاغ) مفادنچه وعظ ونصیحت بلان ایذکولككا ترغیب قیلغاندان صونك مخاطبنکننك قبول ایتماکانی سنکا ضرر بیرماس کرچه ظاهرا قبول ایتماسهلرده اثری قالور نتاکه دیوارنی بالچق وکرچ بلان صلایلار دیوار قبول ایتسه فایداسی ظاهردر قبول ایتمایـنچه اول بالچق وکرچ دیواردان قوبوب توشسهده اثری قالادر اول اثر هم فایدادان خالی توکلدر * ابن شبرمه دیمشدر که بدن سرخاو بولغان وقتده طعام آنکا منفعت بیرماس وکذلك براوننك قلبی حب دنیا بلان مغرور بولسه آنکا وعظ اثر ایتماس فافهم * علی رضی الله عنه ایندی سن شول کمسنهلر جملهسندن بولما که آلارغه قوررووعظ قورو نصیحت اثر ایتماس تاکه تایاق بلان باشنه صوقماسانك اما موندایـن وعظ تایاغنه حاجت توشرکان آدملر ذوی العقولدن بولماغان حیوان کبکدر که تربیهده تایاق استر تایلق تکلیفنه محتاج بولما عاقل بول عاقللر ادب بلان واشارت بلانده متعظ بولورلار دیدی * جاحظ ایتدی

ولیس یزجرکم ما توعظون به والبهم یزجرها الراعی فتنزجر

یعنی ذوی العقول وموعظهء حسنه سزنی متصف بولغان قبایحنکزدن طیا آلماس حال بوکه سز بهایم کبك لرسزکه سزنی زجرده تایاققه محتاج سز نتاکه کتوچی حیوانـنی زجرده تایاققه محتاجدر یعنی نصیحتنی قبول ایتماکان کشی غیر ناطق حیواندر دیمکدر ❀(حکایت)❀ بلغادان بر کمسنه اوزی ننك بر دوستنه مکتوب یازوب کوندرمشدرکه بیله * بعد الدعاء ای دوستم خلققه فعلنك بلان عملنك بلان وعظ ونصیحت قیل یوقسه سوزنك بلان وکلامنك بلان وعظ قیلما یعنی بارچه عمللرنك وفعللرنك وجمله جنبشنك شرعکا وعقلغه موافق ومطابق بولسونده

هر كشی سنكا تقلید قیلسونلارده متنصح بولسونلار ودخی الله تعالی‌ننك سنكا
یقینلغی قدر الله تعالی‌دن اویال که الله تعالی هر حالده سنی بلوب توروور
وسنكا الله تعالی‌ننك قدرتی نی قدردر اول قدر خوف ایت دایم خوف اوزه بول
والسلام دیمشدر * دخی كلمات اعلامدان‌درکه (من كان له من نفسه واعظ
كان له من الله حافظ) یعنی بركمسنه‌ننك اوزندن آنكا واعظ بولسه یعنی عقلی
باشنده بار بولوب اخلاق حسنه ایالری‌ننك روشنه اقتدا قیلسه حق تعالی
جانبندن انكا حافظ وصاقلاغوچی پیدا بولوب آنی ایكی دنیاده سلامتلك‌كا ایرشدرر
دیمكدر * حضرت لقمان دیمشدركه نادان واحمق كشی‌كا وعظ ونصیحت قیلمق
سیمز وقارت كشی‌ننك تاوغه منماكی مشقتلی بولغان شیكللی زیاده مشقتلی اشدر *
احمق ونادان‌غه وعظ ونصیحت قیلمق وغبی‌لركا درس بیرمك بعینه‌چامان آطقه
اوتوروب یورمك بلان برابردركه دیلبوكاسین تارتا تارتا قول باشلارنك قالی
چیرقی بلان قینی قینی قول‌لارنك‌قالی * الله تعالی داود علیه‌السلام‌عه وحی
طریقنچه ای داود منكا عاصی وكناهكار بولغان بربنده‌منی وعظ ونصیحت‌قیلوب
طاعتمه‌كیتورسنك منم قاشمده ایك‌كولردن بولورسن وبراو منم‌قاشمده ایك‌كولردن
عد قیلنسه‌من اول كمسنه‌نی عذاب ایتمامن دیدی ❁(حكایت)❁ هارون الرشید
خلیفه منصور بن عمارغه ایتدی یا منصور قصقه‌لق بلان‌كنه منكا فایدالی بروعظ
ونصیحت ایتسه‌نه دیدی منصور ایتدی ای امیر المؤمنین نفسنكزدن زیاده سوكلو
نرسه‌نكز بارمو دیدی هارون ایتدی یوقدر منصور ایتدی كشی اوزی‌ننك سوكاننه
یمانلق قیلوب آننك هلاك بولماقن استاماس بوتقدیرچه جنابنكز هم ایكی دنیاده
نفسنكزكا عذاب بیرا تورغان اشنی اشلاماسون دیدی یعنی نفسنك وجاننك
اوزنكا عزیز بولسه عذاب قه مستحق بولوردای اشنی اشلامه دیمكدر ❁(حكایت)❁
امیرلردن مأمون بن مهران بروقت‌نی حسن بصری‌غه یولوقغان وقتده تقصیر
سزننك بلان یولوقماقنی كوبدن آرزو قیلادر ایدم كرم ایتوب منكا وعظ ونصیحت
ایتسه‌نه دیب التماس قیلدی حسن بصری اوشبو آیت‌نی اوقودی (افرأیت ان
متعناهم سنین الی آخره) یعنی هرنی قدرمشركلر نیچه زمانلار دنیا نعمتلری بلان
متنعم بولوب تورغان بولسه‌لارده عذاب‌لاری جینكل قیلنماقده دنیاداغی متنعم
بولماقلاری فایدا بیرماس دیمكدر آندان صونك بن مهران حسن بصری‌نی
تعظیما یاابا سعید الله تعالی سندن راضی بولسون بزكا یخشی وكوركام وعظ بلان
وعظ ایتدنك دیدی ❁(حكایت)❁ روایت قیلنمشدركه حضرت علی رضی الله
عنه‌نی ابن ملجم ملعون قلچ بلان اوروب هلاك ایتكانده هنوز جانی مبارك بدننده
ایدی مقامته كیتورلكاچ جراحتی قاطیلغندان برمدت هوشی كیتوب ینه هوشنه

کیلکاندن صونك اوغلانلاری حسن حسین نی یاننه کینورتوب اوشبو نصیحت نی
ایتدی ای اوغللار الله تعالی دن قورقنکز وآخرت کا میل ایتوب دنیادان یوزچورنکز
دنیا نرسه سندن ضایع بولغان نرسه نکز اوچون اوکنوب تأسف قیلمانکز ودایم
خیر اشده بولونکز ظالم کا خصومت ومظلوم کا اعانت قیلنکز دیدی آندان صونك
محمد حنفی نی دخی چاقرتوب ای اوغلوم قرنداشلرنکا ایتکان نصیحتمنی ایشتدنك مو
دیدی محمد حنفی ایتدی بلی ایشتدم آندان صونك علی رضی الله عنه ایتدی
ای اوغلوم سن دخی اول وصیت اوزره بول وقرنداشلرنك نی اولوغلا وقدرلرینی
بل وآلارننك رأيي وتدبیری بولماینچه بر اشنی اشلامه دیدی ینه حسن وحسین کا
توجه قیلوب ایتدی ای اوغلانلار محمدنی سزکا تابشردم که قرنداشنکز در وآتانکزننك
اوغلیدر بلورسزکه آتانکز محمدنی سور ایدی سزلار هم آنکار محبت ایتنکز دیکاندن
صونك ینه ای اوغللارم هر یرده ایوده وسفرده الله تعالی دن قورقنکز رضا حالنکزده
وغضب وآچو وقتنکزده حق لقدن عدول قیلمانکز استقامت اوزره بولونکز
ودوستکزغه ودوشماننکزغه عدل لك قیلنکز شادلق وقایغو حاللرنده طاعت وایزکو
عملده بولونکز قاطیلق وراحت لك وقتنده شادلق ده وحسرتده الله تعالی دن
راضی بولونکز ای اوغللارم بر اش بولورکه ظاهرا یاوز وکریه اش کورنوب
لکن آنی اشلامك بلان جنت نی تابولور اول اش یاوزاش توکلدر آنی اشلانکز
اما ظاهرا کوزال وکورکام کورنوب اول اشنی قیلمق سببلی تموغ عذابنه مستحق
بولونور اول اشنی اشلامانکز هر بر جنت نعمتندن باشقه بولغان نعمت لر همه سی
حقیردر وهر بر تموغ عذابندان باشقه بولغان مشقت وعذابلار همه سی عافیتدر
ای اوغللارم بر کمسنه اوزی ننك عیبنی کورسه واوزی ننك عیبن بلسه اول کشی
غیرلرننك عیبی بلان مشغول بولمقدان غافل قالور یعنی اوز عیبن کورکان کشی
کشی عیبن کورماس واکر بر کشی الله تعالی ننك تقدیرینه وقسمتنه راضی
بولسه فوت وضایع بولغان نرسه لر اوچون کویونماس ودخی بر کشی ظلملق
وآزغونلق قلچین چقارسه آخرنده اول قلچ بلان اوزی مقتول بولور وبر او مؤمن
قرنداشین توشرمك اوچون قیو قازیسه اول قیوغه اوزی توشار وغیر کشی ننك
خطاسین وکناهسین اولوغغه صایغان کشی اوزی ننك خطاسین وکناهسین اونوتمش
بولور وبر کشی اوزی ننك رأینه واوزی ننك تدبیرینه عجب ایتسه ومغرور
بولسه خطا وضلالت کا توشار واوزی ننك عقلی بلان کنه اش قیلغان کشی خورلق قه
توشار وغیرننك رأیندن ومشورتندن مستغنی بولغان کشی خور بولور وخلق قه
تکبرلك قیلغانلار دخی خور بولور تهمتلی یرلرکا یعنی یاوزلار مقامنه وحرام اشلر
بلان مشغول بولا تورغان یرلرکا کرکان کشی هرنی قدر آنده کناه وحرام اش

اشلاماکان بولسه‌ده تهمتدن خالی بولماس ودخی احمقلار وزبون آدملر بلان قاتوشقان
کشی عاقبت حور حقیر بولور وعالملر بلان مجالسه ومصاحبه ایتکان کشی اولوغلق
وقدر وعزت تابار *وکوب اویون کولکو ومزاح ولطیفه قیلغان کشی ننك قدر وحرمتی
جو یالور وکوب سویلاشکان کشی ننك خطاسی وکناهسی کوب بولور خطاسی کوب
بولغان کشی ننك ادب وحیاسی آز بولور ادب وحیاسی آز بولغان ننك پرهیزلکی وتقوالغی
آز بولوب وپرهیزلکی آز بولغان ننك کونکلی اولر وکونکلی اولکانلر ننك اورنی جهنم در
العیاذ بالله ای اوغللارم ادب میزاندر وکورکام خلق سنکا یاقن بولغان نرسه‌لر ننك
اینکوراکیدر ای اوغللارم عافیت وسلامتلك اون اولوشدر توقز اولوشی الله تعالی ننك
ذکرنده‌در ای اوغللارم فقیرلك زینتی صبر وبایلق ننك زینتی شکردر ای اوغللارم
اسلامدن اعلا شرف وتقوالقدان اعلا کرامت توبه واستغفاردان شفاعتلیراك
نرسه یوقدر تن سلامتلکندن آرتوغراق کیوم یوقدر ای اوغللارم حرصلك وطمع
مشقت وزحمت ننك آچقیچیدر دیدی که هر بر سوزی تدبیر نفسده ودرجه‌ده
قرآن وحدیث قولنچه برابر قضیهٔ مرضیه‌در رضی الله عنهم ❁(حکایت)❁ خلفاء
امویه‌دن هشام بن عبد الملك ننك وفاتی قریب بولوب محتضر حالنده یاننه جیولغان
خلق ننك یغلاغانن کوروب ای جماعت هشام سزکا دنیا بلان جوماردلق قیلدی
یعنی سزکا مال ملکت قالدردی سز آنکا کوزیاشی بلان جوماردلق قیلاسز واول
جیغان نرسه‌لرین همه‌سین سزکا قویدی سز آنکا باری مناچك نرسه‌سین یعنی
جنازه‌نی قویدنکز اکر حق تعالی حضرتی آنکا مغفرت ایتماسه وادریغ باراچق
یری نی اولوغ یردرکه جهنم‌در دیب مناجات قیلدی ❁(حکایت)❁ مالك بن
انس ایتدی بر کون ابن طاوس بلان ابو جعفر ننك مجلسنه کرکان وقتمزده کوردك که
ابو جعفر اوزی ننك کوزی آلدنده بر نیچه آدملر ننك باشین کیسدرر ایدی بزکا
اوتورنکز دیب اشارت قیلدی بس اوتوردق حکومتی تمام بولغاچ ابو جعفر بزننك
یانمزغه کیلوب اوتوردی باشین ایوب هیچ بر کلمه سوز ایتمای نیچه بر نیچه مدت
تورغاندان صونك باشین کوتاروب ابن طاوس کا خطابا ای ابن طاوس سننك آتانك
رسول الله‌دان نیند این حدیث روایت قیلمش ایسه سویله ایشتایم دیدی ابن
طاوس ایتدی آتام ننك رسول الله‌دان روایت قیلمش بر حدیثی اوشبودر که
(ان اشد الناس عذابا یوم القیمة رجل اشرك الله تعالی فی ملکه فادخل الجور
فی حکمه) دیدی یعنی قیامت کوننده عذاب وعقابی زیاده بولغان کشی شول
کمسنه‌درکه الله تعالی آنی دنیاده اوز ملکنه شریك ایتدی یعنی تصرف ملکنی
آنکا بیردی بس اول کمسنه اول ملك اوزرنده ایکان حکمنده جور وظلملق قیلدی
دیمکدر بس ابن طاوس بو حدیثنی ذکر قیلغاندان صونك ابو جعفر بر نیچه

زمان سکوت قیلدی وغایت منفعل بولدی من دخی کونکلمدن ابن طاوس‌کا
موندان قو تولق متصور توکلدر ابوجعفر ابن طاوس‌نی اوتورکونچه قینار یاکه
مو ینون کیسار منکا قانی ساچراماسون دیب کیومنی جیو براق توروور ایدم آندان
صونك ابو جعفر ایتدی یاابن طاوس‌شول قلم وقارا صاوتمنی آلوب کینورچی
دیدی اما ابن طاوس کیتورمادی ابوجعفر ایتدی نی‌نرسه مانع بولدی‌که قارا
صاوتمنی آلوب کیتورمادنك دیدی ابن طاوس ایتدی ای ابوجعفر قارا بلان
برمعصیت وکناه بولا تورغان‌نرسه‌نی یازارسن‌ده‌من‌هم‌اول معصیتده سنکا شریك
بولورمن دیب قورقوب کیتورمادم دیدی آندان صونك ابوجعفر آچیغلانوب
بارموندان چق‌دیب بزنی مجلسدن قووب چقاردی ابن‌طاوس ایتدی بزننك‌ده
مقصودمز بو ایدی دیدی برکا چقدق ابن طاوس‌ننك وعظ ونصیحتلاه بو قدر
صلابتن بلکانم یوق‌ایدی اول کون‌بلدم دیدی * روایت‌قیلنمشدرکه‌برکون
عمر رضی الله عنه کعب‌الاخبارکا ایتدی‌ای کعب الله تعالی‌ننك عذابی وعقابی
بلان منی قورقت دیب تواضعا وعظ ونصیحت استادی کعب ایتدی ای خلیفه
جنابنکزده قرآن وحدیث یوقمی دیدی یعنی اوشبولارده اوامر ونواهی بیان
قیلنمشدر قرآن‌نی قارا وحدیث‌نی قارا قرآن وحدیث اقتضاسنچه عمل قیل
دیمکنی تلادی عمر رضی الله‌عنه ایتدی آلاربار ای کعب لکن‌سن اخافه وانذار
قیل یعنی آلارننك حکمینی سن‌تقریرقیل‌دیدی کعب ایتدی ای امیر المؤمنین
دنیاده یتمش پیغمبرننك ایذکوعملی قدر ایذکوعمل‌قیل‌قیامتکا بارغان زماننکلاه
عذاب‌ننك قاطیلغن کورکاچ اول عمل‌لرنی آزصانورسن دیدی آندان‌صونك
عمر رضی الله عنه ملول بولوب‌برمدت‌حیران‌بولوب‌توردی ینه باشین‌کوتاروب
ای کعب دخی تخویف‌قیل دیدی کعب ایتدی ای امیر المؤمنین جهنمدن‌مشرق
طرفنلاه اوکوزبورنی قدر یول آچولسه ایدی حرارتی‌ننك قاطیلغندان مغرب
طرفنده بولغان کشی‌ننك میی قاینار ایدی دیکاندن صونك عمر رضی الله عنه‌کا
کمال تاثیر بلان اثر قیلوب بر مدت هوشی کیتدی افاقة قیلغاندان صونك
ینه‌ایتدی ای کعب دخی زیاده وعظ قیل‌دیدی کعب ایتدی ای امیر المؤمنین
قیامت کونننده جهنم برنفس تنفس‌قیلغانلاه مقرب فرشته‌لر وپیغمبرلر تزلری اوزه
توشوب یارب‌بو کون‌باری‌نفسم‌ننك نجاتن استارمن دیه‌چکدر دیدی * رمضان‌ننك
توقزنلاه بعد العصر خلق‌مسجددن‌چققانده‌برکمسنه‌براوکا مسجدده وعظ‌طنکلامانچه
نیك چغاسن دیدی اول کشی ملاسویلاکان قدر من‌اوزم‌ده‌بلامن‌دیب جواب
بیردی فتأمل ❁(حکایت)❁ مستطرف ایاسی دیمشدرکه شیخ ابوبکر الطرطوشی
سراج الملوك دیکان کتابنلاه یازارزمانمده بولغان‌مصر ملکی افضل‌بن امیر الجیوش‌ننك

مجلسنه کروب (السلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته) دیدم اول دخی (علیکم السلام ورحمة الله وبرکاته) دیب سلامنی قایتاردی اکرام وتعظیم قیلوب منی خاص مجلسنه اوتورتدی من دخی سلامدان صونك کلام دیوب ایتدم ای ملك الله تعالی جنابنکزنی بو قدر اعلا مرتبه‌کا مندروب اولوغ اورون بیردی واوزی‌ننك ملکندن بر قطعه‌سین سزکا انعام واحسان قیلدی وسزنی خلق‌قه امیر قیلدی وتابع لرنکزنی سزکا تابع قیلدی واوزی‌ننك حکمین وامرین اجرا قیلماغه سزنی مأمور قیلدی وسننك امرنك اوزرینه ینه‌برا اوننك امری یورماکنه راضی بولمادی یعنی الله تعالی خلق‌ننك سنکا اطاعت قیلمامقلارینه راضی بولماغان کبك سز دخی الله تعالی‌کا شکر یوزندن بر کشی ده‌سندن آرتوق بولماقنه راضی بولما حق‌ننك شکرین لایقنچه یرینه کیتوروب بوبابده بارچه‌لاردان اوستون بول الله تعالی سنکا خلق اطاعت قیلمق بلان سنی اکرام قیلدی سن دخی اجتهاد قیل اطاعت جهتندن الله تعالی‌کا سن‌دن مطیع راك آدم بولماسون لکن شکر تل بلان کنه‌شکر ایمسدر اینکو عمل بلان واحسان بلان بولورکه حق تعالی (اعملوا ال داود شکرا) بیورمشدر یعنی ای آل داود سزلر عمل وطاعت بلان وانواع عبادت بلان الله تعالی‌کا شکر اوچون عمل قیلنکز دیمشدر ای ملك بلکل که سزننك بو ملك وسلطنت‌کا مالك بولماقنکز سزدن اوّل کیلکان ملك‌لرننك انتقالی سببلی‌در بو ملك سزکا کیلکان کبك سزدن دخی کیتار قیامت کوننده الله تعالی پادشاه‌لارننك همه اشلرندن سوال قیلور ودخی ای ملك حق تعالی سلیمان علیه السلام‌غه دنیا ملکین بیردی آدمیلرنی جن‌لرنی شیطانلارنی قوشلارنی وجمیع جانوارنی آنکا مسخر ومنقاد قیلدی آندان صونك هوانی وجبل‌نی دخی آنکا مسخر قیلدی شویله که آننك امرینه منقاد بولوب اول تلاکان یرکا ایسر ایدی بو قدر ملك وسلطنت آنکا اعطا قیلنغاندان صونك‌ده قیامت کوننده (هذا عطاؤنا فامنن او امسك بغیر حساب) نص منطوقنچه محاسبه قیلنمامق دخی جناب حقدن موعود ایکان مونی نعمت عد ایتماینچه استدراج ومکر بولماقندان خوف قیلوب راق (هذا من فضل ربی لیبلونی ءاشکرام اکفر) دیمش ایدی یعنی بو نعمت‌لر ربم‌ننك فضل وکرمندندر تفضل واحسان قیلماغی تجربه وامتحان اوچوندرکه بو نعمت‌کا شکرمی ایتارمن یاکه انکارمی ایتارمن دیب قورقار ایدی ای ملك عدل‌لك ایشکین آچ ویاردم استکانلرنی منع قیلما مظلوم‌غه یاردم واعانت بیر تا که الله تعالی سنکاده یاردم ایتار مشرقده مغربده مملکتلرنی کیزدم تحت تصرفنکزده بولغان یردن غیری‌نی اختیار ایتمادم مونده اقامت‌نی قصد قیلدم دیب وعظمنی تمام قیلوب اوشبو بیت‌نی انشاء قیلدم

والناس اکیس من یحمدوا رجلا   حتی یروا عنده آثار احسان

يعنی خلق باری انعام واحسان کورکان کشینی کنه مدح ایتارلر دیمکدر * هارون الرشید زمانتده مکه مکرمه‌ده فضل بن ربیع دیکان عزیزلردن برعزیز بار ایدی اول عزیز حکایت قیلمشدرکه هارون الرشید حضرتلری حج کا کیلکان یلده مکهء مکرمه‌ده ایدم بر کیچه‌ده خانه‌مه کیلوب هارون الرشید ایشکنی قاقدی هر کم یوقلاغان ایدی ایشکده کم بار دیب باروب ایشکنی آچدم بو وقتسز کیلکان کشی کمدر دیدم امیر المؤمنین هارون الرشید حضرتلریدر قبول بیورنکز دیدی درحال یوزمنی سورتوب یا امیر المؤمنین امر ایتکان بولسه‌نکز یاننکزغه من بارور ایدم بو تکلفنی اختیار ایتدنکز دیدم هارون ایتدی حالمنی صوراما کونکلمه اضطراب وکویونوچ واقع بولدی کونکلمدن بو کویونوچنی هیچ کم دفع قیلماس مکر منکا تیز برعالم وعارف بولغوچی آدمنی تابوب بیر دیکاچ سفیان بن عیینه خاطریمه کیلوب هارون بلان سفیان‌ننك خانه‌سنه کیتوب ایشکین قاقدق ایشکده کم بار دیدی امیر المؤمنین هارون حضرتلری در دیدم درحال ایشك کا کیلوب ایشکنی آچدی وای امیر المؤمنین فقیرنکزکا بر آدم کوندرسه‌نکز خاکپاینکزغه کیلور ایدم دیب ملایمتلی سوزلر بلان خانه‌سنه آلوب کردی بر ارساعت صحبت قیلغاندان صونك هارون ایتدی یا سفیان احتیاجنکز بارمو دیدی سفیان ایتدی بلی باردر دیدی هارون آننك حاجتن ادا قیلوب سفیان‌ننك خانه‌سندن چقدق هارون ایتدی ای فضیل موننك بلان مکالمه منکا فاید ایتمادی باشقه برعزیزنی تابوب بیر تاکه نصیحتی بلان متنصح بولایم دیکاچ مونده عبد الرزاق بن همام دیکان ذات باردر آنکا بارایق دیب خانه‌سنه کیتدك ایشکینی قاقدق اول دخی استقبالده وصحبتده بعینه سفیان کبك جواب بیردی هارون الرشیدننك کونکل جراحتنه شفا بیرمادی وآننك دخی حاجتن ادا قیلدی آندان چققاچ ای فضل منم مرادیمه توغری کیلکان برعالمنی تابمادنك من تقوا وپیرهیز وصاف کونکللی برعالمنی اسنای من که دینده صلابتی بولسون دنیادان اعراض قیلوب اصلا دنیای دنی کا میل ورغبتی بولماسون دیدی من ایتدم یا امیر اول سن استاکان عالم فضیل بن عیاض در دیدم هارون دخی ایله برکا بارایق دیب فضیل بن عیاض‌ننك خانه‌سنه باردق اول وقت فضیل اوزون آیتلر بلان نماز اوقور ایدی کوتوب توردق نمازین تمام ایتکاچ ایشکنی قاقدق کم باردیدی من دخی قبول ایتنکز امیر المؤمنین هارون الرشید کیلدی دیدم فضیل ایتدی منم کبك فقیر بلان امیرننك نی مناسبتی باردر دیب ایشکنی آچمادی من ینه سبحان الله خلیفه‌کا اطاعت قیلمق سنکا واجب توکلمیدر دیدم آندان صونك ایشکین آچدی قندیلنی سوندروب خانه‌سی‌ننك برپوچماغنه کیرلندی بس هارون الرشید فضیل قایده

اوتورور

اوتورور ایکان دیب قارمالاب یورکانه هارون‌ننك قولی فضیل‌ننك قولنه‌تیکاچ
فضیل هارون‌ننك قولون توتوب ای واه عجبا بونیند این یومشاق قول ایمش
یخشی‌له اکرده قیامت‌کوننه الله تعالی‌ننك عذابندان قوتولسه دیدی هارون
ایندی یا شیخ نصیحتنکنی رجا وامید ایتارمن که منکا وعظ ونصیحت ایتکای‌سن
دیدی فضیل ایتدی ای امیر المؤمنین سن آشاوچیلارنك‌ننك وشفقتسز
توابعلارنکننك بارکناهلارین اوزنکا یوکلامش‌سن اکر قیامت‌کوننه توابع وخطاملارنکا
منم کناهمننك برآزین‌غنه یوکلانکز دیب عذر ایتسنك‌ده یوکلاماسلر اول کون
شوند این کوندرکه سنکا نی‌قدر زیاده محبت ایتکوچیلر شول‌قدر زیاده سندن
قاچارلار عمر بن عبدالعزیز حضرتلری خلیفه‌لك‌کا جلوس ایتکاچ سالم بن عبدالله
ومحمد بن کعب ورجا بن حیات حضراتلرینی مجلسنه دعوت ایتوب ای‌علملری
بلان عمل قیلغوچی عزیزلر من بوخلیفه‌لك یوکی بلان مبتلا بولدم‌سزلردن
مرادم بودرکه دایم‌منی‌خیر اش‌کا دلالت ودنیا آخرت‌سلامتلکنه اشارت ایتکایسز
دیب نعمت صایغان امیرلکن وخلافتن یوك عد قیلدی اوّل سالم بن عبدالله
نصیحت باشلاب ای امیر المؤمنین اکر قیامت‌کوننه الله تعالی‌ننك عذابندن
قوتولمق مرادنك بولسه صائم بول افطارنك اجلنك بولسون یعنی دنیادان اعراض
قیل قبرکا باروب کرکونچه زهد وتقوالغنکنی بوزما دیدی آندان صونك محمد
بن کعب ایتدی ای‌خلیفه‌قیامت کوننه الله تعالی‌ننك عذابندان سلامت بولوب
نعمت یورطنه کروب منکو لذتنی تابمق اسناسنك قاشنکداغی مسلمانلارننك
قارت واولوغ یاشلولری آتانك بولسون‌واورتا یاشلولری قرنداشلرنك بولسون
وکچی یاشلولری بالالارنك بولسون‌که آتالارنکنی اکرام وتعظیم قیلوب احسان
ایت وقرنداشلرنکا مرحمت ایت وبالالارنکا شفقت‌ایت‌دیدی اندان‌صونك رجا
بن حیات دخی ای خلیفه اوزنکا نی‌وجه بلان معامله ایتسنك ونی ایذکو اش
ایتسنك مسلمانلارغه‌اول ایذکو اشنی اشله‌اوزنکا نی‌نرسه‌نی کریه‌کورسنك وضرر
دیب حسابلاسانك مسلمانلارغه دخی آنی کریه‌کوروب اوزنکنی اول ضرردان
صاقلاغان شیکللی الله‌ننك بنده‌لرین دخی شویله صاقلا آندان صونك تلاسانك
قاچان اول آخرت‌کا کوچ دیدی دیب فضیل بوحکایت‌نی کیتورکاندن صونك
هارون‌الرشیدکا خطابا ای‌خلیفه من دخی اول‌عزیزلرننك‌عمرکا‌ایتکان سوزلرین
ونصیحتلرین ایتامن آیاقلار تایا تورغان قیامت کوننه بولاچق حال‌لر اوچون
سنکا زیاده خوف ایتامن دیدی‌هارون الرشید شول‌قدر یغلادی که هوشی کیتدی
هارون‌الرشیدنی قزغانوب ای فضیل امیر المؤمنین‌کا بیك قاطی ایتدنك دیدم
فضیل ایتدی سننك کبك‌لر خلیفه‌کا مرحمت ایتمایچه آننك خاطرین صاقلاب

مداهنه بلان آنی هلاکت کا یبارمکده سزهای بی‌چاره‌لر دیب منکا دخی تعریض
قیلدی آندان صونك دخی خلیفه ای فضیل لطف ایتوب نصیحتنکنی دخی زیاده
قیل دیدی فضیل ایتدی ای امیر المؤمنین عمر بن عبد العزیزننك والیلرندن
بری یوقوسزلق آورینه مبتلا بولوب عمر بن عبد العزیزکا عرض وشکایت
قیلدی عمر بن عبد العزیز دخی ای قرنداشم کیچه‌لرده یوقوم یوق دیب تحریر
قیلمش‌سن ای قرنداش العیاذ بالله جهنم اهلی‌ننك جهنمده یوقوسزلقلارین
وتنلری‌ننك اوطایچنده یانماغن ایسنکا توشورکیراك یوقوده کیراك اویاغلقده
دایم جهنمنی ایسنکده توتماقنك سنی حق تعالیکا اولاشدرر اوشبو توغرو یولده
آیاغنك تایمافندان صاقلان سنکا تنبیهم بودر دیب مکتوب کوندردی اول والی
عمرننك مکتوبن آلوب اوقغاندان صونك تون‌نی کون‌کا قاتوب عجلة وطی بلاد
ایتوب عمر بن عبد العزیز حضورینه کیلدی عمر ایتدی یا والی کیلماکنکا
سبب نیدر دیدی والی ایتدی ای خلیفه مکتوبده یازلمش وعظنك بلان کونکلمدن
دنیا میلن چقاردنك لقاء حق قه قدر والیلك استاماس‌من دیدی* بس هارون الرشید
فضیلدن بوحکایه‌نی ایشتکاچ قاطی یغلاب ینه ای فضیل وعظنکنی دخی زیاده
قیل دیدی فضیل ایتدی ای امیر المؤمنین ابن عباس رضی الله عنه بر کون
رسول صلی الله علیه وسلمکا ایتدی یارسول الله بنده‌نکنی بر شهرکا والی ایتوب
قویسه‌نکز دیب رجا قیلدی رسول علیه السلام (یاعباس یاعم النبی نفس تحییها
خیر من امارة لا تحصیها ان الامارة حسرة وندامة یوم القیمة) دیدی یعنی بر
نفس‌که آنی‌سن زهد وقناعت بلان احیا قیلدنك شرطلارین یتکوره آلماسلق
امارتنکدن و والیلکنکدن خیرلودر زیرا قیامت کوننده امیرلکنك حسرت‌وندامتدر
اکر ای خلیفه قدرتنك بولسه امیر بولما دیدی هارون الرشید دخی قاطی یغلادی
ینه ایتدی یافضیل نصیحتنکنی دخی زیاده قیل رحمك الله تعالی دیدی فضیل
ایتدی ای خلیفه تحت حکومتنکده نی قدر خلق ورعیت بار ایسه دنیاده آلارننك
احوالن ضبط قیلمق وصاقلامق جنابنکزکا حواله قیلنغانلقدان قیامت کوننده حق
تعالی هر برندن سؤال قیلور اکر بونازنین بدننکنی جهنمدن خلاص قیلماغه
قدرتنك بولورلق بولسه امیر بول وصاقلان‌که رعیتدن وبارچه خلقدان بر کمسنه‌کا
خیانت ودوشمانلق بولماغای ناحق بر کشینی رنجتوب اوزنکا دوشمان ایتمه دیدی
هارون الرشید دخی یغلاب ای فضیل حاجتنك وبوروچنك بارمی ادا قیلایم
دیدی فضیل ایتدی یا امیر المؤمنین ربمه بوروچم باردر لکن حاضرده حسابی
بلنماماشدر اکر حق تعالی اول دین‌نی استاب مناقشه بیورور ایسه وحجتمنی
قبول ایتماس ایسه عذاب وعقاب منم اوچوندر دیدی هارون ایتدی منم مرادم

بنده‌لرکا

بندەلرکا دیننك بارمودیمك ایدی دیدی فضیل ایتدی ای المؤمنین الله تعالی منکا دین وبوروچ ایت دیب بیورمادی لکن وعدینه تصدیق وامرینه اطاعت بلان بیوردی منم وظیفهء دیانتم عرفان وعبادت کا چالشمقدر زیرا الله تعالی بیوردی (وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ما ارید منهم من رزق وما ارید منهم ان یطعمون ان الله هو الرزاق ذو القوة المتین) قاچانکه فضیل بن عیاض اوشبو آیتلرنی اوقوب وعظن تمام قیلدی هارون ایتدی ای مولانا اوشبو منك آلتوندر آل نفقهء اهل وعیالنکا صرف ایت والله تعالی ننك عبادتندە مونك بلان قوّت تاب دیب منك آلتون عرض قیلدی فضیل ایتدی سبحان الله یا امیر المؤمنین من جنابنکزنی اوشبو نصیحتم بلان خیرکا وخلاص طریقنه بیورورمن اما سزلر بوفقیرکا مونك کبك فانی نرسه بلان مکافات قیلاسز دیب اعتذار قیلدی ومنك آلتوننی قبول ایتمادی (سلمك الله ووفقك الله) دعاسی بلان سوزین تمام ایتوب آرتوق سوز سویلامادی* مستطرف ایاسی دخی بو حکایه ننك آخرنده (اعلم ان الامر بالمعروف والنهی عن المنکر له شروط وصفات) دیدی یعنی امر معروف ونهی منکرننك بر آز شرطلاری وصفتلاری باردر دیمش ایسه ده اول شرطلارنی تفصیلا بیان قیلمامشدر بس مترجم دیرکه بر کمسنه بر مؤمن قرنداشنه آولاقده ویاشرنده کشی کا بلدرمیچه راك وعظ ونصیحت قیلسه چن نصیحت اوشبو نصیحتدر واثرلیراکدر اکر بر کمسنه خلق آراسنده براوکا سن آلای ایتمه بولای ایت یاکه نیك آلای ایتدنك نیك بولای ایتمادنك یخشی بول توفیقلی بول دیب نصیحت قیلغان بولسه اول نصیحت توکلدر بلکه اول کشینی آزدرمقدر وطریق مستقیمدن چقارمقدر چونکه ملاءناسده براونی نصیحت قیلمق اول کشینی اویالتوغه سبب بولمقدان باشقه حتی اول نصیحت قیلنمش کمسنه نصیحت قیلغوچیغه خلق آراسنده اویالتقانی اوچون عناد قیلوب اول کناهغه مصر بولور قرآن ننك وحدیث ننك قاعدەسی هم اوّلکی روش اوزرینه در بس معصیت وکناه قیلغان کمسنه لرننك صراحة اسمین ذکر قیلمایئچه مثلا بر کشی فلان کناهنی قیلسه جزاسی فلاندر دیب آنکلاتمق کیراکدر یوق ایسه ای فلان سن بو کناهنی اشلادنك سنکا جهنم عذابی بولور دیمك یاراماس یوقاریده ذکر قیلنغان حکایتلرده کی عزیزلرننك نصیحتن فهملامك کیراك * عبد العزیز ابن ابی داود ایتدی بر کشی اوزی ننك دین قرنداشلرندن بر کمسنه ده مکروه اش کوروب کیزلوچه امر ونهی قیلسه ایکی ثواب تابار بری امری اوچون یاکه نهی اوچون وبری دخی کیزلا کانی اوچون در دیدی * عمر رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که سزلردن برنکز مؤمن قرنداشنکزننك خطا

وكناهسینی کورکانده یاشرنچه نصیحت قیلغان صونکنده ده آننك الله تعالی کا توبه واستغفار ایتماکینی دعا قیلنکز یوقسه شیطان غه یاردمچی بولوب مؤمن قرنداشنکزنی بر کناهسی صادر بولغانده ملامت ناسده نصیحت قیلوب آزدورمانکز وهواسنه تابع بولماغنه ترغیب قیلمانکز دیمشدر *

دخی نصیحت کا متعلق آیت لر وحدیث لر وحکمت لر * بارچه اسلام اهلنه معلوم اولا که جمیع خلایق قه نصیحت پیغمبرلر ومرسل لر طرفندان بولا کیلکاندر زیرا حق تعالی نوح علیه السلام دان حکایة طریقنچه (ولا ینفعکم نصحی ان اردت ان انصح لکم ان الله یرید ان یغویکم) بیورمشدر یعنی نوح علیه السلام اوزی ننك قومنه ایتدی ای قوم اکر الله تعالی سزنی آزغونلقنکزده بر قرار ایتسه من سزکا نصیحت اراده قیلسام ده سزکا فایده بیرماس دیمکدر * دخی شعیب علیه السلام دان حکایة (فتولی عنهم وقال یا قوم لقد ابلغتکم رسالات ربی ونصحت لکم فکیف آسی علی قوم کافرین) بیورمشدر یعنی شعیب علیه السلام ننك قومی ایمان کیتورماکاچ قومندن یوزچوروب ای قوم الله تعالی ننك رسالتن سزکا ایرشدردم ونصیحت قیلدم دیدی بو سوزنی شعیب علیه السلام آلارننك حالنه تأسف ایتوب وقایغوروب ایتدی دخی اوزینه اوزی انکار قیلوب من بولارغه عذاب بولمقنه نیك قایغورایم تاغی حالبوکه آلار کفرلری سببلی عذابقه مستحق بولمشلار ایدی دیدی * ودخی صالح علیه السلام دان حکایت طریقنچه (قال یا قوم لقد ابلغتکم رسالة ربی ونصحت لکم ولکن لاتحبون الناصحین) یعنی صالح علیه السلام قومندان اعراض قیلوب ای قوم من سزکا الله تعالی ننك رسالتن ایرشدردم وسزکا نصیحت قیلدم لکن سز نصیحت ایتوچیلرنی سوماس سزلر دیدی حاصل کلام هر بر پیغمبر اوزی ننك قومنه نصیحت بلان مأمور ایدیلر وهم اوزلری ننك قوملرینه الله تعالی ننك امرین ایرشدردیلر (وما علی الرسول الا البلاغ) اما قوملری کیراك قبول ایندیلر کیراك قبول ایتمادیلر وکذلك واعظلرکا وامام لارغه لازمدرکه اوزلری ننك قومن ومحله سین وعظ ونصیحت ایتسون من خلق قه وعظ ونصیحت قیلامن ده سوزمنی قبول ایتمایلر دیمك خطا سوزدر قبول ایتسه ایتسون ایتماسه ایتماسون کوراسن که پیغمبرلر سوزین ده قبول ایتمادیلر قلبن طوط باصقان کشی قبول ایتماسه ایتماس نتاکه صوفی الله یار

نصیحت تنکلاماس دل سخت محجوب کوکارماس تاشه یغمور یاغسه هم کوب

مقتدابه بولسانك برده ایرنمه شول وعظنکنی وبر نصیحتنکنی قومنکا اون مرتبه تکرار قیل بو وعظنی بر مرتبه سویلاکان ایدم دیمه طاما طاما طامچی طاشنی چوقر ایتادر یعنی قاطی تاشقه اوزاق تامچی تامسه آنده ده بر نرسه اثری ظهور ایته در (ان الذین

النصيحة) ديب پيغمبر عليه السلام اوچ مرتبه ايتدی يعنی تحقيق اسلام دينی نصيحتدر ديمكدر * (اعلم ان جرعة النصيحة مرة لايقبلها الا اولو العزم)*
ماٴمون خليفه ننك منبرده اوقومش خطبه سی ننك مضمونی بو ايدی ای الله تعالی ننك بنده لری الله تعالی دن قورقوب ايذكو عملده بولونكز زيرا كه سزلرننك عمرلرنكز موقت وقصقه در وقتنكزغه حاضر بولونكز يعنی اجلنی كون بكون كوتوب تورنكز طول املنكز دنياده سزنی آلداماسون چونكه اجل بلان امل بركا يورور سزلرنی دنيا شغل لری مشغول قيلمش واول باطل شغل لر متعاقبا يعنی برسی آرتندان برسی اوستنكزكا كيلوب جيولمش اوزنكزنی صحت ديب صايسه نكزده كفنلرنكز حاضرلنمش وكورشيلرنكز يغلامش (يعنی البته اوشبولار بولاچقدر) چرو كوچی تن لرنكز توفراقغه رجوع ايتمشدر (يعنی البته اولوب توفراق قه كومولورسز) آخرتده دخی مغفرتكا باعث بولغان نرسه كا محتاج بولورسز ديدی* حضرت علی رضی الله عنه بعض خطبه لرنده اوقومش مضمونی بودر ای الله تعالی ننك بنده لری اولومدن صاقلانكز زيرا كه اولومدن خلاص ونجات يوقدر ايوده بيكلانوب ياتسه نكزده اول سزنی توتار واولومدن صاقلانوب قاچسانكزده اول سزكا ايرشور اول اولوم مانكلايلارنكزغه باغلانمشدر وسزكا ايرشمكی محققدر قوتولمق قايده در قايده قوتولمق خلاص نی يرده در نی يرده خلاص وفاتنكزدان صونك دخی سزنی چاقروب تورا تورغان نرسه باردر كه قبردر اكاه بولونكز كه قبر جنت باقچه لارندان بر باقچه در ياكه جهنم چوقورلارندان بر چوقوردر قبر هر كون اوچ مرتبه قچقرور كه من قارانغيلق يورطی من من قورقو يورطی من من قورتلار يورطی من دير اكاه بولونكز كه قبر ننك آرغی ياغنده ينه بر وقت باردر كه قبردن قوبمق كونيدر قبر حال لرندن دخی قاطيراقدر اول كونده اولوغلار وكچيلر اول كون ننك كمال قاطيلغندان عقلسز وايسرك بولورلار آتابالاسين اونوتور قورصاقلی خاتونلار قورصاغن تاشلار جميع خلايق اولوغ قورقوده بولورلار اكاه بولونكز وغافل بولمانكز كه آننك آرغی ياغنده دخی آنداندہ قاطيراق جهنم زمانی باردر كه اسی لكی غايت اسی چوقورلاری تيران زينتلاری تيمور صولاری وايچملك لاری صاری صو وطعامی غسلين در اول كونده الله تعالی حضرتی اوزی ننك بنده لرينه مرحمت قيلماس ديدی بس علی رضی الله عنه ننك خطبه سی بو مقامغه ايرشكاچ مسلمانلار بيك قاطی يغلاشديلار بس علی رضی الله عنه ايتدی ای مسلمانلار اكاه بولونكز اول اينكانلرمزننك آرغی ياغنده دخی جنت نعمتلری زمانی باردر ديب جنتنی توصيف قيلدی *
معلوم اولا كه آتا آنا حقلارين رعايه قيلمق حقنده نيچه آيتلر ونيچه حديثلر

باردر* حضرت علی رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدر که الله تعالی بالانك آتا آناسنه رعایت قیلماقنه شول‌قدر تنبیه‌بیورمشدر که اف دیمك اینك آزنرسه ایکان آتا آناسنه اف دیب ایتمکنی‌ده نهی قیلمشدر آندان غیری قاطی‌سوز ایتوب قارا قارشی قچقرشمق قایده قالدی ایمدی آتا آناسنه عاق بولغان بالاتلا کانن اشلاسون آزاشده‌مو عاق بولا کوب اشده‌مو عاق بولا آننك بلان اوجماحقه کرماس یعنی عقوقی اوچون جهنمکا مستحق بولور وآتا آناسنه ایذکولك ورعایه قیلغوچی بالا آزمو قیلا کوب‌مو قیلاتموغغه کرماس یعنی الله تعالی ننك فضل وکرمی بلان آتا آناسنه ایذکولك قیلغان سببلی اوجماحقه‌مستحق بولور الله تعالی ننك رضالغی آتا آنانك رضالغنده الله تعالی ننك غضبی آتا آنانك عقوقنده دیب روایت قیلنمشدر* ابن عباس رضی الله عنه روایت قیلمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی برکسنه محبت واخلاص بلان آتا آناسی ننك ایکی کوزی آراسندان اوبسه اول کمسنه‌کا بوایذکو معامله جهنم اوطنه پرده بولور ودخی پیغمبر علیه السلام ایتدی (ایاکم وعقوق الوالدین فان ریح الجنة یوجد من مسیرة خمسمائة عام ولایجد ریحها عاق) یعنی آتانکزغه آنانکزغه مباح اشلرده مخالفت قیلمقدان وآلارغه عاصی بولمقدان یراق بولونکز وصاقلاننکز زیرا اوجماح ننك ایسی بشیوز یل‌لق یولدان سیز ولور عاق الوالدین اول ایسنی تابماس یعنی اوجماح نعمتندن غایت یراقلق بلان یراق بولور معناسنده‌در ❁(حکایت)❁ صلحادان بر آدم هر کون آناسی ننك آیاغن اوبار ایدی برکون بزم وصحبت قیلوب اوتورا تورغان دوستلاری ننك یاننه کیچوکوب کیلدی مصاحبلری نیك صونکغه قالدنك دیب صورادیلار آلارغه جوابا جنت باقچه‌لارنده یوردم دیدی یعنی آنام ننك آیاغنه یوزمنی سورمك بلان مشغول ایدم زیرا (الجنة تحت اقدام الامهات) حدیث شریف بزکا ایرشمشدر دیدی ❁(حکایت)❁ عمر بن عبد العزیز میمون بن مهران‌غه وصیتنده ایتدی ای میمون بادشاهلار ایشکنه ملازمت ایتمه هرنی قدر امر معروف ونهی منکر ایتار بولسانکده ونامحرم خاتونلار بلان خلوت ایتمه هرنی قدر تعلیم قرآن ایتار بولسانکده وآتا آناسنه عاق وعاصی بولغانلار بلان مصاحبت قیلما زیرا آتا آناسنه ایذکولك ایتماکان کشی سنکا هم ایذکولك ومحبت ایتماس دیدی * بر حکیم ایتدی (من عق اباه عقه ولده) دیدی یعنی برکمسنه اوزی ننك آتاسنه عاق وعاصی بولسه اوغلی ده اول کمسنه‌کا عاق بولور یعنی سر مجازات ظهور ایتار دیمکدر ❁(حکایت)❁ مأمون خلیفه دیمشدر که آتاسنه ایذکولك ایتکانلردن فضل برمکی‌دن آرتوغین کورمادم زیرا ایشتدم که آتا اوغل زندانده محبوسلر ایکان بر صووق کیچه‌ده زندانچیلار آلارنی اوطیاقمقدان منع ایتمش بولوب یحیانك آتاسی ننك جلی صوبلان

طهارت آلماغه عادتی بولق جهتندن ایرته نمازغه آتاسی تورغونچه آیاق اوره قندیل اوستنه توتوب آتاسنه صو جلوتوب قریمش دیمشدر ❁(حکایت)❁ منقولدر که بر کمسنه دخی جامه خوابنده یاتقانده اوغلندان ایچماکا صو بیر دیب صوراب یته یووقوغه کیتمش اوغلی صونی کیتورکاچ آتاسی یووقوغه کیتکانن کوروب توقتا بلکه تاغی اویغانوب صورار دیب آتاسی ننک باشی اوچونده تانک آتقونچه کوتوب تورمش ایمش ❁(حکایت)❁ بر کشی حضرت عمر رضی الله عنه کا ایتدی ای امیر المؤمنین آنام قارتلق کوننه یتوب حرکتکا قادر بولماغاچ دایم آرقاما کوتاروب یورورمن مونی ننک بلان آنا حقین یرینه یتکوره بلورمن مودیدی عمر رضی الله عنه ایتدی یوق یتکوره آلماس سن زیرا سننک آنانک سن کچکنه وقتده سننک حیاتنکا قالماقنکنی تمنی ایتوب کوتاروب یوردی وخدمتنکنی قیلدی اما سن مونی آنانکننک فراقین تمنی قیلوبراق یعنی آنام اولوب نیوب کیتسه مندن بجیل بولسون دیب ایتکان کاراک اوخشای سن دیدی بر احمق بالا بو سوزنی ایشتدی ده منم آنامده اوسوب یتکاچ بر فایده کوررمن دیب تمنی قیلوب منی کوتاروب یورکاندر دیدی* قاضی بیضاوی ده (کما ربیانی صغیرا) تفسیرنده بر حدیث ذکر قیلنمشدر حضرت عمرننک بو سوزی شول حدیث دن مفاددر❁(حکایت)❁ محمد بن المنکدر حضرتلری ایتدی بر کیچه آتام ننک آیاقلارین اووب کیچ اوتکاردم برادرم اول کیچه تهجد نمازین قیلدی من قیلا آلمادم لکن قرنداشم ننک اوشبو کیچه سی منم کیچم یانده منی مسرور قیلماس دیدی یعنی آتامنی رضا قیلغانمه شول قدر سویونمدم تهجد نمازی ننک ثوابی کوزمه کورنماس دیمکدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه محمد ابن سیرین حضرتلری آناسنه قاطی تاوش بلان اصلا سویلاشمای نچه بیک اوصال توره لر بلان سویلاشکان کبک تعظیم بلان سویلاشوب آناسی ننک دعاسین بو وجه بلان تحصیل ایتار ایدی ❁(حکایت)❁ علی بن حسین رضی الله عنه حضرتلری خلقننک ده ایدکوراکی ایکان آنکا ایندیلر نی اوچون آنانک بلان برکا اوتوروب آشامای سن دیدیلر علی ایتدی بلکه آنام ننک کوزی توشکان لقمه نی بلماسدن الوب آشارمن ده عاق وعاصی بولورمن دیب قورقوب برکا آشای من دیدی * پیغمبر علیه السلام ایتدی (الولد ریحان من الجنة) یعنی بالا جنت چچکلرندن بر چچکدر ودخی (ابنك ریحانتك سبعا ثم خادمك سبعا ثم عدو او صدیق) اولوغلار سوز یدر یعنی بالانک یدی یاشنه قدر چچکندر یدی یل یعنی اون دورت یاشنه قدر خادمندر آندان صونک دوستندر یا که دوشماننکدر دیمکدر* ابو سعید رضی الله عنه ایتدی حضرت رسولدن یارسول الله جنتده جنت اهلی ننک بالالاری بولورمو یعنی توغارمو دیب سؤال قیلغانمد ان صونک رسول الله علیه السلام

ایتدی نفسم آننك قدرتنده بولغان الله تعالی کا یمین ایتارمن که جنت اهلی بالا بولقنی آرزو قیلسه حملی وضعی منتهاسی برساعت ایچنده تکمیل قیلنور دیدی یعنی برساعتده قورصاقلی بولور بالاتابار اوسوب یتار دیدی *اوشبو اثر جنتده تولد واقع بولماقنه دلالت قیلور دیمشلردر * ودخی دیمشلردرکه بالاننك آتا اوسننك حقی بری بودرکه بالام فسق‌قه میل ایتماسون دیب بالاسنه ایرکونچیلك قیلمقدر مستطرف دیمشدرکه مونده فسقدن مراد سرقه‌وغصب‌در زیرا مستلذات نفسانیه دخی آنچه بلان بولور * شبیب ابن شیبه دیمشدرکه (ذهبت اللذات الامن شم الصبیان وملاقات الاخوان والخلوة مع النسوان) یعنی صبی ونارسیده بالالارنی ایسنامك ودوستلار بلان ملاقات ایتمك وحلالی بلان خلوت ایتمکدن غیری دنیا لذتلری قالمادی یعنی بولارننك لذتلری اعلادر دنیاده شولاردان باشقه لذت‌ده یوقدر دیمکدر * بر دانشمنددن صورادیلار بالالارننك قایسی سیوکلیراك دیدیلر (صغیرهم حتی یکبر ومریضهم حتی یبرأ وغایبهم حتی یقدم) دیب جواب بیردی حتی لفظی انتهاء غایة اوچون بولغاننه کوره‌معناسی بالالارمننك کیچکنه‌سین وخسته‌سین وغایبن سویامن دیمکدر فتدبر ❁(حکایت) ❁ ابن عامرننك خاتونی امامة بنت حارث حامله بولغان مدتده ابن عامر ایتدی اکرده ایر بالا تابسانك حکم سننکدر یعنی سن نی تلاسنك اول بولور دیب وعده قیلدی قاچانکه مدتی تمام بولوب دنیاغه ایر بالا کیتورکاندن صونك امامه ایتدی یدی‌کون مقداری نفیس نعمتلر ترتیب قیلوب منك طابون خلق طعاملندرمك ومنك قوی عقیقه قربان ذبح قیلمق استارمن دیدی ابن عامر تماما اجرا قیلمشدر ❁(حکایت) ❁ قریش‌ننك امیرلرندن بر امیر اوغلنه آچیغلانوب یانندان قووب چغارمش ایدی احنف بن قیس ایتدی ای امیر بالالارمز کونکل‌لرمزننك ثمره‌سی‌در وتایانچق ترا کمزدرکه بزلر بالالارمزننك زحمتلرین ومشقتلرین تحمل قیلمق کیراکمز اوبکالاسه‌لر راضی قیلمق کیراکمز آلارغه‌حقارت کوزی بلان قارامانکز استاسه‌لرده استاماسه‌لرده اعطا قیلنکزکه حیاتنکزدان طویوب اولومنکزنی تمنی قیلماسونلار دیدی امیر قریش احنف‌ننك بوفصیح سوزین ایشتکاچ قبول ایتوب قل‌لارندان برقلینه ای‌غلام بار اوغلومه‌ایکی یوزمنك درهم وایکیوز قات کیوم ایلتوب بیر ومن‌دن سلام ایت دیب یباردی امیرننك بو اوغلی آتاسندان قاطی اچو اوستنه‌بو احسانی کورکاچ اول ایلتکان غلام‌غه‌ایتدی یه‌آتام‌ننك یاننده کم بار ایدی غلام ایتدی احنف بار ایدی دیکاندن صونك احنف‌نی چاقروب یاابا بحر قصه نی کیفیتده بولدی دیدی احنف دخی واقعه‌نی تفصیلا حکایت قیلدی احنف‌ننك بولطفنه تشکرا آتاسی یبارکان نرسه‌ننك یارطی‌سنی احنف‌کا باغشلادی

حکایت

❁(حکایت)❁ علماء نحودن امام کسائی روایت قیلمشدر که بر کون هارون الرشید خلیفه‌ننک حضورینه کردم ایدی اوغللاری محمد امین‌ننک و ماءمون‌ننک منم یانمه کیلما کلرین استاب امر قیلدی بس اوغللاری درحال اوزلارین توزوب وزینتلاب کوکب دری کبك طلوع وظهور ایتوب تعظیم‌بلان سلام بیروب دعالارین تمام قیلغاندان صونك آیاق استنه‌غنه قاراب کمال ادب اوزه آتالاری‌ننک حضورنده توردیلار خلیفه‌حضرتلری امین‌نی اونکنده ماءمون‌نی صونکنده اوتورماغه بیورغاندان صونك منکا قاراب اِی کسائی بولارغه دقایق علم‌نحودن برار مسئله امتحان قیل دیب بیوردی من دخی مسائل نحودن دقیق مسئله‌لرنی سوءال قیلغان وقتمده هر بر مسئله‌مه کورکام جواب بیردیلر خلیفه‌حضرتلری مسرر ااِی کسائی بولارننك علمده معیارلاری نی درجه‌ده‌ر دیدی اعلادرجه‌در دیدم دیمشدر ❁(حکایت)❁ بدوی عرب خاتونلاردان بر خاتون بالاسین قوچاغنه آلوب اوینانقانده بو بیت‌نی ترنم ایتوب ایتور ایمش

یا حبذا ریح الولد ریح الخزامی فی البلد
اهکذا کل ولد ام لم یلد مثلی احد

یعنی بالام‌ننك ایسی شهرده بولغان خزامی ایسی کبك نی خوش ایسدر ایا هر بر بالا موننك کبك رعنامیدر یا که‌موننك کبك بالانی منم کبك براوده توغدرمادی‌مو دیمکدر* حالا اوزجنسمزدن بر خاتون بالاسین بیشککا صالوب تیر باتکانده ایشتدم

الله الله ایتار بو بخاراغه کیتار بو
بخارادین قایتقاچدان ملا بولوب یتار بو

دیب نازنین نچکه تاوش بلان ترنم قیلور خوب یخشی سوزدر* لکن مذکور بدوی خاتون‌ننك بالاسی شول وصفقه لایقمی توکلمی بو وصف مجرد بالاننك نفس الامرده شول صفتده بولمقی چندان موافق توشماس زیرا بر بلیغ‌ننك

والمرء یفتن بابنه وبشعره لکن ذلك فتنة العقلاء یعنی

هرکس بر شعر وبر فرزند خود مفتون شود * کرچه آن فرزند زشت وشعر ناموزون شود وفقلر نچه هر آدم اوزی‌ننك بالاسین سومکی جبلی وطبعی در اما محبت دیکان نرسه عیبلرنی اورتکوچیدر آیوده بالاسین آپاغم دیر کرپی‌ده بالاسین یومشاغم دیر بو مسلم اهل عقولدر (اولاد البلد قلیل التوفیق) کا دائر کلامدر یعنی شهر بالالاری کوبراك توفیقسز بولور دیمکدر ❁(حکایت)❁ بر عرب اوزی‌ننك قبیح المنظر و ایامسز بالاسنه قاراب (انت لست من زینة الحیوة الدنیا) دیدی ❁(حکایت)❁ برکشی اوغلینی اوزونلغی یکرمی آرشون قدر برقیوباوی آل دیب بازارغه یباردی اوغلی یارطی یولغه یتکاچ کیری قایتوب ای اتکای اوزونلغی یکرمی

آرشون قدر دیب ایتدنکز جوانلغی نی قدر بولسون دیب غباوتی اقتضاسنچه صوراغانغه کوره آتاسی ایتدی ای اوغلوم سننك بلان مبتلا بولغانم مقدارده بولسون دیدی ❁(حکایت)❁ بر عرب ننك حمزه اسملی بر احمق اوغلی بار ایدی برکون بو عرب اوغلی بلان بارغانده برکسنه بر یکتکا یاعبدالله (ای الله ننك قلی) دیب ندا قیلدی اول یکت جواب بیرمادی اول ندا قیلغان کشی بو یکت ننك یاننه کیلوب سنکا قچقرغان ایدم نیك جواب بیرمادنك دیدی اول یکت ایتدی ای قرنداش هر قایسمز عبدالله مز (الله ننك قللاری مز) قایسی عبدالله نی اراده قیلدنك بلمادم شونکا کوره جواب بیرمادم دیب ظرافت قیلدی مذکور عرب بو جواب نی ایشتوب اوغلنه حمزه کا ایتدی کوردنکمو اوغلوم بو یکت ننك ظرافتن دیدی ینه ایکنچی کون بو عرب اوغلی حمزه بلان بارغانده دخی بر کشی حمزه اسملی ایکنچی بر کشیکا یاحمزه دیب ندا قیلغان ایدی عرب حمزه سی یعنی اوغلی حمزه دیب قچقرغان کشیکا اوز ین باباغی عبدالله کبك ظرفادان صانوب ومنکا قچقردی دیب بلوب فی الحال ای قرنداش کلنا حمامیز الله (یعنی بارچه مز الله ننك حمزه لری مز) قایسی حمزه نی اراده قیلدنك دیدی آتاسی (لیس یعنوك یامن احمز الله به ذکر ابیه) سنکا ایتمی اول احمق دیب اوغلینی توبیخ قیلدی* حمزه حمزدن بولسه نرسه ننك طمعی آچی بولمق معناسنده عرب ننك توبیخنده بولغان احمز بو معناده در اسمی خلق آراسنده قباحت وآچی بولمقدان کنایه در ❁(حکایت)❁ محمد بن بشیر دیکان شاعرننك بر اولوغ بدنلی اوغلی بار ایدی آتاسی بر اش اوچون بر یرکا یباردی اوغلی هم بیك اوزاق توردی هم اشین بتورمایچه قایتدی آتاسی عتاب بلان قاراب اورشوب

عقله عقل طائر وهو فی خلقه جمل

دیدی یعنی عقلی قوش عقلی قدر جسمی بولسه توه چاقلی دیکان دن صونك اوغلی دخی

شبه منك یا ابی لیس لی عنه منتقل یعنی

ای پدر بن سنکا شبیه اولدم آنی ترك ایتماکا اولورمی محل

دیب سن ده منم کبك دیمکنی افاده قیلدی ❁(حکایت)❁ بر عرب ننك شراب خور اوغلی بار ایدی اوغلین ایسرتکچ اچمکدن نهی قیلمش ایدی اوغلی ایچملکنی همان قویمایچه آتاسنه کویا اعتذار مقامنده

امن شربة من ماء کرم شربتها غضبت علی الآن طاب لی السکر
سأشرب فاسخط لا رضیت کلاهما حبیب الی قلبی عقوقك والخمر

دیب بو قطعه نی انشا قیلدی یعنی ایا یوزم صووندان بولغان ایچملکدنمی

منکا

منكا ایمدی آچیغلاندنك من آنی سرحوشلق منكا كوزال بولغانغه كوره اچدم ایدی البته من آندان طیولمام ینه اچارمن تلاسنك آچولان راضی بولما زیرامنم كونكلمه ایكسیده دوستلار در یعنی سنكا عاصی بولمقنی ده وباده ایچمكنی ده كونكلم دوست كورور دیمكدر یزید دیكان بر فاسق بولغان ایمش بو قطعه آننك قطعه سی در دیمشلر* ودخی معلوم اولاكه صلهٔ رحم یعنی قرنداشلركا ونسلاركا صله قیلمق وبارشمق ویوروشمك حقنده ابو امامه دن روایت قیلنمشدركه پیغمبر علیه السلام ایتدی اینكولك قیلمق واینكو اش اشلامك یامانلقه وهلاكلككا توشره چك نرسه لردن كشینی صاقلار ویاشرون صدقه الله تعالی ننك غضبن سوندرر یعنی دنیاده واخرتده اینه تورغان بلانی دفع قیلور * وصلهٔ رحم وقرنداش اوروغه اولاشمق عمرننك زیاده سنه سبب بولور ویاشرون صدقه ننك آشكاره صدقه دان افضلیتی اوشبو حدیث بلان ثابت دركه پیغمبر علیه السلام ایتدی (صلة الرحم تزید فی العمر وصدقة السر تطفی غضب الرب)* حضرت عمر رضی الله عنه ایتدی بالالارغه نسبنی اوكراتنكز زیرا كوب اونوتولمش نسل ونسبنی بلمك بلان صله ایتمش بولورسز دیدی عوام ننك یدی باباغه چاقلی بلمك تیوش دیما كلری اوشبو حدیث دن مفاد بولسه كیراك ❁(حكایت)❁ عیسی علیه السلام دان صورادیلار قایسی آدم وقایسی نسل افضلدر دیدیلر بس ایكی قولنه یردن توفراق آلدیده موننك قایسی افضلدر دیدی آندان صوننك ایكی قولنداغن بركا قوشدی یركا تاشلادی آدم ننك هر قایسیسی توفراقدر بر برندن افضلیتی یوقدر (ان اكرمكم عند الله اتقیكم) الله تعالی قاشنده كم تقوا اول آرتوقدر دیب جواب بیردی * علی رضی الله عنه ایتدی (اكرم عشیرتك الاقربین) قرنداشلرنكزكا ویاقنلارنكزغه وقوم قبیله نكزكا حرمت واكرام قیلنكز زیرا آلار سزننك اوچاچق قاناتلارنكزدر آلار بلان دوشمانلارنكزغه صوله ایتارسز آلار بلان اولوغلق تابارسز دیدی * سلیمان علیه السلام اوغلنه ایتدی ای اوغل آتانك وصیتن اونوتما صاقلا عمرنك اوزون بولور دیدی *پیغمبر علیه السلام ایتدی (الاخ الكبیر كالاب) یعنی اولوغ توغان آغا آتا منزلنده در توغان آغاننك حقی انیلری اوستنده آتاننك بالا اوستنداكی حقی كبكدر هم انیلری ننك حقی كذلك * عمر بن العاص حضرت معاویه یاننه كردی آننك یاننده بر كچكنه قزی بار ایدی یا امیر المؤمنین بو كم در دیدی معاویه ایتدی بو كونكلمننك یمشیدر دیدی * دیمشاردركه قز بالالاری بولغان كشی وخنه كبكدر اوزی جانار غیرلر حوش ایسی بلان راحتلنور* عمر رضی الله عنه كا بر كشی ایتدی اوغلانرنك خذمتچیلرنكدر دیدی عمر ایتدی الله تعالی آلاردان مونكسز قیلغای ایدی دیدی یعنی الله تعالی آلارننك خذمتنه محتاج

ایتماسون دیمکدر * یاقنلارننك دوشمانلغی چیان زهری کبکدر نتا که دیمشلردر

اقارب کالعقارب فی اذاها   ولا تفرح بعم اوبخال
فکم عم یجئ الغم منه   وکم خال عن الخیرات خال

(قلة المال وکثرة العیال نعوذبالله من ذلك الحال) دیمشلردر حکیملر سوزیدرکه بالالارنك وجماعتنك کوب بولوب معیشتنك ده طار بولسه موند این حالده الله تعالی کا استعاده قیلایق *

(روضه)

اجل * اولوم * قبر * تعزیة * تسلیة * وصیة *(اللهم اختمنا بالایمان آمین)* پیغمبر علیه الصلوة و السلام ایتدی اکر سزلردن برنکز وفات بولسه کفنن کورکام قیلنکز وصیتی بولسه وصیتن درحال اجرا قیلنکز قبرنی تیران ایتنکز یاوزلار قبری یاننه دفن قیلمانکز ایذکولر قبری یاننه دفن قیلنکز دیدی ایتدی لر یارسول الله ایذکولر قبری یانندا غی کشیکا اول ایذکوننك آخرتده فایداسی تیارمی دیدی لر پیغمبر علیه السلام ایتدی بلی تیار دنیاده ایذکو کورشیننك فایداسی تیامی دیدی بلی تیار یارسول الله دیدی لر بو حدیث ابن عباس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر * علی رضی الله عنه ابوذر رضی الله عنه کا وصیت ایتوب ایتدی یا ابوذر قبرلرکا زیارت قیلمق آخرت حاللرین ایسنکا توشرور میت جووب میتنی کفنلامك کونکللرنی نچکارتور وجنازه نمازین قیلمق کونکللرنی کویوندرر آخرت اوچون کویونمك الله تعالی ننك رحمتن موجب در دیب بولارغه مداومت بلان امر قیلوب برحکمت کا بناء کیچ زیارت قیلمقنی منع ایتمشدر * ابو الدرداء رضی الله عنه دیمشدرکه دنیاده هیچ برمؤمن یوقدرکه اولوم آنکا خیرلی بولماس منم بو کلامنی کم تصدیق ایتماس بلورکه الله تعالی قرآنده (وماعند الله خیر للابرار) بیورمشدر یعنی ایذکو وصالح بولغوچی مؤمن اولوم واسطه سی بلان نعمت یورطنه واصل بولور ونعمت کا اولاشدراتورغان واسطه خیرلی ایکاننه کم شبهه توتار معناسین بیان ایتمشدر * برحکیم ذوفنون برجنازه نی قبرکا کیتورکانلرین کورکاچ شول میت بر دوستدرکه آنی دوستلاری منکولك حبس کا یابماغه کوچوردیلر دیدی که دنیاننك ماءلن کوزال تعریف ایکانی بلغا قاشنده آشکاردر * دیمشلردرکه عمر بن عبد العزیز حضرتلری دفن قیلنغان وقتده قبری یاننه هوادان برکاغز اوچوب توشدی آلوب قارادیلار آلتون بلان (بســــم الله الرحمن الرحیم امان لعمر ابن عبد العزیز من النار) دیب یازلمش ایدی اهل حدیث ننك بعضلری و مورخلر بو روایتنی یازمشلاردر ❁(حکایت)❁ منقولدرکه برعربکا ایتدی لر سن وفات بولورسن دیدی لر عرب ایتدی من وفات بولغاندان صونك قایده

باروررمن دیدی الله‌تعالی‌ننك معنوی‌طرفنه کیتارسن‌دیدی‌لر عرب ایتدی
آند این‌خیر واینکولك فقط آندان‌غنه بولغان‌ذات‌مقدس‌ننك‌طرف‌معنوی‌سینه
کیتمکدن قورقمیم‌من‌دیدی اوزی برنادان عرب ایکان عرب طبیعتی اوزه
حکمت‌کا مطابق سوز سویلامشدر * منقولدرکه حولانی‌حضرتلری اولوم سرخاوی
بلان آورغانده بیك‌یغلادی نیك‌یغلای‌سن‌دیب صوراغانده (ابکی‌لطول السفر
وقلة الزاد) دیب جواب‌بیردی یعنی آز آزق بلان‌اوزاق‌سفرکا بارماقم‌اوچون
یغلارمن دیمکدر ودخی ایتدی برطرفقه یونالدم که قایسی چوقورغه توشارمن
بلمای‌من یعنی عالم‌برزخده متنعم‌می‌بولورمن معذب‌می بولورمن شوننك‌اوچون
یوراکم کویه‌در دیدی‌که امیدبلان قورقو آراسنده بولوب هرمؤمن‌کا یغلامق
تیوشدر وتأمل بلان اوقومق تیوش‌در مونده مقصود قصه سویلامك توکلدر
بحکمته‌تعالی اجل‌ننك وقتی معلوم بولماغانلقدان هرآدم ایندی اجلم‌ننك وقتی
بوکوندر موندان آری آخرت آزوغی حاضرلاماکا فرصت بولماس دیب قرآن
وحدیث‌کا امتثال‌قیلوب نهیندن اجتناب‌لازم‌در* یزید رقاشی دیکان برعزیز
اوّل‌اوزینه‌خطاب‌قیلوب آندان‌صونك خلق‌قه‌نصیحت‌یوزندن ای‌یزید سنکا
نی اوکنوچدرکه فکر قیل وفاتنکدان صونك بوایذکو کشی ایدی دیب نماز
اوقورلارمی ووفاتنکدان صونك سننك عبادتنکا وعملنکا الله‌تعالی راضی‌بولورمی
فکرقیل ای مسلمان قرنداش‌لر اوتکان عمرنکز بوش اوتدی وبوش یرکا تلف
بولدی ایمدی‌موندان‌صونك وفاتنکزغه قدرقولنکزده بولغان وقالغان حیاتنکزده
توبه‌واستغفارقیلوب‌یغلاب ایذکوعمل‌کا یغلمای‌سزمی دیمشدر ❊ (حکایت) ❊
حسان‌بن‌ثابت رضی الله‌عنه برکون برصبی‌بالاسین قوچاغنه آلوب قایماق‌بلان
بال آشاتوب‌تورغان‌ده بالاسی‌صاع سلامت‌ایکان برصیحه‌قیلوب‌دفعة وفات‌بولغاچ

اعمل‌وانت صحیح مطلق فرح   مادمت ویحك یامغرور فی‌مهل
ترجو الحیات‌صحیحا ربماکنت   له المنیة بین الزبد والعسل

دیب‌نظم‌ایتدی یعنی‌ای‌مغرور‌مدت‌حیاتنکده آزغنه‌مهلت بار‌ایکان قاچان‌غه
چاقلی‌غفلتده قالاسن ای‌نی‌اوکنوچدرسنکاکه همان صحت میدانده ایکان‌سن
ایذکوعمل‌کا چالشماقنك لازم‌در زیرا سن صاغ وسلامت حالنکده همان شولای
حیاتده بولورمن دیب امید ایتارسن لکن قایماق بلان بال آراسنده یاشرون
بولغان‌اجل بردن کیلوب بوغازنکنی توتسه اول وقتده قایماق هم بال سنکا آغو
بولور دیمکدر * منقولدرکه عمربن العاص حضرتلری محتضرحالنده باو وزنجیر
کیتورتوب بوغازینه وآیاقلارینه باغلاتدی آندان‌صونك حضرت رسول‌ننك
(التوبة مبسوطة مالم یغرغر ابن آدم بنفسه) دیب ایتکان سوزین ایشتکان

ایدم دیب قبله‌غه یوتالوب (اللهم امرتنا فعصینا ونهیتنا فارتکبنا وهذا مقام العائذ بك فان تعف فانت للعفو اهل وان تعاقب فیما قدمت یدای لا اله الا انت سبحانك انی کنت من الظالمین) دیب دعا واستغفار قیلوب زنجیر بلان باغلانغان حالده وفات ایتمشدر رحمه الله * دیمشلردرکه اسکندر وفات بولغاچ حسرتلنوب وادریغا کیچه بزنی سوزی بلان وعظلامش ایدی بوکون موتی بلان وعظلادی دیدی‌لر بر کتابلق‌سوزدر یعنی تریك‌وقتده بزنی یخشی سوزلری بلان وعظلی تورغان ایدی ایمدی موتی بلان وعظلانایك دیدی‌لر (کفی بالموت واعظا) دیکان سوزکا اشارتدرکه فی الحقیقة اولوم بوکون ایکشار اوچار طبقه‌لی یورطده تورغان کمسنه‌لرنی ایرته‌کا قبرکا کرتور وهر بر ترکلك‌ننك لذتن کیتارر دیمکدر ایمدی بو صورتده باشنده عقلی بولغان مرده دلکا اولوم واعظ وناصح بولماسمی ومونده عاقبت اندیش بولغان کمسنه عبرت‌تابماسمی * ابو الدرداء رضی الله عنه بر جنازه‌نی قبرکا کیتورکانده ابو الدرداء اول قوم‌ننك ایچنده اوزی هم بار ایدی بو میت‌کدر دیب بر کشی صورادی ابو الدرداء ایتدی بو میت سن سن اکر یاراتماسانك من من دیدی یعنی سننك ده منم ده حالمز بیله‌بولاچق دیمکدر * مشهور عاشقلاردان عزه بلان کثیر ایکسی برکون وفات بولوب جنازه‌سنده برکسنه (اللهم کما جمعتهما فی مجاورة القبور فلاتفرق بینهما یوم النشور) دیب ندا قیلغاندان صونك مدینه اهالیسندان تحسین ایتماکان هیچ کم قالمامشدر * مرویدرکه ابراهیم علیه السلام محتضر وقتنده دوستلق تلی بلان یارب دوست دوست‌ننك جانن قبض ایتارمی دیب مناجات قیلدی آندان صونك ابراهیم‌غه دوستنه ملاقاتن هیچ بر دوست کریه کورورمی دیب الهام قیلندی ابراهیم علیه السلام درحال یارب آلا یسه جانمنی حاضر آلا کور دیب نیاز قیلمشدر ۞(حکایت)۞ غریبه هارون الرشیدننك بر زمان بیك سویه‌تورغان بر جاریه‌سی وفات بولوب بیك حسرتلندی کوب جزع قیلدی هارون الرشیدننك بعض وقتده کونکل یواتور اوچون بر مضحکی بار ایدی بو مضحك هارون الرشیدنی تسلیه قصدی بلان یا امیر المؤمنین بو حسرت بلان اوزنکزنی اوزنکز بتوره‌سز بو قدر حسرتلنو کیراکماس ایدی دیدی هارون ایتدی هی احمق منم‌نی‌کا مبتلا بولغانمنی کورمادنکمی حیفاکه من‌کنی کنه سویسام وفات بولدی دیکاچ مذکور مضحك ای ولی نعمتم منی هم سویسنه تاکه اولر ایدم دیدی هارون ایتدی محبت وسویمك اختیاری نرسه توکلدر بلکه اضطراری‌در من‌سنی سویه‌من دیب ایتوکنه محبت توکلدر دیدی مضحك ایتدی افندم منکا سنی سویه‌من دیب تلندن‌کنه ایتسه‌ده یارار ایدی دیب مضحك‌لك طریقتچه یه‌سنی سویه‌من دیب برکنه مرتبه ایتسنه‌دیب ابرام قیلغاچ هارون الرشید

دخی من سنی سویه من دیکان ایدی مضحك بی چاره فی الحال محموم بولوب یقلدی مرحوم بولدی * ایمدی نطقده بحکمته تعالی موند این تاثیرات بولغانلق جهتندن عاقل آدم تبصر ایتوب او زینه ضرر کیتورور دای سوزنی تلینه کیتورماماك لازمدرکه غیر اورونغ دخی بو سوز ذکر قیلنمش ایدی * عقبه بن عامردن مرویدرکه آیاغم پشکونچه اوطلی کومور اوستنه باصوب تورمق وآیاغم کیسلکونچه اوتکون قلچ اوستنه باصوب تورمق مسلمان قبر ین طابطاودان منکا سیوکلیراکدر دیمشدرکه مفادی نهیدر * حدیثده کیلمشدرکه (کسر عظم المؤمن بعد مماته ککسره فی حیاته) بو حدیث تورلو یرده تورلو عبارت بلان یازلمش ایسه‌ده اولکاچده آدم سویاکین واتمق وصندرمق جایز توکل ایکاننه دلیلدر * میمونه بن مهراندان مرویدر دیمشدرکه طائفغ ابن عباس ننك جنازه‌سنه حاضر بولدم جنازه نمازین اوقومق اوچون میت نی یرکاقو یغاچ بر آق قوش کیلوب کفن آراسنه کردی جماعت بو قوشنی کفن آراسندان ازلب قارادیلار تابمادیلار میت نی لحدکا قویوب توفراق نی توشروب بتورکاچ اوزی کورنماینچه آدم طاوشی کبك برطاوش ایشتولوب آدم قرائتی بلان (یاایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة مرضیة فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی) آیتن اوقودی دیمشدر * زید بن اسلم اوشبو روایت نی بیان قیلغانده اوزی ننك تاریخندان حسابلاب یعنی دورت یوز یل مدتنغ بر جنازه خصوصنغ موننك کبك خبر ایشتولمادی بوخصوصغ ابن عباس رضی الله عنه ممتاز بولدی دیمشدر * محمد بن هارون یارانلاری ننك توحش ووفاسزلغندان شکایت قیلوب اوشبو قطعه نی نظم ایتمشدر

کانی باخوانی علی حافتی قبری　یهیلونه فوقی ودمعهم تجری
فیاٴیها المدری علی دموعها　ستعرض فی یومین عنی وعن ذکری
عفی الله عنی یوم انزل ثاویا　ازارفلا ادری واخفی فلا ادری

یعنی یارانلارم قبرمننك ایکی جانبنده توروب کوزلرندان یاشلری آقغان حالده میت ننك اوستنه توفراق توککان جماعت کبك در الارظاهرا میت کا قایغورورلار لکن میت نی اورتوب یوق ایتارلر بووقتده آلارغه میت ایتسه کیراك ایدی که ای کوز یاشنکنی منم اوچون آقوزغوچی دوستم زحمت چیکمه زیرا مونا ایکی کوندن صونك منی ذکر ایتمکدن اعراض قیلورسن قبرکا قویولغان کونومغ الله تعالی سیئاتمنی مغفرت قیلسون منکاز یارت قیلسه‌لارده اونوتولش بولسامده برسینی ده بلمام ایمدی یارانلارم منی سویار صورتده بولسه‌لارده ثابت قدم توکللردر دیمکدر وفاسز یارانلاردان شکایت در * منقولدرکه عثمان رضی الله عنه جنت نی جهنم نی ذکر قیلغانغ غایت قاطی یغلار ایدی برقبر یاننغ توقتاسه آندان دخی قاطی راق یغلار ایدی نیك

بو قدر یغلای سن دیسه‌لر رسول صلی الله علیه وسلم (القبر اول منازل الاخرة فان نجامنه ومابعده ایسر) بیورمشدر آنی ایسه‌توشروب یغلارمن دیر ایدی یعنی قبر آدم‌ننك آخرت منزللرندن اولکی منزلی‌در اکر قبر عذابندان قوتولسه آندان صونکغیسی جینکلراکدر یعنی حشر صراط میزان کتاب وغیرلری * حسن بن علی رضی الله عنه روایت قیلمشدرکه ملك الموت هر کون هر بر آدم‌ننك یوزینه بش مرتبه قاراماس‌قالماس لهو ولعب واویون کولکوده بولغانلارنی کورسه باقچی بی‌چاره بنده الله تعالی‌ننك حکمندن واراده‌سندن غفلت ایچنده بولمقی تعجب اورنیدر ای بی‌چاره تلاسنك نی اشله سننك اوچون من ده بر شدت وقاطی‌لق باردرکه بر وقت وتیننکنی کیسارمن دیب ایتور دیمشدر وتین یوراك ایچنده برتامور در اول تامور کیسولسه آدم وفات بولور * اسماء بنت عمیس رضی الله عنها روایت قیلمشدرکه حضرت علی رضی الله عنه‌نی ابن ملجم ملعون جراحت قیلغاچ بز یاننده ایدك جراحتی قاطی‌لقدان بر شهقه ایتوب هوشی کیتکاندن صونك بر آز کیفی آچیلوب (مرحبا مرحبا الحمد لله الذی صدقنا وعده واورثنا الجنة) دیدی یاننده بولغانلار یا امیر المؤمنین نی کوردنکز وبو ترحیب وتحمید نکزکا سبب نیدر دیدیلر علی رضی الله عنه (هذا رسول الله واخی جعفر وعمی حمزه وابواب السماء مفتحة والملائکة ینزلون ویسلمون علی ویبشروننی وهذه فاطمة قد احاط بها وصایفها من الحور وهذه منازلی فی الجنة لمثل هذا فلیعمل العاملون) دیدی مترجم دیمشدرکه علی رضی الله عنه‌ننك اوشبو (لمثل هذا فلیعمل العاملون) دیب قرائتی آخرت‌ننك بلند درجه‌لرینه یعنی سوروغ سز سوءالسز جنتکا کرماکنه اشارتدر دیمشدر * ابو هریره رضی الله عنه‌دن روایت قیلنمشدرکه پیغمبر علیه السلام ایتدی (من مات له ثلث من الولد لم یلج النار الاتحلة القسم یعنی قوله تعالی وان منکم الا واردها) براوننك اوچ کچکنه بالاسی وفات بولوب اول مؤمن کسنه الله تعالی‌ننك بو قضاسنه کونکلی بلان راضی بولسه الله تعالی آنی اوطبلان معذب قیلماس دیمکدر * منقولدرکه ابن عباس رضی الله عنه‌ننك اوزی سفرده وقتده بر قزی وفات بولوب وفات خبرین ایشتکاچ استرجاع صونکنده یعنی (انا لله وانا الیه راجعون) دیکاندن صونك وفات بولغان قزم عورت ایدی الله تعالی ستر قیلدی مؤنتی ایدی کفایت قیلدی واجر قیلدی یعنی فراقنه صبر مستوجب اجردر دیب آطندان توشدی ایکی رکعت نماز اوقغاندان صونك (استعینوا بالصبر والصلوة) دیب امر الهی‌سینه امتثال قیلدی * روایت قیلنمشدرکه حضرت رسول‌ننك اوغلی ابراهیم علیهما السلام صبی وقتنده انتقال قیلدی رسول علیه السلام‌ننك مبارك کوزلری یاشارمش بولغان حالده عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه یا رسول الله (تبکی اولم

تنه عن البكاء) دیکاچ پیغمبر علیه السلام (لا ولكن نهيت عن النوح والغنا الصوتين الاحمقين الفاجرين عن صوت الغناء فانه لعب ولهو ومزامير الشيطان ولكن هذه رحمة جعلها الله فی قلوب الرحماء ومن لا يرحم لا يرحم ثم قال القلب يحزن والعين تدمع) دیدی * فی الحقیقة علماء متحدثین بیانچه شریعتده منهی بولغان یغلامق میت اوزرینه ساچ وصقال یولوقوب واویلاه واحسرتاه دیب فریاد قیلوب طاقماقلاب نوحه قیلوب یغلامقدر یوقسه کوز یاشین چغاروب کونکل یومشاب مرحمت یوزندن یغلامق توکلدر یعنی بو منهی توکلدر بو یغلامق اضطراریدر * ابن عباس رضی الله عنه دیمشدرکه الله تعالی ابتدا لوح المحفوظده یازغان نرسه (اننی انا الله لا اله الا انا ومحمد رسولی من استسلم لقضائی وصبر علی بلائی وشکر علی نعمائی کتبته صدیقا وبعثته مع الصديقين ومن لم يستسلم لقضائی ولم يصبر علی بلائی ولم يشكر علی نعمائی فليتخذ ربا سوائی) دیکان کلمه‌لردر دیمشدر * سوید السدوسی دیکان بلیغ اوزی ننك ایکی اوغلنه نصیحت یوزندن ایتکان نظم

فاوصيكما يابنی سدوس كلاكما بتقوى الذی اعطاكما ويراكما
فشكرا اذا ما الله احدث نعمة وصبرا لامر الله فيما ابتلاكما

یعنی ای سدوسی ننك اوغللاری ایکنکزکاده حق تعالی ننك سزلرکا اعطا واحسان قیلغان تقوا واطاعت وعبادتنی ایفا ضمننده وصیت ونصیحت قیلامن که اوّل حضرت رزاق سزکا نعمت بیرکانده خلوص قلبدن شکر ایته‌سز وایکنچی تقدیرده یازلمش بر حکم بلان سزنی بر مصیبتکا مبتلا قیلغانده صبر جمیل بلان صبر ایتکای‌سز دیمکدر * تعزیة یعنی مصیبت وقایغو ایرشکان کشینی صبر قیلدرمق ومیت ایاسین ومتعلقاتن تسلیه قیلمق ویواتمق وصبر قیلمق ننك فائده‌لرین وثوابلرین ایتوب قایغولارین جینکلایتمك امر معروف ونهی منکرنی مشتمل بولمق جهتندن مستحب اشدر فی الحقیقة میت ایاسی آتاسی آناسی یاکه بالاسی یاکه اقرباسندان براوی اولکان کشی صبر ایتمایانچه جزع فزع قیلوب تقدیرکا اعتراضنی مشعر سوزلر ایتسه تعزیه قیلغوچی کشی باقچی بو شکایت اورنی توکلدر تقدیر اشیدر صبر ایت کوب اجرلر آلورسن زیرا دنیا فانی نرسه‌در دنیاغه کیلکان برکیشی حال یوق هر قایسمز اولاچکدر شکایت وصبرسزلقدان میت ننکده جانی رنجور دیمك بلان امر معروف ونهی منکر ایتمش بولوب (وتعاونوا على البر والتقوى) نصی ننك تحت حكمنه داخل بولاچغی ظاهردر دیب تعزیه ننك مستحب بولمقنه وجه احسن اوزه بر استدلالدر * ودخی سنن ابن ماجه‌ده (مامن مؤمن يعزی اخاه بمصيبته الا كساه الله عز وجل من حلل الكرامة يوم القيمة) وارد بولمشدر بو حدیثده دخی تعزیه ننك سنت بولمقنه استدلالدر ودخی ابن الحطیب دیمشدرکه اوشبو تعزیه امر مستحبدر

میت‌نی کومکونچه یاکه کومکاچ اوچ کون کاچاقلی جایزدر شافعی‌لر قاشنده اوچ کون اوتکاچ مکروه‌در زیراکه تعزیه دیکانمز مصیبت ایرشکان کشی‌نینک کونکلین یواتمقدر اوچ کون ایچنده کشی اوزی‌ده بر آز کونکلی تسکین بولوبراق قایغوسی باصولا توشه‌در اوچ کوندن صونک تعزیه قیلمق قایغوسین یانکارتمق احتمال بولغان اوچون مکروه دیمشلردر * برمسلمان برمسلمان‌نی تعزیه قیلغانده مستحب عبارت (اعظم الله تعالی اجرك واحسن عزاك وغفر لميتك) دیکان سوزلردر یعنی الله تعالی کوب اجرلر نصیب ایتکای ایدی کورکام صبرلار بیرکای ایدی اول میت‌نی الله تعالی مغفرت قیلغای ایدی والله تعالی‌نینک رحمتنه غرق بولغای ایدی * روایت قیلنمشدرکه اصحاب کرامدن برسی‌نینک صبی بالاسی وفات بولسه‌ده تعزیت قیلورلار ایدی وایتورلر ایدی موءمن کمسنه‌نینک صبی بالاسی وفات بولسه قیامت کونده آتاسنه شفاعتچی بولوب اوجماح ایشکین آچار دیرلر ایدی یعنی اتاسی‌نینک مغفرتنه سبب بولور دیمکدر ❁(حکایت)❁ قیلنمشدرکه عبد الرحمن بن مهدی‌نینک اوغلی وفات بولوب بیك جزع فزع قیلغانن ایشتوب امام شافع حضرتلری یازوب یباردی مفهومی بودر ای جانم بلان برابر بولغوچی برادرم غیرلرکا تعزیت قیلوب نصیحت بیرکاننك شیکللی اوزنکا اوزنك نصیحت قیل جزع فزع قیلغاننی غیرلردن کورکان وقتده مکروه‌غه صایغاننك شیکللی اوزنکاده مکروه کور * ودخی معلوم اولاکه مصیبت‌لرننك قاطی‌راغی فقد ان سرور درواجردن محروم بولمقدر وصبرسزلق قیلمق کناه بولمق جهتندن مصیبتنك کوككا آشدی تاءمل قیل همان الله تعالی سزلرکا وبزلرکا کورکام صبر بیرسون دیمکدر ❁(حکایت)❁ برکمسنه‌دوستلارندان برسی‌نینک اوغلی وفات بولغاچ اوشبو بلیغ تعزیت‌نامه‌نی یازوب کوندرمش‌که امابعد بسم الله حمد صلوات صونکنده حیاتده بولوب تورغان مدتده بالا آتاغه فتنه‌وکویونوچ ماده‌سی‌در آتاسندان مقدم آخرتکا کیتسه آننك بو آتاسندان مقدم وفات بولمقی الله تعالی جانبندن اول بالاننك آتاسنه احسان مغفرت ورحمتدر بوصورتده کیتکان فتنه اوچون جزع فزع ایتوب الله تعالی جانبندن کیلاچك ثواب ورحمتنی ضایع ایتمه دیمشدر * بومنکور تعزیه‌ده فتنه دیکان سوز (انما اموالكم واولادكم فتنة والله عنده اجر عظيم) آیتی‌نینک مدلولیدر * بیضاوی حضرتلری بو آیت‌نی الدنداغی آیت بلان برکا بعض خاتونلارننك وبعض بالالارننك دوشمان بولمقلارین الله تعالی‌نینک طاعتندان اشغال‌لاری ولایقتچه طاعت حقنی اجرادان مانع بولماقلاری جهتندن بولور وبعض قولده دین ودنیا امرنده مخاصمه‌لاری جهتندن بولور ومال وبالالارننك فتنه بولمقلاری موءمن‌لرکا ماده اختبار وامتحان بولمق جهتندندر دیب تفسیر ایتمشدر * وبیضاوی‌نینک خاشیه‌سی شیخزاده بو آیت‌نینک سبب نزولنده دیمشدرکه قریش

مشركلارى وغيرلارى مسلمانلارننك دينى حق بولسه ايدى حق تعالى آلارنى بدنلرنده
ومال‌لارنده مصيبتدن صاقلاب هيچ برسى بلاكا دوچار بولماسلار ايدى ديب عقل سليم
قاشنده ملازمه‌سى مسلم بولماغان قضيهٔ فاسده‌نى سويلاماكلرى بلان الله تعالى‌ننك
آلارغه مصيبت ايرشدرمكنده برحكمت ومصلحت باردر سرينى ذات مقدسدن غير
كمسنه بلماس ديب بيان ايتمشدر * فى الحقيقة نيك آلاى بولدى نيك بولاى بولدى
خاتون نيك دوشمان بولسون بالا ومال نيك فتنه بولسون ديب عقول قاصره اياسى
بولغوچى بنده‌لرننك دخى سؤالى ممنوعدر * دخى بركشى بالاسى اولكان بركشى‌كا
تعزيت قيلوب آخرتده سننك اوچون اجر حاصل ايتاچك بالانك دنياده سرور
حاصل ايتاچك بالانكدن خيرليراكدر ديمش يعنى بالانك‌ننك وفات بولمقنه صبر
ايتسنك آخرتده اجرى اولوغ بولور ديمكدر * ابن مبارك حضرتلرندن روايت
قيلنمشدركه ابن مبارك‌ننك بالاسى وفات بولغانده برمجوسى كيلوب عاقل كمسنه‌كا
لايقدركه جاهل بش كوندن صونك قيلاچق نرسه‌نى كونده قيلور ديدى يعنى
بالانك اولكان كون جزع فزعنى ترك قيل ديمكدر برحكمت عمليه‌نى مشتمل سوزدر
چونكه حسرت وكويونوچ امر طبيعى توكلدر بروقتنى كشى حسرتلنه‌درده برنيچه
كوندن اونوتادر بس عقل اياسى اول نيچه كوندن بته‌تورغان كويونوچنى وقتنده اوق
ترك قيلور * قوله‌باق قائلنه قيلما نظر * (لاتنظر الى من قال وانظر الى ماقال) * بس
ابن مبارك بوتعزيه‌نى (تحسين قيلوب مجموعه‌سنه يازوب قويمشدركه عبارتى (ينبغى
للعاقل ان يفعل اليوم مايفعله الجاهل بعد خمسة ايام) در * انس بن مالك رضى الله
عنه روايت قيلمشدركه كونلرده بركون بركمسنه اوزى‌ننك صبى بالاسى بلان
حضرت رسول حضورينه كيلمش ايدى برنيچه كوندن اول صبى بالاسى وفات
بولوب آتاسى حسرتلنوب ايوندن برنيچه كون چقمى ياندى حضرت رسول
حضورينه‌ده كيله آلمادى بروقتنى حضرت رسول فلان كشى برده كورنمى‌له ديكاچ
آننك بالاسى وفات بولوب حسرتندن بريركا چقميدر ديب جواب بيرديلر پيغمبر
عليه السلام ايتدى هاى كاشكى وفات بولغان كونده خبر بيرسه‌نكزچى توروڭز
باروب دين قرندشمزنى تعزيت قيلايق ديب يانندء بولغان صحابه‌لر بلان اول
مصيبت اياسى‌ننك خانه‌سنه تشريف بيورديلار اول كشى بالاسى‌ننك وفاتنه حسرتلنوب
تورغان زمانده حضرت رسولنى كوركاچ جاننه شفا بولوب تمام حيات تابدى يارسول الله
بوحالنى قارتلغم جهتندن اوزمه كوته‌در ايدم بالام وفات بولدى‌له باصاديدى پيغمبر
عليه السلام ايتدى (امايسرك ان يأتى يوم القيمة فيقال ادخل الجنة ويقول يارب
ابواى فيقال له ادخل الجنة ثلث مرات فيقول يارب وابواى فلايزال يشفع حتى
يشفعه الله فيدخلهم جميعا الجنة) ديدى مونى ايشتكاچ اول مصيبة اياسى بالاسى‌ننك

حسرتین تمام اونوتدی مسرور بولدی یعنی سنکاشول سرور وشادلق یتماسمی که
الله تعالی قیامت کوننده صبی بالاغه ایتور اوجماحقه کر صبی ایتور آتام آنام قایده
ینه ایتورلر ای صبی اوجماحقه کر ینه صبی ایتور آتام آنام قایده اوچ مرتبه بیله
ایتورلر همان صبی بالا آتاسین آناسین استار شفاعت قیلور الله تعالی اول صبی ننک
شفاعتن قبول ایتوب بارچه سین اوجماحقه کرتور دیمکدر * بوخبر تعزیه سنت
بولماقنه دلالت قیلور دیب مستطرف کتابنده مذکوردر * ابوبکر رضی الله عنه
برمصیبت ایاسین جزعده کورسه تعزیت قیلوب ایتور ایدی جزع فزع قیلوب
کویونمکده وحسرتلانمکده فایده یوقدر اولوم هر کمکا بر کیلاچکدر اولکان کشی
سننک حسرتلانونک بلان تریلوب قایتماس اولوم ننک اوّلی چیتون بولسه ده مؤمنلرکا
آخری خیردر دنیاننک ایجادینه سبب بولغوچی پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام ده
بوفانی دنیاده قالمادی آخرتکا انتقال قیلدی دیب ملاحظه قیلنسه غیرلرننک
وفات بولمقی مصیبتکا صابولماس الله تعالی اجرلرنکزنی بیرسون دیر ایدی * ینه
بربلیغ آدم برقرنداشین تعزیه قیلوب ای قرنداش اوشبو عالم کون وفساده
هر برجان ایاسی اجل کیلکاچ آخرت سفرینه کیتاچکدر بولای بولغانده جزع فزع
قیلوب کویونمکده فایده یوقدر مکر (انا لله وانا الیه راجعون) دیب غایه سی صبر
ایتمکدر دیمشدر * امام شافع حضرتلری بعض دوستلارینی اوشبو نظم بلان
تعزیه قیلمشدر

انا نعزیك لاانا علی ثقة　　من الحیات ولکن سنة الدین
فما المعزی بباق بعد میته　　ولاالمعزی ولوعاشا الی حین

یعنی ای دوستم بز اوزمزننک ده حیاتمزغه وترکلکمزکا اعتمادمز یوق بولغان حالده
سزنی تعزیه ایتدك که اوز باشنك وقالغانلارنکز صاغ بولسون موندان آری الله تعالی
قایغو وحسرت کورساتماسون وکورکام صبرلاربیروب اجرلر نصیب ایتسون دیب
سزکا تسلیه بیردك لکن بو تعزیه دین قرنداشلرمزننک کونکلین شادلاندرمق ومصلحت
نرسه کا نصیحت بولمق جهتندن سنت بولغانلغی اوچون رعایه قیلنسه نی کوزال اشدر
یوقسه تعزیه قیلغوچی ده تعزیه قیلنمش ده نی قدر ترکلك کورسه لرده عاقبتی اولومدر
دیمکدر * ودخی ادبادان برکسنه ننک قرنداشی وفات بولمش بردوستنه یازوب
کوندرمش تعزیه سی اوشبودر ای برادر نی اش قیلا بلورسن که قضاء آسمان
نازل بولغوچیدر واولوم هر کمکا شامل بولغوچی حکمدر کرچه صبر قیلمق نی قدر آچی
بولسه ده صبر قیلوب کونکلنکنی یواتماسانك وتلنك وکونکلنك بلان های نی اوچون
جانی قبض قیلندی دیب شکایت قیلسانك الله تعالی کا اعتراض قیلمش بولورسن
ای برادر البته اوزنکا معلومدرکه بوفانی دنیاننک بلالری وقضالاری صبر بلان دفع

قیلنور بس اوشبو آتش محبتدن ناشی بولغان فریاد وفغاننک بلان اوزنکننک آرانکا علمنکدن ومعرفتنکدن بر پرده یاصاب قورکه فضلنک ودرایتنک عبث بولماسون یغلاماقنکنی قوی که بلاو محنتلر خستهسی صبر بلان علاج قیلنور حال بیله بولغان ده کورکام صبر بلان صبر ایتمک کیرا کدر دیمشدر * بر بلیغ بر کمسنهنی بیله قصقه غنه تعزیه قیلمشدر که ای برادر الله تعالی سنکا بو مصیبتنی اونوتدرب موندان آری مصیبت وقایغو کورساتماسون دیمشدر * یحیا بن خالد برمکی ذکاوتده وبلاغتده فرید عصر ایدی دیمشدر که اوچ کون دن صونک تعزیه ایتمک مصیبتنی تجدید واوچ کون اوتکاچ تهنیه ایتمک مودتنی تخفیفدر دیمشدر (تعزیت صبر ایتدرمک تهنیه قوتلامق ومبارک بولسون دیمک)* علی بن حسین رضی الله عنه ننک هر زمان مجلسداش بر دوستی بار ایدی اول دوستی ننک اوغلی وفات بولوب بیک حسرتلنوب یغلاغاچ علی رضی الله عنه بیک کوب تعزیه قیلدی وعظ ونصیحت قیلدی لکن اول دوستی ایتدی ای ابن رسول الله وفات بولمش اوغلوم هواسنه تابع بولوب مسرفین لردن ایدی دنیادان اوتدی بیچاره آخرتی نی بولاچقدر دیب کویونامن دیدی علی رضی الله عنه ایتدی اوغلنک آخرتده نجات تابسه اوچ نرسه بلان تابار برسی شهادت کلمهسی برسی منم بابام پیغمبر علیه السلام ننک شفاعتی ودخی الله تعالی ننک رحمتی اوغلنک بو اوچ ننک برسندن چقماس دیدی * سلیمان بن عبد الملک ابن حازم کا ایتدی نیک بو قدر بز اولومنی مکروه کورامز دیدی ابن حازم ایتدی چونکه دنیانی تعمیر قیلدنکز وتوزودنکز آخرتنی خراب قیلدنکز توزوک یردن خراب یرکا کوچو چیتون شول دیدی * آتانک ننک موتنه نی سبب بولدی دیب بر عرب دن صورادیلار عرب ایتدی حیاتی سبب بولدی دیدی

آه من غربة بغیر ایاب　　آه من حسرة علی الاحباب

ام سلمهدن روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی هر قاچان سرخاو یاننه بارسانکز ومیت یاننه بارسانکز خیردن غیر سوز سویلاشمانکز آننک اوچون فرشتهلر سز ننک سوزنکزکا آمین دیب توررلار دیدی * حدیثده کیلمشدر که پیغمبر علیه السلام ایتدی اکرده قورت قوش وحیوانلار موت ننک حال لرین سز ننک قدر بلسهلر ایدی عمرده سیمز ایت آشی آلماس ایدنکز دیدی بو تقدیرده سیمروب قورصاق اوسدروب یورو چیلر حیوان ایمش *

کم ذا انبه منک طرفا ناعسا　　یبدی سباتا کلما نبهته

فکانک الطفل الصغیر بمهده　　یزداد نوما کلما حرکته

(من بصرک فقد نصرک ومن وعظک فقد ایقظک ومن اوضح لک فبین فقد نصح لک وزین ومن اعذر وبصر فما غدر ولا قصر)* امام الحرمین نظام الملک کا یازدی ایمدی

ای برادر غفلت یوقوسندان اویغان بو قدر مملکت کا و بو قدر همت لرکا مالك بولدنك دولتنك کمالت کا ایرشدی قولاغنکنی آچق توت بر حکمتلی بیت ایتایم قولاغنکاطق

اذاتم امر بدا نقصه　　توقع زوالا اذا قیل تم

یعنی بر نرسه تمام و کامل بولسه کیموماکی ظهور ایتار تمام و کامل بولدی دیب ایتسه لر زوالنی کوتوب تور دیمکدر *(اذا آل الامر الی الکمال عاد الی الزوال)* پیغمبر علیه السلام بر جنازه غه چقمش ایدی کوردی خلق جنازه آرتندان آطلارینه آطلانوب بارالار ایتدی آزراق اویالمای سزمو فرشته لر جیاو بارغانده سز اطلانوب باراسز دیدی* پیغمبر علیه السلام ایتدی تامل (اذا قضی الله لرجل ان یموت بارض جعل له الیها حاجة) الله تعالی بر کشیننك بر یرده اولماکلکن اراده قیلسه اول کشی کا اول یرکا بارماغه بر حاجتن توشرور* نتاکه توفراق تارتوب کیلدی توفراق تارتوب کیتدی دیرلر*

الناس فی غفلاتهم　　ورحی المنیة یطحن

پیغمبر علیه السلام دان روایت قیلنمشدر که (دفن البنات من المکرمات) بیورمشدر سلمان فارسی رضی الله عنه پیغمبر علیه السلامننك بر کچکنه قزی وفات بولغاچ تعزیت قیلدی ایتدی یارسول الله قبر آنکا کیاودر الله تعالی ننك ثوابی سزکا آندان ده اولوغراقدر های قبر نی یخشی کیاودر دیدی پیغمبر علیه السلام تبسم قیلدی ده ایتدی بو جبرائیل علیه السلام تعزیتی در دیدی *(نعم الختن القبر)* روایت قیلنمشدر که پیغمبر علیه السلام بر مقبره دن اوزغان ده ندا قیلدی ای اهل قبور سز لردن صونك حادث بولغان اشدن خبر بیرایم مو سزلرکا که خاتونلارنکز کیاوکا کیتدی یورطلارنکز یرلرنکز صاتولدی وارثلرنکز مالارنکزنی بولوب آلوب بتوردیلر ایا خبرنکز بارمو سزننك بو اشلردن دیدی آندان صونك ایتدی اکر قبر اهلی جواب بیره تورغان بولسه لار ایدی کیتسون صاتولسون اولاشسون لر آلار بزکا کیراك توکل موندہ بزکا آلاردان ده یخشی راغی تابولدی دیب ایتورلر ایدی دیدی * انس رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدر که اکرده آدم اوغلی قزی قبر عذابی ننك کیفیتن بلسه لر ایدی دنیا ترکلکندن هیچ منفعت حاصل ایتماسلر ایدی (فنعوذ بالله من عذاب القبر) دیدی

فلو کنا اذا متنا ترکنا　　لکان الموت راحة کل حی
ولکنا اذا متنا بعثنا　　ونسأل بعده عن کل شی

وفات بولدی وفات تابدی رحلت قیلدی انتقال قیلدی دنیادان کوچدی دنیادان کیتدی دنیادان اوتدی جان تسلیم قیلدی متوفی بولدی دیرلر باریسی ده اولدی جانی چقدی دنیادان منفعتی کیسولدی معناسنده در بس اولمك

وجان

وجان چقمق جان ننک بدن کا تعلقی کیسلووندن وجان ننک بدن ایچنده تصرفی ساقط بولووندان عبارتدر * اولوم حق ایکانن حتی بالالارغه چاقلی بله در اولوم ننک هیچ کم کا وقتی معلوم توکل قایلی اولاسی معلوم توکل نی آورو بلان اولاسی معلوم توکل آلای بولسه اولومنی هر صولوده کوتوب تورمق تیوش آورسه سرخاسه کشی اولرمن دیب ایسنه توشره توبه واستغفارغه ده وقت بار اما آورماینچه اولوچیلر بیک کوب صولارغه فرصتلاری بولمای نتاکه شاعر

اجل جلادی اوق قورسه آتارغه　　امان و یرماس میشرکا هم تاتارغه

دیمشدر * اولکان وقتده کشیکا بر جینگللك حاصل بولادر مونی اولوم ایسرکلکی دیرلر کشی کا اولوم بیلکولانکان بارا تورغان یری قبر قبر سوءالری بار قبر عذابلاری بار یلان چیان تنن آشار شولای بولوب ده قیامتده نی بولاچق ۞(حکایت)۞ براو بر وقتنی ایونك اوتوروب تورغان ده ایشکدن براو کیلوب کردی بو آنی تانیمادی سن کم دیدی اول کشی ایتدی من شوند این کشی من پادشاهلاردان قورقمیمن بیکلی سرایلارغه طاش پولاطلارغه کرامن آقچه آلمیمن رشوت آلمیمن هیچ کم کا امان بیرمیمن دیدی اول کشی ایتدی آلایسه سن جان آلغوچی فرشته سن منم جانمنی آلورغه کیلدنکمو من الی اولوم کا حاضرلانکانم یوق صبر ایت دیدی اول کشی ایتدی آتانك قایا کیتدی فلان دوستنك قایا کیتدی آلارننك اولومندن عبرت آلمادنکمو دیدی *

حکم مطلق اللهننک ازلده اولسه تقدیری
مفید اولماز هراز ارباب عقلنك رائی وتدبیری
تیمور دین قلعه لر یاپسه آنکابنك باسپان قویسه
قوتولماز نیچه جهد ایتسه خدانك اولسه تقدیری

روایت قیلنمشدرکه معاذ بن جبل ننک اوغلی وفات بولغاچ پیغمبر علیه السلام آنکا تعزیت قیلوب یازدی بسم الله الرحمن الرحیم من محمد رسول الله الی معاذ بن جبل سلام علیك فانی احمد الله الذی لا اله الا هو اما بعد فاعظم الله لك الاجر والهمك الصبر ورزقنا وایاك الشکر فان انفسا واموالنا واهالینا واولادنا من مواهب الله عزوجل الهنیة وعواریه المستودعة یمتع بها الی اجل معدود ویقبضها لوقت معلوم ثم افترض علینا الشکر اذا اعطی والصبر اذا ابتلی فکان ابنك من مواهب الله الهنیة وعواریه المستودعة منعك به فی غبطة وسرور وقبضة منك باجر کبیر الصلوة والرحمة والهدی ان احتسبته فاصبر ولا یحبط جزعك اجرك فتندم واعلم ان الجزع لا یرد شیئا ولا یدفع حزنا وما هو نازل فکان والسلام *

معما * لغز * شعر * مقال * ابیات * معلوم اولاکه اوشبو فنون متنوعه‌دن تاءلیف قیلنمش مجموعه‌مزده شعر ومقال وجماق وابیات‌قه متعلق نرسه‌لردن بر آز بیان قیلوغمق بالکلیه معناسز اش بولماسه‌کیراك چونکه شعر علی الاطلاق فقها قاشنده منهی توکلدر لکن بعض حیثیتدن ممدوح وبعض حیثیتدن مذموم‌در عله‌سی هر اش نیت‌کا راجعدر * هر بر تل‌ننك اهلی قاشنده مخصوص استعمال‌لری بولوب غیر تلده بولغان مرادفی بلان‌تعبیر قیلنسه اول‌مضمون‌نی افاده‌قیلماغانلغی معلوم‌نرسه‌در مفهوم‌من نقل وترجمه قیلناچق شعر وبیت وغیرلری ایکنچی تلده تفصیل‌قیلنماسه‌معنای ثانی سنده اول لطافت بولماس تل‌دن‌تل‌کا کوچرکانده بو حکمتلرنی بلمك لازم* شعر دیکانمز کلام‌موزون‌بولوب بش‌قسم اوزره مذکوردرکه تذکره الشعرا کتابلارنده مسطوردر * تلمزده جر دیکانمز دخی اوشبو شعر لفظندن محرف کلمه‌در ش‌بلان ج‌ننك مخرجی یاقنلق‌جهتندن تبدیل‌قیلنوب جعر بولمشدر بوغاز حرفی سقوط قیلوغمق تلمزننك قاعده‌سیدرکه تحریفا وتخفیفا جر دیرلر لکن کوب کشیلر

خردمندی که‌دایم‌عالم‌ایچره‌علم‌ایلر اسالیب فنون‌شعردن البته غافلدر
مذاق‌شعرهم‌بر اوزکاعالمدر حقیقتده ایکی‌عالم‌مسخرایلامك‌غایتده‌مشکلدر

مضمونتچه شعرننك حکمتن بلمایدر شعر فقط تقاضاء شهوانیه جهتندن‌کنه بولادر دیب کمان‌قیلادر * معلوم اولاکه معما ولغز دیرلر لفظننك مقصودکا دلالتی غایت خفی ویاشرون بولمق اوزره دلالت قیلماقندان عبارتدر لغتمزده جماق یاکه تابوشمق تعبیر قیلنور بومذکور عرب‌چه ایکی لفظ مرادف کبك‌راك استعمال قیلنور اما فی الحقیقة برنرسه‌ننك اسمی مراد بولسه آنکا معما دیرلر اکر ذاتی مرادبولسه لغز دیرلر مثلابلغای عجمدن بریسی برمعما حسن اسمنده دیمشدر

لب‌حبیب‌بدندان‌کرفتم‌وکفتم زهی‌حلاوت‌لب‌لا اله الا الله

بوبیتده ظاهر وخفی ایکی معنا بولوب برسی حبیب‌ننك ایرنن دندانم بلان توتوب کمال استحسان یوزندن نی کوزال طاطلی ایرندر دیدم ایکنچی خفی معناسی حبیب دیکان سوزننك ایرنی‌که ح در دندان‌ننك‌عربیسی‌بولغوچی سن‌لفظنه الحاق‌قیلنسه مقصودبولغان حسن‌اسمی ظاهربولور ودخی‌محمد‌اسمین بیله معما قیلمشلاردرکه *

خذ المیمین من میم فلا تنقط علی امری
فامزجه یکن اسما لمن کان به فخری

ودخی احمد اسمی‌ننك معماسنده بیله دیمشلر

چو خوانی مطلع سبع المثانی   بخوانی اولش بی حرف ثانی
علی اسمنده بیله دیمشلر
اسم الذی اعشقته   اوله   ناظره
ان فاتنی   اوله   فان لی آخره
براو بر کشی کا ایتدی سن نی اسملی دیدی اول کشی ایتدی منم اسمم سر صوفی در آتش انداز دیدی* اما بو فن لرننك منفعتی ذهننی وفکرنی تربیه وتشحید در وفهم دقایقنی امتحاندر * تاش کوپری زاده دیمشدر که سید شریف ننك مطالع خاشیه سی ننك دقایقن مطالعه قیلغان زمانمده علم معما بلان دخی مشغول ایدم بو علم معما سببلی مذکور خاشیه ننك دقایقلرین استخراجده ذهنمده زیاده ادراك حاصل بولدی دیب شریك وشرکاسنه شهادت ایتمشدر* اما بو لغز ومعما نظم غه غنه منحصر توکلدر بلکه نثر ده هم افاده قیلنور*دوات ننك معماسی یعنی لغزی (قاراصاوت)
ومرضعة اولادها بعد ذبحهم   لها لبن مالذ قط لشارب
وفی بطنها السکین و الثدی رأسها   واولادها مذخورة للنوائب
قلم ننك لغزی
و اهیف مذبوح علی صدر غیره   یترجم عن ذی منطق وهوابکم
تراه قصیرا کلما طال عمره   ویضحی بلیغا وهو لایتکلم
ودخی قلم حقنده
بصیر بما یوحی الیه وماله   لسان ولا قلب ولاهو سامع
کان ضمیر القلب باح بسره   الیه اذا ما حرکت الاصابع
ودخی قلم حقنده
وذی نحول ساجد راکع   اعمی بصیر دمعه جاری
یلازم الخمس لاوقاتها   مجتهدا فی طاعة الباری
کتاب حقنده لغز
وذی اوجه لکنه غیر تائح   بسر وذو الوجهین للکسر یظهر
تناجیك بالاسرار اسرار وجهه   فتسمعها بالعین مادمت تبصر
شطرنج حقنده
یا ذا النهی ما اسم له حالة   یحار فیها الذهن والفکر
له حروف خمسة انما   ثلثة منها له شطر
نار یعنی اوط حقنده لغز
واکلة بغیر فم وبطن   لها الاشجار والحیوان قوت
اذا اطعمتها انتعشت وعاشت   وان اسقیتها ماء تموت
پیغمبر علیه السلام دان روایت قیلنمشدر که (الشعر جدل من کلام العرب یشفی به

الغيظ ويتوصل به الى المجالس وتقضى به الحاجة)* جميل ديكان شاعرکا ایتدیلر شعر
ایتکانچه قرآن اوقسانك سنکافاید الیراق بولور ایدی دیدیلر جمیل ایتدی من
انس رضی الله عنه دن ایشتدم که پیغمبر علیه السلام ایتدی (ان من الشعر لحكمة)
دیدی * امام خلیل ایتدی شاعرلر کلام پادشاهلاریدر آلار کلامنی تلاسه نیچوك
ایتوب یورتەلر غیرلرکا جایز بولماغان نرسه آلارقاشنده جایز بولا مثلا تسهیل لفظ
مد مقصور وقصر ممدود وغیرلری ودخی آلار یاقن نی یراق ایتەلر یراقنی
یاقن ایتەلر دیدی ❁(حکایت)❁ فرزدق شاعر هشام نی مدح قیلدی هشام
آننك اوچون دورت منك آلتون اعطاقیلدی فرزدق کا ایتدیلر سن مهلب نی
اقتامای سن له دیدیلر فرزدق ایتدی (اللها یفتح اللها) دیدی قوروقاشق
آوزیرتا قبیلندن برمقالدر ❁(حکایت)❁ نصیب اسلمی برشاعرکا ایتدیلرهی
سن شاعر شعرنك قارتایدی دیدیلر نصیب ایتدی یوق منم شعرم قارتایمادی
لکن کرم وجوماردلق قارتایدی حکم بن مطلب نی برقصیده بلان مدح قیلدم دورت
منك قوی دورت منك دینار یوزتوه بخش قیلدی دیدی * برشاعر

لئن ادرکت فی نظمی فتورا ووهنا فی بیانی للعمانی
فلاتنسب بنقصی ان رقصی علی مقدار تنشیط الزمان

(یقال لکل شیء لسان ولسان الزمان الشعر) عمر رضی الله عنه دن روایت قیلنمشدرکه
(تعلموا محاسن الشعر فانه یدل علی محاسن الاخلاق)* بعض فاضللر دیمشلردر

لاتحسبن الشعر فضلا بارعا ما الشعر الا محنة وخیال
فالهجو قذف والرثاء نیاحة والذم عیب والمدح سؤال

❁(حکایت)❁ برنیچه شاعرلر جماعت بولوب برخلیفه کا باردیلار آلارغه دخی بر
طفیلی ایاروب باردی خلیفه یاننه کردیلر بری آرتندان بری قصیدەلرین
اوقدیلار خلیفه دن بخششلر آلدیلار طفیلی حیران بولوب قالدی آنکار ایتدیلر
ایندی سن ده شعرنکنی اوقو دیدیلر طفیلی ایتدی من شاعر توکل دیدی من
آزغان برکشی من نتاکه الله تعالی ایتدی (والشعراء یتبعهم الغاوون) دیب ایتکان
دیدی (شاعرلرکا آزغونلار ایاره دیمکدر) خلیفه کولدی ده انعام قیلماغه بیوردی
❁(حکایت)❁ شعبی ایتدی عبد الملك طعام آشاغانده کیلوب من سویلاشه
باشلادم عبد الملك آوزناغی طعامنی یوتمایچه منم سوزمنی طنکلاب تورور
ایدی من ایتدم اصلحك الله یا امیر آوزنکداغین یوتوب بتور من صونکندان
ایتورمن دیدم عبد الملك ایتدی والله سننك سوزنك منکا طعامدان طاطلیراق
دیدی دیمشدر *(قیل الکلام اذا صدر من القلب وقع فی القلب)* یعنی سوز
قلبدن صدور ایتدی ایسه قلب کا توشه دیمکدر * علامه ایتدی (رب صدقة

من بين فكيك خير من صدقة من بين كفيك) * يعني كوب صدقه‌لار باردركه سننك ايرننك آراسندان چغار ايكى قولنك آراسندان چقفان صدقه‌دان خيرليراكدر ديدى * (قيل البلاغة مارضيته الخاصة وفهمته العامة) ديمشلردركه بلاغت وفصاحت شولدر خاصلار ايشتسه‌لر راضى بولورلار وعوام ايشتسه فهم ايتاركه آچق سويلامك معناسنده‌در * هر بر تلننك بلاغتى وفصاحتى باردر كمان قيلنماسون كه بلاغت بر تلگا كنه مخصوصدر * ابن عيينه (الصمت منام العلم والنطق يقظة ولا منام الابيقظة ولايقظة الابمنام) ديمشدر * وديمشلردركه سوز آوزنكدان چقسه سن آنكا مالك توكل سناكه اوق جيه‌دن آتولوب كيتسه آتوچى آنكا مالك توكلدر ۞(حكايت)۞ بركون اصمعى برعرب‌ننك حيمه‌سنه باردى صحراده بالالاربلان برصبى بالا اوينار هم بيك فصاحت بلان سويلاشور اصمعى بوبالاننك فصاحتنه عجبلنوب (اين اباك ياصبى) ديدى صبى كوزين كوتاروب قارادى جواب بيرمادى اصمعى ينه اين ابيك ياصبى ديدى صبى ينه جواب بيرمادى آندان صونك اصمعى ايتدى اين ابوك ياصبى ديدى صبى ايتدى (فاء الى الفيفاء لطلب الفىء فاذا افاء الفىء فاء) ديدى وبر روايتده (فاء الى الفىء ليفيىء لنا فيئا فاذا افاء الفىء يفيىء) يازلمشدر ۞(حكايت)۞ عيسى بن عمر ديكان بركشى بريرده ايشاكندن يقلوب توشدى خلق تماشاغه جيولغان كبك كوب جيولدى عيسى ايتدى (ما لكم تكاءكاءتم على كتكاءكئكم على ذى جنة افرنقعوا) ديدى ۞(حكايت)۞ منقولدركه شعبه حديثدن درس بيركانده بيك آردى يالوقدى اول وقتده ابويزيد الانصارى برشعر اوقوب تورور ايدى شعبه ايتدى اى كيلچى مونده ابويزيد ديدى ابويزيد آننك يانىنه كيلدى‌ده بر آز شعر ايتوشديلر درس طنكلاوچيلارننك برسى ايتدى سنكا بز يراق يردن توه‌لرمزنى آردروب حديث طنكلارغه كيلامز سن شعركا توتوندنك ديديلر شعبه شول قدر قاطى آچيغلاندى هى من اوزمه مصلحت نى بلماى من مى ديدى * محبوب ومعشوقلار حقنده عرب‌ننك بعض شعرلرى ذكر ايتولمش ايدى ايمدى بو اورونده بهار باغ بوستان ازهار حقنده يعنى يازفصلى كل باقچه‌سى وچچكلر حقنده شعرلر

هذا الربيع وهذه ازهاره   متجاوب فى ايكه اطياره
وبدا البنفسج والشقايق موءنق   والورد يضحك بينها وبهاره
فاشرب على الحبيب وغنلى   هذا هواك وهذه ازهاره

ورد يعنى گل چچكى حقنده

يا راقدا ونسيم الصبح منتبه   فى رقة القصف والاطيار تنتحب

الورد ضيف فلا يجهل كرامته فهاتها قهوة فى الكأس تلتهب
سقياله زائرا تحتى النفوس به يجود بالوصل شهرا ثم يحتجب

بنفسج حقنده ميلاوشه چچکی

ولازورية وافت بزرقتها بين الرياض على زرق اليواقيت
كانها فوق طاقات ضعفن بها اوايل النار فى اطراف كبريت

نرجس گل حقنده

ارايت احسن من عيون النرجس فى روضة مطلولة او مجلس
احداقها فى عسجد وجفونها من سندس

نيلوفر حقنده

وبركة تزهو بنيلوفر نسيمه يشبه نشر الحبيب
مفتح الاجفان فى يومه حتى اذا الشمس دنت للمغيب
اطبق جفنيه على خده وغاص فى البركة خوف الرقيب

بان حقنده

قد اقبل الصيف وولى الشتاء وعن قليل نسائم الحرا
اما ترى البان باغصانه قد قلب الفرد الى برا

شقايق حقنده نعمان اسملى کمسنه‌کا اضافه بلان شقايق نعمان ديرلر تورکيجه
کيلنچك چچکی در

حييته بشقايق فى مجلس ورأى الرقيب فشق ذاك عليه
فاحمر من خجل فانبت خده اضعاف ما حملت يدى اليه

منثور حقنده يعنى آتوب يتکورکان چچك

تخال منثورها فى الدوح منتثرا كانما صبغ من در وعقبان
والطير ينشد فى اغصانه سحرا هذا هو العيش الا انه فان

ياسمين حقنده معروف چچکدر

والارض تبسم عن ثغور رياضها والافق يسفر تارة ويقطب
وكان مخضر الرياض ملاءة والياسمين بها طراز مذهب

سوسن حقنده معروف چچکدر ميلاوشه ايسى کيلور صوصام دخى ديرلر

سقيا لارض اذا ما نمت نبهنى بعد الهدو بها قرع النوافيس
كائن سوسنها فى كل شارقة على الميادين اذناب الطواويس

اقحوان يابونه‌ياكه پاپاديه چچکی صغر کوزی دخى ديرلر

افدى الذى زارنى سرا فاتحفنى باقحوان يحاكى ثغر متبسم
نبت من فرحى افنى مقبله لنما وارشف من ريق له‌شيم

جلنار حقنده كلنار چچكی

وجلنار مشرق علی اعالی شجره   كانه فی غصنه احمره واصفره
قراضة من ذهب   فی فرقة معصفره

آس حقنده مرسين آغاجی

اهديت مشبه قدك المياس   غصنا نضيرا ناعما من آس
فكانما يحكيك فی حركاته   وكانما تحكيه فی الانفاس

ريحان حقنده معروف خوش ايسلی چچك

وغصن من الريحان اخضر ناظر   نمی بين نرجس وشقايق
يريك اذا كف الصبا عبثت به   شمايل معشوق وذلة عاشق

فواكه ويمشلر حقنده اترج يعنی رمان يمشی

حياك من تحوی با ترجة ناعمة   مقدودة غصنه
فجلدها من ذهب اصفر   وجسمها الناعم من فضة

ليمون حقنده

يارب ليمونة حبابها قمر   حلو المقبل الی بارد الشنب
كانها كرة من فضة خرطت   واستودعوها غلافا صيغ من ذهب

نارنج حقنده

نظرت الی نارنجة فی يمينه   كجمرة نار وهی بارد اللمس
فقربها من خده فتاءلفت   فشبهتها المريخ فی دارة الشمس

تفاح يعنی آلما حقنده

وتفاحة من سندس مصيغ نصفها   ومن جلنار نصفها وشقايق
كأن الهوی قد ضم من بعد فرقة   بها خد معشوق الی خد عاشق
وتفاحة وردية ذهبية   تجلی عن المهموم ليل همومه
كان سلاف الخمر ردی اديمها   بخمر فجاءت باحمرار اديمه
تذكرنی شكل الحبيب وحسنه   وتوريد خديه وطيب نسيمه

دخی تفاح حقنده

حمرة التفاح فی خضرته   اشبه الالوان من قوس قزح
فعلی التفاح فاشرب قهوة   واسقيها بنشاط وفرح

دخی تفاح حقنده

اهدی لنا التفاح من كفه   من لم يزل تجنيه من خده
وخط بالمسك علی بعضها   قد عطف المولی علی عبده

ينه نارنج حقنده

ونارنج يلوح على غصون ومنه ما ترى الصولجان
اشبهها ثديا ناهدات غلابلها صبغن بزعفران

سفرجل حقنده

سفرجلة صفراء تحكى بلونها محبا شجاه للحبيب فراق
اذا شمها المشتاق شبه ريحها بريح الحبيب لذمن عناق
وطيبه عند المذاق فطعمها كريق حبيب طاب منه مذاق

مشمش حقنده

بدامشمش الأشجار يذكو شهابه على غصن اعناق من الروض ميد
حكى وحكت اشجاره فى اخضرارها جلاجل تبر فى قباب زبرجد

كمثرى حقنده امرود

وكمثرى لذيذ الطعم حلو شهى جاء من روح الجنان
مناقير الطيور اذا اتتنا مغيرة بلون لزعفران

اجاص يعنى اوروك

انظر الى شجر الاجاص قد حملت اغصانه ثمرا ناهيك من ثمر
تراه فى خضر الاوراق مستترا كما احتشى الريح فى خضر من الازر

خوخ يعنى شفتالو

اهدى لنا ذاك الزمان خوخا منظره منظر انيق
من كل مخصوصه بحسن معناه فى مثلها دقيق
حمراء صفراء مستغبر بهجتها التبر والعقيق
كوجنة مسها خلوق فزال عن بعضها الخلوق

فستق حقنده پسته

تفكرت فى معنى الثمار فلم اجد بها ثمرا يبدو بحسن مجرد
سوى الفستق الرطب الجنى فانه زهى بمعان زينت بتجدد
غلالة مرجان على جسم فضة واحشاء ياقوت وقلب زمرد

لوز حقنده بادام مينده التعبير قيلنور

ومهد الينا لوزة قد تضمنت لمبصرها قلبين فيها تلاصقا
كانهما حبان فازا بخلوة على رقبة فى مجلس فتعانقا

انكور حقنده يوزوم

هدية شرفتنا من اخى ثقة نعم الهدية اذوافتك من يده
نوعان من عنب جاء على طبق كان طيبها من طيب محتده
فابيض العين يحكى لون ابيضه واسود العين يحكى لون اسوده

قصب حقنده شکر قاموشی

ورماح لغير طعن وضرب بل لاكل ومص لب ورشف
كملت فى استوائها واستقامت باعتدال وحسن قد ولطف

بطيخ اخضر حقنده قاربوز

وظبى اتى فى الكف منه بمدية وقد لاح فى خديه شبه شقيق
فمالى الى بطيخة ثم شقها وفرقها ما بين كل صديق
فشبهتها لما بدت فى اكفهم وقد عملت فينا كؤس رحيق
صفائح بلور بدت فى زبرجد مرصعة فيها فصوص عقيق

بطيخ اصفر يعنى قاون حقنده

اتانا غلام فاق حسنا على الورى ببطيخة صفراء فى عاشق
فشبهته بدرا يقر اهلة من الشمس مابين النجوم بنادق

باذنجان حقنده

وكانما الابذنج سود حمايم اوكاره حلل الرياض الاخضر
نقر منافرة الزمرد سمسما فاستودعته حواصلا من عنبر

قثاء يعنى قيار

انظر اليها انابيبا معضدة من زمرد خضراء مالها ورق
اذا قلبت اسمه بانت ملاحته وصار فى عكسه انى بكم اثق

مؤذن

ومؤذن اضحى كريما وجهه لكنه بالوصل اى شحيح
ابدا اموت بهجره لكننى من بعد ذلك اعيش بالتسبيح

امام

جاء يسعى الى الصلوة بوجهه يخجل البدر فى ليال السعود
فتمنيت ان وجهى ارضا حين اومى بوجهه للسجود

كاتب يعنى خوش خط

بروحى كاتبا كالبدر حسنا بديعا ما رأينا منه اجمل
على ريحان عارضه المفدا بوجنته غدا دمعى مسلسل

عود حقنده

فتن الانام بعوده وبشدوه شاد تجمعت المحاسن فيه
حتى كان لسانه بيمينه اوان ما بيمينه فى فيه

نى حقنده صبزغى

يا نافخ الصور بل يا باعث الصور من رقدة الشكر لا من ظلمة الحفر

قرنت حسنك بالاحسان فيه لنا   فكان فيه مراد السمع والبصر
ضمنت للصحب اقبال السرور كما   ضمنت نايك ناى الهم والكدر
صوت بسيط به ارواحنا انبسطت   اذ جئت فى اللفظ والمعنى على قدر

ايمدى موندان باشقه عرب ننك محبوبلر حقنده شعرلرى حسن وخلقت روضه سنده پر آزذكر قيلنمش ايدى *

موندان صونك اوزخلقمزده بعض معما ولغزلرنى بيان قيلايق كه تلمزده جماق وتابوشمق تعبير قيلنور لكن مذكور جماق وتابوشمق ديكانمز كوب راك لغز قبيلندندر وكاها مسجع قيلوب ايتوله در مثلا

آنا بارا اوزى كورنميدر ازى   خدا يننك قدرتى آدمننك دولتى

صو اوستنده كى كيمه اراده قيلنور * ودخى

آرى ده كيلور قاراچه   بيرى ده كيلور قاراچه
طال توبونده طونوق صو   طوندروب اچار قاراچه

بولغزدن بورچا ديكان كچكنه حيوان اراده قيلنور * بر طچقانغه ايكى قويروق چاباطا اراده قيلنور * آيو آقرا چونى قويولا تكرمان ديكان سوزدر * جاماوى بار جويى يوق. آلا تيرى اراده قيلنور * طوز چيلاكده طورومطاى اوينای كوز اراده قيلنور (طورمطاى اصل لغتده ترمتاى در تحريف قيلوب طورومطاى ديرلر بر نوع شكارى قوشدر) * تورسه تويه داى ياتسه قوياندای چبلدق قه ايتولور * جالط جالطايتار يالماب يوتار اوطدر * عقلى يوق جانى بار ساعتلمه * يوقارى منارهى هى توبان توشارهى هى اورتاسنده بلبل قوش بولغزدن بيشكده كى بالا اراده قيلنور * اون آط جيكدم صابان سوردم شكر ساچدم توز بتدى قاشونمق * ميچ تولى پرمچ اورتاسنده برقالاچ كوكده يولدوزلار آراسنده آى اراده قيلنور * آطاسى آط جيككونچه اوغلى پيتر بورغه باروب يته مورجادان چققان توتون ميچ يحشيلاب يانا باشلاغونچه توتونى چغوب يته ديمكدر * ايشكدن كرور اينكايوب توركا منار طونكقايوب صووق * آرى لاب لاب بيرى لاب لاب سونكى صابلاب كيز قابلاب قويماق پشرمك مراددر * بورنى بورطاس قارنى قارطاس آطقه منماس جياو يورماس تيك تورماس قومغان * باشى طاراق كوتى اوراق آنى بلماكان دوراق اتچ * چى چى ايتار چيتانكا قونار آلتون قاشلى آلاما باشلى آنى بلكان يوزياشلى بالقورطى * ايوباشنده رانجه دانجه صايون برآنچه بوتاق تاقتده ده * آطدان بيوك اتدن تاباناق ايار *

آلپاوت ننك   باقچه سى   باقچه سنده   مونچه سى
مونچه سنه   صو   كيتوره   كيلى كوتلى   مارجاسى

بولغزدن مراد بال قورطی ننك اومارطاغه بال تاشوماقیدر * اپه سیمز مایی یوق تیرسی قالون جونی یوق شالقان *

بخارادان کیلکان بر پل	اورتاسنده تاسما تل
جانلی دان جانسز توار	اول نی بولور آنی بل

بولغزدن یومورقه اراده قیلنور *

اول نیدر کم قانغه بنکزار قانی یوق	جمله بویون قان آلوبدر جانی یوق
حلالی یوق جفتی یوق	اوغلان لاری ننك صانی یوق

بولغزدن جیلاك مراددر *

اول نیدر کم باشی آیرق توکی بار	باشی اوزره آق تیمور دن بورکی بار
الله تعالی دن فرمان کیلسه	جان آلورغه ایرکی بار اوق *
اول نیدرکم یوزدر آننك بارماقی	سکز آیاق اوستنده در تورماقی
بش باشی بار بش تنی بار دورت جانی	نی عجبدر بش باروب دورت قایتماقی

جنازه غه کوتارکان میت اراده قیلنور *

اول نیدرکم ایکیدر انسانده	اوچدن آرتوق بولمادی حیوانده
سن ده بارهم من ده بار عالم ده یوق	جمله ده باردر دیسام آدم ده یوق
کمسه ده بولماس ولی هر شیده بار	بولور آننك ایله عالمده وقار
اون بش اولمشدر آننك منزل لری	برینه قادر توکل بارمق بری
بر ایکی اوچدن زیاده بولمادی	دورتنی بر یرده کمسه کورمادی
شام غه بارغان اوچنی کوردی	مصرغه بارغان هیچ برینی کورمادی

اوشبو لغزدن مراد حرف اوستونده وحرف آستونده بولغان نقطه لار عجب یخشی لغزدر *

(شعرلر)

معلوم اولا که لغتمزننك شعرلری هر قاچان ایکی مصراعلی بولوب کوبراك شعرلرده صونلغی مصراع مقصودنی افاده قیلادر * ودخی تلمزننك خواصندن اندرکه بر شعرنی اون اون بش تورلو ایتوب ترنم قیلمق ممکن بو خاصیت باشقه تل لرده ایشتولمایدر ودخی شعرلرمز فراق وهجران ومدح واشتیاق وصلت واوبکا بیاننده ترنم قیلونه در مثلا محبوبلرننك وجودین یوزین بارماقلارین عقلن بوین آغزین قاشین نطقن وجنه سین مدح بیاننده اوشبو شعرلر

* اوقی تورغان نمازلغم	چوبلاماکان یری قلماغان *
* کورکان صاین قاریمن	هیچ کیلماکان یرنك قالماغان *
* ترزم توبی اصل تاش	آلتون بلان جانی آرالاش *

* بارماغنك قامش يوزنك قوياش | عقل‌لارنك كامل اوزنك ياش *
* آق ايدل‌لرنى كيچار ايدم | ايدل‌ننك بويى صارغنه *
* يوزنكنى كل‌كا تينكلار ايدم | كل‌ننك عمرلرى آزغنه *
* توكاراك قواق اوتلاوك | آستلارى تاقر اوتماكا *
* بويلارنك زيفا يوزنك كوركام | آوزلارنك طاطلى اوبماكا *
* باصماس ايدم باصقچنكا | باصقچلارنك باديان آغاچى *
* سوماس ايدم سن ماتورنى | عقل‌لارنك دنيا بهاسى *
* قارلغاندين قارا قاشلارنك | بورلوكاندين قزل يوزلرنك *
* شكردين شيرين بالدين طاطلى | تل تيبراتوب ايتكان سوزلرنك *
* قاشلارنك نچكه بيك ايلانكان | قازانده بوككان دوغاداى *
* يوزنك كوركام بويتك زيفا | بانكالارده اوسكان قنه‌داى *

(بومنكور شعرده محبوبلارننك قاشين دوغاغه تشبيه مناسبة‌سزراك كورنسه‌ده جرننك يرتغى يوق ديكان كليه‌نى اعتبارغه آلساق معفودر)

* جايلاى پچان چابمادم | بورلوكان اوزوب قابمادم *
* كوب يورودم كوب ازلادم | سندين ماتور يارنى تابمادم *
* صو بويلارنده باغانا | باشلارين تولقون قاغالا *
* سن جانيم‌ننك بيت اورتاسى | اوجماحلارده پشكان باغ آلما *
* كموش قلم ياصادم | كشى‌كا توكل اوزيمه *
* هوادين[*] اوچقان فرشته ديك | كورنه سن منم كوزيمه *
* بيوك طاوننك باشنده | ايكى آط يورى طشاولى *
* اويازده توكل يوق قزانده | سن جانى‌غه اوحشاولى *
* باقچه ايشكين آچق قوى | قوياش توشسون جانى توتالكا *
* كوزم توشسه كونكلم توشمى | سن جانى‌دان غيرى بوتانكا *

(هجران وفراق شعرلرى)

* جرلاسانك يكت اچى جرلا | يوقوداغى قزلار اويغانسون *
* دردلى باردر دردسز باردر | دردليلرننك كونكلى جوانسون *
* هوادين اوچقان آق قوشننك | آياقلارين كوركان بارميكان *
* بودنيالارننك ايچنده | من دين ده مونكلى بار ميكان *
* جيلفر جيلفر يوركانده | جيل آچادر منم قوينومنى *
* جابوغوب جتوب يوركانده | جر آچادر منم كونكلومنى *

* هواده

* هواده يولدوز نيچه‌در — نيچه‌كنه باقسانك كوچه‌در *
* نيچه آيلار نيچه يل‌لار — عمرلرم ضايع كيچه‌در *
* آرغى ياق‌قه چغار ايدم — بيركى ياقده صالوم يوق *
* شول جانيم‌ننك عشقنديين — قوروكاودەم‌يورى صانم يوق *
* آلتون ايار اشطوق مندار — آق بوز آطننك صاغرنده *
* شول‌جانى‌ننك ايتكان سوزى — تل‌لرمده توكل بغرمده *
* آلتون صابلى كموش پكى — ياشل بلاولركا صزايم *
* خدايدين سنى صورايم — سن بولماسانك اجل تلايم *

(بوشعرده كموش‌پكى ياشل‌بلاو ديمش اما شعرمزده اولكى مصراع‌ننك‌مضمونى واقع‌كا مطابق بولمق شرط توكلدر)

* كموش يوزوك قويدردم — آب آق‌قنه صدف دين *
* بو جرلارمنى من جرلاى‌من — يوراكارم يانغان سببدين *

بوشعرده دخى فهم‌ايتولماسون كه صدفدان كموش يوزوك بولامى‌ديب بوشعرده محذوفلر بار درمضمونى بيله‌در كموش‌يوزوك‌قويدردم قاشين‌صدفدن‌قويدردم

* قلنفر بلان باديان — قاى يرلرده چچك آطا ايكان *
* قارا قاشم قارلغا چم — قاى‌يرلرده يالغوز ياطا ايكان *
* آرغى ياقده آق جيتون — بيركى ياقده كوك جيتون *
* قلنفر سيبكان توشاكده — يالغوزياتولارى بيك چيتون *
* آق ايولرننك ايچنده — اوچوب‌قنه يورى كوبلاك *
* شول جانيم ايسمه توشكاچ — الارمنى جيام چوكلاب *
* جانيم جفاك جرليدر — تكارجبدين بر آز نچكه‌راك *
* جانكايم منى كوته ميكان — ايكنديدن بر آز كيچكاراك *
* صاتوب آلدم صارى آلما — يوراكم باشى طالغان‌غه *
* بوجرلار منكا تسبيح توكل — من جرلاى‌من يوراك يانغانغه *

(بوشعردن فهملنه‌دركه شاعراوزى‌ده شعرننك ممدوح نرسه توكل ايكاننه‌مقردر)

* چارلاقده شملر يانادر — مايلارى اروب طامادر *
* سننك عشقنك سببندين — يوراكيمده اوطلار يانادر *

(اشتياق وصلت)

* كموش يوزوك بارماقده — قاشلارى آننك بالداقده *

* شول جانی بلان بر کورشوب   سویلاشرمز میکان آولاقده *
* آلسه ایدی جانی آلسه ایدی   آغوزماغان بال لار بولسه ایدی *
* حلال مالنك بیروب آلغاچ   قول تیماکان یارلار بولسه ایدی *
* بوکاچه آی ننك دورتی بار   توغاسی آی ننك کورکی بار *
* یارنی یارغه قلم قاشقه   قاوشدرسه حق ننك ایرکی بار *

(شاعر اوشبو شعرنده الله تعالی ننك فاعل مختار ایکاننه ایمانی بارلغن اثبات قیلادر)

* آلسنه جانی آلسنه   آل بیشکلرکا آلوب صالسنه *
* آل بیشکده یوقوم کیلمای   بر قوینونکا آلوب یاتسنه *
* ترزهم توبی اورمه کل   صو سیبمیچه جانی اورمایدر *
* سندین غیری یارلارنی   کونکللرم قبول کورمایدر *
* ایلنه قویاش های ایلنه   طال لارغه جفاك بیلنه *
* ایتاسی سوزم کوب ایدی   اوزنکنی کورکاچ تلم بیلنه *
* اصلامچی لار کیلسه چی   آل اشطوفلار صاتام دیسه چی *
* هوادین فرشته اینسه چی   ایندی قاوشاسز دیسه چی *
* آق ایدللرننك بوینده   اوسه میکان بوغدای بعده سی *
* سن جانی بلان قاوشرغه   یته میکان حق ننك وعده سی *
* باغچه ده کیملر یوری در   ایکی قول لارینه کل اوچلاب *
* شول جانی بلان برقاوشسام   یوقلار ایدم یوقوم طنچلاب *
* کموش یوزك قویدردم   یالان کموش آقچادین *
* ازلادم سنی تابدم جانی   کل چچك لر آتقان باغچادین *

(بوشعرده بر آز توریه باردرکه کل چچکلر آتقان باغچادین دیمکدن مراد پاك دامن اتاسی آناسی ونسلی نسبی ایذکو بولغوچی قوم ایچندن تابدم دیمکدر)

* یوکروب چقدم اورامغه   تکراب کیله یار آ لما *
* یار المادای یار کیتروب   قاوشدرر میکان بر الله *
* ترزه لردین کیملر قاری   اوستلرینه کیکان کل صاری *
* اوینایب کولوب کوزیمه قاری   منم کونکل لریمه شول یاری *
* ترزه لردین اوق آتدم   جم جم ایتکان صاری چچك کا *
* بلبل بولوب اوچار ایدم   سن جانیم جایکان توشاك کا *
* قارا اورماننی کیچ اوزدم   قارا صوصار ازندین *
* قاراسام کوزم آلا آلمای من   تولغان آی تیك نورلی یوزنکدین *

*بیوك

* بیوك طاوننك آرتندین | بولوط کیله کورام سن *
* کیلسه جانی بر اوبسنه | بر اوبکاندین یغلوب اولام سن *
* قویاش چغار ایلانوب | آلما آغاچلارینه بیلانوب *
* ایسان بولوب صاو تورساق | شاید قاوشرمز ایلانوب *
* ایزو باوم آل جفاك | آلوب چالوب بولمایدر *
* جمله بوینکا جفار سیبکان | کورکاچ آیرولوب بولمایدر *
* انجولی یاقا شاو اوقا | یرکا توشسه جانی یوغالا *
* یورسنك یور کوز آلدمه | سنی کورکاچ کونکلم جوانا *
* آللی سیتصه کولماکنك | کیسنه زیفا بویونکا *
* زیفا بوینك حلال ایتوب | کرسنه منم قوینوما *
* آق ایولرکا کرورسن | آقرون باصوب یورورسن *
* قوینومه قاچان سن کرسنك | صاری مای بولوب ارورسن *
* آق ایدلننك بوینده | آق کوکارچن یوری جیاولب *
* سن جانی‌نی آلور بولسام | اوچ بل یورور ایدم کیاولب *
* جای‌ارکا چققاچ بز اوینارمز | بولون‌غه توشوب ایل بلان *
* بیکراك ذوق اشلار ایکان | کیچ یوقلاوی نجکه بیل بلان *

اوشبو شعرننك مضمونی عرب شعرنده

* لم یخلق الرحمن احسن منظرا | من عاشقین علی فراش واحد *

(یعنی ایکی عاشق‌ننك بر توشاکده یاتماقندان حضور وذوقلی اشنی الله تعالی یاراتمادی دیمکدر) *

* صوصادم جانی صولار قایده | دریا صوی ایچوب نی فایده *
* صوصاغان چاقده بر اوبسنك | کویکان یورا کلرکا شول فایده *
* صاندوغاچ قایده صایریدر | طال باشلارنده اویاده *
* صاندوغاچ کبك صایراشوب | قاوشرمز میکان دنیاده *
* آلماشا جانی آلماشا | آلماشاسام تشم قاماشا *
* سن تاشلاماسانك من تاشلامام | عزرائیل جانم آلماسا *

(انتظار خبر وصاغنمه‌لق شعرلری)

* صاندوغاچنکا جیم صالمی سن | صایرامی تورسون دیدنکمی *
* صاغنغان چاقده یوق سلامنك | صارغایوب اولسون دیدنکمی *
* سیکروب توشدم باقچاغه | نازك چبق آلماغه *

* نازك چبق طال چبق | کوته میکان جانی طالچغوب *

(بومنفور الطبع بر شعردر که اصلده ایکی شعرننك برار مصراعندان مرکب بولمق درکاردر نسخه‌مزده بولغانغه کوره یازدق‌تاغی)

* ترزم توبی صاندوغاچ | اویغانوب کیتام صایراغاچ *
* جرلاو توکل یغلارسن | ایسلارنکا توشوب صاغنغاچ *

(شاعر جانبندن بو بر اعتذاردر)

* قارا اورمان آرتنده | قارلوغاچ بولور قاغنغان *
* اچقلق‌توتسه توت ایسنکده | من بولورمن سنی صاغنغان *
* باقچه‌ده کل‌لر آلمالی | آلمالی توکل چالمالی *
* سندین‌غیری یوق سوکانم | اینان تل‌لرمه والله *
* باقچه‌ده بلبل صایریدر | بعده کل‌لر طالنده *
* ایرته ایسمده کیچ توشمده | سن جانیم منم یادمده *
* اق ایدل‌ننك بوینده | سلاوسن چغار اویون‌غه *
* سلاوسن کبك نچکه بیل | قاچان‌کرور ایکان قویون‌غه *
* سننك ساچنك سوتولماس | اوقه بلان اورسانکده *
* اوزنکنی کورکان کبك بولام | الوب‌قویغان‌کولماکنك‌کورسام‌ده *
* توکاراك کول‌کا مرجان صالدم | آلسنه جانی بولغاتوب *
* کوز آلدمده توتار ایدم | یوق حیله‌لربلان جوواتوب *
* قزاندین مسکاو کورنه میکان | بیوك‌باصقچلارغه باصقاچدان *
* بزننك جانی صاغنا میکان | کیچ توشاکلرینه یاتقاچدان *
* قلنفر بلان بادیان | قای‌یرلرده ساچك آطا ایکان *
* صاندوغاچ کبك صایرایوب | قای‌یرلرده یالغوز یاطا ایکان *
* اوتوردم اوصاق توبنه | قویولادر یاشل یافراق *
* ایرته‌کی قویاش کبچی آی | قایده یوری ایکان یالتراب *
* صاری آط جیکدم یاراتوب | قابقالارغه تابا قاراتوب *
* جانکای بزنی کوته میکان | برکورور اوچون جان آتوب *
* اصل قوشلار صایریدر | قزل کل‌لر ساچك آتقانده *
* سن جانی‌دان سلام کوتام | تانك‌یارولوب شفق باتقانده *

(هجران وجور معشوقدان شکایت واوبکا)

* قاشلارنك قارا قلمدر | بو شعرلرم سنکا سلامدر *

* بو سلامنی آلماسانك
* ترزه توبی سکز کل
* منی تاشلاب یاتنی سوسنك
* بزنبك اورمان بوینده
* منی تاشلاب یاتنی سوسنك

سیوشولرمز بزننك ارمدر (حرامدر)
سکزی‌ده آننك تیکز کل *
خسته بیرسون سنکاخدا ای سکز یل *
اوسه میکان آق زرده *
دعواچی من یوم محشرده *

(اوشبو شعر بعد الموت محشر کوننك صور روغ سوءال بولمقنه تصدیقنی افاده قیلادر)

* بیوك طاوننك باشنده
* منی تاشلاب یاتنی سوسنك
* هواده بولوط آغولادر
* دنیاده ماتور بر سن توکل
* صالقون سرای آلدنده
* ساچ بورتوکلرنك صاری اوقه

صموار قایناب کومورسز *
سوکان یارنك بولسون عمرسز *
طاودین طاوغه قاغولادر *
قایغولارین کورکاچ تابولادر *
تیلپنوب تورا بر کورکا *
صارغایتاسن منی هیچ یوققه *

(بو شعر فی الجمله ذمنی هم مشعردر چونکه صاری توس محبوبلر حقنك ممدوح نرسه توکلدر)

* آلور ایدم صاتار ایدم
* من دین غیری یارلار کوروب
* ایکی جیران پار کوران
* سوه‌سی بولسنك سوتیزراك
* کولماکنك سننك پلاتنه
* سوه‌سی بولسنك سوتیزراك
* بیوك سرای آلدینه
* منی تاشلاب یاتنی سوسنك
* چلترلی چانا کون یابقان
* کیچه کونکلنك صالقون ایدی
* چلترلی چانا قونغورلی
* تونه اوتکان کیچلرده
* توکاراك کولك دورت اورداك
* یاقنده توروب کوزی کوروب
* باقچه ایشکین آچق قوی
* جانی کونکلنك قاطی ایکان

بخارانك قزل باصماسین *
حوش مبارك کونکلنك آزماسون *
نیك یباردنك جانی صوبویلاب *
نیك یوریسن ایندی کوب اویلاب
بلچراقده کیوب آنی چلاتمه *
یاش بالا کبك منی جواتمه *
الوب قویدم جانی قولاقچون *
جاننك جهنمکا اولاقسون *
اچلرینه کروب کم یاتقان *
بوکون کونکلنکنی کم تابقان *
ترته‌لری یاشل طوبولغی *
کم مویونلارینه صالدنك قولونکنی *
اقصاقلاری نیچوك یوزه‌ایکان *
جانلاری نیچوك توزه ایکان *
قویاش توشسون جانی آق بوزکا *
تاش یومشار ایدی بوسوزکا *

(فراق وامید وصلت)

* بز ایلکاری بیك دوست ایدك | ایندی بولدق جانی الفراق *
* بوفراقدین دخی قاوشماساق | اولکانمز بزننك یخشیراق *

بوشعر اصمعی ننك

* اذا لم یجد صبرا لکتمان سره | فلیس شیء له سوی الموت انفع *

دیکان شعرینه موافق ایمش

* طوب طوب ایتوب باصقان طوری | طوبوقلاری یاشل طوط ایکان *
* توشماسون عشقنك ماتور یارغه | عمرکا سونماس اوط ایکان *

(آه من العشق وحالاته | احرق قلبی بنار حراراته)

* کل باقچه‌سنه کرور ایدم | کل چیچك‌لرینه بو یالام *
* سن جانیم ایسمه توشکاچ | یوقولارمدین یغلاب اویانام *
* باقچه‌ده کل‌لر بتارمی | آراسندین بلبل اوتارمی *
* اوزنك بلان سویلاشماکاچ | خطقه یازوب سوزلر بتارمی *
* ایکی جیران آط کیلادر | تاش اوراملارنی سلکتوب *
* تاشلار بولسانك نیك اوبدنك | منم یوراکمنی جیلکتوب *
* اورام بویی تاشلق یول | داغالی بولسون آطلارنك *
* یوراکم باشین اوزوب آلا | کیچه کنه کیلکان خطلارنك *
* بیوك طاوننك باشنده | صموار قایناای جیل بلان *
* عشق توتوب قاوشماغان | بر بزکنه توکل ایل بلان *
* ترزه‌م توبی کل ساچك | کل ساچككا کیلمی برساچك *
* منم سیولرم آرتوق کیلور | میزانلارغه صالوب اولچاسك *
* ترزه‌م توبی کل جیمش | آشاسم کیلمای توقسنوب *
* ایولرکا کرام طشقه چغام | سن جانکایمنی یوقسنوب *
* ترزه‌نك توبی یاقتی ایکان | اوطروب مرجان تزارکا *
* آنادین زیفا توغوب سن | منم بغرلرمنی اوزارکا *
* قارا اورمان‌ننك ارتنده | یر جیلاکی جیدم یاولق‌قه *
* سن جانی‌غه عشق توتوب | هیچ تویا آلمی من صاولق‌قه *
* قایونلق‌ننك قاقی سین | جیوب آشار ایدم طاطلی‌سن *
* والله جانی بیك سویامن | کیل تاشلاما الله حقی چون *

* بیوك طاوننك باشنه　　منوب کنه بولمای طامرلق *
* خدایدین وعده یتکونچه　　اوزی بیرسون بزکا صبرلق *
* بزننك اورام آرقلی　　آغادر صوننك صالقونی *
* ایچم طشم اوط یانا　　طشقه‌غنه چقمای یالقونی *
* کوك کوکارچن گورلیدر　　ایکی صولوق آرقلی *
* اوزمز اورام آرقلی　　عشقلارمز اوطننك یالقونی *
* هوادین اوچقان آق‌قوشننك　　آوزلاری طولی بالاوز *
* طانك آتا جانی تورتیزراك　　سویلاشه آلمی قالامز *

(بو شعرننك مضمونی بیله بولمق کیراك که عاشق کویا اوزی ننك خیالی بلان سویلاشه‌در)

* هوادین اوچا ایکی قوش　　برسی باولی برسی بوش *
* توشمده کوروب کونکلم خوش　　اویغانم کیتسام قوینوم بوش *
* ایکی ایدل بر دینکز　　آغولاری آننك برتیکز *
* کورسه‌نکز سلام ایتنکز　　صاغشنکدین صارغایغان دیونکز *
* آق‌قوش اوچار صو کوروب　　بلبل اوچار گل کوروب *
* یراقده توکل بیك یاقنده　　صاغنغان‌ده بولمی برکوروب *
* هواده جانی کوب تومان　　من بو ایل‌لرده کوب تورمام *
* سوزنك بولسه ایت شوشنده　　سن صاغنغان چاقده من بولمام *
* آقرون آطمه بیك آطمه　　آطقان اوغنك یوغالتمه *
* سن تاشلاماسانك من تاشلامام　　من دین کونکل‌لرنك صووتمه *
* آچدم کیبت تاقتاسین　　تابمادم هیچ باصماسین *
* سنی منکا منی سنکا　　دوشمانلار قاچان ماقتاسون *
* آلتون توبصه کون ایشك　　کموش سیرقه گل بیشك *
* خسته یاتوب صارغایمادم　　صارغایتدی منی بو عشق *
* آلدم آطننك آلاسین　　اوچ ایلاندم قزان قالاسین *
* سوه‌سی بولسانك سوتیزراك　　تیز سومسنك مندین قالاسن *
* آلتون کموش بای‌لارده　　یومری طویاق طای‌لارده *
* صاغنمام دیرسن صارغایورسن　　یر جیلاکی پشکان آی‌لارده *
* تکرمان آلدی تیران کول　　بیدارلی یاولق یودم من *
* بیدارلی قاشم جان کیساکم　　جان کویدررا اوچون تودنك سن *
* بلازکنك جانی ایکی پار　　برسی اینکلی برسی طار *

* والله جانی بل حقیقت | بر کورورکا بولام انتظار *
* جای‌کا چققاچ چق بولون‌غه | بالان دیکان یمش آشاما *
* بولور بولماس یارغه اشانوب | بولوب بتکان یارنی تاشلاما *
* بویل قویغان قویمامنی | یازغی جیل‌لر قاقشاتدی *
* جاندین آرتوق سوه ایدم | دوشمان‌یوزی قارا تاشلاتدی *
* آری بارما جانی قایت‌بیری | بارچه‌اشلر خدای تقدیری *

(موندان آرتوق بلاغتلی شعر نیند این شعر کیراك والقدر خیره وشره من الله تعالی مؤمن به توکلمی)

* ایسابلاب اویلاب تورامن | بو باشمنی آلوب کیتارکا *
* بر جرلایمن بر اویلای‌من | هیچ بلمای‌من نی‌حال ایتارکا *
* آیاز بولسه آیغه کوچ | بولوط بولسه کون‌کا کوچ *
* قایدا بارسانك بر قویاش | کوبالاکدای‌عزیز جانغه کوچ *
* اصل کولماك آصولماس | صاندوقه صالمای باصولماس *
* قالغان خاطر چققان جان | صانوب آلسانك تابولماس *
* قزان دیکان شهرده | احشام‌سز قابقه یابولماس *
* اوتکان عمر قالغان خاطر | صاتوب آلسانك تابولماس *
* پیتربور قالاسی تاش قالا | بارچه قالالارغه باش قالا *
* یکت اوچون یکت کشی | باش کیتارلك اشنی باشقارا *
* صاندوغاچ صایرار تحتنده | تون اورتاسی سحر وقتنده *
* بولما یارسز بولما مال‌سز | اوسوب‌بویغه یتکان وقتنکده *
* آلمالار صالدم دریاغه | شعله‌لری توشدی دنیاغه *
* من توغونچه تاش توساچی | ذکر ایتور ایدی الله‌غه *
* طوب ایتکان طوری آطننك | طوستاغاندای طویاغی *
* اوتقه یانماس صوغه باتماس | سوداکار یکت سویاکی *

(ابیات محبوبلرکا سلام نامه)

* سلام الله یوراکم پاره‌سیغه | تنم‌روحی کوزمننك قاره‌سیغه *
* سلام ای قوت روح روانم | سلام ای دلبر جان وجهانم *
* سلام ای مهربان دلنوازم | سلام‌ای بوستان سرو نازم *
* سلام ای لاله‌روی گلعذارم | سلام ای قوة جان وبهارم *
* بنکا سنسز بو ایچکانلر قزل‌قان | بنکاسنسز آچیغ ایرور سچوك جان*

* بنکاسنسز عذاب ایرور بو راحت * بنکاسنسز یوراکده منك جراحت *
* بنکاسنسز حرام ایرور بو صحبت * بنکاسنسز بو صحبتلر چو محنت *
* بنکاسنسز مصیبتدر معیشت * بنکا سنسز معیشتلر مشقت *
* سننك عشقنك بیله آخر اولرمن * فراقنك اوتیده اکثر کویارمن *
* قیلوبدر طاقتم طاق اشتیاقنك * که اورتار خسته جانمنی فراقنك *
* اچارمن شربت هجران همیشه * فراقنکده کوزم کریان همیشه *
*سننك یادنك بیلان کلدار آچلور * سنی کورمای یوراکدن قان ساچلور*
* منی بی دل سنی قاندین کورارمن * فراقنك اوتیده بسیار کویارمن *
* سلام الله یوراکم پاره سیغه * تنم روحی کوزم ننك قاره سیغه *

(ابیات چای بیاننده)

(غایت قاعده لی تصنیف ایتولمش بیتلردر وزنی بحر هزجدان دورت مرتبه مفاعیلن در محمدیه کوبی دیب معروفدر)

* جهان ایچره اول الله ننك * لذیذ نعمتلری چوقدر *
* ولکن بو بزم یرده * بو چای دیك هیچ بری یوقدر *
* بو چای کبی دوا یوقدر * عجب خاصیتی چوقدر *
* اکر آچلار اچار بولسه * بلورسن بارچه سی توقدر *
* که چای فصلنده بر ایرنی * هوا صوقسه حرارتدن *
* اچار بولسه بو چایدین اول * قوتولور اول مضرتدن *
* شتا ایامیده دخی * برود تلانسه بر انسان *
* صماوارله چای اچارسه * برودتی کیتار شول آن *

(خاصیة چای)

* خواصندین دخی آننك * یوقونی مندفع ایلار *
* بلور مونی مجربلر * حقیقت چای اچان بایلار *
* صماواردر دخی مطلوب * قلبلرده ایرور محبوب *
* صماوارله چای اچسه لر * اچانلره ایرور مرغوب *
* صموار صوتی دلکشدر * مثالی صایرایان قوشدر *
* کیلوب اولتورسه سفره کا * قوناق ننك کونکلی بیك خوشدر
* نه دکلو نعمتنك چوقدر * صموارله چاینك یوقدر *
* قوناق چهره سی آچولماس * همیشه کونکلی صنوقدر *
*اکر چاینکنی کیلتورسنك * آچلور باغداغی کل تیك *
*لطیف سوزلر بنی سوزلب * اوتورور مثل بلبل دیك *

* الهی سن آیورماغل | بو چایدین بز ضعیف قلنی *
* اچارکا چای بتار بولسه | آلورغه ویره‌سن پولنی *

(چای‌ننك شرطلاری)

*بو چایننك شرطلاری واردر | بجا کیلتوراسن آنی *
* بیان ایدام سنکا بر بر | قولاق صالغل مونکا جانی *
* آننك شرطلاری ننك بری | صموار در ایرور مذکور *
* ینه یاننکده بر محبوب | اوتوراول اولا منظور *
* شرایطدین دخی آننك | مصفی هم اولا بالنك *
* که چن کاسه‌کا صالوبن | کوش قاشق ایلان آلنك *
* اوشال بالنکنی ایزماکل | چنایاق ایچره سن صوده *
* اکر ایز سنك آنی صوده | چاینکنی قیلاسن حودا *
* صوی بولسون آننك یخشی | شماله قارشو اقغان صو *
* عجبلانمه بو سوزلرکا | اطبادین بو کفت وکو *
* دخی لیمون صالور بولسانك | آننك قدری بس اعلادر *
* لیمون ایله چای اچلسه | ایچانلره کوب اولادر *
* بو شرطلار برله اچسه‌لر | اولا مسرور اولا حوشحال *
* قموغملار کیتار آندین | که‌شادان ایلیوب فی الحال *
* مونی ایدان کشی املا | ایرور اوزاورنی‌ده ملا *
* کناهلارینی عفوایتوب | ویره مقصودینی الله *

(ابیات اونکماغان کیلون بیاننده)

(بو بیت هم یخشی قاعلی تصنیف قیلنغان بیتلردر وزنی. مفاعلن فعولن‌در بدوام کوبی شیکللی‌در)

* اونکماغان بولسه کیلون | یشره بلمیدر بلین *
* تارتوب اوزارکا تلین | سوزکا شبلو تیدیا *
* یاتادر مثل بوری | توروب یاصامی شوری *
* آچولانمیدر ایری | یاتقان اوچون تیدیا *
* ایرته میچکا یاقمیدر | منوب مورجا آچمیدر *
* قاین آتادین قاچمیدر | اویاتسزدر تیدیا *
* ایرته صیر صاومیدر | ساچن تاراب اورمیدر *
* بر کیلاب جب جرلیدر | بش آلتی کون تیدیا *

* یاتادر مثل طوار — تورسه پشره چومار *
* برسه قولاغنك طونار — قاطی بولا تیدیا *
* بولار ایکی کیلوننداش — تورماس میکان بار انداش *
* یانا مثل قرنداش — قوزغالماسمو تیدیا *
* یالقاو کیلون شوشی در — اشدن تیزراك بوشی در *
* مثل تیوه کوشیدر — آشاغانده تیدیا *
* یتماسه آش صایلیدر — قویماقنی کوب مایلیدر *
* بر اویوقنی بیلیدر — اون اون بش کون تیدیا *
* راحت بولسون آلارغه — قایماق اوستون یالارغه *
* حاضر تورا تانارغه — آشاغان یوق تیدیا *
* قرغه چقسه یوق اوراق — قویا بلمیدر ضورات *
* یاتادر مثل صورت — آخ آخ ایتوب تیدیا *
* مونچه یاقسه بار اوتون — چغارمیدر هیچ توتون *
* کوتاروب یاطا بوطون — کیچه کوندز تیدیا *
* بیت بولدی تمامی — یاش کیلوننك یامانی *
* مثل آطننك چامانی — اشلاکانده تیدیا *

(ملا عبد الجبار القاندالی انشاسی)

سنکا جانم دعا ایتدم — دعا ایله سلام ایتدم
سلاملارننك صونکی جانکام — یازوب عذر کلام ایتدم
صاحب جمال چیبارمله — ای ماتورم سویارمله
ای بلمادم نیدارمله — صاغشنکنی مدام ایتدم
بولای تورغونچه تیك قاچوب — کورنکل بر کونکل آچوب
آغزدین ینجولر ساچوب — سویلاش دیو بیان ایتدم
کوزال سن آلتون آلمادی — جمالنك کونکلم آلدادی
توزار حالمده قالمادی — آلایدا کوب چدام ایتدم

سننکدیك صلو یارلارده — زیغا بوی نچکه بیللرده
ای آلتونم تابا آلمادم — شهرده هیچده ایللرده
سوکلی بولوب اوزیمه — کورنندنك جانکی کوزیمه
اینان بالله سوزیمه — دکلدر قیل وقاللرده
کوزال سن بیك پاراوده بر — کونکللرکا یاراوده بر

ماتورسن کوز قاراوده بر
ارم باغنده‌می اوسدنك
صبا یلی کبی ایسدنك
محبتنکله دردنکدین
پاراو ایلنه باردم من
بو قدرلو قاتوب قاننك
صلو چابنك ماتور داننك
سنی بیك قاتی سویکانم
نی یازغانم نی دیکانم
سنکا بو کونکلم آزغانی
قیامتکاچه آزماتی
چروب بتسه‌ده هم جسمنك
صلو چابنك ماتور اسمنك
اشانمیسن بنکا سن شوق
قیلوشوب وعده‌ٔ موثوق
عاشق معشوقه زار بولوب
جاناشم دی دی زار بولوب
بو اوتکان یایده بو قشده
نی حسابده نی صاغشده
نصیحتدر سوزم اویلا
نادان ایرکا باروب قویما

دخی سویلارکا تللرده
یوراکم بغرینی کیسدنك
که صحرالارده چوللرده
سننکچون سننك آرتونکدین
یلاب صقتاب سبیللرده
نی حالکا توزادر جاننك
جایولوب بتکان ایللرده
عشقنك برله کویکانم
جایولوب بتکان ایللرده
قولوم هم خطنی یازغانی
قالا سویلارکا تللرده
صاحب جمال دیوب اسمنك
قالا سویلارکا تللرده
بری عاشق بری معشوق
صاغونوشادر ایللرده
مونکایوب انتظار بولوب
ایکیسی ایکی ایللرده
جانیم جانکی جاناشده
تورا ایکان اول ایللرده
جمالنك قدرینی جویما
عزیز عمرنکنی یللرده

کیله بلماسانك ای جانکام
باروروسن کوتی یوماغان
نمازدر قاتی بیزکانی
ایمان دیوبده سوزلامی
ایمان سوزین دیه بلماس
بیکاچ دیوب سویه بلماس
یورور کوندز قاتوب قالجوب
کیچن یاتور صاصوب طنچوب
بودنیانك اشی صارتون

بنم دیك ملا عاشقه
نادان بر قارا مازیقه
اشندین بلماس اوزکانی
توتوشلای بارا یازقه
دینی صارتون کویه بلماس
باروروسن آندی فاسقه
اشن اشلاب اوروب یانچوب
نجس او صراق قاتوب بوقه
یابوغوب بتکانی صارتون

یوقوسی بولماغان یارتون
اش اشلاب اون ایکی آینك
صزوب بتوب یوراك ماینك
قیوقچه باشنکا چرناب
قولنك بیتنك قامل طرناب
هوا صوغوب باشنك تونکای
که فرجنك آرتونکا تونکای
غرق بولوب تننك تیرکا
پشکوبن صابوب چیرکا
مارثیك ایر بولسه یولداشنك
عقل یتمای آزاد باشنك
کویاکه بر بایار قلی
اش اشلاب قاباروب قولی
بو حالده قش ایله یازده
راحت کورالمی بر آزده
کیوب اویوق ده چاباطا
یورورسن له باصا قاطا
بو حالیله عمر بویلای
یوروسن تاماقنك تویمای
بورونغیلار شولای دیمش
تاماغی آچ بولور ایمش
صوقا بلان صابان سوروب
قارالوبن کیلوب کروب
ایزوب آطنه بولغاتوب
اویوسه بولماس اویغاتوب
صوقالادوم آرودوم دیر
قاتی یرکا تارودوم دیر
ایرنك سومككا تلاسنك
اوبوب قوچوب ده کویلاسنك
یورومه دی دی ارلداب
یاتوب ده یوقلی غرلداب

بار الیدرله عاشقه
عمر بوینك قشین یاین
قاننك ده قالمی قاشقه
اورورسن له باصا یرلاب
یولوقوب بیلچن آشلقه
کیساوتیك، هم قولنك کونکای
بوگولکاچ تورمی قاصقه
بوطنك بویی آقار یرکا
کیلور کوچ بوطقه قاصقه
کوزنکدین کیتماکای یاشنك
اوزنك صالدنك له قللقه
بایارننك امری آرقلی
صالادر آقچه آبروقه
نی ایمانده نی نمازده
قیلان کناهی شوملقه
توزان توفراف بیله قاطا
توشوب ذلةکا عارلق
قولونکدین اشلاری قویمای
که بعض چاقده آچلققه
بالقچی ننك کوتی یووش
توتوش یورسه ده بالققه
توزان توفراق اوزه یوروب
که اوحشاب قارا قالمققه
آرودوم دیب تیزوك یاتوب
باشین بر قویسه یاصتوققه
اوالدم دیر آردوم دیر
صاروتلق یا تامورلققه
کیل اوینایق دی سویلاسنك
بر آی تولغانده تانسوققه
تیزوك ایلانه پرلداب
که هیچ یال ایتکانی یوققه

ینه سویماس بر آینه
قاچوب پچان سارایندە
قنی کونکل طنچلاتوب
توروروسن دنیا پچراتوب
که طون چیکمان طغنورسن
طونکوب یرکا یقیلورسن
شودکاو قاتی طونکارسن
کراچك ات تیك اولارسن
کونی تونی قولنك اشده
راحت کورالمی بر توشده
اچنکدین چقارور سوروم
یوزنکننك توزانن کرون
بو قدر فتنه اوسنومده
دیوب شول چاقده اوکونمه
قنی طویغونچه ایر سومك
قنی یخشی کیوم کیمك
که مخلوق بولمی نیدرسن
اوزنکنی مینکراو ایتارسن
نی خورلق سندی ماتورغه
بو خورلقلارنی تاتورغه
که سندیك شما توشلرکا
تازا بولسه اش اشلارکا
دخی مونی صناب بلکل
توغان بالانك ناچار بولور
بالانك بولور بوزوق بوزغون
که قوزغوندین توار قوزغون
آتاسیدیك فاسق بولوب
بودنیاغه عاشق بولوب
دیننك بوای قایغوسی
عملسز شویله قالغوسی
که اوتار عمری برطرناب

چتوب چرکن چراینك
یاتورغه کیته آولاقده
سویوشمك وقتی اوچراتوب
توشوب هر کوننك خورلقده
بوکولورسن صغلورسن
که اندر طاباغی بوزغه
ایچنك طشنكده طولارسن
کروب میچکا یا یوللقده
اوزنك ضور قاتی تل تشنك
طنچ یوقلارغه تانسوقده
باصار کوزلرنکی ارون
یواالماس‌سن بوشاو یوقده
نی کا توغدمده اوسدمله
اچنکنك حسرت آرتوقده
قنی طاطلی طعام یمك
که سن بیچاره مخلوقده
یابوغوب شویله بتارسن
طنچلق جانغه یوقلقده
نادان آستوننك یاتورغه
سننکدیك صلو معشوقده
یارارسن ملا کشی‌لرکا
یاریدر صاصی مارژیكقه
اکر بارسانك نادان یارغه
آتاسینه کیلور پارغه
آتادین بولادی اوزغون
یاقارغادین توار قارغه
یاحاطنی بر مارژیك بولوب
قوار دنیا عقل تارغه
قولوننك بالطه چالغوسی
یانارغه منکولك نارغه
یاوز بولوب یورور اویلاب

باشنک‌ننک اوچیدین یرلاب
که سن‌ده هم باقوب ایرکا
بالالارنک بیله برکا
نی بتمای الله اول عاصی
ایکنکزده بولوب عاصی
زبانیلر اورور چوقمار
کوتنکدین چغارور بوحلار
توغان بالانک بولور اغوا
آتام آنام‌ده بی معنا

اوتوب کیتار عقل تارغه
کروب آخر قارا یرکا
کرورسن اوتقه یانارغه
اوزیدیک سینی‌ده یاصی
کرورسز اوتقه یانارغه
کوزنکدین کوسترور اوطلار
اکر بارسانک نادان یارغه
هم اوستونکدین قیلور دعوا
دیوب یالوارا غفارغه

پاراو ایلنک توش کوردم
پاراو ایلنک بر ماتور
نیچه کسه نیچه‌لرده
که بن شول کون کیچه‌لرده
سزه بولدم بارور کبی
سویوب قوچوب آرور کبی
نیچه کز سزه یونالدم
یانکلمی یوله یانکلدم
سننک اوچون ایا جاناش
کیله ایردی یوله چالش

که برقوش توتدم اوق آتدم
اوچون اویقومنی یوغالتدم
آشی‌لارده اچالرده
آش اوتمیچه یلاب یاتدم
سنکا یولده تارور کبی
خیال دریاسنه باتدم
یباردم خطلار اینالدم
دیوب تیک کونکلم اویلاتدم
بوکونک طانکده صاغش
کورالمی بوشقنه قایتدم

صنادم فهم واویونکنی
زیفا بوینک توسنک بیتنک
عشیقنکدین ای بلبلم
صاغشنک برله بر ییلم
عاشق معشوق صفاتمز
ایکمزننک‌ده آطمز
ماتورس بیک کنه جانکام
سننک اوچون بنم تنکام
بری عاشق بری معشوق
یبارسنک خطلاری‌ده چوق

آوازنک دخی بلبلدای
که حور قزی‌چه میملدای
سزه توشدی نیچه یولوم
بنکا طویلاکه بنک یلدای
آراداغی بو خطمز
کشی‌ننک سوزیدین طنمای
یاتورسن تیک کنه جانکام
قوروبدر هیچ توزوب بولمای
مونکایشوب قارا قارشوق
قاوشمای جانمز طنمای

عجب سن جانی معشوقه
که اوحشاب صاق بیله صوقه
بری صوقده بر صاقده
مونکایوب یغلاغان چاقده
بری صاق دیوبن صزوب
ایکنچیسی دخی قزوب
ایشتوب آنکلا بوسوزی
بولاردیك اینماسون بزی

بنکا اوفکالیسن یوقه
بولای توره‌اقمز اونکمای
ایکسی‌ده ایکی یاقده
یلامای هیچ توزوب بولمای
مونکایوب یباره صوزوب
مونکایوب صوق دیویغلای
خدایم صاقلاسون اوزی
یوق ایسه حال ناچار بولغای

قازاندیك قایناتا بزی
صونکیدین قایناتا آلماس
بو وقتنك قدرینی بلکل
یکتلك وقتینی بلکل
ایمیلر صالنوب بتکاچ
چرای هم اوزکاروب کیتکاچ

سننك بو یاش صلوچاغنك
صوونوب بتسه اوچاغنك
محبتلو بولوب کیلکل
سننك بیك چن صلوچاغنك
یکرمی بش‌کا یاش یتکاچ
قدرسز بولا قوچاغنك

اکرده ملاغه بارسانك
کوروب دنیاده کوب فایدا
توروب یخشی کورنچه‌ده
سو یوشمکده اویونچه‌ده
کیچه کوندز بیزانمکده
بولوب کورکام چیبارلکده
آیاغنکده چیتوك باشماق
ماموق یاکه جفاك قالپاق
که الدن اول سنی صالماس
کونده اون سویمی قالماس
نیچوکده خاطرنك یقماس
قویاش ایله هوا صوقماس
اویون کولکی‌ده یالقسانك
آطن جیکوب آلوب چقار
صماوارنك قویوب یورور

سننك اورنونك بولور تورده
قیامتده که هم کورده
تمام عمرنك بوینچه‌ده
برشانا بلماسون برده
کیونمکده توزونمکده
توروب ملا عالم ایرده
باشنکده درکه آق قالپاق
که هیچده قونماغان کرده
کوزنکدین کوزینی آلماس
قوچاقلاب سویه هر یرده
اوراقه هم آلوب چقماس
پشکماس هم تننك تیرکا
توروب برتوشده‌یابوقسانك
یوروتور سنی هر یرده
ساچنك مایلاب تاراب اورور

سنی سویوب راحت سورور
اوتورتور صدر ایوانه
بیك اینان بولما دیوانه
عالمدن حوب بالا توار
دعاچی بولالار بولار
بالالارنك بالالاری
دعاچی بولالار باری
بو عالملرننك اشیله
دعالری سنكا كیله
یا بولالار اماميچی
قیامتده شفاعتچی
چقارما جانی بو سرنی
كه یتی بابادین بیرلی

یالقماس سویودن برده
چای اچمكلكده احیانه
چنوق آلدامی‌من برده
عالملك سنكا هم یوغار
اورنك یاتسانكده هم كورده
اوقتورلار هم آلاری
كیراك قزده كیراك ایرده
بولایوق كشی یاشیله
اورنك یاتسانكده قبرده
عبادتچی یا طاعتچی
بولیسر نیچه یرلرده
بزم بو ملالق یرنی
كیلوب اوزولماكان برده

ای آلتونم بیان ایله
شولای تیلمرتوبوك الله
وفاسزلق ایتوب شویله
صونكی كونده بواش ایله
جانم سن آلتون آلمام‌له
سویامن آلمی قالمام‌له
بو اوزلی میشر دیوب
اونكا تابا ایشار دیوب
ایشوب صولغه اشنك اونكغه
یا بر مارثیك كوتی طونكغه

سوزم قبول اینارموسن
بوتان یارغه كیتارموسن
بولایوق كشی یاشیله
مرادنكا یتارموسن
ایسمدین برده صالمام‌له
مونكا باور ایتارموسن
كه برسوزنی بیشار دیوب
كه سن صولغه سوتارموسن
یاری‌له كیتسه بیك اونكغه
كونكل قویوب كوتارموسن

صبا یلی ایسر بولسانك
سلاممنی تیكوركای‌سن
دیكل قانداده بر حضرت
كیچه كوندز چیكوب حسرت
نی‌دن سن آنكا كیلمی‌سن
ای بلمی‌سن‌له بلمی‌سن

پاراو آتلیغ نفیس جای‌غه
صاحب جمال آبصطای‌غه
سنكا عشقی توشوب كثرت
یانوب كویه‌در آی وای‌له
قولاق‌قه سوزین آلمی‌سن
بیكوك سویه‌در آی های‌له

صاحب جمال دیب آه اوروب   یلای تیک اول توروب توروب
صاغیشنکدین کیبوب قوروب   بتوب کیتدی‌له آی وای‌له
سنکا شویله کونکل باغلار   کوزندین چیشمه‌لر چاغلار
کیلورسن‌مو دیوب یغلار   صاحب جمال آبصطای‌له
بوکونده طانکلاده صاغش   بیزاکی یوق دکل نقش
نی فایده سنکا نی‌تابوش   ایتوب سن بنی بولای‌له
کورن خاطرنی قالدرما   سویسنك سرنکنی تاندرما
کویدرمه یوق‌قه یاندرما   صاحب جمال آبصطای‌له
طوطام بار دی‌دی اویناما   کوتار دیب هیچده اویلاما
خدا چون جاننی قیناما   صاحب جمال آبصطای‌له
گلم بول گل یغاچم بول   یا بلبل صاندوغاچم بول
بو دردم‌کا علاجم بول   صاحب جمال آبصطای‌له
سننك ایله آیم کونوم   سننك ایله توشوم اونوم
سننك ایله کونوم تونوم   اوته‌در ای ابصطای‌له
یا برنادان صاصی مارثیك   سنکا بولدم دیوب عاشق
آلوب سویماسون اول فاسق   کیراکس سن دیوب آی‌له
واتوب قینابده ایمکاتسون   اوزنکنی برده سویماسون
جانم دیب عمری ایتماسون   یارارمی شول آبصطای‌له
چبرقیسن چوی‌کا طاقسون   کونی تونی آلوب چاقسون
کوزنکدین قانلو یاش آقسون   بوتون عمرنکنی بویلای‌له
یلاغان چاقده سن ارنوب   کیلوب اوستینکا یبارلوب
یبارسون جیلکانکا بیروب   یقل بت شونده تورمای‌له
آلور صرت قایشنك تلوب   که من هم ایشتوب باوب
یباررمن یازوب کولوب   مونا صاحب کیاو صایلا
سوزنکنی قویماسون جوب‌کا   اوزنکنی قویماسون چوب‌کا
سنکا توتسامده ضور اوبکا   دعام شول ای آبصطای‌له
بو حسرت ایله یازلقده   یلاغان چاقده آولاقده
ایسینکا توشام اول چاقده   صاغنما ای آبصطای‌له
ایسینکا توشاچك والله   دیورسن جانکام اوخ الله
بنی قارغادی شول ملا   دیوب اوکونمه ای های‌له
عمر بویون یانوب کویوب   ای ملا حضرتم دیوب

ای کورکان حسرتم دیوب
اوکونوب شونده یلاما
که دایم ات تیك اولاما
یلاسانکله کیرو دونماس
سننك چون کشی اوکونماس
بولای ایتوبده بلماسنك
ایسینکا توشار اولماسانك
صاحب‌جمال بیچاره‌سن
اینان سوزیمه قاراسانك
بو بیت‌لر سننك حقله
اینان‌چن توغری بیك‌حق‌ده
بو نصیحتلرمنی بس
آتانك آنانك بیرا بلماس
سنکا سویلامیمن اویناب
یوق ایرسه عمرنکی بویلاب
سویلادم بن صورامیچه
صاغنغاچدین بلامیچه
تمامی عمرنك اوتکونچه
قاوشسانك کیرو قایتقونچه
که هیچده فایده کورماسون
صفالار برده سورماسون
عمر رنجو توتوب یاده
بخیل اولام بو دنیاده
بو کونله طانکله‌ده قارغش
بوقارغشقه کیلوب تارمش
قوروتقاننك اوچون تنکام
عذابنك بولماسون بیك کم
دیمه بو سوزنی ای جانی
که بن صونك نیشلارم سنی
منم بار اختیارم دیب
مارثیك بولسه‌ده یارم دیب

یلاما ای آبصطای‌له
اوف ایتوب صولوصولاما
اونوتما ای آبصطای‌له
بوحسرتنك اوطی سونماس
نی کورسانکده آبصطای‌له
یا بلوب منکا کیلماسنك
قاچان بر بر آبصطای‌له
که یاشلوکنکا باراسن
چن ایتورمن آبصطای‌له
قزل کاعزده هم آق‌ده
ایماس یالغان‌ده هم حیله
ایشتوب هیچ کشی کولماس
اوگوت بیردم آبصطای‌له
اینان‌بیك‌فکر ایتوب اویلاب
اوکونورسن آبصطای‌له
ایتانماسانك صنامیچه
قالالماس‌سن آبصطای‌له
صاغشلاب یوقنی یاتقونچه
نی‌بولا دیوب آی وای‌له
کورورسن دنیا تورماسون
کیله‌آلماسون قشی یای‌له
ایتارسن قارغش ازیاده
ایشتکل ای آبصطای‌له
اکر سنکا تابا بارمش
عمر بوینچه یغلای‌له
آخرتده که هم جانکام
سنکا بولسون تموغ جای‌له
بو قدر قارغی‌سن بنی
ایسم کیتدیله آی وای‌له
تلاسام کم‌کا بارم دیب
نیتلانمه آبصطای‌له

اوزولوب قالسه بر عالم
ایماننك قالماغای سالم
وفاسز عهد ایمان‌سز
بوسوزنی بل‌که گمان‌سز
نادان ایر جانغه‌در آغو
آنی سویلاماکا ماغو
نادان ایرننك کوزی توتون
نجس یورتورکه اول کوتون
دوراق دوندر بولور دورمان
شورالی تیك توتوش اورمان
اوزینه غاونا تیك یوق چیص
توتوش یرقازادر اول لیص
صوغان ایکماك تویاب ایچکا
کویا طن یبارور میچکه
آشاب طورما صوغان کران
نادان ایرنی بلوب ایران
تویام دیسنك صاصی ایس‌کا
بوسوزلرم توشار ایس‌کا
سمان کبی اوتون توقماق
قوچاقلاغان بولور دوبلاك
اوزین بلماس نجس مردار
ایتار بسم الله‌سز مردار
بوحال‌لرنی کوروب اوزنك
نی‌حال‌کا توزادر جاننك
آیو کبی کیلوب قوچار
خدا اینك ایتماسون دوچار
توزان توفراق بیله تیرده
بر آی‌سز یوماغان برده
صاصیغان طنچیغان ناچار
ناموسلی قز توروب قاچار
نماز اورننه یر یرلار

یار ایتسنك بر نادان ظالم
ایشت بیك بل آبصطای‌له
قالورسن دینسز ایمانسز
دیوب بل‌که آبصطای‌له
توکل بو سوز آنی قاغو
ایشتوب تور آبصطای‌له
دینی هم بولماغای بوتون
یوا بلماس آبصطای‌له
ناکس قاطی آغر تورمان
بیك اوتار قشی یاییله
پروکلاتی صاباکی پیص
قوروتماقدر آبصطای‌له
آلور صولوشینی کوچکا
اوصیرور ای آبصطای‌له
که طورطور یبارور بیران
صفاتی شول آبصطای‌له
نادان ایرننك ایسن ایسکا
قاچان بر بر آبصطای‌له
سلاگیسی آغار صوبلاك
تننك خورلاب آبصطای‌له
کیلوب توتار اوزی دوردار
اولاکسه تیك آبصطای‌له
نیچوك خورلانمیدر تننك
حسابلا بیك آبصطای‌له
توزانلار بیتی‌دین اوچار
بیکوك مشکل آبصطای‌له
قاتوب قالجوب یورور یرده
چن ایتورمن آبصطای‌له
که کولماك اشطانون آچار
باشین ایکمیچه آبصطای‌له
ایمان اوقو دیسنك مرنار

قولون

قولون صالسه تننك طرنار
قاتوب قالجوب يورور اوزى
قولوندان قارالوب ازى
ياتوب مايلى قوروم كبى
الاكچى ازناكوم كبى
قوچوب اوبديكى يرنك
كه قاتقان توزلى تيرنك
كه توفراق كوماچى كبى
يالانور سن ماچى كبى
بولا مارثيكك ييل قووق
نى اويون كولكى نى ذوق
توتوب بوقلى چالاطا سن
آننك يانه ياطاسن

كه طرما تيك آبصطاى له
چوكوب بوكولماكاى تزى
قالور توتسه آبصطاى له
طويولور تنكا شوم كبى
تنى صالقون آبصطاى له
توزان توفراغى ايرننده
يلارسن اى آبصطاى له
بولور توزلى آچى كبى
ديه اوب اى آبصطاى له
طويولور جانغه بيك صووق
بتارسن اى آبصطاى له
چيشوبن ميچكا آطاسن
ايسين ايسكاب آبصطاى له

سوزمنى توت صاحب جمال
يوق ايسه كوز ياشنك آقار
قولاغنكا مامق طققان
نيدن بندن جاننك قورقغان
قوتورتقانغه قولاق صالما
عمركا خور بولوب قالما
توتاالماسون ايكى كوزم
اوگوتدر سنكا بو سوزم
كيراك ماقنا كيراك تيركا
يتاالماس سن يراق يركا
صنا سوزمنى قاراده
كيتارسن بارا باراده
براو قاروشدى برنايك
يليدر دخى يرلايده
كه سندين كوب ايدى اوتكون
يا شول قارغشيمه يتكون
سوزمنى كوردى اول اويون

كه فرصت بار ايكان اكنون
صاناسن لؤلؤ مكنون
كه قارشو توراسن فرقان
ياصايدنكمى بنى مجنون
بنم قارغيشيمى آلما
حبسده كويا كه مسجون
بو قارغيشيمه يوق توزوم
بيله قيلدم سنكا ممنون
اكر كيتسنك بوتان ايركا
كيراك سيحون چغوب جيحون
محبت بولماس آراده
توتوب كونكلنكده جكرخون
تيزوك قايتدى ده تورماى ده
بولوب مغموم بولوب محزون
ديدم تيز ساچرادى بتكون
ساچوب زهرين سنكا كردون
صونكندين ايتوبن دوين

صاغش برله عمر بوین

آننك كبی بولا كورمه
كه بز آنكا یاوز قارغش
اشی ایردی كه ایلكاری
كورانلر كیتدی ایسلری
ایری بیك ایلدی قهری
كه تعذیب ایلدی دهری
كونی تونیده صوقشدی
كه پوشمام دیسه‌ده پوشدی
قینیدر ایدی فرمان‌غه
قاچوب كیتاردی اورمانغه
پوناتایلر بیله تابوب
اوروب یانكاقنه چابوب
توتوب چرماب ساچ اورمه‌سن
كه دوشماننكده كورماسن
تنندین جارا كیتمادی
مراد مقصودغه یتمادی
كه هر قیون صوقش آرتون
چاقروب اول آول قارتون
اقوب كوز یاشلری چشمه
سن اننك كوننه توشمه
توز الیدرله قیون‌غه
تمام بتوردی صیون‌ده
توزالی اوشبو آچیغه
طلاق غیر راجعه
سویاكین توزكبی اووب
یباردی آخری قووب
نی بیركان آقچه‌سین آلدی
بر اوكسز بالاسی قالدی
بالاسی اوستنه باقوب

بولوب هیچ باشیده مسكون

ای توماچی تودق‌قنه
دعاسین اوقودق‌قنه
صونكندین بولدی تیسكاری
عجب شوقی چودق‌قنه
یلان كبی ساچوب زهری
بولوب آغزی تولوق‌قه
بالا یابوب لقب قوشدی
كیلو شمادی شولوق‌قنه
توزالی مونچه درمانغه
یوكروبن توروق‌قنه
قیناردی كیتروب جابوب
سوكوب حورلاب اولوق‌قنه
آشاتدی قامچی جورمه‌سین
كه اول ایكن شولوق‌قنه
كورندین قارا كیتمادی
كه هیچ شكسز اولوق‌قنه
باروب معلوم ایتار صارتون
یلادی اول تودق‌قنه
ایكی كوزی بولوب ششمه
ایشت آنكلا تودق‌قنه
تونی كون چقدی جیون‌غه
بو حالده ای تودق‌قنه
دخی هم ضرب وجیعه
یازلدی‌لار چنوق‌قنه
كه بورنون قان ایله یووب
كه برنای‌غه طوروق‌قنه
بوشاتدی اوزیدین صالدی
یلاب كونكلی صنوق‌قنه
كورندین یاشلاری آقوب

یلادی

يلادی یوز توبان یاتوب
ای بیکام بالاسین دیوب
بنی اوتقه صالاسن دیوب
بر آنفالیت کبی قایتوب
ایکی کوزینی آقایتوب
بتم شول بر دعام ایله
کیچوردی آه فغان ایله
که شونده بلدی اول سوچون
بوسوزنی بلماکان اوچون

توپانچه بر یولوق‌قنه
یتیم‌له قالاسن دیوب
عمرگا ای صنوق‌قنه
ایکی بیتینی صارغایتوب
اوطورادر تولوق‌قنه
عمری غصه غم بیله
بولوب اورنی تموق‌قنه
اوکوندی کیلماکان اوچون
بولوب یومشاق مامق‌قنه

بوکون ایله بوسوزلرنی
صونکی قایغو قاتی ایچده
نادان ایر قوینیده یاتو
اچنکا چغاروب چغاروب قاتو
کیچه کوندز قیناب سوکوب
اوتورورسن باشنک بوکوب
بنم قارغش سنکا یتوب
شولوق تورالماسن کیتوب
آرانکز کیته صوونوب
کیتارسن ات کبی قورلوب
ایتنکنی پشروب قوروب
صاری چقاراسن آوروب
چقارسن کونده صاری‌سن
اچنکده غمکساری‌سن
توتوش کور ایرته‌سن کیچن
نادان یار ایتکاننک اوچون

حسابلارسن اویون کبی
اوتورورسن چوین کبی
آراده بولماغاچ تاتو
که بر یومغاق تویون کبی
توتوش ارلر بیله سوکوب
جن اوزولکان موین کبی
که بر نادانی یار ایتوب
کوروب عمر بوین کبی
کویوب جانوبن اوونوب
بیکوک بولماس اویون کبی
یبارکاچ آیروب صورروب
کوروب بیک کوب قیون کبی
صاغش کیلابی صاریسن
ایشتوب قورقاسن کبی
قاروشوب کیتکاننک اوچون
دخی ساعت صایون کبی

عزازیلدیک سورولوبن
ای توماچی بولا آلماس‌سن
ای تودق توماچی‌غنه
صرنکی قایغو آچی‌غنه

کیتوب بولغانده مهجوره
ثوابلی- دخی ماٴجوره
یولوقمه ایر آچی‌غنه
یوتارسن اولوبن بوره

یبارکان وقتی‌ده قووب
آنادین نیك کنه تووب
صلو بولدم‌ده ماتورده
دخی یازارعه یازوده
کچی یاشدین ماتور بولدم
نادان ایر برله حور بولدم
بنی بیك سویدی بر ملا
قاروشدم آنکا هر یولک
سوکلی ایردی بو ملا
بنکا اول بولدی معقوله
نیچه کره نیچه قاتلاب
اوکوتلاب‌ده نصیحتلاب
عشق دفترلری دوزوب
کوروب بولماس ایدی توزوب
کاعزی ایردی پوشطاوای
منکا کیل دی‌دی قصطادی
قوچاقلاب آلوب اوزینه
دیر ایردی کشی سوزینه
آتام آنام‌ده بیك قرقو
یاشم توشماکیدین قورقو
همه قرنداش اروع جیوب
بازوب ایته آلمادم قیوب
ایناالکانم‌کا یالونوب
بولور اش بولمی قالونوب
ای یکتلر ای یکتلر
قوتورتالار نادان اتلر
سوزینه آنلارنك باقدم
عقولمدن تمام صابدم
نیك اول ملاغه بارمادم
اوزم اوزمنی قارغادم

یلارسن اچنکی اووب
اوسوب بولدم یولر دوره
سبق اوقوده باطرده
علملکدین آلوب بهره
علم بولدم‌ده ضور بولدم
بولوب عمرکا محسوره
کیلوب صورادی هر یلده
بولوب نفسیمه مغروره
سوز اویونده اومعقوله
ایدی سینه‌مده مذکوره
یازوب بیك خط حقیقتلاب
یباروب قیلدی منظوره
یازاردی اچیمی اوزوب
سوزینه بولمی محطوره
سوزی‌ننك کیلکان‌اوسطاوی
اوزوب اچمنی بیك بورا
اوتورتور ایدی تزینه
باقوب حور بولما ای دوره
ای قارشی‌لارله سوز قرقو
که هیچ بولمادی محطوره
بنی باصدردیلار طیوب
توروب بر یاقده مستوره
ایشتماکان‌کا صالونوب
صوراو بولمادی دستوره
نی‌کا توتمادم اوکوتلر
کینکاشکان چاقک منکوره
اوزمنی اوتلاره یاقدم
نیچوك بولدم‌له محذوره
شولوق راحت‌کا تارمادم
یولوقدم قاتی مخطوره

ای ای کنه‌له ای کنه
بولاسی کشی بی کنه
که بارسام ایدی بی کاله
بو نادان ایرکا نی کاله
ای بو ملا ای بوملا
دعا قیلماسه نی بولا
قالوب سوزلرینه طانکغه
نی ایتکان سوزلری منکا
ایسم‌ده کیته بو حال‌کا
کیلوب توشدی یاوز فالغه
بوسوزلرنی صناب اوزنك
یته آلماس نی قدر صوزسانك

نی بولدی منکا نی کنه
بولوب قالدم‌له قل‌غنه
اشم کیتاردی ای کاله
باروب قالدوم‌له طول‌غنه
کوتاروب ایکی قول‌غنه
بنی قارغادی شول‌غنه
ایناناماغان ایدم آنکا
کیلوبن بولدی شول‌غنه
آننك ایتکان سوزی آلغه
بولوب حسرتی مول‌غنه
معاشنك رونقن بوزسانك
منکا کیل دی دی قول‌غنه

سنکا عشق توشوب جانکام
تمام دورت یل یلاب صقتاب
ای بو دورت یل ای بو دورت یل
جانیمه یباره اوت اول
بودورت یلدان بیرو اصلا
یا بر خط یازوبن فصلا
صاغشنك شول قدر قصدا
کوچایتدی دردبیله خسته‌م
ای ای کنه‌له ای کنه
اشمده یوق‌له کوی کنه
نیچوك تابیم‌له کوی کنه‌م
ماتورم جانیکی کنه‌م
نیچه کره یازام پوشطم
خطم یتمادی‌مو دوستم

توتوب شوقات ذوقانلر
که ضایع ایتدم اوقانلر
که بر ساعتی‌ده دورت یل
کیتاره جمله طاقت‌لر
کورشکاننکده یوق فصلا
خطنکده یوق ملاقاتلر
باصوب اوسنون‌هم آستوندان
نیچه کره نیچه قات‌لار
نی بولدی منکا نی کنه
نی قدر یازامن خطلار
سویلاب بیر جانیکی کنه‌م
یازوب یبار دخی خطلار
سنکا تیکورماکا قوشدم
یا کیلوشمادی ساعت‌لر

یا صورتنك یاصاتورغه
یا اوزنکنی آلیم میکان
بواش شیء عجب بولدی

باریم میکان‌له نقاشقه
توتارغه کوز بیلان قاشقه
دعاسی مستجاب بولدی

ماتور دیوکه چاپ بولدی | مدحلب سویلیلر باشقه
یا طلسم‌له‌می سویدردنك | ای یاندردنك‌له کویدردنك
قرق تویونمی تویدردنك | قاتوب بیردنك‌می یا آشقه
نیچوکده برده سیزمادم | که سندین برده بیزمادم
که عشقنك اچده کیزلادم | آلایده چقدی بیك فاشقه
یباردم سنکا کوب دفتر | محمدیه کبی حوبتر
سلام دیب سنکا خوب دختر | دیوب یازغان ایدم باشقه
بو دفترلرمی یتمادی | خطم‌می یاکه اوتمادی
یبارکان کشی ایلتمادی | صاحب صوقدی‌دیوب باشقه
کیراکماس باشقه‌ده صوقمق | کیراك ایدی آلوب اوقمق
بواشلر فاش بولوب چقمق | صاحب جمال باشنك یاشقه
خطم‌غه ایتماکل طعنه | اوقی بیك صاغنه صاغنه
آچولور سربیله معنی | بولور یازغان کبی تاشقه
ایسم کیته بو قلم‌کا | بو یل باصقان‌ده قدم‌کا
یازوب هر بنی آدم‌کا | چقاردی سرمی فاشقه

(قطعه)

بوعشقلق چابی کیتدی | اوفی قازان‌ده سنبرکا
بو عشقلق یامان آطن | کوتاردنك سن دخی برکا

(قطعه)

بو عشقلق چابی کیتدی | صاراطاو برله نیژنای‌غه
بو عشقاق بیت‌لری | بزه قالدی‌له ژیچنای‌غه

(قطعه)

بوعشقلق چابی کیندی | صاراپول برله صادارغه
یوسف برله زلیحه تیك | آطمز قالدی صانارغه

(قطعه)

بوعشقلق چابی کیتدی | بوا اویازی تتوشکه
بو عشقلق بیتاری | چابوغوب کیتدی هر توشگه

(قطعه)

بو عشقلق چابی تولدی | مادش برله مالمژغه

صاحب

صاحب جمال بنکا عاشق | دیوب بیك آلطقه قالمشله

(قطعه)

بو عشقلق چاپی آلدی | هر ایکی چیرمشان بریون
صاحب جمالنی اوقورلار | یوزین کورکام توسون بویون

(قطعه)

بو عشقلق چاپی تولدی | اورنبور برله قارغالی
کوپیص مورثیك منه دیکان | ایچنده بولدی غاوغالی

(قطعه)

بو عشقلق چاپی کیتدی | اورال بوینده قزاق‌قه
بله‌بەی‌ده پریستونده | فاش اولدی هر تیره‌یاق‌قه

(قطعه)

بو عشقلق چاپی تولدی | بوکوله برله منزله
بو عشقلق بیت‌لری | اوقوسانك اچنی اوزاله

(قطعه)

بو عشقلق چاپی تولدی | یوری یولنده نوعایغه
بو عشقلق بیت‌لرین | اولوغلار اوقی اونکغایغه

(قطعه)

بوعشقلق چاپی کیتدی | حوالین‌کاده زویه‌کا
اوقو عشق بیت‌لرین | قوشوب محمدیه‌کا

بو سوزنی انکانکا سویله | صاحب جمال ای جانکای‌له
بنی شول ملاغه بیروب | یاراش‌سنه ای انکای‌له
اوزی عالم اوزی ملا | اوزی بیك سویه‌در والله
نیچوك ایتیم‌له اوح الله | سویامن بیك ای انکای‌له
یارامام انکی صویارغه | ایتم توزلاب‌ده قویارغه
شواوق‌ده بنی بر یارغه | یاراشرسز ای انکای‌له
آنی بز محروم ایتوب | که بر نادان‌نی یار ایتوب
شولوق اوزمنی خار ایتوب | یاراشمه ای انکای‌له

کیتان کبی تنم‌کا قول
ترك بولغونچه اولوك بول
عشیقم ملا آبزی‌ده
قولنده قارا کاغزده

صالاسی بولسه‌ده صونك اول
یاراشدرمه ای انکای‌له
که تسبیح تهلیل آغزیده
بنکا خط یازا انکای‌له

کیل ایمدی جانکی قارشمه
مزاح سوز برله چالشمه
صووق سوز جانغه‌در آغو
یلان کبی یوراك چاغو
حسابنك صاغشنك قایله
قاوشیق ایندی بو آیده
یا کوب یل‌غه کوب آیلارغه
یا ملاغه یا بایلارغه
بولای بزدین ای جانی‌له
یا بزدین کیم‌ده تاریلا
بیروب صرطنك بیله قرننك
که بلماس‌سن نیچوك اورنونك
نی یازغان شول بولور تقدیر
که تقدیر بولماغای تبدیل
بو صایلاونك عقل آزغه
یا توشدیلرله اول بازغه
توزان کر ذره‌چه اورلوق
والا کوره‌سن خورلق
هوالانماقنك ای بی‌بی
که بن دخی سننك کبی
اوزم‌کا تابمادم تینك‌نی
یولوقدم آنکلی‌ده مینکلی
اوتیم دیکانده اوتولدم
صونکندین کوچکا قوتولدم
ای ای کنه ای ای کنه
سبب کنه‌سی نی کنه

یتار سوز کوب‌کا بارشمه
سوزمنی توت ای جانکای‌له
توکل بو فایده‌سز لغو
بیك اوحشاماس جانکای‌له
بولای تورمقده نی‌فایده
وقت یتکان ای جانکای‌له
اراده‌نك بارمی صایلارغه
بارورموسن ای جانکای‌له
بیك آرتوق تارسه یاری‌له
بله آلماس‌سن ای جانکای‌له
کوتاروب تورما بیك‌بورنونك
بارور یرنك ای جانکای‌له
نی قدر ایلسنك تدبیر
طرشسانکده ای جانکای‌له
که صایلاغان کشی طازغه
باتوب چقماس ای جانکای‌له
کونکلده توتماغل ضورلق
قاچان برکون ای جانکای‌له
که هیچ‌له فایده‌سز زیبی
هوالاندم ای جانکای‌له
تیك استاب قاشقه‌لی مینکلی
جولار یارغه ای جانکای‌له
توتیم دیکانده توتولدم
که بش‌یل‌صونك ای‌جانکای‌له
اشمده بولدی کی‌کنه
بیان ایتسه ای جانکای‌له

بو نیدن بولدی چی‌کنه
اشمده یتدی چیکنه

صاحبم کیرو چیکونه
ایسم کیتاردی جانکای‌له

دیسه‌نکزله چیکوناسن
قوتورتقان سوزکا کوناسن

صونکی کونده اوکوناسن
بیك ایتنکز ای جانکای‌له

اوشاسام اوزنکا یاراب
رجب‌لر سوزینه قاراب

بولا کورماسنه *خراب
سوزمنی توت ای جانکای‌له

رجب‌لر سوزینه اویدنك
که بار محبتنك جویدنك

بولوب بتکان اشنك‌قویدنك
غافل بولوب ای جانکای‌له

بو یلدان بیرو بو قشدان
رجب‌لر قومی هم خشمان

بنکا بیك بولدیلار دوشمان
سبب برله ای جانکای‌له

کمنی کنه تابیم ایکان
کوروب صاحب جمالنی

عشیقمنی بیان ایتوب
سویلاب بیروردی حالمنی

ای ماتورم کوزالم‌له
نیچوك‌کنه توزالم‌له

اوزوله‌در اوزاکم‌له
ایشتکل بو مقالمنی

ساعت تورمای کیتار ایدم
پاراوغه هم یتار ایدم

تویانچه لب ایتار ایدم
قصوب صاحب جمالنی

ایسانمی جانکایم دیوب
ماتورم چیبارم دیوب

کوروشرمن میکان سویوب
قوچوب صاحب جمالمنی

عاشق معشوق‌قه یتوشوب
قوچوب‌لب‌کا لب ایتوشوب

آغزلارنی می ایتوشوب
سویام میکان جمالمنی

بولای‌تورغانچه من بوش‌تیك
صاغش برله توتوبن تیك

باروب‌کورور ایدم‌قوش‌تیك
اوچوب صاحب جمالمنی

صاغنشوب‌ده ایرشوب
که توشنی توش‌کا نیرشوب

ایسانمی دی‌دی کورشوب
قوچوب صاحب جمالمنی

ایکمز برکا اوچراشوب
حال احوال‌لرنی صوراشوب

محبت‌ارنی صناشوب
سویام میکان جمالمنی

اب ایتیم ایکی بیتندین
هم آغزی ایرنی چیتندین

ایمی‌لری‌ننك ایتندین
که صوروب سن جمالمنی

حلال ایتوب‌ده تویلاشوب
قوچوب بویلارنی صناشوب

تماشا کبی اویناشوب
سویوب صاحب جمالمنی

اوتوروب صبا ييلينه
قويوب قولومنى بيلينه

اوچاردوم پاراو ايلنه
قصوب صاحب جالمنى

بيلنك نچكه قصيم ديسام
سنكا تابا اوچيم ديسام

بوينك زيفا قوچيم ديسام
كيراك باد سليمانى

توشمده پاراو ايلنده
باروب آنده سننك ايلان
كروب تورغانده قوينونكه
قولومننك برسى موينونكده
ايميلرنك ايكان ضورلار
تماشا قالديلار حورلار
شودكلو عيش نوش ايتدم
بيله كونكلمنى حوش ايتدم
يوزمكا يوزنكى سوردم
اوياندم اوزيمى كوردم
بوجنت عرش كرسيده
جمالم كونكلي كوكسيده

كه سيران ايتدم اوجماحه
كه سيران ايتدم اوجماحه
بيهوش ايلادنك اويونكه
برى بيلنكنى قوچماقه
قوياش تيك بيره‌در نورلار
بو حالمزكا اوجماحده
صفا وذوقى جوش ايتدم
كه سيران ايتدم اوجماحده
سننكله كوب صفا سوردم
ياتام ايومده پوچماقده
كه قالماش بريسى‌ده
بو حورلار دخى اوجماحه

يوزنك آلصو قزل گل تيك
قزل آلما كبى قزنى
قاشنك قارا تومو شنكدان
سننك تيك زيفا جان دوستدان
يوزنك نور حور غلماندان
اوزنك صلو ياش اوغلاندان
سوزنكدر جانلاره فرحان
باقوب تويماس ايدم هر آن
كوزنك جانم ضياسيدر
اوزنك بغرم پاره‌سيدر
ايا صاحب جمال جانى
دخى هم‌ده سنكا بتى

ياآق آل قزل آلما تيك
نصيب ايته ميكان الله
بيتنك هم ياقتى كل بوستان
آيورماسون كريم الله
سوزنك حوب حورولداندان
ماتور قيلمش اوشال الله
يوزنكدر دردلره درمان
قاوشدرسه ايدى الله
كوزمننك توتياسيدر
نيچوك ايتيمله اوح الله
قاوشدروب بنكا سنى
ايتار ميكان حلال الله

سوزنك شكر ایله منت ... یوزنکده آی کبی زینت
اوزنكده حور کبی همت ... ایتوبدر ذوالجلال الله
ای بغرم میوەسی جانم ... ای قزلار شیوەسی جانم
ایتاکده سویاسی جانم ... ایتار میکان حلال الله
ای بلمی سن صاحب جمال ... عشقلق حال ایکان یمان
صاغشنك برله هر زمان ... تورا من بی مجال الله
ای بلسنك ایردی حکمتی ... عشقلق دردمی رحمتمی
ویا قهرمی زحمتمی ... صالبدرمی ضلال الله

اوشبو مذكور ابیاتلر بحر هزجدن بولوب دورت مرتبه مفاعیلن وزننده‌در بو بحر خلق آراسنده محمدیه کوبی دیب معروفدر یعنی مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن‌در تقطیعی بو روشچه‌در

سنکا جانی سلام ایتدم
مفا عیلن مفا عیلن
دخی محب بتنك لەدر دنکدین
مفا عیلن مفا عیلن
دخی وفا سزعه دای مانسز
مفا عیلن مفا عیلن

باشقەلارین مونکار قیاس قیل بومذكور ابیاتننك املاوانشاسی‌بایتاق یخشی توزولکاندر شول جهتدن اعتبار قیلندی * مرحوم عبدالجبار شاعر آدم ایمش ٥ل٨١ده وفاتدر* تاتارتلی‌دیکان تلمزننك هنرندن مذكور شعرلر وابیاتلر ومقاللردن باشقه مناسبتلی نرسەلر تابولمادی

(وله بدیعه)

وزنی مفاعیل مفاعیل مفاعیل‌در

سویکانمکا ایناناماسنك بدیعه ... نی ایتورسن یوزمدا کی صاریغه
اینااله بلمادم سنکا کوراسن ... ایتوب محروم ایشکنکدین سورەسن
بدیعه نیك بولای منکا قاتاسن ... بنم کوز یاشیمه نیچوك باتاسن
اکر چندی منی محروم ایتارسن ... کورایك نیندی یکتکا کیتارسن
محبت بولماسون بارغان یرنکده ... صفالار سورمه هیچ بارغان ایرنکده
بولوط تیك قایغولار باشنکایاغسون ... تاسفدین کوزنکدین یاشلار آقسون
یاطاب بولغل کەبر ظالم‌کاخونخوار ... یابرزنکی کبی آستونده‌بول خوار

ایتن سورکاندی قوصه ایدی قاتندین جفا کورساتسه ایدی کوندش خاتوندین
یاسویامن دیب آلداب بر موط آلسون اوتورور یرنکی بارغاچ اوط آلسون
جمالنك کورسه ایدی قارا توتوندیك مبارك یوزونکی خورلاب ایتن دیك
مبارك کوکسینکا مندرکاننکنی کونکل آلوب سویوب کولدرکاننکنی
تواضعلق ایتانلرنك یوز آنچه برین کورماسه ایدی اول توزانچه
یا اونتولسانك ایدی سن قالا قالا یاطاب بولسانك ایدی بر آق صقاله
میقی سانوچسه ایدی میخ المتیك آغزیاری تو یولسه ایدی حمیم تیك
صولوشی کیلسه ایدی باد سموم تیك کیرا کلی اعضاسی بولسه ایدی موم تیك
اویوننی اویناب آلماسون اویونچه که موقطاندرسه ایدی عمری بویونچه
بدیعه رنجیمه قارغادیم اویناب خاطرنك قالماسون یوق فکری اویلاب
سنکا کیلوب بو قایغولار بودملر منکا شول حالده یوقدر یخشی دملر
یوروتکانکا یاقین بولدم یولارکا یوق ایرسه یاراماس بولای سویلارکا
نیدن اوفکالیسن منکا بدیعه نیدن بیزدنك نه اشی بولدی زریعه
کوزمننك روشنی جانم بدیعه توشار بر کونکلی سوز کونکلنك یادیغه
قولاق صالدم صوراغان اول اولانکه یراشدرمه دیدم نادان یکتکا
کیاو ایتسنك نادان ایرنی اوزنکا قیامتده قارا یاقار یوزنکا
ماطور بولسانکده بارغاچدین نادانغه کرا الماس سن عمر بویونچه صانغه
بو دنیانی بلاسن هیچ بدیعه وفاسی یوق زوالیدر سریعه
بزم تیك کیلدی کوب عاشق معشوق توراتورغاچ انوق هب بولدیلار یوق
اوطیموس شاه قزی ایردی زلیخه نیچه یل یغلایوب ایتاردی نوحه
دیر ایردی صاغنوب هردملاوف دیب یوسف‌له ای یوسف‌له ای یوسف دیب
آخر بر کوننی اول مقصودکا یتدی تریکلك ایتدی برکا اولدی کیتدی
مصر شاه اوغلی هم سیف الملك ده نیچه یل یوردی حسرتده کویوکده
دیر ایردی نیك ایشتمی سن سریعم بدیعم‌له بدیعم‌له بدیعم
آداشنکنی آلوب مقصودغه یتدی صفالار سوردی هم دنیادین اوتدی
دخی مجنون توتوب کوب عشق میلی دیور ایری ای لیلی‌له ای لیلی
دخی بورون زمانده اوتدی فرهاد که شرین آطلی قز چون ایتدی فریاد
باریسی ده جهانغه کیلدی کیچدی بو دنیادین آخر بر کوننی کوچدی
که من دخی بو آراغه تزیلدم بدیعم دیب اوزولدم ده اوزولدم
بوش اوتکارمه بدیعه بو بهاری ماطور چاقلاری هم لیلی نهاری
که عیش عشرتده بولوبن بو چاقلار صفالار سورادر بیك کوب قوچاقلار

بو دنیاغه تایانما ای بدیعه
بارالسانك مندین آرتوققه یاری له
جمالنك برله ماقتانما بدیعه
جمال دخی کیته تورغان بویاو تیلك
منی تاشلاب کوتارمه برده بورننك

وفاسزدر زوالیدر سریعه
سننکدیك صایلاغان طازغه طاریله
که بنده سن نیچوکدر اول طالعه
کیتار تیزدن قویاش توشکان قراو تیك
یاشم توشسه هیچ اونکماس بارغان اورننك

ولە فرحی

وزنی مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن در

سلاملر ایلدم بیك کوب
دعالر هم دخی یازدم
دعا ایله سلام یازدم
عشق توتوب اوله یازدم
عشق توتوب اوله یازدم
کیلور کوز کونیده دیدنك
عجب سن نیندای صل آلغان
اشانوچسزلقه قالغان

که‌سن فرحی ابصطای‌غه
ایکی بیتی تولان آی‌غه
سلام صونك هم کلام یازدم
که سن فرحی جانیم‌غه
دخی بر کون جواب بیردنك
اکر صبرنك بولسه‌بویای‌غه
نیچه وعده ایلادنك یالغان
بو آی‌غه دی‌دی اول آی‌غه

نیکاچه توراسن فرحی
منکا کیل عیش نوش ایتیم
هوانك ضورتوتمه صندرغل
قوچوب قوینونکده قوندرغل
یکت‌لك کیته‌در فوری
کیل ایتمه اوزنکا جوری
بو یوقنی کوتمك ایله‌سن
عمورنك ضایع ایتاسن

توتوب خصلت هواسندان
تاتوب وصلت دواسندان
که بر جاننی طندرغل
بیروب وصلت دواسندان
بیله بیرمه عزیز دوری
توتوب فصلت دواسندان
ای فرحی نور دیده‌سن
توتوب غفلت دواسندان

بو سوزلرنی بلیم دیسنك
اکر بر قتلهٔ تابماساتك
طوطانکنی قاراسی ایردی
کباوکا باراسی ایدی
صلو یاش چاقلاری اوتدی

تابارسن ازله مشکاتدان
تابارسن ازله بش قاتدان
کم اول‌ده یاراسی ایردی
دیوب اوتکاردی اوقاتدان
یوزی‌ننك رونقی کیتدی

قاریدی نیچه‌کا یتدی
سنی‌ده فرحی بریرکا
یراشورلر مکر برکا

کیاوسز یاندی حرقتدن
شولوق بزم کبی ایرکا
تابولماس‌لارله قرقتدن

ایمیلرنك ضور ایکاندر
دوا بولماسمو دیب یانغان
بوسوزنی دیماکل صاقن
اچنك شت‌الله بیك صالقون
ایچم طشم توکل صالقون
اکر کورسنك ایدی حرقین

توتارغه قزدم ای جانا
کویوب بتکان ضعیف جانا
بوشعر بولسه‌ده یاقین
صووق بوزکبی‌در صانا
اچمك یانادر یالقون
کوکرت تیلك توتاشوب یانا

ایا جانم ایکی کوزم
توروب کورزکو تیك آلدمده

اول اوتدین منی یولسنه
عمرلك یار بولسه‌ته

عمر بوینکده برکنه
کورشرمز میکان برکا

ایسانمی جانکایم دیوب
قوچوب آلوب‌قصوب‌سویوب

(وله)

فاعلات فاعلات فاعلات
قیده کیندی‌درده اوتکان یل‌لارم
صونکره سندین دیدم ای بادصبا
التماسم اوشبو صبا پیلنه
قاندالیدان فرحی‌کا ایت بوکزیل
هم دیکل قانداالده بر ملا فلان
ایسکا توشوب صاغونوبدر هم سنی
کیچه کوندز صاغشنکده برغرور
فرحیم دیب آنده یغلاب کیسولور
جانکایم‌له آپاغم‌له جاناشم
صاندوغاچم قارلغاچم بلبلم
آی‌غنمم‌له کون‌کنمم‌له گل‌کنمم
جوهرم‌له کوهرم‌له نورغنمم

سنکا فرحی کوب سلاملارکا ملات
صاغشنکدین‌طابطی یورکان یوللارم
تاغی بارسانك کیرو اول‌برنای‌تابا
بر خطم بار ایلتسه برنای ایلنه
اول کزیده کوب‌سلام‌بولسون‌مزید
عشقنك ایله زاربولوب‌حیران‌قالان
عشقنك ایله قوردی بندی هم‌تنی
کوزیده یاش دلیده فرحی سرور
تاشلاما دیب یغلی یغلی ایسرور
تاشلاماسه آلتونم‌له کوموشم
تاشلاماغل توتسه فرحی کیل‌قولم
جان غنمم‌له تن‌کنمم‌له کون‌کنمم
سرویم‌له جنتم‌له حورغنمم

کوزالمله قویاشمله کوزکنهم — تاشلاماسه بلاسن‌له سرکنهم
نازکمله اوزکمله کوزالم — فرحی ایغل نیچوک ایتوب توزالم

فاعلات فاعلات فاعلات — سنکا فرحی کوب سلاملار کاملات
نیچوک ایتیم جانیم‌له فرحی‌له — سنی بیك ماقتادیلارله مدحیله
قارکبی اوك تنی بیك آق دیدیلر — شوقلغی یوق اوزی بیك صاف دیدیلر
شوقلغی یوق‌دی‌دی قطعا کیسدیلر — نیچه نیچه راویلار چن دیدیلر
ترزه‌دین قاراغانده بر کونی — کون‌توشوب کوردم یوزی‌ننك کورکینی
کوز قاراونك فتنهٔ عشاق ایکان — ایکی قاشنك کویا ایکی‌طاق ایکان
سیمز ایکان جانکی قد قامتنك — بر عجیب المنظر ایکان حالاتنك
بویونك زیفابیك‌سویکملی بولاسی — سیمزندین بر قوچاققه تولاسی
صورتنك کورن کشی وحیه‌کیتار — عاشق اولوب آلدنکا سجده ایتار
کونده‌صاغش‌تونده‌صاغشنك‌توتوب — بی‌نمازم بی نیازم اوط یوطوب
الله اکبر دیب اکرقاقسام قولاق — صورتنك کونکلمه تولادر قوناق
تا سلام بیرکونچه ای فرحی سرور — قان‌کبی بوونلارم‌ده تیك یورور
الله‌مه باش اورسام ایدی بوقدر — سنی منکا اول بیرور ایدی مکر
صورمی‌سن‌له فرحی اوتکان کیچمی — یوقلیمن‌مو یا صاغشلاب کیچه‌می
قابلاب آلدی صاغشم اوقاتمی — نیك اشانمی‌سن بلوب برقانیمی
بر نظرده کونکلمی دارایلادنك — بر نظرده عشقیله زار ایلادنك
چونکه بارمام دیب خبرنك قارادر — یوراکمنی یارادرله یارادر

معلوم اولاکه هرتلننك اوزینه مخصوص امثال ومقال‌لری وکلیه‌لری بولادرخلقنه کوره عقل‌ایالری وحکیملری دخی باردر اوّلکی‌روضه‌ده عرب مقال‌لری یازلمش ایدی ایمدی‌بو آخرغی‌روضه‌ده‌اوزتلمزده‌بولغان امثالنی الحاق‌قیلامزکه‌اوشبولاردر (الله‌طاشلاماسه‌بوری آشاماس) دیرلر الله‌تعالی‌کا التجا وتوکل وهر اشده الله‌تعالی‌کا صغنماغه تنبیه‌در * (آبدراغان اورداك کوتی بلان چومار) ودخی (آبدراغان سولوك جوکا آغاچی تشلار) غایت عاجزلکدن ونی اشلارکا بلماکانلکدن ظاهرا فایداسی کورنماکان‌اش‌کا توتونغانده ضرب مثل کیترولور * (ات‌اورور بوری یورور) ودخی (ات‌اورورکاروان‌یورور) خلق‌سوزینه وخلق‌طعنه‌سنه‌قارالماس دیه‌چك اورونده ایتولور * (ات‌ننك ات‌کا قوش‌ننك قوش‌قه) * (ات ات‌کا ات‌قویروق‌قه) * (ات سیمرسه ایاسین قابار) منفعتی امید ایتولکان کشی‌دن

ضرر کورکانده ضرب مثلدر * (اتننك کوزی بوق قه توشار) اوزینه کیراك نرسه کا
کشی ننك کوزی تیز توشه دیه چك اورونده وندرةدنی کسنه ننك دنی نرسه کا کوزی
توشه دیه چك اورونده ایتوله در * (ات اتلکین ایتار) کشی ننك جبلی بولغان
مذموم خلقی قالماس دیکان معناده در که اتننك شائنی اورمك ایکان یاتقان یردن
اوروسه ده اوروب قالا دیمکدر * (ات کوزی توتون بلماس) طمعکار وبلا دعوت
کشی ایشکنده یورکانلر حقنده * (ات قورصاغنه صاری مای کیلوشمی) یخشی
نرسه ننك قدرین بلماکانلرکا تنبیها ایتولور * (اتنی سویاك بلان آتسانك
شنکشوماس) براوکا ایذکولك قیلوب جفاسنه ده تحمل قیلور دیه چك اورونده *
(اتننك قویروغن کم کیس سه شول یخشی) براودن جفا کوروب ده ینه آنکا
میل قیلغان کشی حقنده * (ات آورندان بلین آلا آلماس سن) بر نرسه قولنکدان
کیتوب برلئیم قولنه کرسه قایتاروب آلمق ممکن توکل دیمکدر * (آنکلامای
سویلاشکان آورمی اولر) لسانك اسدکولو ارسلته یقتلك ننك مفادی * (آتاننك
آناننك بالاده بالانقی دالاده) واقعا آتا آنا کون تون بالام دیب فکرده صاغشده
خیر خواهلقده بولوب آتا آناسنه عاق وعاصی بالالار حقنده * (آتاسی بولان
آتماغان ننك اوغلی قولان آتماس) کوبراك هنرسز آتادان هنرسز بالا توغا
دیمکدر * (استرخانده صیر بر آقچه کیله کیله منك آقچه) مشقتنه نظرا منفعتی آز
نرسه حقنده ضرب مثلدر * (آچ کشی ننك آچوی یامان) معلومدر * (آچقه قازان
آصدرمه تونکغانغه اوط یاقدرما) معیارسز اسراف قیلماماغه تنبیه در * اشننك
معیارین بلماکانکا اش قوشمه دیمکدر * (آربا والسه اوتون اوکوز اولسه ایت)
خرج وخراجاتده خبری یوق دیمك * (آزقلی آط آرماس) پخته وحسترلی
بولمقه تنبیه * (اشانغان طاوده کیوك یوق) بریردن امید ایتوب مائیوس بولغان
حالده ضرب مثل قیلنور * (آشاب تویماغانی جالاب تویماس سن) بارینه قناعت
قیلماسانك کوبینه ده قناعت قیلماس سن دیه چك اورونده * (آشاغاندان اولماس سن
کوب یحشیلقده کورماس سن) آز آشاماغه تنبیه مقامنده ایتولور * (آشاغان طاباغنه
طچقان) کفران نعمت قیلغانلارغه تنبیه وتشکرسزلرکا تعریض * (آشامیم دیکان
آلتمش قویماق آشاغان) اورونسز تکلفلانکان قونافقه تنبیه در * (آشوقغان یتماس
بیورغان یتار) عجله کار قیلماس الامور مرهونة باوقاتها غه اشارتدر * (آشوقسانك
آشقه توشارسن) یعنی ندامت چیکارسن * (آشوقغان قزکیاوکا بارسه ده مانتوماس) *
(اصل سویاك ضور بولماس) * (آط کشناشوب آدم سویلاشوب تانوشا) * (آط
آوناغان یرده توك قالا) فی الحرکة برکةننك مفادیدر * (آطقه اشانمه ایدل کا
تایانما) * (ایرکا اشانما ایدلکا تایانما) آط تیکراسنده صاقلانوب یورماکا وخاتون

بولسه ایری تیکراسنکا صاقلانوب یورماکا تنبیه * (آصلونسانك آغاچننك بیوکنه آصلون) کوبراك منفعت امید ایتولکان یرنی قارا دیمکدر * (آنادان آلاده توا قولادەتوا) توغان‌توغان‌غه‌اوخشامای دیه‌چك اورونکا کیترولور * (بلاباشی بر آقچه) (بلا آغاچ باشندان یورەی آدم باشندان یوری) * (آقچه‌ننك کوزی یوق) آقچه سن تلاماکان یرکاده کیتوب بارا دیمکدر * (آقچه‌نی آقچه تابا) الطیر بالطیر یصاد * (آقچه‌باقر صانارغه تاقر) آقچه‌یوقلقدان کنایه * (آنا سوتی بلان کرماکان طانا سوتی بلان کرماس) طبیعتنده قابلیت جبلی‌سی بولماسه سننك نصیحتنك اثر ایتماس دیمکدر * (آننك ماچی‌سی‌ده قویان توتا) اقبالی آلغه بارغان کشی حقنده ایراد قیلنور * (اوتماس بالطه سویاك چابارغه یاری) یعنی یخشی‌نی یامانی دوشمان کورمه بر وقت‌اشنکا یارار دیمکدر * (اوچاغنکا بورچاغنك) * (اوچ تاغان تایماس) جمعیتده قوت بار دیمك * (اورمان کیوکسز بولماس) * (اوره بلماکان ات ایوینه قوناق کیترور) جای‌سز سویلاشوب اوزینه ضرر سویلاکان کمسنه حقنکا * (اورناق مالنی‌ات جیماس) مشترك نرسه‌ننك قدری یوق شریك‌لر بر برینه اشانوب قارامایتچه نرسه تلف بولمقدان عبارتدر * (اوینده‌اوره‌پشرماکان کشی ایونکا بوتقه‌پشرور) معرفتی بولمایوب‌ده بلامن دعواسی قیلغانلار حقنده * (اوزغان بولوطنی توتوب بولمای) اش‌اوتکاچ اوکونمککا فایده یوق دیمك * (اوزغان اشدن توش یخشی) ماضی مرد یاکه الماضی لایذکر یعنی اوتکان اش ذکر قیلنماس * (اوزنکنیکی اوزاککا کشینیکی کشتاککا) * (آوزی‌پشکان‌اوروب‌اچار) لایلدع المؤمن من جحر مرتین‌ننك مفادی یعنی مؤمن کمسنه بر تیشوکدن ایکی مرتبه آلدانماس * (اوزی یغلغان‌یغلاماس) اوزی‌ننك اختیاری بلان بر کمسنه‌کا برکدر ومشقت واقع بولغانده ایراد قیلنور * (اوزی بلمی کشیدن صورامی) نادان معاند حقنکا ایتولور * (اوطقه‌کرکان کیچ قونغان تیزولك باروب کیله تورغان یوموشده اوزاق تورغان کشی حقنده ایتولور * (اوکسز بوزاو آصراغان آوزی بورنی مای بولغان اوکسز بالا آصراغان آوزی بورنی قان بولغان) * (عارلیلر توروب‌تورغونچه عارسزلر آشاب تویغان) الحیاء یمنع الرزق دیکان‌حدیث‌کا اشارتدر * (اول‌تلی‌بلان‌قوش توتا) ودخی (آننك ماچی‌سی‌ده قویان‌توتا) ودخی (آننك ایشکندن‌ده کرا تیشوکندن‌ده کرا) دولتی آلغه بارغان کمسنه حقنکا ایراد قیلنور

که‌دولت‌قوشی‌قونسه‌اوچارهر یانه‌قنانسز* کمنك‌بختی‌کوتاه‌اولسه آننك‌دستی‌دراز اولمز

آول‌آوز اورمان قولاق قرکوز) * (اولکان صیر سوتلی) اولکان کشینی مدح قیلغانکا تعریضا ایراد قیلنور * (اویناشقه‌اشانوب‌ایرسز‌قالغان) براودن بر نرسه

امید ایتودن مأیوس بولغانده ضرب مثل کیترولور * (آورتقان باشقه تیمور تاراق) ودخی (قوطر اوسنته چوان) ودخی (چوی اوستنه توقماق) بر زحمت ومشقتدن قوتولوب یتماسدن ایکنچی مشقتکا کرفتار بولغانده ضرب مثل قیلنور * (اویوسانك کوب اولاشسانك آز) * (اویون ننك توبی بوق قه کیتار) ودخی (اویوندان اویملق بولور) یعنی مزاح چن غه کیتوب مخاصمه بولمق احتمال لکن ایکنچسین یخشی خصوصده استعمال قیلنور * (اونکماغاننی قوما) * (ایت ایت کاشورپا بیت کا) اللحم ینبت اللحم معناسی * (ایت کورماکان کا اوبکا تانسوق) * (ایتکان سوز کیری قایتمی) * (آوزندان چققاننی ات یماس) یامان تللی وقباحت سوزلی کمسنه حقنده ایراد قیلنور * (ایچم یغلای طشم کوله) ودخی (ایچم قالترای طشم یالترای) دخی (ایچم بوکمه بوکا طشم جیمه جیه) کونکلم حسرتلنه‌در * (ایر صنامق بوروچ) * (ایرباش خاتون مویون) * (ایر بالا تاب ایرکونلب یات) * (ایرسز خاتون جوکانسز آط) * (ایرته اونکماغان کیچ اونکماس کیچ اونکماغان هیچ اونکماس) اش ننك ابتداسنده خیر بولماسه انتهاسنده خیر بولماس دیه چك اورونده ایتولور موننك مقابلی (آلدی کوپچاك قایدان تکاراسه آرطی شوندان تکار یدر) دیمك * (ایرته‌کی اوچون ایشاك فایغرور) دجال ایشاکی حقنده چققان ضرب مثللر حکایتی معلومدر * (ایسرك کا یارق آراسی بارده آتچه) * (ایسکی بای ننك بولکانی یانکا بای ننك کولکانی) * (ایسکی یانکانی آصرای) * (ایسکی کا تیسانك ایسروسن) * (ایکماك یوغی یاماندر قاطی قوطی کیمورتور خاتون یوغی یاماندر قارت متکه‌نی قوچترور) * (ایکی کیمه قویروغین توتوب بولمای) برحین‌ده ایکی یردن فایده امیدی بار ایکان ایکی سی ننك معا حصولی ممکن بولماغان اورونده ایراد قیلنور * (ایکی بوزاوغه کیباك آیورا بلماس) هیچ نرسه قولندان کیلماس دیمکدر * (ایلچیکا اولوم یوق) وما علی الرسول الا البلاغ * (ایلانوچ بولسه‌ده یول یخشی آقصاق بولسه‌ده قز یخشی) * (اشانماغانغه قارغانما) * (آیوده بالاسنه آپاغم دیر کرپی‌ده بالاسنه یومشاغم دیر) موننك مرادفی ات ننك اتکا قوش ننك قوش قه هرکم ننك بالاسی اوزینه قدرلی دیمکدر * (ایونکدا کی حالنی کورشنکدن صورا) ایونك ایچنده نی بولغانن خلق سیزوب تورا دیمکدر دخی بو زمانده بیالای ایچنده بارماق قیملد اتقاننکنی بلهلر دیرلر * (باقا سیسه کول کا فایده) کل داخل ینفع دیاسی اورونده ایتولور * (باتچه ایاسنه توتال یوق) * (بالطه قوروچ بایدان اولوم خدایدان) * (بالق بیرسنك بیلاب بیر باشین کوزین چیغاب بیر) انما الاحسان الا بالاتمام دیمك * (بال بالچق آشاتور) * (بال بال دیسنك بر کیمی بارماق تیسه ایکنچی کیمی) بال قدرلی وعزیز نرسه ایکانلکدن عبارتدر *

(بال

(بال بال دیمك بلان آوز طاطلی بولمی) * (باردان تیه‌بالدان طاما) * (بال طاطلی دیب بارماق یوتوب بولمای) * (بالا توغسه زمانه‌سنه اوحشار) * (بای‌ننك اشی یالچیننك تاماغی) * (بیرماسه‌ده بای یحشی قابماسانکه مای یحشی) * (بایلق نی دیدرماس آچلق نی ییدرماس) * (بر قورقغان ات اوچ کون اورور) بر مشقت‌کا کرفتار بولوب قوتولغاندان صونك همان آنی ذکر قیلغان کشی حقنده ایراد قیلنور * (بر تاری‌دان بوتقه بولمی) * (بر آطقه ایکی قاموط کیرتمیلر) براوکا بر حین‌ده ایکی خذمت واقع بولغانده ایراد قیلورلار * (بر طچقاق صیر بوتون کتونی بویی) شیخ سعدی‌ننك هم مونکار موافق بر بیتی بار

شنید ستم‌که کاودرعلف زار بیالاید همه کاوان‌ده‌را

یعنی بر کشی‌ننك کسافتی نیچه کشی‌کا سرایت قیلسه ضرب مثل کیترولور * (بر آط آرقاسنده منك آط صوایچکان) بر کشی اوچون حاضرلنکان ضیافت‌کا نیچه ادملر نائل بولغان خصوصده ایراد قیلنور * (بر توکورکان توکرو کنی کیری یوتوب بولمای) ایتکان سوزکیری قایتمی دیکان قبیلدن‌در * (بر ایر خاتون آلسه آلتمش خاتون یغلار) * (بو دلیاننك بوقلغی بارده آقچه‌یوقلغی) * (یوق بول یارلی بول قولنکده آقچانك بولسون) فقیر قیافتده بولسانکده قولنکده اقچانك بولسون بارلی یوقلی آقچانك بلان بایلارچه بولایم دیب تکلفلانمه دیمکدر * (بوقدان کوراك بولغان) درجه‌کا ایرشکان‌دنی آدملر حقنده ایراد قیلنور * (بولماس یورطقه‌بوکری خاتون) نی بخت‌سزلك بولسه‌بخت‌سز کشی‌کا کیله‌دیمکدر *(بیرسنك آلورسن ایکسانك اورورسن) علمنکا کوره مجازات بولور دیمکدر * (بیرکان‌کا بش‌ده کوب آلغان‌غه آلتی‌ده آز) * (بیرکان بی‌کا یاراعان‌بیرماکان نی‌کا یاراغان) * (بلا باشی بر آقچا) * (بلمیم‌بر سوز بلامن ایکی‌سوز) یعنی‌بلمیم دیدنك‌خلاص بلامن دیسنك‌اثبات‌قیلمق کیراك جوابقه‌یورمك کیراك * (بلماکان‌ننك بلاکی آورتمی) دخی شول معناده * (بلکان بلکانن اشلار بلماکان بارماغن تشلار) * (بیی بلماکان‌کا کوی کیلوشمی) اوزی‌ننك بلماکاننه اقرار قیلمای بلماکانلکین غیر نرسه‌کا اسناد قیلغان کمسنه حقنده ایراد قیلنور * (تاتار تلندن تابار) * (تاشلاغان چاباطانی یانکادان کیمیلر) آیروب یبارکان خاتوننی یانکادان آلمق طبیعت‌کا منفور نرسه‌در دیمك اوروننده ایتولور * (کیسکان ایکماك یانکادان یابوشمی) کبك * (تاماق تموققه توشرور) * (تاماق کوراوس نور) آشاغان کورنمی کیکان کورنه یعنی های‌پلاو آشاغان‌سن دیب سنی حرمتلاماسلر اوستنك باشنك یحشی بولسه حرمت ایتارلر دیمکدر * قارالتی‌توبه بلان آدم کیوم بلان * (طاوغه قاراب طاو بولما) * (طاوقنی یومورقه‌اوکراتمی) * (طچقان تیشو کنه صیماسه

قویروغنه طوبال تاغار) هربر التماس قیلغان کشی‌ننك عذرین التزام قیلوب ادا قیلا آلماغان کشی‌کا تعریضا ایتولور * (طچقان‌غه اولوم ماچی‌غه کولکو) (تل بلان ایتمیچه بارماق بلان تورتوب بولمی) * (توزکان تول جیار) من‌صبر ظفر * (توشاکنکا کوره آیاغنك صوزارسن) حالنکا کوره خراجاتنکنی صرف قیلورسن * (تیشوك قولاق نی ایشتماس) هر برایشتکان سوزنی سویلاماس‌کا تنبیه‌در * (تیلی تورن بیرماس) * (تیمور تابقان تیلمورماس) * (تیمورنی قزوونده صوق) هر اشنی وقتنده ادا قیل‌فرصت‌غنیمتدر * (توغری تلم‌تاش یارور) النجات فی الصدق مقامنده * (تونلوکندن جیل اورمی ایشکندن کشی کرمی) حسیس ولئیم‌لر حقنده ایراد قیلنور * (جاباغا طاینی‌دورلاما یازغه چقسه آط بولور) * (چای چنایاغی اوچ‌بولور اوچدن آری‌خواجه‌غه‌کوچ‌بولور) * (جته قزل تیز اونکا) ودخی (قزاروب‌چققان‌قویاشنی‌بولوط قابلای) اوّل باشده مدحلی وماقتاولی بولوب‌ده صونکنده‌ان خلافی ظاهر بولغان خصوصده‌ضرب‌مثل قیلنور * (جرننك یرتقی یوق) یعنی بعض شعرلرده مناسبت‌سز تشبیه‌لر واقع‌کا مطابق بولماغان معنالار کیتوروله‌در‌که نیك آلای نیك بولای دیب اعتراض قیلنماس دیمکدر * مثلا

قاشلارنك نچکه بیك ایلانکان قزانده بوککان دوغادای

دیب بعض‌شعرده مذکوردر محبوب‌لرننك قاشین دوغاغه تشبیه مناسبت‌سز راك کورنه‌در ودخی بعض شعرده

چلترنی چانا قونلغورلی ترته‌لری یاشل طوبولغی

دیب مذکوردر‌که طوبولغی آغاچی‌قزل بولادر نیك یاشل دیب کیتورلکان‌دیب مناقشه‌قیلنماس‌دیمکدر * (جاباغا طای‌ننك‌بتی آچی یارلی کشی‌ننك تلی آچی) * (چینلاب یغلاغاچ صوقر کوزدن یاش چغا) محتاجلق تابدرا دیمکدر * (چواش بلان دوست‌بولسانك‌چاباطاسین‌تورکا الار) نااهل بولغان کشی‌ننك‌دوستلغندان شکایتدر * (جوکا اوزسنك قایوش تولارسن) یعنی کشی‌نرسه‌سین تلف‌قیلسانك یخشی‌راقنی بیروب راضی‌قیلورسن‌دیمکدر * (اورداك آلسانك قاز بیرورسن) مجازات ومکافاتنده بتحیة فحیوا باحسن منهاغه‌اشارتدر * (جولرننك بوروکی‌جولر جولر بولمی اوزی جولر‌بولا) * (جولر یغلوب اولر) * (جولرکا کونده بیرام) * (جولر جوکه صویار عقللی تکه صویار) * (جولرنی ساچوب‌اوسدرمیلر) * (جولر خاتونین ماقتار عقللی آطن ماقتار) ودخی (چون جولر اوزین ماقتار اورطا‌جولر خاتونین ماقتار) * (جون جوننك جترور) یعنی آرزانلی نرسه‌آقچانکنی بترور دیمکدن عبارتدر چونکه مونده جون لفظی آقچه معناسنده‌در وموننك مرادفنده

(یمرلی کشی آقچاسین یامان طاوار بترور) دیرلر * (جیتوز اوزین جترور آقرون اشین بترور) عجله و آشوقمقدان تحذیر مقامنده * (جیمش ننک اصلین ات آشی بر اتا بالاسی عزیز وکوزال قز نا اهل کشی کا بیرولسه تأسفا ذکر قیلنور * (خاتونغه اشانما بوزغه تایانما) * (خاتون آلمق نی کیراك کونده باطمان ایت کیراك) النکاح فرح شهر غم دهر * (خاتون اونکسه قارنا اونکماسه قضا) * (دوشمان ننک کولکاننه اشانما) * (دونکغوزنی قوندوز ایتار حال یوق) طبع جبلی سنده یامانلق بولغان آدمنی اصلاح قیلورمن دیمه * (دینکز باشدان بولغانور) عداوت و مخاصمه اولوغلاردان ظهور ایتار دیمکدر *(دیمچی دینکز کیچرور) الاستشارة عین الهدایة ننك مفادیدر * (راستلق کوزنی تورته) الحق مر معناسنده * (زمانه سنه کوره دونکغوزنی ده جیزنای دیرورسن) وقتنه کوره دنی کمسنه لرنی ده تعظیم ایتارسن دیه چك اورونده ایتولور * (سویلاشه بلماکان آوزدان طچا بلکان کوت یحشی) * (سویاکسز تل نی ایتماس) حفظ لسانغه تنبیه مقامنده اینولور * (سویماسنیکی صیماس) یعنی براونك اوزین سیوماسنك آننك خلقی فعلی وعادتی ده محبوب توکلدر یعنی کل ما یفعل محبوب محبوب ننك عکسی * (سیمز کورکام بای چچن) * (شیکلی شیکلانور چیکمانن بورکانور) الخائن خائف ننك مرادفیدر * (صاپیلاغی بلان بیره صابی بلان تورته) ایذ کولکین منت ایتکان کمسنه حقنده ایتولور * (صابانده صایراشماسانك اندرده انکراشورسن) اشننك ابتداسنده بهاسین سویلاشماسنك نزاع کا موءدی بولور دیمکدر * (صاران ایرده مال تورور) * (حسابلامای سویلاسنك آورمی اولارسن) لسانك اسدك ولو ارسلته یقتلك * (صو چوقور یرکا جیولور) نی فایده بولسه بایغه فایدا بولا دیمکدر * (صوقر طاوقه بارده بوغدای) تمییز ومعرفتسز کمسنه حقنده * (صوده کیمه ازی بلنمی) * (صوفی صوغان سویماس کورسه قابوغین ده قویماس) لاییالی بولغان متصوفه و آق کلاپوش لر حقنده توبیحا ایراد قیلنور *(شاطالاق آط کوتارور آصترتون بوط کوتارور) ودخی (شاطالاق ننك تلی اوینای طبرصق ننك کوتی اوینای) * (صیرلار صو ایچکانده بوزاولار بوز یالای) اولوغلار آشاغانده ایچکانده کچیلار صبر ایتمك کا تنبیه در * (صیلاغانده صوایچ ما حضر نعمتی بلان براو حرمت ایتسه تشکرا قبول ایتما کا تنبیه در * (صیلارغه صیینك بولماسه صیپارغه تلنك بولسون) قوناغنکا لایق نعمتنك بولماسه یحشی سوزنك بلان خوشنود قیل دیمکدر * (طورمانك سیراکی یحشی) مجلسده کوب کشی طغزلانوب اوتورغانچه خلق آزراق بولغان یحشی دیه چك اورونده ایتولور * (طاز حیله کار بولور) * (عیب سز بر الله) عیب سز کشی بولماس دیمکدر * (فلان یرده قازان بار بارسانك باقراچ ده تابولماس) بر یردن امید ایتوب مأیوس بولغان

حالده تائسفا ایراد قیلنور * (قابماسانکه مای یخشی بیرماسه‌ده بای یخشی) *
(قارغادان قارغا توا) آتاسنه کوره بالاسی دیمك * (قارا صقالنك قایده‌بارسانکه
قالماس) بوبر اوزون حکایتکا اشارتدر اقبالنکمی ادبارنکمی اوزنك بلان برکا
یورور دیمکدر * (قارا ات بلاسی آق اتکا) بر یامان‌ننك کسافتی یخشی کشی‌کا
سرایت قیلا دیکانه ضرب مثل‌قیلنور * (قاراما بلاککا قارا یوراککا) کشی‌ننك
صورت ظاهری‌سینه وقیافتنه اعتبار ایتمه معرفتنه قارا دیمك * (قارا خلق‌قارا
صارق) العوام کالهوام دیاچك‌اورونده * (قاپچق‌اچنده بز باتمای) یخشی‌لق‌ده
یامانلق‌ده برفاش بولماینچه بولمای * (قاقما کشی فاقما کشی قابقاسین قاغارلار
اوزقابقانکنی) کشی‌عیبن کورمه‌اوزعیبنکنی کورورلر من قرع قرع * (قایتقان
مال‌ده برکت بار) بازارغه مال آلوب باروب صاتولمای قایتسه یاکه‌امانت‌قایتسه
تفاءلا ایتوله تورغان سوزدر * (قزلار کاکری بوقدان کولر) قزلار مسقلچان بولا
دیمکدر *(قل آشاغانن‌ماقتار)* (قارغا قارغا کوزین‌چقارماس) جنس‌جنسنی‌رعایه
قیلور توره توره‌نی یاقلار دیمك * (قورقغانغه قوش ایشتولور) * (یلان‌چاققان
کیندره‌دن قورقار) * (قورو بورچاق بورانه‌کا یابوشمی) پاك دامن وعیب‌سز
کشی‌کا تهمت وعیب اثبات قیلونماس دیمکدر * (قوناق قوناقنی‌سو یماس‌ایو
ایاسی برسین‌ده سو یماس) * (قوناق‌ایو ایاسی‌ننك ایشاکی) قوناق ایو ایاسنه
تابع‌ومطاوع‌بولمق‌قه‌تنبیه‌درجلس من‌حیث‌یجلس‌دیکان‌کااشارت‌در * (قولنکداغن
نق توت کورشنك بلان تاتوتور) آلوش بیروش یاصاب کورشی حقن ضایع
ایتمه * (کوب‌یورکان آزار کوب سویلاشکان یازار) من کثر کلامه کثر ذنوبه *
(دنیانی جیل بوزار آدمنی سوز بوزار) * (سوز بوزاو ایمزور) بر حکایتکا
اشارتدرکوب‌سوزکا کروب‌کیتوب‌اشنکنی‌اونونما دیمکدر * (کوبنی‌امیدایتوب
آزدان‌قوروقالغان) * (کوب یاشاکان نی‌بلکان کوب‌نی کورکان اول‌بلور) تجربه‌کا
ترغیب مقامنده ایتولور * (کسالی ایوده سوکی طشده) * (کوب آشاسانك آز
آشارسن آز آشاسانك کوب آشارسن) قناعتکا تنبیه‌در * (کوزدریا) * (کورشی
طاوغی کورکلی) * (کورشی طاوعی کورشی‌کا کورکا بولوب کورنه) * (کورمی
کورکان‌کوندزچرا یاندرر) یاکه (کون کورماکان‌کون‌کورسه کوندز چرا یاندرر)
فقیرلکدن دولتکا ایرشکان کشی خراجاتن معیارسز صرف قیلغانده ایتولور *
(کونکلسزکا کولماك کیرتمیار) کشی‌نی کشی کوچلاب یامانلق‌قه اوندامایلر
دیه‌چك اورونده ایتولور * (کوهر یرده یاتماس) * (کونون کورسون کولده
آوناسن) * (کویاز طونکماس قالترار) * (کونکل نی‌تلامی یازق یبارمی) نفس
بلان عقل‌ننك مجادله‌سنه اشارتدر * (کیبان آستونده طچقان اولمی) ایری بیك

داو بولوب خاتونی بیك کچکنه بولوب عجب بو خاتون بو ایرکا نیچوك چدای
دیکانده ضرب مثل کیترولور * (کینکاشلی قوی تارقالماس) مشاوره‌کا ترغیب
مقامنده ایتولور *(کیلون بلکان برناعش) همان بر اشده عادتلانکان همان اشده دیمك *
(مال باور ایتی) المال شقیق الروح دیرلر عربچه * (مای چولماکی طشندن بیلکولی) *
(مه آیاغنك بیر تاباغم) نعمتنه مقابل علی الفور آرتوغراق ومکافات امید ایتکانلر
حقنده ایراد قیلنور * (ملسز چچك یارولماس) الامور مرهونة باوقاتها کلیه‌سنه
مرادف سوزدر * (ملا بارده تلنك طی اوستا بارده قولنك طی) عالملردن وملالردن
آلده اوزوب سویلاشمکدن منع ونهی مقامنده ایتولور * (میر مور) * (میر
توکورسه کول ایتار) جمعیت وکوبلکده قوّت بار ینه موننك مرادفی کوب آوز
بر بولسه بر آوز یوق بولور * (هرکمننك بارماغی اوزینه تابا کاکری) هر
کم اوزی‌ننك طبیعتی اقتضاسنچه اوز فایده‌سنه عمل قیلور دیمکدر * (عقل آینوماس
آلتون چروماس) بو مثل عقل طبیعی حقنده بولق درکاردر که آرتمق وکیمومکنی
قابل توکلدر دیمك * (مای صاصیماس قز قارنایماس) اوزاق کیاوکا کیتمی یاتقان
قزنی نکاحکا ترغیب مقامنده ایتولور * (یارلی کشی اقچاسی طورنا بولوب قچقرا)
چونکه فقیر کشی اقچه‌غه ملکه‌لنما کانلك سببلی حرصلکی هم یوقدر که قولنه توشکان
آقچه‌نی تیز راك صرف قیلماغه میلی بارلقدان کویا آقچه‌سی من کیتامن دیب
قچقروب تورا دیمکدر * (هنرلی قول اولماس) الصناعة فی الکف امان من الفقر
فقره‌سنه اشارتدر * (یازغاننی کورورسن ساچکان‌نی اوروسن) تقدیرکا ایمان
کیتورماکا ترغیب مقامنده ایتولور * (یامان بولسانك آصارلار یواش بولسانك
باصارلار) توسط وعدالتکا ترغیب وشجاعت‌ننك طرفیننددن تحذیر مقامنده
ایتولورکه حکمت عملیه‌نی مشتمل اوزی بر کتابلق سوزدر فن کورکان کشی‌کا
خفی بولماسه کیراك شاید فهم ایتار * (یخشی‌غه کون یوق یامان‌غه اولوم یوق)
غالبا ایذکو آدملرننك وفاتنه تأسفا ذکر قیلنور * (یخشی سوز جان آزوغی یامان
سوز باش قازوغی) یامان سوزننك اثری قوتلی بولمق جهتندن حفظ لسان‌غه
ترغیب مقامنده * (یخشی خاتون آروش اونون کباب ایتار یامان خاتون بوغدای
اونون خراب ایتار) * (یغلاماغان بالاغه ایمچاك بیرمیلر) حاجتنك ادا قیلنمق
امید ایتولکان یرده سوء الدن منع لنمه‌دیاچك اوروند‌ه ضرب مثل قیلنور * (یغلغاننی
توبه‌له) * (یکت یکت‌ننك کوزکوسی) * (یاماندان جیه بویی) * (یکت کشی‌کا
یتمش تورلو هنر آز) علم ومعرفت وهنرکا ترغیب مقامنده ایتولور * (یورکان
تاش شمارور تیك یاتقان تاش موکلانور) جهان کیزکان وسفر قیلغان آدم تجربه
ومعرفت حاصل ایتار دیمکدر * (یوز صوم آقچانك بولغونچه یوز دوستنك بولسون) *

(یوقدان بار بولغان تنکری بلان تینك بولغان) فقیر حالدن دولتکا ایرشکان کشی‌ننك غایت تکبر بولمقدان عبارتدر که ذم مقامنده ایتولور العیاذبالله توکلدر که باشقه صفتده تینك بولسون هو الجبار المتکبر الله تعالی‌کا مخصوص صفتدر * (باردان یوق بولغان اولوم بلان تینك بولغان) بایلقدان فقیر حالکا توشکان کشی واقعا اولوم بلان برابردر * (بوقدان کوراك بولغان) دنی وحسیس کمسنه بر درجه‌کا ایرشسه آنی ذم مقامنده کیترولور * (یوقو یاصتوق تلامی) اذا جاء النوم لایطلب الفراش * (یول عذابی کور عذابی) السفر قطعة من السفر * (نی چاچسنك آنی اورورسن) اینکو عملکاده یاوز عملکاده مجازات بولور * (خاتونلارننك ساچی اوزون عقلی قسقه) * (چغاسی قاننی تیر طیماس چغاسی مالنی ایر طیماس) * (خط کوتکان کوننك طانك آتماغان تونك) * (عقللی اویلاب تورغونچه تینتاك اشین بترور) * (آلتمش نیقی بته آلتی نیقی قالا) * کوب ده بته آزده یته * (قرق ایودن قرپولق) * (بالطه چابقونچه تونکاك جال ایته) * (کیتکان قزدن پومالا قورقا) * (ایتکان یولده بیرکان قولده) النقد خیر من النسیة دیکان کلیه‌کا اشارتدر ودخی (طانکداغی طاوقدان بوکونکی یومورقه آرتوق) * (هواداغی طورنا) * (کوتاره بلماکان کوب کوتارور) قدرتندن کیلماکان اشلرنی التزام قیلغانلار حقنده ضرب مثلدر * (براو آتچه جیا براو قاپچوق تکا) براوننك دولتی براوکا کوچسه مثل کیترولور * (کوتی تچتقان استرخانغه بارور) براواورندن آوزی بلا ومشقتکا کرفتار بولسه ایراد قیلنور * (قارشی آغاچقه قاطی چوی) مجازات بالمثل * (ایو صالمقننك نیسی بار موکلاسی‌ده چوطلاسی) اشنی سهل حسابلاغانلارغه رغما ایتولور * (قوغان‌ده الله قاچقان‌ده الله) دی ظالم بولسه‌ده مظلوم بولسه‌ده الله‌غه التجا قیلور دیمك * (یالغوزلق بر الله‌ننك اوزینه یاراشور) تاءهلکا ترغیب مقامنده کیترولور * (قول قولنی بله) نرسه‌نی کمدن آلدنك اوزینه تابشورمق‌قه تنبیه‌در * (بارننك اشی فرمان بلان یوق‌ننك اشی درمان بلان) * (ات‌سیمز آشارغه یارامی) * (قنکغراش قرق یلدان صونك بلنه) خیانت فاش بولمای قالماس دیمکدر * (کیلاسی کون‌ننك بیلکوسی یوق اوتکان کون‌ننك قایغوسی یوق) دم غنیمت ماضی ومستقبله حسرت چیکمه کم دم بودمدر دم بودمدر دم بودم (آچی بولسانك توزدای بول طاطلی بولسانك بالدای بول (یاکه ایکنچی * (توزدای آچی بولما بالدی طاطلی بولما) افراط تفریطدان تحذیردر لا تکن مرا فتلفظ ولاحلوا فتبتلع * (ایکی درویش بر پالاص‌قه صیار ایکی پادشاه یریوزینه صیماس) * (ایکی آطباشی بر قازان‌غه صیمای) * (یخشیلق‌قه یخشیلق هر کشی‌ننك اشیدر یامانلق‌قه یخشی‌لق ایر کشی‌ننك

اشیدر

اشیدر) * (چالقایغانغه چالقای باشنك کوککا یتکونچه اینکایکانکا اینکای باشنك یرکا تیکونچه) یعنی تکبرکا تکبر صدقه دیمکدر * (تاش بلان آتقان‌غه آش بلان آت) * (یولغه چقسانك یولداشنك اوزنکدن یخشی بولسون) الرفیق ثم الطریق * (اوزنکدن توبانکا قاراب شکر ایت اوزنکدن یوقاری‌غه قاراب فکر ایت) * (توغانده قارا توغاننی صابونلاب یوسانکده آغارماس) * (آنا سوتی بلان کرماکان طانا سوتی بلان کرماس) من لم یوٴدبه الابوان لا یوٴدبه الازمان * (بوکونکی اشنی ایرته‌کا قالدرغان‌کشی‌ننك اشی هیچ بتماس) * (بر خاتون‌ننك حیله‌سی قرق ایر حیله‌سندن آرتوقدر) * (ایتوکنك طار بولسه دنیا کینکلکندن نی فایده خاتوننك یامان بولسه یورطننك طنچلغندن نی فایده) * (آطنك یامان بولسه صاتوب قوتولورسن آغای اننك یامان بولسه قاچوب قوتولورسن خاتوننك یامان بولسه نیچوك قوتولورسن) * (کوب قارت‌ننك ایچنده بر بالا دانا بولور کوب بالاننك ایچنده بر قارت بالا بولور) * (یامان یرده یاتسانك یامان توش کورورسن یخشی یرده یاتسانك یخشی توش کورورسن) * (ایبولکان باشنی قلچ کیسماس) *

(خاتمة الکتاب)

تل ولغت * تورکستان وتاتارستان خلقی‌ننك ودشت قبچاق اهالیسی‌ننك اسلامی * ودشت قبچاقده تاتارلارننك ظهوری * چای وقهوه‌ننك استعمالکا کرملکی * مملکتمزننك حماملارنده استعمال قیلنه‌تورغان قایون سبرکیسی‌ننك استعمالکا کرملکی معلومدرکه هر تلننك بلاغت واسلوبلرینی بلمك ودخی غیرلرکا بلدرمك اول تلننك الفاظ مفرده‌سینی وترکیبلرینی بلمك بلان وخواصین بلمك بلان حاصل بولور ودخی تلفظ وتکرار بلان حاصل بولور مجرد اول تل‌ننك کتابلارندان اوقوب قنه وبر معلم کامل‌ننك یاردمندن باشقه اوزی کنه هیچ کامل بله آلماس * وغیر تلنی کیراك عرب تلین کیراك فارسی تلین وکیراك باشقه بر تلنی اوکرانمك قصد ایتسنك البته اول تلننك قاعده‌لرین بلماسنك مقصودنکا واصل بولا آلماس‌سن * آدم قایسی تل اوزه توغان بولسه اول اوزی‌ننك توغان تلین قاعده‌سزده بلور وهیچ یانکلش تلفظ قیلماس وخطا سویلاشماس لکن غیر تلنی اوکراناسی بولسانك اول وقتده اوز تلنك‌ننك قواعداتن بلمك ضروردر چونکه کشی اوزی‌ننك تلین یخشی بلماسه غیر تل‌کا توشونه آلماس مکر اوزاق زمانده ملکه حاصل ایتار * ایمدی زمانمزده تاتارچه دیکان تلمز اصل چغتای تلی‌ننك بر شعبه‌سی بولوب فی نفسه قواعد واصولی منتظم بر تلدر چغتای تلی‌ننك کوب شعبه‌سی بولوب باشقه‌لارینه قاراغانده تاتار تلی چغتای تلنه کوب خصوصده موافقراکدر * لکن تاتار تلی‌ننك الفاظ ومفردات جهتندن وسعتی یوقلق سببلی عرب وفارسی تل‌لرندن استعانه واقتباس قیلنوب مستقل

کامل بر تلدر اما عربدن وفارسی دان آلونغان کلمه‌لر فقط لفظی‌غنه توکل بلکه کاها بعض اصول ترکیبیه‌سی دخی آلونمشدر مثلا بنده‌ء خدا فارسی تلنده مضاف مضاف الیه کلمه‌لردر تلمزده اوشانداق بنده‌ء خدا استعمال قیلنغان اورونلاری هم باردر تلمزننک قاعده‌سنه قاراغانده خدای‌ننک بنده‌سی دیب کیراکدر غیری‌لرنی مونکار قیاس قیل* وبعض عرب کلمه‌لری دخی اصل اعرابی اوزه قالمشلاردر مثلا خصوصا بناءً دفعة کلمه‌لری کبک ودخی کاها عرب کلمه‌لری تلمزده جمع حالتنده ایکان مفرد کلمه‌شیکللی استعمال قیلنه‌در مثلا علمالار اولیالار کبک اعذب اللسان بولغوچی عرب تلی دین مبین‌ننک اساسی بولمق جهتندن تحصیلی فریضه وفارسی تلی دخی غالبا صوفیه وشاعرلر تلی بولمق مناسبتی بلان تعلمی لازمه‌دن ایکانی انکار قیلنماس * بس اوشبو اوکرانوب وممارسه بلان بلنمش تل کیراک قایسی تل بولسه‌ده اوز تلنک‌ننک قاعده‌لرین بلماسنک تحصیلنه شروع غایت مشکل‌در کشی تل قاعده‌لری نی نرسه ایکانن بلکاندن صونک آسانلق اوزه تحصیل قیلا بلور* ایمدی تلمزکا اعتبار قیلوب یخشی تفتیش ایتوب قاراساق معلوم‌درکه تلمزده بولغان ابیات واشعار ومقالات ومعمات یعنی الغاز غایت موزون ومسجع تصنیف قیلنه‌در وعرب وفارسی الفاظی‌ننک اعانتی بلان بلاغتده وافاده‌ء معنی‌ده غیر تللردن کیم توکلدر بلکه بعض خصوصده خاصیتی کوبراک بولغان اورونلاری هم باردر خصوصا فعل بابنده لکن باری شول قدرسی باردرکه برده قوزغالماینچه اوتوروب قالمشدر حالبوکه زمانه‌مزده غیر اجناسدان بولغان خلق‌ننک غرضی تل توزاتمک وتل اصلاح قیلمقدر چونکه هر قایسی اخبار نامه‌لرده کورورسن لغت‌کا وغیرلرینه منسوب اخبار نامه دیب معنوندر اوّل ابتداسنده بیله ذکر ایتوله‌در مثلا لیتیراطورنوی دیکان سوزلری کبک* تاتار تلی مستقل بر تل بولسه البته اوزینه مخصوص قواعد نحویه‌سی باردر وکذلک رسم خط بیانی مسائل نحویه‌ننک فروغاتی بولمق حیثیتندن غایت اعتبار قیلناچق شی‌در لکن مونی فهم ایتارکشی کم بار* اما امیددرکه بو قطعه‌ده بردانشمند وجودکا قدم باصوب اوشبو اسلوب اوزه اوقاتن صرف ایتوب بو درجه‌کا یتسه مؤلف‌ننک‌ده بهاسین فهم ایتار* کاها بعض ارباب عناددان ایشتورسن که تاتار تلین تل‌کا حسابلاماسلار سبحان الله العظیم حتی علم تواریخ بلماکانلکلرندن ناشی تاتار لفظن تحمل قیلماغه طاقتلری یوقدر* اوقیانوس‌ده وغیر لغت کتابلارنده تاتار یافث اولادندان برشخص‌ننک اسمیدر دیب کنه کیتوره‌در کاتب چلبی‌ننک جهاننما کتابنده دخی سلطان ابو الغازی خان‌ننک شجره‌ء ترکی دیکان کتابنده ودخی صحایف الاخبار کتابنده ورفعت افندی‌ننک نقد التواریخ دیکان کتابنده منکوردرکه نوح علیه السلام‌ننک اوغلی یافث‌ننک سکز اوغلی بار ایدی ترک بلان روس

يافث اوغلانلاريدر برتوغمه قرنداشلردر تاتار قبيلەسی ترك اولادندندر مونده قصقەغنەسی اوشبودر تورك اوغلانلارندان آلانچه خان ديكان شخص‌ننك اولوغ خاتوننددان ايكی اوغلی بار ايدی برسی‌ننك اسمی تاتار وايكنچی‌سی‌ننك اسمی مغول ايديلر ايكز توغان ايديلر ايمدی شجرەسی اوشبودر تاتار آلانچه اوغلی آلانچه كيوك اوغلی كيوك ديباقوی اوغلی ديباقوی ايلچه اوغلی ايلچه‌توتك اوغلی توتك ترك اوغلی ترك يافث اوغلی يافث نوح عليه السلام اوغلی در تاتار توقزنچی درجەده نوح عليه السلامغه ايرشەدر بس معلوم اولاكه كاتب چلبی‌ننك بياننه كوره ونقد التواريخ‌ننك اشارتنه كوره ترك بن يافث طوفاندان صونك دورت يوز يل‌لار اوتكاچ اورتا آزيەده يعنی حالاً قطای يرلری در يافث اوغلی چين اولادندن چينك نونك ديكان آدم مملكت تأسيس قيلدی* ينه طوفاندان صونك بشيوز اون دورت يل‌لار اوتكاچ يعنی پيغمبر عليه السلام‌ننك هجرتندن مقدم اوچ منك دورت يوز آلتمش بريل‌لارده اسی‌كول تيكراسنده ترك بن يافث كيلوب مملكت تأسيس قيلدی اوشبو روشچه ترك بن يافث طوفاندن صونك مشرق ديارنده تركلك ايتوب اولادی كوبايكاچ فرقه فرقه بولوب هر بری بر طرفقه تارقالديلار كوبراك قبيلەسی تركستان مملكتنه ودشت قبچاق‌قه كيتوب صحرالارده كوچمه خلق بولوب يورديلر ينه ترك بن يافثدن صونك آلانچه خان‌ننك نوبتی يتكاچ آلانچه خان‌ننك برحملده توغان ايكی اوغلی بار ايدی بری تاتار بری مغول اسملی ايديلر آلانچه خان آخر عمرنده بوتون مملكتن بو ايكی اوغلنه تقسيم قيلوب بيردی اول زمانده ترك قبيلەسندن بو ايكی قبيله ظهور ايتوب تاتار قبيلەسی ومغول قبيلەسی ديب مشهور بولديلار تاتار قبيلەسندن سكز نفر آدم باترتيب پادشاهلق قيلديلار تاتار بن آلانچه‌ننك سكزنچی اوغلی سيونچ خان اسملی ايدی آندان صونك تاتار قبيلەسندن خانلق منقرض بولوب مغول طائفەسنه كوچدی مغول خان‌ننك دخی توقز اوغلی بار ايدی كذلك باترتيب خانلق قيلديلار آندان صونك ترك نسلندن بولغان خلق همەسی تغليبا تاتار ديب مشهور بولمشلاردر* بارا تورغاچ تاتار قبيلەسی بيك كوب شعبه كامنشعب بولديلار ارالارنده عام اسم هنوز ترك‌در* مغول‌ننك اولادندان بر اوغلی قارا خان اسملی ايدی آندان اوغوزخان توغدی قارا خان كافر ايدی اما اوغوزخان توغمشندان مسلمان ايدی آناسی اورننه خان بولدی عقللی ومدبر آدم ايدی ترك قانونلارين اول وضع قيلدی بخارا وارتلاس وصيرم طرفلارين ضبط قيلدی آلتمش يل‌قدر خانلق قيلمشدر اوزی‌ننك هر بر قبيلەسنه برلقب اسم بيردی مثلا ايغور ياكه بايغور قانقلی قبچاق قارلق خلج بولارننك وجه تسميەسی هرقايسی‌ننك

جهاننما کتابنك مذکوردر قبچاق لقبی‌ننك وجه تسمیه‌سی بر زمان اوغوزخان ترکستانده بر معرکه‌ده یولده بارغانك کوردی‌که بر آغاچ قوشنك بر خاتون وضع حمل قیلمش خاتون‌ننك ایری معرکه‌ده ایدی اوغوز خان مونی کوروب شفقة اول بالانی آلوب تربیه قیلدی بوبالانی اوسوب یتکاچ قبیله باشی قیلدی قبچاق مغول لغتنده قوش آغاچ معناسنك‌در قوش اغاچ ایچنك‌تو غانغه کوره قبچاق دیب لقب قویدی تلمزده چاپچاق دیکان‌سوز قبچاقدن تحریف قیلنمشدر *ایمدی تورکستانك ودشت قبچاقده خانلق قیلغان آدملر همه‌سی اوغوزخان اولادندن بولا کیلمشلردر* ترك قومی آراسنك آلانچه خان زمانده چاقلی نوح علیه السلام شریعتی جاری ایدی تاتار ومغول خانلار زماننده توزلو مذهبلر اختراع قیلدیلار اما اوغوز خان شجرهٔ ترکی وجهاننما وصحایف الاخبار بیاننه کوره توغمشندن مسلمان ایدی تفصیلنه احتیاجی بار آدملر اوشبو کتابلارغه مراجعت قیلسه‌لار حقیقتن بلورلر * مغول خانلاری‌ننك عادتی بالا بولسه یاش تولماینچه اسم قوشماسلار ایدی بو اوغوز خان تلی آچیلا باشلاغاچ آغوز آغوز الله الله دیب یورور ایدی قوم قبیله‌سی جیولوب بو بالا نیندا این تل‌بلان‌سویلاشه‌دیب عجب‌کا قالدیلار آخر مصلحتلری بو بالا منم اسمم آغوز بولسون دیکان سوزیدر دیب اوغوز آتادیلار آناسی قورصاغنده وقتده ای آنا مسلمان بول دیب نصیحت قیلمشدر*

ظهور اسلام * هبوط آدمدن آلتی منکنك ایکی یوز یدی یل اوتکاچ وعیسی‌دان آلتی یوز اون اوچ یل صونك حضرت رسول صلی الله علیه وسلم پیغمبر مبعوث بولدی پیغمبر علیه السلام‌ننك اوز حیاتنده عربستان مملکتلری کلا اسلام بلان فتح قیلنمش ایدی هجرت‌ننك ۱۳ نچی یلنده بوتون شام طرفی یتمش کونده فتح قیلنوب بتدی حضرت ابوبکر وحضرت عمر خلافتلرنده ابوعبیده وخالد بن ولید سردار ایدیلر*ل انچی سنه‌ده سوریه معرا لادقیه طرسوس قنسرین مرعش انطاکیه یافه حضرت عمر زماننده ابوعبیده بن جراح فتح قیلدی ۱۶ نچی یلده دخی حضرت عمر زماننده خالد بن ولید دجله‌نی کیچوب طاق کسری‌ده نماز اوقودی‌لار عراق وایران مملکتی فتح قیلندی*۱۹ نچی سنه‌ده کرمانشاه موصل حران سوس نصیبین اسکندرون فتح قیلندی عمر رضی الله عنه خلافتنده ابوعبید سردار ایدی*۲۰ نچی یلده بدلیس اخلاط ملاطیه شهرزور تکریت وبارچه کردستان فتح قیلندی حضرت عمر خلیفه‌لکنك عیاض بن غنم سردار ایدی*۲۱ نچی یلده همدان اصفهان خوزستان لوریستان حضرت عمر زماننده صلحا فتح قیلندی نعمان بن مقرن سردار ایدی لوریستان حاکمی هرمزان دیکان کمسنه‌ایدی مدینه‌کا باروب اسلام قبول ایتمشدر دخی ۲۲ نچی

سنه‌ده

سنه‌ده آذربیجان ارمنستان شیروان داغستان ارض روم حضرت عمر زماننده
فتح قیلندی شیروان خانی دخی مسلمان بولدی سراقه بن عمر آذربیجاننی فتح
ایتوب شیروان‌نی محافظه اوچون بکیر بن عبدالله‌نی یباردی عبدالرحمن
بن ربیعه مقدمة الجیش ایدی سراقه اوزی دخی باروب شیروان حاکمی شهریار
مستأمن بولغان حالده ولایت سزننك بولسون دیب اطاعت قیلوب جزیه‌گا راضی
بولدی سراقه بو واقعه‌نی حضرت عمرگا عرض قیلوب عمر دخی معقول کوردی
آندان صونك بنی امیة عصرنده مسلم بن عبدالملك زماننده بوتون مملکتی مسلمان
بولمشلاردر*اران موقان تفلیس دربنده باقو ارس جلغه‌سی بویلاری همه‌سی
اوشبو یلده فتح قیلندی ینه طبرستان کرگان هرات وهم ری شهرلری اوشبو
یلده فتح قیلندی طبرسنان حالا مازندران ولایتی در بحر حزرننك جنوبنده
٢٦نچی یلده قطای ترکستاننده سیناتو خان‌ننك قولی آستنداغی تاتارلار طاقم
طاقم آیرولوب مذکور خان‌ننك حمایه‌سندن چغا باشلادیلار دخی اوشبو یلده
جزیره ولایتی کلا حضرت عمر خلافتنده فتح قیلندی عیاض بن غنم سردار
ایدی بوتون ایران مملکتلری حضرت عمر خلافتنده فتح قیلندی *٢٨نچی
سنه‌ده هراتده اسلام اسمنه آقچه صوغولا باشلادی بسم الله ربی یازلمش ایدی دیب
مرویدر دخی اوشبو یلده سجستان یعنی بلوجستان طرفلاری تماما هند جلغه‌سنه
قدر فتح قیلندی عبدالله بن سمره سردار ایدی دخی خراسان قهستان بلخ
طوس شهرلری حضرت عثمان بن عفان زماننده فتح قیلندی احنف بن
قیس سردار ایدی* هرات‌ننك کوب اطرافی هرات والیسی عمر بن عامر زماننده
فتح قیلندی* ٣٦نچی سنه‌ده تمام ایران وآندان باشقه مقدمده فتح قیلنغان مملکتلر
حضرت علیگا تمام منقاد بولدیلار واسلام بلان مشرف بولدیلار* ٣٨نچی یلده
بدحشان غور طخارستان تلقان ولوالجیه حضرت علی خلافتنده فتح قیلندی اول
وقتده بو مملکتده ضحاك اولادندن تیسی دیکان کمسنه ایدی اسلامغه کیلوب
اول دیارغه حکومتلك منشورینی آلدی بهرام شاه زماننده‌چه حضرت علی یازوی
قوللارنده بار ایدی دیب منقولدر *٤٥نچی یلده رشت وکیلان طرفلارنده دابویه
اسملی بر حکومت اسلامیه ظهور ایتدی ٤٤نچی یلده هند بلان بر اتفاقده بولغان ترك
وتاتار طائفه‌سی همه‌سی اسلام تابع‌یلار سند ولایتنه مهلب والی بولدی اسلام مملکتی مالوا
صحرالارینه قدر ایلتدیلر *ل ٤نچی یلده ما زندرانده جرجانده طبرستانده اسلام
حکومتی بولدی مازندرانده باوند اسملی آدم‌ننك همتی بلان باوندیه حکومتی اسلامیه‌سی
ظهور ایتدی بنی امیه‌دن حضرت معاویه زماننده* ٧٢نچی سنه‌ده ارمنستان دیاری
اسلام قبضه‌سینه کردی تکرارا عیاض بن غنم سردار ایدی وارمنستان‌ننك پای تختی

اخلاط شهری در ارمن کیقبادننك دورتنچی اوغلی در* ٨٢ نچی یلده عراق والیسی
حجاج بن یوسف طرفندان ابن اشعث ترکستان وماوراء النهر مملکتلرینه
کوندرلوب غایت اولوغ مظفریتکا نائل بولدی و ترکستان دیارنده کوب مملکتلرنی
فتح قیلدی* ٨٨ نچی یلده اذربیجان ایکنچی مرتبه اسلام بلان فتح قیلندی باب الابوابکا
یعنی دربندکا قدر خزر دینکزی بویلاری کلا اسلام بلان فتح قیلندی ولید بن
عبد الملك خلیفه زماننده یوسف عمر اسملی برترك مکه مکرمه‌ده مامقدان کاعز
یاصادی اوشبو یلده* ٨٩ نچی یلده حجاج ننك محمد بن القاسم اسملی برقرنداشی
اون یدی یاشنده برمقدار عسکر بلان باروب سند دیارنده دیوال دیکان شهرنی
فتح قیلدی مسلمان بولماغانلارنی اوچ کونکا قدر قتل قیلدی سندننك پای تختی
آلور دیکان شهرنی محاصره قیلوب فتح قیلدی پادشاهسی داهر اسملی ایدی آنی
دخی توتوب قتل قیلدی* ٩٢ نچی یلده قطای مملکتنه اسلام داخل بولدی ٩٣ نچی
یلده خاقان چین یعنی قطای پادشاهی اسلام مذهبن خلقنه اعلام قیلدی قطای‌غه
اسلام ننك دخولی دخی اوشبو تاریخدن اعتبار قیلنور ولید بن عبد الملك خلیفه زماننده
ایدی* ٩٢ نچی یلده دیلم کیلان خیوه سمرقند بخارا وفرغانه شهرلری فتح قیلدی
خراسان ننك والیسی قتیبه بن مسلم حجاج طرفندان سردار بولوب کیلمش ایدی
سمرقندنی بش آی محاصره قیلوب آندان صونك صلح بلان جزیه‌کا راضی بولدیلار
قتیبه برمسجد بنا قیلدی اوشبو یلده ما وراء النهر شهرلرندن کوب شهرلر فتح
قیلنمشدر اما نامهء بابری‌ده اهل سمرقند حضرت عثمان خلافتنده مسلمان
بولدیلار دیب مذکوردر ینه ایکنچی برقول معاویه خلافتنده سعید بن عثمان
بن عفان اسلام بلان باروب سمرقندنی آلدی دیمشدر* ولید بن عبد الملك
زماننده قتیبه بن مسلم ایکنچی مرتبه فتح قیلدی قتیبه‌دن صونك بنی امیه زماننده
آل عباسدان نیچه والیلر نصب قیلنمشدر آل عباس دان ابو مسلم اوّلکی خلیفه
زماننده آل سامان ظهور ایتدی* ٩٣ نچی یلده خوارزم وسمرقند اهالیسی عصیان
قیلوب خراسان والیسی قتیبه ایکنچی مرتبه فتح قیلدی کلیسه‌لرندن چغارغان
بتلرین واتوب آلتون کموشین آلغانده اهالیسی زیاده فریاد فغان ایتمشلردر
٩٦ نچی یلده خراسان والیسی قتیبه کاشغرنی فتح قیلدی آندان صونك چین
خاقاننه اون کشیدن مرکب برسفارت کوندرمش ایدی صحایف الاخبارده تفصیلا
مذکوردر* ٩٧ نچی یلده ترك توابعلارندان بولغوچی نوکش قبیله‌سی ترکستان نی
فتح قیلماغه مأمور بولغان اسلام عسکری ودخی تبت خلقی اتفاق قیلوب ختن نی
فتح قیلدیلار اول وقتده ختن ولایتی چین حمایه‌سنده ایدی شاش شهری اوشبو
یلده فتح قیلندی سلیمان بن عبد الملك خلیفه ایدی ودخی اوشبو یلده هندننك

مغرب طرفلاری وشمال طرفلاری کلا اسلام قولنه کردی* ۹۸ نچی یلده خراسان والیسی یزید البستان وقهستان ولایتلرین ایکنچی مرتبه فتح وضبط قیلدی جرجان اهالیسی اطاعتدن چقمشلار ایدی غایت قاطی صوغوشوب جرجان اهالیسندن قرق منك کشینی قولی ایاغی باغلو حالده قتل قیلدی سلیمان بن عبدالملك خلیفه زماننده هجرتدن ۹۹ نچی یلده عمر بن عبدالعزیز خلیفه کوب اطرافقه نامه‌لر وایلچیلر کوندروب اسلامغه دعوت قیلدی کوبوسی نامه‌نی قبول ایتوب اسلامغه کیلمشلردر سند پادشاهی دخی نامه‌نی قبول ایتوب اول وقت مسلمان بولمشدر* ودخی لار سلطانی جلال الدین بن ابرج بن کرکان عمر بن عبدالعزیز زماننده اسلامغه کیلدی عمر بن عبدالعزیز حضرتلری عدل وصلاح بلان مشهور آدم ایدی وهم مجدد مائهء ثانیه‌در مونك زماننده علمادان مجدد مائه امام باقردر مذکور عمرننك کوب مناقبی صحایف الاخبارده مذکوردر ل ۰ ۵ نچی یلده خزز قبچاق بلنجر فتح قیلندی دربند شهری تمام اسلام ضبطنه کردی* دشت قبچاق دیکانمز قدیم زمانده تاتارستان یاکه تاتاریه آتالمشدر اوغوزخان دشت قبچاق دیب لقب بیرمشدر * خزر دربنددن شمال کاتابایرلر ایدی آندان دون صوینه قدر ودون صووندان اورال طاوینه قدر مسافتلر همه‌سی دشت قبچاق دیب آتالدی بلغار وقازان ولایتی دشت قبچاق ایچنده‌در تواریخ کتابلارنده مطلق دشت ذکر قیلنسه دشت قبچاق مراددر بو دشت قبچاقننك شمال طرفلارین بیك قدیم زمان سارماسیه دیب آتالمش ایدی سارماس خلقی حالا چیرمش دیکانمز بولمق درکاردر بو یرلر عمر بن عبدالعزیز خلافتنده فتح قیلنه باشلاب هشام بن عبدالملك زماننده تمام فتح قیلنمشدر مذکور سنه‌لرده دخی امراء عسکریه‌دن مشهور سید بطال غازی دخی کوب فتوحاتلار قیلمشدر اناطول ولایتنده فتح قیلنمای قالغان مملکتلرنی تکرارا فتح قیلدی آناطولده سیواس دیکان بر ولایتدر ایکی طاو آراسنده سید بطال حضرتلری بوسیواس شهرین فتح قیلوب تارمار کیتورکاچ اوّل زمانداغی سیواس خلقی ننك سید بطالدن قاچندان قوتولوب قاچقانلاری بو طرفقه کیلوب مقام توتمشلاردر حالا چواش وچیرمش دیکانمز اوشبو طائفه‌لرننك بقایا سندندر چواش قبیله‌سی قزان خانلغی زماننده کوبوسی اسلامغه کیلمشلردر الاردان مدرسلر واماملار ظهور ایتمش ایدی دیب مرویدر* حسن بصری حضرتلری اوشبو عصرلارده ایدی ۱۱۰ نچی یلده وفاتدر*۱۱۴ نچی یلده ارمنستان والیسی مروان الحمار طومان ولیزگی قبیله‌لرین اسلام بلان فتح قیلدی بلا محاربه امام باقر حضرتلری اوشبو یللارده وفاتدر ۱۳۰ نچی یلده ابومسلم خراسانی جرجان اهالیسی ننك عصیانن سیزوب اوتوز

منك كشینی قلچدان اوتكاردی اطرافقه دهشت صالدی آل عباسدان ابو جعفر منصور خلیفه ایدی* ١٤١ نچی یلده اسلام عسكری دینكز بلان قطای ننك مشرق طرفلارینه كیتوب قانطون شهرین اسلام فتح قیلدی اسلامدان بر قاضی قویوب ایچكاری طرفقه تابا حانچو شهرینه یوردی لر امام اعظم حضرتلری زمانیدر* ٥٦١ نچی یلده خلیفه مهدی حضرتلری ننك دینكز بلان هندستان سواحلنه یباركان عسكری باربد شهرینی فتح قیلدی اوشبو یللارده ابراهیم ادهم حضرتلری بلخ مملكتنده پادشاه ایدی اوشبو مذكور عصرلردن صونك دخی ما وراءالنهرده تركستان مملكتلرنده ودشت قبچاقده وخزرده وارمنستانده اهالی اسلام آراسنده ارتداد وعصیان ظهور ایتوب تكرارا مقاتلهلر بولسهده مقدمده فتح قیلنغانی معتبردر ینه صونكراق ٢٩٢ نچی یللارده ناصر الدین سبكتكین وهم اوغلی محمود غزنوی لر زماننده هند قطای فتح قیلندی هند قطای برنیچه مملكتدر سیام آننام پیغو وغیرلری اوشبو مذكور تاریخلرده حتی اهل اسلام هند قطای ننك آرغی یاغنه قدر ایرشمش ایدی وقطای سواحلنه بارغانده صوماطرا جاوه سلب وفیلیب جزیرهلرینه قدر اسلام ایرشمش ایدی اما خلفاء راشدین زماننده وآلاردان صونك كوب یرلر فتح قیلونوبده صونكندان عصیان قیلولاری سببلی تكرارا فتح قیلنمشدر بو سوز بزكا ضرر بیرمایدر بزننك مرادمز ابتدا فتح قیلنماقیدر فتح الله القازاقلاری ننك بر رسالهسنده ودخی آندان غیر بر كتابده مذكوردركه بلغار یورطی (یعنی قدیمكی اسمی بلان دشت قبچاق) اوچ یوز بلان دورت یوز آراسنده فتح قیلندی دیمشدر علم تواریخده مهارتی یوقلق سببلی یاكه تواریخ قدیمهدن خطی بولماغانلق سببلی مذكور صاحب رساله بوخصوصده یانكلشادر چونكه اوچ یوز بلان دورت یوز آراسنده فتح قیلندی دیكانن قبول ایتساك ایكی یاقده ضرر ایتماینچه اوچ یوز ایللی تخمین قیلورمز حالانكه ٤٢٣ نچی و ٩ ل ٣ نچی یللارده روس خانلارینه اولغه وهم ولادیمیر زمانهلارنده هر اطرافدان یونان طرفندان لاطش طرفندان وهم مسلمان خانلاری طرفندان روس خلقنه دین عرض قیلمق اوچون كیینی كا كوب ایلچیلر كیلدیلر آخر ولادیمیر خان یونان ایلچیلری عرض قیلغان خریستیان دینن قبول ایتمشلردر روس تواریخنده وهم نقد التواریخده اوشبو سوزلر باردر ایمدی فرض قیلدق روس خلقنه اسلام دینن عرض قیلمق اوچون كیلكان مسلمان ایلچیلری البته بغداد طرفندان یاكه توركستان طرفندان وبخارا طرفندان كیلكان بولسونلار البته بلغار ودشت قبچاق آرقلی كیلسهلر كیراك اوزلری ننك جنسندان واوزلری ننك نسلندن بولغوچی تاتار طائفهسی كافر ایكان اوتوب كیتوب نیچوك روس خلقنه عرض

قیلغانلارده تاتارلارنی قالدروب کیتکانلر اصلا بو عقلغه صغمایدر شکسز بو وقتده
دشت قبچاق خلقی اهل اسلام ایدیلر شول کونلارده یعنی اوچ یوز بلان دورت یوز
آراسنده الا رمسلمان بولغانلار ایدی دیسه مونی دخی عقل سلیم قبول ایتماس
چونکه کشی ننك کونکلنه تمام اسلام اورناشوب ینارکا بر عصر کیراك اول آراده بو قدر
زمان اوتکانی یوق ایدی نقد التواریخده مذکوردرکه ۹۴۳نچی یلده قبیلهء
اترا کدان ایکی منك خانه قدر خلق اوزلری ننك آرزولاری بلان اختیار اسلامنی
قبول ایتدیلر * ودخی مذکور تواریخده ل ۳۴نچی یلده طائفهٔ اترا کدان بش
منك خانه قدر خلق بر کونده مسلمان بولدی دیب مذکوردر بس موننك
کبك واقعه‌لر ظهور ایته کیلمشدر تواریخلارننك آخرنده راق اوشبو بر سوزنی
کوروب‌ده ترك وتاتار طائفه‌سی ل ۳۴نچی یلده مسلمان بولدی دیب ایتورکاوجه
یوقدر چونکه بر مملکت در عصرننك مرورنده بر نیچه پادشاه قولنه کروب بعضی‌لری
دین‌ده محکم بعض‌لری اعتبارسز بولوسببلی بعض خلیفه زماننده دین قوّتلی
وبعض‌لری زماننده خلف ارتداد وتزندق قیلولاری سببلی تکرارا فتحکا حاجت
توشمشدر * ودخی صحایف الأخبار کتابنده مذکوردرکه بلغار یافث اولادندان
بر طائفه بولوب صقالیه بلان ترکدن توغان بر قومدر قدیم برغز یاکه برغار
تسمیه قیلنمشلار ایدی قدیمدن جاهلیتده بولوب میلاددان صونك نصارا بولمشلار
ایدی مقدمده بعض قبیله‌لری ترك وتاتار طائفه‌لری ننك مضایقه‌سندان دونای
جلغه‌سی بوینه کوچوب کیتماکا مجبور بولمشلار ایدی مذکور بلغار طائفه‌سندن
بو دشت قبچاقده قالغانلاری بر جماعت اوزلری ننك پادشاهلاری کورکان توش
سببلی اسلامغه کیلدی‌لر مقتدر بالله خلیفه زمانی ایدی یعنی ل ۹۲نچی یللارده
بس اول طائفه مسلمان بولغاچ مسلمانلاری ننك بعض‌سی حجکا بارمق بولوب
بغداد آرقلی بارغانده سزلر کملرسز دیب صوراغاچ بز صقالیه بلان ترکدن
توغان بر قوم یانکا مسلمان بولدق مقدمده نصارا ایدك دیب جواب بیردی‌لر
واندان غیر بر رساله‌ده تاریخ هجرتدن عشرةوثلثمائه حدودنده مسلمان بولدیلار
دیب تواریخ ننك ابتداسندان یخشی فهملاب کیلماینچه آخرنداغی سوز بلان
ایله بیله حکم ایتمك تواریخ فننده مهارت یوقلغندان اندر * چونکه مذکور صقالیه
بلان ترکدن ظهور ایتمش بلغار طائفه‌سی بلغارننك اصل خلقلاری در مقتدر
بالله زماننده مسلمان بولغاندان صونك اطرافدان اهل اسلام بولغان تاتار طائفه‌سی
جیولوب قوّت تابمشلاردر کذلك بلغارننك اسمی علی حاله ایسکی‌چه بلغار اسمنده
ایدی صاحب الکتاب بو خصوصده خلفاء راشدینکا غفلت اسناد قیلادر وحالانکه
خلفاء راشدین وآلاردان صونکغیلار کذلك دین واسلام خصوصنده هیچ بر دقیقه

خام وغافل تورماديلار حتى حضرت عمر رضى الله عنه برمنبرده خطبه اوقوغانده
عجمستانده نهاونده كى اسلام عسكرى ننك حالنه مطلع بولوب ياساريه الجبل الجبل
ديب ندا قيلدى ساريه دخى حضرت عمرننك تاوشين ايشتدى بارى بو
مبهم لك ننك منشاءى پيغمبر عليه السلام ننك زمان سعادتلرنده وخلفاء راشدين
زماننده بو يرلر بلغار اسمى بلان مشهور توكل ايدى دشت قبچاق تسميه قيلنمش
ايدى دشت قبچاق اهاليسى مسلمان بولغاندان صونك متمدن بولوب شهرلر
وآول لار تاءسيس قيلا باشلاديلار چونكه مقدمده قبچاق طائفه سى قرغز شيكللى
كوچوب يورى تورغان خلق ايدى توركستان خانى اوغوزخانغه تابع ايديلر
اوغوزخاندان صونك اوزلرينه مستقل خانلار نصب ايته باشلاديلار باشقر طائفه سى
تومن تاتارلارى وتارا تاتارلارى قطاىغه قاراغان ايديلر جهان نما كتابنده تاتار
تعريفنده بيله يازاركه فقير ايدر بو طائفه يعنى بلغار طائفه سى آل عباس عصرنده
اسلامه كلديلر مسكنلرى خزز ايله روس بيننده در ينه اكثرى عربه لرده
ساكن اولوب دوز يرلرده يلكن ايله كمى كبى قوللانوب عربه لرى يورودورلر
تاتارلارننك منجنيق آلتلرى واردر ديوار بوزمق اوچون تاش وآغاچ آتارلار
نصيرى طوسى ننك تعليمى ايله (سنه ٦٧٢) يعنى ١٢٩٣ انچى سنهٔ ميلاديه سنده
روس يورطنه غلبه قيلغان وقتلارنده شهرلرنى وآول لارنى اوشبو آلتلر بلان
واتارلار ايدى * ودخى جهان نماده كرد خلقن تعريفده بيله يازار كرد بهادر
معناسنه كردلردن چوق بهادرلر اولا كلمش مثلا بهرام كور كركين بهلوان
فرهاد شيرين وينه يازار قاچان كه صيت وصداءٔ نبوت محمدى ملوك اطرافه
داعيهء انتساب ايتديلر اول زمان حاكم تركستان اولان اوغوزخان دخى بغوز
نام كرد كريه المنظرى بطريق رساله آستانهٔ سيد الثقلينه ارسال ايلدى الى آخره
بو واقعه سنهٔ هجريه ننك توقزنچى يللارنده در چونكه صحايف الاخبارده يازاركه
اوشبو سنه ده (يعنى توقزنچى سنه ده) يمندن وغير طرفلردان چوق ايلچيلر كلدى
ايلچيلرننك عددى يتمشدر * ودخى پيغمبر عليه السلام اوزى خبر ويرمش ايدى كه
ير يوزى كندولره دوريلوب مشارق ومغارب نظر عاليه لرينه ارائت
اولندى وكندولره مطويه اولان مواضع امت مرحومه ايله طولاچقدر فى الحقيقه
بيوردقلرى ظهور ايدوب امت محمديه ارضك مشارق ومغاربنه وصول بولدى انتهى
مذكور اوغوزخان دولت اتراك ننك قانونلارين وضع ايتدى قبچاقنى اول دشت
قبچاق تسميه قيلدى نتاكه يوقارىده بيانى كيچدى توركستان وتاتارستان
مملكتلرى اوغوز اولادى قولنده منك يل قدر توردى حضرت رسول صلى الله
عليه وسلم زماننده اوغوزخان واولادى حياتده ايديلر تواريخلارننك شهادتنه

بناءً اوغوزخان آنادان توغانده مسلمان توغمش ایدی نتاکه حکایتی کیچمشدر البته اوغوزخاننںك پیغمبرکا ایلچی یبارمکی بر عرض اوچوندر آنادان مسلمان توغمش ایدی دیکانکا بناءً اسلام عرضی اوچون بولمقی انکار قیلنور شی توکلدر اولوغ خانلاری مسلمان بولغاندان صونك آننك قولی آستونداغی کیچراك خانلارننك اسلامدان باش تارتماغه نی زهره‌سی بولسون * ودخی جهان‌نماده مذکوردر که پیغمبر علیه السلام مجلسنده صحابه‌لر آراسنده توروك وتاتار حقنده سوزلر بولدی چهاریار ایتدیلر یارسول الله باروب توروکنی دخی اسلامغه دعوت قیلایق دیدیلر پیغمبر علیه السلام اترکوا الترك ما ترکوکم دیب جواب بیردی یعنی مادامیکه آنلر سزه قصد ایلمیه سز آنلره قصد بد ایلمك (پیغمبر علیه السلام البته توروك وتاتار یورطی‌ننك کیفیتن کوزی بلان کوروب سهل فتح قیلناچاغن بلوب ایتدی پیغمبر مجلسنده مذکور بولغان اشنی خلفاءِ راشدین ادا قیلمای قالورمی آلار زماننده فتح قیلنمادی ایمش‌ده اوچ یوزدورت یوز یل اوتکاچ فتح قیلندی بو سوز توکلدر مگر خلفاءِ راشدینکا غفلت اسناددرکه گویاکه آلار بو اشدن غافل قالدیلار * دشت قبچاقده تاتار طائفه‌سی‌ننك ظهوری * معلوم اولاکه نوح علیه السلام‌ننك وفاتندان صونك ٢٤ یل اوتکاچ اورتا آزیه‌دن باروب چین ایچنه یعنی خطای اچنه کروب فوهی دیکان بر آدم مملکت تأسیس قیلدی ینه ١٢٤ یللاردان صونك چینك نونك دیکان بر کشی چین خاقانی بولمق بلان شهرت تابدی مونداندن سکسان یل صونك یافث اوغلی ترك اسی کول تیکراسنده تورکستان مملکتن تأسیس قیلدی ینه اوچ یوزده دورت یل اوتکاچ هوانکتی دیکان بر آدم چین تختنه جلوس ایتدی خطای تاریخی اوشبو یلدان اعتبار قیلنمشدر موندان صونك دخی ترك وقطای اچنده تغیر واختلال کوب بولوب آخر میلاد عیسی‌ننك اونونچی یلنده ترکستان چین‌ده هون واویغور قبیله‌لری ترك‌ننك غیر قبیله‌لری بلان برلشوب چین طائفه‌سین قطای‌دان سورماکا مقاومت قیلغان بولسه‌لارده عاقبت چین‌ننك خاقانی یعنی سلطانی مام دیکان آدم‌ننك قلچنه اطاعت قیلماغه مجبور بولدیلار * میلادننك ٨٤ نده تورکستان چین‌ده بولغوچی ترك قبیله‌لری تاتار ومغول اسمنده ایکی حکومتکا منقسم بولدیلار برسی شمال هونلری وایکنچی‌سی جنوب هونلری دیب آطالدیلار هون تاتارلاری دهقان تاتارلار معناسنده‌در چونکه بولار ایکون ایکمك بلان مشغول ایدیلر آندان صونك ٣٢نچی یللارده چین طائفه‌سی علمکا رغبت ایتوب مکتبلر احیا قیلماغه وعلم اوقوماغه توتوندیلار هون تاتارلاری دخی چینکا باروب تحصیل علم قیلماغه باشلادیلار ینه ٨٨نچی یلده چین خلقی جنوب هونلری بلان اتفاق بولوب شمال هونلرین تارمار قیلوب سلطنتلارین

محو قیلغاندان صونك شمال هونلری آنده تورا آلمانیچه مغربکا تابا باشقه طرفلارینه
وغیر مملکتلرکا کوچماکا باشلادیلار ودخی ۶ ۹ نچی یللارده ترکستان چیندن
سورولکان شمال هوناری که شمال تاتارلاری در بحر خزر طرفلارینه کیلوب آلان
خلقی ننك مملکتین ضبط قیلوب بر تاتار مملکتی تأسیس قیلدیلار اوشبو چیندن
کیلکان تاتارلار صونکندان راق هونغرو تاتارلاری دیب وبعضلری مجار تسمیه
قیلنمش ایدیلر حالا افستریه مملکتنده کی مجار خلقی (ژینکر) قبچاقدان کوچوب
کیتکان مجارلردر اوشبو یللارده روم خلقی بلان ترکستان وبخارا سوداکارلری
هندن وچیندن مال کیتوروب سودا قیلماغه باشلادیلار ۲ ۲ ۲ نچی یلده میلاددن
صونك چین مملکتنده متصل نیچه زماندان بیرلی بولغان محاربات لار سببلی تاتار
طائفه‌سی چین مملکتندن چقدیلار واورال طاوی ننك بیرکی یاغنه چغوب دون
صوینه قدر بر اولوغ مملکت تشکیل ایتوب دون ننك دخی غربیسنده آلان
خلقی ننك ممالك شمالیه‌سنی استیلا قیلدیلار جنوبکا تابا ایللیریه‌کا قدر *
آندان صونك چینده ۵ ۲ ۴ نچی یلده ایکی مملکت دخی ظهور ایتوب شمالیه‌سی
خطای وجنوبیه‌سی چین اسملری بلان تسمیه قیلندی دخی ۴ ۸ ۴ نچی سنهٔ
میلادیه‌ده هون تاتارلاری قارا دینکز بویلارین آناطولنی کلیبولی کا قدر استیلا
قیلوب روم ایمپیراطوری هر یلنی یوز ایللی منك آلتون بیرمك بولوب مصالحه
قیلدیلار آندان صونك دخی هون تاتارلاری جوجان قومی بلان بر اتفاقده
بولوب بش یوز منك عسکر حاضرلب مغرب ایمپراطورلاری ننك مملکتلرینه
وباریس‌قه قدر یتدیلر هون تاتارلاری ننك رئیسی آتیللا اسملی ایدی ایتالیه‌ده
مغلوب بولدی ل ال سنهٔ میلادیه‌سنده ترك طائفه‌سندن سامان خلقی دربند ننك
شمالنه‌قدر کیلوب منتشر بولدیلار بوتون ارمنستاننی طرابزونغه‌قدر استیلا قیلدیلار
ینه ال ل نچی سنهٔ میلادیه‌سنده آلتای طاولارنده ترکلك قیلغوچی ترك طائفه‌سی جوجان
تاتارلارینه تابع ایدی بولارننك رئیسی طومان خان تورلو قومدن ایللی منك
خانه قدر خلقنی اوزینه تابع قیلوب جوجان تاتارلارینه غلبه ایتدی وترکستان
خانلغین اعلان قیلدی ۴ ۲ یلدان صونك جوجان تاتارلاری اوزلری‌ده محو
بولوب کیتمشلردر آندان صونك ۴ ۹ ل سنهٔ میلادیه‌سنده تورکستان پادشاهی
قارا خان جوجان طائفه‌سی ننك حکومتین بتوروب مملکتین ضبط قیلدی ماوراء النهرده
وسندده وغانك صوی بویلارین تحت اطاعتنه آلدی وقبچاق ننك بر قطعه‌سین
آلدی ودخی چین یارکند وقاشغرنی ودخی سبریه‌نی بحر شمالکا قدر استیلا
قیلدی * ینه ۹ ۵ ۶ نچی سنهٔ میلادیه‌سنده ترکستان ننك اولوغ خانی قطای خاقانی
بلان متفق بولدیلار بو زمانده پیغمبر علیه السلام دنیاغه کیلوب حیاتده ایدی

آندان

آندان‌صونك هجرت‌ننك ٦نچی یلنده ایستامبول ایپیراطوری خزز ترکاری
بلان‌اتفاق بولوب دربنددن کیچرب ایران‌خلقین‌یغما قیلدی ینه ١١نچی سنهٔ
هجریه‌سنده چین خلقی مغرب طرفی ترکاری‌بلان عقد مصالحه‌قیلدی‌ترکستاننك
سکز یوزمنك اسیر بارایدی‌کوب مال بلان ترکستان خانی اوغوزخان‌اول
چین اسیرلرین‌قوتقاردی بو‌یل‌لاردان صونك‌ترك‌وتاتار طائفه‌لری اسلام ضبطنه
کرا باشلادی‌لار *
حالا زمانه‌مزده هر تلده تصنیف قیلنمش سال نامه‌لرننك شهادتنه بناءً بوتون
یر یوزنده میلیون مرتبه میلیون‌ده دورت یوز یکرمی توقز‌میلیون یوزقرق
بش منك‌ده اوچ یوز بش کشی خلق کورنه‌درکه طوفاندان صونك بش
منك‌ده بش یوزیتمش بش‌یل مرورنده‌باری‌نوح علیه‌السلام‌اولادندان‌منتشر
بولمش بوقدر خلق باردرکه نی کیفیتده تشعبلری مطول تواریخلارده مذکوردر
اما موندە ما نحن فیه بولغانی نوح‌علیه‌السلام‌ننك‌یافث اسملی‌اوغلندان‌منتشر
بولغوچی ترك نسلیدر تواریخلارده اسملری معلوم‌ومشهور بولغانلاری‌وقدیمکی
حال‌لاری یازلور *
ترك خلقی * ترك بن یافث اولادندان بولوب بر امت عظیمه‌در شعبه‌لری
وقبیله‌لری شولقدر کوب‌درکه حسابن الله تعالی‌دن غیری کمسنه بلماس حالا
بو‌امت ایکی قسمدر بری تاتار بری‌ترکماندر
تاتارخلقی * دخی‌ترك‌اولادندن بولوب قبایل‌کثیره‌سی‌وحسابسز‌شعبه‌لری‌باردر
کوبراکی جیحون اوته‌سنده مشرق وشمال طرفلارنده‌صحرالارده قونوب کوچار
آدم‌ایدیلر اصلده‌چین‌کا اطاعت اوزه بولوب‌اوزلری‌ننك برمستقل پادشاه‌لاری
یوق‌ایدی قدیم آندان‌صونك چین اقلیمنه‌کرارا مرارا هجوم وغارت ایتوب
کوب‌اقلیملرکا مالك بولمشلاردر نوح‌علیه‌السلام دینی‌اوزه بولوب مرور ازمان
سببلی قارالوب برمقداری چین‌ده‌مجوسی‌وبرمقداری دشت‌ده نصرانی‌بولمشلار
ایدی یعنی اسلامدان مقدم
مغول خلقی * دخی ترك بن‌یافث‌اولادندن‌در حالاقالمق‌اسمی بلان‌مشهورلاردر
شمال شرقی طرفنده هنوز جاهلیة قدیمه‌لری اوزه‌درلر اما ایراندا‌غی‌لاری
اوزلری‌ننك‌پادشاهلاری‌سلطان‌محمود غازان خان زماننده‌شیخ ابراهیم‌الحموی‌ننك
تلقینی بلان اسلامغه کیلوب آننك‌امری‌بلان‌سکز یوزمنك مغول قبول اسلام
قیلمشلاردر ٦٩٤ سنهٔ هجریه‌سنده*
ترك وتاتار قبیله‌لری‌ننك جداعلاسی قارا خان اسملی بر کمسنه بولوب اولاد
واتباغی کوبایکاچ مملکتی ضورایوب ترکستان‌غه‌حکمی جاری بولدی اوزندن

صونك اولادی واحدا بعد واحد سلطان بولوب امل خان غه کیلدی تور بن فریدون آلار اوستنه غلبه قیلوب کمال مرتبه آلارنی قردی قوتولغانلاری قاچوب تورلو اطرافقه تارقالدیلار آلار جمله سندن ایکی قرنداش بری قیان بری تکور ایدی اهل عیاللری بلان برصرب طاوغه قاچوب آنده قرار ایتدی نسلی کوبایوب قیاننك اولادینه قیات تکورننك اولادینه در الکین اسم بیرلدی تاتارننك باشقه قبیله لری اقصای حدود چینکا قاچدیلار وبعضلری دشت قبچاققه وبعضلری قریم آطاوینه قاچدیلار وبعضلری اصل ولایتلرنده قالوب تورکا رعیت بولدیلار بر قبیله سی قانقلی تاتار آتالمش ایدی بعضلری باب الابواب قربنه قنق طاوی دیکان طاوغه کیلوب قرار قیلدیلار قانقلی اسمی بلان اول طاو دخی قنق طاوی تسمیه قیلندی تحریف قیلوب ینه صونکندان قوموق آتالمشدر قبچاق تاتاری دیکانی دشت قبچاقده ایدیلر قبچاقننك حکومتی الار قولنده ایدی چنکز خان زمانته قدر * قدیم تاتار طائفه سی ننك علملری عرب شیکللی حیوان صاقلامق وآطننك نسلین حفظ ایتمك اوق جیه یاصامق ازبلمك قوی وکجه ننك اینکنه قاراب آندان بر حکم چغارمق یر یوزنده بولغان اولنلردن وحیوانلارندان یر ایچنده صو بارین بلمك تاتارغه مخصوص علم ایدی اما حیوان ننك نسبن صاقلاماغه ودخی اوزلری ننك نسبن حفظ قیلوب بلماکا کمال مرتبه اعتبار قیلورلار ایدی حالا بو زمانه مزده بعض تاتار طائفه سی بابالارنی یدی بوونغه قدر بلمكنی واجباتدان صایارلار قدیمدن *

چین خلقی * چین بن یافث اولادندان شعوب کثیره اوزه در چین طائفه سی صنعت وهنرده اخذق ناس بولوب نقش وتصویرده مهارة تامه لری بار ایدی آلار قاشنده تصویر عبادتدن صایلور ایدی پادشاهلاری قدیمدن عدل کیوملری جفاك ودیباج ایدی کتاب باصمق آلارده قدیمدن بار ایدی بیت الابره وباروت آلارننك مخترعاتندان در *

خزر یاکه حزر خلقی دخی یافث اولادندان بر طائفه در مقاملاری بحر حزر اطرافنده ایدی حمیلج بلبخوا سمندر ایل دیکان شهرلاری بار ایدی بعضلری یهودی دیننده ایدیلر برزمان بو حال اوزره قالوب صونکندان ٥ل ٢ سنه٤ هجریه سنده مسلمان ترك طائفه لری بولار اوستنه غلبه قیلا باشلاغاچ مذکور حزر طائفه سی شول زمان حوارزم اهالیسندن یاردم استادیلر آلار مسلمان بولسه نکز یاردم یبارورمز دیکاچ حزر طائفه سی، بارچه سی مسلمان بولدیلار دولتلری منقرض بولوب اوزلری ده مسلمان بولغاچ خزر خلقی دیب اسملری ده قالمامشدر *

بلغار خلقی * دخی یافث اولادندان بر طائفه بولوب قدیم صقالیه بلان ترکدن

ظهور ایتکان بر قومدر حکایتی یوقاریده یازلدی *
برطاس خلقی هم یافث اولادندان بر طائفه ایدیلر نهری هم برطاس دیکان نهر ایدلکا قویار اوزلرینه مخصوص تللری بار ایدی حالا بقایاسی ده یوقدر * ابن حوقل روایت قیلورکه بزم زمانمزده یعنی ٣٥٠ نچی تاریخنده بلغار برطاس خزز طائفه‌لری‌ننك بقیه‌لری قالمامش ایدی زیرا روس طائفه‌سی آلار اوزرینه استیلا قیلوب جمله مملکتلرین آلوب قالغانلاری تورلو یرکا تارقالوب بتمشلر ایدی *
صقالیه طائفه‌سی دخی یافث اولادندان بولوب مسکنلری شمالده ایدی روم طائفه‌سی بولارغه غالب بولماسدان مقدم قارا دینکز بلان بحر محیط شمال آراسنده ایدی قدیم بولار بر نیچه صنف ایدیلر قدیمکی جاهلیت اوزه بولوب صونکندان نصارا بولمشلاردر معلوم صنفلاری صلاو پراسه کزاکز آرتان صقالیه شعبه‌لرندندر *
روس خلقی دخی یافث اولادندان‌در روس ترك بر توغمه قرنداش ایدیلر قدیم دینلری یوق ایدی ٣٩٠ سنه‌ٔ هجریه‌ده ولادیمر خان نصارا دیننه کرکاچ بارچه خلقی دخی کرمشلردر *
لان خلقی * دخی یافث اولادندان بر طائفه‌در ولایتلری روس ولایتنه مجاور ایدی بولارنی برجان دخی دیرلر ایدی روم صقالیه ترك وخزز طائفه‌لری بلان همان جنك وجدال قیلورلار ایدی *
باشقر طائفه‌سی دخی یافث اولادندان‌در ولاینلری بلاد ترك بلان روس آراسنده ایدی یتمشلب شهرلری بار ایدی قدیم نصرانی ایدیلر ٣٥٠ سنه‌ٔ هجریه‌سنده الله تعالی آلارغه هدایت بیروب بر علم وعمل ایاسی بازرکان سببلی جمله‌سی مسلمان بولدیلار *
ارمن طائفه‌سی * بولار دخی اولاد یافث‌اندر ولایتلری ارمنیه دار الملکلری اخلاط شهری ایدی قدیمدن نصرانی ایدیلر *
آلامان * بولار دخی یافث اولادندن‌در حالا بو طائفه‌کا نیمچه دیرلر غایت اولوغ طائفه‌در *
گرجی طائفه‌سی * یافث اولادی بولوب ولایتلری اخلاط اولکه‌سنه مجاوردر دار الملکلری تفلیس شهری ایدی *
چرکس طائفه‌سی هم یافث اولادندان بر طائفه‌در قارا دینکزننك مشرغنده *
افرنج دخی یافث اولادندان غایت اولوغ بر طائفه‌در نیچه شعبه‌کا منشعب‌لردر معلوملری بنادقه دخی وندیك هم اتالور جنویز ودخی ایسپان امت افرنجننك اولوغسی‌در پورتقال فلمنك یاکه غال انکلیس دان شویط نورویك لتر فرنك طائفه‌سندن‌در دینلری اسلام دیننه یاقن * له ودخی چه یعنی پولاك وهم چیخ قدیم ایکسی بر بولوب واندال خلقی دیرلر ایدی

اصل‌لاری تاتار طائفه‌سندندر *
مجار * بولاردخی اصلده تاتار طائفه‌سندن بولوب قدیم آلارنی هون تاتارلاری دیرلر
ایدی صونکندان هونغار تسمیه قیلنمش‌لاردر حالا ؤینکر خلقی‌در *
ایمدی مقصودقه کیلوب قراین تاریخیه‌گا قاراغانده پیغمبر علیه السلام‌دین آچمق
اوچون بلغارغه اوچ صحابه یباردی دیکان‌سوزننك اصلی یوق‌تو کلدر بلغاریورطنه
خواه‌پیغمبر علیه السلام‌دان خواه‌خلفاء راشدین‌دن کیلکان آدملر بولسون آلای‌بولماسون
عمر بن عبد العزیز زماننده کیلکان بولسون همان پیغمبردن کیلکان دیب توغری کیله
خلفاء راشدین طرفندان کیلسه‌ده اول آراده پیغمبرننك وفات خبری کیلوب
ایرشکانی یوق ایدی عمر بن عبد العزیز حضرتلری دخی صاحب کرامات ایدی
دیب مشهوردر صحایف الاخبارده‌مذکوردرکه‌هر سفرده وکفار صوغشلارنده‌عمرننك
آلدندان آق آطقه آطلانغان بر کمسنه یورور ایدی *
ایمدی قبچاق خانی‌ننك‌قزی اول ایلچیلرننك‌عملندن شفا تابوب آندان‌صونك
قایون سبرکیسی‌ننك خاصیتی خلق آراسنده شایع بولوب هر کم سرخاو بولسه
قایون سبرکیسی بلان حمامغه کروب یومشانغاندان صونك شفا تابار بولدیلار
شفا اوچون استعمال قیلا قیلا قایون سبرکیسی حماملارننك لوازماتندان صایولمشدر
بو حماملارده قایون‌سبرکیسی استعمال قیلمق باشقه‌یورطلارده یوق‌دیب روایت
قیلالار * روایتلر اقتضاسنچه چای قهوه وقایون سبرکیسی اوشبو اوچ
نرسه‌ننك‌رواجنه اوچ عزیز سبب‌بولمشلاردر برسی سبرکیدرکه مذکور بولدی *
چای حققنده‌شویله‌روایت‌قیلنورکه کونلرده بر کون کبار مشایخ صوفیه‌دن ابو العباس
احمد الیسوی‌حضرتلری بر سفرده‌قطای چیکنده‌تورکستان‌قریه‌لرندن بر قریه‌گا
مسافر بولوب غایت‌اسی کونده ایشاکی اوستونده اوزاق سفر قیلوب غایت
زحمت چیکدی بی‌طاقت بولوب بر دهقان‌ننك خانه‌سنه قوناق بولدی لکن بو
دهقان‌ننک خاتونی بالا تابا آلماینچه‌عذابلانوب‌یاتور ایدی خواجه‌احمد یسوی‌نی
بالعین والرأس دیب‌قبول ایتوب‌خاتونی بالا تابماقنه یاردم‌اسنادی خواجه احمد
یسوی‌ایتدی غایت بی‌طاقت بولدم آورو بولدم‌اوّل‌ایشاکه‌اورون بیر اوزیمه
اورون بیر بر آز استراحت‌قیلایم‌صبر ایت‌دیدی دهقان‌دخی بالعین والراس
دیب بواشلرنی کما هوادا قیلغاندان صونك خواجه احمد یسوی حضرتلری
کاغز قلم آلدی خود مارا جاشد خرمارا جاشد زن دهقان خواه زاید خواه‌نزاید
دیب یازوب خاتون‌ننك بیلینه باغلا دیب دهقان‌غه بیردی بس خاتون بو
یازونی باغلاغان ساعتی‌بلان بالادان‌سهل‌قوتولدی یعنی اوزیمه‌اورون‌بولدی
ایشاکمه‌اورون‌بولدی دهقان‌ننك‌خاتونی کیراك‌بالاسین تابسون کیراك‌تابماسون

دیمکدر آندان صونك بیك شادلق بلان دهقان احمد یسوی کا چای قایناتوب کیتوردی خواجه احمد یسوی اچدی تیرلادی استراحت تابدی تمام سلامتلاندی وکیف حاصل ایتدی وایتدی های بو شفالی نرسه ایمش خسته‌لر نکزکا مونی اچرنکز موندان هر کم شفا تابار الله تعالی بو نرسه‌کا قیامت‌کاچه رواج بیرسون دیب دعا قیلدی احمد یسوی حضرتلری‌ننك مصلحتی دیب نیند این آورو بلان مبتلا آدملر بولسه‌ده چای ایچوب شفا تابدیلار آخر شفا طلب ایتوب اچه اچه عادت بولوب قالمشدر یسا قریه‌سی کاشغرننك مشرق طرفنده بر قصبه‌در ۶۹۳ نچی یلده وفاتدر * دخی جهاننما کتابنده مذکوردرکه عربستان یورطنده یمن ولایتنده قدیم شیخ ابو حسن الشاذلی دیکان بر عزیز آدم بار ایدی آننك دخی عزیزلردن شیخ عمر دیکان بر مریدی بار ایدی یمن طاولارندان بر طاوده ترکلك قیلور ایدی بر زمان مخا شهری خلقنه بر تورلو آورو پیدا بولوب هر کم مبتلا ایدی شیخ عمرکا کیلوب دعا آلوب شفا تابارلار ایدی مخا پادشاهی‌ننك قزی دخی بو آورو بلان مبتلا بولوب شیخ عمر تربیه‌سنه بیردیلر قز برنیچه کون شیخ عمر تربیه‌سنده بولوب صحتلاندی بوخصوصده خلق آراسنده کوب سوزلر بولوب شیخ عمر اوستنه بهتان قیلا باشلادیلار شیخ عمر مونی ایشتوب شهردن چقدی بر طاوغه باروب مقام توتدی اول طاوده قهوه آغاچندان غیر نرسه یوق ایدی آش اورننه ایچملك اورننه قهوه استعمال قیلور ایدی دخی مخا شهرنده بو خسته بلان مبتلا بولغان آدملر شیخ عمرنی ازلب کیتدیلر تابدیلار شیخ عمرننك مجلسنده بولوب شیخ عمر آلارغه چولماکده قهوه قایناتوب ایچرور ایدی قهوه‌دن تناول قیلوب هر قایسی‌سی صحت تابدیلار بولار صحتلانوب مخا شهرینه قایتقاندان صونك هر بر مبتلا بولغان کشیلر بولار یاننه یوکروشوب کیلدیلر سزلرنی بلان شفا تابدنکز دیب صوراشدی‌لار آلار ایندیلر شیخ عمر مجلسنه باردق بزکا قهوه صوی ایچردی آننك بلان شفا تابدق دیدیلر آندان صونك بو خبر خلق آراسنده شایع بولوب هر بر مبتلا آدم قهوه استعمال قیلسه همان شفا تابدیلار قهوه شفالی نرسه ایکان دیب اچه اچه عادت بولوب کیتمشدر شیخ عمر یدنچی یوزلر اثناسنده وفاتدر * قهوه ودخان حقنده بر شاعر دیمشدر

ایکی نرسه خراب ایتدی جهانی یمن‌ننك قهوه‌سی روم‌ننك دخانی

(الحمد لله علی الاتمام والسلام)

بیت	روضات	فهرست
٤	١ نچی	روضه * امثال قرآن * امثال حدیث * امثال عرب * امثال حکما *
٢٢		من کلام امیر المؤمنین علی رضی الله عنه
٢٤	٢ نچی	روضه * عبادت * روزه * حج * زکات * صدقه * دعا * قرآن * وغیرلر
٩ل	٣ نچی	روضه * ظن * عقل * فراسة * ذکا * حمق * تدبیر * تجربه * مشورت *
٧٣	٤ نچی	روضه * علم * حکمت * ادب * کتابة * خطا * تحریف * نادانلق *
٩٥	ل نچی	روضه * هنر * صنعت * کسب * تجارت * بایلق * فقیرلك * وغیرلر
١١٥	٦ نچی	روضه * کوك * بولوط * یغمور * جیل * صالقونلق * اسی لك *
١١٣	٧ نچی	روضه * اوط * چراغ * صو * دریا * باقچه * گل * نباتات * وغیرلر
١٢٥	٨ نچی	روضه * شهرلر * دیارلر * بنالر * عمارتلر * عجایب وغرایب *
١٢٩	٩ نچی	روضه * قرنداشلك * دوستلق * مجالسه * صحبت * وغیرلر
١٤٦	١٥ نچی	روضه * عفو * مروت * فتوت * جوماردلق * صارانلق * وغیرلر
١٦٨	١١ نچی	روضه * دنیا * آخرت * زمانه‌دان شکایت * جزع فزع * وغیرلر
١٩٣	١٢ نچی	روضه * ضیافت * طعام * آشاو * ایچو * صارانلق *
٢٢٢	١٣ نچی	روضه * حکم * قاضیلق * بوروچ * دعوا * کواهلق *
٢٢٧	١٤ نچی	روضه * متصوفلار * خلفه‌لر * مؤذنلر * وغیرلر
٢٣٦	١ل نچی	روضه * جوابات مسکته * ورشقان اسار *
٢ل٢	١٦ نچی	روضه * حیا * سکوت * حفظ لسان * غیبة * نمیمه *
٢٦٢	١٧ نچی	روضه * سلامتلك * آورو * برخاو * دوا * طب *
٢٦٨	١٨ نچی	روضه * مدح * ثنا * شکر * هجو * غیبت * مکافات *
٢٨٥	١٩ نچی	روضه * عزت * اولوغلق * خورلق * حسیسلك * زبونلك * همتسزلك *
٢٨٨	٢٥ نچی	روضه * عدللك * احسان * انصاف * وفا * وفاسزلق * وغیرلر
٣٥٤	٢١ نچی	روضه * شفاعت * یاردم * توزوکلك * بوزوقلق *
٣٥٦	٢٢ نچی	روضه * صحت * عافیت * نعمت * شکر * کفران نعمت * توکل * قناعت *
٣١٧	٢٣ نچی	روضه * تحیة * هبه * بولاك * رشوت * سوال * عطا * صدقه‌چی *
٣٢٦	٢٤ نچی	روضه * نکاح * اویلانو * ایذکو خاتون ویاوزخاتون * باکره * ثیبه * طلاق * وغیرلر *

بيت	روضات	فهرست
٣٥٦	٢٥نجی	روضه * اويون * كولكو * مزاح * شطرنج * ايسرتكج * ضرطه *
٣٨٥	٢٦نجی	روضه * يغلامق * قايغو * حسرت * بلا * قورقو *
٣٩١	٢٧نجی	روضه * اصطناع معروف *اخلاق حسنه * حسن معاشره * وغير
٤١٣	٢٨نجی	روضه * حرصلك * طمع * وعده * وفا * طول امل * اميد *
٤٢٣	٢٩نجی	روضه * خلقت * حسن * قبح * جمال * طول * قصر * سمنية *
٤٤٥	٣٠نجی	روضه * سماع *اصوات*الحان *عشق*محبت* عشقدان وفاتلار *
٤٦٧	٣١نجی	روضه * عاجزلك * يالقاولق * واونوتچاقلق *
٤٦٩	٣٢نجی	روضه * ظالملق * تعدی * آزغونلق * رنجو* خيانت * وجبر *
٤٧٤	٣٣نجی	روضه * اسم * لقب * كنيه *
٤٧٦	٣٤نجی	روضه * غربت * سفر * سفرننك فايداسی
٤٨٠	٣٥نجی	روضه * خدمتچيلر * قللار * مالايلار *
٤٨٢	٣٦نجی	روضه * ياشلك * قارتلق * عمر * معمر كمسنهلر *
٤٨٩	٣٧نجی	روضه * نوم * روءيا * فال * عرافت * قيافت *كهانت *
٥٠٧	٣٨نجی	روضه * خطبه * وعظ * ونصيحت * حق الوالدين *
٥٢٦	٣٩نجی	روضه * اجل * قبر * تعزية * تسلية * وصية *
٥٣٨	٤٠نجی	روضه * معما * لغز * شعر * ابيات * مقال*
٥٩٣		خاتمة الكتاب

بيت	يول	خطا	صواب	بيت	يول	خطا	صواب
٢	٦	قاشفده	قاشنده	٩١	١٩	زيت	زينت
٢	١٤	مظلع	مطلع	١٠٠	١٣	وما دنيا	وما الدنيا
٣	١٥	مالا	حالا	١٠١	١٥	درلت	دولت
٣	١٥	الثقاط	التقاط	١٥٢	١٧	فيلورلر ديمشلر	فيلورلر وعوام فرقه‌سندن بولنانلر دخى سنى مالنك اوچون رعايه‌ده‌يلورلر ديمشلر
٧	٢٤	بلبغ	بليغ				
٩	٢١	تعريعنا	تعريضا				
١٤	٧	عفور	عفو				
١٨	١٣	نغاق	نفاق				
—	٢١	بغراحة	بفراحة				
—	٢٨	امدن	آدمدن				
٢٢	٢٥	حل	حله				
٣٣	٢	نقدير	تقدير				
٤٣	٢٤	نحفى	نحعى				
٥٤	٥	بارك	بارك الله	١٥٧	٤	دينار	دينارده
٥٢	٢٤	كيسكان	كيسكانده	١٥٩	٥	عنه	وعنه
٥٧	١٣	قومنى	مبتلا قومنى	١١٧	٢	تركللك	تركلك
٥٩	٢٢	قيلعق	قيلمق	—	٢٣	شقاف	شفاف
٦٢	١١	كبرى	كيرى	١٢٣	١٥	تعجيى	تعجبى
—	١٢	بوبى	بويى	١٣٥	١٨	القت	الفت
—	١٣	صقاللقى	صقاللى	١٤٣	١٩	شكايت	حكايت
—	١٨	اينكان	ايتكان	١٥٥	٥	حجود	جحود
٦٣	٢١	ايلسى	اياس	١٥٢	٣٥	كورماش	كورمامش
٦٩	١	اول كشى	اول كشيننك	١٥٨	٢٤	ايكونك	ايكونلك
٧٤	١٢	تعلم	تعليم	١٥٩	٢٨	عبادت	عيادت
٧٥	٩	لاتعجين	لاتعجبن	١٦٥	٦:٤:٢	حجطه	جحظه
٧٦	١٣	آناك	اناك	١٦٦	١٣	والله مى	والله من
٧٧	١٩	امنى	امتى	١٧٤	١٥	قبل	قيل
٧٧	٣١	تحصيل	تحصيل	١٧٨	١٨	قزآنده	قرآنده
٨١	٢	تصنف	تصنيف	١٨٣	١٢	بولماينعه	بولماينچه

بیت	یول	خطا	صواب
١٩٣	٨	بالالارنکدان	بالالارندان
١٩٦	٢٦	کعشی	کعصی
١٩٧	١٧	وامبدسز	وامیدسز
٢٠١	٨	منتدن	منتندن
٢٠٦	٢٤	تعلمدر	تعلیمدر
٢٠٧	٩	اتش	آش
—	١٠	رزقنا	رزقتنا
—	٢٢	نفس	نفیس
—	٢٤	قیلمشدر	قیلنمشدر
١٠٨	١١	که یعنی	یعنی
٢١٣	١	ورنجماسون	ورنجتماسون
٢١٩	٣	عتذار	اعتذار
٢٤٠	٢٢	کشی‌می	کشی‌من
٢٤٦	١١	قوتقارور	کم قوتقارور
—	٢٥	نوکه	توکه
٢٤٧	٢١	اراوه	اراده
٢٥٠	٣١	نقطیع	تقطیع
٢٥١	٧	سباقندان	سیاقندان
٢٥٥	٢٥	یارماغه	یازماغه
٢٦٣	٢٣	توثورغونچه	توتورغونچه
٢٦٤	٢٢	دیمشدر	دیمشلر
—	٢٤	ریاضتدن	ریاضتدر
٢٦٧	١٣	قاق	قاف
٢٧٠	١٤	وردن	اوردن
٢٧٣	٢٠	بالالارنکز	بالالارنکزغه
٢٧٧	٢٧	شرا	سرا
٢٨٦	٢٣	خلاص	آنی خلاص
٢٩١	٣	ظقر	ظفر
٢٩٦	٣	غنور	غفور
٢٩٧	٢٢	اوطرفقه	اول طرفقه
٣٠٥	٢٤	نفسیه‌نکدر	نفسنکدر
—	٢٩	دیمشلردرکه	دیمشلردر
٣٠٦	١٩	ایتمکاکنکا	ایتماکنکا
—	٣١	اونتدردی	اونوتدردی
٣٠٧	٢٥	اورن‌غه	اورون‌غه
٣٠٨	٣	بولو	بولوب
—	٢٩	ترکیده	وترکیده
٣٠٩	٢	نفیس	نفس
—	٣	وضع دخی	دخی وضع
—	٩	وبروح	ویروح
—	٢٧	کعبة الله	کعبة الله‌غه
٣١٠	٢	آنا آنا	آنا ـ آنا
—	٩	قالدرمای	قالدرمادی
٣١١	١١	وفایده	فایده
٣١٢	١٠	قیلنغاندر	قیلغاندر
—	١١	قیلغاندر	قیلنغاندر
—	١٧	ینفد	لا ینفد
٣١٣	١	بوزلوب	بوزولوب
—	٢٢	قصصة	قصعة
٣١٤	١١	غبر	عبر
—	٢٨	باشلاسه‌لر	باشلاسالار
٣١٥	٢١	اشکین	ایشکین
٣١٦	٢١	یخشی	یمشی
—	٢٨	رأو	رأه
٣١٨	٣	حالندن	مالندان
—	١٠	کشی	کشی‌ننك
٣١٩	٢٩	سبلت	سلبت
—	٣٠	توفی	توفی

بيت	يول	خطا	صواب
٣٢٥	١٨	قيلنمشدر	قيلمشدر
٣٢٢	٢ل	آلوب	ايكماك آلوب
--	٣٢	آرتدرماى	ايشكنه
٣٢ل	١١	يعد	يعدو
--	١٢	والى	الى
٣٢٦	٣	وجه	وجه اوزه
--	١٣	امثالندندر	ضروب
--	--		امثالندندر
		ونسبى كنه	ونسبى كنه
٣٢٦	٢٢	يخشى كنه يخشى	يخشى
٣٢٦	٢٢	خاتون	خاتونغه
٣٢٦	٢٣	عيقبنده	عقيبنده
--	٢٣	كمان	كمال
٣٢٧	١٣	آنداين بلان	آنداين
--	--	خاتون	خاتون بلان
٣٢٨	١١	قيلسه‌ده	قيلسامده
--	١ل	قاچان	قاچانكه
٣٢٩	٤	خط	حظ
--	ل	التماس	التماسنك
--	٨	كرماسون	كرسون
٣٣٠	٤	فثلت	فشلت
٣٣١	١٣	خلقتده	خلقتمده
--	٢ل	الرفيقة	الرفيعة
--	٣٥	سراش	سرداش
٣٣٢	٣	رواى	راوى
--	٤	اينسه	انيسه
--	١٧	قيلماينچه	قيلنماينچه
٣٣٢	٢ل	فتنه‌نى	فتنه
٣٣٤	ل	بلادينه	بلاوينه

بيت	يول	خطا	صواب
ل٣٣	١٣	تقلب	تقليب
--	١ل	اوزنككا	آوزنكا
--	٢٢	نفيل	نضيل
٣٣٨	٢ل	حاقل	حافل
٣٤٤	٢ل	كوفه	كوفيه
٣٤٦	١	كورشينده	كورشيسنده
--	٢٦	بابكالار	بالابكار
٣ل٢	١ل	يوككنده	يوكنكده
٣٦٣	٦	مزاحشلمه	مزاحلشمه
٣٦٦	٣	محفوظ	محظوظ
٣٧١	١١	دسترخانغه	دسترخاننه
٣٧ل	١٧	اعلومدن	علومدن
٣٨٥	١١	جهتندن	جهتدن
٣٨٢	١٦	موتده	مونده
٤٠٤	٣٥	تعالى	الله تعالى
٤٠٦	١٦	آلارنى	ابو العباس آلارنى
٤٢٥	٣٥	طبق	طبققه
٤٢٨	٣	چچكلى	چچكى
٤٣٢	٩	چيغان	جيغان
٤٣٧	١٦	بروايت	برروايت
٤٣٨	ل	تفضيلا	تفصيلا
٤٤١	٢ل	تفنى	تغنى
٤٤٨	١١	وصلننى	وصلتنى
٤ل٤	٦	فخليتتى	فخليتنى
٤ل٦	١٣	مسكتها	مسكنها
٤ل٦	١٩	وتماماشاى	وتماشاى
٤٦٥	٢٥	يوزيته	يوزينه
--	٢٩	صفا	صغا

بيت	يول	خطا	صواب	بيت	يول	خطا	صواب
٤٦١	٢٥	بيتنا	بيننا	٥٣٩	١٦	ويضحى	وينصح
٤٦٣	١٧	فريه‌لردن	قريه‌لردن	--	٢٤	تاٸع	ناٸع
٤٧٩	١٦	غيت‌سز	غيبت‌سز	٥٣٩	--	للكسز	للسر
٤٨٠	١١	ضيافتنده	ضيافتده	٥٤٠	١٤	للعمانى	للمعانى
٤٨١	٢٣	قورقوتسانك	قورقوتساق	٥٤٢	٢٩	يابونه	بابونه
--	٢٦	سيرراك	سيراك	٥٤٥	٢٩	بيممه	بيمينه
٤٨٩	٨	بنوب	بتوب	٥٤٦	١٤	چونى	جونى
٤٩٣	٣	جالندر	حالتدر	٥٥٧	٧	اورمان	اورمان‌ننك
٤٩٨	١١	توم	تومم	٥٦١	١٧	عارلق	عارلق‌قه
٥٠٤	١٦	مثلار	مثلا	٥٦٨	٢٨	يوماغان	يوماغاى
٥٠٨	١٢	اما	وما	٥٧٠	٨	بالا	يالا
٥٠٩	٣١	كينورلكاچ	كيتورلكاچ	٥٨٥	١٣	اورناق	اورتاق
٥١٠	١	كينورتوب	كيتورتوب	٥٨٦	٣	مشفت	مشقت
٥١٠	١٣	ودوستكزغه	ودوستنكزغه	--	٧	يتبت	ينبت
٥١٤	٢٣	اسناى‌من	استاى‌من	٥٨٥	١٤	دليانك	دنيانك
٥١٦	٢١	اكر	بس اكر	--	١٥	علمنكا	عملنكا
٥٢١	٢٥	اشاى‌من	آشاماى‌من	٥٩٢	٢٩	فنفلظ	فتلفظ
٥٢٢	٧	اين‌شيبه	ابن‌شيبه	--	--	فنبتلع	فتبتلع
٥٢٩	١٣	بنوركاچ	بتوركاچ				
		ديدى *	ديدى تأمل *				
٥٣٦	٨	پيغمبر عم ايتدى تأمل	پيغمبر عم ايتدى				

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

TÜRK TARİH
KÜTÜPHA